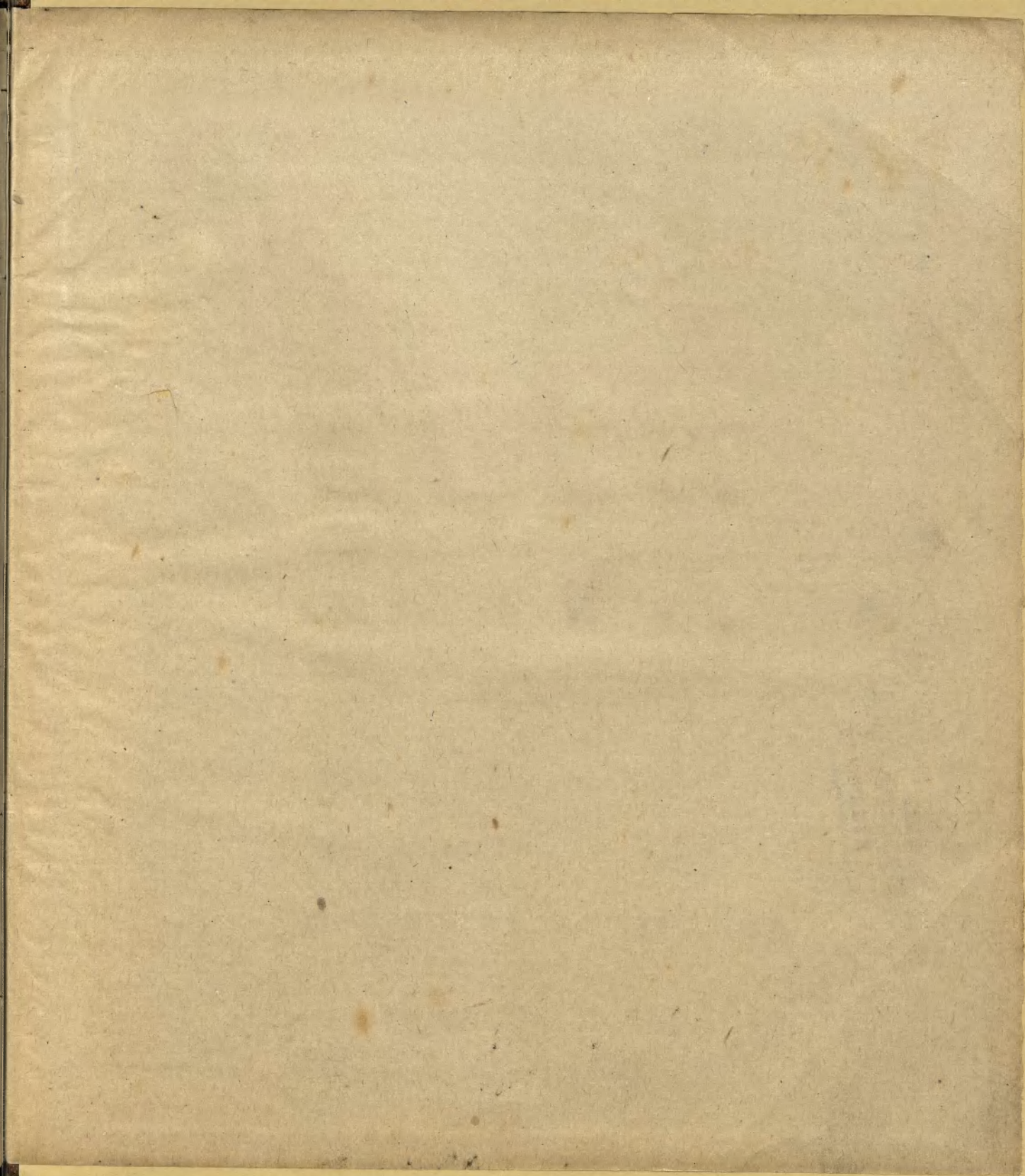

מנעם
במנוח
אשר

ישראל צענוסער
פֿיאטעצונ
~~פֿיאטעצונ~~

מחלקת המחקר
מסמכים
מס' 1000
תש"ח

ספר

משנה ברורה

והוא פירוש יפה ומנופה על

שו"ע אורח חיים

הלכות פסח והלכות יו"ט

אשר חיבר הרב הנאון רשכבה"ג מו"ה יוסף קארן זצ"ל

עם חידושי דינים שהשמיט הנאון הנ"ל והמציאם

הנאון מו"ה משה איסרליש זצ"ל.

עם נושאי כליהם הלא המה:

באר הגולה מהנאון מו"ה משה רבקש זצ"ל מוויילנא,

באר היטב מהרב המובהק מו"ה יהודא אשכנזי זצ"ל דיין טיקטין.

שערי תשובה מאת הנאון מו"ה חיים מרדכי מרגליות זצ"ל

ובאורי קראתיו בשם משנה ברורה, יען
 כי מתוכו מתברר דברי השו"ע כל דין ודין
 בטעמו ונימוקו מגמרא ופוסקים ולא יהיה כספר חתומים,
 גם יקיבץ בו כל הדינים וההלכות והביאורים המפורזים
 בספרי האחרונים מפרשי השו"ע המפורסמים (כמו מא"ר
 ופמ"ג וברכי יוסף ומאמר מרדכי ורבות כהנה). אשר היו
 הרבה מהם אחרי הכה"ט ולא חובאו בשע"ת כי אם
 מעט מועיר באיזה מקומות כל אלה חוברו פה והכל
 בלשון צח וקל ובסדר נכון בעז"ה:

גם תחת המסנה ברורה הנ"ל פתחתי שער רחב עם פרחים ולימים מלוינים וזמנו נלה לו שער הציון כי בו יזוין כל
 כל דיבור ודיבור לדעת מבטן מי ינלו הפנינים הללו:

כל אלה חברתי מעוז"י החונן לאדם דעת

ישראל מאיר בר' אריה זאב הכהן ולה"ה, מעיר ראדין.

ווארשא

ברפוס מו"ה יוסף בר"ז אונטערענדלער נ"י

בשנת כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן עוה"ב (הדק דף ע"ג).

ישראל אשכנזי
פיאסעצבא

TR. IK. SIKORA. IMV. NFR WARSZAWA. NOWOLIPKI 8

הלכות חול המועד

תקף ובו סעיף אחד :

א *חול המועד (א) אסור בקצת מלאכות (א) *ומותר במקצתן. הגם לפי לורך הענין שהים נראה להכמים (ב) להתיר :

באר היתב

(א) אסור. וחיוב לכבד הו"מ במאכל ובמשתה ובכסות כשאר יו"ט ומהר"ל לבש בגדי שבת ועונש המזבח את המועדות פרש"י הו"מ. ומנהג לאכול פת. מ"א. כתב הכנה"ג בשם הרשב"א אס הוא מקום שנהגו להקל אפילו בדבר שאינו אכיל וזכר וזכר הכס ואסר להם אפילו דבר אכיל אין להכס אחר להתיר להם ע"ש :

משנה ברורה

(א) ומותר במקצתן. מלאכות המותרות בחוה"מ (א) הם המשה. דבר האכיל אס לא יעשו עתה ולרבי המועד [היינו ללורך אוכל נפש דמותר אפילו מעשה אומן כמ"ש ריש סימן תקל"ג אבל אחר לורכי מועד דוקא מעשה הדיוט כמ"ש בסימן תק"מ ותקמ"א] ובשיל פועל שאין לו מה יאכל ולרבי רבים ומעשה הדיוט אפילו ליחיד ויתבאר כ"א במקומו והנה בעיקר אסור מלאכת חוה"מ יש דעות בין הראשונים (ב) יש שסוברים שהוא מדברי סופרים מפני שמצינו בתורה שנקראו מקרא קדש והרי הוא זמן מוגבה במקדש לפיכך אסרוה בעשיית מלאכה כדי שלא יהיה כשאר ימות החול שאין בהן קדושה כלל. ומ"מ לא התמירו בו כיו"ט ממש והקילו במעשה דברים הנ"ל והרבה פוסקים סוברים דהוא מן התורה והא דהקילו בכמה דברים הג"ל הוא ע"פ הרשות שניתן להכמים מן התורה במלאכת חוה"מ לפי לורך הענין להתיר וכדברשינן לזה מקרא בחגיגה דף י"ח ע"ש וזהו שסיים הרמ"א לפי לורך הענין וכו' ומנא דאסור המועדות [היינו עשועה בהן מלאכה כפירש"י] כאלו עשועי עוב"ם גם הייב (ד) לכבד חוה"מ במאכל ובמשתה וכסות נקיה שלא ינהג בהן מנהג חול. ומהר"ל לבש הקט"א על שבת. בחגיג' וגומר קאי גם על חוה"מ ומבואר שם כיצד משמחין וכתבו האחרונים דלף דמוכה בסימן קפ"ה ס"ז דלינו מחוייב לאכול פת דוקא בחוה"מ ורק דאסור להתענות מ"מ לכתחלה מנהג לקבוע סעודה על הפת (ה) אחת בלילה ואחת ביום (ו) דכיון דמנהג לכבדו באכילה ושתיה ועיקר אכילה הוא להם : (ב) להתיר. מקום שנהגו המון להקל אפילו בדבר שאינו אכיל וזכר וזכר הכס ואסר להם למגדל מילתא אפילו דבר האכיל אין להכס אחר להתיר להם [אחרונים] אחת בירושלמי אמר ר' אבהו אכיל דבר אכיל וזכר וזכר הכס ואסר להם למגדל התרתי סתיו עושין מלאכה בחוה"מ [והיינו מקח וממכר (ז) וכה"ג דבר שאינו מלאכה גמורה] כלום אסור לעשות מלאכה אלא כדי שיהיו אוכלין ושותין ויגעין בתורה ועשויין אוכלין ושותין ושוחין עכ"ל וכתב הכל בו נראה מזה שאסור גדול בשחוק יותר ממלאכה שכוונת השי"ת בנתינת המועד היתה כדי להדק ביראתו והתבונן ולעסוק בתורתו התמימה עכ"ל :

שער הציון

(א) טור וביאור הגר"א ע"ש : (ב) עיין בה"ל : (ג) מ"א ועיין באחרונים שהקשו על המ"א דר"ל דלף למ"ד שהוא מדברגן נאמר מימרא זו ו"ו כדמוכת בתוספות ועיין במתה"ש שיישבו קת : (ד) מ"א בשם תניא וכן איתא במכילתא פ' בא בדיקא כוותיה [הובא בביאורי מהר"ם ש על התניא] אלא דמה שכתב התניא כשאר יו"ט השמטתי ללעג"ד אין להתמיר כ"כ בזה דהרמב"ם בפ"ו מהלכות יו"ט הביא ג"כ דהור"א נקרא מקרא קודש ואעפ"כ בפ"ו מהלכות יו"ט שפתיק שם ב"ן ט"ו חיוב כיבוד ועונג מטעם מקרא קודש לא הפתיקו רק לענין יו"ט ולא לענין חוה"מ דשם לא הפתיקו רק מזה דשמעיה שם ד"ל לענין חוה"מ אין להתמיר בזה וע"כ לדרך לומר דלף דהור"א נקרא ג"כ מקרא קודש מ"מ כיון דלענין מלאכה מן התורה שחבר בחוה"מ ועכ"פ בדבר האכיל מותר לכ"ז הכי דאין קדושתו חמור כמו יו"ט ולכן גם לענין כיבוד אין לדמות ליו"ט וזהו נראה דעת הרמב"ם וזהו דמשמע מהמכילתא הכ"ל לדרך לכבדו באכילה ושתיה וכסות נקיה י"ל דהיינו לכבדו ויתר מיומנו החול דכל זה אכל אינו מחוייב לדמותו לגמרי בזה ליו"ט דמקרא קודש שלו יליפין בחגיגה ו"א לחד תנא דאסור מלאכה בחוה"מ ואפ"ס מקליטין ביה בדבר האכיל הכי דמקרא קודש שלו קיל ממקרא קודש דיו"ט ותדע עוד דהרי לענין אכילה ביו"ט מחוייב לאכול פת דוקא [ומעטם זה פסקין לעיל בסימן קפ"ה דמחוייב לחזור אס לא הזכיר מעין המחושת ביניה [ובא] וכתוב"מ אין מחוייב לאכול פת הכי אף לדרך לכבדו באכילה אין חיובו גדול כ"כ וכן ה"ס לענין מלאכה דמותר בו דבר האכיל וזכר וזכר הכס ואסר להם למגדל דלף לענין כסות נקיה אין מחוייב כיו"ט עליו רק יותר מימי החול [וכן בסימן תרס"ד סק"ג במ"א משמע לכאורה דכתוב"מ לכד הור"א אין המנהג לנכס בגדי שבת ומהר"ל דעבד לנפשו הוא דעבד וז"מ ויתר מימי החול כדל"י לדרך כל אדם לגבוה וכו'] ועיין לעיל בסימן תקנ"ב נמצ"ב סקט"ו שפתיקתי מהגר"א לענין כיבוד ועונג אין חייב בחוה"מ דלא נאמר בהן מקרא קודש והנה ע"ס דין זה מוכח מהרמב"ם כמו שכתבנו אכן מה שכתב דלא נאמר בהן מקרא קודש ל"ע דהרי הרמב"ם עליו בפ"ו סובר דמקרא קודש קאי גם על חוה"מ וכן הוא ג"כ מנהגינו בחפילת מוסף בחוה"מ שאומרים מקרא קודש וזכר לנתינת מצרים וכן הוא דעת האחרונים לעיל בסימן ת"ס ס"ג ול"ע. ודעת המ"א בסימן זה דהתניא ונפטר שכן מבואר במכילתא ובג"ל אלא דחיוב בכל זה קיל מיו"ט וכמו שכתבנו ואפשר דגם הגר"א מודה לזה : (ה) דומיא דיו"ט דחיובו הוא שתי עשועות : (ו) כסדרת הכי"ס שהובא בב"י בסימן קפ"ה לענין יו"ט שצריך לחזור אס לא הזכיר יעלה ויבא בבהמ"ז ואף דהשו"ע פסק שם דהור"א דיו כ"ה היינו רק לענין דעבד ואף כזה משקט שם הגר"א ומגיד דעת הרשב"א המובא שם בב"י ע"ש אבל לענין לכתחלה כדל"י מנהג להשוות ליו"ט : (ז) וכעין מה שביאר הרמב"ן נשיטתו דברי הירושלמי עיין בב"י והובא בב"י :

ב באר הנולח
א ז"ל הכרית מהא
דחניג' י"ח כהנך
רבותא דאסור
מלאכה בחוה"מ הוא
מדאורייתא והתורה
מסרה לחכמי כמ"ש
רמ"א בהג"ס

הלכות חול המועד סימן תקלא

תקלא דיני גילוח בחול המועד • ובו ח' סעיפים •

א פשוט בגמ' מ"ק
י"ד ב טור
והגה"ח בשם א"ז
וש"פ ג שם בגמרא
ד משנה שם י"ג וי"ד
ושם בגמ' ה הרי"ף
ורמב"ם ושלא כדעת
הטור וש"פ ודלא

א (א) "מצוה לגלח" (ב) בעי"מ: **ב** (ג) * אין מגלחין (ה) במועד (ד) "אפילו אם גילח קודם מועד" (ה) "אפילו אם היה (ז) אנוס ומפני כך לא גילח בעי"מ אינו מגלח במועד (ו) וה"ה למי שהיה חולה ונתפטר במועד: **ד** * דאילו מגלחין במועד מי שיצא מבית השניה (ו) ולא היה פנאי לגלח קודם המועד (ח) ומי שיצא מבית האסורים ואפילו היה חבוס (ט) ביד ישראל שהיו מניחין לו לגלח וכן המנידה (י) ה"שתירו לו (ג) ברגל וכן מי שנדר שלא לגלח (יא) ונשאל

באר היטב

מעיי"ט אסור ז"י : (ג) ברגל. וב"ח פסק דווקא שהתירו לו קודם
הרגל ולא שלמו לו ימי נדוי עד הרגל דאין נדוי שלם פחות משבעה

משנה ברורה

(א) מזה לגלה וכו'. כדי (א) שלא יבנס לרגל כשהוא מנוול :
(ב) בעי"ט. בין קודם חזות (ב) ובין לאחר חזות לבד מע"פ
דאסור להסתפר לאחר חזות כמבואר לעיל בסיומן פת"ח : (ג) א"ן
מגלהין במועד : וה"ה (ג) סיפור הראש אלא שדרכו היה ללמד
(ד) ואף דסיפור וגילום דבר של יפוי ותיקון בגוף כשהוא צורך
הוא אסור בתוך המועד כדי שיזדור לגלה קודם המועד
(ה) דאם היו מותרין לגלה בתוך המועד היו מוסמכין עמלן לכתחילה
(ו) ויבנסו להגל כשהן מנוולין : (ז) אפילו אם גילה. דתו א"ן בזה
השם והיכנס לרגל כשהוא מנוול דאם גילה עמלן גם קודם הרגל
אפ"ה אסור (ו) משום הרואין דהרואה לא ידע שגילה עמלן ויאמר
שמותר לגלה בכל גווני : (ה) אפילו אם היה אנוס. כגון שנאבד
לו אצידה עברב הרגל אז לאחמון ולא היה יכול לגלה וכה"נ שארי
אוסיין לבד המבוארין להיתר כספספים שאח"י דהיי אוסיין
(י) מפורסמין וגלויין לכל הוא שאח"י להם לגלה מנקודת אכל שארי
אוסיין אינם מפורסמין וידועים ואם נתייר להם יבואו להיתר אף שלא
מתוך אנוס : (י) וה"ה למי שהיה חולה. שאמור ששהולה כשהוא
מספר מכבד עליו הלוי אנוס וכ"ל : (י) ולא היה לו פנאי. כגון שיא
(ח) אף שלא אנוס וכ"ל : (י) וזו שיא מבית האסורים. ה"ז כשלא היה
בתוך המועד אז אפילו בעי"ט (ט) סמוך להשיבה שלא היה לו שהות
לגלה מבעוד יום : (ח) וזו שיא מבית האסורים. ה"ז כשלא היה
שהות לגלה בעי"ט מבעוד יום כ"ל : (ט) ביד ישראל. דליין שהיה
בצער לא גילה : (י) שהתירו לו ברגל. דמקודם היה אסור בתחלת
ולכן. היו אנוס במה שלא גילה מנקודת ויש חולקין בזה (י) וס"ל
דהיכי שהיה יכול לבקש ולפייס שיתירו לו קודם הרגל ולא פייס
ן שהוא מילתא דרבנן : (יא) ונאכל על גדרו ברגל. ויש חולקין
גם

(א) במועד, כדי שיגלה עי"ט ולא יכנס למועד כשהוא מצויל:
(ב) אנוס, דלא מוכחא מילתא כ"כ ואפילו לא היה להם אומן

ביאור הלכה

שפירם המורה את המעצות ק"י עז הו"מ וזוהו הוכיחו התוספות בחגיגה
דף י"ח ה"ל דס"ל דלפניו את הגדה המלאכה בחיובם ומצינו מוכח דגם
כ"ט סוגר לזכרון מן התורה דגם הוא פירש כדכ"ט במכות דף כ"ג
והסנהדרין דף ק"ט וכן ה"ל מפור' ר"ג. הו"ל מדבריו שהרי"ף והשלחנות
והאשכול והר"ד ביאות וכן"ל והרשב"ם והר"ם בשם רבותיו והש"ל כולו
פ"ל המלאכה בחיוב"מ אסור מן התורה לנדר אותה מהכירו חז"ל לעשות
והרמב"ם הטיל פסוק שכל המלאכה שאינו גורם העושה ואינו דבר האסור הוא
מן התורה ושי"ל לגורר העושה היא מאלה שאין מלאכת אומן ואי"ל דלית
בזה עיריאה יתירה וכן כל דבר אסור אש"ל שאלו לזכר המעשה מותרת
וע"כ היא נרמח יתירה ומתקנים מדבריהם אסורו ק"ל מאלמות ושי"ל
חז"מ ודל"י דבר תורה היא וזהו הכנסו הרשב"א פ"ק דע"ז והרשב"א
במגילתו וכן הכריע הב"י להלכה לטעמו וזוהי ק"ל וכן
הגר"א בזבוחו שמעתי ג"כ שהוא מולד לטעמו וזוהי נרמח ושי"ל שדבר
באורחות חיים הלכות תפילין כתב שכן הוא ג"כ דעת חכמי דרשת אבסור
מאלהם בחיוב"מ מן התורה והשלחת אר"י בזבחי מולדים מולד ג"כ להלכה
לזכרון מן התורה וכן כ"ז בסיו"מ ז' והנה לפי שדל בעוסקים האלו
כשיזדמן אינם ספק במלאכת חז"מ [גד מהדברים שדלעת הרשב"ם והרשב"א
סדרגין] לז"ר להחמיר וזוהי ספק בשל תורה ושי"ל לקמן בסיו"מ תקל"ו
בבב"ל דים תיחזקם עניינו ואף דמשי"ל לקמן בסיו"מ תקל"ו בסיו"מ דספק
כדב חמי להקל ג"כ וכן בסיו"מ תקל"ח ס"א ובסיו"מ תקל"ט ס"ו שמעתי
להלכה תפסם כשיטת המקל"י שיקראו הוא דרבנן אפשי' שלא לראי' כד ה"י
לשמועם שבהל"מ ועי"פ אי' ומהר"ל להקל לזכר גדול :

(*) אין מגלחין במועד. היינו אפילו ע"י פשוט וכל מה שכתוב לקמיה דמותר היינו אפילו ע"י ישראל [אחרונים]: (*). ואלו מגלחין במועד וכו'. דע דאלו שהתירו לגלח אפילו כדרכו בלי טויו דבמשנה שנה לה שם גילוח וכיצום בחדא מחתא וכי הוסי' דביצום שרינן אפילו בכדרכה

הוי פושט ואסור לגלח ברגל . ומ"מ המיקל יש לו על מי לסמוך

שער הציון

[illegible]

על נדרו (ד) ברג' וכן (יב) הבא ממדינת (ה) הים (יג) בחה"מ או שבא בערב הרגל ולא היה כירושלמי כ"י וזש
גמולת ח מרדכי
בס' החספות משם
ולאשכנז כתרא
דשמואל לקולא
י כריתאוגמלאס
יהוה ביום לגלח (יד) והוא שלא יצא מארץ ישראל לחוצה לארץ (ו) לטייל: ה' האעפ"י שהתירו להסתפר לא יסתפר ברה"ק אלא בצנעה: ו' (ז) (מז) "מקום מותר לגלח במועד (מז) אפי' נולד קודם הרגל (ואפילו) (ח) כפרהס"א (יז) שרי (וכן משמע ממרדכי): ז' 'אבל שחל (ט) שבינו שלו (יח) בשבת ערב הרגל מותר לגלח בחה"מ. הנה מי שהמיר לדת כותי וחזר בתשובה (יט) ודרכו

שערי תשובה

(ה) הים. עיין בלר היטב ומה שכתב בשם גן המלך חסר תיבה אחת וז"ל כיון שיש לך היתר בדבר: (ז) קטן. ענה"ט ועיין בגן המלך שכתב וז"ל ומותר להסבות שמחת התגלות שעושין לקטן כדי להגדיל השמחה במועד ומזה נמי איכא בכך כו' ע"ש וסעיפין של השמחה הוא מנהג ארץ ישראל ג"כ שעושין שמחה בתגלות הראשונה של קטן שמתכנין אותו במזל להיות לו פירות הרבה ועיין בפע"ח שער ספירת העומר שכתב בענין החוליים על קבר רשב"י וז"ל בנו במירתינו בל"ג בעומר שראה את מורנו האר"י ז"ל שהלך עם לגלח את בנו במשחה ושמחה ביוםם ההם ע"ש: (כש"ע) אבל שחל כו'. ועיין בשכנה"ג שמי ששלמו למ"ד של אביו במועד וגערו בו חבריו אסור לגלח במועד ובהלכות קטנות סי' רפ"ה כ' להחיר בזה ולקמן סי' תקמ"ח הביאו הנה"ט וז"ל בל"ר וז"ל כד"י בשם שערי יעושה כת' אך

באר היטב

ימים. אבל אם לא ביקש שיתירו עד הרגל לא חשיב אונס: (ד) ברגל. וזוהי נראה אעפ"י שהיה יכול להתירו קודם הרגל לא מיקרי פושע שהיה בדעתו לקיים נדרו וגזירתו. מ"א: (ה) הים. שלא בא בישוב עד הרה"מ. כ"י רי"ו. משמע דאם היה בעי"ט במקום ישוב אסור לגלח בחה"מ וז"ל דאם היה ב' ימים או ג' ימים קודם יו"ט בישוב ובעי"ט לא היה בישוב מותר לגלח בחה"מ ומיהו דוקא כשבא ממדינת הים דאז מפרסמא מלתא אבל בדרך אחר לא מ"א. (כ) כתב בס' גן המלך סי' ס"ב כל אלו דמוגלחין במועד מותרים לספר ע"י ישראל כיון שיש היתר בדבר ע"ש: (ו) לטייל. אבל יצא להריות או לראות פני חבריו שרי דמקרי דבר מזה עססי' רמ"ח: (ז) קטן. דלא שייך ביה טעמא שלא יכנס למועד כשהוא מנוול דלאו בר מזה הוא. וכי' כתב דדוקא בשם לו שער רב דמזעזער ע"ש. ודוקא משאר מלאכות דאסור לעשותן במועד אה"כ אין לו מה יאכל עססי' ומגלחין ע"י ספר ישראל. גן המלך סי' ס"ב: (ח) כפרהס"א. ואפשר

לקטן מותר לגלח לזורך הרגל הוא אבל לא אסור לגלח דלא עדיף מותר להסבות שמחת התגלות שעושין לקטן עד המועד דבקטן הנראה כגדול אסור לגלחו כפרהס"א מ"א: (ט) שבינו. עסי'

באור הלכה

כדאיתא בסומן תקל"ד ה"ה לענין גילוח ועוד מפסחים נ"ד ע"ב דאיתא שם החיטין שכן הדיוט תופר בדרבו בחו"מ הספריין והטובסין שכן מותרין בחו"מ בל"ג מן הים וז"ל ק' הרעננין אסור ב"ד אף שגם הם מותרין לנשות בחו"מ כדאיתא בירושלמי וע"כ דאין למדין מן שינוי בחו"מ להחיר משום זה בדרבנא ב"ד וז"ל ופ"ו מוכח כדאיתא לעניניו דספריין וכו'סין התירו להן בדרבנא (אח"כ מאלתי בחי' ריטב"א בפ"ב דסוכה דלינא כמו שכתבנו) ובאורא קשה הלא דבר שאינו אילן נכס והוא לזורך המועד קי"ל דבעי שינוי ואולי מפני שהיו עד כה אטוים בדבר שאלו חו"ל בדבר האבד דקי"ל

משנה ברורה

(יא) גם בזה דהוא דוקא אם לא מלא חכם להחיר נדרו עד חור הרגל משא"כ אם לא ראה להחיר מקודם ואח"כ נמלך לא חשיב אונס. ודעת המ"א להקל בזה דעת המקביר דלא חשיבין לפושע שהיה לו להחיר מקודם כיון שקודם הרגל לא היה כלל בדעתו להחיר נדרו ואח"כ נמלך: (יב) הבא ממדינת הים. דוקא ממדינת הים דמפרסמא מלתא אבל בדרך אחר לא מ"א] ועיין במחלית השקל דה"ה משאר מקום רחוק מחד דמפרסמא מילתא (ובחידושי ריטב"א כתב כל שבה חוץ לחוץ מקרי ממדינת הים ואע"פ שאינו מקום רחוק וז"ש): (יג) בחול המועד. ודוקא שלא בא בישוב עד הרה"מ דאם בא בעי"ט במקום ישוב ובא בזמן שיש עוד שהות מבעוד יום לגלח אף שלא בא לביתו עד הרה"מ אין זה אונס שהיה לו לגלח מעי"ט בעיר ההוא. ועיין במ"א שכתב דאף כשהיה במקום ישוב בשנים אונ' ימים קודם הרגל ואח"כ בעי"ט לא היה בישוב כגון שיש אונ' על הספינה וכל לביתו בחו"מ או שבה לגייר שסבב להסוכה ולא היה שהות ביום לגלח ג"כ מותר לגלח בחו"מ כיון דבעי"ט גופא היה אונס: (יד) והוא שלא יצא וכו'. פי' (יב) דמאחר ישראל לארץ ישראל או מחו"ל לחו"ל אף בינא לטייל שאינו דבר מזה אפי' מותר לו לגלח כשלא היה פנאי לגלח מבעוד יום כיון שזיאתו ברשות היתה שלא עשה אסור בזה אבל מאל"ל לחו"ל אינו מותר אלא בינא להריות או לראות פני חבריו דהוא חשיב דבר מזה שמותר ללאת מאל"ל בשביל זה משא"כ לטייל בשלמא בדבכה"א אסור ללאת מאל"ל לחו"ל לא התירו לו לגלח: (מז) קטן וכו'. דלא שייך ביה טעמא שלא יכנס למועד כשהוא מנוול דלאו בר מזה הוא ודוקא שיש לו שער רב דמזעזער ע"י. ודוקא לקטן מותר לגלח לזורך הרגל הוא בשביל הקטן אבל לעכו"מ אסור לגלח דלא עדיף משאר מלאכות דאסור לעשותן במועד אה"כ אין לו מה יאכל [אחרונים]: (מז) אפילו נולד וכו'. ר"ל אף דהיה יכול לגלחו מקודם שרי (יג) ומשעם הנ"ל ועיין בפמ"ג שמלמד דאפילו הוא בן כמה שנים כל שלא הגיע ל"ג שנים מותר לגלחו במועד בחו"מ אף המ"א מסתפק דהיינו דהקטן נראה כגדול אפשר דאף להקל כפרהס"א: (יז) שרי. דהכל רואין שהוא קטן: (יח) בשבת ערב הרגל. דהרי לא היה יכול לגלחו ביום זה: (יט) ודרכו לגלח

שער הציין

והטור שהעתיקו דעת הירושלמי דכשלא פים מקודם הו"ל כפושע וכן העתיקו בתוספות וז"ל רבינו ירוחם וכן מאלתי כד"ל גלות שהעתיק הירושלמי הזה וכן הביא ה"ה בשם הגאונים (ואף לענין ידיו קי"ל דמיד שמתירין לו מותר מיד דלא כירושלמי ובספר הרי"ף והרמב"ם והרא"ד וזוהי סתם המהמר ביו"ד סימן ט"ז ע"ש וכו' ע"כ משענין מדברי הירושלמי דהיבא דהיה יכול לפים ולהחיר קודם הרגל ולא פים חשוב פושע וזוהי כונת הרא"ש שהעתיק הירושלמי וכן הסכים בספר תפלת שמואל דק' לענין זה העתיקו הרא"ש דברי הירושלמי וכתיוון ה"ה של הבי"ו ופירוש הרא"ש בגדרים ג' מסייע לו ודלא כתיוון ה"ה של הבי"ו דלא כדממע מדעת הרמב"ם שאין מתקן בזה ולבתולה טוב לחוש לדעת כל הני דביתא להחמיר בזה. ואולי כתבתי דהמקל יס לו על מי לסמוך דכן נראה מהגר"א שנקט כדעת המחבר והוא כדעת הרי"ף והרמב"ם משום דפשיטות סוגיא דין. דלזיל ופיסיה משמע דאיתו מתקן ובכל גווי מותר והוא מלתא דרבנן וכן נראה דעת הגמ"ס להקל: (וא) הוא דעת הרא"ש וסביבתו ע"פ הירושלמי והסכים על ה"ה והביא כן גם בשם ספר זכרון. ויקב להחמיר גם בזה דלא כדעת המ"א שכתב דזהו נראה כדעת הרי"ף והרמב"ם דכיון שמתחלה היה בדעתו לקיים נדרו לא חשיב כדעת פושע אונס הרא"ש הלא הביא דגם. דעת רש"י בן הוא דמלך לא חשיב פושע וכן מאלתי בירושלמי ע"כ המקל לא הפסיד: (יב) השו"ע תפס בזה כדעת הרא"ד והסכים עמו הרא"ש וה"ה והגר"א הקשה דהירושלמי שביא מוכח לכאורה להיפך דמיויר אף בינא מאל"ל לאי או מחו"ל לחו"ל והיינו דכיון שהיה יצאחו שלא לזורך כלל לא התירו לו וכן נראה מדעת רש"י וקרב"ה ע"ש וכן נראה להדיא מסתימת הרי"ף והרמב"ם אכן ברי"ן גלות מאלתי שכתב ג"כ כהר"ב"ד וז"ל כשכחן ונפשתי ריב"ז ע"כ המקל יס לו על מי לסמוך: (יג) ועוד דקטן הוא ולא הוסיפו לבי בשביל שלא גילוהו מאלתי [משב"ג]:

הלכות חור המועד סימן תקל"א תקל"ב

לגלגל (כ) מותר לגלגל במועד (תה"ד סי' פ"ז) * ח' כבל אדם מותר (בא) לישול (י) שפה בחול המועד : הגם אפילו בפרהסיא ומותר לחוף ולסרוק ראש במועד אעפ"י שמסיר שער ואין בזה משום (כב) גילוח (מרדכי ריש מ"ק) :

תקל"ב נשילת צפרנים בחול המועד. ובו ב' סעיפים :

א *מותר לישול צפרנים * בין דיד בין דרגל (א) אפילו במספרים. הגם אצל (ב) יש מחמירין (ח) ואוסרים וכן הוא המנהג להחמיר שלא ליעטן (ג) בין (ב) בסכין בין במספרים אם לא לצורך מזלזל (ג) טבילה (ד) שנוטלן כדרך בחול (סמ"ק ותוספות) : ב' (ה) כבל רפואה מותר בחול המועד :

באר היטב

תקמ"ח ס"ח : (י) שפה. בין בתער בין במספרים ע"ת ע"ש. אפי' אינה מעבדת האכילה ומכ"ש דמותר לגלגל לצורך המכה עמ"א : (ח) ואוסרים. ופשוט דכל הני דמותרין לגלגל מותרין ליעול צפרנים. מ"א. ול"נ לאסור דלפרטים יכול ליעול בכל מקום ודוק בזה הוטב אשר לפני. ובש"ת נ"ש סי' נ"ו מותר למי שזהיר לנטלם בכל ע"ש ליעולם בחוה"מ בע"ש. וכתב המ"א ונ"ל אם נוטלם בע"ש מותר ליעול בחוה"מ דהא ר"ת מהיר בזה אפי' לגלגל ע"ש : (ב) בסכין. סמ"ק י"א :

משנה ברורה

לגלגל. סי' במקום שזהוגין שבעלי תשובה מנחין לעבודת גילולים דמי למת ולמזורע שטעון גילוח : (ב) מותר לגלגל במועד. אפילו (יד) חור בתשובה קודם הרגל והיה יכול לגלגל מקודם אפי' שרי בדעבד שהרי אין מרפין אותו לכל דבר שבקדושה עד שיגלגל : (בא) ליעול שפה. בין (טו) במספרים ובין בתער ואפילו אינה מעבדת האכילה [אחרונים] ומי שיש לו שחין בראשו מותר לגלגל השער אפילו בתער [ס"ח] ועיין בבה"ל. ומותר להקין דם שקורין קע"ש ועיין [א"ח] : (כב) גילוח. וכן כל רחילה מותר [הגרע"א] : (א) אפילו במספרים ונ"ש בסכין או ביד ובשיניו דמותר : (ב) יש מחמירין וכו'. דסוברין (ח) דבזה שייך ג"כ הטעם כדי שלא יכנס למועד כשהוא מגולל ויחתכם בערב הרגל. וכל הני דמותרין לגלגל הנ"ל בסיומן תקל"א (ב) מותרין ליעול צפרנים. ואם נטלן מערב יו"ט (ג) מותר ליעול בחוה"מ דהא יש מחמירין לעולם כשיגלגל מעי"ט ואף דאין לא קי"ל כן כנ"ל בסיומן תקל"א ס"ב מ"מ לענין זה דיש בלא"ה הרבה דעות להקל אין להחמיר : (ג) בין בסכין כו'. אבל (ד) בידיו או בשיניו מותר. הנוטל צפרניו בשיניו אין בהן משום מיאוס [גמרא] : (ד) שנוטלן כדרך בחול. ר"ל אפילו ע"י עזמן וא"צ ע"י נכרית כמו לענין אשה שהיא אכלה [ביו"ד סימן ש"ז ס"ו] מאחר שיש מחמירין בכל ענין [הגר"א] : (ה) כל רפואה מותר בחוה"מ. היינו שמותר (ה) לעשות אפילו מלאכה גמורה לצורך רפואה ואפילו לחולה שאין בו סכנה הא ביו"ט גזירה אטו שחיקת סממנים [מ"א ופמ"א] :

בין

שערי תשובה

כנ"ב סי' י"ד דעתו לאסור וכתב שכן מפורש בה"ש וזמנ"כ כתב ליישב דברי רש"י שאין הכרח מזה ומ"מ אין להקל כ"א לנ"ל וכן בספר בית דוד סימן ש"ב נראה דאוסר ע"ש ועיין כנ"ב שם שכתב ד"ל דאף אם הוא תוך למיד על אביו בערב הרגל אלא שהגיע שיעור גערה ונעזרו בו חביריו יש להחמיר להסתפר בערב הרגל אלא שכתב שאינו כותב רק להלכה ולא למעשה ע"ש ולכן יש להחמיר גם בזה כשאין לנ"ל עיין לקמן סימן תקמ"ח מ"ש שם בשם שו"ת שמש נדקדק :

משמע בידו או בשיניו מותר. וכתב רי"ז הנוטל צפרניו בשיניו אין בו משום מיאוס : (ג) טבילה. עיין מה שכתבתי ב"ד סי' קל"ח ס"ק י"א :

באר הלכה

דכדבר האבד א"ל שניו. ועדיין ל"ע : * כל אדם מותר ליעול שפה. עיין במ"א שהוכיח דמקום מכה שעל היד אפילו כשאין נוגע לפיקוח נפש מותר להעביר השער ועיין במחש"ש ומשמע לכאורה מיניה דאם היה זה בראשו אסור להעביר השער ועיין במ"א שהביא רח"ה מחוספתא פסחים פ"ג דאפ"ל בראשו מותר [ד"ל שם מי שעלתה לו מכה בראשו מותר להסתפר במועד] ואפי' מה שמפרש שם במנחת ביכורים כותב הכרייתא הוא היכי דתפסא במועד ולכן מותר מפני שלא היה יכול לגלגל מקודם מחמת המכה וא"כ אין שום רחיה לדברי הח"א. ואב"י אעיר קצת כמה שהקשה המ"א על דברי הלוקמי פרדם דמשמע מיניה דכשאין נוגע לפיקוח נפש דאסור וזה אינו לפי מה דק"ל דאפילו שפה שאינו מעבדת האכילה מותר ולענין הלוקמי פרדם שכתב שער שבמקום הקות דם כריבדא דכוסילתא מיירי בהקות דם שקורין קע"ש ועיין דגם שם המנהג להעביר תחלה השער ממקום הזה ואח"כ מכה בזה המקום כריבדא דכוסילתא ולהכי מותר רק משום דנוגע לפיקוח ומהתוספתא שהביא הח"א רח"ה להקל כבר דחיתו דאפשר ביאורו כמו שמפרש במנחת ביכורים וכו'. ועכ"פ היכי שהיה יכול להעביר השער קודם יו"ט אפשר שאין להקל בשחין בנראשו ומה שהבאנו בשם אור"ח להקל לענין קע"ש ועיין אפשר דהוא מיירי באופן שאין צריך לגלגל השער מקודם או דמיירי שנתהוה לו ההכרח לזה בחוה"מ או דסבר בלוקמי פרדם דנוגע זה לפיקוח ולכך כל זה היכי שהוא צריך לזה כדי שלא יכבד עליו החולי כבר מובאר בסיומן תקל"ב דכל רפואה מותר בחוה"מ ואפילו לחולה שאין בו סכנה כמובאר שם במ"ב וזה"ל היכא שיש לו שחין בראשו ומצטער כל גופו עיין ג"כ תשוב בחוה"מ כנ"ל בסיומן שכתב ומותר לעשות לו רפואה : * בין דיד בין דרגל. ר"ל אפילו דרגל דלא מאים אם יתגדל ג"כ מותר [נ"ל] :

אסור אפילו לשתות דבר שהוא משום רפואה

שער הציון

(יד) כן מוכח ממ"א וסגר"א שנקטו לדינא כתירון א' של תה"ד ע"ש : (טו) דע"י גידול שפה לא יהיה מגולל וע"כ לא הכריחוהו לגלגל מעי"ט ומ"מ ל"ל דזה נקרא יפוי ותקון הגוף ולצורך המועד דלא"ה יהיה אסור מעתה מאלכת גזוז בחוה"מ וממ"א בסמ"ק י"ב משמע דלא אסור כ"א בגילוח הראש אבל בשאר אברים מותר לספר ולע"ק : (א) לבוש : (ב) מ"א ומה שהביא בהס"ט דהא היה יכול ליעול בכל מקום שהוא ונ"ל דהא שם ג"כ היה יכול לגלגל כשהיה ביד וישראל וע"כ הקילו משום דכעת לער אין דעתו לגלגל וה"ה בזה : (ג) מ"א וש"א : (ד) אחרונים : (ה) פמ"א ונ"ל כסוף כל ק"י :

חלף

ד 7 באר הגולה

א ברייתא מ"ק י"ג
ב ברייתא שם
וכת"ק טור בשם
אביו הרא"ש וש"פ
ג הרשב"א בתשובה
ד שם בגמ' מ"מרא

באר היטב

באור הלכה

משנה ברורה

בסימן תק"ג ס"א כהנ"ג ומוה"י להמפרשים שפירשו (ו) שם דלוקא בזה"י אבל בהערים אסור אף בדיעבד (ז) אפשר דה"ל הכא אסור: (ח) ויאמר מזה אני רואה. ואמ"ס שאולב מזה שמותן (ח) מ"מ העממה הוא שרי אין גרף לזה: (ט) בשגר. וכן בחטים וטעמים וכה"ל אם יש לו קמה מזה שמיני יפה כ"כ מותר לעשות אחרים שיפסי יותר מהם: (י) עירוף בלא העממה. ר"ל שבחמת הקדש (יב) עירוף (א) ואינו מרובה להעממה. ודע (יג) דיש פוסקים שמסבכים להקל בהעממה דא"ל וכן ואומר בשגר חדש אי רואה וסותה עין מן החדש (יד) ואין למחות למי שרואה לסמוך אסכר"א זו (יב) וגו"מ ש' שבתבו דגם פוסקים חלו אינם מקילים (יג) אלא בזה דאין העממה ניכרת שאין הכל יודעים שיש לו שגר יין אבל לא בשותן חטים או עשה שגר ומערים לעשות יותר אלאחר יו"מ (יד) שהכל רואין שהוא נטון כדרך שהוא נטון בחול: (י) שרי. כתב הס"א נ"ל דלפילו יש לו פת נקיה (טו) מותר לאפות פת הדרכה לזכר

(א) אלא דית פוסקים שכתבו דפשוטה הדינה מלאכות לא התיירו אלא כגדי מיתור ויתבאר לקמן בסימון תקל"ט טע"ז (ב) לקמן סימן תקל"ז ס"א (ג) ואם לאו אפילו הוה מלאכותו פשוט ל"ל לא וכדמעות מביא"ט וכו' וכו' שרמו הגר"א גבירורו . ויתבאר עוד פוסקים דלא התיירו לקוח עדים אלא בשבירור לכה נופא אלא בשבירור רק לגביה סבור : (ד) ריש"ף ו"א ומוכח ב"ח"א : (ה) מ"א והשתדקוהו אחרונים : (ו) ע"י כ"ח סק"י : (ז) ואם ש"ל שית' וית'מ' קולא לבי"ע ש"ל לנארוה אלא שדאי תלך אחר המדרב"ש' בסמון דמו"ק ד"ה (כ) הוה היתור שכתב אהו היתור מותר האחר המועד שכתב דלכב"ש שלא יערים דקאמרה הכי"תאח' הוא ס"ל לעינן אחר המועד דלא הערים אסור א"כ הלאך דעת הרמב"ם דעיקר שכתבנו שרי אכאנא גם הרמב"ם ס"ל קאמ' אחר האסור' דשכר דאח' שאורן בזה אני רואה ומאסר דלא מוכח מילתא מאח"כ הלאך דמכות שכתב אהו וכו' וכו' שרמו שכתבנו שרי ועוד אחר אחרונים ונכירור כתב הרמב"ם אפילו עומד אלא כבדו לכו ונכירור דמעות שרי יותר מההוא דסימן תקל"ט דהתם ע"כ' ומכא' ס"ל אלא כן כבא' בצופר לתוך כוס של טעמיה כמה פעמים ונכירור דלא ה"ל בפשיטה להשוה לבד א"כ הוא טוען בדיחה אלא לזכור המועד ואפשר דנכירור מייורי פשוט שגא' שפך רק פ"א אלא שרמו יותר מאכ"י וכו' כלל זה : (ח) כן משמע בגמרא דלמלך דלמך הערמא' גם בחפון ע"ה אסור : (ט) כן מוכח מהשגותיו ודכ"ז בבהר' שלום דגם בזה אין מתחילין רק להעמידה כדי להותיר אסור : (י) עיין ו"א"ר ותחד משה וזהר שלום ועיין במגדול ע"ה (יא) שכן הוא דעת הרמב"ם והרשב"א ודכ"ס עשהם המ"א וז"ר ואפילו אם הדינה הוא גרוע כל"כ הגר"א וכו' בנ"ש : (יב) במגדול ע"ה וכן מלמד הכ"ח והתחמד א"כ מהו ופסמ"א : (יג) וכן ודכ"ס וקצת מערים לקוח אתר אחר ג"כ אפטר דאסור א"כ לדעת הרמב"ם והרשב"א דמה"ל יקצת זה א"כ קמח אחרת לא להדמית היה ותחולה ושינה דיטול להערים והוצר דרורא לעשות מתחולה חזרה ועיין הרי"ד דשכר א"כ בזה"ל פיוס יותר לבי"ע שרי : (יד) עיין ביאור' סה"ג : (טו) וגרסה טעמו כיון דליתו רואה תלכו' אמת נקיס בחימ"א נחמב' כתיין לו ודמיון דק"ל לעינן בדיקה א"כ מוזה' לפני' פת חמ"ס אמת שפיון ואין דשטי תלכו' אמת חמ"ס דשכר לכרך לתלחה אמת שפיון (ס"ב אלא דלעת הרמב"ם אלא ה"ל ע"ה דיון אחרת אל מנכרה אחרת ודומות אפטר הרמב"ם א"כ להערים לעינן שכר דאח' אפילו אם הדינה הוא גרוע דל"י חו"י אלא דלעת הרמב"ם אלא ה"ל ע"ה דיון אחרת אל מנכרה אחרת ודומות אפטר הרמב"ם א"כ להערים הרשב"ל הקל בכל גזווי עיין בכו"י סימן תק"י בסופו אלא שאנן יקטיון דעת רמב"ם ורמב"ם א"כ ע"ה ועינן חמ"ס א"כ לסמך להקל אכן מובן ש"ע' שכתב דפת חמה עדיף משמח התחירה חו"י מאסר דעדיף ויש לחיות דתם אלא הלחם אחד והכא' הלא אחד אחר חו"י וזהו חמ"ס ע"כ' וכן ה"ל . והנה שבת' ע"ה ע"ה ע"ה כ"כ פת הדמלח מתחיל הוא אפילו' פת שפיון ע"ה א"כ להסתפק בזה לזה אפילו ביו"ט שרי במ"ס' לעיל בלכות וי"ט בסמוך תה"י במ"ס' ח"ו א"י ע"ה :

הלכות חול המועד סימן תקל"ג

(ה) לעקור פשתן (יא) מפני שראוי לכסות בו את האוכלים ולעקור כשות (יב) שראוי להטיל בו שכר לצורך המועד (יג) ולעקור שומשמיין (יד) שהיבשים שבו ראויים לאכול מיד : ג' הפירות שנתבשלו קצת ונאכלין ע"י הדחק מותר ללקטן כדי לאכלן * ואם לקטן לאכלן והותר וחושש שמא יתליעו אם לא יכבשם להוציא ליחה מהם (טו) יכול לכבשם * אבל * אסור ללקטם תחלה כדי (ו) לכבשם (טז) ואם הוא דבר שאינו נמצא אחר המועד (יז) * מותר לקנות ולכבש * ד' יצד ארס גדים (יח) כל מה שיכול לצוד (יט) ומולח הכל במועד שהרי אפשר שיאכל מהם במועד אם (ז) יסחוט אותם בידו פעמים רבות עד שיתרכבו (כ) (ומותר (ח) לזון בפרהסיא שניכר לכל

באר היטב

חזירו להערמה כי האי שרי אפי' בי"ט כמ"ס ס"ס ת"ק כ"ס בחו"מ. ואל"מ מ"ס מקמה דאסור לטחון שלא לזוך כמ"ס ס"א דשאני לידת דכל פעם י"ל שיואל דג מושבה יותר נשאל"כ בקמח. ומה שמותר למלוח ע"י הערמה היינו משום דאין עיבוד באוכלין מ"א : (ח) לזון. אפי' נהגו שלא לזון רשאי לחזור ממהבס מפני שמעשים משמחת

משנה ברורה

לזוך חו"מ חו"מ א"ע דביו"ט אסור בחו"מ שרי ובלבד שצריך עכ"פ ג"כ קצת במועד ועושה בהרחה ואם יותר ויותר : (יא) מפני וכו' האוכלים. כגון תאנים ותמרים (טז) המיבשין אותן בחמה וזריבין לכסותן בלילה מפני הטל. וכו' א"ס (יז) הוא עושה לזוך זה ואפילו בזה לא שרי ליה לעקור (יח) אלא בכדי מה שהוא צריך. וה"ה (יט) א"ס הוא צריך לזרע פשתן לזוך חסיפה שצריך לעקור והנשים חוספות בו להחליק בשמן וללחץ מרחיין דשרי לעקור הפשתן בשביל זה (כ) ואע"ג דבשביל זה לא היה לו לתלות רק ראש הגבעול לא העריהו הכמים לזכות מוכי מה שהוא עושה בחול ושרי לעקור עם השורש. וגם בזה אינו מותר אלא בכדי לזרע וכו' : (יב) שרואי להטיל בו שכר. ז"ל להטיל (כא) בשכר שמערבין אותו בשכר לתת בו חורפא וגם בזה א"ס הוא עושה לזוך זה וגם רק בכדי מה שהוא צריך למועד וכן לענין שומשמיין ולקטתים : (יג) ולעקור שומשמיין. אינו (כב) שומשמיין שלנו שהם מאלכל גמור אלא מין זרע שעושין מגרעיניו שזן (כג) או מטגנים אותן בדבש וזרואים לאכילה (כד) ואינו ראוי לכל זה אלא בשעה שזן יבשין אכל החרים צריך להכניסן ולייבשן ולא חזו עד לאחר המועד : (יד) שהיבשים שבו וכו'. ומשמע דשרי ליה (כה) לעקור בלי ברירה ואח"כ יכרוס הרחמים לאכילה ולשמן : (טו) יכול לכבשם. ר"ל אע"ג דשבו לא יהיו ראויין לכל ימות החג (כו) ואח"כ טרח רק לימיו ההול אפ"ה שרי דהוי דבר האבד : (טז) ואם הוא דבר שאינו נמצא וכו'. וה"ה א"ס יתייקר אח"כ וכמו בפרקמטיא לקמן סימן תקל"ט ס"ה : (יז) מותר לקנות ולכבש. אע"ג דאינם ראויים למועד ענינו והטעם דמדמינן לה לפרקמטיא דשרי כהאי גוונא ובלקמן בסיון תקל"ט ס"ה ועיין בבאור הלכה לערך. ומשמע דאפילו הוא מוכח בזדא שהוא יותר מכלי הערך י"ל שחא ימלא עינינו ביותר והוא כבוד יו"ט : (יח) ומולח הכל במועד. ר"ל דלא דמי לס"ג דלא שרי ללקטם כדי לכבשם התם שאני דמוכבשים אינם ראויים לאכול במשך ארבע ימים ואח"כ הוא רק הכונה לימיו ההול משא"כ בדגים (כט) אפשר ע"י הדחק לסחוט ולאכול ואח"כ אפשר להיכנס מזה גם דיו"ט וכו' ולאו לזוך חול בלחוד טרח : (כ) ומותר לזון בפרהסיא שניכר וכו'. וכמו שמותר בתבלין בסיומן

שער הצינן

(טו) ר"ן : (יז) ב"ו ומשמעות שארי מפרשים : (ית) דרישה ומ"א ואל"מ ועיין ח"מ : (יט) ריטב"א ור"ן ומ"מ בפירוש דברי הס"ס דחוי לחיפוש : (כ) מגיד וכפירוש הדרישה והמ"א : (כא) כן הוא ברמב"ם ור"ן : (כב) דרישה ופשוט : (כג) ריטב"א ור"ן : (כד) עור וריטב"א ור"ן ועיין ברמב"א שביאר פירוש רב האי דחויא לגווא היינו שהגרעינים שלהם ראויין להסקה ופשוט הוא דגם בשביל הסקה מותר לתלות וכמו דמותר לקוח עשים : (כה) כן משמע משמן הס"ס דקאמר חויה לגווא דלית ביה וכפירוש הריטב"א ור"ן : (כו) רש"י : (כז) וכן מה שאוסר תחלה ללקטם אלאחר המועד וכתב המ"א דהוא אפילו לא ימלא לקנות אח"כ משום דליקוט הוא מלאכה גמורה ג"כ אינו מוסכם לחסור א"ס לא הפירות הם על הפקר : (כח) מ"א ובקרבן בתנאל חילק בד"א משום דבזו איכא רוחא לכן הקיט משא"כ בטחינה והוא דוחק דהא אפילו א"ס יהיה לו ריות במה שטחן כב"א שהיה גם לימות החול ג"כ אין טעם : (כט) גמא : (ל) ואע"ג דהשתא שגולם לפניו אפשר לו לזכור רק המוכבשים וממולתם י"ל כיון דמן התורה אין עיבוד באוכלין הקילו לו ממוחלם כולם כיון דעכ"פ לע"פ אין מבורר לו איז מהם לזכור כשרהם לטחון ולאכול [מ"א] :

אחרונים

הלכות חול המועד סימן תקרג תקד

ה 9 באר הגולה

שהוא לצורך המועד (מרדכי): ה (בא) הכל מלאכות שהם לצורך המועד כשעושין אותם (ט) (כב) אומניהם עושין בצנעה כיצד הציידים (כג) * (של י) חיות ועופות) והמוחזנין והבוצרים למכור בשוק (כד) הרי אלו עושים בצנעה לצורך המועד. הגה ומותר לחלוצ הבשמה אפילו שלא לצורך המועד דהוי דבר האבד (תש"ד סימן י"ג וב"י):

תקלד דיני כבוס בחול המועד. וכו' ג' סעיפים:

א (א) אין (א) מכבסין במועד (ב) ואלו שמכבסין הבא ממדינת הים והיוצא מבית השביה ומבית האסורין (ג) למנוחה שהתירו לו חכמים ברנל ומי שנדר שלא לכבס ונשאל ברנל והתירו לו (ד) ומטפחות (ז) הירים ומטפחות (ה) הספג (ז) יובגדי

באר היטב

גדולה אסור להפוך בחול המועד שיוצא המים כדי שילוו הדגים דמוכח מילתא טפי שהוא צורך חול. מ"א ע"ש:
(א) מכבסין. כדי שיכבס מערב יו"ט ולא יכנס למועד כשהוא מנוול: (ב) הירים. שאפי' כבסין קודם הרנל חוזרים ומתלכלכים.

באר הלה

בנמצא לאחר המועד ועוד מכל לומר דריש מיירי בפירות של הפקר ומדמי ליה למילתא וכן משמע בדמשק חליעור ע"ש והנה מפני"ג הנ"ל משמע דאפילו לקנותו אלא עכ"מ קודם ליקוט וללקטס אח"כ אסור וכתב זה לדעת המ"א דמלאכה גמורה כגון ליקוט אסור אפילו לא ימלא לאחר המועד כ"כ דליכא פסולה והנה לפ"ז החוק המ"א בתירוק בתרל דהרשב"א ופ"ז. קשה מה דהתיר המחבר לכבשו וכבר הקשה זה הגרש"א בחיוביו ונשאל בחובאי. ואפשר לדחוק ולומר דכבר המחבר דמילתא קיל טפי מטעם דמשיק דה"ן אין עיבוד באובלין וכמו שכתב המ"א בסק"ז וליפוך אע"פ שנקט כראש"ד בתירוק שני מ"מ לענין מלאכה מילא טפי מראש"ד: * של חיות ועופות המרדכי הציידים ליד עופות והדששות והגרסות מוכרין בצנעה לצורך המועד אבל צייד דגים שהדבר יוכר שהוא לצורך המועד הים נראה להחריף אף כפרהסיה מדאמרינן לעיל ספ"ק שרי למיזל ולמיזל משמע כפרהסיה וי"ש לדמותו לתבלין שיכר שהוא לצורך המועד ושרין בגמרא עכ"ל והנה אף

יוס עוב. ש"ג כה"ג מ"א: (ע) אומניהם. דווקא האומנים שעושים הרבה ביהד ונראה כעושה לצורך חול לכן עושים בצנעה: (ו) חיות. כוונת רמ"א לאשמועין דדגים שרי כמ"ס ס"ד. והמ"א הניח בל"ע דאפשר אף בדגים אסור כפרהסיה ע"ש. וכל דמי שיש לו בריכה

משנה ברורה

בסימן תקל"ט ס"י (לא) ומשמע לפ"ז דלאו דוקא בצודה לעזמו אלא אפילו בצייד שאומנתו וספרנסתו מזה ג"כ מותר כפרהסיה ועיין מה שנכתב לקמיה שם חולקין בזה. זכוכים ויתוסים אם הם מוציין את האדם מותר להורגן בחול"מ דאין לך צורך אדם גדול מזה ואע"פ דמצי להצריחם מיד יחזרו עליו [רדב"ז ח"ב סימן תשכ"ז]: (בא) כל מלאכות שהם לצורך המועד. ר"ל אף שבתות היא לצורך המועד מ"מ כשעושין וכו' ומיירי בזמן מלאכה שאינו מוכח להרואה שהיא לצורך המועד כגון הני דמוכסים ועיין לקמן סימן תקל"ט ס"י: (כב) אומניהם. דבאדם פרטי שעושה לעזמו אינו עושה בשיעור מרובה וכו"ע ידעי דלצורך היום הוא (כג) משא"כ בחומן שעושה הרבה ביהד אמרי דבמלאכתו הוא עוסק כבשאר ימות השנה ולא ליו"ט הוא מכין: (כד) של חיות ועופות. הרמ"א השמיט דגים דסבר דבדגים שאינן מתקיימים הרבה אפילו בלזיד ידעי כו"ע דליומא הוא אודה ולא אלאחר יו"ט ובה"ג מותר בזה ואסור לזייד שמלאכתו כזך לזיד דגים כפרהסיה. כתבו הפוסקים אם נהגו ציידין שלא לצוד בחול"מ (לד) רשאין לחזור ומנהגן ואין לו כמי שנהג מנהג של מזה ואדברה ממעטין הן בשמחת הרנל (לה) ומבואר בירושלמי דליידי חיה ועוף ודגים ומותרים (לו) לצוד אפילו במצורות גדולות וכה"ג כדי להרבות שמחה ברנל להם אי אהה מתיר להם אלא בחכה ומכונות חין ציין אלא מעט וממעטין בשמחה. גו"ש שם לו בריכה גדולה וחופר בזה שיוצא המים וילוד הדגים מלדל במ"א ש"ל שאסור דמוכחא מילתא טפי שהוא לצורך חול וי"ל דיש להקל (לז) בזה ע"י עכו"מ אם רוצה לאכול הדגים במועד: (כד) הרי אלו עושים בצנעה. היינו (לח) בין היורה והסחיה והצריה (לט) ובין המכירה וכעין שנתבאר לקמן סימן תקל"ט ס"י"א ועיין בזה"ל דלענין מכירת דגים מי שנהג להקל כפרהסיה אין למחות בידו דיש לו על מי לסמוך:

(א) אין מכבסין במועד. אפילו לצורך המועד והטעם כדי שיכבס מעיו"ט לצורך יו"ט ולא יכנס למועד כשהוא מנוול: (ב) ואלו שמכבסין הבא ממדינת הים וכו'. עיין לעיל בסימן תקל"א סעיף ג' וד' וכל הדברים שמבואר שם בפנים ובמ"ז לענין גילוח שיך גם צעניינו לענין כיבוס: (ג) ומנוחה שהתירו וכו'. דמונדה אסור בכיבוס: (ד) ומטפחות הידים. הטעם שדרכן להתלכלך היכף וא"כ אפילו אם היה מכבסין מעיו"ט היו חוזרין ומתלכלכין ולכן אפילו יש להרבה מטפחות מותר לכבסן לצורך לכל יום ומטפחת אחרת אכן (א) לפי מה שנהגו כעת שמחליפין רק משבת לשבת ע"כ אפילו (ב) יש לו רק שנים חין לכבסן בחול"מ שדי להם בכביסה שמעיו"ט. כתב הה"א דה"ה פאליילק"ע של חוטם דיו מטפחות הידים: (ה) הספגים. היינו ספרים שנותנין המטפחות עליהם כשמתספרין (ג) ואית דמפרשי ספרים ממש היינו ספרי קודם והטעם בכל זה הוא כמו במטפחות הידים הנ"ל: (ו) הספג. היינו מה שמסתפגין בהן כשנולדן מבית המרחץ וכתב ב"י בשם כל בו דעכשו נהגו בזה חומרא וכן ראוי לעשות ועיין בא"ר: (ז) ובגדי קטנים

שער הציין

(א) אחרונים בביאור דברי המרדכי וכן מבואר להדיא בדבריו להמעין וכ"כ בפסקי תוס' להדיא עי"ש בשלהי פרקא וכן משמעות העור: (ב) פוסקיה: (ג) כמו שכתב המ"א במשמעות דברי הרמב"ם וכן הוא הגורסא בש"ס לפיטו בבביתא דר' יוסי וכן גרס בבביתא פסוקות וגם בבביתא גזלות [ע"ש] שהירסא הוא טין שני תלמי עגולה וכו' וכן גרס בשיבולי לקט וכ"כ הנ"ל שם במתניתין וכן טעם דעת הגר"א: (לד) והנ"ל מיירי דוקא לצוד בצינעה: (לה) ומבואר בר"ח ובהלכות רי"ן גזלות: (לו) והיינו בצינעה: (לז) כי באמת מסימן תקל"ט ס"ח משמע דשרי אם אולכין במועד אף דלחושא מילתא אכן יש לדחות קלת כמ"ס המחיה"ש דפעניינו בבדיקה מוכחא מילתא טפי שהוא לצורך חול ולכן כתבתי ע"י עכו"מ. ומבוא"ש משמע שאינו מפרש כמחיה"ש ועכ"פ ע"י עכו"מ אין להמחיר: (לח) במבואר בבביתא"ה (לט) כן מוכח מרש"י במשנה וכו' במרדכי: (ה) מ"א: (ב) פמ"א: (ג) עיין בב"י: מ"א

הרכות הו"ה המועד סימן תקלר

קטנים (ח) יובעלת הכתם שנמצא במועד יומי שאין לו (ט) אלא (ג) חלוק אחד יובולם מכבסין בדרך אפילו בנתר ואהל (פירוש מיני צורית) (י) 'בפרהסיא ע"ג הנחר. הגם מיהו לא יכבסו רק הלריך לכן דהיינו חלוק אחד (מורדכי והג"ה פ' א"ח) מיהו צנדי (יא) הקטנים ביותר דהיינו אותן שולפסים בהם ומשתנים ומוציאין רעי בהם מותר לכבס ד' וס' בפעם א' כי לריך להרבה מהם כל רגע והא' דמותר לכבס בפרהסיא היינו דוקא כשהוא על גב הנסר משום דמתכבס יותר יפה על גב הנסר אבל אם אינו כובס על גבי נסר לא יכבס רק בלגעה ולא בפרהסיא כן נ"ל: ב' הכל בלי פשתן (יב) מותר לכבס פילא נהגו כן (יג) והיה ליה דברים המותרים ואחרים בהם איסור (יד) אי אתה רשאי להתירם בפניהם ג' (טו) 'מביאין מבית האומן כלים שהם לצורך המועד כגון כרים ובסתות ועלויות אבל כלים שאינם לצורך המועד כגון מחרישה או צמר מבית הצבע (ד) (טז) אין מביאין ואם אין לאומן מה יאכל (יז) נותן לו (ס) שכרו ומניחן אצלו ואם אינו מאמינו ימניחן בבית הסמוך לו ואם חושש שמא

שערי תשובה

(ה) שכלו. פה"ע ועיין בשו"ת סי' כ"ה שמהם על שער אפרים בזה שאוסר כל שיר במוסר ודחה דליתיה וסבול ראיות שמוחר וכתב שכן נעשה בפני תכנים וחקים ואין פה לאיסור וכל כלי שיר במוסר שיר אף לתקן יומא או שתיים ואם אפשר לשנות קצת ישיבה ועיין בחלקם שהיה סי' ט"ז שכתב ג"כ להחיר וכ"כ מה"ב בשם מהר"ח אבולעפוס בספר עץ החיים ע"ש:

באר היטב

עור. משמע דאפילו יש לו הרבה שרי דל"כ היינו חלוק והטעם שמתלכלכים תיכף ואריך בכל יום א' וא"כ לפי מה שמוה"ק שלא להחליטם אלא משבת לשבת א"כ אסור לכבס במועד שדי להם בכביסה מעשיו"מ מ"א: (ג) חלוק א' אפילו אין בו איזור שרי לדידן מ"א. במאמרם נוהגים היתר לכבס ע"י השפחות א"י כל הכלים הנריכים במועד דכיון דלריכים למועד לכולם הוי כמו שאין לו אלא חלוק א'.

מהריק"ש: (ד) אין. אפי' מבית לבית בזה"ה חר ופאי' מאומן א"י עמ"א: (ה) שכרו. ה"ה דלפי' יש לו מה שראוי מותר ליתן לו שכרו דמה איסור יש בזה אלא ה"ק אע"פ שאין לו מה יאכל לריך לתת לו שכרו ה"א דמותר לנטלן משם כדי שלא יתבעו שנית

משנה ברורה

קטנים. כי דרך הקטנים להתלכלך בטיט ובזואה תדיר: (ח) ובעלת הכתם שנמצא במועד. וה"ה (ד) כשפרסם נדה (ה) ביו"ט וצריכה ללבוש לבנים במועד: (ט) אלא חלוק אחד. דחלוק אחד מתלכלך אפילו כיבסו קודם יו"ט. ויש מן (ו) הפוסקים דס"ל דכל זה דוקא בזמן התלמוד שהיה ניכר בעת שפשט חלוקו לכבסו שאין לו אלא חלוק אחד (שמהלכה היה חוגר איזורו על החלוק ושכשפשו חוגר חגורו על כנף העליון שלו) אבל לפי מנהג מלבושים שלנו שאין לנו חגור על חלוק שלנו אין להקל בזה ומ"מ נראה דאם היה החלוק (ז) של פשתן אין להחמיר בזה: (י) ובפרהסיא ע"ג הנחר. עיין במ"א שדעתו להחמיר שלא לכבס בפרהסיא דאין הכל יודעים שהיה במדינת הים או בשביה וכה"ג לכד במשפחת הידים וכה"ג שאר דברים שמוחר לכל אדם יש להחיר בפרהסיא אבל כמה אירונים מסכימים לדעת הרמ"א דלקמיה דכיון שמתכבס יפה ע"ג הנחר והוא לצורך המועד לא החמירו חכמים בכל השנוין כאן: (יא) הקטנים ביותר. ור"ל לאפוקי סתם קטנים אין להחיר כבבוס רק חלוק אחד וכנ"ל: (יב) מותר לכבס. שקלין (ח) להתלכלך ואפילו אם היה מכבסן קודם מועד (ט) וגם אין טורח כביבוסן כ"כ: (יג) והו"ל דברים המותרים וכו'. עיין מ"א: (יד) אי אתה וכו'. ומ"מ כיון דמטיק דהין שרי נתפשט המנהג להקל ליתן לעבו"מ לכבס כתנות אחת ולחזן לבית דאע"ג דכל מה שאסור אסור ג"כ ע"י נכרי מ"מ בזה מקילין (א"ר בשם פרישה והובא ב"ח"א). וליתן להנכרי (י) שוכס אחר המועד בכל ענין שרי ובלבד שלא ימנה כדרך שהוא עושה בחול כמס"כ ס"ס תקמ"ג: (טו) מביאין וכו'. אבל אין מוליכין לבית האומן אפילו לצורך המועד [ב"ח וא"ר]: (טז) אין מביאין. בין שהאומן נמרו במועד או קודם והטעם (יא) משום טרחא (יב) וי"א משום שיסברו שנתן לתקנו במועד ויאמרו שהאומן תקנו במועד (יג) ולפי' אפילו מבית לבית בזה"ה חר ופאי' מאומן א"י עמ"א: (ה) שכרו. ה"ה דלפי' יש לו מה שראוי מותר ליתן לו שכרו ה"א דמותר לנטלן משם כדי שלא יתבעו שנית

שער הציון

(ד) ח"ה והוא משנה כ"פ ואילו מגזינן: (ה) במשנה נח מוכר זה ומקורו מדברי רש"י וידידיו וכן מוכח מדעת השו"ע שכתב שמתא' במועד: (ו) פיין בכ"י ומשמע מהגר"א דמלך כן להלכה: (ז) עיין לקמן ס"ב דכלי פשתן מדינא שרי בכל גווני: (ח) פוסקים: (ט) רש"י: (י) א"ר: (יא) רש"י: (יב) נ"י: (יג) מ"א וא"ר.

יגנבו מפנן לחצר אחרת לאכל לא יביאם לביתו (יח) אלא בצנעה :

תקלה שלא לפנות מחצר לחצר בחול המועד . ובו ג' סעיפים :

א (א) אין מפנין (ה) (ב) מחצר לחצר אפילו מכעורה לנאה (ג) ולא לפנות דירתו ולא לפנות כליו (ד) שאינם לצורך המועד . הגם כ"ש שאסור לסטע ממנו מעיר לעיר (מרדכי פ' מי שהספק) אבל מפנה הוא מבית לבית (ה) באותה חצר ואם אין הבתים פתוחים לחצר אלא למבוי י"א שמבית (ו) לבית הסמוך לו מותר . הגם ואם מתיירא מחמת גניבה בחצר שדר שם מותר אפי' מחלל לחצר המסתמך ואפי' מעיר לעיר בדבר האבד שרי (הג"א ומרדכי) : ב י"ש מתירים לפנות מחצר של אחר (ז) לחצר (ז) שלו ואפילו מנאה לכעורה : ג ה"הובל שבחצר אסור להוציא אלא יסלקנו לצדדים ואם נתרבה עד שנעשה חצר כרפת מוציאין אותו לאשפה :

תקלו כל צרכי בחמה מותר לעשות בחוה"מ . ובו ד' סעיפים :

א מי שצריך לרכוב במועד (ה) (א) * לטייל או (ב) לצורך המועד ולא נסה ללכת ברגליו באר היטב

(ה) מחלל . דרך ר"ה ואם יש פתח בין ב' החצרות מותר לפנות אפי' דרך כמה חצירות ב"ה ועמ"ל : (ב) שלו . דשמהה לאדם שיצא דר בחוץ שלו . וכתב המ"א וי"ל דאם אדם דר אלל חבירו בחדר א' ואח"כ שבר לו בית מיוחד אע"פ שגוה לו יותר אסור לפנות דהא אפילו מכעורה לנאה אסור מיהו אם הוא בין הא"י או ענין אחר דומה לזה יש להחיר לפי ראות עיני המורה עכ"ל :

(ה) לטייל . כ"ל דמא"י לחלל אסור לתקן צרכי הרכיבה עסי' תקל"א באור הלכה להשתכר כדרכו בשאר ימות השנה וכו' וזהו לנעל ששנינו גידין ודשוין ובתנות הפתוח לסטע והוא של מוכרי פירות כסות וכלים שכל מי שהוא נעשה מוכר לרכים נאדן כעוסק במלאכתו בשאר ימות השנה עכ"ל הרי דסברא חתם הוא לענין גידין ומוכרי פירות ואפי' כתב דלכא לענין מוכרת תבלין הקילו למכור בשוק משום שהדבר יכיר שלוקד י"ט ע"ס עושין שסות לקיחת תבלין לקדמה של יום הוא וא"כ ה"ל בעניניו לענין מוכרת שסות פשוט דאין להחמיר . ה"וא מדבריו דה"ל לענין ירד בודאי אסור אף בדגים באומנין הגידין בפרהסיא משום דנראה דבמלאכתו הוא עוסק כבשאר ימות השנה וכגורסותיו בגמרא חיות ועופות ודגים אבל לענין למוכרין כבוק אף הגידין מותרין למוכרין בפרהסיא דהכל יודעין דמי שקונה לצורך המועד הוא קונה וכו' ויחא מה שהכ"ה הביא דברי המרדכי דל"מ לענין מוכרם וגם בפסקין תוספות מביא בזה"ל לענין מוכרם דמותר אף בפרהסיא באומנין וכמו לענין תבלין . וטוב לומר עוד דגם רש"י שהוכיח במשנה לענין מוכרם ג"כ אין ראייה דפליג על המרדכי לענין דגים דל"מ מפרשו רק לענין חיות ועופות ומה דהוכיח בגמרא גס דגים הלא לא הוזכר שם רק ירד :

* לטייל ואם הוא מא"י לחלל אסור לתקן צרכי רכיבה [מ"א וב"א] : וגם הוא בלנעל ואפילו אותו הבית הוא של חבירו : (ו) לבית הסמוך לו מותר . דבכלל לנעל (ד) הוא אבל מכאן ואילך אסור דהוי פרהסיא . והכ"ח מזהיר להפילו לבית הסמוך אין לפנות וכן בביאור הגר"א מזהיר להחמיר בזה אם לא שהוא מבוי שאינו מופלג : (ז) לחצר שלו . דשמהה לאדם שיהיה דר בשלו [ולפנות כלים לחצר שלו אין להקל] ודוקא באופן זה אבל מפני שאר הנאה כגון חבירו (ה) בחדר אחד ואח"כ שבר לו בית מיוחד אע"פ שגוה לו יותר אסור לפנות דהא אפילו מכעורה לנאה אסור מיהו אם דירה ראשונה היה בין העכו"מ או דומה לזה יש להחיר לפי ראות עיני המורה :

(א) לטייל . וה"ה לראות פני חבירו אבל להרויח ממנו שלא לצורך המועד מותר לרכוב אבל לא יתקן צרכי רכיבה [פ"מ וע"ש עוד] : (ב) לצורך המועד ולא ניסה ללכת ברגליו . אבל שלא לצורך המועד או שלמוד ללכת ברגליו (ה) אינו מותר רק הרכיבה אבל לא לתקן צרכי

שער הציון

(יד) מ"א : (טו) מ"א וס"א : (ה) כ"י : (ב) מ"א וס"א : (ג) כ"י : (ד) לבוש : (ה) כתב הפמ"ג דדוקא שגו אלל אחד בחדר כפ"ע ועתה שגר בית עם כמה חדרים לעלמא אז אסור אבל אם דר בחדר עם אחד בחדר אחד יראה דשרי ליק' לחדר מיוחד וכן שגר עמיה וכדומה דהוי דבר האבד וצריך להתייבש בזה עכ"ל : (ה) כ"י :

הרכות חור המועד סימן תקרו

יכול ליטול צפרני הסוס (ג) ולתקן ברגליו והאוכף והרסן וכל צרכי רכיבה ובלבד שלא יבאן מלאכתו במועד. הנה (ד) * ומותר לרכוב במועד אפילו מעיר לעיר אפי' בחגס וכן נהגו אלא שאסור לתקן לרכי הרכיבה אם אינו רוכב לנורך או לטייל (כ"י): ב' מותר לסרוק הסוס כדי (ה) ליפותו: ג' (ו) אין מרביעין בהמה (ז) במועד אבל מקויון לה דם ואין מונעין ממנה כל רפואה האפי' יש בה (ח) מלאכה: ד' (ט) אין מושיבין תרנגולת על הביצים לגדל אפרוחים ואם הושיבה קודם המועד וברחה מעליהם (י) יכול להחזירה (אבל אסור להשיב לא) אחרת אפי' * מתה הראשונה (כ"י) והוא שיחיה לו (יב) בתוך ג' ימים (כ) לבריתה:

לישיבתו כאוקומתא דרב אמי ס' כ"ד לעת רמז"ס בסוף ה"ט

באר היטב

ס"ד מ"א: (כ) לבריתה. אפילו לא ישבה עדיין עליהם ג' ימים שראוי למכור הביצים בזמן מ"מ שרי מפני הפסד מועד אבל אחר ג' ימים לבריתה אסור אפילו יפסידו הביצים דים עורח גדול בחזירתה וכ"כ דאסור להשיב אחרת שאין כל התרנגולת יוצאת על בנים שכבר הוחמו לפיכך אין עורחין מספק כ"י עמ"א:

משנה ברורה

באור הלכה

רכי רכיבה: (ג) ולתקן ברגליו. ז"ל ולתקן ברגליו וכן הוא בדפוס הראשון. ודוקא במדינות שאינם מונים שם ואין הנהגות יכולות לילך בלא ברזלים אבל במקומות שהעפר תיחוח ואין אגנים מונים שם ואין רגלים שם לעשות ברזלים אסור (כ"י) בשם הרא"ש: (ד) ומותר לרכוב. דברכיבה ליכא שום מלאכה (כ"י) ואם מותר ליטע בעגלה בחגס עיין בבה"ל: (ה) ליפותו. שהוא בכלל (כ) לרכי רכיבה שהתירו בשארין לרכוב לנורך המועד או לטייל. ועיין בב"ח דאפילו במסרק שמסיר נימון דכ"י אסור משום פסוק רשע בחוה"מ שרי: (ו) אין מרביעין. היינו שאין אוחזין בהמה להביא עליה זכר (ג) אבל מכניסין לדיר זכרים ונקבות ביחד ורובעין מעטמן ועיין בא"ר שכתב (ד) דהא דאסור להרביע הוא דוקא בשאר בהמות לזכר חמורה שהצעה דאז אם לא ירביעו עליה כשהיא מתאהב לזכר תצטן ותעקר מותר להרביע עליה דהוי דבר האחד ובבב"ר יוסף מלמד (ה) להחמיר גם בזה: (ז) במועד. דאין בזה לורך המועד ולא דבר האחד. ובחול מותר (ו) ואין בזה משום פרייתא דעבדיותא עריר: (ח) מלאכה. דאורייתא: (מ) אין מושיבין וכו'. דאין לורך המועד ולא דבר האחד: (י) יכול להחזירה. מדסתם המהדר משמע דאפילו לא ישבה התרנגולת עליהן עדיין ג' ימים ולא נתקלקלו הביצים לגמרי שראוי עדיין למכור הביצים בזמן אפ"ה שרי דעכ"פ יש הפסד מועד אם לא יחזירה (ו) ועיין ברא"ש וטור דמוכר מדעתם דאין להקל בזה רק לשיטתם דמלאכת חוה"מ הוא מדרכין אבל אם נסבור שהוא דאורייתא אין להקל להחזיר רק אם ישבה כבר עליהן ג' ימים דאז אין הביצים ראויין כלל לאכילה שהתחילו להתרסק והוי דבר האחד אם לא יחזירה וא"כ לפי מה שכתבנו לעיל ברוב סימן תק"ל דכמה ראשונים סוברים דמלאכת חוה"מ הוא מן התורה אין להקל בזה כ"א כשיש לו הפסד מכמה אפילו (ח) אחר ג' ימים לשיטתה דפסדי לגמרי אפ"ה אסור ואף דכל דבר האחד מותר בחוה"מ יש לומר דבפירוש יתירא אין יתירא אחר ג' ימים אחר ג' ימים אפילו יפסידו הביצים דים עורח גדול בחזירתה וגם אפ"ה שלא יועיל כלל החזרה שכבר אול חזימתה מונה:

דבר

שער הציזין

(ב) כן משמע מהרמב"ם דדינו שזה עם נטילת אפודי הסוס: (ג) גמרא ובתוספתא מוכח דלכו"ע שרי בזה: (ד) דעתו בדברי הגהה אשרי שפוסק כר' מדמיינת לזכרו ולפי דבריו מוכח גם מהר"ן גאון דסבר כן דגם הוא מיינת לדברי ר' יהודה ע"ש וגם בחזקת חיים פסק להדיא להקל בחמורה שתבעה: (ה) אחרי דהר"ן והרא"ש והרמב"ם והטור [וכן האשכול וכו'] העתיקו בסתמא ולא חילקו בין בהמה לבהמה ש"מ דס"ל דה"ק מתמיר בכל גווני והלכה כותיה: (ו) כ"י: (ז) א"ר: (ח) לבוש וכו' מהרמב"ם: (ט) עיין מ"א ועיין פמ"ג שהוא מתקפץ אם ג' ימים הוא מע"ל או דמקח היום ככולו ועיין בירושלמי מ"ב בזה הפני משה והסרנן עדה:

רש"י

תקלז דין מלאכת דבר האבד. ובו ט"ז סעיפים :

א משנה מ"ק י"א
ו"ב וכו' יוס' וכו'
ובגמ' שם ב משנה
שם ב' וד' וכו' א
כן יעקב הסכמת
הפוסקים
ס' (פ') שדי לה
במער השמים
ג שם בגמ' ד משנה
שם ב' ה כתיב
שם ד' וכו' אליעזר
כ' שמעון

א (א) * א"רבר (ב) האבד מותר לעשותו בחו"ה בלא שינוי (מיסו בכל מה דאפשר להקל במרחס יעשה) (כל זו) (ג) לפיכך בית השלחין (פי' (ב) הארץ הזאת) שהתחיל להשקותה קודם המועד מותר להשקותה (ג) * שכיון שהתחיל להשקותה קודם שחל לאבד לא ישקנה עכשיו תפסד אבל (ד) שדה הבעל שאין משקין אותה יאלא להשביחה יותר אסור להשקותה : ב דאפי' בבית השלחין לא התירו אלא היבא דליכא מרחא יתירא כגון מן המעיין (ה) בין חדש בין ישן שהוא ממשיכו ומשקה אבל לא ידלה וישקה מן (ו) הבריכה או (ז) ממי הגשמים מקובצים מפני שהוא מורה גדול אפי' (ח) הערוגה אחת חציה גבוה וחציה נמוך אין

ביאר היטב

(א) האבד. וספק דבר אבד נמי מותר רש"ך ח"א סי' קי"ג : (כש"ע) דבר. וכתב בר"י בשם מהר"מ פרובנאלל בתשובה כתי' שאין להדפיס פסדים בח"ה אף שם לו פועלים שפסק להם שכרם קבוע בין אם יהיה לו פועל בין אם לא יהיה לו לא מיקרי דבר אבד בשביל שמאבד שכר פועלים מחמת שמלאכת הדפוס עומה אינה דבר האבד וגם אף שפועלים שאין להם מה לאכול אסור דאין אדם רשאי לעשות מלאכה בחו"ה כדי לתת שכר לפועל שאין לו מה יאכל ע"פ הסכ"ד כתב ע"ז ועיין לקמן סי' תקמ"ב ובמ"ס האחרונים ודוק עכ"ל ור"ל דשם משמע שרשאי לתת מלאכה לפועל שאין לו מה יאכל וכו' בס' תקמ"ב שדברי מהר"מ לריכין יאבד ולע"ד ס"ל דדוקא כשהמלאכה יש בה קצת נזק ליו"ט משא"כ מלאכת הדפוס שהוא רק להרווח ועיין בגמ' מ"ק ומה"ש שהבאתי בס' תקמ"ב ועיין לקמן סי' תקמ"ה מ"ס בזה בשם מור וקטיעה : (א) האבד. עכ"ע ועיין בשו"ת פמ"א ח"ב סי' ס"ב שמישכ קושית ב"י על דביו ירוחם במ"ס שנקטו בנו אחריו ע"פ ומח"ב הג' על זה מרי"ו נתיב ב' ח"ב וגם העיר בזה בדברי הקד יעקב סי' תמ"ח ס"ק כ"א שנתחב מדבריו בדבורייתא לא קנסו בנו אחריו וקשה מאדס און בכו ונתחב יל כמ"ס בגמ' כ"י כי דחמך חסורא רביע עליו כו' ע"פ ועיין בדברי אה"י בת"ס סי' ט"ז :

באור הלכה

* דבר האבד וכו'. עיין במ"א דספק דבר האבד ג"כ מותר ועיין בפמ"ג ומח"ס דלכאורה דין זה תלוי אם מלאכת חו"ה"ם נדבר שאינו אבד אסור מן התורה או מדרבנן ועיין בגמ' שסוכות לדעת הפ"י בסיומן תתק"ט להחמיר בספק דבר האבד והיטו אפילו למאן דלית ליה דעיקר חסור מלאכת חו"ה"ם הוא מדרבנן שברי כ"כ כתב שם זה לדעת הרא"ש והרא"ם הוא מכת הסוכות בריב מ"ק דהוא דרבנן אמנם לבדוק יס סתירה לכל זה ומשנה דף י"ח ע"ב ואלו סוכין וכתבו שם התוספות נראה דכל הני סו' דבר האבד פן ימות הנותן או העדים או ב"ד או יכלו למדינת הים וכן בחידושי ריב"ש"א נמי כס"ג על כל המשנה הרי דמקילין מפסיקא וכן משמע מהרשב"א שהוצא ב"ב בסיומן תקמ"ה דלכסי מותר החוספתא לכתוב חשבונותיו בחו"ה"ם שמה לא יזכרם עד אחר התנ הרי למחזיקין מספק ויבותר מהו ידוע דהרשב"א הוא מכת הסוכות דמלאכת חו"ה"ם עיקרו הוא מן התורה כמו שהבאתי בסיומן תק"ל כה"ל עי"י. וע"כ נראה לענ"ד דעיקר תלוי זה בדבר המלוי דהיינו אם החשב שיהיה דבר האבד אם לא יעשה בחו"ה"ם הוא מלוי מקילין אפילו למאן דלית ליה דמלאכת חו"ה"ם עיקרו הוא מן התורה ולהכי מקיל המאנה לכתוב בכל אלו הדברים שזכרם שם עיין בגמ' וברבי"ע"א (ומ"ס התוס' שמה ימות הנותן או העדים וכו'. ר"ל דע"כ כל אלו ביתא הוא בודאי דבר המלוי) וכו' ג' לר"ך לתנן מה שכתב המ"א בסיומן תקמ"ד סק"ב בשם הסדק הכות ע"פ. ואם אינו מלוי מה שכתב המ"א בסיומן אפילו למאן דלית ליה דליסור מלאכת חו"ה"ם הוא מדרבנן ולהכי א"ל הא דסיומן תק"ט שבה"ח הח"א מדברי הב"י וס' אינו מלוי כ"כ ההפסד דיכול להיות כשכסוע הבאה ג"כ יהיה ביוקר ונולד"ה אין ראוה מדברי הרא"ש

האבד. וספק דבר אבד נמי מותר רש"ך ח"א סי' קי"ג : (כש"ע) דבר. וכתב בר"י בשם מהר"מ פרובנאלל בתשובה כתי' שאין להדפיס פסדים בחו"ה אף שם לו פועלים שפסק להם שכרם קבוע בין אם יהיה לו פועל בין אם לא יהיה לו לא מיקרי דבר אבד בשביל שמאבד שכר פועלים מחמת שמלאכת הדפוס עומה אינה דבר האבד וגם אף שפועלים שאין להם מה לאכול אסור דאין אדם רשאי לעשות מלאכה בחו"ה כדי לתת שכר לפועל שאין לו מה יאכל ע"פ הסכ"ד כתב ע"ז ועיין לקמן סי' תקמ"ב ובמ"ס האחרונים ודוק עכ"ל ור"ל דשם משמע שרשאי לתת מלאכה לפועל שאין לו מה יאכל וכו' בס' תקמ"ב שדברי מהר"מ לריכין יאבד ולע"ד ס"ל דדוקא כשהמלאכה יש בה קצת נזק ליו"ט משא"כ מלאכת הדפוס שהוא רק להרווח ועיין בגמ' מ"ק ומה"ש שהבאתי בס' תקמ"ב ועיין לקמן סי' תקמ"ה מ"ס בזה בשם מור וקטיעה : (א) האבד. עכ"ע ועיין בשו"ת פמ"א ח"ב סי' ס"ב שמישכ קושית ב"י על דביו ירוחם במ"ס שנקטו בנו אחריו ע"פ ומח"ב הג' על זה מרי"ו נתיב ב' ח"ב וגם העיר בזה בדברי הקד יעקב סי' תמ"ח ס"ק כ"א שנתחב מדבריו בדבורייתא לא קנסו בנו אחריו וקשה מאדס און בכו ונתחב יל כמ"ס בגמ' כ"י כי דחמך חסורא רביע עליו כו' ע"פ ועיין בדברי אה"י בת"ס סי' ט"ז :

האבד. וספק דבר אבד נמי מותר רש"ך ח"א סי' קי"ג : (כש"ע) דבר. וכתב בר"י בשם מהר"מ פרובנאלל בתשובה כתי' שאין להדפיס פסדים בחו"ה אף שם לו פועלים שפסק להם שכרם קבוע בין אם יהיה לו פועל בין אם לא יהיה לו לא מיקרי דבר אבד בשביל שמאבד שכר פועלים מחמת שמלאכת הדפוס עומה אינה דבר האבד וגם אף שפועלים שאין להם מה לאכול אסור דאין אדם רשאי לעשות מלאכה בחו"ה כדי לתת שכר לפועל שאין לו מה יאכל ע"פ הסכ"ד כתב ע"ז ועיין לקמן סי' תקמ"ב ובמ"ס האחרונים ודוק עכ"ל ור"ל דשם משמע שרשאי לתת מלאכה לפועל שאין לו מה יאכל וכו' בס' תקמ"ב שדברי מהר"מ לריכין יאבד ולע"ד ס"ל דדוקא כשהמלאכה יש בה קצת נזק ליו"ט משא"כ מלאכת הדפוס שהוא רק להרווח ועיין בגמ' מ"ק ומה"ש שהבאתי בס' תקמ"ב ועיין לקמן סי' תקמ"ה מ"ס בזה בשם מור וקטיעה : (א) האבד. עכ"ע ועיין בשו"ת פמ"א ח"ב סי' ס"ב שמישכ קושית ב"י על דביו ירוחם במ"ס שנקטו בנו אחריו ע"פ ומח"ב הג' על זה מרי"ו נתיב ב' ח"ב וגם העיר בזה בדברי הקד יעקב סי' תמ"ח ס"ק כ"א שנתחב מדבריו בדבורייתא לא קנסו בנו אחריו וקשה מאדס און בכו ונתחב יל כמ"ס בגמ' כ"י כי דחמך חסורא רביע עליו כו' ע"פ ועיין בדברי אה"י בת"ס סי' ט"ז :

שער הציון

(א) רש"י ופ"י אין חילוק בין אם מניעת ההשקפה קודם מועד היה מחמת עצלות או מחמת חוסר דבכל גזווי אסור וכן לעצם הרמב"ם שכתב שאם לא שקה אותה קודם המועד יהיה לו עתה מרחא יתירא להשקותה במועד וזה אסור אפילו במקום הפסד ג"כ אין חילוק בין עצלות לאונס ודלה בדברי רש"י בשם הראב"ד וזהו תוכן כונת דברי רש"י דה"מ האסור וכתבם התפלה עליו בא"ר : (ב) גמרא : (ג) פוסקים : (ד) מ"א ובמסקנות הב"י וכו' הגר"א : (ה) א"י בשם ב"י וכו' מהגר"א : (ו) שם בגמרא :

הרכות חול המועד סימן תקר

דולים ממקום נמוך להשקות מקום גבוה : ג' 'נהרות המושבין מן האגמים מותר להשקות מהם בית השלחין במועד והוא (ט) שלא פסקו 'וכן הבריכות שאמת המים (י) עוברת ביניהם מותר להשקות מהן (יא) 'וכן בריכה שנמטה מבית השלחין (יב) ועדיין היא נושפת מותר להשקות ממנה בית השלחין אחרת (יג) 'והוא שלא פסק המעיין המשקה בית השלחין העליונה : ד' 'ירקות (יד) שרוצה לאכלן במועד יכול (טו) לדלות מים להשקותן כדי שיגדלו ויהיו ראויים למועד אבל אם אינו רוצה לאכלן במועד (טז) ועושה כדי להשביחן אסור : ה' (יז) 'כאין עושים החריצים שבעקרי הגפנים כדי שיתמלאו מים ואם היו עשויות (יח) ונתקלקלו (יט) ה"ז מתקנן במועד (כ) אסור להעמיקן יותר מזרשאונה (המגיד פ"ח) : ו' (כא) 'אמת המים (כב) שנתקלקלה מתקנן אותה היתה (כג) עמוקה טפה חופר בה (כד) עד (ג) ששה היתה עמוקה טפחיים

ו מיעוט דברי
ורא שם ו ברייתא
שם ה ברייתא שם
וכאן קומת דרי' כמי'
ש כאן קומת דרי' כמי'
שם י ברייתא שם
ב משנה ב' וגמרא
שם ד' ל משנה שם
וגמרא שם

באר היטב

(ב) ונתקלקלו . ואם נסתמו לגמרי אסור להי כעשה מתהלה : (ג) ששה . אבל בפחות מכאן כיון דלא עברי ביה מיל אסור ועמוקה ג' אפשר דאסור להפוך עד ח' דטרחה יתירה היא להשליך העפר לחזן עב"י :

משנה ברורה

הכונה דוקא כשרוצה לאכול בעצמו אלא ר"ל שהיו ראויין לאכילה במועד ועומדין לימכר [ריש"ב"א] : (טו) דלות וכו' . דכל שהוא לזורך אכול נפש אפילו טרחא יתירא היתרו . ועיין בפמ"ג שכתב ד"ל דוקא לורך המועד באכול נפש הא לזורך המועד מכשירי אכול נפש וכדורח"ל דטרחה יתירא אסור אמנם כחידושי הרמב"ם (בליקווי) : על מור"ק כתב בהדיא דמכשירי אכול נפש באכול נפש וכעין שהתירה התורה והשווה מכשירי אי"ז כאו"ג כש"א"ל לעשותן מעו"ט : (טז) ועושה כדי להשביחן אסור . היינו אפילו (י) בהמשכה בלא הדלאת דלא היה מותר אם היה השם פסידא דהיינו בשלחין אבל בזה שא"ל אלא להשכחה בעלמא אסור : (יז) חין עושין וכו' . דהוא (יא) טרחא יתירא ואסור אף דאיכא פסידא : (יח) ונתקלקלו . ועדיין (יב) ניכר ההרץ מעט אפילו פחות מטפה דאלו נסתם לגמרי אסור דהוי כחדתי : (יט) ה"ז מתקנן במועד . דליכא (יג) טרחא כולי האי : (כ) אסור להעמיקן . וה"ה (יד) דאסור להרחיבן : (כא) אמת המים . היינו (טו) החרוץ העשויין בקרקע שבהם הניסם הולכות סביבות השדה ומשקות אותה ונקרא אמה לפי שהוא רחב אמה ועומק אמה : (כב) שנתקלקלה מתקנן אותה . אבל חין עושין אותה לכתלה וה"ה אם נסתמה לגמרי (טו) שלא נשאר אפילו טפה ג"כ אסור לתקנה דזה הוי כעשה לכתלה : (כג) עמוקה טפה וכו' . מלשון זה משמע דכ"ל דאפילו לא היתה הפורה מבעו"ט אלא טפה מותר להפוך כהו"מ יותר וכ"ש כשהיתה הפורה ונסתמה עד טפה אבל מלשון הגמרא דקאמר ומתקנין את הנקולקלת ומשמע דוקא לתקן המקולקל מותר אבל להפוך מחדש אסור בכל גווי [מ"א] וכן (יז) משמע מכמה פוסקים : (כד) עד ששה . דהוה שיעור אמת המים וידיך ללמאם לשיעור לא יותר (יח) ולא פחות דזהו שיעור אמת המים שיעברו בה המים שפיר וכן כרוזב האמה (יט) דעיי ששה טפחים . ואפילו היתה אמה זו עמוקה יותר מששה טפחים קודם שנתקלקלה אינו רשאי לתקן בה כעשיו אלא עד ששה טפחים בלבד

שער הציון

(ז) ב"י ומ"א : (ח) כן מוכח בגמרא דדוקא בגמרא דבבב דאין דרכן לפסוק מכן מים ע"ש ברש"י דלהכי לא גזרינן דלמא מיפסקי מי אגמים ואולי וערר ואייתי מנכר אחר וזהו ביאור דברי הרי"ף והרא"ש שכתבו וזהו דלא פסקי דמקור מהגמרא מחאמי דבבב וכן איתא בהדיא ברי"ף גיאות אלא דהיינו מפרש דברי הרמב"ם דקאי אנהרות שלא יפסקו מן האגמים וקא"ל פלא לפ"ו היה לו להרמב"ם להוכיח דלדיונין שהאגמים יהיו דרכן שלא יפסקו לעולם דזהו מוכר בגמרא כהדיא ואפשר דכוות הרמב"ם על האגמים ג"כ שלא פסקו בשום פעם : (ט) רש"י : (י) תוספות והר"ם וכו' : (יא) רש"י : (יב) פוסקים : (יג) ב"י : (יד) פמ"ג בא"ח : (טו) ב"י : (טז) כן מוכח מרש"י שפירש מיימרא דר' אבהו לענין דבעינן שישאר טפה וכן מוכח מ"ה שם בהר"ב וכן מחידושי הריטב"א ואשכול ע"ש וה"ה דכ"ה כפי שיהיה יוכר החרץ מעט וכלן בעינן טפה כתבו הפוסקים משום דבאמת המים עינין שיקלחו שם המים לא כפי פחות מטפה : (יז) עיין בביאור הגר"א דהטעם של המחבר משום דהרמב"ם מפרש כפירוש שני שברש"י אכן באמת כמה ראשונים מפרש כפירוש ראשון שברש"י וכדברי המ"א [עיין ב"י שם הראב"ד וכן ב"י גוף וכן הריטב"א כתב על פירוש השני שאינו נכון וכן המשטל כולם מפרשים כפירוש ראשון ואפשרות הש"ס] : (יח) מ"א : (יט) פמ"ג :

דריכות חור' המועד סימן תקל

ח 15 באר הגולה

מ מעמיק (כה) עד שבעה : ז (כו) כ'מושכין את המים * מאילין לאילין (כו) ובלבד שלא ישקה את כל השרה ויאם היתה שדה מותר להשקות (כה) את כולה : ז' אסור לפתוח מקום לשרה (כט) כדי שיכנסו בה מים להשקותה ואם עושה כדי לצוד דגים (ז) (ל) כדי לאכל' במועד (לא) כגון שפותח למעלה מקום שיכנסו (לב) ולמטה מקום שיצאו מותר : ז' אסור להשוות השרה לצורך חרישה ואם ניכר שמכוין כדי לרדוש לצורך המועד (לג) כגון שמשוה כולה מותר : י אסור לקטף עצים מן השרה ליפותו לחרישה (לד) ואם ניכר שמכוין לצרכו שצריך לעצים כגון שנוטל הגדולים ומניח הקטנים מותר : יא אסור לקצץ ענפי האילין לתקנו ואם ניכר שמכוין בשביל הענפים להאכילן לבהמתו ולא לתקנו כגון שקוצץ כולן מצה אחד מותר : יב (לה) אין (ס) מתליעים האילנות (לו) ולא מזהמין (פי' מדזיקים שם זבל כדי שלא ימות האילן) הנטיעות אבל סבין האילנות והפירות (לז) בשמן : יג (לח) אישות ועכברים שמפסידים בשדה אילן מותר לצורן כדרכו שחופר גומא ותולה בה המצורה ואפילו בשדה הלבן הסמוכה לשרה האילן מותר לצורן כדרכו שיוצאין ממנה ומפסידים האילן ואם אינה סמוכה לשרה האילן (לט) אין צדיו אותן אלא על ידי שינוי שנועץ שפור בארץ ומנענעו לכאן ולכאן עד שנעשית גומא ותולה בה המצורה (מ) * היו"א שבשדה הלבן הסמוכה לשרה האילן אינו מותר אלא ע"י שינוי ואם

מ מעמיק (כה) עד שבעה : ז (כו) כ'מושכין את המים * מאילין לאילין (כו) ובלבד שלא ישקה את כל השרה ויאם היתה שדה מותר להשקות (כה) את כולה : ז' אסור לפתוח מקום לשרה (כט) כדי שיכנסו בה מים להשקותה ואם עושה כדי לצוד דגים (ז) (ל) כדי לאכל' במועד (לא) כגון שפותח למעלה מקום שיכנסו (לב) ולמטה מקום שיצאו מותר : ז' אסור להשוות השרה לצורך חרישה ואם ניכר שמכוין כדי לרדוש לצורך המועד (לג) כגון שמשוה כולה מותר : י אסור לקטף עצים מן השרה ליפותו לחרישה (לד) ואם ניכר שמכוין לצרכו שצריך לעצים כגון שנוטל הגדולים ומניח הקטנים מותר : יא אסור לקצץ ענפי האילין לתקנו ואם ניכר שמכוין בשביל הענפים להאכילן לבהמתו ולא לתקנו כגון שקוצץ כולן מצה אחד מותר : יב (לה) אין (ס) מתליעים האילנות (לו) ולא מזהמין (פי' מדזיקים שם זבל כדי שלא ימות האילן) הנטיעות אבל סבין האילנות והפירות (לז) בשמן : יג (לח) אישות ועכברים שמפסידים בשדה אילן מותר לצורן כדרכו שחופר גומא ותולה בה המצורה ואפילו בשדה הלבן הסמוכה לשרה האילן מותר לצורן כדרכו שיוצאין ממנה ומפסידים האילן ואם אינה סמוכה לשרה האילן (לט) אין צדיו אותן אלא על ידי שינוי שנועץ שפור בארץ ומנענעו לכאן ולכאן עד שנעשית גומא ותולה בה המצורה (מ) * היו"א שבשדה הלבן הסמוכה לשרה האילן אינו מותר אלא ע"י שינוי ואם

בפ' ח' ולפי גירסתו ולזה הסכים ר"ה שם

באר היטב

(ד) כדי. ומה שפסק לעיל בס' תקל"ג ס"ד לד' דגים שהיו אפשר שיהיה מהם במועד והכל כתב לאכלס במועד שאני הכא

משנה ברורה

בלבד (רע"ט"ח) : (כה) עד שבעה. שזה ג"כ הוספה בחפירה חומש פתחים. ואם היתה עמוקה שלמה אפשר לאסור להפוך עד שמנה דטרחא יתירא היא להשליך העפר לחוץ מעומק האמה [מ"א] וכגון להמיר בזה דבמאי דהקול השו"ע עד שבעה ג"כ (כ) יש מהפוסקים שמחמירין בזה : (כו) מושכין את המים וכו'. פ"ה (כז) ששכין סביב האילן הפירות למלאות אותן מים וכו' אין כזה עורה הרבה (כח) לעשות חריץ שיומשכו בו המים מאילין לאילין : (כט) ובלבד שלא ישקה וכו'. דאף (כג) אם לא ישקה כולה ליכא פסידא לאילנות דאף ש"י ההשקאה יהיה (כד) הרוחה לאילנות לא שריק טרחא רבה בשביל הרוחה : (כה) את כולה. שכיון שהיתה להם במים מקודם (כה) אין בה עורה יותר ע"י ההשקאה : (כט) כדי שיכנסו בה מים וכו'. דהוי כנוצל שדה במועד וכנ"ל : ז' כדי לאוכלן במועד. עיין בבית מאיר שדעתו דאינו אסור רק אם כונתו כדי להשאר כל הדגים אלאחר המועד אבל אם כונתו כדי לאכול מהן אפי' אין דעתו כדי לאכול כולן שפיר דמי אולם מביאור הגר"א דמדתה זה להא דתנן בדר' י"ג ע"ב הדששות עושין כגנעא לצורך המועד ושם הלא כתב המהר"ר לעיל בסיומן תקל"ג ס"א שלא יערים לעשות יותר בכונה [אכן דין הערמה גופא לאו מלתא ברירה היא לאסור עי"ל] ועיין בפמ"ג שמסתפק ג"כ בזה : (לא) כגון שפותח למעלה מקום וכו'. דאף על פי שכונתו לדגים בעיניו שהיו מעשיו ניכרים לכך יש לפתוח שני פתחים הא חד פתח אף על פי שכונתו לדגים אסור כיון שאין מעשיו ניכרים (כז) ומתחזי כגון שמכוין להשקותה וכתב הרמב"א בחידושו דכ"ו רק לענין אסור לבחלה אבל דרעבד לא קטסינן ליה אם הוא אומר שדעתו להיתר וכן הדין לענין סעיף ט"ו וי"ד וי"ז (לב) ולמטה מקום שיהא. דהיינו שעושה שם (כה) חור קטן שיוצבו הנוס משם וישארו הדגים ניזונים מאליהן (כט) ואפי' שממילא השדה שותה מהמים שרי דדבר שאין מתכוין הוא : (לג) כגון שמשוה כולה. שיותר צריך קרקע שיה לרדוש מלהרש והרבה (ל) ראשונים ס"ל להפוך וע"כ תרוייכו אסורי [כ"ח] וכן משמע מביאור הגר"א שיש לחוש לדבריו אלו ראשונים ואפשר דגם הוא מודה להב"ח דתרוייכו אסורין : (לד) ואם ניכר שמכוין בשביל הענפים וכו'. ובלבד הדברים האלו וכו"ב (לא) תרתי בעינין שיהא כונתו להיתר ומעשיו יהיו מוכיחין ויכריזן שלדעת צורך ההיתר הוא עושה כגון שכתבנו אבל אם כונתו לאסור אפי' שמעשיו מוכיחין שלצורך ההיתר הוא עושה וכן אם כונתו לענין היתר ואין מעשיו מוכיחין עליו אסור : (לה) אין מתליעים וכו'. שנוטל התולעים שפלו באילנות אפי' שפסד האילן אסור (לז) דטרחא יתירא הוא : (לו) ולא מזהמין. כשגברה קצת קליפתו מדבקין שם זבל שלא ימות ואסורו ג"כ משום טרחא יתירא : (לז) בשמן. דהיינו שקטעו נוטף קודם המועד כדי שיוציא נפוחת הרבה סביב מקום הקטועה מותר לסובו בשמן במקום הקטועה כדי שלא ימות וכן ימותו וכן הפירות מותר לסוך בשמן כדי שלא ייסדו (לג) דכל זה לא הוי טרחא יתירא ושרי : (לח) אישות. הוא (לד) שרץ קטן שאין לו עינים ודרכו להפוך בפנים הקרקע וכאשר ימצא בשדה יתקבל האילנות ע"י הפירותיו : (לט) אין דגין אותן אלא וכו'. דלא מפסיד (לה) כולי האי בשדה לבן : (מ) וי"א וכו'. עיין בכה"ל : ולא

שער הצינן

(כ) הג"י וכן מלאכת הרי"ז גיאות וגם באמת הוא בעיא דלא אפשע בגמרא ואפשר דהרמב"ם שמוקל חיל לשיטתו דס"ל דמלאכת חוב"מ הוא מדברין משא"כ לאורך פוסקים וז"ע : (כא) ג"י : (כב) והתירו זה במועד משום דליאות דמיון לבית השלחן שצריך לניס טפי [תוספות בדר' ב'] : (כג) ג"י ועיין במ"מ שפירש גס דברי הרמב"ם באופן זה שהשדה היתה שייך רק לאילנות שאין בה זרעים וירקות : (כד) שם בג"י וכן מוכח בגמרא דף ב' : (כה) רמב"ם ושיין בביאור הגר"א מה שכתב בזה ומשמע מנייה לדעת הטור וז"ל שפירשם מותר דר"י לענין זרעים שלא שמו אין לנו מקור לדין זה לענין שדה אילנות להיתר כולה דכזה לאו אסור להשקות כולה. וזה עוד דלעת רש"י דוקא אם גתיבשה דלא הוי פסידא אם לא ישקה והרמב"ם הוא להפוך דוקא כשעדיין לחה שאין בה עורה רב להשקות : (כו) מ"א והגר"א : (כז) ג"י : (כח) רש"י : (כט) טור : (ל) רי"ב וכו"ב ורמב"ם ורי"ז גיאות ואשכול : (לב) לבש והגר"א : (לג) ב"י ומ"א : (לד) לבש : (לה) גמרא : (לה) רש"י : ר"י

הרכות חור המועד סימן תקצו

א אינה סמוכה לשרה האילן אסור אפילו ע"י שינוי : יד * איין מכניסין (מא) צאן לדיר בחה"מ (מב) לזבל השדה ואם הכניסין האיני יהודי מעצמו מותר אף בשבת (מג) אפי' אם מחזיק לו טובה על שהכניסין ובלבד שלא יתן לו שכר ואפי' אינו נותן אלא שכר מזונו אסור (מד) ובי"מ (ו) יכול ליתן לו שכר מזונו (מה) ובלבד שלא יתן לו שכר אחר * ובחה"מ אפילו אם נותן לו שכר אחר מותר (מו) ובלבד שלא יזכירו (מז) יולא ימסור לו שומר לעד הצאן (פי) מוליכה ממקום למקום ומתוך כך הגללים מתנערים * ואם היה האיני יהודי שכיר שבת שכיר חדש שכיר שנה מסייעין אותו (מח) בחה"מ (ז) (מט) ומוסרין לו שומר לעד הצאן : מן * אסור לקצור השדה בחה"מ (נ) אם אינו נפסד אם יעמוד עד לאחר המועד * ואם אין לו מה יאכל * אפי' מוצא בשוק לקנות (נא) אין מצריכין אותו ליקח מה השוק אלא קוצר ומעמר ודש וזורה (נב) ובורר כדרכו * ובלבד (נג) שלא ידוש (נד) בפרות וה"מ שא"ל אלא לו לבדו * אבל אם הוא צריך לידוש לצורך רבים דש אפילו בפרות : מן * מי שיש לו כרם אצל כרמו של אינו יהודי ואינו יהודי בוצר שלו בחה"מ ואם לא יבצור הישראל גם את שלו יפסיד (נד) יכול (נז) * לבצרו

באר היטב

האילן אסור דטירחה יתירה הית : (ז) יכול. אבל במלכה גמורה אסור ליתן לו שכר מזונו מ"א : (ז) ומוסרין. אבל לשכור לו שומר אסור ובשבת אפילו למסור לו אסור מ"א : (ח) בפרות. ולדין שאין דשין בפרות נריך שימי אחר מ"א : (ט) לזכרו. ופועלים ישראלים

ביאור הלכה

בשדה לכן הסמוכה לשדה אילן דעת רוב הראשונים דלד כדרכו הלא המה הרי"ף והרא"ש והאשכול והרי"ן גיאות והרא"ד והובא בבה"מ * ללד דעת הרמב"ם * דלריך שינוי וכן נראה דעת הר"ם ושל"ה שהעתיקו הכרייתא דה"ר בנחמא ולא חתיו בין סמוכה לאיסר סמוכה. * וכן נראה ג"כ דעת השולחן ודלא כה"ש * וכן בשדה לכן שאינו סמוכה מוכח בסדיו מהרי"ף והרא"ש והאשכול והרא"ד * דמהני שינוי * וכן משמע מהרי"ם * ושינוי לקט * אכן דעת הרמב"ם * בזה להחמיר דלא מהני שינוי * וכתב הר"ם * דכן משמע מהרי"ן גיאות דלא העתיק הית * כ"א לשדה הלכן הסמוכה דמותר אפילו כדרכו ולא זכר שום היתר היתר סמוכה * ולע"ז * אין זה נראה מוכרח * וע"כ תפס לדינא להחמיר בזה ורחיקו מ"ח * שכתב ג"כ דנקטין להחמיר כהרמב"ם * ולע"ז * דבין הראשון דהיינו בסמוכה לשדה אילן בודאי אין במונות אילן המוקף אחרי דרוב הראשונים מקילין בזה * וכ"ל * אפילו דבין האחרון אין לו בהדיא מי שמחמיר בזה * כ"א הרמב"ם * לבד וכ"ל * וע"ז * ע"כ * בודאי יש להקל : * ובחורה"מ * אפילו חותן לו שכר אחר מותר. * ז"ל ה"ל * אם כן העכו"מ * מחלין לדייר * אף כי דעתו לטעם שכר מותר להיתר ויתן לו השכר לאחר המועד * ע"ל * ומשמע מלשון דלשם לו כתור המועד אסור * ו"ל * שה"ל * חיל לביטתה * דמפסד מה שאמרו בגמרא ביו"ט * במונות היינו שאלה יו"ט יתן לו מונות [דמי מונוטין] * וממילא מה שאמרו במועד בשכר ממי כה"ג * אבל לפי מה שהבאנו מר"ח ורש"י * דיוכל ליתן לו מונות ביו"ט * גופא אפסר דה"ל לענין שכר במועד * אף דלכתחלה אסור לומר לו שיעשה ויפסל לו מ"מ שיעשה מעצמו מותר לשלם לו בסוף * ו"ע : * לבצרו. * עיין במ"ב * עיין בנב"ש

נפסד מותר לקצרו (מו) ומסתברא דאפילו אם רק אבוד מקצתו ג"כ מותר : (נא) אין מצריכין אותו ליקח וכו'. * וכן (מו) אין מצריכין אותו לשלם מהבצרו : (נב) ובורר (מה) וטוהן כדרכו כ"ל * ור"ל * דאין נריך שינוי ומה דהחמירו שלא ידוש בפרות משום דאדושה מילתא. * ומ"מ * אין לו לעשות כל אלו מלאכות (מט) אלא לפי מה שהוא נריך לאכילתו : (נג) שלא ידוש בפרות. העטעם כ"ל. * (נד) ולפ"ז גם בשאר בע"ה אסור : (נז) יכול וכו'. * עיין ט"ז * מה שכתב בשם רוקח דאדם חבוב נריך להחמיר אף בדבר האבד ובדק הבית מפקפק בזה. * ומ"מ טוב שיעשה בליגעא אם לא שאירע פעם אחת תקלה ע"י שהעולם דימו שמוחר לעשות לבוין לכתחלה ולהניח הנזירות על הו"מ * דאז אפשר דממירת חסידות נריך חו' לזכור בכגון זה מנחה [פמ"ג] : (נה) לזכרו. * ופועלים ישראלים יכולים לטעול שכר אף שיש להם מה לאכול ואכלס לא הוי דבר האבד (נא) מ"מ היתר אכלס לעשות בשבילי דמוניא דפועל ע"י

שער הציון

(לו) ג"י : (לז) לבוש : (לח) ג"י : (לט) מ"א * וכ"מ * מני : (מ) ולא עוד דלריך למחות בידו בשעה שפועל [מ"א] : (מא) רש"י * באלפס * וכ"מ * ברי"ח : (מב) מ"א : (מג) ג"י : (מד) מ"א * והנ"ל * בביאור דברי ה"ה * וכן הפסוק ה"ל * ודלא כה"ח : (מה) מ"א * בביאור דברי ה"ה * שכתב בזה להחמיר כה"ל * ודלא כביטת הרמב"ם * וכן מפסד הגר"א * עיי"ש : (מו) דלפי המסקנא בגמרא דאין חילוק בין מחובר ובין מולג * ע"כ כי יבא דפתולס קאמרה ברייתא דאפילו אבוד מקצתו מותר כן ה"ל * במחזיק : (מז) כ"מ * מספר האשכול : (מח) כן הלשון בגמרא ובכרמ"ס * אכן מה שהעתיק המחבר תיבת כדרכו הוא מלשון הסוד לבד * ופשוט * דהוא סובר דמה דאסור לדוש בפרות הוא משום דאדושה מילתא כפירש"י * אבל לא משום דלריך שינוי כביטת הרמב"ם * וכן כמה ראשונים הסתלקו הטעם דרש"י * עיין בחידושי הריטב"א * ור"ז * ופ"ק * העתקתי * דגם בשאר בע"ה אסור * [וגם הלשון העתיק הטעם דרש"י] * והשמעתי גם סוף דברי ה"ה : (מט) כ"כ * הרמב"ם * [אכן אם הוולא אחת הוא קלוגר * כל השדה או מקצתה מסתפק כפמ"ג * חילי הוא בכלל * דבר האבד * ו"ע] * ועיין בחידושי ריטב"א * שכתב דה"ל * דאין נריך אלא למלאכה אחת כגון ערובה מותר לעשות בבהרות וכן שלא יערים * וכ"ל * בסיומן תקצ"ג * ס"א * אכן בזה נריך לעשות הכל בלמנוס * ע"כ * ואם א"ל * מי שיעשה לו בלמנוס שאין רוצין לטעון או לקצור לו דבר מועט עשין אפילו הכנה מפני המועט * שהכל צורך המועד הוא * ע"כ * ובה נפסד ספיקו של פמ"ג * ה"ל : (ז) מ"א : (זא) מ"א * וכ"מ * הרמ"א * לקמן בסיומן תקמ"ב * ס"א :

הלכות חול המועד סימן תקל"ז תקלה

באר הגולה 17

(נו) ולדרוך היין ולעשות החביות וכל צרכי היין בלא שינוי ובלבד שלא יכוין (י) לעשות מלאכתו במועד :

תקל"ח כמה עניינים הנקראים דבר האבד. ובו ו' סעיפים :

א (א) * מי שהפך את יתיו או שהיה (ב) יינו בכור (ג) ואירע אונס או ששכח או נתעצל שהיה סבור שהיה יכול לשהות (ד) לאחר הרגל ולא עשה קודם הרגל מאחר שהוא דבר האבד (ה) יזולף וגומר * ומופת החביות (ו) * בין קטנות בין גדולות וגף (פירוש שזיס בזה מנופקן) בחביות כדרכו בלא שינוי. הגם וה"ס דיוכל לתקן החביות (ז) לקשרם בעקלים (מרכי) אבל לא יכוין מלאכתו במועד אלא יעשה הכל קודם המועד אם יודע שלמחר במועד (הנחות מיימוני ות"ס) (ח) * יוכן שולה פשתנו מן המשרה וכל כיוצא בזה מדבר האבד (ט) יזבלבד שלא (י) יכוין מלאכתו במועד : ב (יא) מותר להכניס פירות מפני הנגבים אם אינם במקום המשתמר ומיהו יעשה בצנעה כגון שיכניסם (יב) בלילה ואם הוא דבר שיש בו פרסום כליה יותר מביים כגון שצריך להכניסו באבוקות ובקולות יכניסם ביום. הגם וה"ס א"ל לעשותן כי אם צפרהס"ה הכל שרי בדבר האבד (המגיד פרק ו' ומרכי פרק מי שספק) : ג * אסור להסיע ממונו (יג) מעיר לעיר אם לא בשביל דבר האבד : ד * היו לו תאנים שמוחים בשדה ליבש וירא מהמטר מותר (יד) לחפותם בקש אפי' חיפוי עב : ה * מי שיש לו סחורה שאם לא

באר היטב

יכולים ליטול סכר ועס' תקמ"ב ס"א : (י) לעשות. ואדם חשוד לרדף ליהור אפילו במלאכת דבר האבד שחא יעשה העולם לומר שכיון מלאכתו במועד. כ"י בשם רוקח :

משנה ברורה

עני שאין לו מה יאכל דמותר לבע"ב ליתן לו מלאכה : (נו) ולדרוך היין. היינו כשהעבדים יתקלקלו עד לאחר המועד [הגר"א] :

(א) מי שהפך וכו'. פי' דרך הוא שנתקן במשען לאחר לקיטה וזוהרן שם ומניחן כדי שיתחמומו ויתבטלו מאלהן ונתקן בבית הבד

ודרך הוא שמהפכין אותן כשוכניסין ואם היה מניחן מלתקן מיד

אחר שהפכן פסדי : (ב) יינו בכור. אותו כלי שהיו נוטל בו מן

הגת קרוי בור ואם לא יריק היין משם ויתנס בבית יתחמך היין

כשיעמוד שם בביר מגולה : (ג) ואירע אונס. שמחמתו לא היה

יכול לגמור פעולת החיטים והיין קודם המועד : (ד) עד לאחר

הרגל כל"ל. ור"ל שסכר שאפילו אם ישהא בחיטים ההפוכין עד

לאחר הרגל ולא יגמור פעולתן ג"כ לא יתקלקלו ומהמת זה לא

עשה אודותן קודם הרגל וכן כה"ג לענין היין שבכור ועכשיו במועד

רוצה שאם יתחם כך עד אחר יו"ט יהיה לו מזה הפסד (ה) מותר

לגמור פעולת החיטים והיין כדרכן בחול דהיינו שטוחן החיטים

דורכין ומכניסין להבית כדרכן תמיד : (ח) זולף וגומר. היינו

שחיטים הניתנין שם בבית הבד לסחטן מותר לסחטן (צ) כמה

פעמים עד שיוגמר סחיטתן (ג) כל מיד דשפוך קרי וילוף וכן לענין

יין קרי וילוף מה שפופר היין מן הכור ומריקו בחביות : (ו) בין

קטנות ובין גדולות. נקט לתרייהו (ד) ככל אחד יש לו כפ"ע

להקל הקטנות דיינה מועט ולא נפיש פסידיהו אף אם יזוב מעט

מהן מ"מ מותר דאין טרחת ופיתתן מרובה והגדולות אף לטרחתן

מרובה מותר משום דנפיש פסידיהו : (ז) לקשרם בעקלים. (שקורין

רייפין) מפני שהוא דבר האבד אם לא יעשהו : (ח) וכן שולה וכו'. היינו שמעלהו משם כשיכלה זמן שרייתו דא"ל יתקלקל

הפשתן : (ט) ובלבד שלא וכו'. אבל הסעיף קאי : (י) יכוין וכו'. היינו שהיה ביכולתו לזה בשאר ימות השנה או קודם הרגל או

לאחר הרגל והוא מלאכה אחת למועד : (יא) מותר להכניס וכו'. וכן בזה וכן בכל דבר האבד אסור לכוין לכתלה להשבות עד

המועד ואף דהכנסה (ה) הוא רק טרחה בעלמא [מרכי] : (יב) בלילה. כדי (ו) דלא ליטוק מיניה חורבה לעלמא : (יג) מעיר

לעיר. עיין לעיל סימן תקל"ה ס"א דאפילו באותה העיר לשבות כליו לאחר אחרת אסור ואפשר דנקט המחבר לשון זה משום סופא

דבשכל דבר האבד אפילו מעיר לעיר מותר : (יד) לחפותם בקש. ומוכח בירושלמי דאפילו לעבור הש מי המחובר מותר לזרוק זה

הריטה"ל

א משנה מ"ק י"א
ב שם וכרבי יוסף
ג כשמואל וכרבי
ד ימי
הרמב"ם בפ"מ מהל'
י"ט וכו' העור
כשם אביו הרא"ש
ד משנה שם י"א
ה שם וס' במשנה
ז' ז' ברייתא שם
ח מעובדל דרב
יוסף שם ט מרכי
שם מרכי' לעיל
י משנה שם י"ג
וכרבי יהוד' בנמוקי
יוסף בשם ר'יושעלמי

ביאור הלכה

דעתו דוקא בענייניו שאין יכול להשתמש ע"י עכו"ם מחמת איסור ניסוך הא' בעמאל ישתמש ע"י עכו"ם. והנה לדידיה בכל האבד אסור לשכור לזה ישאלים שם להם לאכול אם לא שאין לו עכו"ם ותמה הא"ר דמנין לו זה ועכשיו מלאתי לו חצר הוא הריטב"א בחידושו בפ"ג דף י"ב במעשה דרב תמא עי"ש :

* מי שפך וכו'. עיין מ"ב ודעת הרמב"ם דמותר גם להפוך אותם לכתלה ועצמו דכיון שמתקן במשען והגיע זמן להפוך אם לא הפוך אותם היו דבר האבד ועיין בחי' הריטב"א שכתב דהכל לפי המקום והזמן דבאחריה דהרמב"ם גם הדפיקה גופא היו מכלל דבר האבד : * ומופת החביות וכו'. בגמרא איתא זופתין חביותא ועיין שם ברש"י ובג"י ומשמע מייחיו למפדש' כל יין וכן משמע מהרמב"ם פ"ח מהלכות יו"ט ומדברי המחבר משמע דה"ס חביות של שמן : * בין קטנות ובין גדולות. עיין במ"א וכן הקדש הגר"א מפסחים ק"ח ופ"א חין להקל בשם הר"א וכן מלאתי באמת לדברי הרוקח שמחמיר בין בגדולות ובין בקטנות ומ"מ לדינא חין לזוז מפסק השו"ע שכן מלאתי להרבה ראשונים שפסקו כן להדיא הרמב"ם בפ"ח מהלכות יו"ט וסמ"ג ורי"ז בשם התוס' וטור בשם הרא"ש [ומה שהקדש ב"י דסתם חביות גדולות הן עיין בגמל אשכול לענין קטנות בודלי חין להתמיר דשמואל היו מרא דתלמודא עפי' מרב דמי ובודלי הכנס כמותו גדלו ולענין גדולות יש לו לפסוק כרבנ' דפתחא הו"א] וכן משמע בשאלות פפרשם ברכה ס"ס ק"ע דהוכיח רק חביות דחמרא ויכרח להתיירא ולא הוכיח שום חילוק בין קטנות לגדולות ואין לנו מחמירים בזה כדכ"ה שפסק כרב דמי והרוקח שמחמיר בנשים לענין קוביות המ"א עיין בפמ"ג ובהנה שלום וכנגדו יש שחילו קוביות כטוב טעם : * וכן שולה פשתנו וכו'. מקי"ז פסקי הרא"ש וכן מן העור משמע

שער הציון

(א) הכל כפוסקים : (ב) גמרא : (ג) רש"י : (ד) גמרא : (ה) כ"ז מוכח במשנה שם וביותר מזה דאפילו בזה אם כיון מלאכתו במועד יאבד [שם] : (ו) כ"י * נכנס

הרבות חול המועד סימן תקלה תקל"ט

ל משנה ט"ז
מ בשלם ס' ופסוק
א מומרה דרבא
ב הלא"ה ס' י"ב
יחפכנה ממנה למעלה תקלקל מותר להפכה בכה"מ: * י' המכין מלאכתו והניחה למועד ועשה
במועד (טו) ב"ד מאבדין אותה (טז) ממנו (יז) ומפקירים אותה לכל. הגה ואם הוא עושה
מלאכת אחרים (יח) שאי אפשר לקנסו כגון חייט או סופר שעושה מלאכת אחרים היו משמתין ליה
(יט) ומלקין אותו (צ"י ור"י) וואם מת (כ) לא יקנסו בנו אחריו ומותר לו לעשותה (כא) * אם
הוא דבר (כ"ה) האבר :

תקל"ט דיני הסחורה בכה"מ. ובו י"ד סעיפים :

א *כל (א) סחורה (ב) אסורה אפי' כל שהוא * יבין לקנות בין למכור ואפי' אם הלזה מעות
(ב) ע"מ שיתנו לו אח"כ יין או סחורה אחרת * בפרעון חובו כדי להשתכר אינו יכול * לילך

שערי תשובה

(כ"ט) המכין מלאכתו. וכתב בר"י דהיינו דוקא בדבר שאם היה רואה
לעשות קודם המועד כו' אבל כשהמלאכה עשויה הינה מלאכה
שהיה לפניה מקודם המועד לעשות אלא שעתה נתחדש הדבר שצריך לעשותה
אף שאסור לעשותה לפי שיוכל להמתין אחר המועד עכ"ל אם עשה אין לו
דין מכין מלאכתו כמיעד שפסקי הדבר ההוא כ"כ הרב מוה' אליעזר בן
ארחא בתשובת כת"י והביא ראיות חזקות לדבריו עכ"ל ולענין ד"ע בחילוק זה:
(כ"ט) כל סחורה אסורה כו'. ועיין בשר"ת אהל יעקב סימן ס"ג בענין
הסכמה שאף שחוקים שצריכים להרוות לאורך יו"ט ומכרו בלגנא בתוך
ביתם משום מגדר מלחא שישאלו ויתנו בפרהסיא אף אותם שא"ל אם יכולים
קיימו בחוקה הסכמה ואין ראוי להחזיר להם מה שהוא אסור מן הדיון ע"ש ועיין בבית יעקב סימן מ' שהחזיקו תהיה קלה פתוחה וקלה כמנהג ומו' שאין
לו תמות וזמנו לו כמות או כלים למכור מותר למכור בפרהסי' וע"ש עוד מ"ש בזה בענין וירידים ועיין לקמן ס"ק ו' :

(א) אסורה. מפני הטורה:

לעמוד בה עוב הדבר ואם לאו יתירו אותה להצרכים ושאניס לריכס באסוריהו
ע"ש ועיין בבית יעקב סימן מ' שהחזיקו תהיה קלה פתוחה וקלה כמנהג ומו' שאין
לו תמות וזמנו לו כמות או כלים למכור מותר למכור בפרהסי' וע"ש עוד מ"ש בזה בענין וירידים ועיין לקמן ס"ק ו' :

משנה ברורה

[הריטב"א (בהדושוין): (טו) ב"ד מאבדין. רבותא קאמר (ו) לא
מביצי אם עדיין לא עשה המלאכה אין הב"ד מנחין אותו לעשות
המלאכה רע"פ שהוא דבר האבד ויאבד הדבר ההוא מעצמו. אלא
אפילו עבר ועשה ב"ד מאבדין הדבר ההוא בידים ובתור הכי גבי
מת דלא קנסו בנו קמ"ל ג"כ רבותא דאפילו עדיין לא עשה ב"ד
מתירין לבנו לעשות המלאכה כיון שהוא דבר האבד: (טז) ממנו.
וכ"ש (ח) אם עשה מלאכה בדבר שאינו אבוד בודאי ב"ד מאבדין
אותה: (יז) ומפקרין אותה. ואם לא זכה בה אדם וגשאר עד
לאחר המועד (ט) מותר להתעסק בה: (יח) שאי אפשר לקנסו.
עיין בא"ר שעדו דמאבדין ממנו כל השכירות ע"ש עוד: (יט) ומלקין
אותו. ר"ל או מלקין אותו [הגר"ח] והיינו עד שיקבל עליו שלא
לעשות [לבוש]: (כ) לא קנסו בנו אחריו. אדלעיל קאי שכבר עשה
אביו. ופשוט דדוקא אם עדיין לא זכה בה אדם אבל אם זכו בה
בחייו כבר נעשה שלהם ואין הצד יורשו ואפשר עוד דאפילו עדיין
לא זכו בה מכיון שכבר הפקירוה שוב אין הצד יכול לחזור ולזכות
מאל יורשה אלא הרי הוא כשאר כל אדם לנכסים אלו והמחבר
מייירי שמת קודם שהפקירוה: (כא) אם הוא דבר האבד. בדבר
שאינו אבוד פשיטא דאסור לבנו לעשות בכה"מ. ואם עשה אביו
בדבר שאינו אבוד ומת (י) י"א דבזה קנסו גם לבנו אחריו שלא
יהנה מזה למ"ד דמלאכת חוה"מ אסור מן התורה אבל הכ"י ועוד
כמה (יא) אחרונים מספקין בזה:

(א) סחורה אסורה. מפני. (א) הטורה: (ב) על מנת שיתנו לו
וכו'. אפילו לא התנה שיתנו לו במועד ועיין בזה"ל דאפילו
אינו צריך לילך למקום אחר לתבוע שם בזה"ל העיר ג"כ אסור
דמה שמקבל הסחורה מהם הוא ענין מקח וממכר ונקט לילך משום

אסור דמכר וכו'. וכל מה שאסור הוא אפילו ע"י עכו"ל [ב"ח בסיון
תקנ"ג והובא בפמ"א]: * בפירעון חובו. לכאורה משמע מלבן
זה דדוקא בכה"ג שהסחורה עדיין לא היה קנינו לו עד עכשיו אבל אם
היה קנינו לו מכבר ועתה רוצה להוליכו לפניה אין כאן איסור שאינו עושה
סחורה במועד ומ"מ יש לגנות מזה מטעם אחר המוכר בסיון הקודם ס"ג
שאסור להביע ממונו מעיר לעיר וה"ם בזה"ל העיר כמבואר שם במ"א בן
אם הוא חושש שיבוא ליד הפסד כשיבא שם מותר: * לילך ולהתבונן
עיין ט"ז ומפני כוח הו"ע דדוקא שצריך לילך ולהתבונן בעיר אחרת
או שצריך טרחא לילך עמהם בדירה וד"ל אבל אם א"ל לתבוע בדיון ע"ש
דמדברי הרא"ש לא משמע הכי אלא ככל גזוין אסור וכ"כ בספר נהר שלום דלא משמע כן מדברי הפוסקים ובאמת מדברי המחבר כס"ג ג"כ משמע
להדיא

שער הצינון

(ו) לבושי שרד וכו' כדמכ"ה בפ"ו מהלכות יו"ט הלכה ד' דלא כמור וקציעה שכתב בפעושות להפוך דאם עבר ועשה ומת שוב אין לבנו זכות בהן דממילא
כבר נעשה הפקר: (ח) פסוק בפוסקים: (ט) ש"ג בשם הרי"א: (י) הג"י ור"י בשם י"ש מפדש"י: (יא) עיין בכה"ג: (א) מ"א וס"א:

יולתובעם א"כ (ג) אינם (ב) מצויים אחר המועד (ד) דהוה ליה דבר האבד אם לא ילך בחה"מ למקומם (ג) ויתבעם. הגם מיהו אם מוזמן לו (ה) ריוח מרובה במועד יכול (ד) (ו) למכור בלענע ויוליף לשמחה יו"ט יותר ממה שהיה דעתו להוליף (ב"י): * ב' ימי שהלוח לחבירו מעות (ו) מותר לתבעו בחה"מ (ח) לגבות מעותיו (ט) ויבא"ל שמותר לגבות חובו מן האדם: ג' מכר לחבירו פרקמטיא קודם מועד (י) יוש מי שאוסר לתבוע דמיה במועד אא"כ יהא הלוקח אדם שאינו מצוי במקום המוכר וגזרמן לו בחה"מ דהוי בדבר האבד (יא) ולי נראה שכיון שזקוף עליו המעות בחובו קודם המועד הוה ליה כהלואה ומותר לגבות ממנו בחה"מ אפי' הוא אדם שמצוי במקום המוכר. הגם וכן מותר (יב) לקבול (ה) במשפט בשביל חובותיו המותרים לתבוע (מרדכי ס"פ מי שהספק (יג) וכן מותר לעשות זקופה עם חובותיו במועד (יד) כדי להבטיחן * דכל זה בכלל דבר האבד וש"י. (המגיד פ"ז ונ"י פרקא קמא דמ"ק): ד' האם יש לו סחורה שאם לא ימכרנה עתה * יפסיד מהקרן מותר למכרה (טו) אבל אם לא יפסיד מהקרן לא ימכרנה עתה יהיו

באר היטב

(ב) מצינו. כל דגם בזה צריך שלא יכוין מלאכתו במועד ע"י מ"א: (ג) ויתבעם. וכתב הט"ז כל דהו דוקא שהוא צריך לטרוח וליוול בדיוק ודיוקא אבל אם א"ל אלא לתבוע לעצמו שפרט לו לא מצינו חסור. והאידנא אנו רואים בכל הקרולות שתובעים בפני הדיינים אפילו בעד פרקמטיא בחה"מ יש ללמוד וזות דאנו רואים לקבול החובות הוא מצוי ביותר בכל יום וכל החובות היין בחזקת ספק דבר האבד עכ"ל ע"ש: (ד) למוכר. וה"ה דמותר לקנות בלענע מ"א: (ה) במשפט. דוקא במשפט הא"ל לכן דקדק רמ"א וכתב לקבול במשפט וכן הא דכתב מותר לעשות זקופה מיירי בא"י שמעתי ועיקר. מנן אברהם:

ביאור הלכה

לדאי דאפילו הם בעיר אחת אסור וכן בספר שולחן ע"י שנים אנו מסכים לדברי הט"ז בזה דעיקר האיסור משום דע"י קבלת הסחורה נגמר עתה הנפק במועד ומא"י אם הם בעיר אחת או לא וע"כ לא השתתף בדברי הט"ז בענייניו ורק סוף דבריו שכתב דהאידנא מתקלקלים החובות השתתף בס"ג ע"ש: * דב"ז בכלל דבר האבד. מלשון זה משמע דקא"י על שני הדיוטות אבל לפי מה שהתנה בעצמו בדין הראשון דדוקא בחובות הסמוכות לתבוע ובע"כ מיירי חובות מוכר אל דאנו דבר האבד אם ימנן לאחר המועד [דמעכו"מ מובאר בס"ח דמותר לקבל אפילו סחורה מעטם והכל בכלל דבר האבד הוא] וא"כ מה דמסיים דכל זה בכלל דבר האבד מנומנם הוא בדבר האבד האל מותרין כל החובות והאמת דשיגרא דלישא הוא מלשון הג"י והמ"מ ושם חינו מוכר כלל דין לקבול במשפט [וכד"מ הארוך לא השתיק דין לקבול במשפט רק בסוף דבריו לדין בפ"ע] וקא"י שם על מה דמסתפק בתחלה בדין להלשע ברכיית אס מותר במועד או אסור דהעברת ריוח לא מקרי פסידא וע"י כתב דלפרוט ממנו וכן לוקח חובו ודאי בכלל דבר האבד הוא וש"י דל"ה: * יפסיד מהקרן. ואפילו אם ספק שמא יפסיד ג"כ מותר [עיי"ה בשם מהר"ש ור"ף] וגרסא עוד

משנה ברוה

סיפא דאם אינם מצויים לו אחר"כ מותר לילך אחריהם אפילו בעיר אחרת: (ג) אינם מצויים וכו'. וה"ה (ב) אם מטעם אחר יוכל לבא לידי הפסד אם לא יתבע עכשיו: (ד) דה"ל דבר האבד. ודוקא (ג) אם לא כיון לכתחלה זמן קבלת הסחורה במועד: (ה) ריוח מרובה וכו'. הטעם דאף דמשום ריוח מרובה כלבד אין להחריף [אא"כ הוא (ד) בודאי אנו מצוי תמיד לאחר המועד כבס"ה] אבל דב"ה יש פוסקים שמתירין למכור בלענע (ה) סמכין עליהו היבא דמודין לו ריוח מרובה (ו) ומ"מ צריך להוליף מן קאת לשמחה יו"ט: (ז) למכור בלענע. וה"ה (ז) לקנות ודוקא לענין מכירה וקניה דלאו מלאכה היא אבל בדבר שהוא משום מלאכה אין חילוק לכו"ע בין נעטא לפרהסיא: (ז) מותר לתבועו. היינו אפילו לילך (ח) לעיר אחרת ולתובעם שם (ט) ואפילו אם יוכל למלאש שם אחר המועד ג"כ דנביית חוב בעלמא אין זה בכלל סחורה: (ח) לגבות מעותיו. ואפילו למיקם עמם (י) בדינא ודיינא שרי: (ט) ואנ"ל שמותר וכו'. דשם אפילו לקבל סחורה מנמנו כהיהא דסעיק

א' ג"כ שרי מפני שהוא כמגיל מידו וכמבואר בס"ח: (י) יש מי שאוסר. טעמו דכל משא ומתן של סחורה בין בסוף כההיא דס"א ובין בתחלה כההיא דסעיק זה אסור: (יא) ולי נראה וכו'. והנה דף שהב"ח הסכים מדינא להאריך לסברא הראשונה מ"מ כהיום שאנו רואין שהחובות מתקלקלין ונהגין לתבוע בדין אף בעד פרקמטיא בחוה"מ דהשנים לדבר האבד (אחרונים): (יב) לקבול במשפט בשביל חובותיו המותרים וכו'. ר"ל לחובות (יא) המותרים לתבוע בחוה"מ כמבואר בספיקין הקודמין [ותבעו לישראל (יב) בדין ישראל קודם המועד ולא ענהו] מותר לקבול בחוה"מ אף לפני ערכאות של עכו"מ (יג) ומ"מ נראה דהיינו דוקא לקבול בע"פ אבל לכחוב משום זה אסור אם לא דהוא (יד) דבר האבד ואם צריך להמעות להוליף אותם על יו"ט אפשר דמותר לתבוע ע"י עכו"מ: (יג) וכן מותר לעשות זקופה וכו'. ב"י מובאר דזה קאי על עכו"מ (טו) וה"ל דאפילו לא נהמיר (טו) שישראל של לתבוע חובותיו במועד דהרי יכול לתבוע אחר המועד בעכו"מ ודאי מותר לתבוע ולעשות זקופה דאנלו בודאי בכלל דבר האבד הוא: (יד) כדי להבטיחן. ר"ל ש"י הזקופה יהיו חובותיו בטוחין: (טו) אבל אם לא יפסיד וכו'. היינו אף שהוא סבור עתה להרויח הרבה (יז) דהעברת ריוח לא

מקרי

שער הציון

(ב) פסוק: (ג) מ"א וכו': (ד) א"ר ופמ"ג: (ה) ב"י: (ו) ואף דזה מותר בסעף ד' אף בפרהסיא וגם בלא ריוח מרובה אבל שם אם יש לו מעות בלח"ה כהיום להוליף לשמחה יו"ט לא מקולין כמבואר שם והבא אפילו בכה"ג מותר [א"ר וכ"מ מביאור הגר"א: (ו) מ"א וכתב מהר"ש שצריך להוליף ג"כ קת מן הריחו אבר מאיזו בדעתו שיבא לו סחורה ההיא לשמחה יו"ט: (ח) כן מוכח מהפוסקים: (ט) שם: (י) ט"ז: (יא) לחובות האסורים לתבוע כמו ההיא דס"א אסור לקבול ולתבוע גם בפני עכו"מ שיתנו לו הסחורה במועד אם לא שהוא דבר האבד וכמו שכתבתי במ"ב סק"ג: (יב) עיין במ"מ סימן כ"ו ס"ב: (יג) אחד דכמה אחרונים יתבו דכתב של לגבות העמים נקרא מעשה אומן [ועיין במהר"ש סימן תקמ"ה סק"ב] ובהגהת התוס' סופר שם] ואפילו אם יומא דהוא מעשה הדיוט עכ"פ האל בעינן גורף המועד דוקא: (יד) דהיינו אם יותה הדבר עד אחר המועד ויכל לבוא לידי הפסד יכול לתבוע אף ע"י עצמו. ואף דה"ל משום כהיום סתם חובות לדבר האבד לא כתב לסמוך ע"י רק לענין תביעה בדין שאינה מלאכה ע"ש: (טו) עיין בב"י וכו' הארוך ומוכת כמו שכתבתי: (טו) ולפי מה שמבואר לעיל בס"ב דאפילו אלל ישראל מותר לתבוע ופשוט דס"ה מותר לוקח חובותיו אין אט לריבין להטעם שמיים סממ"א דדבר האבד הוא. ואפשר דכלל רמ"א בזה להחריף אלל עכו"מ אפילו חובות של משא ומתן אלל א"כ יהיה מוכח מזה דבישראל אסור וכו' ע"ש: (יז) ב"י:

הלכות חור המועד סימן תקל"ט

לו מעות ברייח (טו) * ויוציא יותר לשמחת י"ט (יו) מותר למכור ונראה לי שלא נאמרו דברים הללו אלא במי שיש לו מעות מועמים והם עליהם מלהוציא כל כך לשמחת י"ט ואלו היו לו מעות ברייח היה מוציא יותר * אבל מי שיש לו מעות (ו) ברייח להוציא לשמחת י"ט ככל אשר יתאוה ואין ברעתו להוציא כל כך לא נחיר לו למכור כדי שיוציא יותר : ה' (יח) אם הוא דבר שאינו מצוי תמיד לאחר המועד כגון ספינות או שירות שבאו או שהם מבקשים לצאת * ומכור בזול או לקחו ביוקר מותר לקנות ולמכור אפי' שלא לצורך תשמישו אלא לעשות סחורה ולהשכר (יט) וה"ה (ז) לירידים הקבועים מוזמן לזמן (כ) * (ואפילו מעיר לעיר מותר ליסע צכ"ג) (ד"ע) אבל מקומות שיש להם יום השוק יום אחד בשבוע (כא) * אינו מותר למכור ולקנות ביום השוק שבתוך המועד שאין זה דבר האבד שאם אינו נמכר ביום השוק שבתוך המועד (כב) ימכר ביום השוק שלאחר (ח) המועד. הסג (בג) ותגר (ט) שקוה מוס ומוכר לוס וחוזר וקוה ומוכר מותר דהוי דבר האבד (כל זו) : ז' (בד) ימציאה אסור למרוח ולחפש עליה כגון נהר שהציף דגים על שפתו אסור לאספם כדי לבבשם אא"כ יהיו ראויים לאכול מהם במועד : ז' המלוה את חבירו באר הימב

י ב"י ושכן נראה מהמרדכי"ק דמ"ק ומדברי הרמב"ם ב ירושלמי וסבילו ר"ל"ם ס"ס ומרמב"ם כ"פ מהל"מ ט"ל טור לדעת אביו הרא"ש וז"ל ה"ה שם לדעת רמב"ם וש"כ הראב"ד דוקא מפרשי וכתב הכ"י שכן נראה ג"כ בדברי הר"ף והגאונים מ הרא"ש וכו' שפי' הכ"י וז"ל תשובה ג' ליתניו לשל ס' תק"ג ס"ד

(ז) ברייח. דהיינו עושר מופלג ט"ז : (ז) לירידים. כתב רש"ל בתשובה ס' ע"ט דע שכתלתי הלכה למעשה להתיר בזה"מ אם בא יריד אפילו וימא דשוקא הנקרא קרס"ג טאר"ג שהוא דבר דלא שכיח וכל לזמנים דומיא דשירות וספינות ותשנין הפסד ריוח

ביאור הלכה

דאם נלכך למעות בשלם חיותיו שהגיע זמנם בזה"מ ואם לא ישלם גיע להפסד ומוכרה בשביל זה למכור סחורתו במועד חשיב כדבר האבד : * ויוציא יותר לשמחת י"ט. ה"ה להוסיף כן מוכר בירושלמי שהובא בב"י מקור לדין הוה : * אבל מי שיש לו מעות ברייח וכו'. דעת הט"ז דוקא אם הוא מופלג בעשירות אבל בלא"ה אף שיש לו מעות ברייח חשבו הכל כדי חיו' של אדם במוצאי ומוציא לו למכור כדי שיוציא יותר לשמחת י"ט ובספר נהר שלום מפקפק על דבריו שיי"ש : * ומכור בזול דוקא באופן זה אבל לקנות מהם בערך נראה דאפילו הוא לצורך תשמישו כל שאינו לצורך המעשה אסור [מחמיר מרדכי] : * ואפילו מעיר לעיר וכו'. אע"ג דהוי בודאי הוי טרחה מרובה ויבטלון תקל"ז מותר להדמות אסור לעבוד בשבילה ז"ל דמיוני בלשם שפסקו ומחיתו תמיד לנסוע על ירידים וכו' דהיינו ופרנסתו תלוי בזה הכל הוא בכלל דבר האבד וש"י [שיין] במה"ש סק"ו בפירושו על המ"א :

* אינו מותר וכו' ביום השוק. שיין ט"ז שהביא בשם רש"ל וז"ל שאר ימי השוק אף להתיר כלל ליבש בחנות אם לא שהנחות סגורה ופחותה במקל כשכא ליקח וכו' כדי להוציא לשמחת י"ט עכ"ל [ונראה דלאו זה ממה המובא בס"א לענין פירות כמות וכלים דאפילו בלעג אינו מותר כי אם לזלזל לדעת המ"א שמהם דין חטוי לתגר אינו מותר כ"א כשהנחות בזה התירא דריש ס"ד] וכתב מחתי' השקל שהרבה מהאחרונים קראו תגר על קלות שנהגין בשו"ס בענין משא ומתן בזה"מ ולא מלאו להם התקנה [כי אפילו לדעת המ"א שמהם דין חטוי לתגר אינו מותר כ"א כשהנחות סגורה ופחותה במקל כשכא ליקח] אלא שנספס א"ר כתב וז"ל ואפשר שכתבו לדבר האבד דאם לא יבטל כ"כ זמן כל ימות התג בחנות ותשטט המ"מ מירמרא [וגם כיון שא"א לחנות שסגורה הכל חטויהם וכ"ש כשי' סותר נכדי בעיר א"כ אם הירא וחדד יסגור חנותו לבדו ויגדלו קונו ילך לכושר אחר וכו' דומיא קת' להלואה לאותן שרגילין אלאו שהתיר בס"ג מה"א שטעא] ודו"ס הא"ר בעי"פ אין ללמוד מלאכה מהם כי אינו דומה לפרקמטיא שיש לזדי קולות הרבה בפוסקים עכ"ל א"כ עדיין לא מצינו כיון חתימת פשתן או שאר בגד ומתגר ממנו לפי מדתו הנריך להקנות דע"י י"ט חייב משום מתגר [כמו שכתב המ"א בכלל ל"ז וכן מוכח מהרמב"ם בפ"א מהלכות שבת הלכה ו'] אם לא לאדם שיש עליו נושם פס שט"ח [והשקל] שהגיע זמן פירשון שלום ואם לא יפדס יחיה לו מזה ודאי הפסד וידוע דבשביל דבר האבד מותר מלאכה ג"כ. אכן לפי מה שכתב המ"א לעיל בסוף סימן תקל"ד דמי שאין לו מה יאכל אף שהותר לו לעשות מלאכה מ"מ לא יעשה בפרסיו דמי וידע שאין לו מה יאכל וס"ג בעניניו אי מה דחיתא בסומן תקל"ח מכנים אדם פירותיו מפני הגבול ומ"מ יכניסם בלעג ומשום שלא יהיה אושר מילתא כ"כ וס"ג בעניניו אין לך אושר מילתא טפי ממה שהנחות פחותות להדיא כל היום בזה"מ ויש בזה בינוי מועד וע"כ בודאי טוב לומר שהיום התנות סגורה ופחותה במקל כשכא ליקח וגם יוציא קלת מן הרייח יותר לשמחת י"ט וכו' שכתב הט"ז

שער הציין

(יז) מחתי' השקל : (יט) ח"א וכו' מהט"ז סק"ד : (כ) ט"ז בשם רש"ל : (כא) מ"א וש"א : (כב) והנה אף דלדעת המ"א מותר ג"כ בזה בכל חטוי דחייב גם הוא כתגר לא העתקתו דה"ל ומחמיר מרדכי ובגדו יעש כולם מפקקי על דבריו ומתלקים מין חטוי לתגר : (כג) ב"י ובענין זה כתב הרא"ש בתיכון קמא ובתירוקן זה סתם המחבר לעיל בסומן תקל"ג ס"ג במש"כ אם הוא דבר שאינו וכו' מותר להמנו ולכבוש ועיי"ל בזה"ל :

הלכות חול המועד סימן תקל"ט

יא 21 באר הגולה

על הפין או על סחורה על תנאי שאם לא יפרע לו לסוף ח' ימים (כה) שיחא קנוי לו (כו) ישיש מתירים (כז) יו"ט אוסרים: ח' א"נ שפרע לישראל יין בחובו (כח) מותר לקבלו ממנו דכמציל מידו דמי: ט' צמי שצריך לקנות יין בעת הבציר לצורך שתיית כל השנה ואם יעבור המועד (כט) לא ימצא כמו שמוצא עתה דבר האבד הוא * ומותר לקנות (ל) ולתקן החביות ולפדותן ובלבד שלא יכיוון מלאכתו במועד (לא) קאבל יותר מכדי צורך (י) שתייתו לא יקנה. הגה (לב) * ואם הוא דבר שאינו מלוי אה"כ להרויח בו מותר (צ"י): י' (לג) מוכרי (יא) תבלין או ירק וכל דבר שאינו מתקיים פותחין ומוכרים כדרכם בפרהסיא שהכל יודעין שהם לצורך המועד: י"ג (לד) מוכרי (יב) פירות כסות ובלים מוכרין בצנעה לצורך המועד תביעז אם היתה החנות פתוחה לזוית (לה) או למבוי פותח כדרכו ואם היתה פתוחה לרה"ר פותח אחת (יג) (לו) ונועל אחת "ועיני"ט האחרון (לז) של חג הסוכות מוציא ומעמר את השוק בפירות בשביל (יד) כבוד יו"ט (לה) (ומותר (לט) לקנות לצורך יו"ט של יו"ט האחרון) (טז) וסוף (ס"ז):

באר היטב

מותר אצל בחנות אסור וכ"כ רש"ל שהחנות יהיה סגורה וכשיבא הנוקד לקנות פותחה במקום. וביריד שרי למכור כדרכו כמ"ס בס"ק ו' (י) שתייתו. פי' לכל השנה ט"ז: (יא) תבלין וכו'. מוכרי בשמים אע"פ שהוא דבר המתקיים לא בעי צנעה שניכר שהוא לצורך המועד צ"ה. וכתב המ"א וא"כ כיון שפותחין לצורך ישראל אפילו בא ח"י לקנות מותר למכור לו עס"ה: (יב) פירות.

משנה ברורה

רוחא בעלמא: (כה) שיחא קנוי לו. ר"ל אחר ח' ימים: (כו) ישיש מתירין. שאין זה פרקמטיא אלא הלוואה ושיקר הקניה יהיה אחר ח' ימים [הג"ח]: (כז) יוש אוסרים. שם אהה מתיר לעשות כן (כד) יתירו כל מו"מ שבעולם ויערימו שלא יהיה הנוקד חל אלא אחר המועד ובתוך המועד יהיה הלוואה ולדינא בודאי טוב להחמיר כה"ס אוסרין (כה) ומ"מ אין כוונתו ביד המיקל וסומך על דעה ראשונה מאלה שכתבתי אין כוונתו להערים: (כח) מותר לקבלו ממנו. דהוא בכלל דבר האבד אם לא יקבל עכשיו: (כט) לא ימצא כמו שמוצא עתה. ר"ל שלא ימצא כ"כ בזול כמו שמוצא עתה [צ"ח]: (ל) ולתקן החביות וכו'. אע"ג דתקון החביות הוי מלאכה גמורה מ"מ כיון דמותר לקנות ומותר ג"כ לתקן הכלים הלא ידועים לזה: (לא) אכל יותר מכדי צורך שתייתו. פי' (כו) לכל השנה ולכן לא יקנה דהא יהיה ביכולתו לקנות לשנה הבאה בעת הצליחה לצורך שתייתו (כז) וא"כ מוכה שקונה כדי להרויח והוי כשאר סחורה לאסור לקנות ולמכור בחו"מ כדי להרויח וכו"ל בס"ד: (לב) ואם הוא דבר שאינו מלוי וכו'. ר"ל שקנייתו היין (כח) לא יהיה מלוי אחר המועד כלל להרויח בו ולכן שרי אפילו לקנות כדי להרויח דהוא דומיא דשיירא וירידים המבואר בסעיף ה' אצל כשימצא רק שיהיה יותר ביוקר ולא יוכל להרויח בו כ"כ אסור (כט) ויש מן האחרונים שסוברין דהיכא שזדמן לו קניית היין בזול מאד והוא ריוח מרובה שאחר המועד אין מלוי כלל ריוח כזה מותר דהוא דומיא דשיירא הנ"ל ועיין בה"ל: (לג) מוכרי תבלין או ירק וכו'. והאחרונים (ל) הסכימו דה"ה מוכרי בשמים דאף שהוא דבר המתקיים כיון שהוא ניכר דהוא לצורך המועד (לא) וא"כ כיון שפותחין לצורך ישראל אפילו בא נכרי לקנות מותר למכור לו: (לד) מוכרי פירות וכו'. דאלו דברים המתקיימים לאחר המועד ואין ניכר שהוא לצורך המועד (לז) ואחר למה שהיה שולקתן לצורך חול ולכן בעי צנעה (לג) ובתוכם הפוסקים דדוקא מוכרים הקבועים שאומנחם בכך כל השנה בעי צנעה אכל בע"ה המוכר לצורך המועד לא בעי צנעה: (לה) או למכור. ר"ל מלוי מופלג (לד) דאלו מופלג הוא בכלל ר"ה: (לו) ונועל אחת. ודוקא צוה (לה) אכל שאר דברים אפילו יושכ בפחה החנות והחנות סגורה והדלת פתוחה אסור: (לז) של חג הסוכות. זהו לענין לעשר השוק בפירות דא"ר דע"י"ט האחרון של חג ומשום כבוד שמי"ע דהוא רגל בפ"ע משא"כ בעי"ט האחרון של פסח דאין בו מלוא לעשר (לו) אכל לענין למכור בפרהסיא אף בעי"ט האחרון של פסח שרי מפני כבוד יו"ט: (לח) ומותר וכו'. דלא נימא כיון דלנו בקיאים בקביעה דירחא הו"ל כחול ומכין מחו"מ לצורך חול דאסור קמ"ל דשרי כי היכי דלא יולולו בו: (לט) לקנות וכו'. עיין בחידושי רש"ל דאפילו לעשות מלאכה גמורה כגון

שער הצינון

(כד) ס"ח רואה לתקן בין מלוא לעכו"מ למלוא לישראל ובשכ"ג אינו מסכים עמו וכן במה"מ: (כה) מלאכה שהוא מלאת דרכין וכעין שהביא הב"י בשם הריב"ש בסמ"ח זה על ענין שבווא כזה: (כו) ט"ז ופמ"ג ע"י"ט: (כז) צ"ח וצ"ח: (כח) ח"א: (כט) צ"ח: (ל) צ"ח ומ"א וא"ר: (לא) מ"א והעתיקו הא"ר וצ"ח: (לב) רש"י: (לג) מ"א בשם כמה פוסקים וצ"ח: (לד) דבגמרא מוכר סעיו חול הוא בטור ולשון המחבר הוא גמון הרמב"ם שאוסרין אף מבוי וכו"ט כוונתו לשאין מופלג דאין מופלג בודאי לאו בכלל צנעה הוא: (לה) מ"א בשם הרמב"ם ועיין במה"א שכתב איני יודע מהו שאר דברים ובריב"ש סימן ש"ב משמע דל"ד פירות כסות ובלים דה"ה שאר דברים שהן לצורך המועד: (לו) ט"ז ופמ"ג ע"י"ט: מ"א

הלכות חול המועד סימן תקרט

יב (מ) * יאין (טו) לוקחים בתים ואבנים עבדים ובהמה [אלא] (מא) לצורך המועד או לצורך המוכר * שאין לו מה יאכל יאז לצורך השכיר (מב) שמוילך הדברים הנקנים שאין לו מה יאכל . הגם ודוקא הכי דליכא פרסום בקנייתו ואושו מילתא (מג) רבץ שאר (טז) כלים נהגו לקנותו בלגנא (סמוגד) : יב (יז) להלוות לבנות בריבית לאותם שרגילים ללוות ממנו מותר משום (מד) דהוי דבר האבד ולאותם שאינם רגילים ללוות ג"כ מותר והוא שיקחו רבית של שבוע ראשון (מה) ויוציאו (יח) בשמחת יום טוב . הגם ומותר ליקח ערבות במועד (מו) על הלואה שיעשה אחר המועד (כג"ה) : יד הלואה דשולחנות בקביעות וחילוף (מז) אסור :

באר היטב

פסק יעשו כן ב"י : (טו) לוקחים . ומן הא"י מותר לקנות הכל דהוי כמזיל מידם ש"ג כנה"ג מ"א : (טז) כלים . המ"א העלה שאין להקל מאחר שכולו למזל אחר המועד ומש"ה כתב רמ"א נהגו לקנותו כלומר שמדינא אין נכון לקנותו : (יז) להלוות . דל"ד מש"ה כ"ה בלואה הרא"ש . ומש"ה שרי גמי להלוות לישראל בריבית (יח) בשמחת . ואם ההלואה מרובה וירע עינו להוציא כ"כ מ"מ יעשה הטוב שיכול מהר"ל וכמונה מעות כה"מ להלוות יגה אס רגיל למנות ב' ב' ימנה א' א' ד"מ :

שערי תשובה

(י"ז) להלוות כ"י . עיין בה"ט ועיין בדרכי"ז ח"ב סי' רכ"ח שכתב שאין למחות בנכסים להלוות ולפי הטעמים שכתב שם משמע דאף אם אין לוקח רבית של השבוע להוציא לצורך יו"ט שני ומ"מ פשיטא דלכתחלה יש לעשות כה"ט כאן :

לפרקמטיא דהתם יש עורה גדול וגם לפעמים יקנה ביוקר ויאטער בדרך היתר ומותר ג"כ לעשות עסקא ליתן לו מעות מ"א : (יח) בשמחת . ואם ההלואה מרובה וירע עינו להוציא כ"כ מ"מ יעשה הטוב שיכול מהר"ל וכמונה מעות כה"מ להלוות יגה אס רגיל למנות ב' ב' ימנה א' א' ד"מ :

ביאור הלכה

יותר מדאי שחייבו לשנה לא מיירי בקונה כדי להרויח ולכן אסור דמרחא יתירא בכדי הוא . ובמ"ב העתקנו דעת הח"א והב"ח וגרסא דלמעשה וכל לסמוך על דעת הב"ח והמקל כא"ר ג"כ אין מוחין בידו : * אין לוקחין וכו' . עיין מ"ב מש"כ דמן העכו"מ י"א דמותר לקנות בתים ודברים וכו' מפני שהוא כמזיל מידם כ"כ הב"ח בשם תוספתא והב"ח המ"א וא"ר . ומש"כ הטעם מפני שהוא כמזיל מידם אינו מוסכם לענין הספקוסקא דתוספתא סימא וכוונת ומעלה בערכאות של עכו"מ מפני שהוא כמזיל מידם וממנו בשלשן זה חיתא בע"ד דף י"א לענין הולכין ליריד של עכו"מ ונבואר שם כה"ט דקאי על הערכאות דשרי משום שהוא כמזיל מידם וכן מבוואר במגיד משנה פרק דסקל וערי בטעמא משמע נמי דלא קאי הא"י כמזיל מידם על ע"ס היתר הלקיחה ורק על הערכאות [אכן בש"ג שם בשם רבנו יונה משמע קאח כדבריו כאן] וא"כ ה"ל לריך לפרש על הכתיבה והעולה בערכאות דמותר במועד מפני שהוא כמזיל מידם . א"כ לריך טעם אחר להיתר הלקיחה מעכו"מ ביו"ט . אכן גם על"ס דין זה לענין לא ברירא הוא דכל ההלכות לא העתיקו כלל תוספתא זו ומדעמיטעס הרמב"ם וכל הסוקים לתוספתא זו נראה דלא ס"ל כן להלכה והרמב"ם סתם וכתב דין המענה דאין לוקחין בתים וכו' רק לצורך המועד ולא חילק כלל דמעכו"מ מותר לקנות בתים בכל אופן והטעם י"ל כיון דהמענה סתמא אין לוקחין וכו' אלא לצורך המועד ולא חילק דמעכו"מ שרי וכן בש"ס לא הביאה לתוספתא זו לחלק בזה אלא דלא ס"ל להלכה וביותר דהמענה פרטא אלא לצורך המועד או לצורך המוכר אלא דאין לנו עוד אופן היתר . ועוד אפשר לומר דהרמב"ם וכו' שם שלא כתבו היתר זו מבארים התוספתא בפירוש אחר מהב"א דהתוספתא לא באת נחש דמעכו"מ שרי טפי מישראל ורק דמעכו"מ נמי שרי ומיירי נמי לצורך המועד דוקא ולא הנריכה לבאר זאת דקאי על המענה והסופסא רק זאת דמעכו"מ נמי שרי אף דדברים אלו לריך נכתבו ולהעלות בערכאות א"כ מותר דכיון דהלקיחה מותר לצורך המועד הכתיבה והערכאות נמי שרי משום שהוא כמזיל מידם [וכי"ל מרש"י וה"פ] [ולא"ל דמסתפא היתר אומר עוד דהתוספתא לא קאי כלל לענין מועד דכל לשון התוספתא נשטת בע"ד דף י"ג ונעזיבין דף מ"ז לענין הולכין ליריד של עכו"מ וחסר כאן רק אלו התיבות הולכין ליריד של עכו"מ ולוקחין וכו' . ושנית כאן דע"ס היתירא הוא . משום דכדבר האבד הוא שלא ינאל כיום אחר [ובס' בברייתא קדומת מיירי ג"כ במועד לדבר האבד] וכמו שביטא כאן בש"ס דף י"א לענין דבר האבד ונחל גבי ע"ד כה"ט שייש ועיין ב"א כ"כ ד"א"ש ור"ן בשם ה"א דכל היתר הוא גבי ע"ז משום כדכבר האבד הוא דכיריד מכתב לקנותם וא"כ לפ"ז אין לנו שום תוספתא להיתר כאן אלא לא דינמא דמעטס זה היתירי גם במוס"מ לריך ליריד ולקנות מהם דכיום אחר אפשר שלא ינאל אלא א"כ ה"ל לש"ג להביא דוקא ליריד] ורק מ"מ לענין בתים ונדות ב"א"י אפשר דבס' נהקל מפני יסוב א"י אכל כה"א לענין אין דין זה כדבר כלל : * שאין לו מה יאכל או לצורך השכיר וכו' . עיין במ"א סימן תקמ"ב וכן פסק לעיל כמ"ד דלפניו מי לו מה לאכול אף ראונו כדי שרייה ויוליא יותר לשמחת יו"ט שם שדרכו להוציא ג"כ שרי ועיין לעיל כמ"ד כמה שכתב וכו' וכו' ועיין לקמן בסוף סימן תקמ"ב דלריך לעשות בלגנא שייש במ"ב :

משנה ברורה

כגון לבשל לצורך יו"ט שני ג"כ שרי : (מ) אין לוקחין וכו' . ומן העכו"מ י"א (לו) דמותר לקנות בתים ונדות ודברים וכו' . עיין מ"ב מש"כ דמן העכו"מ י"א דמותר לקנות בתים ודברים וכו' מפני שהוא כמזיל מידם כ"כ הב"ח בשם תוספתא והב"ח המ"א וא"ר . ומש"כ הטעם מפני שהוא כמזיל מידם אינו מוסכם לענין הספקוסקא דתוספתא סימא וכוונת ומעלה בערכאות של עכו"מ מפני שהוא כמזיל מידם וממנו בשלשן זה חיתא בע"ד דף י"א לענין הולכין ליריד של עכו"מ ונבואר שם כה"ט דקאי על הערכאות דשרי משום שהוא כמזיל מידם וכן מבוואר במגיד משנה פרק דסקל וערי בטעמא משמע נמי דלא קאי הא"י כמזיל מידם על ע"ס היתר הלקיחה ורק על הערכאות [אכן בש"ג שם בשם רבנו יונה משמע קאח כדבריו כאן] וא"כ ה"ל לריך לפרש על הכתיבה והעולה בערכאות דמותר במועד מפני שהוא כמזיל מידם . א"כ לריך טעם אחר להיתר הלקיחה מעכו"מ ביו"ט . אכן גם על"ס דין זה לענין לא ברירא הוא דכל ההלכות לא העתיקו כלל תוספתא זו ומדעמיטעס הרמב"ם וכל הסוקים לתוספתא זו נראה דלא ס"ל כן להלכה והרמב"ם סתם וכתב דין המענה דאין לוקחין בתים וכו' רק לצורך המועד ולא חילק כלל דמעכו"מ מותר לקנות בתים בכל אופן והטעם י"ל כיון דהמענה סתמא אין לוקחין וכו' אלא לצורך המועד ולא חילק דמעכו"מ שרי וכן בש"ס לא הביאה לתוספתא זו לחלק בזה אלא דלא ס"ל להלכה וביותר דהמענה פרטא אלא לצורך המועד או לצורך המוכר אלא דאין לנו עוד אופן היתר . ועוד אפשר לומר דהרמב"ם וכו' שם שלא כתבו היתר זו מבארים התוספתא בפירוש אחר מהב"א דהתוספתא לא באת נחש דמעכו"מ שרי טפי מישראל ורק דמעכו"מ נמי שרי ומיירי נמי לצורך המועד דוקא ולא הנריכה לבאר זאת דקאי על המענה והסופסא רק זאת דמעכו"מ נמי שרי אף דדברים אלו לריך נכתבו ולהעלות בערכאות א"כ מותר דכיון דהלקיחה מותר לצורך המועד הכתיבה והערכאות נמי שרי משום שהוא כמזיל מידם [וכי"ל מרש"י וה"פ] [ולא"ל דמסתפא היתר אומר עוד דהתוספתא לא קאי כלל לענין מועד דכל לשון התוספתא נשטת בע"ד דף י"ג ונעזיבין דף מ"ז לענין הולכין ליריד של עכו"מ וחסר כאן רק אלו התיבות הולכין ליריד של עכו"מ ולוקחין וכו' . ושנית כאן דע"ס היתירא הוא . משום דכדבר האבד הוא שלא ינאל כיום אחר [ובס' בברייתא קדומת מיירי ג"כ במועד לדבר האבד] וכמו שביטא כאן בש"ס דף י"א לענין דבר האבד ונחל גבי ע"ד כה"ט שייש ועיין ב"א כ"כ ד"א"ש ור"ן בשם ה"א דכל היתר הוא גבי ע"ז משום כדכבר האבד הוא דכיריד מכתב לקנותם וא"כ לפ"ז אין לנו שום תוספתא להיתר כאן אלא לא דינמא דמעטס זה היתירי גם במוס"מ לריך ליריד ולקנות מהם דכיום אחר אפשר שלא ינאל אלא א"כ ה"ל לש"ג להביא דוקא ליריד] ורק מ"מ לענין בתים ונדות ב"א"י אפשר דבס' נהקל מפני יסוב א"י אכל כה"א לענין אין דין זה כדבר כלל : * שאין לו מה יאכל או לצורך השכיר וכו' . עיין במ"א סימן תקמ"ב וכן פסק לעיל כמ"ד דלפניו מי לו מה לאכול אף ראונו כדי שרייה ויוליא יותר לשמחת יו"ט שם שדרכו להוציא ג"כ שרי ועיין לעיל כמ"ד כמה שכתב וכו' וכו' ועיין לקמן בסוף סימן תקמ"ב דלריך לעשות בלגנא שייש במ"ב :

וכו

שער הצייון

(ה) מ"א בשם ש"ג : (זח) עיין פמ"א : (זט) ח"ר והגר"א ונחמ"ר : (מ) ר"ת והר"ש : (מא) שם : (מב) ח"ר : (מג) הגר"א וכו' :

לכא

תקמ דיני בנין וסתירה בחוה"מ. ובו ח' סעיפים :

א משמעות הגמ'
דמ"ק ו' ב משנה
כס"ז ב דרייתא כס'
ו' ד אוקימתא דרב
יוסף כס' ה משנה
כס"ז ו' ד אוקימתא
דרב יוסף וברייתא
כס' ו' דא דרב
חסדא כס"ז ב דרי'
כס' ו' דא דרב
ו' דא דרב
לד"ה ה פסקי תוס'
פ"ק דא"י וסמ"ג
וסמ"ק ו' פ"ט משל
כס' ו' דא דרב
ס (פירוש הוא חור

א (א) *בנין אפילו כל שהוא אסור יואם נפרץ (ב) גדר גתו (או כותל חליוו שצניו (ה) לחצירו (מרכי פ"ק דמ"ק וסמ"ג פ"ח) בונה מעשה הדיוט ידהיוו שמינה אבנים זו על זו (ג) ואינו מן (ב) בטיט (ד) יאו גודר איתו בקנים וגומא וכיוצא בהם * וכן אם עשה המעקה לגג * בונה אותו מעשה הדיוט אבל יותל חצר (ה) הסמוך לר"ה שנפל בונה (ג) כדרכו יואם היה נוטה ליפול סותרו מפני (ד) הסכנה (ו) ובונה (ס) כדרכו. הנה ואפי' אינו נוטה רק להלך או למצוי מותר לסתור מפני הסכנה ולחזור ולבנותו * וכן בשאר דברים לאיכא למיחש לסכנה בונה וסותרו כדרכו (כ"ז) כס' רציו ירוחם כ"ז: ב המותר ליטול (ו) (ו) גבשושית שבבית : ג (ח) * סדקים שבגג מותר לסתמן ביד ובגרל (ט) אבל לא בכלי אומנות : ד (י) יצור (ז) הדלת והמפתח (והמגנול) (יג) (יא) והצנור והקורה לבין שהם של עץ (יב) בין שהם של ברזל (יג) שגשברו יאשילו מעי"ט יכול לתקנם בלא שינוי מפני שזה הפסד גדול הוא יאם יניה הפתח פתוח ודלתות שבורות

שכאסופה התחתונה שמתוך בו הדלת ב משמעות הגמרא כס' ל מהא דתנן כס' וכלכד שלא יכוין מלאכתו במועד

באר היטב

לסתור ולבנותו אפילו איכא חשש גבוי מרדכי : (ה) כדרכו. דל"כ מיומנע ולא סתור : (ו) גבשושית. דליוו אסור חלא חרישה עס' תקל"ז ס"ט וכו' כס' : (ז) הדלת. וה"ה לתקוע המשקוף במסמרים

ביאור הלכה

* וכן אם עשה מעקה וכו'. עיין בחידושי הרמב"ם שכתב דמתי" מייירי בגג דלא רגיל להלך בו שאינו חייב מעקה חלא שהוא בעלמא רוחא לעשות משום שמירה [ולפיכך אמרו בירושמי דפני גבי עומדים] דלי משום מלות מעקה למה לא יעשה כדרכו ע"ש. אבל שארי הפוסקים סתמו בזה ולא חילקו : * בונה אותו מעשה הדיוט. דהיינו כג"ל דריש הספק לעיין גדר [גמרא] : * וכן בשאר דברים לאיכא למיחש לסכנה. דהיינו אפי' בכותל חצר שצניו לחצירו שהוא רעוע ויש כס' אנשים שתשדודו גם על עסקי נפשות וכמו שכתבתי במ"ב : * סדקים שבגג וכו'. עיין במ"ב בזה שכתבתי כס' הטור שהמים יולדים דרך כס' ור"ל לעי"ד שיוכל לירד דרך כס' אבל לא כשדוף הגשם בבת וכו' כדרכו"ל וז"ל שפן וכו' פ"י כשעשין מפני חשש

משמע לכאורה דדוקא תיקון פרהה בעלמא הא לגדור כל הגינה מעשה הדיוט נמי אסור [פמ"ג] : (ד) הסמוך לר"ה וכו'. דע"ז שהוא סמוך לר"ה איכא פסידא יתירא דעילי כס' גבוי ודבר האבד הוא ולא צני שניו וה"ה בכותל לחצר שצניו לחצירו שפיל (ד) אס' יש כס' אנשים שחשדוים על הגינה או אס' דריס (ה) כס' עובדי כוכבים מותר לבנות כדרכו. ועיין מ"א דלא חצירו חלא ד"א דהיינו לבנותו אס' הוא כבר סתור (ו) אבל לסתור (אס' הוא רעוע) ולבנותו מחדש לא יתור וכו' מפני הסכנה וכלקמיה וכתב הפמ"ג דאפשר שאס' הוא רעוע כ"כ שיש חשש כ"כ שיש חשש שצניו לחצירו הגבוי גם ליד עסקי נפשות שרי לסתור ולבנות (ז) וכלכד שלא יכוין מלאכתו במועד : (ז) ובונה כדרכו. דאס' לא נחיר לו לבנות (ח) יומנע ולא יסתור [מ"א] : (ז) גבשושית שבבית. שלא יתקל כס' ומותר ליטול אפי' כדרכו דע"ז דמלאכה גמורה היא [ובשבת חייב ע"ז משום בונה] ואינו דבר האבד ולצורך המועד בעלמא חיו שרי כ"כ בשניו אפי' מתחילין אפילו כדרכו משום דעגילת גבשושית לית בה כורא [כ"ז] : (י) סדקין שבגג. שהמים יורדין דרך כס' [טור] יכול לסתמן ביד ובגרל דהיינו שבעט ביד ובגרל לסתום הסדקין ואפילו הוא עושה יפה יפה כעין שעשין בכלי אומנות ג"כ שרי דכ"ז נקרא מעשה הדיוט [שם במשנה] : (ט) אבל לא בכלי אומנות. דהוא מלאכה גמורה ויש בה טורח ואסור אפילו לצורך המועד. ודע דכל דבר שמתירין לצורך המועד במעשה הדיוט הוא דוקא שלא יכוין מלאכתו במועד [כס'] : (י) יור הדלת. כמו הדלת תשוב על יורה (ט) רגל הדלת הסובבת : (יא) והאומר. הוא (י) חור שכאסופה התחתונה שהלכד כובד בו והקורה הוא המעקה שעל הפתח מה שחורר בו הדלת : (יב) בין שהם של ברזל. ר"ל אף (יא) שבו נשמע קול הפסים כשמתקנו : (יג) שגשברו. וה"ה לתקוע (יב) המשקוף במסמרים שרי אס' יש לחוש לגבוי ואס' לאו אף זה אסור

שער הציין

(ח) כבוס ופמ"ג : (ב) ט"ז : (ג) טעו. (ז) מלאכה משמ"ג : (ט) פוסקים : (ו) עיין ביד אפרים ובבית מאיר שמתנו ע"ז ודעת הבית מאיר דהא דקמקשה הגמרא התם נמי ליסתור ולא ליבני הוא חור למה שאמר מתלה לימא מסייע לים ודחי הגמרא דלא הוי כיישתא וע"כ קמקשה דלעיל נמי ליסתור ולא ליבני אבל לפי דעת ר"ח דקו"ל כוונתו לא קמקשה מיד [וכן מוכח ג"כ בחידושי ריטב"א דלדעת ר"ח דס"ל איכא דאיכא חשש גבוי מותר לבנות לא מקשינן מיד לסתור ולא ליבני וא"כ ע"כ מה דמשי מקודם התם סותר ובונה הכא בונה ולא סותר אפשר דמייירי היכא דאס' לא יסתור לוכא חשש דגבוי אבל בכותל רעוע שיש חשש שגבוי וסותר הכותל יוגבוי שרי לסתור ולבנות וכן מוכח ג"כ מלשון הרמב"ם [דהא דקמקשה הגמרא דל"כ מיומנע ולא סתור הוא אפילו אס' לא נסבור כ"ה אבל לר"ח בלא"ה שרי דסתירה מותר מפני הסכנה וגבייה מותר לר"ח משום פסידא] שכתב סותרו מפני הסכנה ובגבייה נלכדו וכן פסקתיו כו"ל ולא כתב סותרו ובגבייה מפני הסכנה כלשון הבדיוט וכן מוכח בלבוש ע"ש] אמנם בלסוף מולד הבית מאיר ומעני בדוחק דברי סמ"א כס' המרדכי. ומועשה נראה להורות כדברי הפמ"ג שכתבתי בפנים : (ז) ומהו היכא שיש חשש עסקי נפשות אין לקבוע אף אס' כיון מלאכתו במועד [פמ"ג] : (ח) וכלכד כתב עוד עטס דמתירין לו כדי שלא יבא לידי הפסד : (ט) רש"י : (י) רש"י : (יא) מוכח בגמרא : (יב) מ"א וכו' : פוסקים

הלכות חול המועד סימן תקמ

נמצא מאבד כל מה שבבית (יד) (ולכן מותר (טו) ובלבד שלא יכין מלאכתו במועד) (רבינו ירוחם):
 ה' מותר לבנות (טו) מעשה הדיוט אבוס שתאכל בו הבהמה: ה' מותר לבנות (יו) מעשה הדיוט
 (ח) אצטבא לישב או לישן עליה: ז' (ט) תנור וכיריים שאפשר שיבשו ויאפה בהם במועד
 (יח) עושין ואם לאו (יט) אין עושין אותם (וה"ה עשיית קדרות ואלפסין כרי כזה"ג) (כ"י ספ"ק
 דמ"ק והמגיד פ"ח) (ב) ובין כך ובין כך "בונים על חרס של תנור ועל הכירה הטפילה שלהם:
 ח' (כא) פנוקים (כב) את הרחיים * צופותחים להם עין (פירוש נקב שעושים צמלע שלהם)
 (כג) ומעמידים אותם (כד) פובונים אמת המים של רחיים וקוצצים צפרני (כה) החמור של
 רחיים. הגה (כו) ומותר לחדד סכין במועד וסכין (י) (כו) שנסבד במועד מותר (בח) לעשות אחרת
 (המגיד פ"א):

מ מהל' דר' יהודה
 שם י' ופ"ה הטור
 בשם אביו הרא"ה
 וה"ה ג מהל' דרבנן
 שם י' מהל' דר' י
 ע משנה י' ופ"ה
 רמב"ם בפ"ק ח'
 פ משנה שם וכת"ק
 ומדפוס רבי יהודה
 ורבי יוחנן בנמי שם
 צ רמב"ם שם
 ק מירמל דר' שם

באר היטב

החורף אם ראוי לאפות בו ואם אינו ראוי לאפות בו כ"ל דשרי
 מ"א ע"ש: (י) שנסבד. אפילו יכול להשליח מחבירו שרי מ"א וע"ה
 תק"ט ס"ק ב' מש"ס:

שרי אם יש נחוש לגנבי ואם לאו אסור מ"א: (ח) אצטבא. נסר
 שמחברין לו רגלים כעין ספסל שלנו מעשה הדיוט הוא טור:
 (ט) תנור. ונ"ל דאם הזמן קר מותר לעשות תנור להחם הבית

משנה ברורה

אסור: (יד) ולכן מותר. ואפילו מעשה אומן וכן כס"א [פמ"ג]:
 (טו) ובלבד שלא יכין וכו'. היינו שלא להשליח אלא בשבט מעו"ט
 לתקן ולא במקוין להניח לתקן במועד: (טו) מעשה הדיוט. דכל
 דבר (יג) שאינו צורך אובל נפש אע"פ שהוא צורך המועד לא התירו
 לעשות מלאכה כ"ל בשינוי: (יו) מעשה הדיוט אצטבא וכו'. העטס
 כ"ל נסר שמחברין לו רגלים כעין ספסל שלנו מעשה הדיוט הוא
 אפילו ופ"ה לענין אבוס של בהמה הנ"ל. ועיין בטור דלדעת הרא"ה אפילו
 אצטבא של אבנים מותר לעשות לישב עליו אם עושהו מעשה הדיוט ורבינו פרץ חולק ע"ז: (יח) עושין. אפילו מעשה (יד) אומן כיוון
 שהוא צורך אובל נפש ואם היה אפשר לו לעשות מעו"ט וכיון מלאכתו לעשות במועד נראה דאסור ובלקמן סוף סעיף ח' בהג"ה עיי"ה
 במ"ב: (יט) אין עושין אותם. בזה אסור (טו) אפילו מעשה הדיוט כיון דלאו צורך מועד הוא אלא הוה קור מותר להעמיד
 (טו) תנור בית החורף להסיק הבית אפילו אם אינו ראוי לאפות בו (יו) דהכל חולים אלא לינה. וה"ה אם נסבד החלון בענין שאם
 לא יתקנו יבש בקור ג"כ מותר לתקנו [ח"א]: (ב) ובין כך ובין כך וכו'. הטפילה שלהם. היינו הטפילה שעליהם נטיט כדי שיסתמרו
 חומו ומה שכתב בין כך ובין כך ר"ל בין אפשר שייבש הטפילה ובין לא אפשר שייבש עושין הטפילה שלהן (יח) משום דאפשר לאפות
 בתוכן אע"פ שלא נתייבשה הטפילה שעליהן כיון שיעקר התנור והכירה נתייבשו: (כא) נוקרין וכו'. שנסבד חלקה ואין החטין
 יכולין לפרך מנקרין אותה כדי שלא יהיה שוה כדי שיפרכו החטין תחתיה ומותר אפילו בפתיחת עין אף דמעשה אומן הוא
 ובעלמא אף לצורך המועד מותר רק ע"י שינוי (יט) הכא שרי במעשה אומן דהשיב כמכשירי אובל נפש: (כב) את הרחיים.
 ואפילו (כ) בחדשים מותר כיון שהוא לצורך המועד: (כג) ומעמידים אותם. היינו שמתקנים אותם יפה על עמוד כדי להשתמש בהם
 [הר"ה]: (כד) ובזנים אמת המים וכו'. שטוחקין על ידה: (כה) החמור. היינו החמור המגולגל הריחיים גידול פפריו מרעי
 ליה ולא מצי למיזל כ"כ וכל הני משום דהוא לצורך המועד ועיין לעיל בסימן תקל"ו ס"א: (כו) ומותר לחדד וכו' וסכין וכו'. דכיון
 דמלאכה אובל נפש הוא (כא) מותר ואפילו מעשה אומן וא"ל שינוי: (כו) שנסבד במועד. ומשמע דנסבד קודם המועד אסור
 כיון דאינו אלא (כב) מכשירי אובל נפש ומוכח מהט"ו דכ"ו הוא בזה אם יכול לעשותו מעו"ט וכיון והכנה המלאכה ליו"ט (כג) אכל
 אם לא כיון (כד) שרי: (בח) לעשות אחרת. ואפילו אפשר לו בשאלה. מ"א וע"ה):

מותר

שער הציזין

(יג) פוסקים: (יד) רמב"ן ופ"ה: (טו) ט"ז בריה הסעף ופ"ה: (טו) מ"א וא"ר ופ"ה וכתב בשולחן ע"ה דאפילו מעשה אומן שרי בזה כיון שהוא צריך לגוף
 האדם. ועי"ה י' לענין בזה דלענין מרחץ של ברים שהוא ג"כ צריך לגוף האדם דעת הרא"ה שם להחמיר דדוקא מעשה הדיוט כמ"ה המ"ה בריה סימן
 תקמ"ד ואפשר משום דהכל חולים אלא לינה עדיף טפי ופ"ה: (ח) תבין חיים וח"ה ומאמר ופמ"ג כולם מסכימים לדעת של הט"ו וישיבם
 תשיבתו ודלא כח"ר שרואה להחיר טעמיה אע"פ שלא יהיה אפשר לכתוב [הנעשה מעו"ט] וכן מלמד ג"כ ברי"ם דמ"ה עניניה משום
 התנור כיון שאינו צורך המועד [פמ"ג]: (ט) ב"י בשם הפוסקים: (כ) פוסקים: (כא) הגר"א ופ"ה: (כב) דבאובל נפש גופא שרי כ"ה ואפילו בכיוון
 מלאכתו במועד ובלעזבו כר"ם תקל"ג: (כג) וכו' מלבד וא"ר ומאמר מרדכי אלא דמאמר מרדכי משמע דאם לא היה אבוס מלעשות מעו"ט אסור.
 ואינו מחוור דכלל דאפשר לעשות ואי אפשר לעשות אינו אלא ביו"ט נוסף אכל בחו"מ די לנו להחמיר בכיון מלאכתו במועד לעשות אכל אם לא
 כיון אלא מתוך התעללותו נמשך הדבר עד חו"מ נראה דשרי וכן הוא לבן הרמב"ם פ"ז מילכות יו"ט הלכה ד' ע"ה ועיין בליקוטי הרמב"ם שהחזיר
 שם דברים אלו ומ"ה אין סתירה מדבריו לדבריו שם הוא אינו משום חו"מ נגמרי ליו"ט אלא על דרך יו"ט וקולא דמכשירי אובל נפש מותר כפאכל
 נפש גופא אכל לא לחמורי בחו"מ באפשר לעשותו כמו ביו"ט. ועי"ה שהבית מירושלמי שמונת לעשות אלפסין וקדרות לכתחלה אע"ג דביו"ט אסור לכו"ט
 כגון זה וכדמבאר בסיומן תק"ט במ"ב עיי"ה בריה הסעף וע"ה דחוס"מ קול בזה מיו"ט וה"ה לענין זה אחר כתיב זה מאחז לבעל שולחן ע"ה שנים להחמיר
 באפשר לעשות מעו"ט ודלא כט"ו ולא התיר בזה אלא מעשה הדיוט. ופ"ה: (כד) ופמ"ג גמגם להחמיר בדיני שאפשר לו בשאלה ונדעת שאין להחמיר
 בזה עיין ברוב"א פ"ה שבתיר לעשות לכתחלה סמיך ופירשין בחו"מ בלי שום שינוי ומוכח דלא תש כלל לסבדל דאפשר בשאלה וכן ברמב"ן ומגיד
 משמ"ה דמסקנא לא תש בזה כלל וזכנו שהתירו בירושלמי להסיק קדרות ואלפסין אע"ה דאפשר בשאלה וכן העתיק בהג"ה כסעף י' מ"ה

תקמ"א דיני אריגה בחול המועד. ובו ה' סעיפים :

א מומצא דרב מ"ט
י"א ב משנה שם
ח' וכת' ק"ס בגמרא
ג מומצא דרבא שם
וכפ' רמב"ם וסמ"ג
ד ב"ה ה"ה ש"ס
ו"ט א"ה דתני
הדיוט תופר דכרסו
ח' ו' ל' רמב"ם פ'
י' מהלכות י"ט
ממנה דלעיל
ומגמרא שם

א (א) מותר לעשות מצודות דגים מערבה שהוא (ב) מעשה (ה) הדיוט אבל לא הארונים מחושים שהיא מעשה אומן : הגה ומותר (ג) (ד) לתקן הפתילות לנרות בחו"מ דמעשה הדיוט הוא (ג"י פא"מ ור' ירוחם כ"ד ח"ה וז"ל) : ב (ג) (ד) מסרנין (פ') הוא כעין האריגה אלא שבסריג' יש כיוון מה בין חוט לחוט המטות (ה) אבל אין (ד) מפשילין חבלים בתחלה : ג (ו) מותר (ה) למעך בגדי פשתן (ז) בידים אחר הכיבוס כדי לזכנן ולרכבן אבל אין עושין (ח) קשרי בתי ידיים מפני שהוא מעשה (ו) אימון (ומותר להחליק הצגדים (ט) עם הזוכיות כדרך הו"ל והוא לזורר המועד) (סמ"ג ורבינו ירוחם) : ד (י) האסור לתקן מבלושי ומנעליי הקרועים (יא) וכן אסור לומר (ו) יהיונו יתקנו לתקנם (יב) (מיהו ע"י סיני * שרי לתקנם קלת לזורר המועד) (רבינו ירוחם) : ה (יג) ימי שצריך לו (ט) בגד במועד אם היה (יד) הדיוט ואינו מהיר באותה מלאכה

באר היטב

(ה) הדיוט ודוקא לזורר המועד ועמ"א : (ב) לתקן. ובמהרי"ל כתב דיש לזהר לעשות מקודם לזורר המועד : (ג) מסרנין. פירוש שושנין בה חבלים לשכב בה במועד : (ד) מפשילין. פירוש שגדלין : (ה) למעך. לזורר המועד מ"א : (ו) אומן. וקמטי הקלנ"ר אסור עססי' תקי"ט : (ז) לא"י. וה"ה בכל מה שאסור בחו"מ לישראל כמ"ס ס' תקמ"ג דכל מה שאסור לעשות אסור לומר לא"י לעשות. מיהו אם היו קרועים ומקולקלים הרבה מותר לתקנם דהוי דבר האבד וזה הפסד גדול ע"ז : (ח) סיני. אבל הדיוט א"ל סיני כמ"ס פ"ה : (ט) בגד. תיזק שגולד בהג אסור לעשות לו בגדים חדשים במועד למו"ל אותו ריב"ש מ"א :

ביאור הלכה

משנה ברורה

(א) מותר לעשות וכו'. ודוקא (ה) לזורר המועד : (ב) מעשה הדיוט. ולא הוי בכלל מכשירו אולם נפש כמו תנור וסכין דמותר שם אפילו מעשה אומן (ג) משום דלא מקרי מכשירין אלא דבר המכשירו לאכילה (כי התנור ע"י האפיה וסכין ע"י השחיטה) משא"כ ברשתות : (ג) לתקן הפתילות. לזורר מועד ויש שמהמירין (ג) בזה ואף לגדל מזמר גפן דלאו שור ג"כ יש לזהר לעשות מקודם ועיין בח"א שכתב לכתחלה נכון להכין מעט"ע אכן בדיעבד מותר לגדל מזמר גפן וכן בצרכי יוסף כתב דהמנהג פשוט להתיר עוד כתב הה"א דלכו"ע אסור לעשות נרות של חלב ופשיטא של שעה דאיכא ג"כ מירוח וכדומה שמהני היתר לזורר מועד עכ"ל ופמ"ג משמע דיש לזהר בזה : (ד) מסרנין. ס' שושנין בה חבלים (ד) שתי וערב לשכב בה במועד וכו"ס כשהם במטה מכבד אלא שנעשו רפויים דמותר למתקן ודוקא לזורר המועד (ה) דלא"ה אף זה אסור ואפילו לזורר המועד (ו) דוקא שלא כיון מלאכתו במועד : (ה) אבל אין מפשילין וכו'. ר"ל שאין (ו) גודלין ההכלין משום זה (ח) ויש מן הפוסקים שמהמירים שלא להעילם במטה במועד אפילו הם מגודלין מכבד ומה שהתירו חכמים לסרב במטה (ט) היינו כשהמשיכן בקצי המטה קודם המועד : (י) מותר למעך בגדי פשתן וכו'. עיין סיומן ש"ז ס' דשם לענין שבת אסור לעשות כן בגדי פשתן ורש"י ופסולו אסור והכא מותר (י) אפילו במתכוין ללבוש ודוקא (יא) כשצריך לו במועד : (יב) בידים וכו'. לפי מה שכתב לקמיה בהג"ה האי בידים לאו דוקא דה"ה דמותר לגלגל אותם ע"י כלי כנהוג : (יג) קשרי. היינו (יב) לקמט שקורין קרונללין בל"א (יג) ודוקא כשהקמטין אינם מתפשטין כשנכנס דכיון דהקמטין חזקים כ"כ הו"ל מעשה אומן ואסור אפילו לזורר המועד. ולפי"ו אסור לקמט הענק שקורין קאלנער בעצים המיוחדין לכך דעי"ז נשאר מקומם אף כשנכנסו : (ט) עם הזוכיות. היינו מותר רק בצריך למועד : (יג) מי שצריך לו בגד. תיזק שגולד בהג אסור לעשות לו בגדים חדשים במועד למו"ל אותו (כ) ולא מיקרי לזורר המועד לכבוד אביו לישא אותו להמליח דיכול לכורכו בחתיכת שיראין. בח"א כלל ק"ט נסתפק האריך לתפור לזורר המועד ואין לו חושים במה לתפור אם מותר לטוות חושים בשביל זה ע"ש : (יד) הדיוט ואינו מהיר. סיומן אחד הוא דמתס אומן

שער הציזון

(א) מ"א : (ב) שם : (ג) עיין בג"ר ופא"י : (ד) סופרים : (ה) א"ר : (ו) שם : (ז) מ"א ודעת רוב הפוסקים [ש"י ומ"מ וז"ל] ודלא כבגדי ישע שכתב שדעת רש"י הוא יתירא : (ח) א"ר בשם ג"ל ואגודה : (ט) א"ר שבי' קבורין למטה מזל אחד רב"י יזיר כגון סמ"א במטה והסוד משם והשיג ע"י במחמר מרדכי דזה נחשב כמפסיל לכתחלה ע"ש : (י) ריטב"א והפמ"ג לא ראו : (יא) מ"א : (יב) מ"א בשם אגודה : (יג) שם בשם ר"י : (יד) וכן משמע בב"י שכתב ור"י כתב שהחלקה זו וכו' והיינו ממה שכתב דשם אכן וכו' מותר ולא מתקן בין כלי זה לשאר כלים משמע דס"ל דכלל כלים מעשה הדיוט הוא : (טו) הרא"ש ופ"ט : (טז) ע"י ות"א והא"ר מתפקע ע"י דהרי יכול לתקן ע"י כן מוכח בב"י : (יז) מ"א ופ"א דלא עדיף עיין יכול לקנות מנעלים חדשים בודאי אין להקל דהו"ל לא הוי בכלל דבר האבד כמו שכתב בסמ"ג : (יח) מ"א ופ"א דלא עדיף עיין זה מאם הוי צריך לעשות בגד מתחלה : (יט) מ"א בשם ריב"ז : (פ) ולכן אסור אף מעשה הדיוט [א"ל סיומן תקמ"ד סק"ב] :

הלכות חול המועד סימן תקמא תקמב

הרי זה עושה אותו כדרכו * ואם היה (י) אומן מהיר הרי זה עושה אותה מעשה הדיוט דהיינו שיעשה תפירות רחבות ותפירה אחת למעלה ואחת למטה כשיני הכלב : הגה (טו) וכל אדם יחמיר על עצמו לתפור כשיניו זה ולא מהני לאומן לתפור על ידי שינסה באחיות הנמנע בידו * אלא בעינן (טז) * שינוי הניכר (תס"ד סימן כ"ז) :

א הרא"ש מהא דרב תא"ד דברי לאבונדי וכו' מ"ק י"ב

תקמב שלא לעשות מלאכה לאחרים בחול המועד אלא בחנם. וכו' ב' סעיפים :

א * אפילו (א) מלאכות המותרות אינם מותרות לעשותן אלא לעצמו או לאחרים בחנם

באר היטב

(י) אומן. וכל מי שידע להוציא מלא מחט בבת אחת או שידע לכונן אימרא בשפת חלוקי אומן טור ע"ט :

משנה ברורה

ביאור הלכה

אומן מהיר [הגר"א]. וכל מי (כא) שידע להוציא מלא מחט בבת אחת או שידע (כב) לכונן אמרא בשפת חלוקי חו אינו בכלל הדיוט אלא אומן ודיוטיו כדלקמיה : (טו) וכל אדם יחמיר ע"ע וכו' . כי רוב (כג) בני אדם יכולים להוציא מלא מחט בבת אחת והם בכלל אומן : (טז) שינוי הניכר. היינו שיהיה ניכר בתפירה עצמה ולא בעיני אחר. ודע דבין להדיוט שעושה אותה כדרכו ובין לאומן שעושה מעשה הדיוט אינו מותר כ"א כשעושה אותה לעצמו (כד) או כשכיל לאחרים בהנם אבל כשעושה אותה כשכיל לאחרים בשכר (כה) אסור (כו) אף שהוא לאורך המועד אם לא שאין לו מה יאכל וכדלקמן בסיומן תקמ"ב ועיין בבה"ל :

(א) מלאכות המותרות. כגון (ה) כל דבר שהוא לאורך המועד דבני שינוי (ב) וכן ההדיוט שהחירו לו לתפור כדרכו (ג) וכן

ממי שעושה בגד מתחלה דמבואר בס"ד דכשהוא לאורך המועד מותר האומן לעשות ע"י שינוי ואפשר דכונת הרמ"א לכיון שרצונו לתקן הוא רק לאורך המועד לא יתקנס לגמרי רק שבתחלה התיקון עד לאחר המועד ועדיין ל"ע : * ואם היה אומן וכו' מעשה הדיוט. ועיין בש"ג שכתב בס"ד רא"י שהביא מירושלמי דה"ס לענין מעשים. וכל דלענין דיוט תופר כדרכו ולא התייר במעשים (והטעם אפשר דכ"ס בהדיוט שישתקף לתפור אחת אחת ולא כמלא מחט כאומן וכו' גופא הוא שינוי משא"כ במעשים אף האומן לר"ד לתפור אחת אחת ממילא אין כאן שינוי) דהל"ס יאמר בפסחים כ"ד הרעננין מותרין לעשות מעשים כ"ד שכן הדיוט תופר כדרכו וכמו שאמר שם גבי מותרין לעשות מעשים כ"ד. עיין מ"ב מש"כ דכשעושה בשכיל לאחרים אף לאורך המועד אסור והנה ראיתי בשע"ת שהביא בשם הט"ב מ"ה ס' ק"ד דמתיר אפילו בשכר לתפור לאומן ע"י שינוי והוא לפלא דהוא נגד פסק הב"י בסיומן תקמ"א * והשנתי נכפשי אולי נקט לדינא דעת הכל בו שהובא בב"י בסיומן זה שהוא מתיר לאורך המועד אף בשכר [והרא"י] המובא בש"ג סבר ד"כ הכי"א אף שהבי"א כתב עליו שהוא עשוי ונקט להלכה בסיומן תקמ"ב דעת הב"י דהנה ראשונים האסורין בזה אכן א"כ עיינתי בתשובת ויאלד דעת הב"י הוא ד"כ הכי בזה כהר"א וזה דאוסר בסיומן תקמ"ב היינו במלאכות שאינם לאורך המועד והא דקרי ליה מלאכות המותרות היינו דבר שאינה מלאכה ממש אבל דבר שהוא מלאכה ממש והסותר שלה הוא מחמת שהוא לאורך המועד בזה מותר לעשות אף לאחרים בשכר ומחמת זה מתיר לפועל אומן לתפור בשכר כשינוי הכלב ופלא גדול הוא דהרי דברי העור וכו' מוכח מדברי הרא"ש שהובא בב"י וכן מוכח ביה"ד במעשה דרב תא"ד דע"כ ה"א שמשוין מלאכה המותרת במועד היו עושין כגון תיקון אלתכא"ת וכו' וידוע דתיקון אלתכא"ת ע"כ לאורך המועד התייר דהל"ס אף מעשה הדיוט אסור וכמו שכתבנו כל האחרונים ומרדכי וי"ט ופ"ה כתב הרא"ש דבשכר אסור וגם כסוף סימן זה כתב בב"י בהדיוט דבשכר אסור אף לאורך המועד והאמת הוא כמו שכתבנו כל האחרונים [ה"ה והפ"ה] והמלאכה מרדכי וזהו שגור [למה שכתוב בש"ע ברי"ס סימן תקמ"ב אפילו מלאכות המותרות וכו' כולל בין מה שהדיוט תופר כדרכו ובין מה שאומן עושה מעשה הדיוט דהיינו כשינוי הכלב וכל כ"ס"א מה שמוכר לעיל בסיומן תקמ"ב שהתייר לעשות מעשה הדיוט לאורך המועד בכולם אסור לעשות בשכר לאחרים בשכר. אכן בעיקר הענין ידוע מה שכתב שלום וה"ל ילדנו דהכל בו ולא יתירא הוא בזה דהרי"א המובא בש"ג סבר ד"כ הכי וכן הג"י שפירש פירוש אחר בדברי רב תא"ד ומומלא ח"ן מקור לדיוט של הרא"ש וגם הש"ס סבר שדעת הרא"ש ד"כ כהכל בו אבל בדברי יוסף דתה דכריי דמה שכתב מהרי"א ח"ן ראהו דפליג על עיקר דיוט דהרא"ש שהביא אסמכתא לדבריו ממקום אחר ממש דכונת תפיצין ומומלות אחרים בטובה ולא בשכר ונשמע אף לחיותו כשכתב המוזהר כשינוי הוא לאורך המועד לקבוע בבת שרולה לזרז בו וא"כ בזה אסור (ומה שכתב הרא"ש דכ"ס הבתירה הוא מעשה אומן אינו דחוי דהתם מה שמוחר לעצמו מעשה אומן אסור לאחרים בשכר וכו' בעניינו מה שמתיר לעצמו במעשה הדיוט אסור לאחרים בשכר) ותדע עוד דהרי"ו שהעתיק דיוט דה"י שהוציא שם לפי פירושו וא"כ העתיק דיוט של הרא"ש וכן הג"י בעצמו בפ"ג כבוג"י דלאחרים בטובה ס"ל דשכירות חשיב מלאכה ומה דהביא הרא"ש משכ"ג שדעת הרי"ף ד"כ הכי כבר מוכח מהש"כ לנכסו בעצמו שאין רואים בדורס מדברי הרי"ף אלא שהוא מלמד כן וכו' מסיק בדבריו יוסף וכן במחמיר מרדכי שאין לזוז מפסק הב"י שהוא דעת כמה ראשונים היינו הרא"ש והמרדכי והטור ורי"ו וכן מלאכתי ד"כ באשכול ובחידושי ריטב"א כ"ס רבינו יודיה ח"ן מלאכתי שם דבר חידוש שחלק הריטב"א מדעתו בזה לדיוט דה"מ כשאפשר לבע"כ לעשות אותה מלאכה ע"י אחרים (היינו עכ"כ אפילו בשכר או לישראל בהנם) אבל אם אי אפשר לו להשיג אנשים אחרים אלא אלו והם רואים דוקא בשכר מותר הן לדבר האבד או לזרז המועד ולא מלאכתי זה בפוסק אחר וגם לדיוט לאורך המועד שהתיר הוא דוקא ע"י שינוי דלא עדיף הפועל מעצמו כמו שכתב הט"ב ה"ל : * שינוי הניכר עיין ב"ה"א שכתב דאם אינו מוצא אומן שיעשה באופן זה והוא לר"ד לאורך המועד מותר ליתן שכר לפועל שאין לו כ"א לחם לזיוע כדי שיסיע לו לרבי יו"ט בריות והנה בנתיב הוא אולי לביטוי שגמלד שם בנ"א כה"ל דאין לו מה יאכל היינו שאין לו לרבי יו"ט בריות והנה ס"פ דהע"ט לר"ד להגיד למועד סומך על ה"א וי"מ אין ברור לדינא דה"א שם בודאי אין להקל כ"א ע"י מי שאין לו מה יאכל ממש :

* אפילו מלאכות המותרות וכו'. נלמד ד' דנדבר שהוא אסור נפש מותר לפועל לעשות אפילו בשכר דהל"ס כל מה שזכר בסיומן תקמ"ג דמותר לאורך

שער הצינן

(כא) מ"א בשם הרא"ש והטור ועיין ב"ח מה שהעיר דהרמב"ם חולק בזה וכתבו במבואר בב"י דעת הרמב"ם אומן לדיוט נראה דאין לזוז מדברי הרא"ש והטור שכן הוא ד"כ דעת הגה"ת סי"ק בשם ר' יחיאל עי"ש [אומן מה שכתב בב"י לענין שינוי של ראשון שזכר בשתיק דהיינו שמפסיק וגם שיהיה התפירות עקומות כשינוי הכלב שכן הגה"מ בשם הרמב"ם סי"ק ובהגבאותיו ליתא וז"ל] והוכר דעה זו גם בב"ל ולא חלק עליה עי"ש ומצינו הגר"א מביע שגם הרמב"ם סובר כהרא"ש : (כב) ר"ל שאינו יודע לכונן האמרא שיהיה שזה אלא פעם רחב ופעם קצר והוא משקל [טור] וכו' סי' באופן אחר ע"ש : (כג) גבהת סמ"ק : (כד) הסכמת אחרונים דלא כט"ו שמתחיל בהדיוט שתופר לאחרים בהנם : (כה) אם לא כבדג שהוא קרוב ביותר ואם לא יתקנו יתקנה לגמרי ע"י לביטתו והוא נר"ד לו מועד דהוא כבדג וכל"ל דזה מותר לתקן זה ע"י אחרים בשכר כדלקמן בסיומן תקמ"ב ס"א כה"ס : (כו) כ"י ודלא ככלבו וא"ף שה"ל ונהר שלום ר"ל להזדקק דיוט של הכלבו שמתיר לאורך המועד לאחרים בשכר והעירו שגם הרא"ש סובר כן מ"מ בדברי יוסף ומאמר מרדכי האריכו בזה והכינוו שאין לזוז מפסק מרן הבית יוסף שכן הוא דעת כמה ראשונים : (ח) עיין בפ"ל לעיל בסיומן תקמ"א : (ב) שם וענין לרבי ר"ס עיין לקמן בסיומן תקמ"ד בבה"ל : (ג) ט"ב מ"ה סימן ק"ד :

הלכות חול המועד סימן תקמב

יד 27 באר הגולה

(ב) אבל בשכר אסור לזמניהו אם אינו נותן לו שכר קצוב (ג) אלא שאוכל עמו וימירו מותר. הנה
(ד) ודבר האבד (ה) מותר לעשות אפילו בשכר קבוצ (כל צו): ב (ו) יכל מלאכה מותר לעשותה (ז) * ע"י פועל
ביאור הלכה

מישנה ברורה

במה דברים שאסרו משום טרחא אף שאינה מלאכה ממש: (ב) אבל
בשכר אסור. דקבלת שכר במועד (ד) כעבודת דחול דמיה. יס
מן הפוסקים (ה) סבורין דאם א"ל לו לבעה"ב לעשות המלאכה
אלא באלו והם אינם רואים אלא דוקא בשכר מותר ליתן להם
מאחר שהוא לצורך המועד: (ג) אלא שאוכל עמו וכו'. דשוב לא
הוי כעבודת דחול ושרי לצורך המועד: (ד) ודבר האבד וכו'. דכמו
שהתירו לבעה"ב ליתן מלאכתו לפועל שאין לו מה לאכול ואף
כשהוא שלא לצורך המועד התירו לבעה"ב כדי שיהיה טובה לפועל
(ו) ה"נ שם להחריז לפועל ליטול שכר בשביל טובת בעה"ב:
(ה) מותר לעשות אפילו וכו'. ר"ל אפילו שלא לצורך המועד (ז) והוא
מעשה אומן ועיין בבה"ל דאם יוכל למצוא עכו"מ לזה נכון
(ח) שלא יסבור ישראלים: (ז) כל מלאכה וכו'. היינו אפילו שלא
לצורך המועד (ט) וגם לא בשיעור ודלעיל בסימן תקל"ז סעי' ו'
ע"י: (ז) ע"י פועל שאין לו מה יאכל. היינו שאין לו כלל
לאכול (י) אבל אם יש לו להם ומים (יא) אסור לו לעשות מלאכה
[מ] (יב) וי"א דאפילו יש לו רק שאין לו דרכי יו"ט ג"כ מותר
לו לעשות מלאכה. ועיין במ"א סימן תקל"ד דלדבר עב"פ לעשות
כצנעא דהרואה לא ידע שהפועל הוא עני כ"כ (יג) ומ"מ אם
א"ל לו לעשות כצנעא מותר לו לעשות כפרהסיא (יד) כיון שאין לו

לצורך המועד כגון העמיה וקצית עליה מן המאכזר או להטיל שכר
וכה"ג כל עיני אובל נפש יעקב הכל לעשות בעלמו כדודאי לא ימלא
אנשים שירא לעשות לו בחנם [וגולל להסביר בטוב טעם דכמו שהתירו בדבר
אבד לתת שכר כמבואר בבה"ה ה"ה לענין אובל נפש ובעלמא אובל נפש
ערך מדבר האבד דכדבר האבד אסור אם כיון מלאכתו ובאובל נפש ק"ל
דאפילו כיון מלאכתו מותר כדליתא בסימן תקל"ג] אכן לפלא שלא העירו
האחרונים בזה ולפי מה שהבאנו לעיל דברי הרישב"א דמחיר בכל דבר שהוא
לצורך המועד בשכר אם לא מודמן לו אנשים שירא לעשות לו בחנם א"כ
אפשר דאף דבר של אובל נפש שיה' לשאר הדברים שהוא לצורך המועד
ועוד יותר משמע שם מלשנו דלכך דבר האבד דיון כן דליתן להם
ליתן שכר לישראל כ"ל כשאין משני אנשים אחרים עכו"מ או לישראל
בחסם. הינא מדבריו דכאובל נפש אם אין מליו לו אנשים שירא לעשות לו
בחסם וכל להקל ליתן להם שכר. ודע עוד לענין ספרין וכוונתם
שהתירו לכן לספר ולכנס וכמבואר לעיל בסימן תקל"א ותקל"ד ג"כ לא
כריחא דכד דדוקא בחנם דאפשר דכיון שהתירו לכן לספר ולכנס כדכדן אף
דעלמא דבר שהוא לצורך המועד ואינו אובל נפש ק"ל דעני שנינו וזמנו
שבתהני לעיל בבה"ל ר"ס סימן תקל"א אפשר משום דשפאוס חול' דכדבר
האבד דלא בני שנינו וא"כ מסתברא דמותר גם בכד כמו דכדבר האבד
ואין להאיר רחיה מזה שאמרו בפסחים י"ד בסימן שכן היתנין תוס' וספר
דכדבר הספרין והסוכות שכן וכו'. והנה בע"פ בודאי מותרין ליטול שכר
ומסתמא בחי"מ ג"כ מותר ליטול שכר דיש לדמות הכונה לכך התירוס
במאמר משום דכחוס"מ ג"כ מותרים לפעמים במלאכה זו אבל לענין שכר
אין שייך לדמות דהא כתב הרא"ש דלכך אסור בחי"מ ליטול שכר משום
תקל"ד במ"א ומאמר ובה שום מבואר דכל מלאכות המותרות אם הם
עם סלוא מותר ליטול שכר משמע מדבריו דכלא מלוא אסור ליטול שכר ולענ"ד יש
ללמד להקל בזה ובג"ל וטעם"פ אם לא מודמן לו בחנם בודאי יוכל לבטל
על הרישב"א להקל: * ודבר האבד מותר לעשות אפי' וכו'. הנה דין הוה מקורו מכל בו [ועיין בביאור הגר"א שנתן קצת מקור לזה מריש פ"ב והוא
כיון קצת סמך אבל לא רחיה מוכרחת כמו שכתב בדמקא אליעזר עי"ה] ולענ"ד אין דין זה כדור דכדבריו ר"ל מבואר שהריא בזה כדבר ע"י ריטב"א וזמנא
שם שגם דעתו נוטה לזה וכן משמע קצת בתירושו ריטב"א אכן אם א"ל לו להשיג שכר עכו"מ לזה או לישראל בחנם וכל להקל לסמך ע"י ריטב"א ה"ל
שמחיר אפילו בשכר בזה: * ע"י פועל וכו'. שייך בספר מור וקטיפה שכתב דל"ל אם יש לו אשה ובעים קטנים שחייב במונותם עושה ג"כ כדי
פרנסתם היום אבל לא לצורך אותם שאינו חייב לזונם אלא יחזרו ע"ה אם אינם יכולים לעשות בעצמם ע"ל ולא יחזרו כלל דהרי המורה של שמחת
הצדק קאי גם על חו"מ כדליתא ברמב"ם פ"ו מהלכות י"ט ומה שמהם ויהי לו אם בניו יחזרו על הפתחים ועל חמיהם מזה מומח בלשונות פרשה ברכה
דאפילו אם יכול להשיג ללות משות ולקנות התירו לו לעשות מלאכה דהיינו לקאור ולעמון את חמיו דכיון דכשי' למויק עזיבא ליה דעתיה ולא מני מקיים
ובמחת כחנין וז"ל בענייניו אכן בענין הדין אם יכול להשיג משות כהנאה בענייניו י"ל לענין דהרמב"ם שפקח שם דאפילו הוא שור שיש לו משות ומואל
לקנות מן השוק ג"כ אינו מחוייב וכו' וע"י דעסע משני שמחת פהלים הוא שגבה משל עמו ולא מתבאר לתארים ולסוכך התיר כד לקור
חמיו מא"כ בענייניו דככל גונו יאכל תבואה של אחרים אפשר דע"י הולאה בעלמא לא אמרינן דעזיבא דעתיה. ועכ"ל כשכניו יחזרו על הפתחים בודאי
עזיבא דעתיה ויתבטל אללו שמחת התב בודאי שרי לעשות בעלמו כדי להרויט בשבילם.

שער הצינון

(ד) הרא"ש. (ה) הרישב"א בתירושו: (ו) הגר"א: (ז) פשוט כמו בכל דבר האבד. והנה בפמ"א כתב לתוך דברי הט"ז מהקושיות שהקשו עליו כל
האחרונים בסוף סימן תקמ"א שכתב דהכל בו מיידי דכדבר האבד דא"ל אפילו להשיג אומן שרי ליטול שכר ודחן הפמ"א דלדעת הט"ז אפילו דבר האבד
לא יהיה מותר רק ע"י שניו אפן לדינא בודאי אין לתפוס כן אחד דהמענין בכלבו גופא ויכאם מהדוחק שיש בזה ועוד דכל האחרונים (היינו הא"כ
והאמרי מרדכי וכו') כולם הסכימו דדעת הרמ"א דכדבר האבד מותר ליטול שכר ואפילו מעשה אומן והפתיח עולם הענין ליתא דברי הרישב"א
דדוקא ע"י שניו ולא התבונן שלא כתב כן רק לתוך דברי הט"ז: (ח) וכן הוא ג"כ דעת הגלוב לעיל בסוף סימן תקל"ג דכדבר האבד כשיוכל לעשות
ע"י עכו"מ לא יסבור ישראלים לזה (אם לא שאין להם לאכול) ואף ספק שם על דבריו מ"מ לכתחלה בודאי מהבטן ליהרר בזה: (ט) ועיין
גמ"ל בשכר הצינון אות מ"ח מן מוכר מת"א בדין תוס' (י) ודוקא לענין אסור במועד מקילנין על בסימן תקל"ט ס"ד למי שיש לו רחליו מן ירושלמי
ורואה לנכדו כדי להרויט והוא"ל בשמחת יו"ט מא"כ לעשות מלאכה [מ"א ושע"י] סברה זו לא רחוקה הוא שכן בירושלמי פ"ג מתמיר לענין לבלר שאין
לו מה לאכול ולענין סחורה מקור ר"ס כפ"ב ואף דהגמרא שלני מקיל גם בלבלר אפשר דוקא באלו כלל מה לאכול ויש לדמות ועיין בבה"ל:
(יא) ופ"י בבה"מ פסח לא שבתה להחריז לעשות מלאכה משום דאף לו מה לאכול דאף ע"פ"ו לא לכל אחד מירשלא ע"י חתן [מת"א]:
(יב) א"ר והלכה בדבריו ועיין ב"ל בכל ק"ו שמלך ג"כ הכי אף דכל רחיותם שם אינן מוכרחות כלל ופסקיות לכן הרא"ש בפרק ג' סימן כ"ד מורה
בהמ"א ועיין בא"כ שהביא בשם הלום משנה על המשניות בשם סורשמי על המסנה דלון לוקמן וכו' או שאין למוכר מה יאכל דהיינו שיש לו במלואם
ורואה להרויט לשמחת יו"ט ובגמרא אות איתא דהמשנה מיידי לענין פועל ע"ל"ל ופלא שהלא הוא דברי המרדכי על המשנה שם שהביא לזה רחליו מן ירושלמי
חפ"כ ממעשה דרב הווא שהתיר ל"י ויהי ע"י"ש אלב בירושלמי לא נזכר כלל על מזה זו והכ"ה העתיק להמרדכי בסימן תקל"ט ע"י"ש והירושלמי ע"י מתקן
בין סחורה במועד לפועל סחורה מותר כפ"ר ר' ויסי לגרסת הרא"ש כפ"ק סימן כ"ג ולענין לבלר מתמיר כפ"ג' והירושלמי ע"י מתקן דפ"כ
הוא רק לענין מוכר בעלמו ומעטם דבסחורה מקילנין במ"א ולא לענין פועל וגמרא שלני שאלה לומר בתלמוד כפ"ה שאמרה שהשנים שאין לו מה
יאכל הוא לענין פועל ישראין אין לו מה יאכל כשעשים שאין לו כלל לאכול ורק לבסוף שאמר תני והדר מפרש קאי אמוכר אפשר דגם הבבלי מורה
לסורשמי לענין מוכר מקילנין ביש לו מה לאכול ורואה להרויט לשמחת יו"ט: (יג) א"ר: (יד) פמ"א ואפוקיו אם יש לו מה לאכול ורואה להרויט לשמחת
יו"ט נדעתי ה"ל אין לו להקל כגן גונו כפרהסיא [פמ"א]:

הרכות חול המועד סימן תקמב תקמג

שאין לו * מה (ה) יאכל (ח) כדי שישתבר (ז) וירויח :

תקמג דין מלאכה ע"י א"י בחול המועד. וכו' נ' סעיפים :

א כריתת מ"ק י"ב
ב סכסכא רב
משכא ג הר"ש
סכסכא הר"ב
והנהגות מ"י
מ"ק ד כריתת סכסכא

א יאכל דבר שאסור לעשותו (א) אסור לומר (ה) לאינו יהודי (ב) לעשותו : ב לאינו יהודי שקבל מע"מ לבנות ביתו של ישראל (ג) בקבלנות אסור להניח לעשות בחו"מ (ד) אע"פ שהוא חוץ (ג) לתחום יאכל אם נתן לו כלאכה (ה) בתלוש קודם המועד (ו) בקבלנות לעשותה בתוך ביתו של אינו יהודי מותר : ג (ז) מותר ליתן לאינו יהודי מלאכה בקבלנות

באר היטב

שערי תשובה

(ה) יאכל. כתב המ"א משמע דאם יש לו לאכול אפילו להם ומים אסור ע"ש : (ז) וירויח. כתב הט"ו הא"י כפל לשון בא ללמד דל"ת דלא הותר אלא כדי שיהיה לו מה יאכל לחוד קמ"ל כיון דהותר בהאי מלאכה הותר לקבל השכר אפילו הוא הרבה מכדי אכילתו והיינו בהאי מלאכה גופה שמקבל בשעה שאין לו מה לאכול אבל אחר שיקבל ה' אסור אה"כ באחרים עכ"ל וגם ב"י דעשאין לו מה יאכל חף אם יש לו כלי בית למכור שרי אה"כ יש לו סחודות למכור ע"ש :

(ה) לא"י. נ"ל דלדורך מזה האורך בחו"מ שרי לומר לא"י לעשותו דהא יש מתירין אפי' בשבת מ"א עש"י ס"ו ס"ה : (ז) בקבלנות ואם בנו באיסור מותר לזכרם בו מ"א וט"ז ע"ש : (ג) לתחום דחיישין שיכבדו להם אהבים ממקומות אחרים. ואר"ס מותר וז"ל קודם יו"ט ואינם רגילים ליעטל ואם אין נתינים אותם לגמור לא יזיו מותר מ"א וכת"ב שכ"ב השג"י לקט בשם הגאונים :

משנה ברורה

מה לאכול כלל : (ח) כדי שישתבר וירויח. ואף אם יש לו כלי בית למכור מותר לעשות מלאכה ואינו מחוייב למכור כלי ביתו אבל אם יש לו סחודות ויכול למכרם אסור לו לעשות מלאכה [אחרונים] עוד כהנא דמלאכה שמקבל בשעה שאין לו מה יאכל מותר לקבל שכר אפילו הרבה יותר מכדי אכילתו אבל אה"כ אסור לו לקבל לעשות מלאכה אחרת בשל אחרים :

(א) אסור לומר לנכרי וכו'. דעשו אהמיון מועד לזה כשבת ויו"ט. ומ"מ אם הוא לרץ בחו"מ ללדוך מזה שרי ע"י עכו"מ דהא יש מתירין אפילו בשבת עיין סימן ש"ז ס"ה [מ"א] וס"א : (ב) לעשותו. ואפילו אם הוא משער (ה) שאם לא יסכור עכשיו העכו"מ לעשות במועד יטרך לשלם ביוקר גדול לאחר המועד אפי"ה אסור דמה שאינו בידו לא מיקרי הוצק : (ג) בקבלנות וכו' ר"ל אף שהוא בקבלנות ולא כשכיר יום וגם אינו נ"ל או שיעשה במועד וכל דעביד אדעתיה דנפשיה עביד כדי לגמור במהרה את מלאכתו אפי"ה אסור שהרואה יאמר שהוא שכיר אצלו. ואם כל העיר דרכן לבנות בקבלנות עיין לעיל בסימן רמ"ד ס"א כהנ"ל ואם בנו באיסור כיון שהוא בקבלנות ולא כשכיר יום (ז) שרי לזר בו : (ד) אע"פ שהוא חוץ לתחום. לפי שהולכין לשם בני אדם ויראו המלאכה ויאמרו בשליחות ישראל עושה משא"כ בשבת ויו"ט : (ה) בתלוש. ופעמים יצויר היחר חף במחזור כגון שנתן לו שדה לעשות במועד דעביד אדעתיה דנפשיה ולא אתי למיחשדיה שהוא שכיר יום שהכל יודעין שגדה עומדת לארסות (ד) ואפילו נכרים בני ביתו של ישראל האוכלים אצלו מסייעים להארים במועד אפי"ה שרי כיון שאין הישראל מותן להם שכר על כך מנאל שאין באים בשליחותו : (ו) בקבלנות לעשותה בתוך ביתו וכו'. ר"ל דבזה חו לא אתי לירי חסד ומותר כיון שהוא בקבלנות : (ז) מותר ליתן לנכרי וכו'. וה"ה (ה) דלישראל שרי ליתן (ו) ונקט נכרי דלא נזכר

שער הציון

(ה) ת"א : (ב) עיין סימן רמ"ד ב"ב סק"ט וסק"ב : (ג) מ"א ופשוט : (ד) שם בשם הג"י : (ה) מ"א ופ"א וראיתי בא"ר שפקס ע"ו וכתב דכל הסוסקים שפירכו לנכרי עי"ש וכתבתי לא עיין ברמב"ם ס"ו מהלכות יו"ט כסופו ונזכר בהדיא דאין חילוק בזה בין נכרי לישראל ע"ש וכן מחידושי ריעב"א בפ"ב מוכח ג"כ דה"ה לישראל : (ו) ריעב"א שם :

הלכות חול המועד סימן תקמר תקמה

(הרשב"א) אסור (ז) לעשות במועד וס"ה דלשאר (ח) לרכי מזלס אסור לעשות מלאכת אומן במועד (ריב"ש סימן רנ"ז) : ב (ט) בבורות ומעיינות של רבים שנפל בהם עפר ואבנים ונתקלקלו מותר (ג) לתקנם (י) יאפילו אין רבים צריכים להם עתה כיון שאינו מעשה אומן אבל לחפור להם בורות מחדש (יא) שהוא מעשה אומן אם הרבים צריכים להם עתה מותר (יב) יאפילו אם כוונתו מלאכתו במועד ואפילו בפרהסיא ובמירחא יתירה ואם אין צריכים להם עתה (יג) לא יעשו האבל בורות שיחין ומערות של יחיד אסור לחפור אותם מחדש (יד) ואפילו צריך להם עתה (טו) ואם היו עשויים כבר ונתקלקלו אם צריך להם עתה מותר לתקנם ואם אין צריך להם עתה (טז) אסור לתקנם יאבל מותר (ד) (יז) לחמשיך מים לתובן יאפילו אין צריך להם עתה :

ב שם במשנה
ג איתקנתא דר'
יוחנן ס"ד דהר"א
שם בשם הרשב"א
ה שם ורמב"ם
פסקי ח' מהלכו'
י"ט ממסקנת הגמרא
שם ו גמ' דהר"א
ז הסכמת הפוסקים
א משנה מ"ק י"ח

תקמה דיני כתיבה בחול המועד. וכו' י"א סעיפים :

א אסור לכתוב בחו"ה (א) * ואפילו להגיה (ב) אות אחת בספר אסור. הנה (ג) * וללורך רבים (ד) יש אוסרים כל שאינו ללורך המועד (ת"ס סי' פ"ה) ויש מתירין (כל זו וכו') ונהגו

שערי תשובה

באר היטב

ב"ה מ"א : (ג) לתקנס. אפילו כיוון מלאכתו במועד ט"ז ע"ש. וה"ה דמותר לעשות חרץ מעשה הדיוט שיבואו המים לעיר שיסתו בהרחה ואעפ"י שהוא טורח גדול ובפרהסיא וכיון מלאכתו במועד בטלים ומתחכרים כולם ואם לא יעשו עכשיו לא יעשו לעולם הר"א. וכתב המ"א משמע דאם יש מנהיג צידו לעשות לבדו אסור לעשות במועד : (ד) להמשיך. פירוש שמקבלין מי גשמים מהגג ומוליכין לבור לפי שאין זה טורח מרובה אבל להביא מים דרך חרץ אסור ע"מ"א :

(ה) רבים. גזירת הדיוטין והרשאה היו לרכי רבים רש"ן ח"א סי' קי"ג. וכתב המ"א וכל מה שמוותר לכתוב מותר לעשות

ביאור הלכה

משנה ברורה

במועד חלל להשלימו אסור (ט) מפני שהוא צריך מעשה אומן לזה. כתבו הפוסקים דכו"ל הוא בנין ביהכ"נ דבר האבד דחיישין שאם ימתין עד אחר המועד יעכבו העכו"מ מלכונתו. ובספר מאמר מרדכי כחז דהכל (י) לפי המקום והזמן ואין לדון חלל מה שצונו רואות ע"ש : (ז) לעשות במועד. כחז בשערי תשובה נהגו

* ואפילו להגיה אות אחת בספר אסור. הנה אף שמקור דין זה הוא מהמשנה [דף י"ח] ושם מיידי לענין ס"ת בלחמת כלל המהדר בזה אף ספר אחר כגון ספרי מקרא וגמרא וכו' א"ל לא שהוא ספר שצריך עתה ללמוד בו ובלא הגהתו לא יוכל ללמוד בו ובלקמיהם בס"ב : * וללורך רבים יש אוסרים וכו'. עי' מ"ב מה שפירשו דברי הרמ"א

לסדר לרכי רבים ב"ה למנות גבאים ופרנסים. ונ"ל דאם צריך לכתוב בענין זה לא יכתוב כתב אשורית כ"א משו"א או כתב שלנו דכתיבה אשורית שהוא מעשה אומן חלל לא הותר לרכי רבים כ"א כשהוא ללורך גוף וכו' : (ח) לרכי מזלס וכו'. ר"ל דמעלת המזלס לא מהני להתיר בשביל זה מלאכת אומן אף כשצריך לה במועד ומעשה הדיוט מותר ללורך המועד אף כשאין בה מזלס וכו' : (ט) בורות וכו'. וה"ה דמותר (יא) לעשות מעשה הדיוט מחוץ לעיר שיבואו המים על ידו מהנהר לעיר כדי שיסתו בהרחה ואף שלא יגמר במועד כיון שהוא לורך רבים וגם בזה מותר אפילו אם כיון מלאכתו במועד והיה טרחא יתירה ופרהסיא : (י) ואפילו וכו'. היינו דכונתם בשביל אחר המועד ואפ"ה הותרו במלאכת רבים לבני שצריכי רבים אינם נגמרים חלל בשעה שהם בטלים ומתחכרים כולם וכלעיל בסק"א ע"ש : (יא) שהוא מעשה אומן. שצריך לעוה (יב) יפה כדי להחזיק מומיה : (יב) אפילו אם כיונו וכו'. קאי (יג) גם על ריש הסעיף : (יג) לא יעשו. היינו אפילו לא כיונו מלאכתו במועד וגם בלגנא : (יד) ואפילו לורך וכו'. אפילו אין לו מה יסתה חלל מפני דוחק הרבה אסור (יד) ואם אין משיג לשותת כלל מותר גם לחפור מחדש במועד : (טו) ואם אין עשויים כבר וכו'. ר"ל דאז די בחיקון מעשה הדיוט בעלמא (טו) ולהכי שרי גם בחיד ללורך המועד : (טז) אסור לתקנס. דביחיד אפילו מעשה הדיוט אסור כ"א ללורך המועד : (יז) להמשיך מים. פי' שמקבלין מי גשמים (טז) בכלים מן הגג ומוליך אותן לבור אף שאין צריך להם שום צבור מים די לכל ימי הרגל אפ"ה מותר לפי שאין בזה טורח מרובה אבל לעשות חרץ ולהביא מים דרך שם אסור :

(א) ואפילו להגיה וכו'. לפי שאין זה לורך המועד ולא מקרי לרכי רבים (ה) כיון שיש להם ספר אחר לקרות בו. ואפילו מאז טעות במועד (ב) אסור (ב) אות אחת כגון לעשות מר"ש דל"ת וכו' (ג) אבל להפריד תיבות בדוקים או אות שהיה רישונו ניכר שרי להעביר עליו קולמוס. וס"ת שהיה הסר תפוסים בעמודים (ד) ואפילו אם שאלו מה שצריך להגיה וכו' : (ה) אסור ללורך המועד (ה) חלל קאי אפסם כתיבה (ו) שהוא ללורך רבים : (ד) יש אוסרין. ס"ל דסתם כתיבה מעשה אומן הוא והיה מתירין ס"ל דכל כתיבה וזלת ספרים

תו"מ

שער הציין

(ט) לטב : (י) וע"י עז"מ שרי בכל ענין וכלעיל במ"א ריש סימן תקמ"ג [פמ"ג] והיינו כשיגמר בחו"מ ויכלה להתפלל בו : (יא) פוסקים : (יב) הר"א : (יג) כן מוכח בהר"א וכו' האחרונים : (יד) פוסקים : (טו) היינו ליטול החרויות והעפר שגל לתוכן חלל לא יחטיו לתוכו ולא יסוד אותם בסיד גמרא : (טז) מ"א ואל"ר וברע"א הביא פירש"י והסכים כן דהיינו דוקא בלא ע"י כלים דא"כ טורח גדול הוא חלל שממשיכין שם ע"י חרץ או אחר והטובה דק דרך חרץ או אחר המוחזקין ומכבד : (ה) פוסקים ומשמע מדברי רבי' דקטע לדיא דאפילו הס"ת הוא של ותיקונו הוא לצורך עז"מ דע"ז יש לו ס"ת כשרה ג"כ אסור לתקן במועד ודלא כהר"א. ולא איני הטעם דמ"ש מחתיבת מוזהר דמותר לכתוב ללורך עז"מ שצריך לה במועד לכו"ט היינו אפילו לדעת הסור שמחזיר בזה וכו' ליתר הפוסקים דס"ל דמותר אפילו בשביל אחר המועד כדי שיהא מוזהר לו לקיים מצוותו וכלא הכא ג"כ בלא חסר בתוכה אות אחת או לו מ"ע דכתיבת ס"ת : (ב) ואפילו בעת הקריאה חלל אלא לכוזא אחרת [א"כ] : (ג) א"כ : (ד) ואם מותר לתופרה ע"י עז"מ ג"ע [משב"ז] : (ס) ט"ו וכו' : (ו) כגון היות מעשה דת"ר' בסקל מנקשים אחר ש"י וכותפים ט' אגרת שיבא וכל כה"ג.

ע"ש

הלכות חול המועד סימן תקמ"ה

ה תוספתא כתובה (יג) ומוכר לאחרים כרי פרנסתו. הגם (יד) * או שיטו לו הולאותיו (טו) יופר (ס) בריות לשמחת י"ע (עור) (טז) ואם כתבן כדי להניח במועד בכל ענין שרי (סמ"ג) (יז) ואינו אסור רק כתיבה אבל עשייתו (י) שרי ב"י בשם תוספות : ד (יח) "מותר לכתוב (י) חשבונותיו ולחשוב יציאותיו. הגם (יט) וה"ס הכתבים שכותבים בשמולין על משכונות שרי (בבב) מוכרי כל זו ומהר"ל סוף פ' מי שהפך : ד (כ) "מותר לכתוב שטר קדושין ושטרי (כא) פסיקתא גימין ושוברים והרשב"א ב' דמח' לא יזכר ויחזק ממונו ו משה שם

שערי תשובה

בתקון בורות ומעטות של רבים ע"ש ועיין בס"פ שאל"ו שם חילוק בין מחיקה באמצע התיבה ובין בסוף התיבה ועיין במור וקיעים מאסור להדפיס ספרים אף ע"י פועל א"י אבל לסדר האותיות מותר אפי' על ידי ישראל ולקבוע האותיות המסודרות שלא יתפרדו אסור וכן אסור להפריד האותיות מחבור סדורים אחר ההדפסה להחזירם אל מקומם כתיבת המסדרים ע"ש וע"ש שכתב דכל היכא דשריא כתיבה דס"ת ותו"מ ודאי כרי נמי כל משה תקנו וע"ש עוד בס"ת שנגמרה סמוך לרגל ולא היה ש"ת לתקן וזכר לה במועד יבשה העומדים ע"י א"י ותפירות היריעות ע"י ישראל דלא כגי בל"ה ומזוזות שלריבין במועד עושה לה בית מעשה הדיוט וקובעים ג"כ ותפילין עושה להם בתים וקובעים וקשריהם וכל זכריהם דבל"ה לא חזו מידו ושאר ספרים כתובים או נדפסים ותסריס כריכה לא יעשה ע"י אומן

ביאור הלכה

י"א. ב"ד בענין זה דה"ס בשאר מלאכות אל אף לפועל מצי יאכל מותר לו לעשות כדי פרנסתו וכמו שכתב הרמב"ם בפ"ו מהלכות יו"ט הלכה כ"ד ושם מודה הרא"ש והטור להרמב"ם דדוקא באין לו מה יאכל ועיין לעיל בסמ"ק תקמ"ב בבה"ל ועיין שם במ"ב דדוקא בלגטא. ודע עוד ללכת הבוכרים לעיל בסמ"ק תקמ"ב דאין לו מה יאכל היינו דאין לו כדי לזכו לשמחת יו"ט דהיינו כשר ויין ממיאל"ה ב"ה בעניינו אפילו לדעת הכ"י שהעתיק לשון הרמב"ם לדינא היינו גם כן שאין לו כדי לזכו ליום טוב והרמ"א פוסק או שיהיה לו וכו' היינו אפילו יש לו כשר ויין אף הוא בלגטא מותר לו לכתוב כדי שיתכבד ויהיה לו יותר בריות לשמחת יו"ט [ג"א בכלל ק"ו אות ד'] : או שיהיה לו הולאותיו יותר בריות וכו'. מפשטות הענין משמע דקאי אלמנעא וא"כ כי היכי דבאין לו מה יאכל כלל בודאי שרינן לאתריס אפילו בשביל אחר המועד [ובפרט דשם העתיק המחבר כל לשון הרמב"ם והוא ס"ל לדעת הכ"י דבחו"ה אין להטות תפילין] כן ה"ה מה דסיים הרא"ש הוא ג"כ באופן זה [ובזה אתי שפיר מה דסיים אה"כ ומה כתבן כדי להניח במועד וכו'] וכן משמע מהמ"א סק"י אבל כי משיינן

דלאחרים לא יזייר שום היתר אם לא שאין לו מה יאכל ע"י כתב דזהו דוקא כשכותב בשביל אחר המועד אבל כשכותב לאחר (כ) כדי להניח במועד גופא מותר אף בשכר בין יס לו מה לאכול בין אין לו מה לאכול (כא) וזהו מה שסיים בכל ענין שרי : (יז) ואינו אסור וכו'. קאי (כב) לכותב כדי להניח אחר המועד דאסור בשכר אה"כ אין לו מה יאכל ואה"כ קאמר דאין אסור רק הכתיבה אבל עשייתו שרי והטעם דכיון לאור מזה הוא לא גזר : (יח) מותר לכתוב חשבונותיו. דהוי דבר האבד (כג) שמה ישכח ואם אינו דבר האבד אסור אה"כ הוא לאורך המועד שריק לחשוב מה שמוציא על המועד אבל אז אינו שרי לבו"ע כ"ה מעשה הדיוט כמ"ס סימן תקמ"ד ועיין לעיל סק"ד וע"כ יראה לכתוב אותן בכתב משי"א ואם חשבונותיו כתובים כבר רק שרואה לסדרם אסור במועד. ואפילו בשאינם כתובים מכבד יראה עכ"פ שלא לכון אותם במועד [א"ר] : (יט) וה"ס הכתבים שכותבים וכו'. דהוי דבר האבד שמה ישכח ופשוט דה"ה הסחורות שמוכרן בחו"מ כגון שהם לאורך המועד וכנ"ל בסמ"ק תקמ"ט ס"י וי"א מותר להטות לכתוב היקפות שמקרא כדי שלא ישכח : (כ) מותר לכתוב וכו'. הטעם בכל זה יורק משום (כד) דכל דבר המותרות תדיר אע"פ שכל פעם ופעם הוא דבר פרטי כלרבי רבים השיבא (כה) ואפשר דמקרי לורך המועד הואיל שדבר זה לריבין להם במועד וי"א משום (כו) דהוי דבר האבד כן ימותו העדים או ילכו למדינת הים או ימותו הנותן או הב"ד : (כא) פסיקתא. הוא כמו כתיבת תנאים בזמננו

שער הציון

(יד) פשוט : (טו) אחרונים : (טז) כן מוכח מהטור ואילו לשיטתו דהוב"מ חייב בתפילין ע"ש : (יז) פשוט וכ"כ המחבר מדרבי ודברי הרמ"א שבסמ"ק יגדור לקמים : (יח) להטות מוכח בנדוי בדבריו דהוא רק במועד וס"ל דר"מ דשרי באתרים ור"י נמי דס"ל כותבי ביה דהוא לא אתי אלא לאקמי איירי במועד גופא וכ"ס להרמב"ם דר' יוסי לאחזרי אתי כמו שכתב הגר"א בביאורו ולידויה אין להקל כלל באתרים בודאי אסור [ובפרט דלדיויה כל הענין לענין תפילין הוא רק אלאחר המועד וכ"ס] ור' יוסי פליג על ר"מ בזה) אף ג"מ לענין עויות לזית באתרים במועד בזהם כדי לקיים המצוה להטות שרי ולזהרמ"ם אסור : (ט) כן מוכח להמציין ככ"י : (כ) היינו להנהיגם להניח תפילין בחו"מ : (כא) אבל אין הכוונה דמותר אפילו לעשר גמור שאל אפילו להטות כמבואר בטור וש"כ בשם ריב"ז וכו' העמ"א וכו' וכו' לה"ה ע"ש שגשגו על הרמ"א בקושרא ופי' מה שפירשנו יתורן דגל : (כב) כן פירשו כל המפרשים שלא כע"ז שדבריו תמוהין : (כג) ע"י וע"ש שדעתו דלדעת הירוק והרמב"ם אף בדבר האבד לריך לשנות בכתבתו כיון דאין בלא הפסד אף יבשה אם לא שכתבתו הוא לאורך שמחת יו"ט או א"ל לשנות חזקתו ע"י : (כד) ריב"ז בשם ר"ן וכן מוכח מהרמב"ם : (כה) פמ"ג ומיאל"ה ופמ"ג אף מעשה אומן מ"מ הנכון לכתוב משי"א [כי מהמ"א סק"י משמע שאין סיבירן כן] חזק מגימין : (כו) תוספות :

וה' הדין וההפך
הרמב"ם מביא
ה' כ"י מהלך דפיתרו
סתם

(כב) דייחיקי מתנות פרוזבולין אגרות שום ואגרות מוזן (פירוש שטרי פסיקתא שאלם פוסק לתת לבנו או לבתו כך וכך. ופירוש דייחיקי שטר לואה דא תהא למיקס ולהיות. ופירוש פרוזבול פרוז צולי ובוטוי כלומר תקנה המלוה (כג) שלא יאבד ממונו ותקנה ללווה שימלא מי שילוו. ופירוש אגרת שום שמו ב"ד נכסי ליה ונתנה למלוה. ואגרת מוזן שמכרו ב"ד את הקרקע למוזן האדם והבנות וכתבו מעשה ב"ד על זה אי כמי שקבל עליו לזון את בת אשתו) ושמרי חליצה (כד) ומיאורין ושטרי (כה) ברורין (כו) ופסקי דינין. הגם (כז) ומותר לכתוב (כח) כתובה במועד (כל צו) (כט) ויש (ח) אוסרים (סמ"ק) (ל) ואגרות שאלות שלום שאדם שולח להבירו * ואפילו על דבר שרקמטיא (לא) שאינה אבודה (לב) * (ויש אוסרין (לג) בשאלת שלום) (טיר בשם הג"ה) (לד) (והג"ה)

שערי תשובה

לסדרם אסור ריב"ל מ"א: (ה) אוסרים. ותוספת כתובה שרי בענין הדפסת ספרים כה"מ ועיין בגננת שאל סימן נ"ז שגמלא בס"ת כ"ף כפופה שחלקה לשנים והולילו ס"ת אחרת והסירה לתוך במועד אף מהניג בעיר שרבות בידו לכדו לעשות לא הוי לרבי כפיס כמ"ה המג"א אך דמ"ה כיון שאורז מלא לתוך ספר שאינו מונח ודוקא לגבי אות אחת שלמה דהוי מעשה אומן אבל לתקן חלוקת הכ"ף למכור ע"י מעט דיו לאו מעשה אומן הוא ושרי ע"פ וכן נראה ממש לקמן מתשובת רדב"ז:

ביאור הלכה

בעור שממנו לקח הרמ"א דיו מוכאס בו כהדיו דמיירי גמולת לאחרים כדי שיקיימו כהו"מ גופא מלות תפילין וכ"כ במאמר מדרש וז"ל או שהיה לו וכו' מואר כב"י בדבר זה שני במחלוקת להרמב"ם והגאונים לא הותר כאן עפי' ממה שזכר בשאר מלאכות דלא כרניי ההם כ"ף דוקא כאן לו מה יאכל אבל לרש"י והרא"ם והגר"ם ופ"י סבירי דהכא שרי עפי' דאפילו יש לו מה יאכל שרי כדי שיהיה לו יותר כדיו וא"כ הו"ל להרמ"א לכתוב בלבן ו"ל אלא שכן דרכו של מר"ם בהרכבה מקומות לכתוב דבריו שלא בלבן מחלוקת [וכ"כ המ"א] מיהו מדבריו הלבוש שמעט דהרמ"א כתב כן לפי מהניג שמוהגים להניח תפילין כהו"מ ופ"י מה שביאר מנן כב"י טעם מחלוקת הרמב"ם והרא"ם דהרמב"ם יסבור דלון להניח תפילין כהו"מ וידיק"ל לשל סימן לא והרא"ם חול לעמיהו דס"ל ההם דמיניח תפילין כהו"מ ולכן מחלוקת עפי' במלאכה זו ע"פ ולפ"י ו"ל דהרמ"א לא פליג אהמחבר דמנן ו"ל נאמר אחר מה שפסק לשל סימן לא והרמ"א ו"ל כתב מה שכתב לפי מהניגם והרי מוכח מדבריו הרב ב"ה וז"ל סוף אות ב' עכ"ל הרי לנו הלבוש והכ"ף והמאמר מדרשיו כולם סוגרים דלון להניח לכתוב לאחר בשביל הרוחה כ"ף במועד בשביל קיום מלות תפילין וכן מוכח גם כהעור וכ"ל ופ"י כתבתי דבריו בפנים: * ואפילו ע"ד פרקמטיא שאינה אבודה. הגם ידוע דאפילו מעשה הדיוט אינו מותר כ"ף לאורך המועד והכא מאי לורך המועד איכא ומלאכה כמ"ל שיהיה בזה וכתב אהרן דה"ב קאמ' לורך המועד וע"ל ואולי כוננו דה"ל"ם יש לו לער ומונע שעת הרגל והא דדוקא גדול דא"כ נהיה כל ענין חסודות ע"ל. ובאמת לא ידעתי מנ"ל להב"י להקל בכתובה לענין פרקמטיא וחפשי ומלאכה און לי כספר שבולי הלקט כמיון רכ"ה וז"ל ואגרות של רשות יש מפרשים דיו הוא שאילת שלום דכיון שאינו כותב לרבו כלל אלא שאילת שלום גירדא ליכא ערשא בהך כתיבה ולא דמיא למלאכה כלל הלאך מותר דלא הוי כ"ף כמיון בעלמא וכו' והרב ר' אהרנר כהן נדק הסיב על דברי האגרת שכותבין במועד לשלח ממקום למקום אם הוא על עסק פרקמטיא שאינה אבודה או שאר מלאכה ומתן שבין אדם לחבירו אין היתר בזה ששומין דרך שיטי בעגול שהרי שנינו אין מניחין אפילו אות אחת כספר העזרה וכאן אי אפשר שלא יכתוב אות אחת כדרכה וכ"כ תלמודי ריב"א וז"ל וכו' אבל באגרות של שלומים יש מנהגין היתר ואומרים דהיינו אגרות רשות דתנן בלא כותבין במועד מיהו אין כיון מלאכתו במועד שהיה יכול לכתוב מחלוקת אחר שם בתוספותיו עכ"ל הרי לך כהדיו דאפילו אם תער לענין שאילת שלום פכ"ם מכתבים לענין פרקמטיא שאינה אבודה בודאי יש להתמיר אס' * ויש אוסרין בשאלת שלום. עיין בב"י דאפילו לדעת המחמירין מותר לכתוב אגרות רשות הוא כתב שאלת שלום רשות ללמד לישאל איסור והיתר והכרות הלקט דלמיני בשם רב נתון גאון ובשם ר' יצחק גאון אגרות רשות ללמד לישאל איסור והיתר והכרות לכן דברי תורה עכ"ל ולכאורה הוא כעין כתב שמיכה שומיני היום:

שער הדין

(כו) מ"א בשם רמ"ך ורש"י ודעת המ"א דלא גרע זה מפסקי דינים: (כח) פ"י: (כט) רמב"ם ופ"י: (ל) פ"י ומלאכה ברוב"א וז"ל יש תימא מה לורך יש בזה וז"ל כיון שהוא לורך עניניו וי"א מפי שעת הרגל שלא יאכל בדאגה ויש בהן לורך למחלוקת לו עכ"ל ועיין בבב"ל מה שכתבתי לענין פרקמטיא: (לא) שולח ע"פ בראש הספר דאפילו מעשה הדיוט ולורך המועד אינו מותר כ"ף כאלו כיון מלאכתו במועד וחס"ה מלאכה מדרשית לענין אגרת שלום כהדיו הספר שיטוי הלקט סימן רכ"ה ע"פ: (לג) מ"א ופ"י דלא כע"י: (לג) מ"א: (לד) מחה"ס

(ט) להחמיר * אפי' בכתובה שלנו (לה) שהיא כתיבה משיט"א: (י) אין בותבין (י) (ל) שמי חוב במועד ואם אינו מאמינו מלוה ללוה (לו) (והלוא לריק למעות) (לח) יאו שאין לו לסופר מה יאכל ה"ז יכתוב: (הגה ומותר) (למ) לכתוב שטר מכירה במועד תוספות) (מ) אבל אין לכתוב שטר (וא) אריכות וקבלות (מא) שקבל קודם המועד. (רי ירוחם): (ז) (מב) ככל הדברים שמוותר לכתוב אפילו בלא שינוי מותר וכל מה שאסור לכתוב (מג) 'אפי' ע"י שינוי (יב) אסור. הגה ובלוחות

באר היטב

לכ"ע. ועיין ט"ז שמיקל בכתובה ע"ט: (ט) להחמיר: ז"ל ונהגו להחמיר לשנות אפילו וכו' וכו' כד"מ. והשינוי הוא שכותבין באלכסון ואפי' דלא מוקרי שינוי אלא בשנוף האותיות שבזרים מ"מ בין שמדינה מותר אגרות שלום בלא שינוי כמ"ס המחבר אלא שנהגו לשנות די בשינוי זה אבל כתבים האסורים לכתוב אסורים אפילו באלכסון עכ"ל ד"מ. והנה פוסקים כתבו דמשיט"א לא מוקרי כותב כלל ואפשר דמטעם זה רובו להקל בכל הכתבים ויש להם

ביאור הלכה

* אפילו בכתובה שלנו שהיא כתיבה משיט"א. עיין מ"ב והנה אף דלענין שבת קי"ל דהיתב בכל כתב ולשון של כל אומה חייב ומאי גריפה כתב שבתית מהן ז"ל דלעפ"י לענין חוה"מ לא אסרו כ"א כתב שהוא מעשה אונן וכתב כתב לבד. כתב אסורית מקרי מעשה הדיוט. ובספר מור וקטיעה מאריך בענין זה ודעתו שיש להחמיר גם במשיט"א עכ"ל בכתב ידי סופר וכמו שכתב לרבות ללמוד לבל נזהר מיוחד לכתובותיהם שהוא מעשה אונן לפיכך נכון שלא יכתוב כתיבה נאה בזהם כתב ולשון שהוא בין משיט"א בין בכתב העכור כי הכל כתב. הוא לכל אומה ככתבה ובלשונה עכ"ל ואף שהעולם נהגו להקל בזה ואין למחות בידן שיש להם על מי שסומכין מ"מ טוב לחוש לדבריו אם לא לערך גדול ובפרט לענין פרקמטיא שאינה אבודה בודאי נכון למעט לכתוב אודות זה בחוה"מ כל מה שיוכל :

לזורך אחר המועד אסור ואם לא ימלא אחר המועד משנת ללות (מ) היינו דוקא שאין לו כלל אפילו להם ומיט וכה"א שם היינו שאין לו כדי זכרו לשמחת יו"ט: (למ) לכתוב שטר מכירה במועד. כגון שמכר לו קרקע (מא) לזורך המועד (כגון שהיה לריק לחפור שם עיט לתקן חמור לזורך המועד וכנ"ל בסיון תק"מ וכו') וכנ"ל בסיון תקל"ט בס"ב אבל כשמוכר (מב) קודם מועד אסור לכתוב במועד אפי' שיש להם שיחזור בהן כמו שטר אריכות דאסור לקמיה [אם לא (מג) דהיה לו י"ס (מד) או שלא היה לו פנאי לכתוב (מה) קודם מועד] והטעם דאף שיחזור המוכר או בעל השדה ליכא פסידא ללוקה או להארים (מו) דיכול לקנות שדה או לקבל באריסות במקום אחר. ואם המוכר לריק למעות ואין הלוקה רואה ליתן לו כל זמן שאין כותב לו שטר מכירה נראה דמותר וכנ"ל לענין הלוואה: (מז) אבל אין לכתוב שטר אריכות וכו'. באמת ה"ה בשטר מכירה אם מכר לו קודם המועד ג"כ אסור וכנ"ל אלא משהו דלענין שטר מכירה יכול ליתר היתר כתיבה כגון שמכר במועד לזורך המועד משיט"א באריכות וקבלות לא שייך לומר שיקבל השדה לזורך המועד ולהכי שייך תיבת אבל: (מא) שקבל קודם המועד. ולא אמרינן בזה דהוי דבר האבד וכנ"ל. מיהו אם נאמם או לא היה לו פנאי לכתוב קודם המועד (מז) מותר אף לענין חבירות וקבלות. אם שלה שלוחו ליריד מותר לשלח לכתוב לו אגרת בענין סחורתו דכל זה הוי דבר האבד [ח"א] והיינו כשלא כיוון מלאכתו במועד: (מב) כל הדברים וכו'. היינו הנובחרים לעיל ע"ס"ה שם שהוא דבר האבד: (מג) אפילו ע"י שינוי אסור. פי' ששעשה שינוי בידו (מח) בשעת הכתיבה כגון שאחזק הקולנוס (מט) בין גודל לאמצע או שעשה שורות עגולות או עקומות והכתב עצמו אין בו שינוי זה אסור אבל אם יש שינוי בכתב עצמו כגון שעשה האותיות חתוכות ושבורות באמצעיתן והיו"ד עשה אותו כעין עגול קטן וזה מותר. והיו לענין כתיבה מרובע אבל לענין

כתב

שער הצינן

(לה) ב"ח וט"ז ואפי' וכו' (לו) מ"א: (לז) פ"מג: (לה) כ"כ המ"א במסקנתו לפי דברי הרמב"ם וכן ברש"י שעל הרי"ף וכו' מוכר בכתמא אלוה לריק למעות ומשעם ג"כ כמו לדעת הרמב"ם וכן העתיק השולחן ע"ס והכ"ה: (לט) מ"א וכו': (מ) והשולחן ע"י שט"ס בכתמא חבור העתיק לריק למעות דמה שהתיכו בשביל פועל היינו שאין לו לפועל כלל אפילו להם ומיט והכא בעניניו העתיק דלפיו יש לו מה לאכול ושכר הכתיבה יהיה לו להרווח ג"כ שרי ואינאמיתותיהם הסוגיא דליפין שם דין פועל מדון בלבר השנוי במשניות: (מא) מ"א והגר"א: (מב) ט"ז וכו' ובתורת האדם ראיתי הטעם דסוף דק בכתב ריוח המועד ולא מוקרי פסידא להארים ולפי דבריו אפשר דאף אם היה לו אונס קודם המועד ולא היה יכול לכתוב ג"כ אסור וכו' לענין שטר מכירה ובלא כדברי התוספות וכו': (מג) אפי' וט"ז וכו': (מד) בגדי ישע: (מה) אף דאמתי כמ"א לא נזכר שם תנאי לחתך בין היה לו אונס קודם המועד או לא ואפשר דלענין כלל גזווי אסור וכן לדברי הרמב"ם כ"ל מ"מ א"א לחלות על התוספות כ"י שאין לו דמים מבורכת לזה ובפרט שכת"י וכן בד"מ הארוך מצינו את דבריהם להלכה והעתיקו ה"ט וכו' וכו' (מו) מ"א. ולכאורה למה לא נתייר בשביל המוכר שמה לא חזמן לו קונה אחר כמוהו ואפשר דכבר שאלמנן ה"י גבי מוכר וכן משמע ק"ל מלבוש התוספתא דרבנן אין תיטבין כלל שמה וקדמנו אחר לו לענין ארים ולא לענין כתיבה וכו' בעניניו לענין מוכר: (מז) ט"ז וכו' וכו' (מח) ט"ז וכו': (מט) אף דכתב"ד כס אחד מהדגולים החור זה כשע"כ כ"ל על זה מלשון המחבר כפי מה שביארנו בס"ז משמע שנתמיר בזה ובאמת כיון דעיקר האיסור בחוה"מ שם עושה נדחית בפ"י וכו' יש יותר עמל ועורר ועיין בביאור הגר"א שכתב מלל חלק בכתובה וכלל גם עיין זה:

כ"ה

ב' תשנ"ח
כלל כ"ג טור כ"ט
אבן הרא"ה ס'ה'ה'
ב"מ"ק מהא דמלתא
התני שאלו תמורה
י"ד ע' ברייתא שם
ב"מ"ק י"ד פ' מרדכי
שם כ"פ' כ"ט אבי
העור
א' משנה מ"ק מ'
ב' תמורה דמולא
י"ח

(מד) של שטח (יג) מותר לכתוב לפי שאינו כתב המתקיים (כ"י) כשם א"ה: ח' ימי ששלחו לשאול
נמנו שאלה ואין השליח רוצה להתעכב עד אחר המועד (מה) מותר לכתבה יוכן (מו) מותר
(יד) להעתיקה מפני שחשוב דבר האבד: ז' (מז) יאם שמע דבר חידוש (מח) מותר לכתבו
כדי שלא ישכח וכן אם ראה ספר מחודש מותר להעתיקו אם לא ימצא להעתיקו לאחר המועד:
י' [בזמן הבית הין] דנין (מט) בין דיני ממונות בין (נ) דיני נפשות והיו משמתיין ומכין למי
שלא קיבל עליו הדין: יא' מותר (נא) לקבל בשביל (נו) חובותיו בחו"ה:

תקמו דיני אירוסין ונשואין בחול המועד. ובו ה' סעיפים:

א (ה) (א) אין נושאין נשים במועד לא בתולות ולא אלמנות ולא מיבמין (ב) יומותר (ג) לארם
באר היטב סועטני נידונין דינין אלו ע"י חוקי המדינה יערי תשובה

(בב"ע) מי ששלחו לשאול ממנו כו' ב"מ"ה הרדכ"ו ח"ב סימן כ"ג כתב
שלהשית תשובה הוא לרבי רבס ואפילו אינה לזרז המועד מותר לכתוב
דמתיבה א"ל אומנות כ"כ והגהת ס"ת שאלו שגריך אומן גדול לכתוב כתב
אשרית דומה לכתב הספר ושלל תדבק אות בלות (וה) מסייע למ"ס הסמ"א
למחוק אות אלו מעשה אומן ומותר אף אפשר שאלו היתה בלוגה היתה
אריך גרירה וכתובה לקרב אותיות המרוחקים שנתרחקו ע"י גרירות היתר
משם ולרוב למשך או לעשות בלתי נכדי שיתקדכו בלילה שם זה לרוב
אומן ואסור בזה"מ וגרסה דהכל לפי הענין אם לרוב אומן למעשה זו אם
לא ואם לרוב אומן אף שעתה ההדיוט רוצה לעשות אסור כיון שגוף המעשה
לרוב אומן ידים ואם יתקן אותה כהדיוט אסור משום שאין זה כבוד התורה

ט' מש"ס: (יג) מותר. אפשר דה"ה בלוחות שלנו מ"א: (יד) להעתיקה.
שלא יסכנה. וה"ה אם למד מעלמו דבר חידוש מותר לכתוב וכן
הכ"ח כתב חבוריו בזה"מ. ואם ילמד לכתוב אות גם יכתוב
דרך שניה ט"ז ומ"א. אבל חשבון התקופות אסור לכתוב מ"א.
ואסור לתקן קונטרסים כדי לכתוב עליו אחר המועד כ"י:
(טו) חובותיו. מי שברה בממון אחרים מותר לכתוב גזירות הדיינים
והרשאה וטוב לעשות בלילה אבל אם הדבר בטוח שיחזור לעירו
אסור. רשד"ס. וכתב המ"א עליו ולא ידעתי למה יגרע מפסקי
דינים ועמ"ס רס"י זה ס"ק א':

הטעם משום דלין מערבין שמחה בשמחה ושעטני דנשואין
בלא סעודה נמי אסור מ"א ע"ש עיין בשכנה"ג וכן"ג גן המלך
ביום א' וי"א דלפילו בשבוע א' אין לעשות. אבל ב' חופות משני
יחיאל לעשות חופת יתום או יתומה עם חופת אחד מבניו ביום א' ועיין ט"ז: (ג) לארם. וכ"ש שמותר לכתוב תנאים לשידוך בחו"ה

משנה ברורה

במועד ללימוד מותר לתקן ולקרוך בעלמו וכ"ש פ"י עכו"מ דהיו
דבר האבד (נו) אבל אסור לתקן קונטרס כדי לכתוב עליו אחר
המועד. כתבו האחרונים כל מה שמותר לכתוב מותר לעשות קולומס
ודיו האריך לזה. ולשרטט לזרז דברים המותרים שתתקן בל"ר
ובלקט הקמה אסור בזה מפני שהשרטוט בא רק לפרט הכתיבה וכן
בתפילין ומוזנות שאל"ל בל"ה דאסור בלא זה שרי: (מז) וכן
דיני ממונות. ר"ל דמועד לא היו כמו שבת ויו"ט דאסור לדון כס
אפילו נתרלו שניהם (נו) וזוהי שרי אם נתרלו הבע"ד לדון כס
דללו לכפות לפעמים (נז) וכל לבקו לבע"ד שיתקן בלילה וישתקן
כדאיתא בחו"מ סימן ה' ע"ש: (נח) דיני נפשות המותרות ושתקן
לשון הברייתא ומויירי בזמן הבית דהיה מוטל עליהם לקיים ובערת
הרע מקרבך: (נא) לקבל וכו'. היינו בזה"כ עיין לעיל סימן
תקל"ט ס"ג בהג"ה:

כתב משי"א או כתב שלנו עיין לעיל בס"ק ל"ה: (מד) של
שטח. ואפשר (נ) דה"ה בלוחות שלנו כתב הסמ"ג מה שכותבין
בקה עופרת על הלוחות מעופלות בסיד וכדומה אפשר דשרי ע"ש
עוד: (מה) מותר לכתבה. אפילו אם היא שלא לזרז המועד
(נא) סן לא ימלא אה"כ ע"י מי לשלח: (מו) מותר להעתיקה.
שישאר אללו העתקה כדי שלא יסכנה: (מז) ואם שמע דבר
חידוש. וה"ה דמותר לשמוע לכתבה כדי לכתוב. גם אין הלוק
בין אם שמע החידוש מאחר או חידשו הוא עצמו דהרבה זימנים
מלוי שאלם שוכה מה שהדוס כבר ואינו יכול להדשו אה"כ. ואפילו
גלא טעם שכה כיון שכל עת ורגע מוטל על האדם לעמוד
בחורה ולהדש בה כפי יכולתו אין שייך לומר ומתין עד אחר יו"ט
ואז יכתוב החידוש לדלות זמן יהיה עליו חיוב אחר דהיינו שיחפש
אה"כ חידושים אחרים ואם יתעכב בכתובה החידושים שלמד בתוך
המועד ילמד ללמוד שנית מלמד כבר ולהזכיר מה שהדוס
מזכיר וזה יבטלנו מלימוד חידושים אחרים בלילה שיהא ואין לך
דבר האבד גדול מזה (נב) והשידו על הכ"ח ז"ל שכתב חבוריו
בחו"מ [אחרונים] ומ"מ יורה (נג) בכתובה חידושים שיכתוב
בכתובה משע"א ואם ילמד לכתוב איהו אות מרובע וכתוב אות
שבור וכו"ל: (מח) מותר לכתבו וכו'. וחשבון התקופות (נד) אסור
לכתוב דלין זה מוזנא מלכו כלום ולא ישכחם (נה) ספר האריך לו

שער הציין

(ג) פ"א וס"א: (נא) ב"י: (נב) וכן מלאתי בחידושי ריטב"א שכתב הלכה למעשה ע"ש: (נג) אחרונים: (נד) תשובת הרשב"א מובא בב"י ועיין
בספר מו"ק: (נה) פמ"ג: (נו) פוסקים: (נז) מתי"ש כסימן תקל"ט: (ח) גמרא ועוד יש שם ענינים דמתיב וממתיב בתנין ולא בלשון רב וכן שם
יבטל ע"י מפריש ורבים דאם תחיל לישא במועד ושהא כ"ח עד המועד דאז לבו פנוי וגם דע"י לא ילמד ללמוד האלואות על הסעודה דיתתק בזה
י"א לממתי יו"ט: (ג) כן מוכח בדף י"א ע"כ מבחייתא דתנא דבי שמואל ע"י"ש וכו"כ הריב"ש וכו"י ועיין בכתובות דף מ"ז במהש"א שם דאף
למאן דס"ל דנשיאת נשים במועד הוא אסור דלארייתא הוא דוקא נישואין עם סעודה אבל נישואין בלא סעודה בלא נישואין כגון אשה
פנישואין מערב הרגל והסעודה בלילה אף למאן דאסור אינו אלא מדרבנן וכו"כ ה"ה והבג"ד שם: (ג) השממתי מה דאיתא בט"י שנקמקת ספרים כתוב
בכתיב אחר י"י נישואין והרש"ל על הסמ"ג כתב שהוא ט"ס דלין סכנה שרי חסיד יתלוק על הגמרא ע"כ וכוונתו למה דאיתא בגמרא דמותר לישא
ערב הרגל אה"ג דנשואין עם הרגל בשבוע אחת ש"ד כיון שאין ביום אחד:

הרכות חור המועד סימן תקמו

ובלבר שלא יעשה סעודת (ג) אירוסין (ג) הארום בבית ארוסתו (ד) בשעת אירוסין ימותר לעשות (ה) ריקודין ומחולות ולעשות סעודת הארום עם מריעיו שלא בבית ארוסתו וכן לסעוד הארום בבית ארוסתו שלא בשעת אירוסין (ו) מותר: ב' (ז) ימותר להחזיר גרושתו מן (ח) הנשואין: ג' הכל מותרים לישא (ד) בערב הרגל (י) ולעשות סעודה ברגל בין בתולות בין אלמנות: ד' (יא) מותר לעשות ברגל סעודת ברית (ס) מילה וכן סעודת פדיון

ג הריב"ש כתב' ד שם במשנה ח' הבריתא דעיקר סמחה דנשואין ביום ראשון ואף הריב"ש כתב' וסמחה וסמחה שם

שערי תשובה

באר היטב

כנהוג בימינו אבל הסעודה שרגילין לעשות אחר כתיבת התנאים אסור לעשות כח"ה וכ"ס ברגל כשהוא טועד עם הכלה בפעם ראשונה אחר כתיבת התנאים שלנו ט"ז: (ג) אירוסין. וכחב ט"ז וזרקה דכ"ס סעודה נשואין הראשונה דהיינו שנשא ערב הרגל ולא אכלו שום סעודה עד הרגל דאסור וכ"ס להדיא ריב"ש שםביא ב"י עכ"ל ועיין ס"ג ובמ"א ס"ק ד': (ד) בערב. דרוקא בשחרית ולא בעיו"ט סמוך לחשיכה מהרימ"ט בחידושי כתובות על הרי"ף וככנה"ג כתב דהעולם נוהגין לישא אשה בעיו"ט אפילו בערב סמוך לחשיכה. והמ"א כתב דבמדינתנו נוהגין לישא ע"ס סמוך לחשיכה אבל בעיו"ט לא רבנו לישא כלל ע"ס הטעם ולכך אין לשנוא המנהג: (ה) מילה. אפילו מילה שלא בזמנו מותר לעשות סעודה כח"ה. וה"ה בפדיון הכן אפילו שלא בזמנו דלא חשיבי סמחה אלא סעודת נשואין לבד ודוקא

או מנשא לו שלמו הכי הוא משמחו ובעבור אותה שמחה התייר לכתוב אגרות הכרות ופירשו כי הם אגרות של שלום עכ"ל: (ג) אירוסין. עכ"ל ועיין במשנאות וזה שכתב דלמ"ז לר"ך לפרש לקמן בש"ס טיף ג' היינו סעודה שניה כי ע"ס ועיין פאה"ט סימן ס"ד בח"א וב"ס שם ס"ק נ"ג שם הרשב"א והריב"א בזה וע"ס ב"י בית מאיר סי' ס"ג וסי' ס"ד.

משנה ברורה

האירוסין אסור להחזירה ולכנסה (יא) ואפילו לארס אותה בלנד ולעשות סעודה ג"כ אסור דכיון דלא נשאה משולם היא עתה חדשה לו ואיכא סמחה: (ט) בערב הרגל. האחרונים כתבו דיש לומר לכתחלה לעשות הנשואין בשחרית כדי שיהא יכול לשמוע עמה יום אחד קודם הרגל וגם שיהא יכול לעשות סעודה ראשונה בחול ואם מחזרה סיבה נחמדה והוא שעת הדחק (יב) מחזיר הא"ר לישא אפילו סמוך לחשיכה. ועיין במ"א שכתב דבמדינתנו המנהג שלא לישא כלל בעיו"ט (יג) אכן אם יש צורך גדול בדבר אין להחמיר: (י) ולעשות סעודה ברגל. שאין עיקר הסמחה אלא חתנת הנשואין ואע"פ שמשמחין בסעודת הנשואין כל שבעה שרי ומשמע דאפילו בלילה (יד) שרי לעשות סעודה דהוא יום אחר ועיין במ"א דדעתו דלילה נגדר אחר היום ואסור לעשות סעודה הראשונה (טו) בלילה וכזה דמטעם זה רבנו שלא לישא בערב סעודה אכן בשעת הדחק (זו) כתב הא"ר מהמור והקציעה דמותר לישא ערב הרגל ולעשות סעודה בלילה: (יא) מותר לעשות וכו'. ואין כ"מ בין היו בזמנו ובין שלא בזמנו דלא חשיבי סמחה אלא סעודת נשואין ואירוסין בלבד אחרונים

שער הציון

(ג) א"ר וזמר וקציעה וכן במ"א מפקפ"ט ע"ד הט"ז: (ה) מאמר מרדכי דבזה אין להחמיר. ואפילו בסעודה גמורה הוא דרוקא כשעשה בשעת התנאים אבל שלא בשעת מעשה אין להחמיר כלל ודלא כט"ז שפליג להחמיר בזה: (ו) מ"א וא"ר וכן משמע מהגר"א ודלא כט"ז: (ז) ט"ז: (ח) דזה אפילו בנישואין שרי ודוקא כס"ג: (ט) כ"כ פתחיו עי"ס בשם הא"א ובשם תשו' כתב סופר דהיטל בזה אין מוחזקין אותו ובאמת המנהג סמחה קמחיה דמותר ומשמע כמנהג ישראלי שמשין וס"מ דכיון דחתנת הנשואין לא מיקרי סמחה גם ע"י הסעודה לא הוי סמחה: (י) דאף בנישואין אשה חדשה דעת השו"ע דאם עשה בערב הרגל מותר לעשות סעודה ברגל ממש סמחה הוא רק ביום הנשואין ואפסו דבמחזיר גרושתו אין להחמיר כלל: (יא) פמ"ג: (יב) וכן דעת המו"ק: (יג) כ"מ משנה אפרים: (יד) כ"מ כ"מ שהוא מקור דין זה ע"פ שבויתו כן מתשו' הריב"ש ומה שכתב בט"ז בשם הריב"ש היקר זה ומהו ענין כמה אחרונים ויש שכתבו שט"ס הוא וז"ל הרשב"א וגם זה אינו נכון דהלא בב"י הביא בשם הרשב"א בתשו' אחרת להקל בזה ועי"ס קסמין בב"י ומ"א ואין לו כל פשוטות לומר על תשובה אחרת מהחזרת. ואכן רק פאה"ט שכתבנו זו שהיה בב"י בשם הרשב"א להחמיר בענין זה כתובות אורח חיים כ"ג סוף כתובות בשם הריב"א והיה יוצא בזה שלא היו סותרות דברי הרשב"א להדלי ויותר נראה שט"ס הוא בש"ז וז"ל הרשב"א כי מהריב"א בחידושי לנ"י ק"ף דח' ע"כ מוכח קצת דל"ס דהטעם ערב הרגל מותר לעשות הסעודה בלילה ויש לדחות דק"ף רק לטעם של ס"ף וגם דדוקא סעודה מיוחדת לשם נשואין אסור וזה הלא כוללה בסעודת רגל ואכן השמתי את דברי הט"ז: (טו) עיין בדבריו דדעתו בל"ס אסור הנשואין במועד דהוא דלאורייתא וכן החמיר שלא לעשות הסעודה בלילה דהוא חשש דאורייתא וא"ר ובגד"י יש דמו דבריו דסעודה בלי נשואין הוא רק אסור דרבנן לבד"ו והחמיר משה דקדו דבריו מטעם אחר דמ"ע של סמחה אינו נוהג בלילה הראשונה מהא דפסחים דף ע"א ועיין במ"א סימן ס"ח דהוא ג"כ מקום דלילה אינו אלא מדרבנן וא"כ אתי שפיר הכרעת הב"י דאין להחמיר בזה: (טז) וכן מוכח מתו' ריב"ש פ"א.

הבן : ה' * העושה אשה * כל תכשיטיה במועד כ"חולת ופוקסת (פי') מחלקת שער לכהן ולכהן רש"י ומעברת סרק על פניה ומופלת עצמה (יג) בסיד וכיוצא בו (יד) * והוא שתוכל לספקו (טז) במועד (טז) יומעברת שער מכית השחי ומכית הערוה בין ביד בין בכלי (יז) וימעברת (י) סכין על פדחתה :

תקמו דין מי שמת לו מת בח"ה. ובו י"ב סעיפים :

א משנה מ"ק כ"ז
ב ג' ג' משנה
גס כ"ט ד משנה
ח' ואפילו בנס
כשמואלס עור כסס
הרמב"ד והרמ"א
והרמב"ם כפרק ז'
ה כפרס הרמב"ד

א "חה"מ אסור בהספד ותענית לפיכך אין מניחין את המטה ברחוב שלא להרגיל את ההספד (א) יומטעם זה אין מוליכין את המת לבית הקברות עד שיהיה הקבר מתוקן : ב ג' נשים מענות דהיינו שכלם עונות כאחת אבל לא מקוננות דהיינו שאחת מדברת וכולן עונות אחריה ולא מטפחות דהיינו להכות כף על כף נקבר המת אף לא מענות : ג יכל ל' יום לפני המועד (ב) אסור להספיד (ג) על המת שמת לו לפני יום (ד) קודם המועד "ואפי' אם יש לו הספד בלא זה כגון שמת לו מת בתוך ל' (ה) * שמונת לספרו אפי' מת ערב הרגל (ו) אסור להספיד עמו על המת שמת לפני ל' יום קודם המועד : ד מי שבאה לו (א) שמועה בתוך ל' באר היטב

(בש"ט) כל למ"ד יום לפני המועד כו'. עיון מה שכתבתי בתשובה שהדפסתי בסוף קונטרס מספ' רב וגם בספרי שו"ת בית אפרים סוף חלק יו"ד שיש מקום לחלק בין כנס לבין כסדר וסם המהתי על החילוק המבואר בש"ט בין מת לפני שלשים שאין זה כוונת הרמב"ן ביה"א ועתה דנה (הריטב"א) : * והוא שכולל לספק במועד. המחבר העתיק לדעת שיטת הרמב"ם וסמ"ג להתמיר מ"מ לאו דבר כדור הוא שאלתי למה ראשונים דס"ל דר' יהודה פליג על רבנן והלכה כרבנן דלף לא תוכל לספק במועד ג"כ מותר והוא "היו"ן גירסת המובא במגיד משנה והוא"ן המובא ביה"א וכן הוא דעת המשכיל וכן מלמד ריטב"א להקל ועיון בהג"ר דמנצח הרמב"ם הוא מירובלמי וביטות הפוסקים המקילין הוא כפסקים דתלמוד דין וכפיוס המנהג להרמב"ם ג"כ פסק כרבנן להקל ורק בחיבורו חזר בו ונקט שיטת הרובלמי דלפ"ז דוקא כזאפן זה מותר :

ב יאור הלכה * עושה אשה וכו'. בגמרא איתא דכל הני תכשיטין בין בילדה בין בנקבה שרי דלף זקנה רגורה בעיניה להתקטט ועיון בפמ"ג שכתב דלף בשאין לה בעל [מ"ן] אכן לענין סיד משמע בגמרא דלף שיר כ"א בילדה וכן נראה גם מפירוש המשנה להרמב"ם שם : * כל תכשיטיה במועד. וזה דורך הגוף הוא וכעין אוכל נפש ולפיכך עושה כדרכה בלא שינוי וכערתא דנה (הריטב"א) : * והוא שכולל לספק במועד. המחבר העתיק לדעת שיטת הרמב"ם וסמ"ג להתמיר מ"מ לאו דבר כדור הוא שאלתי למה ראשונים דס"ל דר' יהודה פליג על רבנן והלכה כרבנן דלף לא תוכל לספק במועד ג"כ מותר והוא "היו"ן גירסת המובא במגיד משנה והוא"ן המובא ביה"א וכן הוא דעת המשכיל וכן מלמד ריטב"א להקל ועיון בהג"ר דמנצח הרמב"ם הוא מירובלמי וביטות הפוסקים המקילין הוא כפסקים דתלמוד דין וכפיוס המנהג להרמב"ם ג"כ פסק כרבנן להקל ורק בחיבורו חזר בו ונקט שיטת הרובלמי דלפ"ז דוקא כזאפן זה מותר :

ג על המת שמת לו לפני ל' יום קודם המועד. משמע מלשון זה דלפילו הוא עדיין תוך ל' יום למיתו מ"מ כיון שמונח ההספד עד הרגל הוא פחות מלשנים יום אסור ועיון ביו"ד סימן שמ"ז בפתיית תשובה שם : שמונת לספרו אפילו מת ערב הרגל. ואם הוא אחד תלות וכן בש"ט ג"ע אי מותר להספידו דאפשר דכמו שא"ל דלוק הדין בש"ט ועיו"ט אחר תלות במבואר ביו"ד סימן ת"א כן הוא לענין הספד אם לא ת"ח מספידין עיון עיון בש"ט ועיו"ט וכן בש"ט אחר תלות דלף עדיף מחיבורו דמספידין עיון [פמ"ג] ואף דלזו מתמירין בחו"מ שלא להספיד אפילו על ת"ח כז"ט הפוסקים מ"מ לענין ע"ש ועיו"ט בודאי אין להתמיר בזה :

מפני שהוא לו הדשה והמיררות קבוע לו בלבו ואינה מיתוספת בשביל ההספד וזה מותר (ה) אפילו אם המספיד נטל שכר ואפילו על שחר כל אדם שאינו ת"ח : (ו) אסור להספיד עמו וכו'. דע"כ

שער הציצין

(א) גמרא : (ב) ע"ז והיינו לדעת שמואל דפסקו כמה ראשונים כותים. וזאת לפי מה דהביא בב"י בשם הרמב"ן דלף הוא מודה בזה חוץ ל' לרגל שמונת להספידו אף דסבר דעס המנהג הוא כרב אין ראיה מהש"ט דספק כשמואל ואף הא דס"ג וס"ד נראה לדעת הרמב"ן ג"כ ע"ש עמו ביה"א. אכן בלמה רוב ראשונים פסקו כשמואל הלא המה הרמב"ם והרמב"ד והרמב"א והרמב"ם [והריטב"א] והעתיק ג"כ דברי הרמב"ד ובהשכל ששם ג"כ במלך הבורות כשמואל. והפוסקים כרב הוא רק הרי"ן ג"כ והתוספות והרמב"ן והרשב"א : (ג) פמ"ג : (ד) מטעם דלזו מתמירין דין ת"ח כן משמע מסמ"ג ועס המקילין דנהי דלזו תוספין זה לענין שלא להקל אף במועד ענינו דמדיא דגמרא הוא מותר ביה"א עכ"ל שלא להתמיר אף קודם הרגל שח"י יא עובר לער במועד מדיא אף פיה אנו מחזיקין לכן לת"ח : (ה) פמ"ג ובש"ט :

הרכות הול' המועד סימן תקמו

יום קודם הרגל (ז) ינ"ל שמותר לספרו ואע"פ שהיא רחוקה: ה' ינ"ל שמה שאנו נוהגים בתשלום השנה לספור המת (ח) ולהזכיר נשמתו (ט) אינו (צ) בכלל זה ומותר לעשותו (י) בתוך ל' לרגל: י' אין קורעין על המת בח"ה (יא) אלא לקרוביו ששהם חייבים להתאבל עליו וכן (יב) על (ג) חכם או על אדם כשר או אם עמד שם בשעת יציאת נשמה (יג) ועל קרוב שחייב להתאבל עליו ועל חכם קורע אינו בפניו אלא שבאה לו נשמה במועד (יד) אם הוא בתוך ל' יום (טו) ועל אדם כשר אינו קורע אלא ידע בין מיתה לקבורה. הגם (טז) ויש חולקים ונהגו (יז) בני (ד) אשכנז שלא לקרוע במועד כי אם על אביו ואמו ועל שאר המתים קורעים לאחר המועד (מהרי"ל ותה"ד סימן רפ"ח) ובמקום שאין מנהג יש לקרוע על כלם: ז' (יח) אין חולצין בתף אלא קרוביו של מת י"ה מחוייבים להתאבל עליו או על חכם: ה' ימברין בח"ה והוא שלא יברו ברחבה אלא קרוביו של מת ולא יברו האבל בתוך ביתו אלא על מפות וקופות לפי שאין כפיית המטה ברגל כלל: ז' יעל החכם מברין הכל בח"ה בתוך הרחבה כדרך שמברין את האבלים שהכל אבלים עליו: י' (יט) "עושיין כל צרכי המת בח"ה גזוזין ועושים כסותו פיעושיין לו ארון בחצר שלו המת כדי שיהא ניכר שהוא לצורך המת ואם לא היו להם נסרים ימברין קורות ונוסרים מהם נסרים (ס) (כ) בצנעה בתוך הבית קואם היה אדם מפורסם (כא) עושים אפי' בשוק (כב) אבל אין כורתין (ו) עץ מן היער לנסור ממנו נסרים לארון (כג) ואין חוצבין

באר היטב

(ב) בכלל. שהרי עי"ז פוסקים האבילות שלובשין אח"כ לבנים ב"י. וכתב לבוש י"ד סימן שמ"ו דלנו נוהגים להזכיר אפילו פעם ראשון אפילו בתוך הרגל: (ג) חכם. ששאלים אותו דבר הלכה ככ"מ ואומר אפילו אינו יודע לישא וליתן בה ל"י. ואין בזמנו ת"ח כזה מ"א: (ד) אשכנז. היינו אשכנזי ממש אבל בפולין נהגו לקרוע על כולם אחר הרגל קורעין. אבל רחוקה אין קורעין אף על אביו ואמו כי אין לקרוע בזה"מ שאינו לא שעת מיתה ולא שעת אבילות ואם א"ל בלגעה עושין בפרהסיא ומיהו דוקא בפרהסיא דלגבי ישראל אבל בפרהסיא דלגבי אר"י ע"ז. אבל מותר לקון הדם שהכל יודעים שהוא לצורך המת משא"כ ארזים שסבכו שקלו לצורך בנין ומשמע אפילו בחדם מפורסם ואפילו אין להם עדים אחרים אסור

משנה ברורה

דע"פ ע"י זה מיתוסף לו עוד זכר במועד: (ז) נ"ל שמותר לספרו. דהמיריות כבר קבעו בלבו בלא הספד ודינו כמת בתוך ל' יום קודם הרגל שמועד להספדו קודם הרגל: (ח) ולהזכיר נשמות. ואין זה (ו) מה שנהגין להזכיר נשמות באל מלא רחמים שזה אף ברגל עצמו מותר ואינו הספד אלא שמתפללין עליה: (ט) אין חולצין כלל זה. דהדרכה דעתו להפסיק עי"ז אבילותו (ז) שהרי קודם לכן לובשים שחורים ואח"כ מסירין אותם ולובשין לבנים [צ"ל]: (י) בתוך ל' לרגל. אבל במועד נוסף בודאי אסור להספדו (ח) אף באופן זה: (יא) אלא לקרוביו. אבל מי שאינו הייב ורואה לקרוע מפני הכבוד אסור. ואפילו לקרוביו דוקא אם מת בזה"מ (ט) אבל אם מת ביו"ט אין לקרוע במועד עד אחר יו"ט דהיה שעתא לאו שעת הימום ולאו שעת שמועה הוא: (יב) על חכם. ששאלין אותו דבר הלכה בכל מקום ואומר ואפילו אינו יודע לישא וליתן בה. ואין בזמנו ת"ח כזה [מ"א]: (יג) ועל קרוב וכו'. השתא מפסיק ואזיל את דבריו הקודמין: (יד) אם הוא בתוך שלשים. אבל אם הוא לאחר שלשים אינו קורע במועד אפילו על אביו ואמו [ו"ד סימן ש"מ סל"א בש"ך שם]: (טו) ועל אדם כשר וכו'. ואם עמד בשעת יציאת נשמה הייב לקרוע אפילו באינו אדם כשר ועיין ביו"ד סימן ש"מ ס"ו

שער הציון

(ו) ואין זה דומה למה שהולכין על הקבר ומזכירין נשמות ואומר שם אל מלא רחמים שזה הוי בכלל הספד שאסור ודוקא לאחר תשלום השנה מותר שער' מפסיק האבילות [כ"ו מפמ"ג]. וכמוהו שם בזה נוהגין העולם להקל ליתר תמיד אף לפני הרגלים: (י) משמע לובשים שחורים עד תום י"ב חודש ואין זה בכלל קדים שמפסיק ב"ל חודש דענינו הוא רק משום אבילות ויש שמסירין השחורים ב"כ ב"ל חודש [פמ"ג]: (ת) פשוט. וט"ס נזמין בזה שפ"ע: (ט) אחרונים: (י) אחרונים: (יא) אפילו ביו"ט שני מותר: (יב) מ"א בשם ת"י וכן העתיק סל"ד: (יג) פוסקים: כ"ה

ש תוספו' וספור
וב' ת משה
וגמ' סס' כדמפרש
רב יהודה שס
ב הגה' מ' בפ"ח
מהל' וי"ט כסס
הר"מ

אבנים לבנות בהם קבר יובמקום שהיהודים מעט דרים במקום אחד והכל יודעים כשיש מת בעיר הכל חשוב כמפורסם: יא' אין חופרים כוכין בחפירה וקברות בבנין בח"ה (כד) להיות מובנים למת שימות אבל מחנכין אותה שאם היה ארוך מקצרו או מאריכו או מרחיבו: יב' (כה) אין לתלוש (ז) עשבים ועפר בח"ה בבית הקברות כמו שנוהגים לעשות בחול (כו) (דן) לזק (ח) הדין במועד עיין ב"ד סי' ת"א ס"ו):

תקמח דיני אכילות בח"ה. ובו כ' סעיפים:

א סור כסס כ"ג
והר"ף והר"מ
כפ"ג דמ"ק ב לבין
רמב"ם כפ"ג מהלכות
אכילות ג סס כדעת
כ"ג והר"ף

א' הקובר את מתו (א) בתוך הרגל (ב) לא חל עליו אכילות (ג) ברגל אלא לאחר הרגל מתחיל למנות ז' ונוהג בהם אכילות (ד) ומונה ל' מיום הקבורה ונוהג בשאר הל' (ה) ככל גזירת שלשים: ב' במקומות שעושין שני י"מ ימונה השבעה (ו) מו"מ (ג) שני האחרון (ז) אף ע"פ שאינו נוהג בו אכילות הואיל ומדבריהם הוא עולה לו מן המנין ומונה מאחריו ששה ימים בלבד. הגם אם יוס שני של ר"ה (ח) עולה למנין ז' (ט) עני"ד סי' ס"ח ס"ג כהנאות: ג' הקובר את (י) מתו בי"מ שני של גליות שהוא י"מ (יא) האחרון או בי"מ שני של

באר היטב

(א) לא חל. עכ"ל וע"ל בתשובת י"ט כסס הגאון מהר"ם שפירא שכתב שאף שהחדר הוא מקום שמת שם מ"מ לא ידליק שם שום מתוך כך יבא לידי הספק ויש להדליק בכה"כ או בשאר חדרי הבית שאין אכילים שם והביתא ב"ה"ר סימן קנ"ג ע"ש: (ג) ש. עכ"ל ועיין שו"ת ב"ח החדשות סימן ט' שהאריך להחזיק דעה זו דיוס שני של ר"ה עולה לו וכן וי"ט שני של גליות שחל בשבת אע"ג דאפילו בלחך ישאל לא היה יכול לנהוג אכילות בלחות יום אע"פ עולה לו ומשלים עליו ששה ועיין ב"ד סי' ס"ח ע"ל כסס הב"ח ובה"ח שם כתב שכ"כ בגמ' ובשו"ת תורת חיים:

ועיין בסעיף ט"ז מש"ס: (ג) שני. משמע אפילו נקבר ביום ראשון

ברורה

משנה לעשות מהן קבר דינו כמו נסירת הקורות וכנ"ל: (כד) להיות מוכנים. שהיה (יד) דרכן להפוך כוכין להיות מוכנים (טו) ללורך מחיס שימותו דטרחא יתירא הוא אבל ללורך המועד לקבור בו מת בתוך המועד (טז) חופרין אפילו בתחלה בתוך המועד: (כד) אין לתלוש וכו'. ב"ד כתב דזה מייירי שליקטן ללורך ביה"ק אבל מה שחולשין אחר קבורת המת זכר לתחיה שרי ובספר מאמר מורדכי מפקק ע"ו וכתב דפסעיות הש"ע אינו כן וכן המנהג שלא לתלוש בזה"מ: (כו) דין לזק הדין במועד. כש"א ל"ה (יז) אין אומרים ג"כ שכחו של מת דהא גמי מרגיל ההספד וא"כ אמר לדרוש עליו אלא להכס בפניו וכ"ש ביו"ט דאסור ובזמנא אין דין ת"ח וכנ"ל במ"כ סק"ב. (יח) המתענה תענית חלוס בזה"מ לריך למיתב אחר המועד תענית לתעניתו וטוב שהיה אחר אסרי חג:

(א) בתוך הרגל. בין ביו"ט בין בחור"מ: (ב) לא חל וכו'. דאחי (א) מ"ע דשמחת הרגל שהוא עשה דברים ודחי אכילות הדוא רק מזה הדין: (ג) ברגל. (ד) ברגל. (ה) הגר. שרגלים להדליק כל שבעה ידליק חיפק ואין זה תלוי במה שהרגל מבטל האכילות או

ולעשות מהן קבר דינו כמו נסירת הקורות וכנ"ל: (כד) להיות מוכנים. שהיה (יד) דרכן להפוך כוכין להיות מוכנים (טו) ללורך מחיס שימותו דטרחא יתירא הוא אבל ללורך המועד לקבור בו מת בתוך המועד (טז) חופרין אפילו בתחלה בתוך המועד: (כד) אין לתלוש וכו'. ב"ד כתב דזה מייירי שליקטן ללורך ביה"ק אבל מה שחולשין אחר קבורת המת זכר לתחיה שרי ובספר מאמר מורדכי מפקק ע"ו וכתב דפסעיות הש"ע אינו כן וכן המנהג שלא לתלוש בזה"מ: (כו) דין לזק הדין במועד. כש"א ל"ה (יז) אין אומרים ג"כ שכחו של מת דהא גמי מרגיל ההספד וא"כ אמר לדרוש עליו אלא להכס בפניו וכ"ש ביו"ט דאסור ובזמנא אין דין ת"ח וכנ"ל במ"כ סק"ב. (יח) המתענה תענית חלוס בזה"מ לריך למיתב אחר המועד תענית לתעניתו וטוב שהיה אחר אסרי חג:

(א) בתוך הרגל. בין ביו"ט בין בחור"מ: (ב) לא חל וכו'. דאחי (א) מ"ע דשמחת הרגל שהוא עשה דברים ודחי אכילות הדוא רק מזה הדין: (ג) ברגל. (ד) ברגל. (ה) הגר. שרגלים להדליק כל שבעה ידליק חיפק ואין זה תלוי במה שהרגל מבטל האכילות או

שער הציון

(יד) רמ"י: (טו) והיינו בסתם אבל באפרס למי חולב אין חולצין לגוסס קבר עד שימות אפי' בחול כי היכי דלא ליתרע מזה ומבואר ביו"ד סימן של"ט [כרטי יוסף]: (טז) כן הוא דעת המוש"ע דכתבו כן להלכה. ודע דאף הראב"ד והר"ם שאוסרין לחפור אף ללורך המת שמת כבר היינו דוקא תפירת כוכין שס' חקוקין בכתלי המערה שזומם לבנין וכ"ש קבר שהוא בבנין ממש אבל קבורת שס' בחפירות קרקע כמו שאני נוהגין אף לדעת האוסרין מותר [פוסקים]: (יז) מ"א וכו' ועיין בפמ"ג שמתחבך לענין ת"ח ביו"ט אף בהספד אסור אפסר ללדורש בפניו מותר והג' ר' ב"ש מהכס דאסור: (יח) פמ"ג: (א) פוסקים: (ב) אחרונים: (ג) אחרונים: (ד) ועיין בסמ"ח תק"ד ס"ה יבנה"ל מה שכתבו שם אודות יא"ש כ"ס ולכאורה ה"ס לכאן: (ד) ואינו דומה לזק דטע"ל דס' היה חל האכילות שעה אחת קודם התג משא"כ בזה [ט"ז] ומ"א וא"ר ועוד הרבה אחרונים דלא כרס"ל וכו' וב"ד ואח"כ מלאתי בנכרי יוסף שהביא כסס תשובת ר' יוסף בן מייג ג"כ כה"ט ומו"א וכתב שאין לומר בזה הלכה כדברי המיקל באכל ע"ש: (ה) מ"א וב"ד ביו"ד סימן שצ"ט וב"ח שם וא"ר וישועות יעקב וח"א דלא כע"ז וסייעתו שמתמירין בזה: (ו) לבושי שרד: (ז) מ"א:

ח כרייתא שם י"ט
ט ר"י כתי' רש"י
סס במשנה שם י"ט
ל כחמנו ככרייתא
סס כ"מ רש"י שם
כסס הכא"ז
מדקמי קיים כפ"י
המנהג שם כחמנו

עליו אנינות : ה' אע"פ שאין אבילות ברגל אם מת לו מת ברגל מתעסקים בו ברגל לנחמו ולאחר הרגל כשיכלו שבעה למיתת המת אע"פ שעדיין לא כלה האבילות (כב) מלאכתו נעשית ע"י אחרים (גכ) בבהריהם ועבדיו עושים לו בצנעה * בתוך (ח) (כד) ביתו (כה) וא"צ לנחמו אחר הרגל מניין הימים שנחמוהו ברגל : ה' מת לו מת קודם הרגל (כו) ונהג אבילות 'אפי' (ט) שעה אחת לפני הרגל בטלה ממנו גזירת שבעה (כז) וימי הרגל עולים למנין (י) ל' הרי ו' לפני הרגל והרגל ומשלים עליהם עד ל' ידוקא שנהג אבילות באותה שעה אבל אם שנהג או הויד ולא נהג אבילות או שהיה סמוך לחשיכה ולא היה יכול לנהוג אין הרגל מבטל האבילות (כח) ודינו כדין קובר מתו ברגל : ה' יאם נהג שבעה ופגע בו הרגל מבטל ממנו גזירת ל' בראר היטב

(ט) שעה א'. כלומר שעה מועצת מ"ב : (י) שלשים. וכן התן ששאר ערב הרגל ובתוך הרגל מת לו מת אע"פ דחתן דעלמא שארע

ביאור הלכה

* בתוך ביתו. ועיין במש"כ שם הכתוב וסנה אף דבא"ז משמע דמסקתו למעשה כמו זקנו הגאון מהר"ם ולא כדעתו [וכמו שנתקן לקמיה חת לשון] נקט הכתוב 'אפי' משום דלחיות חבך באתרוהו וס' לא וכן כ"א דעתו כמו שכתבו במ"ב בשמו אכן מה דהקיל הכתוב עוד יותר ממנו לא נהירא כלל ואעתיק לשון הכתוב 'אפי' וז"ל ובתוך של אכל שמת לו מת בחו"מ מותר לעסוק בחנות מיד אחר יו"ט [א"ל בסיון תקצ"ח] וימ"ה דסיים א"ר כמו בשאר אבילות ר"ל כמו שם ביום השביעי מותר לפתוח את החנות כן בזה אם מת ביום ראשון דח"מ מותר תיכף אחר יו"ט דהוא יום השביעי) וז"ל לדיון לראשון רק ג' ימים ה"ה אם מת בעיו"ט אחרון מותר עכ"ל ובאמת לא דמי כלל דשם הלא יבא האכל עכ"פ ג' ימים באבילות משא"כ הכא דעדיין לא יבא כלום ודי לו לנקל בעניינו אם מת בחו"מ ביום ראשון דעכ"פ הלא עכשו יום שביעי ממיחת המת ולא לתפוס שתי קולות דהיינו ג' ימים וכלל התקנות אבילות כלל [וכפרטו שהפ"ג מפסקק גם על קולות של הא"ר ודעתו להחמיר בזה כקנו דייטו אם נקול כה"ר ולא יותר] ואעתיק לשון הא"ר ויראה לעין כל שהאמת כדבריו וז"ל ויראה לו דשותף אכל שמת לו מת בחו"מ ראשון מותר לעסוק בחנות תיכף אחר יו"ט כיון דמקלין בשאר אבילות אחר ג' ימים אכל שמעתי בשם זקני הגאון וז"ל שפסק לאיסור כמו בשאר אבילות עכ"ל הרי לך גמ"ד דעת הא"ר לנהוג לענין שותף של אכל בעלמא רק ג' ימים וכדעת מהרש"ל וס' ואפי"ס בעניינו החמיר דוקא אם מת בחו"מ ביום ראשון כדי שיהיה בזה עכ"פ פתיחת החנות ביום השביעי ממיחת המת וז"ל וע"כ העט"ס כמו שכתבנו למעלה כוללע"ד ברור. ודע דלענין שמועה קרובה פסוט דאע"פ ששלמו כבר שבעה ימים למיתת המת אסור בסמוכה כל האבילות בשאר אכל ובמש"כ ביו"ד סימן ת"ב דשמועה קרובה דיו ביום קטורה וכ"כ הפמ"צ

לעלות לתורה עכ"ל ע"ש : (ח) ביתו. ושותף של אכל שמת לו מת ביו"ט פסק הגאון מהר"ם מפמ"ג לאסור כמו בשאר אבילות ח"ו :

משנה ברורה

אנינות. ואזן ברגל אסור בד"ה דהוא אסור בשמחה ופסקו ד' ימים משמחו לכ' וכ"כ שפסוק לעלות בתורה [מ"א ע"ש] והנה מדבריו משמע דאף שבעה שאינו רואה לקברו וביו"ט ראשון או כגון בלילה שאין דרך לקברו אפי"ס אסור בד"ה ועיין בדגול מרדכא שמש"ג ע"ו (טו) דכיון שזו אין דין אנינות עליו למה יהא אסור בד"ה וכן מפסקק ע"ו כפסוק בגדי יסע ע"ש : (כב) מלאכתו נעשית ע"י אחרים וכו'. אפילו בדבר שאינו אכל דכדבר האכל מותר ע"י אחרים אפילו בביתו ואפילו בימים הראשונים שאחר הרגל ובדאיחא ביו"ד סימן ס"ה ע"ו ועיין בלבוש שכתב דאם הוא דבר האכל מותר לעשות בעלמא (יו) ובמאמר מרדכי מפסקק עליו ע"ש הטעם אכן אם לא יוכל לעשות ע"י אחרים והוא דבר אבילות כפ"כ מהגר"א : (כד) ביתו. ושותף של אכל שמת לו מת ביו"ט פסק הגאון מהר"ם מפמ"ג לאסור [לפתוח - חנות] כמו בשאר אבילות [ור"ל דלדך להתנות ג' ימים אחר יו"ט כמו דלדיון בשאר אבילות לענין שותף דאיחא שם ביו"ד ס"ב] באחרונים ע"ש] כפ"כ דהע"ט שם אליהו וז"ל אכן בהכנת אדם הלכות אבילות כלל קס"ט דין ב' הביא בשם א"ר להקל דהיינו אם מת ביום א' דהו"מ מותר להשתף לפתוח חנותו תיכף אחר יו"ט וע"כ בהכנ"מ שדעתו דאפילו מת בערב יו"ט אחרון ג"כ מותר להשתף לפתוח חנותו תיכף אחר יו"ט ועיין בבה"ל שזכרנו דהרשו על המדה ודיינו אם נקול כה"ר : (כה) ואין לריכין וכו'. וכן אין לנהוג אכל בע"ש שאחר הרגל קודם שברכו בביהכ"ל כהוגא אם כבר עברו שבעה ימים למיתת המת [אחרונים] : (כו) ונהג אבילות אפילו שעה אחת. לאו דוקא שעה אלא ר"ל זמן מועט מאד [אחרונים] ועיין פמ"ג דלאו דוקא אם נהג בחלית מנעול (יה) ה"ה אם נהג בכפית המטה או אחד משראר דברים השייכים לשבעה בטלה ממנו ע"ז גזירת שבעה : (כז) וימי הרגל עולים וכו'. ומעט שלשים אסור ללבוש בתוך הרגל (יט) כלום מנוהלים חדשים ולכנים וכן מה שהחמיר לפסמים לספר ולכבס בתוך הרגל כגון הכא ממדינת הים וכל השנויים לעיל בסיון תקל"א ס"ב וסימן תקל"ד מחמת איסור שלשים אסור ככלום. והתן שגשג אשה ערב הרגל ובתוך הרגל מת לו מת (כ) אין הרגל עולה לו למנין שלשים ששרי בתוך שבעת ימי המטה היה מותר בגיבון ותספורת ואינו חושש לאבילות כלל ובדאיחא ביו"ד סימן שמ"ב ומה שהיה זהיר ברגל שלא לנהג ולספר הוא מחמת הרגל לחוד נמא' שלא נהג אבילות ברגל כלל וע"כ צריך לנהוג לאחר שהשלים ימי מטהה שלו שבעת ימי אבילות ואח"כ שלשים : (כח) ודינו כדין קובר וכו'. שנהג בו דברים שבעה ומהחיל למנות שבעה אחר הרגל וימי הרגל עולים לו למנין שלשים

שער הציון

(טו) וע"ש שדו"ק ליישב אולי דברי מהר"ם לזבלין שמתו הו"א מ"א את דיו איברי בליל יו"ט שני וגם זה אין ברור שיהא אסור או בד"ה ועוד דהאמציין בזהר"מ ויראה דמירי שמת כפס"ט ובמ"ז חל יום א' של פסח ואפי"ס החמיר שלא לומר הגדה מפני שם בו מדרש מקראות. ודע שמשני קושיא דהנמ"ר והבגדי יסע לא השתתפו דברי מהר"ם שכתבתי שלא לומר בעלמא ההגדה : (יז) שמקור הלבוש הוא מדברי ר"י האו"ב ככ"ו ודברי ר"י' אינו מיידי כלל לאחר הרגל אלא לענין תוך הרגל ובמאמר לשון בכו" ביו"ד סימן שצ"ג ובמ"א שם וגם מדברי התוספות שם י"ט ע"כ ד"ה מלאכתו מוכת דכתיבו אפילו ע"י אחרים אינו מותר כ"א בדבר האכל וכ"ש ע"י עמלו. ואגב חתימת הכותב שם ביו"ד סימן שצ"ט ס"ב בהג"ה בתי' רע"א שם דאיתי דבר פולח שכתב שם דמש"כ המ"א אם אין דבר האכל וכו' ז"ל דקאי על אחר שכלו שבעה ימים מיום הקבורה ואיך המענין ברי"ו גוסא ויראה דקאי על תוך הרגל וז"ל : (יח) כתב עוד דאפשר אף אם הויד כל שגלה דעתו באחד מהדברים ונהג שעה בעלת גזירת שבעה וז"ל : (יט) שרע"ו ו"ד ס' שצ"ע כפיתת המכין וז"ל כהר"ם וכן העתיקו האחרונים לדינא וז"ל כהנ"א קנינו : (כ) ע"ו וז"ל וז"ל כהנ"א ה"ל :

הלכות חול המועד סימן תקמח

(בט) אפילו חל יום שבעה בערב הרגל מותר לספר ולכבס בערב הרגל. הגם (ל) וס"ה הרחיק לידן דוהגין איסור רחיק כל ל' * ומוותר לרחוק (לא) יסמוך לערב (לב) וא"ל להמתין עד הלילה (הגם"מ ומרדכי והג"ח) * ואצ"ל אם חל יום ח' להיות בשבת ערב הרגל * שמוותר לספר בע"ש * ואם לא גילה בערב הרגל מותר לגלח אחר הרגל שהרי כבר נתבטל ממנו גזירת שלשים אבל בתוך הרגל (לג) לא יגלח כיון שהיה אפשר לו לגלח קודם הרגל יואם חל יום שבעה שלו בשבת ערב הרגל מותר לגלח בח"ה כיון שלא היה אפשר לו לגלח (יא) קודם: * * * * * דרגל מבטל גזירת שלשים בשאר חמשים אבל באביו ואמו שאסור לרגל (לד) עד שיגדלו בו חביריו אפי' פגע בו הרגל לאחר ל' יום אינו מבטל: * י * יואם חל (לה) א' (יב) מימי האבילות חוץ מהשביעי בערב הרגל (לו) מותר לכבס ולא ילבשנו עד הלילה ושוב ליוהר מלבבם (לז) עד אחר חצות כדי שיהא ניכר שמפני הרגל הוא מכבס ראב"ל (לח) לרחוק אסור עד הלילה

ס"ה כגמרא ואפ"ל
שאלו
ס' (כאשר הגהתי כן
הוא שס"ה וא"ל
להמתין וכו' פירוש
וירחק בלשון)
ע"ש כגמרא ואפ"ל
שאלו פ"ס כגמרא
גמרא כאפ"ל שאלו
ע"הא"ש שס"ה כגמרא
דעל כל המתים כו'
ס"ה ק' הרא"ש שס"
כס"ה הרא"ש
ר' מיימא דרב הונא
ס"ה י"ט

שערי תשובה

(כפ"ש) וא"ל אם חל שמיני שלו (כע"ש) [בשבת כו']. וע' בשו"ת כ"ח החדשות ס"י י"ב שמוחר לחזור מיד למקומו כגמרא שבת זו וכן מותר לו ללבוש בגדי שבת ומ"מ אסור לו ליכנס לבית המטה בשבת זה ע"ש וכן דעת הבית הלל כיו"ד סימן ש"ט אך השבתי ח"א סימן ל' השיב על הכ"ס ודעתו לאסור חזרה למקומו ולבוש בגדי שבת ע"ש וכתב שאין ראיה מתל שלשים שלו בשבת שמוחר בע"ש שס"ה מקל הרמ"א שו"ל דיוס כ"ט כיוס למ"ד כו' כגמרא מוס"מ סימן ת' ע"ש ומ"מ נראה כיון דב"ח מתיר בזה שאינו אלא מנהג המוסר להקל איתו שגת הוראה כמ"ה השבתי שם לו על מה שסמך ומ"מ מדברי הד"מ אין משם ראיה דאפשר אע"ג דא"ל בשבת כמ"ד כו' אכל שמיני מקום וגיבשת כגדי שבת שאינו אלא מנהג מותר ואפשר דא"ל ה"ה דכ"ה ה"ה מורה הלכה כבית הלל ומ"מ לענין גיבשת כגדי שבת נראה להחמיר אם הם חדשים עדיון ניכר הדבה וענין כיו"ד ס"י שס"ט סעיף ה' ולקמן כגמרא ס"י תקנ"א ס"ק כ' ואם אין לו אחרים אפשר שיש להקל גם בזה: (יא) קודם. עכ"ה וענין לעיל ס"י תקנ"א ס"ק ז' מ"ש כשם שירי כנה"ח וכו' י"ב שחולקים ע"ז וענין בשו"ת שם דקרא בזה א"ל בע"ה ור"ה ביטל ממנו גזרת שבעה ויה"כ גזרת שלשים ושא"ל אם מותר לגלח ערב שבת והשיב דאסור דלא מהני גערה בזה כיון שעדיין לא שמו לו שלשים בפועל ע"ש ובהגהות בן המהמר:

ביאור הלכה

בסוף הסימן: * ומוותר לרחוק סמוך לערב. לדעת רמ"א שהתמיר דוקא סמוך לערב ל"ד לענין רחיקה דה"ה לענין לספר ולכבס וכדליתא כיו"ד סימן ש"ט ס"ג כגמ"ה עיי"ש. ודע דמש"כ הרמ"א סמוך לערב היינו לדעת הראשונה המוכה כס"י שס"ל שם עד הלילה כאן מותר סמוך לערב דאלו להם מתירין שם כאן מותר חוץ קודם חלות כ"כ הגר"א ופשוט: * ואצ"ל אם לא וכו'. נקט לכתב וא"ל משום דכשנמנו לו שמונה ימים קודם הרגל נתיא' פשוטא דהרגל מבטל גזירת שלשים ומוותר להסתפר בו כיום וזה הרגל יום שמיני שלו בשבת שא"ל לו לספר ומוכרת לגבות זה בע"ש תשיב כא"ל פ"ה יום שמיני כ"מ בגמרא [מ"א]: * שמוחר לספר בע"ש. וכן לכבס ולרחוק ונראה דבזה א"ל להמתין עד אחר תפלת המנחה ושא"ל לעיל דלרין

באר היטב

לו אבילות תוך ז' ימי המטהה אין מונין למ"ד אלא אחר ימי המטהה מ"מ חתן זה עולין לו ז' ימי המטהה למנין למ"ד מ"ב אבל הע"ז פסק דגם כאן אין עולין לו מן המנין ועי' כיו"ד ס"י ש"ט: (יא) קודם. מי שמת לו אביו או אמו ושלמו למ"ד יום ביום א' של חג וגערו בו בתוך הרגל מותר לגלח בזה"מ כיון שלא היה יכול לגלח בעי"ט הלק"ט ח"א ס"י רפ"ה: (יב) מימי. כגון יום ה' או

משנה ברורה

שלשים וכנ"ל כס"א: (בט) אפילו חל יום שביעי בערב הרגל וכו'. דקו"ל מקלח היום ככולו לענין אבילות לפיכך יום שביעי עולה לו לבאן ולכאן תחלת יום השביעי הוא תשלום השבעה וחת"כ מתחיל יום שמיני דהוא נחשב מהתחלת שלשים וכיון דהתחיל יום אחד מן השלשים א"ל לשמור חוץ כלום לאחר הרגל מן השלשים דבא הרגל ומפסיקו ויותר מזה דאפילו בזה היום גופא מותר לגלח ולכבס (כא) אפילו בגזירת משום כבוד הרגל: (ל) וה"ה הרחיקה לידן דוהגין וכו'. ר"ל אף לידן דעלמא דוהגין איסור רחיקה כל ל' מ"מ כענייניו אינו המור מתקפורת ומוחר (כב) אפילו רחיקה בתמין: (לא) סמוך לערב. כדי שיהיה ניכר (כג) שהוא משום דווקא בכל עיו"ט (כה) אבל בע"ש מותר בכל אחר חלות אפילו קודם חלות כיון דאחר אסור לו לגלח אחר חלות כדליתא בהלכות פסח: (לב) וא"ל להמתין עד הלילה. קאי (כו) ארחיקה דאלו תספורת וכביסה בלילה אסור וכו' ודאי נר"ך לעשות סמוך לערב דהיינו אחר תפלת המנחה וכדלקמיה: (לג) לא יגלח וכו'. פשוט דה"ה לענין כיבוס: (לד) עד שיגדלו וכו'. ואם גערו בו אף בתוך ל' מותר [א"ר]: (לה) אחד מימי האבילות. אפילו יום ראשון: (לו) מותר לכבס. דכיון דבליילא א"ל לו לכבס מפני יו"ט התירו לו כיום מפני הרגל (כז) אבל תספורת אסור עד שלשים: (לז) עד אחר חלות. לדעת רמ"א לעיל כס"ה לא יכבס עד סמוך לערב: (לח) לרחוק אסור עד הלילה. ר"ל אפילו (כח) כגון דהא

שער הציון

(כא) דלא עדיף מתספורת דאסור בעלמא מדינא עד שלשים ואפ"ה הרגל מתספור וכו' בזה: (כב) ארחיקים: (כג) והנה מדברי המחבר לקמן כס"י משמע דדי במה שטעם זה אחר חלות וא"ל דמות הרמ"א משום דרחיקא אפשר בלילה לפיכך התמיר טפי דהמעין כיו"ד סימן ש"ט ס"ג כגמ"ה יראה דמ"א התמיר גם כביבוס ותספורת והלכת דהמחבר פליג בזה ע"ס הרמ"א ולדעתו דביוטו א"ל להמתין עד סמוך לערב ובשעת הדחק אפשר דיש לפסוק להקל כדעת המחבר לדברי הרמ"א הוא רק דעת הג"א כס"ה ראשונים (ומה שאינו ברמ"א כס"ה מדברי איתו מדויק דלא נמצא שם בלשון זה וגם בהגהת מיימוני הביא דתי דעות יש וסוגין להמתין ויש מקילין בזה כבוקר עיי"ש) ונלשון המחבר משמע דכענייניו מיקל טפי שא"ל להמתין עד אחר חלות וכ"כ במאמר מרדכי ודו"ט שמתמיר בזה כמו כס"י: (כד) ב"י כס"ה א"ל: (כה) א"ר והעתיקו בחכמת אדם: (כו) ואף דרחיקה בתמין אסור כיו"ט בלילה מ"מ יטויר כמס' פרוקים ומותר כגון שהותמו מעיו"ט דלדעת המחבר לעיל כס"ה תקנ"א מותר לרחוק בזה ואף לדעת הרמ"א שם אינו אסור רק כל גופו כאחד אלא לא אבר אבר כמו שכתב במ"ב שם: (כז) פוסקים: (כח) פוסקים ואין להקשות תמיר בתמין דהא בתמין אסור לרחוק כיו"ט י"ל דלפעמים מותר כגון שהותמו מעיו"ט כדלעיל כס"ה תקנ"א ואפילו לדעת רמ"א שם דמתמיר בזה ג"כ י"ל כענייניו אין פסדה להקל יותר בתמין מבלשון: ובא"ר

ש'הגות מו"י
ר"כ"ה ור"י
ה' משנה
וכרס"ב
א' מומלך דרב עני
בר ששון שם כ"ד
ב' שם וכדאמר
ר"א א"ר אבטיאל
ג' שם מומלך דרב
ספא ד רמנ"י וכ"כ
הערה שם מומלך
דרבינא שם מומלך
דרבי יוסי בר אבין
שם ח' ה"ה שם
בשם רמנ"י דריון
דאמרי שמועס
קדושה ה"ה ה"ה
קדושה חת ממו כ"ג
ט גס זה מדברי
ה"ה שם הרמב"ן
* עוד בשם סמ"ק

(לט) *ויש מתירין לרחוץ אחר תפלת (ט) המנחה סמוך לחשיכה. כגס ולדין לנחש (יג) איסור רחילה כל ז' (מא) אסור לרחוץ (מב) * דהא הרגל לא בטל ממנו רק גזרת שבעה ור"ה לענין כבוס במקוץ לנחשין איסור כבוס כל ז' : י"א ה"ה ויה"ב חשיבו כרגלים לבטל האבילות : י"ב *נהג שעה אחת לפני הפסח אותה שעה חשובה כשבעה וח' ימי הפסח הרי חמשה עשר ומשלים עליהם (עוד) ט"ו : י"ג ישעה אחת לפני עצרת חשובה כז' ועצרת כיון שאם לא הקריב קרבנות עצרת בעצרת יש לו תשלומין כל ז' חשוב כז' : הרי י"ד ומשלים עליהם (עוד) י"ו ויום ב' של עצרת (מג) עולה למנין ה"ו : י"ד ישעה אחת לפני ראש השנה במלה ממנו גזירת שבעה מפני ראש השנה וגזירת שלשים מבטל ממנו יום הכיפורים יומגלה בערב יה"כ וה"ה לקובר מתו בשלשה לתשרי (מד) שמוגלה בערב יה"כ : מ"ן ישעה אחת לפני יום הכיפורים במלה ממנו גזירת שבעה מפני יה"כ וגזירת שלשים מבטל ממנו החג (מה) ומגלה בערב החג : מ"ן ישעה אחת לפני החג והחג הרי י"ד (מו) ושמיני עצרת (יד) שבעה הרי כ"א יום (מז) ויום שני של שמיני עצרת הרי כ"ב ומשלים עליהם ח' : י"ז (מח) ישמע שמועה קרובה בשבת או ברגל ולמוציא שבת ורגל נעשית רחוקה (מט) דינו כדיון שמע שמועה רחוקה (נ) אחר השבת והרגל ה"ה אלא שבשבת וברגל נהג דברים שבצנעה : י"ח (נא) ששמע שמועה רחוקה בשבת או ברגל אינו נהג בהם אפי' דברים שבצנעה אלא למוציא שבת או הרגל נהג שעה אחת ודיו : י"ט ישמע שמועה קרובה (סו) בעצרת שבת עולה ליום אחד (נב) ולמחר קורע והוי ליה יום ששי שביעי

שערי תשובה

(יג) איסור. * עכ"ל. ועיין לקמן ס"ס תר"ו ובמג"א שם ועיין בנ"ה תפלת שבת חן ס' * ל"א שחמה על מ"ה הש"ך ביו"ד ס' * שפ"א דמילת כל גופו בלון ל"א איסורא תוך למ"ד ע"ש ואף שקל נראה כן מפשטות לשון הרמ"א י"ש לדחות וכן נהגו להקל בטכילת בלון דדברי הש"ך : (יד) שבעה. * עכ"ל. ועיין בנ"ה כ"ח החדשות ס' י"א שמשגי על מהרש"ל בזה והעלה א"ת עולה אלא ליום אחד ועיין ביו"ד סימן ש"ט סוף ב' בנ"ו וס' שם :

בשבת והוי יום שביעי שלו בשבת דאין לנהוג איסור בדברים שבצנעה

ביאור הלכה

שיח' ניכר שהוא משום כבוד הרגל משא"כ הכא : * דהא הרגל לא בטל וכו'. עיין במ"ב דהמנהג להקל ולפ"י מי שמת לו מת בע"ש ובשבת הוא ערב הרגל מותר לרחוץ בע"ש סמוך לחשיכה בחמין לכבוד הרגל (תה"ד ס' רפ"ו והעתיקו הש"ך ביו"ד ס' * ש"ט ומ"א בעניניו ועיין בא"ר שמשגי עליהם דהא כתב שם גד"מ דהמנהג בזה להחמיר ועיין בפמ"ר שספחתי ג"כ דאף דאנו מקילין בערב הרגל גופא משום כבוד הרגל אין לראיה מזה להקל גם בע"ש מטעם זה [ואין לראיה מהא דמקילין בשבת יום שמיני בשבת לרחוץ בע"ש דהתם כבר שלמו שבעת ימי אבילות] ומא"ד להקל רק בליוץ

לערב : (מא) אסור לרחוץ וכו'. ר"ל סמוך לחשיכה וכן בחוה"מ אסור לרחוץ עד תשלום שלשים דדינו כמו תפסורת : (מב) דהא הרגל לא בטל וכו'. ומ"מ המנהג (ל) להקל בזה כמ"ס הרמ"א ביו"ד סימן ש"ט ס' ס"ה (לא) ויש מאחרונים בסוברין דאין להקל לרחוץ בחמין רק בלון [ומ"מ בחוה"מ (נב) בודאי יש לסמוך להקל ואפילו לדעת המקילין בחמין (נז) הוא דוקא בעו"ש וכן בחוה"מ משום כבוד הרגל אבל אחר הרגל אסור ברחיקה וכיבוס עד שלשים שהרי הרגל לא בטל ממנו גזירת שלשים ועיין בהגהות אמרי ברוך ביו"ד סימן ש"ט : (מג) עולה למנין ה"ו. אחריו דאנו בקוהין בקביעה דירחא ועיקר יו"ט אינו אלא יום א' : (מד) שמוגלה בעו"ש. כ. דהוא יום שביעי ועולה לכאן ולכאן וכנ"ל בס"ח וכו' דמותר רחילה וכיבוס ועיין לקמן בסיומן תר"ו במ"א סוף הסיומן דמא"ד שם לענין רחילה שעה או שתיים קודם חשיכה ולא קודם ובניניו ששבעה אפסר להקל אפילו קודם : (מה) ומגלה בערב החג. וכו"ש שיותר רחילה וכיבוס דלישון עד שלשים אינו אלא מנהגא וזמן הגילוח הוא במבואר בס"ה בהג"ה : (מו) ושמיני עצרת שבעה. דהוא חשוב רגל בפ"ע ונעל עליו שבעה ימים ואף דש"מ גופא אין לו תשלומין לקרבנותיו כמו עצרת בס"ג (נד) מ"מ כיון דהקשו כל המועדים כולו להדי מלכודים אחר כל המועדים אלא מועדי ד' ע"כ דין אחד להם : (מז) ויום שני של שמיני וכו'. ר"ל אף בחו"ל שעושין שני ימים נחשב יום שני לענין שלשים כשאר ימות החול שלא יהיה לר"ח ח"כ להוסיף עוד רק ח' ימים : (מח) ששמע שמועה קרובה. היינו שהוא חוץ ל' שבת קרובה : (מט) דינו כדיון שמע שמועה רחוקה בשבת או ברגל אינו נהג בהם אפי' דברים שבצנעה אלא למוציא שבת או הרגל נהג שעה אחת ודיו : י"ט ישמע שמועה קרובה (סו) בעצרת שבת עולה ליום אחד (נב) ולמחר קורע. לאו דיקא (לה) ור"ל במוציא שבת.

ואם

שער הציון

(כט) ובא"ר הביא בשם ראב"ן דמיקל גם בשאר דיו אבנות מן המנחה ולמנחה : (ל) ש"ך ביו"ד שם ומ"א בעניניו : (לז) הגם דלדעת א"ר בודאי גם בחול המועד יש להחמיר מ"מ לע"ד דהא להקל אחרי שכל האחרונים מקילין ומה שהעתיקו דעתו לענין עו"ש משום דכל"ה הרבה ראשונים ס"ל דליקוד כחילה עד היום וא"ף בזה הרבה להקל אין למחות בידו : (לז) ה"ה שם והעתיקו ה"ה וס"א : (לד) ב"י ונזכר : (לה) דהתם תפסות

הלכות חור המועד סימן תקמח תקמ"ח

לאבילות : ב' ימים אחר החג שמע שמת לו מת בערב החג אע"פ שאם נמנה שעה אחת לפני החג שבעה ושבעת ימי ההג ויום שמיני עצרת ב"א ועשרה ימים אחרים הרי ל"א אין לזה דין שמועה רחוקה אלא דין שמועה קרובה (נג) שאין הרגל עולה למי שלא נהג אבילות קודם לו כלל וכל שכן למי שלא היה יודע שמת לו מת :

ב' רבי' ירוחם בתיב
כ"ח כסע בעל הנא"ו
וכ"כ הרמב"ן בספר
תורת האדם
א כבייתא רבא
סנהא י"א

הלכות תשעה באב ושאר תעניות

תקמ"ח להתענות ד' צומות. וכו' ב' סעיפים :

א (א) * חייבים להתענות בתשעה באב וכו' בתמוז (ה) ובג' תשרי וכו' בטבת (ב) ספני שערי תשובה

(ה) ובג'. ענה"ט מ"ט בשם ה"י. ועיין ב"ז שם כהנא יוסף מסיק להחריב כיון שאינו ביום שארע בו ע"ס :

רחוקה בשבת שאז נוהג אבילות שעה אחת כלילה ולא ככ"ח עיין י"ד סימן ת"כ ס"ק ד' מ"ש :
(ה) ובג'. וזאתו כ"י בשם רי"ד דבר"ה נהרג גדליה ונדהה תעניתו על יום חול ולפ"ז היה נראה דאם יש מילה בל"ג דאין בעל ברית מתענה עד הלילה כמו בע"ב שהל בשבת ונדהה ליום א' אבל יש להלך דהתם נראה לכל הדחייה בזמנו דאזו רואים שיעקר התענית של ע"ב הל בשבת אלא שנדהה ע"כ נשתנה דינו משא"כ בל"ג דפסע הראשון דחורו וגורו להתענות ביום ג' לעולם חל הגזירה לעולם בשנה ואין נראה לנו הדחייה ע"ז : וכו' ממאלי דאמרין בפ"ק דמגילה דבי נטע וכו' וביקש לעקור ע"ב וכו' והואיל ואידידי אידעי וכו' ואם מיתא דל"ג חשוב נדהה א"כ ר' מעיקרא איך לא עקר ל"ג אלא ע"כ לומר דהתם מעיקרא כך קבלו עליהו לעשותו לעולם כיום שנהרג בו ממש ולא חשיב נדהה עיין יד אהרן. מי טענה ואכל בהם יתענה בה"ב מהר"ל : (ב) משני. כדי לעורר

משנה ברורה

ואם שמע שמועה קרובה בשבת ערב הרגל שבת עולה לו ליום אחד ויו"ט מבטל גזירת שבעה [אחרונים] כתב הפמ"ג קדים י"ל דאין הרגל מבטל ויש לו דין שבעה ושלאים אפילו נהג שעה אחת לפני הרגל ע"ס : (נג) שאין הרגל עולה וכו'. ומ"נ יולדת (לו) שמת לה מת שתיבת להתאבל עליו וה"ה שאר חולה וא"ל לכן להתאבל מחמת חלישותו כיון שהם ידעו מזה איך מחמת אונס א"ל לכן לנהוג אבילות והרגל פגע בתוך ו' בטל מזה גזירת שבעה וה"ה לענין שלשים. ויתר דיני הפרטים השייכים לענין זה מובאר הכל ביו"ד סימן ש"פ ע"ס :

(א) חייבים להתענות וכו'. והוא מדברי הנביאים בדכתיב בקרא (זכריה ח) לום הרביעי ולום החמישי ולום השביעי ולום העשירי וגו' ואח"ל לום הרביעי זה י"ו בתמוז שהוא בחדש רביעי למנין החדשים ולום החמישי זה ט' באב שהוא בחדש החמישי ולום השביעי זה לום גדלי' שהוא בחדש השביעי ולום העשירי זה עשרה בטבת שהוא בחדש העשירי. וכל אלו הימים כל ישראל מתענים בהם מפני הארות שאירעו בהם (א) כדי לעורר הלבבות לפקח על דרכי התשובה ויהיה זה זכרון למעשינו הרעים ומעשה אבותינו דרכי חייבים להתענות בהם וכמו שכתבנו למעלה : (ב) ממני דברים הרעים וכו'. כי ביו"ב בתמוז ארעו בו ה' לרות בו נשתברו הלוות כשירד משה מן ההר כמפורש בתורה וביטל התמיד עוד מלהקריב בנית הראשון והזבחה העיר בחורבן בית שני ושרף אפוסטמוס הרשע את התורה והעומד גלס בהיכל. ובט"ב היה בו חורבן הגדול שנחרב בו הבית הראשון וגם 'השני ובה היום גזר על אבותינו שמתדבר שאל יבסו לארץ ובה היום נלכדה עיר גדולה וביחד שמה והיו בה אלפים ורבות משראל ונפלו כולם ביד העכו"ם ונהרגו כולם והיתה לרה גדולה כמו חורבן ביהמ"ק וכו' ביום המוכן לפורענות חרש טורקסרוסום הרשע את ההיכל ואת סביביו לחיים מה שנאמר ליון שדה חרש. ויום ג' בחשיר בו נהרג גדליה בן אחיקם שמיטוה

כ"ס וכן נכתב אדם נוטע להחמיר בזה [ופשוט דלפ"ז אפי' אם חל יום שביעי שלו בשבת ערב הרגל יהיה ג"כ חסור לנחמן בע"ס וכו' כהנ"א שם] אהמס כד"ה כהלות אבילות וכן ביו"ד סי' ז"ט העתיק דברי הסה"ד להלכה [אמנם ק"ק דסותר עליו למ"ש בדגמ"ל ליו"ד שם תידין דברי הרמ"א דאזינו מתיר רק בזמן וכדעת הא"ר] הוצא מכל זה הדין לסמוך להקל בודאי אין מוחין בידו אחרי שש"ך וזו"ל דה"ה העתיקו דברי הסה"ד להלכה והשגת הא"ר הוא רק ממנהגא שכתב שם הד"מ דנוהגין להחמיר : * חייבים להתענות וכו'. כתב הרמב"ם בכסף תענית תתן שחל אחד מהרענות אומות בתוך ימי שמחת לבו מסתבר לי שהוא חייב להתענות בהם דלע"ג דמי רגל ושמחה שלו היא ואין אבילות חדשה חלה בהם ואין שמחה אלא באבילות כדאמרין גבי בגלים ובג' פורים מ"מ כיון דרגל דרגל יומי מדרבנן ותעניתו אלו הם דרכים אחי אבילות דרכים ודמי רגל דרבנן ועוד דיוחיד מקרא מלא דינר הכתוב אם לא אעלה את יושלם על ראש שמתתי ע"ל ואין חתירה מזה להא דמבאר בסיון תקנ"ע דעל ברית מתענה ואינו משלים אף דגם הוא רק יו"ט של יחיד התם בעם משום דנדהה (אבל מ"א ראהו מדברי הרמב"ם אלו למסקנת הכ"י דבאין נדהה מתחיל להשלים) ונפקין מדברי הרמב"ם אלו דל"ע ליום גדליה אינו נקרא תמיד בשם נדהה וכסנתר ה"י וזל"א כהנא יוסף שהוצא בעט"מ :

שהיה כמעט עתה עד שגרס להם ולנו אותן הארות שזכרון הדברים אלו נשוב להטיב כמו שנאמר והתורו את עיני ואת עון אבותם וגו' (ב) ולכן חייב כל איש לשום אל לבו באותן הימים ולפסע במעשיו ולשוב בהן כי אין העיקר התענית כמ"ש ב"אשי נינוה וירא ד' את מעשיהם ואמרו חז"ל את שקס ואת תעניתם לא נאמר אלא את מעשיהם ואין תעניתם אלא הכנה לתשובה (ג) וכן אותם האנשים שפסעם מתענים הלולים בטוול וכדברים בעלים תפשו הטפל והיהו העיקר ומ"מ אין לפטור את עצמו בתשובה בלבד כי ימים אלו הם מ"מ מדברי הנביאים להתענות בהם וכמו שכתבנו למעלה : (ב) ממני דברים הרעים וכו'. כי ביו"ב בתמוז ארעו בו ה' לרות בו נשתברו הלוות כשירד משה מן ההר כמפורש בתורה וביטל התמיד עוד מלהקריב בנית הראשון והזבחה העיר בחורבן בית שני ושרף אפוסטמוס הרשע את התורה והעומד גלס בהיכל. ובט"ב היה בו חורבן הגדול שנחרב בו הבית הראשון וגם 'השני ובה היום גזר על אבותינו שמתדבר שאל יבסו לארץ ובה היום נלכדה עיר גדולה וביחד שמה והיו בה אלפים ורבות משראל ונפלו כולם ביד העכו"ם ונהרגו כולם והיתה לרה גדולה כמו חורבן ביהמ"ק וכו' ביום המוכן לפורענות חרש טורקסרוסום הרשע את ההיכל ואת סביביו לחיים מה שנאמר ליון שדה חרש. ויום ג' בחשיר בו נהרג גדליה בן אחיקם שמיטוה

שער הציון

(לו) תשובת שבות יעקב ח"ה סי' פ"ח וכן הסכים בשו"ע יעקב להקל וזל"א כ"ס שמתור בזה. א"ת"כ מאלתי ביו"ד סי' ש"ו כפ"ת פק"ג בשם החכם פוער משמע ג"כ שדעתו להקל דכנה"ג הרגל דמסיו : (ה) רמב"ם : (ב) אחרונים : (א) ח"ה :

כג 45 באר הנוולת

א רמב"ן בספר
תורת האדם טור
וה"פ ב תוספות
בספ" דתענית
וה"פ

א *הכל חייבים להתענות ארבע צומות הללו (א) ואסור לפרוץ גדר. הגם (ב) *מיא (ג) עובדות ומייקיות שלטעניות הרבם (ד) * אין להתענות (הגשות מיימוני והמגיד פ"ה) ואפי' אינן מלמעטות אינן מחויבות להתענות (ה) אלא שגבנו (ו) להחמיר ודוקא בג' לומות אבל בט' בלא מחויבות להשלים (כלקמן סי' תקנ"ד סיפ' ה'): ב' יצומות הללו חוץ מט' באב (ז) מותרים ברחיצה

שערי תשובה

הלבבות לתשובה רמב"ם: (ג) ב'. ולא רצו לגזור גם ב' בו דאין
שעריהן על הצבור יותר מדאי רמב"ן. וכתב המ"א וא"כ בעל נפש
יתענה גם ב'. מיהו בירושלמי איחא שבראשונה היה ג"ב ביו"ט
אלא מפני הצרות עשו בחשבון: (ה) להחמיר. כתב מ"ע כ"ז קטנים מאכילין אותם להם
ומים להתחבל עם הציבור ע"כ וכתב המ"א וי"ל דוקא קטן
שים לו דעת להתחבל: (ז) מותרים. ובעל נפש יחמיר בכולם כמו
בט"ז חוץ מחילית מנעל שלא יראה כחוכא ואיטולא שלי"ה. מ"מ
ברכות דר' כ' ולפרש דברי החס' אלא דביקש לעקור וע"ש שכתב שו"ל שרבי ג' חזן רחוק בו וא"כ בדחית חמין אכסו וכלי האחרונים שבעל נפש יחמיר בו. ויחזיר בו. ויעיין במבנין ח"ב ס' ט"ז באורך בזה ובפס' מחב"י בשם דוד אמת אינו יכול להתענות בג' זמנות חוץ מט"ב אין לירך התרה ע"ש:

הלכה

לראש לאחר החורבן על הפליטה הנשארה וכבדה גחלת ישראל
הנשארה כי ע"י שנהרג גלו כולם ומהרגו מהם לחלפים. ועשרה
שבת שבו סוף מלך בבל י"ז השטע על ירושלים והביאה במחור
ובמחוק וממה נמשך החורבן: (א) בזה. מי עשה והכל בזה
(ד) מ"ר לר"ך השלם התעוה אחר שבהל דמי שאל שם חיזור
ויאלל שום ואם לר"ך להשטעות יום אחר עיין לקמן סימן תקס"ח
ס"א ובמ"ב שם: (ד) בט'. והלכו גס בפי' (ה) לר"ן
מטריחין על הצור ומה מלאי:
(א) ואסור לפרוץ גדר. ר"ל אע"ל למסקנין בממרא דבזמן דליין
מלאי גירות כוכבים על ישראל תלוי הדבר ברעון
ישראל להיטו את רוב ישראל והסכימו שלא להתענות מה'
ומהם רבאם גדלו רבוי המספרים דמחסי דבר ר"י והר"ן מלין

[illegible][illegible]

הלכות תשעה באב סימן תקנא תקנא

וסיבה ונעילת הסנדל ותשימש המטה (ז) וא"צ להפסיק בהם מבעוד יום: ג (ג) (ח) יכל ר' צומות הללו אם חלו להיות בשבת (ט) נדחין לאחר השבת: ה (י) ואם חלו (ד) בערב שבת קורים (יא) בשחרית ומנחה ויחל (ב"י) ואם יש חופה ביום התענית בערב שבת נוסגין להתפלל מנחה ולקרות ויחל (ב) ואח"כ עושין (ה) החופה ויע"ל סי' רמ"ט סעיף ד' אם משלימין התענית: ד' בשבת קודם לצום מברין שלוח צבור הצום חוץ מט' באב וצום כפור וצום פורים וסימנך אב"ף עליו פיהו (ומנהג השכנים שלא להכריז שום אחד מהם): °

א משנה מגילה ה' וכו' רש"י שם וכו' רמב"ם בפ"ה הלכות תענית ד' אדורדורס ° (ד"ו) עבודת ומניקות בלומות כס' תק"ן ותקנ"ד (תרי"ו)

תקנא דיני שבוע שחל מ' באב להיות בתוכה. ובו י"ח סעיפים:

א מש"י תענית כ"ו ב מוצא דרב פסא שם כ"ט

א"מ שנכנס אב (א) ממעטין (ה) בשמחה יזכר ישראל דאית ליה דינא בהדי כותי (ב) (ב) לישתטיב מיניה דרעי מוליה. הגה מילה שהיא מר"ח עד ט' באב נוסגין שהמחל (ג) (ג) ובעל ברית שערי תשובה

באר היטב

כלל עטילה לא יפרוש מאשתו מ"א. ועכשיו ברחינה המנהג לאסור ומפני כבוד השבת מותר ב"ח: (ג) כל. לאו דוקא דלעולם אין עשרה בעבת בשבת כמ"ס סי' תכ"ה ס"ב: (ד) בע"ש. וא"א לחול בע"ש אלא עשרה בעבת ואז אין אומרים וידוים במנחה עמ"ס סי' תי"ו: (ה) החופה. ואסור החתן לשחות מכוס של ברכה מבני ונותנין לתינוקות עס' תקס"ב ס"ב מ"א. וכן כשהל בתוך שבת ימי החופה ישלים תעניתו אבל יאר זייט א"צ להתענות תוך שבת ימי החופה אם נשא בתולה או בחור אלמנה מאתו בעטרת וקנים ועיין במ"א סי' תקנ"ט ס"ק י"א:

(ה) בשמחה. פי' שאין שמחין כלל כמ"ס התוס' פ"ק דמגילה דף ה' ע"ב: (ב) לישתטיב. עד ר"ח אלול רי"ו וכו' בגמרא ועיין בתשובת שבות יעקב ח"ג סי' ל"ה: (ג) ובעל ברית. כתב מ"א גראה דוקא אותו. שתופס התינוק על ברכיו בשעת המילה אבל המכנים והמוציא התינוק אינו בכלל זה וכו' שבת שחל ט"ב שמדינא אסור ללבוש לבנים ללא שרי אלא להתפוס התינוק עכ"ל. ועיין ב"ד סי' שז"א ס"ק ג' מש"ס. ומדלא כתב גמ' שמותקין ללגלג משמע דאסור וכתב א"ו חסור לא וקינו דאלל תוך שלשים לא יתקן לפרניו אם יש מוהל אחר וכן לא יגלה תוך שלשים במילה ע"כ. ורמ"א כתב ב"ד סי' שז"א ס"ג דמותר ללגלג וז"ע וע"ש

(ד) בע"ש. עכ"ט ועיין ביד אפרים מ"ס בזה לעין אמרת עגנו: (ג) ובעל ברית. עכ"ט ועיין בפמ"א ח"ג סי' ל"ו שהביא על הכה"ט וכתב שאין לדייק מדלא כתב ביתר לגלג ודוק לאידך גיסא דלא כתב איסור י"ל דסמך על מ"ס להתיר ללבוש לבנים ה"ס לגלג כיון שנהגים לגלג לפי שז"ל שם הוא ובמח"ב כתב בשם שו"ת זרע אמת שדעתו לאסור תפוסות ולבשות לבנים בשבוע שחל ט"ב בתוכה והביא על הפמ"א וכתב דרמ"א לא התיר רק בגדי שבת אבל לא לבנים כו' אך בשם בני יהודה כתב לאסור בהתפוסות ולהתיר בגדים ע"ש במח"ב אות ה' ועיין בשו"ת אור נעלם סי' יו"ד. שכתב ט"ב ביום א' והמילה ביום ה' שלפניו כיון שאין שביע שחל ט"ב ואין איסור מדינא דגמרא י"ס להתיר למוהל ובעל ברית להתפסר בלבוש המילה. ועיין בפמ"א שם שהביא על הכה"ט שהבין מ"ס ב"ד סי' שז"ד לגלג קאי על תפוסות הראש וז"ל דקאי על גיטות לפרנס. וכן בד"מ לא הזכיר לגלג וכן בלבוש כו' ובתוס' הביא עליו שהרי הכה"ט סיים בה ועיין מ"ס באר הגולה ובמח"ב שם ב"ד כתב שם שד"מ לא הזכיר לגלג ואולי דאפרגים קאי כו' ובמה"ס שם הביא דברי הלבוש וכתב שבמח"ב הקשה ע"ז שה"ל לומר ולגלגם כו' פ"ס. (ועיין בא"ר וא"ו משם העתיק הכה"ט אלא שהביא מ"ס שם דרך דכו' שז"ג ב"ד קאי אפרגים לפי שהראה מקום נכ"ס. וע"ש בא"ר וזו"ט דקדוש שבע שחל ט"ב י"ס להתיר תפוסות ג"כ ואם חל בשבת ודחה עיקר הכפוסקים שאין לו דין שבע שחל ט"ב ע"ש) (וע"ש בפמ"א שכתב להלן בעד המנהג שהגבילים הם חסדינים להכניס לחופה לאכול שם ע"ש) כתב שאין להתיר לאכול שם וכתב שהמקורין י"ס להם על מי שסומכו ודבריו הרא"ש פרק החולין כו' ואף דשאר אכלים נהגו לאסור מ"מ שובכנים חשיבו להו מזה דבה כו' לך נהגו להקל ע"ש. ובמדינתנו כמו בעני הסעודה ואוכלים אח"כ עמדם ומ"מ אין ראוי להיות שמה לשמוע כנגד המנגן בכלי שיר ומכ"ס באלל על אביו ועל אמו או אשה על בעלה

משנה ברורה

בבחמין מפני כבוד השבת: (ז) ואין לרדך וכו' מבעוד יום. כמו בט"ב אלא מותר בהם באכילה ושתיה בלילה: (ח) כל ד' לומות. כל לאו דוקא דלעולם אין עשרה בעבת חל בשבת כמ"ס סימן תכ"ה ס"ב: (א) נידחין לאחר השבת. ולא קודם (יא) דאקדומי פורעניתא לא מקדמינן: (י) ואם חלו בע"ש. האי ליטנא ג"כ לאו דוקא (יב) דכל הדי' לומות ג"כ א"א לחול בע"ש לפי הקבציות המבואר לעיל בסיומן תכ"ח כ"א עשרה בעבת בלבד: (יא) הקבציות ומנחה ויחל. וה"ה (יג) דאומר הש"ן ענינו בין גואל לרופא (יד) אבל אין אומרים וידוים ונפילת אפים במנחה לפי שהוא ע"ש. ומטעם זה (טו) אין לעשות בע"ש יו"כ קטן באר ר"ח בשבת כ"א ביום חמישי שלפניו לפי שאין לומר סליחות גם וידוים בע"ש במנחה:

בבחמין מפני כבוד השבת: (ז) ואין לרדך וכו' מבעוד יום. כמו בט"ב אלא מותר בהם באכילה ושתיה בלילה: (ח) כל ד' לומות. כל לאו דוקא דלעולם אין עשרה בעבת חל בשבת כמ"ס סימן תכ"ה ס"ב: (א) נידחין לאחר השבת. ולא קודם (יא) דאקדומי פורעניתא לא מקדמינן: (י) ואם חלו בע"ש. האי ליטנא ג"כ לאו דוקא (יב) דכל הדי' לומות ג"כ א"א לחול בע"ש לפי הקבציות המבואר לעיל בסיומן תכ"ח כ"א עשרה בעבת בלבד: (יא) הקבציות ומנחה ויחל. וה"ה (יג) דאומר הש"ן ענינו בין גואל לרופא (יד) אבל אין אומרים וידוים ונפילת אפים במנחה לפי שהוא ע"ש. ומטעם זה (טו) אין לעשות בע"ש יו"כ קטן באר ר"ח בשבת כ"א ביום חמישי שלפניו לפי שאין לומר סליחות גם וידוים בע"ש במנחה:

שער הציון

(יא) גמרא: (יב) מ"א: (יג) יד אפרים (יד) מ"א וכו' (טו) עט"ו: (טז) מ"ה: (יז) א"א וכן מבואר אצלנו בתרבות לקמן בסיומן תקנ"ט ס"ט במ"ב ובשע"ה שם ע"ש: (יח) שם: (יט) אחרונים: (ה) הנה בתוספות מיידי שם לענין ת"ל שגורין בשביל מטר אכן מוכחת התוספות שם דלא"ה מתי' שייך מיעוט אזהר שיעור י"ס מוכח דה"ל לענינו. אכן באמת הוא רק בשיטת התוספות דשם אבל להתוספות דפסק החולין דף מ"ג ע"א דחולקים פ"ו וס"ל לחלוטין לקנות לרבי חופה דהוא שמה ג"כ שרי מר"ח אז ואלהה וס' דקאמר ממעטין במנחה וזמן הוא שימטע ממה שדרכו לנהוג כשאר פיוסם א"כ אפשר דה"ל לענין מה דקאמר ממעטין בשמחה הוא ג"כ כעין זה: (כ) מ"א בשם רי"ו ומש"כ ועכ"ל וכו' הוא מקריקן נתנאל כפ"ד דמוכית מוצ"ח דדי' לענין מה דקאמר ממעטין בשמחה הוא ג"כ כעין זה: (ג) מ"א ובספר א"ר מרדך דגם המכנים והמוציא הוא לזה כבעל ברית:

(יא) גמרא: (יב) מ"א: (יג) יד אפרים (יד) מ"א וכו' (טו) עט"ו: (טז) מ"ה: (יז) א"א וכן מבואר אצלנו בתרבות לקמן בסיומן תקנ"ט ס"ט במ"ב ובשע"ה שם ע"ש: (יח) שם: (יט) אחרונים: (ה) הנה בתוספות מיידי שם לענין ת"ל שגורין בשביל מטר אכן מוכחת התוספות שם דלא"ה מתי' שייך מיעוט אזהר שיעור י"ס מוכח דה"ל לענינו. אכן באמת הוא רק בשיטת התוספות דשם אבל להתוספות דפסק החולין דף מ"ג ע"א דחולקים פ"ו וס"ל לחלוטין לקנות לרבי חופה דהוא שמה ג"כ שרי מר"ח אז ואלהה וס' דקאמר ממעטין במנחה וזמן הוא שימטע ממה שדרכו לנהוג כשאר פיוסם א"כ אפשר דה"ל לענין מה דקאמר ממעטין בשמחה הוא ג"כ כעין זה: (כ) מ"א בשם רי"ו ומש"כ ועכ"ל וכו' הוא מקריקן נתנאל כפ"ד דמוכית מוצ"ח דדי' לענין מה דקאמר ממעטין בשמחה הוא ג"כ כעין זה: (ג) מ"א ובספר א"ר מרדך דגם המכנים והמוציא הוא לזה כבעל ברית:

הלכות תשעה באב סימן תקנא

באר הגולה 47

(ד) וא"ז הכין לזבשין בגדי שבת (מנהגים) אבל בלאו הכי אסור אפילו בשבת של חוון (ה) אין מחליטין ללבוש בגדי שבת (ו) כ"א (ד) הכתובת לבד (מרדכי הל' ט"ז וסג"א פ"ב דתענית ואגודה ורוקה) אבל פורשין (ס) (ז) פרוכת של שבת אם לא שאירע ט' באב בשבת ונדחה שאז אין פורשין פרוכת של שבת ומי שיש לו פשוטין בשבת נחמו (ח) מותר ללבוש (ו) בגדי שבת (י) בשבת של חוון (מהרי"ל):

ב * ימ"ח"ח עד התענית (יא) * ממעטים במשא ובמתן (יב) יובבנין של (ו) שמחה כגון בית חתנות לבנו * האו בנין של ציור וכיור ובגשיעה של שמחה יבגון אבורנקי של מלכים שנומעים

שערי תשובה

אעפ"י שהיא משמשת שמה יש להם למנוע מלשמוע בקול שרים (שמות) ועיין ביו"ד סוף סי' ש"א לענין גילוח לפרטים לטבילה כמ"ו ופ"ד שם וסג"א שם ומ"ס המג"א המכנים והמזלזלים התיקון אינו כולל זה ה"ל ומכ"ל שם שם כיבודים שמושיטין התיקון מזה לאו וגם אותן המעשים על כסא של אליהו וז' וכן המעשים על כרכיו של הסנדק או המחזיק התיקון בעת חמירת אש קודש ידיו כו' וקצת סיוע נראה להקל להחזיק על כרכיו הסנדק לפי כרגלי הסנדק דומין למוצת (ומ"ס ביו"ד סי' כ"ס"ה דהוי במקטיר קטורת עיין בתשו' נ"ב סימן כ"ז שכתב ליישב דלא תיקפו על מ"ס מהרי"ל שאין ליתן לסנדק ח' שני בניו מטעם זה דלאא יס קפידא על הסנדק ולא ע"י המזהל שאם רגלי הסנדק הם כמזבח הקטורת א"כ המזהל הוא כמקטיר קטורת כו' ע"ס. ולכאורה קשה אלא גופא דסנדק דשומע למוצת מזהל ולא יומר שלא ימנה בו לפי שמשכרת דלא אשכחן הכי אלא גבי מקטיר וליק' לה מדרבנן ישימו קטורת כו' ומ"מ יש סמך לזה מנ"ס ביומא דף מ"ג ר"י אורח לא הוה פיס' למחתה כו' ע"כ כיון דלא שכיחא ומוצתא נחתן לה פיס' אבל לא רח"מ טוהגין כן ופ"ק בראש מחזיקן שא"ז הכין הוא המניח את התיקון על רגלי הסנדק ומנהג יפה הוא וא"ז הכין הולדת ג"כ נוהגים להקל וללבוש בגדי שבת הם ושיהיה וכוונתם שיהיו גלגל הם שם שחר קרובים אש דרכם אם היה בימים אחרים ללבוש בגדי שבת הם לזבשין גם עתה וי"ע בזה. וגדלה שבער אלא הכין והולדת כאלהן מעשרים ומחמשת הקרובים האלה בלבוש לבנים ולשאר קרובים יש להחמיר ועיין מח"ב בשם זרע אמת שבעל ברית אסור ללבוש בגדים חדשים בשבת זו ונשים הנושאות את התיקון לה"כ והאומרים את התיקון לה"כ של אנשים מקורין (קוואטער שאפט) וזבשין ג"כ בגדי שבת כיון שאין להם מזהל אחרת כמלות מילה רק זו לבד ועיין בפ"מ: (ד) הכתובת. עכש"ל ועיין במג"א שאפילו הטלית של שבת אין מחליטין ועיין מ"ס כסידור עמודי שמים בשם אביו הגאון ובתשובות חדשות להרב"ד סי' תרנ"ג ובמדינתו נהגו כש"ע ואין לשנות ומעלים ופומקאות של שבת אם אינם חדשות מותר עיין פ"מ: (ו) בגדי. עכש"ל ועיין ביד אפרים בשם דגול מרבה בזה ועיין ביוקן אפרים סי' ל"ח ובדרבנן חדשות סי' תרמ"ה לבטל המנהג שנהגו קצת מקומות לומר אינם קשה ככתוב

ביאור הלכה

* סר"ח עד התענית וכו'. ואפשר דיש להחמיר ב"ז בתמוז ועשרה בטבת כמו מר"ח עד התענית (א"ר ופמ"א): * ממעטים במ"מ וכו'. עיין במ"ב דלהרבה פוסקים הכונה דלא יעסוק אלא כדי פריסתו ועיין בפמ"א שכתב דישתלשל שפירסו כל יום ויום אלא עכ"מ בבית המשתה יראה דכדי פריסתו שרי ע"ס. ועיין בזה"ל דמשמע מנהג דאורייתא מזהל הפמ"א אלא מ"מ בתמוז עד ר"ח: * או בנין של ציור וכיור. היינו אפילו אם יכלה לשייר אמה על אמה דאל"ה לעולם אסור לדעת הטור כדלקמן בסיומן תק"ס ולברמב"ם דסבירא ליה דאפילו ע"י שויר אמה על אמה אסור לעולם לנחות בנין של ציור וכיור כמבואר שם בב"י ל"ל דהכא מר"ח אב וזהו אסור

וכלל: (מ) בגדי שבת. ומ"מ (ז) בגדים חדשים אסור: (י) בשבת של חוון. ואפילו (ח) חל ט"ב בשבת אבל לאבי התקן אין להתיר באופן זה ללבוש שום בגד של שבת: (יא) ממעטים במשא ומתן. יס מן (ט) הפוסקים דס"ל דהיינו שלא ישא במ"מ של שמחה כגון (ו) לקנות כלי כסף או זרכי חופה וכדומה אבל סתם מו"מ אין צריך למעט כלל ויש דס"ל דכל מו"מ צריך למעט בעת הווא"ה (וא) ולא יעסוק אלא כדי פריסתו וכן משמע בסיומן תקנ"ד סוף סכ"ב דליתא למעט בכל מו"מ. ורק אם הוא יריד י"ל דהוי (יב) דבר האבד ושרי בכ"ה אם הוא מוצא או בול ויתרן] ובזמננו (יג) נהגו להקל בכל זה משום דהכל נחשב כעת כדי פרנסתיו: (יב) וזבשין של שמחה. וה"ה של בנין (יד) שא"ל על לידתו או לעולם כן להרווחה בעמלא אסור (טו) ואם שבר לגכרי קודם ר"ח בקבלות מותר בכל ואפילו בט"ב עמזו דנכרי אדעתא דנפקיה עביד (טז) וה"ה אם קץ עם הנכרי בקבלות לאיר ביתו מותר לאיר מטעם זה. ומ"מ אם יכול לפייסו בדבר מועט שומתין עד חחר

ט"ב

שער הציין

(ד) ובתשובת ח"ס חלו"ת סי' קנ"ה מתיר לנצל ברית לפסד אבל לא לאלל ממש בחילה בתוך שלשים: (ה) מהרי"ל: (ו) מ"א ועט"ו: (ז) מ"א: (ח) דגול מרבה: (ט) עיין ב"י וזה לא יסא כלל וע"י קאי הא דקאמר ממעטין: (י) פמ"א: ומי שנטא וטחן ככלים כאלו אינו שרי רק למחיר לעכו"ם [שם] ואף להסרסור אינו כדאי שיטא אותן כפרסיה בעיר דשמחה הוא לרואים [במ"א]: (יא) והנה יש מקומות שנהגו שלא לישא וליהן כלל בעת הווא"ה בשם מו"מ וזו היא חומרא שלא מן הדיו כלל בין לדעה ראשונה שיש בן לשים ואפשר שיש בן מבוס סייג וגדר ולפיכך הווא"ה לעסוק שם במו"מ צריך התרה אבל במקום שנהגו למעט בכל מו"מ לזה לא מהני התרה כיון דיש פוסקים דס"ל הכי כבר קבלו אבותיהם כדעת הרא"ה [מ"א וז"ל]: (יב) פמ"א ואף אם הוא מו"מ דשמחה י"ל דשרי בזה [שם]: (יג) כש"ל [יג] וז"ל וט"ו וא"ר והנה מדברי המ"א משמע דאעפ"י במו"מ של שמחה יש למעט וכן העתיק הרא"ה אבל מדברי וס"י וא"ר משמע דאף בזה המנהג לבטל לא יוכל להסין אח"כ ועוד להחמיר: (יד) מ"א בשם הרא"ה: (טו) ב"ה וא"ר: (טז) ב"ה וא"ר: (טז) ב"ה וא"ר: (טז) ב"ה וא"ר:

הרכבות תשעה באב סימן תקנא

לצל להסתופף בצלו או ימיני הדם ומיני אהלים היואם היה כותלו (ח) (יג) נוטה ליפול אף על פי שהוא של שמחה מותר לבנות (יד) (וללורך (ט) מלוא הכל שרי) (כ"ג) ספ"ק דתענית (טו) ימאין נושאים (י) נשים ואין עושין סעודת אירוסין (טז) אבל ליאדם בלא סעודה מותר ואפילו ב"ב באב עצמו מותר (יז) ליאדם (יז) שלא יקדמו אחר. הגם (יח) ומוהגין להחמיר (יט) שאין נושאים מיני בתמוז ואוליך עד אחר מ' באב (מנהגים): ג' שבוע שחל בו מ' באב (כ) אסורים (כ"ג) להפך (יג) (כא) ולכבם אפי' אינו רוצה ללבושו עתה אלא להניחו לאחר מ' באב 'ואפי' אין לו אלא חלק אחד אסור וכן המכובדים מקודם בין ללבוש בין להציע בהם המטה ואפי' מטפחות הידים והשתרץ אסור (כב) יוכיבום שלנו מותר אבל גיהוץ (פי' מעזירין על הסגדים אכן חלק להחליקו. ערוך) שלנו אסור (כג) * וכלי פשתו איז בהם (כד) משום גיהוץ והרי הם כביבום שלנו ומותר שם וכו' רש"י

שערי תשובה

באר היטב

תקנ"ד סכ"ב משמע דממעטין בכל משא ומתן ע"ש. כתב הכ"י בשם הר"ן דכל בנין שא"ל לו רק להרוחה בעלמא אסור. אם קלץ עם הא"י בקבלות לזייר ביתו מותר לזייר ואם יכול לפייסו בדבר מועט סימתינ עד אחר ת"ב תע"ב. מהר"ל. וכל דביה"ב מותר דהוי מלוא דרכים. מ"א: (ח) נוטה. אפילו אם הוא בענין שאין בו סכנה אלא שיש לחוש להפסד ממון ג"כ מותר לבנות ואין אסור אלא בנין שהוא להרוחה. ט"ז: (ט) מלוא. כגון שאין לו אשה ובנים מותר לבנות בית תחנות. ר"ן. ומה שאין מוהגין לישא אשה כלל היינו משום דלא מסמני מלתא ב"י ועי' בתשובת פנינו עסק ה"ב סי' ל"ה. ולכן נהגו לעשות בגדים חדשים לנזרך נשואין אבל מי שקיים פ"ו אסור עש"ז מ"א: (י) נשים אפילו בלא סעודה: (יא) ליאדם. ומה"ט מותר לעשות שדוכין וזמ"ל דלסור לעשות סעודה ואפי' בלא ריקודין ומהולות ול"ד לשעודת ברת מילה דלית בה שמחה כלל משא"כ כאן וכל דאפילו בשבת אסור לעשות דהא בגמרא קמי מר"ה עד התענית אסור וא"ל דלית בהו שבת. מיהו מה שנהגין לאכול מיני מרקחת בשעת כתיבת התנאים לא מיקרי מ"א: (יב) לספר. ולעול הפסדים ל"ל דמותר ולכבוד שבת פשיטא ט"ב בתוכו ע"ש: (יג) ולכבם. דנראה כמסתא דעתו מהאבילות:

משנה ברורה

ט"ב תע"ב. וביה"ב מותר דהוי מלוא דרכים: (יג) נוטה ליפול. ואפילו (יז) אם הוא בענין שאין בו משום סכנה [כגון שעומד בכותל בחצר ואפשר לסגור החצר ולא יכנסו אדם לשם] אלא שיש אפי' מותר לבנות אף שהוא בענין של שמחה שהרי אינו עושה כגון שאין לו אשה ובנים ואין לו בית חתנות מותר לבנות בית חתנות או לעשות בגדים חדשים לנזרך נשואין שיהיה אחר ט"ב אבל מי שקיים פריה ורביה אסור בכל זה: (טז) ואין נושאין. היינו אפילו בלא סעודה (יט) דבנשואין בלבד איכא שמחה (כ) ולהחזיר גרושתו מן הנשואין אפשר דשרי: (טז) אבל ליאדם וכו'. דלירוסין בלא סעודה ליכא שמחה כ"כ וכו' דמותר (כא) להתקשר בכתיבת תנאים ומ"מ סעודה אסור לעשות אף בזמנא זה ואפילו בלא ריקודין ומהולות (כב) ואפילו בשבת אסור לעשות סעודה בשביל זה. מיהו מה שנהגין לאכול מיני מרקחת בשעת כתיבת התנאים לא מיקרי סעודה. ואסור לעשות ריקודין ומהולות מי"ז בתמוז ואוליך (כג) אפילו בלא אירוסין: (יז) שלא יקדמו אחר. ר"ל אף דלירוסין (כד) ג"כ יש שמחה קצת והי"ל לנו לאסור עכ"פ בט"ב לזה אמר דמותר מטעם שלא יקדמו אחר: (יח) ומוהגין להחמיר שאין נושאין וכו'. היינו (כה) אפילו מי שלא קיים פ"ו: (יט) שאין נושאין וכו'. דאלו בלבוש אסור לעשות וללבוש אסור (כו) ואפילו סעודת אירוסין מותר לעשות: (ב) אסורין לספר. ולענין נטילת אפרטים (כו) יש דעות בין האחרונים אכן לנזרך טבילת מלוא בודאי שרי. וכן לכבוד שבת כגון שחל ט"ב בשבת שרי בע"ש לטול האפרטים [אחרונים]. ולענין סריקת הראש (כח) אין להחמיר אפילו בשאר ימי השבוע: (כא) ולכבם אפילו וכו'. דנראה כמסתא דעתו מהאבילות: (כב) ויכבם שלנו. היינו של מול מותר לפי שאין הכיבוס יפה כביבום א"י וע"כ מותר לכבם ולהניח עד אחר ט"ב דאלו לכבם וללבוש אסור [ב"י]: (כג) וכלי פשתן וכו'. היינו (כט) ישנים אבל לא בחדשים היוצאים מתחת המכבש: (כד) משום גיהוץ. אפילו בא"י (ל) וה"ה

לחן

שער הציון

(י) ט"ז ובפמ"ג וביד אפרים מפסקים קצת על ראייתו: (יא) מ"א וא"ל: (יט) ויבמת מי"ג: (כ) פמ"ג בא"א: (כא) מ"א: (כב) שם: (כג) א"ר: (כד) ט"ז וש"א: (כה) דה"ל ומש"ע אין ראיה לדיו ואולי מלא בא"ה מקום: (כו) א"ר ודה"ל וע"כ דפשיטא שדוכין הוי מלוא כמו סעודת אירוסין: (כז) הע"ז סק"ג אופר והמ"ל בקטף זה מתיר: (כח) פ"ן בפמ"ג אין להחמיר בזה כלל דאפילו באבילות קטני האחרונים בזה להקל וכו' כ"ל: (כט) ג"פ ע"ש: (ל) ב"י: הגר"ה

הלכות תשעה באב סימן תקנא

ונדחה לאחר השבת מותר בשתי השבתות בין שקודם התענית בין שאחריה י"ז מי שאומר (לח) שנהגו לאסור כל שבוע שלפניו (לט) חוץ מיום ה' ויום ו'. הסג ונוהגין להחמיר (מ) מתחלת ר"ח לענין כיבוס אבל תספורת נוהגים (יח) להחמיר (מא) מ"ז בתמוז (מנהגים): ה' אסור לעבריות (מב) לבבם בגדי (יט) העובר כוכבים (מג) בשבוע זה: ז' (מד) * כלים חדשים בין לבנים בין צבועים בין של צמר בין של פשתן אסור ללבוש בשבת זה (ואלו מחמירין (כ) (מה) מר"ח ואילך): ז' ב"א (מו) שאסור לתקן בגדים חדשים (כא) (מו) ומנעלים חדשים בשבת זה י"ז להחמיר בזה (כב) (מח) מר"ח. הסג וס"ה דאסור (מט) לקנותן וכן אומן ישראל (נ) אסור לעשותן לאחרים ביו

ש טור בשם סמ"ג וסמ"ק תה"ד וכו' מירושלמי א' טור בשם הרמב"ם ב שם בשם רבינו ש"ס והגהות מיי"ן ב"א א' טור לדעתו

שערי תשובה

אם חל ט"ו בליל ביום וז' אסורים בכשר ויין וענין ביד אפרים מ"ה בזה על המג"א והבאתי שם דברי הג"כ מ"ה סי' ק"ה ע"ש וענין בט"ו ס"ק יו"ד וביד אפרים שם: (יח) להחמיר. עכ"ל וכו' בדגול מרבה דה"ל אם יום למ"ד כר"ח אב מותר רק בשבוע שחל ט"ב אסור לספר כדרכו וענין מ"ה בא"ר וענין בשאלת יעקב ח"א סי' ע"ז מי שנוהר מ"ז תמוז ואילך ואחרת אבל בט"ב אין להתיר לו: (נהגה) וה"ה דאסור לקנותן. וז' כפידור עמודי שמים שאף בגדים ישנים והם חזירים אללו אסור וגם מטעם ברכת שהחיינו לאו ש"ד אבל אם נתנו לו כמתנה שמכרך הטוב והמטיב יבקר מיד:

באר היטב

ע"ש: (יח) להחמיר. אבל שחל יום ל' שלז ב"ח בתמוז מותר לשער כיון שאינו אלא מנהג והיו תכפוהו אבילות. ב"ח: (יט) העובר כוכבים. וזכנוה ים להקל וה"ה במקום שהא"י ים להם מלבושים אחרים ויכר שהם של א"י שרי עס"ז בהג"א מ"א: (כ) מר"ח. והב"ח כתב דאסור מ"ז בתמוז ואילך דהא אין מברכין שהחיינו כמ"ס סי'. ולזה מ"ה שם דשבת שרי לבדך שהחיינו א"כ מותר ללבוש חדשים בשבתות שבין המזרים אבל מר"ח ואילך אסור ללבוש אפילו בשבת ועמ"א: (כא) ומנעלים. וה"ה דאסור ללבושם. אגודה הגמ"ז: (כב) מר"ח. ולענין לבישה דעת המחבר ב"י להקל משום דטעם (יח) להחמיר משום דטעם אכן שחיה וכל תקון בגדים הוא בכלל זה דהשתיה הוי תחלת המלאכה ב"י וכתב ד"מ דמטעם זה אפילו עושה לאחרים אסור. ומשמע בת"ה אפי' עושה למכור בשוק אסור אבל לטוות חושינו מותר שאינו בכלל זה וכתב

ביאור הלכה

בשם התוספות דכביסה ותספורת שניה שוין להקל: * כלים חדשים וכו' אסור ללבוש. וה"ה כלים ישנים המכוסים כדלעיל בס"ג. ודע דכתובת אפילו חדשה מותר ללבוש בשבת חוון וכמו לענין כיבוס דמותר לכבד שבת לכבוד שבת וענין לעיל בס"ק ל"ב. הנריך לילך למרחקים בשבוע שחל בו ט"ב (מח) מותר ליתן לכובסת עכו"מ לכבס בגדי פשתן לכמה שבתות שאריך על הדרך: (מב) מתחלת ר"ח. ולא קודם שאין רוב הצבור יכולין לעמוד בו: (מא) מ"ז בתמוז. שיוין לקמן בסט"ו ב"ח: (מב) לכבס בגדי העכו"ם. אע"ג דמדינא שרי הוי בכלל מנהגין ואסורין אפילו הם ישנים שהגיונו עושה אותם כחדשים ולהראות האבלות והא לא שייך בכיבוס בגדי נכרים אפ"ה אסור (מב) מפני מראית העין שאין יכיר שהם של עכו"מ (מג) אומנם במקום שהעכו"ם ים להם מלבושים אחרים דמיכר לכל שהם של עכו"ם ים להקל (מד) ובאין לו מה להכיל ודאי כדי חייו שרי עכ"ל: (מה) בשבוע זה. בזה אף לדידן לא נהגין מר"ח (מה) מדלא כתב רמ"א דנוהגין אף בזה מר"ח כמו שכתב בסעיף שח"ז [ח"א]: (מב) כלים חדשים. ובמקום שדרך לכבוס הבגדים במכבש א"כ הוי בכלל מנהגין ואסורין אפילו הם ישנים שהגיונו עושה אותם כחדשים ואסורין ללבוש בשבוע זו ומה"ט נהגו אסור בכגדי שבת ללבשן (מו) בשבת חוון דאע"פ שלבשן מכבד כמה שבתות עדיין גיהוץ יכיר והיו כחדשים: (מה) מר"ח ואילך. ומיירי (מו) שקנה כגד מתוקן כמו שהוא ויכיר שהחיינו בשעת קניה קודם י"ז בתמוז וע"כ אין אסור קודם ר"ח דמי שקנה כגד שאינו מתוקן ונתן לאומן לתפור הלא מברך בשעת לבישה ואסור ללבוש מ"ז בתמוז משום שהחיינו. ולדעת המקילין דבשבתות שבין המזרים מותר לבדך שהחיינו א"כ מותר ללבוש חדשים (מח) בשבתות שבין המזרים אבל מר"ח ואילך אסור אפילו בשבת (מט) ובגדים שאינם חשובים כ"כ שא"ל לבדך עליו שהחיינו כגון מנעלים חדשים ואנפלאות וכו"ו ב' בודאי מותר לקנותו וללבוש מ"ז בתמוז עד ר"ח וענין עוד מה שכתבנו בסעיף י"ז בשם הגר"א: (מו) שאסור לתקן. ר"ל שאסור לעשות בגדים חדשים (נ) וכן אנפלאות שקורין זאקין אסור ללבוש ולנורף נשואין מי שאין לו אשה וכו' מותר מותר לעשות בגדים חדשים דהא מדינא מותר לו אפילו לישא וכו' כל"כ מר"ח וזאקין א"כ עמו שרי לעשות ע"י עכו"ם לנורף נישואין [אחרונים]: (מו) ומנעלים חדשים. וה"ה דאסור (נא) ללבשן: (מח) מר"ח. דבירושלמי היתא והבא לקמן בס"ח דנהגין שלא למישתי עמרא מדעיל ר"ח אב (נב) וכל תיקון בגדים הוי בכלל זה דהשתיה הוי תחלת המלאכה: (מט) לקנותן. אפילו דעתו שלא ללבושן עד אחר ט"ב ודומיא דאסורין לעיל לענין כיבוס אפילו במכבסן להניח: (נ) אסור לעשותן לאחרים וכו'. ואם אין לו מה יאכל (נג) שרי כמו באכל לאחר

משנה ברורה

דמלך מנהגא ים ליהרר בזה ביום שערי עד חלות היום: (לח) שנהגו לאסור. היינו יוכי שהם בשבת ונדחה אבל חל ביום א' מותר (מ) אף לדעה זו: (למ) חוץ מיום ה' ויום ו'. שמוחר (מח) מותר ליתן לכובסת עכו"מ לכבס בגדי פשתן לכמה שבתות שאריך על הדרך: (מב) מתחלת ר"ח. ולא קודם שאין רוב הצבור יכולין לעמוד בו: (מא) מ"ז בתמוז. שיוין לקמן בסט"ו ב"ח: (מב) לכבס בגדי העכו"ם. אע"ג דמדינא שרי הוי בכלל מנהגין ואסורין אפילו הם ישנים שהגיונו עושה אותם כחדשים ולהראות האבלות והא לא שייך בכיבוס בגדי נכרים אפ"ה אסור (מב) מפני מראית העין שאין יכיר שהם של עכו"מ (מג) אומנם במקום שהעכו"ם ים להם מלבושים אחרים דמיכר לכל שהם של עכו"ם ים להקל (מד) ובאין לו מה להכיל ודאי כדי חייו שרי עכ"ל: (מה) בשבוע זה. בזה אף לדידן לא נהגין מר"ח (מה) מדלא כתב רמ"א דנוהגין אף בזה מר"ח כמו שכתב בסעיף שח"ז [ח"א]: (מב) כלים חדשים. ובמקום שדרך לכבוס הבגדים במכבש א"כ הוי בכלל מנהגין ואסורין אפילו הם ישנים שהגיונו עושה אותם כחדשים ואסורין ללבוש בשבוע זו ומה"ט נהגו אסור בכגדי שבת ללבשן (מו) בשבת חוון דאע"פ שלבשן מכבד כמה שבתות עדיין גיהוץ יכיר והיו כחדשים: (מה) מר"ח ואילך. ומיירי (מו) שקנה כגד מתוקן כמו שהוא ויכיר שהחיינו בשעת קניה קודם י"ז בתמוז וע"כ אין אסור קודם ר"ח דמי שקנה כגד שאינו מתוקן ונתן לאומן לתפור הלא מברך בשעת לבישה ואסור ללבוש מ"ז בתמוז משום שהחיינו. ולדעת המקילין דבשבתות שבין המזרים מותר לבדך שהחיינו א"כ מותר ללבוש חדשים (מח) בשבתות שבין המזרים אבל מר"ח ואילך אסור אפילו בשבת (מט) ובגדים שאינם חשובים כ"כ שא"ל לבדך עליו שהחיינו כגון מנעלים חדשים ואנפלאות וכו"ו ב' בודאי מותר לקנותו וללבוש מ"ז בתמוז עד ר"ח וענין עוד מה שכתבנו בסעיף י"ז בשם הגר"א: (מו) שאסור לתקן. ר"ל שאסור לעשות בגדים חדשים (נ) וכן אנפלאות שקורין זאקין אסור ללבוש ולנורף נשואין מי שאין לו אשה וכו' מותר מותר לעשות בגדים חדשים דהא מדינא מותר לו אפילו לישא וכו' כל"כ מר"ח וזאקין א"כ עמו שרי לעשות ע"י עכו"ם לנורף נישואין [אחרונים]: (מו) ומנעלים חדשים. וה"ה דאסור (נא) ללבשן: (מח) מר"ח. דבירושלמי היתא והבא לקמן בס"ח דנהגין שלא למישתי עמרא מדעיל ר"ח אב (נב) וכל תיקון בגדים הוי בכלל זה דהשתיה הוי תחלת המלאכה: (מט) לקנותן. אפילו דעתו שלא ללבושן עד אחר ט"ב ודומיא דאסורין לעיל לענין כיבוס אפילו במכבסן להניח: (נ) אסור לעשותן לאחרים וכו'. ואם אין לו מה יאכל (נג) שרי כמו באכל לאחר

שער הציון

(מ) ולדידן אין ר"מ במש"כ הרב דנוהגין לאסור מר"ח [פמ"ג]: (מח) א"ר כשיטת הכ"ח והעתיקוהו דהה"ח והה"ח וע"י ישראל כשה"א ע"י נכרי והוא נורף גדול הכ"ח מותר אבל מ"א וא"ר אחרים וכו' כה"בין [ח"א]: (מב) תה"ד: (מג) מ"א וכו' בתה"ד: (מד) שם ועי"ש עוד שכתב דאסור דכונעא נמי שרי והעתיקוהו מ"א והוא מטעם דאף דכ"ל שאסור מפני מראית העין אף בחדרי חדרים אסור וזו דוקא בדבר שישתדוהו לאיסור דלאורייתא פיון לעיל כסיומן ש"ה במ"ב ס"ק קס"ה: (מה) ובדעה"ה העתיק גם בזה מר"ח ונראה להקל כיון דמר"ח אינו אלא מנהג: (מו) ואפילו לפי מה שכתב רמ"א דנהגו להחמיר מר"ח ואילך היינו בחדשים או מנהגין ממש אבל בכגדי שבת שאין האיסור רק משום שהגיונו יכיר אין המנהג שאל ללבוש רק בשבת חוון ואם ים מילס בט"ב אבל אם חל ר"ח ביום ו"ז או בשבת שפיר עושין בשבת זה כגדי שבת [יד אפרים]: (מח) מ"א: (מח) מ"א ובא"ר כ"כ עי"ז מלך להחמיר משום שהיא שמחה גדולה אכן ה"ה העתיק כדעת המ"א ובכאמח אינו יודע עטס הא"ר דנגמרא לא מוכר כ"א משכנס אב מטעמי כשמחה ולא קודם: (מט) אחרונים: (נ) דה"ה: (נא) אחרונים: (נב) כ"י: (נג) פ"ה בשם ר' ד"י בנאה:

הלכות תשעה באב סימן תקנא

כ"א באר הגולה

ג'כ"ב בין בחסד (תה"ד זכ"י) * ונהגו (כג) (נא) להקל בזה (נב) אבל אם ידוע ומפורסם שהמלאכה
 * של אינו יהודי שרי (תה"ד) וכן נהגו לתת (נג) לאומנים אינם יהודים לתקן כלים חדשים תוך זמן זה
 כדי שיהיו מוכנים לאחר (נד) התענית ומיהו טוב למעט בזה במקום דאפשר ללא עדיף משאר משא ומתן
 דממעטין: ה' ינשי דנהיגי דלא (נז) למשתי (פי) לסדר ולערך החוטין שהולכין לארכו של בגד
 והוא מלכון או בשמי או בערב (עמרא מדעייל אב מנהגא (והוהגין שלא לקדש החדש (נה) עד (כס) אחר
 ת"ב) (מהרי"ל וד"ע): מ' ייש נוהגים (נו) שלא לאכול בשר ושלא לשנות יין בשבת זו (נז) (ומותר
 בחומץ של יין) (אגודה ומהרי"ל) ייש שמוסיפין (כו) (נח) מר"ח עד התענית ייש שמוסיפין (נח) מי"ו
 הרמב"ם בפ"ח ס"ז

ובשם הרמב"ן ז"ל שם ו' הכל בו בשם ה"ר אשר מפני שבו נוטל התמיד וגם בסוף יין

שערי תשובה

(כס"ט) ים נוהגים שלא לאכול בשר ושלא לשנות יין כו'. וכתב באור נעלם
 שנשאל מבטל תורה וירא' ה' שם לו איום מיוחד שמחוי לו תחית כשר ואין
 רשאי לשנות רק יין או יין, מעורב עם מים באופן שנתבטל כח היין ואין
 בו אלא מעט מעט ולא ממנו ואי רשאי לשנות כך מר"ח אב עד התענית
 וכתב להחריף אף שאין במים ששם חלקים גדלי היין ויש בו קצת טעם יין
 מ"מ כל שנתערב יותר מכדי מציגה עד שאין לאוי לברך עליו כס"ג מותר
 לשנות באלו הימים וגם י"ש מותר אף י"ש הטעמי משמרי יין כיון שלא
 מודר יין עד שאין מברכין עליו כס"ג רק כס"ג ט"ז וע"ש שכתב בטעם
 משום דמ' לנודר כו' והביא מדברי הט"ז ס"ק ט' דמתיר כרוטב של בשר
 כו' ולפ"ז לא היה לו להחריף כ"כ שהרי בט"ז ס' מבורר דמותר בתבטול
 שנתערב בו יין אפ"י שם בו טעם יין וט"ז מ"ש על דברי המג"ל ס"ק
 כ"ט שכתב דהאי דינא נהיגי עמלא לאסור תבטול כו' דמיימי מהב"ד וכתב
 שאין כחיה דלין זה רק מותרת כו' ע"ש ואין נראה כלל כיון דחזוין דנהיגי
 כ"ט לקמן ס"ק כ"ט בנאש"ה והוא מדברי הא"ל שכתב על הט"ז ולפי
 דלאו למוד תיקון בנדים מהא דירושלמי כמ"ש"כ הד"מ מ"מ מעט
 דהו"ו דמיה עכ"פ לביטול אין להחמיר וגם אין להחמיר אלא אם ידוע ומפורסם
 ככל זה יש לפקפק מעט ביבוס וכן במש"כ וכן נהגו לתת לאומן נכרים
 וכו' על הכל לין הגר"א ומשמע דדעתו להחמיר בזה וז"ל פשוט דלין
 להחמיר כ"א בשבט שאל ט"ב ולא קודם דבביבוס גופא אינו אלא מנהג
 וכיון דנהגו להקל בזה תו אין להחמיר: * של הנכרי שרי. משמע דאם
 המלאכה הוא של ישראל אף שהוא ידוע ומפורסם שאינו עובד לעצמו וכו' וז"ל
 לית ביה שמחה להאומן כגון בשביל למכור בשוק לאחר מ"ב אסור וכו'
 המ"א וז"ל דעס האיסור שיחשבו שנתן לו ישראל לתקן אחר ר"ח:

ביאור הלכה

[כ"א מפ"ג]: * ונהגו להקל בזה. וביאור הגר"א מפקפק בזה דאף
 דלין ללמוד תיקון בנדים מהא דירושלמי כמ"ש"כ הד"מ מ"מ מעט
 דהו"ו דמיה עכ"פ לביטול אין להחמיר וגם אין להחמיר אלא אם ידוע ומפורסם
 ככל זה יש לפקפק מעט ביבוס וכן במש"כ וכן נהגו לתת לאומן נכרים
 וכו' על הכל לין הגר"א ומשמע דדעתו להחמיר בזה וז"ל פשוט דלין
 להחמיר כ"א בשבט שאל ט"ב ולא קודם דבביבוס גופא אינו אלא מנהג
 וכיון דנהגו להקל בזה תו אין להחמיר: * של הנכרי שרי. משמע דאם
 המלאכה הוא של ישראל אף שהוא ידוע ומפורסם שאינו עובד לעצמו וכו' וז"ל
 לית ביה שמחה להאומן כגון בשביל למכור בשוק לאחר מ"ב אסור וכו'
 המ"א וז"ל דעס האיסור שיחשבו שנתן לו ישראל לתקן אחר ר"ח:

ואם נהגו להקל בזה. וביאור הגר"א מפקפק בזה דאף
 דלין ללמוד תיקון בנדים מהא דירושלמי כמ"ש"כ הד"מ מ"מ מעט
 דהו"ו דמיה עכ"פ לביטול אין להחמיר וגם אין להחמיר אלא אם ידוע ומפורסם
 ככל זה יש לפקפק מעט ביבוס וכן במש"כ וכן נהגו לתת לאומן נכרים
 וכו' על הכל לין הגר"א ומשמע דדעתו להחמיר בזה וז"ל פשוט דלין
 להחמיר כ"א בשבט שאל ט"ב ולא קודם דבביבוס גופא אינו אלא מנהג
 וכיון דנהגו להקל בזה תו אין להחמיר: * של הנכרי שרי. משמע דאם
 המלאכה הוא של ישראל אף שהוא ידוע ומפורסם שאינו עובד לעצמו וכו' וז"ל
 לית ביה שמחה להאומן כגון בשביל למכור בשוק לאחר מ"ב אסור וכו'
 המ"א וז"ל דעס האיסור שיחשבו שנתן לו ישראל לתקן אחר ר"ח:

שער הציזין

(כז) מ"א ושי"א: (כח) ר"ל דבזה מן הדיו מותר ולא מעטס דנהיגי להקל: (כט) ואם יש בעיר שתי בתי כנסיות היחיד נגדר אחר חותו מקום שהוא
 הולך שם להתפלל: (ל) ועיין בפמ"ג בסכני מו"ד ש"ע מ"ד וט"ז שם דלא ס' לן כיון שבעלם יום הוא והוא לא התפלל עדיון ולפי זה שכתב הפתחי
 חפזיה החדש לתקן קושיה הח"א אפשר לתקן גם בזה משום דחייב אדם לעשר עצמו עם הזכור: (מ) א"ר ודע"מ: (מט) פ"ו ומ"א: (ס) מ"א ושי"א:
 (פא) כ"מ בזה"ח וחי"א:

באר היטב

המ"א וז"ל שמונת אותן שקורין קרוני"ן שאורגין בעצמם ללאו
 בגד הוא: (כג) להקל. משמע דאפילו לישראל נהגו להקל ומיירי
 שנתן לו קודם ר"ח אבל לאחר ר"ח פשיטא דאסור ליתן מ"א:
 (כד) התענית. אע"ג דבביבוס אסור כמ"ש סס"ג היינו לפי שזכר
 בגמרא לאיסור משא"כ בבגדים חדשים. והטעם לפי שעדיין אינן שלו
 ולא נקרא שמו עליו. וכתב בהגמ"ג דאפי' בט"ב עצמו שרי לעשות
 בגדים ע"י עכו"ם לנודר נשואין מ"א. וז"ל דוקא אחר חלות:
 (כה) אחר. עס' תכ"ו ס"ב דהאר"י וז"ל כתב דיש לקדש במוטא
 ט"ב כי במוטא ט"ב נולד בן דוד ומכאריס ללבוה ולישראל שעתיד
 להתקדש: (כו) מר"ח. ומיד שהתפללו הקהל ערבית במ"ש או בר"ח
 לדין אף על פי שהיחיד לא התפלל עדיון אסור בבשר ויין ועס':

הכי הכי קביל ואין לתלות הקבלה בטעות כיון דחזוין שכן הוא לענין נדרים ועיין
 מנהג שכתב המג"א ים להחמיר וא"כ גם כהן דינא דאור נעלם ים להחמיר
 בשר לתבטול של טעם יין דכל המניעס הוא זכר לחורבן שבעלו קרבנות
 ובאכילת קדשים היה ג"כ רוטב ותבטול אשר בשלו אותם והיה נאכל כאכילת
 שהוא זכר לניסוך היין ולין מווג פסול לנסכין ואף כגם יין תוסס אסור
 משא"כ בזה שהוא מווג הרבה ולא נאכל בו רק טעם יין לבד אין בו משום
 כן גזרה דלאו אחי לאמשיבי וישנה במויגה קלה לבד ועיין בשכנ"ג
 למשתי ע"ש ואפשר דלכתחלה קאמר ועל מה ש' הרמ"א שמונת בתומן
 של יין כתב הט"ז שמונת אפילו אם שכנסים אב היה עדיין יין ועתה נעשה

משנה ברורה

לאחר ג' ימים: (נא) להקל בזה. ומשמע דאפילו לישראל נהגו
 להקל (נד) ומיירי שנתן לו קודם ר"ח דאלו אחר ר"ח פשיטא
 דאסור ליתן לו: (נב) אבל אם ידוע וכו'. ר"ל דמדינא דאומן
 העושה בשביל עכו"ם בודאי אינו שמה מזה ואין לאסור רק משום
 מ"ע דיסבור שהוא של ישראל [ולוה קאמר בתחלה סתם אסור
 לעשותן לאחרים היינו אפילו לעכו"ם] ולוה קאמר (נה) אם ידוע
 ומפורסם כו' מותר אפילו להמלאכה אחר ר"ח ולעשותה:
 (נז) לאומנים נכרים. ולין לשבט אלים כיון שהוא אחר ר"ח וכו' וז"ל
 והטעם שהקילו בזה יותר מכיבוס דאסרינן לעיל בסוף סעי"ג לפי
 שעדיין אינן שלו ולא נקרא שמו עליו: (נז) למישי עמר. פי'
 שלא לעשות חוטי שתי מלאכה [וה"ה משארי דברים] ואסמכוה בירושלמי על שם
 לאחרים ובין בשכר ובין בחנם [ט"ז] וגוויית החוטין לתפור בקן בנדים מותר שאינו בכלל זה וכן מותר לעשות קרוני"ן שאורגין
 בעצמם ללאו בכלל בגד הוא [מ"א]: (גה) עד אחר ט"ב. עיין לעיל סימן תכ"ו ס"ב ובמנהג ברורה שם: (גז) שלא לאכול בשר
 וכו'. ומיד שהתפללו הקהל ערבית במוטא שבת (גו) אע"פ שהיחיד לא התפלל עדיון והוא בתוך סעודתו (גז) אסור בבשר ויין וה"ה
 בר"ח לדין [מ"א] אבל שארי (גה) אחרונים כתבו דבמוטא שבת אס הוא לא התפלל עדיון מותר בבשר ויין דכיון שאומרים ראה
 בזה"מ שיד אלו שבת: (גז) ומותר בחומץ וכו'. היינו כו' (נט) בחומץ שנעשה מיין וכשנכנס שבת זו היה עדיון יין מותר כיון
 פשעטני הוא חומץ ואין שמחה בשמחתו. וחומץ לענינינו מקרי (ס) כל שצני אדם נמנעין מלשתות ממנו חמיונות: (נח) (נח) מ"ו אסור וכו'
 עד התענית. ור"ח בכלל (פא) וכן המנהג במדינותינו: (נח) מ"ו בחמיו. דמאז התחיל הפורענות של החורבן וכו' בימות החול אבל

הלכות תשעה באב סימן תקנא

(כו) בתמוז. הגם (ס) ומלגעים מר"ה ואילך (כח) הסקין של שחיטה (ר) ירוחם יי"ח ח"ג והג"מ שאין שוחטים כ"א ללורך מזה כגון (סא) לחולה או שבת או מילה (סב) וכיוצא בו: י"ח ש מי שאומר שהנהגים שלא לאכול בשר בימים הנוכחים (סג) מותרים (כט) בתבשיל שנחבשל בו בשר (סד) ויאמרו בבשר עוף (סה) ובשר מלוח ויין (סו) תוסס (סז) ומותר לשותות יין הברלה וברכת המזון. הגם (סח) ונוהגין להחמיר (סט) שלא לשתות יין בצרכת המזון ולא בהפדלס (תשובה שערי תשובה)

חומץ אפי"ג דגדלים כה"ג אסור הכא שרי כיון שהאיסור משום שחם וכתומץ ליכא שחמה והאיסור נהפך להיות כו' ע"ש ובה"ט נשמע דברי הט"ו בזה ועיין בגר"י שכתב שם מקילין לאכול בשר מבושל בשבת וי"ח מסעודת שבת ושמימי רחוק מהא דליתא בחולין אכרי בשר נחירה כו' וכתבו הפוסקים להקל בדרבנן וזה"ש הכא דהוי מנהג בעלמא אמרין בהא האיל ואיכתי' לשבת אישתרי לחול ואף שיש לדחות ראייה זו כמ"ס במקום אחר מ"מ אין למהות במקילין עכ"ל ובמדינתנו לא בשמימי שמיקל בזה ומי שמיקל בזה הוא בכלל פורץ גדר. אך אפי"ג במקום שמקילין בזה אין להקל אלא שבהכנה היה ללורך שבת ובלרך מקרה וסיבה בשאר לחול אכל פשוט אם ביטל לשבת ויתר מהלךין בכדי שיאחר לו לחול אם יאכל בחול פורץ גדר הוא דמטיקרא לא אישתרי לשבת כלל שהרי א"ל"ג לזה כלל בשבת והוא פשוט: (כח) הסקין. עשה"ט ועיין בשב"י ח"ב סל"ו דאם אפשר למסור לו הכשר ע"י אינו יודע להשר שרץ לב"ב שרי בכל ענין ואף שה"ח אסור נחירה אף ע"י א"ל"ג אין דרכיו מוכרחים דשבות כי הרי במקום פסידא לא גזרו חכמים גם ב"ש"ס מ' מתיר אפילו לכתחלה אפילו משום הכוונה בעלמא ואם א"ל"ג לעשות ע"י א"ל"ג אין לעשות ע"י ישראל אפי"ג שישתכר נחירה ויתר מבע"מ כמ"ס בעה"ט ס' י"ג ועיין בשער אפרים ס' י"ז ובק"א ס' י"ט וכת"ש שם אף במקום פסידא שאם לא יתן להשר יבא ליד הפסד גדול שהשר יקטום אותו כמזון הרבה מותר לישראל לשחוט ואם יוכל לקיים ממנה לשבת או שיתן לחולה יש לו לברך ג"כ על השחיטה ואם א"ל"ג נקיים לשבת סיכריה ישחוט בלא ברכה אף לפי מ"ס הפר"ח (וב"ב שם"ח שם דעלמא בכה"ג מברך אף ששחט לא"י שאם ימלך ויאכל ממנה מ"מ כחן שאסור לו לאכול בימים אלו אין לברך ג"כ דזוהרת ואכלת כתיב ועיין בחינוך ב"י ס' כ' עניני זה ועיין בפמ"א חלק א' ס' ע"ה שכתב כו' ועיין בספרי שו"ת בית אפרים חלק א' שכתבתי ראייה זו בשם א"ל"ג השלישי של הגאון המפורסם מהו מעבדול מרגליות ז"ל האב"ד דק' פרעמטל בשב"י ח"א בזה נדה שכתבה לשאול אם רשאה לאכול בשר ודאי מרגשת בטעם שאינה סובלת מאכל חלב מתמת מיתוס בגופא דסתם נדה בעת זכ דמה היא חולה קאת כמ"ס תוס' בכתובות דף פ"ג ומה"ט התרתי כמה

משנה

בשבת אין רשאי להחמיר בזה דאף אם הל ט"ב בשבת מותר ויזכה על יום א' וכלקמן בתק"ד ואפי"ג אם קיבל עליו כפירוש שלא לאכול בשר מ"י בתמוז והלאה (סב) מותר בשבתות [וכן בסעודת מלואה] דכל הנודר אדעתא דמנהגא נודר ואין דעתו על שבת אם הל ט"ב בשבת ודאי כפירוש בלשון נדר שאמר (סג) הרי עלי שלא לאכול בשר מ"י בתמוז (סד) יש מחמירין: (ס) ומלגעים מר"ה ואילך וכו'. עד (סה) עשירי בלבד ובמקום הדחק (סו) יש להקל ולשחוט בט"ב אחר חלות אכן אם הל ט"ב ביום ה' לכו"ע מותר לשחוט אחר חלות לכבוד השבת וכתב המ"א ור"ר דבמדרימיו שמהגב הנכרים שאין אוכלין בשר ביום י' וז' ושמה יטרף ולא ימלא קונים לבשר טריפה מותר לשחוט גם ביום ד' [דל"ב ממנעי ולא שחטין] כדי שאם יטרף יהיה מוכן לו על יום ה' למכור: (סא) לחולה. אפילו חולה קאת ואף דכתיבון תק"ד סק"ג כתב המ"א דנהוג קת' יולדות מו' בשר ואילך למנוע מבער ויין היינו (סז) שלא במקום חולי. ומי שהכר מזה להאכיל בשר לערלים ואם לא ישחוט יפסיד חזי יתן מכל בזהמה לעני חולה אינה חתימה וא"א לכותי בשר בלא שחיטה [ח"א]: (סב) וכיוצא

ברורה

כו. כגון של פדיון הבן. וסעודה שעושין בלילה שלפני מילה אינה סעודת מלואה [יד אפרים]: (סג) מותרים בתבשיל. אבל שומן של בשר דינו כבשר עצמו ואסור לאכול בתבשיל שיש בו שומן והאידינא נהניי עלמא לאסור אף תבשיל של בשר ודוקא בתבשיל של בשר אבל אם רק תבשיל בקדרה של בשר פשיטא דמותר [אחרונים]. וגרסה כל שנפל בשר לתבשיל (סה) ויש ח' פשיטא דשרי: (סד) ואסורים בבשר עוף. ומ"מ מי שא"ל לו לאכול מאכלי חלב שחלב רע לתינוק כשאיננו אוכלת בשר (ט) יש להקל אף בבשר בהמה: (סה) ובשר מלוח. אפילו (עא) מזהב דמ"מ אינה ביה שמחה קת: (סו) חוסס. דהיינו תוך ג' לדריסתו שהוא מתוק ואינו חזק ופסול לנבי מזהב וכן כל אלו הנ"ל (עב) מ"מ קבלו אבותינו עליהם לאסור כל מניי בשר ויין: (סז) ומותר לשחוט וכו'. דבה"ג (עג) לא קיבלו עליהם כשר לענין שאר סעודת מלואה: (סח) ונוהגין להחמיר וכו'. כיון דאפשר (עד) למטעמיה לתינוק משא"כ בשאר סעודות מלואה: (סט) שלא לשתות יין בבהמ"י.

פשוט

שער הצייון

(סב) מ"ח וע"י נסק"י: (סג) דהם חמירי נודר שלא לאכול בשר [מתה"ב ע"ש]: (סד) ב"ח וכן מצד המ"א להחמיר ודלא כמ"ס שם: (סה) מ"א בשם הב"ח והיינו למהגיו שאין אוכלין בשר בלילה שאחר ט"ב [שם בב"ח]: (סו) מ"ב בסימן תקנ"ט ס"י: (סז) כ"ב הר"ר ברוך פרינקל בבהמות: (פח) ואף בשאין שם שחיטת ישראל טופס ואין בו טעם בשר שרי וטעמיה כה"ג אפשר דברי [פמ"ג]: (סס) מ"א וא"ל וע"ש בל"ג דכ"ס דמותר בתבשיל של בשר: (ט) פמ"ג ופ"א: (עא) לכו"ע: (עב) כג"א: (עג) כג"א: (עד) שם:

א"א

הלכות תשעה באב סימן תקנא

ט"ז בתוכס אין לאכול בשר ולשתות יין (עז) רק מנין מזומלם זה אפי' (לד) צערב ת"צ שרי (מנהגים ומהרי"ל) ובלבד שלא יהיה בסעודה שמפסיק בה (ד"ע) : יא' יכל מי שאוכל בשר במקום שנוהגים בו איסור פורץ גדר הוא וינשכנו נחש (ומותר לשתות כל שער אפי' של דבש שקורים (מע"ד) : יב' (עמ) לתפפורת שבוע זה אחד ראשו ואחד כל שער שבו אסור : יג' (פ) יבזוקן כל שמעכב את האכילה מותר : יד' יאסור לגדולים (פא) לספר לקטנים ולכבש כסותם (פב) בשבת שחל מ"ב להיות בתוכה. הנה (פג) מיהו בגדים שמלפפין בהם הקטנים לגמרי שמוציאים בהם רישי ומשתתפין בהם הני ודלי' (לה) (פד) משרא שרי ואפילו בגדי שער קטנים נוהגים להקל (צ"י) : מז' ימי שתכפיהו וזבילות (פה) של מת ושל שבת זו והכביד שרי (פו) מקיל בתער (פז) אבל לא במספרים ומכבם כסותו במים אבל לא בנתר ובחול : מז' ישי נוהגים (פח) שרא לרחוץ (לו) (פט) מר"ח יו"ש

באר היטב

ונדחה אין לו דין שבת שחל ט"ז לענין זה וזוהי כ"ע מודים מ"א ועיין בשכנה"ג : (לד) צערב ת"צ. וי"ל דעכ"פ ישנה קודם חלות מ"א ט"ז : (לה) משרא. ומ"מ יכבסו בליעט א"ס אפשר מנ"א : (לו) מר"ח. י"ל שילדת מותרות לרחוק כמ"ס ב"ד ס' שפ"א. ובזכרות דף ט"ו ע"ב כתבו חוס' דאפי' בע"כ מותרת לרחוק ע"ש ואין להקל בזה דאין אנו רגילים כ"כ ברחיקה. ר"ח שחל בע"ש ים מהגין לרחוק לכבוד שבת ויש רוחצין ביום ה' שלפניו לבוש ומנהגים. וצ"ח כתב דמי שרגיל לרחוק כל ע"ש ומנעם בזה עבירה היא בידו

שערי תשובה

דקול טפי וכמ"ס עצמו שם סימן יו"ד הבאת לעיל ס"ק ג' אך גם נגנין שבע שחל ט"ז אין המנהג כדבריו אלא אוכלין בשר ואמין יין בסעודה כ"מ שלב בומה כמו בומה והסכרו על המדב כמ"ס שהא ספרך גדר כ"י ומשפעת דבריו בכל סעודת מילה שלב בומה אך באתם כדבריו כן הוא באתם שלב היה אפשר לומר בומה ונדחה מומנו מתחת חובתו התינוק ויפולא שארע ארס שלב יומול ובזב ובזב אחר שחור לאיתנו או עבר האונס והגיע זמנו לזול אלא שדמיון עוד במתכוין לימים אלו כבדי שיאכלו הקרואים בשר ויין לזה נקרא פורץ גדר אף כימים שקדם שבע שחל ט"ז ימלכד זה הוא איסור גמור להסדרת המלוא משעה שהגיע המון שיכולו לזול התינוק והעבוס כן בשביל אכילה בשר ויין או בשביל תענית כדורים כמ"ס ויפולא גדול עוטו מנאש וארץ למחות ולעכב ע"י ואף אם פתאום עברו ועשו כן אסור לאכול מיו שלב נעשה בשבילו אסור ועיין בפסחים דף ק"ג ו' מנודין כ"י וכתוס' ס' דוקא שיש שם אנשים מהגנים כ"י ע"ש. אבל אם לא היה אפשר למשל מקודם עד שהגיעו ימים הללו אפי' הוא שבע שחל ט"ז ים להתיר לאכול בסעודה כדון מילה בומה ממש כיון שלב נעשה במתכוין והסעודה היא בזה בשביל שמתח המלוא שקיים היום וברי קיום היום מלוא מילה שהיה מעולה עליו תוכה ומה בכך שהיה שלב בומה כיון שהיה אונס ולא היה יכול לעשות קודם לזמן הזה. וכן מבואר בלדוי כמ"ס רמ"ט כמג"א ס"ק ה' דמיא שבער זמנה מתחת חולי בשביל אפי' מיקרי זמנו קבוע דכל שעתה ועתה זמנה הוא שאסור להניחו ערל ולכן מותר לקבוע הסעודה בע"ש ע"ש ותימה איך העלים עין מדברי מג"א אלו וכן מבואר בדברי המ"א ס' תקנ"ח ס"ק יו"ד ועיין לקמן ס' תקנ"ט בשביל אכילה שכתב בשם פרי הארץ להחמיר במילה שלב בומה ומשעה כדמית אף מתחת אונס ומ"מ נראה דאף דבש ים להחמיר לענין לבטל התענית ט"ז מתחת הו"ט של י"ל כיון שאינה בומה לא מהני לבטל התענית אבל לענין חומרת בשר ויין כימים אלו שהוא מנהגא בעלמא אין להחמיר ואפי' שלב בומה מ"מ סעודת מלוא היא ונותרים בבשר ויין ולא גרע מסיום מסכת דאף דגם כסיום מסכת אין לעשות כ"ל כשזמן לו דרך לזוודו כסודרו מ"מ פשיטא דסעודת מילה אף שלב בומה מתחת אונס עדיפא. וע"ש באור נעלם שכתב דסעודת מילה

משנה ברורה

רעיס (פג) רק לאכול ולשתות ועבירה הוא בידו : (עז) רק מנין מזומלם היינו (פד) מלבד הקרובים הפסולים לעדות (פה) ומלבד הכעלי מלוא מותר להוסיף עשרה משום ריעות (פו) והשאר אוכלים מאכלי חלב. והנה בלבד כתב דמר"ח עד ט"ז לוקחין מנין מזומלם ויש לוקחים י' מלבד הקרובים השייכים לבטל הסעודה והנה כמ"א העתיק כהלכות אבל בזה"ח משמע דיוכל לנהוג להקל (פז) כדעת הרמ"א דמר"ח עד השבוע שחל בו ט"ז מותר לזמן כל השייכים לסעודה ואפילו כמה מנינים. ואם הל המילה או הסיום מסכת בע"כ שחל בשבת לבו"ע (פח) מותר לזמן כל קרואים שיראה : (עח) צערב ת"צ שרי. ובלבד (פט) שיעשה קודם חלות (עט) תפפורת וכו'. ואחד האיס ואחד האשה שוין לאיסור ואפשר שיש להתיר באשה [לגלח] ריבוי שער לדדעין [פמ"ג] : (פ) ובזוקן. והיינו (ז) השפה : (פא) לספר לקטנים. דקטנים נמי שייך בזה חיובך (זא) אי משום אבילות או משום עגמות נפש : (פב) בשבת שחל

שער הציון

(פג) מ"א בשם מהרי"ל : (פד) ט"ז ומנ"א משמע דמפרש מנין מזומלם עם הקרובים : (פה) וסנדק והמכנים והמוציא (שקורין קוואטער) נמי הוא ככלל הזה [פמ"ג] : (פו) מ"א : (פז) אכן לפלג למה לא העתיק דה"ה דכשבע שחל ט"ז אין לזמן כל השייכים לסעודה דכזה שיום המ"א והלכות ואולי דס"ל כמסקנת הט"ז ד"ה דבשם ס' לקולא ט"ז : (פח) מ"א : (פט) מ"א ואברי אחרונים ובגדי ישי כתב דלכתלה בודאי יחיש וימחר לעשות קודם חלות אבל אם נמשך הסעודה לאחר חלות אין כאן בית מיוחד רק שלא יהיה יותר מיו"ד ואפשר דדוקא לאלו העומדים בעצמם : (ז) ועיין בב"ח מה שהקשה אדברי המחבר מיו"ד סימן ט"ז דהם פסק דבאכל תוך ז' אסור ועיין במנ"א שמי"ב קושיתו. ואין להחמיר בעניניו דבא"ה פסק הגר"א שם דהע"ה כהרמב"ן דאף בתוך ז' מותר : (זא) וי"מ בין הטעמים נמי שהוא פחות מכן שש דהא הניע עדיין לחיובך ומשום ע"כ אסור עיין בפמ"ג וז"ל : (זב) לבוש : (זג) דה"ה וכן ה"ה והגאון ר' כרוך פריינקל כההביות ונדגמ"ר העתיק לדינא כמ"ז ואפשר שבמקום הדחק ים להקל כיון שפ"ס אינו אלא מנהג : (זד) ולכן משכנת שהגיע קרוב לעת לידתה שבוט לה לרחוק בחייו בל אלו שרי דהוי לרפואה ולא לתענו. וכן נולדת או מי שהוא אדם חז"ש ואמר לו הרופא שרץ לרחוץ בכל יום בחמין שרי מלבד בע"כ עצמו לרץ ליוהר מזה [סדה"ח בשם א"ח] :

שאינן נמנעין אלא בשבת זו (צ) צייש מתענים מי"ז בתמוז (צא) עד ט"ז. הגם * וללורך מלוא שרי ולכן נדה רוחלת וטובלת (מהרי"ל) ואפי' אם טובלת ליל י' באב מותר לה (צב) לרחוק בערב ט"ז * אם א"ל לה לרחוק ליל י' (אגודה) וגרסה דה"ה אשה הלוכשת לבנים יכולה לרחוק מעט כדרכה בשאר שנה (צג) הואיל ואינה עושה לתענוג רק ללורך מלוא ומוסגין שלא לרחוק (צד) אפי' בלון מר"ח ואילך (ת"ס סי' ק"ו) (צה) ואפי' בע"ש של חוון אסור לרחוק כ"א רחשו ופניו ידיו ורגליו בלון (מהרי"ל) ותשובה מהרי"ל סי' ט"ו וב"י) ויש מקילים (צו) * בחפית (לו) הראש בחמין (צז) למי שרגיל בכך כל שבת: י"ז (צח) קטוב ליהור מלומר (לח) שהחיינו בין הצצרים (צט) על פרי או על מלבוש יאכל

שערי תשובה

בזמנה הוא מלוא לאוריותא והבוא מדברי רש"י בנדה דף ל"א שלא יפיו הכל שמחם שאכלים ושומים בסעודת בריית מיה כו' ומ"ש בשם רש"י שלא אכל סעודת מילה ביום וא"ו משה דלא אחי לדין כו' היינו לאכל על הסעודה ה"א לדין (ודבריו תמוזין דאם לאכל על הסעודה אינו דאורייתא למי מחוקק הסעודה דאורייתא ומי יכול שיכרתה גם מ"ש בשם רש"י ליהא וכו' מהרי"ל ר"ט של השל"ה כמבאר בגמ' סי' רמ"ט ע"ש. ואפשר שט"ס הוא ו"ל מ"הר"ל אך לא משמע כן בדבריו ע"ש) ומבוא על תשובת בית יעקב סימן ע"ג דסעודת מילה אפילו בזמנה הוי לדין כו' וליהא דודאי גוף הסעודה אין עיקר דאורייתא כלל כמבאר בב"י סימן רס"ה בשם הר"ד אשכנזי ועיין בפר"ח סי' קל"ה ובכ"ה סי' קל"א בלורך וע"ש שכתב שאלה האבדרהס גופיה דמיתיי מנדע וכן כתב במגירת המאור וכתב הוא ו"ל שלא מלא בנדה כו' ע"ש וגרסה שכוונת האבדרהס לדברי רש"י דף ל"א ולפי' שאין זה מקומו קלתי: (בשו"ע) ויש מתענין מי"ז בתמוז כו'. וכתב בר"ם בשם מוה' שמואל שער א"י ת"ח לא ינהג בחומרה זו שמעט במלאכת שמ"ס ואי אפשר שלא יתעטל מלימודו אינן שעות מפני התענית ולריך לשקול במאזני דקד בענינים אלו ע"ש ועיין בשו"ע הרשב"א ח"ג פאה"ט שנדר להחיות עד רביע שילמדנו ואם לאו ואסר בכשר ויין כו' ולא יכול לטבול ולספר מנחה ואסר בכשר ויין וינעשה חלב ואמר לו החכם שיתיר לו אע"פ שהוא ע"ד רביס מתירין לדבר מלוא וס"י אם התענה בכשר ויין לא תוכל לעסוק בתורה כו' ונ"ב כך אני לומד היום כמו שהייתי לומד קודם לכן רק שאני חושב בכתי ומאל לומר לן שהיא דבר מלוא כו' והש"ס הרשב"א מה שאמרת שכבר נהגו ויחזקו על דברי תורה וכבר אמרו בר י"ב דתיב בתעניתא כו' והכל לפי טעמו של בני אדם שיאכל פת במלח ומתענין כדניאל ותביריו שחמור ויחזקו לו מן הורעוים ויהיה טובים ויש מתמנעין כשאינן יושבים על סיר הכשר וכ"ח עושה לפי כח שימאל בטעמו כו' ע"ש והובא בקלרס בעסק בתורה דתיב לתפוס תומרה זו אחרי שרבינו הרשב"א כתב בנדר שאלו המספיק עמנו בזה יכול לעמוד על התורה ועל הסכרס. אך מר"ח עד התענית אין לשקל מאחר שרוב העולם תופסים תומרה זו ואינן נתייחס למקום שממנו יראו וילמדו ח"ו ללול בזה כעלי המון ג"כ אם לא שחמורם נפשו שמויין לו מאכלי חלב יכול לאכלו כבר עוף וכו"מ לטול. ועי' בא"ר מיקת שתיקם שלה תולה עד שרע לו כשמוז אינן זוכות בשר וי' להקל: (לו) הראש. עכ"ל ועיין במגלות וכן שכתב לא רחיתי לנהוג היתר להקל כל גופו בחמין כחל ר"ח בע"ש וחפית הראש בחמין כשבת חוון וסוף ערב ט"ז לכתחלה יעשה קודם חלות ודיעבד י"ג גם אחר חלות שרי ע"ש ועיין ב"י ונ"ב מהרי"ל בנדה"ל בשם מהרי"ל ברייתא כתי' הראש חלב והכוסף א"ל לו לרחוק בכל יום והתירתי לו לרחוק בשבוע שחל ט"ז בתורה ולתענית. שהגיע לפרקת כחודש ט' התירתי ג"כ לרחוק בחמין דכל לרפואה שרי ע"ש והכיוונו כ"ל: (לח) שהחיינו. עכ"ל ועיין בר"י בשם תשובה בעל כנה"א ח"ב דלוחקים איסור בשבתות

באר היטב

ודי אם מחמיר בשבת חוון. בנדה"ל כתב רבות נכות בכסו בע"כ אחר חלות והעלמתי עיני מהם ואם באים לשאול לריך לאסור להם וע"ז כתב הש"ס מנהגות לרחוק ראשם ממנהג ולמעלה וזקנים הרשעוים הנהיגו זה כי משה נולד בע"כ ולריך לעשות זכר לנחל וזה דוקא לנשים שאין יודעין ספר להאמין בנחמות לפיכך לרובים היוק. אם חל ט"ז ביום ה' אסור לכבס ביום ה' לכבוד שבת אפילו באימנהג ולמעלה ר"ן וכו' ד"מ ולבוש. והב"ח כתב דכיום ד' ע"כ אחר חלות שרי לכבס לכבוד שבת דה"ה להמתין עד ע"ש מפני כבוד שבת. וה"ה למי שיואל בדרך למרחקים בשבת זו מותר לכבס לו בגדי פשתן לכמה שבתות דודאי א"ל לו להמתין עד אחר ט"ז ומ"מ טוב לעשות ע"י א"י עכ"ל. והמ"א בס"ק י"ח חולק על הב"ח וכתב דאין היתר כלל לכבס ביום ד' וכו' ליואל בדרך דאסור לכבס ללורך שבת אחרי ע"ש ועיין ט"ז ס"ק י"ד: (לו) הראש. אבל אסור לרחוק בנדרית מותר ואסר שקרין ל"ג לבוש. אבל לרחוק כל גופו ונהיגם כל אדם איסור ד"מ. ומי שטובל כל ע"ש לסם מלוא מותר לטבול גם בשבת זו. ש"ה. מיהו מי שמכטלה לפעמים מפני שטרוד בעסקיו או מפני הנזה גם עכשיו אסור לטבול. מ"א וע"ז ס"ק ט"ו: (לח) שהחיינו. ובשבתות פיגיתיים מותר לברך שהחיינו מע"מ ולבוש.

ביאור הלכה

* וללורך מלוא שרי. אפילו בחמין: * אם א"ל לה לרחוק ליל י"ד. הרמ"א לשיטתו ביו"ד סימן קל"ט ס"ד אבל לדעת הש"ך שם משיק הדין תרחוק בע"כ אפילו אפשר לה לרחוק בלילה. דגול מרבנן: * בחפית (לו) הראש. עכ"ל ועיין במגלות וכן שכתב לא רחיתי לנהוג היתר להקל כל גופו בחמין כחל ר"ח בע"ש וחפית הראש בחמין כשבת חוון וסוף ערב ט"ז לכתחלה יעשה קודם חלות ודיעבד י"ג גם אחר חלות שרי ע"ש ועיין ב"י ונ"ב מהרי"ל בנדה"ל בשם מהרי"ל ברייתא כתי' הראש חלב והכוסף א"ל לו לרחוק בכל יום והתירתי לו לרחוק בשבוע שחל ט"ז בתורה ולתענית. שהגיע לפרקת כחודש ט' התירתי ג"כ לרחוק בחמין דכל לרפואה שרי ע"ש והכיוונו כ"ל: (לח) שהחיינו. עכ"ל ועיין בר"י בשם תשובה בעל כנה"א ח"ב דלוחקים איסור בשבתות

משנה ברורה

בע"ש חזי (זה) מותר לרחוק אף כל גופו בחמין כל מי שרוחק תמיד בע"ש לכבוד שבת: (צ) ויש מתענים מי"ז בתמוז. ות"ח אין כדאי שינהג בחומרה זו שמעט במלאכת שמ"ס שאל"ל שלא יתעטל מלימודו אינן שעות מפני התענית ולריך לשקול במאזני דקד בענינים אלו [שע"ת ע"ש]: (צא) עד ט"ז. באב. עיין לקמן סימן תקס"ב בנדה"ל: (צב) לרחוק בע"כ. (צג) הדרכה בחמין: (צד) האויל וכו' לתענוג. וכן קטנים שיש להם חטטין בראשם (צו) ומוסגין לרחק בראשם: (צז) אפילו בלון. היינו כל גופו אבל פניו ידיו ורגליו שרי לרחוק בלון [אחרונים]: (צה) ואפילו בלון של חוון אסור וכו'. היינו (צו) אפילו היה רגיל להחוק בכל ע"ש בחמין כל גופו אסור בע"ש של חוון לרחוק כל גופו אפילו בלון. ולענין טבילה (לח) המנהג לטבול בכל ע"ש מותר ומי שמכטלה לפעמים מפני שטרוד עסקיו או מפני הנזה אסור: (צח) בחפית הראש בחמין. אבל לא ביו"ף ולו"ג. שטטין מאפר: (צו) למי שרגיל בכך. ועיין בח"א דה"ה דשרי פניו ידיו ורגליו בחמין למי שרגיל בכך כל השבת: (צח) קטוב ליהור מלומר שהחיינו. אע"פ דאפילו אכל מברך שהחיינו מ"מ ימנע אלו כיוון שהחיינו האויל וכן פורענות אין כדאי לומר שהחיינו לזמן הזה. והגר"א בכיורו חולק ע"ז וכתב דקו"א סומרה יתירא וכן הט"ו מפקפק בזה וע"כ בשבת אין להחמיר בזה דכל"ה (צט) הרבה אחרונים מהביתין להקל בשבת: (צט) על פרי או על מלבוש. וממילא לא יאכל הפרי ולא

שער הציון

(זה) הכ"ח וע"ז ודה"ה: (זו) לבוש: (זי) אחרונים: (לח) אחרונים והיינו דוקא שלא בחמין דכתיבין בנדריתא של תענוג הוא: (טז) מטה משם בשם ס"ח ולבוש וא"ר ודה"ה והגר"א ה"ה כחידושיו בשם ספר בית יואל דה"ה כר"ח דיתו לוס כמו בשבת:

הלכות תשעה באב סימן תקנא ותקנב

על פדיון הבן אומר (ק) ולא יחמיץ המצוה (וכן צפרי (לט) (קא) שלא ימלא אחר ט' בלז מותר לברך ולאכלו בין המלרים) (בנימין זלז סקס"ג ותשובת מהר"ל) : יח * צריך ליוהר מ"ו בתמוז עד ט' באב שלא לילך יחידו (מ) (קב) מד' שעות עד ט' שעות (משום שזכס קטז מריני שולט) (קג) ולא (מא) יכו התלמידים בימים ההם :

ש הנחות מיישגי
התלכות והיוקת
כס"י ש"ט ממדרש
אברה רבתי ומדרש
ההלל ממוזר ג"ח

תקנב דין ערב תשעה באב. ובו י"ב סעיפים :

א *ערב תשעה באב (א) לא יאכל אדם בסעודה המפסקת (ב) שאוכלה אחר חצות (ג) בשר ולא ישתה יין ולא יאכל שני תבשילין. הגם ואף משקים אחרים (ה) (ד) ממעט בשתיית ממה שרגיל לשתות (טור וז"י בשם תוספות ורוקח) וכן לא יאכל אחר סעודתו ללון ומליח דברים שנוהג בהם בשאר פסמים כדי שיתנהג בפרישות (מדרש) : ב (ה) יאפילו בשר מלוח שיעברו עליו יותר משני

א משנה תענית כ"ז
וכת"ק ב טור
והנה"ל אשרי כסוף
תענית בשם א"י

באר היטב

ובכתבי האר"י אומר אפילו בשבת וי"ל דאם הל י"ו בתמוז בשבת ונדהה מותר לכ"ע. מ"א : (לט) שלא. ולדעת המתירין בשבת ז"ל שם בשבת אינו כמאלא ואם יקחרו כחול וישמרוהו לשבת יתקלקל. וע"י כתב נראה דמטעם זה יש להחיר בכל יום שני המלרים דמאל ימות האדם קודם שיקיים מצוה זו וכן שמעתי סברה זו בשם הרב מהר"י מקראקא ע"ס. ואותן שנהגו שלא לאכול בשר אחר ט"ב כתב הכ"ח דלריוכס התרה. כתב שכנה"ג השהיה טיעון"ן תענית אין לאסור ודוקא תענית יחיד אבל כת"ב אסור ומכ"ש ב"ד לומות אין להקל והשהיה בט"ב היו מנדון אותו והמפסק בו אחר קלות היו קונסין אותו בממון שכנה"ג ע"ס ועיין בתשובת דרכי נועם סי' ט. ולענין ריח בט"ב או צ"כ כגון שאיפת אבק העו"ק דרך הגחורים כתב השכנה"ג משם הר"ם לונגאנ"י שלא מליני איסור להריח בט"ב ובי"כ ומהר"א הלוי בס' גן המלך סי' קמ"ה אסור דבט"ב יש לאסור משום תענוג ובי"כ מצוה לענוג ע"ס ועיין מ"ס עליו היד אהרן. ובלקט הקמח מיקל והעלה דבט"ב אינו נוהג לשאוף אבק העטאבאק"י בלא ריח טוב אלא כפסעטא וביה"כ ראוי לאסורו כפרהסא בבה"כ שזענומיו ים רבים מעמי הארץ שזענומיו זה לזה ודבר זה אסור אף בשאר ימות השנה ע"ס : (מ) מד'. דהיינו מראש ד' עד סוף ט' מדרש נשא. ובאריה רבתי איתא מסוף ד' עד ראש ט'. ובכונת האר"י ז"ל כתב שיתאכל בימים ההם אחר חצי היום ויכבה כמו חצי שעה : (מא) יכו. אפילו ברגועה. ע"ו :

שערי תשובה
גם בשבת שחל י"ו בתמוז אסור אך בלגרות הכמ"ו מתיר בזה וכדברי המג"א. וכתב ב"י יש מי שכתב דאם משוכרת מותרת לאכול פרי חדש בלא שהחיינו דשחל תתאון ויגרסו נזק לה ולולד בשם מהר"י למח בהגהות כת"י כתב שחולג ג"כ מותר אפילו בחול שהפירות פותחין לו תאווה לאכול דברים טובים ובמקום חולי לא גזרו רבנן וכתב ב"י בשם מהר"י בן נעים בתשו' כנה"ג וכנה"א הסכים עמו שאם בין המלרים לקח פרי חדש ויכיר כליו ברכת הפרי או יכיר ברכת שהחיינו ג"כ ע"ס וב"י דקדק בן גס מ"ס הכוונות דכל שהוא לירך לאכול הפרי כגון היכא שנוכר ברכת הפרי יכיר שהחיינו ג"כ אך בהגהות מהר"י למח כת"י כתב סיפר לי בנו של הרב ז"ל מ"ו שמואל נדו כי הוא זוכר שפעם אחת היו חכמי הדור אובלים בשולחן אכיל והפליגו בו לאכול פרי חדש ואכל אותו בלא ברכת שהחיינו וק"י דכס' הכוונה משמע להיפך ע"י"ל ומ"ס בשם מהר"י למח הוא נדפס ג"כ כפס"ח דפוס קהרין והענין יראה שיש ליישב הלשון דה"ק שיש לומר שלא יאכל פרי כדי שלא יעטרך לברך שהחיינו ט' ר"ל שאל לעטרך מן הדיון לברך וכוון שלא יהיה רשאי לברך ויהי מלמנוע מלאכול ע"ס וע"ס עוד בשם מהר"י ותשובת כנה"ג שמי שאל פרי חדש בין המלרים ולא כירך שהחיינו שחשב לאסור לברך (ולפי מ"ס בשם מהר"י קושטא הכי הוא) או אחר בין המלרים יאכל פרי אחר חדש ויכיר עליו שהחיינו וכוון לפטור גם אותו פרי ע"ס :

(בהגהות) וכן לא יאכל בו. וכתב בשכנה"ג שכתבאבס אסרתי לאכול אותו קדושי שזכשין אותם במים ובמלח או בחומץ והביאו ב"א עיין במ"ב שנוכר למח כתב שאין לשתות קדושה או טי"א כפסודה המפסקת אם לא במקום חולי. ומח"כ כתב שמהנה פסוט ב"א ומלרים וכל הגלילות לשתות קדושה. אף הכריתים. ואמרת ללמוד זאת על רבנן קדישי כ"י דלכא"ה שמי תכשילין דוקא אסור ולא שמי והאריך ועוד דמסקה שחוממוהו או הכתימוהו לא מיקרי תכשיל כדמוכח בנדרים (דף מ"ט) בהא דפריך והא מתכשיל נדר ע"ס וגם אין בקדוהי מבוס סברה ועוד דמקדוק נתפסט בעולם אחד ואפילו העניים רגילים בו. אבל מים מבושלים בקיה וזרע גד שם ליקצר שהוא תענוג ומהנה עשירים לא הותר אלא לחולי דחש במישיו. וע"ס בשם זרע

משנה ברורה

ולא ילכז הבגד. וכתבו האחרונים דאם משוכרת מותרת לאכול פרי בלא שהחיינו דשחל תתאון ויגרסו נזק לה ולולד. וכן חולה ג"כ מותר שהפירות פותחין לו תאווה לאכול דברים טובים ובמקום חולי לא קבלין עלן : (ק) ולא יחמיץ המצוה. או הברכה כיון שהגיע זמנה ועצ"ג דכשרואה פרי חדש ואינו מברך שהחיינו מחמין בהרכה (קא) שלא ימלא אחר ט"ב. ומיירי (קא) שלא יכול לשמור ט"ב. ויחירו בימים אלו שלא לילך בין חמה לל [א"ת] : (קג) ולא יכו התלמידים. מפורש (קג) במדרש דאפילו ברגועה יש ליוהר. ובכונת האר"י כתב שיתאכל בימים ההם אחר חצי היום ויכבה כמו חצי שעה :

ביאור הלכה
הראש בחמין. ואפילו חל ע"ס של חזון בעט"ב ומ"מ כזה יזהר לכתתלה שיהיה קודם חלות ובדיעבד גם אחר חלות שרי [פמ"ג] עוד כתב לענין חלום שבע"ס אחר חלות אין טועין חלות וכ"ש ברה"ב. אב. עט"ב נמי אין טועין חלות אחר חלוי היום : * צריך לזהר מ"ו בתמוז. ולפי מה שמוכר בספחים ק"א ע"כ יותר יש לזהר מחד בתמוז עד שיתכר דודאי שכיחי [פתחי שולח] :

(א) לא יאכל וכו'. כדי להרבות אכל ולווכור חורבן הבית וינטער עליו : (ב) שאוכלה אחר חלות. עיין לקמן בט"ב : (ג) בשר וכו'. היינו מדינה דש"ס מזד מנהגא אסור מר"ח ובכעלל בסיומן חקנ"א : (ד) ממעט. היינו כסעודה מפסקת שאם רגיל לשתות כסעודה ד' כוסות ישתה ג' כוסות. ואין לשתות (ה) שכר ואם הוא אדם (ב) חלש שרי : (ד) אפילו בשר מלוח וכו' ועושות.

שער הציון

(ק) מ"א : (קא) מ"א : (קב) בן מסיק ב"א ע"ס : (קג) ט"ו : (ה) מ"א וכו' דאין לשתות מי דבש או יי"ש המשכרים שישכח עי"ז תורכן הכית [ט"ו] : (ב) בתשובת רש"י משמע דה"ה אם הוא רגיל בכל סעודה לשתות שכר אין להסור עליו. ובכנה"ג מקפקק עליו והא"ר מיישט. והכל לפי מה שהוא דאם. ולטוס של ב"המ"ו גם לרש"י שרי [א"ר] ופמ"ג והיינו להטהיגין לברך אף ביחידו על טוס דאלו לזמן בל"ה אין מומיין וכלקמיהם ב"פ"ח :

ימים ולילה אחת ובשר עופות (ב) (ו) ורגלים (ז) ויון מגרו דהיינו שאין לו יותר משלשה ימים
הגו לאסור: ג' יאפילו בשל מין אחד (ג) (ח) בשתי קדרות (ט) מקרי שני תבשילין * ידכן יש
להחמיר וליוהר משני מינים בקדרה אחת אא"כ הוא דבר (י) שדרכו בכך כל השנה כגון אפונין
(מיני זרעונין וצלעו' לזרעי') (ד) * שנותנים עליהם בצלים 'יוביצים ותבשיל הנעשה מדבר שנאכל
כמות שהוא חי (יא) מקרי תבשיל לענין זה. הגה (יב) ואין חילוק בין ללי למבושל לענין זה (מרדכי
הל' ט' צאצ) : ד' ימותר לאכול פירות כשהם (ס) חיים אפילו כמה מינים : ה' ינוהגים לאכול
(ו) ערשים עם ביצים (ג) מבושלים בתוכם (יד) שהם מאכל אכלים. הגה ויש נוהגים לאכול ציליס
(ז) קסים שהוא ג'כ מאלל אכלים (טגמיו' פיה) : ח' ויש שאפשר לו לא יאכל בסעודה המפסקת
אראם (טו) הרביה במלח וקיתון של מים. הגה ויש מחמירים לטבל אחר אכילתן פס (טז) צלצר
ולאכלו על של ויגנם צחלץ וגו' : ז' נהגו לישב (יז) ע"ג (ח) קרקע בסעודה המפסקת (יח) ואין
צריך לחלץ מנעליו) (הגהות מיימוני ורמב"ם פ"ז וצ"י) : ח' (יט) יש ליוהר שלא ישבו (כ) שלשה

שערי תשובה

אדם חלוש שר"י מט"מ עיין ע"ו ובשכנה"ג: (ב) ודגים. עמ"א:
(ג) בשתי. פי' שאחד בלילתו עבה וא' בלילתו רכה אבל אם שניהם
בשהו אין קפידא. לבשל בבי' קדרות מ"א: (ד) שנותנים. ואסור
לעשות לביבות מומלאים בגבינה של מ"א: (ה) חיים. וכן בגבינה
וחמאה לביבות חיים חיים כ"ב בדר היטב אשר לפני: (ו) עדשים.
ודוקא שדרכו בכך כל השנה ובסור כתב עדשים אין ביצים וכ"כ
הלבש: (ז) קשים. וקריים: (ח) קרקע. ואחר הסעודה מותר ליטב
על הכסא דאין איבילות עד הלילה מ"א: (ט) שלשה. ואם ישנו ג'
דגים מאל המנהג כמ"ש בש"ע ושכן הגורסא עיקר וכ"כ בעשרת זקנים וכתב בשם מהר"ם בן חביב תשובת כת"י דשני תפסילין אסורו בסעודה המפסקת
אין חילוק בין דגרי ההלכל כמות שהוא חי או לא. וכן אין חילוק בין לאי למבושל. (א) חילוק אם אוכלין דגרי תפסילין או דגרי ספירות בקדוה
סעודה אלא בכל גווה אסור לאכול גמורים סעודה בסעודה המפסקת ע"ס: (ב) קרקע. וכתב ברי"ם בשם מהר"ם שער אריה
גדיר להפסוק בגדד בינו לקרקע ע"פ הקבלה כי אין ליטב על הקרקע אלא ע"פ שד"ם ומהר"ם שער אריה
הוא שדרכו לטב על הקרקע וכן נראה שדרכו לטב על הקרקע. וכתב ברי"ם בשם מהר"ם שער אריה

ביאור הלכה

[illegible]

הוא כחשף בידו פירי"ש ופירי"ש ופירי"ש על שפוקן
מכלים, ומסכה הוא אלף כחשלו (מ"א): (י) ויהי מיתרו וכו'. שאין חשב (ג) ולית ביה משום שמחה: (ח) בשתי קדירות: פה
שחמד בליתו עצה ואחד בליתו רכה אבל אם שניהם בשוה (ד) אין קפידא לבשל בשתי קדירות: (ט) מקרי שני תבשילין. פי' ואדם
חזי ארני יכול לכול שחיהו אבל יכול לחזון לכול תבשיל אחד (ה) ושעשון אחד: (י) שדרכו בכך. ר"ל שרוב הפעמים נותנים
בלים ובצים באשונים כמו שדרך לטען עיסה ובצים (י) אבל דגים אסור לטען בציצים כיוון שרוב הפעמים תבשילין אותם בלא בצים
[מ"א] ויבחנו (ז) אפילו לאותן מקומות שלא הכנו לאסור בהם דגים]. ולבדוק מנוולות בגבינה נקרה בשני תבשילין (ח) וכן
בציץ לקש"ן עם גבינה כיון דרוב פעמים אין עושין כן הוי כ' תבשילין: (יא) מקרי תבשיל לענין זה. דאף דלענין ביטולי עכו"מ
אין שם תבשיל עליו כגון חלב מנושכל וכו"ו עינינו אסור דעיקר הענין שאסרו בשני תבשילין (ט) משום דרבינו תבשילין יש בו כבוד
ומענו: (יב) ואין חילוק בין ללי למצוה. כגון ציים ללוין ופירות ללוין כולן שם תבשיל עשהו וזהו שכתב לקיים כשהם חיים לאסור
בשתבשלו או נללו: (יג) מנושלים בתוכם. שנתשכ בתבשיל אחד ומיירי כשזולתו בבת אחד. ודוקא במקום שדרכו לבשל כל
השהה וכי"כ בס"ג ובטור כתב דעשים או ציים וכי"כ לגביו אם המנהג אצלנו שאוכלים בצים לבד משום אכילות וכמ"כ בה"ה:
(יד) שהם מאכלי אכלים. ולא אכלו תבשיל אחד ודלא כהמון עם שמתחלה אוכלין מין מבושל ואח"כ יושבין לארץ ואוכלין בצים
(יז) לדאור וכו"ו. לדאור להפסיק בדינים בברכת המזון גבורם ברכה שא"ל וכו"ס. יבואר איך להתנהג בזה: (טז) מריבה. ומ"מ לא
ימנע בשיעור (יא) אכילתו אלא יעשה באופן שיוכל לבסול התענית וכן בשתיית המים: (טז) באפר. ואומר (יב) זהו סעודה ט"ב:
(יז) ע"ג קרקע. כדי שחמד (ג) הסעודה שגלה ובמקום שמתנהג לכולו בהסירה היה הכיביר אף היו אוכלין עתה שם בהסירה
לדרין שלל השנה אוכלין אין כיביר בהסירה אלא בזה (יד) ומ"מ אם הוא חוש יוכל להניח כר תחתיו: (יח) וא"ל
לחזון. דאין אכילות טובה עד הלילה (קו) ומעט עד מותר ליבש חצר הסעודה על הספסל: (יט) יש ליהרר שלא ישבו וכו'. ובדיעבד

שיער הציון

(א) כ"ט פנהדרין ד"ע ואין העטעט מאסן דאזיגן כשר לכתחלה לנסכים דא"כ היה לנו לתייר עד ארבעים יום דעד שיעור זה נקרא יין מניחן כדאיתא בפרמ"ס פ"ו מאסורי מנח הלכה ט' : (ד) מ"א וס"א וכן הסכים הנר"א דלא כנה"ג המובא בשע"ת שמחמיר בזה : (ה) שעת' ופסוק : (ו) ובאיור הגר"א משמע שסובר רש"י דגז' וז"ל שטיון שוב לאמנים עם כלים דמחילין : (ז) וז' אפרים : (ח) מנ"ג ודעת' : (ט) פוסקים : (י) מ"א : (יא) ברכ"ה

(יב) ירושלמי בשם רב דעביד דבי [ב"י] : (ג) מ"ח : (ד) פמ"ג : (טו) מ"ח :

לאכול בסעודה המפסקת כדי שלא יתחייבו בזימון אלא כל אחד יושב לבדו ויברך לעצמו :
 מן ככל זה בסעודה המפסקת שאין דעתו לאכול עוד אחריה סעודת קבע וכשהוא אחר הצות
 אבל אם היה קודם הצות או אחר הצות (ב) ודעתו לאכול אחריה סעודת קבע אין צריך ליוהר
 בדברים הללו . הגה' ומונהג בכל גלילות אשכנז לאכול סעודה קודם מנחה (כא) ואח"כ מתפללין
 מנחה ואוכלים סעודה מפסקת (מהרי"ל) ונוהגין (י) (בב) להרבות קצת בסעודה ראשונה כדי שלא יזיק
 להם התענית הואיל ופוסקים מצעור יום כמו ציו"כ ויש קצת ראייה לזה ממדרש איכה רבתי מיהו מי
 שיוכל לסבך עלמו ויודע בעלמו שאין התענית מזיק לו ומחמיר על עלמו נקרא קדוש כניל : ר' אהרן
 חל ת"ב באחד בשבת או שחל בשבת ונדרה לאחר השבת (בג) ואכל (יא) בשר ושותה יין
 בסעודה המפסקת ומעלה על שלחנו אפילו כסעודת שלמה בעת מלכותו (מיהו לריך (יב) להפסיק
 (כד) מצעור יום) (קמ"ק) : יא' מי שקבל עליו תענית שני וחמישי כל ימות השנה (כה) ואירע
 ערב תשעה באב להיות בשני ישאל על גדרו או (כו) ילוח תעניתו * ופורע . הגם וסגאונים

באר היטב

לא יזמנו דלא חשיב קביעות . אחרונים עמ"א : (י) להרבות . רש"ל
 וב"ה כתבו גדול עונס מנאס בפרט ליודעי תורה ומאן דחש למנהג
 הש"ע ירכה בסעודה קודם חלות ואוכל קדושים מישראל אין אוכלים
 שום תבשיל בעט"ב כל היום מאלתי ועיין ט"ז וז"ל : (יא) בשר .
 משום אכל עבירה היא מ"מ ישב בדלחנת נפש ולכן לא יאכל בסעודה
 חברים ואם חל מילה באותו שבת יעשה הסעודה קודם מנחה . מ"א : (יב) להפסיק . כתב הבאר היטב אשר לפני וז"ע ברש"י תענית דף
 כ"ט דכתב דא"ל להפסיק עכ"ל ע"ש . ולא דק דמ"ש רש"י שם אינו מפסיק סעודתו וכו' ר"ל דלוי אוכל סעודה מפסקת אלא מותר

משנה ברורה

אף אם ישנו ג' לא יזמנו דלא חשיב קביעות [אחרונים] : (ב) ודעתו
 לאכול אחריה סעודת קבע . אבל אם אוכל אח"כ רק אכילת עראי
 לא נחשב לסעודה כלל וא"כ הסעודה הקודמת- היא עיקר הסעודה
 כד"מ בשם מהרי"ל . איתא בלבושין לבי"מ ומתפללין מנחה
 ורבית (יז) מאחרונים אין דעתם נוחה בזה להרבות מתפללין בלמה
 מיני תבשילין ולהתענג בהם וזהו עיקר סעודתו ואחר מנחה שאינו רעב ואינו נמא כלל אוכל לזכר סעודה מפסקת והוא רק כעין סעודת
 עראי (יח) וע"כ יש מהם שאומר שלא יאכל קודם מנחה רק תבשיל אחד ואחר מנחה יאכל עדשים או ביצים וכי"ל ואף שגם זה בכלל
 תבשיל הוא לא מנאספי אהדדי . והא"ר כתב להלדק קצת את המנהג וז"ל אומר אני דכל זמן שהוא מכין לש"ש בנאות הכ"ל
 [דהיינו שלא יזיק לו התענית] הרשות בידו אכל עכ"פ יראה כל אדם שאינו ידע ענינו יותר מדאי והחכם עיניו בראשו כדי שיוכל
 לאכול אחר המנחה סעודה המפסקת שלא יהא כאכילה גסה ועראי עכ"ל ובסעודה המפסקת יוכל לאכול פת עם תבשיל ולא מנאספי
 אהדדי כיון שבידו כהמ"ז וגם התפלל מנחה באמנע : (בב) אוכל בשר . ואסור (יט) למוטע ממנו אע"ג דאין חיוב לאכול בשר בשבת
 מ"מ כיון שגמנע משום אכל עבירה היא . והנה אף דכתב המהזכר כסעודת שלמה מ"מ ישב (כ) בדלחון נפש שלא ינהג בשמחה ולכן
 לא יאכל בסעודה חברים (מ"א) כספר בצור שור חולק ע"ז ודעתו כדי שרגיל בכל שבת לסעוד סעודה זו עם חברים ויוודעו ומוטע
 בשבת זו הו"ל כאכילת פרהסיא . ולכו"ע מותר לאכול עם כ"ב ויכול לברך בזימון כיון שהוא שבת [א"ר] ואם חל מילה (כא) באותו שבת
 יעשה הסעודה קודם מנחה : (כד) מצעור יום . היינו (כב) קודם שקיעה . וכן להודיע זה להמון שלא יעשו שהוא כשאר שבת :
 (כה) ואירע עט"ב וכו' . וקשה עליו לישב בתענית שני ימים ולילה אחת : (כו) ילוח תעניתו . כתב המ"א וז"ע דבסימן תקס"ח ס"ב
 כתב דאסור ללות (כג) בכה"ג הכא (כד) דא"ל בענין אחר שרי (כס) ומהאי טעמא כתבו הגאונים (כו) דא"ל להלשים אף דעלמא
 קי"ל

שערי תשובה

המ"א בסי' תקנ"ט שכתב שהיה לו סרגל גרוע שלא להפסיק בגדיו מנאס
 דלא חש להא . מ"מ נראה כיון שמתיר לב"ב על הש"ס לפשות כן לחוש
 לדברי קבלה שכתב מהר"ם : (יא) בשר . עכ"ה ע"י מ"ש אח"י כנכ"ס
 הכאיתו ביד אחרים שחולק על המ"א בזה והבואו בכה"ל וכתב דבין כהל
 ואסור למוטע אע"ג דאין חיוב לאכול בשר בשבת מ"מ כיון שגמנע
 חברים ואם חל מילה באותו שבת יעשה הסעודה קודם מנחה . מ"א : (יב) להפסיק . כתב הבאר היטב אשר לפני וז"ע ברש"י תענית דף
 כ"ט דכתב דא"ל להפסיק עכ"ל ע"ש . ולא דק דמ"ש רש"י שם אינו מפסיק סעודתו וכו' ר"ל דלוי אוכל סעודה מפסקת אלא מותר

ביאור הלכה

והנלים מפרכים אותם בתוסם שבעל גביהו וז"ע : * ופורע . ר"ל שמתענה
 שני אחר בכלות שנה זו אכל אין יכול ליתן יום אחר תחת שני לאחר שביקר
 לו ב' וס' כמותו דוקא לאלו שהם ימי רגון [פמ"ג לקמן בסימן תקס"ח]
 ואסור לאכול בה שני תבשילין : (כא) ואח"כ מתפללין מנחה וכו' .
 (טז) ומסתמא בידו ג"כ כהמ"ז מתחלה : (בב) להרבות קצת וכו' .
 מיני תבשילין ולהתענג בהם וזהו עיקר סעודתו ואחר מנחה שאינו רעב ואינו נמא כלל אוכל לזכר סעודה מפסקת והוא רק כעין סעודת
 עראי (יח) וע"כ יש מהם שאומר שלא יאכל קודם מנחה רק תבשיל אחד ואחר מנחה יאכל עדשים או ביצים וכי"ל ואף שגם זה בכלל
 תבשיל הוא לא מנאספי אהדדי . והא"ר כתב להלדק קצת את המנהג וז"ל אומר אני דכל זמן שהוא מכין לש"ש בנאות הכ"ל
 [דהיינו שלא יזיק לו התענית] הרשות בידו אכל עכ"פ יראה כל אדם שאינו ידע ענינו יותר מדאי והחכם עיניו בראשו כדי שיוכל
 לאכול אחר המנחה סעודה המפסקת שלא יהא כאכילה גסה ועראי עכ"ל ובסעודה המפסקת יוכל לאכול פת עם תבשיל ולא מנאספי
 אהדדי כיון שבידו כהמ"ז וגם התפלל מנחה באמנע : (בב) אוכל בשר . ואסור (יט) למוטע ממנו אע"ג דאין חיוב לאכול בשר בשבת
 מ"מ כיון שגמנע משום אכל עבירה היא . והנה אף דכתב המהזכר כסעודת שלמה מ"מ ישב (כ) בדלחון נפש שלא ינהג בשמחה ולכן
 לא יאכל בסעודה חברים (מ"א) כספר בצור שור חולק ע"ז ודעתו כדי שרגיל בכל שבת לסעוד סעודה זו עם חברים ויוודעו ומוטע
 בשבת זו הו"ל כאכילת פרהסיא . ולכו"ע מותר לאכול עם כ"ב ויכול לברך בזימון כיון שהוא שבת [א"ר] ואם חל מילה (כא) באותו שבת
 יעשה הסעודה קודם מנחה : (כד) מצעור יום . היינו (כב) קודם שקיעה . וכן להודיע זה להמון שלא יעשו שהוא כשאר שבת :
 (כה) ואירע עט"ב וכו' . וקשה עליו לישב בתענית שני ימים ולילה אחת : (כו) ילוח תעניתו . כתב המ"א וז"ע דבסימן תקס"ח ס"ב
 כתב דאסור ללות (כג) בכה"ג הכא (כד) דא"ל בענין אחר שרי (כס) ומהאי טעמא כתבו הגאונים (כו) דא"ל להלשים אף דעלמא
 קי"ל

שער הציון

(טז) דלמא"ה אסור לילך ממקומו קודם כהמ"ז והא' דהוצרך לילך ולהתפלל מנחה דלמ"ה הוי בכלל גורם ברכה שאינה לריכה' כדאיתא בשבת דף
 קי"ח בתוספות וכן מוכח בסימן רל"א ככ"ל ד"ה וכן היה וכו' ע"ש וב"כ הספ"ח בלוקטיו כהדיו ולפניו הוא על הפמ"ג בל"א סק"ב שכתב דאם
 אכל תבשיל אחד קודם כהמ"ז ותבשיל אחד אחר כהמ"ז שרי והלא גורם בזה ברכה שא"ל וכמות המ"א בסק"ב הוא דוקא ע"י תפלת המנחה ופאסין שכתב
 המהרי"ל שו"ך להתפלל מנחה דע"ז לא מיקרי גורם הוא לברכה שא"ל ואפשר דמי כשמתפלל בנתינו עם כהמ"ז אכל כהמ"ז לחוד ודל"א לא סגי וכדמוכח
 בסימן רל"א סק"ב במ"א ובכ"ה שם בשם המהרי"ל ע"ש : (יז) עיין מ"א סק"י והדרישה : (יח) מ"א . והמ"א כתב וז"ל מנחה הישר לאכול קודם חלות או
 אחר חלות סעודה קבועה וסומך לחשיכה ואוכלין על הארץ תבשיל אחד ואח"י מי שמחמיר שיוק לו התענית מותר לאכול פת עם חמאה כדי לשבוע ובלבד
 שלא יאכל שני תבשילין : (יט) טור : (כ) רוקח : (כא) מ"א : (כב) דלוקטין ס"י תקנ"ג ס"ב וכו' כשחל בשבת וכמו שאין הגר"א המקור : (כג) משום
 דקי"ל דדוקא קיבל עניו תענית סתם כהאי ללות ולפרוע אבל אם אמר יום זה אסור ללות וכו' וכו' כל השנה מקרי יום זה דכיון דאמר ב' וס' א"ל לפרוע
 יום אחר ג' וד' [דלדעו דוקא על ימים אלו שהם ימי רחמים יותר] ועיין דקיבל עליו ב' וס' של כל השנה באותו יום ב' וס' יאכלו וכו' וס' של שנה אחרת
 ג"כ אין יכול להלשים כס' דכיון דאמר השנה קבע שנה זו דוקא [מהמ"ס] והוא ממ"א ס"י תקס"ח : (כד) ר"ל דהר"ל שם שהוא מריס דהאי דינא סמך
 עלמו על מה שכתב בס"ק דתענית דמגמרא דלין משמע דלא ס"ל כהירושלמי אלא דאפילו בגודר יום זה להתענות יכול ג"כ ללות ולפרוע יום אחר ע"ש :
 (כה) וכן איתא במהרי"ל סוף מ"ק בהנהגות דשיבוי לט"ב וז"ל ואע"ג דקי"ל כל תענית שלא שקעה עליו חמה לאו שמהי תענית ס"מ בשאר תעניות אבל
 בעט"ב ועיניה"כ דא"ל להלשים מתענים לשעות ואח"כ סועד וכן תיקנו אבותינו הגאונים עכ"ל ומוכת דדעתם דא"ל לפרוע תענית אחר ודלא כט"ז [גכ"ר
 שלום] ומה דסיים הט"ז בסוף דבריו והוכיח ממדרכי פ"ק דתענית דחייב לפרוע יום אחר שם לא חייב כלל בעט"ב : (כו) עוד כתב המ"א דמאן דאפשר
 ליה תענית שני ימים ולילה אחת ולא העתקתיו דהפמ"ג כתב דכהיום שדורות תלושים אין להכניס עלמו בסקנה :

תקנר דברים האסורים בת"ב. ובו כ"ה סעיפים:

באר היטב

[illegible]

להקל ויש למהות בידם דאסור לנעול סנדל כל היום מ"א: (ב) הרעים.

ביאור הלכה

* ובלן אס חל דשבת א"ל פקדי אבות . עיין במ"ב ז"ל האמור מרדכי
והואו ז' תמוז ה'א' וכבר ר'אלי לקח מן המזרחיים לדמותו ע"כ אהנס
הרב מ"א מייסד דברי הרנ"א ז"ל וכו' ובלן אהנס סיים וא"כ שיהיה
לפע"ד דלון לחוב להם לפי שאין לו טעם נכון לחסור ללמוד בשבת כלל
וגם"ד הרב מ"א להחמיר מטעם דכיוול ללמוד דברים המזרחיים בט"ב אומר
שיהיו א"כ ממסין לפי שאין להם חלום אלא מה שלבו חפץ ועיניו ברוחניות
דמנה ת"ת מתרגלים בלמוד המזרח ביום ט"ב משום דלפני חלום א"כ ללמוד
במה שאינם רגילין וגם א"כ בעוה"ר כחמד מהם ולכן חזי חושש לסכנה
ודעתו מטה להחרי' ביום בחול עד סמוך לביה"ס וא"כ דמיסתפינא
מתכריח ה"א דלפני ביום ט"ב עלמא ה"ו לנו להקל דלפני"ס נתקלקלו
הדורות ספר וקל המודים מקילין בזה ופשיטא דברפון ע"כ מפ' ה"ו עירוף
לזה ולזהו כיצואל דבר מליני בירושלמי א"ל אבא בר ממל אלו ה"ס מ'
שיתמה עמי ה"יית מתיר מאלכס בתו"מ"ל כלום אסור אלא עד שיהי' ארבעין
ובותין ובמתין וטסקין בתורה וקדון אינון אכולין ובותין ופוחין ע"כ וא"כ
א"ס נאמר כלום אסור ללמוד אלא עד שיהיו יושבין בעניני צדק וצדקיות
ומתוך כך ווכרין ודולקין על חורבן הבית וכו' מעיילין ומשבחין שבת חולין
ומסמין דעתן מן האכלות ומתוך כך בתיא' ל"די שחוק וסיוולו אלא דמאחר
השטורס כבוד ה"א ב"ס"ו ופוסקים פשיטא דלון ל"ו נח להקל ובומר נפשו וריתק
עלמא וסיוול וסיוול וס"ו וס"ס יכפר בעד האסוגין אהנס בעט"ב י"א להקל
כיון שלא אהנס ב"ס"ו ופוסקים וכו' חזי גורא א"כ בחול וסיוולת בזה ע"כ
ומה"ל ז"ל וז"ל וז"ל מ' מתרגלים בעלמא שיוכל לדמוק וללמוד דברים ה"יתיים
ולא ימנע מפני זה ובלמוד קדוש יאמר לו ואחר כותה הלל הן דברים עכ"ל
ש'בלים ט' בתכס"ו"ל לחסור של תשיבות א"כ טעם משום ס"ס

הדברים (ח) כל היום וחפיו בין השמש (ג) עד לח
ההכלבים בין הנכרים וצוסקים במשא ומתן אחר חלות (ד) אותן
הקל ויש למחות בידם : (ב) הרעים. ורעות עכו"ם (ה) אסור
ללמוד לו העורכן דאיו אלא ספור דברים ומשבר לב החיטק
ויש

שער הציון

(עו) ח'ר ודגמ"ר ודח"ח (ח) מ"ח וס"ח (ב) סמ"ב (ג) ה'רבוים: (ד) מ"ח: (ה) ה'רבוים: (ו) מ"ח וס"ח דלס"ו חס הוא מ"וין מה שהוא חומר וכן נשמע מל"ר ועיון בזה"ש הסכים ג"כ לזה"ח ודל"ח סמ"ו דלשון הנמרח בל"ס בו נשמע בכל בזווי וכעין שכתב ספ"ו דלשון פעלי קלרי דבי רב נשמע לנמרי:

שבידמיה ואם יש ביניהם פסוקי נחמה צריך לדלגם: ב' ומותר ללמוד מדרש (ג) איכה ופרק אלו (ד) מגלחין וכן ללמוד פירוש איכה ופירוש איוב: ג' ייש מי שאוסר ללמוד (ה) ע"י (ג) הררי: ד' (ו) ומותר לקרות כל (ד) סדר היום (ו) ופרשת הקרבנות ומשנת איהו מקומן ומדרש רבי ישמעאל. הנה (ח) ומותר לחזור (ה) הפרשה בט"ז (מנהגים): ה' ועוברות ומיניקות מתענות בט' באב בדרך שמתענות ומשלימות בי"ב האבל בג' צומות אחרים פטורים מלחתענות ויאוץ"ב ראוי שלא תאכלנה להתענג במאכל ובמשתה אלא כדי קיום הולד (וע"ל סי' תקנ"ג סעיף א'): ז' (ט) חיה כל ל' יום וכן (ו) (י) חולה (יא) שהוא צריך לאכול (יב) א"צ אומד אלא כתיבה ט סס י טור בשם הרמב"ם בח"ה וט"ז

שערי תשובה

אפי' דברים הרעים רק מותר ללמוד לו החורבן דליו אלא ספור דברים ומספר הלכ של תינוק מ"א. והט"ז מתיר ללמוד עם התינוק בדברים הרעים וכן לא אוסר אלא הלמוד שהקטנים לומדים בסדר שלהם דהיינו חומש וגמרא ע"ש: (ג) הרור. וכל דמה"ט אוסר ללמוד חיוה דרוש או קשא או תירון אפילו בדברים הרעים מפני שמחה היא לו מ"א וט"ז. גם אוסר להורות הוראה אם לא לחולה הצריך עכשיו ואסור לדון דיני ממונות דדיו היינו חורה מיהו אם אין הכע"ד יכולין להמתין עד למחר שנחלים לדרכם אפשר דשרי מ"א ועיין בפר"ח בס' מים חיים דף א' ע"ב: (ד) סדר. ונהגין לומר תהלים ושיר היחוד במנהג אפי' דאסור בת"ת כל היום צריך לומר דסבירא ליה כיון שאומרים דרך בקשה שרי ומהאי טעמא מקילין בתפילין במנהג ובפוגא אומרים למחרתו של היום ושל אמש: (ה) הפרשה. כ"ל דהיינו חזן הקורא מותר לו לחזור הפרשה קודם שיקרא או מיידי כ"ל שכל בשבת דלא אפילו ויחד מותר לחזור הפרשה כמ"ס ספ"ה. וט"ז תקנ"ג. מ"א. וט"ז כ' דה"ק דמי שגיל לחזור הפרשה בחזונו יום דהיינו שכל ט"ז ביום ה' ה"ל בסדר היום ע"ש: (ו) חולה. חסר דעה שנתרפא מיום ליום מותר בבשר

באר היטב

ביאור הלכה

(ז) ויש מהאחרונים שסבירין דמותר ללמוד עם התינוק (ח) בדברים הרעים וכן לא אוסר אלא הלמוד שהקטנים לומדים בסדר שלהם דהיינו חומש וגמרא: (ג) איכה. וכן אגדת החורבן בפרק הילק ולקרות הנזכר ביוספון מותר [לכנס]: (ד) מגלחין. אפי' דיש בו גם כמה דיני מנוחה ומנוחה מ"מ מותר ללמוד אבל לישא וליתן בהלכה בודאי אוסר [מ"א] בשם מהרי"ל ובעין זה כתב ג"כ הט"ז דאפילו במקום דמותר ללמוד היינו שילמוד בפשטן של דברים אבל לא דרך פלסול. ואפילו בהרהור לפרש דבר חמור אוסר מטעם שהיה לו שמחה אחר שתישב לו: (ה) ע"י הרור. אף דהרהור לאו כדבור דמי שאני הכא דעיקר טעמא משום שמחה ובהרהור איכא שמחה ומה"ט אוסר ללמוד חיוה דרוש או קשא או תירון אפילו בדברים הרעים מפני שמחה היא לו. ואסור להורות הוראה אם לא לחולה הצריך עכשיו ואסור לדון דיני ממונות דדיו היינו חורה מיהו אם אין הכע"ד יכולים להמתין על למחר שנחלים לדרכם אפשר דשרי דהוי כרבים צריכים לו [אחרונים]: (ו) ומותר לקרות כל סדר היום. דהיינו ק"ש וברכותיה וכל מה ששייך לברכת התפלה: (ז) ופרשת הקרבנות ומשנת וכו'. דלא נרע כל זה ממה שקורין בתורה ומפטירין בגיבוי והכל מופני שהוא סדר היום ונהגין לומר תהלים ושיר היחוד (ח) במנהג אפי' דאסור בת"ת כל היום צ"ל דס"ל כיון שהוא דרך בקשה שרי ובפוגא ונהגין לומר למחרתו של אמש ושל היום וכן נכון ומעמדות בודאי (ט) אין לומר ועיין לקמן סימן תקנ"ט ס"ד דאין לומר פטום הקטנות שאינו מסדר היום (י) וכ"ש שאין לומר סדר הקרבנות הכתוב בסוף סי' א' ומה שכתוב בשו"ע ופרשת הקרבנות היינו פרשת התמיד: (יא) ומותר לחזור הפרשה בט"ז. היינו חזן הקורא (יא) מותר לו לחזור הפרשה קודם שיקרא (יב) והיינו אפילו במנהג דאלו בשחרית פרשה כי חוליד פשיטא דמשני המאורע היא: (טא) חיה כל שלשים יום. דמסתמא אמרינן שהיא חלשה והוא כחולה שאין בו סכנה וע"כ אף דלענין וי"ב היא לאחר וי"ן כשאר כל אדם כמ"כ בסיומן תרי"ז כאן לענין ט"ז שהוא דרבנן לא גזרו במקום חולי ועיין בט"ז (יג) ובשאר אחרונים דאפילו ודאי אין בה וכן בהולי הכתוב לקמיה סכנה ואפילו לא אמרו צריכין אנו לאכול מותר בט"ז ואף שמהרש"ל (יד) חולק על עיקר הכרעת השו"ע ודעתו דלענין זה סוה ט"ז ליה"כ דאפילו אמרה צריכה אני לאכול כיון שהוא לאחר וי"ן חייבת להתענות אם לא שהוא ג"כ קת חולה (טו) הרבה אחרונים הסכימו דמדינא שרי לאכול אכן כבר נהגו להתענות כמו שכתב הרמ"א כ"ו שאין להם חולשה ונתרפאו מלידתן אבל אם עדיין לא נתרפאה לגמרי או שהיא קת חולה או חלשה בטבעה לא תתענה בתוך ל' ואם חלשה ונתרפאה מלידתה ונתרפאה בחולשה היום שום חולשה ויתרה יש לפסוק שלא תתענה בשארית היום [אחרונים]: (יז) חולה. חסר דעה שנתרפא מיום ליום מותר בבשר ויין כל ימי השבוע ולא יתענה בט"ז [מהרי"ל]: (יא) שהוא צריך לאכול וכו'. ר"ל שהוא (טו) חלש וחס כנוסו אפי' שאין בו סכנה מאכילין אותו: (יב) אין צריכין אומד כ"ל ואחריויהו ק"א וכן איתא (יז) בתורת האדם ובר"ן והכונה

שער הציון

(ז) הט"ז והסכים עמו הדגמ"ר. (ח) ובה"מ מוכח דאין לומר תהלים אף במנהג ונהגין לומר רק שיר היחוד: (ט) שו"ע בשם כרכ"י: (י) מ"א שם: (יא) מ"א ולא העתקתי פירוש הט"ז דהיינו מי שרגיל לחזור פרשת השבוע בחזונו יום דהיינו שכל ט"ז ביום ה' ומשום דהו"ל בסדר היום וא"ל כתב ג"כ הכי משום דכמה אחרונים מתקפין ע"י עיין בנהר שלום דכתב דקשה מאד להקל וכן בהלכה בדורס כתב ג"כ הכי וגם הגר"א רמז לעיין במ"א וכן הח"א העניק רק פירוש המ"א ומשמע מכלולו דהכי ס"ל: (יב) נהר שלום ומושב בזה קצות הא"י ע"ש: (יג) כן משמע מהגר"א שרמז לעיין בט"ז וי"ב במחבר מדרבי וי"ב בנהר שלום דכן משמע מסתימת לשון הדגמ"ר והר"ן: (יד) עיין במ"א שעוד איזה פוסקים תופסים כדבריו ומ"מ לא הוכרח בהם שאפילו אמרה צריכה אני צ"כ חייבת ועיין בא"ר שהביא בשם מלבושי יו"ט וא"ל שכתב בפירוש דבאמרה צריכה אני לאכול א"ל להתענות: (טו) הכ"מ והש"מ בשם משנת פ"ה שג"ג על דאיתוי של ה"ש והסכים להש"ע [וכן במלבושי יו"ט הנ"ל הביא על דאיתוי] וכן בספר צית מאיר שג"ג על דאיתוי וכתב דבספר פ"ה מסקנת הרמ"א לא הסכים: (טז) ואמר מדרבי. (יז) ולאפוקי ממה שמתיר הא"ר קושית הט"ז על שרש"ל ור"ל דאפי' א"ל אומד קאי רק חלשה ובאמת א"ל

ס"ג: י (כא) "נוטל אדם ידיו שחרית וצריך ליוהר שלא ישול ידיו אלא עד סוף קשרי אצבעותיו: ע"ר" בשם הסכמ' האוסקים פ' טור בשם הירושלמי כפי גירסתו ופירושו כ"פ שם הר"ן גלות וכ"כ הרמב"ן בת"ש פ' כ"ד וימא ע"ר מה דרש יוסף שם ש' מה דרש שם ת' טור בשם הירושלמי שם א' כ"ד וימא שם ב' ממשעו' הגמ' שם ע"ה וכ"פ הר"ף ורמב"ם נה' יו"ב ג' טור י"ד ס' שפ"ד ד' יוש' כפ"ק דתעמי' וכתבו הר"ף והרא"ש שיערי תשובה

באר היטב

בדאיתא בטור מ"ח: (י) מתנגבת. עד שאין בה מופה ע"מ להטפיה כ"ה מ"א: (יא) אסור. כתב הט"ז כ"ש שיש לאסור אותן שיש להם בת' שוקים של עור דהיינו גם מה שעל הרגלים של עור וגם אותן שהן של בנדה רק שהשולים של עור אסור עכ"ל וב"ה מחמיר לילך יתקן למרי מ"א. ורמב"ם שאסור בט"ז בנעילת הסנדל מ"מ מברכין ששעה לי כל זכרי והאר"י ז"ל פסק שלא לבדק: (יב) בדרך. הטעם דטורח גדול הוא לילך דרך רחוק יתקן אצל כשהולך לשדה סמוך לעיר אסור לנטול וה"ה לבית הקברות אלא"כ יש טיט ורפש או בין הא"י ונ"ל כדשישב על העגלה או רוכב צריך לחלוץ אפילו בדרך רחוק מ"א

משנה ברורה

ס' תרי"ג ס"ג. וע"ש במ"ב מה שהעתיקו בשם האחרונים בזה ושייר גם לכאן: (כא) נוטל אדם ידיו שחרית. משום רוח רעה השורה על הידים והוא"ל כמלובלך בטיט ובזוהר דמותך כ"כ הכ"י בס' תרי"ג וע"ש בביאור הגר"א שמפקפק על דין זה ולכן נ"ל שלא יברך עט"י בשחרית אחר הנטילה רק אחר ששעה זכריו יטול ידיו עד סוף קשרי אצבעותיו ואז יברך עט"י משום תפלה ועיין בספר מטה יהודה שכתב דמותך לרחוק ידיו אף לתפלת המנוחה דהוי כמקבל פני השכינה וכטבילת מוזה שהחירו: (כב) ומעבירה על עיניו. וה"ה (כו) על פניו ידיו ורגליו כיון דאין בה מופה ע"מ להטפיה וכ"ו דוקא בדרך העברה (אבל לרחש בהדיא לא). מי שהוא איסטניס וצריך לקנח פניו במים אחר דעתו מיושבת עליו כל היום עד שיקנח במים (כו) יקנח אבל שאר כל אדם אסור: (כג) פני רבו וכו'. אפילו (כח) בחול דאף דחויבא ליכא להקביל פניו בחול מ"מ מזהו איכא (כט) שמה ישמע ממנו איזה ד"ת. ודוקא תלמיד ההולך אצל הרב (ל) אצל לילך הרב אצל תלמיד לא התירו לעבור במים שאם יאסור לו תלמידו ילך הוא אצל רבו (לא) וכן בשניהן שוין ג"כ אסור: (כד) וכן בחזרה מותר. דאם יהא אסור לחזור ימנע מלילך לדבר מזה: (כה) לשמור פירותיו. מהחירו בזה (כז) מפני הפסד ממון וע"כ בחזרה דליכא בזה משום הפסד (לג) אסור: (כו) כחות וכו'. היינו שהיו עייפים מחמת טורח הדרך מותר (לד) שאין זה מחמת תענוג אלא לרפואה לחוס: (כז) והיא מתנגבת. עד שאין בה (לה) מופה ע"מ להטפיה הא לא"ה אסור: (כח) סיכה וכו'. סיכה מיקרי בדבר שדרכו לסוך בו כגון בשמן או (לו) בחלב בבורית וכו': (כט) אינה אסורה אלא וכו'. ואסור (לז) אפילו לסוך אבר אחד כדלקמן בסיון תרי"ד גבי יוה"כ. כלה אחר נשואיה כל שלשים יום מותרת לרחוק פניה (לח) וכן לסוך כדי שלא תתנגב על בעלה: (ל) אצל של בנדה או של ע"ה וכו'. ר"ל אע"ג דמתיין על רגלו וגם עשוי בזה"ל מוטעם ממש שרי דלא נקרא מנעל אלא של עור: (לא) וזל ע"ה מחופה עור. מלמעלה ואף דהשולים הם ג"כ של ע"ה מ"מ אסור. וה"ה אם היה של בנדה ומחופה בעור מלמעלה או השולים הם של עור אסור ועיין בשע"ת [אחרונים]. והנה אע"פ שאסור בט"ז ובזיוה"כ בנעילת הסנדל מ"מ הסכימו (לט) הרכה אחרונים שיוכל לבדק ברכת ששעה לי כל זכרי: (לב) בדרך. כתב המ"א הטעם דטורח גדול הוא לילך יתקן דרך רחוק אצל. כשהולך לשדה סמוך לעיר (מ) אסור לנטול וה"ה לבית הקברות אלא"כ יש טיט ורפש או בין העכו"מ ולפ"ו כשישוב

שער הציון

(כו) מטה יהודה: (כו) ב"י בשם הרא"ש והטור לקמן בסיון תרי"ג ודלא כהלכות דאסר כאן מטעם הסכנא בלא ראייה וליהא [מטה יהודה]: (כז) מ"א: (כט) פמ"ג: (ל) לקמן בסיון תרי"ג: (לא) מ"א ופר"ה שם: (לב) מ"א: (לג) פמ"ג: (לד) לבוש: (לה) אחרונים: (לו) עיין ביורה דף ע"י ע"ב בת"י ד"ה מנין וכו': (לז) כן מוכח בפסחים ג"ד ע"ב ע"ה: (לח) לענין מזהב מוכר לקמן בסיון תרי"ג. ס"י לענין יוה"כ וכו' ע"ה: (לט) ענין טיט ופשוט דה"ה לענין לסוך: (לט) לבוש וכן הסכים א"ר וכתב הפמ"ג שכן מזהבין: (מ) והא"ר צידד להקל כל שאלא מעיר אף שאינו בדרך רחוק מנעל ופ"ו ע"ה

שלא לעשות מלאכה אסור ובמקום שנהגו לעשות מותר אלא שממעט שאפי' משנכנס אב ממעטין מלישא וליתן. הגם ולא נהגו באיסור מלאכה כ"א עד חלות (מנהגים) ונהגו להחמיר עד חלות בכל מלאכה שיש בה שיהיו קלת אפילו מעט הדיוט אבל דבר שהיו צדק כגון הדלקת נרות או קשירה וכדומה מותרת ותלכו הפרות טוב לעשות ע"י אינו יהודי (מז) * אם אפשר (ית) בליתו יהודי: כג' למלאכת (מח) * דבר (יט) האבד מותר בדרך שאמרו בחוש"מ: כד (מט) בכך העושה (כ) מלאכה בת"ב אינו רואה סימן ברכה (ג) מאותה מלאכה: כה (נא) לכל האוכל ושותה בת"ב אינו רואה בשמחת ירושלים וכל המתאבל על ירושלים וזכה ורואה בשמחתה יוכל האוכל בשר או שותה יין בסעודה המפסקת עליו הכתוב אומר ותהי עינותם על עצמותם:

תקנה דיני תפילין וציצית בט' באב. ובו ב' סעיפים:

א) "נוהגים שלא להניח (א) תפילין בת"ב שחרית ולא שלית אלא לובשים שלית קמן תחת בגדים (ב) בלא ברכה (ג) ובמנחה מניחים ציצית (ד) ותפילין (ה) ומברכים עליהם:

שערי תשובה

עודי כוכבים וכן מנהגם שפשוט בקושטודיאל כ"כ בשכנה"א ע"ש: (כ) מלאכה עכ"ש וע' בשכנה"א בשם מהר"ל ברוך דר"ל הגוי כפ"ט של בע"ז והגוי בו הסופר עשיות עכ"ל וז"ל לפע"ד דאפשר שיש בן שלא להסבות ספר שאינו מוגה או שהיה לר"ד אליו לקרות בו היום וזרחה דמי שנתחדש לו איש תיודת אין לכתוב בת"ב אפי' דעתה כתבו להחיר שאני ת"ב דשמחה קול לו כשכותב תיודת תורה וגם שאינו רק י"א ח' ואין חשש שישכח: (ג) ותפילין. עכ"ש ועיין בשכ"נ ת"ב סי' כ"ג שהניח דברי מהר"ל לחלוץ אחר קדושה וז"ל כתב לחלוץ קודם תפלת ערבית וכ"כ בשכ"נ שכן היה מנהג וגם הביא דברי גוס בלור זצ"ל והוא הכריע במהר"ל וכתב שכן נראה הסכמה מהג"א ומג"ע ע"ש. ועיין לעיל סי' ל' בזה"ע מזה ועיין ברי' משניות הרמ"א שהוכיח להניח תפילין בת"ב בנזקק אף דבשאר ימים חולק ע"ז דכיון דטובג להניח בנזקק יש להניח גם של ר"ת. ובר"י יישב דברי' ודר"ם בומי אכלו וכתב בנזקק ואמר שהמעמיק בסודו של דבר יראה שכן עיקר ועיין בית דוד סי' שצ"ו ודבר משם סי' ל"ח ועי' בתשובת כנה"ג לא"ת ח"ב א"ס י"א מילה ומלין קודם חלות והסנדק לבש טלית גדול אין למחות בידו ע"ש. ועיין בשכ"נ ח"ב סי' ל"ז בת"ב שגדלה וחולס שאין זו פגמה כ"כ הפענה עד אחר חלות ונחלם עד שעה הרפואה שלא יתענה יותר והכורה המורה שיתפלל מנחה גדולה ואח"כ יאכל ולפי שהתפלל ביחודות שכתב להניח תפילין והשיב דיפה פסק המורה שיתאכל אחר מנחה גדולה כיון שגדלה ח"כ להשלים אפילו במנחה קלה וכן נהגתי להורות ביולדת תוך למ"ד לו

באר היטב

ע"ש: (ית) בא"י. ואם ח"א ע"י אינו יהודי מותר לעשותה בעלמא כמו בכה"מ ועסקי' תקל"ג: (יט) האבד. אם ירד או שירות באים מותר לקנות מהם ע"י אינו יהודי וכ"ש למכור דהוי דבר האבד כמ"ש בי"ד סימן ש"ס ס"ו לענין אכל ועמ"א: (כ) מלאכה. אפילו במקום שנהגו לעשות מ"א ע"ש. ובכתיבה מותר בת"ב שכתב"ג: (ח) תפילין. מהר"ם גלאנטי' היה מניחם בביתו והיה קורא ק"ש ואח"כ היה הולך לבית"כ כ"כ בהל"ק ח"ב סימן קל"ט וכתב שכן מנ"א כתוב להאר"י וז"ל: (ג) ותפילין. והנהגים להניח ב' זוגות תפילין גם בתשעה באב ויחיו ג"ל עסי' ל"ח:

מנחתם ב' זוגות בת"ב לא יתיר רק דרש"י ומנחה יתיר שיהיה ובשכנה"א דברי' הרמ"א ע"פ סודו של דברים וע"ש מ"ש בהל"ק ח"ב סי' קל"ט שהאר"י לא היה מניחם לא רחמי' בן כו' אף המקובל מהר"ם שרשב"א היה מניח דרש"י ודר"ם בומי אכלו וכתב בנזקק ואמר שהמעמיק בסודו של דבר יראה שכן עיקר ועיין בית דוד סי' שצ"ו ודבר משם סי' ל"ח ועי' בתשובת כנה"ג לא"ת ח"ב א"ס י"א מילה ומלין קודם חלות והסנדק לבש טלית גדול אין למחות בידו ע"ש. ועיין בשכ"נ ח"ב סי' ל"ז בת"ב שגדלה וחולס שאין זו פגמה כ"כ הפענה עד אחר חלות ונחלם עד שעה הרפואה שלא יתענה יותר והכורה המורה שיתפלל מנחה גדולה ואח"כ יאכל ולפי שהתפלל ביחודות שכתב להניח תפילין והשיב דיפה פסק המורה שיתאכל אחר מנחה גדולה כיון שגדלה ח"כ להשלים אפילו במנחה קלה וכן נהגתי להורות ביולדת תוך למ"ד לו

משנה ברורה

לכנות בנין דאושא מילתא אסור (ג) אפילו ע"י עכו"מ: (מז) אם אפשר בנכרי. ואם ח"א בנכרי מותר לעשותה בעלמא כמו בכה"מ [מ"א] ועיין בזיאוור הגר"א שגדלד להקל תמיד ע"י ישראל בעלמא: (מח) דבר האבד מותר. אם ירד או שירות באים (נא) מותר לקנות מהם ע"י עכו"מ [אבל לא ע"י עמ"א דמסיח דעתו מאבידות] אפילו קודם חלות וכתב לדבר דהוי דבר האבד כמ"ש בי"ד סימן ש"ס ס"ו לענין אכל: (מט) כל העושה מלאכה וכו'. היינו אפילו (כז) במקום שנהגו לעשות ואפילו לאחר חלות ומשמע מגמרא דוקא כשקובע עלמא למלאכה ומסיח דעתו מהאבידות. וע"כ אף שמותר לישא וליתן אחר חלות (ג) לא ימחקר בעסקיו כדי שלא יסיח דעתו מן האבידות: (ג) מאותה מלאכה. כלומר מאותן (נד) מעשות שמרויה מאותה מלאכה: (נא) כל האוכל ושותה וכו'. אפילו (נה) מעוברת או מניקה או שארי אנשים שהם חלוצים בעבדן (נו) ומנעטעים מהעניות [אם לא מי שהם פגה באמת וכלעיל בס"ו וע"ש בהג"ה] וכדלי הוא בית אלהינו להנעטר על חורבנו עכ"ל יוס' אחד בשנה: (א) מנהגים וכו'. ע"פ המדרש בלי אחרות בוע שורפירא דיליה [זה העליה] השליך משמים ארץ תפארת ישראל זו תפילין: (ב) בלא ברכה. ומ"מ אם פשטו בל"ה (ח) ו"א שריר לברך עליו בברך: (ג) ובמנחה. שלא הליחו אש במקדש ותם עוקר כמה ששקר הקב"ה חתמו בעלים ואבנים [הגר"א] וי"א כדי (ג) להראות נחמה באבלינו בו ביום וכל זה הוא לכו"ע רק לענין תפילין משום דהוא מילתא דחליא במנהגא בעלתא (א) אבל כל החמשה עניינים אין מבטלין כל היום: (ד) ותפילין. והרגיל להניח תפילין של ר"ת ויתר גם עתה [אחרונים]: (ה) ומברכין עליהם. ומראה דיוהר שלא לקר' עתה פרשיות ק"ש וכן פרשת קדש דהלל כעת (ד) הוא רק בקורא במורה

שער הציון

(ג) שצ"ת ועיין בזה"ל דף פרקמיתא אסור אפילו ע"י עכו"מ משום דהוי פרסום: (גא) אחרונים: (גב) אחרונים: (גג) מ"א וזה"ש שנת יקבע עלמא למלאכה עד שיסח דעתו מן האבידות [דה"ת]: (גד) ח"א בשם תיבא: (גה) וכדעיל בס"ס: (גו) ואין יכול לפדותו בממון: (ה) פת"ע: (ז) פדה"י: (ז) כל הפוסקים: (ד) דף כמה שהניח בה"ט ס"ק לענין בקר בשם מהר"ם גלאנטי ערער עליו כספר בנין עולס וכ"ש בזה ובמס' תמא השפ"ע על השניות יקבע דלמא לא יקרא ק"ש קודם ערפית ע"ש דשם שלא היה מכני' ואסור פת"ת:

הלכות תשעה באב סימן תקנו תקנו תקנו

ב יוש מי שנוהג לשכב בליל ת"ב (ו) מוטע על הארץ יומשים אבן תחת ראשו. הגם ויש להדם להטעם צענין משכבו בליל ת"ב שאם רגיל ב' כרים לא יסבב כי אם בלחוד (תוס' סוף תענית) ויש בני אדם משימים אבן תחת מראשותיהם וזכר למע שחומר ויקח מאבני המקום שראש החורבן (מרכי דמועד קטן) (ז) מיהו עוברות שאין יכולין להטעם אבן חייבות אבן אלה (תוספות) וימטע אדם (ח) מוכדור ונהגות ב' צ"ב כל מה שאפשר:

תקנו תשעה באב שחל ביום ראשון. ובו סעיף אחד:

א ליל תשעה באב שחל באחד בשבת (א) כשרואה הנר אומר בורא מאורי האש ואין מברך על הבשמים (ב) ובליל מוצאי תשעה באב (ג) מברך על הכוס (ד) ואינו מברך לא על הנר (ה) ולא על הבשמים:

תקנו לומר נחם ועננו בתשעה באב. ובו סעיף אחד:

א (א) א"ת"ב אומר (ב) * בבונוה ירושלים (ג) נחם ה' אלהינו את אבלי ציון וכו' (ג) ועננו שערי תשובה

(ה) מברך. והגשים שאין יודעות להתפלל ולא הבדילו בתפלה נרץ כל אדם להזכירן שכיום התענית לא יעשו אש לבשל לאורך הלילה עד שיאמרו המברך בין קודם לחול של"ה. ומי שמתענה ב' ימים ישמע בליל יו"ד הבדלה מאחרים ואז ימתין עד ליל ג' דאקרוני אבדלתא לשבתא עדיף עפי מנ"מ. ואז ליכא אחר יתן לחינוך לעצמו מנ"מ. וכתב ט"ז דיברך על האור קודם שקורין איכה דבאיכה כתיב במחשכים הושיבני ומנ"מ אש שבת מברך אח"כ ט"ז:

(ה) נחם. ואם שבת בבונה ירושלים יאמר אותו אצל ועל כולם ב"י

שילבם תפילין קודם התחלת ערבות וקרא בם ק"ש כמו שנוהגים לעשות בתפילין של ר"ת:

(ה) מברך ענה"ט וכתב נר"י בשם תשובת כנס"ג ח"ג חולה שאוכל כנס"ג יבדיל חיוף במוצאי שבת והבד"ל שם דעתו טעה קת שיוכל להוציא ג"כ בני ביתו בהבדלה זו ע"ש. ועיין בגן המלך סי' קמ"ד שדעתו שאין מברך על הכוס במוצאי ת"ב להתחלת ק"ש אש שבת להבדיל בתפלה בליל ת"ב (ו"א) שגם במוצאי ת"ב לא הבדיל בתפלה שאל"כ היה די בזה (לדוד) וכתב"ג ניהא טפי שיבדיל על הכוס משיחור להתפלל י"ח ברכות ע"ג. ואין המנהג בן רק כמ"ש ע"ש להבדיל במוצאי ת"ב על הכוס ואין מברך במוצאי ת"ב בתפלה כלל כי שבהדיל אתמול בתפלה וגרעה דאפילו שבת אתמול להבדיל בתפלה ח"ל להבדיל עתה בתפלה בליל שבת ואין לו להפסיק עתה בתפלה וזמנה שמברך עתה על הכוס כפי כנס"ג ע"ש בגן המלך שחוק על שגגה"ג שמתיר להר"ה בת"כ והוא כתב שאסור משום תענוג כו' ומנ"מ כמ"ל בשם ה"ב שמשע דוקא במ"ש אסור דהו תענוג להשיב נפש יתירה אצל בשאר ימים לא ע"ש:

(ה) נחם. ענה"ט וכתב נר"י שבתוכה חלק ב' פסק ע"ז דלא דמי ליה"ב כו' ובשג"ו הלך כתב דין כנס"ג וכן ביה"ב האולל אינו מוכר

משנה ברורה

ביאור הלכה

* בבונה ירושלים. עיין מ"ב והנה המ"ה העתיק בשם אבודרהם שיאמר בתורה וז"ל אסור כל היום (ו) מוטע על הארץ ואדם חלוס (ה) א"ל להתמיר בזה וישן על המטה: (ז) מיהו עוברות וכו'. וה"ה (ו) אדם חלוס וכו' (ח) מוכדור ומהנהגות אסור לעשן עיטון (שקורין רייכערין) אפילו בד' זמנות וכ"ש ב' צ"ב [וכנס"ג] והחמיר מאד עד שכתב שמי שמטען ב' צ"ב היה ראוי לנדות ויש מאחרים שמתקנין וע"כ. מי שדומה לו שמורגל בו ביותר יש להקל אחר הצות בלגנא ביתו וכ"כ בשע"ת בסיומן תקנ"ט סק"ג:

(א) כשרואה הנר וכו'. דזה אין טעון כוס ואין בזה משום תענוג (א) כמו שיש בבשמים. ויברך על האור (ב) קודם שקורין איכה דבאיכה כתיב במחשכים הושיבני וע"כ יברך תחלה על המאור וגם שיהיה (ג) אח"כ מאורו כשקורין איכה (ד) ואם שבת לצרך יברך אח"כ בלילה כיון שהחיוב עדיין עניו: (ב) ובליל מוצאי וכו'. ובליל ט"ז מברך על הכוס במוצאי ט"ז. והגשים שאין יודעות להתפלל ולא הבדילו בתפלה שבת טעה ולא הבדיל בתפלה (ה) א"ל לחזור כיון שיבדיל על הכוס במוצאי ט"ז. והגשים שאין יודעות להתפלל ולא הבדילו בתפלה שבת בתפלה נרץ כל אדם להזכירן (ו) שכיום התענית לא יעשו אש לבשל לאורך הלילה עד שיאמרו המברך בין קדש לחול: (ג) מברך על הכוס. וז"ל להבדיל בתפלה כיון שהבדיל מאתמול ואפילו שבת אתמול להבדיל בתפלה ג"כ נראה דא"ל עתה להבדיל בתפלה שכבר הלך שעתא וסגי במה שיבדיל עתה על הכוס [שע"ת]. איחא במהר"ל כשהשקשך בירך ב"פ"ה והבדלה א"כ משמע שמוות להבדיל על הין (ו) ומשמע שמוות לשבת בעצמו וא"ל ליתן לחינוך [דגול מרובה]: (ד) ואינו מברך לא על הנר. אפילו (ה) לא בירך על הנר במוצאי ט"ז דאין מברכין על הנר אלא במוצאי בומן שנכר: (ה) ולא על הבשמים. דמשום נפש יתירה היא ג"כ במוצאי דוקא וכדלעיל בסיומן ר"ט ס"ה:

(א) בת"כ אומר וכו'. מסתימת החמבר משמע דדעתו שיאמרו בכל התפלות (א) וכן הוא המנהג בירושלים אצל במדינותיו המנהג כמו שכתב הרמ"א: (ב) בבונה ירושלים וכו'. לפי שהיא מענינה ואם שבת (ב) אומר בעבודה דהיינו קודם ותחנינה (ג) וא"ל לחתום בברוך מנהס לין אלא ותחנינה עיניו עד סוף הכרכה: (ג) ועננו בשמות שבת. היינו לומר אכל הש"ן אומרה ברכה בפני עולמה בחתימה

שער הציון

(ה) שכל חליבוו כדי ללאת גס ידי ר"י ודגן דברייחא כמו שכתב הגר"א והלא לא אמר אלא ביכול כדאיתא בגמרא דף ל' ע"ב: (ו) וכן מוכח לעטס הגר"א: (ה) מלשון זה משמע דל"ל דאין להר"ה בבשמים כמ"ש משום תענוג ומנ"מ דמ"ל דוקא כמ"ש אסור משום דהו תענוג להשיב נפש יתירה ומאחר"ל משמע דל"ל כמ"ל ועיין בשע"ת: (ב) ט"ז: (ג) ת"ה מהר"י ברכיה: (ד) ט"ז: (ה) יד אפרים: (ו) של"ה: (ז) ואף שביסיומן תקנ"ט ס"ה כתב רמ"א שאם יש מינוק יתן לחינוך מנ"מ לילה זו קולא [דגמ"ר]: (ח) ח"א: (ה) בבני יוסף. ופ"ת בליקוטיו: (ב) עיין ב"ב: (ג) כי היא הקדשה עומה דליון יירושלים חדא סיא דלא"ה הול תחמה בשמים:

בשומע תפלה יאם לא אמר לא זה ולא זה (ד) יאין מחזירין אותו. הגם והמנכס פשוט שאין
אומרים נחם רק בתפלת (ב) מנחה של ת"צ לפי שאז הליטו במקדש אש ולכן מתפללים אז
 על הנחמה (רוקח ואבודרהם) מיי שאלכ בת"צ יאמר נחם (ג) (ח) בצרכת המזון (מהרי"ל):

אז ברייתא תענית
כ"ט

תקנת במוצאי תשעה באב אין אוכלין בשר. ובו סעיף אחד.

א "במ"ב לער ערב הציתו אש בהיכל ונשרף עד שקיעת החמה (א) ביום עשירי ומפני כך מנהג כשר (א) (ב) * שלא לאכול בשר ושלא לשתות יין בליל עשירי ויום עשירי. (הס' ויס מחמירין (ג) * עד (ז) חלות היום ולא יותר (הגסות מיימוני) אם חל ת"ז בשבת וגדסה ליום א'

באר ד

מ"א. וט"ו כתב דאס שכה אומר אותו שמוע חפלה ועכ"פ
לא יתחוס בדרך מנחם ליון רק שמוע חפלה כמו בעינו ועינו
קודם לנחם כי הוה תדירה (ב) מנחה. שמוע עמנה לומר דמ"ך
ענו כי בשחרית דהא כתב הש"ע וענו בש"ת ל"א לא כתב רמ"א
שמוענה שלא לאומרו אבל ר"י הנהיג שלא לומר ענו בשחרית לפי
שקרא מועד וכ"כ דב ואל תעשה עדיק ט"ז. מי שמתענה בעשירי
יאמר נחם בעשרית ובשחרית לעשירי של"ה מ"א: (ג) ככה"מ
בבונה ירושלים ואף שכתפלה לא נהגו לאומרו רק במנחה מ"מ
בבהמ"ז לדיכא מנהג י"א לאומרו:

(א) של. ופשוט דכעסות מזה מותרים כל הקרואים לכולו בשר
ט"ו ומ"א. אך הכעסות שטעון בלילה שלפני החתונה במקום
שחין משלחין בזהו פסם ככלמות ואין מיקרי כעסות מזהו ולכן אין
מ"א ע"ש ועיין ב"ש חות יאיר ס' עי'. והגאון מהר"ש שפרנס
ובלה ואברהם לכולו בשר ולא לשרץ כדאין כעסות ואין להתענג אפי'
מי שמתענה גם בעשירי אין לר"ד להחמיר בזה גם בי"א דעשירי אפי'

משנה ברורה

בין גואל לרופא. והנה ליחיד דעת המחבר בסיומן תקס"ה דבארבעה יומות אומר ענוו ככל חפלה בשומע חפלה אבל דעת הרמ"א שם דאין יחיד אומרה רק במנחה. ולענין ש"ץ (ד) דעת רוב הפוסקים דאף בע"ב יאמרנה בשחרית בין גואל לרופא כמו לענין שארי העצמים: (ד) אין מוחזירי אותו. כי בימים שאין בהם קרבן מוסף אס עשה ולא אמר מעין המאורע אין מוחזירי אותו: (ה) בזכרת המזון. בזוגה ירושלים ואף שבתפלה לא נהגו לאומרו רק במנחה מ"מ בזהמ"ו לירכא מחקה יש לאומרו. ועיין בשע"ת בשם איון אחרונים שמפקפקים על פסק זה וכן בביאור הגר"א משמע שדעתו נוטה שלא לאמר כי לא קבועה רק תפלה ומיהו לכו"ע אס לא אמרו אין מוחזירי אותו:

(א) ביום עשירי. והטעם שקבעו בתשיעי משום (א) לדתחלת פורעניתא עדיפא: (ב) שלא לאכול בשר. ופשוט דבסעודת מזה מותרים כל הקרואים לאכול בשר ואפילו אינו קרובו דפשיטא דלילא הו' קילא מר"ה אב (ד) דמר"ה אב יש קצת אבילות מדינא דגמרא שממעטין דבסעודה ומשא ומתן משא"כ (ז) שמותר מדינא בכל ארץ הסעודה שמוקדן בלילה שלפני ההתווה (ב) בתוקם שאין משלחין באותו פעם סבלנות לא מיקרי סעודת מזה ולכן אין לאכול בשר ומכ"ש שלא יהיה שם (ד) כלי שיר עד אחר חלות יום עשירי (פי מה שכתב הרמ"א לקמיה) ובספר א"ר כתב בשם זקנו מור"ם וז"ל שזהו רק לשאר אנשים אבל לחתן וכלה ואביהם ואומם מזה לא לאכול בשר. כתב כ"ה ג דעוד שלא לשם עמחו בבלי יו"ד אם לא וזה"ש שלא (ה) לרחוץ במרחץ ולספר ולכבד עד חלות ובשאל ט'

שער הציון

(ד) עיין ב"מ מסכתתקנה ודעתו דבב' ואל תעשה ערוך אבל הרבה פוסקים ראובנים [בסוגית אברי משום א"ו ואבכול ומהר"ל והפרי"ם לרש"י סו' קס"ט ופסק"ה] והרבה אחרונים הלבוש ומע"מ וא"ר והמאמר מדרבי הסכימו לאומרו וכן בח"א כתב שיהיו לאומרו: (ה) גמול: (ו) מ"א ויד אפרים: (ז) מ"מ וכו' מסק' א"ר ע"פ: (ד) ונעלמה י"א לסת' [פנ"ג]: (ה) אחרונים בשם רש"י:

הלכות תשעה באב סימן תקנח תקנ"ט

(ג) מותר לאכול בשר ויין יום ז' (ד) אכל בלילה (ד) אסור (ה) מפני אכילות של יום (מהרי"ל):

תקנ"ט מנהגי ת"ב ודין מילה בתשעה באב. וכו' י' סעיפים:

א אם חל תשעה באב במוצאי שבת (א) אין אומרים צדקתך במנחה בשבת. הגם ומצדילין בלילה בתפלה כשאר מוצאי (הגמ"ר הל' ט' באב) ואם שבת מלכודיל ע"ל סו' רל"ד ס"ג. ומתפללים בנחת ודרך זכי באכילת (ב) וכן עושים בקריאת איכה (הג"ה) ובכל איכה מנצחין קולו יותר (מהרי"ל) וכשמגיע החזן לפסוק השיבו אומרים אותו הקהל בקול רם ואח"כ מסיים החזן וחזר הקהל ואומרים השיבו בקול רם (ג) וכן החזן (הגהות מיימוני): **ב** בליל ז' באב (ד) (מתפללים א) ערבית (ה) ואומרים איכה וקינוח (הגהות מיימוני ומח"ל) ואומר אחר קינוח ואיכה סדר קדושה ומתחיל (ו) מואתח קדוש יואם חל (ז) במ"ש (ז) אין אומרים ויהי נועם. הגם (ח) ולא למנחם בנגינות (ט) ולא ויתן לך (כל צו) ומסירין הפרוכת מלפני החרון על שם בלע אחרתו (מהג"ה): **ג** ליל תשעה באב ויומו (י) יושבים בבית הכנסת (ג) (יא) לארץ עד תפלת המנחה (ועכשיו נהגו לישב על ספסליהם

א טור וז"ל אש"י
והגהות אש"י
בסוף
והמדרש
מ"ק ב טור ג שם
ובס"ד רמ"א גוף
ורבנו נסים וז"ל
ד הגהות מיימוני
בשם מהר"ם ומונה
הלכות

שיערי תשובה

ואחד נהג שלא לאכול אך לא קיבל גדר רק נהג מנהג בעלמא ואיכ"ה ששלמו לו יום' של אכל בשבוע שחל ע"י יום' לו לער שלא נגלה מותר נגלה בליל עשירי כיון דרוב העיר אין להם הומא' זו דגם הוא לא נהג אלא באכילה ובתנאים מיקל בכל גוונא בתפלת ע"ש. ומ"ש בשם מג"א כשהל' ביום וז"ל כו' ומותר להסתפר בשבת ע"ש וב"כ הל' ט"ו הקי"ט ורמ"ה מסי' תקי"א סעיף ע"ז מפור וז"ל. ודי' בשאלות ועב"ד ח"א סי' ק' וז"ל ע"ש: (ג) מותר. עיין בה"ט וכתב בשבוע"ה שכתב בחשבוה שח"ה הרוצים להתענות בדי' ימים דוקא הם עינים אכל לבעול עמנו מד"ה או שלא להניח לזנות ותפילין אין לו כמות לבעול ע"ש ואף המתענה עשירי ואם חל ע"כ בשבת ונדחה א"ל להתענות יום י"א עיין ס"מ: (ד) אסור. עכ"ט וכתב מח"ב בשם זרע אמת להסתפר מותר בליל [ומא"י] ע"כ שנדחה ואף אם נהגו שלא להסתפר הוא מנהג בעשות וא"ל הסתפר ואף מי שירצה להתמיר בזה ג"כ מ"מ אין להתמיר למוהל שצריך לילך לעיר אחרת לטול למחר מותר להסתפר בליל עשירי של ע"כ דהוי לעבוד המילה כדי שבהגיע לעיר אחרת יקום פניו לקיים מצוות מילה מיד ע"ש:

(ב) במ"ש. ועיין בא"ר וס"מ דנמקום שאין מאריכין טוב שלא להשכים בענין שישה בלמירת הקנות סוף כללות היום: (ג) לארץ. עכ"ט ומותר מהרי"ל שיב' להדיא ע"ג קרקע וע' לעיל סי' תקכ"ב בשם מהר"ם עכ"ט

ומותר מהרי"ל שיב' להדיא ע"ג קרקע וע' לעיל סי' תקכ"ב בשם מהר"ם עכ"ט

משנה ברורה

(ד) אכל בלילה אסור וכו'. היינו רק באכילת בשר ושתיית יין (ו) אכל בתפלת מותר לכו"ע: (ה) מפני אכילות של יום. משמע דרך בזה מפני אכילות של ע"כ מתמירין גם בלילה שאחריו דהוא

בבשר ויין אכל לענין רחינה ותפלת לא חתמונו ומא"ה לרוב השיבו שהיה י"ב עכ"ל ומ"מ קשה להקל בזה כשמה אחריו ומינו העתיקו ד"ו למעשה:

ביאור הלכה

במו (ז) בין המזרים דיש אנשים שמחמירין על עצמן כשאר חמירותין אין להחמיר בזה: (א) אין אומרים וכו'. מידו דהוי אר"ה שחל להיות בליל שבת שח"א ז"ל שבת דט"ז נמי איקרי מועד: (ב) וכן עושים וכו'. ויפסקין בין כל פסוק (א) מעט ובין כל איכה יותר מעט ופסוק האחרון שכל איכה אומר בקול רם. ולענין ברכה לפני עיין לעיל בסיומן ת"ל סוף ס"ה בהג"ה ובמ"כ שם. ועוד שחידד (ב) יקרא איכה גם ביום: (ג) וכן החזן. ואח"כ חזר החזן ומתחיל וזכור ד' מה היה לנו חל הביטוי ורמ"ה את חרפתנו חוי מה"ל וכן חולק כל הפסוקים אמעיתין באוי וסופן באמה"ל [ד"מ]: (ד) מתפללין ערבית. בתפלה קדוש שלם דהיינו עם התקבל (ג) אחר תפלת ערבית. ואם חל במו"מ אין מדברין הכנים [במקום שנהגין בזה] מהרי"ל: (ה) ואומרים איכה וקינוח. ואפילו כשהוא ביחיד [ח"א]: (ו) מואתח קדוש. ולא יאמר וכו' ללזין גואל שאין גאולה בלילה ולא זאזי וזאת בריתו שנראה כמקיים ברית על הקיות ועוד דאסור בד"ה ולא שיד לומר ולא ימוש משד [טור]: (ז) אין אומרים ויהי נועם. לפי (ד) שיעקרו נתיסד על הקמת המשכן ועתה נחרב. (ח) ולא למנחם וכו'. שאינו (ה) מסדר היום אסור: (ט) ולא ויתן לך. שאינו (ו) זמנו בע"כ: (י) יושבים וכו'. דומיא דאכל שישב ע"ג קרקע כל שבעה ומ"מ אינו חמור כ"כ כמו ה"ה שיושבים ופ"ה לא בעי כל היום: (יא) לארץ. היינו אחר שעז ברך ד' המצורך וכו' דזה לריך (ו) להיות בעמידה ועיין (א) בלחרושים דמותר

שער הציון

(ו) שפ"ה: (ז) עיין בב"י ולפון הרמ"א שכתב בלפון אסור מגומגם ק"ה דאף ליל עשירי ממש רק מנהג כשר כח"כ כבוד אכל מדינא מותר כמו שכתב הגר"א וז"ל כזה ועיין פר"ח מה שכתב בליקויו: (א) מהרי"ל: (ב) של"ה: (ג) אכל אחר איכה עד למחר אחר יואתח ביה"כ קדוש בלא התקבל דהנהגת כה"ה: (ד) סמ"ה ועוד עשמים עיין בב"י ובביאור הגר"א: (ה) הגר"א: (ו) ג"ז שם: (ז) א"ר: (ח) מ"א וסמ"ה ע"ש: (ט) פ"ט

ה' הרא"ש בסוף
תענית
אליהו רבתי (ס' עוד)
נר' א' להדליק
ממנו נר החנוך אס'
ככה הגהות (מ"י)
ו' עיר והמדרש
כ"ה מ"ק והרומק
והגהות אשכ"ז
ז' מ"ס פ"ח וז"כ
הרמ"ז בס' ת"ה
והטור ח' הרא"ש
בסוף תענית בשם
הדעות וז"ל

(יב) מיד אחר (ד) שילאו מצה"כ שחרית (יג) ומאריכין עם הקינות עד מעט קודם חלות (יד) האין מרליקין נרות בלילה (טו) כ"א סנר (ס) א' לומר לאורו קינות ואיכה: ד' (טז) ואין אומרים (ז) תחנון (ולא סליחות) (הגהות אשכ"ז) במ"ב ואין נוטלים על פניהם (יז) משום דמקרי מועד. הגם וקורין (ז) בתורה וקורין כי תוליד בנים ומפטרין בירמיה (ח) (יח) אסוף אסיפס וכל הקדישים שאומרים אחר איכה עד שילאום למחר מצה"כ אין אומרים התקבל ואין אומרים אל ארך אפיס (טור ומנהגים) (יט) ולא למנחם (מנהגים) (כ) ולא פטום (ט) הקטורת (מרדכי) (כא) ואין לריך לשנות מקומו בת"כ: ה' בשעת הקינות (כב) אסור לספר דבר ולצאת חוץ כדי שלא יפסיק לבו מן האבל (כג) וכל שכן שלא לשוח עם העובד כוכבים (וזהבין לומר קלת נחמה אחר הקינות לפסוק בגממה) (הגהות מיימוני): ו' (כד) האם יש (י) אבל בעיר הולך בלילה לבית הכנסת וגם ביום עד שיגמרו הקינות: ז' האם יש תינוק למול מלין אותו (כה) אחר שגומרים הקינות ויש ממתנין למולו כר"מ ש טורו שם וז"כ המדרש לז' הדעות וז"ל

שערי תשובה

צו להקדקע ע"ש: (ד) שילאו עכ"ל וענין לשתות טועין דעת השכנה"ג להחזיר ועיין לעיל ס"י (*) ויש מקילין ועיין הר' הכרמל ס"י י"ט וגראה דיש להקל אחר חלות ובלגנה בתוך ביתו. וע' במח"כ ס"י תקנ"ד שאף אם התפללו ערבית מבט"י אין לעשות עד הלילה ממש ועיין בפ"מ ר"ש ס"י תקנ"ד דגם בין השמשות אסור וה"ה תורה דאסור עד אלת הכוכבים. אין ליקר יתק בעת קידוש לבנה ע"ש: (ו) תחנון. עכ"ל וע' כ"ל א"ל חל ע"כ בשעת ויש

איכה וקינות דק ישמעו מהס"ך מ"א. וז"ל כחך דכל הקהל לריכס לומר הקינות דמה יועיל חמירת החנוך לחוד ע"כ נראה דבכל שכונה יהיה נר אחד שפי' הדוקה ויכלו לומר קינות לאורו ע"ש. ובאר הטב כחך דמ"ס ב"א נר אחד היינו דוקא בכניסת הלילה אבל בשעת קריאת איכה וקינות ויכלין להדליק כל אחד נר ע"ש. מהרי"ל היה נותן ריחו בין כל פסוק ופסוק מעט. וזכין כל איכה יותר מעט. ופאוק אחרון שכל איכה אומר בקול רם. וטוב שיחיד יקרא איכה גם ביום של"ה: (ז) תחנון. ואומרים מוזמר לתורה כ"ש בעט"כ ובתכ"ז וכן הנהיג זקני הגאון ו"ל דלא כנהג"ז ועספי"ל ב"א. וא"ל שיר מוזמר לאסף. כתב הע"ז וז"ל דמותר לעשות הספד על הכס שמת ולישכ ע"ג קרקע בט"כ ואפי' אחר חלות ע"ש. וכ"פ בתשובת דבר שמואל ס"י ט' ע"ש: (ז) בתורה. ויש לברך ברוך דיין האמת קודם שקורא בתורה בלא שם ומלכות מ"א ע"ש: (ח) אסוף. בניגון איכה: (ט) הקטורת. וכ"ש שאין אומרים סדר הקרבנות הכתובים ספי"א: (י) אבל

משנה ברורה

הקטרת. דלא מיקרי סדר היום (טו) שאין כל אדם אומר אותו. אבל מוזמר לתורה אומרים (טז) שהוא ככלל סדר היום: (כא) וא"ל לשנות מקומו. שריינו (יז) כמה שאנו מרחין סימני אבילות כמה שאנו יורדין מהספלין ויושבין על הארץ: (כב) אסור לספר דבר. וכ"ש שרע עלי הוועשה (יח) כמה שקלת נוהגין קלות וזורקין זה לזה בביהכ"ג. ועון גדול הוא דאפילו שלא בט"כ אסור להראות קלות בביהכ"ג וכ"ש בט"כ ובשעת קינות ששם ישראל מקוונים על בית ד' שנחשב ועל עמו שנפירו בכל העולם: (כג) וכ"ש שלא לשוח וכו'. דבזה ודאי מסיח דעתו מן האבילות: (כד) אם יש אבל בעיר וכו'. היינו אפילו תוך ג' ימים ואף דשאר אבל אסור לזאת תוך ג' ימים אפילו לבית אבל אחר (יט) הכא כיון דכולם אבילים קיל עפי' (כ) ויש מחמירין באבל תוך ג' ימים והגר"ש קלוגר הכריע דבליה שיש קינות מועטים לא ילך אבל ביום שיש הרבה קינות ויער לו אם לא ילך שרי ואחר ג' ימים גם בליה ילך לביהכ"ג. ואזין בלילה (כא) וישב בביתו ולמחר (כב) לאחר הקבורה לדעת המקילין לעיל באבל תוך ג' ימים גם הוא מותר ליכנס לביהכ"ג עד שיגמרו הקינות ואחר ילך לביתו: (כה) אחר שגומרים הקינות. דמזה וז' (כג) עושין אותה ישראל בשמחה ולכן אין מלין בשעת קינות והספד:

עד

באר היטב

(ד) שילאו. דהולכין על הקברות והיו עד חלות דלא רשאי ליטב על הספסל מנהגים. ובתכ"ז הט"ו אבל שאר דברים דהיינו רחיצה וסיכה ונעילת הסנדל וכו' ודאי אסורים עד הלילה כמו אכילה ושתייה והמון העם טועים והולכים אחר חלות במנהגים ומחמירין ידיעה עשיר כן ע"ש ועפי' תקנ"ד ס"ק א': (ה) אחד. ומהרי"ל כתב להדליק עוד נר אחד שאם יכבה נר החנוך ילוק ממנו. משמע שהקהל לא יאמרו איכה וקינות דק ישמעו מהס"ך מ"א. וז"ל כחך דכל הקהל לריכס לומר הקינות דמה יועיל חמירת החנוך לחוד ע"כ נראה דבכל שכונה יהיה נר אחד שפי' הדוקה ויכלו לומר קינות לאורו ע"ש. ובאר הטב כחך דמ"ס ב"א נר אחד היינו דוקא בכניסת הלילה אבל בשעת קריאת איכה וקינות ויכלין להדליק כל אחד נר ע"ש. מהרי"ל היה נותן ריחו בין כל פסוק ופסוק מעט. וזכין כל איכה יותר מעט. ופאוק אחרון שכל איכה אומר בקול רם. וטוב שיחיד יקרא איכה גם ביום של"ה: (ז) תחנון. ואומרים מוזמר לתורה כ"ש בעט"כ ובתכ"ז וכן הנהיג זקני הגאון ו"ל דלא כנהג"ז ועספי"ל ב"א. וא"ל שיר מוזמר לאסף. כתב הע"ז וז"ל דמותר לעשות הספד על הכס שמת ולישכ ע"ג קרקע בט"כ ואפי' אחר חלות ע"ש. וכ"פ בתשובת דבר שמואל ס"י ט' ע"ש: (ז) בתורה. ויש לברך ברוך דיין האמת קודם שקורא בתורה בלא שם ומלכות מ"א ע"ש: (ח) אסוף. בניגון איכה: (ט) הקטורת. וכ"ש שאין אומרים סדר הקרבנות הכתובים ספי"א: (י) אבל

דמותר להניח תחתיו שק או כר קטן. וגם יוכל (ט) ליטב על ספסל נמוך למי שקשה לו ליטב על הארץ: (יב) מיד אחר שילאו מביהכ"ג וכו'. ר"ל דהולכין אח"כ לבית הקברות כמו שכתוב בסוף הסימן ועם שיעור זה ימשך עד חלות דלא רשאי ליטב על הספסל: (יג) ומאריכין עם הקינות וכו'. כדי שלא יבואו לעשות מלאכה בעת ההוא: (יד) אין מדליקין וכו'. משום דכתיב במחשכים הושיבני וגו': (טו) כ"א נר אחד. ולפי מנהגינו (י) שכל הקהל אומרים איכה בלחש עם החנוך וגם קינות נר להדליק נר אחד בכל שכונה שפי' הדחק ויכלו לומר קינות לאורו. ואין מדליקין נר תפלה בביהכ"ג (יא) בט"כ שחרית. ולמנחה מדליקין. ולערב מילה (יב) מדליקין נרות בשעה שמביאין התינוק למול: (טז) א"ל תחנון וכו'. בשחרית משכימין קלת לביהכ"ג ואם עי"ז יגמרו לומר קינות וזמן הרבה קודם חלות (יג) טוב שלא להשכים כ"כ: (יז) משום דמקרי מועד. בדכתיב קרא עלי מועד וגו' ומ"מ מותר (יד) לעשות הספד על הכס שמת ולישכ על גבי קרקע ואפילו אחר חלות דכל ההוא יומא קבוע לביהכ"ג והספד ולענין זה לא אשגיחין במאי דקרוי מועד: (יח) אסוף אסיפס. בניגון איכה: (יט) ולא למנחם. דכתיב שם יעקב ד' ביום לרה ישגבך וגו' ואין שייך לומר זה: (כ) ולא פטום

(*) נשתכש בדמוס הקדמוס. וז"ל בס' תקי"א ס"ק ה' ע"ש. המהיג:

שער הציון

(ט) פטום דבאזון זה גם למהרי"ל מותר: (י) ט"ז וא"ר ע"ש: (יא) א"ר בשם מהרי"ל: (יב) פמ"ג: (יג) א"ר: (יד) ט"ז וז"ל: (טו) מ"א: (טז) אחרונים: (יז) עיין בב"י: (יח) א"ר: (יט) מ"א וא"ר ומי"ט: (כ) מ"א בשם רי"ז ועיין בקרבן נתנאל בפרק אלו מגלחין אות ע"ג ובתענית ס"ד אות י"ז שסכים כן ליהא וכן מנחם בספר ישועות יעקב: (כא) א"ר בשם מ"ע: (כב) המ"ט סתם הדבר דכיום מותר והא"ל ביאר דכיון דהיינו לאחר הקבורה והפ"ז הוא לשיטת ספי"א וא"ר דאף תוך ג' ימים יש להקל אבל לדעת המחמירין דבתוך ג' ימים אסור כ"ש דכיום ראשון שהוא יום מר עזראי אסור: (כג) הגר"א:

כ"ז

5

9

הדכות תשעה באב סימן תקנ"ט

(כו) עד אחר חצות ומברכים ברכת המילה (כו) כבלא בשמים (בח) (והמנהג כסדרה ראשונה) כיום היולדת מצויה במקום המילה יברך על הכוס * ותשתה ממנו (כט) היולדת והוא שתשמע הברכה ולא תפסיק בדברים בין שמיעת הברכה לשתית הכוס * ואם אינה שם יברך על הכוס וישעים (י"א) (ל) לתינוקות : ח' בעל ברית לובש (לא) בגדים אחרים אך לא לבנים ממש : הגה (צ"ב) וא"ז הסן והמוסל והסנדק כולם נקראים בעלי-ברית (צ"י) * ומותר ללבוש (לג) בגדי (יב) שבת לאחר שגמרו הקינות (לד) ובאין למוול התינוק אבל לא ילבושו לבנים (מהרי"ל) : ח' י"ט באב שחל להיות בשבת (יג) (לה) * וגדחה ליום א' (יד) (לו) בעל ברית (לו) מתפלל מנחה (טו) בעוד (פירוש) אחריו

צוולת הלכה לכול כדלעיל סי' תקנ"ד סעי' 4 טור בשם התו' דלא חיישין דלמא אתי למסרך ולשתות אף בלא זה כיון שאינו דבר קצתם שם ט' טור משנה בדברי יעב"ץ מהל' דתניא ח"ל אלישור בר ג'דוק תענית י"ב

באר היטב

אזן חסור בלילה ולמחר נכנס ויושב בצה"כ עד שמשלימין הקינות : (יא) לתינוקות : ב"ח כתב דליתן לתינוק הנימול כמ"ס סי' תרכ"א ס"ג לענין יו"ה אבל דעת רמ"א כיון שט"ב הוא דרבנן לא מחמירין כ"כ ומוטב ליתן לתינוק גדול קצת שקייב להנכו בצרכה : מ"א : (יב) שבת : ואם הם עדיין חדשים ויזכר הנימול בהן ל"ל דאסור ללבוש כמ"ס סי' תקנ"א ס"ו מ"א : ומותרים בצונות לבן ואחר המילה פושטין בגדיהם : מהרי"ל : (יג) ונדחה : אבל אם חל מילה בט"ב משלימין מיהו מותרים לאכול בליל יו"ד כשר כמ"ס בסיומן תקנ"ח ס"ק א' : (יד) בעל ברית : כולם בכלל כמ"ס ס"ח : (טו) בעוד : הוא מנחה קטנה מ"א ע"ש : וכתב ש"ס וזה"ל פדיון הבן למחר"ל דהוי סעודה מ"א שאלב ויזכרן לא יסלמו : וכתב המ"א בסי' תקס"ח ס"ק יו"ד דפשוט בדמיון דמות לאכול על הסעודה אינו תענית כלל ומותר אחר כך לאכול אפילו בצינו מיהו קודם הסעודה ל"ל דאסור לאכול בצינו מיהו הבעלי המנהג להשלים אפילו בלילה כמ"ס ס"ח : (יז) הרד"ב ו"מ"א דעכשיו נתפשט שרוב הסעודות עושין בלילה א"כ ביום התענית ג"כ אין להקל ע"ש : [אבל בס' אליהו רבה דחה אותו בסתי ידים

משנה ברורה

(כו) עד אחר חצות : דמקודם חל עדיין אכילות ואינו כדאי (כד) וסדרה ראשונה ס"ל דאשכ"ח מזה להקדים דוריון מקדימין לזמנא : (כז) בלא בשמים : אף שחמוד ג"כ אין מביאין בשמים למילה מ"מ צריך להשמיענו דכהיום ג"כ אין מביאין (כה) ולאפוקי מדעת חזו"ן דאסור להאמין בשמים בנזקק כוס לברכה קמ"ל דלא דבט"ב צריך לעטע תענוג בכל מה דאפשר : (בח) והמנהג כסדרה הראשונה : הגה"ז אריכה להיות קודם תיבת ומברכין : (כט) היולדת : עיין לעיל בסיומן תקנ"ד ס"ו ובמ"ד ס"ו : (ל) לתינוקות : ולא חיישין דלמא אתי להתרגל ולשתות אף בגדלותו (כו) כיון שאינו דבר קבוע ויבא לפעמים לקוח ג' או ד' שנים פעם אחד במו"ס והשוב כמו דבר קבוע משא"כ במילה שהיא לה קביעות כלל לא חיישין לזה : (לא) בגדים אחרים : ומותרים להחליף (כו) הכתונות כמו בשבת חזו"ן : (לב) וא"ז הסן : וזה"ל (כח) אמו : (לג) בגדי שבת : ואם הם חדשים שזכר הנימול בן אסור ללבוש [מ"א ודה"ח] ובספר בגדי ישע מלמד דדוקא אם הם חדשים ממש בלא"ה אף שזכר הנימול שבת מותר : (לד) ובאין למוול התינוק : ולאחר המילה (כט) פושטין בגדיהן : (לה) ונדחה וכו' : אבל אם חל מילה בט"ב שלא נדחה (ל) צריך להשלים התענית ולא דוקא בט"ב דה"ה (לא) בסתם תענית שגורו הזכור או בכל ד' זמנות אם לא היו דחויין צריך להשלים (לז) וכן הדין לענין חתן ביום חופתו בסתם ח"א או בכל ד' זמנות אם לא היו דחויין צריך להשלים (לח) ומהרי"ל הכוס לתינוק לשמות אבל אם היו דחויין (לד) א"ל להשלים ומותר לשמות הכוס וכן לאכול אחר חופתו דרגל שלו הוא : (לו) בעל ברית : בכלל זה (לה) אפי' הכן והמוסל והסנדק (לו) אבל לא המכנים והמוציא וכו' שרי קרואים : ומ"מ אף שמותרים לאכול (לו) לא יעשו ביום סעודה גדולה כמו שעשוין בשאר הימים אלו לא הי' בט"ב : (לז) מתפלל מנחה : והסביומו (לח) האחרונים דהיו מנחה גדולה

שער הציון

(צד) צ"י : (כה) עיין צ"י : (כו) פוסקים ועיין במ"א דמוטב ליתן לתינוק הגדול קצת שמייב לחנו בצרכה : (כז) מ"א וס"א : (כח) ח"א : (כט) ד"מ בשם מהרי"ל : (ל) ב"י ורדב"א וכן מוכח מריב"א שהבאתי בסיומן תקנ"ט : (לא) מ"א בשם כמה פוסקים וב"ה הא"ר וס"א : (לב) דמה שכתב המ"א בשם הר"ם להקל היינו בתענית שנדחה כ"כ הדגמ"ל לעיל בסיון תקנ"ד וכו' בתכמת שלמה אח"כ מלתי כן כדכתיב בנדרה"ג שהעתיק משמיה דהר"ם ע"ש : (לג) לעיל בסיומן תקנ"ט מ"א סק"י : (לד) ודוקא ביום חופתו אבל בשאר ימי החתונה שלו צריך להשלים אף בתענית שנדחה [מ"א בשם כנה"ג] ולאפוקי טעמים דעיקר מנחה הוא חד יומא כמו שאמרו גמ"ק דף ט' : ומ"מ לענ"ד אינו ברור כ"כ דהלא שבעת ימי החתונה דוחין אכילות דהויא לזירייה כנגל דאליהו ביו"ד סימן שצ"ב אח"כ מלתי נפתח תשובה בשם ת' בית יהודה דדעתו דאף בתוך ימי חופתו אינו מחוייב להשלים עד אלא הבוגרים בנדחה : (לה) מ"א וס"א : (לו) פמ"ג : (לי) מ"א אבל בלילה מותרים לעשות סעודה [ש"ו וס"א] : (לת) תמיד משה וא"ר ושע"ת וס"א דלא כמ"א : ח'ף

71 באר הגולה

באר היטב שערי תשובה

שערי תשובה

וְיִסְמֹךְ לַחֲתָן גִּמְוֹר רָק שֶׁלֹּא יִשְׁעוּ סְמוּדָה ע"ש:] (טו) חֲלוֹת
 סְמוּדָה מֵאוֹת מוֹתֵר קוֹדֵם חֲלוֹת עֵין ש' תִּקְנִי"א ס"ז
 כְּהִ"ה: (יז) הַקְּבוּרָה. וְאֵם אִין קִרְיָה וְיִשְׂרָאֵל הַלּוֹבִים לַעַד קִבְרִי
 עֵמֶם אֲחֵרִים וְאִין לִיךְ מִדְּקִרִי כּוֹכְבֵּי אֵם יֵשׁ אֵם חֲלִיטִים.
 וְכַתְּבִי חֲרָזִי וְז' לְדִין לִיךְ עַל הַקְּבוּרָה אֵלֶּה לְאוֹרֵךְ הַלֵּוִית
 הַמֵּת וּבְפֶתֶי אֵם יִתְקוֹן עוֹרִי כִי מִתְּדַבְּקִים בִּי הַחֲסִידוֹת:

פקדא סעודה מאנה לכן שפיר מחשב ו"עט שאזי בנן ורובכן לא ישלמו מ"מ אינן
 בהמ"א דברי המ"א ס"י ש"ה דכפיוון הכן יעשו כסעודה בלילה ונ"מ מ"א שם
 למען סעודה כפ"י ונ"מ גם לדון זה שאם הוא ויום התענית געזעה מ"מ מחוייב
 מ"מ לא נחשב גיב"י שגל דלמות התענית כיון שהיה יכול לדחות. גם הפדיון
 הכן במדעיותא חלו אין מנהג לעשות סעודה בריית מילה ופדיון. וכאזל בלילה
 סעודה והלאכל לקרואו אפילו ביום התענית געזעה ופדיון אחר חרות חלות
 אשכר אכל יאכלו זה אחר מנהג גדולה כמו ששם רביש ויפ"ח אף שיל
 לריכס והתפלל מנהג גדולה והלאכל אחר כל בשאר תענית אין קפידא
 שחשב שהתענו מ"י היום והלאכל כן עטיו שחשב לנורר כן שזריר התענית
 מיד ואפריש בשם המ"א דע"ס בהמ"א ותשכ"ו וז"ל אחר א"ו שעות ע
 יוד ולכן עכ"פ אין להתחייב רק זה אחר נ"מ מנהג גדולה ולענין אם התענית
 לאסור על ש"י לא מהלטינן ע רק כח דרך אשכר והמענין כ"י ידכא
 גראה דמוהל לא גרע מסדקוס כו' ונראה שתופס כן דרך דה"י ומה ש
 בכוונה על אפי הכן ולכן כתב על הכוונה וסבדק דרך אשכר אכל אחר
 שבוהו היה א"ו ורבתו וזל ובעל בריית כו' א"ו אין כ"ן פסק לא
 פרחיה אין זה דקדוק כלל. וגם י"ל שהוא בעצמו שהיה אפי הכן היה מוה
 שם שחב בשם כ"י שגזים בכלל ואם מנהגים לאכול קודם קיום המ
 שגלי שיינם לאדם בבידור והוריה נורק והוריה אכל כלכלה אין שיש
 שלא יוכלו לקיים המנהג היום חתומים ובעל כחם התענית אין שחשב כן

בִּיאֹר הַלְבָּה

גדולה אחר מצות היום (לש) ומותר אה"כ לשלוח (מ) אך צריך להבדיל
 על הגוים קודם שיאכל: (לח) שיטעו של הו"א. י"א שה"ה (מח) אם
 חל פדיון בל בנ"ט שגדה הקרף של אללו וי"א והבא והבה"ה
 להשלים התענית ומ"מ אינו מותר לעשות הסעודה שאין מצות הסעודה
 דהוא התענית וכי"ל בענין בעל ברית (מב) ודוקא כשחל פדיון וכן
 בזמנו שחל יום של ב' דיום אכל שאל בזמנו ואפילו היה יום
 י"א בשבת דאע"פ הוא של אכל בזמנו צריכין להשלים: (לפ) ונהגים

הנהגים מנהג כשר לאכול גם בליל עשירי גדלעלי בסיומן תק מותר אחר תענית (מג) כ"ב הע"ו ובספר א"ר מקיל בזה ובמקום במקום שנהגו איסור (מו) אכן לאורך כעשרת מאה שיהיה בלילה (מו) שיבקשו עלינו רהמים ואם אין של ישראל הולכים אפילו על ק ברוק ד' אמות אבל לא על הקברות ממש אפילו בקרי ישראל ידולה כי אין זה אלא טיול וגם מביא לירי שחת וטולין ומפריח פניני המורכן ולהתעורר באכילות וגדלה ע"ש ההליכה קומרים לדום הדיון. דלג

תתקנן

[illegible]

ה' ימנא דר' יחזק
ש 1 משה כוטה
מ"ע 2 מהל דמר
עוקא גיטין ו'
ה משה כוטה
מ"ע 3 מהל
דריבנא ומר כר
רב אבי גיטין ו'
י משה שם כוטה
ב בדמפר ר'
וכדמיתא שם

היה תבשיט שלם וכשהחתן נושא אשה לוקח אפר מקלה ונותן בראשו במקום הנחת תפילין. להטות ויש מקומות שנהגו (ט) לשכר כוס בשעת חופה או לשום מפס שחורה או שאר דברי אבילות בראש החתן (כל צו) וכל אלה הדברים כדי לזכור את ירושלים שנאמר אם (ה) אישכחך ירושלים וגו' אם לא אערה את ירושלים על (י) ראש שמחתי: ג' יוכן גורו (יא) שלא לגנון בכלי שיר וכל מיני זמר וכל משמיעי קול של שיר לשמח בהם: הגה (ו) דוקא מו' (ו) שרגיל בהם כגון המלכים שומעים ושוככים בכלי שיר (יב) או צבית המשתה (קור) ואסור לשומעם מפני החורבן (ג) ואפי' שיר בפה על היין אסורה שנאמר בשיר לא ישתו יין וכבר נהגו כל ישראל לומר (יד) דברי (ז) תשבחות או שיר של הודאות (טו) וזכרון חסדי הקב"ה על היין: הגה וכן לאורך מלוא כגון צבית חתן וכלה (טז) הכל שרי (תוספות וסמ"ג והגהות מיימוני): ד' יוכן גורו על עטרת חתנים שלא להניח כלל וישלא יניח החתן בראשו שום כליל שנא' הסר המצנפת והרם העטרה וכן גורו על עטרת הכלה (יז) יאם היא של כסף (יח) אבל של (ט) גדיל מותר לכלה לחתן ולכלה

שערי תשובה

באר היטב

גדיל רקמה י"ל שצריך לשיר ע"ש: (בהגהה) שנהגו לשכר כוס ב' וכתב בא"ר בשם מ"ע שזה הטעם שמצדדין קדירה בתיבת התנאים ועיין במשניות שהוא כדי להפחית ולזכור שאין השמחה במלואה בזמן הזה ועיין בא"ר שבהם כי לא דיש לשכר תחת החופה כוס זכויות דוקא וכן כלפני פגעת המהרי"ט כתב שהוא רמז עיין שם. ומקור הדברים מצדדין פרק א'ן עומדיו בהלל דמר בריה דרבנא דתכר ונתא חיוורתא קמיהו ואפי' וכתבי התוספות מקלן נהגו לשכר כוס ב' ע"ש:

מלוא כמילה וחתונה וכ"ש בשאר פסודות ט"ו: (ה) אישכחך. ויש מקומות שאומר השמש הפסוק הזה והחתן אומר אחריו מלה במלה ט"ו: (ו) שרגיל. הב"ה ופלי"ה הפסוקים לספרה הראשונה דכל שאין שירות ותשבחות או לשמח חתן וכלה אף כפה אסור אפי' בשבתות וי"ט ושבת המזמרות כפה בשבת מלאכתן יש למחות להם ואם אינן שומעין מוטב שיהיו שוגגין: (ז) תשבחות. דהיינו שירים שנתקנו על הסעודה כגון בשבת אבל פיוטים אחרים (" אסור עמ"א וכתב ט"ו בסעודות נהגו לשורר קדיש דהיינו יתגדל וזהו ודאי חטא גדול ולא בשעבוד נהגו כדמפר ר' אשירי אנוש לא יעשה וזהו ט"ו אמרו בניך עשאוני כעבד: (ח) גדיל. כתב הע"ז דמה ועשים שחוק בפסוקים או בתיבות קדושות אשרי

ללא התירו אלא זכרון חסדי ה' וכ"ש שיש עון גדול במה שלוקחים לי"ן ועשים שחוק בפסוקים או בתיבות קדושות אשרי

משנה ברורה

רבה לבעלם: (יד) דברי תשבחות. כתב בליקוטי מהרי"ל שלא כדון הוא שמצדדין במשתה אודך כי ענייניו וכו' ג' לשמחת מריעות כי אז התורה חוננת שק ואומרת עשאוני בניך כמין זמר [סנהדרין ק"א ע"ש] אך בבה"ב לרגלים מלוא לומר וט"ב מסיק המ"א דלא שרי בשבת לומר אלא אותן שירים שנתקנו על הסעודה אבל פיוטים אחרים אסור: (טו) וזכרון חסדי הקב"ה. ובא"ה פסודות נוהגים לשורר קדיש דהיינו יתגדל וזהו ודאי חטא גדול דלא התירו אלא זכרון חסדי ד' וכ"ש במה שלוקחין על הסעודה לי"ן אחד ועושה שחוק בפסוקים או בתיבות קדושות וזהו עון פלילי ט"ו: (טז) הכל שרי. פי' בין כפה ובין כלי ועל היין רק שלא יהא בה ניבול פה ומ"א (כו) אין לשמח ביותר: (יז) אם היא של כסף. ה"ה של כל המלוות ואכנים טובות י"ל כ"ש דאסור ואימתי נקראת כלה י"ל כל ז' ומי המשתה בבתולה [וכ"כ יש"ש פ"ק דגיטין דף ז'] גם לילה שלפני החופה וא"כ אותן המניחין בראש כלה תכשיטין בראש שקורין בידע"א וכדומה ז"ע [פמ"ג]: (יח) אבל של גדיל מותר לכלה. כדי שלא לנוול. ועיין בב"י מהתפסק לדעת הרמב"ם אם היה עיקרה של גדיל וקבועים משבצות של כסף וזהו אם שרי (כה) ובהיות אין מניחין בזה העולם ומקילין בזה וכתב הא"ר דסומכין על דעת ההוג' דסובר דעיקרו של גדיל שרי אף שיש בו כסף וזהו. והעוין הנומא מיוחדת

אם יש לה הרבה מיני תכשיטין לא תשים כולם עליה בבת אחת רק בכל פעם תשיר אחת לזכור החורבן. ועשים המתקשטות במילוי (יח) נורמין לכד זה רעות רבות מאומות העולם המתקנאים בהם: (טז) לשכר כוס בשעת חופה. וזהו ה"א ג"כ (טז) הטעם של שזירת כלי בשבת בתיבת התנאים. ויראה לזכור תחת החופה כוס (כ) שלם ואין בו משום כל תשחית כיון שעושין כן לרמו מוסר למען יתנו לב: (י) ראש שמחתי. אמרין בשבת דף ס"ב דתענוג דלית ביה שמחה אסור ודלית ביה שמחה שרי [מ"א]: (יא) שלא לגנון בכלי שיר. היינו דככלי אסור אפילו שלא על היין לדעה זו: (יב) או צבית המשתה. ר"ל לפי שהוא על היין אסור בזה (כא) ואפילו למי שאינו רגיל בזה ודע דאפילו כפה (כב) אסור על היין לכו"ע. וע"כ יש למחות בזהו שישבין (כג) לאכול סעודתן וזכרון עומדים ומנגנים ובכל יום עושין כן דזהו ודאי איסור נגזר [פמ"ג]: (יג) ואפילו שיר כפה על היין אסור. וכ"כ פסק דאפילו בלא יין ג"כ אסור דאמרין בגמרא דוקא ומר' של מושכי הספינות או מושכי הבקרים שרי שאינו אלא לזרום במלאכתם אבל גדרה"א אסור שהוא לשחוק בעלמא (כד) וע"כ נשים המזמרות כפה (כה) בשבת מלאכתן יש למחות להן ואם אינן שומעות מוטב שיהיו שוגגין א"ן צבית חרושת המעשה (כו) שיש שם ג"כ אנשים ואלו מומרות ואלו עוין אחריהן הוא כאלו כעורת ומלוא

(*) עיין פיה"מ להרמב"ם לאבות פ' א' בחלמי הדבור מש"ש בזה. המגיה:

שער הציור

(יח) אחרונים וידוע מה שאמר יעקב לבניו למה תתראו וכפירש"י שם: (ט) א"ל: (כ) פמ"ג וע"ש שנתנאים ראו ליקח קדירה שבורה וע"ש שהאריך בענינים אלו: (כא) אחרונים: (כב) גמרא: (כג) ר"ל על היין. אמנם לפי מה שכתב במסכת גיטין בביביות רמ"א שצמדדי בשם מ"א דדוקא בביביות בלא אכילה הוא דאסור שכן דרך עבד"מ אבל במשתה של אכילה מותר אפשר דאין למחות בס' א"ע דרגילי בזה: (כד) אחרונים: (כה) ואם מומרות כדי לזכר התנוק ש"ד וגם הוא מדברי ש"ע משמע דאין אסור כפה מלא על היין הלכך אין לדקדק כ"כ [אכן אם יש אנשים אחרים בבית יש לזהר משום קול כלשהו ערום] ומיהו כבר הוזכר הש"ס ושארי ספרי מוסר שלא לומר שירי ענבים לחינוך שזה מוליד לחינוך טעם רע ובגל"ה נמי איבא אסורא בשבילי ענבים ודברי נבלות דקא מגרי יס"ד בנפשו ובזמנ נסבו ירחק מזה וזהו לבני ביתו על זה [מאמר מרדכי]: (כו) סוטה מ"ח: (כז) מ"א: (כח) ועיין בט"ו שמתוך קול מנהגים שלא אסור מו"ל אלא אם נעשית תחלה לשם הכלה משא"כ מנהגיו שנקחין מכלי קודש כביב"ג ומכסים בו הכלה וא"ל הא"ר שומר להשתמש בכלי קודש י"ל דגם זה מלוא גדולה של הכנסת כלה וז"ע עכ"ל הט"ו ועיין סימן קנ"ד סי' ונמ"כ שם פ"ק מ"ב שם משמע כ"ז שלא התנו בזה אין להקל בזה ולכן לא תשקחתי עליו וז' ענינים:

הלכות תשעה באב סימן תקס תקסא

(יט) לאכל בשאר כל אנשים ונשים לא גזרו : ה (כ) יאסור לאדם שימלא פיו (ט) שחוק בעולם הזה : תקסא דין הרואה ערי יהודה וירושלים והמקדש בחורבנן וכו' ה' סעיפים :

א הרואה (א) ערי יהודה (ה) בחורבנן אומר ערי קדשך היו מדבר וקורע (ואינו חייב לקרוע אלא (ג) כשנגיע סמוך להם כמו מן הלופים לירושלים) (ז') : ב (ד) הרואה ירושלים בחורבנה אומר ציון היתה מדבר שטמה וכשנראה (ז) בית המקדש אומר בית קדשנו ותפארתנו אשר הללך בו אבותינו היה לשרפת אש וכל מחמדנו היה לחרבה (ג) (ו) וקורע ימחיבן חייב לקרוע (ו) מן הצופים ואחר כך כשיראה המקדש קורע (ח) קרע אחר יוכל קריעה מפח יואם בא דרך המדבר שאז רואה המקדש תחלה קורע על המקדש מפח ואח"כ כשיראה ירושלים מוסיף על קרע ראשון (ט) כל שהוא : ג האם קרע על אחת מערי יהודה (י) אינו חוזר וקורע כשיראה שאר ערי יהודה חצין מירושלים שחוזר וקורע עליה קרע אחר בפני עצמו ואם קרע על ירושלים (יא) א"צ לקרוע על שאר ערי יהודה : ד לכל הקרעים האלו (יב) בידו ומעומד וקורע כל כסותו שעליו עד שנגלה (יג) את לבו ואינו (יד) מאחז קרעים אלו לעולם יאכל רשאי (טו) לשלול למללן ולקמן ולתופרן כמין (טז) סולמות : ה (יז) היה הולך ובא (ט) לירושלים הולך ובא תוך ל' יום אינו קורע קרע אחר ואם לאחר ל' יום חוזר וקורע (וה"ס צערי יסודם וצמקדש) :

בסם כל תענית כסם הרמב"ן ו הרמב"ם שם מצרייתא דאלו קרעים שאין מתאחים וכו' שם בנמרה מ"ק כ"ו ו צרייתא שם ח ירושלמי בפ"ט דברכות והביתא כה"פ פ"ב דמ"ק וכו"ל הרמב"ם

שערי תשובה

(נש"ט) הרואה ערי יהודה וכו' וכתב כר"י בשם מו"ה בעל חסד לאברהם שכתב נהגו העולם שלא לקרוע על חורבן תוכ"כ שמעתי בשם גדולים לפי שחכמונו מערי מקלט שניתנו ולא מערי יהודה שיקריאו וכתב בגמ' דר' רבתי דר' הגדול בדורו מוה"ר אברהם יצחקי ז"ל שנכנסו תלמידים הס ע"ל ואף אלא אמונא דאין לסמוך ע"ו פכ"ל : (בש"ע) ה"ס הולך כו' וכתב הרדב"א סי' תרמ"ו דבר בירושלים ועברו עליו ל' יום שלא ראה כהמ"ק חייב לקרוע : אך לא זכירו כזה ע"ש והרמ"א כתב ג"כ שלא נהגו כך ועי' הרדב"א סי' תרל"א שכתב שמואל להחזיק אל פתחי כהמ"ק וליכנס לעצמות אחר פכ"ב כהמ"ק ועי' נס' דרך הקודש למח"א ז"ל :

ה' תפירה מיושרת : (ה) לירושלים : נ"ל דהרואה ירושלים תוך יהודה : ומי שגולד בירושלים אפילו הגדיל א"צ לכרך דבקטנותו

בדורח

מיוחדת לכלה קרוי"ש כל כסף וזהב אף שיכרוך הכסף על משי יש לאסור וצ"ע [מ"ב] : (יט) לאכל בשאר כל אנשים ונשים לא גזרו : (כ) יאסור לאמלוא פיו שחוק : שהמחמה יתירה משנה המלות : ועיין בט"ו ופרישה דאפילו בשמחה של מלוא כגון בחרבה ופזרים לא ימלא פיו שחוק : (א) ערי יהודה : ולא ערי ישראל : (ה) דלא חשיבי כ"כ : (ב) בחורבנן : אפילו (ג) יושבין בהן ישראל כיון שהיושעאלים מושלים עליהם מקרי בחורבנן : (ג) כשנגיע סמוך להם כמו וכו' : דרחוק יותר לא חשיבו ראייה כמו להלן [ב"י] ולפי מה שביארנו לקמיה דמה פוסקים פליגי ע"ו וסוברין דאין שיעור לדבר אלא דממקום שרואה חייב לקרוע ה"ה צערינו : (ד) הרואה ירושלים : יש שכתבו (א) שמשכרם שיום שרואה אדם תחלה ירושלים בחורבנה שיאסור אותו היום כולו בשאר ימיו : (ה) בית המקדש : והכנס עתה למקום מקדש חייב כרת שכולנו עמאי מתים מ"א ע"ש : (ג) וקורע : ע"ה ע"ה וקדשה לעתיד לבוא [מ"ה] ועיין בליקוטי הלכות וזהם בפסק השו"ת והמעלה מש"ס שם מענין זה : (ו) וקורע : עיין ב"ה שחייב להשתחוות ולקרוע את בגדיו ולבכות ולהתאונן ולהתאבל על חורבן כהמ"ק ולקונן ולומר מזמור לאסוף וכו' עד סוף וכשקורע מכתך ואומר ברוך דיון אחת (אך בלי שם ומלכות) כי כל משפטיו דק וזאת הנור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט אל אמונה ואין עול דיון וישר הוא : ואח"כ דיוק על כל הכא עליו וכו' : (ו) מן העושים :

שערי תשובה

(ה) בית : (כ) כ"י וכו' וכו' : (ג) פ"ע בשם כפתור ופנח : (ד) תו"ם ומה"ט בשם רש"י : (ה) סנהות רע"א : (ו) שם : (ז) מ"א : (ח) מ"א : (ט) פנ"א : (י) מ"א :

י"ל ציון מדבר היתה ירושלים שממנה

דכמ

תקסב דין קבלת התענית. ובו י"ג סעיפים :

א מימרא דרב
חסדא תענית י"ב
ב הרא"ש
ג טור בשם אבי
עשורי

(א) * כל תענית שלא שקעה עליו חמה דהיינו שלא השלימו יעד צאת הכוכבים (דהיינו שיראו
(ב) ג' כוכבים (ה) ג' זמנים או שהלכנו וזרחת בכה ותאיר על הארץ) (הגהות אשירי פ"ק דתענית
והגהות מיימוני פ"א) (ד) אינו תענית (ה) ואם דעתו לאכול קודם לכן אינו מתפלל עננו. הגה
מיהו נוהגין להתפלל עננו (ו) אע"פ שאין (ז) משלימין עד לזאת הכוכבים (ז) וכן דעת מקלת רבנותא
(תה"ד סי' קנ"ו) וכל דווקא ביחיד דאומר עננו בשומע תפלה דכלאו הכי יכול להוסיף כמו שנתבאר
לעיל סי' קי"ט (ח) * אבל ש"ל לא יאמר עננו אלא משלימין וכן נוהגין : ב * ייש אומרים שמי * שרגיל

שערי תשובה

(א) בינונים אבל [גדולים] לא מהני ועסי' רל"ה ס"ק א'. (אמר המנהיג אע"פ שספרי ישנים נכבד קטנים הוא טעות במ"א עיין סי' רל"ה) : (ב) משלימין. היינו אם פירש בשעת הקבלה שלא להשלים אפילו התענה עד מנחה גדולה מתפלל עננו אבל אם קבל תענית סתם לר"ק להשלים עיין ס"ב. ואם לא השלים ואכל עיין סי' תקס"ח ואם אכל קודם שהתפלל אין מתפלל עננו. ח"ה מ"א. ועי' כתב מהן דלא מתפלל עננו בתענית שאינו משלים מרובה ספק ברכה לרוב פוסקים ואע"ג דאין לזה ברכה בפ"ע ביחיד אלא כוללת

מישנה ברורה

(א) כל תענית וכו'. היינו בין (א) הארבע זמנות (ב) או איזה תענית יחיד : (ב) ג' כוכבים. דשים עדיין היו ביה"ט : (ג) בינונים. אבל (ג) גדולים לא מהני דהם נראין אף ביום. והנה בסיומן ר"ג לעיין מולאי שבת פסק השו"ע דאין לעשות מלאכה עד שיראו ג' כוכבים קטנים ורופאים והוא משום חומרא דשבת וה"ה לעיין מולאי יוה"כ אבל בענינינו כני בבינונים ואפילו מפורשים [אחרונים] : (ד) אינו תענית. הן לעיין שלא יא' בזה ידי חיוב תענית והן לעיין שאינו מתפלל עננו : (ה) ואם דעתו לאכול וכו'. כגון שהתנה בשעת קבלתו שלא להשלים תענית : (ו) אע"פ שאין משלימין. היינו (ד) אם פירש בשעת קבלה שלא להשלים אפילו התענה רק עד מנחה גדולה מתפלל עננו אבל אם קיבל תענית סתם לר"ק להשלים עד לזאת הכוכבים כדלקמן בס"ג [ועיין בביאור הגר"א דמשמע מיניה דבזה אם לא השלים (ה) אפילו לדעת מקלת רבנותא אין מתפללין עננו] ואם לא השלים ואכל עיין לקמן סימן תקס"ח ס"א ובהג"ה שם. ואם דסתם רמ"א להקל בפירש בשעת קבלה היינו דווקא במתפלל תפלה מנחה קודם אכילתו (ו) אבל כשאכל מתחלה בכל מזוני אינו מתפלל עננו : (ז) וכן דעת מקלת רבנותא. טעם דל' דמה שאמר הגמרא כל תענית של שקעה עליו חמה אינו תענית והיינו אף לעיין עננו הוא רק אם קיבל עליו להתענות יום שלם ולא השלים דאינו תענית או אינו מתפלל עננו אבל אם קיבל עליו רק עד מנחה דהוא לנעורי בעלמא הוי תענית לעיין זה שמתפלל עננו בתוך תפלתו אף שאינו משלים אכן רוב הפוסקים חולקים ע"ז וע"כ הכריע רמ"א דלא נסמך עליהם רק לעיין יחיד דיאמרנה בש"ת ויהתום כי אתה שומע וכו' ולא יאמר בא"י העונה בעת צרה ועיין בט"ו ש' מילד דאפילו בזה יקבל אדם תעניתו דלא לחייב כדורש פקדים כיון דאינו תענית וכאשר בנדי ישע פוסק דאינו לר"ק לר"ק ביון שהגה מתענה עד אחר תזות דלא אכילתו הוא כוונתו ואכן לחמת לא מיתוי כשיקרא עי"ש וכן מילד בספר מחזיקי השקל עי"ש : (ח) אבל ש"ן וכו'. היינו בתפלת חזרת הש"ן דמוסיף ברכה מיוחדת ע"ז בין גואל לרופא אבל בתפלת הלחש גם הוא יאמר עננו קודם

כי

שער הציון

(א) דכנה תענית של ט"ב שמפסיקין בו מנע"י או ת"ל שבא"י המבורחין בסיומן תקע"ה ס"ג פשיטא דאסור עד לז"כ ממש כדאמרין בפסחים דף נ"ב ע"ב דפסק שהן אסור אלא אף שארי תעניות דמקלין בהו לאכול בלילה שלפניהם מדינה דגמרא משמע דכ"ס שכן מותר מ"מ מחמירין להמתין עד לז"כ. דאין אנו בקיאין בזמן ביה"ט ודברט לפי המבואר בשבת דף ל"ד דמספק מחמירין להלכה כר' ויסי ולדודים מתחיל ביה"ט סמוך לז"כ ממש לא מקלין לומר דפסק ביה"ט מותר והלכה כר' יודא דמתחיל ביה"ט ח"ק אחר שקיעה]. ובהגהות מיימוני מביא שני טעמים אחד מל' דאין אנו בקיאין בזמן ביה"ט וכנ"ל ועוד מלד לומר דכאפוקי וימא מדינא יס להתמיר עד לז"כ דלא נפיק היום מחזקתו אלא שזה אינו דבר כבוד דהרא"ש בשם רבינו יונה וכן בחידושי השב"א בשבת לא מתקלין בזה עיין בביאור הגר"א וכן מילד בספר בית מאיר בסיומן ש"ב עי"ש דאין לחלק בין עיניו וימא לאפוקי. יומא : (ב) היינו שקיבל עליו להתענות איזה יום. ואם קיבל עליו להתענות לילה ויום אף דכאפוקי וימא לר"ק להמתין עד לז"כ וכנ"ל אבל בעת כניסת היום מותר מדינא לאכול ביו השמעות [אם לא שקיבל עליו להתנהג בו ככל חומת ת"ל המבואר לקמן בסיומן תקע"ה ס"ג] עד סמוך לז"כ דרת בקיאין בזמן ביה"ט וכנ"ל ועוד מלד לומר דכאפוקי וימא מדינא יס להתמיר עד לז"כ דלא נפיק היום מחזקתו אלא שזה אינו דבר כבוד דהרא"ש בשם רבינו יונה וכן בחידושי השב"א בשבת לא מתקלין בזה עיין בביאור הגר"א וכן מילד בספר בית מאיר בסיומן ש"ב עי"ש דאין לחלק בין עיניו וימא לאפוקי. יומא : (ג) היינו שקיבל עליו להתענות איזה יום. ואם קיבל עליו להתענות לילה ויום אף דכאפוקי וימא לר"ק להמתין עד לז"כ וכנ"ל אבל בעת כניסת היום מותר מדינא לאכול ביו השמעות [אם לא שקיבל עליו להתנהג בו ככל חומת ת"ל המבואר לקמן בסיומן תקע"ה ס"ג] עד סמוך לז"כ דרת בקיאין בזמן ביה"ט וכנ"ל ועוד מלד לומר דכאפוקי וימא מדינא יס להתמיר עד לז"כ דלא נפיק היום מחזקתו אלא שזה אינו דבר כבוד דהרא"ש בשם רבינו יונה וכן בחידושי השב"א בשבת לא מתקלין בזה עיין בביאור הגר"א וכן מילד בספר בית מאיר בסיומן ש"ב עי"ש דאין לחלק בין עיניו וימא לאפוקי. יומא : (ד) מ"א : (ה) ובמחש"ס כפי מה שמפרש דכרי המ"א משמע דאף בזה יכול לומר ענין ולמעשה בודאי יס להתמיר כהגר"א דכלא"ה רוב פוסקין מחמירין בכל גווני : (ו) מ"א בשם תה"ד ואם ידלג לז"כ תעניתו אפשר דאף בזה ענין [מ"א] :

מ"א

הרבות תענית סימן תקס"ב

להתענות (ג) עשרת ימי תשובה * כיון (ט) שאין רגילות לקבלם בתפלה א"צ להתענות עד צאת הכוכבים אלא * (י) עד (ד) שיצא מבה"כ. הגה * והיחיד מתפלל ענינו (הבהות אסירי ומרכזי פ"ק דתענית) (יא) וכן חתן ויפלה ענינו קודם שיכנס לחופה (יב) ואז יוכל לשמות מכות של ברכה (תה"ד סי' קנ"ו) אבל מי שמתענה מ"ו בלתי עד תשעה באב לר"ק (ס) (יג) להשלים (יד) אע"ג דאינו לר"ק קבלה וכן מי שאינו מתענה כל עשרת ימי תשובה (טו) רק מתענה יום או יומים בעי קבלה והשלמה (תה"ד סי' קמ"ו). וכל דווקא בסתם אבל אם (ז) (טז) התנה שלא להשלים הרישות בידו ולא עדיף

באר היטב

בש"מ מ"מ לשון זוס תעניתו חינו הגון דסתם תענית הוא יום שלם. והדולג ב' חיבות אלו זוס תעניתו יפה עושה עכ"ל: (ג) עשרת. וה"ה מ' יום קודם יו"כ או יום א' של סליחות עמ"א: (ד) שיצא. ערבית הג"מ וכחב המ"א משמע דוקא אחר תפלת ערבית שהיא אחר י"א שעות פחות רביעי דזה מיקרי השלמה אחר שנגמרו יום שלאחריו מיהו נ"ל דכל שהתפלל מנחה בזמן הג"ל דיו דכיון שהוא

ביאור הלכה

דיוצא ידי קבלה אף אם קיבל זמן הכנה קודם מנחה ודאיא מזה שש"ך מברך בשבת מי שקבל עליו להתענות בה"כ והרי בזמנו היו נוהגין כמעט כל הקהל להתענות בה"כ כמש"כ הט"ו בריש סימן תקס"ו ולפי דבריו א"ל כלל קבלה. ואפשר דהוא מייירי שלא באשכחן ולרפת שאין נוהגין שם רוב הקהל להתענות ודוחק. ועוד אפשר לומר דלענין תענית בה"כ אף במקום שרגילין לר"ק קבלה דקן קבעו המנהג מתחלה שכל אחד יקבל וכלשון הסכמך שאומר הוא יברך מי שקבל עליו וכו'. ובזמננו שאין העולם רגילין להתענות בה"כ ממתכבד ודאי לר"ק קבלה כפירוש או עכ"פ שיענה אמן על ה"ה המברך כמש"כ הפוסקים בסיומן תקס"ו. והנה אם קיבל בפירוש בודאי חיוב להשלים (אם לא התנהג שלא להשלים וכמש"כ המ"א בסק"ג) ואם רק ענה אמן אף דחשוב. קבלה לענין ענינו מ"מ ל"ע אם חיוב להשלים כיון שאינו קבלה גמורה כמש"כ המ"א בסיומן תקס"ו. וספק זה שייך גם לענין ענינו דלא נקמה שחיוב להשלים אם לא השלים אין יכול לומר ענינו. ומ"מ לענין יחיד בשומע תפלה נראה דיוכל לומר ענינו אף אם לא השלים כיון שגמרה אמן. ולענין תענית של ער"ה כיון שאין מנהג קבוע לזה כ"ל למקלח אשכנז כמו שכתב המ"א בסיומן תי"ז מסתבדא לר"ק קבלה מעט"ו וא"כ לר"ק להשלים אם לא סתמנו כפירוש שלא להשלים ולענין תענית של ער"ה כיון לקמן בסיומן תקס"א הג"ה: * כיון שאין רגילות וכו'. דלא קיבל בסתם לר"ק אחר"כ להתענות תענית שלם [הגר"א וכו']. הפמ"ג: *

כי חתה שומע ועיין בבה"ל: (ט) שאין רגילות לקבלם בתפלה. שמקובלים (ז) ועומדים מכה מנהגם וגם התענית הוא רק לנעורי בעלמא משום תשובה שיחשכרו עונותיו (ח) ולפ"ו אותן הנהגין להתענות לעולם יום א' של סליחות וער"ה א"ל קבלה והשלמה כיון שמקובלים מכה מנהגם: (י) עד שיצא מבה"כ. ערבית ואפילו התפללו מעט"ו דהיינו מסלג המנחה ולמעלה דהוא י"א שעות פחות רביעי. ותפלת ערבית אין מעבכ לזה אלא כיון שהגיע הזמן הנה די ובלבד שיחשכר מנחה תחלה [מ"א] ועיין במחצית השקל בסיומן תקס"א שכתב דעכשיו רבים נוהגים שלא להתענות כ"ל עד זמן מנחה גדולה ומתפללים תחלה מנחה וכו' כבס"ג ועכ"פ נראה דבארס הלום בודאי יכול לסייך להקל להתענות רק עד זמן מנחה גדולה ולהתפלל מנחה ותפלת ענינו ולאכול: (יא) וכן חתן וכו'. דמתענה ג"כ (ט) רק לנעורי משום תשובה לכפר עונותיו ואין רגילות לקבל במנחה שלפניו: (יב) ואז יכול לשמות וכו'. היינו ג"כ (י) אף שלא התנה בתפלה שלא להשלים אפ"ה יכול לשמות וכנ"ל ומש"כ ואז היינו (יא) דלא יצאה קודם מנחה דלא לא יוכל לומר ענינו. ומ"ה עוז יותר שיתנה החתן כפירוש שלא להשלים [אחרונים]: (יג) להשלים. הטעם (יב) שמתענין על העבר עד החורבן ולא אמרינן לנעורי קמחיין משא"כ בזו"ד ימי תשובה דמתענין על העתיד שיקרע גזר דינם אמרינן דלא קבלו אלא לנעורי וזהו טעם המתענין מ' יום לפני יום הכפורים דא"ל להשלים דהא הם מתענים ג"כ מפני התשובה: (יד) אע"ג דא"ל קבלה. המקובל ועומד (יג) מפני שרגיל בזה בכל שנה: (טו) רק מתענה יום או יומים. מייירי כמי (יד) שאינו מנהג להתענות כל שנה וא"כ לר"ק לקבל התענית לכן לר"ק להשלים אבל מי שמתענה כל שנה אפי' רק קבע יום אחד לזה א"ל קבלה והשלמה וכו"מ מי שמתנה בשעת קבלה שבודאי א"ל השלמה: (טז) התנה.

עד שיצא מבה"כ דחקו דמשמע דסידי שהוא מתענה לנער עליו כד' דאיס דאפשר דהב"ע נקט לפי מנהגם דלא היה מנהג כי אכל לא דריגה הכי וז"ל הכי נקטו כמנהגם כדאן אחר] וזהו הפמ"ג כתב על דברי המ"א חז"ל ומיהו העולם נוהגין אחר חלות ע"פ מנהגם והיו כאלו פירש מתחלה שאינו מקבל יותר עכ"ל וכל יוכל ג"כ לומר ענינו וכן משמע בפירוש דה"ח הרי כדבריה דזה תלוי בלחמא כפל מקום לפי מנהגו ונפרט בא"ש הלום נראה דבדאי יש לסמוך ע"ז להקל ולא יתמיר פ"ש כדי שיהיה לו כח להתענות כיו"כ בזמן העיקר. ויותר טוב שיתנה מתחלה שאינו מקבל ע"י להתענות כשאר השם רק עד אחר מנחה גדולה ויכול ג"כ לומר ענינו וכו"ל. אחר"כ מאלחי במה"ש סימן תקס"א שכתב בשם תשובת ש"ת"ג יעב"ז שדעתו שהתענית רק עד חלות איתו יכול להתפלל ענינו. ומ"מ נראה דהריש לקהל לסמוך ע"ד הפמ"ג במחצית השקל הג"ל לומר ענינו בודאי ג"כ שפיר עבד: * והיחיד מתפלל ענינו. כ"ל דוקא יחיד ובהדרגתו לעיל בס"א [הגר"א]: אמת

שער הציון

(ז) מ"א בשם תה"ד וטעם השני הוא ג"כ שם: (ח) מ"א וע"ש שכתב ששעלם נוהגים להשלים ואפשר דמי שלא יראה להשלים לר"קין התחיל נדר (היינו) אם היה מורגל עד כה להשלים) ואפשר דא"ל כי הוא נדר כטעמו ע"ש וסת"ל לא העתיק סוף דבריו במה שכתב שהעולם נוהגין להשלים ואפשר שמי שכתב כהמנהג כיו"כ הנראה גם בזמננו אין המנהג להשלים: (י) אחרונים: (יא) אחרונים: (יב) תה"ד: (יג) לנ"ט וקס"ט מי עדיף וס עכ"כ דסי' רגילין בהם כלל שיהא כמש"כ הט"ו בסיומן תקס"ו [ובלתי ג' שעות הוא רק אחד מני ארבע] ואפ"ה בעי קבלה או לשמות בעניית אמן כשאושר הש"ך מי שבוירך בשבת שקודם פס"ע ועיין בבה"ל ודוחק: (יד) מ"א וע"ה:

משאר תענית: ג' דיתיד (יז) שקיבר עליו תענית סתם בערב שבת צריך להתענות עד צאת הכוכבים ד' זייתיו לעיל (יח) אם לא שפירש בשעת קבלת התענית עד שישלימו הצבור תפלתם (יט) (וע"ל סי' יז) רמ"ט: כס"ו רמ"ט ג"ו
ד' התענית חלום צריך להתענות עד צאת הכוכבים (כ) ואפי' בערב שבת ועיין לעיל סי' רמ"ט סעיף י' וימירא דשמואל
ד' יכל תענית (כא) שרא קברו עליו היחיד (כב) מבעוד יום אינו תענית. הנה להחפול ענינו ולא לענין אם חייב תענית סתם ומתענה כך (כג) לא יא' ידי נדרו (מרדכי והנהות מיימוני פ"א (כד) מיהו"ש כשמואל ח' טור אומרים להחפול ענינו (מרדכי בשם ר"י) וכן נראה לי לנהוג (כה) בתענית (ח) יחיד ולכלול עלמא המתענה תענית הלום (כו) מתפלל ענינו אע"פ שלא קבלו עליו מתחמול: **ך * ואימתי מקבלו (כו) בתפלת המנחה אומר (כח) הבשומע תפלה או מאחר שסיים תפלתו**

שערי תשובה

באר היטב

תע"ב: (ז) רמ"ט. וע"ש לענין יאר' ליעט בע"ש: (ח) יחיד. וכתב ט"ו זכר כתבנו לענין תענית שלא קטעה עליו חמה שלא לומר כ' ימות לז' תעניתו הוא הדין כאן בשם שלא קיבל התענית כי ג' ימים אלו שזין הן דהיינו הקבלת התענית והשלמת התענית:
 אמתול קיבל תענית סתם הרי לר"ך להשלים ואם התנה עד איהו שעה יתענה ואלו קודם שיחפול שאליו רשאי לדחות תפלה בלכוד אפי' אם יוכלה לנמנע קדושה ונדרו כבה"כ ולהחפול ביחידות אינו נכון. ואם יוכל להפסיק אחר תפלת ערכות שמתפללים מעט"ו ויש שעות לאכול ולהפסיק מעט"ו ש"ד ולכן גבי

ביאור הלכה

משנה ברורה

*** אימתי מקבלו בתפלת המנחה.** הנה מלשון רש"י משמע הטעם דבענין שיהא הקבלה סמוך לזמן התענית ופ"ו אם התפלל מנחה בתפלת זמן מנחה קטנה דהיינו ט' שעות ומתנה יכול לכוף להקבלה להתחיל להמתין לאחר קבלתו בזמן מאוחר סמוך לשקיעת החמה שיהיה יותר סמוך לזמן התענית אבל מדברי הפוסקים לא משמע לא דקטעו בתפלת המנחה דוקא כדי שיקש בתפלה שיתקבל תעניתו עיין באשכול ובחידושי הרא"ש על תענית ובלאח"י יש לכיון לזה גם דעת רש"י שכתב ד"ה בתפלת המנחה כסופה תוספות רי"ז ותחתיים ויותר מוכח כן בהדיא בחידושי ריט"א שכתב דבעוד הקבלה זו בתפלה דומיא דמאי דאמרינן לענין קידושא ואכילתא דמתחלה קבועה בתפלה ע"ש. ומ"מ יש לומר דכ"ז לתחלה אבל כדיעבד מהני כמו שהסכימו הב"ח והמ"א דכל זמן שהוא יום יכול לקבל עליו התענית. ואכן בעיקר הדיון מוסתפקא טובא עד אימתי יכול לקבל עליו כדיעבד דהנה לפי מה שמבאר בפוסקים דלר"ך שיהיה הקבלה סמוך לזמן התענית וידוע דכל התענית

השמש אע"פ שקבלו אח"כ בלילה לא מהני והא דמבאר לקמן כס"י בדעה קמיתא דמהני הקבלה לענין תענית שעות להתפלל ענינו הכל כיון (יח) שהתחיל להתענות לשם חובה ואח"כ קבלו לא הוי קבלה כלל כמ"א בסקט"ן ואפי' השלימו עד ז"ה ג"כ אינו חשוב תענית שנאמר קדשו לז' משמע דבענין הזמנה מקודם רי"ף: (כג) לא יא' ידי נדרו. ומ"מ אם התחיל להתענות ביום וכו' לר"ך לשלם נדרו כמה שקבל עתה אף שלא קבלו מבעוד יום וגם שלא קבלו מבעוד יום וגם לא נדרו גרע חמי' שמתענה ענינו מחבר ויין וכלקמן כס"א (כ) כ"ב מהמ"א והגר"א דביאור דברי הרמ"א וביד אפרים וכן כשיורי לקט מפקקין ע"ז דכיון דהוא סבר ללאת בזה ידי נדרו שגדר מכבר א"כ היה הקבלה בטעות ויכול לחזור בו ולאכול בו כיוס: (כד) מיהו י"א דמתפלל ענינו. טעם דמה שאמרו בנמירא כל תענית וכו' אינו תענית היינו רק לענין שלא יא' לענין שלא יא' נדרו שחייב מקודם אבל שם תענית עליו ויכול להתפלל ענינו (כא) ואפי' לא קבלו כלל: (כה) בתענית יחיד. משום דיתיד אומר ענינו בשומע תפלה ואינו קובע ברכה לעצמו וכנ"ל כס"א בהג"ה (כז) ומיהו אפשר לדוקא בחדא ריעותא דהיינו שלא קבלו מבעוד יום אבל השלימו עד הערב אבל אם גם אין דעתו להשלימו אפשר דאינו חשוב תענית גם לענין ענינו (כז) ונכון שדאוקן זה ידלג תיבות לז' תעניתו ויחבר ענינו ד' ענינו ביום זה כי בזה גדולה אהנה וכו': (כח) מתפלל ענינו אע"פ וכו'. וביד לכו"ע יכול (כד) לומר בו שפיר לז' תעניתו אע"פ שלא קבלו מחמתה כלל כיון דמשימא רמו עליה הוי במקום קבלה מעטמו: (כז) בתפלת המנחה. דבענין שיהא הקבלה (כה) סמוך לזמן התחלת התענית ונראה דלכתחלה יותר טוב (כו) שיהיה במנחה קטנה דהוא בט' שעות ומתנה ולא קודם וכדיעבד (כז) מהני אפי' במנחה גדולה וכתבו האחרונים שכדיעבד אם לא קיבל בתפלת המנחה יכול לקבלו אח"כ כל זמן שהוא יום: (כח) בשומע תפלה.

שור"צ (טו) מ"א: (טו) פמ"ג וגם המ"א גופא אפשר דאילו ממשע רק אם התנה למחר בבקר בשעה שמתחיל להתענות דאילו כלום: (יז) כ"ח מהגר"א דביאורו ופשוטו. מ"א כתב הגהות סתם וחתם נדר וכתב מהמ"א דאחי לאפוקי אם היה ת"ח או ת"ל בזה לא מהני מה שפירש עד לה"כ ועיין בסומ"ר רמ"ט כבה"ל מה שכתבתי שם דמג"י משמע בלחון אחר והפמ"ג פירש דאחי לאפוקי אם קבלת דאחי בע"ש היה מתחנה שהוא אלוטנים ודאחי דעתו היה רק עד שיהא מביה"ל. וע"ש עוד דמסתפק אם היה חייב עליו קבלת תענית בנדר מוזמן רק ולא בנדר איסור אכילה על יום אחד דכאן בודאי לר"ך יום שם אלא ר"ל קבלת תענית וקיבל עתה עליו בע"ש אם יא' בזה כשפירש עד שיהא מביה"ל ואינו סתמתי שם בדאחי לא יא' ע"ש וכן הסתברא בפסיתות: (יח) מ"א לעיל כ"ב וכו' ש"א: (יט) דתענית מקרי משתכחה אע"פ שמוחר לאכול בלילה כמבואר בפוסקים: (כ) בנדר דברי המ"א וכו' המתנה"ש: (כא) מ"א וכן מוכח מהגר"א וטעם דלא גרע מהתענית הלום שאין בו קבלה כלל ואפי' מתפלל ענינו אח"כ מלאה ב"ח שם הוא כתב דכן מוכח מהמרדכי בשם ר"י אך דעתו דלדינא אין לסמוך עליו בזה רק כשקיבלו ע"פ בלילה אבל לא בשל קיבלו כלל אכן בת"א התיקן לדינא דלא כותיה: (כב) ח"א ודעת הפמ"ג שאלף בזה יכול לומר ענינו: (כג) אף שאם היה בזה השלמה לצד העתקתו לעיל דברי האחרונים המולקין על הט"ו בזה אכן בזה יש תחתי ריעותות נכון לנהוג כן: (כד) ט"ו: (כה) רש"י: (כו) כפי' רמ"ה: (כז) כן משמע מפרש"י רש"י דכתב שאחי לאפוקי תפלת יולר משמע דמנחה אפילו גדולה ש"ד וגם לדעת הראב"ה ופייטנו מהני אפילו קודם לזה ויש לקמור עליהו עכ"פ ב"ח:

ע שם גנב ופי' ל"ד פ אוקומה דרכ חסדא סס י"א צ לפירו' כס"ג ס ק לפירו' כס"ג סס וסמ"ק וסר"ן והר"ב"ד כס"גות פ"ח ר מהנה תי מורא דר חסדא ש הר"ס סס אהא דר' יהודה וי' ונה סס בירושל' והתוס' כס"ג סס הר"ס סס כסס הר"ב"ד מירושל' דר' יהודה כס"ג גור תעניתא וכו' וס"מ פרק א'

נמלך להתענות (מ) אע"פ שלן בתעניתו שלא אבל בלילה והתענה כל היום השני (מא) אינו תענית מפני (מב) שלא קבלו עליו (יג) מבע"י : י' מתענה אדם תענית שעות פ'הוא שלא יאכל כל היום כיצד (הרי) שהיה טרוד בחפציו ומתעסב בצרכיו ולא אבל עד חצות או עד מ' שעות (מג) ונמלך להתענות בשעות שנשארו מן היום ה"ו מתענה אותם שעות ומתפלל בהם ענו שהרי קבל עליו התענית קודם שעות התענית קיי"א (מד) שגם זה תענית שעות וצריך (מה) שיקבלנו עליו מאתמול והיכי משכחת לה כגון שקבל עליו מאתמול להתענות עד חצי היום וכשהגיע לחצי היום (מו) נמלך דגמרו או שקבל עליו להתענות למחר מחצי היום ואילך ולמחר נמלך ולא אבל גם בחצי היום ראשון (מז) ה"ו תענית שעות : י"א אם קבל עליו התענית (מח) עד חצי היום ואכל אח"כ או שאכל עד חצי היום וקבל עליו תענית משם ואילך ראינו בקרא תענית להתפלל ענו ש"אבל נקרא תענית לענין (מט) שצריך (יד) להשלים נדרו : יב' תענית שגורים על הצבור אין כל יחיד צריך לקבל בתפלת המנחה אלא ש"צ מכרין התענית וזרי הוא (עו) מקובל (נ) יו"א דה"מ בא"י שהיה להם נשיא לפי שגורתו קיימת על כל ישראל אבל בחוצה לארץ צריכים כל הצבור לקבל על עצמם כיחידים שכל אחד מקבל על עצמו : יג' (נא) ייש מי שאומר שמי שנדר ואמר (נב) אם לא אולך למקום פלוני (נג) אשב וכן נראה מדברי הרמב"ם א הר"ן בשם הרמב"ן ב ר"י תנין י"ס

באר היטב

(יג) מבע"י : משמע אע"פ שקבלו אח"כ בלילה לא מהני והיינו דל"ן עולה לו לתענית יום שלם אבל עולה לו לתענית שעות ומתפלל ענו כיון שקבל קודם שהתחיל להתענות לשם טובה : ועיין אחרונים ובספרי יו"ד : (יד) להשלים : דה"ל דמותר לאכול תוך אותו זמן שקבל עליו דלא הוי נדר כלל קמ"ל דמ"מ צריך להתענות אותו זמן : (עו) מקובל : וכן מנהגנו בתענית בה"כ אחר פסח ואחר סוכות שמי שטעה אמר אחר מי שצריך שאומר המון על התענית הוי קבלה

משנה ברורה

תענית שעות זה צריך : (מה) שיקבלנו עליו מאתמול : היינו בשם (מח) תפלת המנחה : (מו) נמלך וגמרו : ר"ל שנמלך שלא לאכול אפילו שלא לשם תענית : (מז) הרי זה תענית שעות : ר"ל ומתפלל בהם ענו : (מח) עד חצי היום : לאו דוקא דה"ל אם הקבלה היה עד ג' רביע היום : אם דעתו לאכול קודם גמר היום אינו מתפלל עינו בתפלת המנחה ועיין לעיל כס"א בהג"ה דהיחיד יכול לומר עינו בש"ח : (מט) שצריך להשלים נדרו : דה"ל דמותר לאכול תוך אותו זמן שקבל עליו דלא הוי נדר כלל קמ"ל דמ"מ צריך להתענות אותו זמן : (נ) ויש אומרים וכו' : ולדינא נראה (מב) דלצורך התענית להתענות כדעת הראשונה אף שלא ידע שאל ידע ולא היחיד יכול לומר דהתענית הכתובים בפסוק בודאי א"ל לקבל ונראה דאף דעה השניה מורה לזה דאלו כבר ראו כל ישראל וקבלו עליהם (מג) פדיתאם בפוסקים : (נא) יש מי שאומר וכו' : נקט לאן זה לדון הראשון שמה שהתנה הוא דבר הרשות (מד) דבזה יש הרבה פוסקים שחולקין וס"ל דאף שהתנאי היה בדבר הרשות כיון שהדבר שהתחייב הוא דבר מצוה לא שייך בזה אסמכתא ומחויב לקיים (מה) אבל שני דיונים האחרונים כו"ע ס"ל כן : (נב) אם לא אולך למקום פלוני : וה"ה (מו) בקום ועשה כגון שאמר אם אעשה דבר פלוני ועשה : (נג) אשב בתענית : (נז) אם לא אולך למקום פלוני וכו' : (נח) נראה מדברי הרמב"ם א הר"ן בשם הרמב"ן ב ר"י תנין י"ס

שער הציון

(א) פיו צריך : (לט) כן משמע ברי"ף ובאורח זה השם גדולה על המ"א דמשמע לכאורה מיה דמפרש להב"ע דכוננו הוא רק לענין ללכת יד ידו ולא לענין להתפלל עינו ונלמא זה אינו כדמוכח מרי"ף וגם דהלא המחבר משתיק דינא דגמרא לענין לן בתעניתו ובגמרא הוזכר בהדיא דאינו מתפלל ענו וכמו שהקדם עליו בבית מאיר אכן בלמא נראה הכל דמ"א אינו משתיק לנו רק את עמל דין אבל גם הוא מודה דכונן השר"י שכתב אינו תענית גם לענין תפלת ענו ומה דהוכיח מבע"י אחי למעט היכי דהקבלה היתה בלילה חסר שהתחיל להתענות לשם תענית דלא אינו קבלה כלל אף לענין להתפלל ענו : (מ) נגדו ישע וכן מלך קאם בבית מאיר ואף דכר"א משמע בדעת המ"א כשיטת הרמב"ן אכן הוא נשאר בקושיא על הרמב"ן ולדברי הנגדו ישע מיושב קשייתו וכתב שיש לכון כן גם דברי השר"י ע"ס : (מא) ועפ"י דעה הראשונה דעד כאן לא צריך קבלה מאתמול היינו בתענית יום שלם אבל בתענית שעות די שיקבלנו סמוך לאותן שעות : (מב) כ"מ דמ"מ וכו"כ בא"ר ומה שהקדם ע"ז כבר תירץ המחבר והא"ר דגזירת גמרא איתא טפי : (מג) הרי"ף ובספר תורת האדם והוא לט"ל בסיומן תק"צ : (מד) מ"א וא"ר ואקו"ס ביו"ד סי' רנ"ח וכו"מ מהגר"א : (מה) א"ר ופשוט וע"ש שמתמיה על ספ"ז שלא נלחם לזה : (מו) נקודת הכסף ביו"ד סיומן רנ"ח ה"ל : (מז) כן מלך המ"א וכו"כ הגר"א בפשיטות וכן משמע מנקודת הכסף שם איתא בספר נגדו ישע וזהו שלום מלכדים לומר דאף דרי"ז השם תענית וזקד להדדי דבשנים הוי אסמכתא המחבר מדעת ענינו מתקן ביניהם לענין תענית תפס להקל נקבדת הרי"ו ולענין זקדס במקורם מקרא דנפ"ך נקט להתמיר כדעת החולקים עליו : אכן לענין דינא בודאי יש להתמיר גם בתענית כדעת המ"א וא"ר : מ"א

הרכות תענית סימן תקסב תקסג תקסו

בתענית מאחר שמה שהתנה היא דבר הרשות (גד) הוי אסמכתא (פי' שאדם סומך צדעתו שיוכל לעשות דבר אחד ועל סמך זה הוא נודר או מהחייב צדצר מה) (נה) אבל אם אמר אם לא אעשה מצוה פלונית אשב בתענית וכן אם אמר (נו) אם יצילני ה' מצרת (נו) או אם יצילני דרכי לא הוי אסמכתא :

א זינתיו לעיל
סעיף "

א דרייתא תענית
י"ב וכרבי
ב כלשמה בתרא
דרכא שם טור כס'
אביו הרא"ש ופ"ס
פ"א ח"א ה"א
מתנאם ו"א וכן
בתוך סעודתו ב"י
ג ירושלמי שם וכן
פסקתא דר"א ה"א

תקסג דין מי שהרהר בלבו להתענות. וכו' סעיף אחד :

א (א) מי שהרהר בלבו (ב) שלא בשעת תפלת המנחה להתענית למחר לא הוי קבלה דלא עריך (ה) מהוציא בפיו להתענות למחר (ג) דלא הוי קבלת תענית כיון שלא קבלו בתפלת המנחה :

תקסד דין ליל שלפני התענית. וכו' סעיף אחד :

א כל תענית שאוכלים בו בלידה בין צבור בין יחיד ה"ז (א) אוכל ושותה עד שיעלה עמוד השחר (א) יהיה שלא ישן (ב) (שינת (ב) קבע) (קור) (ג) אבל אם ישן (שינת (ג) קבע) אינו חוזר ואוכל ולא שותה (ד) אא"כ יהתנה לאכול או לשתות : הכנס וי"א (ד) דשתיים ח"ל תנאי (ה) למסתמא דעתו של אדם לשתיים אחר השינה (ו) וקוי כאלו (ה) התנה (טור ומדרכי וסג"מ וסג"א) :

באר הגולה

(ב) קבע. אפילו שלא על מטתו ט"ו : (ג) קבע. אפילו חוץ סעודתו ב"י. וט"ו פסק בהרי"ק דאם ישן בתוך הסעודה מותר עד שגמור וישן אח"כ שינת קבע ט"ו : (ד) דשתיים. ב"י כתב אפילו כל המשקים מותרים. והכל בו כתב דוקא מים : (ה) התנה. ומהנין להתנות אפילו לשתיים וכוון הוא אחרונים. וכתב המ"א ונ"ל דהכל לפי מה שהוא אדם אם רגיל לשנות צליה מותר לשנות כלל תנאי ועס"י תקפ"א ס"ב בהג"ה. ופ"כ הרד"ב ס' רמ"ו :

משנה ברורה

רמ"א לעיל בפ"ה דיחיד יכול לומר אפילו לא קיבלו כלל ופ"ס בענייניו שקיבלו שלא בתפלת המנחה להרבה פוסקים חשוב זה קבלה גמורה עכ"פ לענין יחיד (ה) בודאי יש לו לומר ענינו : (א) והוא שלא ישן וכו'. היינו אפילו (א) אם גמר סעודתו מכבר ורואה קודם אור היום לחזור ולאכול רשאי : (ב) שינת קבע. אכל (ב) מתנמנם דהיינו נים ולא נים תיר ולא תיר לא חשיב שינת קבע. אכל (ב) אכל (ב) שינת קבע. אפילו שלא על מטתו. והנה המחבר סתם דבריו משמע דס"ל אפילו ישן בתוך הסעודה ג"כ שוב אסור לאכול ולגמור סעודתו כשיעור משנתו וכמו משום ב"י אכל כמה אחרונים (ג) הסכימו דאם ישן בתוך הסעודה מותר לגמרה אח"כ כיון דמתחלה היה דעתו לאכול עוד. ומ"מ המחמיר ט"ו בזה (ד) קדוש יאמר לו : (ד) אא"כ התנה וכו'. קודם השינה וכו' מותר (ה) אפילו גמר סעודתו קודם השינה וגם ישן אח"כ שינת קבע דעדיין לא קבל עליו התענית : (ה) דמסתמא דעתו וכו'. דרך יראים (ו) להיות נזהר אחר שינתו : (ו) והוי כאלו התנה. כתבו האחרונים (ז) לגלותה ראו להחמיר ולהתנות אף לשתיים כדעת המחבר אכן אם (ח) רגיל לשנות אחר השינה א"ל להתנות :

אומר

שער הציון

(מה) מ"א וז"ל מנקה"כ שם ט"ו : (מט) הגר"א : (ז) ר"י : (חא) הגר"א : (זכ) גם זה שם : (ג) מ"א : (ה) מ"א וז"ל : (ב) כן משמע מ"א בסיון תקס"ב סק"א ופ"כ ח"א : (ג) מ"א וט"ו ומאמר מרדכי : (ד) וז"ל וז"ל ח"א דס"ל דבהרפור אין להחמיר בזה משמע דהוי חרי ספיקא שמה אין הלכה כדבר דמי ופ"כ ח"א : ע"ש שמשקם על דברי הג"ז ב"י ח"א וז"ל ח"א דס"ל דבהרפור אין להחמיר בזה משמע דהוי חרי ספיקא שמה אין הלכה כדבר דמי וזמא אין הלכה כדאבי"ה : (פ) וז"ל פ"א דאין לדגל תיבת לוס תעניתו אפילו לדעת הג"ז לעיל בסיון תקס"ג : (ה) ב"י ופ"ס : (ג) ט"ו והגר"א ומאמר מנקה"כ שמשקם דלמי לאסוקי אם ישן בתוך הסעודה דו"ל לדעת המחבר שינת משעת כלל גווי כדליתא ב"י : ב"י וט"ו וז"ל בשם רי"ז וק"ל ופ"ס הרא"ש ור"ן כדעת בהרי"ק וכן מוכח מהרש"ב במידותיו ע"ש. ומוכח עוד שם דאפילו אם השינה לא היה בתוך הסעודה אלא קודם אינה (כמו שחז"י שאדם ישן בתפלת הלילה ואח"כ קם לבלות) מ"מ מותר לאכול אח"כ כיון שדרשו לאכול לא ספק ע"י השינה מאכילה : (ד) ב"י : (פ) פוסקים : (ו) טור : (ז) ח"א דכדעבד אין להחמיר בזה וק"מ מהר"א דהי"ד קס"א : (ח) מ"א וז"ל ופ"ס :

שקל

תקסה דין תפלת ענינו. ובו ו' סעיפים :

א. מומחה דברי יוחנן ורש"י שם תענית ו' ב' הלא שם ג' כל צו ד' צדיקה שבת כ"ד ה' עור לעתו ו' שם בשם הגאונים ז' כפירוש הכ"י דברי הגאונים ושמן נראה מדברי הסמ"ג והרמב"ם והמרדכי בפרק ב' דשבת ה' כל צו ט' עור מזה דברכות ו' שם כס' רב נתן ב' השג"ח פתחי

א. יחיד (א) אומר ענינו בשומע תפלה בין יחיד שקיבל עליו תענית (ב) * יבין יחיד המתפלל עם הצבור בת"צ יבין ש"צ שמסדר תפלתו בלחש ביחיד דמי ובשומע תפלה. הסג ולומר קודם כי אתה שומע וכו' (ג) ולא יחתום בעונה בעת לרה אלא כשמיגע לכל עת לרה ולוקח יסוים כי אתה שומע תפלת וכו' (ד) שם תוספות) ולא ישנה ממנו בעת הכרעה אפי' כשמתענה יחיד (ד) ואמר ענינו (ה) בלום (ו) תעניתו וכו' (ז) שם"ל סימן כ"ה : ב. יאם שבח מלומר ענינו אין מחוירין אותו (ו) וע"ל סימן רל"ד סעיף ד' וז' ואם נזכר קודם שעקר רגליו יאומר בלא חתימה (ז) (לאחר (ז) תפלתו) : ג. י"א שאין היחיד אומר ענינו כי אם (ג) במנחה (ח) שמה יאחזנו בולמוס ונמצא שרקן בתפלתו אבל ש"צ אומר ג'ם בתפלת (ד) שחרית כשהוא מתפלל בקול רם * שא"א שלא יתענו קצת מהקלל יבארבע צומות גם היחיד אומר (ט) בכל תפלותיו דאפי' יאחזנו בולמוס ויאכל שייך שפיר למימר ענינו ביום צום התענית הזה כיון שתיקנו חכמים להתענות בו. הסג ונראה בכל הזמנות שלא לאומרו (י) כ"א במנחה מלבד ש"ל שאומר שחרית כשמתפלל בקול רם : ד. י"א לומר בתחנונים שאחר תפלת המנחה לאחר אלהי נצור וכו' רבון כל העולמים גלוי וידוע לפניך שבזמן שביה"מ קיים אדם חומא ומקריב קרבן ואין מקריבים ממנה אלא חלבו ודמו וכו' : ה. אין היחיד דשאי לימר שלש עשרה מדרות ידרך תפלה ובקשת רחמים (יא) דדבר שבקדושה הם אבל אם בא לאומרם (יב) דרך (ס) קריאה בעלמא אומרם. הסג (יג) וכן אין ליחיד לומר סליחות או (י) ויעבור (מהר"ל

באר היטב

אם נזכר קודם שהתחיל לרה אין לאומרו דהוי הפסק בתפלה מ"א ע"ס : (ג) במנחה. כתב המ"א וז"ל דאפילו מתפלל מנחה גדולה ואמר ענינו דאפילו יאחזנו בולמוס לא יהיה שרקן בתפלתו דעכ"פ התענה עד תפלת ע"ס. וכתב ט"ז ונראה דאם רוצה להתפלל בשחרית ענינו ולדלג ביום לום תעניתו הרשות בידו דלאו אין חשש שמא ימלא שרקן וכן ראוי לעשות ע"ס : (ד) שחרית. עפ"י תקנ"י ובתנתי בשם הט"ז שאין לאומרו אפילו הש"ץ בשחרית בת"צ מטעם דאפי' מועד ע"ס : (ה) קריאה. צניגון ובעתים. כשאומר ויקרא בשם ה' יש להפסיק מעט בין סג לה'. אין לומר האדרת והאמונה בצבור כ"א ביו"כ. אין לומר קודם הצות לילה שום סליחה ולא י"ג מדות בשום פנים לעולם חוץ מיו"כ. אחרונים עמ"א : (ו) ויעבור.

ביאור הלכה

* בין יחיד המתפלל עם הצבור. ואפילו אם הוא מתפלל עם הש"ץ בשם ב"כ לא יאמר ברכת ענינו עמו ורק בשומע תפלה כשאר יחידים [אחרונים]. כתב המ"א יחיד שאינו מתענה ומתפלל עם הצבור יאמר בש"ת ענינו ויאמר ביום ת"צ זה [א"י בשם הכ"ה] עכ"ל ובמאמר מרדכי שם ע"ז ע"ס ודבריו נכונים דיוחיד שאינו מתענה אין לומר ענינו בשום פנים : * כשהוא מתפלל בקול רם. אבל בתפלת לחש שזו לא יאמר ענינו בשומע תפלה דהוא כשאר יחידים : * שאי אפשר שלא יתענו קצת מהקלל. עיין לקמן בסיון תקס"ו ס"ג דכעין דוקא עשרה מתענים אלא דכאן מיידי ש"ש

מאחרונים (ב) שמוזכרים לומר ביום לום תעניתו (ג) או ביום לום התענית (ד) והעולם נהנו כרמ"א וכן העתיק ברה"ח : (ו) וע"ל סי' רל"ד סד"ה. דשם מוכח כפ"ד (ה) דחיתוף כשיסוים ברכת שומע תפלה אין לו לחזור אע"פ שלא פתח בברכה שלאחריו רק אחר תפלתו יכלול באלהי נצור כדלקמיה וגם הסעיף ה' דשם שייך לכאן : (ז) לאחר תפלתו. קודם (ו) יהיו לרגל : (ח) שמה יאחזנו בולמוס. שיהיה לר"ק לאכול כדי להשיב נפשו. ועיין בט"ז שכתב דאם רוצה להתפלל בשחרית ענינו ולדלג תיבות ביום לום תעניתו הרשות בידו דלאו אין חשש שמא ימלא שרקן : (ט) בכל תפלותיו. ואפילו (י) בתפלת ערבית שקודם התענית דשם התענית (י) מתחיל מבטרי : (יא) כ"א במנחה. ואפילו מתפלל מנחה גדולה יאמר ענינו ואפילו אם יאחזנו בולמוס לא יהיה שרקן בתפלתו דעכ"פ התענה עד הצות [אחרונים] : (יא) דדבר שבקדושה הם. ואין נאמר בפחות מעשרה : (יב) דרך קריאה. צניגון ובעתים. אין לומר האדרת והאמונה בצבור כ"א ביו"כ (ט) ה' יחיד יכול לומר האדרת כל השנה. אין לומר קודם הצות לילה שום סליחות ולא י"ג מדות בשום פנים לעולם חוץ מביום הכפורים [אחרונים] : (יג) וכן אין וכו' או ויעבור. אף ד"א מדות

כבר

שער הציון

(א) שחן שלמה : (ב) כ"ח וט"ז וכדעת האגודה : (ג) כ"כ נזהר-שום דהרוא לעשות כדברי האגודה יאמר כן כדי שלא יהיה תפלתו בלשון יחיד : (ד) עיין ד"מ : (ה) מ"א ואפילו לא אמר אלא הסג בלבד [אחרונים] : (ו) היינו להתחלה וכדיעבד יכול לומר אף אחר יהיו לרגל כיון שלא עקר רגליו עדיין : (ז) הגר"א בשם גמרא ותוספתא : (ח) דאף שגני טאות דשאי לאכול צליה ולא הצריכונו להפסיק כשמתפלל מ"א שם תענית מתחיל מבטרי ש"ס י"ן שוב אינו דשאי לאכול [הגר"א בשם הר"י] : (ט) עמ"א פ"א :

כ"ה

הרכות תענית סימן תקסה תקסו

בס' (א'): ך' להמתנה (ו) (יד) ומפרסם עצמו לאחרים להשתבח שהוא מתענה הוא נענש על כך:

תקסו דיני תענית צבור. וכו' ח' סעיפים:

א בבתענית צבור אומר ש"צ עננו (א) בין גואל לרופא יבוחותם בא"י (ב) העונה לעמו (ה) ישראל בעת צרה (ואם שנה על סוף ס"י ק"ט סעיף ד') (ג) יקורים ויחל בשחרית ובמנחה (ד) בין שחל בב' וה' בין שחל בשאר הימים. הגם ומפטרין זמנא דרשו ובשחרית אין מפטרין מו' בת"כ (ה) וקורים אפילו כשחל בערב שבת (מהר"ל) * ואם מתענים ב"ר"ח (ו) קורים שחרית פרשת ר"ח ומנחה בשל תענית (ר"ן ספ"ק דתענית וכו') בשם רוקח: ב' כשהצבור גוהרים תענית על כל צרות שלא תבא עליהם וכן בתענית שני וחמישי ושני שאחר הפסח ואחר החג שנוהגים באשכנז להתענות הצבור ינהגו הראשונים לומר ש"צ עננו בין גואל לרופא ולקרית ויחל. הגם (ו) מיחו אס קצבו התענית ב' וה' (ח) אין דוחים פרשה השבוע בשחרית (ט) אלא קורין בשחרית בפרשה ולערב קורין ויחל (י) בלבד (כ) ב"כ שמתענין אחר הפסח וסוכות שקורין שחרית וערבית ויחל וסכי נהוג. יו"ט שהפטר עליהם שיערי תשובה

בגמ' ומפטרין במנחה דרשו. ועיין בג"כ מ"ח ס' ק"י באם השלישי אינו בקי להפטר והכהו יהיו יודעים יפטרו הם שהרי קראו בתורה תחלה. ואם גם הם אינם יודעים יפטרו אחר כלי שום קריאה בתורה ע"פ. וע"פ כמ"ס בשערי אפרים שער ט' סעיף ד': (בש"ע) כשהצבור גוהרים. ועי' בשו"ת מ"ס רבי' ס' מ"ח באם המתענים ע"ה ר"ח לקבוע ענו ע"פ ודאי יחד יוכלו לאומנם ע"כ: (י) ומפרסם. ואפי' אם שולחין אותו אס להתגלל בל"ה יאמר שהוא מתענה ט"ו ומ"א ע"פ. ואם מתענה מפני תשובה יפרסם כדי שילמדו ממנו לשב להק"ט ס' קמ"ב: (א) יחל. כתב הט"ז בסידורים שלנו יש חסרון הני' ב' תיבות לעמו ישראל. אבל נוסחת הרמב"ם כפ"ב מתפלה העונה בעת צרה וכו' במשנה פ"ב דתענית: (ב) כה"כ. לפי שתעניתם אלו קצבו כל ישראל בכל הארצות ומיעוט הם אותם מתענים מא"כ

משנה ברורה

כבר כתבו המחבר חזר ושנה הרמ"א בשם א"י דלפילו סליחות לחד ג"כ אין לומר ביהודי אכל האחרונים תמכו על עיקר הדיון דלמה לא יאמר היחיד סליחות דקאו תחנונים בעלמא (י) והסכימו דסליחות בלא י"ג מדות יכול יחיד לומר: (יד) ומפרסם עלמו וכו'. משמע שאם שולחין אותו אס התענה מותר לומר האמת כיון שאינו עושה כדי שלא להחזיק טיבותא לנפשיה אכן אס מפטרין בו לאכול ואינו יכול להתגלל בל"ה יאמר שהוא מתענה [ט"ו ומ"א] ופשוט דכל זה בסתם תענית שאדם מקבל ע"פ אכל בתעניתים הקבועין והוא במקום שמקלין בו המון מלה מתענה כדי שילמדו ממנו. ולהפוך אס הוא במקום שהעולם מהמירין ע"פ להתענות אף תענית כה"כ וכדומה והוא אין יכול להתענות מפני שהוא חל לא יאכל בפרהסיא בפני המון עם אלא בלגנא [פמ"ג]:

(א) בין גואל לרופא. דכתיב ד' אורי וגואלי (ה) וסמך ליה יעקב ד' ביום צרה: (ב) העונה לעמו ישראל וכו'. ובסידורים שלנו איתא העונה בעת צרה (ב) וכן העיקר: (ג) וקורין ויחל בשחרית ובמנחה. היינו ככל תענית צבור אכל בע"כ קורין בשחרית כי חוליד בניס וגו' ומפטרין בירמיה אסוף אסיפס כדלעיל בסימן תקנ"ט (ו) וה"ה דאומר ה"ע עיניו בין גואל לרופא: (ז) קורין שחרית פרשת ר"ח. אומרים שב מחרון אפך דרך בקשה וכן ד' אל רחום וחנון וגו' העולה לתורה. וכן החזן הקורא (ג) אין אומר אותן פסוקים עם הקהל רק אח"כ כשסיימו הקהל אז קורא החזן עם העולה בתורה (ד) וראוי לומר שה"ע ימתין עד שסיימו כולם ואח"כ יתחיל לקרות כדי שישמעו כולם מתורה: (ד) בין שחל בשני ובחמישי. עיין לקמן כפ"ב בגמ' דתעניתים שאין קבועין לכל מנהגיו שאין דוחין פרשת השבוע בשחרית: (ה) ויחל. (ה) בשחרית ובמנחה (ו) וה"ה דאומר ה"ע עיניו בין גואל לרופא: (ז) קורין שחרית פרשת ר"ח. וכדיעבד אס קרא ויחל (ז) קראה שאין מהירין אותו דיש לסמוך על הירושלמי דסובר דאף לכתלה. קורין ויחל: (ו) מיחו אס קצבו התענית וכו'. היינו אס הצבור גוהרים תענית ולאפוקי תעניתם הכתבין אפילו אס חלו ב' וה' דוחין פרשת השבוע וקורין ויחל לכו"ע: (ח) אין דוחין פרשת השבוע. דהוא תדיר ואין חשוב תענית שלא נתפס בכל ישראל לדמות. פרשת השבוע. ועיין ב"ר ש"הבא בשם מלכיש יו"ט שדעתו לדינא להורות כהעור וכדעת רב שר שלום דדוחין פרשת השבוע. וקורין ויחל אלא דמ"מ כיון שנהגו כן אין לשנות המנהג ועיין בביתור הגר"א שדעתו ג"כ לדינא כהמלכיש יו"ט ותמה על הרמ"א עי"ש אמר כה"ר מנחם להורות בהרמ"א שכן נמצא בחגורה בשם רבותיו עי"ש. ומ"מ כדיעבד אס התחילו לקרות פרשת ויחל אין לחזור כנגד: (ט) אלא קורין בשחרית בפרשה. ומ"מ הש"ן אומר (ח) ענינו בין גואל לרופא בשחרית ומנחה: (י) בלבד כה"כ שמתענין אח"כ וכו'. לפי שתעניתם אלו קצבו בכל הארצות ומיעוט הם אותם מתענים מא"כ

שער הציון

(י) ב"ה וא"ר וכו' וכן משמע ממ"א להלן ודלא כעו"מ וממ"א. מכלל דכ"ה הא"י דביתו שבמקום שנהגין לומר סליחות בלבוש בלגנא תפלה. סיחיד בתפלתו אין יכול לעשות כן משום הפסד וביאורו הוא כיון כדכ"ה הא"י אכן לשון הרמ"א דקאמר וכן לא משמע כן וי"ט [הגר"א]: (ה) ב"י בשם א"י: (ב) פ' שמיטת טו"א וכו' פ"ג (ג) אחרונים: (ד) פמ"ג: (ה) לעיל בסיומן. פק"נ"ג כה"ג: (ו) שם כ"ד אפרים: (ז) עי' בביתור הגר"א שדעתו לנהג כסידורא ושכ"ס כדיעבד כדל"ה. פ"ו למחר: (ט) פ"ט מאחרונים:

והקשו עליהם והרא"ש יישב קושיהם הילכך למנהג הראשונים שומעין ומיהו היבא שגוירים תענית
שלא לשום צורך יאלא לשוב בתשובה (יא) ויש נוהגים לדון כח"צ לענין עננו בין נוהל לרופא
וקריאת ויחל (יב) * ויש נוהגים לדון (ג) כתענית יחיד שאף ש"צ אינו אומר עננו אלא בשומע
תפלה ואין מוציאין ס"ת * ג' ס'אין ש"צ אומר עננו ברכה (יג) בפני עצמה (יד) אא"כ יש בבה"כ
(ד) (טו) ו' שמתענין ואפי' אם יש בעיר ו' שמתענין כיון שאין בבה"כ ו' שמתענים לא :
ד' נוהגים להרבות סליחות (טז) בברכת (ה) סלח לנו כ"יש שאין נוהגים לומר סליחות עד אחר
סיום ו"ח ברכות וכן הנהיגו הקדמונים בא"י (יז) והוא המנהג הנכון : ד' כ"תצ ש"צ שאינו מתענה
(ו) (יח) לא יתפלל : ז' כ"יש מי שאומר (יט) שאין עומד לקרות בתורה בת"צ (כ) מי שלא
לחוסך אלף קלף נכרות ולא להאריך ל' שס בשם רב נתן מ מהר"ק
בש"ס טו

באר היטב

[illegible]

משנה ברורה

[illegible]

שער הציון

[illegible]

ב טור בשם מדרש
מהל דההרן וחור
הרוקח וסמדרני
בשם סי' ר"ח
ס צינתיו לעיל סי'
קכ"ט
א בעיה ונפסטה
וצרייתא ברכות
י"ד ב תוספות
ורא"ש בשם ר"מ
ג רא"ש בפ"ק
דתענית בשם הרי"ק
ברללנוי

אז בעיה ופפסטא
וכרייתא ברבות
י"ד ב תוספות
ורא"ש בשם ר"מ
ג רא"ש בפ"ק
דחענית בשם הר"י
ברללוני

ורא"ש בשם ר"מ
ג רח"ש בפ"ק
דתענית בשם הר"י
ברללוני

צדלונ

אין שם מתענים רק ששה או שבעה וסבאך איזן מתענים וראניזן שסס חולין
 ימוזן לקבוע בככת עגנו ולקרות ויחל איין שם עשרה מתענים בנב"כ
 ימוזן. וכל' דעכ"ל איין שם שבעה בעיני ואם איין שם רק חמשה איין לס
 לומר עגנו ולא ויזיוו ס"ח כלל כיון שאין כאן רוב מתענים וגם ביש ששה
 ע"פ פשע"ד דלפסר דרובא דמנכרי בעינין כמ"ל לעיל ס' קל"ז לענין ויזיוו
 שבעה ע"פ פשע"ד

(א) לטעום; אם יש בו מלח או תבלין רש

שקצין ויחל בע"ז כאלו שהוא קביעות תעמולת לחברת קדישא ויש ספק לגביהם ממנ"מ סק"ה במ"י שחלדד כבענין זה לענין קביעות ח"ן אכן אם כל ביום ב' וס' א"ל דוחין בשבירת פרכת השבועות שנין עס :

* ורביה"ב ות"צ. העטעס כתבנו במ"ז מאוס דאזינו לא בקבלתו תלוי ולא שי"ך לומר בך דרך מאזינו ובהם קבל ענין ע"ז ות"צ שמוסחא (שאר) עטעס היתר טעמיה כמאור ב"ס) אבלי להחמיר קול ע"ז ות"צ שמוסחא טעמיה לצור הכתובים חף דעס נמי ח"ל עטעס מאוס דאזינו ח"ן חיונין גדול כ"ז ובראון תלוי כ"ז מוטאר ממזיני כר"י בשם ה"י"ש. ובאשכנזי רש"י שהתקין את דברי הא"ר אבראלין עומד מוצי' הדיון לאסור העטעמיה ביום כ"ז ות"צ. העטעס דקיי"ל לאור רחמי' ממש אסרו אלא אפילו' בושעת יד ג' ימים ס"ה לענין דוקא אלא אכילתא ממש דוקא אלא ס"ה ס"ה האלא של אכילה ולעטעס לא פטו דוקא ביום כ"ז ח"ז אסור אלא רמ"א העתיק עתה התוספת דכל העמיה פא"י קבלה אסור :

יִקְרָאוּהוּ. וְצִדְעֵד אִם קִרְאוּהוּ וְהוּא אִישׁ ת"ח וּמַחֲמַת אִיזוֹ אֹנֶס
הִיָּה ח"ה כְּדָבָר נִרְאֶה שְׂיֻכֵּל לִסְמוּךְ בִּשְׁעַת הַדָּחֵק עַל הַמִּקְלִין וְעֵלָה
מִזֶּה אֶחָד וְנִי'. וְכִצְבֹן הַחֲרֻמוֹת שֶׁעָבְדוּ אֵין נִוְהֵגִין בְּזֶה מִשּׁוֹם שֶׁהֵכֵל
וְכו'. וּמ"מ כ"מ מִכֵּל זֶה לַעֲנִין אֲמִירַת אֲלֻקִּין וְאֲלָקִי אֲבוֹתֵינוּ כִּרְכֵּם
או"ח בִּרְכֵנוּ וְכו' וְעֵינֵין לְעֵיל בְּסִימָן ק"ק ש"ס
(א) יֻכֵּל לַעֲשׂוֹת. אִם אִישׁ בִּזְמַן אוֹ תַּלְמִיד לֵאלֹהֵי קָבִיל עֲלֵיהֶם
דְּאִפְּסִילוֹ כּוֹנֵנוֹ לְהַנָּחָה עֲשֵׂנוּ שְׂרֵי כִּיּוֹן שֶׁאֵינֵנו בּוֹלֵעַ. כִּתְּבֵהֶם
מֵאֲחֵל אֲסוּר אִפְּסִילוֹ לַעֲשׂוֹמוֹ וּלְפִטּוֹת דֶּשֶׁם הַגָּהֵה קָבִיל עֲלֵיהֶם: (ב)
חֲשִׁיב שְׂמִי (ב) וְאִפְּסִילוֹ מִשְׁקֵנוֹ אֲסוּר: (ד) וְזִוְיָה"כ וְנִצְיָב"ב אֲסוּר.
מִרְכִּיעֵית אֲסוּר: (ה) כָּכֵל תַּעֲנִית כָּבוֹד. הֵייוֹ (ד) ד' תַּעֲנִיתִים
מִזֶּה שֶׁמִּבְשָׁלֵין בְּיוֹם לְצוּר הַלֵּילָה יֵם לִסְמוּךְ אֲדַעֲהָ רִאשׁוֹנָה לְהַתִּיר

שער

(כא) סי' דה"ח : (כב) ח"א בסימן ל"א : (כג) ודעת הח"א שם דבזה לר"י לה
(כד) הע"י וז"ל ודה"ח וצ"א : (כו) הב"ח וז"ל וח"א ושולחן שמה :
פג"ח : (ג) לבוש : (ד) פג"ח

ב' דינא שלא התירו רביעית בפעם אחת אלא (ג) (ז) מעט מעט (ח) הי"א שאפי' בפ"א יכור למעוץ (ט) עד כדי (ד) רביעית אם יודע בעצמו שיכול להעמיד עצמו שלא יבלע כלום: ג' ומי (ה) שדרכו לרחוץ פיו בשחרית (י) בת"צ לא כשר (י) (יא) למעבד הכי אבל בתענית יחיד שריכיון שפולט (י) (יב) ואפי' יש במים שרוחץ יותר מרביעית. הגה ומוחר לטעם ע"י (ח) קנמון ושאר בשמים ועץ מתוך ללחלח גרונו ולפלוט (יג) מלכד ביוה"כ דאסור (מרדכי דתענית והב"מ פ"א):

תקסח דיני נדרי תענית. ובו י"ב סעיפים:

א' אינדר להתענות יום זה (א) ושכח ואכל (ב) משלים תעניתו (ג) וה"ה אם היה תענית חלום או שהיה ת"צ באו שהיה יום ידוע לו להתענות ביום שמת בו אביו או רבו גאב"ל אם נדר להתענות יום א' או שני ימים (ד) וכשהתחיל להתענות שכח (ה) ואכל (ו) בזית איבר באר היטב

(ח) קנמון. עכ"ט ולענין תחית טיטור' כבר נכתב לעיל סי' תקנ"ד לענין ת"כ ועיין בכ"י כאן בשם מו"ה שפסס שהיה בכל תענית לכל בת"כ מפני האיבול: (א) ושכח. עכ"ט וכתב בר"י בשם נחמ"ס בנפח דמי שח"י שרבי בתענית ושכח לחץ איזה מאכל וזכיר עליו וזכור מהתענית יאכל פחות מכזית מפני הכבדה והתענית עולה לו. ובאדמת קודש נגמס בזה ואין דבריו נראה וכן מהר"ש גרמיואל' כתב שיש לעשות כן ע"ש (ו"ע ע"ד' לזמות שגרה דאסורים י"ב לו לומר מיד שזכר בשכ"מ). ופ"ש בשם פרי הארץ ח"ב שאם היה חובל ואמרו לו שעה ע"ה יפלוט ופי' מ"ש כאן באש"ל אברהם בזה. ועי' מה"ב בשם אש"ל אברהם אם קיבל במשכנתו שלמה ויום ה' פ"ח ואח"כ נודע לו שאינו כן דר"ה הוא שפ"א א"ס התרה וטעמיהו' יחידו לו עוד כתב אם אמר אהא בתענית ויום ה' א"ס אפשר מדבר פלוני ושכח ולא קיבלו בשעת מנחה חייב להתענות ע"ש וע"ש הרדב"ז ח"ב סי' פ"ח רע"ז מי שזכר להתענות שנה אחת כה"כ ור"ה להחיר לזמן מתירין לו עד שיכנס יום שני הראשון. וכתב בשו"ת בית יהודה ח"ב מי שנהג להתענות כל ער"ה ויום לפני ער"ה היה חולה ושיער שאין יכול להתענות יכול להחיר יום לפני ער"ה: (ג) כזית. עכ"ט וכתב בר"י בשם מהר"י מולכו אם שתה רביעות

(ג) מעט. וכל היום כולו מאתקף לרביעית ויותר מאלו אסור עפי' תרי"ב מ"א: (ד) רביעית ומוחר לטעום כמה פעמים כל פעם רביעית רש"א מ"א: (ה) שדרכו. מהר"ל היה נוהג לרחוץ לעולם אך כופף לוארו שלא יזדבז המים לגרון חוץ מיה"כ דאסור: (ו) למעבד. ודווקא ביותר מרביעית מ"א ע"ש: (ז) ואפי'. ודווקא מים וכן חומץ. אבל שאר משקין אסור ביותר מרביעית מ"א ע"ש. עיין דב"ש סי' י"ז להחיר ליקח תרופה מרה בתענית: (ח) קנמון. ומ"א אסור בכל ת"צ בכל בשמים וזה פשוט ע"ש. כתב האגודה בפ"ה דיומא מותר לבלוע הרוק ביוה"כ וב"ה כפי' תרי"ב אסור. ול"כ דמותה ברוב כיון שאין כוונתו כלל לאכילה מ"א וכ"כ בספר חסידים. השכנה"ג אסור שחית דביטור' בין ביט' בין בתענית אבל בתשובה דרכי נועם סי' ע' כתב להחיר כשיהיה אלא דכת"כ ראוי למנוע מלשתות וכשאר תענית ראוי לזהר מלשתות כחון בקוקים וברחובות ע"ש ועי' תקי"ד סי' א' ובסי' תקנ"א סי' ק"ל ע"ש מש"ש. אם נפל דיו כספר יכול ללחץ אותו בלשונו בתענית סי' ח: (א) ושכח. ואפילו היד ואכל הרבה לא יאכל יותר ב"ה מ"א: (ב) כזית. כ"ל דוקא שאכל בפעם א' אבל אם שהה ביניהם והמתין יותר מאכילה פרס אין מאתקפין ובשתייה שיעורו מלא לוגמיו

משנה
ולפלוטנה"א: (ז) מעט מעט. וטעמיהו ו (ה) בחיך ולרוקן מיד נלא תעבור מן החיך ולהלכה. וכל היום כולו מאתקף לרביעית ויותר מרביעית אסור בכל גווני דאז חשיבה ההנאה: (ח) וי"א שאפילו בפ"א וכו'. מדכתב המחבר דין זה בשם י"א אומרים ויש אומרים ולא הכריע בדבר (ו) משמע דדעתו להקל דהוא מילה דרבנן ובח"א העתיק רק דעה הראשונה להחמיר ואפשר שטעמו משום דהמ"א הביא בשם כמה ראשונים כדעה הראשונה: (ט) עד כדי רביעית. ולדעת זו (י) מותר לטעום כמה פעמים כל פעם כדי רביעית ויותר איסור כמטעיה אם לא בלע אבל יותר מרביעית אפי' הוא רק טעום פ"א אסור (ה) דמותך שלוגמיו מלאים ובלע מעט: (י) בת"צ לא כשר וכו'. היינו בתעניות הכתובין: (יא) למעבד הכי. ובמקום אשר יש להחיר רחיצה פה במים בכל ת"צ רק שיזהר ביותר לכפוף ראשו ופיו למטה שלא יבא לגרונו ואפי' בנ"ב יש להחיר כשהוא לו אשר גדול וציוה"כ"ים להחמיר גם בזה נח"א וכ"כ בח"י: (יב) ואפי' אם במים וכו'. כיון שמתכוין לרחוץ פיו ולא מתכוין לטעום לא מיתנהי ביותר מרביעית (ט) ודוקא במים אבל בשאר משקין אפשר דיש להחמיר ביותר מרביעית. וכדבר שאין מובן לשתיה כגון בחומץ מותר כמו במים: (יג) מלכד ביוה"כ דאסור. מפני שהוא

ברורה
דאורייתא אבל זה דוקא לדעת המרדכי אבל לדעת המחבר לעיל בפ"א דאסור כע"כ וכן לדעת הרמ"א דאסור בכל תענית אכור (י) גם בעניניו דינא הכי. ולענין לבלוע רוקו מותר המ"א אף ביוה"כ דאף דק"ל דהשומה משקין שאינן ראוין לשתיה פטור אבל אסור הכא שאני כיון שאין כוונתו כלל לשתיה: (א) ושכח ואכל. ואפי' (א) הניד ואכל הרבה לא יאכל יותר: (ב) משלים תעניתו. ר"ל מחייב להשלים אותו היום (כ) ואינו יואל בזה שיתענה יום אחר כיון דפרט בנדבריו יום זה דהיינו שאמר אמתול הריני בתענית למחר: (ג) וה"ה וכו' תענית אכור. ונראה דבת"צ אע"פ שאכל יכול לומר עננו בתפלתו דשייך לומר ענינו ביום אום התענית הזה כמו שתקנו חכמים להתענות בו וכדלעיל בסיומן תקס"ה אבל אם הוא תענית יחיד אע"פ שמחייב להשלים כל שאכל כשיעור שהיה מחבד תעניתו אם לא היה נודר יום זה לא יאמר ענינו בזה שיום: (ד) וכשהתחיל להתענות וכו'. השעם כיון שמתחלת קבלת התענית לא יוחל על אותו יום דאק"ל ע"כ כיון שמתחיל קבל על עצמו במנחה ואמר הריני בתענית למחר וכול לנא יד חובתו בזה שישלים יום אחר: (ה) ואכל כזית. אבל (ד) פחות מכזית אף דלכתחלה אסור לאכול אפי' משהו מי"מ דביטוד מתענה ומשלים

שער הציון

(ה) מ"א בשם פוסקים ע"ש: (ו) ונראה דמטעם זה פתח בלבוש ג"כ להקל וכן מלכד ג"כ כנאור הגר"א ואח"כ מלחתי בספר האשכול שהביא ג"כ דעת המחמירין בזה ודעתו מכרעת להקל וכדעה האחרונה המובא בכו"ע וכן נראה קת מסתימת לשון הרמב"ם ע"ש: (ז) מ"א בשם הרשב"א בתשובה: (ח) שם בתשובה: (ט) מ"א וכו' (י) מ"א ובאור הגר"א: (א) ב"ח ומ"א וכו' (ב) וגם א"ל להתענות יום אחר דא"ל לתקן בזה מה ששינוי אם לא שמכיון בזה לכפרה בעלמא [מחמ"ר] ופשוט: (ג) מנאור ברא"ש: (ד) מ"א וכו' ומחמ"ר דלא כב"ח

הלכות תענית סימן תקסח

ד מיםרר דרב
וכלישנא קמא
דשמואל הרמב"ם
בפרק ד' והר"ם
ה הרמב"ם שם
מסבדל דרב
אורשטיא בר ארי
ו שם בגמרא

ד תעניתו (ו) וחייב לצום (ז) יום אחר * (ויש מחמירין (ח) דאפי' בנדר להתענות יום זה דלית ליה צלם
מ"מ (ד) מחמירין להתענות יום אחר (ת"ה ס' ק"ט) : ב דהגודר לצום י' ימים באיזה יום שירצה
והיה מתענה ביום אחר מהם היהוצרך (ט) לדבר (ה) מצוה או מפני כבוד אדם גרור (או
שמאטער) (טו) ה"ז (י) לזה ופורע יום אחר שהרי לא קבע (י) הימים (יא) בתחלת הנדר אבל
אם לא קבע עליו קודם לכן להתענות יום אחר אלא במנחה קבע עליו להתענות דלחחר
(יב) מקרי תענית זה ואינו יכול לוותרו. הנה וכו' יום זה ממש כגון שאמר בתחלת נדרו חתונה
עליו יום פלוני או חתונה (י) (יג) ב' או' כל השנה או כדומה לזה (ת"ה ס' ע"ר וכל כו') וכן

שערי תשובה

מים אחר שטלה עמוד השחר איבד תעניתו : (בש"ט) לזה ופורע. וכתב
במחמירין שמואל בהגהת הרא"ש פ"ק דשבת אם הוא יום ב' או יום ה' דלית
ליום ב' או ליום ה' אחר ט"ו ועי' לקמן פ"ק ו' בשם הב"י : (ו) שני :
ענה"ט ועי' פמ"א ח"ב סי' כ"ג מי שטלה אמן אחר ברכת כה"כ ואירע מילה

באר היטב

כמו ביוה"כ ע"י תרי"ב : (ג) יום אחר ואם קבל להתענות ב' ימים
רצופים ושכח ואכל בלילה מתענה ב' ימים אחרים. כל ב' סימן
תקס"ב : (ד) מחמירין. הטעם כיון דר"א דאפי' ביום זה רשאי ללוות
תענית ולפרוע ולכן כשאכל איבד תעניתו וחייב ללום יום אחר
לכפרה על עונו ושגגתו. ת"ה מ"א : (ה) מצוה. כגון לסעודת מצוה אפי' דלא שייך ביום מ"א ע"ש. ועיין חות יאיר סי' ע' : (ו) הימים
ואע"פ שקבלו במנחה מותר ב"י : (ז) ב'. ק"ל דכאן אמר דבזה אין יכול ללוות אפי' במאטער דהוי כיום זה ולעיל סי' תקנ"ב סי"א באם
הל ע"כ אז לילה ופורע. ובאמת יש מחלוקת בין הפוסקים אי אמרינן גס ביום זה לזה ופורע. וז"ל דההיא דלעיל סי' תקנ"ב
לאו הלכתא היא אלא דוקא שמתענה עד שיעור גדול מהיום ואחר כך לזה ופורע כמש"ל וגם כאן מושיל אם מתענה מקצת
היום ואח"כ לזה ופורע אפי' ביום זה ט"ו. הא דב' וה' מקרי יום זה ולא מהני ביה הלואה היינו דוקא שרצה להתענות
ביום אחר עבור יום ב' או ה' דאמרינן שהוא קיבל עליו דוקא יום ב' וה' דהם יומי דרחמי אבל אם רוצה ללוות מיום ב' זה על

ביאור הלכה

* ויש מחמירין דאפי' בנדר להתענות יום זה וכו'. עיין במ"א שכתב
הטעם כיון דר"א דאפי' ביום זה רשאי ללוות ולפרוע ולכן כשאכל
איבד תעניתו וחייב ללום יום אחר וע"כ מחמירין כשני הדעות דחייב ללום
כל אותו היום וגם יום אחר עכ"ל והקשה עליו הבית מאיר הלא איתא
בכ"י דלפילו ה"ש אומרים שס"ל דלפילו ביום זה יכול ללוות ולפרוע
מוריס ג"כ דלא שכת ואכל די כמה שישלים תעניתו וא"ל ללום יום אחר
וע"כ כתב דמה שהחמיר הרמ"א ביום זה היינו רק באומר הרני בתענית
למחר ומאוס דיש דיעות בפוסקים אית דס"ל דזה נחשב כיום זה וא"כ
לדידכו צריך לשלם התענית דוקא וזכמו שסתם הש"ע דזה נחשב כיום
זה ויש דס"ל דזה נחשב כיום סתם ואיבד תעניתו וצריך ללום יום אחר
וע"כ מחמירין ללא יד יד שניה. ועי' עוד דפשוט דה"ש מחמירין
הוא רק לענין יום זה אבל אם בעת תחלת הקבלה נדר סתם
ורק אח"כ קבל עליו במנחה ואמר הרני בתענית למחר זה מקרי תענית

ומשלים וא"ל יום אחר ואסור לאכול היום יותר כיון שקבלו בתענית
מחמירין (ה) ויותר מזה דאפי' אבל כוית רק שלא אכלו בפ"א ושהא
בינתיים יותר מאכילת פרס לא מאטער ודינו כפחות מכות שמינו
מאבד תעניתו בזה ולענין שתי השיעור (ו) אם שנה מלא לוגמיו הא
פחות מזה לא מקרי שתי דיעבד ומשלים תעניתו וא"ל להתענות
יום אחר : (ז) וחייב ללום. ואם קבל להתענות ב' ימים רצופים ושכח
ואכל בלילה מתענה (י) שני ימים אחרים : (י) יום אחר. שם ס"ל באותו
היום מותר לאכול : (ח) דאפי' בנדר להתענות יום זה. עיין בבית
מאיר שמסיק דדוקא באומר הרני בתענית למחר אבל אם נדר
להתענות איזה יום מיוחד ושכח ואכל בו לכופ' צ"י להשלים תעניתו
וא"ל להתענות יום אחר אם לא שגגתו לכפרה על עונו ושגגתו.

משנה ברורה

וה"ה בתענית הלום או יא"ל (ח) וכו' בארבע תעניות הקבועים (ט) או שאר תענית עבור אם שכח ואכל בו בודאי מחוייב להשלים
התענית וא"ל להתענות יום אחר אם לא שגגתו לכפרה וכן איתא במהרי"ל שצוה לאחד להתענות אח"כ לכפרה : (ט) לדבר
מצוה. כגון לברית מילה (י) או סיום מסכת (יא) ואפי' הוא אינו יכול שייך ביום (יב) ומכל מקום בכל זה צריך לדמוך להתענות מקצת
היום זמן מועט יותר ממה שהוא רגיל כגון שרגיל לאכול בשעה רביעית יאכל בשעה חמישית וי"א דאפי' (יג) הפעור ב
לשחמת מריעות שרי מפני דרכי שלום אבל מלשון הש"ע שכתב מפני כבוד אדם גדול משמע דדוקא מפני כבודו שמפניו בו
(יד) אבל מפני שאר אנשים לא (י) לזה ופורע וכו'. וא"ל (טו) להתיר הנדר : (יא) בתחלת הנדר. ר"ל אע"פ שקבלו מחמירין
במנחה כיון שקבלו זו לא הוי עתה תחלת הנדר אלא ממה שהוסכם אצלו בתחלתו להתענות איזה יום ושם לא בירר היום : (יב) מקרי
תענית זה ואינו יכול. עיין בס"י שדעתו דאם מאטער מתעניתו ומתענה מקצת היום יכול ללוות ולפרוע יום אחר אפי' ביום זה אבל
דעת המ"א ועוד כמה (טז) אחרונים דאין יכול ללוות ולפרוע אלא בקבלת תענית סתם וגם שם דוקא כשהתענה מקצת היום וכינ"ל :
(יג) ב' וה' כל השנה. דה"ל יום מיוחד ולא יכול להחליפו לימים אחרים וגם אין יכול לשנותו לשנה אחרת (יד) דכיון דאמר השנה שנה זו
דוקא אבל אם נדר להתענות בה"כ חצי שנה או שנה ולא אמר השנה לא מקרי יום זה ויכול ללוות ולפרוע כה"כ אחרים לאחר שיכלה
חצי שנה או שנה ראשונה אבל על ימים אחרים כגון אגד"ו אין יכול להחליף דאפשר דדוקא על ימים אלו קפיד שהם ימי ראון. וכחבו
אחרונים דמי שגדר להתענות בה"כ יכול להחליף ולהתענות בה"ה דכונתו היה רק לימים אלו שהם ימי ראון :

שה"צ (ה) מ"א וא"י : (ו) שם במ"א : (ז) מ"א בשם ב"י : (ח) מ"א בשם תה"ד : (ט) מ"א : (י) הג"מ : (יא) מ"א : (יב) שם והטעם כדי שיתקיים מעט
נדרו על אותו היום גופא ולא יבא צריך להחירו [הרא"ש] : (יג) א"ו והלבוש העתיקו : (יד) וכן מ"א משמע קמא דלא נקט ליה לדינא : (טו) בא"ש
ועוד : (טז) הנהר שלם ומלכותי יו"ט והחמ"א : (יז) מ"א ובהר שלם והנה הע"ז כתב בסק"א היפך זה וזדחק הא"ר ליישבו וכינוי דמיידי. בלא אמר
השנה כה"א אבל באמת אינו מכין סכנת המ"א דלמה לא ימצא בעניניו דכמו שאם אמר אני נודר להתענות יום ג' וד' בשבוע זו ויכול להחליף על ימים
אחרים בשבוע י' כשהוא מאטער [דדוקא ב' וה' אמרינן דכונתו היה דוקא על אלו משם שם ימי ראון] ומה שנקט ג' וד' לאו דוקא קאמר אלא דכונתו
שקבל עליו שני ימים ה"ז ימצא לענין זמן של השנה דאין כונתו להקפיד על שנה זו דוקא אלא חשבון של בה"כ של שנה זו קבל עליו ואינו דומה למה דאיתא כיו"ד
סימן ר"כ בש"ך סק"א דכשנה רק שנה זו משמע שהם לענין נדר של קיום בודאי מדקדקין היטב את דבריו מחא"כ כאן לענין בקלת תענית אמרי' דרק בחטין
לאורי נפשי ואשני שכתב הר"ן דמעט זה אמרי' לזה ופירשתי אפסר דלף אם אמר השנה יכול להחליף כה"כ אחרים לאחר שיכלה שנה זו וסו' לעי' סכנת הע"ז :

הלכות תענית סימן תקסח

מד 87

אם היה (יד) תענית חלום אינו יכול ללוותו. הגם וכ"ס שאינו יכול ללוות ולפרוע ת"ל (ת"ה סימן ק"ט וכל בו ורבינו ירוחם) מיהו תענית בה"ב שנהגים להתענות אחר פסח ושוכות או (מו) אפילו בעשרת ימי תשובה ואירע בהם (מו) ברית מילה (ח) (יו) מלוה (יח) לאכול וא"ל הותרה (יט) כי לא נהגו (כ) להתענות בכה"ג ודוקא כשאוכלים שם אבל אם שולחים לו לביתו אין לו לאכול (בא) וא"ל קבל

שערי תשובה

באר היטב

נ"ר להחזיר משום נדר דלא כלטש סימן ת"כ ע"ש : (ח) מלוה . עכ"ל ועיין גמ' מרכבה שהקשה דכחל יום ל"א בשבת למה לא יעשו בליל מ"ט הפדיון עם הסעודה כאחד ע"ש ולפני"ד דהמנ"ח ס"ל דע"פ מ"ט לעי' בשם ה"ר אין הטעם כמ"ס בדגול מרכבה משום דזמנין דלא שלימו בלילה ל' י"ב תשנ"ג אלא הטעם משום פדיומא מלתא ומעיקרא הוי סבר דעיקר פדיומא בסעודה ושוב כתב דשמעיה כו' וא"כ הפדיון הוא גוף הפדיון ולכן עכ"ל א"א שיעשו שיהיה בלילה ולכן כתב המנ"ח שהפדיון יהיה ביום והסעודה בלילה :

יוס א' נגדו מיהו נ"ל אם ר"ה הוא ביום ה' דליכא אלא ד' ימים לפני ר"ה א"ל להתענות יוס א' קודם שבת דמעיקרא לא קבלו עליהו אלא להתענות בימי הסליחות ולא בימים האחרים . ופשוט דכשהל פדיון הבן או שאר סעודת מלוה בכה"ב או ביו"ד ימים ג"כ מלוה לאכול . אבל בשאר תענית שגורים הנכור אסור לאכול אפילו בסעודת מלוה . ואם חל פדיון הבן בת"ל נהגים לפדות הבן ביום התענית ולעשות הסעודה בלילה ש"ך ביו"ד סי' ש"ה ס"ק י"ב . וכתב המ"א אם חל יום ל"א בשבת וביום א' הוא תענית וי"ד ימי תשובה מאחר דהוי מלוה שלא בזמנו ויזכר לדחותו יותר לא מיקרי סעודת מלוה ויעשה הסעודה בלילה אבל בזמנה מותר לאכול כמ"ס . ונ"ע כשהתענית ב' סיון אם מותר לאכול על סעודת מלוה . מיהו פס"א חל בע"ס והיה מילה וצויה הרב לאכול מפני שלא ימלאו אנשים שילכו בלילה . ופשוט דבמקום דמותר לאכול על הסעודה אינו תענית כלל ומותר א"ח"כ לאכול ולשתות אפילו בביתו מיהו קודם הסעודה נ"ל דאסור לאכול בביתו ומיהו הבעלי ברית מותרים לאכול מיד דיו"ט שלהם הוא מ"א ועסי חקני"ט ס"ק ע"ו מש"ס :

ביאור הלכה

משנה ברורה

סמס כיון שנתחלת קבלה לא ביכר היום וכמו שכתב המ"א בסק"ו וממילא כשאכל איבד תעניתו של אותו היום ומותר לאכול עוד וחייב לזום יוס אחר שלם והמ"א בכלל ק"ב אות ל' כתב דיש שופקים כדיון דקנילו הוי ביום זה

(יד) תענית חלום . או (יח) וא"ל : (מו) אפילו בעש"ח . פי' שמוחזקים אלו ימים דוקא והו"ל דאסור לאכול : (מו) ברית מילה . או (יט) פדה"ב או שאר סעודת מלוה : (יו) מלוה וכו' . וא"ל : (כ) ליתן יוס אחר עבור זה : (יח) לאכול . ופשוט דבמקום דמותר לאכול על הסעודה (בא) אינו

תענית כלל ומותר א"ח"כ לשתות ולאכול אף בביתו ומיהו קודם הסעודה אסור לאכול ולשתות בביתו מיהו הבעלי ברית מותרים לאכול ולשתות מיד דיו"ט שלהם הוא ובספר א"ר מסתפק דאפשר דדוקא אחר תפלת המנחה ע"ש : (יט) כי לא נהגו וכו' . ואם יודע לפני ר"ה שאכל בין ר"ה ליוה"כ על ברית מילה או שאר סעודת מלוה (כב) מחוייב להתענות עוד יוס אחד לפני ר"ה דהא דהאפי טעמא מתענין ד' ימים לפני ר"ה נגד ד' ימים שאוכלין וכ"ס א"ל אירע הסעודת מלוה בארבעה ימים שלפני ר"ה שמתענין יוס אחד נגדו . ואמנם אם ר"ה הוא ביום ה' דליכא אלא ד' ימים לפני ר"ה א"ל להתענות יוס אחד קודם שבת דמעיקרא לא קיבלו עליהו אלא להתענות בימי הסליחות ולא בימים האחרים : (ב) להתענות וכו' . ואם חל יוס ל"א של לידת בנו בשבת שזריך לעשות הפדיון ביום א' דהוא פדיון שלא בזמנו מסתפק המ"א אם הוי סעודת מלוה ומותר לאכול כשהל בעש"ח או לא (ואינו דומה לברית מילה דהוי סעודת מלוה אף שלא בזמנו דהתם כל שעתא ושעתא זמניה הוא כדי שלא יהיה ערל משא"כ לענין פדיון הבן) וע"כ מוגד דיעשה הסעודה א"ח"כ בלילה [ובדגול מרכבה כתב דעוב יותר (כג) שיעשה הפדיון והסעודה בליל מולא שבת ע"ש] וכתב הרמ"א דכל זה דוקא בכה"ג גזונו אבל בשאר תענית שגורים הנכור אסור לאכול אף בסעודת מלוה . וע"כ אם חל פדיון הבן ביום ת"ל אף שנהגים לפדותו ביום התענית הסעודה אין עושין ביום כ"א א"ח כ בלילה [מ"א] ובהנחה התם סופר מוגד דאף בזה (כד) יעשה הפדיון והסעודה בליל כניסת יוס ל"א ע"ס . עוד כתב המ"א ז"ע כשהתענים ב' סיון במלכות פולין אם מותר לאכול על סעודת מלוה [דאפשר דהוא בכלל שאר ת"ל דאסור וכו'] ומיהו בזמנינו ע"ס הרוב עושין כל הסעודות (כה) בלילה ומיהו פ"א חל כ' סיון בע"ס והיה סעודת ברית מילה וא"ו הרב לאכול ביום (כו) מפני שלא ימלאו אנשים שילכו בלילה . ובעיר שאין מתענין ב' סיון ויש שם אנשים ממקומות שמתענין א"ס זריכין להשלים למנין מותרים לאכול אפילו בכל הימים [ח"א] : (בא) ואם קבל עליו וכו' . ר"ל דכל זה דוקא כשהל קבל עליו התענית אלא שמתן עמו על המנהג או שעה אמן כשמברכין בה"ב דאז לא קיבל עליו בנדר ואם רצה שלא להתענות רשאי ולכן אפילו לא ידע שזמניו אותו לסעודה והתחיל להתענות מ"מ מותר לאכול בסעודת מלוה אבל אם קיבל עליו התענית במנחה שעה יותר ממנהג לר"ק לקיים ולהתענות אף בסעודת מלוה [לבוש] ודעת המ"א (כז) ואיזה אחרונים דאף כשקיבל עליו במנחה מותר כיון שקבלתו היה עבור המנהג ורמ"א מייירי במי שאינו מתענה כל בה"ב או כל עש"ח אלא שמתענה יוס או ימים ונמצא דזה נריך מניגה לקבל במנחה ודינו כאלו מתענה באמצע השנה שהרי אינו תלוי במנהג כלל חייב להתענות . והנה מהגר"א שנתפס כהלכותו ומ"מ נראה דבזה יכול ללוות ולפרוע תענית אחרת דכל"ה יש כמה ראשונים דס"ל דאפילו באומר הרני מקבל להתענות למחר יכול ללוות

שער הציון

(יח) ח"א וכנ"ל בס"ס : (יט) מ"א וס"א : (כ) פמ"ג ופשוט : (כא) מ"א : (כב) מ"א : (כג) והיו אפילו אם נתחבר בדיון שמי שהבאנו בשם המ"א בס"ק שחבר זה הכא נודאי שבי דהוא ליל ל"ב ואין שום חשש כלל ע"ש אמנם א"ל כל זה דהמנ"ח וכן בספר בית מואר מס'ק דשלא בזמנה הוי ג"כ סעודת מלוה וע"כ מותר לעשות ביום וכו' מ"א ח"א : (כד) ומיהו יהיה מהר שיהיה לאחר שבשם מלידתו עכ"ל כ"ע ימים וי"ב שעות ותש"ג : הלק"ט דלפעמים אם פול קודם שקיסם עדיין שיעור זה אינו : (כה) ובעלי ברית בעצמם מסתפק בבית מואר דאפשר דמותים לאכול מיד אחר תפלת המנחה : (כו) דלשתכח דכפה"ג נודאי לא קיבלו עליהו : (כז) עשה אפרים והלכה ערורה :

המתענה ת"ח בשבת. (לח) (וע"ל סי' רפ"ח ס"ד) : ד' יאין ת"צ בבב"ל ליאסר במלאכה ובהפסיק מבע"י אלא ת"ב בלבד (מ) כהירכך יחיד שקבל עליו תענית רא חיישינן שמא ת"צ קבל עליו ומותר בכיו"מ דבתחלה מוב רומר בשעת קבלת תענית הריני תענית יחיד לפניך מחר : ד' כשאירע יום (מא) שמת אביו או אמו באדר והשנה מעוברת סיתענה (טו) באדר ב'. הגה ויש אומרים דיתענה בראשון (מהרי"ל ומהר"י מיינץ) אם לא שמת בשנת העיבור באלר שני דלא נוהגים להתענות בשני (ת"ס סי' רל"ה) וכן המנהג להתענות בראשון (מב) מיהו יש מחמירין להתענות (יו) בשנייה (פסקי מהר"י בשם מהר"י מולין) : ד' נא"צ להתענות אלא (מג) ביום מיתת אביו (מח) ולא ביום (יח) קבורה : מ' סאם אירע יום מיתת אביו בשבת או בר"ח ירחה למחר. הגה

שערי תשובה

(טו) באלר עכש"ט ועיין בפמ"א ח"ב סי' ס"ג שחטה על הט"ו ודעתו כיון שהטעם במתענים משום דרע מזלו כחותה בעי וידוע דע"פ רוב המולד ביום שלשים כמ"ס הלבוש והרמב"ם כהלכות קה"ח כו' נמצא יום שלשים הוא מקור ר"ח שבו הוא המולד וכיון שנתרע מזלו ביום המולד או סמוך לו או אח"כ א"כ אף בשנה הבאה שר"ח כסלו יום א' דהיינו יום שלשים ע"פ הרוב ביום שלשים הוא מולד הלכנה יהיה לו יא"צ ביום המולד להדליק נר ולומר קדים על אביו. וכן להיפוך אם ביום המיתה היה ר"ח כסלו ביום א' ובשנה אחרת היה כסלו שני ימים יהיה לו יא"צ ביום המולד כמו בשנה הראשונה דפסק הט"ו תמוז דלר"ח משנה מיום שלשים יום כ"ט דל"ב כל מי שהיא"צ שלו בתמוז הוא יחזור לאחוריו כו' ע"פ ועיין במאמר מרדכי סי' י"א שפסקה דכדכ"ה ט"ו ומנ"א ודעתו כיון שיום זה הוא כנסיון כ"א ר"ח לעולם נקבע בר"ח ועכשיו נוהגין כדכ"ה המנ"א בזה ועיין בתפנית נבטת שאלו סי' ע"ב כמה אביו בשנת העיבור כער"ח אדר שני שהוא כ"ט לאדר ראשון יתענה בשנה פשוטה ככ"ט באלר ולא ככ"ט בשנת המולד כמ' מדכרי הכ"ח ס"ס ת"כ בתמה בזה על מ"ס בפסח חסידים סי' תשי"ב מ"ס דר"ס דף ע"ז דקאמר הלך אחר הרוב שנים ע"פ ועוד כמה חסידות בענינים אלו ויתבארנו בתקן יו"ד א"י"ס ועי' לקמן סי' תרס"ה בלבוש ובא"ד שם מ"ס

מן יום המיתה או מי שלא שמע שמת לו מת עד זמן הרבה מן המיתה א"ל להתחבל אלא עד תשלוש השנה מיום המיתה עיין ט"ו :

ברורה

יודע יום שמת בו אביו ואמיו יברור לו יום אחד אך אל יסוג בגול אחרים לומר קדים. אם מת אביו ביום ראשון דר"ח אדר שני יתענה לשנה הבאה שהיתה שנה פשוטה ביום א' דר"ח אדר ולא ככ"ט בו דלעולם אדר של שנה פשוטה עומד תחת אדר שני של שנה מעוברת. ומי שמת אביו ביום ראשון דר"ח כסליו ולשנה הבאה היה חשוון חסר ור"ח כסליו אינו אלא יום אחד כ"ט שני יתענה א"כ ככ"ט להחשון שהוא יום א' לפני ר"ח כסליו דהא לעולם יום שני עיקר שמונין למועדות משני וא"כ היה יום פטירת אביו יום אחרון מהודש חשוון וגם עתה יקבע ביום אחרון לחודש זה או נימא דע"פ הוי ס' ר"ה עליו ולכן יקבע יום ה"א"צ עתה ג"כ בר"ח ואלא להזענות בו דהא חין מתענין בר"ח כדלקמיה אלא להדליק בו נר ולומר קדים ומסיק המ"א דאם שנה ראשונה למיתת אביו השנה היא חסרה וכמ"כ וא"כ עדיין לא הוקבע הענין עליו כדנר יקבע ה"א"צ באלר לחודש חשוון וכמ"כ הטעם אכל כששנה הראשונה היא א"כ מלאה א"כ כ"ד ליקבע היום בר"ח ולכן אף בשנים הבאים אחרים אף שהם חסרים יקבע בר"ח (לט) ויש מאחרונים שסוברין דלעולם יקבע בר"ח (מ) והעולם נוהגין כהמ"א : (מג) ביום מיתת אביו. דהיינו דאם מת בני ימים לאוזה חודש כ"ד ליקבע להתענות בשנה הבאה ג"כ בני ימים לחודש זה ואף דאינו ואחיו יום של ימות השבוע : (מח) ולא ביום קבורה ואפי' בשנה הראשונה שהאבילות של יב"ה מתחלת מיום הקבורה אפי' א"ל הוא ביום המיתה ולא מוביעי אם יום הקבורה היה למחרת יום המיתה דלא

(טו) באלר מי שמת אביו ביום ראשון דר"ח כסלו ולשנה הבאה חשוון חסר ור"ח כסלו אינו אלא יום א' ז"ע מתי יתענה אם ככ"ט לחשון שהוא יום א' לפני ר"ח כסלו דהא לעולם יום שני עיקר שמונין למועדות משני או נימא דע"פ הוי ס' ר"ח עליו וז"ל דאם שנה ראשונה היא חסרה יקבע ככ"ט לחשון דיוס למ"ד הוא נמנה לחדש העבר אכל כששנה ראשונה היא ג"כ מלאה ח"כ כ"ד ליקבע היום בר"ח ולכן אף בשנים הבאים אחרים יקבע שהם חסירים יקבע בר"ח דה"ל כמו נדר דלזילין אחר לשון בני אדם. וע' ט"ו ס"ק ד' ועפ"י י"ה ס"י. ואם מת ביום א' דר"ח אדר שני יתענה לשנה הבאה ביום ראשון דר"ח אדר ראשון ולא ככ"ט בו דלעולם אדר ראשון עומד תחת אדר שני. מ"א : (יו) כשנה ה"ס. עיין ביו"ד סי' ת"ב בש"ך ובט"ו. ובכנה"ג בשם הרמ"ם הלוי סי' כ"ז דיש להתענות בראשון. ובס"ח סי' תשי"ב כתב אם מת אביו באלר ראשון והיה מתענה בשנה פשוטה בשנת ובאלר ע"פ. ובכתחלה ולכ"ע האכלים א"ל ייתן לו קדים אלא פעם א' ויאלץ בזה כתב המ"מ בשם רש"ל מי שאינו יודע יום שמת בו אביו יברור לו יום אחד אך אל יסוג בגול לומר קדים : (יח) קטרה. וכן האכלות לענין יב"ח נמי מתחיל מיום המיתה דהיינו כהם נמשכה הקבורה איהו ימים מן יום המיתה או מי שלא שמע שמת לו מת עד זמן הרבה מן המיתה א"ל להתחבל אלא עד תשלוש השנה מיום המיתה עיין ט"ו :

משנה

ובין ויה"כ לסוכות א"ל למוחב תענית לתעניתו פמ"ג : (ל"ח) (וע"ל סי' רפ"ח ס"ד. שם מבואר דין מיתב תענית לתעניתו : (ל"ט) חין ת"צ ככבל. וה"ה בכל חוץ לארץ כדמוכח לקמן סימן תקע"ה ס"י. (מ) הלכך יחיד שקבל עליו תענית לא חיישינן וכו'. מלשון זה משמע דבא"י אם קבל עליו תענית סתם חיישינן שמא ת"ל קבל עליו וזכרין להפסיק מבע"י ואסור במלאכה. ואולי דכהיום שאין מצוי להתענות הת"ס המבוארים לקמן בסימן תקע"ה ס"ג מסתמא כונתו אסתם תענית ול"ע ועיין לקמן שם סי' מש"כ בענין זה : (מא) שמת אביו א"ל באלר והשנה מעוברת. ר"ל ששנה שמת בו אביו לא היה השנה מעוברת ובשנים הבאים אח"כ איתרמי שנה מעוברת דעת המהבר דפתס אדר הוא אדר שני וי"א להיפך וגם יש בענינינו טעם דלרין מעטירין על המזנות : (מב) מיהו יש מחמירין להתענות בשניהם. עיין במ"א שחסיק דאם קבל עליו כדנר להתענות יום שמת בו אביו או רבו מהויב להתענות בשניהם דכן הוא העיקר לדינא וכו' : (מג) הגר"א אכן אם לא קבל עליו בפירוש רק מצד מנהגא שמונה להתענות יום שמת בו אביו ואמיו א"ל להתנהג לעולם אלא כמו שנהג בפעם ראשונה כשמיתרמי לו השנה מעוברת דמטיקרא אדעתא דהכי קבל עליה אכן בפעם ראשונה גופא אם בא לימלך כי"ד לעשות הנכון לומר לו (לח) שיתענה בשניהם (אכן אם קשה לו להתענות בשניהם נראה שמוכר יותר שיברור לו יום ראשון דכן הוא המנהג אכן האכלים חין צריכין ליתן לו קדים אלא ש"א וכו' אלא בזה כתבו בשם רש"ל מי שאינו

ש"ה"צ (לח) ואם אינו יודע אם מת אביו באלר ראשון או בשני יתענה בשני חדא שברי מוקמינן סאדם על חזקתו ואמרין מי היה ועוד שברי י"א נעלום מתענין בשני [ח"ה] : (לט) ת' פמ"א והובא בשעת' ובס' בגדי יבט ג"כ דעתו נוטה כן : (מ) ש"ת וכן הסכים בישועת יעקב : (מא) אחרונים : יב

הלכות תענית סימן תקסח

ואין נוהגין בן אלא (מה) חין מתעני כלל (מו) וכן בשאר ימים שאין בהם (יט) חמנו: וי עתה נודר לידך
 ע קברי צדיקים שבמקום פלוני ונתעכב ימים רבים ואח"כ אירע שהשכירוהו ללכת שם (מו) די
 (כ) בהליכה זו: יא פהנודר לצום סבום ימים רצופים (מה) ואירע בהם תענית חובה
 (כא) (מט) עולין לו: יב יכל השרוי בתענית בין שהיה מתענה על צרתו או על חלומו
 בין שהיה מתענה עם הצבור על צרתם ה"ז לא ינהג עידונין בעצמו וגא יקראשו ולא
 יהיה שמח וטוב לב (ג) אלא (כז) דואג ואונן כענין שנאמר מה יתאונן אדם חיה
 נפ"ה

שערי תשובה

באר היטב

(יט) תתמון והיה אם אירע לו ברית מילה של בנו ביום הפסח דו"ט שלו הוא
 לא יתענה ואם רואה להתענות א"ל להשלים ט"ז ע"ש טוב להתענות יום שמת
 בו רבו המונות כי חייב בכבודו יותר מאניו של"ה: (כ) בהליכה ואם נדה
 להוציא יו"ד וזכרים להליכה זו ואח"כ השכירוהו ללכת שם לא יא
 י"ח מהר"ל מ"א: (כא) עולין. כתב המ"א מי שרגיל להתענות יו"ד
 ימי תשובה ואירע בהם יום שמת בו אביו או אמו בין ר"ה ל"ב א"ל
 להתענות ה' ימים לפני ר"ה דלה אלוס גדולה וי"ב שהם חובה
 ועולין לו ואם יום שמת אביו הוא לפני ראש השנה בימי הסליחות צריך
 להתענות ד' ימים חוץ מיום ההוא דהא לא קבע אלו דוקא ואם חל
 ביום ראשון של סליחות או בער"ה א"ל להתענות נגדו יום אחד דמיס
 אלו קבועים לעולם אך בזה צ"ע אם חל ר"ה חלקים שכל ב' או ה' חובה
 ימים וחל יום המיתה ביום ב' אם נאמר שצריך להשלים יום אחד
 בשבוע שלפני זה או לא וי"ל דא"ל להתענות. והיה אם נודר קהל תענית
 באותו שבוע עולה לו וא"ל להתענות יום אחד נגדו קהל שגור להתענות
 ב' או ה' כל ימות הקץ וחלקו הקהל לד' חלקים שכל ב' או ה' חובה
 חלק רביעי ואירע י"ז בתמוז להיות ב' או ששירע תענית בזה"ש שאתר
 הפסח שכל"ה מתענים צ"ע אם צריכים אותם שהיה היום בהם להתענות
 יום ב' שלאחריו או נמא מזליהו גרס וי"ל כיון דצריכים להשלים תשובה
 להתענות צריכים להתענות יום אחד. ואשילו מי שרגיל בהתענות ע"ח
 ואירע ביום ב' אין עולה לו דדבר שבחובה איס כא אלא מן החולין
 חל מ' שרגיל להתענות בזה"ש בלא הכי פשיטא דעולה לו מ"א ע"ש:
 (כב) דואג. וישמור עצמו מן הכעס ואם יש לו מו"מ יעשה באמונה ובנחת
 ביותר ולא יאכל בלילה קודם התענית יותר מהרגל שלו. חסד לאברהם;

בזה: (יט) תתמון עבד"ט בשם הט"ז והבאר יעקב כתב דגם הסנדק והמזהב
 לא ישלמו ע"ש ועיין בפמ"א ח"ב סי' צ"ח כהן שיש לו יא"ל ובינו זה ניתן
 לו בן לפדות מחוייב להשלים לפי מ"ש המג"א סי' תקס"ח בשם הש"ך כיום
 תענית כבוד נהגים לפדות ביום כו' אם כן גם כאן צריך להשלים והפדיון
 יסיר ביום והכרח על היין יבצר אחר וי"ד למילה ביום התענית שמתע'
 למיזא דהא לא אפשר בענין אחר ואם רוצים שהכחן יסיר על סעודה
 מזוה ישו הפדיון סמוך למחלה והכחן ישלים תעניתו ויבא על הסעודה
 בלילה עכ"ל. ובאמת שאין יא"ל דומה לתענית כבוד וכמבואר ס"ק י"ט
 דברית מילה דומה יא"ל ועיין סי' תקנ"ט בשם מי"ט דפדיון הבן הכהן והא"ט
 לא ישלמו בט"ב שדחה ע"ש ומכ"ש ביא"ל ועיין מ"ש שם בס' תקנ"ט ועיין
 במג"א דמבואר דפדיון הבן שהיום זמנו סעודה מאי היא ומתי"ר שם לאכול
 דתענית בזה"ב או בפסח"ה ונראה דה"ל וענ"ד דלף אם נדחה זמן
 פדיון הבן רשאי לאכול כהן דלגבי הכהן קבע ליה זמנה מיקרי שהרי אין
 נידו לדחותו ליום אחר כיון דלאו כדידים תליא מילתא. ובאכ"י (הכן) (הכחן)
 צ"ע שמו"ק המג"א כפירוש החו"ס דפדיון הבן י"ל יכולין לדחותו יותר ל"ע
 דשהיו מזוה לא משכין ומיזם לא ואיך כל יומא זמניה הוא כמו ביום לא
 והדרכ"ס כיון שבר זמן צריך ויזרו יותר של יתרשל בדבר וצ"ע ועיין
 לקמן סי' תקנ"ג באכל אברהם בשם תשובת דבר משה דחתן אין מתענה
 יא"ל ב' ימי המשתה ע"ש ונראה שאם אירע לו שהיה סעודה מזוה ביום
 ה"א"ל ופשיטא שאל יתענה ויבא עמם בסעודה ולא דלה מחמת ה"א"ל
 וגולי זה היה מנהג עמם הרי קבע עליו כדבר שאף בסעודת מזוה לא יאכל
 ואי מחמתו ל' יום יא"ל ואירע שיש לו ס"מ ביולא דה אסור וצריך התיר
 ולכן יש לומר כשי"ס מ"א ביום יא"ל ודלה להתמיר על עמיו ולהתענות
 ביא"ל זה ואמר שששה כן בלי קבלה כדבר ולא בפעם אחר יהיה מחמת
 בלא התיר: (כ) כהנים. ע"י כה"ט ופי' כד"י בשם פרי הארץ ח"ג כתב

משנה

ברורה

היה עליו חובע"י נדר כגון שנדר לזום כב' וה' ואח"כ נדר לזום מ'
 ראופים (מט) אין ב' וה' עולה לו דהם שני נדרים ראם לא שיאמר
 (ג) דכוננו היה שיעלה בחשבון הארבעים ומ"מ מי שרגיל מכבד
 להתענות י' ימי תשובה דהוי ג"כ כעין נדר ואח"כ נדר בט"ו באב
 להתענות ארבעים יום ראופים (גא) עולין לו העשרה ימים בתוך
 חשבון הארבעים דודאי כוננו נגד מ' יום שעלה משה בזה כהן ע"ח
 וא"כ הו"ל כאלו אמר מ' ימים אלו דפסוק דלפי' היה בהם כמה
 תעניות עולין לו (נג) מי שרגיל להתענות י' ימי תשובה ואירע יום
 שמת בו אביו בין ר"ה ליוה"כ א"ל להוסיף להתענות ה' ימים לפני
 ר"ה מירי דהוי אכנס גדליה ויוה"כ שהם חובה ועולין בתוך ה' ימים
 ואם יום שמת אביו הוא לפני ר"ה בימי הסליחות צריך להתענות
 ד' ימים (נג) חוץ מיום ההוא ואם לא ביום ראשון של סליחות או בער"ה
 א"ל להתענות כנגדו יום אחד (נד) דרימס אלו הם קבועים לעולם
 בתוך העשרה ימים: (ג) אלא דואג ואונן. וישמור עצמו מן הכעס:
 ואם יש לו משא ומתן יעשה באמונה ובנחת ביותר שלא יבוא לכלל כעס;

נשם ה"ב חודש של אבילות ג"כ ביום המיתה עממה אלא אפי' היה
 יום הקבורה שנים או ג' ימים אחר יום המיתה (מב) דלא נמשך
 האבילות י"ב חודש אחר יום המיתה (מג) מ"מ היא"ל לעולם ביום
 המיתה קבעין (מד) וי"א דבזה שיום הקבורה נמשך איזה ימים
 לאחר יום המיתה קבעין היא"ל בשנה ראשונה ג"כ ביום הקבורה
 אבל בשאר השנים לכונ"ע יקבע ביום המיתה: (מה) אין מתעני כלל.
 אבל להדליק נר לומר קדוש יהיה בלילות יום: (מו) וכן בשאר ימים
 וכו'. והיה אם הוא בעל ברית (א"ל להתענות דיו"ט שלו הוא
 ואם ירעה יתענה רק עד מנחה גדולה. טוב להתענות יום שמת בו רבו
 מונות כי חייב בכבודו יותר מכבוד אביון של"ה: (מז) די בהליכה
 זו ששרי לא נדר אלא לילך וקיים הדבר (מח) אבל אם נדר להוציא יו"ד
 וזכרים להליכה זו ואח"כ השכירוהו ללכת שם (מו) לא יא יא"ח:
 (מח) ואירע בהם תענית חובה. ואפי' בעת שנדר (מח) לא אחר אלו
 הימים אלא אחר סתם שמקבל עליו לזום מהיום מ' יום ראופים:
 (מט) עולין לו. ודוקא בתענית חובה שהוא של ע"י נדר אבל אם

ש"ה צ' (מב) וז"ל וא"ר ופי' דלא כע"י: (מג) הכרת הא"ר בין הט"ז לה"ש. ומה דאמרין שנמשך האבילות אחר היא"ל דיקא
 כשהיה יום הקבורה אחר איזה ימים אבל אם יום הקבורה לא נאחר רק שהוא לא שמע ממיחה אביו רק אחר איזה זמן וכונ"ע נוסח ה"ב חודש
 של אבילות מיום המיתה (חא"ל ופי' א"ל): (מד) ש"ך ודעה"י: (מה) ט"ז ופי' א"ל: (מו) מ"א כשם מהר"ל: (מז) ואפשר דאם יוליא העשרה וזכרים לנדק
 דלא כוס (פמ"ג): (מח) מונח מ"א: (מט) מ"א וא"ר ידלף כש"ב: (נ) א"ר: (נא) מ"א ופי' א"ל: (נג) מ"א ופי' א"ל: (נד) דהא אינו מיוחד להתענות
 איס ד' ימים (מ"א): (נז) מ"א וכתב עוד שאם חל ר"ה ביום ה' דליכא אלא ד' ימי הסליחות וחל יום המיתה ביום ב' משכחנא דבזה ג"כ א"ל
 להתענות יום אחד ע"ש. ופי' אם גורו הנובד תענית באותה שבוע עולה לו:

תקסט דין גודר בעת צרה. ובו ב' סעיפים:

א צריכתא תענית
ב רא"ש ממנה

דכיון מתענין ויודע
לכס בשמים וכו'
וכן משמע מדברי
רמב"ם שסוכם
ד תה"ד כפי ר"ה
שם א"י ה שם
ממנה ד"ש דברי
שם כנולד וא"ס
וכו' נדרים ס"א

א צריכתא תענית
ב רא"ש ממנה
לענין ר"ח וע"ה
וכו"ד כפי רע"ז
סעיף ב'

א (א) יחיד המתענה על צרה ועברה או על חולה ונתרפא (ב) או מת (ג) צריך (ה) להשלים (ד) כל התענית שקיבל עליו יאכל צבור שמתענין על שום דבר (ז) ונענו (ו) יקודם חצות לא ישלימו ויאם תלמידי חכמים ורוב צבור רוצים להשלים אין היחיד רשאי להפריש עצמו מהם: ב יחיד שמתענה על צרה (ו) ונודע שקודם קבלת התענית כבר עברה א"צ להשלים. הג"ס וס"ה לצבור ששמעו (ח) אחר (ג) חלות שקבלו התענית בטעות (ט) א"ל (ד) להשלים (תס"ד סי' ר"ס):

תקע חנוכה ופורים וימים שאין אומרים בהם תחינה שנפגשו בתוך ימי נדרי תענית. ובו ג' סעיפים:

א (א) יחיד שקבל עליו תענית כך וכך ימים ואירע בהם שבתות וי"ט או ר"ח חנוכה ופורים או ערב יו"ט אם קבלו בלשון (ה) קבלת התענית בעלמא (ב) אין צריך התרה ואם קבלו (ג) בלשון (ז) הרי עלי (ד) שהוא לשון גדר (ג) צריך התרת חכם ויפתח בחרטה שיאמר לו באר היטב

(ה) להשלים. טעם חילוק בין צבור ליחיד לצבור כי גזרו הענית לכס מתנה עליהם בכך אבל יחיד צריכים שכלבו חונם כדורים: (ב) ונענו. משמע דוקא שזענו או א"ל להשלים שצריכים להודות בכפם שזעה וכרם מליאה אבל כשמה צריכין להשלים כחיד. אבל לבוש ומ"א דתסס דאף כשמת אין הצבור צריכים ל' שלים: (ג) חלות. ר"ל אפילו אחר חלות וכ"ס קודם חלות: (ד) להשלים. וזוהו אין שייך לת"ח ורוב צבור להחמיר אם לא שכבר העריב היום ביותר ועיין עטרת זקנים: (ה) קבלת. דהיינו שקבלו במנחה עס' תקס"ב תקס"ג מי שגדר להתענות ד' ימים רשופים וחלם בחוכם חלום בשבת והוצרך למיתב תענית לתעניתו נסתפק בהל"ק ח"ב סי' רנ"א אם עולה לו מן המניין ועמ"ל כפי רפ"ח. ועס"י תקס"ח ס"ק כ"א מש"ס: (ז) הרי. פי' שאומר הרי עלי אכילת יום פלוני קונם אבל אם חומר להריני גודר להתענות יום א' לא מקרי גדר ולכן נהגו שמי שאומר הריני גודר להתענות ב' וס' כל ימות השנה א"ל להתענות כר"ח וא"ל התרה כר"ח ועיין בי"ד סי' רע"ז: (ג) צריך. ואם לא

משנה ברורה

עדיין להתענות צריך להשלים [א"ר וס"א]: (ח) אחר חלות. ר"ל אפילו לאחר חלות שגדר רוב היום בתענית אס"ה לא ישלימו (י) וכ"ס קודם חלות: (ט) אין צריכין להשלים. וזוהו (יא) אין שייך לת"ח ורוב צבור להחמיר כיון שהיה בטעות אם לא שכבר העריב היום ביותר: (א) יחיד שקבל עליו תענית וכו'. דאלו אם גזרו תענית על הצבור בא"י והתחילו להתענות ואירע בהם חלו הימים הל גזירתם כדעבד וכדלעיל בסיומן תי"ח מש"א כ' ביחיד: (ב) א"ל התרה. דאין כה קבלתו כל כלל על יום זה ועיין בסיומן תי"ח במ"ב סק"ז מש"כ שם: (ג) בלשון הרי עלי. פי' שאמר (ה) הרי עלי אכילת יום פלוני קונם ומשם גדר כל אפילו על דבר מזה גדר אומר הפך עליו ואין שום ציווי על הפך אבל בשבועה ששבע להתענות בימים אלו אינו חל וכמבואר בס"ג משום דשבועה אומר נפשה על הפסא והוא כבר מזהו שלא לעשות כן: (ד) שהוא לשון גדר. כמד מ"א דאם אמר הריני גודר (ז) להתענות יום אחד לא מוקרי גדר ולכן נהגו שמי שאמר הריני גודר להתענות ב' וס' כל ימות השנה א"ל להתענות כר"ח וא"ל התרה ועיין בפמ"ג. ועיין בי"ד סימן ר"ו ס"ה: (ה) צריך התרת חכם. ויורה להחיר כדי שלא יהיה מחוייב להתענות [(ג) ואם לא התיר והתענה צריך למיתב אחר"כ תענית לתעניתו כדי שיכופר לו על מה שהתענה בימים אלו

(א) יחיד המתענה וכו'. החילוק בין צבור ליחיד (ה) לצבור לכ ב' מתנה עליהם (ב) וגם דאין מטריתין על הצבור אבל כחיד כיון שלא התנה בפירוש שאם תעבור הורה לא יתענה מחוייב להשלים כפי קבלתו: (ב) או מת. וה"ה לענין מי שהתענה על צרה שמתעורר ממנו שנתחייב ממילקין לאותה עונה והוצרך לקיים: (ג) צריך להשלים וכו'. דכיון שקבל עליו תענית סתם ולא התנה (ג) אחריו דדעתו היה אקבלה זו מתוך שקבל עליו תענית תהיה מקובל תפלתו שיתפלל על החולה ועל הצרה: (ד) כל התענית שקיבל וכו'. היינו לאו דוקא אותו יום משום דהתחיל להתענות אלא אפילו אם קיבל על עצמו (ד) כמה תעניות כשכיל אותו דבר מחוייב להשלימם (ה) וכן שרי נדרי דדקה שקיבל עליו כשכיל שזיה פלוני אף אם מת צריך לקיים. ועיין בי"ד סימן ר"כ סט"ו בהג"ה דדוקא בשלא גדר בלשון תנאי אבל אם אמר אם יהיה פלוני ארענה או ארן כך וכך לצדקה ומת אינו מחוייב להתענות וליתן: (ה) ונענו. משמע (ו) לכאורה דדוקא נענו אבל בהתענה כשכיל חולה שתרפא ומת (ו) אפילו צבור צריכין להשלים אף שמת קודם חלות (ה) יש מקילין לצבור אף בכה"ל: (ו) קודם חלות. דעדיין לא התחיל התענית (ט) דעד חלות זמן סע"ה היא עדיין מש"א כ לאחר חלות: (י) ונודע שקודם קבלת התענית. דנמצא שהיתה הקבלה בטעות אבל אם עברה אחר קבלת התענית אף שלא התחיל

שער הציצין

(ה) הרה"מ: (ב) ר"ן וריעב"א בשם הרמב"ן ועיין עוד טעם ברה"מ והתקנו לקיים: (ג) רא"ש: (ד) כ"מ ברה"ש ועור וכו' כפי ה"ר: (ה) פוסקים: (ו) כתבתי לכאורה משום דדעת הט"ז הוא דלא כמ"א בזה אלא דכות שו"ע אפילו בנענו וכ"ס בשמת דא"ל להשלים [פמ"ג]: (ז) היינו לטעם הרה"מ משום דצריכין הציצור לומר הלל אח"כ בנפס שבעה שמה לסיך הציצור להם שיאכלו מש"א כ' בשמת [מ"א]: (ח) היינו לטעם הרה"מ משום דאין מטריתין על הצבור או משום דלכ ב"ד מתה וזה שייך אף בשמת [מ"א] וא"ר וכו"מ מלגו] וזוהו במ"א מולד להורות להקל כהנבז ובספר נהר שלום מפקק בזה ודעתו להחמיר בזה אף אין ראיותיו ורק מסביר יש מקום לדון דלולי ע"כ לא אחריון לכ ב"ד מתין אלא כשנענו דמחר היה להם ארץ כחן תענית מש"א כ' בשמת שלא נענו כלל: (ט) רש"י: (י) אחרונים: (יא) אחרונים: (ב) ודעתו ק"ס ס"א ר"ס וס"ה הוסף עוד אפילו אם אמר הרי עלי להתענות ג' לא הוי גדר וגעיר ג"ע בזה ואק"מ להצריך: (ג) מ"א ועיין בפמ"ג:

אֵלֶּיךָ שָׁמַת אֶל לֶכֶךְ שִׁיאָרְעוּ בָּהֶם אֵלֹהִים לֹא הָיִיתָ נֹדֵד וּמִתֵּיב לֹא * וְלִהְרַמְבַּם מִשְׁקָבֶל עֲלֶיךָ בִּלְשׁוֹן נֹדֵד וּפְגָעוּ בּוֹ שִׁבְתוֹת וַיִּוָּט אוֹ עֲרֵב יֵה"כ אוֹ ר"ח חֵיב לְצוּם בָּהֶם אִם לֹא יִתְּרוֹ לוֹ אֲבָל אִם פָּגַע בּוֹ חֲנוּכָּה וּפּוּרִים נִדְּרוּ בְּטָל וְלֹא יֵצוּם בָּהֶם מִפְּנֵי שֶׁהֵם מִדְּבָרֵיהֶם וְצָרִיכִים חִיּוּק . הַגֵּם וְהַמִּנְהָג כַּסְבָּלָה הַלְשָׁקוֹת . מִי שֶׁנִּדֵּר לְהִתְעַנּוֹת סָךְ יְמֵים וְחֹמֶר חוֹץ מִיַּעַם חֵיב מִנוּכָה (ד) (ו) וּפּוּרִים כֻּלָּל וְאִם אִמֵּר שֶׁעָמְדוּ הֵיטֵב עֲלֵיהֶם (ז) הַיּוֹלָכִים אַחֲרָיו (תְּשׁוּבַת הַרְשֵׁב"א ס"י תַּלְמִיד) אֲבָל (ח) עֲרֵב יֵה"כ כֻּלָּל (ט) וְהֵכִי (י) נִסְגוּ וְזֶלַל כְּמוֹ שֶׁפָּסַק צִיּוֹרֵת דַּעַס (י) סִימָן רַמְ"ס סֵפִיק צ"י : (י) הַיְּהוּדִים לְהִתְעַנּוֹת בִּשְׁבֹּת וַיִּוָּט וְעָרֵב יֵה"כ וְחֲנוּכָּה וּפּוּרִים (יא) דִּינוּ שׁוֹהֵל לְגִדּוֹר לְהִתְעַנּוֹת כִּךְ וְכִךְ יְמֵים וְאִירְעוּ בָּהֶם יְמֵים הִלָּלוּ אִם הוֹצִיאוּ בִּלְשׁוֹן נֹדֵד דִּינוּ כַּמְקָבֶל עֲלֵיו בִּלְשׁוֹן נֹדֵד וְאִם הוֹצִיאוּ בִּלְשׁוֹן קִבְּלַת תַּעֲנִית בְּעֵלְמָא דִּינוּ כַּמְקָבֶל בִּלְשׁוֹן קִבְּלַת תַּעֲנִית : ג' יֵאֵם נִשְׁבַּע לְהִתְעַנּוֹת כִּךְ וְכִךְ יְמֵים וְאִירְעוּ בָּהֶם יְמֵים הִלָּלוּ הַשְּׁבוּעָה חִלָּה עֲלֵיהֶם (יב) מִטַּעַם אִיסוּר כּוֹלָל אֲבָל אִם נִשְׁבַּע לְהִתְעַנּוֹת בִּשְׁבֹּת אוֹ בִּי"ט בְּפִירוּשׁ לֹא חִלָּה עֲלָיו שְׁבוּעָה דַּאִין שְׁבוּעָה חִלָּה עַל דְּבַר מִצְוָה אֲלֵא לֹקֵה עַל שֶׁנִּשְׁבַּע לְשׂוֹא וְאוֹכֵל וְאִם נִשְׁבַּע לְהִתְעַנּוֹת בַּחֲנוּכָּה וּפּוּרִים חִלָּה שְׁבוּעָה עֲלָיו כִּיּוֹן שֶׁאֵינָן אֲלֵא מִדְּרַבָּנָא (יג) לְהִתֵּיב שְׁבֹעָתוֹ וְלֹאֵנוּ מִתַּעֲנִת (יד) נִגְרָא לִי (יז) דְּהוּא הָדִין לִר"ח (ז) וְעָרֵב יֵה"כ שֶׁאֵינָם אֲלֵא מִדְּרַבָּנָא אֲלֵא שְׁמִדְּבָרֵי הַרְמַם"ם נִרְאָה (יד) שֶׁהֵם שֶׁל תּוֹרָה :

תקעא מי הם החושאים לישב בתענית. ובו ג' סעיפים:

א "היושב בתענית אם יכול לסבול התענית (א) נקרא קדוש יא"ל כגון שאינו בריא וחזק (ב) נקרא (א) חוטא: ב (ג) * (ג) ית"ח (ד) אינו רשאי לישב בתענית מפני שממעט במלאכת

באר היטב

עליו כ"ב על העונות וילמוד יותר ממה שהיה רגיל . וכתבו ספרי המוסר בדאמנע אכילתו בעוד שהוא מתאור לאכול ימשך ידו ממה שהיה נהג בליסוף גדול . ודע שכל המעשים שאדם עושה ואתה צוה בעודו רשע בע"ה מופיק כל בקליפות עד שחזור בתשובה מוציא מהקליפה . וני גופולין יתעבה באותו יום ואם נבטת למחר . ובראיה א"ס . ואם נפלו התפילין עם הכיס יתן פרוטה ללדקה כה"ל . כ"ס ח"ן ס"ה תרנ"ג בתענית לא יאכל והשכמה שורש שקורין לארץ"ו כח בע"ה ובע"ז בזה דכשנולע הדוק בולע והתקוות ובעס"ו כחז לבנה לוקה ארץ להתענות : (ב) ת"ח . כ"ל

משנה ברורה

אלו ובג"ל בסיומן תקס"ח ס"ה] ובשמיני לו ממולא הוחזר כל הימים
[יו"ד ס' רט"ז]: (ו) ופורים. שנין אלו הימים נקראו יו"ט
(ז) וה"ה ר"ח אבל חוה"מ מקרי יו"ט: (ז) הולכין אחריו. שם
ואין מהחייב להשתעט: (ח) עיוד"כ בלל. דכדדרס הלכין אחר
לפון ב"א ובלשון (מקרי יו"ט). ועיין לקמן בסימון תת"ל ב"ב
ס"ב: (ט) והכי נהוג. ר"ל: (ה) כסכרס הראשונה הג"ל ולא
כדעת הרמב"ם: (י) ס' רט"ז ס"ד. כ"ל ועיין ב"ב שם
מש"כ בזה: (יא) דינו שזה וכו'. ר"ל דלף שערט בפי' אס
הימים מ"מ אס הוליוא בלשון נדר חל נדרה חל אף על דבר מזה

ויראה להתיר שזועתו [אחרונים]: (יג) דה"ה לר"ה וכו'. פי' שם של תורה. ועיין במ"א שמכריע דעיו"כ האיסור להתענות בו יעת הגר"א בביאורו דר"ה הוא דרבנן:

(א) נקרא קדוש. שמתוך כך מתמרקין עונותיו כשכלו שמתעבה [רש"י] ולא מיירי (א) בשנות הידועים המבואר ברקוק ובכתבי האר"י כמה ימים לריך להתענות עליהם דבזה. לריך להתענות (ב) אפילו לא מני לעשור נפשה אלא מיירי בשמתנה ממש תשובה על עונות האדם דש בעקביו: (ב) נקרא חושן. על שמהלים כוחותיו וכתבו ספרי המוסר דאם באמצע אכילתו כעוד הוא התחלה לאכול מושך ידו ממנו זה נכשח ג"כ לסיקו ומתכסרים עונותיו. ורואים כתוב בספר אדם כשפאדם רוצה להסתגר תענית מוצ' וחרש שיקבל תענית מזה הדבור ממה שיקבל עליו מן האכילה כי ממנו לא יהיה לו כוח לא בגופו ולא בשמתו ולא יהלש עי"ז וכעין זה כתב הגר"א באגרות האדם לייסר עצמו לא בתענית וסגופים כ"א ברסן פיו ובתאחותיו וזוהי התשובה וכו': (ג) ת"ח וכו'. ומי שחרתו אומנתו נקרא ת"ח לענין זה אף בזה"ו [אחרונים]: (ד) אינו רשאי וכו'. היינו אפילו אם יוכל לאכול בתענית שאינו מויקן ומי

שער הציון

(7) - מ"א : (ה) מ"א : (ח) מ"א : (ב) ומ"מ דוקא אם אין בזה חשבון כגון דלא בודקו אינו רשאי :

שמים דא"כ כשהצבור מתענים שלא יפרוש עצמו מהם הימלמדי (ג) תינוקות (ה) דינים כת"ח: ד סמ"ג וסמ"ק
 גועיר שהקיפוה כותים וכן יחיד הנדרף מפני אנסין או מפני לשטים או מפני רוחרעה אינם רשאים
 להתענות שלא לשבר כחם ואזא יקברו עליהם להתענות כך וכך תעניות לכשינצלו וכן אם גזרו
 גזרה וגזרו שלא להתענות עליו יקברו עליהם להתענות כך וכך תעניות כשיעבור הגזירה:
תקעב באיזה ימים אין גזורים תענית צבור. וכו' ג' סעיפים:

א * איין גזורין תענית על הצבור (א) בתחלה ביום חמישי (ב) שלא להפקיע (פי' שלא לייקר השער)
שערים (ג) בואפילו במקום (ה) שאין לחוש לכך: ב יאין גזורין תענית על הצבור בראשו
 חדשים או בחנוכה ופורים או בחורו של מועד (ד) ואם התחילו להתענות על הצורה ואפילו
 יום אחד ופגע בהם יום מאז (ה) מתענין הומשלימין היום בתענית: ג (ו) ויצבור
 שם ו בסתם מיימיו פ"א מהל' שופר (ולשון המדרי' ריש ר"ה ומתוך לשון דקדק הכי' דלאו למימרא דאם התחילו מפסיקים דלא תמיד מתנוכה
 ופורים אלא היינו לומר דמשקרא דומים מלהתחיל להתענות עד שכת הבאה)

שערי תשובה

(בש"ע) ומלמדי תינוקות. וכתב כ"י ונראה דאף למי שמתחיל בת"ח שחטף
 שיתענה כמ"ס האר"י ו"ל ומהר"ט ח"א סי' ת"י מ"א אין להחמיר במלמדי
 תינוקות דממעט בלימוד התינוקות דחשיב טובא וגם גזול את הדינים שם:
 (ב) מתענין. עכ"ל ועיין בתשובות הנדפסים סוף ס' גבורת אנשים
 שפסקו שם לא עלה על דעתם אף שהתחילו מפסיקין מלך הדיון ע"ש
 ועי' בא"ר על דברי המ"א סי' תקל"ט מ"ש בזה:
 מ"א: מתענין. והאידנא נוהגין להפסיק ודוחין התענית ליום אחר ב"ה ועיין בס' גבורת אנשים: (ג) צבור. פסע א' גזר מהר"ל
 שלא לאכול בשר בכל יום ב' עד ר"ה וחל ע"ז כאב ביום ב' ולא ראה לאכול בשר אכל בעיה"כ ובסעודת מזהר מותר בבשר

באר היטב

דמי שתורתו אומנתו נקרא ת"ח ענין זה אף בזמן הזה מ"א:
 (ג) תינוקות. וכל העוסקים בצרכי רבים כגון שדלגים ריבן
 כמלמדים ס"ה עמ"א:
 (ה) שאין. כגון עיר שרובה עובדי כוכבים. ואפשר במדינות אלו דלא
 שכיחי מפקיעי שערים מותר לגזור תענית ביום ה' וכן נוהגין
 מ"א: מתענין. והאידנא נוהגין להפסיק ודוחין התענית ליום אחר ב"ה ועיין בס' גבורת אנשים: (ג) צבור. פסע א' גזר מהר"ל
 שלא לאכול בשר בכל יום ב' עד ר"ה וחל ע"ז כאב ביום ב' ולא ראה לאכול בשר אכל בעיה"כ ובסעודת מזהר מותר בבשר

ביאור הלכה

האחרונים. וכעין זה כתב הח"א ו"ל דאפילו על עבירות ידועים המבואר
 בדיקוק שלריך להתענות לפניהם כמה ימים אם ת"ח הוא ותורתו אומנתו
 אפי' בזה"ל לא יסגף עצמו כי"כ רק שישב לפני ד' בלב שלם ויבנה מקורות
 הלב וילמוד יותר מאשר היה גבול כי התורה היא מקור טהרה ומושל לאש
 וכל אשר יבא בלש יבא וטוב וימנע מכל התענוגים ויאכל רק כדי קיום
 גופו שלא יתלבש כדי שיהיה לו כח לעבודת השם ולא ילך לבוש סעודה וכו'
 לפעוד מריעות וישמור שבת בכל פרטים ודקדוקים ואם אפשר יתענה
 עכ"ל בכל שבוע יום אחד או עכ"ל כל יום ב"ה"ב עד מלח. והעיקר
 הבכיה והיודיו וגדרים שלא יעשה זאת לעולם וד' יראה ללבב עכ"ל:
 * אין גזורין תענית וכו'. מדעתם משמע דבכל תענית דינא הכי ל"ש
 גזור בשמים או עבוד עין אחר ועיין ב"ה:

משנה ברורה

ומ"מ מתמעט לימודו עי"ן. וכו' בשאין לו עונות ידועים אכל ביש
 לו עונות ידועים שלריך להתענות עליהם גם ת"ח לריך להתענות
 (ג) ואפי' הויי שקשה לו בתענית (ד) ומ"מ א"ל לסגף עצמו כי"כ
 בתענית וילמוד יותר ממה שהיה רגיל וכעין זה איתא בתהומא
 אם חטא אדם ונתחייב מיתה לשמים מה יעשה ויפיה אם למוד
 לשנות פרק אחד ישנה שני פרקים ואם דף אחד ישנה שני דפיין וכו'
 הוא לאחר ששכ מדרכו הרעה דל"ה הרי הוא כטובל ושכן בידון
 ועיין מ"ס בזה בביאור הלכה: (ה) דינים כת"ח דליכא בזה
 (ה) ת"ח משמעטין במלאכת שמים וגזולין את הבריות דאפילו
 שארי פועלים אסורים להתענות כמ"ס בחי"מ סי' של"ג ס"ה וכו"ש בהם.
 שקבלו על עצמן תענית נדרן קיים חל"ה אין יודעין לשם מי נדרו
 משנעשה בן י"ב ויום אחד ובקטנה משנעשה בן י"א ויום אחד ואין האב יכול להפר נדרו במו אלא עד שיהא בן י"ב שנה וששה
 חדשים דעד אותה הזמן היא ברשות אביה ויחלף נעשית בוגרת ואינה ברשותו. ואפילו השנה י"ב היא שנה מעוברת כיון
 שהגיע השנה חדשים הויא בוגרת ואריך שיאמר לה דוקא כלשון הפרה מ"א. עוד כתב דהאב נאמן לבד על שנותיה אפילו
 הוא קטן מאוד לפי הנראה ואחר חינו נאמן א"כ יש שני עדים. ומשמע קצת בגמרא דאם אין יודעין שנותיו אין נדרו נדר
 ואפשר דהיינו א"ל לפי הנראה בקומה שלו הוא קטן שלא הגיע לכלל הגיע שנותיו דאליכ הוי ספיקא דאורייתא:
 (א) בתחלה. לאפוקי אם הוא (א) באמצע כגון שגזרין בה"כ מותר: (ב) שלא להפסיק שערים. כשיראו שיקנו ב' סעודות גדולות לזורך הליילה
 ולזורך סעודת שבת יסברו שרעב בא לעולם ויפיקעו השערים: (ג) ואפילו במקום וכו'. כגון בעיר שרובה עו"ג. ואפשר
 דבמדינות אלו דלא שכיחי מפקיעי שערים מותר לגזור תענית ביום ה' וכן נוהגין מ"א וס"א: (ד) ואם התחילו. י"א שם (כ) לא
 עלה על דעתם שבהמשך הימים יפגע בהם אחד מאלו הימים אף אם התחילו מפסיקין: (ה) מתענין ומשלימין. א"ע"ג (ג) דר"ח אקרי
 מועד מ"מ לא מקרי (ד) יום משתה ושמחה: (ו) צבור. פסע א' גזר מהר"ל שלא לאכול בשר בכל יום ב' עד

שער הציון

(ג) מ"א: (ד) כן העתיקו הרבה אחרונים כמסקנת המ"א בשם השנ"ה: (ה) ואפילו ביום ל"ס עונות ידועים [שע"ת בשם דברי יוסף]: (א) אכל לא בא
 לאפוקי דבשלם תעניות השניות של בשמים דשם אף שכבר התענו בשלם ראשונה אפ"ה כיון שהפסיק זמן באמצע חייבין להפסקת שערים ואין להתחיל
 בחמישי כמבואר בסיומן תקע"ה ס"ג [ב"י]: (ג) שעת"ה בשם ת' גבורת אנשים ולא שעתקתי מה שביאר המ"א בשם הב"ח דנוהגין האידנא בהפסיק וסופסות
 אחרי שכל הפוסקים שהעתיקו דין זה להלכה מוכח דס"ל דאז דאמרו אין ת"ל בבבל לאו להאי מילתא איתמר כמו שכתב ב"י וכן מלאכי במחמיר מדרבי
 שהאריך בזה ומסיק שאין לזון מדרבי השו"ע: (ד) מ"א בשם רש"י ונ"ע"ק לס"ו חוה"מ דהוא יום שמחה דאמ"ר ושמחת בחגך קמ"ג גם על חוה"מ כדמוכח
 פרמ"ס פ"ו מהלכות יו"ט דגם חוה"מ הוא בכלל מועד לענין שמחה ואפ"ה פסק השו"ע דמתענה ומשלים. ודע דממה שעתיק המחבר וכלל בענין זה
 פוסמ"ט ע"כ ומה שכתב ופזרים דבכולו משלימין א"כ לפי מה דבוכית המ"א לעיל בסיומן תק"ט משמע וזו דאם התחילו אין מפסיקין דאף צ"ח חישור
 התענית הוא מדרבנן כמו חנוכה ופורים עי"ש א"כ לפ"ו גם בחוה"מ ע"כ דכל חישורו הוא מדרבנן [פמ"ג]:

שער הציון
 (ג) מ"א: (ד) כן העתיקו הרבה אחרונים כמסקנת המ"א בשם השנ"ה: (ה) ואפילו ביום ל"ס עונות ידועים [שע"ת בשם דברי יוסף]: (א) אכל לא בא
 לאפוקי דבשלם תעניות השניות של בשמים דשם אף שכבר התענו בשלם ראשונה אפ"ה כיון שהפסיק זמן באמצע חייבין להפסקת שערים ואין להתחיל
 בחמישי כמבואר בסיומן תקע"ה ס"ג [ב"י]: (ג) שעת"ה בשם ת' גבורת אנשים ולא שעתקתי מה שביאר המ"א בשם הב"ח דנוהגין האידנא בהפסיק וסופסות
 אחרי שכל הפוסקים שהעתיקו דין זה להלכה מוכח דס"ל דאז דאמרו אין ת"ל בבבל לאו להאי מילתא איתמר כמו שכתב ב"י וכן מלאכי במחמיר מדרבי
 שהאריך בזה ומסיק שאין לזון מדרבי השו"ע: (ד) מ"א בשם רש"י ונ"ע"ק לס"ו חוה"מ דהוא יום שמחה דאמ"ר ושמחת בחגך קמ"ג גם על חוה"מ כדמוכח
 פרמ"ס פ"ו מהלכות יו"ט דגם חוה"מ הוא בכלל מועד לענין שמחה ואפ"ה פסק השו"ע דמתענה ומשלים. ודע דממה שעתיק המחבר וכלל בענין זה
 פוסמ"ט ע"כ ומה שכתב ופזרים דבכולו משלימין א"כ לפי מה דבוכית המ"א לעיל בסיומן תק"ט משמע וזו דאם התחילו אין מפסיקין דאף צ"ח חישור
 התענית הוא מדרבנן כמו חנוכה ופורים עי"ש א"כ לפ"ו גם בחוה"מ ע"כ דכל חישורו הוא מדרבנן [פמ"ג]:

ר"ה

א"ר

הלכות תענית סימן תקעב תקעג תקעד

א מסקנת הגמרא
ד"ה י"ט ב כריית'
תענית י"ז
שבקשו לנזור תענית בה"ב ופגע בתענית ט"ו בשבט התענית נדחה לשבת הבאה כד'
שלא ינזרו תענית בט"ו בשבט שהוא ראש השנה לאילנות. הגה מיהו אם התחילו להתענות אין
מפסיקין כמו ב"ה וחו"מ (כ"י):

תקעג שבט"ה מגילת תענית. וכו' סעיף אחד:

אכריית' תענית
ב ע"ס ככריית'

א אהלכתא בט"ה (א) מנחת תענית וכל הימים הכתובים בה (ב) מותר להתענות בהם וכי'
לפניהם ולאחריהם (ג) חוץ מחנוכה ופורים שאסור להתענות בהם בעצמם (ד) אבל לפניהם
ולאחריהם מותר יוכן שבתות (ה) וי"ט ור"ח מותרים לפניהם ולאחריהם. הגה מי שיש לו נשואין
(ו) בחנוכה אין לו להתענות אבל אם יש לו נשואין (ז) ציטט מתענה (ח) ציטט חופתו (ט) אפי'
(כ) ב"ה ניסן מפני שהוא אחד מן הימים שמתענים בהם כלקמן ס"ס תקס"ג (בהנחה מהנהגים וליקוט מהר"ש):

תקעד שנותנין בתענית חומרי המקום שיצא ושה"ל ש"ס. וכו' ה' סעיפים:

א איהולך ממקום שמתענין למקום שאין מתענין ודעתו לחזור צריך להתענות כד תעניות
(א) (א) שקברו עליהם: ב איהולך ממקום שאין מתענין למקום שמתענים (ב) יתענה עמהם

באר היטב

ויו"ט ע"ש. וכתב המ"א וכל כיון שהוא נזר בכוונתו תליא מילתא
שלא תכיוון לאסור בעי"כ ולא בסעודת מזהה לכל יחיד שקבל
עליו חל עליו דאין מחויב לאכול בשר אפי' בשבת וי"ט ע"ש:
(א) בניסן. וה"ה ל"ג בעומר ומר"ח סיון עד שבועות ובימים שבין
יהי"כ לסוכות. אבל באסרו חג וכו' באכ ובט"ו בשבט אינו
מתענה כיון שמוזכר בגמרא מ"א ע"ש: (ב) ב"ה. פי' אפי'
שאסור מדינא להתענות ב"ה אפי' י"ס לחתן להתענות בראש חדש זה מפני וכו' וכתב הב"ח ולפי' אף בכ"ה כפסלו שהוא ג"כ אחד
מימים שמתענים בהם ג"כ מתענה בו ביום חופתו. ומ"א כתב מאחר דיש תלופי גרסאות לפיכך לא יתענה בכ"ה כפסלו וכל שא"ס
למיתב תענית לתעניתו דהא ברשות קא עביד מ"א ע"ש. ועיין בא"ע סי' ק"א סק"ה מ"ש ע"ס תענית החתן ביום חופתו:
(ח) שקברו. אפי' שהוא לא קבל עליו התענית אלא בני עירו קבלו עליהם. ואם קבל עליו התענית אפי' שאין דעתו לחזור מתענה

שערי תשובה

(א) בניסן. עכ"ל וע' במג"א דאב המקבל קידוש ברוך לר"ך להתענות
והקטנה לא התענה (ומה שנרשם במג"א דמ"א הוא ט"ס וכל רמ"מ
וה"א ר"ת ר' משה מייזק) וע' בא"ר דאפילו אלמן ואלמנה מתענים ואף
הטעם דמותרים עונותיהם דהא נדרש במדרש בפסוק ויחא את מחלת כו'
וכס כתב על נשיו כו' ועי' בפ"מ מ"א כזה לענין ימים שאין מתענים
ועי' בא"ע סי' ס"א ככ"ה ס"ק ו' דאף בימים שאין מתענים לר"ך לזוהר
שלא יבא רודף אחר מותרות מאכל ומשתה:

משנה ברורה

ד"ה וכן ט"ו באב ביום צ"א ולא רצה לאכול בשר אבל בעיבור
ובסעודת מזהה כגון פדיון הבן מותר בבשר ויו"ט ומסיק המ"א דדוקא
התם שהוא נזר וכולם היו סומכין עליו בכוונתו תליא מילתא שלא
תכיוון לאסור בעיבור ולא בסעודת מזהה אבל יחיד שקבל עליו
חל עליו דאין מחויב לאכול בשר אפילו ויו"ט ע"ש:
(א) מגילת תענית. שם כתוב כמה ימים בשנה שנעשו בהם נסים
לאבותינו ושלאום חכמים כיו"ט שלא להתענות בהם וגם לפניהם
ולאחריהם אסרו בהם להתענות: (ב) מותר להתענות בהם. מפני
שבעונותינו ארעו בהם הרבה מאורעות ובטלוס [לבוש]: (ג) חוץ
מחנוכה ופורים. ר"ל שהם ג"כ מימים הכתובים במגילת תענית
ומפני הנסים הגדולים המפורסמים שנעשו בהם נשאלו בחוקתם:
(ד) אבל לפניהם וכו'. דלפניהם ולאחריהם לא חמירי משאר ימים
הכתובים שם: (ה) וימים טובים וכו'. עיין לעיל בסימן תל"ז ס"ג
במ"ב סק"ו: (ו) בחנוכה. וכ"ס בפורים דהוא יום משתה ושמה
ועיין לקמן סימן תרצ"ו ס"ח ובמ"א שם: (ז) בניסן מתענה. דמה
שזהירין שלא להתענות בניסן אינו אלא מנהג ב"ה ולפי' ה"ה ל"ג
בעומר והימים שמר"ח סיון עד שבועות והימים שבין ויהי"כ לסוכות
אבל באסרו חג וכו' באכ ובט"ו בשבט אינו מתענה כיון שהוזכר

שער הציון

(א) א"ר בעם גחלת שבעה: (ב) ח"ר וט"א: (ג) מ"א וע"ש: (ד) אבל בשאר ר"ח אין להתענות וכתבו האחרונים דאף בימים שאין מתענים לר"ך
לזוהר שלא יבא רודף אחר מותרות מאכל ומשתה: (ה) מ"א: (ו) שם: (ז) מ"א: (ח) וט"ז: (ט) א"ר ופ"מ: (י) וכל זה אם מני מזער
נפ"ה אבל באדם חלוש י"ל כזה ומיהו בפרהסיא כודלי לא [אפי']:

(ג) אפילו (ב) דעתו לחזור יומיהו כיון שלא קבל עליו תענית אם יצא מן העיר חוץ לתחום (ד) מותר לאכול (ג) וא"צ דהשלים. הנה דוקא שבה לשם כיום התענית אבל אם בא לשם מצוה (ה) לרדף לקבל עליו התענית ולרדף להשלימו (טור): ג' יושב ואכל אל יתראה בפניהם באלו אבל ולא ינהג עירובין בעצמו לומר הואיל ואכלתי מעט (ו) אוכל הרבה (ואפי' שלא בפניהם) (ו) אסור לנהוג (ז) עירובין בעלמא (מכדי ש"ק לתענית): ד' המצה (ח) להרעוב אדם עצמו בשנת רעבון (ט) ואסור לשמש (י) מותר (יא) חוץ מליל (ה) מבילה ו'לחשובי בנים (פירוש) ולמנועי (בנים) (יב) מותר (וע"ל סי' ר"מ סעיף י"ב): ד' הכל (ו) (יג) הפורש מן הצבור אינו רואה בנחמתו וכל המצטער עמהם זוכה ורואה בנחמתו:

תקעה דיני תענית שמתפללין בא"י על הגשמים. ובו י"ג סעיפים:

א' אסור תעניות (א) שמתענין בארץ ישראל על הגשמים כך הוא הגיע י"ז במרחשון ולא ירדו באר היטב

(כש"ע) בשנת רעבון. ע"י לעיל סי' ר"מ דה"ס בשאר לוח שנה כרעבון וע"י כ"י בשם שכתב שכתב דמכיון האידנא על מ"ס התוספות שאנו רק מדת חסידות וכו' לא נהג זה ואפילו תימא דנהג' אסור מסתי' בשנת רעבון כ"י וע"ס דלכא תמארי ז"ל בתשובה גמגס על דרכיו כ"י וע"י בשו"ת בית יעקב סי' מ' שהביאו לעיל סי' ר"מ אך כפסד כ"י כתבו כשם אביו הרב ז"ל שכתב בתשובה כשהמונע ממים רק שם ביוקר גדול אין זה רעבון ואין לרדף למנוע מתשמים והסכנתו עמו חכמי ירושלים חוב"ב ומשמע דאף ביוקר כפלים ל"ל נה' ועיין בדברי דוד להגאון בעל ט"ז פ' מקץ שכתב דדוקא תשמים לתענוג בעלמא אסור אבל לקיום המין או דלגרו תקין עליו ויש חשש השחתת זרע אין אסור דבר זה בכלל תשובי בנים אלא למתא דפסיקא נקט עכ"ל. והביאו בא"י ומה תמה על מ"ס הט"ז כאן דאפילו לא קיים פ"ו אסור דליתא וכמ"ס וכן כפסד יורה לדרך ע"ס. וע"י אסור וקא"י דע"ס דמאות עונה דאורייתא וא"צ שאסור בשני רעבון היינו דמשיקא סברה וקובלה אדעתא דהכי דכונן האיסור יהיה פורש ממנה מאכ"י הכא דעכ"פ ספיקא הוי אם קובלה אפסא ע"ד כן ובפרט לפי מ"ס לעיל בשם שכתב"ל אין להחמיר כ"כ. לכן נראה דגם בלי עבירה דמחמיר המג"א ואס"ר המורה להקל בשני רעבון אין מוסיקין אותו ומכ"ס בשאר לוחות ודממשע משכנה"ג דלעיל. וע"י בשו"ת שבו"י ח"ג סי' י' כתב ג"כ להשיג על הט"ז מפירש"י וגם הביא מעירובין (דף כח) גודגדניות כ"י ע"ס וכתב כיון שהוא מחדת חסידות אפשר במקום חשש שאם לא ישמש יבוא לדבר עבירה או הוא או אשתו אם משתוקקת אליו אפשר דמותר לשמש ע"ס:

(כש"ע) סדר תענית כ"י. ועיין גלק"ע סימן ל' שם לנהוג סדר תענית כז"ל ועיין כ"י שהביא שכן שמע מחזקי ירושלים וזקני חדרון ששמו פסס

משנה ברורה

מ"מ אל יתעדן באכילתו דאם יבא לעיר יהיה פניו להובין [מ"א] ויש אחרונים שפירשו כפשיטא שלא ינהג עירובין בשאר דברים וככ"ל בסיומן תקס"ח סי' כ"ב: (ח) להרעוב. וכו'. דהיינו שיאכל בזמנו: (ט) ואסור לשמש וכו'. לרדף האדם לנהוג צ"ע בעלמא: (י) משתו. (יא) לעיל סימן ר"מ סי' כ"ב וכו"מ שם: (יא) חוץ מליל עבירה. המ"א אסור אף בלי עבירה אכן בנהר שלום ובגדלי ישע הסכימו שוכלל לסמוך להקל כדעת השו"ע ובפרט אם אינו שנת רעבון אלא (ח) שאר לוחות כדלפי יש לסמוך להקל בלי עבירה ועיין בשע"ת: (יב) מותר. עד שתחברת [ב"י] (ט) ואם יש לו בנים משללי שבת וכוננו רק כדי שילמד בנים כשרים מסתברא דלינו כהשוכי בנים: (יג) הפורש מן הצבור. דוקא (י) בדבר שיכול באולי להועיל הן בתפלה הן בתענית הן כמנון:

(א) שמתענין בא"י. בא (ה) לאסור שאר מקומות וכלקמן כס"ע: ובין

שער הציון

(ה) הנה הכ"ח כתב דאף אם אין דעתו לחזור מותר והביא ראיה מהר"ן שכתב על עובדא דרמי בר תמא. דלמא חזן לתחום אכלתיהו דבנה אפילו אין דעתו לחזור שרי והעתיקו הא"צ וע"י על דבריהם. דל"מ מה שפסק השו"ע בסיומן תל"ז סי"ג דמכיון שהשיג לשוב דלייט חזן התחום תיכף נקטע להיות כמותו כיון שאין דעתו לחזור ואסור אח"כ אפילו חזן לתחום ורק כשלא הגיע עדיין לתחום העיר או אין חל עליו עדיין החיוב וכן מוכח במ"א סימן תס"ח סק"ר דמבאר להא דהר"ן דמיידי כשלא הגיע עדיין לתחום העיר ע"ס וכן משמע בביתור הגי' ה"ב"א דעובדא דרמי בר תמא ה"ה כשלא הגיע עדיין לתחום העיר [אכן] ל"ע דעובדא דרמי בר תמא דמשמע דכבר היה בתוך העיר דאין סברה לומר דלכשי העיר יולאו לכתליהם חזן לתחום] ואפשר דבמצינו דק"ר בעלמא דבעינן קבלה וגוינת הצבור הוא כעין קבלה והפא כיון שלא בא עדיין בעיר בשנת רעבון אין חל עליו התענית מן הדין ורק מפני המחלוקת ולכן מותר כשלא חזן לתחום: (ו) כ"ח וא"ר הכ"ל: (ו) פמ"ג: (ח) דשאר לוחות לא נזכר בגמרא רק מקורו מירושלמי וגם לא נזכר בשו"ת חסידות ואפשר דמאן רק מדת חסידות בעלמא [שכנה"ג] וכן שמואל עוד דדוקא בלוחות שם דומיא דרעבון כגון שדפון וירקון וכדומה אבל לא בשאר לוחות: (ט) שייך בח"י כשם דברי דוד שהקל ביותר מזה דכל שאינו לתענוג שרי: (י) מ"א וא"ר ח"ט א"ט יבול להועיל כלל אין לעשות במקום שפ"ח

הלכות תענית סימן תקעה

גשמים (ב) מתחילין תלמידי חכמים בלכוד להתענות נ' תעניות ב' וה' וב' (ג) ז'כל התלמידים גורזין לכך ורזין תעניות אלו (ד) כדון תענית יחיד: ב' זהניע ר"ח כסליו ולא ירדו גשמים ב"ד גורזין ג' תעניות על הצבור ב' וה' וב' וכל העם נכנסים לבתי כנסיות ומתפללים וזועקים (ה) ומתחננים כדרך שעושים בכל התעניות: ה' יעברו אלו ולא נענו ב"ד גורזין עוד ג' תעניות על הצבור ב' וה' וב' ובאלו מפסיקין מלאכול (ו) מבע"י ואסורים בהם פעשיות מלאכה ביום האבל לא בלילה ואסורים ברחיצת כל הגוף בחמין לפיכך נועלין את המרחצאות יאבל פניו ידיו ורגליו בחמין וכל גופו בצינן מותר יאסורים בסיכה הא"כ הוא (ז) להעביר את הזוהמא (ח) ואסורין בהם (ט) בתשמישי המטה וכן אסור בנעילת הסנדל בעיר (ט) ומתפללין בבתי כנסיות ומתחננים כבשאר תעניות: ד' יעברו אלו (ולא נענו) ב"ד גורזין עוד שש תעניות על הצבור שני וחמישי ושני וחמישי ושני וכל מה שאסור בשלש שלפני אלו אסור באלו ויתירין אלו שמתרעין בהם בשופר על הברכות שמוסיפין בהם ומתפללין ברחוב העיר ומוזרידין זקן להוכיחם (י) ומוסיפין שש ברכות בתפלת שחרית ובתפלת המנחה (יא) ונועלים את החנויות ובשני לעת ערב (יב) פותחין מעט (אותן הסנויות המוכרות אכילס ושתים) ב"י בשס רש"י: כדי שימצאו לקנות לסעודת הלילה ובחמישי לפותחין כל היום חנויות המוכרות (ג) (יג) מאכל מפני כבוד השבת יאם יש לחנות שני פתחים פותח אחד ונועל אחד ואם יש לחנות (יד) אצטבא לפניו פותח כדרכו בחמישי ואינו חושש: ה' יעוברות ומניקות (טו) מתענות (טז) אבל לא בג' ראשונות ולא בז' אחרונות וימיהו יאכלו אלא כדי קיום הולד (ואסור להן לסחמיר (יז) ולשתענות (טשכ"ך סימן תכ"ח): ה' יאחר שגוריו יאכלו תעניות אלו אם לא נענו אין גורזין עוד וה"מ כשמשתענות על הגשמים לפי שכשעברו אלו כבר עברו זמן הגשמים ואין בהם תועלת אלא על שאר פורעניות מתענים והולכים עד שיענו: ז' כשמשתענים על הגשמים ועברו י"ג תעניות אלו ולא נענו ממעמין

ב כריתת
וכרית יס' א שם
תאמנך ד משנה שם
ה כריתות שם
ו ח מזהר דר'
הסדה לכריתות
עולות דתקן עולות
חל המהרש"א ד שם
בצמח' ד רמב"ם
יז ט שם במשה
ו (הגרי"ח) כמו
שבתות י משה
ט ט"ו ב משה
שם י"ז ב כריתות
שם י"ד מ ב"י
ג משמעות פ' רש"י
ד כריתות שם
ה פסוקים רמב"ם
ו נפרק י' ע כריתות
ז ופירוש ופירוש
ח א"י שם רמב"ם
ט וסמ"ג מירושמי
י שם שם
יא ע"כ
יב ע"כ
יג ע"כ
יד ע"כ
טו ע"כ
טז ע"כ
יז ע"כ
יח ע"כ
יט ע"כ
כ ע"כ
כא ע"כ
כב ע"כ
כג ע"כ
כד ע"כ
כה ע"כ
כו ע"כ
כז ע"כ
כח ע"כ
כט ע"כ
ל ע"כ
לא ע"כ
לב ע"כ
לג ע"כ
לד ע"כ
לה ע"כ
לו ע"כ
לז ע"כ
לח ע"כ
לט ע"כ
מ ע"כ
מא ע"כ
מב ע"כ
מג ע"כ
מד ע"כ
מה ע"כ
מו ע"כ
מז ע"כ
מח ע"כ
מט ע"כ
נ ע"כ
נא ע"כ
נב ע"כ
נג ע"כ
נד ע"כ
נה ע"כ
נו ע"כ
נז ע"כ
נח ע"כ
נט ע"כ
ס ע"כ
סא ע"כ
סב ע"כ
סג ע"כ
סד ע"כ
סה ע"כ
סז ע"כ
סח ע"כ
סט ע"כ
ע ע"כ
עא ע"כ
עב ע"כ
עג ע"כ
עד ע"כ
עה ע"כ
עז ע"כ
עח ע"כ
עט ע"כ
פ ע"כ
פא ע"כ
פב ע"כ
פג ע"כ
פד ע"כ
פה ע"כ
פו ע"כ
פז ע"כ
פח ע"כ
פט ע"כ
צ ע"כ
צא ע"כ
צב ע"כ
צג ע"כ
צד ע"כ
צה ע"כ
צז ע"כ
צח ע"כ
צט ע"כ
ק ע"כ
קא ע"כ
קב ע"כ
קג ע"כ
קד ע"כ
קה ע"כ
קז ע"כ
קח ע"כ
קט ע"כ
קכ ע"כ
קכא ע"כ
קכב ע"כ
קכג ע"כ
קכד ע"כ
קכה ע"כ
קכז ע"כ
קכח ע"כ
קכט ע"כ
קל ע"כ
קלא ע"כ
קלב ע"כ
קלג ע"כ
קלד ע"כ
קלה ע"כ
קלז ע"כ
קלח ע"כ
קלט ע"כ
קמ ע"כ
קמא ע"כ
קמב ע"כ
קמג ע"כ
קמד ע"כ
קמה ע"כ
קמז ע"כ
קמח ע"כ
קמט ע"כ
קנ ע"כ
קנא ע"כ
קנב ע"כ
קנג ע"כ
קנד ע"כ
קנה ע"כ
קנז ע"כ
קנח ע"כ
קנט ע"כ
קס ע"כ
קסא ע"כ
קסב ע"כ
קסג ע"כ
קסד ע"כ
קסה ע"כ
קסז ע"כ
קסח ע"כ
קסט ע"כ
קע ע"כ
קעא ע"כ
קעב ע"כ
קעג ע"כ
קעד ע"כ
קעה ע"כ
קעז ע"כ
קעח ע"כ
קעט ע"כ
קפ ע"כ
קפא ע"כ
קפב ע"כ
קפג ע"כ
קפד ע"כ
קפה ע"כ
קפז ע"כ
קפח ע"כ
קפט ע"כ
קצ ע"כ
קצא ע"כ
קצב ע"כ
קצג ע"כ
קצד ע"כ
קצה ע"כ
קצז ע"כ
קצח ע"כ
קצט ע"כ
ר ע"כ
רא ע"כ
רב ע"כ
רג ע"כ
רד ע"כ
רה ע"כ
רז ע"כ
רח ע"כ
רט ע"כ
רס ע"כ
רסא ע"כ
רסב ע"כ
רסג ע"כ
רסד ע"כ
רסה ע"כ
רסז ע"כ
רסח ע"כ
רסט ע"כ
רע ע"כ
רעא ע"כ
רעב ע"כ
רעג ע"כ
רעד ע"כ
רעה ע"כ
רעז ע"כ
רעח ע"כ
רעט ע"כ
רפ ע"כ
רפא ע"כ
רפב ע"כ
רפג ע"כ
רפד ע"כ
רפה ע"כ
רפז ע"כ
רפח ע"כ
רפט ע"כ
רצ ע"כ
רצא ע"כ
רצב ע"כ
רצג ע"כ
רצד ע"כ
רצה ע"כ
רצז ע"כ
רצח ע"כ
רצט ע"כ
ש ע"כ
שא ע"כ
שב ע"כ
שג ע"כ
שד ע"כ
שה ע"כ
שז ע"כ
שח ע"כ
שט ע"כ
שס ע"כ
שסא ע"כ
שסב ע"כ
שסג ע"כ
שסד ע"כ
שסה ע"כ
שסז ע"כ
שסח ע"כ
שסט ע"כ
שע ע"כ
שעא ע"כ
שעב ע"כ
שעג ע"כ
שעד ע"כ
שעה ע"כ
שעז ע"כ
שעח ע"כ
שעט ע"כ
שפ ע"כ
שפא ע"כ
שפב ע"כ
שפג ע"כ
שפד ע"כ
שפה ע"כ
שפז ע"כ
שפח ע"כ
שפט ע"כ
שצ ע"כ
שצא ע"כ
שצב ע"כ
שצג ע"כ
שצד ע"כ
שצה ע"כ
שצז ע"כ
שצח ע"כ
שצט ע"כ
ת ע"כ
תא ע"כ
תב ע"כ
תג ע"כ
תד ע"כ
תה ע"כ
תז ע"כ
תח ע"כ
תט ע"כ
תס ע"כ
תסא ע"כ
תסב ע"כ
תסג ע"כ
תסד ע"כ
תסה ע"כ
תסז ע"כ
תסח ע"כ
תסט ע"כ
תע ע"כ
תעא ע"כ
תעב ע"כ
תעג ע"כ
תעד ע"כ
תעה ע"כ
תעז ע"כ
תעח ע"כ
תעט ע"כ
תפ ע"כ
תפא ע"כ
תפב ע"כ
תפג ע"כ
תפד ע"כ
תפה ע"כ
תפז ע"כ
תפח ע"כ
תפט ע"כ
תצ ע"כ
תצא ע"כ
תצב ע"כ
תצג ע"כ
תצד ע"כ
תצה ע"כ
תצז ע"כ
תצח ע"כ
תצט ע"כ
תק ע"כ
תקא ע"כ
תקב ע"כ
תקג ע"כ
תקד ע"כ
תקה ע"כ
תקז ע"כ
תקח ע"כ
תקט ע"כ
תקכ ע"כ
תקכא ע"כ
תקכב ע"כ
תקכג ע"כ
תקכד ע"כ
תקכה ע"כ
תקכז ע"כ
תקכח ע"כ
תקכט ע"כ
תקל ע"כ
תקלא ע"כ
תקלב ע"כ
תקלג ע"כ
תקלד ע"כ
תקלה ע"כ
תקלז ע"כ
תקלח ע"כ
תקלט ע"כ
תקמ ע"כ
תקמא ע"כ
תקמב ע"כ
תקמג ע"כ
תקמד ע"כ
תקמה ע"כ
תקמז ע"כ
תקמח ע"כ
תקמט ע"כ
תקנ ע"כ
תקנא ע"כ
תקנב ע"כ
תקנג ע"כ
תקנד ע"כ
תקנה ע"כ
תקנז ע"כ
תקנח ע"כ
תקנט ע"כ
תקס ע"כ
תקסא ע"כ
תקסב ע"כ
תקסג ע"כ
תקסד ע"כ
תקסה ע"כ
תקסז ע"כ
תקסח ע"כ
תקסט ע"כ
תקע ע"כ
תקעא ע"כ
תקעב ע"כ
תקעג ע"כ
תקעד ע"כ
תקעה ע"כ
תקעז ע"כ
תקעח ע"כ
תקעט ע"כ
תקפ ע"כ
תקפא ע"כ
תקפב ע"כ
תקפג ע"כ
תקפד ע"כ
תקפה ע"כ
תקפז ע"כ
תקפח ע"כ
תקפט ע"כ
תקצ ע"כ
תקצא ע"כ
תקצב ע"כ
תקצג ע"כ
תקצד ע"כ
תקצה ע"כ
תקצז ע"כ
תקצח ע"כ
תקצט ע"כ
תק
תקא
תקב
תקג
תקד
תקה
תקז
תקח
תקט
תקכ
תקכא
תקכב
תקכג
תקכד
תקכה
תקכז
תקכח
תקכט
תקל
תקלא
תקלב
תקלג
תקלד
תקלה
תקלז
תקלח
תקלט
תקמ
תקמא
תקמב
תקמג
תקמד
תקמה
תקמז
תקמח
תקמט
תקנ
תקנא
תקנב
תקנג
תקנד
תקנה
תקנז
תקנח
תקנט
תקס
תקסא
תקסב
תקסג
תקסד
תקסה
תקסז
תקסח
תקסט
תקע
תקעא
תקעב
תקעג
תקעד
תקעה
תקעז
תקעח
תקעט
תקפ
תקפא
תקפב
תקפג
תקפד
תקפה
תקפז
תקפח
תקפט
תקצ
תקצא
תקצב
תקצג
תקצד
תקצה
תקצז
תקצח
תקצט
תק
תקא
תקב
תקג
תקד
תקה
תקז
תקח
תקט
תקכ
תקכא
תקכב
תקכג
תקכד
תקכה
תקכז
תקכח
תקכט
תקל
תקלא
תקלב
תקלג
תקלד
תקלה
תקלז
תקלח
תקלט
תקמ
תקמא
תקמב
תקמג
תקמד
תקמה
תקמז
תקמח
תקמט
תקנ
תקנא
תקנב
תקנג
תקנד
תקנה
תקנז
תקנח
תקנט
תקס
תקסא
תקסב
תקסג
תקסד
תקסה
תקסז
תקסח
תקסט
תקע
תקעא
תקעב
תקעג
תקעד
תקעה
תקעז
תקעח
תקעט
תקפ
תקפא
תקפב
תקפג
תקפד
תקפה
תקפז
תקפח
תקפט
תקצ
תקצא
תקצב
תקצג
תקצד
תקצה
תקצז
תקצח
תקצט
תק
תקא
תקב
תקג
תקד
תקה
תקז
תקח
תקט
תקכ
תקכא
תקכב
תקכג
תקכד

שער תשובה

(א) ומתחננים. ובכלל זה הקריאה ביוהל כמו בשחר תעניות ט"ו :
בשמיים. אפילו אין טעם בעולם עדיין סוף מ"ה חש"ד :
(ג) מאל. אבל של סתיה דיכולין לקנותו בע"מ לא מ"ה ט"ט :

אחת מעשר בזה וע"ה שכתב לתקן דבש"י דסדית (וע"ה דגם ב"ה"י נא
 שביע עזרת בשמים כי ראו ש"יטורס חלל הסדר והוקיעו עדים ויתבאר
 בזכירה ב"ה"י פסם אחת רבתי בשנים אחת לשנים או בשנים אחת ו"ב"י
 ב"ה"י (לא שכות ע"ה) בלתיחסידי רחמי קא עדיקין משה"כ ב"ה"י דלחלו סדק
 דלרעה דח"ס מדינות ונלמות שחין סם עזרת בשמים לא ראו לתקן ב"ה"י
 בזכירה ב"ה"י ח"ס לא שחין נהוגים במדינות לא לפשות עזרת בשמים
 ותחתונים ע"ה" (ב"ה"י) הגיע ר"ח כ"ח סיון' . וכתב ב"ה"י שחין ס' ח"י
 עוקר לטם ס' ו' וכתב ב"ה"י שחין עזרת בשמים עוקר

משנה ברורה

(ח) ואסורים בהם וכו'. אפילו (ו) שדיין אין רצב צבולם ואפילו בליל טבילה [פמ"ג:] (ז) ומתפללין בבתי כנסיות. ר"ל (יא) שאין מוציאין להרבה של עיר כמו שמוציין בשבת אחרונות ובלדקמיה ב"ד: (י) ומסיתים של ברכות. הוא מובאר בעבור: (יא) ויעלים את המעויות עיין בגבורת ארי דמסק דשארית המעויות של דבר אחר נועלין לגמרי כל היום בין בשמי בין בחמישי רק המעויות של מאכל ומשקה פותחין מעט לעת ערב: (יב) פותחין מעט. היינו שפוחת (יג) קצת דלת המעויות ואין מוציאין מה שבהמות לחזן: (יד) מאכל. אבל של שמייה (יג) דיכולין לקנותו ב"ש"א: (יד) אינעבס. כסא הדשחת ארץ: (טו) המעויות פתחה לר"ה ואם הוא פתוח אינו נראה כל כך [רש"י:] (זכ"י) מתענות. חלקו (טז) תעניתו מאנעית: (זכ"י) אבל לא וכו'. דכ"י ראשונות (יד) לא תענית רוגזו' כולי האי ואחרונות כיוון דשקעה ניגה לא מי עוברות ומיקות לייקס בזו (טו) וקשה יתענו ע"פ'א' תענית וז"ל כיון דל"א להשתנות כלום אין מהוייבס להשתנות כלל: (יז) ויחשמונה. כלל פ"א ר"ל גולד. א"א צבד גורו' א' תענית ויז א"א

(ב) מתחילין ת"ח וכו'. היינו אפילו (ב) ביום י"ז גופא וכן משמע
בבבאור הגר"א כמ"ט: (ג) וכל התלמידים וכו'. היינו שהיוב הוא
(ג) על כל תלמיד ואין יכול להפקיע עצמו לומר פסור אני (ד) ודוקא
כשארלים אותו דבר הלכה התלמוד ואומרה דלא הוא בכלל ת"ח
והייב להתחיל להתענות אבל אם לא הגיע לכלל כך הנהיה מהתענות
אלא שאם ראה מתענה ואין בו משום יורא אבל כל שאר אדם אינו
רשאי (ה) הדרואה שמתענה מוכחא מילתא שעושה מפני הגשמים והיו
משום יורא: (ד) כדון תענית יחיד. היינו (ו) לענין שמספיקין
ביום בר"ה וחמשה ופורים אם פגע באלו הימים ומשא"כ ת"ל וכדלעיל
בסיון תקפ"ג וכן לענין מה שמבואר בסיון תקפ"ו ע"ש וע"ל
דה"ל לענין שצ"ק לקבל אותן מצדד יום כשאר תענית יחיד
ולאפוקי בת"ל וכד"ל בסיון תקפ"ב ס"ב: (ז) מהתנאים דדרך וכו'.
ובכלל זו הקריאה ויחל בשחרית ומנחה כשאר תענית "טו" וס"א:
(ח) מצדד יום. היינו (ח) בדמשה"ש שלו אסור ור"ל להפסיק ויחיה:
(ט) להעביר את הוזהארה וכו' אם יש לו חטטין בראשו (ט) דמוותר:

שער הציור

(כ) שְׁמִית וּמִיּוֹה נִדְרָהּ דְּהֵיטוּ כְּפִקּוּל מִכַּעֲרֵי : (ג) עִיזוֹ : (ד) מִ"ח : (ה) מִ"ח : (ו) בְּנִדְרָהּ : (ז) פֶּשֶׁט : (ח) מִ"ח : (ט) אָבֵל מִיָּהּ לִפְנֵימֹה
אֵף כָּל שֶׁהוּא אֲחֻזֵּר [בְּגִמְרָה] : (י) מִ"ח דִּלְכִּי אֵף בְּלוֹה הִכּי אֲחֻזֵּר וּבְדִלְלוֹ בְּסוּף הַסִּימָן : (יא) הִבְנִ"ח : (יב) רִמְבַּ"ם : (יג) מִ"ח אָבֵל שׁוֹחֵה קִנְיָה לִפְנֵי
עֶרֶב כַּמֵּי בִשְׁנֵי וְכוּ מִזֵּבַח בִּמְ"ח : (יד) רַשִּׁ"י : (טו) מִ"ח :

ר' רמב"ם ש
ש בריית' ש
ת שם במשנה
א ויובל' ב רמב"ם
שם ג שם במשנה
ס (והוא ל' יום
לאחר תקופת ניסן)
ד רמב"ם שם ה שם
במשנה ו יובלמי
והביאו רמב"ם
והרא"ם והרמב"ם
שם ז משנה שם י"ח
ח אוקימתא דרב
נחמן שם וכתבנו
כאן בריית' זכ"ל
ה פוס' ט בריית'
שם י משנה גמרא
ובריית' שם י"ט
במשנה ל הרמב"ם
כפ"ג מה"ל והוא
בירושלמי
וגם גמרא מן הגמ'
שם י"ט כן הגיה
הר"ב ג רמב"ם שם
מאה דשמואל ה"ן
תפנית לגור ככג
א בריית' שם כ"ה
ובתנאים ע מביא
שם י"ט וכרבי
אליעזר שם במשנה
י"ט ז הרשב"א
כתבו

במשא ומתן ובבנין (יה) של שמחה (אל"כ) (יט) כותלו נוסע ליפול) (טור) (כ) וממעטין (ד) באירוסין ונישואין אלא אם לא קיים מצות פריה ורביה וממעטין בשאלת שלום בין אדם לחבירו ותלמידיו חכמים לא ישאלו שלום אלא כנוזפין וכמנודים למקום יועם הארץ שנתן להם שלום משיבין לו בשפה רפה וכבוד ראש יתלמידיו חכמים לבדם חוורים ומתענים שני וחמישי ושני עד שיצא ניסן של תקופה יומותיו לאכול בלילה ובמלאכה ובשאר הדברים ומפסיקים בר"ח חנוכה ופורים יוצא ניסן של תקופה והוא כשהגיע השמש לתחלת (כא) מזל השור אין מתענין עוד השאין הגשמים בזמן הזה אלא סימן קללה והואיל ולא ירדו כל עיקר בתחלת השנה: ה' ויכל זה הסדר כשלא ירדו גשמים כלל אבל ירדו ברביעה (פי' המטר הנירד להלמיח כל למח ועשש האדמה נקרא רביעה מפני שרובה ומעבר את הקרקע כדכתיב כי כאשר ירד הגשם וגו' וסולידס והלמיחה וגו') וצמחו העשבים והתחילו ליבש הרי אלו (כב) מתענים ויועקים עד שירדו גשמים (כג) "או עד שיבשו הצמחים ויבכו אם הגיע זמן הפסח או קרוב לו שהוא זמן פריחת האילנות בארץ ישראל ולא ירדו גשמים הרי אלו מתענים ויועקים עד שירדו גשמים הראויים לאילנות או עד שיעבור זמנם וכן אם הגיע חג הסוכות ולא ירדו גשמים הרבה כדי למלאות מהם הבורות והשיחין והמערות הרי אלו מתענים עד שירד גשם הראוי לבורות ואם אין להם מים לשתות מתענין על הגשמים בכל עת שלא יהיה להם מים לשתות ואפי' בימות החמה פסקו הגשמים בין גשם לגשם מ' יום בימות הגשמים הרי זה מכת בצורת ומתענים ויועקים עד שירדו גשמים או עד שיעבור זמנם: ז' "בר"א בארץ ישראל וכל הדומה לה אצל במקומות שעונת הגשמים שלהם (כד) קודם שבעה עשר במרחשון או אחר זמן זה כשיגיע זמנם ולא ירדו גשמים יחידים מתענים שני וחמישי ושני ומפסיקים בר"ח חנוכה ופורים ושוהין אח"כ כמו בששה ימים אם לא ירדו גשמים ב"ד גזרין י"ג תעניות על הסדר שאמרנו: י' יכל תענית שגזרין הצבור (כה) בחול אכילים בהם בלילה ודינם כרין שאר תענית שאין גזרין על הצבור תענית כגון צום כפור אלא בא"י בלבד ובגלל המטר ובאותם עשר תעניות שהם ג' אמצעים ושבע אחרונות: יא' ה"ו מתענים על הגשמים ונענו כמה ירדו וידין פוסקין מן התענית משיכנסו בעומק הארץ החרבה מפה ובביתנו שני מפחים ובתענית ג' מפחים (ושיעור כמה לריב לירד לבדך עליהם ע"ל סי' רכ"א) יב' ואם התחילו לירד אחר חצות (כו) ישלימו אותו היום (וע"ל סי' תקס"ט צסופו) (כו) ואם התחילו לירד קודם חצות (כח) שלא ישלימו אלא (כט) יאכלו (ס) וישתו ויעשו יו"ט ולערב יתקבצו ויאמרו (ל) הלל הגדול: יב' אין אומרים

שערי תשובה

(כפ"ט) ויאמרו הלל הגדול. וכתב בר"י שבעה"ק ירושלים תוב"ב שנת ת"ך ירדו להם גשמים אחר חצות והשלימו ואמרו הלל הגדול ועיין בספרי הארץ ח"ב שכתב ואין ראיותיו מכרעות והעיקר שאל ירדו אחר חצות דעת מהר"י ואפי' שבעה עשרה חצות שכתבנו כשנענו אחר חצות שלא לומר הלל מתשובת כ"ה שאירע משנה בירושלמי כו' והעתיק הדברים שלא במקומם

משנה ברורה

ענינו בתפלת המנחה ולא תחנונים אחרים וגם הלל היה ראוי לומר (כג) אלא שאין אומרים אותו בדרס רעבה [דמתוך שכתבו בו מותן לחם לכל בשר נזהר להאמר על השוכע רש"י] וי"א דכיון שנענו בזהות יום אומרים הלל הגדול [דנמ"ר]: (כד) ואם התחילו לירד קודם חצות משמע מלשון זה (כד) דאף שלא נגמר השיעור גשמים קודם חצות כיון שהתחלה היתה קודם חצות ולא הפסיק בחצות חלוצין בחר ההתחלה ולא ישלימו: (כה) לא ישלימו. דעד כדון לפרא הוא: (כז) ויכלו וישתו. ש"א הלל הגדול (כח) אלא כגפס שבעה עשרה וכלה (כו) ודוקא בזה שהוא אחר התפלה אבל קודם התפלה שרי ולכן אמרין ליה בפסוקי דומרה כשחרי"ת בשבת. ובמקום דשיבתי שכתב (כו) אומרים הלל הגדול ואח"כ אכילין ושותין (כח) וה"ה אם ירד קודם חצות ורבו רוב הכבוד להשלים דמשלימין וכי"ל אלא כגפס שבעה עשרה וכלה הגדול קודם אכילה: (ל) הלל הגדול. הם כ"ו כי לעולם הסדר וחותמין מודים אנהו לך על כל טיפה וכו' כמ"ס סימן רכ"א ושוב אין הוסיף נר"י לבדך ויש להתחיל קודם הדוד שיר המעלות הנה ברכו וגו' העומדים

בבית

שער הציון

(טז) לעיל בסיון הקהל כ"י בשם הר"ן: (יז) רמ"ם: (יח) ט"ו סי' תקל"א: (יט) מ"א בשם ב"י: (כ) פוסקים: (כא) רי"ף בשם ירושלמי: (כב) רמב"ם: (כג) שם: (כד) ברני יוסף: (כה) גמרא: (כו) גמרא: (כז) מ"א ופ"א:

מצי

1

13

12

(ד) באירוסין. פי' שאין מארסין כלל ב"י: (ה) וישתו. ובמקום דשיבתי שכתב אומרים הלל ואח"כ אכילין ושותין. וה"ה אם ראו

שדינה הוא דמשלימין אין אומרים הלל כו' ועי' ברוב"א תענית כו' וכן וכ"כ בא"ר ע"ש ועיין לעיל סי' תקס"ט ס"ק א' באשל אברהם שבהיה

הלל שאינו יכול להתענות כולם א"ל להתענות כלל וז"ע [מ"א]: (יח) של שמחה. לאו דוקא (טז) אלא ה"ל לכל בנין ש"ל דאינו נעשה אלא לנוי ולהרחבה בעלמא. ודע עוד דשל שמחה חאי גם אמשא ומתן דאינו אסור אלא של שמחה כגון לרכי חופה לבנו [מ"א] ועיין בסיון תקל"א ס"ב ובח"ב שם מדויט אלו: (יט) כותלו. של בנין שמחה כגון (יז) בית התנות לבנו (יח) ואפילו אין בו סכנה: (כ) וממעטין באירוסין. פי' (יט) שאין מארסין כלל ועיין בכה"ל: (כא) מזל השור. והיינו ל' יום לאחר שגפלת תקופת ניסן: (כב) מתענין ויועקין. כפה אכל לא מתריעין [מ"א]: (כג) או עד שיבשו הצמחים. ששוב לא יועיל והוי אפלת שוא: (כד) קודם שבעה עשר במרחשון. אפילו עונת הגשמים שלהם [כ] אחר שבעות: (כה) בחול. שאין להם נשיא שיגור עליהם. ודע דאחרונים מסתפקין אפילו בא"י אם נוהג היום הסדר תענית מחמת זה העם ואפשר משום דשליחותיה דקמאי קעבדינן שם ועיין בברכ"י יוסף שהאריך בזה וקלט מדבריו מובא בשע"ת ריש הסימן ע"ש: (כו) ישלימו אנהו היום. שכבר עבר רוב היום (כא) בקדושה (כב) ושוב אין אומר

מטור בשם הרמב"ם
כפ"ב שזה הכלל
כלל מפותח נ"ל
הרמב"ם שם מב"י
שם י"ט פ"ט
מב"י ונ"מ בבא
קמא פ"ע ע משנה
תענית י"ט פ"ב
שם כ"ב צ"ל
הרמב"ם בפ"ב מהך
בב"י ופדמפרש
לה שם בבב"י
ק רמב"ם בפ"ק
כ"י מב"י ונ"מ
וכדמפרש רב פפא
ר טור בשם רמב"ם
שם מב"י ונ"מ
י"ד ש במשנה שם
י"ט פ"ב רמב"ם
ת פירוש דבר מועט
וכדמפרש בב"י
ה"ה שם א רמב"ם
משנה י"ט ובב"י
כ"ב

ה"ז צרה ומתענין ומתריעין עליה יוכן על הרעש ועל הרוחות שהם מפילים הבנין והורגים מתענים ומתריעין עליהם: ה' יוכן מתענים על (ג) (יד) החולאים כיצד הרי שירד חולי אחד לאנשים הרבה באותה העיר כגון אסכרה (פי' חולי סוגר הגרון מעיין ויסכרו מעינות תסוס) או חרחרור וכו' ויצא בהם (טו) והיו מתים מאותו חולי ה"ז צרת צבור וגזרין עליה תענית ומתריעין יוכן (טז) חכוד לח הרי הוא כשחין פורח (יז) ואם פשט ברוב הצבור מתענין ומתריעין עליו אבל חכוד יבש צועקים עליו בלבד. הגם ובאלו חולאים ח"ל סימנות צג' ימים זה אחר זה כמו דבדב שהוא צא מכה סינוי חורר אלא מתענים ומתריעין על אלו החולאים (יח) מיד (צ"י) ה' יוכן על חיה רעה שנשתלחה אפי' לא הויקה אלא נראית בלבד מתענין ומתריעין בכ"מ (יט) אפי' הרחוקים אבל אם אינה משולחת אינה אלא מקרה איזו היא משולחת נראתה בעיר ביום ה"ז משולחת (כ) נראתה בשדה ביום אם ראתה (כא) ב' ב"א ולא ברחם מפניהם ה"ז משולחת ואם היתה (כב) שדה שסמוכה (ד) לאגם וראתה ב' ב"א ורדפה אחריהם ה"ז משולחת לא רדפה אחריהם אינה משולחת ואם היתה (כג) באגם (כד) אפי' רדפה אחריהם אינה משולחת אלא אם טרפה שניהם (כה) ואכלה א' מהם אבל אם אכלה שניהם באגם אינה משולחת מפני שזה הוא מקומה ומפני הרעבון טרפה לא מפני שהוא משולחת: ז' פתחים הבנויים במדברות ובארצות הנשמות הואיל והם מקום גדודי חיה אם עלתה לגג ונמלה תינוק מעריסה (פי' מטה קטנה מעיין הגם ערשו ערש גדול) הרי זו משולחת ואם לא הגיע למדרה זו אינה משולחת שאלו ב"א שסכנו בעצמם ובאו למקום החיות אבל שאר מיני רמש הארץ ורמש העוף ששולחו והויקו כגון שלוח נחשים ועקרבים (כו) שמויקים ואינם ממיתים ואצ"ל צרעים ויתושין והדומה להם אין מתענים עליהם ולא מתריעין: ה' יוכן על (כו) ירקון והשדפון משהחיל בתבואה אפי' לא התחיל אלא במקום אחד הכמלא פי התנור מתענין ומתריעין (אפי' הרחוקים (טור) רק שיהיו (כה) בלחות הפרכיאל (ר"ן) ה' יוכן על הארבה והחסיל אפי' לא

שערי תשובה

משם האר"י ז"ל וכן יש סכר בתלמוד דף כ"ב ע"ש: (בש"י) צועקים עליו בלבד כו'. עיין בסור ועיין בסוף י"א וספיק י"ב והקשה השולח בתשובה שב"י ח"ג סי' מ' מב"ס דפ"ק דף פ"א דמוכח דעל חסידן לח מתריעין אפילו בשבת (ועי' בגר"י) בשם מו"ה שברגיש בזה על הש"ע ספ"ק (י"ב) וע"ש ששיב השב"י דמוכח למעין שם דרש"י ורמב"ם לא גרסי תיבת בשבת ע"ש:

משנה ברורה

שנשתלחה להזיק אבל בעיר כלולה דים בזה ג"כ לד אחד של ריעותא אפשר דגם זה בכלל שלוחה הוא: (כא) ב' בני אדם. שנאמר ומוראכם ותחשכם יהיה על כל חית הארץ וזו שמעדה לנגדם ולא יראה בכלל שלוחה הוא: (כב) שדה שסמוכה לאגם וכו'. ר"ל בזה אם עמדה כ"ז שלא רדפה אחריהם אינה משולחת (י) דכיון דסמוכה לאגם היינו רביתא והאי דלא ברחם סברה אי אחי ברחמי עריקא לאנמא מיד: (בג) באגם. הוא מלא קנים וזילנות קטנים (יא) וה"ה יער גדול: (כד) אפילו רדפה אחריהם אינה משולחת. דכיון דהיינו דוכתא שלה (יז) סמכה אדעתה ורהעא אבתייהו: (כה) וזאכלה אחד מהם. רבותא הוי דאע"ג דאכלה אחד מהן הוי משולחת (יג) מדטרפה השניה ולא אכלה וכ"ש אם לא אכלה כלל בודאי משולחת הוי מדטרפה אותן [תוספות] ובפירוש ר"ח איתא להיסק עי"ש: (כו) שמויקים ואינם ממיתים. אבל אם (יד) ממויחין חפילו ויתושין וצבובים מתענין ומתריעין עליהם י"א דעל נחשים ועקרבים (טו) אפילו אם אין אנו יודעין עדיין סימנות על ידן ג"כ מוסיף ומתענין ע"ז: (כו) ירקון והשדפון. ירקון הוא תבואה שהכסופה פניה ושדפון הוא רוח שמריק הורע מן התבואה. ושיעורו כמלא פי התנור פי' תבואה שראוי לעשות פת כמלא פי תנור ובגמרא מסתפק אם ר"ל ככיופי התנור או כשורות בלחות כמלא בפי התנור זה אלא זה למעלה מהו: (כז) בארבה והפרכיאל. היא מלכות. ודוקא בזה שהיא מכה מהלכת אבל כשאנייה מהלכת אינה מתרעת אלא מתענית בלבד כמ"ש סי"ב (מ"א):

כ"ב

באר היטב

מתחבלין בשעת הדבר ע"ש: (ג) החולאים. וה"ה כשהצבעות פורחים כתינוקות ומתים יש לגזור תענית. ובש"ה כתב דכל אחד יבדוק בניו מהעיר צעת הזאת ואם לא עשה זאת הם חייבים כנפשות: (ד) לאגם. הוא מלא קנים ואילנות קטנים:

(יד) החולאים. וה"ה כשהצבעות פורחים כתינוקות ומתים יש לגזור תענית וכבר נדפס סליחה על תחולאי ילדים ובש"ה כתב דכל אחד יבדוק בניו מן העיר צעת הזאת דהיא מחלה המתדבקת: (טו) והיו מתים וכו'. עיין לקנייה בהג"ה: (טז) חכוד. שה"ן (ח) שמתחבר אדם עליה: (יז) ואם פשט ברוב הצבור וכו'. עיין בב"ה שדעתו דבזה אפילו אינם מתים ממנה גזרין תענית שהשחין לה הוא כעין שיהא במגלים והוא קשה כמות אכן בזה בעינן דוקא כשפשט ברוב צבור משא"כ לשאר חולאים: (יח) מיד. עיין בחידושי ריטב"א שדעתו דעכ"פ בעינן שהיו מתים מאותו חולי שלשה אנשים ואז נתחזקה החולי למומתת רק שאין לרדף לזה שהיה דוקא בשלשה ימים כמו בדבר אלא בין ביום אחד או יותר מתענין ומתריעין עליו אכן לפי מה שמבואר בב"י בשם הירושלמי מוכח דלענין אסכרה אפילו לא מת ממנה רק אחד מתענין עליו ונראה דמ"מ דוקא כשירד חולי זה להרבה אנשים אף שלא מת עדיין רק אחד מהן לרדף להחמיר וכדמשמע לשון השו"ע אבל אי לא"ה לא ועיין בזה"ל שדעתו דבעינן סימנות ממה שני אנשים (ואשתמיטתיה דברי הכ"ז בשם הירושלמי וכן הריטב"א): (יט) אפילו הרחוקים. וע"ש (ט) על הרמ"א שלא הגיה כאן רק שיהיו בלחות הפרכיאל כמו שהגיה בס"ח וכן למה לא חלק על דברי השו"ע בס"א וסי"ב במש"כ וכל הערים שסביבותיהם וכו' לפרש דה"ה הרחוקים שהיו בלחות הפרכיאל: (כ) נראתה בשדה ביום אם ראתה וכו'. משמע דבשדה כלולה שדרכה להיות שם אין ראייה מעמידתה

שער הציון

(ח) רש"י: (ט) ביאור הגר"א וכן תמה על השו"ע גופא שסותר ד"ע שבס"א וכו' כתב כל הערים שסביבותיהם וכו' פתח בדברי הטור אפי' הרחוקים: (י) רש"י: (יא) פמ"ג: (יב) רש"י: (יג) ודוקא כשערפן זה אחר זה אלא אי ערפם שני בני אדם כאחד אפילו אי לא אכלה אלא אחד מהם אין זה הכחשה שיהא משולחת מדטרפה שניה כיון דכחלח עריסה טרפה לשניהם [נגזרת ארין]: (יד) מסקנת הפ"י ופ"ב הלכות: (טו) ד"ט לדעת הטור. וזלזלורה

הרכות תענית סימן תקעו תקעו

נראה מהם אלא כנף אחד בכל א"י ואפי' אינו משחית יכול הארץ מתענין ומתריעין עליהם ועל הגובאי (פי' מין ארצה) בכל שהוא אבל על החגב אין מתענין עליו ולא מתריעין אלא זועקין בלבד ועבשיו שאין אנו מכירין מינים הללו על כלם מתריעין: י' יוכן על המזונות כיצד הרי שהיולו דברים של סחורה שרוב חיי אנשי אותה העיר מהם: כגון כלי פשתן בכבל ויין ושמן בא"י ונתמעט המשא והמתן יעד שיצטרך התגר למכור שוה י' בששה (כט) ה"ו צרת צבור ומתריעין עליה יובשבת (ל) זועקים עליה אבל אין תוקעין עליה בשבת: י"א יוכן על המצר כיצד הרי שרבו עליהם גשמים עד שיצרו להם הרי אלו מתפללים עליהם שאין לך צרה יתירה מזו שהביתם נופלים ונמצא בתיהם קבריהם ובא"י אין מתפללין על רוב הגשמים מפני שהוא ארץ הרים ובתיהם בנוים באבנים ורוב גשמים מובת להם ואין מתענים להעביר הטובה ועבשיו בצפת מצוים מפולת בתים מפני הגשמים ומתפללים עליהם: י"ב לכל עיר שיש בה צרה מכל אלו אותה העיר מתענה וזועקין בתפלה ומתחננים ומתריעין בשופר עד שתעבור הצרה (לא) וכל סביבותיה מתענות אבל לא מתריעות אבל מבקשים עליהם רחמים ובכ"מ אין מתענין ולא זועקים ולא מתריעים בשבת וי"ט על שום צרה חוץ מצרת המזונות שזועקים עליהם בשבת: י"ג העיר שהקיפה אנסין או נהר וספינה המטורפת בים אפי' על יחיד הנדרף מפני אנסין או לסטים או רוח רעה או הולה שאר חולי שיש בו סכנת היום (ולצדך החולה בשבת ע"ל סוף סי' רפ"ה) וזועקים ומתחננים בתפלות בשבת אבל אין תוקעין 'אא"כ תוקעין לקבץ העם לעזור אחיהם ולהצילם: י"ד יתעניו אלו שמתענים על הצרות אין מתענין בהם לא עובדות ולא מניקות (לב) ולא (ס) קטנים ומותרים לאכול בלילה אע"פ שמתענים לאחר (לג) חוץ מתעניות הגשמים: מ"ן לצבור שהיו להם (לד) ב' צרות אין מבקשים רחמים (לה) אלא על (ו) אחת מהם דכתיב נצומה ונבקשה מאלהינו על זאת ואומרים אע"פ שיש בלבנו צרות רבות עד צרה פלונית באנו להתפלל ואם יש להם צרת רעב וצרת דבר מבקשים רחמים על הרעב משום דכי יתיב רחמנא שובעה לחיי יתיב: מ"א בבל יום תענית שגזרוהו על הצבור מפני הצרות ב"ד והוקנים היו יושבין בבבל"ג ובדקדים על מעשה אנשי העיר מאחר תפלת שחרית עד חצי היום (לו) ומסירין המכשולים של עבירות ומוזהרין ודורשין וחוקרים על בעלי חם ועבירות ומפרישין אותן ועל בעלי רוע ומשפילין אותם וכיוצא בדברים אלו ומחזי היום ולערב רביע היום קורין בתורה ומפטרין בנביא ורביע היום האחרון מתפללין מנחה (לז) ומתריעים ומתודין (י) וזועקים כפי כחם:

ב כריחא כ"ג
ל"א ג אוקימ' דכ"ג
יומא ס' ד אוקימא
דכ"ג יוסף ש
ה רמב"ם שס כ"ג
ו רמב"ם שס מלא
דכ"ג וכריחא כ"ג
ו רמב"ם שס מלא
דעיר שאל ירדו
עליה גשמים משנה
י"ט וכת"ק ח עור
בשס רמב"ם שס
מחשבה כס י"ט
וכת"ק ט כריחא
כס כ"ג וכ"ק ה"ר
י ס"ל דלא פליג
ת"ק א"י וי"ט כ"ה
דכ"ג ק"ל דמחללין
שבת לפיקוח נפש
ב רמב"ם כ"ה
וכ"ה ס' ס' מוכח
מין הגמרא ומוסר
מן הסופרים
ל רמב"ם שס
עמודא דר' שמואל
כר נחמני שס ח'
פ ל' רמב"ם כ"ה
ממירא דאביי י"ב
א ל' ה"ר ש כר
נחמ' מברייתא
תענית כ"ג

תקעו אם נתרבה הגשמים עד שמשמשים הקרקע איך מתנהגים . וכו' סעיף אחד :

א (א) "בכל מקום אם רוב גשמים משמשים הקרקע (ב) ומונעים (ה) המחרשה (ג) מתריעים :

באר הוי"ב

(ו) וזועקים . כתב מ"א תמה אני למה אין עושין כן בזמננו שזה עיקר התענית כמבואר בתענית דף ט"ו :

(ה) המחרשה . וה"ה אם מקלקלים ומפסידין בענין אחר מ"א :

משנה ברורה

שמתפללין עליה: (לה) על אמת מהם . ואם יש הולאים גדולים וקטנים חף בשני מינים נראה דיותר להתפלל על שניהם ביחד ומ"מ תפלה אחת היא להקב"ה [פמ"ג]: (לו) ומסירין המכשולים וכו' . כמ"ס בישעיה הלא זה כוס אכחיהו תחת חרלובות רשע וגו' ועיין במ"א שמה למה אין אנו נוהגין כן הלא זה עיקר התענית ע"ס: (לז) ומתריעין: ט"ס דגם בשחרית מתריעין וז"ל מתחננים וכן הוא ברמב"ם [פמ"ג]: (א) בכל מקום . פי' אפילו ארץ הרים שריבוי הגשמים הוא לטובתה מ"מ אם מטשטשים וכו' וכ"ס אם הוא ארץ מלוא שריבוי הגשמים הוא לקלקלה כדולא תמיד מתריעין על רוב הגשמים [עור]: (ב) ומונעים המחרשה . וה"ה אם מקלקלים ומפסידים בענין אחר [מ"א]: (ג) מתריעין וכו' מדסתם משמע דדעתו שיתנהג כזה כסדר

(ה) קטנים . ומונעים שאין גזורים על פחותים מ"מ לזכר וט"ו לנקיבה עמ"א: (ו) אחת . אבל כשיש צרה אחת יכולים להזכיר בתפלתם גם צרות אחרות וכ"ה בכמה פיוטים ופליחות מ"א:

ב (כט) ה"ו צרת צבור . ומתענין [לבוש]: (ל) זועקים עליה . כזה לומר ענו [לבוש]: (לא) וכל סביבותיה . היינו (טו) כלותה הפרכיא כיו"ס ס"ה [מ"א]: (לב) ולא קטנים . לאו דוקא קטנים גמורים אלא כל שהם פחותים מ"מ לזכר וט"ו לנקבה אין גזורים הצבור עליהם תעניתם . אלו כיון שאינם תעניתים קבועין [מ"א] וי"א דמה שאמרו ולא קטנים היינו ס"ב דלון בהם מלות חינוך כמו ביוהכ"פ לקמן בסיומן תרע"ו ס"ב (יח) וכו' נכון שיאכלו רק כדי קיום הגוף ולא להתענג באכילתם . והמ"א כתב דהמנהג שאין גזורין תענית אלו על פחותים מ"מ לזכר וט"ו לנקבה: (לג) חוץ מתעניות הגשמים . עיין לעיל סימן תקע"ה ס"ה: (לד) ב' צרות וכו' . אבל כשיש להם צרה אחת (יט) יכולים להזכיר בתפלתם גם צרות שעברו אגב צרה זו

שער הצייון

(טז) ולכאורה משמע לזידיה דהיינו אפילו רחוקים כיון שהם כלותה הפרכיא ומדכרי הגר"א כס"ח משמע דכונת השו"ע הוא דוקא בסיבותיה ולא פרחוקים: (יז) ח"ו ופסד שלום וכרכי יוסף ודלא כמ"א שכלה לומר דלאו דוקא קטנים וכן משמע מהגר"א שאל כדגדיו: (יח) פ"א מ"א מ"א בשם תשובת מ"ע: (יט) הלכה בצורה כפירוש דברי המ"א:

הלכות תענית סימן תקעז תקעה תקעט

נא 101 באר הגולה

ומבקשים רחמים יואם הענין (ד) נחפו ואין פנאי להתריע בסדר שאר תעניות אין גזרין בו תענית על הצבור שאין הצבור יכולים להתענות בכל יום אלא מתריעין בכל יום ובכל תפלה ובהתקנה כפה די ואם (ח) היחידים רוצים להתענות רשאים הם בכך ובהתקנה הפה דהיינו (ז) בענינו אבינו ענונו יאמר יהי רצון מלפניך ה' או"א שיכבשו רחמך את כעסך ויגדלו רחמך על מדותיך ותתנהג עם בניך במדת רחמים ותכנס להם לפניך משורת הדין ובמזבח הגדול רחם עליהם שאין פורענות בא לעולם אלא בשביל ישראל והם עמך ונחלתך אשר הוצאת מארץ מצרים ואינם יכולים לקבל לא רוב רעה ולא רוב טובה השפעת עליהם רוב טובה אינם יכולים לקבל כעס עליהם אינם יכולים לקבל יהי רצון שיהא ריוח בעולם וזכור רחמך :

תקעה שכל יחיד יתענה ויתפלל על צרתו. ובו סעיף אחד :

א"כשם שהצבור מתענים ומתפללים על צרתם (א) כך כל יחיד מתענה ומתפלל על צרתו כיצד היה לו חולה או תועה במדבר או חבוש בבית האסורים יש להתענות ולבקש רחמים בתעניתו (ב) יולא יתענה בשבת ומועד חנוכה ופורים (ג) וראש חודש :

תקעט סדר תפלות באלו התעניות. ובו ג' סעיפים :

א"ככל יום משכנה תעניות אחרונות של גשמים מתפללים על סדר זה מוציאים את (א) התיבה (א) (ב) לרחובת של עיר וכל העם מתקבצים יומתכסים (ג) בשקים ונותנים אפר מקלה (פי' אפר של דבר ששקף לאפוקי עפר בעלמא שגם הוא נקרא אפר) (ד) על גבי התיבה ליעול גבי ספר תורה כדי להגדיל הכביה ולהכניע לבם וא' מן (ה) העם נוטל האפר ונותן בראש הנשיא ובראש אב ב"ד במקום הנחת תפילין כדי שיכלמו וישבו (ו) וכל אחד ואחד נוטל ונותן בראשו ואח"כ מעמידים ביניהם זקן חכם והם יושבים הלא היה שם זקן חכם מעמידין חכם לא היה שם לא זקן ולא חכם מעמידין אדם (ז) של צורה יאומר לפניו דברי כיבושים (פי' דברים שכוזבין ומעוררין הלב לתשובה) אחינו לא שק ולא תענית גורמים אלא תשובה ומעשים טובים שכן מצינו שלא נאמר באנשי נינוה וירא אלהים את שקם ואת תעניתם אלא וירא אלהים את מעשיהם יובקלה הוא אומר קרעו לבבכם ואל בגדיכם ומוסיף בענינים אלו כפי כח עד שיכניע לבם וישבו תשובה גמורה (ח) ואחר שגומר זה דברי כיבושים יעומדים בתפלה ומעמידים שליח צבור הראוי להתפלל בתעניות אלו ואם היה אותו שאומר דברי כיבושים ראוי להתפלל מתפלל ואם

שערי תשובה

(בש"ע) מו"א"ס את התיבה כו'. ועי' בש"ע ר"ב מ"ח שהורה שאין להוציא ס"ת לכה"ק בעת לרה שחמתה שאין נקראין בחסרות ויתרות יש לתוש שיעשו קלוקל כמ"ס בזה"ש שפסע אחת עשו כן והיה כס"ת חסר וא"ו מן שוסעת וכמעט שגרמו תורבן גדול ע"ש ועי' בכר"ם סי' קל"ה שכל"כ בשם גדולים שאין לעשות כן ועי' מ"ס כשפרי אפרים שער ט' סעיף מ"ה דף (ב"י) ו' משנה שם :

משנה ברורה

ועיין לעיל סימן תקע"ב : (ג) ור"ח. ועיין"כ [לבוש] : (א) התיבה. ס"ת עם התיבה : (ב) לרחובת של עיר. כדי להתכונן בפרהסיא א"כ משום גלות שגליו מזהב"כ וגלות מכפרת עון [גמרא] ולפי טעם זה אם אין יכולים להתפלל ברחוב מפני הכותים יתפללו בבית אחר [מ"א] : (ג) בשקים. לומר הרי אנו חשוכין לפניך כבהמה וכבש המ"א דנמשל לבהמה שדרך לכסות בהמה בשק ולכן נראה דכסה למעלה על הצנדים : (ד) על גבי התיבה. משום עמו אנכי בצרה א"כ בכל צרתם לו צר [גמרא] : (ה) העם. והא דליגס גוטלים בעלמא ונותנין על ראשם היינו כדי שיתבטלו מאחרים שעי' בושתן מרובה : (ו) וכל אחד וכו' בראשו. קודם תפלת שחרית [ספר האשכול] : (ז) של צורה. רש"י ותוספות פירשו בעלי קומה כדי שיסמכו דבריו ויקבלו להמריך הלב והרא"ש פירש דחכם היינו כל שמינה ב"ד פרנס על הצבור ואדם של צורה היינו ת"ם ולא גמיר כחכם א"כ שראוי למנותו פרנס על הצבור : (ח) ואחר

גמרא

(ב) בענינו. ובקראקא נוהגים שהש"ג והצבור אומרים ריזו זה בשמוע תפלה כשיש הרבה גשמים עס"י ק"ו ס"ב : (א) לרחובת. ואם אין יכולים להתפלל ברחוב מפני העובדי כוכבים יתפללו בבית אחר עיין מ"א : (ב) בשקים. למעלה על הצנדים שקדין מ"ס"ה הלא מוחזקת כעשרות אין להוציאה לכה"ק ע"ש וכפתי שפרים מ"ה טו :

כסדר תענית המבואר בסימן תקע"ה ועיין ב"י : (ד) נחפו. פי' שצריך להתענות רזופות מפני שסכתו בכל יום כגון עיר שהקיפה עכו"ם וכו' ולפי עינים אין מקום לתענית כה"כ ובכל יום א"א לגזור תענית על הצבור לפיכך אין גזרין תענית כלל : (ה) היחידים רוצים להתענות. אסילו רזופים ולא חישקין שמא יהלה ויאסרך לצדיות [מ"א] : (ו) בענינו. כד"מ משמע שראוי לומר ענונו אחר התפלה בדרך א"כ כמו שאומרים בעש"ת ולא ראינו כוהגין כן חלה המנהג במדינותינו שהש"ג אומר ריזו זה בשמוע תפלה כשיש הרבה גשמים [מ"פ"ו מ"א] :

(א) כך כל יחיד יתענה וכו'. שכוין שהתענית הוא מדרכי התשובה והכונה כל יחיד ויחיד מחוייב להפס בדרכיו בעת צרתו ולשוב אל ד' [מגיד משנה וכתב השמ"ג דמשמע מלשון זה ד"ס עליו חייב להתענות וכן מלמד הכ"ח ע"ש] : (ב) ולא יתענה וכו'. ואסילו קבל עליו ב' וה' של כל השנה וכו' ימים אלו מפסיקין [מ"מ]

במ' בו נחלקו ב"שוב"ה: ג' יוש מי שאומר שגורו שיהיו מתעניין (טז) בכל ב' וה' על (ט) חורבן ח שם
הבית ועל התורה שנשרפה ועל (י) חלול השם ולעיתיד לבא יהפכם ה' לששון ולשמחה:

א שור בשם רב
בא וכן הוא
פוסק הספדק

הלכות ראש השנה

תקפא דיני ימי תחנונים וערב ר"ה. ובו ד' סעיפים:

א "נוהגים לקום (א) באשמורת לומר פליחות ותחנונים (ב) מר"ח (א) אלול ואילך (ב) עד
יח"ב. הגם ומנהג בני אשכנז אינו כן אלא (ג) מר"ח ואילך מתחילין (ג) לתקוע אחר התפלה שחרית

שערי תשובה

(ט) חורבן. עשה"ט ומ"ש שנוהגים להתענות כי כיון שיון כמג"א לעיל סי'
תקס"ח שכתב שפעם אחת חל כי כיון בע"ש והיום בדרת זלזה סרב
שילבו על הסעודה שלא ימלא מי שילך כלום משמע כדל"א מחויבים להשלים
אף בע"ש ומקורו התחילו ק"א להקל בע"ש שלא להשלים ולכן נראה שאף
אם יש עשרה משלימין כשהל בע"ש אין לקרות ויחל במנחה אע"פ דלעיל
סי' תקנ"ג כתב כשהל י' בטבת בע"ש קורין ויחל אף במנחה היינו כי' בטבת
שהוא תענית קבוע משא"כ בזה כיון שיש מקילין היום שלא להשלים אין לקרות
ויחל ומ"מ נראה דשפיר יכול לומר ענו כמ"ל סי' תקנ"ג ביד אפרים שם
לענין י' בטבת דלענין ענינו י' נראה להקל כ"כ כיון שבאמת יש כאן י'
שמתענים ומשלימין ועי' בא"ר סי' תקס"ו שכתב בשם מ"ע שבשעת ח"כ היום
כי' כיון ביום כי' שהיא תענית בגורד ד' ארצות וקבעוהו לדורות והורו למעשה
לקרות ויחל אף בשחרית ודוקא בזה היום שחול עוד כן וכן בא"ר כתב
לקרות ויחל אף שחל ביום כי' ובמ"ש ה"ט ע"ש ושמעתי בימי חרפי שכתב
בפנים הארצות שהגורד הוא לכן י"ח בוכר ולבת ע"ל כנקמה וז"ל ראויה
במג"א סי' תקע"ו הביאו בה"ט לעיל שכן נוהגים שאין גוזרים על פחותי
מ"מ כו' והביאו בא"ר כי' וזה שקבעוהו כי' כיון אע"פ שהיה עת לזה
תקופה שני ימים וגם אח"כ לפי שבשנים קדמונים שנת התקל"א היה ג"כ
עת לזה ליעקב ביום זה כמ"ש בפליחות וגם בסוף שנת יסודת בחור הלפת
דוע בגזירה שהיה אז אשר כתב זכרון כספר הגאון בעל ש"ך וז"ל ופס
כתוב שכתרו ביום זה שאינו חל בשנת ע"ש:

(ה) באשמורת. וכתב ברי' בשם מהר"ם וכתב וז"ל בתשובה שיש מקומות
שאומרים פליחות בערבית וישמעק הדבר שאין ראוי לזכור יג מדות
כ"א בעת ראש ויהיב שם בעת שאומרים יב וידוע אז יאמר המומרים אף
בוודאי יכול לומר אף במוציא שבת לסוד עד אחר חצות משום קדושת שבת
ופ"ש בשמו דמי שקם בעת שהזכיר אומרים פליחות ויבס' לדין לנצל תיקון חצות טוב שיאמר תיקון חצות טוב האר"י וז"ל שהוא עיקר גדול יותר מהסליחות
וע"ש בשם מהר"ם שער אריה שז"ר לומר הסליחות נחתה ובמקום ובכוונה ואסור לזכור יג מדות שלא ככוונה וע"ש שכתב בעור בקצת שיתר טוב ביום
אלו להרבות פליחות ותחנונים פס פלגור מלמוד וכתב ברי' שכן ראוי לקרוא רבנים תמיד סי' עסוקים בגויס הלקה ובחזכורים ובחזרה אלול היו
מניחים ק"א מסדר ללמוד גירסא רק תחנונים ע"ש וע"ש שיש מקומות נוהגים מר"ח אלול תמיד השמש שובו כיום שוכנים ומנהג יפה הוא ע"ש וכתב
מח"כ בשם ש"ך על התורה פ' מעות ש' נוהגים לעשות התרת נדרים באלול והנהגה לא יחל דברו ככל ס"ת אלול ע"ש ועי' לקמן סוף פ"ק י':

(ה) באשמורת. דסוף הלילה הקב"ה שט בעוה"ז והוא עת ראון
הגמ"ג ועמ"ש סי' א': (ב) מר"ח. אבל ברי"ח א"א פליחות
ותחנונים מ"א: (ג) לתקוע. יש מתחילין מיום ראשון דר"ח. ויש

ופ"ש בשמו דמי שקם בעת שהזכיר אומרים פליחות ויבס' לדין לנצל תיקון חצות טוב שיאמר תיקון חצות טוב האר"י וז"ל שהוא עיקר גדול יותר מהסליחות
וע"ש בשם מהר"ם שער אריה שז"ר לומר הסליחות נחתה ובמקום ובכוונה ואסור לזכור יג מדות שלא ככוונה וע"ש שכתב בעור בקצת שיתר טוב ביום
אלו להרבות פליחות ותחנונים פס פלגור מלמוד וכתב ברי' שכן ראוי לקרוא רבנים תמיד סי' עסוקים בגויס הלקה ובחזכורים ובחזרה אלול היו
מניחים ק"א מסדר ללמוד גירסא רק תחנונים ע"ש וע"ש שיש מקומות נוהגים מר"ח אלול תמיד השמש שובו כיום שוכנים ומנהג יפה הוא ע"ש וכתב
מח"כ בשם ש"ך על התורה פ' מעות ש' נוהגים לעשות התרת נדרים באלול והנהגה לא יחל דברו ככל ס"ת אלול ע"ש ועי' לקמן סוף פ"ק י':
(*) נזכר לעיל בנפח"ט סי' תכ"ו פ"ק א'. המניח:

משנה ברורה

והיו עת ראון. ואיכא אשמכתא מקרא חמי לדודי ודודי לי ר"ח אלול
וס"ת עולה מ' כנגד ארבעים יום מר"ח אלול עד יוה"כ כי באלול
ארבעים יום התשובה מקובלת להיות לבו קרוב אל דודו בתשובה
ואז דודו קרוב לו לקבל תשובתו מחילה ועוד סמך מקרא ומל ד'
אלקין את לבבך ואת לבב זרעך ור"ח אלול: (א) אלול ואילך. אבל
ברי"ח גופא א"א פליחות ותחנונים כן הנוהגים לומר חללים כל אלול
עם תחנונים יה"ר אין להתחיל ברי"ח [פמ"ג]: (ב) עד יוה"כ.
והנהגין במדינתנו מר"ח אלול עד יוה"כ לומר בכל יום אחר גמר
התפלה מומור לדוד ד' אורי כו' בוקר וערב ואומרים אחריו קדים
ואנו נוהגין לומר עד שמע"ל ועד בכלל. וזו"ש שיש בו מוסף קדים
גמר תפלה שחרית קודם אין פוקח ובערב אחר תפלה שחרית
ובמקומות שאומרים אותו אחר גמר התפלה ברי"ח יש להקדים מומור
ברכי נפשי וכן במקומות שאומרים אותו אחר תפלה שחרית ומהניין
ג"כ לומר שיר של יום אחר תפלה שחרית יש להקדים השיר של יום
[אחרונים]: (ג) מר"ח ואילך וכו'. יש מתחילין מיום ראשון
דרי"ק

בשנה מעוברת יש לעשות בין האחרונים ועיין בפ"ע וסנין דעלמא
להתענות בראשון: (טז) בכל ב' וה'. ומי שאינו יכול להתענות עכ"פ
יחפלו בזה על דברים הללו ויש מתענים מבשר ויין בהם וגם כלילה
שפניהם ובקין שאוכלים קודם הלילה א"צ להחמיר אם לא שקבלו
עליהם לחשוב כלילה אחר תפלה ערבית. איתא בכתבים שראוי לכל
בר ישראל לזכות על שריפת התורה שמכח זה נמסרה התורה
לקליפות המקום וחזירנה לנו ב"כ. כתב התניא ביום הששי פרשת
חוקת נהגו היחידים להתענות שבאותו היום גשפ"ו כ' קרונות מלאים
ספרים בלפת. גם בשנת ת"ח נהרבו שני קהלות גדולות באותו היום.
גם נוהגין להתענות כי' כיון בכל מלכות פולין נהר"א נהר"א
ופשטיה [מ"א] ועיין בשע"ת שהוא דוקא מכן י"ח לזכר וכת
ט"ו לנבכה:

נוהגים לקום באשמורת. דסוף הלילה הקב"ה שט בעוה"ז והוא עת
ראון ומה שנהגו מר"ח שאז עולה משה בחר סיני לקבל לוחות
אחרונות והעבירו שופר במחנה משה עלה לזה שלא יטעו עוד אחר ע"ו

ויש מקומות שמקצין ג"כ ערצית ועומדים באשמורת (ד) לומר (ד) סליחות (ה) ביום א' שלפני ר"ה ואם חל ר"ה ב' [אז] ג' מתחילין (ו) מיום א' שבו (ה) שלפניו (מנהגים) (ז) ואכל אסור ללאה מצינו כדי לזכור לזכ"כ לזמן הסליחות מלבד (ו) (ח) בער"ה שמרבים סליחות יכול האכל לזכור לזכ"כ (פסקי מהרי"א סי' קל"ג) (ט) וידקדקו לחזור אחר ש"ץ (י) היותר (ו) הגון והיותר גדול (יא) בתורה ומעשים

באר היטב

מתחילין מיום שני דר"ח ואין לשנות סוף מנהג עמ"א: (ד) סליחות. כשמתחילין סליחות אומרים או"א חוץ מסליחה המתחלת בשם: (ה) שלפניו. כדי שיוכלו להתענות ד' ימים לפני ר"ה נגד ב' ימים דר"ה ושבת ועיוה"כ שאין מתענין. וג"ל דהמתנהג בדר"ה א"ל להתענות רק ב' ימים לפני ר"ה אע"ג שנהגו כבר להתענות ללא היתר ביומנו. אלא לתשלומין ועבשו שנהגה בדר"ה א"ל תשלומין

שערי תשובה

(ה) שלפניו. פנה"ט ועי' מ"ט בזה בשערי אפרים שער י' פסק ח' ובפתחי שערים ס': (ז) הגון. ענה"ט ומ"ט בשם ב"ר עקב דליכא טענות חוקק בו עיין בבר"י וס"ח שכתבו משם ב"ט דלא מהני חוקק למי שאינו למד ואינו נשוי והם הביאו מנ"ח פ"מ ח"ב סי' כ"ד ושכנה"ג דשפיר מהני חוקק וע"כ אם אירע שהיה מוחק להפסול ונתחלמן אין מסלקין אותו ועי' כס"ח דשכנה"ג קמ"ל דאפילו תפלת מוסף שהוא עיומו של יום לפני הקרבנות

ועי' חס"ח ס"ק ח' וס"כ כ"א מש"ש. והטעם לד' ימים אלו דבראש השנה נאמר ועשרים שיעשה ענינו קרבן והקרבן לר"ך ביקור ד' ימים מפני האומרים עיין עטרת זקנים. כתב לבוש וש"ץ מתעטף בלילה ירי ספק ויאלץ עליה מחבריו ש"ל לבדך על עליית שאלה. עוד כתב לבוש שיאמר ברכת התורה קודם הסליחות וידלגן חס"כ. ועי' כתב ש"ל דלגנו אחר"כ דל"כ לא ימלא שום ש"ל שיאמר אותה אחר הסליחות דהא על כל אחד מוטל לבדך קודם הסליחות ע"ש: (ו) צער"ה. וה"ה עיוה"כ ודוקא במקום שמרבים בסליחות מ"א. ועיין ב"י ועי' סי' קל"א דוידוי ותחנונים א"א אלא אכל: (ז) הגון. כתב של"ה לר"ך להיות הש"ל והחוקק בעל תשובה גמור ועי' ש"ח ב"ר עקב סימן ק"ו שאין ראוי שיהיה החוקק רחוק ושאין

משנה ברורה

ועשרים עולה ללמוד שבר"ה יעשה אדם ענינו כאלו מקריב את ענינו ולכן קצבו ד' ימים לבקר כל מומי עתהו ולשוב עליהם. הש"ץ מתעטף בעליית (ג) בשעה שאומרים י"ג מדות אף שהוא קודם אור היום אבל אז אינו מברך עליו אף שהוא בגד המיוחד ליום כיון שזכשו בלילה ויש דעה דפסור או מזליית כדלעיל בסיומן י"ח [בזמן] ועי' הש"ע עליו דלמה לו להכניס ענינו לבקר שיש בו ספק וע"כ לא יטול אז עליה שלו ולא עליה של (ד) קהל שהוא ג"כ כשלו אלא יקח עליה של חבריו דכזה לכו"ע. פסור מזליית (ה) ויכוין שנוטל רק לבדו ולא לקהלות: (ו) ואכל אסור וכו'. אבל (ו) חוד י"ג חודש על אביו ואמו [או חוץ שלשים] (ז) על שאר קרובים] אסור לעבור לפני התיבה בדר"ה ויוה"כ. דהא דיום כרגלים לכל מיני (ח) אבל בימי הסליחות אפילו בער"ה (ט) ועשר"ת מותר [ובדליכא חזן אחר שרי אפילו בדר"ה ויוה"כ]. וכן בימים (י) שאין אומרים תחנון מותר להתפלל שחרית אם אחר יאמר הלל אבל מוסף לא יתפלל (יא) והח"א כתב כמדומה שהגר"א לא היה מניח להתפלל אפילו שחרית בדר"ה אכן בדליכא אחר לבו"ע מותר להתפלל אפילו מוסף: (ח) צער"ה. וה"ה (יב) צעוה"כ במקום שמרבים בסליחות: (ט) וידקדקו. נהגו לעבור לפני התיבה (יג) פרנסים ומנהיגים שיודעים בלער הדור והיינו דוקא (יד) כשהם כאמנים ומניגים על הדור ומרועים לעם ובצוער"ר בדור הזה וכו' וכדי לתקן פרה"ט זו ראוי שיתפלל הש"ץ הקבוע: (י) היותר הגון. וכל העוורים ומסייעים לש"ץ שאינו הגון כאלו גזול טוב מן הקהל ועתידים ליתן את הדין [ס"ח]. והיועד בענינו שאינו בקי מאד יודע לשמור אפילו משגגה אין לו להכניס את ענינו בעבודת השם. ואם אינו ראוי והגון ובקי אין ממתנין לו כשאר עובדים אלא עובדי אלתר [א"ר]: (יא) בתורה ובמעשים. וראוי (טו) שיהיה הש"ץ והחוקק בעלי תשובה גמורה גם ראוי שילמדו הכמות מהתפלות והתקיעות והוא מהזהר. ונהגו

שער הציון

(א) לבוש ולפי"ה המתנהג בדר"ה השני ימים א"ל להתענות רק שני ימים לפני ר"ה אע"ג שנהג כבר להתענות ד' ימים קודם שמתחיל להתענות נפח ר"ה מ"מ יש להקל דלא היתה כונתו במה שהתנהג ד' ימים אלא לתשלומין ועבשו שמתנהג בדר"ה א"ל תשלומין אלא ב' ימים אבל נעשה השני המוצא בפנים לטוב לר"ך ד' ימים לפני ר"ה ואשרי מי שיוכל [פמ"ג]: (ב) א"ר: (ג) מ"א בשם לבוש לעיל בסיומן י"ח ספק המ"א דכל עובר לפני התיבה לר"ך להתעטף והיינו מפני כבוד הזכור: (ד) עיין לעיל בסיומן י"ח וכו' בפמ"ג: (ה) ואפילו מאין דמחמיר לעיל בסיומן י"ח בעליית שאלה מזליית סינו כסתמו אבל כשנוטל מתבדו ככונה שלא לקותו לכו"ע עליו. ומ"מ הובא דל"ך עיין לעיל בסיומן י"ח וכו' דלעיל בסיומן י"ח [אחרונים]. ולענין אמירת ברכת התורה וענינו ואשר יזכר אחר קודם הסליחות או אחר"כ עיין לעיל בסיומן י"ח וכו' ש"ס: (ו) מ"א: (ז) א"ר וכו' ג"כ דעת המ"א (ט) ישועות ועקב: (י) מהי"ש: (יא) וחס"ה לא תתפלל לילה הראשונה באום שאומרים שהיינו על גדות חובה ולזה לר"ך שמהם יתירה ואפשר אם אחר ידקדק מותר הוא להתפלל [פמ"ג]: (יב) מ"א: (יג) מ"א בשם ראשונים: (יד) ב"ח: (טו) ש"ס

שלאפשר למלאו שיתפלל סליחות וימים נוראים (יב) ושיחא בן שלשים שנים גם (יג) שיהא נשוי (כל בו) מיהו כל ישראל כשרים הם רק שיהיה מורוה לקהל אבל אם מתפלל בחזקה אין עוניו לחריני חזון וכן לריך שיוצא כל אדם בתפלתו ואם יהיה לו שוגא ומכיוון שלא להוילאו גם חושביו אינם יוצאים בתפלתו (הגהות מנהגים ישנים) ויש מקומות נוהגים שהמתפלל סליחות מתפלל (ח) (יד) כל היום (כל בו) : ב (טו) ינוהגים להעניות (ט) (שו) ער"ה. הגה והמודקקים נהגו שכל א' מתענה עשרה ימים

שערי תשובה

באר היטב

לו הדרת פנים זקן וליכא טענות חזקה ברוך שהחזיק בתקיעות גם ילמוד בתחלה התפלות והתחיתות וכונות התקיעות ביותר. כתב הב"ח דפרנסים שראויים להתפלל היינו שנסהן נלמנו ומונינים על הדור ומרורים לשם וכו"ה דבור הוא וכו' וכדי לתקן פירסא זו ראוי שיתפלל הש"ס הקבוע ובפרט בקהילות קטנות ראוי לבטל מנהג זה ועיין תשובת חות יאיר סי' קכ"ו בענין חוקע שמבקש שבר הרבה כליד ינהגו. כתב רמ"א ביו"ד סי' שע"ו דאבלים לא נהגו להתפלל בשבת וי"ט וכן בימים נוראים אסור והיכא לליכא עדיף מיהי בתת מהרי"ו דמותר להתפלל ובשאר ימים שאין אומרים תחנון מותר לאבל להתפלל אפילו בדר"ה מנהג וערבית עמי' חרע"א בע"ז ס"ק ו'. ונהגו מי שהתחיל להתפלל או לתקוע אין ליתן המנוחה לאחר כמ"ס ק"ט סי' קנ"ג. ואם חלה הוא ביד הקהל להעמיד אחר ועי' סי' נ"ג מש"ש : (ח) כל היום. אפילו ערבית שהמתחיל במנוחה אומרים לו גמור מ"ס. ומטעם זה הוא קודם לאבל ולמורל וליא"ז מ"א : (ט) ער"ה. אפילו תינוקות מתענים. מהרי"ל. ויוס

ר"ה ושמעון ביו"ב ופסע אחת הולך לנכסו כראובן לפי שעה ויבידו טובי העיר את שמעון להתפלל בדר"ה לא אחד שמעון חזקתו שבויה"ח מחמת שקיבל עליו תפלת ר"ה ויכול לומר לדודי תפלת יו"ב עדיף שהוא יוס' אים וסליחה ופסע ויהי נטובי העיר להתנות עמו ואפשר שלא היה מתפלל אך אם אינך קודם לזה פסע אחת שפסעו הסדר והתפלל שמעון בדר"ה ואחר התפלל ביו"ב ולא ערער נראה מהו דר"ה נוח לו משום דוריוס מקדמיו וכן גם עתה רבות ביד טובי העיר ליקח תפלת יו"ב לכבד מי שיראם אלם בלאת ערער או אלא שלא השגיחו עליו ומי יכול לדון עם שתקיע עטתיו אין ליקח ממנו תפלת יו"ב ע"ש. וכתב בפמ"א ח"ב סי' קכ"ה בלאת שהם מוחזק לתקוע ביום א' דר"ה ואחר ביום ב' ואל יסו א' דר"ה בשבת מי נראה אם הראשון או השני וכתב דתלוי במנהג המבורר בס' תרמ"ב לענין מערבית ולפי מ"ס המג"א שם דמשמע מוסבס שהשני נראה וכן מנהג העולם הי"ג וזה הראשון במנוחה זו ע"ש ועי' בשו"ת אור נעלם סוף סי' י"ג כתב ג"כ בעובדא כי' שפסק שבראשון שהוא מוחזק לזכרת שהשני יתקע והשני ידחה ע"ש. [ולע"ז] ראו"ת הפמ"א ז"ע שאין הכוון דומה דלענין שיר או פוט מערבית ש"ך לומר כי' דשיתקיעא כי' אלתקין ששיר או פוט זה ליום ראשון ואי לא חיו לראשון יהיה לפני ממילה דהשני אידחי ומא"כ בזה ששני אנשים חלוקים הם וכל אחד זכא ביומו ובכדנן בשמחון כה"ג פשיטא דלא מיתדא גברא מקמי גברא ואחר זכא בראשון ולא עלתה לו אינו יכול ליקח גבילי וכן הדיון בנזיות מלואם או לא בלאחר דגם בזה לא יוכל הקהל לפני אלא רק בענין אם הראשון יעמיד במנוחה שלו ולא יפסיד פשיטא דו"א דמחין הרבנים לומר שבראשון נוח להם שלא יפסיד וזיתו במנוחה לעד לעולם והשני יפסיד לפעמים אפיוך אלא שמה השני נוח להם וכוון שיום שני לעולם אין חל בשבת ולא יתבעל מלואו לעד לעולם משתקיעא זכא ע"ד כן ואדרבה כיון דכל חד אית ליה עילויא זה לפי ששקבע ליום ראשון שהוא עיקר מן התורה וזה אינו ששני אלא שש ע"ד יורא לא

משנה ברורה

ונהגו שמי (עו) שהתחיל להתפלל או לתקוע (יו) אפילו פ"ה אין ליתן המנוחה לאחר ואם חלה הוא ביד הקהל להעמיד אחר (יח) ומי"מ כשחזור לבריאותו המנוחה חוזרת אל הראשון מי שבא בעש"ג (יט) אין ראוי להיות ש"ך בדר"ה ויו"ב אלא"כ עשה תשובה. אם רואה שיש מחלוקת בשביל התפלה (כ) לא יתפלל אע"פ שיתפלל מי שאינו הגון : (יב) שיהא בן שלשים. שאז (כא) ראוי בן לוי לעבודה ותפלה הוא כנגד עבודה (כב) וגם שאז לבו נשבר ונדכה : (יג) שיהא נשוי. דומיה דכה"ג שהיו מבינים לו אשה אחת ושתייה לו אשה לשומרו מן החטא. ופשוט דאם מזדמן לו שנים אחד שהוא בן תורה וירא הטא ואין לו אלו הפרטים והשני הוא איש פשוט והוא נשוי ויותר מכן

שער הציון

(טו) מ"א : (יז) שעת : (יח) אחרונים : (יט) שו"ת תורת אמת : (כ) ח"א בשם ס"ח : (כא) הגר"א ובענין זה שמעו דד"מ אף שש נזכר מכן כ"ה היינו שמאחוריו הונו יתחיל ללמוד סדר התפלה וקא"ת כדי שיהא בקי יפה יפה כמו שהיה לרין ללמוד סדר עבודה מכן כ"ה עד שלשים ומשלישים התחיל לעבוד כן מוכח בלבו : (כב) ד"מ. וס' כחוב לבשון זה ומלואו מן המבחר שיהא למעלה מכן ל' שאלו לט נשבר ונדכה עכ"ל אכן בלאת תיבות אלו אין להם שום ביטול דהלא אדרבה בן ל' לבת ובשאלם חזק בכת אין לבו נשבר וביטול קשה לבן ששן הכל בו שכתב שם ומלואו מן המבחר מכן שלשים ששן הוא ימי הזקנה ולבו נכנס ונשבר יותר ואכזרה הייתי אומר שט"ס הוא בכל בו ובמ"א וז"ל בן שלשים ונתחלק ס' בל' אבל בחפשי באחרות חיים שהוא מקור לכל דברי הכל בו ידוע מאלף שם ג"כ הגירסא שלשים אבל לשון שם מתוקן יותר וז"ל שם ב' תפלה וליך לקדקק שהיה בשני כמספר שני העובדים עבודה מכ"ס שנה ולמעלה והמנוחה מן המבחר כיון שנה שאלו הוא בתי ימי הזקנה ולבו נכנס ונשבר יותר עכ"ל : (כג) לבוש : (כד) בן משמע בד"ש ואפשר פזאי ג"כ כמבחר מנ"א : (פה) א"ר ופמ"ג : (פו) מחס"ס : (כו) מ"א בשם טור : (כח) פמ"ג :

ג שם בשם מנהג
אשכנז ד שם על
פני מדרג ר'
פניו כי גוי
גדול ט'
(מרדכי ספ"ק דר"ה וריש יומא) וכן נכון לעשות וכל אלו התעניות א"ל (י) להשלים (יו) ואין קורין בהם
ויחל אפי' בערב ר"ה וע"ל סימן תקס"ב ס"ב (יח) ואם הל ברית מילה בער"ה (יט) יכולים (יא) לאכול
(כ"י) בשם תשובת אשכנזים) ורבים נוהגין לאכול בער"ה (יב) קודם עלות השחר (מהרי"ל) משום חקוק
העמים שהיו נוהגים להתענות בערב חגיגה ויכולין לאכול (כ) בלא תנאי (בא) אחר שכן נהגו (ד"ע):
ג (כב) יאין נופלים על פניהם בערב ר"ה בתפלה (כג) אע"פ (יג) שנופלים על פניהם באשמות
בסליחות (יד) (כד) ואין תוקעין בערב ר"ה (מנהגים): ד (טו) (כה) ימכבסין ומסתפרין בער"ה

באר היטב

א' של סליחות נהגו רוב הקהל להתענות עור: (י) להשלים. אפילו
בער"ה. ואפילו אינו מתענה כל היום"ד ימים. ואין אומרים אלהינו
ואלהי אבותינו וכו' לפי שאינו ת"ז ר"מ ועס' תקס"ב ס"ב. כתב
הבית חדש תענית עשרת ימי תשובה אם בשעה שמתחיל לנהוג
כן או אח"כ היה בדעתו לנהוג כן לעולם לר"ך התרה אפילו לא
נהג כן אלא פעם אחת ואם לא נהג כן אפילו פעם אחת אחר היה
בדעתו ואחר כך נתחרט אין לר"ך התרה. והמתענים ארבעים
יום כתב של"ה להתחיל מ"ו בתמוז במספור וימים שמתענה בלא"ה
בגון ת"ב ויא"ש וער"ה אין עולים להשלים אבל בחלול עצמו עולה
מהרי"ל ועס' תקס"ה ס"ק כ"א מש"ע. ומשכנס אלו כשכותב אדם
אגרת לחבירו לר"ך לרמוז בתחלתו שמבקש עליו לשנה טובה.
והמתענה ב' או ג' ימים ולפוס א"ך יתנהג עם עמו עס' תקס"ב
ס"ז. והא"ך יתנהג עם הבדלה עס' תקנ"ו וס' ר"ע ס"ו. ומי שקבל
על התענות ב' או ג' ימים ולפוס דעתו להתענות עד הלילה א"ך בע"ש
ושומר נפשו יתנהג שלא להשלים משום כבוד שבת: (יא) לאכול.
השייכים לברית מילה לאכול. ולאכול בביתו אסור עד המילה ה"ן
מבעל הברית ויש לעשותה קודם שעה י"ז מ"ה ועס' תקס"ה
ס"ח: (יב) קודם. והמשני בזהר ובכתבי האר"י ז"ל מהחז"ל
הגדול ר"ל לאכול קודם אור היום לא יעשה כן ועס' פ"ט וס' י'
תקס"ד. כתב בש"ל אין לאכול להתענות ביום קבורה ער"ה וכתב
המ"א ואין ק"ל ב"ד ס' שעה דמותר להתענות ומ"מ יש ללמוד
ממנו שיש להקל במקום שיש מקלף חולה וא"ל התרה א"ך גא' מי
שמתענה יותר ממה שנהגו הציבור ע"ש: (יג) שנופלים. א"ך דימשך
על היום לבוש: (יד) ואין. גם בלילה שלפניו ובביתו מותר לתקוע
ובמנהגים משמע דאסור אפילו בביתו: (טו) מכבסין. ועל כל פנים
לא ילבוש בר"ה בגדי רקמה ומשי כבשאר י"ט דיהא מורא דין עליו

שעה ע"ה אסור לאכול ולשתות: (טו) מכבסין. עכ"ל ועי' מור שכתב

משנה ברורה

נהגו. והאידנא נהגו עלמא שלא לאכול רק שיסתה קאון"ע או טיי"א
קודם הליכה לביהכ"נ כי בזמנינו נמשך אמירת הסליחות עד אור
היום ופשיטא שמיד שעלה עמוה"ש אסור לאכול ולשתות [שעת]:
(כב) אין מופלין ע"פ וכו'. דהוא כמו שאר עיו"ט: (כג) אע"פ
שנופלים ע"פ באשמות. היינו (לד) א"ך אם נמשך על היום מפני
דרוב פעמים רגילין לסיים קודם עלות השחר נתקן לנפול א"ך אם
אירע ס"א שמשך על היום: (כד) ואין תוקעין וכו'. להפסיק בין
תקיעות דרשות לתקיעות דמזבח [וא"ך כשהל יוס"א של ר"ה בשבט
ג"כ (לה) אין תוקעין בע"ש]. ומ"מ מותר (לו) לתקוע להתלמד דדי
במשפטיק בדיה"כ אכל במנהגים כתב העטעס כדי לערעב האלמ"א
אין לתקוע כלל (לז) ובא"ר בשם ספר אמרכל משמע להתלמד שרי
בחדר סגור: (כה) מכבסין ומסתפרין בער"ה. להראות שאנו כנויין
בחסדו ית' שינוי ללדק משפטינו. ומ"מ לא ילבוש בר"ה בגדי רקמה
ומשי

שער הציזין

(בט) מ"א: (ג) מ"א בשם ד"מ: (ד) מ"א: (ה) אחרונים ועיין בסימן תקנ"ט ס"ב ובמ"ב שם מביאר יותר: (זג) ואפשר דאם אינו מול"מ מי שדורש
ש נשקל במקום הדחק פי הא"ר ודע"ה שהתקין דברי המ"א וגם הדגמ"ר ביו"ד סימן רי"ד קמ"ס דברי המ"א: (לד) לנפול וע"א: (לה) כיון שאינו מול"מ
זכרון תרועה שיי כמו תקיעה [אחרונים]: (לו) מ"א: (לז) והשתקו ב"א":

(ויש (כו) נוהגין (טז) לטבול בער"ה משום קרי) (כל צו) ויש מקומות נוהגין לילך על (יו) (כו) הקברות ולהרבות שם בתחנונים ונותנים לזקה לעניים (כל צו) :

תקפב סדר תפלת עשרת ימי תשובה ור"ה. ובו ט' סעיפים :

א (א) "בי ימי תשובה אומר (ב) המלך הקדוש המלך המשפט ואם מעה (ג) או שהוא (ה) מסופק אם הוא בהמלך הקדוש (ד) חוזר לראש ואם הוא בהמלך המשפט אם נזכר קודם שעקר רגליו לחזור לברכת השיבה ואומר משם ואילך על הסדר ואם לא נזכר עד שעקר רגליו (ה) (ע"ל סוף סי' קיז) חוזר לראש (ו) (ע"ל סי' (ז) קי"ח) : ב יאמר אמר האל הקדוש (ז) ותוך כדי דיבור נזכר

דנקיט כפא דחמרא בידים וכו' בר כות י"ב וכדעת הגאונים

שערי תשובה

לכשים לבנים והאחרונים כתבו דוקא לבנים להורות כליהם כמ"ה כשלג לבנים כי והעולם נוהגין ללבוש בגדי יו"ט כשאר יו"ט עד הכניסה לבישת לבנים (טז) לטבול. ענה"ט וי"ט ב"ש כה"ל דוקא אם לא היה יום יום לטבול קודם לכן ליתא כמ"ה הפס"ח וכו' כ"י דאף שאחרת עבילתה אין להחמיר בזה ובמק"ל בגמ' באיסור תה"מ משום מלות עונות ובמח"ב כתב שכן למעט ובקושי התייר ליל עבילה וכו' יראה להיות טהור ביום כי קדוש היום לאדונינו. וכס"ת מש"ל לזקה סי' מ"ג כתב שאין כח ביד שום אדם לבטל עונות לאוריייתא ואם נותנת לו רשות רשאי לסמוך חש"י ד"ל דמהלך תחמת ביום כדא"ל בזה"ע מ"א בזה שהוא משום מלה "ל דיחא לה ג"כ ואימת יום הדין עליה ג"כ ומסתמא תחלה בלב שם אהל בלי רשות לא ע"ל ולענין דכל שנהגו כן בשום מנהג פרישות של מלה שיעקור לאשתו דכ"י נשאת שמתחיל לו העונה בומנים שאריות פרישה וכמ"ה חול"א חסור לשמש בשני רעיון ומדאורייתא רק אסמכתא וכן ב"ו אבילות דאסור בתה"מ ומוי"ט ג"כ אסמכתא וייתא דוד את בת שבע כ"י אש"ל דוד היה זכיר מאד במלות עונות כדדרכין בדמעת' ערבו אחיה אפי"ה לא שום ב"מ אבילות וכו' כל כה"ג שחפשת המנהג להחמיר שיעקור מתלה על ימים אלו שיש בהם סדר מלה ועין מש"ל סי' תקע"ד ע"ש :

(א) מסופק. ענה"ט ובכ"ל שאינו מוכרח וי"ל דמהי אמרת ל' פעמים אף דלחומר ברך אתה השם וכו' הפס"ח וכו' כתב בדף ש"ו ש"ל עיקר חוזר ואומר קדושה ג"כ והביאו ש"ח וע' במ"ס רמ"ב סי' נ"א אם חתם (בש"ע) אם אמר כו'. וכתב בספר מעשה יסודה שאם התחיל הברכה

משנה ברורה

לומר פסוק תקעו בחרוש שופר וגו' (א) ולא היו הפסק דהוי בגאולה אריכתא : (ב) המלך הקדוש. משום שעכשיו הם ימי דין שהקב"ה יושב ודן כל העולם ומלכו וממלכתו שהוא בכל משה : (ג) או שהוא מסופק. דחוקה מה שהוא רגיל הוא מוכיר. והכ"ל (ב) לא מהני שאומר ל' פעמים כמו בסיון קי"ד סי"ה דהכא אינו רשאי לומר ברך אתה ד' דהוי ברכה לבטלה (ג) ואם ואמר בלא שם א"כ בחפלה כשיאמר בשם יחזור ללימודו לומר ברך א"י האל הקדוש הלכך לית ליה תקנתא : (ד) חוזר לראש. דג' ברכות ראשונות חסודות כאחת. ואם בר"ה וכו' נודע לו שהפלה על הסדר לומר וכן כן פסחד וגו' רק שחפוק בגמר הברכה אם סיים המלך הקדוש (ד) אפסד דא"ל לחזור דלולי לא שייך לומר בזה כהרגל לשמו בכל השנה מהמת החסודות שמוסף לומר קודם סיום הברכה : (ה) ע"ל סי' קי"ח. סי' קי"ח ע"ש במ"ב סי' קי"ח : (ו) ע"ל סימן קי"ח. דשם פסק הרמ"א להלכה דאם אמר מלך אורח לזקה ומשפט כיון שהזכיר מלך א"ל לחזור וע"ש במ"ב סי' ק"ג מה שכתבנו שם בשם האחרונים בזה : (ז) ותוך כדי דיבור וכו'. היינו שלא שם משגמר האל הקדוש (ה) רק

כדי

שער הציין

(א) עיין בד"מ : (ב) אחרונים : (ג) לכו : (ד) מ"א וכו' אף דהפס"ח כתב דכשיאמר ל' פעמים ברך אתה השם המלך הקדוש מהני רוב אחרונים סתמו כמ"ה : (ג) וזה"ש כשיאמר ברך אתה השם ג"כ לא מהני כיון דבברכה לר"ה נזכר שם ד' כדכ"י ואורגל בזה ש"ס יחזור ללימודו [הבר"ה] וגם דעת המ"א כן הוא : (ד) תשובת מ"ס חיים חק א"ח סימן כ"ב. והנה בח"א הביא בשם הגאון מהר"ר אבני פאסוועלער שא"ס ענה בגיל ר"ה ולא אמר המלך הקדוש שאל לחזור כדן ענה ולא הזכיר יעלה ויבא בגיל ר"ה שאל לחזור תחמת שאין מקדשין החדש בגילם ולענין לא נזכיר דהוי שייך רק אם היה מתפלל תפלת חול מח"א" בזה שמתפלל תפלת יו"ט מצינו אינו יוצא ואולי דהוא מיייר שזכר ח"כ ש"ס האל הקדוש [לאחר כדי דיבור] (א) ודעיה לר"ה לסיים כשל חול וא"ל בזה ע"ש דף דבת"ה מתקן דאפסר דיו"א כשל חול כדעבד דיו"א כשל חול כדעבד דיו"א כשל חול לא מצינו : (ה) עיין לעיל בסיון תפי' נשנה"ה :

שע"ת

באר היטב

ט"ז : (טז) לטבול. מהר"ל טבל עמו ג' פעמים בער"ה ועי"כ. כתב בשל"ה אל ישמע מטחו בליל ר"ה אך אם הוא ליל עבילה חייב לקיים עונתו. ויחזור ויטבול בשחרית. ובכנה"ג כתב לא ישמע נשמו בשני הלילות אלא"כ היתה עבילת מלה שלא היתה יכולה לטבול קודם לכן אז מותר ויחזור ויטבול בשחרית ועיין מה שכתב ריד אהרן. וכן לא ינהוג עם אשתו שחוק וקולת ראש : (יז) הקברות. דבית הקברות מקום מנוחת הנדיקים ומתוך כך הוא מקום קדוש וטהור והתפלה נתקבלה יותר והמתפלל על קברי הנדיקים אל ישים מנומתו נגד המתים אך יבקש מהש"י שיתן עליו רחמים בזכות הנדיקים שוכני עפר מהר"ל. ויקרא הקברות ויתן לזקה קודם שיאמר התחנונים עש"ה. ואין לילך על קבר אחד ב"פ ביום ח' האר"ה וז"ל. ועמ"ש סי' ס"ס תקי"ט :

(א) מסופק. וג"ל דהכא לא מהני שאומר ל' פעמים כמו בסי' קי"ד סי"ה. דהכא אינו רשאי לומר בא"י דהוי ברכה לבטלה ואם יאמר בלא שם א"כ בחפלה כשיאמר בשם יחזור ללימודו לומר בא"י האל הקדוש הלכך לית ליה תקנתא מ"א : (ב) קי"ח. דשם פסק

כהנ"ל עיין בזמן אהרן סי' י"א ש"ן שטעה בהמלך הקדוש שחזר לראש בעי"ז מלך אורח לזקה ומשפט כמו בכל השנה לר"ה לחזור ולהתפלל ע"ש :

משנה ברורה

ומשי כשאר יו"ט דיהא מורא הדין עליו אלא ילבש בגדים לבנים נאים [ט"ז] בשם רש"ל] ועיין במ"א סימן תקל"ז דבמקום שאין נוהגין ללבוש לבנים עכ"פ לא ילבש חסודים כ"כ : (כו) נוהגין לטבול וכו'. ואם אינו יכול לטבול משום לילה (לח) יראה לשפוך על גופו ט' קצין מים. ולא יקדים לטבול עד שעה קודם תלות היום [ח"א]. יש מהאחרונים שכתבו שכן למונע עמו מלשמש מטחו בשני לילות של ר"ה אלא"כ היתה ליל עבילה דאז חייב לקיים עונתו ויחזור ויטבול בשחרית. אכן אלו האנשים האוכלים לשבוע בטנם אז ח"ו שניכנס במחשבתו הרהור אשה יותר טוב שישמש מטחו מח"ו שיבא לידי עבירה ויחזור ויטבול בשחרית [ח"א] : (כז) הקברות. דכ"ה"ק (לג) הוא מקום מנוחת הנדיקים והתפלה נתקבלה שם יותר אך אל ישים מנומתו נגד המתים אך יבקש מהש"י שיתן עליו רחמים בזכות הנדיקים שוכני עפר ויקרא הקברות ויתן לזקה קודם שיאמר התחנונים. ואין לילך על קבר אחד ב"פ ביום אחד : (א) עי' תשובה. במהר"ל כתב דיש מקומות נוהגין לומר מערבית בשני לילות של ר"ה ואין נוהגין כן במקומות לפי שהם שירות ושכחות [ד"מ] עוד כתב בשם מהגנים דנוהגין הקל

הכרות ראש השנה סימן תקפב

ד' ה"ל מות כפי מהלך חור בשם מנהג אשכנזי טור בשם אביו הראש' ובכ"כ הרמב"ם בשם הגאונים ואמר המלך הקדוש (ח) א"צ לחזור (ט) וכן הדין בהמלך המשפט: ג' יבשבת בינתיים ערבית יאמר בברכת מעין שבע (י) המלך הקדוש. הנה וס"ה (יא) אם חל ר"ה בשבת וחזתם בשל שבת לבד (יב) וכן כשהל יום כפור בשבת (מהר"ם) ומהגים להתפלל בראש השנה ויום הכפורים (יג) בכריעה וצריבין הם (ג) (יד) לזקוף בסוף הברכות: ד' יאם לא אמר (טו) זכרנו ומי כמוך (ד) אין מחזירין אותו. הנה אפילו לא עקר רגליו עדיין (טז) רק שסיים אותה ברכה (תרומה

שערי תשובה

באר היטב

להלכה דאף אם אמר מלך אוהב לדקה ומשפט א"צ לחזור וכן הוא דעת הב"ח ושל"ה ושכנה"ג ועיין יד אהרן. וט"ו פסק דחוזר ויתפלל בתורת נדבה ע"ש: (ג) לזקוף. קודם שאמר ברוך ובזכרנו לרין לזקוף קודם איזה תיבות הסמוכות לברוך כדי שיוכל לשחות אח"כ כשיאמר ברוך אחה אבל בזקופה דמי כמוך אין צריך לזקוף עד שיאמר ברוך וכן בכל הברכות שאין שיהיה בסופם ט"ו ע"כ. וכשזקוף לא יהא בקימה זקופה ואין זה בכלל השתחוהה כשהראש כפוף דגם בכל השנה ראוי לנהוג כן כל שכן בימים גוראים שלה. וכל אדם יחזור וילמוד התפלה וקרבן שיהיו שגורים בפיו ברה"ק וכן ילמוד לבניו סדר התפלה כדי שלא יצטרך להפסיק. מהר"ו: (ד) אין. אפילו ראה להחזיר אסור ד"מ מ"א. לחיים בשו"א הלמ"ד ולא בפח"ח דמשמע לא חיים כדאיחא בדברים להולין בפח"ח היו כמו לא חולין ע"ש. ודוקא ברה"ק קפדין אבל בכל השנה אומרים השכירנו לחיים בפח"ח תחת הלמ"ד ע"פ הדקדוק להיבא שנחמד הה"א הידיעה שהיתה ראוי להכתוב אחר אותיות בכל"מ ונחמד בא הפת"ח מהה"א הידיעה תחת אות בכל"מ כמו ב"ש"ש ראוי להיות ב"ש"ש"א אלא שנחמד הה"א הידיעה בא הפת"ח תחת הכי"ת להורות על ה' הידיעה וכן כולם. וע' ברש"י פ' בשלח בד"ה לנחות וגו' ועמ"א מ"ש בזה בשם ב"ח ומוט"מ. והרשעה בחרי"ק תחת הרי"ש. שהשלטן בקמ"ץ תחת השי"ן שניה. אין לומר. ואז לדיקום אלא ובכן זוהר. ואין לומר באהבה מקרא קודש רק יום תרועה מקרא קודש. ואין לומר ומלומדיך הם מלומדים רק ומרומיך המה מרומים ע"ו. וכופלים לעילא

שאתרים וזכר אפילו תכ"ד חזר לראש: (בש"ע) בשבת בינתיים. וכתב מח"ב שאם בברכה מעין ז' טעה ואמר האל הקדוש כתב בשכנה"ג דחוזר והפח"ח חולק וס"ל דא"ח וכ"כ בנן המלך סי' קמ"ט ונמטה כתב כהפח"ח ודעת המח"ב כשהכנה"ג דחוזר וכתב לפני דברי הקדוש האר"י וז"ל חובה היא וגם רז"ל כיוונו לזכר סתר אלא שנתנו טעם לפי הפשט והענינו בדרמ' ע"ש: (בש"ע) אומר בתפלה וכו'. ואם טעה ולא הזכיר מעין י"ט מחזירין אותו כמ"ל כנ"י בשם רבינו יונה ואף דתפלת ערבית רבות תפלת שבת ויו"ט חובה כנ"י מו"ק ומח"ב כתב דליתא אלא דכלא"ה האידנא כל ת"ת שווה כחובה ע"ש ובכ"י רס"ח וכתב עוד בחדש שאמר תפלת ערבית כתיקנה שחתם מקדש ישראל והומטם אף דר"ה בכלל זמנים מ"מ לא כיון על ר"ה וסירכא דרגל נקט ואחי' וזמנו כיו"ט אם חתם מקדש השבת לא יא' אפ"ל ד"ט מוקרי שבת. ועוד שזה לא ידע משיקרא דר"ה בכלל זמנים כו' ע"ש ועי' במח"ב סי' רס"ח שהביא בשם מאמר המרדכי דאם יו"ט או ר"ה בשבת וכתב בערבית ולא הזכיר של יו"ט חוזר ולא מני סמך ולשמוע מן הש"ך ברכה כיון שאין מזכירין בה של יו"ט ומח"ב כתב דיואל בברכה מעין י' ובש"ח דף ש"ו חלק על המח"ב דמדמי ליה לאכילת פירות ומנוות כו' ש"ן עולה יפה אלא אינו יולא מעין י' וכן נלמד"ו וע"ש בש"ח דאם חל בנ"ש לומר לומר ותודיענו א"צ לחזור שעתיד להבדיל על הכוס ועי' בדגול מרבבה שמה שהשיטת המחבר תיבת באהבה היא לשיטתו סי' פ"ו שהוא נוסחת הרמב"ם ולמנהגנו שאומרים בכל יו"ט גם ברה"ק וז"ל דלא כהל"כ ע"ש וכתב בש"ח שאם שבת נזכר [מלך] (מלך) על כל הארץ בשבת יא' ואפילו לא אמר או"א מלך על כל רק אחר יעלה ויבא חתם בא"י מקדש ישראל ויום הזכרון יא' אך תפס"מ שהוא מלכות אפשר שצריך לחתום מלך על כל הארץ דומיא דזכרונות וסופרות אך לפי מ"ש הרד"א וכל כו' שבסופוקי זכרונות וסופרות אומר סמוך לחתימה פסוק אחרון של תורה מפני שמלכותו אינו חתום בענין המלכות אלא קדושת היום כו' משמע מזה דמלת מלך לא הוקדם בהקפדה שאל"כ היה צריך לומר פסוק מלכות סמוך לחתימה מהיה של שבת דעת הכנה"ג סי' תפ"ו דאף כיון שהזכיר באמנע הברכה והפח"ח וע"ש שהאריך דשפיר נוסחתנו מלך על כל הפסול כולו וכמ"ל הט"ו ומח"ב מיימי הסכים ג"כ לפח"ח וכתב שכן נראה מהרע"ב א"פ פ"ב דבילה ע"ש.

משנה בורורה

כדי ג' תיבות ואם שהא יותר משיעור זה לא מהני חזרתו (ו) וכ"ז כשהל התחיל עדיין ברכה אחרת דאל"ה אפילו תוך כ"ד חוזר לראש: (ח) אינו צריך לחזור. היינו אפילו לא נזכר שהוא ימי תשובה ובעת שאמר ברוך אחה ד' היה בדעתו ג"כ לסיים האל הקדוש אפ"ה כיון שלבסוף נזכר ואמר המלך הקדוש (ז) מהני: (ט) וכן הדין וכו'. אולי לשיטתיה דבש"ח הקדוש ולפי מה שפסק הרמ"א בסמ"ק ק"ח בכל גיוני א"צ לחזור אם לא שאמר בפשט הראשון האל אוהב לדקה ומשפט ולא הזכיר מלך: (י) המלך הקדוש. ואם טעה ואמר האל הקדוש יש דעות באחרונים אם צריך לחזור ודוקא אם סיים הברכה אבל אם נזכר קודם שסיים יתחיל מן המלך הקדוש [אחרונים]: (יא) אם חל ר"ה בשבת. ר"ל יאמר ג"כ בברכת מעין שבע שכליל שבת המלך הקדוש: (יב) וכן כשהל וכו'. ר"ל ג"כ דאין חותם בשל יוה"כ רק בשל שבת וכל יו"ט שחל להיות בשבת שאינו מזכיר בה של יו"ט ובכ"כ בסמ"ק רס"ח פ"ט עיי"ש: (יג) בברכה. לפי שאין תלוים בדין לסיק כיוון להתפלל באימה וביראה. והנה מלשון זה משמע כשאר בריעה המוזכר בכתוב אלא דניאל דהוה ברוך על ברכויה וכן בשלמה כתיב קם מכרוע על ברכיו וגו' אבל אין נוהגין כן אלא

ותפלל בכריעה ראשו עם גופו בלכ"ד [אחרונים]: (יד) לזקוף בסוף. פירוש קודם שיאמר ברוך אחה (ח) וה"ה בתחלת הברכה והטעם שלא להוסיף על תקנת חכמים שלא תקנו אלא בתחלת אבות ויודעה ובסופו ועיין לעיל בסמ"ק ק"ג ובמ"ב שם: (טו) זכרנו ומי כמוך. דהגאונים תיקנו בעשי"ת לומר זכרנו בברכת אבות ובגבורות מי כמוך ובהודאה וכתוב ובשים שלום כספר (ט) וע"כ כיון שאינו אלא תיקון הגאונים אם שכתב לאומרים אין לחזור: (טז) רק שסיים אותה ברכה. ר"ל שאמר השם של הברכה אין לחזור משום חשש ברכה כשהל אבל כל זמן (י) שלא אמר השם של הברכה יכול לחזור אע"פ שיש כמה שמות (כגון בכול החיים). לחיים יאמר בשב"א תחת הלמ"ד ולא יאמר בפח"ח דלא לישתמע לאחיים כלומר לא חיים ובימים האלו שיהי ימי דין צריך לדקדק ולפרט היטב תפלתו אבל בשאר ימות השנה אנו אומרים והעמידנו מלכנו לחיים בפח"ח תחת הלמ"ד ואין אנו חוששים לפי שאחר כונת הלב רק הדברים. ולא יאמר לחיים טובים רק לחיים עד שיגיע לוכתוב לחיים וכו' אז יאמר לחיים טובים כי המבקש לרין לנקט מתחלה דבר מועט ואח"כ מוסיף והולך. אין לומר באהבה מקרא קודש רק יום תרועה מקרא קודש אין לומר ודברך מלכט

שער הציון

(ו) שעת כשה משה יורדה: (ז) מ"א והכר"א וט"ה: (ח) פוסקים: (ט) רא"ש וט"ה: (י) פמ"ג וט"ה: (יא) אחרונים

פדשן) וס"ס (יו) אם לא אמר וכתוב ובספר נמי דינא הכי (טור): ו' ואומר בתפלה ותתן לנו את יום הוכרין הזה (יח) ואינו מוזכר ראש חודש: ו' האם חל בחול (ס) ואומר (יט) ויום תרועה מקרא קודש ואם חל (ו) (כ) בשבת אומר וזכרון תרועה: ח (כא) ואינו אומר מועדים לשמחה חגים ומגלים לששון וכן אינו אומר והשיאו ובתפלת מוסף (כב) אינו אומר ואין אנו יכולין לעלות ולראות לפניך אלא ואין אנו יכולים לעשות חובותינו לפניך (כג) (והומוין ו) ודברך אמת וכו' (טור): ו' לא יאמר שכל ימות השנה מתפללים בלחש בר"ה ויה"כ נוהגין לומר (כד) בקול (ח) רם ולהטעות לא חיישי' כיון שמצויי' בידם מחזורים: סגס ומוסגין שכל אחד אומר לחזירו (ט) לשנה טובה (כה) תכתב (טור):

א מיתמר דאבי כריתות ו' ע"א והוסיף כב מדברי ר"ה כשם מנהג רב הא'

תקפג דברים שנוהגים לאכול בריל ר"ה. ובו ב' סעיפים:

א ייהא אדם רגיל לאכול בר"ה רוביא דהיינו תלתן כרתי סילקא תמרי קרא (א) וכשיאכל רוביא יאמר (ב) יה"ר שירבו זכויותינו. כרתי יכרתו שונאינו סילקא יסתלקו אויבינו. תמרי יתמו שונאינו. קרא יקרא גור דיננו ויקראו לפניך זכויותינו: סגס ויסגין לאכול (א) (ג) תפוח מתוק באר היטב

הא' מדברי הש"ס כמה פעמים ועי' בגין אריאל כפי קרא כל העדה כולם קדושים וכו' ע"ש ועי' בט"ז לעיל סי' ש"ס וכן כפי שכתב ויש ראיה לזה לעיל חסר בדפוס חיות סי' ש"ס ובמ"ס ביד אפרים: (ה) אומר. ועי' בפר"ח אם אמר בחול וזכרון תרועה א"ח ואפילו בשבת אם אמר ויסגין תרועה א"ח כיון דכ"ד קצוה וסמך בא"י תוקעין א"י כו' ועי' לקמן סי' תקנ"א בדרכה דשומע קול תרועת כו': (ו) בשבת. עשה"ט ומ"ס אכל בשאר מקומות כו' נמשך אחר מ"ס לפיני במג"א והוא ט"ז וז"ל כמ"ס ביד אפרים אכל ביו"כ שחל בשבת כו' ע"ש: (ח) רס. ועי' במת"ב דלפי טעם הוזהר והר"י ז"ל שאסרו בחול כ"ס שלר"ך לזהר בר"ה ויה"כ דדינא יתב ע"ש מה שכתבתי ביד אפרים לעיל סי' ק"א ושם כתבתי דאם אנו יכול לכוין בעיני אחר שרי ועי' בש"ח שכתב בשם ספר בית דוד ע"ש הש"ך אע"ג דנתבאר סי' קכ"ד שחייבים לזכור לשתוק כו' וי"ל שאין איסור אלא בכל השנה אבל הכא כיון דכל יומא לא עבדי והשתא עבדי לית לן בה אבל מה שטוסיס להרים קול יותר מן הש"ך זה ודאי אינו הגון ודאי לגמור בהם ע"ש וכמדינתנו לא רחמי מנהג זה רק הזכיר שותקים וזומעים לדברי הש"ך אך בפסקיו מלכות זכויות ושופרות יס אומרים ע"ש הש"ך בלחש ואף שמוזכר ג"כ שמות הקדושים כיון שהם פסוקי תנ"ך הוא בקורא בתורה וכו' הט"ז סי' תרכ"א ס"ק ג' ועי' בשו"ח לעיל סי' דט"ז וכ"כ הכ"י לענין אמירת אוחיה שומרים הזכיר ע"ש הש"ך מותר ודלא כקדור שלי"ה ע"ש אך י"ל בלחש שלא יבטל הש"ך מתפלתו וגם יזהר כשיקרא לומר ע"ש הש"ך גם משאר נוסח התפלה כדי לכוין לבן בהתעוררות תפלה ותחנונים. מ"ל לא יזכיר שום שם ובשיחול הש"ך לומר אז"ל מלך כו' יתחיל הוא מתיבת מלך וגם בשאר הוספת ידלג כשיבא להזכרת שם ואפשר שגם זה יכול לומר דרך בקשה כמו שאומרים בשתיית פירות עקידה דרך תפלה ותחנונים ומ"מ עכ"פ יזהר שלא לסיים הדרכה וגם אין לעשות כן כי אם כשמצויים בפסחו שיתעורר ע"ז לכוין לנו לאחינו שנשמים.

משנה ברורה

לעלות ולראות. דהא אפילו בזמן המקדש לא היה המ"ע להראות כ"א בשלשה רגלים: (כג) והומוין ודברך אמת. יאמר ותמלוך אהה ד' לבדך ולא אהה הוא ד' לבדך [בכ"ז]: (כד) בקול רס. מפני שעי' יוכלו להתפלל יותר בכונה (יג) ומ"מ לא יגביה קולו יותר מדאי: (כה) תכתב. ולקבה יאמר (יד) תכתבי ביו"ד. המ"א מזלד דיש לומר ג"כ ותחתם והגר"א ביאורו מסיים לדעת השערה שאמרו דאין לומר ותחתם. ועיין במ"א דיכולין לומר לשנה טובה תכתב עד חצות היום ועיין בט"ז דמזבח מניח דיום שני כיום א' דמי לזה ויכולין לומר גם בליל שני לשנה טובה תכתב ובא"ר חולק על זה: (א) וכשיאכל רוביא וכו'. וה"ה (ה) מה שנקרא בלשונות אחרים לשון רביה יאכל כל מדינה ומדינה כלשונה: (ב) יהי רצון. מלפניך (ג) ד' אז"ל שירבו זכויותינו וכתב א"ר בשם שלי"ה יתעורר אדם בתשובה כשיאמר י"ר ויתפלל ע"ז בלב שלם: (ג) תפוח מתוק בדש והתפוח (ג) עיקר ומבדק עליו ופוסק הדש. ואף שאין התפוח אחר ברכת המזל"ה מ"מ לר"ך לבדך עליו. ואף נוהגין לטפל המזל"ה בדש:

שער הציון

ה' אחרונים: (יב) ב"י וס"פ: (יג) אחרונים: (יד) פמ"ג: (ה) מ"א וס"א: (ז) פל פו וד"א: (ג) אחרונים:

הזכות ראש השנה סימן תקפד

בדבש (קור) ואומרים (ב) (ד) תתחדש עלינו (ה) שנה מתוקה (אבדורס) וכן מוסגין ויש אובלים רמונים ואומרים נרבה זכויות כרמונו ונוסגין לאכול בשר (ג) שמן וכל מיני מתוקה (מרדכי דיומא): ב' יאובדים (ו) ראש (ד) כבש (ז) לומר נהיה לראש ורא' לזנב 'זוכר לאילו של יצחק. הגם יש מדקדקים שלא לאכול אגוזים שאגוז בגימטריא חקא ועוד שכן מרבים (ה) כיחה וניעה ומצטלים התפלה (מסרי"ל) והולכין אל (ו) (ח) הכהן לומר פסוק בתפלה כל חטאתינו וגו' (מנהגים) וגם נוהגים (א) שלא (ז) לישן ביום ראש השנה (ירושלמי) ומנהג נכון הוא:

ג טור והמדרשי
דמסתא יומא
ד שם בשם מהר"מ
מרעטענבורג

א מומרא דרבי
אבדורס ר"ה ל"ב

תקפד סדר קריאת התורה בר"ה. ובו ד' סעיפים:

א (א) אין אומרים (ה) הלל (ב) בראש השנה ויום הכפורים. הגם ונוסגין לומר (ב) אבינו מלכנו

באר היטב

לעבל המוילא בדבש ועמ"א: (ב) תתחדש. דהיינו שאוכל תחלה ואח"כ לומר שלא להפסיק עמ"א. ובשכנה"ג מפלגל אס יברך על התפוח או על הדבש ג"כ ע"ס. ובתשובת שבות יעקב ח"ב סי' כ"ז כתב דכשכיל ספק זה נהגו לאכול המוילא עם הדבש והתפוח יחד ע"ס: (ג) שמן. רש"ל קבל מוקמו שלא אכל דגים ברה"ק כדי למעט תלואות במקל דבר ורד"א כתב דיש לאכול דגים כדי לפרות ולרבות כדגים ואין לבשלים בחומין: (ד) כבש. ואם אין ראש כבש יש לאכול ראש אחר מטעם הראשון: (ה) כיחה. לפי טעם זה הגדולים וקטנים שקורים לזוים אסורים: (ו) הנהר. שיש בו דגים ובכתבים כתב נהר או באר ועוב אס הם מחוץ לעיר. ויש לילך ביום ראשון אחר מנהג קודם שקיעת החמה ולומר פסוק מי אל כמוך וגו' (י) לישן. האר"י ז"ל אמר שאחר חלות מותר לישן שכבר נתעורר המלאך ש"י התפלות והתקיעות וב"ח כתב שהר"מ הי' יטן בר"ה. והיושב בטל כישן דמי. עי' תוס' י"ד דף ה' ע"ב טעם שתקנו להרבות בשמחה ברה"ה:

(ה) הלל. האומרים תהלים בכל יום ומתחמין להם הלל ברה"ה וי"א שרי לאומרו עמ"א: (ב) א"מ. כ"י ב"י בשם הכל בו שלא לומר א"מ חטאנו לפניך שא"ל וידוי ברה"ה וכ"כ הוהר"א אבל לומר פסוקים שיש בהם הזכרת חטא אין קפידא כיון שאינו דרך ידוי ובש"ה כתב דשלא בשעת התפלה שרי ולכן נכון להתודות בשעת התקיעות בלחש בין סדר לסדר. ובפ"י המחזור ראיתי שתרפ"א א"ל הטאנו כל בו כתוב שהטחא שהוא מחול וכלא ולא תקשי לן מנחת התפלה סלח לנו הסמוך לו מחול ואומרים וסלח כנגד תואר אבינו שהכרת ע"ס ובסידורים שגו: עתה נדפס כטוחת המג"א וגם מ"ס בש"ח ליישג מהך דתפלת י"ח דקדמה סליחה הוא דתוק ואדרכה י"ל כנגד אבינו שהוא קודם

משנה ברורה

כתב נהר או באר ועוב שיהיה מחוץ לעיר. ויש לילך ביום א' אחר מנהג קודם שקיעת החמה ולומר פסוק מי אל כמוך וגו' עכ"ל. ובקל מוקמות ראיתי כשהל יוס א' בשבת הולכין בשני לנהר. ואפשר מפני שנהרג חוץ לעיר ומשום הולאה שגשגין ספרים וכדומה לכך הולכין ביום ב' [פמ"ג]: (ב) שלא לישן וכו'. משום דאיתא בירושלמי מאן דדמיך בריה שחא דמיך מולי. והאר"י ז"ל אמר שאחר חלות מותר לישן שכבר נתעורר המלאך ע"י תפלות ותקיעות וב"ח כתב שהר"מ היה יטן בר"ה. ויושב בטל כישן דמי ויטין ברה"ה שכתב דאחר האכילה יקבע עמנו ללימוד ואט ראשו כבד עליו (י) לישן מטעם אס א"ל לו בלא זה ויש נוהגים לנגדו כל התהלים: (א) אין אומרים הלל וכו'. לפי (א) שספרי החיים והמתים פתוחים ואין יאמר שירה ואע"פ שאנו בטוחים שנגל דמי ויטין ברה"ה כ"מ ז"ל ירא וחרד מאימת הדין ועי"כ נוכח לזכות: (ב) ברה"ה ויהי"כ. והאומרים

שער הצינון

(ד) מ"א ו"א: (ה) פמ"ג: (ו) ח"א: (ז) עיר בשם מהר"ם: (ח) אחרונים: (ט) מ"א בשם מע"מ: (י) דמקום הדחק נדאי וכל לפסוק על הנהגת הר"מ: (ה) גמרא:

(ג) על הסדר (ד) ואם הוא שבת אין אומרים אותו (ר"ן פ"צ דר"ה וריב"ש סימן תקנ"ב) ומאריכים בצפוניים ותפלות (ה) עד (ג) חיות (מסרי"ל) : ב' ימוציאין ב' ס"ת בא' קורין 'ה' (ו) מוה' יפקד את שרה עד ויהי אחר הדברים האלה ואם הוא שבת קורין בו (ז) ז' ומפמטר קורא בשני בפרשת פנחס ובחורש (ח) השביעי ומפמטר ויהי איש אחד מן הרמתיים עד וירם קרן משיחו . הסג ויש מקומות שסוברים לקרות (ט) הסוקע ממנין החמשה העולים לספר תורה (כ) ג' יב"א החבושים בבית האמורים אין מביאין אצלם ס"ת אפילו ברה"ה יוום הכפורים . (ל) וע"ל סוף סימן קל"ה : (ד) (ז) מלין

אשר"י שם וכתב בתה"ד סרס"ה משום דכך הסדר ברית אברהם ועקידת יצחק

שערי תשובה

על התואר מלכנו הסמוך לו אומרים סתם וגד תואר מלכנו תואר ומלך
כמו בתפלת ו"ח ולכן כ"א לא יראה כפי הסתמך שהוא גדול כפי מצינו
דקדוק נעזרינו בשב"ח ח"ג מ"ב ש"ל א"מ אפי' ביוחד כמ"ס
הירוש' בש"ס בקוראנו ב"א בשם גדולים ע"ש: (הב"ה) ואומרים בפועל
והל' מי שאפשר י"ט לו ליקח פנה' ללמוד פ' הפיוטים להתפלל ועיין
לגלו' ש"ס ק' ס"ה ה"ט דפסוקים לירך להסדיר פתלתו ע"ש: בפסוק מלך
ענינו תבא מלכנו ש"ל מלך אבינו בזה וכן שחת בו דהיינו על דעת בנ"ח
ולא כמו שנדפס כד"ה ויבחרו באר"ע ע"ש: (ג) חלות. עבה"ט וכתב בשב"ח
ח"א ס"ב ק"מ בחזקת הס'ס על קאת מיוחס שלא יכול ליק' לבח"ט והפסוק
בנו וכן ו"מ שיתקנו לו ויחלל ולא ראה ופתח: ואלה שאלתם בזה חסד וחסד
עד אחר זמן ויחלל מבה"כ וכאשר בלשוננו תפתח ורלו ללשונם בזה חסד וחסד
דברי כבוש"ס כמו שפה א"ו שנים ויחזרו מללאת וכתב שנלכארה כ"ס
שנדרסים בזה אחר ל' ב"א ובה' ב"א וכו' וכו' ויחלל בזה"ס דהיינו
אחר זמן תפלה זמן תורה לחדש שלא עלה ע"ש על דעתו ואף א"ס היה בירא
והולך לבח"כ ה"י יכול ללאת אחר זמן תפלה דקו"ל הולכתא כר"י ספ"ב
דביא' דאחר חזיו' לה' וכו' וא"כ אפשר דכוונת הנודד קרא לקדים ואלו
דף ל' דאחר ר"י נעמד לעמוד בו א"כ בל"ל שכתב קרא לה' העם ללאת ואלו
ס' רלו להענין ויתירו לו קדין נדרים סתם ללכוד ע"ש ע"ש וא"י אינו מבין
הס' שלא יראה ע"ש עכבה שיהיה תחת זמן ויחלל בזה"ס לכן נראה התפלה
בזמנו דא"כ ע"ש זמן ויחלל וזמן זכר נסתים לכן נראה שם
ענין היות משה ע"ד זמן ויחלל ממש ועיין לקמן סוף ספר ח"ל' בנח"ל
חלות ולא יתענה יותר מחל' היום ע"ש ונראה דהאידא דנהוג לאחר
התפנית הרבה וע"ש כ"ב ע"ש סתם אכלו כו' ויש ללמוד מזה שכן
ותלכ' ספר ח"ל' דלקרתי: (ד) מלך. עבה"ט ועיין בדגול מרבה שכתב שאלו
כו' וכן א"ס יחלל מעט דס תוך הכושר ויתייבש י"ד יס' יס' בו ממש

משנה ברורה

והנה: (ז) ו'. ומוסיפין לעשות ב' פשרות א' ביום המזל את יאחזק ב' אשר הוא גם: (ח) השביעי. עד אשה לר'. ואם עשה והשלים הפרשה ב' בפרשה קדושים או ג' ועדיין לא אמר קדוש ישלים מניין הקדושים בפרשה עקידה ש' אחריו לא אמר קדוש אם לא חסר ממניין רק אחד א"ל קדושים ויסומך על המפסיר כ"כ בשני אחרים ונבטתה ח"ם האו"ח סימן כ"ט כתב דאם השלים הפרשה ב' בפרשה לא יאמר קדוש עד אחר שיקראו בס"ת שיהי ויהיה המפסיר עולה להוסיף דק"ל מפסיר עולה למנין הקדושים. אם עשה וקרא ביום א' בפרשת עקידה יא' וקרא ביום שני בפרשה וד' פקד וגו' וגם פרשת העקידה עד סוף הסדרה. ומ"א גם נוצר שצודו קורא בפרשת עקידה ששערי ועדין לא בירך האחרון ברכה אחרונה יגלו ויקרא עמו פרשת וד' פקד עד סופו ואח"כ יברך ברכה אחרונה [מנע"א וס"א] עוד כתב במנ"א ראו כלל גבר ירא ל' להשתדל שיהיה לו עליה ביומים ודושים ואף במקומות שזכרנו מלות יקנה אותו ב' דמים כפי יכולתו ואדרבה גם עליו יותר במזה שצאה אליו בדמים ממזה שצאה לו בהגם גם עליו יותר: (ט) התוקע. ויש מקומות שנהגין לקרות גם המהפסל מוסף וכן ביוה"כ קוראין אותו. וזו שנוטל שכר על התקיעה ותפילה אין נוהגין לקרות [א"ר]: (י) וע"ל ס"ם קל"ה. סי' ד' בהג"ס שם נכתב

שער הציון

(כ) מ"א וס"א : (ג) הגר"א : (ד) אחרונים : (ה) אף דמ"א בסמ"ן זה משמע לייסור כמה אחרונים העתיקו בספריהם בע"מ : (ו) מ"א בשם הפוסקים : (ז) וס"א בערב שבת במחזה של שבת חשובה א"א א"מ : (ח) מ"א בשם מהר"ל וס"א :

153

7

14

באר היטב

לפניך כלומר אבותינו חטאו שעבדו אלילים ואנו אין לנו מלך
אלא אתה לכן עשה עמנו למען חסוך ע"כ. כתיב כי תשיש מנהגו
ומוריס אותו ברה"ט. א"מ רוע רוע גזר וינונו כל ש"ל רוע גזר
בשמהם אחת לשיכ"י להדדו להיטן שקרע הש"י הרוע שיש בעבודה
ומה שנשאר יהיה לרהמים כי יזווי הש"י יכולים המקבלים להפכה
לרהמים וכן ותשובה וכו' מעבירין את רוע הגבורה לא יפסקו בין רוע
לגבורה ט"ז בתי' תרכ"ב ס"ק ע"ש. י"ש לומר כלה בזיר"י. סלה
ומחל כי מחילה גדולה מעטתה עמי' תר"י. (ג) חיות. לכל הפחות
מחל לא חסד שבת. י"ש"כ בזיה"י. ודוקא בפיוס ופחלות ולא
בצינונים. מ"א האר"י ז"ל נהג לזכות ברה"ט ויה"כ ואמר כי מי
שחיו בזה ביומים אלו אין נשמתו טובה ושלמה גם אמר כל מי
שזכרה אל מעלמו בזכיה גדולה מחליו אותו שעה דיינין ל"י בדר"מ
מעלה ונפשו מרגשת וכל ל"י הבכיה מחליו (ש) מלוי. כתב ט"ז

בשביל מיוחדים שיש לו אבל לא לאחר כולי האי אך יש לדמות למ"ס בראשונה ג"כ אירוב התוספתות כ"כ ויזון שדלתא בתקון ספח דר"ס התמיר והיה מר"ם והתם כל שופטים עדיין לא נסתים וזון כ"ד מע"כ כ"ה ודבר אחר גרס להם שנתפסו ונזמה דחה ההיתר שכתב בתחלה שלא היה וזון מ"ו מיתוריו לו יש העקל בזה שיש להם י"ז מיתוס חז"ל היה "המ"ס עימיה אסור לזי שבא בדרך ונזמה שבא לעומק ולזב י"ז להתחין ב"כ"ה הכרה חתא א"ז ח"ן לו שופר כ"ד"ג א"כ להמתין א"ס לא קשה לרק קאת יש חלק ע"פ התלמודים שכתבו תוספות כסוטה וזככת וע"י ס' לה' לעשות כן שיש לחוש שישאר דם אחר שחיים' כפי הכוונה א"ס עדיף מזהו

האומרים תחלה בכל יום ומתמי להם הלל ביום ד'ה ויו"כ (ב) שר
לאומרו כיון שא"ל אותו דרך שירה רק דרך חתונה ובקשה: (ג) על
ההפסד: לאפוקי (ג) מדעת הרב"י שמדלגין בכ"מ שמוזכר שם
ידידה א"ל א"מ חטאנו לפניך שמי שא"ל וידוי ברה"י (כדי שלא
ליתן פ"פ למספרג) ולומר שפוקים שפי בטה הכרת חטא (ד) אין
קפידיה לכו"ע כיון שאינו דרך ידוי. ובפירוש המחזור מפרש א"מ
חטאנו כלומר אבותינו חטאו שעברו ע"ג (ואנו צריכין להתחזות
עליהם כמנ"כ ההודו) כי עונם זאת ועם אבותם) ואנו אין לנו מזל
אלא אתה לכן עשה עמנו למען שמך ובוה נתישב מנהגיו שזומרים
לאותו ברה"י. ז"ל מחה והעבר חטאינו ופשעינו כי פשע גדול הרבה
מחטא אבותינו לבקש חתלה על הקל ואח"כ על החמור. יש לומר בזה
הה"ק בפה"י והלמ"ד בליר"י. הט"ו בסיומן תרל"ב כתב (ה) שם
לומר רוע גור בשמיהא אתה דהיינו שיקרע את ה'ת הרוש בגזירה ומה
שנשרר בגזירה יהיה לרחמים (ד) ואם הוא שבת וכו'. העם
(ו) שאין שולחין צרכים בשבת ואח (ו) כשאל ר"ה בע"ש במהה אין
האומרים א"מ: (ח) עד חלוט. לכל הפחות ואם חל בשבת אין
להאריך יותר מהצורך ובחול יכול להאריך ברה"י בפיוטות ומפלות אבל
בגנינות אין להאריך: (ט) מו"י פקד. לפי שגבר"ה נקמה שירה חבל

(ח) או שכבר יאל ומוצרך להוילא (ג) אחרים אפ"ס התוקע מוצרך שתי צרכות (ב"י ותוס'ד) (ו) יתיקע השר"ת ג"פ ותש"ת ג"פ ותר"ת ג"פ, הסג * וטוב לתקוע (ז) בלד (ד) ימין (ח) אס אפשר לתקוע צדק (מנהגים) (ט) וכן יספור הסופר למעלה שנאמר עלה אלהים בצרועה (רוקח ומהר"ל): ג יאם התחיל לתקוע ולא יכול להשלים ושלם אחר ואפי' ג או ד' (י) ודי בכרכה שבירך הראשון (יא) והוא שיהיו שם התוקעים האחרונים בשעת ברכה ואפי' אם בירך ולא יכול לתקוע כלל השני היקע בלא ברכה (יב) ולא הויא ברכה לבטלה: ד יאחר תוקע ולא ש"ץ (יג) כדי שלא יתבלבד (יד) ואם הוא מוכבשח שחזור (ה) התפלתו (זו) רשאי לתקוע. הסג (זו) ודוקא תקיעות שעל סדר התפלה אסור לש"ץ לתקוע אבל תקיעות שתוקעין מיושב דהיינו קודם שמתפללין מוסף מותר לש"ץ לתקוע (כל זו) ואס לש"ץ שלמה לצור תוקע מיושב רחוי שאותו התוקע יתקע גם כן על סדר הצרכות כי ההמחיל במלוא (יו) אומרים לו (י) גמור (רמב"ם ור"ת) נוהגין (י) (יח) להקרות לפני התוקע התקיעות מלס

שערי תשובה

מלוא שם על הכ"ח ע"ש: (ג) אחרים. עבה"ט ועיין ביל אפרים שכתבתי
דברי המג"א בזה ומ"ש בשם הכנה"ג דהמג"א נקט נפסיה בקלורי ע"ש:
(ד) להקרות כו'. [עבה"ט] ומ"ש וקרא לתוכו ויהי נושא כו' וכתב בדגול
מרכבה שזה בתקיעות מעומד אבל בתקיעות מיושב הוא הפסק גמור בין

וינו. ואטר יד יש לתקוע בזמן דדידה. מ"א פס' ו' (ה) לתפלו.
התפלה שזכר יא' בתקיעות דמיושב. מ"א. וט"ז כהן דלש און
זוה וז' המ"א ומ"מ כשמחלל מתוך הסיודור בודלי מונבט ועס'
של הסדרים עלמן: (י) להקרות. המחלל שחרית מקרא להתקוע.

ביאור הלכה

* ושוב לתקוע בלד ימין. טיין כמ"ב עוד שמעתי בשם הגאון מהר"ם מאיר שמה הבהן טעם נכון כי בש"ס ר"ה ד' ל"ד ילפי לה תקופות שופר מחוללות המלחמה ובקרא (שופטים ו) אלא מלחמה בגדעון כתיב ויחיוקו ביד שמאלם בלפידים וביד ימינם השופרות לתקוע וכו' :

פר"ח והבר"א. מי שנחתק לו אם שמע קול שופר [או גטל לולב]
לא מוד"ם א"ץ לתקוע דספק ד"ם להקל: (ו) ויתקע תשר"ת ב'
לד יומין. (יח) של פיו ומשום דכתיב והשמע עומד על יומיו לשמו:
ומימינו בדרב שחאל וגם פי השופר ללד שחאל: (ט) וכן היפוך השופר
ודי בצרכה וכו'. דלהא הראשון (כא) בירך להוציא בזה כל הקהל:
לברך לעמלן קודם שיתחילו לתקוע (גכ) אלא כדבר הקהל:
דאשון: (יב) ולא הוי ברבה לבטלה. כיון שהשני (כד) יוצא בצרכתו:
תפלה שחלו התקיעות נקבצו על שדר הכרכות: (יד) ואם הוא
יבאופן זה לא יתקע עד אחר התפלה וכו"ם כשכבר יצא בתקיעות
ש"ע"ם שאין מוכרח דים לו לבטוש שמו הממים יסייעוהו לעשות כהוין.
לתקוע. אפילו (כה) יש שם אחר דתקיעה לא חשיב הפסק כלל
ולתו: (ו) אומרים לו גמור. ובמקומות שבהו לחלק ולתת תקיעות
ירונות לאחר וכו'. (כט) יעשו כמנהגם כי ישראל קדושים הם ומהבדיל
שים מ"ץ הוא מקרא. גם תקיעה ראשונה (לא) יקרא לפניו אע"ג דלא
סיים

שער הציון

[illegible]

באר היטב

ואם בדרך לתקוע בשופר - יא. ב"ח. (ג) אחרים. המ"א העלה
 שהנהגת היום הוא דוקא לנשים שאינן יודעין אבל מי שיועץ יברך עלמנו
 ויזאל אליבא דר"ע ע"פ זכ"ה"ג עיניו ד' אהרן. א"ס ספק לו
 שיש שמע תקיעה או נטל לזכר ביום ראשון ותוקע ואינו מצדכיום
 שני א"ל לתקוע. כנה"ג ריב"ש: (ד) ימיו. דכתיב והשקט עומד על
 ימל דמסר אינו נובטא אש"ס שאין שם אחר ש' יתקע עד א'
 ודמסר מותר לתקוע דמן השמים יסייעוהו לעשות כהנוג' דמזוזה גוררת
 אק"ח ס"ב: (ה) גמור. והנהגת בהרבה מקומות לחלקא אפי' בתקיעתו

מִשְׁנָה בְּרֹרָה

בין ברכה לחתולת התקיעות לריך לברך: (ה) או שכבר יאל וכו' .
ההאחרונים (יד) העלו דבאופן זה שכבר יאל התוקע בעצמו טוב יותר
(עו) שיכרו המזמנים בעצמן שתי ברכות אל"כ אינם יודעים לברך
בעצמן אז יברך כשיבין להוציא (עו) ומנהג העולם להקל להוציא
בכל יניו או יכר למהות בהם כי כן הוא עיקר מדרגה כמו שכתב
ביום א' שהוא מן התורה (יו) תוקע ואינו מדרך דביוס ב' שאינו
מקנים וכו' . טעם שדר זה עיין לקמן בסיומן תק"ל סעיף א' וכו' :
(יז) אם אפשר לתקוע בכה . ואם אל"כ לו (יע) אין להקפיד אף אם
לתקוע וכו' . ר"ל טעם שיהיה ב' כי השובע לתקוע לו לדרגין
(יא) והוא שיהיה שם וכו' . דאם לא היו שם בנאות שעה (כב) לריס
(יג) וכתבו תוקע בלא ברכה כיון ששכור כבר שמעו בהכרה מן
(יד) כדי שלא יתבלבל . אבל הפסק לא היו (כה) דהוא חשוב כן אם
מוכח וכו' . ואם אינו מוכח וליכא אחר שידע לתקוע (כו) י"ל
דמוכח (כז) וי"ל שם אין שם אחר יוכל לתקוע על סדר ברכות
ואם מתפלל מתוך הסדור והמהור לבויע דיוו כמובטח: (מז) רש
וכנ"ל: (מז) ודוקא וכו' . דאם חיישין שיבבלכל ולא יוכל לחזור
לדמוכח לחד דמעומד לשם גס הסדרים מכליות לחלד
המיות: (רי) להקרות . המתפלל שקרית מקרא להתוקע (ל) ובמק

הלכות ראש השנה סימן תקפה תקפו

במלה כדי שלא יטעה ויכון הוא : ה' יהנוש שבר לתקוע שופר ברה או כדי להתפלל או לתרגם בשבתות וי"ט (יט) אינו רואה מאותו שבר סימן (ח) ברכה :

תקפו דיני שופר של ר"ה. ובו כ"ג סעיפים :

א שופר (א) של ר"ה (א) מצותו (ב) בשל איל (ג) יוכפוף (ד) יזריעבר כל השופרות כשרים בין פשוטים בין כפופים (ה) ומצוה בכפופים יותר מבפשוטים (ו) ושל (ז) פרה פסול בכל גוונא (ז) יוכן קרני רוב החיות שהם עצם אחד ואין להם מכפנים זכרות פסולים (ח) (וכן שופר בשם הרמב"ן

ו מכריז ד' פרוטות
אין כסף סי' ברכה
לעולם וחד מיניו
כשר מהרמב"ן
פסחים י'
א מירמל דר' אביו
ר"ס ע"ז ב מירמל
דר' לוי שם דף כ"ו
ג משנה שם ד טור
בשם הרמב"ן

שערי תשובה

באר היטב

ד"מ. גם תקיעה ראשונה יקרא לפניו. של"ה עסי ק"ח סי"ג. פסע א' לא היו יכולין לתקוע והסך השופר וקרא לתוכו ויהי נועם ושוב יכלו לתקוע. מט"מ. מהר"ל. וטוב שהיה התקוע יודע לכיוון הסודות ואם לא היו עכ"פ יהיה המקרא יודע ובמקרא יכוין לסודות. ט"ה ע"ש : (ח) ברכה. אכל איסורא ליכא ועיין ט"ו : (א) מלכות. ויש לו דין הידור מלכה עד שלש כמו נבי לולל סי' תרנ"ו ע"ש. ועי' ט"ו ס"ק א' ונת שבות חכם לבי סי' ל"ד : (ז) פרה. וה"ה שור מפני שנקראו קרן ולא שופר :

בחי"ם שכתב בתלוי בלש רוב מוב"ב. או רוב מעינים אף שקללתם מסכימים לכוזו הדיון עם המעכבים כי אוליין כתר חיוב ופסור מלך הדיון ואף שנובין לפ"ע מ"מ אין העני מחויב לכוזו אפי' מעט יותר מהרמב"ן כו' ע"ש ובס כתב שאם השגה שנתליו חומרים שאם חזקיהם לא יתליו יתנו עמו ש"א ולא רק אם הם מתנים כך תלוא קיים שאינם מתחייבים להעמידו להכריעם ואם התקוע מכיון להוליו בל אלו ולא אלו בודקין לא ילאו ואם יעטור על התלוי ויכוין להוליו כל השומעים י"ל דכל השומעים לא ילאו דמיקרי התקוע מלך דמה עיין תוקע שלחיות שברי א"ל שיתקע כ"א בעלמו שאלמד דשלוהו

ברכה לתקיעה ולומר שזה מיקרי לזכר התקיעה קשה הדבר שאין זה פסול דדוקה עכ"ל וענינ' י"ל כיון שלא היו יכולים לתקוע בע"פ שהיה לזכר הפסוק גדול לכת ליקח שופר אחר ויכילא ויכלא"ה היו לזכרם ברכה ברכה וטוב עתה שנקראו ויהי נועם בלאת ברכה ברכה ע"ש : (בש"ע) הוטל שבר כו'. ועיין בסי' כ"ה בלש היזכור לזכרם לשלם לש"ע ע"ש סוף כ"ג ויה"ה לתקוע ויכילא בו ועיין ברי"א כאן בשם ספר בני יהודה כנפך שם י"ג ב"ב ולד"ק לתת שבר הדבה להגיד תוקע מרחוק וס"ה רוליס וס"ה מעכבים אין לומר בזה עי"ל בחר הובא והמיעוט כופין את המעכבים ואם המעכבים עשמו משום שם עינים אין כופין לזכור דובר הכתוב והשגה יתנו כל הלכך ע"ש ודלא כחיות יאיר סי' קפ"ו שילד בזה ע"ש ועיין

משנה

שכח כ"כ שטעה. פסם אחת לא היו יכולין לתקוע והסך השופר וקרא לתוכו ויהי נועם ושוב יכלו לתקוע [מ"א בשם מהר"ל] ועיין בדגול מרובה שזה דוקא בתקיעות דמעומד אבל בתקיעות מיושב הוי הפסק גמור בין ברכה לתקיעה ועיין בשע"ת שמיישב ק"ת ד"ז ומ"מ לכתחלה ברה לע"ד שאינו כדאי לשנות בן ואם הולך ליקח שופר אחר א"ל לחזור ולכרך כיון שהיה מונח לפניו על השולחן (ל"ב) מסתמא דעוה היה על כולם. המקרא והתקוע ראויה להם שלמדו היטב דיני השופר וסדר התקיעות כי לפעמים מליזה סיבה נוטל טעות בסי המקרא או בשגגת התקוע ולכך יודע איך לעשות אם לתקוע להלן או לחזור לראש הסדר [מט"א] : (יט) אינו רואה וכו'. עיין לעיל בסיומן ש"ו ס"ה ובמ"ב שם :

(א) של ר"ה. לאסוקי כהעניית שתקועין ג"כ בשופר (א) בל בעינן של איל בסוף : (ב) בשל איל. לזכר עקידת יצחק. ובכלל זה (ב) גם כבשה נקבה (ג) אלא דהמהדרין ביותר נוהגין לחזור אחר של איל דוקא דהוא זכר עסי לאיל של יצחק : (ג) וכפוף. לסיומן שיכפפו לבס' למקום : (ד) ובזריעבר כל השופרות וכו'. ר"ל אפילו של שופר בהמות או חיות ומ"מ ביש לו שופר של חיה ועו יקדימו לשופר של יעלים (הוא מין חיה) ושאר חיות (ד) דהוא קרוב למין שה יותר כדכתירי שה כשבים ושה עזים ואיכא זכר ק"ת לעקידת יצחק :

שער הציון

(א) נלמד מהכ"ל בסיומן ר"ל במ"ב סק"ז ע"ש : (א) ויש אומרים דבתענית דוקא בפסוק לכתחלה לדעת ר' לוי כדי להלך בין תקיעות. ה' ל' חלעיות עיין בחידושי הרשב"א שמתקן בזה ומ"מ י"ל דאף אם נמא דדעת ר' לוי כן הוא מאן לימא לן דהלכה כן הוא דילמא הלכה כסתמא דמתניתין דשל תענית בזכרים כפופין וגם ברי"א לא העתיק מירמל דר' לוי כלל לענין תענית של כל השנה מזה משמע דס"ל להלכה כסתמא דמתניתין. ואולי עוד דסבר דדעת הרמב"ם דבתענית מלוא להרעי בחוללות לבד ולא כדעת הרשב"א דבתענית או שופר או חוללות. סוף דבר עכ"פ אין לו להקפיד בתענית על פשוטים דוקא : (ב) ט"ו וא"ר ומטה אפרים : (ג) ט"ו : (ד) פסוק וכו' מט"ו : (ה) טור וכן מבואר ברי"א ור"ן וריב"א : (ו) שם וכן העתיק כמה אחרונים : (ז) וכלשון הש"ס מלוא כפוף : (ח) ריב"א ר"ה כ"ו וכו' שארי מפרשים : (ט) ב"ח ואע"ג דלפי מה שמבואר בריב"א וכו' שארי מפרשים דאפילו לכתחלה יכול ליקח של שבר מינים אם הם פסולים א"כ אין מוכח ל"י להסיר דמיס' מ"מ אין לרחות דברי הב"ח בשלדק לזכ דעת הרמב"ם דאילו הוא לעטובא א"כ הוא עכ"פ הידור מלוא ועיין ברי"א ויסק ובחמד משה : (י) תוס' דף כ"ו ד"ה חזק וכו' וריב"א שם : (יא) כן מטאר ברי"א ובזריעבר בשם הרמב"ן : (יב) כן כתב במטה אפרים ופסוק : (יג) ה"ל : (יד) עיין ברי"א ובזכר"ל וב"א וגם ברי"א עלמו מסתפק בזה ומבואר דלפסר לפי המסקנה טעמא דתענית משום למען תחיה תורת ד' בפד וכו' דלא ייכא זה בשופר שהוא תשמיש מלוא בעלמא : (טו) מטה אפרים :

מזהמה (ג) הטמאה פסול (ר"ן פ"ד דר"ס): ב (ד) (ט) הגולה שופר ותקע בו יצא אפי' לא נתייאושו הבעלים ממנו: ג' לתקע בשופר (י) של עבודת כוכבים של ישראל לא יצא (יא) שאינה במלה עולמית ובתותי מיכתה שעוריה (יב) אבל בשל עבודת כוכבים של עובד כוכבים וכן במשמשי עבודת כוכבים של עובד כוכבי' (יג) לא יתקע ואם תקע בו (יד) יציא (טו) * והוא שלא נתכוון (ס) לזכות בו אבל אם נתכוין לזכות בו לא יצא (טז) דהוה ליה עבודת כוכבים של ישראל

התוס' בשם ר"ח בתולין ד' ג"ט וא"כ אינה בהמה טמאה וגרלה לע"ד דליכרי שולדתו בהמה טמאה והואל מן הטמא עמא כדתין בפרק דבכורות ו ה'ה"ל שם מסיק' ו ד'ביתא חולין פ"ט וכו' שפירשו התוס' והר"ם שם ח מיומאל דרב יהודה ר"ה כ"ח וכו' שפירשו התוספות והר"ם שם (ס) דמלוא לאו ליהנות יתנו' ט שם בתוספות והר"ם וס"ט

באר היטב

(ג) טמאה. מה שהקשה ר"מ רבנ"ש דבהמה טמאה אין לה קרינס ע' אחרונים ובש"ת חות יאיר סי' ג' וב"ד סי' [פ] ובפר"ח סס סי' פ' ס"ק ד' וע' ביד אהרן באורך: (ד) הגולה. ומ"מ לא יברך עליו. ומותר ליקח שופר רבירו בלא דעתו ולברך עליו מ"א ע"ש. ואם נסדק בתקיעה פטור. הל"ק ע"ה ח"א סי' ע"ט: (ה) לזכות. דהיינו שלקחו מן העובד כוכבים וא"ל שהעניינים יכולים לכוף הכ"ז על מדת כדוס שזו נהנה וזה לא חסר ואין ראשית להתנות יש לחלק וגם כי מפני חקוקן העולם אין לעשות כן דל"כ יפסדו כמה וכמה מן הגבור בשכירות החזן וכדומה ויחסינו שיראוי ה' ויהיו שוכרים וס' יאלו בזה ע"ה"ט:

(ג) טמאה. ועיין בש"ת חות יאיר סי' כ' שכתב בענין זה ליושב דברי הה"ס שהוא מדברי הר"ן ע"ש ועיין בפר"ח כ"ח וביו"ד סי' פ' ובכ"ז מ"ש בזה ועיין בשאלת יעבץ ח"א סי' נו"ן דקריי הגופל' הס פסולים לשופר דטעמו שאנו קורין הוא שור הכר דקיי"ל שהוא בהמה עיין ביו"ד סי' פ' וא"כ פשיטא דפסול ע"כ שחמה ג': (ד) הגולה. עכ"ה"ט ובר"י כתב בשם ר"י מלכו בתשובה כת"י דאם תקע שלא ברשות ונסדק חייב לשלם דהוי שואל שלא מדעת ויאל י"ח דק"ל גול שופר ותקע יאל ואם לקחו ברשות פטור דה"ל מזה מחמת מלאכה והתקיעה עומדת שנסדק אם מיד שתק יאל ואם סיים התקיעה בלאו שופר לשם גמרא דידן יאל ולפוס הירושלמי לא יאל דתתלה בעי' שופר ע"ה"ט (ס) לזכות. עכ"ה"ט ועיין בג"כ ק"ה בל"ס מכר פ"ג וקאם שופר דגמרי' אין תוקעין זו ואם בשעת שמכר משך הקונה תתלה

משנה ברורה

בשופר הראשון (טו) ולכו"ט שופר של נכילה וטריפה כשר לתקוע בו: (טז) הגול שופר וכו'. ואינו דומה ללולב ומלה וליזית הגוללים לפי שמלות השופר אינו אלא השמיטה לבד (יו) ואין בשמיטה קול דיני גול שרי בשמיטתו אינו נוגע בשופר כלל ולפיכך אע"פ שתקע בו בליסור גול כיון שבטקיעה המלה דהיינו השמיטה אין בה איסור גול יאל י"ח וכו' בשתקע (יח) אבל לבתחלה חסור לתקוע בו בע"כ של בעל השופר ואפילו נתייאשו הבעלים ממנו ומכש"כ (יט) דאין לברך עליו משום בלוע ברך וגו'. ועיין לעיל סימן י"א סי' בכה"ל דאפילו היה יאוש ושינוי רשות או שינוי מעשה ג"כ אין כדאי לברך. וכתבו האחרונים דמותר לטעול שופר של חבירו בלא ידיעתו (כ) ולתקוע דנתיאף ליה לאינו למיעבד מלוא בממונו וכודאי היה מתירא

ורשאי לתקוע בו (כא) כל המאה קולות אע"פ שאינו מודיא כיון שנהנו כיון שנהנו לא ימחה בזה: (יז) של עכו"ם שיראל. כגון שעבד לשופר. וה"ה (כג) כשישמש בו לפני הע"ז שלי שתקע לפניו: (יא) שאינה בטלה. ר"ל דכיון דא"ל בשום פעם שתיאף ניתרת וע"כ לאיבוד קאי לשרפה או להוליכה לים המלח הרי הוא כמו שאינו (כד) ולא עדיף משופר כשר ורק שאין בו שיעור גדלו שהוא פסול וכ"ס הכ"ז (יב) אבל וכו' של עכו"ם. כגון (כה) שמאל שופר ע"ז של נכרי או שמאל אותה ממנו: (יג) לא יתקע. משום דמארי. ואפילו בנתבטל ג"כ חסור לבתחלה (כו) לכמה פוסקים: (יד) יאל. אפילו (כז) קודם שנתבטל והטעם דכיון שאפשר לבטלו דכיון ע"ז של נכרי שנכרי מצי מבטל ל' לא שייך ביה לומר הרי היא כמו שאינה דאפשר לא תבא כלל לידי שריפה וז"ל משום שנהנה מאיסורי הנאה (כח) ג"כ לא חסור דקיום מלוא לא מיקרי הנאה הגוף אלא הוא גזירת מלך. ופשוט דאם אין לו שופר אחר תוקע בו לבתחלה כדי שלא לבטל המע"ט: (טז) והוא שלא נתכוין לזכות בו. בשעת שמהלך והגבירה מן הקרקע אלא הגבירה רק כדי לזכות בו ועיין בזה"ל: (טז) דהו"ל של עכו"ם לא ישרא. ואע"ג דישראל לא עבד מ"מ אין לה בטול כיון דעכשו היא שלי שיראל (כט) ויש שכתבו דלא קאי רק אעבודה וזה של עכו"ם אבל לא אמשמשי ע"ז אמשמשי ע"ז של עכו"ם אפילו בלא ליד ישראל לא מחמירין בזה כולי האי ויש להם

שער הצינון

(טו) אחרונים: (יז) פוסקים: (יח) ב"ח ופר"ח: (יט) מג"א ור"ה"ט ומטה יבדל וכן מלמד בתמיד משה בסיומן תר"ל ודלא כפר"ח. ומיכו אף לדידיהם אם קנה שופר גול לא יתקע בו אם יש לו אחר דהוי לו לה בעשה סניגורו קטיגורו דמכוח הירושלמי ע"ש בדבריו: (כ) ועיין לעיל בסיומן י"ח במ"ב סק"ז ענין עליית ור"ה לענייני דדוקא בזהו מקום אלא להוליכו מזהו לביה"כ או אפסא אסור דאפשר שמתקד עליו ויהי גול ועיין עוד שם ס"ל בשם הפוסק: (כא) משה אפרים: (כב) ריטב"א ר"ה ד' כ"ח: (כג) ב"י וי"ד סי' קמ"ו: (כד) פוסקים: (כה) ב"ח ופר"ח וכו' כריטב"א דה"ס שאלו ואף דע"כ שאינה הוא חייב בחברות ע"כ דע"ז אינו נחשב כשלי של יאם מהני ליה בטול או כמ"ס הדגמ"ת דכיון דאין לעט"ס דין שומרים ממילא אינו חייב הישראל בחברות: (כו) והוא בענין דלא איפשר לפרוץ התוספות בע"ז דף מ"ז ד"ה מי מאים וכן דע"כ ריטב"א ר"ה כ"ח בשעת רש"י וכו' כ"ח כ"ח בשם הראשון בע"ז איננה דהר"ן והרשב"א בסוכה (שהוא ג"כ להרשב"א כידוע) הכריעו דלשית רש"י בענין מותר לבתחלה וז"ל. אך שיהיה יש להחמיר בזה משום דכן משמע דעת רמ"א לקמן כפי' תרמ"ט ס"ג ע"ש וכן משמע הכרעת מ"א בסק"ל ומטה יהודה ע"ש: (כז) רש"י וכו' הפוסקים: (כח) גמרא: (כט) עות' תמיד ב"ח

הלכות ראש השנה סימן תקפו

נמ 117 באר הגולה

לתקוע בו אפי' תקיעה של מצוה: ו' יהיה קולו עב מאד או (כה) דק מאד כשר שכל הקולות כשרים בשופר: ז' (כו) אם ניקב יאם לא סתמו (כו) * אף על פי שנשתנה קולו כשר (כה) (מיו) אם יש שופר אחר אין לתקוע בזה כי י"א * שאין לתקוע בשופר (ח) נקוב כל בו ותשובת הרא"ש (כט) יואם סתמו שלא במינו אע"פ שאינו מעכב את התקיעה לאחר התימה שחור קולו וכלשנה קמא דר' יוחנן טור בשם הגאונים ורמב"ם בפ"א

שערי תשובה

בזה דהוי' חליפי תולפין ע"ש: (ח) נקוב. ועיין בשו"ת מהר"י הלוי פלפול ארוך בדברי הרא"ש מעכב התקיעה קודם שסתמו וחזר לכמות שהיה ועיין פיד אפרים מ"ש בזה ע"ש:

ביאור הלכה

שהלריך בזה היבדל דגם מלפני ש"ס שם דקאמר אלימא דאשחר מאתמו וכו' משמע ג"פ כרס"י וז"ל: * אע"פ שנשתנה קולו כשר. עיין במ"ז מש"כ דענין שותתיר עכ"פ רובו דאם רובו ארצו ניקב הו"ל ככלול הוא מדברי הב"ח והפרי"ח ועי"ש עוד בב"ח שנתמה על הטור שלא חילק בזה והביא שרבינו ירוחם כתב להדיא דדוקא בשנתתיר רובו (אבל אם לא נשתתיר רובו פסול אם מעכב את התקיעה ע"ש ומשמע דאם אינו מעכב את התקיעה כשר אפילו לא נשתתיר רובו ואולי דהוא חז"ל לשיטתו דס"ל אפילו בנסתם הנקב אם אינו מעכב התקיעה כשר אפילו לא נשתתיר רובו וגם אינו מינו) אכן באמת תמיה לי אם נקב אינו פסול בשופר א"כ דהוא שלם דמי ומאי איכפת לן שרובו נקוב וגבי נסתם שאלי דהתם חתנין מטעם דשופר וד"א מערכ בו או מטעם דהו"ל כשתי שפירות מבוש' בעינין שיהא עכ"פ רובא בלא ריעותא ולא מצמיחין חו במיעוטא שום שו' ריעותא מאל"ה הכא דאין זה ריעותא כלל ולכאורה יש להשיב דלפ"ו גם בנסתם די' לנו שיהא רובו בלי סתימות אבל יכול להיות מלא נקבים וכלאון הפוסקים והמהמר מבוחר דדוקא אם נשתתיר רובו שלם ומשמע דמנוקב פסול אפילו יהיו הנקבים פתוחות בלא נסתמו אבל באמת יש לדחות דפוסקים מייירי בשהיה נקב אחד גדול ונסתם (עיין בדמכ"ן ורא"ש) ועי' אמרו דדוקא בשלא היה הנקב גדול כ"כ שלא יבא רוב שופר שלם דאם היה הנקב למשל ממלא שופר ונסתם א"כ חיי שופר מעורב עם סתימות אבל אה"י דאם היה הנקב מיעוט שופר ונסתם אפילו יש בשאר השופר נקבים ג"כ כשר דהנקבים אינם פוסלים ואפשר גם רבנו ירוחם שהוכיח בענייניו שותתיר רובו ג"כ כוננו שהנקב לא יהיה גדול כ"כ שומך עד חצי השופר דאם נמשך וז"ל אם נמשך עד רובו א"כ הו"ל ככולו והרי השופר פתוח ככולו ואין שם שופר עליו ואם פסלין בנסדק כ"ש בזה אבל בזה נקבים קטנים שהוכיח דהנה אפילו הנקבים על כל השופר מאי איכפת לן כיון שאין הנקבים פוסלין וזבין נקב נקב יש שופר א"כ אינו נסדק. וז"ל מלחתי ברא"ש סימן וי"ו שכתב ואחשוינין בדרייתא וכו' משמע ג"כ בדבוק ע"פ רובו כשר אף שזהו מעכב את התקיעה וגם לא נשתתיר בו שיעור שופר ובדרייתא מלחתי שכתב ואם לא סתמו כלל לדברי הירושלמי כשר ואפילו נפתח רובו ויש בו שיעור שופר שכל הקולות כשרין בשופר אבל לפי גמרא דילן יש להחמיר ולדון כפלא סתמו כלל לפסול אם מעכב התקיעה שלא אמרו בגמרא דילן שכל הקולות כשרין בשופר אלא כשהוא בעצמו שלא מחמת ריעותא עכ"ל ומשמע מזה דבאין בו שיעור שופר גם לירושלמי יש להחמיר דלא כהרא"ש ועוד נשמע מיהם דבאין מעכב התקיעה גם לגמרא דידן יש להקל אף שנסתם רובו אם נשאר בו שיעור תקיעה:

* שאין לתקוע בשופר נקוב. בב"י הביא זה בשם כל בו ותשובת הרא"ש ובאמת נמלא זה גם בפירוש המשנה להרמב"ם וז"ל ואם ניקב יש בו דיעים והוא כי הוא לרין לתסות הנקב וכו' ומשמע דבידור שהוא מפריש המנהג פסירוש השני על הכל בו שהוא בב"י ע"ש וכן בריב"א כתב שהבבלי חולק על הירושלמי בזה ולהבבלי אם לא סתמו כלל פסול אם מעכב דבאין בו שיעור שופר אלא כשהוא בעצמו שלא מחמת ריעותא עכ"ל ומשמע מזה דבאין מעכב התקיעה גם לגמרא דידן יש להקל אף שנסתם רובו אם נשאר בו שיעור תקיעה:

שער הצינן

(מט) אחרונים (פ) מייירי שהוכיח בפת הנדר שם שופר כגון קונס שופר של פלוגי לתקיעתו עלי' דאל"ה הוא דבר שאין בו ממש: (נא) מט"ל: (נב) גמרא: (נג) כ"י בשם רא"מ וכו' ש"א: (נד) ב"ח ופרי"ח: (נה) ואפילו הוא שופר ארוך בעינין שיהא רובו שלם [כ"מ בפרי"ח]: (נו) והיינו דוקא בארצו אבל ברחוב אפילו אם ניקב רוב הקופו כיון שנשתתיר ממקום שהוא ומעלה שיעור תקיעה שלם כשר ודלקאיה ב"ש ענין נסדק ואם ניקב רק מיעוט הקופו אפילו לא נשאר ממקום שהוא ומעלה שיעור תקיעה ג"כ כשר [ב"ח ופרי"ח]: (נז) כן מוכח בכל בו שיעת הדעה הו': (נח) מ"א בשם הכל בו: (נט) כן משמע בכל בו: **הפסוקים** **הוא המס' שנתתה קולו וכן מלחתי בריב"א דדוקא במעכב התקיעה לא** **ה"א שרי אף לתלמודא דידן ע"ש וכן משמע מאל"ה בסק"ח ע"ש: (ס) עיין בב"י:**

באר היטב

עט"ז: (ח) נקוב. אפילו נשתתיר בו שיעור תקיעה משום שקולו פסוט. כל בו מ"א. וע' ט"ו ופשוט דנסדק אינו בכלל זה וזונו

משנה ברורה

שכלל בשבועתו לאסור עליו בשמיעת כל תקיעה דמשמע אפילו בתקיעה על רשות וזוהו חל שבועתו ככולו לאסור גם בשל מלוא וישתדל להחיר שבועתו. ואפילו גבי נדרים (מט) אם אסר עליו לשמוע שופר ופלוני אינו נפקע בזה ממלאת תקיעת שופר ורין לבקש איש אחר לשמוע ממנו שופר ואם לא ימצא אחר (נ) אסור לשמוע מאיש זה (נא) אפילו אסר עליו שבועה שאינו כששבע לבטל את המלוה כששעה שילא שבועה מפיו לא היתה לבטל שהרי אינו מלווה לשמוע מאיש זה דוקא: (בה) דק מאל. וה"ה אם היה (גכ) גרוד ויבס: (בו) אם ניקב וכו'. אקדים לזה הסעיף הקדמה קלרה והוא. איתא בגמרא ת"ר ניקב וסתמו בין במינו ובין שלא במינו פסול ר' נתן אומר במינו כשר שלא במינו פסול. וכתבו הפוסקים דקיל' כר"י במינו כשר שלא במינו פסול ר"י במינו היינו דוקא כשנשתתיר רובו של ניקב והנה בביאור הסוגיא יש דיעות בין הראשונים הרמב"ם וסביעתו מפרשים דר"י קאי אלאין מעכב התקיעה דהיינו אחר סתימה חזר קולו לכמות שהיה תהלה קודם שניקב ואפ"ה אין כשר אלא במינו נמלא בעינין תלפת למעלותא אינו מעכב התקיעה ובמינו ונשתתיר רובו אבל אם חסר אחד מאלו פסול זו היא הדעה ראשונה שהובא כאן והרא"ש וסביעתו ס"ל דר"י קאי רק אמעכב התקיעה ואפ"ה כשר במינו ובשאינו מעכב אפילו שלא במינו כשר אם נשתתיר רובו וממילא לפי ביאור זה הוי לקולא דלא בעינין אלא תרתי דהיינו מינו ורובו ואפילו מעכב או רובו ואינו מעכב ואפילו אינו מינו וזהו שסיים המהמר לקמיה ואם הוא שעת הדחק וכו' היינו שאז יש לסמוך על הרא"ש וסביעתו: (בז) אע"פ שנשתנה קולו כשר. שכל הקולות כשרים בשופר וכו' והיינו אפילו למעלה לדעת המהמר וכתבו הפוסקים דאפילו (גכ) לא נשתתיר בו שיעור תקיעה דהיינו טפה שלם בלי נקבים נמי כשר (נד) ומ"מ כתבו האחרונים דאם היה (נה) רובו של שופר (נו) נקוב אפילו נשתתיר בו שיעור תקיעה שלם ג"כ פסול דרובו ככולו ועיין בבה"ל: (בח) מיהו וכו' כי י"א וכו'. ס"ל דשופר נקוב פסול כמו שופר שנסדק ויש לנו לחוש לדעה זו ולכתחלה (גח) ואפילו נשתתיר בו שיעור תקיעה למעלה לזד הפה שאין בו נקב כלל ומ"מ משמע (נט) דגם לסבדא וזו היינו דוקא היכי שהנקב מורגש בתקיעה שהקול נפסם על ידו ונשתנה קולו אבל היכי שקולו לול אין נקב בזה חשוב ותוקעין בו לכו"ע: (בט) ואם סתמו וכו'. ר"ל דאע"ג דכשלא סתמו כשר לדעת המהמר כשסתמו גר' טפי דכשסתם בשאינו מינו א"כ אינו שומע קול שופר בלחוד רק קול

התקיעה והנה ראיתי ק"ת פלא בדברי הפ"ג בענייניו דבסק"ז במש"ל מדרד דאפילו הוא אפילו באופן זה אין לתקוע בו לכתחלה ובסק"ט מדרד דאע"פ

מי שאומר שאינו בשר אלא * כשדבקו (מו) בעצמו שחימומו באור עד שנפשר וחבר קצותיו זה עם זה ואם נסדק כולו אפי' מצד אחד פסול 'האפי' (יא) חממו באור וחבר סדקיו זה עם זה : מן (טז) * נסדק לרחבו (ג) במיעוטו כשר (גא) ברובו פסול אא"כ (גב) נשאר מהסדק (גג) בלצד פיו שיעור תקיעה (נד) דהיינו (יב) * ו' גודלים וכשנשתייר בו כך כשר (גה) אפי' אם מעכב את התקיעה יוש מבשרים בנשתייר (נו) אפי' שלא לצד פיו : י (נז) דריבך שברי שופרות זה עם זה ועשה מהם שופר פסול (נה) 'האפי' אם יש בשבר שבנגד פיו שיעור שופר : ונהגות מייטות וכן נראה מדברי הרמב"ם ג בעל העטור ור"ן גיאות ד משני שם ה טור

באר היטב

(יא) חממו. ואם נשתייר בו כ"ש כשר אם דבקו. ב"ח מ"א : (יב) ארבעה. ב"חם בינוני ונענין במקום הרחב ע"י סי' י"א ס"ד :

ביאור הלכה

הדבק ניכר בין הדבקים ובניקב מיידי שם שסתמו כחתיכה אחרת [הר"א] וכתב שם סקרן נחלל אורחא דמילתא קאמר וס"ל אם סתם הנקב בדבק ושיקב הטעם כיון דחבר הוא מייבך עכ"ל ועיין בפ"א דלד קאת דלף נקב ש"ס חסרון אם הוא קטן [ב"ל שקטן מאלד] ויכול לתן שם דבק הוי כמיו ור"ל כיון שאין מייבך :

* בשדבקו בעלמו. עיין מ"ב מה שכתבנו ומ"מ אם נשתנה קולו וכו' הוא מנעם אפרים ומשמע מלפני זה דלם לא נשתנה קולו אם כבר תקע בו א"י לחזור ולתקוע ועל"ד אין להקל בזה כשנסדק רובו דהא גם הוא מודה דכיון לו לחוש להתלה לדרם הרמב"ן דע"י דבק מיקרי שלא במיט וז"ל מאי מהני שלא נשתנה קולו הא עכ"פ איכא תרתי לריעותא רובו ושלל במיט וזכור לא מהני סתמום וכי"ל בס"י וע"כ ודלא לחזור ולתקוע ובלי ברכה. ודע דמש"כ אפילו אם דבקו בדבק זו הוא דעת הר"א והנה להמציץ בדבריו משמע דס"ל דדוקא ע"י דבק אבל אם חממו באור וכדעה ש א"ל להתדבק היעב ומלשון התנחב משמע דס"ל דכ"ס : מהני אם חממו באור ואולי להתחבר לא יוצא ליה למיקט לדורא כותים דהר"א בזה דמתניתין סתמא קמי ודבקו משמע בכל גווני דיבור וע"י אמרין דמתניתין מיידי דוקא ככולם אבל אם נשאר מעט כשר :

* ד' גודלים. עיין בטור דר"ן גיאות כתב גר"ך בזה טעם שזקק וכליגא דכריתא כדי שיראה מלאן ומלאן דנכרת מזה דהשופר ארון מיידי והוא חלק עליו דדי בטעם מלומד ודע דגם ר"ח שדכריו דברי קבלה כתב ג"כ בפירושו בפרק המפלת לדרוך טעם שזקק וכפי הגרסה בדים לא בש"ס שם ע"ש וכן משמע בכל בו שהוא מקובץ משה"ל ראשונים שכתב וז"ל במסכת ג' דה"ס דברים שיעורין טעם השזקק ע"ש וכן רבינו מנחם בפירושו להרמב"ם כתב ג"כ דכל הוי ס' דברים דפרק המפלת שיעורין בטעם שזקק. ודע דהר"א בסוגיין מובא ששיעור זה אינו אלא מדברין כדי שלא יאמרו לתוך ידו הוא תוקע אכן מדברי תוס' בוכה דף י' מוכח דס"ל דשיעור טעם הוא מן התורה שברי אמרו דלא תשיב בהמפת רק שיעורא דאורייתא ע"ש וכן הוא משמעות לשון רש"י ב"ר דף כ"ה גבי שופר של עיר הנדחת ע"ש. ודע עוד דלף להר"א דשיעורא דטעם הוא מדברין מ"מ גם לדידה לריך שיעור מן התורה כדי שיסיר אפשר לתקוע בו עכ"פ :

דכריתא כדי שיראה מלאן ומלאן דנכרת מזה דהשופר ארון מיידי והוא חלק עליו דדי בטעם מלומד ודע דגם ר"ח שדכריו דברי קבלה כתב ג"כ בפירושו בפרק המפלת לדרוך טעם שזקק וכפי הגרסה בדים לא בש"ס שם ע"ש וכן משמע בכל בו שהוא מקובץ משה"ל ראשונים שכתב וז"ל במסכת ג' דה"ס דברים שיעורין טעם השזקק ע"ש וכן רבינו מנחם בפירושו להרמב"ם כתב ג"כ דכל הוי ס' דברים דפרק המפלת שיעורין בטעם שזקק. ודע דהר"א בסוגיין מובא ששיעור זה אינו אלא מדברין כדי שלא יאמרו לתוך ידו הוא תוקע אכן מדברי תוס' בוכה דף י' מוכח דס"ל דשיעור טעם הוא מן התורה שברי אמרו דלא תשיב בהמפת רק שיעורא דאורייתא ע"ש וכן הוא משמעות לשון רש"י ב"ר דף כ"ה גבי שופר של עיר הנדחת ע"ש. ודע עוד דלף להר"א דשיעורא דטעם הוא מדברין מ"מ גם לדידה לריך שיעור מן התורה כדי שיסיר אפשר לתקוע בו עכ"פ :

דכריתא כדי שיראה מלאן ומלאן דנכרת מזה דהשופר ארון מיידי והוא חלק עליו דדי בטעם מלומד ודע דגם ר"ח שדכריו דברי קבלה כתב ג"כ בפירושו בפרק המפלת לדרוך טעם שזקק וכפי הגרסה בדים לא בש"ס שם ע"ש וכן משמע בכל בו שהוא מקובץ משה"ל ראשונים שכתב וז"ל במסכת ג' דה"ס דברים שיעורין טעם השזקק ע"ש וכן רבינו מנחם בפירושו להרמב"ם כתב ג"כ דכל הוי ס' דברים דפרק המפלת שיעורין בטעם שזקק. ודע דהר"א בסוגיין מובא ששיעור זה אינו אלא מדברין כדי שלא יאמרו לתוך ידו הוא תוקע אכן מדברי תוס' בוכה דף י' מוכח דס"ל דשיעור טעם הוא מן התורה שברי אמרו דלא תשיב בהמפת רק שיעורא דאורייתא ע"ש וכן הוא משמעות לשון רש"י ב"ר דף כ"ה גבי שופר של עיר הנדחת ע"ש. ודע עוד דלף להר"א דשיעורא דטעם הוא מדברין מ"מ גם לדידה לריך שיעור מן התורה כדי שיסיר אפשר לתקוע בו עכ"פ :

שער העיזון

(פא) הכר"י ופאטע : (פב) מ"א ור"ל דהא בניקב לחד מ"ד בעינן תלתא למעלותא ועי"ן תרתי והכא שרובו סדוק וגם בלתי מיט א"כ אפילו לא נשתנה קולו איכא עכ"פ רק דלא : (פג) א"ר וס"ל : (פד) משה אפרים וכו"מ מ"א"ד ואפילו אם לא נשתנה קולו אף דכריתא אם תקע בו בודלי ויאל דהשיקב כסברא קמיתא מ"מ שש שופר אחר אין לתקוע בו להתלה [שם במטה אפרים] ועיין ביב"ל. ודע דלא נסדק רק כל שהוא או מיעוטו ודבקו משמע מנעם אפרים דיוכל לתקוע בו להתלה אכן בל"ל כתב דלם יש למלוא שופר אחר בריות אין להקל בזה ד"ס לחוש לדעת הר"ן בשם רבינו יונתן [מ"ט לטלת ע"י] עכ"ס להביא מחוץ לתחום טודלי אין כדאי כיון לדעת השו"ע יאל אפילו בנסדק רובו ודבקו כ"ס מיעוטו] ואפשר דכוונתו דוקא כשנשתנה קולו אבל לא נשתנה קולו אין להתמיר וכמו שכתב לקיים בס"ק י"ח : (פז) דשופר הוא מלשון שופרת שהיא חלולה וכיון שנסדק מצד אחד אין עליו שם שופר [גנוס והעתיקו הפת"א] : (פו) שופרים ואפשר דה"ס אם חתך כסכין ואף ש"ל דע"י סכין מוכרת להיות קאת חסרון בשופר וכו"ל כעין ניקב ג"כ לויא למיחם לפסק המחבר דשופר שניקב כבר ואפילו למלא דמלכרי הנה שישאר רובו שלם היינו דוקא בלויק אבל לא ברובו וכמו שכתב שם הב"ח להדלי : (פז) כלבו וריטב"א וכו"כ ה"טז פקיד : (פח) טור מ"א : (פט) שם במ"א ועיין ביד אפרים ובס"מ י"א בפ"א כתב דק"ל להלכה במקום הרחב : (ס) הר"א : (סא) ריטב"א : (סב) הנה ספרי"ה ספסיס לסכר וזו וכן הריטב"א כתב שיראה לו סכר וזו אלא שלמעשה ראוי לחוש ולהתמיר הואיל שכבר הורה זקן רש"י וז"ל שדוקא כלפי פיו וכן רבינו מנחם בפירושו להרמב"ם נוטה לטעם וז"ל נראה דלף דהמתבר סתם לניקב כדעה א' מ"מ בשעת הניקב יכול לסמוך עליה וכו"ל במטה אפרים אכן בביאור סג"ל כתב שלל הסוקים סוגרים כדעה ראשונה : (סג) ריטב"א וכל בו : (גד) ריטב"א : (זא) כל בו *

שופר אם הפנימי (עו) עורף על החיצון משני צדדיו ונתן הפנימי בפיו ותקע בו כשר. הגם ולי נראה דאפי' אינו בולט בלד הרצב (עח) רק שזה לחיצון הואיל וזולג ללד הפס (עט) ותקע בפנימי ילא כן (ל) (וכ"מ מלשון הרא"ש) (פ) והוא שלא ישנה קולו במה שהוא נתון בתוך החיצון (פא) ואם לאו פסול: **כא** שופר של ר"ה (פב) אין מחללין עליו י"מ אפי' בדבר שיש בו (פג) משום (קו) שבות (פד) כיצד היה השופר בראש האילן או מעבר ההדר ואין לו שופר אלא הוא אינו עולה באילן (פה) ואינו שם על פני המים כדי להביאו (פו) היע"י אינו יהודי מותר דהוי שבות דשבות (פי) איסור תמיכה לאינו יהודי באיסור דאורו"י הוא משום שבות שחולל לשבות מזה תמיכה לאפי' ובאיסור דרבנן הוא שבות דשבות ובמקום מצוה לא גזרו (וע"ל סי' ע"ז): **כב** א"א אינו יהודי הכוא שופר (פז) מחוץ לתחום (מז) תוקעין בו וה"ה (פח) אם עשה (יו) אינו יהודי שופר בי"מ מותר לתקוע

באר היטב

שפירות בפיו ותקע וכיון ללאת בשניהם לא ילא. הלק"ט סי' ער"ה: (עו) שבות. ואם נפל עליו גל של אבנים אסור לטלעל האבנים כדי לטעלו. גמרא עור: (עז) תוקעין. אפי' מי שהובא בשבילו ואפי' לו שופר אחר שאינו של איל וזה שהובא של איל כתב הד"מ דמותר ע"ש ועמ"א: (יו) ח"י. ומיירי ששם מקרן שלו דלא הוי גולד. מ"א ע"ש. וכל הפסולים בראשון פסולים גם ביום ב'. ד"מ רשב"א מ"א:

משנה ברורה

ותקע שנית כדון (קיב) וכלי ברצה: (עז) עורף על החיצון משני צדדיו ונתן הפנימי וכו'. דאז אמרין שנשמע קול פנימי לבד: (עח) רק שזה לחיצון וכו'. דאם הוא מעט קר מן החיצון (קיג) לא ילא לכו"ע דסוף סוף יולא הקול מן שני שפירות: (עט) ותוקע בפנימי ילא. וכתב הע"ז דגם המדבר מורה בזה דמשער הדיון אם שניהם שוים דאז אפשר שישמעו קול הפנימי דכשר אלא משום דקשה ללמנא בשיס דאפשר החיצון בולט מעט וע"כ הכריז שיהיה ניכר הבולטות של הפנימי: (פ) והוא שלא ישנה קולו. ר"ל אפילו לא ישמע קול החיצון הפנימי מ"מ אפשר דהקול נשתנה ע"י שהחיצון ניפשו נמלא (קיד) הקול בה מכה שני שפירות ופסול: (פא) ואם לאו פסול. קאי אראש הסעיף ור"ל אם אין הפנימי עורף פסול (קטו) משום דרוח פיו דוחק בשניהם והוי קול של שני שפירות ושופר אחד אחר דחמנא. ומכל זה אנו למדין דאם תקע בשני שפירות ממש בדודאי לא ילא: (פב) אין מחללין וכו'. משום דחילול יו"ט (קטז) בעשה ול"ת ושופר הוא רק עשה ואינו דוחה: (פג) משום שבות. דחמנא (קין) השוה דבריהם של תורה והעמידו דבריהם בשב ואל תעשה במקום עשה: (פד) כיצד וכו'. וה"ה (קית) שאין מביאין אותו מחוץ לתחום ואין ליקר לתחום כדי לשמע קול שופר וה"ה כל איסור דרבנן (קיס) כגון נפל עליו גל אבנים שאסור לטלעל האבנים כדי לטעלו וכן אם צריך לתקן השופר בחתיכה וכדומה דאסור (קכ) ע"י עזמו אפילו בכלי שאין דרך האומנים לתקן בו דלא הוי בזה רק משום שבות ג"כ אסור: (פד) ואינו שם ע"פ המים וכו'. ומעטם זה ה"ה דאסור לעבור במדבר שקורין פרא"ס או כספינה קטנה כדי להביא השופר או לתקוע שם אכן אם א"א בענין אחר דעת הח"א שמוחרם אם הגוי יעבירה ואין הישראל מסייע כלל ועיין בריש סימן תרל"ט מה שנכתב בזה: (פו) וע"י נכרי מותר דהוי וכו'. ולפ"ו אפשר

שער הציון

(קיב) מטה אפרים והפעם מפני שאין דין זה כבוד עיין בפ"ט ופ"ח: (קג) א"ר וכו' וכו': (קיד) הרא"ש: (קטו) וכתב הכל בו ואפי' דאמרין קדוש ברכוהו כשר לא דמי דהם הכותב מדוכן בו היטב וכו' לא יבא ביניהם אלא שופר א"ל לשבות כד ורבות עובד בין שניהם בהכרח והוי תוקע בשני שופרות: (קטז) גמרא ועיין בר"ן דגמרא קושטא דמילתא נקט ובלא"ה הלא אין עשה דוחה לית רק הוי דכעידנא דמשער לאו מקיים עשה: (קין) פוסקים: (קית) משה עיין בב"י: (קכ) אכל ע"י עכו"ם מותר בזה לדעת המחבר דמותר שבות דשבות במקום מצוה והפ"ח מפקח אף בזה ש"י"ש: (קכא) עיין בד"מ אכן הוא מייירי בגלל כבוד ואין אייריין לענין פלוגא לו שיבא ולכך כתבתי בפנים לשון אפשר: (קכב) מ"א וכו' וכו' מ"א מחלל ד"י"מ מיל גופא הרבס פוסקים סוברים דהוא ג"כ מדרבנן ופסקו לענין יו"ט [עין בפמ"ג ופנ"ח ופנ"ח דע"ה] ע"כ גזעתי דהתם אפשר להחריף אף בזה להביא ע"י עכו"ם וכו' (קכג) מ"א וכתב הפ"ח דלעפ"כ אין לו לתקוע בעזמו ש"י שזולא אחר לתקוע ודלעיל סי' כ"ה: (קכד) וגם אין שייך למיגר שמה ואמר לנכרי להביא לו כדי ללאת בו דלא גזרינן ששם מטה הכאה בעיניה [ב"ה פוסקים עיין בב"י] וכתב בד"מ דאפילו יא לו שופר אחר שאינו של איל יכול ללאת בזה שהוא של איל ומינה דאם שניהם שוים אין לו ללאת בזה שהיה ע"י נכרי משום דליכא מ"א דאסור שופר שהובא מחוץ לתחום עיין בב"י: (קכה) מ"א: (קכז) מטה אפרים ומשום דרבים פליגי שם אהג"ם יו"ט כס"ם תקט"ו כ"מ: (קכז) דאין לתוס שמה ע"י שותק יאמר לעכו"ם לעשות דליכא למיחש שיחטא ויעשה מזה בעצרה [הגר"מ]: (קכח) מ"א וכו' ועיין בזה שלם שדעתו דכלל גווי לא מקרי גולד דמשערקא הוי קרן והשתא נמי קרן איקרי ע"ש: (קכט) אחרונים: (קל) מטה אפרים:

הלכות ראש השנה סימן תקפו תקפו

ב משנה שם ד' **בו :** כג (פס) ייכול ליתן בתוכו מים או יין לצחצחו יאכל מי רגלים אף בחול אסור ל"ג ג כרייתא שם דף ל"ג

א משנה ר"ה כ"ו וגמ' שם ב כפ"י רש"י ורמב"ם ספ"ב

תקפו דין התוקע לתוך הבור . ובו ג' סעיפים :

א "התוקע (א) בתוך (ה) הבור (ב) * או בתוך המערה (ג) אותם העומדים בתוך הבור והמערה יצאו (ד) והעומדים בחוץ יאם קול שופר שמעו (ה) יצאו (ו) * ואם קול הבור שמעו (ז) לא באר היטב

(א) הבור . והיינו שהוא נכנין תחת הקרקע כגון מרתף . ונ"ל דאם רובו בנוי למעלה מן הקרקע אע"פ שמקלחו תוך הקרקע שרי .

משנה ברורה

א' בין ביום שני : (פס) יכול ליתן וכו' אע"פ (קלא) דמתקנו בכך כיון דלא מינכרא מילתא דהוי עובדא דחול סכרי מדיחין כלים ביו"ט שרי : (צ) מפני הכבוד . פי' מפני כבודו של מקום (קלק) שלא יהיו מלות בזויות עליו ולכן אפילו אם התוקע מוחל ע"ז ג"כ אסור [אחרונים]:

(א) בתוך הבור . הוא דינא דמשנה (א) וכתבו הראשונים שמשנה זו לצורך נשנה בשעת הגזירה שגזרו האומות שלא יקיימו ישראל את המלות ונתחבלו בזכויות ובמעשרות לקיים : (ב) או בתוך המערה . וזה"ל (ב) מרתף וכה"ג מקום שהוא תחת הקרקע שקול התקיעה מתערב עם קול הבור לעומדים בתוך . ובכנין שרובו ע"ל הקרקע ומקלחו בתוך הקרקע שרי דהיי' שרובו למעלה מן הקרקע לא מתבלבל הקול וגשמע קול שופר אף לעומדים מבחוץ ועיין בה"ל מ"ה בזה : (ג) אותן העומדים בתוך וכו' . דבתוך הבור גופא (ג) אינו נשמע קול הבור ולא דוקא אם כל גופא בבור (ד) אלא אפילו הכניסו רק ראשם לבור כני : (ד) והעומדים מבחוץ . ובזה כולו בתוך הבור (ו) לא יאכלו . וכתבו הפוסקים (ה) דסיבת ד"ז תלוי בעומק הבור

ועל שטח הבור וכמו בורות שלנו שהתלים יוא"ם שיעור אמה או יותר מאל הקרקע ונראה עוד שהדות הוא מקורה מלמעלה וזה שכתב ה"א שם כעין מרתף ולפי' אין סתירה כלל בין הפירושים דגם המפרשים שכתבו דדיות הוא ע"ג קרקע כותהם להתלים העומדים ויואל"ם אכל עיקר הדות הוא כמו בור חסור בקרקע לכו"ס ויחא בזה לשון פירוש הסנהדרין להרמב"ם ב"ד דכ"ב שכתב דאין הבור ודות נראין ע"ג וזה מיושב הכל ופשוט דכזה שיואל"ם הכתלים ממעל לא מו"י להו"ל בכנין ש"ג קרקע סכרי הוא מוטע בנשי הדות שבתוך הקרקע ונראה בזה ה"א דפירוש דות ולהכי הסמך לדינא דדות ה"א דכנין שרובו ע"ג הקרקע שמו"י ליה לבנין וכן נראה שפירש הגר"י דכבריו ע"ג וכן נכון לדינא . ודע דכענינו השמיט הרמב"ם דינא דדות וכתב מערב במקומה והוא כמו שכתבנו דדות הוא ג"כ מקורה מלמעלה כעין מערה . ודע עוד דיש להסתפק במה שכתבנו חומה לעבות קומה תחתיה וזהו דירה גמורה מתחת לקרקע והתלנות הם למעלה מן הקרקע סמוך לארץ התוקע שם מה דינו להעומדים מבחוץ אולי אין הקול מתבלבל שם ומתערב עם קול הבור כמו בבור ובדו"ט ו"ע :

* ואם קול הבור שמע לא יאכל . פיין במ"ב שכבר זה תלוי לפי עומק הבור והסתרחו ממנו וכתב ה"א דלפי' אפילו בתוקע צהב"ז ויש עומדים בתוך קלח רחוק ממנו ים בזה ג"כ שייכות הכתה לפי היתרון מכה"ג ע"ג [ואין להקשות על דבריו ומתניתין דלא אשכח זינא דקול הבור אלא בבור ודו"ט וזהו ואלא איתא ה"א] למיכלל גם צהב"ז בסדיו"ו ולענין עומד מתוך לו בריחוק מקום וכמו דמצינא בסיפא אחריו ביה"ג לענין טוה"ט ומשמע מזה דלא שייכא כלל דינא דערכוב קלא בבית ואפילו בריחוק מקום י"ל דר"ה להשמיעו להיפוך דאפילו בעומד סמוך לו ממש וגשמע קול השופר בודאי יצויר ג"כ דלא יאכל כגון ה"א כיון לנו דדוקא ונראה מה"ט דמפרש קול הבור קול חלוס וקול הנשמה מתוך לבנין ומרחוק אינו כ"כ חזק כמו קולו ונשמע מקרוב ונפגמים אכל לעני' דקול הבור האמור לענין שופר פירושו קול מעורבב וכו'כ"ה דמצינא כסוגיו ליעוס תחתית תקיעה חקיקה דליערכב קלח וקול כזה אינו נשמע מתוך לבנין ש"ג קרקע ואפילו בעומד רחוק ממנו אלא בקול ש"א מתחת הקרקע וכן מלאחי להדיא לבינו משה ח"ל על מה שכתב הרמב"ם בור ומערה אחר המפרש בור הוא בחפירה והוא עגול ומערה הוא מקורה בקריו ומרובעת וזרז אלה המקומות כשארם צו"ע ומכאן או תוקע כגון שמתבלבל הקול ונראה כאילו אחר מדבר כגדו ואחיו העומדים בבור וכו' לפי שהקול אינו מתבלבל להם אלא העומדים בחוץ שהקול מתבלבל להם יותר מאשר בבור וכו' ע"ג . אח"כ מלאחי בכלה בבורים ובמערה יחודא שחולקים ג"כ על ה"א וט"ש במערה יחודא שפסיים דלא אמרו אלא בבור אכל במקומות שום פשיטא דלא שני לן בין עומדים בקרוב או רחוק דכל שמיני להם הקול ועלום קול שופר הם שומעים ואם הם רחוקים יותר גם הקול לא שמו ע"ג ומ"מ למעשה אין לון מדברי ה"א שכל האחרונים שהתקו דבריו להלכה דהשומע קול שופר מאחרי ביכ"ג בריחוק

שער הציון

(קלא) ריעב"א : (קלא) רמב"ם : (א) ר"ן בשם ר"ה גאון וכו' הריעב"א : (ב) מג"א : (ג) מלשון רש"י משמע דשם לעולם נשמע קול שופר אכן מלשון פריעב"א מובאר דמן הסתם נשמע שם קול שופר ונכראה לו דקול הבור שמע בודאי לא יאכל ע"ג ואפשר שגם רש"י ופ"י מודים לזה : (ד) ריעב"א : (ה) גמרא : (ו) ר"ש כ"ט : (ז) רש"י וכן מוכח בש"ס דקאמר דליפסוק בתקיעה מקמי דליעבריה קליה [ועיין ג"כ בבה"ל מ"ה בשם הרמב"ם] וריעב"א בזה אכן נראה כהנ שחשפין אלא קול הבור ואולי ל"ד נקט : (ח) ב"י בשם הרא"ש ומש"כ ויש לומר שם עוד וכו' בלא דעת צ"ח :

הרכות ראש השנה סימן תקפו

סב 128 באר הגולה

יצאו (ח) וכן התקוע לתוך (ז) חבית גדולה וכיוצא בה אם קול שופר שמע יצא ואם קול הברה שמע לא יצא: ב' יום התחיל לתקוע בבור (ט) ועלה חוץ לבור וגמרה יצא שכל מה ששמע בין בפנים בין בחוץ היה קול שופר. הגם (י) וכן אותם שהיו בבור (ג) בתחלת התקיעה (גמרא): ג' השימוע מקצת תקיעה (יא) שלא בחיוב ומקצתה בחיוב או שאומר לתקוע (יב) במתעסק ביון להוציאני ידי חובתי (יג) ותקע ומשך בה שיעור תקיעה (יד) הלא יצא (טו) וי"א (ד) שיצא בשם בעל השיעור ו שם בשם י"א וכן הטור

באר היטב

מ"א: (ז) חבית. אפי' העמוד כתוב. ר"ן מ"א. ואפילו התקוע עלמו שם תלוי בהכנתם על קול שופר שמעו יצאו. עטרת זקנים: (ג) בתחלת. אפי' לא יצא לחוץ יצאו י"ח דשכאם בבור והסופר בחוץ שומע קול שופר ב"ח מ"א. ועי' ס"ק ג' לא כ"כ ע"ס: (ד) שאלא.

ביאור הלכה

כריחוק מקום תלוי לפי הכנתו אם שמע קול שופר או קול הברה ומדברי ר' מנחם ג"כ אין ראיה לגדל דברי ר"ן שט"ס שהוא מפרש קול הברה ב"ע" כגבול הקול אפסר דע"י ריחוק מקום נקרא ג"כ קול הברה ועיין בינו דף פ"ט לא ששמע קול הברה אלא כדי שיהא נראה דולקת ומעות מולות אלא דקול הברה אינו מונח דוקא על כגבול הקול אלא על קול בעלמא לא על דבר ברור ועי' הכל הבור שהוא עומד במגבול הקול ואינו בשמע קול שופר ברור אף הוא בסמוך וסבירא דע"י וס"ד דע"י ריחוק מקום מחוץ לגבין ג"כ אין הקול שופר ברור. ודע עוד דבשם קמחינין אהא דס"ד בתחילת תקיעה בלי סוף תקיעה שם מהא דהתקוע לתוך הבור אם קול שופר שמע יצא ואם קול הברה שמע לא יצא ואמאי ליעוק בתחילת תקיעה מקמים ליערבב קליה ומשמע מזה דיערבו הקול אינו בא בתחילת התקיעה אלא בתחילתה וקשה מנ"ל דהיה שיעור תקיעה מקמי דתחילתה ואלס"ד להעדרב [ולדעת ה"א דלא היה שיעור תקיעה אף להמחל יצא ולס"ד דגמרא אף בלא היה שיעור תקיעה יצא ויחזיקו ויחזיקו היה לדעת ראשונים] ומחזיקו הרמב"ן והריטב"א שיעורו בזה ויתירו להפסד מולא קתי אתי קול הברה הוא אלא קול הברה ששם אף שיהא גם קול שופר בתחילתה ובשיעור אפי' לא יצא אם שמע גם קול הברה וכתבו עוד וי"א קים להו להכמים דלא מערבב קול בבורות אלא לנחל דמאריך טובא ותקע בזה עי' ופי' מירון זה עיקר חש דקול הברה הוא דוקא כהאריך בתקיעות טובא אבל במאריך בכל תקיעה ובכדים רק כפי השיעור שנתנו חכמים לזכא כלל קול הברה האדם מכל הפוסקים דסתמו בזה לא משמע כן ועי' דלס"ד כמירון קמא על הרמב"ן. ודע עוד דלעטע הוא לתקוע בין הכדים או בעיר שמע קול החור ומדסתמו הפוסקים ולא הזכירו דיש ליזהר בענין זה משמע דאין זה עירבוב הקול אלא הקול כגבול אחר שנגמר הקול הראשון:

בשמע קול הברה אבל לא מבחוץ לפנים ולמעשה יש להחמיר (יז) בשלא יצאו לתקוע שנית בלי ברכה אם אינו ברור להם שקול שופר שמע. התקוע שהכנים שופר לבור ותקע והוא בעלמו עומד כולו מבחוץ העומדים בסמוך יצאו לתקיעה (יח) והוא עלמו לא יצא אלא"כ ברור לו שקול שופר שמע. (יא) שלא בחיוב. כגון קודם עמוד הברה ובדלקמן בסיומן תקפ"ח: (יב) במתעסק. להתלמד או לשם שיר בעלמא דלא יצא וכלקמן סימן תקפ"ט (יג) ח"א: (יג) ותקע ומשך ר"ל שהאריך תקיעתו בשבילו: (יד) לא יצא. שהיה עכ"פ (יט) חסר לו התחלת התקיעה (כ) וה"ה גמי אם כל התקיעה היה בחיוב אלא שהוא נכנס בתחלת התקיעה או שיצא מביה"ב בתחלת התקיעה ושוב לא שמע לא יצא אע"פ שהיה שיעור תקיעה במה ששמע וכמאן דשמע חזי שיעור תקיעה דמי: (טו) וי"א דוא. וסבירא ראשונה (כא) עיקר וזריך לחזור ולתקוע ואעפ"כ (כב) לא יצא עליו דספק ברכות

שער הציון

(ט) רא"ה וכן גראה שם דעת הריטב"א עיין שם בפירושו למשה אין להלן שם ב"ה ר"ה גראה לכאורה שפירש שפירש שם מפרשים: (י) ע"י והוסף פירס דליתא אין אלו בקוין להבחין בין קול שופר לקול הברה וכו' הגר"י ומטה אפרים: (יא) כ"כ כספא משנה בשם הר"י עירובין בכוונת דברי הרמב"ם ומסתמך שם דקול שופר (שכא"כ שכן מחבר) שלא כתב התקוע בתוך הבור דמאמע שומע בחוץ וגם דעת הר"ן בעלמו היה כן עי' וכן דעת הכל בו וכ"כ בא"ר בשם מעגלי דק וכן הסכים בפר"ח: (יב) ר"ן בכוונת דברי הרמב"ם ושמתיקו כן רוב האחרונים: (יג) רבינו מנחם ומה שהורה המ"א דלא"ל לנחש וי"א שם יצא השופר תחלה קודם לאזנים ושם רגע אחד באזני פנים קול הברה מבחוץ אינו מוכרח דאין קול מתחלף מקול אלו קול הברה בשיעור חוט השערה [ותדע דהרי אפילו האזע בחוץ והתקוע בפנים אחת בגמרא דמתחלה הקול לזו וכו"ל בזה] וכוונת הגמרא הוא רק שלא יוציא כל ראש מן הבור קודם שמעלה השופר: (יד) עיין במ"א סק"ו דלא והוא אינו לעשמים בסק"ד דמבחין לפנים קול שופר בשמע. ודע דמסקין זה מובחר דליתא קול הברה שיכא אפילו גענין התקוע בעלמו ועמאל דמיתלח הוא דמאות שופר הוא השמיעה ולא התקיעה וכמו שכתב הרא"ה בפ"ד סימן ה' (טו) ב"י ט"ו וזהר שלום ומטה יהודה וכו' הית"ס בהגהותיו: (טז) ב"ח ומג"א ופר"ח: (יז) משע אפרים: (יח) פמ"א ומפ"ס דמ"מ מחויב בדבר מוקרי להוציא אחרים: (יט) וה"ה לענין התקוע בעלמו שאם תקע התחלת התקיעה במתעסק ואח"כ התקינו וגמר התקיעה לשם מלאה ג"כ לא יצא: (כ) פמ"א ומטה יהודה וכו' פמ"א דעתה ה"י לקמן סימן תקפ"ח וייתורל שם בגמרא ברורה ואין לחלוק בין סיה מקלח תקיעה פסולה כמו בתקוע מקלח קודם טעלה עמוד השחר ובין ענייניו בהתקוע כולו בחיוב רק הוא לא שמע בקול דבור רק לפי ס"ד דש"ס דף כ"ח ע"א אבל לפי המסקנא דפי קמאן דנה מקלח וטעלה לא שני לן כלל וכל שלא שמע כולה תקיעה לא יצא וכן משמע ברא"ה בסוגין עי"ש ועיין לקמן בסיומן תקפ"ח ס"ד פא"ב:

(כא) מ"א בשם הפוסקים וכו' הגר"א: (כב) מטה אפרים:

הלכות ראש השנה סימן תקפח תקפט

וזה צריך פשוטה אחרונה * תקיעה אחת מוציאה את (ב) (יב) שניהם: ה' י"ט של ר"ה שחל להיות (ג) בשבת (יג) אין תוקעין בשופר. הסג (יד) ואסור לטלטלו אם לא (טו) לנורך (ד) נוער ומקומו (א"ז) והג"א ס"פ במה מדליקין):

תקפט מי הם הראוים לתקיעת שופר. וכו' ט' סעיפים:

א א"ל (א) שאינו מחוייב בדבר אינו מוציא אחרים י"ח: ב' יחריש שושה (ב) וקטן פטורים וחרש יאפילו מדבר ואינו שומע אינו מוציא (ג) דכיון דאינו שומע לאו בר חיובא הוא. הסג (ד) אבל (ה) שומע ואינו מדבר מוליך אחרים י"ח (ז"י): ג' יאשה פטורה משום דהוי מצות עשה שהזמן גרמא: ד' האנדרונינוס (ה) מוציא את מינו מומטום (ו) אפי' את (ז) מינו אינו מוציא: ה' ימי שחציו עבר וחציו בן חורין אינו מוציא (ו) אפילו עצמו וצריך שיתקע לו בן חורין להוציאו: ו' יאע"פ שנשים פטורות (ח) יכולות לתקיע (ט) וכן אחר שיצא כבר יכול לתקיע להוציאן וכו' מדקאמר גדול ש"מ דלית מלוה ושופר נמי י"ט לו שכל כר שור כשם א"ז העור והרא"ש

באר היטב

וחינו כן דעת הט"ו עיין סס: (ג) שניהם. דוקא כל התקיעה נוכל להשתמש לזה ולזה אבל להפסיק חד תקיעה חזיה לזה וחזיה לזה לא ט"ו: (ג) בשבת. עיין מ"א וט"ו. ודע שהרמב"ם ורש"י ז"ל פלוגי בפי' מקדש ומדינה דהרמב"ם ז"ל ס"ל דכלל מקדש אינו בכלל מדינה ורש"י ז"ל ס"ל דמקדש היינו מקדש דוקא ומדינה היינו ירושלים ושאר גבולות ושמעתי מקדים משם חכמי א"י מהא דאמרין ביומא על מתני' דעשרה נסים נעשו לאבותינו בבית המקדש ופרין בגמרא פתח המקדש וסיים בירושלים וכפי דעת הרמב"ם דס"ל דבכלל מקדש הוי ירושלים א"כ מתי פריך הא בכלל מקדש הוי ירושלים. ועי' יד אהרן שהריכה להקשות עוד: (ד) גופו. וכו' חסור להשתמש בו כלל כמ"ס ס' תרס"ה דהוקעה למזוזה מ"א: (ה) שומע. אפילו לכתחלה יכול אחר לנרך והוא חוקע ב"ה. וחרש ששומע ע"י כלי כמין חלונות חייב בשופר הל"ק סמ"ה: (ז) מינו. דשמה מומטום זה נקבה וזה זכר אבל אנדרונינוס שוין כולם שיש להם זכרות ומקבות כ"ה ברמב"ם בהלכות אישות וכ"כ רמ"א בס' טומטום

שערי תשובה

(עש"ט) אע"פ שנשים פטורות כ"י. וכתב בשאגת אריה ס' כ"ד שו"ת ראו לאיש לתקוע לאשה משתתקת סוף לעולם או אשה לאשה וע"פ ס' כ"ז באסור להוציא לולב או שופר לנרך אשה שחטול לולב או תשמיש תקיעת שופר. וע"פ ס' כ"ז שמוחר להוציא לנרך א"ש

שזכר מקדש ירושלים בכלל ומדינה היינו שאר גבולות אבל ירושלים היינו ירושלים ושאר גבולות ושמעתי מקדים משם חכמי א"י מהא דאמרין ביומא על מתני' דעשרה נסים נעשו לאבותינו בבית המקדש ופרין בגמרא פתח המקדש וסיים בירושלים וכפי דעת הרמב"ם דס"ל דבכלל מקדש הוי ירושלים א"כ מתי פריך הא בכלל מקדש הוי ירושלים. ועי' יד אהרן שהריכה להקשות עוד: (ד) גופו. וכו' חסור להשתמש בו כלל כמ"ס ס' תרס"ה דהוקעה למזוזה מ"א: (ה) שומע. אפילו לכתחלה יכול אחר לנרך והוא חוקע ב"ה. וחרש ששומע ע"י כלי כמין חלונות חייב בשופר הל"ק סמ"ה: (ז) מינו. דשמה מומטום זה נקבה וזה זכר אבל אנדרונינוס שוין כולם שיש להם זכרות ומקבות כ"ה ברמב"ם בהלכות אישות וכ"כ רמ"א בס' טומטום

ביאור הלכה

* תקיעה אחת מוציאה את שניהם. עיין משנה ברורה מש"כ דוקא כל התקיעה וכו' הוא מדברי הט"ו והיינו כשמנרך לכל אחד שיעור תקיעה ומשמע מ"ל"ס דדברי הט"ו קאי לדעת ראשונה שם בסיון תקפ"ו אבל לדעת שניה דלא בעינן כולל תקיעה ויזלין כזה ולענין מלשון הט"ו משמע דדעתו דכזה שצריך להפסיק התקיעה לשנים גרע טפי וכמו דאיתא שם בסוגיא לענין חד גבול דאפילו אם נאמר דדי בתחלת התקיעה או בסופה לכד מ"מ ה"י דלנרך להפסיק לשנים גרע טפי ה"י בענינינו בתרי גברי הינו דלנרך להפסיק לשנים לא מהני אכן בספר נהר שלום חולק על סמ"י ודעתו דאפילו לדעת ראשונה שם וי"א כזה דע"כ לא פלגי בסוף סימן לדליל אלא היכא דתחילתה לא הוי בחיוב אבל אי כולל בחיובא לכו"פ י"א ואין זה ענין לאפסוקי תקיעתא שלא נאמר אלא אחד גבולא שאינה עולה לו לשני תקיעות כיון שנתחייב בקולות מופסקים עי"ש וי"ע:

כדי ללכת בשתייהם ולא י"א אלא בלחם מהם וראוי להחמיר כסדרא זו ועיין ביאור דעה זו בבה"ל: (יב) שניהם. דוקא כל התקיעה נוכל להשתמש לזה ולזה אבל להפסיק חד תקיעה חזיה לזה וחזיה לזה כיון שחוקע תקיעה ארוכה שיש בה כשיעור ב' תקיעות ואחד התכיון ללכת מראשה עד חזיה והשני מהחיה עד סופה לא מהני ולא מירי ללא מפסקין לה להלחין ועיין לעיל סימן תקפ"ו במ"ב ס"ק י"ד: (יג) אין תוקעין בשופר. גזירה שיהא (כד) יטולו בידו לנרך אלא בקי ללמוד ויעבירו ד"א בר"ה: (יד) ואסור לטלטלו. דהוא כלי (כה) שמלאכתו לאיסור: (טו) לנורך גופו. שרונה לשאוב בו מים וכה"ג (כו) ודוקא בשבת מותר דכיון דאין תוקעין לא הוקעה למזוזה מוש"כ ביו"ט אף שאין איסור טלטול בשופר אפילו כל היום

[וכדלקמן בסיון תקפ"ו ב"י ס"ק ב'] (כו) מ"מ להשתמש בו חסור שהרי הוקעה למזוזה וכמו לענין אחרון עיין בסיון תרס"ה: (א) שאינו מחוייב בדבר. היינו שאינו מחוייב בעצם וכדלקמיה אבל אם הוא מחוייב אלא שיצא בהמזוזה (ה) יכול להוציא ואפילו לנרך בשביל הצירו: (ב) וקטן. אפילו אם הוא בן י"ג שנה כ"ז שלא ידעין שהצא ב' שערות (ב) אינו יכול לתקוע להוציא אחרים: (ג) דכיון דליתו שומע וכו'. שהרי אנו מדברין וצונו לשמוע קול שופר: (ד) אבל שומע ואינו מדבר וכו'. ואפילו לכתחלה יכול אחר לנרך והוא חוקע [אחרונים]. חרש ששומע ע"י כלי כמין חלונות (ג) חייב בשופר. (ה) אנדרונינוס שוין שיש להם זכרות ומקבות ואם הוא בכלל זכר גם הצירו הוא בכלל זכר אבל אינו יכול להוציא את שאינו מינו דשמה הוא בכלל נקבה: (ו) אפילו את מינו וכו'. ושמ"ה אם יקרא וינאם שטומטום זה נקבה וחבירו זכר. ואף ביום ב' שהוא דרבנן נקטינן ככל חומרת יום א' ומיזו אף ביום א' אם שמע זכר ממוטום חזיר וחוקע בלא ברכה [פמ"ג]. טומטום ואנדרונינוס אף דהייצין לתקוע מ"מ לא יברכו דברכה הוא דרבנן וספיקא לקולא [וכדלעיל בסיון י"ז ס"ב]: (ז) אפילו עשמו. דלא אהי לז עבדות שבו (ד) ומוליך לז חירות שבו: (ח) יכולות לתקוע. ולא אמרין דכיון דעשירות י"ט חילול יו"ט בתקיעתן (ה) דקי"ל גדול המזוזה ועושה ממי שאינו מזוזה ועושה אלמא דמי שאינו מזוזה ועושה נמי שגר י"ט לו. וה"ה (ו) קטן יכול לתקוע אף לכתחלה כדי שיתחנך וכדאיתא לקמן בסיון תקפ"ו בהג"ה: (ט) וכן אחר שיצא כבר. ר"ל אף שיצא ולא אמרין דכיון שהוא עשמו אינו צריך עתה לתקוע חו עובר משום שכות כשהתקע בשביל דמ"מ קאת מזוזה י"ט לכן תקיעתו כנ"ל:

שער הציון

(כד) גמרא: (כפ) עיין בפיאור הג"א: (כו) מ"א וי"א: (כז) אבל לנורך מקומו מותר [פס"ט ופשוט]: (ח) כדלעיל בסיון תקפ"ב: (ב) מנא"ר בשפ"ס דהוקע דרבא אינו מועיל לענין דאורייתא: (ג) אחרונים: (ד) גמרא: (ה) פוסקים: (ו) מ"א ודלא כב"ב: (ז) מנא"ר בשפ"ס

(י) אבל אין מברכות ולא יברכו להן. הגם והמנהג שהנשים מברכות על מזל עשה שהזמן גרמא ע"כ גם כאל מברכה. לעלמן אבל אחרים לא יברכו להן (יא) אם כבר יאלו ואין חוקעין רק לנשים אבל אם חוקעין לאדם המחויב מברכין לו אע"פ שכבר יאלו כמו שכתבנו ס"י תקפ"ה ס"ב הגם א' (ד"ע) : ז (יב) המורד הנאה מחבירו מותר לתקוע לו תקיעה של מצוה ידוקא בשחיה חוקע (יג) מאליה להוציאו אבל אם אמר לו המורד תקע (יד) והוציאני אסור. הגם ואם אמר קונס תקיעותיו עלי בכל ענין אסור (ר"י) : ח' להמתעסק בתקיעת עופר (טו) להתלמד לא יצא י"ח וכן השומע מן המתעסק לא יצא (יז) התקוע לשורר ולא נתבון לתקיעת מצוה לא יצא נתבון שומע לצאת י"ח ולא נתבון התקוע להוציאו או שנתבון התקוע להוציאו (טז) ולא נתבון השומע לצאת לא יצא ידי חובתו עד שיתבון שומע ומשמיע : ט' שמי שתקע ונתבון להוציא כל השומע תקיעתו ושמע השומע ונתבון לצאת י"ח אע"פ שאין התקוע מתבון לפלוני זה ששמע תקיעתו ואינו יודעו יצא שהרי נתבון להוציא לכל מי (יז) שישמענו לפיכך (יח) מי שהיה מהלך (ג) בדרך או יושב בתוך ביתו (יט) ושמע תקיעות מש"צ יצא אם נתבון לצאת שהרי ש"צ מתבון להוציא את הרבים י"ח :

שערי תשובה

שהוא מכיבין אם תקע אם לא תקע וכן לעומתו וה"ל חולב ע"כ והמח"ב כתב שהוא תפס במונת דס"ד לחומרא מדאורייתא ואין נקטין דרך מדרבנן א"כ כאל אסור וע"ס ס' ק"ח שאסור להוציא השופר לר"ה לזיכרון קטן וגם לחיים ששמע תקיעות דמיושב אסור להוציא לזיכרון תקיעות דמוסף וכן אסור להוציא חולב לזיכרון עומדי ששמע חולב אסור דכבר יאלו י"ח מן התורה ע"ס : (ג) בדרך. עכ"ל וכתב בשם חלקים ס' כ"ט שהקב"ה על מ"ה ה"ה פ"ב מהלכות שופר דליך לזיכרון כוונתו דעיקר המצוה הוא בשמיעה ואפי' התקע משא"כ באכילת מצה כו' דקדש ע"ז מדין תליה דהוי מעשה וע"ס בכתב ליישב זה באורך ובתשו' בן המחבר מבשר עיני לזכרים הסונה במלות ע"ס ומ"ה הרדב"ז ענין סומא ע"י דבשר שומא ס' י"ב הסומא מוליד אחרים בתקיעת שופר ובכל מזל דאורייתא ע"ס :

סומא חייב בתקיעה ואם היה מוחזק לתקוע בכל שנה וסלקוהו אם לא ימלא בקי כמוהו יחזירוהו למנויו. ולכתחלה אין לסלקו מפני שהוא סומא אע"פ שנמלא בקי כמוהו רדב"ז ח"א ס' ג"ט וכנה"ג ועיין ש"ת שער אפרים ס' כ"ו. חוקע שמת ונכנס אחר במקומו וכשגדל בו רועה לרש וזאת אבות עיין הלק"ט ס' ל"ט ועיין בס' קול בן לוי דף כ"ח ע"ג :

משנה ברורה

(י) אבל אין מברכות וכו'. דמהו וליונו בדבר שאינה מחויבת לא מר"ת ולא מדברי סופרים דאשה כמ"ע שהזמן גרמא פטורות אף מדרבנן : (יא) אם כבר יאלו. וע"כ (י) י"א דיתקע להם קודם שישמע התקיעות ביהכ"נ אבל במ"א מסיק בשם מהר"ל שלא יתקע בשלשה שעות ראשונות משום דלא מופקד דינא ואין כדאי לתקוע ביחידות אלא יתקע להן אחר תקיעות ביהכ"נ והם יברכו לעלמן (ח) או שיכיון בלבו שלא ללאת בתקיעות ביהכ"נ ואז יוכל אח"כ ג"כ לברך בשבילן : (יב) המורד הנאה וכו'. כגון ראוהן שהדיר ע"ע שלא יהנה משמעון אפ"ה מותר לשמעון לתקוע לו דמלות לאו ליבתה ניתנו ואין תקיעות מצוה בכלל אסור הנאה שאסר ע"ע משא"כ כשאסר תקיעותיו (ט) אסר אפילו בזה שאינו הנאה : (יג) מאליה אפי' כשאומר מי שרועה להוציאני ידי חובתי יתקע (י) שרי דככה"נ לאו שליחותיה קעבדי : (יד) והוציאני אסור. דכיון דשליחותיה קעבדי יש לו הנאה במאי דעבדי שליחותיה (וא) וכדיעבד יאלו [פמ"ג בשם הפר"ח] : (טו) להתלמד וכו'. ואם מתבון בזה גם ללאת ידי מצוה

כיוכל

שער הציין

(א) לבוש : (ת) מ"א : (ט) דלא גרע ממ"י שאסר ע"ע לזיכרון לזכור לזכור ג"כ אף שלא נהנה מהם כיון שפירש בדידי : (י) פר"ח אם לא שאמר מי שישמע קולי יתקע להוציאני דאסור [בשם הר"ן] : (יא) ומ"מ אינו מבורר דהא כו"ל מצוה הבאה בעבירה ולכאן פוסקים הוא לעיטובא אף דיעבד פ"ן ס' כ"ה וסי' תרמ"ט : (יב) מ"א בשם הרדב"ז : (יג) מ"א : (יד) ע"ז כיומן תקפ"ו וא"ל ובגר"ו וס"א :

במלך

הלכות ראש השנה סימן תקצ

תקצ סדר תראוי לתקיעת שופר. וכו' ט' סעיפים :

א משנה וגמ' ר"ה
ל"ג ב כרייתא
סס דפליגי אמתני'
וכדחתין כרי אבהו
סס ג סס במשנה
כאוקומתא דאבי
וכרייתא ד טור
סס רש"י סס
ההתוספות והרמ"ם
סס ו סס כסס
פרי"ם והרשב"א

א כמנה תקיעות חייב אדם לשמוע בר"ה תשע לפי שנאמר תרועה (א) ביוכל ובר"ה ג"פ וכל תרועה (ב) פשוטה לפניו (ג) ופשוטה לאחריה ומפי השמועה למדו שכל תרועות (ד) של חדש השביעי אחד הן בין בר"ה בין בזה"כ של יובל תשע תקיעות תוקעין בכל אחד משניהם תר"ת תר"ת תר"ת : ב תרועה זו האמורה בתורה (ח) נסתפק לנו אם היא היללה שאנו קורים תרועה או אם היא מה שאנו קורים שברים או אם הם שניהם יחד לפיכך כדי לצאת ידי ספק צריך לתקוע תשר"ת ג"פ (ו) ותשר"ת ג"פ : ג (ו) י"א ששיעור תקיעה כתרועה ושיעור תרועה כשלשה יבבות ידהיינו ג' כחות בעלמא כל שהוא והם נקראין טרומיטין יולפ"ז צריך ליוחר (ח) שלא יאריך (ה) בשבר כשלשה טרומיטין (י"א) דאין לחוש אם האריך בשברים קלת ובלבד שלא יאריך (ט) יותר (צ) מדלי (וכן נוהגין) (מדלכי והג"ט) שא"כ יצא מכלל שבר ונעשה תקיעה וצריך להאריך (י) בתקיעה של (ג) תשר"ת יותר כבשל תשר"ת ובשל תשר"ת יותר מבשל תר"ת ומיהו אם מאריך הרבה בכל תקיעה אין לחוש שאין לה שיעור למעלה וכן בתרועה יכול להאריך בה כמו שצירצה (יא) וכן אם מוסיף על ג' שברים ועושה ד' או ה' אין לחוש וי"א ששיעור (ד) יבבא ג' בראר היטב

(א) בשבר. ר"ל שבר א' דהיינו קול א' לא יאריך כג' טרומיטין דנעשה תקיעה : (ב) מדלי. דהיינו כשיעור ג' שברים ותרועה. דקא תשר"ת עבדינן מספיקא דשמא תרועה דקרא הוא שניהם יחד וא"כ גם התקיעה ל"ל כשניהם יחד וא"כ אף שמאריך קלת בשברים לית לן צ"ח. ובתשר"ת לא יאריך בשברים א' כשיעור ג' שברים מה"ט וע' אחרונים : (ג) תשר"ת. דשמא הוא תרועה תרועה ושברים יחד

ביאור הלכה

* וי"א דאין לחוש וכו'. היינו אפילו לפי שטע' זו דשיעור תרועה לא הוא כ"א ג' כחות בעלמא מ"מ השברים ארוכים יותר וא"כ תקיעה דסימן תשר"ת לא היו פחות מג' שברים והלכך אין לחוש כל שאינו מאריך בשבר אחד כשיעור ג' שברים דאין נעשה תקיעה בתשר"ת כפחות מזה השיעור. והמהדר שכתב בסוף הסעיף ולפי זה אין לחוש לדעה השניה סס והרשב"א הוסיף בעניינו להקל אף לפי דעה הראשונה [ט"ז] ופשוט :

בחודש השביעי : (ה) נסתפק לנו וכו'. מדמתרגמינן תרועה יבבא (ב) אלמא שהוא כקול שאדם משמיע כשהוא בוכה ומיילל ועדיין אין אנו יודעין אם הוא כאלם הנוגה מלבד צדדך החולל שמשמיע קולות קצרים קול אחר קול ומאריך בהם קלת והוא הנקרא גונג והוא דרך הנוגה כחתלת בכייתו והוא מה שאנו קורין שברים או כאלם המיילל ומקונו משמיע קולות קצרות תכופות זה לזה והוא מה שאנו קורין תרועה או אם הוא שניהם כאלה : (ו) ותשר"ת ג"פ וכו'. ואין יולא כמה שתקע תשר"ת דלילמא כונת התורה להודו ומפסיק בתרועה בין שברים לתקיעה אחרונה לכך חוזר וחוקע שברים אחד ומחמת זה העטעם צריך לתקוע ג"כ תר"ת ואין יולא כמה שתקע תשר"ת דלילמא כונת התורה על תרועה אחד והפסיק מתחלה בשברים בין תקיעה לתרועה : (ז) י"א ששיעור תקיעה כתרועה וכו'. דע דבין י"א הזה ובין י"א שמכיה המהדר בסוף דבריו תרומיטין ס"ל דשיעור תקיעה [היינו בין שלפניה ובין שלאחריה] היא כתרועה אלא דמחולקים בשיעור תרועה דלח"ל הוה שיעורו הוא ג' כחות קטנים ולה"ל השני תרועה הוא כשיעור ג' כחות וממילא ג"מ הוא ג"כ לענין שיעור תקיעה : (ח) שלא יאריך בשבר. ר"ל שבר אחד דהיינו קול אחד לא יאריך כג' טרומיטין דנעשה תקיעה. ובין בשברים של תשר"ת ובין בשברים של תשר"ת צריך ליוחר בזה : (ט) יותר מדלי. בשברים של תשר"ת (ג) לא יאריך בשבר אחד כשיעור ג' שברים ותרועה דקא תשר"ת עבדינן מספיקא דשמא תרועה דקרא הוא שניהם יחד וא"כ גם התקיעה ל"ל כשניהם יחד וע"כ אף שהאריך קלת בשברים לית לן צ"ח ובתשר"ת לא יאריך בשבר אחד כשיעור ג' שברים מה"ט דאין נעשה תקיעה בתשר"ת כפחות מזה השיעור. ויתר מתרועה דידן הוא מחמת דנסתפק לנו דשמא תרועה הכתוב בתורה הוא שברים דידן וכנ"ל וממילא התקיעה הוא ג"כ ארוך יותר. והמהדר בדעה ראשונה סובר כיון דבסדר תר"ת התקיעה רק כתרועה ג' כחות קטנים תו אין להאריך בשבר אחד לעשותו כעין זה : (י) בתקיעה של תשר"ת וכו'. דשמא הוא תרועה שברים ותרועה תשר"ת ל"ל יולא וגנח ושיעור תקיעה הלא הוא כתרועה [ולפי דעה זו] (ד) די אם נעשה התקיעה של תשר"ת כשיעור י"ב כחות [כחות] יתיר יותר משל תר"ת דשברים הוא גונג והוא יותר גדול מיילל שהוא תרועה [ושיעור התקיעה די בזה כתשעה כחות] ובשל תר"ת די בתקיעה כשהיא של ג' כחות כמ"ס כריש הסעיף : (יא) וכן אם מוסיף על

שיעור הציון

(א) גמרא : (ב) דילפינן מאימיה דסוסר דכתיב בה ותיכב [גמרא] : (ג) והלכך צ"ל אפילו בתשר"ת צריך ליוחר שלא להאריך בשבר אחד כשי"ת טרומיטין. ואכן כחתלת לומר בזה [כ"מ ממ"א]. ואפילו בדעבד אינו יולא לדעה אחרונה אלא"כ היתה התקיעה הרבה יותר משיעור זה דהיינו י"ח כחות כדי שיעור שברים ותרועה : (ד) ודלעבד די אם עשה אותה כט' כחות ופחות מזה אפילו בתשר"ת לא י"א ואריך לחזור ולתקוע שברי ומכנהו להאריך בשברים כל שבר יותר משלש כחות עד ט' [ולא עד ככלל] וא"כ היו מרי קולי דתרי אהדדי שברי כיון שאינו עושה [הב"ב] כמנהג כחות וע"כ שאנו תוספין דשיעור תקיעה הוא כט' כחות דוקא ולא פחות מזה [ממ"א] :

הלכות ראש השנה סימן תקצ

(כא) ולשמות הכנ' נב' לשמות ואין לשנות; דאם תקע תר"ת בנשימה אחת כיצא יושי מי שאומר (כב) שלא יצא: פ' אם האריך בתקיעה אחרונה של תשר"ת כשיעור ב' הקעות כדי שתעלה רשם תקיעה אחרונה של תשר"ת ובשביר הראשונה (כג) על תש"ת לא עליה לז' (כד) אלא בשביל תקיעה אחת (כה) ויניח שאפי' בשביר אחת לא עליה לו'. הנה ואם תקע (כו) תקיעה חמח בין ג' סדרים והטעה שאלה מן הסדרים הוא הגיוון מעלה לו אותה תקיעה ולא (כז) : פ' אם טעה בתשר"ת ואחר שתקע ב' שבירים טעה והתחיל דהריע עאם נזכר מיד לתקע (ס) (כז) שבר אחר פואם לא נזכר עד (כח) שנזמר התרועה שהתחיל בה במעות לא הפסיק התקיעה הראשונה שתקע אלא חזור ותוקע ג' שבירים ומריע ותוקע אבל אם (כט) אירע בתש"ת או תר"ת הפסיד גם תקיעה

באר היטב

לחיותה ויעשה תכופים כל מה דלפשר אע"פ שיש בהם נשיות אחרת וראוי שלא יקרא המקרא להתקוע תרועה בסדר תשרי? אלא ידלג קריאה זו ויעשה כן התקוע מעצמו ובמקום שלא יראה לשנות לדלג המקרא קריאת התרועה בסדר תשרי לא ימתין על הקריאה וימחר עצמו בתכיפה כל מה דלפשר עכ"ל: (ח) שבר אחר. וט"ו פסק שיעשה ג' שברים ע"ש:

ביאור הלכה

משה כחות ג"כ לא קיים לא כמר ולא כמר אמנם כבר הורנו המ"א לעיל
לדרידן לכו"ט כיון דהגויין לעשות השברים מג' עד ט' כוחות [ולא עד
ככלל] לריץ לעשות התקיעה לפחות ט' כחות דאל"ה אפילו בדיעבד
אינו יולא :

משנה ברורה

נ"כ(יח) לא ישנו מנהגם. ואפי' לפי מנהגינו אם עשה בנשימה אחת (יט) יאל: (כא) לעשות הכל בשתי נשימות. אך יזהר שלא יפסיק יותר מכדי נשימה כ"ל (כ) וע"כ טוב שיקרא לפניו המקרא שזכרנו מרובה בפעם אחת. ואם ימתין התוהו עד שיקרא הקורא

לפנינו תיבת תרועה עלול מאד שהיה ע"ז הפסק יותר מכדי נשימה: (כב) שלא יאל. לזיין כלן לא ראש ולא סוף וסבירא ראשונה ס"ל כיון דזיכר סלקי לכל אחד ואחד ועיין בביאור הגר"א שמכנים לדעה הראשונה: (כג) של תש"ת המהבך נקט לפי מה שהיו נוהגים במקומו לתקוע בשביל מלכויות השר"ת ובשביל זכרונות תש"ת כלקמן בסיומן חק"צ והתכוין שיעלה לו גם בשביל הראשונה של זכרונות (כד) וה"ה לפי מה שנהגין במדינותינו לתקוע בכל פעם תשר"ת והתכוין באחרונה בשביל הראשונה של זכרונות: (כד) אלא בשביל תקיעה אחת. דייקנו האחרונה (כז) לפי שכל תקיעה צריך להיות בה ראש וסוף ואם נחלק תקיעה זו לשתי תקיעות כמו ששם התוקע אין כלל צורך לתקועה אחרונה ולא צריך לתקועה הראשונה ופי' אין אנו הולכין כלל אחר מחשבתנו בזה אלא אנו חושבין תקיעה זו לתקיעה אחת ארוכה ועולה לו בשביל האחרונה: (כה) וי"א שאפילו וכו'. טעמם דלזליין בתר מחשבתו ומחלקינן התקיעה לשתיים וממילא אין לו כלום וכנ"ל ועיין באחרונים שכתבו לדלדיעה זו הפסיד כל הבצא דהא הפסיק בקול אחר שהוא שלא כדין וכמש"כ בס"ח וצריך להזור ולתקוע תשר"ת אכן לדיוט אין צ"ח בכל זה דהעיקר כסבירא ראשונה תשר"ת וביאור הגר"א: (כו) תקיעה אחת בין שתי סדרים. ר"ל שתקע תשר"ת ש"ת והתנה בתקיעה אחרונה של תשר"ת שאם יסדר הוא הנכון העלה לו התקיעה בשבילו בין שסדר של תש"ת הוא הנכון יעלה לו התקיעה בשבילו כי הלא מדיון התורה סגי בסדר אחד רק מפני שאין אנו יודעין איזה סדר הוא הנכון אלו תוקעין כולם וכנ"ל בדים הסיומן ולכן יצא בדיעבד (כז) ע"י תנאו ומ"מ לבתחלה לא רצי חז"ל לתקן כך שיתקע רק תשר"ת ש"ת ר"ת (כז) כדי שלא יטעו לומר שאין צורך אלא ש"ת או תרועה תקיעה: (כז) שבר אחר. ודי בזה דלא הפסיד סדרו כיון שגם התרועה שייכא עכשיו להשברים ששניהם הם תרועה בתשר"ת לכך חשבינן ליה רק כמו נתקל בשברים שאינו מפסיד השברים ע"ז ועיין בביאור הגר"א שחמ"ק דדוקא. (כח) כשהיה בנשימה אחת ואם לא היה בנשימה אחת צריך להזור ולתקוע ג' שברים ותרועה (כו) ויש פוסקים דס"ל דאפילו היה בנשימה אחת ג"כ צריך להזור ולתקוע ג' שברים לגמור הסדר כיון שע"פ הפסיק באמצע השברים. וראוי להוסיף לבתחלה להחמיר בדרבדין: (כח) שגמר התרועה פ"י. (כט) שעה ג' בכות דבזה יאל ידיו תרועה לדעה הראשונה כנ"ל בס"ח. וטעם החילוק בין גמר ללא גמר הוא (כח) דכ"ז שלא נגמר בתרועה הוא יול בעלמא וגרלה שעדיין עסוק בשברים שגם התרועה לא גמר וחוזר להשלים השברים משא"כ בגמר התרועה שהוא קול שלם ונראה שמתחיל אח"כ שברים אחר ולכך אינו מוסיף בהשלמת שבר אחד אלא ג' שברים מחדש ומ"מ התקיעה הראשונה לא הפסיד גם בזה (כט) שלא הפסיק בקול אחר שאינו מענינא דשניהם הם מענין תרועה אלא שלא עשה כחיקונו: (כצ) אירע בתש"ת. היינו (ל) שהתחיל בשברים שבר אחד או שתיים ואח"כ עשה תרועה לא אמרינן דהוא בכלל נתקל וכ"ש אם עשה כל השברים ואח"כ עשה תרועה כיון שהוא שלא מענינא קלקל בזה כל הסדר וזה"ה (לא) אם עשה התרועה קודם השברים וא"ז חילוק בכל זה בין שגמר תרועה (לז) או שלא גמר בכל ענין הפסיד התקיעה הראשונה וכן מש"כ או תשר"ת ר"ל שהתחיל בתרועה ובאמצע הפסיק והתחיל לעשות שבר אחד והכל כנ"ל לענין תש"ת וה"ה לענין תשר"ת דכיון שאין זה שייך כלל לתרועה בשבסדר זה הפסיד

[illegible]

ראשונה: ה' אם הפסיק בתרועה (ל) בין תקיעה לשברים * או שהפסיק בשברים (לא) בין תרועה לתקיעה (לב) וכן אם הריע שתי תרועות זו אחר זו או שתקע אחר התרועה תקיעה (ג) (לג) * כמתעסק שלא לשם תקיעה והפסיק בה בין תרועה לתקיעה או לאחר שתקע ג' שברים (לד) * שתק (ו) והפסיק ואח"כ תקע שברים אחרים ואפי' שבר אחד בכל אלו הוי הפסק והפסיק גם (לה) תקיעה ראשונה: ז' אם תקע שני תשר"ת או ב' תשר"ת או שני תר"ת כהוגן וטעה בשלישי רא"צ לחזור אלא לאחרון שמעה בו שאם תקע בצד (יא) הרבה של השופר (לו) לא יצא. הגם ואחר שתקעו אומר הש"ך פסוק (יב) אשרי העם יודעי תרועה ואשרי ומחזירין הספר למקומו:

א טור וכו' כ
הר"ם בשמחה
כלל סי' י"ט
ב הרי"ם תת"ו

תקצא סדר תפלת מוסף ביחיד. ובו ה' סעיפים:

א (א) "יתפללו הצבור בלחש תפלת מוסף מ' ברכות יוש"ץ יתפלל גם כן עמהם ברחש:

שערי תשובה

(ט) כמתעסק. ומ"א פסק בזה דלא הוי הפסק ע"פ. (י) והפסיק. אבל אם הכל נעשה בתקיעה אחת אפילו התחיל להריע כשר כמ"ס סו. וה"ה אם התחיל לתקוע ואין קולו עולה ופה ומתחיל לתקוע שנית נחשבת הכל לתקיעה א'. ודע דכל זה אפי' בתשר"ת. דוקא כשמרע בתוך השברים הוא מעין התרועה שיש לו לתקוע משא"כ כשעשה התרועה קודם השברים או ב' תרועות זה אחר זה לא יצא. וה"ה כשעשה בנתיים מה שלא לר"ך להריע הפסק עיין סי' תקפ"ח ס"ב. ואם טעה בתקיעות לאחר התפלה אין בכך כלום רק בדמיונו ומעומד הדין כן עיין ט"ו ומ"א: (יא) הרחב. וסימן מן המלך קראתי יח: (יב) אשרי. והא"ר כתב שיאמר אשרי העם עד תרום קרנו:

באר היטב

ביאור הלכה

* או הפסיק בשברים בין תרועה לתקיעה. עיין במ"ב דקדו' אחרית והוא מהע"ז ושאר אחרונים כתבו דהדין קאי גם אחרית דכיון ששם שברים אחר התרועה דהפסיק גם התקיעה ראשונה דכיון ששם מתחלה השברים תרועה דכיון שזו הוי הפסק ע"י השברים: * כמתעסק שלא לשם תקיעה וכו'. עיין מ"ב מש"כ בשם המ"א ומ"מ לכתחילה בודאי טוב לחוש לדעת המחבר וע"כ לר"ך לומר במקום שבהי' כנסיות תכופין זה אלא זה שלא יתקעו בנכ"ז אחת עד שיגמרו בלחצות דלא"כ לא ישמעו על הסדר דאף שאין מתכוין לשמוע לשם מזה ואין בקראנו כלל לשמוע מ"מ לדעת המחבר אפילו שמע כמתעסק הפסיד התקיעות ששמע [ח"א]: * שתק והפסיק וכו'. עיין במ"ב דהיינו שבהי' נשמות כן מוכח בר"ן שד"ן הוי טעם משם ע"פ ותמיה על הפרשה שפרש באופן אחר:

משנה ברורה

גם תקיעה ראשונה: (ל) בין תקיעה לשברים. היינו בתשר"ת הכנים תרועה קודם שברים וה"ה אם הכנים אחר שברים ואפילו אם לא גמר התרועה וכו' וכן בתשר"ת אם עשה התרועה קודם השברים הפסיד בזה גם תקיעה ראשונה ויש מאחרונים שמקילין בתשר"ת וס"ל דכיון שתרועה שייכת בזה הסדר אלא שהקדימה א"ל לחזור לתקיעה הראשונה אלא גומר שברים תרועה כדרכו תמיד ודיו: (רא) בין תרועה לתקיעה. היינו ג"כ בתשר"ת הכנים שברים אחר תרועה וה"ה אם הכנים קודם תרועה ובכל זה אפילו לא גמר את השברים וכו' ויש מקומות שדרכן לסיים בסוף תרועה בקול ארוך ועיין בפמ"ג בסק"ב שמפסק בזה דלולי נחשב זה לשברים וכן יש מעבלי התקיעה שאינם מומחים במלאכה זו וכשעושין תרועה מתחילין בו בקול ארוך וגרף התחלתו כעין שברים גם זה לאו שפיר עבדי: (לב) וכן אם הריע ב' תרועות זו אחר זו. דאף ששתיהם מועינא מ"מ כיון שברר גמר אחת כשברות חו השניה הוי הפסק ודוקא כשהפסיק ביניהם דאם עשאן בנשימה אחת הויא בתרועה אריכתא וכלקמיה לענין שברים: (לג) כמתעסק וכו'. ומ"א מודד דיש להקל בזה דמתעסק לא חשיב תקיעה כלל והו"ל כאלו שמע קול אחר בנתיים דלא חשיב הפסק עי"ז: (לד) שתק והפסיק וכו'. היינו שהיה בשתי נשימות דאם היה בנשימה אחת נחשב כאחת וכשר דהרי יכול להוסיף כמה שברים דלגליל בס"ג. וה"ה אם התחיל לתקוע ואין הקול עולה ופה ומתחיל לתקוע שנית נחשבת הכל לתקיעה אחת [אחרונים]: (לה) תקיעה ראשונה. ואם כבר תקע גם תקיעה אחרונה אותה תקיעה עולה לו במקום תקיעה ראשונה וגומר משם ואילך על הסדר. ואם לא נזכר עד שעומד בסימן אחר כגון שעומד בתשר"ת וגומר כל הסימן ואח"כ חזר ותוקע תשר"ת פ"א וטע"ג שהפסיק באמצע הסימן דתשר"ת בקולות אחרות אין בכך כלום כיון שבכל צד כפי' לא היה הפסק בקולות אחרות ודע עוד דכלל זה אפילו תקע בתקיעות דמיושב לר"ך לחזור ולא נאמר דנשמך על תקיעות דמעומד דכיון שצריך על אלו לר"ך לעשות כהוגן וגם בתקיעות דמעומד לר"ך לחזור דהם עיקר אבל אם טעה בתקיעות שאחר התפלה אין בכך כלום [מ"א וס"א]: (לו) לא יצא. דכתיב והעברת שופר תרועה וקבלו חו"ל דר"ל דרך העברתו כלומר בדרך תמונה גידולו שהחל מעבירו מהים בראש כך לר"ך לתקוע בו דהיינו במקום הקלר [מ"א] בשם הר"ן והריטב"א בסוכה] וגם רמז לדבר מן המלך קראתי יח:

(א) יתפללו הצבור וכו' ט' ברכות. לאפוקי מאיזה פוסקים שסבירין שכלם לא יתפללו רק' ב' ברכות כמו בשחרית. מקום שנהגין שהקהל מתפללין עם הש"ך בשוה והש"ך תוקע וטעה (א) אסור לשוה באמצע ולגזור בו דכבר יצאו בתקיעות דמיושב ואף אם לא שמתו התקיעות

שער הציון

לכך השבר אחד הוא עיני חדש והתם מיירי ששם בכת אחד ולע"ז ברור דזהו רמז הא"ה בסק"א במש"כ אבל אם הכל נעשה בתקיעה אחת אפילו התחיל להריע כשר כמ"ס בס"ז ועיין במהר"ם דיון זה הוא בתשר"ת וכאן הלא מיירי ששם השברים כהוגן ומה קלקל יח בהתחיל להריע בתשר"ת אלא נראה כוונת פשוט דמתקן מהא דלכא פוסל כהוסף שבר אחד אף דהוא מעינא וכו' אינו מקלקל מה שהתחיל להריע ולא חשבינן לו הפסק אלא דשם מיירי הלא הפסיק בין השני שברים ובין התרועה אלא שהתחיל להריע בתקיעה אחת ובאין קולל כמה שהפסיק ואח"כ חזר לעשות השבר והפמ"ג ראה להוליד מדברי המ"א זה דין חדש ושאר אחרונים אינם סוברים כן: (א) מ"א בשם רב"א:

הלכות ראש השנה סימן תקצא

ב יהמנה פשוט בכל בני ספרד (ב) שאין מזכירין פסוקי קרבן מוסף כלל. הגם והמנהג הפשוט באשכנז ובגלילות אלו לומר פסוקי מוסף ר"ה (ג) ואין אומרים פסוקי מוסף ר"ה אלא אומרים מלבד עולת החודש ומנחתה ועולת התמיד וכו' (ד) ושני שעירים לכפר ושני תמידין כהלכתן (טור) (ה) ואומרים ג"כ (א) מוספי יום הזכרון (ר"ן סוף ר"ה ורבינו ירוחם וכל זו) : ג' יצריך לומר את מוספי יום הזכרון כדי לכלול גם מוסף ר"ה (ו) וגם יביום שני יאמר את מוספי : ד' (ו) האומרים עשרה פסוקים של (ח) מלכויות וי' של זכרונות וי' של שופרות בכל ברכה ג' מהם של תורה ג' של כתובים ג' של נביאים (ט) וא' של (ב) תורה ואם רצה להוסיף על אלו י' רשאי : (ומיוחס לאם לא התחיל בשום פסוק י) רק אמר ובתורתך כתוב לאמר (ג) (יא) ילא (טור) : ד' יוא"א פסוק במלכויות ולא בזכרונות ולא בשופרות של פורענות של ישראל ווא"א פסוק זכרונות של יחיד : ו' ייש קורים תגר על מה שנוהגים להשלים פסוקי שופרות בפסוק וביום שמחתכם שאין מזכיר בו שופר אלא חצוצרות ויהרא"ש והר"ן כתבו לקיים המנהג : ז' יעקידת יצחק היום לזרעו תזכור כך היא הנוסחא המפורסמת והמדקדק לומר לזרע (ד) יעקב תזכור (יב) משנה מטבע שמענו חכמים בברכות

ג טור ז ר"ן וכו' וכן היו נוהגים גדולי הדור ספי ולא אמרין דאין ר"ה שאין מעבירין חלול לעולם) המנהג ונמנהל ר"ה ל"ב ו משנה שם בברית שם ח טור בשם רמב"ן והר"ן גלות וכ"כ הר"ן בשם הרשב"א שם י בשם הר"ם והרמב"ם בסדר תפלות ב ריב"ש בתשובה

שערי תשובה

באר היטב
(א) מוספי. אע"ג שהר"י כתבו בסמוך ס"ג בתנן רמ"א כאן להדיעו דאף למהגנו שאומרים הפסוקים יאמר מוספי ועמ"א. ואם אמר ביום השני מוסף א"ל לחזור המב"ע ח"א סי' מ"ז והלש"ן ח"ב סימן רכ"ב ועיין יד אהרן : (ב) חזרה. ואם השלים בביתא יאל מ"א ועיין יד אהרן : (ג) יאל. ואפי' לכתחלה רשאי שלא לומר שום פסוק אבל אם התחיל פסוק ח' לר"ך לומר כולם. ומ"מ כל' להדיא שיהא עליהם כחובה וז"ל כולם כמ"ם גבי תפלה ערבית ולכן כתב רמ"א ל' יעבד. מ"א. וז"ל וכ"כ בדברי קדש' וכן לאמר ע"י. עבדך הנביאים ש"ג כנה"ג : (ד) יעקב. והע"י

(בנהג"ם) אלא אומרים מלבד כו'. עיין בדגול מרבה של לומר עולת התמיד כו' רק מלבד עולת התמיד ומנחתה כו' ועיין ג"כ לקמן סימן תרכ"א והמנהג כהרמ"א ובקונטרס משה אפרים כתבתי בזה : (א) מוספי. עכ"ל ועיין בהלש"ן שם שאפי' לא סיים הכרעה אינו חוזן ביום. י' וכו' ח' אם סיים הכרעה חוזר לראש הכרעה : (בש"ע) וגם ביום שני כו'. עיין במנהג ובהלש"ן וכו' כתב דאף בארץ ישראל בזמן שהיה מקדש ע"פ הכרעה היו עבדי תרי יומא מספיקא כמ"ם הרמב"ם ולכן אנו עושים כאל' ר"ה בשבת כמו דבוי עבדי' או נמנהל לדיושני הארץ ר"ה כרגלים דח"ל וספיקא אמרין את מוספי ע"ש : (בש"ע) י' קורין תגר כו'. וכתב מהריק"ף ז"ל תחת כאל' שומע קול הכוונת עמי ישראל היום ברחמים ובשבת לא יאמר היום

ובגן הנזכר סי' ב' כתב ע"ז דבשבת יאמר שומע זכרון תרועת עמי ישראל היום ברחמים ומנהגנו שגין בחול ובין בשבת אין אומרים מלת פסוק ולא מלת זכרון רק בין בחול ובין בשבת אומרים שומע קול תרועת עמי ישראל ברחמים ועיין בשו"ת כנה"ג שכתב דשפיר י"ל מלת היום ע"ש שכתב ג"כ בשם מהר"א אלהדרי שם לפרש על התרועה כשה וכו' כתב בשם ב"ד שסמכו מפני שבמקדש ובמקום ב"ד היו תוקעין בשבת כמ"ם הטור סי' תקפ"ח ובשם ספר בית תפלה כתב טעם אחר ע"ש ועיין לעיל סי' תקפ"ב ס"ק ה' לענין אם טעם ואמר בשבת יום תרועה ע"ש ועיין בשו"ת ח"א סי' ר"ל וכו' ש"ע דבכוונת היום הרע שולס וכן זה היום תחלת מעבדך לא ישה כלל אף כשהל בשבת והביאו כר"י ע"ש ועיין בסדר היום שכתב בדמיונות היום הרע שולס נהגו לשחות עמם ולאומרו ככפית קומה והטעם מפני שאלו להזכיר עיין גדולת היום ז"ל אותו כבוד ובהכונה שמימיו רחמי אל עליו כו' : (ד) יעקב. עכ"ל וכתב בשו"ת ח"א סי' מ"ג מה שדפוס במחמורים דפוס וזלנאך שגני אשכנז נמשכים אחרים ועיקדת יצחק לזרע יעקב (י"א) לזרע יעקב תזכור (י) לומר כן אלא כמ"ם בש"ע לומר לזרע תזכור ובדברי הר"ב סי' כ"ב מבני"ט ח"א סי' ר"ע ובמהרי"ט חלק א"ח סי' ע' ע"ש ועי' בשאלת יעב"ץ ח"א סימן קמ"ד שכתב ג"כ שיעקר הנוסחא היא לזרעו תזכור וע"ש דבכוונה לזרעו תזכור היינו זרע

התקיעות דמיושב יחזרו ויתקעו אחר התפלה אותו סימן שטעה ודיו : (ב) שאין מזכירין וכו'. שאין לומר פסוקי מוסף אלא בשבת ור"ה דרגילי בהו. ולא אחי למיעטי אבל בשאר מועדים דלא רגילי בהו אחי למיעטי לכך אין מזכירין אותו אלא אומרים ככתוב בתורתך וכו' : (א) וא"א פסוקי מוסף ר"ה. ואפילו (ב) בבקר אלא פרשיות הקרבנות ח"א אותו (ג) והטעם בכ"ז כדי שלא יאחרו יום ב' דר"ה עיקר וכו' בשאר ר"ה (ב) לאחרי אינו כן דהודש חלול לעולם אינו מעובר ועוד טעם שלא לתת ליום זה מעלה מזל שהוא ר"ה שהרי יש לו מעלה גדולה מזה מזל ר"ה ור"ה בכלל כמה שאומרים זכרון דקאי גם על ר"ה וכתבי ביום הכסא וזה ר"ה שהחשם מתכסה בו : (ד) ושני שעירים לכפר. היינו השעיר שהוא להטאת והשעיר של ר"ה : (ה) ואומרים ג"כ מוספי יום הזכרון. לכלול גם ר"ה. ואע"ג שהמחבר כתב זה בעלמא כס"ג (ד) כתבו הרמ"א פה להדיעו דאף למהגנו שאומרים הפסוקים יאמר מוספי : (ו) וגם ביום שני וכו'. ר"ל אע"ג דבחדש

משנה ברורה

תשרי היום ראשון הוא העיקר שמונין בו למועדים אפ"ה אומרים מוספי (ה) כדי דלא לזלוזלי ביה (ו) ודעיבד אם אמר מוסף א"ל לחזור אבל ביום ראשון אם אמר מוסף חוזר : (ז) אומרים עשרה וכו'. כנגד י' פסוקים של הללו אל' בקדשו וכנגד עשרת הדברות וכנגד עשרה מאמרות שבהם נברא העולם (גמרא) : (ח) מלכויות. לקבל עליו מלכות שמים וזכרונות שמי' יעלה וזכרוניו לפניו לטובה ובמה בשופר (גמרא) : (ט) ואחד של חזרה. ואם השלים בביתא יאל [שם] : (י) רק אמר ובתורתך וכו'. לשון זה לאו דוקא (ז) ור"ל שאומר ככתוב בתורתך ובוה נחשב כאלו הזכיר אותו הפסוקים בפיו : (יא) יאל. עיין במ"א דדוקא דיעבד אבל לכתחלה יש לומר לומר כולם. עוד כתב דז"ל ג"כ וכ"כ בדברי קדש' וכן לאמר ע"י עבדך הנביאים : (יב) משנה וכו'. דורע יצחק ג"כ (ח) אין עשו בכלל (ט) ומ"מ יאל דיעבד דליון זה משנה ממש (י) וי"א לאדברנה יותר טוב לומר לזרעו של יעקב דכתחלה בעינין לפרושי טפי כל מה דאפשר וע"כ

שער הציון
(ב) מ"א וש"א : (ג) ט"ז : (ד) מ"א : (ה) מ"א : (ו) הגהות רע"א בשם ת' בית יודא. ונראה דמה שכתב ביום ח' חוזר היינו קודם שסיים הכרעה אבל לאחר שסיים אין לחזור דמסתבר דאפילו אם דליג לגמרי ולא אמר ואל מוסף יום הזכרון הוה נעשה וקריב וכו'. אלא אמר ואל נעשה וקריב וכו' תמידים כסדרם ומוספים כהלכתם ככתוב בתורה משה עבדך וכו' ג"כ יאל. ועיין בטור במ"כ דאפילו אם חיסר מלה אחת שלא כיון לה. היינו כמה שהיו מוגע (יעקב התפלה ועיין לעיל סימן ק"ט בבב"ל מה שכתבתי שם אודות זה : (י) לזרעו של יצחק : (ח) שיהא לאמר לזרעך כי לך ולזרעך אחת את כל הארצות שאל ולא יתן כ"ל ליעקב : (ט) מ"א : (י) בעל הפרדס וכן הפסוקי סע"י וכן העתיק הגר"י ודע"ה :

ואינו אלא טועה. הנה ואומרים עליו ומלך והש"ן מוסיף אחילה ושאר פיוטים כל מקום לפי מנהגו (טור): ל מומרא דר' ח (יג) ילא (יתפלל יד) ביחיד תפלת מוסף ברה עד אחר (ס) ג' שעות (טו) היום: יוסף מוסכת פ"ז ד' **תקצב תפלת מוסף בקול רם וסדר התקיעות. וכו' ד' סעיפים:**

א (א) יטחור ש"ן (א) התפלה (ב) ותוקעין (ג) עד סדר הברכות למכירות בתשרית פעם א' ולזכרונות תשית ולשופרות תרית יועבשיו נוהגים לתקוע למכירות תשרית ג"פ ולזכרונות תשרית ג"פ ולשופרות תרית ג"פ. הנה וי"א שמוקעים (ג) (ג) תשרית למכירות פ"א וכן לזכרונות וכן לשופרות (טור בשם ר"ת ומהניס) (ד) וכן המנהג במדינות אלו ונהגו לומר כל פעם אחר שתקעו (ה) היום הרח עולם וארש (מהרי"ל) ואפי' בשבת שאין מוקעין אומרים היום הרח עולם אבל לא ארש (מהניס):

ב ייחיד אינו טפסיק לתקוע בברכות (ו) ואפילו יש לו מי שיתקע לו. הנה (ז) אלא

שערי תשובה

אברהם דמיוה מיירי דקאמר וזכור לנו העקידה שקד א"א כו' ע"ש ועיין בתשובת מהר"י באסן סימן א' ונפסד דרכי דף י"ח ע"ש: (ה) ששם שעות. עכ"ל ועיין במג"א האידנא שנהגו להתפלל בהשכמה כו' ואף שש"ן לומר פיוטים אין זה שעה שלכור מזמלין ע"ש: (כשו"ט) ייחיד אינו מפסיק. והרד"כ ח"כ סי' שמ"ז כתב דייחיד מותר להפסיק בברכה ובכ"ז תמה עליו ובאמת תמוה מה שלא הוכיר מדברי הטור ושאר פוסקים דאינו מפסיק אף אם תקע ליה אחרוני ומכ"ש שהוא עלמו אין לו לתקוע:

על סדר. התקוע והשומעין צריכין לעמוד בתקיעות שמועד: (ב) על סדר. תשרית תשרית תשרית למכירות וכן לזכרונות

משנה ברורה

ישבו ויאז: (ג) תשרית למכירות פ"א וכו'. הנה כיון שתקנו חז"ל ללכת מידי כל הספיקות שיש להסתפק בתרועה כמ"ש בסיומן תק"ל (ד) היה מהראוי גם כאן לתקוע תשרית תשרית למכירות וכן לזכרונות וכן לשופרות כדי ללכת כל ספק אלא לפי שאין מטריחין על הכבוד אין נוהגין לתקוע (ה) אלא תשרית לכל אחד שהרי בדרך זה הוא עושה כל הספיקות של התרועה ואין כאן חשש אלא שמה התרועה אינה אלא תרועה לכד או שברים לכד וממלא הוא מפסיק בין תרועה לפשוטה שלפניה או שלאחריה אין לנו חוששין לזה. כיון שכבר יצאנו ידי חובתנו מן התורה בתקיעות מיושב שבתקיעות ההם יצאנו מכל הספיקות כמו שכתבתי בסיומן תק"ל: (ד) וכן נוהגין במדינות אלו ובשליה כתב הדרך המוכרח לתקוע תשרית תשרית תשרית למכירות וכן לזכרונות וכן לשופרות וזאת ארבע ומירור עוד תשרית תשרית תשרית כדי להשלים עד מזה קולותן ומ"מ במקום שנוהגין במנהגו אין לשנות [פמ"ג]: (ה) היום הרח עולם. דבשרי נכרח העולם (ו) ואפי' למאי דקיל' במאי דאמ' בניסן נכרח העולם עכ"פ בתשרי עלה במהשבה להבראות ולא נברא עד ניסן: (ו) ואפי' יש לו מי שיתקע לו. ר"ל ג"כ אינו מפסיק כדי לשומעין שלא תקעו לתקוע על הסדר אלא בזכור: (ז) אלא מוקעים לו וכו'. ר"ל אם לא שמע התקיעות דמיושב מפי הש"ן מוקעים בשבילו קודם שיתפלל מוסף (ז) כדי לערוב השטן שלא יקטרב עליו בשעת תפלתו (ח) ואם אין לו מי שיתקע לו קודם תפלתו יכוין לשומעין אחר תפלתו:

ש"ח: (יב) מ"א: (יג) ומה שנוהגין לומר פיוטים אין זה מקרי בשעה שהזכור מתפללין ואין צורך ללמלא דוקא בפת התפלה דהא אפי' אם הזכור מתפללין שחרית והוא מוסף ג"כ לא מקרי בשעה שהזכור מתפללין וכ"ש פיוטים בעלמא [מ"א] ועיין עוד במ"א שחזר עוד דאפי' כאשר ימות השם טוב לזכור שלא להתפלל בקין בשעה ראשונה על היום שהוא זמן שאין הזכור מתפללין ע"ש ועי' ד' יש לעיין בזה למעשה דהא איתא' במשנה ירד לעבול אם יכול לעלות ולהסתכות וקצרות עד שלא תנן התמה יעלה ויתכנס ויקרא ובזול' יסמוך אח"כ גאולה לתפלה והרי הוא שם ייחודי וגם כשו"ע סי' ג"ח דאפילו אם לא נודמן לו קודם הנין יש לו להקדים לקרוא במהרה כל מה שיוכל ואפילו אם תאמר דשם הכונה בלא תפלה היינו כדי שיהיה לו אח"כ תפלה בזכור ומ"מ לא משמע אחד מן האחרונים שאמר דלהכי כדאי בלא תפלה משום דלא כשהוא ביחודי ומקם להכי ישייטו דבנינו ונ"ע: (יד) מ"א בסיומן תקפ"ט סי' כ"ש מהרי"ל: (א) מ"א ושא"ל: (ב) אחרונים: (ג) פמ"ג ושא"ל: (ד) פוסקים: (ה) ועטע שני דעות הראשונים עין בבאור הגר"א: (ו) מ"א: (ז) הגר"א ושא"ל: (ח) עיין בבאור הגר"א דעת רש"י דלכתלה לרין היחיד לעשות כו' ואפילו הכל בו נראה דמודע לזה שאין לו מי שיתקע מקום:

הלכות ראש השנה סימן תקצב תקצ

תוקעים לו קודם שהפלי מוסף וא"ל לתקוע לו שנית (כל זו וכו' בשם א"ח) : ג (ח) הלא (ד) ישיח לא התוקע (ט) ולא הצבור (י) בין תקיעות שמיושב (יא) לתקיעות שמעומד (מיהו בענין התקיעות (יב) והתפלות אין הפסק (מורדכי ומרדכי) ואם סח דברים בטלים (ה) (יג) א"ל לחזור ולכרך (מור) וא"ל דומר שלא ישיחו (ו) בין ברכה לתקיעות אם לא (יד) בענין התקיעות : ד וזה שתוקע כשהן יושבין (טו) תוקע על סדר הברכות. הגה אמינו אינו מעכב ויכול (טז) אחר לתקוע אלא (יז) שראוי לעשות כך וכבר כתבתי לעיל סימן תקפ"ה :

תקצג אם הברכות והתקיעות מעכבות זו את זו. וכו' ב' סעיפים:

א (א) יברכות של ר"ה (א) ויה"כ (ב) *מעכבות * זו את זו שאם אינו יודע כולם (ג) לא יאמר מה

באר היטב

וכן לשפירות ואחר אנשים ומירות תשר"ת תש"ת תר"ת וכן נהגים ק"ח אשכנזים ביבוליים : (ד) וישו. ובשעת התקיעות אפי' לרוק אסור עי' סי' תקפ"ז ס"ק ה' : (ה) א"ל. אפי' סח בין תקיעות דמיושב עלמן א"ל לחזור ולכרך הגמ"ג מ"א : (ו) בין. ואם סח בין ברכה לתקיעה אפי' מעטין התפלה צריך לחזור ולכרך

ביאור הלכה

* מעכבות וכו'. והיינו שאם אינו יודע כולם לא יאמר אף אחת מהן וכתב הפמ"ג וז"ל אמאי לא יאמר ג' ראשונות וג' אחרונות וקדושת היום בלמנע דהא העור כתב בשם הרי"ן גיאות בסיון תקל"א שהצבור התפלתו בלחש רק בשם אף דלא קי"ל כן מ"מ בשאינו יודע וכו' ואפשר א"ל רק לא יאמר עשרה פסוקים עכ"ל ור"ל דליחא בגמרא מ"מ אמר רבא אמר הקב"ה אמרו לפני מלכיות כדי שתמליכוני עליכם וזכרונות כדי שיעלה וזכרונות לפני לעובד וכו' וזכות הגמרא שאם לא יאמר זכרונות ושפירות לא יאמר העשרה פסוקים של מלכיות אבל הברכה עומדת אצל כל ברכת וכו' דוק גדול דהא לשון הגמרא ברכות מעכבות משמע שאם חסר ברכה אחת לא יאמר השניה אכן באמת לא קשה קושיתו כלל דהא להרי"ן גיאות דס"ל להצבור בלחש אין חומרים רק מלכיות בלבד ע"כ הגמרא דקטע מלכיות וזכרונות ושפירות א"ל קאי וכו' בודאי מעכבות אלו את אלו כדקאמר רבה הטעם ולדידן דס"ל דגם הצבור חייבין להתפלל בשם זכרונות וזכרונות קאי גם אצבור והטעם כדקאמר רבה : * זו את זו. עיין מ"ב מה"כ בשם המ"א ודע דבספר נהר שלום פליג עליו וז"ל אם פוגחו על השם ברכות שמוסיפין בתפנית הוא תימא דלפי פירוש הרא"ש והרי"ן מובא זה בהדיא בגמרא ע"ש ואחרי קאמר דכן מוכח בגמרא ואם דעתו על י"ח ברכות של כל השנה הוא ג"כ תימא דלא ניתקו אלא המוכות זו לזו דמשו"ה ליתא כבו פתיחה ובפרט ג' ראשונות וג' אחרונות כחד תשיבי וגם שאין משמעות לזה בגמרא עכ"ל. וכ"כ הא"ר ולענ"ד נראה פשוט כמו שכתבתי בפנים דגם המ"א הוא רק רחמי בעלמא ויולא בזה עכ"פ מזה תפלה דמן התורה דבנקשה אחת בני כמו שכתבו הפוסקים וראית המ"א הוא מלשון הגמרא דקאמר ברכות של ר"ה ויהי"פ משמע

לתרועה אף מעטני התקיעה אף שאין צריך לחזור ולכרך מ"מ (יח) ואף בדסימן קס"ו פסק דלכתחלה לא יפסקו כלל (יט) הכא מיירי שצריך לשון כגון שאומר להביא שופר או לשכך אותן במים שלא יוכל לתקוע וכיוצא בו (כ) ופשוט דאם שח בין ברכה לתקיעה מעטין תפלה דצריך לחזור ולכרך ומה שכתב רמ"א תפלה לא היו הפסק היינו בין תקיעה לתקיעה וכ"ל אבל בין ברכה לתקיעה היו הפסק (כא) ואף השומע אם סח בין ברכה לתקיעה צריך לכרך : (טז) תוקע על סדר הברכות. דהתחיל במלא חומרים לו גמור : (טז) אחר לתקוע. שמואל מקומו (כב) וא"ל לעמוד על הבימה : (יז) שראוי לעשות כך וכ"ל. וכ"ז מיירי (כג) בזמנים שהיו נותנין לו לתקוע בסתמא וא"כ זכה מיד בכל התקיעות אבל עכשו שנהגין בקצת מקומות ליתן הסדרים לאחר א"כ מעולם לא זכה בה הראשון ושני :

(א) ברכות של ר"ה וכו'. והיינו של מוסף שיש בו מלכיות וזכרונות ושפירות וכן של יו"כ של יובל שאומרים בו ג"כ מלכיות וזכרונות ושפירות : (ב) מעכבות זו את זו. משמע דבשאר ימות השנה אם יודע ברכה אחת יאמרה ואין מעכבות זו את זו [מ"א] ועיין בב"ל

ש"ה"צ (ט) וזכר"ה : (י) מ"א ושא"ל (יא) וגרסא דזו שייך רק לענין הצבור השומעים אבל לא לענין התקוע גופא : (יב) ד"מ בשם מהרי"ל בסיון תקפ"ט : (יג) שם וכן עתיק המטה אפרים : (יד) כן מוכח מהט"ו שכתב דכל מלא שמוע עוסק בה ואינו רשאי להפסיק משם עד שיקיים פולה איסור יש בהפסקתו וכ"כ בזה"ח וז"ל וכן מוכח בפסקי הרא"ש ודלא כהגות מהר"ח : (טו) ודעת הגאון מהר"י עמדין כסידורו להקל בזה ולדעתו פו"ח המ"א הוא להחמיר רק בין ברכה לתקיעה וע"כ במקום שנהגין כן אין לחכות בידים : (טז) מ"א : (יז) סידור מהר"י עמדין ומטה אפרים : (יח) דילמא פוגח התורה על עיניהם דוקא וקלל בזה את התרועה : (יט) מ"א ושא"ל כ"ז כביאור הגר"א : (כ) אחרונים : (כא) מ"א ושא"ל דייטו שיערך דוקא לעלמו כדי ללמד ידו מותב הברכה : (כב) ד"מ מ"א : (כג) מ"א ושא"ל :

שיוורע מהם אלא לא יאמר כיום: ב בוכן תקיעות מעכבות זו את זו וה"מ שאינו יודע ב שם הגדיהא
אלא מקצת הסימן שלא יעשה אותו-מקצת שיוורע נאכל תשרית תשרית אין מעכבין
זה את זה * ואם ידע לעשות אחד מהם * או שנים (ג) עושה. הנה אכל (ד) הנכרות אין
מעכבין התקיעות וכן התקיעות אין מעכבין הנכרות ואיזה מהם שיוורע יעשה (טור) (ה) וכן סדרן אינו
מעכב (ר"ן סוף ר"ה) ואם התפלל (ג) קודם שתקע יאל:

א בריית ר"ה ל"ד
ב אפי' הוא בור
אין הסופר מוילאו
בתפלה טור בשם
הרי"ן גלות ורב
שרידה

תקצד יחיד שלא התפלל אין חבירו מוציאו. ובו סעיף אחד:

א יחיד שלא תקע חבירו (א) יכול לתקוע לו להוציאו י"ח אבל ביחיד שלא התפלל מ'
ברכות (א) (ב) אין חבירו יכול להוציאו. הנה ויש חולקין ואומרים דאם לא יכול להתפלל
חבירו יכול להוילאו בתפלתו. (ר"ן סוף ר"ה ומרדכי והג"א בפ"ק דר"ה):

תקצה מי שאינו בקי לא בתקיעות ולא בתפלה. ובו סעיף אחד:

א בריית ר"ה ל"ד
* (מפני שהתקיעה
מן התורה והנכר
מדברי סופרים)

א יאמי שאינו בקי בתקיעות ורא בסדר תפירת מוסף ודפניו שתי עיירות באחת בקיאים
בתקיעות ולא בתפירת מוסף ובאחת בקיאים בתפלת מוסף ולא בתקיעות * הולך
(א) * רמקו שבקיאים בתקיעות אפי' שר מוסף ודאי (ב) ושר תקיעות (א) ספק. הנה
מיהו אם יכול לילך למקום המתפללים ויש שהוה ביום שמשע (ג) אפי' בתקיעות במקום שחוקטין
יקיים שתי המצות דכל היום כשר לתקוע. (ב"י בשם ירושלמי):

באר היטב

בפיוטים מ"א סי' תקל"א ע"ש ועיין יד אהרן שם:
(א) ספק. משום דתקיעות דאורייתא וברכות דרבנן וה"ה אם אין
יודעים רק סדר א' ילך להם ואם יש בעיר א' שופר ורואה
ליך למקום שמתפללין ולשאת א"י שיביא לו השופר והוא מין לחסום
ויכול לקיים שניהם שרי דתחומין דרבנן וה"ל שנות דשנות מ"א ע"ש:

ביאור הלכה

דשאר ימות השנה אין מעכב וע"כ בגווי דכתיב: * ואם ידע לעשות
אחד מהם וכו'. ופשוט להכרח על התקיעה אין רשאי לברך עד שיוכל
לתקוע כל הסדרים בעצמו או לזיוף עם אחרים: * ואם שנים. הלשון אינו
מדוקק שאם יודע תשרית או תשרית ותשרית מוילאו הוא יודע לעשות
כולם ואפשר שהוא חלש ואין יכול לעשות יותר א"י שלוקחים השופר
ממנו א"י שיוורע שזריך לתקוע כבא שלישי ואינו יודע א"י הוקעים [מ"א]:
* ולמקום שבקיאים בתקיעות. עיין מ"ב ע"ב: בשם ה"ח דאשילו ביום
שני וכן מוכח מן הפמ"ג דאינו מסתפק רק אם יש לו ספק שאל יאמא
השופר ביום שני שמשע דאם ודאי שימלא השופר שם ביום שני דחיון

א' יאמרה ואין מעכבות זה את זה: (ג) קודם. אכל אם הקדים
תרועה לתקיעה או זכרונות למלכות לא יאל. ר"ן. ויש לכסות השופר
בשעת ברכה. כ"ח:

(א) אין. אפי' כעשרה. טור והרמב"ם. והבקי אפילו
בדיועבד אינו יואל בתפלת הע"ן כיון שמשקיעם עכשו

משנה ברורה

שכתבנו דגם להמ"א הוא רק רחמי בעלמא אכל אינו יואל כלל בזה
דאפי' רק ברכה אחת מן הי"ח אם דילג קי"ל לעיל בסיומן קי"ט
סי' דזריך לחזור ולומר כולן כסדר שניתקנו וא"ל אינו יואל
בזה ידי תפלה וכ"ש בזה. וגם יראה להסמיכה לאיזה ברכה כגון
לאשר יצר וכדומה כדי שתהא סמוכה להברכה: (ג) עושה. דהא
מדאורייתא כדכח סני אלא דלא ידעין איזהו לכן יעשה האחד
שיוורע שאל יכח האמת: (ד) הברכות אין מעכבין התקיעות.
שאם אינן יודעין לברך הברכות האלו (א) אפי' כיתקעו השלשה
סדרים. וכן התקיעות וכו' שאם אין יכול לתקוע אפי' כיתקע
שהקדים זכרונות למלכות או שזכרונות לזכרונות (ב) דבזה לא יאל
לתקיעה ראשונה לא יאל אלא ר"ל דסדר הוא להתפלל מוסף ולתקוע בתוך התפלה (ג) ואם שינה הסדר דהיינו שהתפלל קודם
שתקע יאל בשניהם (ד) וזהו סיים רמ"א ואם התפלל וכו' והיו יתר הוא: (א) יכול לתקוע לו. אפי' (א) הוא יכול לתקוע
בעצמו: (ב) אין חבירו יכול להוציאו. אפי' אם הוא צריך להתפלל אז (ב) גם לצורך עצמו בלש אלא שהוא מתפלל בקול
כדי להשמיע גם לחבירו ולהוציאו ואפי' אם לא יכול להתפלל בעצמו דתפלה צריך כ"א לבקש רחמים (ג) על עצמו ולא ע"י
שליח אפי' יש עשרה ואז הוא ש"ן: (א) למקום שבקיאים בתקיעות. דתקיעות דאורייתא וברכות דרבנן ואפי' ביום שני וכ"ש
אם יש לפניו מקום שיכול לשמוע תקיעות אפי' שגם שם אין מנין וייערך להתפלל ביחיד ויכול לילך למקום שיש שם מנין רק
שאין להם שופר מוטב לילך לשמוע תקיעות אפי' שמתפלל ביחיד [ח"א]: (ב) ושל תקיעות ספק. אם (א) יש שם חוקטין. (ב) דספק
דאורייתא עדיף. מודאי דרבנן. וה"ה אם אין יודעין רק סדר אחד ילך להם. ואם יש בעיר אחד שופר ורואה לילך למקום שמתפללין
ולשלוש עשרה שיביא לו השופר והוא חוץ לחסום יכול לקיים שניהם (ג) שרי דתחומין דרבנן והו"ל שנות דשנות: (ג) חלש
התקיעות. ולא ילך תחילה למקום שחוקטין ואפי' למקום שמתפללין (ד) שמתפלל מוסף אין לאחרה יותר משבע שעות כמש"כ בסיומן
רמ"ז ותקיעות זמנה כל היום. אם באחת נמצא חוקט הנון אך המתפללים שם אינם הגונים ובאחת מתפללים הגונים והחוקט אינו
הנון (ה) ילך למקום שהחוקט מומחה וכשר דהחוקט מוילאו ידי חובתו משא"כ בתפלה אינו מוילאו ידי חובתו:

מריעות

שער הציון

(א) ויכול לברך עליהן וזהו שאנו מברכין על התקיעות דמיושב: (ב) מ"א והג"א: (ג) הג"א ומ"א: (ד) מ"א וה"ה אם תקע תר"ת ותש"ת קודם
תשרית נמי יאל [לשון]: (א) סוסקים: (ב) כ"מ מטור: (ג) וע"כ אם הוא אומר מתוך הסידור וחבירו אומר עמו מלה במלה לכו"ס שפיר דמי [אמ"ג]:
(ד) דריש: (ה) ועיין בפמ"ג שמתקן א"י הדין ביום שני לדין דבקיין בקיעא דירחא וגם י"ס ספק אם ימלאו שם שופר אם יש לנחות כשכיל
זה המקום שמתפללין: (ג) מ"א וש"י: (ד) מ"א וש"י: (ה) פ"ח בשם תשובת עולת שמואל:

אכל

הלכות ראש השנה סימן תקצו תקצו

תקצו ובו סעיף אחד:

א אלאחר התפלה (א) מריעים תרועה גדולה בלא תקיעה. הגה ויש מקומות נוהגין לחזור ולתקוע (ב) כי קולות (מנהגים ישנים) ולאחר שילאו בזה ס"ב (ג) אין לתקוע עוד (ד) בחגים אבל קמן אפי' הגיע לחינוך (ה) מותר לו שיתקע (המניד ס"ב מהל' שופר) ומותר לו לתקוע (ו) כל היום (א"י דר"ה):

תקצו אם מותר להתענות בר"ה. ובו ג' סעיפים:

א (א) אאוכלים ושותים ושומחים (ב) ואין מתעניין בר"ה ולא בשבת שובה כאמנם לא יאכרו כל שבוע למען לא יקלו ראשם ותהיה יראת ה' על פניהם: (ג) גיש מקומות שקבלה בירם (ד) שכל מי שרגיל להתענות בר"ה (ה) ומשנה רגילותו ואינו מתענה אינו מושלים שנתו.

באר היטב

שערי תשובה

(א) אין לתקוע. ואסור להוציא השופר כשאין צריך לתקוע דהוי הוצאה שלא לצורך ואפילו מי שיתקע ביום שני ויסור לתקוע ביום ה' להתלמד דהא בקיאים בקיעות דירחא והראשון קודם והב' חול מ"א ע"ש והט"ז מתיר לתקוע בר"ה אחר שילאו ע"ש שהעלה דביו"ט ליכא שבות דתקיעה ע"ש. ובתשובת חכם לבי סי' ל"ה תמה עליו ע"ש ובתשובת פנים מאירות סי' ק"ב הלין בעד הט"ז ע"ש ועי' יד אהרן באורך מזה. ומיהו שרי לטעול השופר אחר שתקעו בו השכנה"ג משם רש"י וכן כתב הט"ז פסק"י ב' ע"ש ועי' סי' תקפ"ח ס"ה בהג"ה: (ה) אוכלים. הט"ז הכריע ממה שחל אלישע חלל השונמית דאין

(א) אין לתקוע. עכ"ל עיין בת"ל דמוכח משבת דף ק"ד ובסולין דף פ"ד בשבת שם וכן בר"ה כ"פ יו"ט שחקיעה ש"פ כחגים. אסור מדרבנן אפי' ביום"ט של ר"ה שאינו חל בשבת ודלא כהט"ז סי' תקצ"ו ופמ"א כתב ליישב קושית הח"י וכתב דבשאר יו"ט מודה הט"ז דאסור רק ביו"ט דר"ה מתיר דבשאר יו"ט איכא שבות שמא יתקן כלי שיר משא"כ ביו"ט דר"ה דלא גזור ע"ז כמ"ש הט"ז סימן תקפ"ח א"כ כל היום מותר לתקוע אם אינו בשבת דבשבת איכא גזירה אחריתי שמא יעבירו ע"ש ועיין בס' רב מכולם דנאש הס' ענינים מלוקטים מהח"י וז"ל שבת אשר תכת ליישב תמיהתי בספרי ע"ש שדכריו סוככים לדחות מ"ש הפמ"א על הבנתו על הט"ז ע"ש: (בספרי) י"ט מקומות כו'. וכתב בשב"י ח"א ס"ס ל' דבעל כרחי שרגיל להתענות בכל ר"ה אסור לו לטעול דהוי תענית דר"ה ודאי לזכרון

קבלה ונדר כמבטות הש"ס סי' תקצ"ו וגם מבטות הפוסקים דרגיל להענין כל ימיו משמע אפי' איכא סעודה מלאה וכמו דמבטל משמחת יו"ט וגם לפי מ"ש דסכנה איכא בדבר משלים שנתו וחמירה מאיסורא לכן באחד מהפסם בכלל דרול בסכנת נפשות מתחמ עילה ונדר נדר פ"ד רבים

ביאור הלכה

בשני ז' הכרכות. והתקצו בפ"ע בשם ישועות יעקב דאם יש כאן שני מקומות אחד יעמך סדר הכרכות של שני ימים של ר"ה ואם ילך למקום שתוקעין לא יהיה אפשר לו לשמוע רק סדר תקיעות דיום שני שהוא מקום רחוק שלא יכול לזלזל לשם עד ליל שני דר"ה הוי' למקום שמדברין ע"ל ויכול להיות שגם הח"א והפמ"א מודים לו שלא לדחות הכרכות של שני ימים בשביל תקיעות דיום שני לדין דנקיטין בקיעות דירחא:

[מ"א:] (ב) ל' קולות. ובש"ל'ה כתב לתקוע מאה קולות דהיינו עוד שבס"ה יהיו מאה קולות: (ג) אין לתקוע עוד וכו'. דכיון שא"ל הוי ככל שאר יו"ט שאסור לתקוע משום שבות. ועיין ב"מ' שדעתו דיו"ט ע"כ ר"ה (ג) אינו דומה לשאר יו"ט בזה (ד) חל רוב האחרונים הסכימו דאסור בדברי הרמ"א. ולענין עלטול (ה) לבוש שרי כל היום דהא ראוי לתקוע בו להוציא אחרים שלא ילאו עדיו: (ד) בחגים. (ו) אסור להוציא השופר כשא"ל לתקוע דהוי הוצאה שלא לצורך ועיין סימן תקי"ה ס"א בהג"ה (ז) ואפי' מי שיתקע ביום שני אסור לתקוע בראשון להסתלק: (ה) מותר לומר לו שיתקע. היינו (ח) אף להסתלק ללמדו אופן התקיעות ואפי' אחר שאינו אביו (ט) משמע דמותר בזה דמחנך לקטן: (י) כל היום. אקטן (י) קאי דלילוי גדול (יא) הא כבר כתב דאין לתקוע עוד בחגים: (א) אוכלים ושותים ושומחים. ר"ל אף שהוא יום הדין מ"מ מלאה של ושמחת בחגך שייך גם בו (א) שגם הוא בכלל חג כדכתיב תקעו בחודש שופר (ב) בכסה ליום אגנו ונאמר בנחמיה ח' אכלו משמנים ושתו ממתקים וגו' כי קדוש היום להזניטו ואל תעבדו כי חרות ד' היא מעומים: (ב) ואין מתעניין בר"ה. (ב) אם לא בתענית חלום שגם בשאר יו"ט מתעניין דלבוש מותר להתענות בר"ה ולהתפלל עד חצות אע"פ דבשבת ושאר יו"ט אסור וכן איתא לעיל בס' תקפ"ד ס"א בהג"ה: (ג) יש מקומות וכו'. המתענות בר"ה (ג) ראונו שילמוד כל היום או יעסוק בתחינות ובקשות כדי שיהיה כולו לז' (ד) כתבו האחרונים דאף שמכאור לעיל בסימן תקכ"ז ס"כ דהמתענה אסור לבשל לאחרים מ"מ אשה המשרתת בבית בעה"ב שמשועבדת לו וכו' אשה שמשועבדת לבעלה לאפות ולבשל בשבילו ואין לה אחר לזון מותרת לבשל בשבילו: (ד) שכל מי שרגיל וכו'. היינו (ה) ג' פעמים: (ה) ומשנה רגילותו וכו'. היינו לענין יום

ש"ה"צ (א) אבל כיו' אין מעכבות שאם לא יעשה כן אין עיכוב בדבר שבהי כבר ילאו ידו חובתו [פוסקים]: (ב) רע"מ ובכ"ז אורח"י: (ג) כן הילוי נעשו שגם הוא מודה לשאר יו"ט דאסור כדי שלא יסתור ש"ס מפורש עיין בש"ע"ת: (ד) מ"א וחכם לבי וקצת נחלא וישועות יעקב וחמ"ד משפ"ג ומאמר מרדכי ונגדי ישע ודלא כט"ז ואיזה אחרונים הסכימו דכריו: (ה) אחרונים: (ו) מ"א וא"ר: (ז) שם: (ח) כ"מ בפוסקים: (ט) פמ"ג: (י) ופסוק שהגדול ג"כ מותר להסתלק ללמוד כל היום: (יא) ומה שנתניין א"י דר"ה אינו מהרמ"א רק מהיוז' מליין דהא הא"י מתיר לתקוע בחגים אחר שילאו וכבר הרמ"א פליג עליו כמ"ש הט"ז סימן תקפ"ח: (א) פוסקים: (ב) וזהו ח"ל איהו חג שהלכנו מתכנסים כה הוי אומר זה ר"ה: (ג) עיין במ"א שכתב דבריהם חמיר יותר ממי שמתענה בשבת יו"ט מתחת חלום דשם התענית עונג הוא לו ומקיים כזה הלכך משא"כ בתענית ר"ה דאינו כשגיל תענוג ע"כ צריך לקיים הקרא דלד'. אמנם בא"ר דחה אותו והביא בשם הכל בו דמי שמתענה מתחת תענוג ג"כ יש לו כזה תענוג וממילא מקיים בתעניתו הקרא דלכס' וזהו העקרת' לשון הח"א שכתב ראונו שילמוד כל היום וזהו שואל מן הכסוף לכתחילה כדי ללכת דעת המחמירין ועי' א"ש קשה לו דכר' יתב' לפסוק על דעת המקלין: (ד) א"ר ודע"ה ומטה אפרים דלא כמ"א: (ה) פמ"ג ועיין זה כתב ג"כ הח"א:

הנה וטי שאינו ירא לנפשו (ז) אין צריך להתענות כל ימיו (כל זו ומנהגים) (ו) רק צריך התרה כמו שאר
 נדר (כל זו): ג' דהמתענה פעם אחת בר"ה (ז) תענית (ג) חלום אם היה ביום ראשון
 (ז) צריך להתענות (ח) שני הימים (ט) כל ימיו ואם היה ביום שני היתענה כל ימיו (י) יום
 שני בלבד. הנה (יא) וא"ל (ה) למיתב תענית לתעניתו (יב) דהא יש אומרים דמזוה להתענות בר"ה
 (תה"ד סימן רע"ה) וא"ל ענו בר"ה (יג) כמו שא"ל ביה"כ (הנהגות מנהגים):

תקצט ובו סעיף אחד:

א אר"ה שחל להיות בשבת (א) אומרים צדקתך במנחה. הנה ויש אומרים שלא לאומרו (ר"ן
 סר"ה ומנהגים) וכן אנו נוהגים:

תקצט ובו סעיף אחד:

א טור בשם אב"י
 הערוי וכו'
 הרא"ש בסוף ר"ה

א (א) אל"ל ר"ה שחל להיות במוצאי שבת (ב) אומרים ותודיענו:

תך ביצה שנוצרה בר"ה ודיני הקירוש. ובו ג' סעיפים:

א מיהר דבר
 ושמואל כ"ה
 וברכ"ה דף ד'

א יביצה שנוצרה ב"ט הראשון וכן מה שנוצד בו וכן מה שנתרש בו (א) אסור בשני. הנה וכבר

שערי תשובה

משום דהוכיח מ"ה ד' י"ח דקאמר ב"י בשמי' בעלה אדכרחא כו' דלפי
 מהסבא מזה להתענות בר"ה ודחה ראיות הט"ז ס' תה"ז ע"ש וכתב
 ש"י לומדים אחרים החירו לו אחרתי הואיל והותר הותר מאחר דליכא
 דיעות דנדיעבד מהני התרה ע"ד רבים ע"ש ועיין בשאגת אריה ס' כ"א
 הכיא ראיא מ"ס דר"ה דלעיל דאסור להתענות בר"ה וע"ש ס' ק"ב
 דל"מ שאסור להתענות בו אלא דשמחתו מזוה בשאר י"ט לחייב בקידוש
 כשאר י"ט ואסור לעשות כלום קודם קידוש ואין קידוש אלא במקום
 שערות וכל שערות יו"ט עליו (ג) חלוס. עיין לעיל ס' רפ"ח בש"ס שם
 מדינים אלו ועי' במת"כ שצריך להיות כמעט כל היום כה"כ מתבודד
 ולומד לקיום כולו לה' כמ"ס בת"ח בשבת:

(בש"ע) ר"ה שחל כו'. ועיין תשכ"ז ח"ג ס' קע"ז ובת"כ ס' רמ"ח וזיני'
 ואח"כ דקדקן וכו' כשכנה"ג ס' תרכ"ב דאף דלדקדק תדיר מ"מ א"מ נאמר בשחרית ובמנחה ולדקדק רק במנחה ובכ"ז סימן תרמ"ג סק"ה ע"ז
 מסוכה דף ק' דס"ל לרבה בב"ח דומן ואח"כ סוכה משום דומן תדיר כו' ע"ש ובתש"י כנה"ג סימן נו"ן ועיין ס' תרכ"ב:
 (בש"ע) ליל ר"ה כו'. המנהג שמתפללין מתוך הסידור אף שלא ביכרו עדיין ברכת מאורי האש. וכי כר"י של"ע לפי מ"ס בצר"י ס' תל"ג וכתבא ס"ל
 שאין להנות מהאור הידוע ברכה ע"ש. אך גם שם בקריאת מגילה אין נהגין לומר תהלה ברכת האור וע"ש וכן נלענ"ד לקבל טפי שאין זה הנאה
 גמורה דק"ל שגורה בפיו ומ"מ ראו לכתחלה למי שגור בפיו התפלה בע"פ ואמנם נראה דמיד שמבדיל בתפלה סגי כיון ששכ"ס אומר המבדיל בין

משנה ברורה

להתענות בשבת ויו"ט דאין קבלתו כלום הכא צריך התרה מאחר
 דל"א דמזוה להתענות בר"ה: (יג) כמו שאין אומרים ביה"כ.
 מאחר שהם ימי דין ואין שייך כ"כ לבקש לענות ביום כוס התענית:
 (א) אומרים לדקדק. כיון שהוא יום הדין (א) אומרים ל"ץ משום
 דקודם הדין שהרי אנו אומרים ויגבה ד' זכאות במשפט והאל
 הקדוש נקדם בלזקת והי"א ס"ל דהא עכ"פ יו"ט הוא ור"ה:
 (א) ליל ר"ה וכו'. המנהג שמתפללין מתוך הסידור אף שלא
 ביכרו עדיין ברכת בורא מאורי האש עיין בשע"ה הטעם
 שאין זה הנאה גמורה דק"ל שגורה בפיו ומתחמיר יחמיר
 לעצמו אבל אין להורות לאחרים: (ב) אומרים ותודיענו. אף
 שאומרים בו וחגיגת הרגל ור"ה אינו רגל (א) מ"מ כי היכי
 דאמרינן במוצאי יו"ט בהבדלה בין יום השביעי לשבת ימי
 המעשה דאמרינן סדר הבדלות הוא מונה ה"י סדר התיקון
 הוא אומר:

(א) אסור בשני. אע"ג דבשאר יו"ט מותר בשני מכה ממה נפשך
 אם

שער הציון

(ו) פוסקים: (ז) כנ"ל כותב מהר"ם שהביא מה"א בסק"ג ויוסר מעליו קושית מה"א שם גם לא אכין אף הכין דברי מהר"ם באופן אחר שהתענה וגם
 קידש ואפילו אח"ל שצריך להוציא כ"ב ולא שהא אף לא כדרכה בעלמא ידי קידוש דאורייתא הלא צריך להוציר בו מעניני של יום וע"כ דפרישתי דהא
 דקאמר שהוא דאורייתא אינו קאי וגדור בעו"י: (ח) פוסקים: (ט) כ"י מ"א: (א) פוסקים: (א) פוסקים:

הלכות ראש השנה סימן תר תרא

תבאר לעיל ס' תקי"ג סעיף ה' וס' תקע"ב: (ב) בקידוש ליל שני (י"ב) בנדר (א) חדש (הנהגות מיימני פ' כ"ט מהל' שבת) או במניח (ד) פרי חדש ואומר שהחיינו ואם אין מצוי (בנדר חדש) או פרי חדש (ה) געם כל זה יאמר שהחיינו: (ו) דאם חל יום ראשון בשבת אימרים שהחיינו בשופר ביום שני. (ז) ויש אומרים לאומרו (ב) אפי' אם חל יום ראשון בחול וכן המנהג במדינות אלו. (הנהגות מיימני הלכות שופר):

תרא סדר יום שני של ר"ה. ובו ב' סעיפים:

א ביום שני (מתפללים כמו ביום ראשון) (שור) (א) יוקורים מוהאלהים נסה את אברהם עד סוף סידרא ומפטר קורא כמו אתמול ומפטר בירמיה כה אמר ה' מצא חן במדבר עד הבן יקיר לי (א) אפרים בובמוצאי ר"ה מבדילין כמו במ"ש אלא שאין מברכין על הבשמים ועל האש: ב (ג) יאף בארץ ישראל עושים ר"ה ב' ימים:

והענין לעיל בס' תרא ב ה"ק ב"ק דכ"ה והרמב"ם בפ' ה' מהלכות קידוש החודש ובפ"א מהלכות יו"ט

שערי תשובה

באר היטב

(א) חדש. ויש טועים ליקח אף בשאר יו"ט ועשות הוא דר"ה קדושה אחת היא. אם יס' לו תירוש חדש יקדש על היין יס' וכשיגיע לשהחיינו יס'ול תתירוש בידו או יתן ענינו בו מהנהגים עמ"א. והאחריו' כתב דר"ה דיו' כשאר יו"ט כזה ענין כוונתו: (ב) אפי' וטוב לזכור בנדר חדש בשופר מ"א. קהל ח' היה להם בער"ה שופר ובחלו שורדים וזונו איתם וטעו נס השופר ושלחו הקהל לקהל אחר לשלוח להם שופר ונתעכב השליח מהמת אונס ולא בא עד סוף יום שני והיה ר"ה ביום ה' ו' וכעשה שכל השופר כבר התפללו של שבת אבל עדיין היה יום גדול מהו לתקוע בעת ההיא ולא יתום לשבות לחין וקושין בשבת העלה ה"ו פלפלו דמותר לתקוע בלא כרעות דכרעות חזין מעבדות ע"ש בארוך והיד אהרן כזה ענין דיש לפקק לדינא:

ברכה

בתקיעה של אחמול ולא אמרין יומא אריכתא הוה וס"ה נמי בברכת התקיעה ומי' לכתחילה טוב שילכש התקיעה בנדר חדש בשופר תמ"א וס"ח ועיין בב"י דבמקורו נגזר. שלא לברך שהחיינו בשופר ביום ב' אכן אנו נוהגין כהרמ"א. קהל שאלו לחי' אחרת להביא להם שופר ונתעכב השליח עד סוף יום ב' ור"ה היה ביום ה' וביום ו'א' וכעשה עס השופר כבר התפללו של שבת אבל היה עוד יום גדול אם (ו) אין שם בקי לתקוע שלו קיבל עליו שבת עדיין (ז) אז יתקע מי שקיבל שבת בלא ברכה (ח) ולא יתקע רק תשרית תש"ת תר"ח ולא יותר ודוקא אם עוד היום גדול (ט) אבל אם כבר הוא בין השמשות אין לתקוע כלל דכיום השני אין חיובו לתקוע אלא מדרבנן והוי ספקא דרבנן אבל ביום א' דחיובו מדאורייתא חייב לתקוע (י) ובלי ברכה. ולענין אמירה לעכו"ם (יא) אף בבין השמשות דיוס א' מותר: (א) וקורים וכו'. כדי להזכיר זכות עקידת יצחק וקורין בזה ה' גברי (א) ואם שבת וקרא פרשת וד' פקד את שרה המשה קרואים יקרא עוד ח' וקרא מחהלת פ' העקידה עד סופה ואפי' אחר קדש יעשה כן ויאמר קדש שנית ואם כבר נסתלק ספר זה יכול לקרות בספר השני ומפטר פ' העקידה ויגלו ויקרא ג"כ חובת היום: (ב) אפרים מפני שחובת היום להזכיר זכרונות וכתוב בההיא קרא זכור אזכרנו: (ג) אף בא"י עושין וכו'. לפי (ב) שאפי' בזמן המהדש אירע כמה פעמים שהיו לריבין לעשות שני ימים וכמו שמבואר בב"י. ולכן גם היום החיוב בא"י לעשות שני ימים ונחשבינן כיומא אריכתא: והוא

שער הציון

(א) פוסקים: (ב) עיין י"ד: (ג) מ"א וס"א: (ד) מ"א וס"א: (ה) ב"ח כס' הגהמ"י ולא אבין היטב דפ"א גם לענין קידוש אלו חייבים לעשות ביום שני כפ"ע ואפי' ס"ל דכיומא אריכתא דמיו: (ו) דאם נמלא אחר שלא קיבל עליו שבת עדיין יוכל לתקוע בברכה אפי' ששאר השומעים כבר קיבלו שבת [מט"א]: (ז) ע"ז ואפי' מט"א וס"א: (ח) מט"א: (ט) פמ"ג ומט"א: (י) ח"א וכ"כ לעיל בסימן ס"ח במ"ב: (יא) פמ"ג: (א) שערי אפרים: (ב) מ"א: עור

תרב סדרי ימי תשובה. ובו סעיף אחד:

א. טור שם וכו'
תקפ"א

א. טור בשם אב
קטורי מהרש"א

הגם ומתענים למחרת ר"ה (טור) (א) והנא תענית לבזר:

א (ב) אכל הימים שבין ר"ה ליה"כ מרבית בתפלות ותחנונים. הגם ואומרים (ה) א"מ ערב ובוקר (ג) מלבד בשבת (טור) ואפילו אם חל מילה (ד) שאין אומרים תחנון אפי' הכי (ה) אומרים א"מ (מנהגים) ואומרים בכל יום (ב) (ו) ג"פ וידוי קודם עלות השחר (ז) מלבד בעי"כ שאין אומרים אותו אלא פ"א (רוקח) ואין נוהגין (ח) חרס (ט) וכן אין משביעין אדם (ג) בב"ד (י) עד אחר י"כ (מהרי"ל) אי מקדשין (ד) הלכנה עד מולאי יום כפור (ה) (יא) ושבת שבין ר"ה ל"כ המנהג לומר בו לוי"ך:

תרג ובו סעיף אחד:

א. אף מי שאינו נזהר מפת של (ה) כותים (א) בעשרת ימי תשובה צריך ליוהר: הגם (ב) ויש

שערי תשובה

(ד) הלכנה. עכ"ל ועיין ב"מ שכתב זה וכתב ע"ז הנאמני שמה ראש ללבוש ש"ל כמו של ידאג סימות כן לא יגזור עליו מיתה בלוחות חודש מ'סו גם בזה י"ל כיון שממתינין לכבודו כו' מנינה תיכף ע"ס: (ה) כותים. עכ"ל ועי' ש"מ שאמר י"ג מדות ג"פ בו' עיין לעיל שכתבתי שכתבתי איתא ג"כ התפלה ג"פ ע"ס ואזן אין נוהגין כן בגוף התפלה ע"ס וכתב ב"כ סי' ל"ד ב"א שביקש שיתנו לו סמורות ללכת למקום קרוב ונתנו לו ונהרג בדרכו והנהג ב"ל"י השיב על מהרי"ו כדורך בשכר ואעפ"כ כ' שיתענה מ' יום אך בזה שהפליח התחיל לבקש לשלחו בשליחות רוקח לטובת עולמו אין שום ה"ר"ל לזרזו כפרה ומעשים בכל יום שאדם לוקח כחוסה בהקפס או בתורת או"ף גיזע"ט והולך לירידים שאם ח"ו יאמר לו מקדש בנפשו אין המוכר לזרזו וראוי מהא דחלק שאמר הקב"ה לזרזו עד מתי יהיה זה עומן כו' ולא קחשבי אכזר חסם משום דלכזר היה המתחיל כו' ולכן א"ל כפרה רק הואיל ואורסו כו' יתענה שלשה ימים ב"כ ואם

(ה) א"מ. ויחיד יכול ג"כ לאומרים: (ב) ג"פ. והא"ר י"ל כס' הכוונות כתב ש"ל רק פ"א. במילה אומרים באשמורת בין כסא לעשור וזכר ברית אחר והא"ר אזכור: (ג) בב"ד. ומכ"מ מילה לשפוט ולהוליא גזילה מתחת ידו לבזר מ"א ט"ו: (ד) הלכנה. ולבזר כתב ואני שמעתי שאדרכה טוב שיקדשו אותה כדי שתבא מילה זו ותוסף על זכויותיו. כתב אור חדש מעשה באחד שפגעו אכסים בלילה ורצו להרגו וביקש שיניחו לו לעשות מילה א' קודם מותו והלכנה היתה בחידושה וקדשה בכוונה גדולה וגעשה לו גם כשדילג ג' פעמים במנהג ונשארו הרוח וניגול מהם. גם שמעתי שמי שיקדש הלכנה עומם שקדשה טוב לא ידאג סימות בלוחות חדש מלוחות יום ואילך ע"כ: (ה) ושבת. וכתב מט"מ נוהגים שאין נער אומר ההפטרות שובה ישראל:

(א) כותים. ואם אינו יכול לאפות בעצמו די בהשכלת קיסם. לבזר ומנהגים. ויוהרו שלא לבדק ולטעול חלה מעשים א"י אע"פ שמדברת להם א"מ: מחר להם הקמה ונ"ל דמי שהולך בדרך א"ל להתניין רק כשעור המפורש ב"ד ס"ס קי"כ דלא קבילו עלייהו להחמיר ימים יותר משאר ימות השנה ועיין בתשובת י"ש סי' ע"א להחמיר בשבת רעבון לאכול גלוסמורות של נחתום אינו יאדרי ע"י הביטול אותם א"מ כבית ישראל אף בעשרת ימי תשובה למי שגזר ע"ס. ושל"ה דף ס"ו כתב שהחסידים נהגו לאכול חולין בטערה ואף שכלונו טמאי מתים מ"מ יאכל דגן שלא הוכשר ונילוש במי פירות וישות וישתה מן הבאר שלא יגע ויעמאם עכ"ל. ועיין מ"א שהקשה עליו דהא נטמאו בפיו ע"ס. וטוב לומר בכל יום מעשרת ימי תשובה בין ישתבה ליוזר מזמור ממעמקים קראתך עי' מט"ס סי' נ"ד. מר"ה אלו ואלך כשמענה ישאל מה"ס כפרה ומים בזכר לעבודתו בהולאת ס"ת ויארר י"ג מדות ג"פ גם ואני

משנה ברורה

(א) והוא תענית לבזר. וכל הלכותיו נתבאר בסיומן תק"נ ע"ס במ"ב: (ב) בכל הימים וכו'. לבד (ה) משבת: (ג) מלבד בשבת. ואפילו במנהג של ערב שבת שוכה ג"כ (ב) אין אומרים אבינו מלכנו: (ד) שאין אומרים תחנון. ולא יהי ראון: (ה) אומרים א"מ. ואל ארץ אפים ולמנהג "ד"מ] במילה אומרים באשמורת בין כסא לעשור (ג) זכור ברית אחר והא"ר אזכור: (ו) ג"פ וידוי. וכן מיוס א' דסליחות עד ער"ה כן משמע במנהגים: (ז) מלבד כו'. מפני (ד) שעתידין לומר ב"פ במנהג ובמעריב והוא ג"כ יוט': (ח) חרס. שלא לעורר כחות הדיון בזמן ההוא וכן אין משביעין (ט) שחוששין ביותר להביא עונש שבעה לעולם ח"ו. ואפשר אפי' אם הייב לקבל בחרס עליו ע"י היסוד וכדומה אפ"ה אין מקבל בחרס עליו עד אחר יוה"כ ומיהו אם רוצה י"ל דהרשות בידו [פמ"ג]: (י) וכן אין משביעין. ועכ"פ (ה) מילה לשפוט ולהוליא גזילה מתחת ידו וכבים דין למטה אין דין למעלה: (י) עד מולאי יוה"כ. דקידוש הלכנה (ו) יותר טוב כשהוא מבוסס ובשמחה ובמדרש איתא שבמולאי יוה"כ בת קול יולאת ואומרת לך אכול בשמחה וגו'. אבל דע דכמה

שער הציון

(ח) טור: (ב) ד"מ בסיומן תרג בשם מהר"ג: (ג) מ' וס"א: (ד) הגר"א: (ה) לבזר ומ"מ: (ו) הגר"מ: (ז) נכסו. י"ג מתני' ועיין בפיאור הגר"א שכתב דכן עיקר: (ח) מט"מ: (ה) אחרונים: (ב) מ"א וס"א: (ג) סס: (ד) עוד כתבו בשם תשובת נחתם שבעה להחמיר בשבת רעבון לאכול בעש"מ גלוסמורות של נחתום עכ"ס ע"י הביטול אותם א"מ כבית ישראל אף למי שגזר: (ה) מ"א וס"א:

הלכות ראש השנה סימן תרג תרד

לכל אדם (ג) לחפש ולפשפש במעשיו (ד) ולשוב מהם צי' ימי תשובה וספק עבירה לר"ך יותר תשובה מעבירה ודלית כי יותר מתחרט כשיודע שעשה משהו יודע ולכן קרבן אשם תלוי הולך להיות יותר ביוקר מהקטל. (ד"ע ורבינו יונה ריש ברכות):

א תני חייה בר
רנ ברכות ח'
ובימי פ"א ובכמה
דוכתי וממדרש
מעשה דחייט אחד
שהביא הטור

הלכות יום הכפורים

תרד סדר ערב יוה"כ. ובו ב' סעיפים:

א (א) "מצוה (א) לאכול בערב יום הכפורים ולהרבות בסעודה. הגם ואסור להטענות זו (ב) אפי'

באר היטב

תפלת ג"פ. וכתב מט"מ עכ"פ באלו הימים יעשה כל אדם כדעת הוהר שטוב קודם שיסבב ויתאונן על חטאיו ויפשפש במעשיו. וכתב הר"ם שיקרא באלו הימים אגרת התשובה של רבינו יונה והארי"ז ל' כתב שחוב הוא ללמוד בספרי מוסר כל השנה. ודיני תשובה בראש ספר הרוקח ובמהרי"ו ובס"ס קיזור ראשית חכמה. ובספר הסידים מסי' י"ט עד סי' ל"ב. ומסי' מ"ב עד סי' מ"ה ס"ה ע"ב קע"א ת"ה עד תרי"ח. מהרי"ו סימן י"ב קמ"ז קכ"א. ת"ה סי' קל"ח. בנימין זאב סי' ע"ב. מהרי"ט הלכות רוח. בתשובת רמ"א סי' ל"ו. א' ששכר חבירו לילך בדרך ונהרג נכון שיקבל תשובה בחר בשבט פרק חלק. ועיין בתשובת ר"ס לובלין סי' מ"ג מ"ד מ"ה. אשה שמנאה ילד מת אלה בתשובת מהרי"ל סי' מ"ה. ועיין במ"ב סי' כ"ז. בשו"ת רמ"א סי' כ"ה. ר"ל חבוב סי' ע"ט. רש"ל סי' ז"ו. ר"י טראני סי' ה'. ועיין ברי"ק כ"ד דברים המעכבים את התשובה: (א) לאכול. ויש למעט בלימודו בערב יו"כ כדי לאכול ולשתות ע"פ ועיין לקמן סי' תרמ"ז מ"ש שם מתשובת הסא"ל ח"ב:

משנה ברורה

מזה (א) מן התורה לאכול בעי"כ ור"ה הקב"ה ליתן שכר כעד האכילה באלו התענו שאינו דומה מזה שיש בו לער כמו שאמרנו לפוס לערא אגרא אילו כתב ב' לחודש תאכלו לא היה לנו שכר אלא כמקיים מצותו ע"י אכילה ולכן שיה הכחוש וכתב מצות אכילה בלשון תענית שיהיה נחשב אכילה זו לפני הקב"ה כאלו היה תענית (ב) כדי ליתן שכר כמקיים מצוה בלעז ענינו (ג) ויש לאדם למעט בלימודו בעיה"כ כדי לאכול ולשתות: (ב) אפילו תענית הלום. אכן אם (ד) מחירא לנפשו ור"ה להתענות יתענה עד סעודה המסקת דודאי מן הדין שני כשיאכל פ"א. ואם אינו מתענה היום כלל (ה) טוב שיטענה איהו יום אחר יוה"כ (ו) ואם חל עיו"כ בלחוד שבת ובשבת שלפניו התענה תענית חולס שר"ך למיחב תענית לתעניתו אחר השבת אין לו להתענות עיוה"כ אלא ידחה עד אחר עביר המועד ולפי דעת הט"ז לעיל בסיומן רפ"ח סק"ג א"ל שוב להתענות אחר יו"כ דיוה"כ כיפר גם על זה (ז) ומו שקשה לו התענית יכול לשמוך ע"ז. מי שגדל שלא לאכול בשר חוץ מיו"ט נתבאר בסיומן תק"פ שו"ת. לאכול בעי"כ דבלשון ב"א מקרי יו"ט ולא מיבעי בסעודה המסקת (ח) אלא אף גם בשחרית דאין רגילין לאכול בשר גם בשחרית וכל הנזיר אדעתא דמנהגא נדר (ט) אכל בלילה של עיו"כ אסור. ודוקא בנדר משא אכל מי שלא גר בהדיא (י) אלא שנהג כך שלא לאכול בשר כ"א בימים שא"ל בהם תחנון (יא) אזי אפילו בלילה של עיוה"כ מותר לאכול ודוקא בלילה ממש אבל לא מקודם לזה אע"פ שהתפלל ערבית:

אין

שערי תשובה

ראו ליתן אדם מתנה ליתמי הנהרג דבר טוב עשה ע"פ וע"פ סי' ל"ה סידור תשובה באורך לא' שנקבל ב"א' וס' מבורר שמתויד להודיע לבעל האשם בלשון שאולי יאמין לו ויהיה פורס ממנה ומן הדין ס' ד' רק שיאמר לו שידע שכתב וינתה ולא לפרסם כדאמרין ביומא דף פ"ו אשרי נפיו כי בנפא שאין מפורסם אך מלד הסבירא יותר יאמין לו כשיתודה בלשון לפני בעל האשם ואם כי לקח עתה בנפיו ויתגייש בפני תמיו יותר טוב לו שיכתוב שטוב עבירה ומתבייש מוחליו לו וגם חייב לבקש על עצמו מאת תמיו כיון שיש בזה גם חלק מעבירות שבין אדם לחבירו שגרם לו שחאסר אשתו עליו ע"פ וכתב בלשון שוהם סי' מ"ס בלשון שהמיתה ילד ע"י גרם והגרם ע"י משרתת שזרכה תשובה וע"פ עוד סי' מ"ה ב"א' ששלח נער קטן על סוס כו' וכתב ביד אליהו סימן כ"ט מ"ס בשל"ה מי שעשה עבירה זריך שיכתוב לעצמו שגב וחייב תפלת כדי שאל יזכה ויבנה בהמ"ק כו' ובמ"ס בשבת גבי ר"י בן אליעזר כו' כן לעשות ולכתוב גם השעור שאל כדליתא ביומא דף פ' יכן אם חטא שני פעמים לר"ך לכתוב לו הודעות והעלמות אף הוה ע"פ וכתב עוד בסי' ק"ח ב"א' ששלח משרתו לגבות חובות וקוף לא ר"ה תממת הקור ואח"כ מדמין עוד א' כו' ע"פ סדר התשובה ע"י מתקם אחד והוא חולק ע"י וכתב שבענין זה יש להחמיר ע"י

משנה ברורה

מוסר (ו) כל השנה וב"כ הגר"א במשלי ועכ"פ באלו הימים (י) יעשה כל אדם כדעת הוהר שטוב קודם שיסבב ויתאונן על חטאיו ויפשפש במעשיו. ועיין ביערות הדבש ח"א דרוש א' כי ו' ימים שבי"ה ליום הכפורים הם נגד ו' ימי שבעה וכלל יום יעשה תשובה על אותו יום ד"מ ביום ראשון יעשה תשובה על מה שחטא כל ימיו ביום ראשון וכן ביום ב' וכן כל ו' ימים: (ג) לחפש ולפשפש במעשיו. עיין בח"א כלל קמ"א שם הרחיב הדברים בענין זה ודבריו קולרין לעינים: (ד) ולשוב מהם בשטת י"ח. אחד ששכר חבירו לילך בדרך ונהרג נכון שיקבל תשובה [באר שבע פ' חלק ועיין בתשובת מהר"ם מלובלין סימן מ"ג מ"ד מ"ה וגבעת שאלו סימן מ"ה וסי' פ"ב ועיין בית יעקב ס"א] ולענין אשה שהמיתה ילד ע"י גרם עיין אכן שוהם סימן מ"ס ועיין תשובת ח"ס חו"מ סי' נ"ב לענין מוהל ולענין אשה שמנאה ילד מת ובסימן קפ"ד לענין מי שחאונם אכל איסורים ויאל מן האונם ובסימן קע"ג מתקוני תשובה למי שבעל נדה וסימן קע"ה למי שנתפס עם הנכרית וסימן קע"ז למי שגלה להגיל ובעטות המית את חבירו. ועיין בשע"ת ובפתחי עולם מדינים אלו. ועיין ברי"ק כ"ד דברים המעכבים את התשובה: (א) מזה לאכול וכו'. דכתיב ועניתם את נפשותיכם בתשעה לחודש מערב היה לו לכתוב בתשעה לחודש בערב תענו את נפשותיכם עד ערב וכו' ומדכתיב ועניתם כו' בתשעה לחודש משמע שיטענו בתשעה ובתמא יוה"כ אינו אלא בעשרה לחודש וקבלו חו"ל דאדרבא

שער הציון

(ו) וראה שם הרא"ש מזה לזה אלא שספר זה מיוחד יותר לעניני תשובה ולכן זכר לעת הזאת: (י) מעה משא: (א) כן הכריע המ"א בסיומן תק"פ פ"ב (ב) פוסקים: (ג) מ"א משא דממרא: (ד) מ"א ומע"א וח"א: (ה) פ"ח ומע"א: (ו) מעה אפרים: (ז) הגר"ז בסיומן רפ"ח: (ח) מ"א וח"א וב"א: (ט) מ"א: (י) מ"א וב"א: (יא) ובמקומות שמרבינו בקלותם באמרות א"כ אין מושגין אותו לוי"ט אין לאכול בשר בלילה [שם בשם של"ה]: ואע"פ

הרכות יום הכפורים סימן תרד תרה

תענית (ב) חלוס (מהרי"ל) ואם נדר להתענות צו ע"ל סי' תקע"ב: ב (ג) באין נופלים על פניהם בעיוה"כ. הגה גם אין אומרים (ד) למנחם ומזמור לתודה (מנהגים) גם אין אומרים קודם עלות סשחר הרצה סליחות ויש מקומות נוהגים להרבות בסליחות והכל לפי המנהג ולענין אמירת אבינו מלכנו בעי"כ יש בו מחלוקת בין אחרונים ומנהג עירי שלא לאומרו כי אם כשחל י"כ בשבת שאין אומרים צו א"מ אז אמרינן אותו (ה) עיי"כ (ג) שחרית:

ו. גרה מנהג כפרות בערב יוה"כ. ובו סעיף אחד:

א. אמה שנוהגים לעשות כפרה בעי"כ לשחוט תרנגול על כל בן זכר ולומר עליו פסוקים (א) יש למנוע המנהג. הגה ויש מהגאונים שכתבו מנהג זה וכן כתבו אותו רבים מן האחרונים וכן (ה) נוהגין בכל מדינות אלו ואין לשנות כי הוא (ב) מנהג ותיקין ונוהגין ליקח תרנגול זכר לזכר ולקבץ לוקחין תרנגולת (ב"י בשם תש"ך) ולוקחין למעוברת (ג) ז' (ב) תרנגולים אולי תלד זכר וזכרין

באר היטב

קודם לה"כ לא יאכל בשר אע"פ שהתפלל ערבית ע"ש ומוי שגדל שלא לאכול בשר חוץ מיו"ט ע"י סי' תק"ע ס"א דשרי בעי"כ מ"מ כ"ל דלילה אסור כיון שנדר בהדיא מ"א: (ג) שחרית. ובמנהג אין אומרים כמו בשאר ע"ש מ"א:

(ה) נוהגין. וכ"כ האר"י ז"ל בספר הכוונות ע"פ הקבלה ושל"ה, ויהשוב בלבו שהוא חייב ד' מיתות וזרקו סקילה. שחטו הרג. תפסו בזאחר חנק. שורפו היינו שרפה וזה כפרותו ובטור כתב ש"ל פסוק זה נפש תחת נפש ע"ש: (ב) תרנגולים. כלומר תרנגול ות"גנות ואף אם העובר נקבה די לה ולבחה באחד משום שנים רחמים ליקח כפרה א' וכן נוהגים אפילו בשני גופים מ"א. והאר"י לקח ג' למעוברת א' בעצורה ושנים בשביל הולד משפק אם הוא זכר או נקבה. ויש שחטו באשמורות אחר הסליחות דאז רחמים גזברים ע"ש ויאמר הליפתי תמורת כפרתי ר"ת חת"ך זה השם

ברכות דף ח' ועיין יד אהרן: (ב) חלוס. המ"א העלה דאם מתענה עד סעודה המפסקת ליכא איסורא ע"ש. ובשל"ה אוסר להתענות כלל עמ"א. ואם טעה והתענה כל היום צריך למיתב תענית לתעניתו כמ"ש סי' תקס"ח ס"ה. וע"ז כתב דא"ל למיתב תענית לתעניתו אחר יו"ט ע"ז עיין סימן רפ"ח והרב בית יעקב כתב שצריך למיתב תענית לתעניתו אחר יו"ט ע"ש ועי' סי' רפ"ח מ"ש. ועיין יד אהרן. כתב של"ה הנהגים שלא לאכול בשר כי אם ביום ש"א תחנן או במקומות שאין מרבים בסליחות באשמורת א"כ גם הלילה י"ט ומותר לאכול בשר בלילה אבל במקומות שמרביין באשמורת בסליחות אז לא מחזיקין הלילה ליו"ט ואסור לאכול בשר ע"כ. וכתב המ"א ומו"מ ז"ע דהא בכל פעם שמחזיקים הלילה ליו"ט אין נופלין במנהג שלפניו והכל נופלין ש"מ דאין מחזיקין הלילה ליו"ט ולכן כ"ל דדוקא מי שאוכל בלילה ממש אבל אם אוכל

משנה ברורה

נכילה ח"ו. [ומי שיכול ורואה מן המובחר יקרא (י) השוחט לביתו באשמורת הבוקר (ח) ובהיום המנהג בכמה מקומות שהשוחטין נעורים והולכין לבית כל אחד אחר חזית הלילה עד חור היום ולכן מן הגבול שיטנו השוחטים מקודם כדי שלא יתעלפו. וכן צריכים להכין כמה סכונים בדוקים ובשעת שחיטה יראה לבדוק בכל פעם ולא יסמוך על מה שצדק תחילה. והנה אף כששוחט בבית בעה"כ הדרך הוא שצאים ג"כ מב"ב השוחטים ובפרט כששוחט בביתו האם הרבה שלוחים ביחד עם כפרות ומחמת שצריך לשחוט כפרות הרבה אין הזמן מספיק לבדוק בכונת הלכ כדין ג"כ בדיוק וקרבן הדבר שמחמת הגחילה לא ידקדק היטב בדדיקה לכן העלה העולה שעכ"פ אחר שחיטת כל העופות של בעה"כ אחד יבדוק טרם ילך השליח עם העופות כדי שיתברר לו אם נמלא סכינו יפה שאסור לאכול קודם הירור ואם נמלא פגום יטרוף כל העופות של בעה"כ זה:]

(ג) ב' תרנגולים. דהיינו תרנגול ותרנגולת תרנגול שמה הולד זכר ותרנגולת שאפילו אם יבדל נקבה (כ) יתפסו שניהם היא עלמה והולד באחת. ואפילו שני בני אדם יכולין ליקח כפרה אחת אם אין ידם משתה. ויש שולקחין למעוברת שני תרנגולות ותרנגול אחד (י) ובשעה שמסבב על ראשו יאמר זה הליפתי תמורת כפרתי ר"ת חת"ך

(ג) אין נופלין ע"פ. דנוהגין לעשותו קלח כמו יו"ט: (ד) למנחם ומזמור לתודה. למנחם משום דכתיב ביה ביום צרה ומזמור לתודה דבזמן הבית היה אסור להקריב שום קרבן הגאכל בעיוה"כ דמזמור וזמן אכילתו שרי עכ"פ כל הקרבנות נאכלין ליום ולילה שלאחריו וביזה"כ א"א לאכול (יב) ונמלא מביא לירי פסול: (ה) עיי"כ שחרית. אבל במנהג (יג) אין אומרים אותו בכל גווי:

(א) יש למנוע המנהג. משום (א) חשש דרכי האמורי: (ב) מנהג ותיקין. ויהשוב (ב) שכל מה שעושין לשוף הזה הכל היה ראוי לבוא עליו וע"י תשובתו הקב"ה ממלך הגזירה מעליו ויתקיים דוגמתו בעוף הזה וכן כתבו הראשונים טעם הקרבן הבא על השוגג. ועוב לשחטו (ג) באשמורת אחר הסליחות כי אז הרהמים גזברים (ד) ולכן יש לבעה"כ להזמין אבוקה לפי שאין שוחטין בלילה כ"א לאור האבוקה. ויש ששוחטין אותן אחר תפילת שחרית [עיין א"ר]. ובמקום (ה) שמתקבלים הרבה ביחד ודוחקין זה את זה והשוחטים נעורים כל הלילה כפנים ועומים ואינם מרגישים בסכין מפני רוב העבודה. ויוכל לבוא לירי איסור נכילה עוב יותר לשחוט הכפרות יום או יומים קודם יוה"כ כי כל עשי"ת הוא זמן לכפרות [פמ"ג ע"ש]. או שיסבבו (ו) על ראשיהם במעות ותשכח להם לדקדק שלא יהיו נכשלין באיסור

שער הציון

(יב) ומעטם זה לא יאמר ג"כ פרשת קרבנות בעי"כ אבל פרשת עולה מותר שאינו נאכל [ח"א]: (יג) מ"א: (ה) ב"י: (ב) כדוגמת ד' מיתות כ"ד שצרכו לשוף אחר שחיטה הוא כעין סקילה ומה שהשוחט תופסו בזאחר ובשוחט ומחזיקין אותו באש הוא דוגמת שריפה והרג ותקן [מהרי"א]: (ג) מ"א ע"פ קבלה: (ד) משה אפרים: (ה) ח"א: (ו) ח"א: (ז) ח"א: (ח) משום אפרים: (ט) מ"א: (י) שם:

(ד) בתרגומים (ג) לבנים על דרך שנאמר אם יהיו חטאיכם כשנים כשג ילצו (ה) ונהגו ליתן הכפרות לעניים או לפדותן (ד) (ו) במזון שנותנים לעניים (מהרי"ל) ויש מקומות שנהגין ליתן (ו) על הקצרות ולהרבות (ה) בלדקא והכל מנהג יפה ויש להסמיך שנית הכפרות מיד לאחר שהחזירו עליו (ו) (ה) וסמך ידיו עליו דמות הקרבן (ו) (ט) וזרקו בני מעיהם על הגנות או בחצר מקום שהעופות יכולין לקחת משם. (סוף)

תרו שיפיים אדם חבירו בערב יוה"כ. ובו ד' סעיפים :

א *עבירות שבין אדם לחבירו אין יוה"כ מכפר עד שיפייסנו ואפי' לא הקנינו אלא ברברים (א) בצריך (ב) לפייסו ואם אינו מתפייס בראשונה (א) (ג) * יחזור וילך פעם שניה ושלישית יבכל פעם יקח עמו ג' אנשים (ד) ואם אינו מתפייס בג"פ (ג) (ה) אינו זקוק לו (מיהו יאמר

באר היטב

ההתנאים ליתן חטא ונהגו ומהפרכין מהגול גם אולכים שקנים ורמשים לכן אין ליהנות מהם לבוש. וט"ז כתב 'משום רחמנות שירחמו עליו מן השמים. וכתב העור דכד וכליות בכלל בני מעיים הם. ומשמע בגמרא דאחר יכול ליעלו מן הגול ולאכלם דאין דרך להשליך נבילות בגג. ט"ז ע"ש במ"ס ה"א לאו דהיה הוא דהא אמרין הוה שדי כוליתא וכל שהוא דרך השכלה ודאי של איסור הוא וכו' ע"ש. נראה מדבריו דהוא שדי וכו' קאי לבני בית וליתא בדגמרא איתא דהוה שדי עורבא כדאי וכוליתא וכו' א"כ מלא אהני לן ליטא דשדי וכו' לומר דהוה של איסור הא ליטא דהוה שדי קאי להעורבים וק"ל ועיין יד אהרן :

(ה) יחזור. במין ריבוי אחר ב"ס : (ג) אינו. ואם ראה לפייסו

משנה ברורה

חת"ך שם מלאך הממונה על החיים : (ד) בתרגומים לבנים. ומ"מ אין לחזור אחרי לבנים דוקא כמו שנהגין אנשים שמהדרין אחרים ביותר ומתניין ביוקר והוא מדברי האמורי והוק עכו"ם אלא אם יבא ממילא לקנות במקח שאר תרגומים יקנה אותו ולא יאמר כלום וכו'. ר"ל שיעריך (יד) דמי שיווי הכפרות ששחטן ויהלק דמי השיווי לעניים (טו) והיינו אם היכולת בידו. וכתבו האחרונים דמי שפודה אותו ויש בידו מעות מעשר שלו לא יפדה בהם רק במעות של חולין : (ז) על הקצרות ולהרבות. ויובל ליתן (טז) זה ממשות פדיון הכפרות (יז) ואין להרבות שם בתחיתות רק מה שמיוסד מהקדמונים שהרי א"ה היום תחנון : (ח) וסמך ידיו עליו. ויש שכתבו (יה) שיש למנוע דבר זה דנראה במקדים קדשים ושוהטן בהן (יט) ואחרים כתבו שאין לחוש לזה כיון שהתרגול אינו ראוי למנוע : (י) וסמך ידיו עליו. ויש שכתבו (יז) שיש להתרגול ליוון מן הגול ובני המעיים הם הכלים הראשונים שמקבלים הגול (כ) לכן מרחיקין עומם מלאכלם כדי ליתן אל לבו להרחיק מן הגול (כא) וגם משום רחמנות כשם שמרחם על הבריות לפרנסן ירחמו עליו מן השמים :

(א) צריך לפייסו. דגם בזה עבר על איסור דאונאת דברים (א) והנה אע"פ שגם בשאר ימות השנה מחוייב לפייס למי שפגע בגדו מ"מ אם אין לו פסול הוא ממתין לפייסו על יום אחר אבל בשיוה"כ מחוייב לתקן הכל כדי שיהיה מלא עונותיו כדכתיב כי ביום הזה יספר עליכם מכל חטאיכם וגו' וכ"כ אם יש בידו (ב) מן הגול ואונאה וכל דבר הנעוץ במזון יראה לתקן. [דוה] המקטרג הגדול על האדם כמו שאל"ל סאה מלא עונות מי מקטרג גול מקטרג בראש] ואם יש לחבירו בידו מזון שיש לו תביעה עליהם יודיענו אע"פ שהבירו לא ידע מזה כלל ועכ"פ יסדר לפני הרב ומ"ך הענין בשלימות ובאמת בלא שקר ושלאול האידן להתנגד. כללו של דבר כל דבר שבמזון לא יסמוך על הוראתו כי היתה"ר יש לו התירים הרבה [ח"א] : (ב) לפייסו. ונכון (ג) שילך בעצמו אליו ולא ישלח תלמיד אומני שיראה לקבל פיוסם או קשה עליו לילך בעצמו תחלה או שיועד שיתור קרוב הפיוס ע"י אדם אומני שיתורן בניהם יוכל לעשות ע"י אומני : (ג) יחזור וילך. ויפייסנו בכל פעם (ד) במין ריבוי אחר בערב יוה"כ ששחט לחבירו או לא כשיועד שהבירו יתבייש מזה כשיפרט החטא אז לא יפרט אותו (ה) ומי שהוא מבקש מחילה מרבים בכלל אינו יוצא אם יודע שעשה לאוהו יחיד בפרט : (ד) ואם אינו מתפייס בשלשה פעמים. ר"ל באופן זה ע"י ריבוי אנשים : (ה) אינו זקוק לו. ואם ראה לפייסו יותר (ו) ראוי אם אין שם ביוון התורה : לפי

שער הציון

(יא) מ"א : (יב) שם : (יג) מטה אפרים : (יד) מ"א : (טו) פשוט : (טז) מ"א : (יז) שם : (יח) ז' : (יט) ח"ר והגר"י : (כ) מ"א : (כא) ט' ז' : (א) מטה אפרים : (ב) ונראה פשוט דנאסור גול ואונאה וכו' דידוע שהוא לאו היתק לעשה דוהשיב את הגולה אין ראוי להמתין עד עיו"כ דכל שפגע (א) שם ע"י חוב עשה זו דבא תקוה כל לאו ודומיה דכל עשה דאורייתא שמיכו מ"ל לעשותו בזה זמנ כמו גול ובמ"א וק"ל ודכונה וכו' שם שפגע שחטלה על לאו דאורייתא : (ג) עיין ב"ח ב"ח ע"י וסמך וכו' (ד) אחרונים : (ה) מטה אפרים : (ו) ג"ח ומ"א והגר"א דלא כפר"מ מ"א

אח"כ (ו) לפני י' שבטק ממנו מחילה (מרדכי דיומא ומסרי"ל) יואם הוא (ג) (ז) רבו צריך לילך לו ד' שם מעבדא כמה פעמים עד שיתפיים. הגה והמוחל (ח) לא יהיה אכזרי מלמחול (מהרי"ל) אם לא שמכון (ד) (ט) לטובת המבקש (י) מחילה (גמרא דיומא) ואם הוליא עליו שם רע (ה) (יא) אל' למחול לו. (מרדכי וסמ"ג וסג"מ פ"ב מסלכות תשובה ומסרי"ל) ב (יב) האם (ז) מת (יג) אשר חטא לו מביא י' בני אדם ומעמידם (יד) על (ז) קברו ואומר חטאתי לאלהי ישראל ולפלוני זה (טו) שחטאתי לו (והגה לזקק מחילה בעי"כ מרדכי דיומא) : ג' לתקנת קדמונינו וחרם (טז) שלא להוציא שם רע על המתים : ד' (זו) * יבול לטבול וללקות מתי שירצה רק שיהיה (יח) קודם הלילה (יט) הויאנו מברך על הטבילה. הגה ואל' לטבול רק פעם (ח) אחת (כ) בלא וידוי (כא) * משום קרי ויט' דהעלת (ט) ט' קבין מים (כב) גמי מהני (מהרי"ל וכל בו ותש"ץ) מי שמת לו מת (כג) בין ראש השנה ליה"כ

באר היטב

ייתר רשאי אם אין שם ביוון התורה ב"ח : (ג) רבו. אפילו אינו רבו מובקק רק ששמו ממונו דברי תורה מ"א מ"א. ובשעת מחילה צריך לפרט החטא שחטא לחבירו ואם חבירו מתבייש בזה לא יפרוט אותו מ"א : (ד) לטובת. וה"ה אם מכון לטובתו. ב"ח ועיין ט"ו ס"ק ב' ועיין מ"ש עליו הוד אהרן : (ה) א"ש. פי' שאין המוחל אכזרי כשאין מוחל אבל אם רוצה למחול הוה המחילה מש"ה אם מת אותו שחטא לו מהני לענין אף שהוליא עליו שם רע דאמרינן אילו היה קיים היה מוחל לו ויבוא וי"ד בני אדם על קברו כמ"ס ס"ב : (ו) מת. אם אמר לאחר ממונו לא פגע בכבוד חביו דיכול לומר עליך כוונתי אא"כ אמר ממונו בן ממונו יש"ש ב"ק

משנה ברורה

(ו) לפני עשרה. כדי לפרסם הדבר שמלדו לא יבצר : (ז) רבו. אפילו (ז) אינו רבו מובקק אלא ששמו ממונו ד"ח : (ח) לא יהא אכזרי מלמחול. דכל המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו (ח) ואם הוא לא יראה למחול גם לא ימחלו לו : (ט) לטובת המבקש וכו'. כדי שיהא נכנס לבו הערל ולא ירגיל בכך ומ"מ נראה דמלכו (ט) צריך להסיר השבחה ממנו אחרי דבאמת ביקש ממנו מחילה : (י) מחילה. וה"ה אם (י) מכין לטובת עצמו שמתירא שיגיע לו היות כשימחול : (יא) א"ש למחול לו. דא"כא דשמע בחשדא ולא שמע בפיוס וגשאר הש"ר (יח) ומ"מ מדת ענוה למחול גם בזה : (יב) אם מת וכו'. זה קאי (יב) גם אמוס"ר דאמרינן אילו היה חי היה מוחל לו : (יג) אשר חטא לו. ואם קרא לאחר ממונו י"א דפנס בכבוד לומר לאו אדעתאי שיהיה הדבר נוגע לאבותיו אא"כ קראו ממונו בן ממונו. ועיין בחו"מ סימן ת"כ לענין אם קראו רשע בן רשע או גנב בן גנב : (יד) על קברו. וצריך לילך לשם יתק. ואם (יד) הוא חוץ לשלה פרסאות ישלח שלוחו לשם והשליח יתק עשרה (טו) אנשים וילך על קברו ויבקש מחילה בשם המהרף ויאמר הנני שליח פלוני מודה ברבים ששלהני פלוני לאמר שחטא לאלקי ישראל וכו'. ואם חירפו לאחר מיתה (טז) א"ש לילך על קברו אלא מבקש ממנו מחילה במקום שביישו : (טז) שחטאתי לו. בחטא פלוני (יז) כי צריך בזה לפרט החטא (יח) והם ישיבו לו מחול לך מחול לך ג"פ : (טז) שלא להוליא ש"ר וכו'. ולכן (יט) צריך לעשות תשובה על שער החרם : (יז) יכול לטבול. המהביר קיור דמוקדם היה לו לכתוב דמנהג לטבול וללקות בעי"כ (כ) ואפילו נערים ובתולות מכיין שם בני מוות מובלות : (יח) קודם הלילה. ועוד (כא) שטבול קודם תפלת המנחה שם מיוחדים בן נהגין ומקלחין מואין לטבול אחר פסודה המפסקת כדי שיהיה סמוך ליה"כ : (יט) וידוי. מברך. דיטבילה זו אינו רק משום מנהג : (כ) בלא וידוי. לאספקרי מאותן הרגילין להחזיקו בשעת טבילה : (כא) משום קרי. ולכן די בפ"א וגם א"ש לידוי [ואשה ששמה בתוך ג' ימים צריכה לכבד ציחה בחמין קודם טבילה שלא תחלוט ש"ז ותחזיר לטומאת קרי אם לא שהיא סמוך לטבילה או סמוך לוספה שאז רגילות להתעבר ואם תכבד יש לחוש להשתת זרע ב"כ מ"א ובתשובת רע"מ מפקפק ומלדד לעולם לא תכבד] וי"א דעס (כב) הטבילה משום תשובה ופ"ז יש לטבול ג"פ וכו' הרוקח עיין במ"א דף לחמ"ן דעס הטבילה משום קרי אפ"ה צריך תמיד לטבול בעי"כ אפילו אם כבר טבל ער"ה ולא ראה ער"ה וכו' קרי : (כב) גמי מהני. אם הוא מלעטר בטבילה [מהרי"ל] ופרטי דיני ט' קבין עיין לעיל בסיומן פ"ה במ"ב : (כג) בין ר"ה ליה"כ. וה"ה אפילו

ביאור הלכה

ממנו יותר מג' פעמים שנאמר אלא שא נא ועתה שא נא היינו בבקשה ש"י אחרים וכפי הראיה שמביא הגמרא דהיה ע"י אחרים שנאמר וילאו [וגו'] וכן משמע ביבולאמי סוף יומא כדבריו דמחילה צריך לילך בעלמא אלו אלו ימחול לו ואם לאו וילין עמו אנשים ע"ש : * יבול לטבול וכו'. עיין מ"ב וסינו דאפילו האנשים שאין וסריין כל השנה בטבילה עכ"פ בעי"כ צריך לטבול ולהיות נקי משום יום הקדוש * משום קרי. עיין בהגהות הגאון ר"י פיק דלחון. חסידים ואנשי מעשה שהוגיין תמיד לטבול בקבין בתקנת עורא לריבין לומר להטיל מים קודם ירידתו לטבול ועכ"פ חולה וזקן בודאי לריבין לומר בזה דאם לא יזהרו להטיל מים קודם טבילה יהיו טמאין כשיוטיו מים אח"כ :

אבותיו ג"כ וצריך לילך על קברם (יג) אבל רבים חולקין ע"ז דיכול לומר לאו אדעתאי שיהיה הדבר נוגע לאבותיו אא"כ קראו ממונו בן ממונו. ועיין בחו"מ סימן ת"כ לענין אם קראו רשע בן רשע או גנב בן גנב : (יד) על קברו. וצריך לילך לשם יתק. ואם (יד) הוא חוץ לשלה פרסאות ישלח שלוחו לשם והשליח יתק עשרה (טו) אנשים וילך על קברו ויבקש מחילה בשם המהרף ויאמר הנני שליח פלוני מודה ברבים ששלהני פלוני לאמר שחטא לאלקי ישראל וכו'. ואם חירפו לאחר מיתה (טז) א"ש לילך על קברו אלא מבקש ממנו מחילה במקום שביישו : (טז) שחטאתי לו. בחטא פלוני (יז) כי צריך בזה לפרט החטא (יח) והם ישיבו לו מחול לך מחול לך ג"פ : (טז) שלא להוליא ש"ר וכו'. ולכן (יט) צריך לעשות תשובה על שער החרם : (יז) יכול לטבול. המהביר קיור דמוקדם היה לו לכתוב דמנהג לטבול וללקות בעי"כ (כ) ואפילו נערים ובתולות מכיין שם בני מוות מובלות : (יח) קודם הלילה. ועוד (כא) שטבול קודם תפלת המנחה שם מיוחדים בן נהגין ומקלחין מואין לטבול אחר פסודה המפסקת כדי שיהיה סמוך ליה"כ : (יט) וידוי. מברך. דיטבילה זו אינו רק משום מנהג : (כ) בלא וידוי. לאספקרי מאותן הרגילין להחזיקו בשעת טבילה : (כא) משום קרי. ולכן די בפ"א וגם א"ש לידוי [ואשה ששמה בתוך ג' ימים צריכה לכבד ציחה בחמין קודם טבילה שלא תחלוט ש"ז ותחזיר לטומאת קרי אם לא שהיא סמוך לטבילה או סמוך לוספה שאז רגילות להתעבר ואם תכבד יש לחוש להשתת זרע ב"כ מ"א ובתשובת רע"מ מפקפק ומלדד לעולם לא תכבד] וי"א דעס (כב) הטבילה משום תשובה ופ"ז יש לטבול ג"פ וכו' הרוקח עיין במ"א דף לחמ"ן דעס הטבילה משום קרי אפ"ה צריך תמיד לטבול בעי"כ אפילו אם כבר טבל ער"ה ולא ראה ער"ה וכו' קרי : (כב) גמי מהני. אם הוא מלעטר בטבילה [מהרי"ל] ופרטי דיני ט' קבין עיין לעיל בסיומן פ"ה במ"ב : (כג) בין ר"ה ליה"כ. וה"ה אפילו

שער הציון

(ז) מ"א והגר"א : (ח) דלמעלה דנין מדה כנגד מדה. וצריך למחול לחבירו אפילו אם עוית כנגדו במויד ובמדד ולאו מחולין לו ג"כ אפילו על המידות וכמו שאמרו בגמרא למי נוסא עון למי ששבור על פסע : (ט) וכתבן זה משמע ג"כ מהמ"ב במש"ב : (י) ט"ז ומ"א וי"א וי"א דגם בזה צריך להסיר השבחה מלבו : (יא) מ"א וי"א : (יב) ט"ז וי"א : (יג) מ"א בשם י"ש וכן פסק הגר"א : (יד) אחרונים : (טו) מ"א ע"ש שכתב שט"ס במה"ש שכתב שנים : (טז) אחרונים : (יז) מ"א : (יח) א"ש : (יט) אחרונים : (כ) מ"א : (כא) ט"ז ומ"א : (כב) מ"א ולענין וידוי כתב הט"ז דשכחו נהוג הדינה האנשים להתדות במקוה וטעין בפמ"ג דאין להטיר שם השם בגילוי ראש ומים ימים ולבו רואה ערום ג"כ אסור [וכ"ה אם מלוי שם לרחות ערות חבירו דאסור] רק יאמר פשמתי בלא הוכחת השם עכ"ל אכן לפי הנראה אותן המינידים בודאי לא יזהרו בזה ויאמרו נוסח הוידוי כשו שאוב בפיודים וע"כ שג ואל תעשה עדיף ועוד. ייתר שואמר הידוי שלם בשעת המנחה :

הרכות יום הכפורים סימן תרו

א כרייתא יומא פ"ו וכחמיס ב כרייתא שס וכ"ע הרי"ף הראשון כ"י

(כד) מותר (י) נרחץ ולטבול בעי"כ (כה) דיום כפור מבטל שבעה (מהרי"ל ה"ל שמחות) (כו) חט"פ שנהגו שלא לרחץ כל שלשים (כו) טבילת מזוה מותר. (דעת עלמא) :

תרו סדר הורדיו במנחה בעי"כ. ובו' סעיפים :

א "צריך (א) להתודות במנחה (א) קודם סעודה המפסקת. (ב) ויחיד אומרו אחר שגמר תפלתו וש"ל (ג) אומרו ציו"כ (ד) בתוך התפלה. (טור) : ב (ה) אין צריך לפרט החטא יואם רצה לפרט (ו) הרשות בידו יואם מתודה (ז) בלחש נכון לפרט (ח) החטא. (הגה אכל כשמתפלל בקול רם

שערי תשובה

(י) לרחץ. פנה"ט וכתב בדברי יוסף סי' ס"א באכל תוך ו' עשרים"כ לאכול סעודה המפסקת שישיה ע"כ כסא או ספסל המיקל בזה לא הפסיד ודלא כמג"א דמבטל מדבריו סת"ו שמתמיר בזה אפי' בשעת אכילת סעודה המפסקת דהא עד שתתקן קמאר :

(כ) הרשות. ענה"ט וכתב בפמ"א ח"ב סימן קע"ח מי שרואה לעשות תשובה ולבו מתלהב ודואה להתודות ברבים על חטאיו כדי שיתבייש וכתב דהא משמע כפסוק ד' ל"ב דקאמר נכסוף וניזול כי היכי דנכפף היינו דוקא בע"ל הטיל עליו הכתוב ודוקא בעיניו דקרבן הא לא"ה אסור לפרסם כדמוכח מסייע ד' ו' ומלאך תשובה שאסור לפרסם חטאו אלא יתודה בידו לביתו אפילו חטא רחוק לשאלו לחסם מה תשובה על חטא כזה ומדשים מקדוב בזה ואומרים שצריך אדם דוקא לפרסם חטאיו וישתקע הדברים ולא יאמרו ומדברי חזונו דבר זה וכו' יורנו דרך אמת עכ"ל ועיין ביד אפרים שכתבתי דמסופה דף ה' מוכח דמקום שחזירים נחשדים יכול לפרסם שהוא עשה זה כדמוכח בסופה דהם דיהודה אודי אע"ג דאמר ר"ש חליף עלי מאן דמפרסם חטאיו מ"מ עבדו יהודה הכי כי הובא דלא לחשוף אחריו וזה הוכחת הפמ"א דעו"כ דבלא טעם זה אסור אכל היכא דאוכא דך טעמא גס הפמ"א מורה ושייך בדבר הא"ז תב"ש סי' ה' ובכ"ש בחולין ספ"ב ובסופה שם ע"ש (ועיין בא"ר שם על הלבוש שבי' שפרט בלחש בדרך שאמר משה כו' והקשה ע"ז דכפסוק משמע דבע"ל י"ס לפרסם ע"ש) ולק"מ דהתם בשוגג מיירי ולענין קרבן לכן י"ס לפרט כי היכי דנכפף מאח"כ בך דמשה דמדיים היו ומשה

משנה ברורה

(כג) אפילו בעי"כ : (כד) מותר לרחץ. היינו (כד) אפילו בחמין וכן הטבילה במקוה מותר אפילו היתה של חמין : (כה) דיו"כ מבטל שבעה. ר"ל דדיו"כ כמו שאר רגל שפגע באכילת שהוא מבטל שבעה ומותר ממנה זה לרחץ אחר המנחה סמוך לחשיכה לדעת הים מחזירין לעיל בסיומן תקמ"ח סי' ו' ועיין במ"א דגם בעינינו אין להקל רק שעה או שנים קודם הלילה ולא קודם : (כו) חט"פ שנהגו וכו'. ר"ל אף דגזירת שבעה נחבטל ע"י יוה"כ היה לנו לאסור רחיצה וטבילה משום גזירת שלשים וע"ז תירץ דטבילה זו היא מזוה (כה) ומחמת זה מוטל מותר גם רחיצה כדי שלא יהא חליצה לטבילה : (כו) טבילת מזוה מותר. ואף דאוינה חיובא וכנ"ל מ"מ איסור-רחיצה כל ג' א"כ אינו אלא מנהגא :

(א) קודם סעודה המפסקת. שמה יאמר לו דבר קלקלה בסעודה שיחנק או שחטף (א) דעו"כ ולא יוכל להתודות אח"כ (ב) ויש פוסקים שסוברין שצריך להתודות גם אחר אכילת הודם השיכה וראוי

שער הציון

(כג) כן מוכח מענין סימן תקמ"ח סי' ו' וכ"כ הכ"ח : (כד) א"ר ואף דהפמ"א מסתקן בזה הוא רק לפי מה שתיקן המ"א לעיל דמה שכתב ביו"ד וכן נוהגין הוא רק לאחר שאין נוהגין איסור רחיצה רק בשעת ימי אכילת ימי אכילת המ"א לעיל דלמנחה י"ס להקל אפי' בכל עי"ט והיינו אפילו בחמין כדל"י דכ"ס דיש להקל בעי"כ : (כה) א"ר וקא"ת י"ס להטיר דבעי"כ י"ס מקום להקל יותר לענין רחיצה מבטלמא דכיון דכלילה אסור כל מיני רחיצה משום יוה"כ א"כ דיו"כ ככניסה האנוכא בסיומן תקמ"ח סי' ו' דמותר אפילו באכילת היום דלא"ה בלילה : (ח) גמרא והיינו ממנה שכתוב (רש"י) ובכ"מ"ס איתא שיתוק : (ב) רמב"ן : (ג) מ"א והעתיקו בדכ"ח ושערי אפרים והגר"א. והנה מדסתמו כולן משמע דאפילו בעיירות שבין אדם למקום שרי וכן מוכח מן הרמב"ם בפ"ב מהלכות תשובה הלכה ה' ואף דהרמב"ם פסק כר"ג דעיירות שבין אדם למקום ע"ז כתב אשרי נכוי פשע כמו חטא היינו בעיירות שאינם מפורסמים אכל בעיירות המפורסמים שרי כמו שכתב הרמב"ם ס"ס וע"ש בהגהת הראב"ד שדעתו ללמד להקל ביותר מה ועיין בגיטורא הגר"א דמלמד לומר דכל דברי ה"ה"ש אמתודה בלחש קאי וספא דדברי המתבר שכתב דאם מתודה בלחש קאי אקודם וסיו"כ הוא על ר"ש דבריו דלוי"י בלחש ומדדחיק הגר"א כ"כ ולא פירש דהמ"ש משמע דמ"ל להלכה דאפילו בחטא מפורסם אסור לאומרו בקול רם וכבר להלכה כר"י וס"ל דר"י מתמיר קבין אדם למקום שאין לאומרו בקול רם אפילו בחטא מפורסם. ועון שבין אדם לחבירו אם הוא מפורסם לרבים לבו"ע מותר לאומרו בקול רם. ודעת הרמב"ם בזה דאפילו בלחש מפורסם ג"כ שרי ונכון ג"כ לעשות כן ע"ש : (ד) מ"א :

אז ש"ץ כשחזור התפלה (ט) אין לפרט החטא ומה שאומרים על חטא בסדר א' ב' לא מקרי פורט האויל והכל אומרים בשם אינו אלא כנוסח התפלה: (ד"ע): ג' יצריך להתודות (ג) (י) מעומד ואפי' בי שבע ליה מש"ץ (יא) והוא התודה כבר צריך לעמוד. הגם ויחזור (ד) ויתודה עם הש"ץ (י"ג) פ"ב דר"ס ויעקר הוידוי הוא (יב) אבל אכחנו חטאנו (טור): ד' יענות שהתודה עליהם ביה"ב שעבר ולא שינה עליהם (יג) אפי' הכי יכול (יד) לחזור ולהתודות עליהם: ה' (טו) בתפלת מנחה עיה"ב (ה) (טו) 'אינו חותם בוידוי שאחריה. הגם ואין הש"ץ מחזיר הוידוי במנחה אלא מתפלל י"ח כבשאר ימות השנה (טז) ומדרכי עסמי' תרי"ד) וא"ל ח"מ וכ"ש תחנן: ו' 'כל הקהל לוקים מלקות (ז) (יז) ארבעים אחר תפלת המנחה (יח) שמתוך כך יתן אל לבו לשוב מעבירות שבידו. הגם ונהגו שהגלקס אומר (יט) וידוים בשעה שגלקס והמלקס אומר והוא רחום יכפר עון וגו' שלשה פעמים שס' לייט תיבות כנגד ל"ט מכות (מנהגים) ונהגו להלקות בראשונה (כ) כל דהו דליוו רק זכרון למלקות ויקח ראשונה של עגל על דרך שלאמר ידע שור קוהו (כל זו) והלקות לא יעמוד ולא יבד רק מוטס (מנהגים) (כא) פניו (ו) ללפון ואחוריו לדרום (מסרי"ל) יה"כ אינו מכפר אלא על השבים המאמינים בכפרותו אבל

באר היטב

שערי תשובה

התודה על חטאם בדרך תפלה ותחנונים וגם כלא"ה הלזים שם לא כתב בדרך משא אלא לענין שגלש נכון לפרט החטא: (ג) מעומד. וטעם"ט וכתב ביו"ד סי' ל"ב שמ"ש המ"א כסם של"ס לומר בליחה לעשות תשובה ולפשיע והט"ס דכש"ה מואר. והפך אף שיש מקום לומר כן כי אף כיון שהעיד בשל"ס בשם הרמ"א תליה לו לחלק עניו וגם בפיוט אל מלך יושב הכוסות מחילס לחטאים כו' אף בירושלמי סוף וימא הכוסות כפרה לפשיעים מחילס לעשות בליחה לחטאים ע"ס:

ד' אחתית הו"ה ואח"כ עגל לקיים בל"ט בא"ס ובמים: (ו) ללפון. או לעצב שהם מקומות שהכנינה שרויה שם לבוש ומ"א. וט"ז כתב

ברורה

את הגולה מ"מ מתודה ביה"ב לעולם דמ"מ בין אדם למקום חטא אכל אס הקנים הוידוי דברים או עני המהפך בחררה י"ל כה"ג כיון שביקש מחילה מהבירו והתודה ביו"ב א' ח"ל התודות (יג) ביו"ב שנית [מ"ג]: (יד) לחזור ולהתודות. ובגמרא (יד) קאמר הרי זה משובח משום שגאמר והתאיתי נגדי תמיד: (טו) בתפלת מנחה עיו"כ וכו'. לאפוקי מדעת רש"י דס"ל דכל שהוידוי סמוך לתפלה יכול להתחם בא"י האל הסולחן (טו) וה"ה בכל תפלת יו"ב אינו חותם בוידוי שאחריה ונקט תפלת מנחה משום דבזה הסיני יאירי בתפלת המנחה: (טז) אינו חותם וכו'. ואחר (טז) אלהי עד שלא נזרחי סבוא ג"כ כעין וידוי ואמר אלהי נגור לשוני וכו'. אותן האומרים תמיד יהיו לרצון מיד אחר התפלה קודם תחנונים (יז) ה"ה כאל ואמר יהיו לרצון קודם שמתחיל לומר חלקיו ואלקיו אבותינו תכל לפיך תפלתו וכו': (יז) ארבעים. לאו דוקא אלא ל"ט [מ"א]: (יח) שמתוך כך וכו'. דבאמת אין מלקות מוטיל בזה"ל דאין לנו סמוכים וגם אין חייב מלקות דליכא התראה אלא דעושים כן שמתוך כי ישוב וכו': (יט) וידוים. ג"פ אשמתי ונגדתי וכו' [מ"ג]: (כ) כל דהו. (אט"ס שדינה ברוחם טעם [מ"א] וה"ה דאין (יח) רק מכות קלים: (כא) פניו ללפון וכו'. י"א שה"ה אופכא פניו לדרום ואחוריו ללפון וכו' רק לאפוקי שלא יהא אחוריו למזרח או למערב שהם מרומות שהכנינה שרויה שם אכל הע"ל כתב דוקא והפך פניו ללפון

(ג) מעומד. וישנה כמו במודים של"ה. בע"ה ואמר כסתר ובגלו בשניה וזוין. לדרך לבקש על הקל תחלה ועמ"א. סדר הוידוי בע"ה עולה השתא עולה ויורד אשם ודאי וחלוי מכת מדרות מלקות מיתה ברת מיתה כ"ד מהר"א. ואמר כפרה להקאים וסליחה לעוונות ויחילה לפשיעים. מנהגים ושל"ה בשם רמ"א: (ד) ויחודה. ואין לדבר בשעת הוידוי הגמ"כ: (ה) אינו. ואחר אלהי עד שלא וכו' ואמר אלהי נגור לשוני וכו' ד"מ: (ו) ארבעים. האר"י ז"ל לא היה מקפיד על המלקות רק היו מלקין אותו ד' מלקות נגד וה"ה אופכא פניו לדרום ולא ממעט אלא שלא יהא אחוריו למזרח

חטאה כיון שאינו נשמע לבני אדם: (ט) אין לפרט החטא. מדסתם משמע (ה) דלפילו בעון שזין אדם לחבירו ג"כ אסור: (י) מעומד. דהכי הוי דרך הכנינה עפי ומתודה כלב של"ס (ו) ועוב שישהה כמו במודים (ו) ולא יסמוך על דבר (ח) שאם יטעל אותו דבר יפול ואם סמוך ל"ע אם יחזור ויתודה [מ"ג] והעמידה ל"ל (ט) עד אחר על חטא שאינו חייבים עליהם ארבע מיתות ב"ד: (יא) והוא היתה כפר. מנחמו משמע (י) דדעתו דכיון שהתודה כבר בעלמו ח"ל פעם שני לחזור ולהתודות אלא לשמע מש"ץ כפאר חזרת הש"ץ והרמ"א בשם הר"ן פליגי ע"ז וכו' דלפניו לחזור ולהתודות וכן פסק בעיטור ומאירי וכן המנהג סומנינו. אבל חטא צריך לומר כסתר ובגלו בשניה וזוין. [ד"ה] משום דיש להקדים הקל לחמור ובמטה אפרים מסיק דאין לשנות מן הנוסח הכתוב בסידורים דאין כדאי להוסיף עליו מן הכלל כשכיל זה וכו' לא יזהר ממנהג מדינתו. אין לדבר בשעת הוידוי ואפילו באמירת על חטא אכן לענות קדים וקד"ה דיש ללפסוק אפילו באמנע אשמנו. בשעת אמירת הוידוי כשמתוך הקטא יזה באגרוף על החוף על-הלכ כלומר אתה גרמת לי שמתחיל [אחרונים] (יב) אבל אכחנו חטאנו. וה"ה (יא) שצריך לומר סג"ב שיונו שפענו (יב) אלא שנהגו לומר גם שארי דברים כגון מה אצמרה לצדיק וגו' ואחר יודע ריו עולם ועל חטא: (יג) אפ"ה יכול ישוב"ה אף בין אדם לחבירו נגד וגול וכדומה אע"פ שמתל לו והשיב

שער הציון

(א) דלפניו יבדל דלפניו מחלק בין עון דבין אדם למקום ובין עון דאדם לחבירו רק בין מפורסם לאינו מפורסם ודעת הרמב"ם ככ"י דשרי כוס: (ו) מ"א כסם של"ס ויפסיד דקוב להתחיל וכו' הגר"י וזיין העטם במחש"ס ואם כדל לו הפחית י"ס להקל כוס ודי שיוק מעט אף רחשו ויפסיד בוידוי שני שחור ואומר ע"פ ש"ץ: (ז) מ"א: (ח) דסמיכה כוז הוי כישיב"ט: (ט) דס"ח: (י) גרס: (יא) דאנחנו חטאנו הוא רק וידוי על השגגות ולא על מידות ואמר ואל"ה ה"ה ויש אחרונים ששטתיקו דעת השל"ה לדונא דגם אשמנו י"ס לנרף ובעי ויודוי: (יב) טור ובעי רחמי לחתם מן אחרונים שרוס ויחיד דבר חסד דלפון דיווא כוז ידו וידוי כחטאנו לזכ ממילא השאר מותר כישיב"ט ודייק דבר זה ממש שכתב המ"א לדיק מה דאין לפרט הנדר ושמע דדוקא כוז שפיר יא יד וידוי סובר המ"א דאין לפרט וממילא ה"ס דלזכ מותר כישיב"ט ולא נזכיר דדעת המ"א דגם כעלמא ח"ל לפרט הנדר ומה דכתבם פה משום דלזכ נזקק ע"י השל"ה וכן נזכר בס"ב בהגר"א דדעת המ"א דגם כעלמא ח"ל לפרט הנדר ולענין כישיב"ט י"ס לטין דהיי דאין לפרט חסד ונדר"ה רק אכל אכחנו חטאנו ולא כוז יד וידוי מ"מ כיון שרוס להתודות עוד לפי ד' וזמר על חטא ויולא כוז ככל וידוי הוא וצריך לומר משמע: (יג) ואפסר אף ביו"ב א' ח"ל להתודות כיון שכבר פייס אותו: (יד) מ"א: (טו) דגול מרכבה: (טז) ד"מ: (יז) ח"ל ופמ"ג: (יח) פמ"ג: (יט) פמ"ג:

הרכות יום הכפורים סימן תרז תרה

המבטע צו ומחשב בלבו מה מועיל לי יכ זה אינו מכפר לו (רמב"ם ע"ג מה' שגגות):

תרה סדר סעודה המפסקת. ובו ד' סעיפים:

א *אוכלים ומפסיקים קודם בה"ש (א) שצריך (א) להוסיף מחול על הקודש ביהוספות זה אין לו שיעור אלא קודם בה"ש (ב) שזמנו אלף ות"ק אמה קודם הלילה צריך להוסיף מחול על הקודש מעט או הרבה: **ב** *נשים שאוכלות ושותות * עד שחשיכה והן אינן יודעות שמצוה להוסיף מחול על הקדש (ג) אין (ג) ממחין בידן כדי שלא תבואו לעשות בודין. סגה (ד) וס"ה בכל דבר איסור (ה) אמרינן מוטב שיהיו שוגגין ולא יהיו מודיין * ודוקא (ו) שאינו מפורש בתורה אל"פ שהוא דלארייתא * אבל אם (ג) מפורש בתורה (ז) * מוחין בידם (ח) דבינה ור"ה שם העימור (ח) ואם (ד) יודע

באר היטב

להוסיף עיין אחרונים: (ב) ממחין. ודוקא שידע בודאי שלא יקבלו ממנו הר"ה: (ג) מפורש. אל"פ שהוא ספק כגון בה"ש מוחין. יס"ה בינה פ"ד: (ד) יודע. ודוקא כשכבדו לו ודוקא שהמוטב שוגג אבל כשהמוטב מודי חייב להוכיחו עד שינוקף בו

משנה ברורה

לפון שיעקר חטאת האדם הוא מחמת זמון וכתוב למצון זה יאמר ע"פ מגיע עצמו לחטאו עד להודיע שמעם כל לו החטא ע"כ (ט) וכן יוהגין:

(א) שצריך להוסיף וכו'. ותוספות זה אין צו כרת כ"ה מ"ע (ה) וילפין בגמרא (ר"ה פ. ה.) מלכתוב ועניות את נפשותיהם בתשעה לחודש בערב מערב עד ערב תשכנו שבתכם ואמרינן יכול בתשעה מתענין ת"ל בערב אי בערב יכול משתכח ת"ל בתשעה הא כיצד מתחיל ומתענה מבע"י כדי להוסיף מחול על הקדש ואם יציאתו מוסיף מלכתוב מערב עד ערב: (ב) שזמנו אלף ות"ק אמה וכו'. ר"ל שיעור בין השמשות הוא שיעור מהלך אלף ות"ק אמה והוא לערך רבע שעה קודם ז"ה וקודם לזה צריך להוסיף מעט ושיעור התוספות עס (ג) בין השמשות ביחד עולה כמעט חצי שעה. והנה השו"ע הזכיר שזה דעת ר"ת וסיעתו ואולי לשיטתו בסיומן רס"א ס"ב וכבר כתבנו עס דהרבה מהראשונים חולקין ע"ז וגם הגר"ה הסכים לשיטתו דבין השמשות מתחיל תיכף אחר תחלת השקיעה להיטו משעה שהחמה נחבסה מעיניו וזמן התוספות שצריך להוסיף היינו קודם שקיעת החמה ועיין עס במ"ב סק"ב לענין שיעור התוספת לפנים ממחלצת וכו' (ה) אפילו במידה דרבנן: (ד) וס"ה בכל דבר איסור וכו'. ר"ל ג"כ כשכבדו לו שלא יקבלו ממנו וכו' (ה) וכל זה אין חילוק בין דברים ליחוד: (ה) אמרינן מוטב שיהיו שוגגין וכו'. ר"ל כ"כ כבדו לו שאם יאמר להם לא יקבלו ממנו וכו' וכו' דוקא כשעבדו הם שוגגין (ה) אבל כשיודעין שהוא אסור ועוברין במחור

שער הציון

(יש) פ"ג: (א) הרי"ג עיין בטי"ז שהקטע על לימוד זה ועיין בא"ר ששיבנו: (ב) ח"ה ועיין במה שכתבנו לעיל בסיומן רס"א כנה"ל ד"ה חיה ומן: (ג) ח"ה כשם הרא"ה וכו' מפני כנה"ל במה דף ג"ה ואלו הנחתו בני אל"פ על ששוגגין בכל יום היו מוסיפין שגגות ותפול התורה מעט מעט ח"ו [תש"ץ ח"ב סימן מ"ו] עוד כתב עס דל"ל שזה הדבר לא יאמר אלא בנתינתו דבר [וענין שאלמר כ"ה חוקת הכתוב דף ס' רבו פרושים ביבסאל] אבל בדבר שרק מיעוטן שוגגין מזה למחות כ"ה ואלו הם יציאו להיח מודיין כדי להוסיף לאחרים שלא יכשלו דיעו מקבלתה ולא ילשי מתקנתה והמורה בזה הוא ד"ה ח"ה וס"ה עליו נאמר וזהו אל"פ שכתב ומרעין ע"ס ונראה שמה שכתב (ו) רש"י בינה דף ל' (ו) כ"ה מרש"ה עס וכו' בדברי מה"י (ח) כן איתא ברא"ה וכן מוכח עס כרש"י שכתב ומרעין ע"ס ונראה שמה שכתב ונשקף לוי קאי על כ"ד או על כל מי שיש בידו לעטש ועיין ברמב"ם בחומה על הפסוק ארור אשר לא יקום וכו' * שם שכתב בזה אל"פ שאלו ח"ה קאי

א ברייתא וימא
ע"ה ב הנה"ל
עס ועיין במה
שנתינו כס"ה
ג רמב"ם כס"ה
מהלכות
שבתות
פסוק מהל דבת
קמ"ה ובינה ל'

דוקא והפוך פניו ללד לפון שיעקר חטאת האדם הוא מחמת זמון וכתוב למצון זה יאמר ע"פ מגיע עצמו לחטאו עד להודיע שמעם כל לו החטא ע"כ:

(א) להוסיף. מלארייתא אך אין צו כרת וס"ה ממלצתה לרין ביאור הלכה

* עד שחשיכה. ר"ל עד בין השמשות אבל בין השמשות מחויב למחות בזה דכחשור בתורה דמחל שהוא ספק כרת [מ"ה כס"ה יס"ה] ועיין מח"ה דזהו למ"ד ספיקא דלארייתא מן התורה לחמרה ועיין כ"ה מה שכתב על דברי מה"ה: * וד"ה שאלו מפורש בתורה. עיין במה"ס כס"ה חשבות משל דקה ס"ט דכדבר שאלו להם מנהג גרוע להקל כפרסות מקרי גלוי לטו שלא יקבלו וכו' למחות אל"כ הוא מפורש בתורה: * אבל אם מפורש בתורה וכו'. דבר זה הוא מדברי העימור והעתיקו הרא"ה ור"ן וכו' כרש"ה והמאירי בתדושיהם על ביה דף ל' ודע דלכאורה יש להקשות ע"ז מביא דעת דף ג"ה דעס עברו על דבר המפורש בתורה דכתיב הלא תחכים וכו' וכו' על כל התעבות וגו' ואס"ה במעט בגמרא דאל היה כבוד שלא יעמנו לא היו נעבים אל"ה דל"ל דזהו רק לענין שאל"ה אבל לענין מ"ע דהוכחה מחויב בכל גווני וכן הוא בלחמ דעת הר"ה מייז המוכח כסמ"ג וסמ"ק והפתיקס המ"ה. והסמ"ג בפלגו משמע עס דהוא טובה דהיכא כבדו לו שלא יקבל אינו מחויב להוכיחו וכן משמע להלכה מדברי התוספות עס כשכתב דף ג"ה ד"ה אל"פ וכו' הלא דלפני דלחמ דענינה דרש גלות לא היו כדבר המפורש בתורה ולכן אם היה כבוד לר' סימון שלא יעמנו לו לא היה מחויב להוכיחו. אמנם מהגר"ה מוכח דדעת התוספות להקל בדינים כדעת הסמ"ג. ודע דמסתברא דמה שפסק הרמ"ה כדבר המפורש בתורה חייב למחות דוקא שהוא בלתי אלא הלא הוכיחו עול לגמרי כגון מחל שבת כפרסות או אולי נבילות להכשיר ככר וכו' מכלל עמיתך ואולי מחויב להוכיחו וכן איתא בתנא דא"ר פ"ה הוכח תוכיח את עמיתך ועמיתך שהוא אוחבך ובהוא עמך בתורה ונאות אתה חייב להוכיחו אותו אבל לרשע שהוא טועה אין אתה חייב להוכיח אותו והעתיק זה הנכ"ה כקולר באדרת אליהו ע"ס ולענין אולי נבילות לתאבון או מחל שבת שלא כפרסות יש לענין כדבר: * ברוחי בידם. עיין בבב"ב יוסף שמואל לומר בזה דבר. חדש דעד כאל לא אמרינן כדבר המפורש בתורה

צריך להוכיחם אך כשכבדו לו שלא יקבלו ממנו שאלו מוכיח אינו נענש עובר חטאת כיון כבדו לו שלא יקבלו ממנו מזה הוכיחו: (ו) שאלו מפורש בתורה. ר"ל (ו) דלו חנו יכולין לתלות ששוגגין ומוטעין כיון בזה ומה שלא יעמנו לנו מה שכתב להם שהוא אסור מחמת דקל לכו הדבר ולכן אמרינן בזה מוטב שיהיו שוגגין וכו' וכו' בודאי אינם שוגגין ולא שייך לומר מוטב שיהיו שוגגין (ח) ומחין בזה ועמיתך לכו עד דפרשי: (ז) מוחין בידם. דוקא בדליכא סכנה אבל בדליכא חשש סכנה אל"ה למחות וכו' כחיוור מזה רל"ע ע"ס ועיין בהר"ם סימן י"ב וביד"ו סימן של"ד: (ח) ואם יודע וכו'. זה קאי

ד הרא"ש שם וט"ו
במה שז"ת בסי'
תק"ג ה כל עו
בשם הרא"ש

שאלו דבריו נשמעין לא יאמר דברים להוכיחו (ט) רק פעם אחת אבל לא ירצה בתוכחות מאחר שידוע
שלא ישמעו אליו. אבל ביחוד (י) * חייב להוכיחו * עד שיכנו או (יא) יקללנו. (ר"ן ס"פ שבט"ו) :
ג' אם הפסיק מאכילתו בעוד היום גדול (יב) יכול לחזור ולאכול (יג) כל זמן (יד) שלא קיבל
עליו התענית. הגם (טו) ועיין לעיל סימן תקנ"ג דאם קיבל (ה) בלב לא הוי קבלה : ד' היכיה"ב
אין לו לאכול אלא מאכלים קלים להתעכל כדי שלא יהא שבע ומתנאה בשיתפלה. הגם וכן אין
אוכלים (טז) דברים (ו) המחממים את הגוף (ז) שלא יבא לידי קרי וכן אין לאכול (יח) מאכלי (ז) חלב
שמרבים זרע אך בסעודה (ח) שחרית נוהגין לאכלו. (מהרי"ל) :

באר היטב

עליו בפירוש שלא לאכול עוד אסור מ"א : (ו) המחממים. כגון
בשמים וכרכום וזה אינו אסור כ"א בסעודה המפסקת אבל דברים
המרבים זרע אין לאכול כל היום ב"ח : (ז) חלב. חמה רמב"ם :
(ח) שחרית. ודעת מהרי"ל וז"ח לאסור אף בשחרית דמרבים זרע.
וכתב ט"ו דאם אין לאכול אף בשחרית וכן ג"כ דמרבים זרע.
כתב הב"ח אם אכל אכילה גסה וקשה לו לא יתן אכצו לפיו להקיא
ביאור הלכה

לר"ך למחות אף שידוע שלא יקבלו היינו רק כשריט תקופה על העוכים
למחות בסם בחזקת היד אבל כפאן בידות כח להפרישם אין מחויב להוכיחם
כיון שידוע שלא יקבלו אכן מדברי הסמ"ק המובא בנ"א שמע דבזה אף
שאלו תפסם בחטא מ"מ יש עליו חיוב מולד המ"ע להוכיחם * חייב
להוכיח. ובס"ח סימן ת"י כתב דוקא איש את אחיו שלבו גס בו אבל
אם היה איש אחר שאם יוכיחו ישאלו וינקום ממנו אין להוכיחו [מ"א
בשמו]. לעולם ידור אדם מקום רבו כשמקבל תוכחתו ואלו לא ידור מוטב
שיסור שוגגים [בכרות ד' ת'] : ע"ד שכתב. לראות בפסד החיוב במאוס
דל"ש וז"ל מה שאמרו ז"ל שחייב לומר כלאחר שחייב המוכיח להרבות
התוכחותיו אל החוטא עד שיהא קרוב החוטא להכות את המוכיח ש"ס עוד :

שינוי בו החוטא ומכאן ואילך אסור להוכיחו שנאמר אל תוכח לך. וזהו לשון ואם יודע
שלאחר שאכל אסור לאכול דבזה שמעסק הוי כאילו קיבל בפה (עו) ולכן נכון שקודם בהמ"ז יאמר בפירוש זואינו מקבל עליו עדיין
התענית (עו) ועכ"פ יחשוב בלבו כזה : (יג) כל זמן וכו'. ואם קיבל עליו (יו) אסור גם ברחיבה וסוכה (יח) ובפרט במלאכה :
(יד) שלא קיבל עליו התענית. והקבלה מהני (יט) רק מפלג המנהג ואילך אבל אם קיבל עליו התענית מקודם פלג המנהג אין בקבלתו
כלום (כ) אבל אם קיבל ע"פ חסם (כא) שלא לאכול עד זה מהני אפילו בשאר ימות השנה אם קבל עליו שלא לאכול מהנאות היום ואילך
כמו"ס בסיון תקס"ב סי"א : (טו) ועיין לעיל וכו'. ועי"ש במשנה ברורה סק"ב מ"ח בשם הב"ח והגר"א וכן יתר הדברים הם ושיקר
ג"כ לענינינו : (טז) דברים המחממין. כגון בשמים וכרכום (שקורין וזאפרין) (כז) ויין שוב וזה אינו אסור כ"א בסעודה המפסקת אבל
דברים המרבים זרע כגון מאכלי חלב וכלקמיה היה ראוי להיות נזהר שלא לאכול כל היום אכן העולם נוהגין לאכלן בשחרית וזה
שמישים הרמ"א אך בסעודת שחרית וכו' וטעם המנהג לא נתפרש כ"כ מהרי"ל ועיין במ"א שמישש המנהג ושיקר טעם המנהג משום
שם מאכלים קלים אכן בסעודה המפסקת נהגו לאכול בשר שהיה עיקר הסעודה ודוקא בשר עוף [מ"א] ומשמ"א משמע דבזמנינו נהגו לאכול
בשר עוף בשחרית : (יז) שלא יבא לידי קרי. וביזה"כ (כג) הלא אסור לו לטבול וכלקמן ב"ס תרי"ג : (יח) מאכלי חלב. חמה ועיין בט"ו
דה"ה דיש לזהר משום וביזים שם ג"כ מרבים זרע. כתב הפמ"ג דהכל המעורב בתבשיל או טי"א עם חלב אפשר דבעל דבוב לענין זה.
לא יאכל שומשומין מפני שמעלה גרה ואם אכל הרבה לא ישים אכצו בפיו להקיא ביו"כ שמה יבלע קלת מן הקיאה [ס"ח] כתב מהרי"ו
שלא יתחר בסעודה המפסקת ולא יאכל אכילה גסה. ובאמת אפילו בסעודת שחרית יש לזהר מזה כמו שכתב המחבר זכ"ש בסעודה זו :

מותר

שער הציון

(ט) לבושי שרד ופשוט : (י) לבושי שרד : (יא) שם כג"י פרק הבא על יבמות : (יב) מ"א בשם סמ"ק : (יג) שם בשם סמ"ק וגר"ה דיש לסמוך על זה
דנראה דעת הסמ"ג והמחזיקי דהיכא שכדור לו שלא יקבלו אינו מחויב להוכיח כלל אף במזיד וגו' דהרמ"א נקט לדינא כפאן דסופקו דמחויב להוכיחו
אף בזה מ"מ די לנו להתמיר להוכיח עד שינוף כדעת ר' יוחנן בגמרא להוכיח די עד שינוף : (יד) בשם מהרי"ל וז"ח : (טו) מ"א בסיון
תקנ"ג : (טז) מ"א : (יז) מ"א וט"ו וז"ח בסיון תקנ"ג : (יח) כ"א ממשה אפרים ופאטע : (יט) מטעם הרמ"א דהקבלה אינו שיעור רק בזמן שיש לו לחול
עליו שם תוספות ולא מקודם ואף דנקטין לדינא דאף כט"ב דלוי בו שם תוספות מדיוא ומ"מ הקבלה מהני ודלא כהרמב"ן שם פטעם כמו שכתב הרמב"ן
בעלזא בתורת האדם להר"ן דעת הר"י שסובר דקבלה מהני משום דהואיל שכול לעשות תוספות בימים של חורף יכול לעשות נמי בימים של דבריהם והואיל ודלא
לסופק עליו ולעשותו כיום עליו וכן מצינו שמתפלל בשבת של מו"ס ואומר הגדה על הכוס וז"ל שם שחיי מותר עדיין במלאכה כיון שהגדיל בו כבר עשונו כלילה
וכיון שכן אם קבל עליו תעניתו עשה אותו על עולמו כיון שהשתמש של ת"כ עכ"ל ולפ"י גס להר"י לא נוכל להסופק יותר מפלג המנהג אף אם קבל בפירוש
ומה דסיים מה"א וזכור ומיזהר אף קבל עליו בפירוש שלא לאכול וכו' ר"ל שלא אחר שמקבל התענית עליו דאם הקבלה של תענית יוסי"כ לא יוכל להשקיר
יותר מפלג המנהג כיון דלוי יוכל לחול עליו אז שם תוספות ויה"כ וכו"ל רק שמקבל עליו תמחא שלא לאכול עוד כיום זה יותר דאם מל אפילו בכל השנה
הח"כ מאלוהי שפירש כן הפמ"ג והלבושי שרד והארכתו כג"ו להוציא מדברי המה"ש שנדחק מאל דבכ"י המ"א ואף שמתעם אפרים הפתחין האמת הוא
כדברי הפמ"ג והלבושי שרד דאף אם אחר בפירוש שמקבל עליו התענית מקודם פלג המנהג אינו כלום ושיקר קוביותו מזה דק"ל אף לענין ס"ב דלוי וז'
שפסוק מ"מ הקבלה מהני לא קשה מידי כפי מה שהתקנו מתורת האדם : (כ) אכן בזה אינו אסור רק בחליה ולא ברחיבה ומלאכה [פמ"ג בסיון תקנ"ג] :
(כא) מהרי"ל : (כב) מ"א : (כג) שם במהרי"ל :

מ"א

תר"י המזמנת חמין בערב יום כפור. ובו סעיף אחד :

א (א) מותר להטמין חמין מערב יו"כ למוציא יו"כ. הגה (ב) ויש אומרים (א) שאין להטמין ביו"כ (עיין בקור) וכן המנהג במדינות אלו (מהרי"ל) :

א מנהג פסחים
ב כדיווח
פסחים שם וכו'
כן אלעזר וכו'
הרמב"ם ג טור
בשם אביו הרמ"ם
ד משנ' שם בפסח'
ח טור וכו' הרמ"ם
ביומא

תרי הדלקת הנרות ביום כפור. ובו ד' סעיפים :

א (א) מקום שנוהגים להדליק נר (ב) בליל יו"כ (ג) מדליקין מקום שנהגו שלא להדליק אין מדליקין. (ואם יש לו נר צבית (ד) חייב להדליק בחדר ששוכב שם כדי שלא יבא לידו תשמוש עם אשתו מאחר שרואה אותה (ה) אלא הכר שצביתו) (מהרי"ל) יואם חל בשבת חייבין הכר להדליק. הגה ומצרכין להדליק נר של שבת ושל יו"כ : ב יוש מי שאומר (ו) שמברך על הדלקת נר יו"כ. הגה (ז) וכן המנהג במדינות אלו : ג (ח) יב"מ מדליקין בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ובמבואות האפלים וע"ג החוליות : ד (ט) הנוהגים בכ"מ להרבות נרות בבתי כנסיות ולהציע בגדים נאים בבה"כ. הגה ונוהגים (י) שכל איש גדול (יא) או (א) קטן עושין לו נר (מרכזי ומהרי"ו) גם נר נשמה (יב) לאביו ולאמו שמתו (כל זו) וכן נכון וכן כתבו מקצת כפוחתא ואם כבו נרות אלו ביו"כ

באר היטב

(א) קטן. ועשוי אין עושין נר אלא הנשוט וטעם הנרות משום שהנורה נגמרת ביו"כ שקרוי נר מהרי"ו. ומהרי"ל כתב שהן כנגד איכריו של אדם. או כנגד מ"ע ולא לו הטעמים אין לעשות נר לאשה עמ"א ועי' סי' קכ"ד סי"א חו"ה נר ראוי לביהמ"ד. ויכלות שופטים איתא לעשות פתילות עבות כדי להדבות אורן

ואם בע"כ יקרא יוהר שלא יכלי הקיאה. כתב מהרי"ו שלא ישתכר בסעודה המפסקת ולא יאכל אכילה גסה עיין ש"ה. וכתב ס"ח ולא יאכל שומעין מפני שמעלה גרה. מהרי"ל ראה מרבותיו שאכלו פרי שקורין ערד עפ"ל שנקרר ונתנוהו במים :
(א) שאין. שמכין ביום הכפורים לחול ועיין רדב"ז סימן ל"א :

משנה ברורה

נדחה (ד) יש להקל כשמדליק בשולחן ולא בחדר : (ז) שמברך וכו'. היינו במקום שנוהגין להדליק שוב ממילא הוא ליה חיובא עליו להדליק משום שלום בית כמו בשבת : (ז) וכן המנהג וכו'. דהיינו שנוהגין (ה) לברך אקב"ו להדליק נר של יו"כ : (ח) בכל מקום מדליקין בבתי כנסיות וכו'. ובכל אלו (ו) אין לברך לפי"ע דאין כאן משום שלום בית : (ט) נוהגין בכ"מ וכו'. דדרשנין (ז) לקודש ד' מוכבד זה יו"כ פ' כיצן דאין לכבדו פאכילה ושתייה כבדוהו כבסות נקיה וגרות הוא ג"כ כבוד היום דכתיב על כן באורים כבדו ד' ומתרגמינן פנסות יקרו ד'. ואין מקבלין שטור ממומר לעכו"ם שנתן נדבה לביהמ"ד וכלעיל בסיומן קכ"ד סי"א בהג"ה ע"ש במ"כ ואם יש חשש איבה וכ"ש שר מקבלין ממנו ול"ע [פמ"ג] : (י) שכל איש. ואין לעשות נר לאשה עיין במ"א הטעם : (יא) או קטן. ועשוי אין עושין נרות אלא לנשוט בילקוט שופטים איתא לעשות פתילות עבות ככה"כ כדי להרבות אורן [מ"א] : (יב) לאביו ולאמו. לכפר עליהם ומשמע מלשון זה דסגי בנר אחד ועיין בא"ר :
אין

(א) מותר וכו'. שמחול לחול הוא מכין : (ב) וי"א שאין להטמין. שרואה (א) דכיו"כ מתכבד בחדר לצורך חול וזה אין נכון (ב) ואפילו בעי"כ קודם חלות (ג) אין לעשות המנהג זו (ד) ובכל גוויי אם עבר והטמין א"ל להמתין במולאי יו"כ בכדי שיעשה :
(א) מקום שנוהגים להדליק וכו'. ושני המקומות (א) נחבנו לדבר אחד דהיינו לבצע תשמוש דהמדליק כוונתו שאסור לשמש נגד אור הנר ומאן דלא מדליק כוונתו שלא יראה אותה ויתאוו לה ויוכל לבוא לידו תשמוש (ב) ואפילו היא נדה דאסור לו בלא"ה לבוא עליה לנ"מ מידי הרהור לא יא. ויבטל מהשבתו הטעורה ביום זה : (ב) בליל יום הכפורים. אף בחדר ששכבו ומוקם שנוהגין שלא להדליק (ג) היינו אף צבית אין מדליקין : (ג) מדליקין. אמרינן בירושלמי דמקום שנהגו להדליק הטיבא טפי וי"מ לעיר חדשה שראוי לנהוג כן [פ"ה] : (ד) חייב להדליק וכו'. ר"ל אף במקום שנהגו שלא להדליק : (ה) אלא הכר שצביתו. הו"א מיישב המנהג שאין נוהגין כן וכתב דמ"מ יש להחמיר אכן באשתו כשהוא נדה דבלא"ה בדיל מינה משום

שער הציון

(א) מ"א בשם הרדב"ז ועיין שבת דף י"ח ע"א וי"ע ואולי משום דנשכ"ל"ת יש להחמיר אפילו בנדר המותר מדינא. ועוד כתבו הפוסקים טעם משום דמחוי כדעבדתוהא : (ב) פמ"ג ולאחר חלות אסורא דאיסורא מני איבה [כ"ח ע"ש והשמיך הפמ"ג]. והנה כד"ה כתב ודוקא אם ממנין מאכלים לצורך אכילה של מולאי יו"כ אבל אם ממנין בחדר דברים שאין לצורך אכילה של מולאי יו"כ כגון במדינות שששין הפאפויולע ועושין הכנה כפ"א שצריך על זמן רב וזקוק מן התור כשם מותר להטמין בעי"כ בחדר שיתכבד סם כיו"כ איתא פתילות שמואל מותר מיד דהיינו אומללות שמואל לעשות כע"ש בפמ"ג ונעשו מאליהן בשבת במקום שאין חשש איבה ואפילו אם רוצה לאכול ממנה במולאי יו"כ מותר עכ"ל וכו'. הוא (לשיתים) שכתב טעם האיסור משום פ"ג או משום דמחוי כדעבדתוהא אבל לטעם הכ"ח במה שאסור אחר מנהג ע"ש גם באופן זה אין נכון אם לא קודם חלות : (ד) פמ"ג : (ה) במהל : (ב) פמ"ג והנה דברי הפ"ו כמו שכתב לפניו מוקף מלוד דהטעם פשוט מתחת השמים שיתגבר יצרו עליו כ' כן מוכח מרמ"א בסמוך וכן איתא ברמב"ם בס' המשנה [והנבחרת] וכן פירש הרע"ב והגב"ש והא"ח מלתי במאמר מרדכי שכתב כפאל עליו ולענין דהסכר כפי' תיבות ואפילו היא נדה אף של שיקר טעמו אף מתפאלי דמשום חששא זו של הפ"ו לא פלגינן בלא"ה דבא ביום הוא רוצה אותה ולא תהיה מתכבדתו עתה : (ג) כ"מ ממרדכי סוף יומא וגם בראשו מעיני זה ע"ש : (ד) פמ"ג ומ"מ במקום שנהגו להדליק נראה לטעורא דאין להדליק אף בחדר זה : (ה) פמ"ג ודע דהפמ"ג וכן כה"ל הסביון כפוסקים דפ"ל שלא לברך כיון דחלוי מנהגא לא חקיו רבין לברך על זה. אכן בהכרח אחרונים שראיתי כולם הפמיך דברי הרמ"א לדינא. ומ"מ נ"ל דבמדינות אחרות שאין מנהג קבוע לזה בודאי יותר טוב להנהיג שלא לברך : (ו) ב"ח וסרי"ח ומשמע ללאורה מדכריהם דקאי על ככל דסיים פ"ג בתולס ג"כ ולדידי ל"ע דלכאורה גם שם שייך שלום בית שאותן המשמשין לפניו יראו מה להביא לפניו : (ז) אחרונים :

(ב) איין לומר לאיין יסודי (יד) שיחזור וידליקס (מהר"ל ומהר"ו) מי שכזה גרו ב"כ יחזור וידליקסו במולאי י"כ ואל יכבדו עוד אלא ימחזו לרלוך עד גמירא וגם יקבל עליו שכל ימיו לא יכזה במולאי י"כ כרו לא הוא ולא אחר. כך מולא במהבדים שנים. וי"א שיש להשיב (מו) שהולחמות ב"כ כמו בשבת (מרדכי ומההגים) וכן מההגין. יש (מו) שנהגו ללבוש בגדים קניים ב"כ (ג) דוגמת מלחכי (יו) השרת וכן מההגין ללבוש הקיטל שהוא לבן ונקי גם הוא בגד (ד) מהים ועיי' זה לב האדם (יח) נקנע וכשר (ע"ע מהר"מ פ"י דשביעות עשור) :

תריא שליל יום הכפורים דינו כיומו . ובו ב' סעיפים :

א יוה"כ (א) לילו כיומו לכל דבר ומה הם הדברים האמורים בו (ב) ימלאכה אכילה שתיה רחיצה סיכה נעילת הסנדל תשמיש המטה (ג) ואין חיוב (ה) כרת אלא על מלאכה ואכילה ושתיה: **ב** * יכל מלאכה שהימים עליה בשבת חייבים עליה ביו"כ וכל שבשבת פטור אבל אסור גם ביה"כ כן (ד) אלא שבשבת וזונו בסקילה ויה"כ וזונו בכרת וכל שאסור למלמלו בשבת אסור למלמלו ביום הכפורים (ה) יהותירו * סלקנן ירק

באר היטב

מ"א: (ב) אין לומר. אפי' ברמיזה ומזה עושה כשיצוהו כך מכוונה ע"ש. ואין לומר לא"י שקבל שעה הנוסף. מנהגים: (ג) דנומת לפי' אין הנשים לובשין לבנים דחיון ויכולות להיות כמלאכים ומ"מ הקיט"ל יכולות ללבוש שכינע לבם מ"א: (ד) מחרס. יש כ"מ בין ג' טעמים אלו דלעטס הראשון אסור להאכל ללבוש הקיט"ל. ולעטס הב' מותר ונראה דהשומך על טעם הב' ולבוש הקיט"ל לא הפסיד ט"ו. והלבוש שק מחמת תשובה אסור ללבוש ביה"כ ס"ח תרט"ו מ"א: (ה) כרת. ומ"מ כולו דאורייתא ב"ח ולבוש:

ב'י'אור הלכה

• כל מלאכה וכו'. עיין לעיל סימן תנ"ו ד"ס עירוב ורובא ליו"כ וכתב
האחרונים דגם איסור מתקבץ ע"י ביה"כ עיין בשאלת אריס א"כ
ע"ה. ודע להעדרבין עירוב חצרות ועירובין תחומין בבת אר"כ להסדור
באכליה מ"מ הכי חוי לקטנים שאינם מתענים וכמו שכתב רש"י בעירובין
דף י"ג ע"ב ד"ס ברייתא. ודכתיב מטה אחרים כתיב תחומים דלפי הנראה
ואסמיתיה מ"מים סוגיא ו' : * לקבץ ב"ח עיין מ"א שכתב דהיינו ביקבץ
האכל כמות שהוא חי דא"ל"ה אסור להטלות משום מוקדם דלא חוי אף
לקטנים ולע"ז אינו מוכרח דמנן שהטירו הנדון לחלו משום עומדין בתו
כ"ס הטור מוקדם דא"ל מנעם והכי למהדא משא"ס ע"י חכמינו רבו

משנה ברורה

(יג) חין לומר וכו'. אפילו (ח) ברמזה ומזה עושה כשיניה כך מכוזה. ונהנו ליקח עכו"ם לשמור הכרות שלא יבואו ח"ו לידי דליקה ומזה זה הכנו לומר לו נכבות ולהדליק (ט) ויש למחות בידי. ואף אם העכו"ם רוצה להדליק מעצמו (י) לרך למחות בידי מחסר שהוא צביע שפירא (יד) שחומר ודילקס. ומחסר שהעולם מקפידים אם כזה גרו אע"פ שלדעת חין בו משום חשש דלפעמים נכזה מחמת רוח או מחמת חום מ"מ כיוון שהעולם מקפידים ראוי לכל אדם ליתן גור לשמש ולחם עליו ככל וגם המחזר יניח צדככ"ט [ח"א]: (טו) והשולחנות. משום דלרמי צבת כשתנו: (טז) שנהנו לנכבות גדלים

[illegible]

(א) ליליו כיומו. דהתיב מערב עד ערב: (ב) מולפה אכילה וכו'. במנחה ילפינן להו מנחה קראי דכל הני נקרא עינו וממילא פולח ככלל דעניהם את נפשותיהם: (ג) ואין חיוב כרת אלף וכו'. אלף אינך אין בהם אלף איסורא גרידא מי"מ י"ח אומרים (א) שהוא מן התורה דהא ילפינן להו בש"מ מקראי (ב) וי"א שאין אלף מדרבנן קראי אימכמחא בעלמא גרידא ונ"מ לעינן אינך ספק (ג) ולמעשה ראו להחמיר: (ד) אלף בשבת וזונו וכו'. וגם האירנא דליתו נוסח (ה) וקראי אימכמחא בעלמא גרידא ונ"מ לעינן קים ליה דדרבנן מיניה דהחובל בשרבו בשבת כיון דהיה מקוים מיתה בידי אדם פטור מתשלומין ואפילו בחובל בשנוג וכדמבואר בחו"מ סימן תכ"ט משא"כ ביו"כ שאין בו רק כרת: (ו) והתירו לקבץ ירק. י"ש שפירשו (ז) דהאי קנינה הוא שניתן או ממחך העלים מן הקלחים ההלכות כדי להשוותן מיהו מוכנים למתכן בערב ואע"פ דקערה דשביב ערב שהוא חול התירו (ו) כדי שלא יאכרך לתקן הכל בערב ותהא נפשו ענומה עליו (ז) ויש שפירשו דקנינה הוא הדחת הירק

שער הציון

(ח) אחרונים : (ט) מ"א והג"א ואפילו אם הישראל אשר להעב"ם זה מעיר"ב אכן לענין לקבל שטח הוטף אם חמר זה לו מעיר"ב והשטח שייך לנדרש אין להחמיר בזה [פמ"ג] : (י) הגר"י וכן מלמד ק"ת בפמ"ג ובמטה אפרים כתב דאם רובא ממלכו לחזור והדליקו א"ל"ל למחות בידו ואפשר דאין בזה דעת כפי העיטור הנהוג בסומן ר"י ס"ב בהג"ה אז אפשר דמיי"ב במקום שלא יהיה ממנו חל"ב ואל"ט : (יא) מטה אפרים ע"ש שהוכיח זה מן הפוסקים דלא כמ"ל : (יב) גם זה : (יג) מ"א וס"א : (יד) עירי בלד" : (טו) אחרונים : (טז) שאלות פ' ברכה סק"ז ומשפטים בעל הלכות גדולות שיליה ה' יום הכסופים והרמב"ם והעיטור ור"א ממין בספר ידראם [אלא דלדעתו לא חסור מדלוריי"ה אלא רחילת כל גופו או ע"כ רובו מבח"כ מיעוטא אינו אלא מדמקנ ובאשור והקלו דבז גבי כלה ומגל וכו"ל] : אכן לפי סברה רח"ל בשטח זו דעטם וישראל הוא מוסד ומסבס החבול להחמיר להסיר לפי ראות עיניהם א"ל"ל אפשר דבאשרי מקומות אלו מיעוטא חסור מן התורה [לע"ז] : (ג) ר"ת ור"י וריב"א וריב"א ואחרי"י וכן דעת כפי ד"ק ב"ד ע"ד ראות עיניהם שבתין א"ל"ל מנחין ר"ש כפי הערל דף ע"ד מונח דס"ל דס"ה כשתיה הוא מדלוריי"ה ואל"ה ה"ה לאידך ועוד יותר משמש כן מדכדיו בשבת דף ק"ד ג"ה אלא לאו להקיות ירכ' דשח"י שטיטס הם מ"ה ועיין ג"ס ופ"ל ועמק שבת בלחכות פ' ברכה : (ג) ג"ל : ובמג"א סתם בזה שהוא מ"ה וס"ה שג"ל דקדוק לענ"ד כי הוא פלוגתא דרבנותא כאשר ביארנו : וגם הב"ח א"ל כפי חל"ב דלמשה ע"ה להחמיר ודכדכיו ע"ש : (ד) מג"ל : (ה) רש"י : (ו) העתמות בזה פירוש רש"י ומחלוקי והפסוקי לזה הגר"א : (ז) רש"י ור"ן בן קהנימו ספר"ה והגר"א :

הכרות יום הכפורים סימן תריב

(ו) * ולפצוע אגוזים (ז) מן המנחה ולמעלה (ח) כשחל בחול (ט) והאידיא נהגו לאסור : הגם אם נפלה דליקה ביום"כ מותר להליל סעודה אחת (י) ללורך לילה כמו שמליל בשבת (יא) לסעודת מנחה (יב) * וכבר נתבאר סימן של"ד כיצד נוסדים בזמן הזה בדליקה בשבת וס"ה ב"כ ונהגו שהתינוקות (יג) (יד) משחקים בלגזים (הגדה ומסרי"ל) ואין למחות בידם אפי' הודם מנחה וקשרתבך המקנה מדין הפלגת אגוזים הנזכר (ד"ע) :

א משנה יומא
פ"ג ב מסקנה
דגמ' ס ג ס
ובאני ד משנה
ס ה גמ' פ"ו
ס גמ' ו ה
ד"ר
דאשורי
הוא וחסב פאולס
ז עור כ"ה הרמב"ם
נפ"ג והת' ס
ופס בגמרא ס

תריב איסור אכילה ביו"ב ושיעור במותה. וכו' י' סעיפים.

א"האוכל ביה"כ (א) * ככותבת הגסה חייב (ב) יהוא פחות מכביצה מעם (ג) ושיעור זה שוה לכל אדם יבין לננס בין לעוג מלך הבשן : ב"ל האוכלים מצטרפים לשיעור זה (ד) האפילו מלח שעל הבשר וציר שעל ירק 'אבל אכילה ושתיה (ה) אינן מצטרפות : ג' (ו) 'אכל וחזר ואכל אם

שערי תשובה

(כש"ט) והוא פחות מכתלה כו'. ועיין בדגול מרבה דהיינו ביזה בלא קליפתה ועיין בתקוני ביה אפרים על עריות בקיטערס התשי' סס :

(כש"ט) והוא פחות מכתלה כו'. ועיין בדגול מרבה דהיינו ביזה בלא קליפתה ועיין בתקוני ביה אפרים על עריות בקיטערס התשי' סס :

ביאור הלכה

הירק ללורך ערב ושרי ג"כ מטעם הנ"ל : (ו) ולפצוע אגוזים. כדי שיהיו מוכנים ללורך סעודת ערב ולא יטרוך לערות בהם לאחר התענית : (ז) מן המנחה ולמעלה. (ח) ר"ל מנחה קטנה שהוא סמוך לערב (ט) והוא שעה שדרך בני אדם לתקן מאכלים בחול ויטרוך ללורך לילה הוא עושה אבל קודם המנחה אסור (י) שגרה כמתקן ללורך היום : (יא) כשחל בחול. אבל כשחל יום"כ בשבת לא התירו (יב) כדי שלא יבא לעשות כן בכל שבתות השנה להכין ביום ללורך הלילה : (יג) והאידיא נהגו לאסור. לפי (יד) שדורות האחרונים התחילו לקלקל ולמחר לעשות דברים אלו קודם המנחה לפיכך בעלו להתיר דקניית ירק ופליעת אגוזים לגמרי : (י) ללורך לילה. שלאחר יום"כ כדי שלא יטרוך להתענות עוד כשלא יהיה להם מה לאכול : (יא) לסעודת מנחה. ר"ל אפילו נפלה דליקה בלילה אחר שאכלו סעודת שחרית וכו"ל בסימן של"ד : (יב) משחקים בלגזים. ודוקא על השלחן ולא ע"ג קרקע דתאו לאשווי גומות כמ"ס סימן של"ח מ"ח :

משום חשש דכריס [עין פי' ר"ח ורמב"ם ומ"מ] ולא עדיפא מוקף מור. איברא דמלחי לרבינו מנחם ג"כ כמ"א ומעט אחר שכתב אלא דכתב הרמב"ם ומוחר לקנות העלים המעופפים ויקץ השאר וכו' דמיידי בנאכל כמות שהוא חי דל"ה איכא בזה חשש דקנות ע"ש אולם במאורי שיהי' ס' אלו קשים לה' ג"כ לאמר קעין זה ולבסוף דחה זאת שהרי אמרו בש"ס דבי רב יהודה מקניי כרבה וכן בקרב שאינם נאכלים כמות שהם חיים ע"ש מה שכתב עוד בזה ופ"ו נדחו גם דברי הגמרא מטעם זה ומוכח דאפילו בדבר שאינו נאכל כמות שהוא חי כמו כרבה וקרב ג"כ שרי לקני : * ולפצוע אגוזים. עיין בד"מ בשם מהר"א מפרש שגידא בתחילת דבריו דדוקא לשכרן ולהניח בקליפתו עד הערב אבל להוליך המאכל ים בזה משום דש ע"ש אמנם משאן התוספתא [ומובאה בהגר"א] דתני מפליגין בלגזים ומטריין ברימונים וכו' משבת לאותו שבת אבל לא משבת למולאי שבת מפני שהוא כמתקן מקודש לחול ובתר הכי תני שם מפליגין בלגזים וכו' ביום הכפורים עם חשיכה ואינו מושג כמה שהוא מתקן מקודש לחול ע"ש מוכח דכמו דכשבת בודאי מותר אפילו לפצוע ולהוליך המאכל לאכלו בו ביום כמו כן מותר בלופן זה גם ביום הכפורים ללורך הלילה ובכור ודע עוד דנדרושלמי פ"ד מפסחים איתא עוד מהו למימר לחלוט עדי לי הוטעם א"ל שרי וכו' ומשמע מהו דכשם שהתירו קניית ירק כך התירו לאמר לעבו"ס לבשל אלאחר התענית וכו' ע"ש אלא העתיקהו פוסקים ואפשר משום דלמסקנה גם בקניית ירק אנו מחמירין משום דלמא מקדמו וס"ה מעטם זה גם לפני חמירה לעבו"ס ים לחוש לה :

(א) ככותבת הגסה. אע"ג דככל איסורי התורה משעריין בכיות כל זה היכי דתחייב אכילה (א) משא"כ ביו"כ דלא תפיס אכילה אלא מנע הכתוב את האכילה בלשון עינוי כדכתבי הכתוב אשר לא תעונה וקיס להו להכמים דכפחות מככותבת לא מייחבא דעתיה כלל והרי הוא רעב ומעונה ככתחלה ועיין בה"ל : (ב) והוא פחות מכתלה. ר"ל (ג) ביזה בינונית ועיין בדגול מרבה שכתב דכביצה האמור כאן הוא בלי קליפה (ג) ובתשובת בנין ליון החדשות חולק עליו : (ג) ושיעור זה שוה וכו'. דקיס להו להכמים דכשיעור זה מייחבא דעתיה דכל אדם מעט או הרבה ובבביר מהו (ד) לא מייחבא ח"ף דאיסורו הוא אפילו בכל שהוא כדלקמן ספי"ה ע"ש משום אחר פחות משיעור וע"כ לריבין אנו לידע השיעור של תשובה : דבר שצא להכשיר את האוכל חסוב כאוכל. וה"ה בשרה פתו (ו) ביין אז כמים מוטרף היון או המים להפת : (ז) אינן מוטרפות. שאם אכל פחות מככותבת ושתה ג"כ פחות משיעור אינן מוטרפות ביחד לחייבו דקיס להו לקמיים שאין דעתו מתישבת בכך [גמרא] : (ו) אכל וחזר ואכל. וה"ה (ז) אם אוכל בלי הפסק אלא שפירא את

* ככותבת הגסה. מתבאר בש"ס דככותבת היינו עם גרעיניה ולכאורה דאם אכל הכותבת עמה פטור שרי חסר מקום הגרעין והגרעין בעצמו אין לפרו שרי קשה הוא ואין כלל לאכילה אדם כדמוכח בשבת דף כ"ט ופ"ו אפילו בלעו בידה עם הפרי לכאורה אינו מוטיל [אע"ג דמטילות הוא לענין ברכה עיין סימן ר"ב במ"ב סק"י] שרי

דעתיה דשום אינש. והנה מה שבורה לנו המחבר השיעור לענין חיוב (ה) דל"מ מה לענין הנזכר בסימן תרי"ח אודות חולה דמאכילין אותו פחות משיעור וע"כ לריבין אנו לידע השיעור של תשובה : (ד) אפילו מלח וכו' ואיר שעל ירק. דלחין להכשיר את האוכל וכל דבר שצא להכשיר את האוכל חסוב כאוכל. וה"ה בשרה פתו (ו) ביין אז כמים מוטרף היון או המים להפת : (ז) אינן מוטרפות. שאם אכל פחות מככותבת ושתה ג"כ פחות משיעור אינן מוטרפות ביחד לחייבו דקיס להו לקמיים שאין דעתו מתישבת בכך [גמרא] : (ו) אכל וחזר ואכל. וה"ה (ז) אם אוכל בלי הפסק אלא שפירא את

שער הציון

(ח) כן מוכח בתוספתא דקאמר מפליגין בלגזים וכו' ביו"כ עם חשיכה ומוכח בבבאור הגר"א ע"ש (דלא כפמ"ג שמתקן בזה) : (ט) מ אידי וכוה מתורן ג"כ מה ש"ס לקדקד על היתר דפליעת אגוזים שאינו נאכל לאחר והלא לעיל בסימן שכ"א ס"ט בהגה מוכח דאסור אכן לפי הנ"ל יוחא דכיון דהוא פטור לערב הכי כמו שמכין עמנו לאכול לאחר וכו' זה תירך ג"כ בד"מ בשם מהר"א ע"ש ודע דלפ"ו פטור אם חי לין ויק או אגוזים הרכה ואינו לירך להשקות עליהם זמן מרובה בודאי ים לו לאחר בידה עד סמוך לחשיכה כדי שיהא פטור לסעודת הערב וכמו שהוא הלבין בתוספתא מפליגין וכו' ע"ש חשיכה : (י) מאירי. ולפי מה שכתבו בס"ק הקודם לענין אגוזים בל"ה אסור משום חשש דדש : (יא) פוסקים : (יב) משמעות הגמרא : (א) גמרא. (ב) אחרונים : (ג) וכו' בחידושי רמ"ה משקל מלך על דברי הדגמ"ר : (ד) גמרא : (ה) אחרונים : (ו) רי"ף גיאות ומאירי וס"ה בסימן כ"ה : (ז) רש"י בימא דף ס' ע"ג ורמב"ם בש"ס המנהג פ"ג דקדושות ופי' רמב"ם ש :

יש מתחלת אכילה ראשונה עד סוף אכילה אחרונה כרי אכילת פרס מצטרפין (ו) וא"ל אין מצטרפין: ד' שיעור אכילת פרס (ח) ה"א ד' ביצים ט"א ג' ביצים (ט) (י) שוחקות רש"א: (י) 'הא רבעינין שיעור היינו לחיוב ברת או חטאת (אבל א) איסורא איכא בכל שהוא (י) * יאכל אוכלים (יב) שאינם ראויים לאכילה *או שאל אכילה גסה בגון מיד (יג) על אכילה שאכל (ב) ערב יום הכפורים (יד) עד שקץ במזונו (ג) פטור. כנס ואם אכל מאכלים מזכמים או מתבזלים (טז) על אכילתו חייב דרוחא לבסומי (ד) שכיחא (כל זו) ואסור ביו"כ (יו) לטעום דבר להפליט (יח) אפי' עלי (ה) בשמים וע"ל סי' תקס"ז סעיף ג' בהג"ה: ז' יאכל (יט) עלי קנים פטור ולולבי גפנים (כ) שלבלבו קודם ר"ה פטור דעין בעלמא הם ואם לבלבו (בארץ ישראל) (כא) מר"ה ועד יום הכפורים חייב: ח (כב) יבם (פי' שנסם ופלע אותם בשינוי) פלפלי או זנגבילא * אם נ' מ'מ' דרכא שס * (כך הוא הגי' בכל פסרי הכמ"ס שנידוני ואולי טעות הוא שכל כפסרי כי לא נמלא חילוק זה לא נמלא ולא כעור ולא כ"י)

באר היטב

(א) איסורא. מדאורייתא: (ב) עיה"כ. דאל"כ האין משכחת לה אכילה גסה דע"כ חייב למה שאכל תחלה באיסור קודם שיבוא לידי אכילה גסה: (ג) פטור. אכל לכתחלה אסור: (ד) שכיחא. ומיהו אם אכל עד שקץ במזונו אפי' אכל מאכל מזכמים פטור כ"ה.

משנה ברורה

את האוכל לפירורים קטנים ואכלם וע"י נשתאף באכילתו הרבה ג"כ בעינין סיהא מתחלת אכילתו עד סופו רק כדי אכילת פרס: (ז) ואם לאו. ר"ל (ח) שהאכל באכילתו יותר משיעור אכילת פרס אין מוטעף תחלת אכילה לסופה להתחייב ברת: (ח) י"א כו' וי"א. ולענין הלכה (ט) כל שהוא בשל תורה הלך אחרי המחמיר וכל שהוא בשל דבריהם הלך אחרי המקל: (ט) שוחקות. כל בזה (י) במילוי ובריוח ולא בלימול: (י) הא דכעיס שיעור. היינו בין לענין אכילה (יא) בין לענין שחיה כדלקמן בס"ט: (יא) אכל איסורא איכא. מן (יב) החורה: (יב) שאין ראויין לאכילה. היינו (יג) דברים מרים או נבזשים עד שאינם ראויים מחמת זה לאכילה כלל ודברים (יד) ראויים לאכילה רק שהם איסורים כגון חלב ונבילה וערסה וכה"ג בדואי חייבים עליהם גם מחמת יוה"כ: (יג) על אכילה שאכל. דאל"כ האין משכחת לה אכילה גסה דע"כ חייב למה שאכל תחלה באיסור קודם שיבא (טו) ולפוקי אם אינו קץ ורק שהיה שבע ואינו מתאוה לאוכל ואע"כ הוא מרגיש טעם כשאוכל: חייב: (טז) פטור. דאכילה גסה לא שמה אכילה (טז) ומ"מ לכתחילה יש איסור בזה וכן באוכלים שאינם ראויים לאכילה (יז) יש איסור לכתחלה מדרבנן (יח) ואפילו בזה שיעור מה ג"כ י"ב לומר לכתחלה [פמ"ג]: (טז) על אכילתו חייב וכו'. והב"ה כתב דאם אכל עד שקץ במזונו אפילו בזה פטור אכן באמת הכל תלוי לפי מה שהוא מרגיש בנפשו [כ"כ מ"א ור"ל דבסתם תליין דבמאכל ממוכל כשהוא אוכל אפילו אם היה מתהוה שבע ביותר אינו קץ בזה וזוהי מירי הרמ"א ואע"כ אם מרגיש בנפשו שכאוב לו האכילה וקץ בה פטור]: (יז) לטעום דבר להפליט. אפילו (יט) פחות משיעור (כ) ואפילו אם יודע שיכול לעמוד על עצמו שלא יכלע כלום: (יח) אפילו עלי בשמים. שהוא ענין בעלמא דמ"מ כשלוטם מרגיש טעם. אכל מותר (כא) להריח למלאות מנין מזה ברכות. וכו' שלא הרסו מלהריח איסור לחזור ולכרך דהוי ברכה שא"פ ויש אגשים שמריחים במים המריחים (שקורין שפירטו) אכל כשאינו מריח אין צריך לכרך עליו כלל ואין מברכים עליו כלל (כב) ועושים איסור [ח"א]. (יט) עלי קנים. יש גורסין עלי גפנים והטעם משום (כג) דאזיז ראויים לאכילה: (ב) שלבלבו. פירוש שנינו וכדמחמתניין ויולא פרה ויץ לין ואפיק לכלבין: (כא) מר"ה עד יוה"כ וכו'. משום דעדיין לחין ורכין הן וראויין לאכילה: (כב) כס פירוש שנסם וכו'. ומיירי שכלעם דל"ה אפילו רעובים פטור וקראם בשם כפסיה (כד) משום דלפלי יבם או זנגביל (שקורין אינגבצר

שער הציון

(ח) וכמו דק"ל בכל מקום לענין שיעור מית ואע"ג דשעורא דיה"כ גדול טפי מ"מ שיעור תכמים דגם בזה לא מיתבא דעתיה ביותר משיעור דאכילת פרס: (ט) הגר"ז ומטה אפרים ועיין פ"ח: (י) הגר"ז: (יא) פוסקים: (יב) פוסקים: (יג) רמב"ם וש"פ: (יד) רמב"ם וש"פ: (טו) רמב"ם פסחים ק"ף בשם ר"ח ונמשעות הר"ן שם במה שכתב שאינו יכול לאכול לחתם מן אלא בקושי ע"פ [ומה שפירש בו הכ"ח אינו מוכרח] וכן כתב ר"ל ב"ק דף ק"י דאכילה גסה הוא כשנפשו קלה בה [ופירשו בו] אינו מוכרח שסותר לוח] וכן הוא לשון הרמב"ם בהמחבר וכן הסכים הרא"ש בתוספתיו בהריות דף י"ד ע"ב וכו' כספר המאורי ביומא ע"פ וכן מלאתי שפירש הכ"ח ביומא שם וגם להני תירוצי אחרים שניכר בתוספות ג"כ אפשר לומר דס"ל דאכילה גסה היינו דוקא כשקץ בה אלא דלא נושא לכו לומר דיש עוד מין אכילה גסה עי"ה בתוספות ועיין בפ"ח שמה דברי המחבר בלי ראיות ולא הוכיח בל הני רמזות וגם לא שם לבו שהמחבר העתיק לשון הרמב"ם בזה אח"כ מלאתי ככל עיקרי דבריו בספר מאמר מרדכי: (טז) מאורי. וכתב שמכין חותה מכת מרדות וכן מוכח ברמב"ם שכתב דהרי הוא כמו האוכל אוכלין שאין ראויין וזאכלין שאין ראויין כתב שמכין אותו מכת מרדות: (יז) ודמזכמת בסוגיא דיומא דף פ' גבי רב גידל דאמר לכתחלה מי אמר ואלא כדעת ראב"ה שכתב דאין איסור כלל וכן הסכים בפ"ח: (יח) עיין ב"י: (יט) לע"ז גלי בסיון תקס"ז: (כ) מטה אפרים ופשוט דהוא איסור מחמת טעמו: (כא) מ"א וי"א: (כב) ועוד עושין איסור. שבוש. קצר בפאטע"ל"ע ופאספין עליו (שפירטו) והנה הקצר בקאס' הוא מלאכה ומה שפוסקין עליו שפירטו ג"כ הוא איסור שמולדין בו רוח [ח"א]: (כג) וה"ה עלי תלנים ועלי שאר אילנות אכל עלי ירקות חייב דראויין לאכילה מינו כ"כ רבינו מנחם ופשוט דלא כל עלי ירקות כגלל זק אלא אותם שהם ראויין לאכילת אדם קודם בישולם: (כד) רש"י: קרמ"ס

הלכות יום הכפורים סימן תריג

הם יבשים פטור דלא חזו לאכילה ואם הם רטובים חייב: ט' השותה כיו"ב (כג) מלא לוגמיו (פ) מלא סיון חייב ומושערים בכל אדם (כד) דפי מה שהוא הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו (כה) יולא מלא לוגמיו ממש אלא כדי שימלקנו לצד א' בפיו ויראה כמלא לוגמיו (כו) יוראה פחות מרביעית (כז) באדם בינוני יולב המשקים מצטרפים לכשיעור. הגם שם משקן שאין רלוותן לשתייה (כח) כגון לור או מוריים (ו) (כט) וחומץ חי פטור אבל חומץ מזוג (ל) חייב. (טו) : ו שתי מעט וחור ושתי * אם יש מתחת שתייה ראשונה עד סוף שתייה אחרונה יכדי שתיית רביעית מצטרפין לכשיעור ואם לאו אין מצטרפין (לא) שו"א ששיעור צירוף השתייה כדי אכילת ג'ים כמו צירוף אכילות : הגם מותר (ז) ליגע ביד בלופלן ומשקין וליתן לקמנים (לב) ולא חיישין שיאכל או ישתה אם יגע. (תה"ד סי' קמ"ז) :

ט משנה שם ט"א
ע משנה י"א פ' י"ז
דברים פ' ממעלה
דשעור יומא שם
ז שם בגמרא ה שם
בבבבב רמב"ם
שם מהפסחא
ש טור דבש
הרב"ד מכריזות
דכריתות י"ג

א משנה יומא ט"ד
ב ממעלות
גמ' שם ט"ח
זכפסחים
ג כריתות יומא ט"ז
ד הגהות מ"י
מהפס' ה דוקא

תריג איסור רחיצה ביום כפור. ובו י"ב סעיפים :

א"אסור לרחוץ ביה"כ לבין בחמין בין בצונן ואפי' להושיט אצבעו במים אסור גאם היו ידיו או ירגליו או שאר גופו מלוכלכים בטיט או (א) בצואה או שנטף דם מחוטמו (א) מותר

באר היטב

בשם הרבה פוסקים דמותר ע"ס : (ז) וחומץ. אפי' הרבה. מ"א. וט' העלה הא דפטור בלין רלוותן היינו כפי החיוב כראוין דהיינו כבולבין כשיעורן ובמשקין כשיעורן בזה פטור בלין רלוותן. אבל אם הרבה מאד חייב אפי' בלין רלוותן מאד מעלת הריבוי כמו דלשכתן כ"ד סי' ק"ג לענין נטיל"ס ע"ס. וכתב המ"א הא דחומץ פטור דוקא כשמכעב כשמליכין אותו על הארץ כמ"ש ב"ד סי' קכ"ג ס"ו : (ז) ליגע. ומהר"ל אופר. עיין ט"ו ומ"א : (א) כלאוה. אבל להעביר את הידעה אסור ע"ז :

שערי תשובה
(בש"ע) כמלא לוגמיו והוא פחות מרביעית. וכי גדול מרבה שפ"ס הוא יותר מחצי רביעית ועיין סי' ק"ל וס' רע"א : (ז) ליגע. עכ"ל ועיין מג"א דמית' רלוותן מיומא ועיין בל"ר עיין בשו"ת הר הכרמל סי' כ"א שחפס על המ"א בזה וכתב ללמד דכל שפסד לו שלל לעסוק בדבר האסור לאוכלו שו"א שחייב להרחיק עצמו ויש לאסור ליגע בלופלן ע"ס. וכתב בדבר שמואל סי' ל"ח שהנזילים שפסדו לעשות המלאכה כיון אז כימי התענית אין להם נשבות כגוף כפס רק ביד או כחן מכלי המלאכה הפס ומכ"ס בל"ר סי' ע"ב ובל"ר סי' תרכ"ז בשם קולור שנים ע"ס ונראה דב"ר אין לשבת במקום מושב חפץ פחיתס ויולף ביד ללד. ועיין בדגול מרבה שכתב שרית המ"א מהחלות הוא מהירושלמי ולכן לר"ד לקבל בלימה דכדי הירושלמי ע"ס בוס :

משנה ברורה

אינבער) הוא דבר שאין דרכו לאכול ולכן פטור וכל פטור דלחמה הכ' (כה) פטור אבל אסור : (כג) מלא לוגמיו. דקים להו לרפנן דבשעור זה מחייב דעמו של אדם ואזו ממנו העינוי : (כד) לפי מה שהיה. ר"ל דבאין אין השעור שיה לכל אדם כמו בלכיה כפ"א משום דלענין שתייה (כו) קים להו לכחמים דלא מייחבא דעתיה של אדם בלחמא לוגמיו לדידה : (כד) ולא מלא לוגמיו ממש. ר"ל דלא בעינן שיהא שני הלחיים ימליין משקה אלא די. (כו) שיהא אחד מלא וכולט אלא שאז יראה ממילא כאלו שניהם מלאין : (כז) והוא פחות וכו'. משמע דהוא (כה) קרוב לרביעית חמס כסיומן רע"א סי"ג כתב דהוא רובו של רביעית ועיין בכה"ל שם : (כז) בלדס בינוני. ולפעמים המלא לוגמיו (כט) רביעית או יותר מרביעית כגון בלדס גדול ביותר. ולהיפך בלדס קטן דמלא לוגמיו דיהיה הוא פחות מרוב רביעית ג"כ חייב כיון דמייחב דעתיה עי"ז : (כח) כגון לור. הוא (ל) מה ששותה מן הדג כששורין אותו במלח. ומוריים הוא (לא) שומן היוולא מן הדגים : (בט) וחומץ חי. ודוקא שמכעב כשמליכין אותו על הארץ דאז אינו רחוי לשתייה ופטור אפילו (לב) שתייה הרבה יותר מכשיעור דכיון שהוא חומץ חזק טפי מויקי (לג) וי"א דכששותה הרבה חייב משום דאז שוכר רעבונא והחורא אחרת אשר לא תעונה אבל אסור לכ"ע אפילו (לד) כפורתא : (ל) חייב. דראוי הוא לשתייה : (לא) ויש חומרים. מלשון המחבר משמע דהעוקר כדעה א' אבל הפר"ח והגר"א כתבו דהעיקר כדעה השניה : (לב) ולא חיישין וכו'. ולא דמי להמן בפסח שאסור ליגע בו משום שחא יבוא לאכלו כדמוכה לעיל בסיומן תמ"ו ס"ג משום שפסח הוא אוכל שאר דברים לכך חיישין שיאכל גם את זה משא"כ ביה"כ דבדיל מכל דבר אכילה ושתייה ועוד דלימות יום הדין עליו לכך לא חיישין שישכח. ואפילו אם היתנוק יכול לטלו בעצמו (לה) ג"כ אין להחמיר בזה :

ביאור הלכה
בזה סיכום רש"י דלחמא הוא כשר חי (ולפינו בשר"י שם לא מלא) אלא דתמיה קאת מה שברמב"ם העתיק אבל כשר לוי במלא ולכאורה משמע מזה דכשר חילא הוא אובלח אלא דבאמת א"א לומר כן מכאילא דשבת ד' ק"ל והעתיקה הרמב"ם פ"ו מה' שבת ובש"ע סימן ט"ח ע"ס כסי' כ"א במ"י ובכ"ל ועיין בפ"ח כפסח שם בל"ר אומל"א וט"ז : * אם יש מתחית שמים רחוקה וכו'. מוכח מזה דמה ששכח בשעת השתייה הוא בכלל השעור וא"ל שישכח שיעור שתיית רביעית כיון שהיה לשתייה אלא כל ששכח כיון השתות והשכחות יותר מרביעית פטור [מאחר מדרבי ע"ס] ודין זה הוא אפילו לא הפסיד כלל אלא ששתה מעט מעט עד ששכח עי"ז יותר משתיית רביעית פטור :

(א) מותר לרחס וכו'. ומ"מ לר"ד (א) ליזהר שלא ירחץ אלא מקום המטונף (ב) ואם גופו מלוכלך בכמה מקומות והוא טורח לרחוץ מקומות המטונפים

שער הציון

(כה) הרמב"ם ויעטור ופסח"ל וכן משמעות המאזינו וכן הסכים פס"ח ודלא כאב"ב : (כו) גמרא : (כז) סי' המשנה להר"מ ומכאור בגמרא דבעינן מלא לוגמיו כדיוח : (כח) וכ"כ בפרי חדש דהוא פחות מרביעית משהו ועיין בשו"ת בשם דמ"ד : (כט) גמרא : (ל) הר"מ כפי' המשנה : (לא) שרוך : (לב) הרמב"ם והמאזינו והטור וכו"פ המ"א : (לג) כיו"ז וכן דעת הר"י והובא בסיומן ר"ד ככ"י וכתב הגר"א דכן עיקר. אחר"כ מלאתי כר"י גיליות שדעתו ג"כ כר"י לעיין חוץ הכנס : (לד) גמרא : (לה) מ"א ועי"ז [ומה שהביא המ"א לבסוף מהירושלמי ככר חילתו הגר"א] ופס"ח והגר"א ושד"ב ש"ח : (ה) מ"א וב"א : (ז) משה אפרים :

הכחות ויום הכפורים סימן תריד

עח 155 באר הגולה

תריד דיני סיבה ונעילת הסנדל. ובו ד' סעיפים :

א ברייתא יומא
ע"כ ב כ"ס
הכ"ס שם ג הרי"ף
ורא"ש מוסקי דגמי
ע"ד ד משה שם
ע"ג וכר' אלעזר
ה הסכמת הפוס'
ו רמב"ם כ"ג
מדון הסיה ר"י
ז רמב"ם שם והסוד
מאה דשמואל שם

א יאסור לסוך אפילו מקצת גופו (א) ואפילו אינו אלא להעביר (ה) הוזהמא אבל אם הוא חולה באפי' אין בו סכנה או שיש לו (ב) חמטין בראשו מותר : ב * יאסור לנעול (ג) סנדל או מנעל (ג) של עור אפילו (ד) קב הקיטע וכיוצא בו אפילו של עץ ומחופה עור אסור. (ה) אבל של גמי או של קש (ו) * או של בגד או של שאר מינים (ז) מותר * אפילו לצאת בהם (ח) לרה"ה. ומותר לעמוד על (ג) כרים וכספות (ט) של עור וכו' (ד) המחמיר תע"ב (מרדכי דיומא ותס"ד סימן קמ"ט) : ג ה' החיה (י) כל ל' יום מותרת לנעול את הסנדל (ה) ה' החולה כיוצא בה אע"פ שאין בו סכנה ויכן מי שיש לו מכה ברגליו : ד * מותר כל אדם (יא) לנעול סנדל מחמת עקרב וכיוצא בו כדי שלא ישכנו אדם מצוים שם עקרבים או דברים הנושכים. הגם ואס ירדו (ו) גשמים ורובה

באר היטב

(א) הוזהמא. עמ"ש ס' תרי"ג ס"ק א' בשם הט"ז דאפי' רחיה להעביר הוזהמא נמי אסור. ומדברי המ"א נראה דמותר צריחה להעביר הוזהמא ע"ש : (ב) סנדל. חולטין מנעל מבע"י והולכין צריחין יחף. וכתב ב"ח וראיתי מרבתי שהלכו יחף לגמרי בלא בתי שוקים. ומ"א וע"ז מתירין לילך בבתי שוקים וכן נוהגין. וע"ז ט"ז שהאריך והעלה דלד"ה אין שום היתר לנעול מנעל אפי' לדבר מזה. ובכנישת בתי שוקים של בגד או אפילו מותר ולית ביה ספק כלל ובעו"ה רבים מהמון עם ואפי' קצת לומדים הולכים ברחוב במונעלים וכשכאים לביהכ"נ הם הולכים ג"כ במונעלים רק כשהגיע למקומו חולץ כל זמן שעומד שם ותו לא ואלו כשהיכה יתהלכו ופושעים נקראו אס חרס שומעים לקול מוריהם עכ"ל. ועסק' ו' מש"ע : (ג) כרים. ובתפלת י"ח אסור לעמוד על שום דבר. אחרונים : (ד) המחמיר. והרשב"א ס' ק"ן כתב דאין כאן בית מיוחד אפילו בקשים : (ה) והחולה. והב"ח המחמיר בזה ע"י א"ז : (ו) גשמים. כתב ט"ז נראה דצריחת גשמים צריך איסורים אבל אם יש שם צורך רפס וטו"ט כ"ע באיסורים בזה ע"ש. ומ"א כתב וצ"ע על מה שמכחו עתה להקל דאין כל אדם יכול לומר איסורים אני כמ"ש כל כך לילך בעיט ורפס ולכן יש למחות אס יודע שיקבלו ע"ש :

ביאור הלכה

* אסור לנעול וכו'. וע"כ צריך לחזק מנע"י [מ"א] והיינו שגם בזה צריך ליתן מעט תוספות קודם בין השמעות כמו בביטול וכו' ברייתא וסוכה ותשמיש [כ"מ בפמ"ג ופשוט]. כתב הרמב"ם דאפילו לנעול מנעל ברגל אחד אסור וכמו שאסור בריחיה יד אחד : * או של בגד. ואפילו אם הוא עשוי כתמונת מנעל ממש בלבושו כיוון שאין בו עור לא למעלה ולא למטה וכ"כ פומקאות שגנו דשרי כן מוכח מן הפוסקים. ולא העתקתי דעת הב"ח המחמיר לילך יחף לדעת המ"א והט"ז להקל בזה והטעמים האחרונים : * אפילו לצאת בהם לרה"ה. עיין מ"ב ועיין במ"א שהביא בשם הב"ח דדעתו דיש לחוש לשיטת הפוסקים המחמירים שלא לצאת ברגל וכן בכניו או בחלץ שאין משובר דאחרי דלאו מנעל ס"ל הוי כמא"ש ע"כ גם בלבוש אפילו יש להחמיר ומשמע שם דדוקא אם הוא עשוי בצורת מנעל אלא שהמ"א סיים ע"ז דאין נוהגים כדעת הר"ן בזה ובמ"ש סברתו במ"א ולפי דברי הט"ז אין לנו לריבין לכל זה דדעתו דבאפילו של בגד דדרך מלגטס הוא מותר לכו"ע לצאת בהם לרה"ה אף דלאו מנעל הוא וע"ז פשוט דה"ה לבדים שגם ג"כ דרך מלגטס לאשים ג"כ בודאי לאו בכלל משא הם אפילו בשבת אלא שביזה"ל מוכיך בשם"ל בהם להחמיר מעטם דאין מרגיש בהם עניו

(א) ואפילו אינו וכו' הוזהמא. ר"ל דאף שהוא שלא לשם תענוג אסור : (ב) חטטין. והיינו דוקא (א) במקום שנהגין לסוך בחול אפילו איש בריא אבל במקום שאין נוהגין לסוך בחול איש בריא אסור לסוך ע"ג חטטין וכן ביו"ט ובין בשבת דמוכה דהוא משיס רפואה וכדלעיל בסימן שכ"ז ס"א בהג"ה : (ג) של עור. אחרוניויהו קאי אלא דסנדל הוא (ב) של עור קשה ומנעל הוא של עור רך : (ד) קב הקיטע. שנקטעה רגלו עושה כמין דפוס רגל ויש בה בית קבול קטן ומכניס שם ראש שוקו והוא קרוי קב ומיירי המחבר ששאו של עור וה"ה אם הוא (ג) של עץ ומחופה עור וכדלקמיה : (ה) אבל של גמי וכו'. דכל שאינו של עור אינו נקרא מנעל אלא מלבוש (ד) ויש מאחרונים שמתמירין בשל עץ אפילו אינו מחופה עור (ה) וכן יש מהמתירין שלא לצאת במונעל העשוי מלבדים (שקורין וואליק) ועשוי כמנעל שלנו והוא מגנין על הרגל ואינו מרגיש כלל * שהוא יחף ואלו בכלל ענינו הוא (ו) ולפי"ה ה"ה (קאלאשין) של גומא יש להחמיר. והנה אף שאין למחות ביד המקליין אחרי שהשאו"ע ורוב אחרונים מקליין בזה מ"מ מי שאפשר לו נכון להחמיר בזה וליקל בדאפילו של בגד כנהוג (ז) אכן אם מנעלים של עור שיש בהם איסור מדינה משא"כ אלו שהם רק משום הוזה"ה : (ו) מותר אפי' לצאת וכו'. ובמנעל דאסור לצאת בו אסור אפילו לטייל בו בבית מונטה למטה [גמרא] : (ח) לרה"ה. ר"ל דאף שכלל שבתות השנה אסור לצאת בו לרה"ה כיון שאסור בעשיל הסנדל וא"א לו לנעול מנעל של עור נקרא זה דרך מלבוש לאותו היום : (ט) של עור. שאין זה הנחת דרך נעילה ולא אסור אלא כשהוא מנעילו ברגלו ומ"מ המחמיר חבוב עליו ברכה ופר"ה הסכים לדעת הרשב"א דאין ביה מיוחד כלל (ט) ברגל של שבת חפלת י"ח אבל בשעה שמתפלל חפלת י"ח אסור לעמוד ע"ג כרים וכספות אפילו אינן של עור משום שנראה כמנאחא אס יעמוד אז על כו"כ ואפילו (י) אין גבוהין ג"ע. אבל מותר לעמוד (יא) כשהוא איש מלגטס על מעט עשבים להפסיק בין הקרקע : (י) כל שלגס יום. דעד אותו הזמן היציג קשה לה וכן לחולה או למי שיש לו מכה לבוש היציג קשה להם : (יא) לנעול סנדל מחמת עקרב. ואפילו איט

משנה ברורה

* אסור לנעול וכו'. וע"כ צריך לחזק מנע"י [מ"א] והיינו שגם בזה צריך ליתן מעט תוספות קודם בין השמעות כמו בביטול וכו' ברייתא וסוכה ותשמיש [כ"מ בפמ"ג ופשוט]. כתב הרמב"ם דאפילו לנעול מנעל ברגל אחד אסור וכמו שאסור בריחיה יד אחד : * או של בגד. ואפילו אם הוא עשוי כתמונת מנעל ממש בלבושו כיוון שאין בו עור לא למעלה ולא למטה וכ"כ פומקאות שגנו דשרי כן מוכח מן הפוסקים. ולא העתקתי דעת הב"ח המחמיר לילך יחף לדעת המ"א והט"ז להקל בזה והטעמים האחרונים : * אפילו לצאת בהם לרה"ה. עיין מ"ב ועיין במ"א שהביא בשם הב"ח דדעתו דיש לחוש לשיטת הפוסקים המחמירים שלא לצאת ברגל וכן בכניו או בחלץ שאין משובר דאחרי דלאו מנעל ס"ל הוי כמא"ש ע"כ גם בלבוש אפילו יש להחמיר ומשמע שם דדוקא אם הוא עשוי בצורת מנעל אלא שהמ"א סיים ע"ז דאין נוהגים כדעת הר"ן בזה ובמ"ש סברתו במ"א ולפי דברי הט"ז אין לנו לריבין לכל זה דדעתו דבאפילו של בגד דדרך מלגטס הוא מותר לכו"ע לצאת בהם לרה"ה אף דלאו מנעל הוא וע"ז פשוט דה"ה לבדים שגם ג"כ דרך מלגטס לאשים ג"כ בודאי לאו בכלל משא הם אפילו בשבת אלא שביזה"ל מוכיך בשם"ל בהם להחמיר מעטם דאין מרגיש בהם עניו

שער הציון

(א) דה"ח : (ב) רש"י וימות ק"ב : (ג) דגם בקיטע שייך זה וכדאיתא ביבמות דף ק"ג : (ד) א"ר ע"ש : (ה) שט"ל לעיל בסימן תקנ"ד בשם הפ"מ ע"ש ועיין בהגהת חתם סופר שכתב שדבריו נכונים וע"כ עתה כשילך ברחוב ילך בלבדים רבים באופן שירגיש הקרקע למטה ברגליו ומרגיש שהוא יחף : (ו) תו"ח ופשוט : (ז) שם : (ח) הר"ן גיטא : (ט) מ"א : (י) פמ"ג והג"ה ומחמ"ש דבכרים ובתפלות הוא דרך גאווה : (יא) ר"י אדם דע"פ דבזה לא שייך גאווה כלל :

א צרייתא יומא
ע"ב משנה ס
פ"ג וכדמוקין לה
רב חסדא ורב
נחמן ג צרייתא
שם ד כרב הונא
ורב נחמן שם
ה כרבי יוחנן שה
הרי"ף ורמב"ם
בפ"ב שם ו רמב"ם
שם והכל ט

באר היטב

(א) לרחקן. וזמון הזה אין מוהגין לרחקן ולסוכן כלל. לבוש עסי' סל"א ס"ט: (ב) שא"ל. אבל היגור שעות רריך. ט"ו. ואין

משנה ברורה

(א) מותרים בכל אלו. ברחייה וסיכה ואכילה ושתייה שלא גזרו על הקטנים. ומותר לגדול להאכילו ולהסקתו ולסבוח ולרחצו (ח) ודוקא רמזה בזמן אבל לא ירחצו משום חששין כל זמן שאילו הוחמו מבטי' שהרחייה בחייון אינה אסורה משום מלות עיניו כלבד שהרי גם בכל הרחיצה שאינה אסורה בחייון (ח) דמיא אסורה אלא אסור גזירה

כ"ב וכו'. ר"ל שאין זה ענינו לקטן אם לא יעשול [ולאפוקי] אפלה ושתיה ורחיצה וסיבה (ג) שהם מושילים לגידול התינוק שכן המנהג בזמננו] ואם הקטן נועל מעלמו אם לרד למהות בידו נחבאר בסיומן ש"ג: (ג) לומר לעב"ם להחזין וכו'. ר"ל אפילו בחמתן שהוחמו (ג) בו ביום דבשר תינוק הוא כחולה אלל חמין אבל אסור לומר לעב"ם שיחמם אותו (ד) ובתבו האחרונים דעבדו שאין מוהגין להרדן ולסוך את הקטן בכל יום ואין מניעת הרחיצה והסיכה נחשבת כלל לענינו כלל אין להרדו ולסוכו ביוה"כ (ה) אפילו ע"י עב"ם: (ד) בכריא בן ט' היינו שלמים. היינו שגשגם לא שנים קודם יוה"כ ומש' וכן עשר וכו' פי' (ו) בכחם מכן עשר ומעלה: (ה) מהכנין: היינו שאין מניחין לו לאכול כפי הרגלו בחול וכדמסיים. ומזות חינוך לא שייך אלא באב ואב' (ז) ולכמה פוסקים גם באם ליכל חובב' לחינוך (אם לא למנוה בעלמא) (ח) מהיו ים פוסקים שכתבו לחיבא חיוב חינוך גם באם (ט) וכתב המ"א דלשפות לו אוכל בידים אסור לבו"ש אף לאחריו כמו שאר דבר אסור שאסור לאפילו לבו"ש: (י) וה"ל לקמה הבריאה. ר"ל דאף דלענין חובב' דאוריייתא בבת הוא שנה אחת מקודם דלקמה אפ"ה לענין חינוך שעות לא רזו הכמים להחמיר שיהיה באשה ג"כ שנה יותר מאלוה אלף השו' ומדמהים ואחריו דלכריא חינוך שעות הוא מע' שנים ומעלה ובלחובם מעשרה שנים ומעלה: (י) בן (י) וכן זכר בן י"ז נקבה וכו'. והבא לא זכר החגגי שיהיו פריאים דלענין השלמה אין להקל בזה אם לא שגערר הוא חולה ויכול לבוא לידי כסבה: (י) ויו"ו שאין לריכין להשלים וכו'. אבל חינוך לשעות לרד בין בנער כחוש ובין בנער בריא (י) וכפי השיעור שזכר בריש הסעיף: (יא) ויש לסמוך עליהו בנער שהוא כחוש וכו'. אבל בנער בריא אין לסמוך להקל ומה שאין מדקדקין בזה"ו להתענות שום תינוק כמות י"ב משום דבזה"ו ורדה חולשה לעולם ויגון ההתם כל קטן אינו נחשב בכריא לא (יא) אפ"כ ידוע שהוא בריא וחזק לסבול. ומדבריה הא"ר ששמע דאפילו בשנת י"ג אין נוהגין להתענות כל קטן שלא השלים שנת י"ג: (י) מהכנין אותו ברחיצה וסיבה. היינו שלא לרחוץ ולסוך כלל ולא שייך בזה חינוך לשעות [מע"ה]: (יב) אלא מד"ם. והא' דלא חיישינן שהביא שערות בזמנו ושכר בין שכל כלל שנים ויש בזה חששא דאוריייתא (יב) תירצו הפוסקים דמייירי שגשגם י"ג שנים שלו ביוה"כ גופא ובדקו אותו כולו יומא ולא הביא סימנים: (יב) ואפילו הוא רך וכחוש. ר"ל דאף שהקול הרמ"א לעיל בנער שהוא כחוש היינו לענין השלמה שאינו אלא תקנתא דרבנן משא"כ הכא (יג) לחיבא שששא דאוריייתא דשמא הביא שתי שערות ושכרו. ולא קאי אדבריה המהבא אלא מלתא בלשנא נפשיה היא דהוא מייירי שגשגם י"ג שנה קודם יוה"כ או אפילו ביוה"כ אלא שלא בדקוהו כולו יומא ומיישינן שמא קודם הכדיקה: (יג) דהיישינן שמא נגרו. ודוקא ביוה"כ דהוא

(ח) מ"א ומאמר מרדכי וכנראה מהגר"א שסבבים ג"כ לזה: (ב) גמרא: (ג) הגהת מיימוני בשם רבינו יודאן וכן הוא בטור: (ד) מ"א בשם הלכות ור"א: (ה) לבוש: (ו) פוסקים: (ז) עיין מ"א בשם תוספות ועיין בתקריב על סימן ע"ו שסביו עוד כמד פוסקים וסבורין ע"ן: (ח) עיין חקיקי לבו שסביו כהנ"ל בפס"א ומאורי דומא ועיין עוד בשם החזקוני להדין פסוקיין וכן הביטו: (ט) ופסוקי הח"א ור"א ועיין חקיקי לבו בסימן ק"ח שפירש גמיון ע"ן: (י) לעשר' אין דברי הס"א מוכרחים דלא שייך לומר כן אלא באיסור גמור בין דלוחיותא ובין דרעבן כגון בכו י"א ו"ב דמדרבנן שפ"ס לרר' להתענות והפסלים כן: (יא) כה שאין הוא איסור לבד לקטן ולדרכה הלא מחוייב להאכילי לאחר י' שעות ע"פ ומוחק חז"ן שייך על אכילתו שם איסור כן חז"ל כן מזה ע"ן אכיוו לתקנו בעמות ובמקום שאין מלות חז"ן כגון בזה"ל אפסך דבם כש"ס ליהב איסורא וכן מלאכי שנים סבכא ו' דבגמיו מנות לתקן בין חז"ל דהשמי' דהשמי' בזה"ל ע"פ החזקוני למחור דשעות שאינן ב"א מזה בעלמא על הזב ע"פ בלדוך: (יב) דלף ליה' הדעם שיה' דנקט להלכך דנשת"ר"י שחנה הדיון גם לענין מחור' כן בריר' זה הרב לפי שלא פסק כדעה זו רק לענין השלמה [הנכ"ח] ושארי [אחרונים] ועיין ע"ז: (יג) עיין בכה"ל: (יד) עיין ב"י: (טו) הגמרא ור"א: (טז) הגמרא ור"א:

הזכות יום הכפורים סימן תרמז תריז

פחות מבן תשע (יד) איז מענין אותו ב"ב כדי שלא יבא לידי סכנה. סנה אפילו אם רוצה לשחמיר על עצמו מוסין בידו (כל בו):

תרמז דין עוברת ומניקה ויולדת ביה"ב. ובו ד' סעיפים:

א * עוברות ומניקות מתענות ומשלימות ביה"ב: ב' יעבורה (א) שהריחה (ב) (ופנים משתנים אע"פ (ה) שלא אמרה לריכה אני) (ר"י נכ"ו) ג' ילוחשין לה באונה שיה"ב הוא (ג) אם נתקדשה דעתה בזכרון זה מוטב ואם לאו (ב) (ד) מאכילין אותה (ה) ° עד שתתישב דעתה: ג' יכל אדם שהריח מאכל (ו) ונשתנו פניו מסיבן הוא אם לא יתנו לו ממנו (ז) ומאכילין אותו (ח) ממנו: ד' * היולדת תוך ג' ימים (ג) (י) לא תתענה כלל מג' עד ז' (יא) אם אמרה צריכה אני מאכילין אותה מבוא ואילך הרי היא (יב) (ד) ככל אדם וימים אלו (יג) איז מונין אותם מעת לעת כגון

באר היטב

(א) שלא אמרה. ואם אמרה לריכה אני אע"פ שאין פניה משתנות. ובשאר כל אדם לא מהני חמירה ח"כ נשתנה פניו מ"ח ע"ש ועס"ג: (ב) מאכילין. פי' שתוכנין כוש ברעוב ונותנין לתוך פיה ואם לא. נתייבשה דעתה ונותנין לה רעוב ואם לאו נותנין לה המאכל עצמו ב"ב ב"ח לבוש. ודוקא עוברת שלפעמים מתייבשת דעתה בדבר מועט אבל חולה מאכילין איתו כפי שיאמר הרופא אך פחות פחות מכשיעור כ"ש סימן תרמ"ח ס"ז: (ג) לא תתענה. אפי' אמרה א"ל מאכילין אותה ואומרים לה אכול ב"ח ועס"י תקנ"ד ס"ז. ומ"מ יש להאכילה פחות מכשיעור מ"ח ועס"י ס"ד: (ד) ככל. היינו באמרה לריכה אני מחמת לידה אבל אם אמרה לריכה אני מחמת שמתכבד עלי' החולי ונותנין. או"ה:

משנה ברורה

דכונ ספיקא דחורייחא (יד) אבל שאר תעניות שחינו חלל מדרבנן א"ל להתענות ח"כ יש לו שתי שערות: (יד) אין מענין אותו וכו'.

היינו (טו) אפילו לחיווך שעות:

(יא) שהריחה. מאכל יודוע שאם אין נותנין לה מה שמתאוה היא וולדה מוכנים ואין ג"מ (א) בין בתחלת עיבורה ובין בסופה:

(ב) ופניה משתנים אע"פ וכו'. ובאין פניה משתנים אין מאכילין אותה ח"כ אמרה (ג) לריכה אני לאכול: (ג) אם נתקדשה דעתה שלפעמים מתייבשת דעתה (ג) אחר שזוכרין לה שיום היה יום הכפורים הוא שכל העולם מתענין בו: (ד) מאכילין אותה. פי' שתוכנין (ד) קיים ברעוב (ר"ל איזה טיפות) ונותנים לתוך פיה ואם לא נתייבשה דעתה ונותנין לה רעוב פחות פחות מכשיעור כפי שיאמר הרופא וכן כשמאכילין אותו ע"פ עצמו כשאומר לריך אני ג"כ מאכילין אותו עד שיאמר די אך ככל זה מאכילין אותו כפי שיאמר הרופא וכן כשמאכילין אותו ע"פ עצמו כשאומר לריך אני ג"כ מאכילין אותו עד שיאמר די אך ככל זה מאכילין אותו פחות פחות מכשיעור וכפי שיבאר לקמן סי' תרי"ח: (ה) עד שתתישב דעתה. ואינה לריכה אומד (ו) הרופאים לוח: (ז) ונשתנו פניו. ובלא נשתנו פניו (ז) אע"פ שאומר שלכו חלש ונריך לאכול אין מאכילין אותו. [כ"כ מ"ח וא"ר וביטעות ייקב מנמנס בזה ועיין בהחם סופר חלק אה"ע ח"ב סי' פ"ב שדעתו דאף שאנו אין מאכילין אותו מחמת שהוא בחוקת בריא מ"מ החולה עצמו היודע מרת נפשו יכל ליקח לעצמו ולאכול בין ביה"ב בין בשאר איסורין בין שמרנים בעצמו שיוכל לבא לידי סכנה:] (ז) ומאכילין אותו. ר"ל ב"כ (ח) הקל הקל כמו באשה עוברת ובג"ל. ודע דמה שהקלנו באשה עוברת וכן בכל אדם שהריח הוא דוקא עד שתתישב דעתו (ט) אבל אחר שתייבשת דעתה אין להם לאכול שאר היום דלא אמרינן כיון שזכר מקת היום באכילה אחר כולו: (ח) ומאכילין כשמרית ריה מאכל וזהו מאד כל אדם שיפלוט כל הרוק שיבא בפיו ולא יבלע דאז בא לידי סכנה [כדאיתא בכתובות סי' ע"ב ח"א: (ט) יולדת וכו'. ואפילו אם לא ילדה עדיין רק אחוז לה חבלי לידה וכפי המבואר לעיל בסיומן ש"ל ס"ג דנקדחת יולדת לענין לחלל עליה את השבת וה"ה דנקדחת גם יולדת לענין זה שלא תתענה [מאמר מרדכי]: (י) לא תתענה כלל. אפילו אמרה אני לריכה לאכול (י) מאכילין אותה ואומרים לה אכול מ"מ יש להאכילה או פחות פחות מכשיעור (יב) אבל בלא אמרה אני לריכה מאכילין אותה כדרכה וא"ל לחלק בפחות מכשיעור ויש מחמירין שגם בזה לריך להאכילה פחות פחות מכשיעור: (יא) אם אמרה לריכה אני וכו'. מיידי כשהזכרתי אומרות (יג) שאינה לריכה או שהרופאים אומרים שא"ל דאז בעינן שתאמר לריכה אני [ומאכילין אותה (יד) פחות פחות מכשיעור] ומהני חמירה משום דלכ יודע מרת נפשו וכדלקמן בסיומן תרי"ח אבל כשאין שם מי שיאמר שאינה לריכה (טו) אז אפילו כשהתאם שאינה אומרת כלום או שאומרת שאינה יודעת אם היא לריכה (טז) מאכילין אותה: (יב) ככל אדם. דמשם ואילך הרי היא כשאר חולה שאין בו סכנה דבדאי אין שום סכנה מחמת לידה לאחר ז' ימים ללידתה לפיכך אף אם אמרה לריכה אני לאכול מחמת נער לידה אין מאכילין אותה (יז) אבל אם אמרה לריכה אני לאכול מחמת שמתכבד עלי' החולי מאכילין אותה כדרך שמאכילין כל חולה כשאומר לריך אני כמו שיתבאר בסיומן תרי"ח ע"ש: (יג) אין מונין אותם מעל"ע. עיינו לעיל סימן ש"ל במ"ב סק"י דכמה פוסקים סוכרין

שער הציון

(יד) מ"ח וס"א: (טו) רבינו מנחם וסבית מה סוכין מירושמי פרק שני שער"ש ע"ש: (א) אכול ואלאון רש"י משמע שהולד מתאוה ואפשר דלא שייך זה כ"א אחר מ' יום ועיין רבינו מנחם וס"א: (ב) מ"ח וס"א והיינו אחר שלוחשין לו ועדיין לא נח דעתה: (ג) ועיין במאירי שכתב שכלתאין לה מענין כיוס מלפניו מדבריהם הנהגה על העובר שאם תתייבש דעתה תהא בעושה על עוברת שהיה יראת שמים מזהו בו: (ד) גמרא: (ה) מ"ח בשם רב"ש וכו' כ"ש ע"ש: (ו) פוסקים: (ז) אפי' הוא חולה שאז אפילו לא הריח ריח מאכל והוא לאמר לריך אני או שהרופאים אומרים שהוא לריך לאכול מאכילין אותו מיד כפי הצורך לו וכלקמן בסיומן תרי"ח: (ח) פוסקים: (ט) רבינו מנחם ופשוט: (י) ב"ח ומ"ח: (יא) מ"ח וס"א: (יב) הנהגות רב"ם וכן נראה להורות דגמ"ל הא"ר מסתפק על דניא דמ"ח ומש"כ ים מחמירין הוא בגמ"ל בסיומן תרי"ח: (יג) דגול מרבנן והג"ר: (יד) הגר"י: (טו) הגר"א וקרבן נתנאל בפרק מענין ודגול מרבנן והג"ר: (טו) ומסתברא דגם בזה מאכילין אותה פחות פחות מכשיעור: (יז) א"ז בשם וס"א:

הלכות יום הכפורים סימן תריז תריה

באר הגולה 159

אם ילדה בשבעה בתשרי בערב אין מאכילין אותה ביה"כ (יד) אם לא אמרה צריכה אני אע"פ שלא שלמו לה ג' ימים עד י"ב בערב משום דכיון שנכנס יום רביעי ללילתה מקרי לאחר שלשה:

תריה דין חולה ביה"כ. וכו' י' סעיפים:

א * חולה שצריך לאכול אם יש שם (א) רופא בקי אפי' הוא (ה) עובר כוכבים בשאומר אם לא יאכילו אותו אפשר שיכבד עליו החולי (ב) ויסתכן מאכילין אותו על פיו ואצ"ל שמא ימות יאפי' אם החולה אומר א"צ (ג) שומעים לרופא * ואם החולה אומר (ד) צריך אני אפילו מאה רופאים אומרים א"צ (ה) שומעים (ג) לחולה: ב (ו) רופא א' אומר צריך (ז) ורופא א' אומר א"צ מאכילים אותו. הגם וה"ה לשנים נגד שנים (ח) ואפילו קלמן (ד) יותר בקילין מקלמן כ"ל: ג (ט) ואם החולה ורופא אחד עמו אומרים ש"א צ"ל (י) ורופא (אחר) אומר צריך יא' שהחולה באר היטב

(ה) עובד. וכתב הרא"ש דעובד כוכבים או אשה נאמנים להכתום ישראל: (ב) ויסתכן. וה"ה אפי' אינו אומר סיסתכן רק שאומר שאפשר שיכבד עליו החולי נותנין לו שאנו חוששין שמה יסתכן. אחרונים: (ג) לחולה. אפילו הרופאים אומרים שהמאכל יזיקוהו שומעין לחולה

משנה ברורה

סוכרין (יח) דומים אלו במעל"ע שיערו אותם (יט) ויש להקל למעשה וכן מלאתי ביטעות יעקב דהמיקל בספק נפשות לחשוב הסכנה ימים מעל"ע לא הפסיד: (יד) אם לא אמרה צריכה אני. והיינו כשחברותיה אומרות שאינה צריכה וכ"ל בסק"א:

(א) רובא בקי. פ"י בקי (ה) בלאות מקום ועיין לעיל סימן שכ"ה סעיף יו"ד והביא שם המחבר דעת י' מי שאומר דלא בעיין בקי אלא כל אדם בחוקת בקי קאת לענין ספק נפשות (והיינו באומר עכ"פ שמכין בחולי זה) ומסיים הרמ"א שם ד"א זה דוקא ברופא ישראל אבל בעכו"ם אינו גלמן עד שהיה בקי (ב) וה"ה הכא ודע דביוולדת לכו"ע מהמניין לנשים דאינהו בקיאי בהו [ד"מ]: (ב) ויסתכן. ה"ה אפילו אינו אומר בהדיא שסתכן רק שאומר שאפשר שיכבד עליו החולי נותנין לו (ג) שאנו חוששין שמה יסתכן: (ג) שומעים לרופא. דשם הוא (ד) נכעת ואינו מרגיש בחליו (ה) ופילו החולה בעלמא הוא רופא מומחה [פ"מ]: (ד) צריך אני. אפילו אם (ה) הרופאים אומרים שהמאכל יזיקוהו שומעים לחולה: (ה) שומעים לחולה. היינו כשהחולה אומר שמרגיש נפשו שצריך לאכול שאם לא יאכל שמה יכבד עליו החולי ובלבד שמוזכרין לו (ו) תחלה שהיום הוא יו"כ דשם שכה אבל אחר שהודיעוהו שהיום יו"כ והוא שואל לאכול א"צ לדקדק עליו יותר דלכ

אם החולה רוצה להחמיר אחר שצריך לכך עליו נאמר אך את דמכס לנפשותיכם אדרוש. עוד כתבו (ז) דמקום שמאכילין אותו אין צריך כפרה ע"ז דאונס רחמנא פטריה כ"ש שלא היה רק כהני שיעור וכפרה לא נאמר רק על השוגג: (ז) רופא אחד אומר צריך. ואפילו אם הוא עכו"ם או אשה (ח) נאמנים להכתום הרופא שני ישראל שאומר אינו צריך משום דספק נפשות להקל (ט) ודוקא אם העכו"ם הוא בקי אבל בעכו"ם בקי (י) אינו גלמן להכתום ישראל: (י) ורופא אחד אומר א"צ. והחולה שותק או שאומר שאינו יודע דאם גם החולה אומר ש"א לא היו שומעין לרופא האומר שצריך וכלקמיה בס"ג: (ח) ואפילו קלמן יותר בקילין מקלמן. ר"ל שאותן שנים שאמרו א"צ (יא) הם יותר בקילין ומופלגין בהכמה זו אפי' אין הולכין אחריהם להחמיר בספק נפשות כיון שגם האחרים האומרים שצריך לאכול הם ג"כ בקילין בהכמה זו. ועיין במ"א ובא"ר שדעתם להורות בהפוסקים שסוכרין דכשן שוין במנין הולכין אחרי הבקילין ומופלגין בהכמה זו יותר דלא כהרמ"א (יב) אכן אם אותן האומרים שצריך הם מרובין אוליגן בחר דירדה להקל אף שאינן חכמים ובקילין כ"כ: (ט) ואם החולה ורופא אחד אומרים ש"א כ"ל. קמ"ל בזה דמגרפיין דברי החולה לרופא (יג) ולא אמרינן בזה נכעת הוא ואינו מרגיש במחלתו וכ"ל בסק"ג כיון דגם רופא אחד אומר כמותו: (י) ורופא אחד אומר צריך וכו'. ואם הרופא ההוא הוא

שער הציזין

(יח) וכעת מלאתי גם באכילת בבלות וילדת שכתב בהדיא דהני ג' זמנים ג' שבעה ושלשים מעל"ע מניין להו: (יט) ומ"מ נראה דיש להאכילה פחות פחות שביעור: (א) כן משמע ברמב"ם פ"ב מהלכות שבת ע"ש וכ"כ רבינו מנוח בפ"ב מהלכות שבת עשור ע"ש: (ב) ד"מ בסיון זה ופשוט: (ג) אחרונים: (ד) גמרא: (ה) מ"א בשם רבי' וכו': (ו) הגה"מ פ"ב מהלכות שבת עשור: (ז) תשובת בנין ליון החדשות: (ח) פוסקים: (ט) לפי מש"כ רמ"א אפילו בסיון ש"ה ס"י בהג"ה: (י) אפילו אם ה"ה א"צ אינו בקי כמורה: (יא) ואפילו אם הרבה יותר במנין מחלו האומרים לזכרון דלון הולכין בספק נפשות בחר רוב דיעות וכלקמיה בס"ד ואף דהם ג"כ אינם חכמים כ"כ כן ביארו האחרונים דברי הרמ"א: (יג) א"ר דבזה מלך דעת הרמב"ם דאוליגן בחר רוב דיעות וכן משמע ג"כ מרמ"א: (יג) פוסקים:

ה' שם ענין * (כא)
דלעיל סעיף כ'
מירר לילכא רופא
נהדיהמרי'ספיר
לג יודע מרת נפשו
כ"ט ירושלמי כס
ל' יוחנן וכתבו
ה"ה * ור"ה * ור"ה
י' שם כס הרמב"ן
ל' רבי' ירוחם
כ' ה"ה * שם מהל
דכריתות פ"ה
מ' ה"ה * שם ג' שם
ס' שם * ור"ה * ה"ה
שם והעור

אינו אומר כלום ורופא אחד אומר צריך ושנים אומרים א"צ אין מאכילין אותו ד' האם
שנים אומרים צריך אפי' מאה אומרים א"צ ואפי' החולה אומר עמהם שא"צ מאכילים אותו
(יא) מאחר ששנים אומרים צריך, הנה וה"ה * אם החולה ורופא אחד עמו אומרים צריך (יב) אע"פ שמאה
רופאים אומרים א"צ מאכילין אותו (טז) ולא חיישין דהחולה אומר צריך משום דמאמין לרופא זה שאומר צריך
(כ"י) כס מהר"ה: ה' האם החולה אומר א"צ (יג) והרופא (יד) מסופק (יד) מאכילין אותו יאבר אם
הרופא אומר א"צ והחולה אומר (ו) איני יודע (טז) אין מאכילין אותו: ה' האם הרופא אומר שאינו
מכיר את החולי הרי הוא באדם דעלמא ואין דבריו מעלין ולא מורידין. הנה מיהו אם נחלש
הרבה עד שראה לרוב בני אדם שאכלו מהו מסוכן אם לא יאכל (טז) מאכילין אותו (ה"ה) (י"ז) כששמאכילין
את העובדות או את החולה (יז) מאכילין אותם מעט מעט כדי שלא יצטרך לשיעור הלכך
מאכילין אותו (יח) ככשישישי ביצה בינונית (יט) וישנה (כ) כדי אכירת ד' ביצים והשתיה
(כא) יבדקו בחולה עצמו כמה היא כדי שישלכנו לצד אחד ויראה * כמרא לונמיו: ה' וישקוהו
פחות מאותו שיעור וישנה בין שתיה לשתיה (כב) כדי אכילת ד' ביצים ולפחות ישנה בין
שתיה לשתיה (כג) כדי שיעור שתיית רביעית * סואם אמדוהו שאין השיעורים הלכו מספיקים
לו (כד) או שהחולה אומר כן או שנסתפקו בדבר מאכילים ומשקים אותו (י) כל צרכו

שערי תשובה

(כ"ה) * בשמאכילין כו' כשי' שלש בלע כו'. וכתב ב"ד סימן ל"ז וס'
ל' שם אחד כתב פסוקי בענין השיעורין וחילק קצת דברים
על גדולי הראשונים והאין וז"ל הסביר לו פנים בדברי הראשונים חיים וקיימים
וכתב לו תוכחת מגולה שלא יוסיף עוד לספור דברי הקדמונים וחקק
עליהם הלוא כמנהג להבין דבריהם ובמקום שם חולקים ליתן רשות להכריע
חמ"ד ט"ז: (י) כל צרכי. והכ"ה כתב דנהגין שנותנין לפניו מאכל ואומרים לו
צבעה וט"ז כתב וז"ל לו אם אתה יודע שיש לך כמנה תאכל כשיעור ואם לאו תאכל תחלה פחות מכשיעור דאם לא יאמר לו

ביאור הלכה

אפי' כנגד ק' ולא הפסקתי דבריו במשנה בדורה כי הדבר אחרים [הא"ר]
והנה שנים ומטה אפרים ומאמר מרדכי' חולקין עליו: * בשמאכילין את
העובדות. ה"יוו בדריהם מאכל ונשתנו פנים וכלעיל כפי' תרי"ז ס"ב
וה"ה לכל אדם שהיה מאכל ונשתנו פניו וכן ליוולת תוך שלשה כשאלמה
אני לריבה לאכול ואם לא אהרה אני לריבה מאכילין אותה כדרכה וא"ל
נחלק פחות מכשיעור כן כתב בהגהות הגאון ר"ב פריינקל והגד"ה מחמיר
בזה: * במלא לונמיו. עיין לעיל בסימן תרי"ב במ"ב סק"ג וכו': * ואם
אמרנו וכו'. עיין בתשובת בני ליון ס"י כ"ד דבכל אכילה ואכילה אם ה' ה' ה'
הוא לו לאכול פסח אחת יותר משיעור ח"מ על אכילה השניה אם היה
די לו בפחות משיעור והוא יאכל כשיעור חייב כדת לכן צריך לשער בכל
אכילה ואכילה אם די לו בפחות וקשה מאד לשער כן ולצד לזה זריזות
ובקיאות ע"ש [פ"ה]:

מאכילין אותו. דלמינו יודע של חולה איננו מחמת בקיאות כדבריו של רופא: (יז) דרוב חולים אינם יודעים ובקיאים בחולי שלהם. והיבא
שהרופא (יח) הוא מסופק ואומר איני יודע אף שרופא אחר אומר אינו צריך מאכילין אותו ודעת ה"ה דאם החולה בעצמו הוא רופא והוא
מסופק ואומר איני יודע ג"כ מאכילין אותו אפי' אם רופא אחר אומר אינו צריך ונאמר מספקק ע"ז דלפטר שאינו מבין על עצמו צעת מהלכו
אף שהוא רופא ע"ש וגררר דתלוינו לפי מהות המחלה אם הוא מחלה של חום שאין דעתו ללולה כ"כ בוודאי יש מקום לדברי הא"ר:
(טז) מאכילין אותו. אף בלא רופאים דספק נפשות הוא: (יז) מאכילין אותם מעט מעט. מירר שדי להם בזה להקטין רעובוס ולקלקל ב"ס: (יח)
(יח) כשי' שלש בלע כו'. ה"ה יתיר מטעם רק שלא יהא קרוב לביצה דכזה י"ח חובא: (יט) וישנה. ר"ל אחר אכילתו כדי שלא יצטרך לאכילת
להדרינו: (כ) כדי אכילת ארבעה ביצים. ואם קשה לו להמתין שיעור זה ימתין עכ"פ כדי שיעור אכילת ג' ביצים דלכמה פוסקים כשיעור זה
הוא ג"כ הפסק ולא מצטרפי להדרינו: (כא) יבדקו בחולה עצמו. ר"ל דלענין שתיית מלא לונמיו צריך לשער בדריהם ולא בדעלמא
כלעיל בסימן תרי"ב. וככתבו האחרונים ים להחולה לבדוק זה מעיו"כ דהיינו שיכנס לתוך פיו משקין ויפליגם לתוך בלו וכן ישער
מעיו"כ ויביט על המורה שעות (וייגער) כמה מיוטנין הוא שהוא כשיעור אכילת ד' ביצים וכשיעור הזה ושהא בוה"כ בין אכילה לאכילה
וכן בין שתייה לשתיה וכלקמיה ויעיין בתשובת חסם סופר ח"ו ס"ז שכתב שהפסק בין אכילה לאכילה יהיה כשיעור ט' מיוטנין שזה
שיעור כדי אכילת פרס' ודע שכן אכילה לשתיה א"ל לשתיה כלל וכלעיל בסימן תרי"ב דאכילה ושתיה אין מצטרפין (כב) כדי
אכילת ד' ביצים. ולפחות ישנה כדי אכילת ג' ביצים: (כג) כדי שיעור שתיית רביעית. דלכמה פוסקים כשיעור זה הוא הפסק
דלא יצטרפו להדרינו וכלעיל בסי' תרי"ב ס"ט וע"ש במ"ב: (כד) או שהחולה אומר כן. וכתבו האחרונים דנהגין שנותנין לפניו

שער הציון

(יד) טור כס הרמב"ן והוא בכתובים: (טז) שם כס הרמב"ן והשתקו במה"ש: (טז) מטה אפרים: (יז) רמב"ן: (יח) משעור הרמב"ן
והוא כפי' וכו' פסוקי וכו' סמ"ג. ועיין במטה אפרים שהחליט דאם שנים אומרים א"צ אין ספקין של אחד מוליד מידי שנים ומגדר עוד שם
ד"ה בשנים מסופקים נגד שנים ודאין שאומרים א"צ אין דבריהם כלום ע"ש:

הלכות יום הכפורים מימן תריח תריט

פא 161 באר הגולה

(מיד) **מ' עמי** שאחזו (כה) בולמוס והוא חולי שבא מחמת רעבון וסימנו שעינינו כהות ואינו יכול לראות מאכילין אותו (כו) עד שיאורו עיניו פואם אין שם מאכל של היתר מאכילין אותו מאכל איסור ואם יש כאן שני מיני איסורים אחד חמור מחבירו מאכילין אותו הקר תחלה. הנה אם לרץ לשפר ויש כאן כהמה שריון לשחטה וכשר נבילה מוכנת (כז) ע"ל ס' ש"כ ס"ד: י (כח) יצולה שאכל ביוה"כ ונתיישב דעתו בענין שיכור דברך צריך להזכיר של יוה"כ בברכת המזון (כט) שאומר (ח) יעלה ויבא בבונה ירושלים:

תריט מר י"ג י"ב ו' מעיפים:

א' אילי יוה"כ נוהגים (א) שאומר (ח) ש"צ בשיבה של מערה ובישיבה של מטה על דעת המקום ועל דעת הקהל אנו מתירין להתפלל עם (ב) העבריינים (ב) ביוה"כ שאומר כל נדרי וכו' י'הו' כפאלגיא והר"ם הסכים למ"ם רב סעדיה גאון כמנהג הקדמונים להחיר הכנעות משנה שעברה כגון נדרי שגגות ואוסין וכן מנהג הספרדים

שערי תשובה

ע"ס ועיין בית אפרים על טריפות כקונטרס התשובות שם כתבתי בשיעור רביעית של תורה ושעור אגודל והכתיב שם דברי הל"ח בפסחים: (כ"ט) ואם אין שם מאכל של היתר. כתב בג"כ ס' ל"ו על מ"ם המג"א סימן תרי"ח סק"ט להקשות על הרמב"ם וכתב ליישב דמייירי בחול דו"א אלא דאם אפשר לתקן לרץ לשפר אפי' בשבת אפילו בירקות ע"ס: (כ) העבריינים. עיין בה"ט ועיין בשכנה"ג שכתב ששבע ממנהג"ם שכתב וז' שהיה אומר את העבריינים והכונה שמזכירין אותם מעבריותן כדי להתפלל עמם ונוסחא זו נכונה וכן אפי' נוהג לומר והכ"ה כתב שאלו אנו רק ביושיבה של מטה מתירין ואין נוהגים כן ועי' בא"ר שהכונה ביושיבה הם מסכמים אהנו על ההתרה ודלא כהמג"א שהביא דברי הכ"ה על נוסחא שלנו ע"ס. ולפי"ז גם מ"ם הט"ז דש"ך לתודיע מועיל נראה שגם זה אינו משום דאלו ה' הם המתירים ע"ד המקום וט"ד הקהל ר"ל בהסכמתם אבל לא בתורה שלמות להחיר וגם נראה שאין מועיל שלמות ליחיד בכה"ל וקצתו: (כט) ונוהגים שאומר כל נדרי וכו'. וכתב בשאלת יעקב ס' קמ"ה שהנוסח של הקדמונים הוא לומר די נדרתי דקא... על העבר ונר"ה דקא' על כוונתו

בבבבב

מאכל ואומרים לו יו"כ היום ואם אתה חושש שיהיה לך סכנה אם לא תאכל כשיעור בבת אחת אכול בבת אחת ואם לאו תאכל מעט מעט פחות מכשיעור. ופירשו האחרונים דלרץ כל מורה להיות דינים אלו שגורים בפיו מצעוה"כ כי יוכל להיות דבשהיות מעט ים בו סכנת נפשות. ואם הוא שאלה שהמורה לרץ לעיין הדיון ויש סס אחר בקי שידע להשיב מיד אין חולקים בזה כבוד להרב. ועיין עוד מדוינים אלו בקבלות שבת סימן ככ"ה וסימן ס"ל כי אין בין יוה"כ לשבת אלא שזה זדונו בסקילה וזה זדונו בעונש כרת: (כה) בולמוס. והוא (יט) מסוכן למוות עיוז וכשמרתיח חוזרת כידוע שנתרפא. ואיתא בגמרא דעיקר הסימן שהאיר עיניו משודע להכחין בין פעם תבטל ופה לעטם תכבול: רע: (כו) עד שאירי עיניו. משמע מלשון זה דבזה אין צריך לזמנא ליתן לו פחות פחות משיעור וכו' לדיובל לבא ע"י השהיה לסכנה: (כז) עיין לעיל ס' ש"כ ס"ד. דמבואר שם דכיון שהוא לרץ לאכול לאלתר והכבילה מוכנת מוטב להאכילו נבילות: (כח) הולם שאכל ביוה"כ וכן יש להגות לנערים שאוכלים ביוה"כ וכן הולדת שאינה מתענה [מ"א]: (כט) שאומר יעלה ויבא. הטעם כיון דבהחירא אכל הו"ל יוה"כ כמו לדין שאר יו"ט (כ) ואם חל בשבת אומר ראה והחלינו (כא) ויש שמקילין בזה שאפי' יעלה ויבא אפי' לומר שלא חקנו אלא במקום

ש"ה צ"י (יט) רש"י: (ב) אחרונים: (כא) ע"ז וגם המ"א מלמד משיקר הדיון כן אלא שבי' ש"מ יש לפסוק כהמור ולא להקל. והנה המ"א הביא בשם ש"ס שסובר כן וכמאמר מרדכי הביא בשם אור"ח שסובר כן. אכן כיון דהוא רק בקשה בעלמא יעלה ויבא וכן בזה חשש ברכה לנעלה ויכל לומר משא"כ קידוש כמו שכתבנו למעלה: (כב) מ"א וכן סהם כמטה אפרים והג"ר וז"ל ועיין בחידושי רש"י: (כג) פמ"ג וז"ל: (ד) אחרונים: (כ) אפילו לשים לבור כן מסוק בשע"ח: (ג) פמ"ג: (ד) בא לרמוז שאין לנו להקל בדברים שפשי ישראל שלא יהיו בכלל תעניתו ותפלתו והיינו כי שם משה ומתקדם בשעה שרשעים חוזרים בתשובה וזוים להתאגד ולהתקדש כמשה הקדושים ופרישה: (ה) פוסקים: אחרונים

הלכות יום הכפורים סימן תרי"ט

(ג) ואח"כ אומר (ג) שהחיינו (ד) בלא כוס. הגם ואח"כ מתפללים ערבית ונוהגים לומר כל נדרי
(ה) בעודו (ד) יום ומושיך בניגונים (ה) עד הלילה ואומרים אותו ג"פ וכל פעם מנציח קולו יותר
מזכראשונה (מהרי"ל) וכן אומר הש"ץ ג"פ ונסלה לכל עדת וגו' והקהל אומרים ג"פ ואומר ה' סלחתי
כדברך (מהגנים) ואל ישנה אדם ממונה העיר (ז) אפילו בניגונים אף בצינונים שאומרים שם (מהרי"ל):
ב' יבליל יוה"כ ומחרתו אומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד (ח) בקול רם: ג' (ט) האם
הל בשבת אומרים ויכולו (י) וברכה אחת מעין שבע וחזרתם מקדש השבת (יא) ואינו מזכיר של
יום הכפורים. (וא"ל אבינו מלכנו בשבת אבל שאל הסליחות והסתירות אומר כמו בחול) (יב) ריב"ש סימן
תק"צ ומנהגים: ד' (יב) יצריך להעמיד אחד לימין ש"ץ ואחד לשמאלו: ה' יוש (ס) שעומדים
על רגליהם כל היום (יג) וכל הלילה: ו' ינוהגים (יד) ללון בבח"כ ולומר (ו) שירות ותשבחות כל

ב' סירובין מ' ד עור
בשם מנהג אשכנז
ע"פ מדרש רבה פ'
ואתתקן ה' מנחם
דרכה שבת כ"ד
ו' טור ע"פ פדק
ר"ל וכו' הגה"מ
בשם מנהג אשכנז
ע"פ מדרש סביו
בס' תר"י ה' שם
מכריח מיקרי
ירושלים יומא י"ט

שערי תשובה

באר היטב

זה ג' פעמים: (ג) שהחיינו. וכן לאומרה בלשם עס הש"ץ וסימיה
קודם הש"ץ שיאמר אמן: (ד) יום. משום דדומה להתרת נדרים
שאין מפירין בשבת וי"ט ולכן י"ל מצע"י ב"ח. והקהל אומרים כל
נדרי עס הש"ץ בלשם דאין תנאי הש"ץ מוטעל לזכור ד"מ לבוש.
ומנהג פשוט הוא להתעטף בטלית מצע"י ומזכירין עליו וכו' הארי'
ז"ל. ואם נתעטף בלילה אין לברך עליו ועי' ספר הכוונות ועיין יד
אחר. והבאר היטב אשר לפני לא דק בזה ע"ש: (ה) שעומדים.
היינו בשעת תפלת ערבית אבל מי שעומד כל הלילה לא יוכל להתפלל
בבונה ביום כה"ג. ויזהרו שלא ישהו נקביהם. ואם נחלשו יכולים לסמוך לשם דבר. מהרי"ל ד"מ. ועסם העמידה להיות דוגמת
המלאכים ולכן הנשים לא יעמדו מוט"מ. ומי שעומד פעם א' ודעתו לעשות כן כל ימיו לררך התרה: (ו) שירות. ומי שיעק יונע ואמר
עכ"פ ד' מומרים הראשונים שבתהלים קודם שישכב כי הם מסוגלים שלא ילדי קרי שבהם ש"ו תיבות וד' מומרים יעלה למנין קרי.
יעזב שלא יעטוף בכרים וכסתות המתחממין ועכ"פ לא יכסה רגליו של"ה. והי"ן בזה"כ יישן במעמד או בבה"כ של גשם דהשן בבה"כ

משנה ברורה

התנאי] ונוהגין לנו כר"ת. ולפי"ז י"ל די נדירא ודמישתבעא אשת
עתידי והמ"א מסוק דאפילו לדעת ר"ת ג"כ יכול לומר בתיבה אחת
דנדרנא דלשון זה גם להבא משמע והקהל יאמרו עס הש"ץ בלשם דאין
תנאי הש"ץ מוטעל לזכור: (ג) ואח"כ אומר שהחיינו. וגם הזכור
(ו) יאמרו כ"ל בלשם. ועזב סימניהם לסיים הכרזה שמזכיר לעלמנו
כדי ששטחים הש"ץ הכרזה יאמרו אמן. ומ"מ יש להש"ץ לזהר
(ז) שיכוין להוציא הזכור מי מהם שירצה ללשם בכרכתו: (ד) בלא
כוס. דכיון דמזכיר שהחיינו (ח) אפילו אם הוא עדיין מצע"י קל
ליה עליה קדושת יוה"כ ואסור למשיחו ואי ניתיב לחינוק אחי למיסרך
לשחוט ביוה"כ אפילו כשיגיע לשנת י"ג. ויתעטף בטלית מצע"י כדי
לכרו משום דבליה אין מזכירין אפילו על כסות המיוחד ליום ועיין
לשיל סימן י"ה סק"ז במ"ב: (ה) בעודו יום. אש"ג דאנו סוכרין
כר"ת ומתנין על להבא שלא יחולו (ט) מ"מ דמי קל' להפטר נדרים
שאין מפירין בשבת וי"ט ויה"כ: (ו) עד הלילה. כדי
להתפלל (ז) ערבית בלילה. ואם עדיין לא הגיע זמן ק"ש יאמרו
איהו מומרי תהלים קודם ערבית: (ז) אפילו בניגונים. כי עי"ז
מזכיר דעת הקהל (יא) אין אומרים בזהבה קודם מקרא קודם
(יב) ובמקומות שנוהגין לומר בזהבה מקרא קודם אין לשנות
(יג) ואם הל בשבת אין אומרים אלהיו ואלהי אבותינו רבא שמונתו
דכיון שהוא יום תענית אין כ"כ רלון במנוחתו אבל אומרים

שער הציון

(ו) אחרונים: (ז) מוט"מ וכתב עוד שם דיש להזהר לנשים שנוהגות לומר שהחיינו בשעת הדלקת הנרות בבית שלא יאמרו שנית ברכת שהחיינו בבה"כ אלא יאמרו
מש"ך וישנו אמן: (ח) פוסקים: (ט) מ"א: (י) מ"א: (יא) מ"א: (יב) מוט"מ: (יג) מ"א וס"א: (יד) דגמ"ר וס"א: (טו) אחרונים: (טז) לגבי והף
דכתפלת נעילה כשהל יוה"כ בשבת מוזכרין של שבת אף שאם לא היה יוה"כ לא היו אומרים אותו בשבת שאני התם שיהיו הוא שנתחייב בלכרע תפלות
משא"כ הכא שאפילו בשבת אינה חובה ערבית אלא משום סכנה: (יז) מ"א ומע"א: (יח) כ"י וסו"ט כל זמן שאומרים סליחות ותפלות עומדים והכל
לפי מה שמרמז בכו" (מ"ג) וז"ל מעט אפרים כלל הענין מי שא"י בעלמנו שלא ייקח לו העמידה שיתגמלם בשעת התפלה או שלא יוכל לטוין כראוי עבירה
היא בידו ואפילו לפמוד ביום אם ייקח לו העמידה שיהא עיף ויגע ולא יוכל לכוין כראוי ומי ששעה כן ונוהג ס"א ונדעתו היה לעשות כן כל ימיו אם
דשני למור שלא יעשה כן ביוה"כ אחר לרך התרה עכ"ל: (יט) כי אין יכולין להדמות להם כמ"ס סימן תר"י: (כ) מ"א ואפילו אם בפעם הראשון לא
פגם כלל דמקדמא אדעתא דמסקא וכו' במנהג לפימך [מט"ל]: (כא) אחרונים:

א טור וסג"ט
א משנה מגילת
כ"א ב פרייתא
שם ל"א ג מרדכי
וכדוקא וסגות
אחרות דמרדכי
פ"ט דשבת ד שם
בהנהות

הלילה הנס וטוב לישן (טו) רחוק מן הארון (י"רדכי) (טו) ומי שאינו רוצה לומר תשכחות ושירות כלילת לא יישן שם (מהרי"ו) והחזקים המתפללים כל היום לא יעורו כל הלילה כי מאדניו הולם כשאניס ישינים (מהרי"ל):

תרכ"א מנהג יפה לקצר בתפלת שחרית. ובו סעיף אחד:

א (א) טוב (ה) לקצר בפיושים ובסליחות שחרית כדי למהר בענין שיתפצל מוסף (ב) קודם שבע שעות:

תרכ"א סדר קריאת התורה ומילה ביו"ב. ובו ו' סעיפים:

א מוציאין שני ספרים. א' בראשון (א) קורים ששה (ב) בפרשת (ה) באחרי מות עד ויעש כאשר צוה ה' ואם חל בשבת (ג) קורים שבעה (ד) ומפטיר קורא בשני בפינחס ובעשור לאחר שומע ומפטיר בישעיה ואמר סלו סלו פנו דרך עד כי פי ה' דבר: ב (ג) (ח) גמילה ביה"כ מלין (ו) בין יוצר למוסף אחר קריאת התורה ולאחר המילה אומרים אשרי (ו) (אחר אשרי) (מנהגים) ואם הוא (ח) במקום שצריך לצאת מבית הכנסת אין מלין (ט) עד אחר חזרת ס"ת

שערי תשובה

(כ"ט) טוב לקצר כו'. וכתב בשו"ת הר הכרמל סי' כ"ז במעשה שאירע ביה"כ בעת חזרת התפלה בקול רם אלל פיוט לאל שורך דין נפלה דלקס בעיר כ"ל וברחו כולם מבה"כ וגם הס"ך עקר ממקומו והלך לביתו גם הספיק בדברים ושאר ענינים שהפסק הוא מיקרי אונס מאחר שלא נשאלו עשרה דליית להס"ך ובין ששה כדי לגמור כל התפלה תיזר לראש ושהה לגמור כולם מיקרי שיעור התפלה בלא הפוסקים וכלן שהוא בשלש דברות הראשונות אפי' לא שם רק שתיים מועטת נמי תיזר לראש כיון דג"ר ברכה א' היא תשכח ותיזר לתחלתה ס"ל לפי מש"ל דהוי אונס מתחת הכהן והסדרה לריך לחזור לראש (לענין כהפסק בג"ר כ"ע מודים דלף בהפסק שלא מתחת אונס ודוקא במקום דבעינן שם כדי לגמור את כולה שיהא לריך לחזור לראש כזה מתקנים הפוסקים בין מתחת אונס ע"ש מש"א"כ בג"ר דאפי' לא שם כו' פוסק וכן ששה באמצע הענין לחזור לראש ברכה לבד אין חילוק בין הפסק מתחת אונס אי לא) מיהו הפסוק שכבר אמרו א"ל לחזור ולומר כשחזר בג"ר אלל וכתב ומי כמון מאחר שם ממעטע בדרכה לריך לאומר שנים ואפי' דלם שכת א"ל לחזור הכא שאני ע"ש:

בפרשיות מאוינים מענין כפרה כו' ע"ש והביאו כ"ט ועיין בשערי אפרים משנה ברורה

(א) קורין ששה. מפני שקדושתו יותר משחר יו"ט פחוסר בגמ' מלאכה לפיכך מוסיפין אחד (ה) ואין מוסיפין יותר: (ב) בפרשת אחרי מות. איתא בזה"ר כל מי שמטער על מיתת בני אהרן או מוריד דמעות עליהם מוחלין לו עונותיו ובניו אינם מתים בחייו. והעיקר בזה שעי"י יתן לב לשב מעבירות שכידו אם באריות נפלה שלהבת מה יעשו איווני הקיר [מט"א]: (ג) קוראים שבעה. כמו בשר שבתות. ועיין בגמ' סימן קכ"ט דלכתחלה אין כדאי להוסיף על שבעה. ואפשר במקום שנותנין העולין הרבה מעות לזדקק המיקל לא הפסיד [פמ"ג]: (ד) ומפטיר. בהפטרה אין אומרים מלך מוחל וסולח רק ודברך אמת וקיים לעד בא"י וכו' [ד"מ ואחרונים]: (ה) מילה. ואומרים זכור בריות. ואם חל בשבת (ב) אומרים יום ליבשה: (ו) בין יוצר למוסף וכו'. דתפלת שחרית קודם שהיא תדיר מש"א"כ מוסף: (ז) אחר אשרי. ויש נוהגין לומר קודם אשרי [מ"א] ועיין בא"ר סימן תקל"א שסבכים ג"כ דכן נכון לעשות מכמה טעמים ע"ש: (ח) במקום שצריך ללאת. כן שאין עירוב ואין יכולין להביא להניח לבכה"ל: (ט) עד אחר חזרת ס"ת

שערי חציון

(א) מ"א וש"א: (ב) מטה אפרים ועיין סימן קפ"ו: (ג) ומה שאומר במעריב עוד פ"א בתוך סליחות לא חשיב דלא חשיב אלא מה שאומרים בתוך תפלה: (ה) כ"מ לעיל סימן קפ"ב ס"א בהג"ה: (ב) ובא"ה כתב דיש שא"ה יום ליבשה דהוי כמו הלל ע"ש וכתבונת שאלו ונשיב מ"ד ת"כ סק"ה כתב דאומרים:

הלכות יום הכפורים סימן תרכא תרכב

(י) וחזורים ואומרים קריש : ג' המברכין (יא) על המילה בלא כוס (וי"א דמברכין כוס (יב) וזמנים (ד) לתינוק הנימול וכן נוהגין : ד' (יג) במוסף 'אומר ש"צ סדר (ה) עבודה . הגם ונוהגין (יד) ליפול על פניהם כשאומרים והכהנים והעם גם בעלינו לשבח אצל ש"ל אסור (ו) לעקור ממקומו בשעת התפלה כדי ליפול על פניו (זו) ויש נמחות (זו) ביד העושים כן : ה' 'סדר הוידי (ו) (יז) חטאתי עייתי פשעתי : נ' 'נהגו לידור צדקות ביום"כ בעד (ח) (יח) דמתי . (ומזכירין נשמותיהם (יט) דמתיים ג"כ יש להם כפרה בזה"כ) (מרדכי) :

ה מרדכי בשם ר"י
גר שמשון ו טור
וש"ס מהבוא
דמות קמ"ה דרבא
יומא ג"ד וז"ל
ז ברייתא שם ליכ
וכתמיס טור בשם
הרי"ף ובה"ג וכן
פלטיוור"ח מרדכי
ט"פ ספרי צנעלה
ערוסה אשר פדית
הלו המתיס וכו'
א טור והמרדכי
בשם סדר רב
עשר

תרכב סדר תפלת מנחה . ובו ד' סעיפים :

א' למנחה אומר (א) אשרי ובה ציציו ואין אומרים ואני תפילתי אפילו אם חל (ב) להיות בשבת . הגם (ג) ואין אנו מהגין לומר אשתי ובה לציון קודם מנחה (ד) רק קודם נעילה וכן כתבו קל"ה רבנוחא (מרדכי והג"מ ס"ס אהבה וסוף הלכות י"כ וכל זו ומנהגים (ה) וא"א (א) אין כאלהינו צ"כ (מנהגים) :

באר היטב

יום ליבשה עסאי תקפ"ד : (ד) לתינוק . להיטב דמלכד מה שנותנין לפי התינוק כשאומר וכו' ויחזיק חיי צריך ליתן לו לשחות קל"ה מהבוס מ"א ע"ש ועסאי . תקנ"ט ס"ו : (ה) עבודה . דעיקר העבודה של כ"ג היה במוסף עיין ט"ז ומ"א : (ו) לעקור . וכבר פשט המנהג שם הש"ס נופל על פניו . לבוש . אצל לא יעקור רגליו גם יעמוד קצת רחוק בתחלה מהתיבה וכן נוהגים עסאי קל"ה דיש להשתער עשבים על הרצפה : (ו) חטאתי . החטא שנגן עון מויד פשע מורד וז"ל הקל תחלה : (ח) המתיס . ולכן נקרא יה"כ בשלש רביוס ר"ל לחיים ולהמתיס . מהרי"ו :

(א) אין כאלהינו . אצל פטוס הקטורת יש לחומר . אחרונים . ג"כ שיאמר ושי שיערים לכפר ולא יאמר מלכד חטאת הכפורים ועיין בס"י שאלות שמים על לבם בחמיכת שחטאו ששו ששיר עקדי שאלו מדמים עולמי כאלו נאמנו אותם כ"י ומתקדשים כו' :

משנה ברורה

או יחזק בטליתו : (זו) ויש למחות . דהרי שנינו אשילו נחש כרדך על עקבו לא יספיק : (זו) ביד העושים כן . אצל כבר פשט המנהג שגם הש"ס עושה כן וגרסה שהם סומכין דהליכה לא מקרי הפסק [ט"ז] וכעת פשט המנהג שנותנין עוד שטענדע"ר לסנין ובצורה מסלקין אותו השטענדע"ר (ז) ואין עיקר רגליו [פמ"ג] : (יז) חטאתי עייתי פשעתי . חטא שנגן עון מויד פשע מורד וז"ל הקל תחלה : (יח) המתיס . ולכן נקרא יום הכפורים בשלש רביוס ר"ל לחיים ולהמתיס [מהרי"ו] : (יט) דהמתיס ג"כ יש להם נפרה ביום"כ . כשמודרין בעבור דלמרינן אלו היה מי היה נותן ג"כ דקה [ואשילו אם היה עני היה טבור לב ורואה ליתן] אצל בעבור רשע אינו מועיל [מ"א וש"ס] ואם התורה קודם מותו י"ל דיש לו כפרה וכו' דקדק חשוב [פמ"ג] ומסתברא דלס הכן מותו בעד אכיו בכל גזוני מועיל להקל דינו דברא מוכה אבא . פליק :

(א) אשרי . כדי (א) להפסיק בין תפלת מוסף לתפלת המנחה : (ב) להיות בשבת . לפי (ב) שבשבת אומרים לשבח ישראל שאף שכלו וסחו מתפלה לא כאלו"ה וכו' [א"כ לזה : (ג) ואין אנו נוהגין . כדי (ג) למחר שלא יעבור זמן המנחה (ד) ודי בהפסק קריאת התורה : (ד) רק קודם נעילה . כדי (ה) להפסיק בין מנחה לנעילה : (ה) וא"א אין כאלהינו . לפי שבשבת אומרים כן כדי למלאת החסר מנחה ברכות בכל יום וכו' [א"כ איבה הרבה שמים וא"כ למלאות בזה גם פטוס הקטרת א"כ לומר שהוא כלול בעבודה

ספר ז' סעיף י"ז וכתבתי שערס סס : (ה) עבודה . וכתב בנ"כ מ"ל סימן קצ"ז מה שלגו במוסף ויה"כ מלכד חטאת הכפורים טוב עשו כי חטאת הפנימי אינו מן המוספים ועיקרו ב' אחרי בקרבות היום וגם אין פ"י לנפוש זה במקום זה כיון שכבר אמר ושי תמידים כהלכתן אך יאמר אח"כ מלכד חטאת הכפורים ועולת התמיד כו' ואטו ג' תמידים יש והאומרים אותו אין לומר רק מלכד חטאת הכפורים ולא יותר וכן במוסף ר"ס א"ל רק מלכד עולת החודש ולא יותר אצל המסימים עולת התמיד אינו נכון שכבר אמרו ושי תמידים כהלכתם ודלא כהרמ"א ס' תקנ"ה ובו נתישבתי שהתורה הזכירה אצל המוספים מלכד חטאת הכפורים והרמב"ם כפרק יו"ד מלכות תו"מ כו' ש"מ שחטאת הכפורים הפנימי שייך קל"ה לקרבן מוסף ולכן אי לא דמסתפינא יה"א לומר גם ביום"כ ושי שיערים לכפר וזו לא יסימו כלל מלכד חטאת הכפורים ומי שאינו רואה לומר ושי שיערים ויסימ מלכד חטאת הכפורים אלו השלש תיבות ולא יותר ועיין בדגול מרובה כפרת כס' תקנ"א מ"ש בשם הדגול מרובה ומ"ש סס . ועיין בט"ז ס' ק"ג שאלות שמים על לבם בחמיכת שחטאו ששו ששיר עקדי שאלו מדמים עולמי כאלו נאמנו אותם כ"י ומתקדשים כו' :

ס"ח . למקומה כדי שלא יהא בזיון להניח ס"ח וללכת לחזק : (י) וחזורים ואומרים קריש . הגם זה נכון לדעת המהבאר דהמילה הוא קודם אשרי א"כ כשאומר אומרים אשרי וקריש וכידוע דקריש זה קריש לא אשרי אצל לדעת רמ"א דהמילה הוא אחר אשרי (ג) א"כ יש הפסק גדול בין האשרי ולקדים ע"י הליכה שלחון אכן זה מייירי במקום שאומרים יה"ר קודם מוסף שיש בו כמה פסוקים ועלייהו יהיה קאי הקדים ובמקומות שאין אומרים יהיה"ר י"ל איהו מומזר קודם אמירת הקדים : (יא) על המילה בלא כוס . ר"ל דמברכין רק ברכת אשר קידש ידיו מכטן אצל לא הכרחה שעל הכוס דהלא צריך לעטוס ממנו וא"א ביוה"כ וליתן לתינוקות לשחות ג"כ אין כדאי דחיישינן למאח אתי למיסרך עי"ז לשחות תמיד ביוה"כ . ורשאי למצוה הדם כדרכו בחול והנוהגים למצוה בין לא יולפו בפה ולא במוך משום חשש סחיטה רק יולפו בפה לבד [מטה אפרים] : (יב) ונותנין לתינוק הנימול . ר"ל מלכד (ד) מה שנותנין כדי התינוק כשאומר דמיוך חיי צריך ליתן לו לשחות קל"ה מהבוס דה"ל כ"כ איבה גנאי להכוס [מ"א] ואם מלין אצל היולדת (ה) היולדת חולה בעצין שמומרת לאכול יבול ליהויאה (ו) וגם יאמר לה שוכין ללאת בברכתה ותשתה ממנו : (ג) במוסף וכו' . דעיקר עבודה של כ"ג היה במוסף ולכן אנו אומרים ג"כ כדי לקיים ושלמה פריס שפתינו : (יד) ליפול על פניהם . ועיין סימן קל"ה דיש להשתטח עשבים על הרצפה משום דאסור לשטוח אפיו על הרצפה

שער הציון

(ג) מטה אפרים : (ד) מ"א וש"א : (ה) מ"א וכתב דזה עדיף יותר מנתיב לתינוק הנימול עי"ש : (ו) שם וכתב שם והוא שחשבה הכרחה ולא תפסיק בין שמיטה הכרחה לשמיטה הכוס : (ז) בשם הכנסת מגביה ומעמידו על רגליו ענינו שלא יטרכ לעקור רגליו ממקומו : (ח) כ"י : (ב) טור : (ג) מרדכי : (ד) כל טו : (ה) דהמתי"ו :

ב ימוציאין ס"ת (ו) וקורין ג' (ו) ב'פ' (ז) עריות עד סוף הפרשה (ח) והשלישי מפטיר (ג) ביונה יומסיים מי אל כמור (ט) ומברך לפנייה ולאחריה יואם חל בשבת מזכיר בה של שבת וחיותם בשל שבת. הגה (י) וא"ל (ד) על התורה ועל העבודה במנחה (הג"מ סוף הלכות י"ב ומהר"ל ומנהגים והגמ"ר): ג יאם חל בשבת (יא) אומרים צדקתך יאומרים א"מ. הגה ובמדינות אלו (יב) א"ל (ס) לדקתך (יג) ולא א"מ: ד (יד) אין נושאים כפים במנחה ביה"כ ובהן שעבר ועלה לדוכן הרי זה (טו) נושא כפיו ואין מורידין אותו:

ב כרייתא מגילת
ל"א ג סוד ד שם
וכן כ' פ' פ"א
וסמך ד' וסרין
פ"ב ד' שבת ה סוד
וסרין ו
ל' יינתנו כסמן
ק"ט וע"ש
ס סוד ב פ"א
כס' פ"א
בסוף יומא מהר"ר
כ"ט פ' בתרא
דחפית וכו' שם
הר"ק ופ"ג ב כ"י
וספד לדברי
מה"מ שם

ב ימוציאין ס"ת (ו) וקורין ג' (ו) ב'פ' (ז) עריות עד סוף הפרשה (ח) והשלישי מפטיר (ג) ביונה יומסיים מי אל כמור (ט) ומברך לפנייה ולאחריה יואם חל בשבת מזכיר בה של שבת וחיותם בשל שבת. הגה (י) וא"ל (ד) על התורה ועל העבודה במנחה (הג"מ סוף הלכות י"ב ומהר"ל ומנהגים והגמ"ר): ג יאם חל בשבת (יא) אומרים צדקתך יאומרים א"מ. הגה ובמדינות אלו (יב) א"ל (ס) לדקתך (יג) ולא א"מ: ד (יד) אין נושאים כפים במנחה ביה"כ ובהן שעבר ועלה לדוכן הרי זה (טו) נושא כפיו ואין מורידין אותו:

תרכג סדר תפלת נעילה. ובו ו' סעיפים.

א לנעילה אומר אשרי וקדוש ואינו אומר ובא לציון. הגה וכבר כתבתי דהמנהג במדינות אלו לומר אשרי ובא לציון (א) קודם נעילה: ב יזמן תפלת נעילה (ב) כשהחמה בראש האילנות כדי שישלים אותה סמוך לשקיעת החמה יצריך ש"צ לקצר בסליחות ופסוקים שבאמצע התפלה וגם אין לו

באר היטב

שערי תשובה

(ב) עריות. התוס' במגילה דף ל"א כתבו הטעם בשביל שהגשם מקוטטות לכבוד היום. ובמדרש איתא כשם שהקב"ה חוזיר שלא לגלות ערוה כך לא יגלה ערות עומתו. וכו' וכתב הטעם דנפשו כל אדם תשקה בעריות טפי מכל העבירות ע"כ מהר"ר ע"ז ביה"כ

(ב) עריות. התוס' במגילה דף ל"א כתבו הטעם בשביל שהגשם מקוטטות לכבוד היום. ובמדרש איתא כשם שהקב"ה חוזיר שלא לגלות ערוה כך לא יגלה ערות עומתו. וכו' וכתב הטעם דנפשו כל אדם תשקה בעריות טפי מכל העבירות ע"כ מהר"ר ע"ז ביה"כ במנחה שלא נמצאו בהם אזהרות כמו בנדב ואביהוא. כל בו: (ג) ביונה. לפי שיש בו כח התשובה וש"אין יכולין לברוח מהש"י. לבסוף: (ד) על התורה. פ"י אנו אין מנהגנו כמ"ש הש"ע אלא אין אומרים כלל על התורה ועל העבודה רק חותמין מנן דוד. אס אין שהות ידלג א"מ להתחיל נעילה בזמנה ועס"י תר"ך. ועוד לומר מעט סליחות בנחת מהרבה במרובה. אחרונים: (ה) לדקתך. דלכח פו משפטיך תהום רבה ואנו מבקשים רחמים ביה"כ. לבסוף:

משנה ברורה

גמר דין ואם לא עכשיו ח"מתי: (יב) אין אומרים לדקתך. דכתיב בו משפטיך תהום רבה ואנו מבקשים רחמים לפני הש"י ביה"כ [לבסוף]: (יג) ולא אבינו מלכנו. שהוא שאלת ארכים ואין שאלין בשבת ובחול אומרים (יב) אס לא שהזמן קצר וצריך למהר כדי להתפלל נעילה ביום טוב לומר מעט סליחות בנחת מהרבה במרובה: (יד) אין נושאים כפים וכו'. עיין סימן קכ"ט שם מבואר כל פרטיו: (טו) נושא כפיו. עיין לעיל סימן קכ"ט בהג"ה דמטעם זה יש מהניין לומר אלהינו וא"ל וכו' וה"ל דיש לומר אז שיש שלום ולא שלום רב וכמבואר בסיומן קכ"ז בסופו דלד דניא להו. כהן אחד עלה לדוכן ושאר הכהנים עקרו רגליהם בעבודה ועדיין לא עלו טוב הדבר שילאו מבהכ"ל ולא יעלו עמו [בכרי יוסף]:

נעילה וקדוש ואינו אומר ובא לציון. הגה וכבר כתבתי דהמנהג במדינות אלו לומר אשרי ובא לציון (א) קודם נעילה: ב יזמן תפלת נעילה (ב) כשהחמה בראש האילנות כדי שישלים אותה סמוך לשקיעת החמה יצריך ש"צ לקצר בסליחות ופסוקים שבאמצע התפלה וגם אין לו

(א) קודם נעילה. כדי להפסיק בה בין תפלת מנחה לתפלת נעילה: (ב) כשהחמה בראש האילנות. הוא (א) איוה וזמן קודם תפלת השקיעה ומה שכתב שישלים סמוך לשקיעת החמה (ב) היינו סוף שקיעה שהוא זאת הכוכבים וסמוך לזה היינו מעט זמן קודם לה"כ (ג) וי"א שיכולין להאריך ולהמשיך בתפלת נעילה גם בלילה ואע"פ שהעיקר בסברא הראשונה מ"מ עכשיו שזוהנין כסברא אחרונה אין למחות בידן (ד) ומ"מ לריבין עכ"פ לומר ולהתחיל (ה) בעוד היום גדול וגם יוהר לומר הסרוז היום יפנה השמש יבוא ויפנה (ו) קודם הערב שמש

שער הציון

(ו) וכוונתם כי האדם מושג כמה פעמים ליואש א"ע שאין יכול לתקן כבוס אופן וע"כ יתנהג תמיד באופן א' ואם יגזור עליו הקב"ה למות ימות אבל טעות הוא בסוף דברי יוה"כ כל מה שהקב"ה רוצה מנפשו שיתקן מוכרח הוא לתקן ויבוא עוד פעם ופעמים לעולם וכו' ויכרח לתקן וא"כ למה לו כל פעמל למות ולסבול מיטע הקבר ובאר לרות ולחזור עוד הפעם וראוה מיונה שהקב"ה ראה מאתו שילך וינבא והוא מירא בזה וגם לים מקום שלא ישרם עליו עוד השכינה לנכחות כידוע וראינו שנטעם ב"ס ונבלע בדג והיה שם במעו"ו כמה ימים ולפי הנראה בידאי לא יוכל להתקיים דברי הש"י ומ"מ ראוי שסוף דבר ה"ס שגורו הש"י נתקיים וכו' וינבא כן הוא האדם בעניניו וזהו שאמרנו בלבות אלו יבטיחך יינר ששאלו בית מנוס לך שש"כ אחת טעם וכו': (ו) כי הקדוש הוא קאי גם על התורה וע"כ אס גודמן שכולים למקום אחר לקרות בתורה ותוה"ס לבהכ"ד להתפלל ו"ל קדוש אחר אמירת המפטיר [פ"ע בס' רע"א]: (ח) סור: (ט) ראב"ן: (י) אג"ג: (יא) ב"י: (יב) ב"י בשם הגהת מיימוני: (ה) אחרונים: (ז) מ"ל ואע"פ שהט"ז מפרש דמות הממכר שקועה ממש [אך השמש בראשי אילנות הוא ח"י שש קודם ומ"כ סמוך לשקיעה היינו סמוך ממש] הוא בעצמו כתב שהעולם אין גוהנין כן אלא מפניו. שם נ"כ דעת הטור וכל האחרונים [ד"ה והגר"ז וכו' ומ"ל] הסתיקין כן להלכה: (ג) ב"ח ומו"ל גם כמ"ל ופ"א: (ד) מ"ל ופ"א: (ה) א"ל לא ייהיה קודם פוג המנחה [פמ"ג]: (ו) ואם יתאחר יאמר היום פנה השמש ב"א ופנה [מ"פ]:

הרכות יום הכפורים סימן תרכג

למשוך בתפלת נעילה כל תיבה ותיבה כדרך שמושיך בשאר תפלות כדי שיגמור (ה) יקורם שקיעת החמה (ג) ואומר במקום כתבנו חתמנו (טור): ג האם חל בשבת (ד) מזכיר בה של שבת (ה) יאכל בירדיו שלאחר התפלה אין מזכירים בו של שבת והי' יחיד אבל ש"ך כיון שאמר בתוך תפלתו מזכיר בו של שבת ואם לא הזכיר (ב) (ו) בזה אין מחזירין אותו: ד' ואומר כתר (ו) כמו במוסף: ה' (ח) הנושאים כפים בנעילה (ו) והמנהג צמדינות אלו (ג) (ט) שלא לישא כפים (י) ואומרים (ד) א"מ: כ' שבסוף הסליחות אומרים (ה) (יא) ו"פ ה' הוא האלהים (ופ"א שמע ישראל וג"פ בשכמליו) (מנהגים וע"ל סי' ס"א) (ו) (יב) ותוקעים תשר"ת. הגם ויש אומרים שאין לתקוע רק תקיעה אחת (מדרכי והג"מ סוף הלכות י"ב ואגור) (יג) וכן נוהגין צמדינות אלו ותוקעין לאחר שחמר שקבל מרבנו יהודה בר יצחק

שערי תשובה

באר היטב

(א) קודם. פנה"ט וכתב ג"כ סי' ל"ג שיש לבטל המנהג שהגכרי מדליק נרות דה"כ לפת תפלת נעילה וכתב שביטל המנהג בק"ק ואחפאל ובפראג רק התחיל שיעטל הנרות שכבר דולקות מערב יו"כ והעמידם משאורים בכל כה"כ דהוי שבות דשבות במקום מלוא ואם כבר גבר המושך קודם שהתפללו הליכוד נעילה בלתי אז מקרי לזרז גדול והנה להם כו' אבל אם לאזכר כבר התפללו וללזרז הש"ך בודאי ימלא נר ה' דלוק מעיה"כ יש למחות בידם ומוטב שלא יאמרו פיוטום וסליחות וישמעו מהש"ך ולא יעשו דבר האסור לרוב הסיקס פ"ט: (בש"ע) נושאים כפים כו'. ועיין בשאלות יעב"ך סי' נ"א מ"ם בזה ולענין אמירת א"מ כ' כדגול מרובם שד"מ כתב שימך כפומים עד הלילה ואח"כ יאמר א"מ משמע שבתתלה ו"ל א"מ נעילה ע"פ וזאת לשון זה הוא מהגמ"ל הובא בג"כ שם ומו"מ נראה שאינו רק וזאת דמלי למעבד הכי אבל פשיטא שאם אירע שעדיין יום יאמרו אותו ביום אפי' בשבת ובמ"א בגמ"א:

(א) קודם. ונוהגין שמשכינין גם כלילה אך נריך לומר להתחיל בעוד היום גדול. וחרון היום יפנה כו' נריך לומר קודם הערב שמש דאל"כ דובר שקרים לפני ה' ט"ז ומ"א: (ב) בזה. כלומר שלא הזכירו בירדיו יאל כיון שהזכירו בתפלה אבל אם לא הזכיר שבת כלל מחזירין אותו מ"א: (ג) שלא. והטעם שעולם מסימין אותה כלילה ואין עבודה כלילה לבוש. ומהר"ל כתב ואפילו אחר עד הלילה נושאין כפים. אבל האחרונים כתבו דיש לבטל המנהג שאין נשיאת כפים כלילה. ומ"מ אומרים אלהינו ברכנו וכו' דכזה אין קפידא כ"כ עמ"א: (ד) א"מ. אפילו חל בשבת ועדיין יום הוא מ"א ע"ס: (ה) ז' פעמים. הטעם ללוות השכינה שמתעלה לעלות למעלה משבעה רקיעים: (ו) ותוקעים. סימן לסילוק השכינה שמתעלה שגומר עלה אלהים בתרופה וזכר להקיעות דבגל היתה בי"ב. את אחיו באלהו מבה"ל כדרך שאומרים בשבת ויו"ט מע"מ.

ותוספות כתבו להראות שהוא י"ט להרכות בסעודה לכן יפקדו א"ת ותוקעין אפילו חל בשבת. א"ע"ג דלא הדילו בתפלה עדיין מ"מ כיון שכבר עבר היום ותקיעת שער נגמרה חיצ"ה מלמעלה נ"ה דהמורי

משנה ברורה

בתוך בירדיו (ו) אבל צריך התפלה הזכיר ולכן אין מחזירין אותו (ח) אבל לא נא הזכיר שבת כלל אז בין יחיד בין ש"ך מחזירין אותו: (ז) כמו במוסף. ובמקומות שאומרים נעריך (ב) אומרים ג"כ בנעילה. ופוחתין הארון (ט) לכל תפלת הנעילה: (ח) נושאין כפים בנעילה. היינו (י) אם הוא עדיין יום אבל (יא) אם כבר השכה אין נושאין כפים לחיתוך ג"כ לעבודה כדכתיב לשרתו ולבדך בשמו ועבודה הוא דוקא ביום ולכן אם הומן קצר (יב) יאמרו הפיוטים אחר התפלה כדי שיהא נשיאת כפים ביום: (ט) שלא לישא כפים. ואפילו אם הוא (יג) עדיין בודאי יום (יד) מפני שכמה פעמים נמשך סיום התפלה עד הלילה לפיכך נהגו שלא לישא כפים בשום פעם. וכתבו האחרונים דמ"מ או"א ברכנו בצרכה וכו' וכן שיש שלום אומרים ואפילו הוא לילה שבוה אין קפידא כ"כ לפי שהתחלת התפלה היה ביום: (י) ואומרים א"מ. ואפילו (טו) חל בשבת ואפילו הוא עדיין יום מפני שהוא גמר דין: (יא) ז' פעמים. הטעם ללוות השכינה שמתעלה לעלות למעלה משבעה רקיעים: (יב) ותוקעין וכו'. הטעם (יג) שהוא סימן לסילוק שכינה למעלה שגומר עלה אלהים בתרופה (יד) ומותר לתקוע אפילו אם חל בשבת ג"כ (יה) ואע"ג שעדיין לא הדילו בתפלה מ"מ כיון דהכמה היא וזויה מלמדה לא אחרת כה רצון כולי האי ואפילו הוא בין השמשות מותר דהוא שבות לזורך מלוא (יט) אבל אם הוא בודאי יום אסור לתקוע: (יג) וכן נוהגין וכו'

שער הציון

(א) מ"א ו"א: (ח) ובש"ך דוקא אם טעה ולא אמר בתוך התפלה שנקול רס אבל אם לא אמר בתפלה שבלתי אין מחזירין אותו וכמבואר בסוף סימן קכ"ו [פמ"ג]: (ט) מהגדים: (י) מסקנת אחרונים: (יא) ואפילו אם הוא בין השמשות ז"ע לחיתוך לשירות ובשירות בעיני דוקא יום ברור [פמ"ג] והנה ידוע שיש חרי בין השמשות אחד בין השמשות דל' יהודה ואחד בין השמשות דל' יוסי וזהו דאט מחזירין לנהוג כד' יהודה לענין שבת וזכור דכרים אפשר דכזה שיש בלא"ה דעת ר"ת וסייעתו דעד נעך ח"י שעה קודם לה"כ אט מושכין אותו ליום אפשר דיש נהגל לענין ג"כ דנחשבה ליום כל שיש עדיין ח"י שעה קודם לה"כ וז"ע: (יג) מ"א בשם הג"מ: (יד) ג"מ וא"ו ו"א והג"א כתב טעם אחר דהוא כמו שחרי' וגם בו הלא לא נהגו לישא כפים ואין ענין צ"ח ק"כ סמ"ד וכן כתב הרמ"א שיש מקומות שג"כ בנעילה ש"מ דמקומות מקומות י: (טו) מ"א ו"א: (טז) ותוספות כתבו להראות שהוא יו"ט לנרשט בפעודה לכן יפקדו א"ת את אחיו באלהו מבה"ל כדרך שאומרים בשבת ויו"ט יו"ט א"ת לחיבור: (יז) אחרונים: (יח) עור: (יט) פמ"ג ו"א: א"ע

קדש לאחר נעילה וקל ממונות נהגו לתקוע קודם קדש:

תרכד סדר מוצאי יוה"כ. ובו ה' סעיפים:

א הרי"ף והרא"ש
מחל דרכ יוה"כ
פ"ב ב ברייתא ב
פ"א ג רמב"ם
בפכ"ט מהל' שבת
וש"פ ד מומרא
ד"י יומין פסחים
ג"ד ה ס' כגמרא
ו כל כו' ו ה"ה
בפכ"ט מה"ש כס
דמנ"ן

א (א) מתפללים תפלת ערבית ואומר הבדלה בחונן הדעת: ב בצריך להוסיף מחול על הקודש
(ב) גם ביציאתו (ג) שימתינו מעט אחר יציאת הכוכבים: ג (א) (ד) ימכדילים על הכוס ואין
מברכים על (ז) הבשמים (ה) אפי' אם חל להיות בשבת: ד (ו) ימברכים על האור היואין מברכים
(ז) במוצאי יום הכפורים על האור שהוציאו (ג) (ח) עתה מן האבנים * יו"א שמברכים עליו
(ט) מעמוד (ד) ראשון ואילך: ה' ישראל שהדליק מעונר כוכבים אין מברכין עליו במוצאי יוה"כ
אע"פ שבמוצאי שבת מברכין עליו (י) שאין מברכים במוצאי יוה"כ אלא על האור ששבת מבט

באר היטב

נה עור. ואין הדין והחומה מסתלק עד שישלימו ישראל סדריהם
ת"ה סימן רע"א:
(א) מדלילים. ומותר ברחילה ובכוס קודם שידליק מ"א ע"ש:
(ב) הבשמים. וב"ח כתב כס מהרי"ל ואבודרהם ורש"י

משנה ברורה

יב'. ואחר שתקע המנהג שאומרים הש"ן והקהל לשנה הכאה
בירושלים:

(א) מתפללין תפלת ערבית. עיין לעיל בסיומן ר"ג ס"א ובמ"ב ס: (ב)
(ב) גם ביציאתו. עיין לעיל ס' בס"ב ובמ"ב וכה"ל ס: (ג)
(ג) שימתינו מעט אחר זאת הכוכבים. ומוך הזמן הזה אסור
(א) בלילנו ורחילה וסיכה וכו' אף אין שיעור להוסיף וע"כ כיון
מתפללים אלה"ה מותרים בכוס (ב) אף שעדיין לא הדליק על
הכוס רק באכילה ושתיה אסורים עד אחר הבדלה בין אם חל בחול
ובין כשהל בשבת: (ד) מדלילים וכו'. ובמקומות שמדלילין בבה"כ על
הכוס בכל מוש"ש ויו"ט (ג) גם עכשו ידליק הש"ן ויעשים מן הכוס
לקמן או (ד) אף לנדול מי שהוא מתכוין ללאת בהבדלה זו:
(ה) אפילו אם חל להיות בשבת. טעם הדבר (ה) כדי להשיב
את הנפש מפני הנשמה יתירה שהלכה לה ועכשו ביוה"כ לא היה
בו נשמה יתירה מפני התענית (ו) אבל רבים מהאחרונים חולקין ע"ז
וסוברין דכשהל בשבת יש לברך על הבשמים ואין כאן חשש ברכה
לכטלה כיון שנהגה. ומ"מ אין להורות ללכור כן ולמחות בידם במקום
שהגו בבה"כ שלא לברך על הבשמים רק לעצמו בביתו יכול לברך

ביאור הלכה

* יו"א שמברכין עניו מעמוד ראשון ואילך. הנה אף שראיתו לאיום אחרונים
שכתבו שבמקום הדתק יש לסמוך על דעו ו לברך במזל"א יוה"כ
על נר שהדליקו מן האור של אבנים דרך בעמוד ראשון אסור לא העתקתי
זה דמ"א כתב דין של ס"ס סוחר זה דעס מוכח להדיא דנר שביט שהדליק
מאור שלא שבת אין לברך עליו והעתקתי הגר"ז ג"כ להחמיר וב"ה הגר"א
דיין דס"ה סוחר לה"ה הוה דין דס"ה הוה טעם מהמכ"ן והעתקתי
מה ראשונים יש מן שכתבו כעניו ויש מן שכתבו כן דעת עמ"ק שהלכה
הלא הנה המגיד משנה וסריע"א ותל"י (סו"בא במ"א) והרא"ה בחידושי
על הרי"ף דברכות ומהר"ם מלאו"ה בחידושי לפסחים ודעת ה"א נראה
שהוא רק דעת יחידאי לכן לא העתקתי דברי המקילין בזה. ומה שסקול
המ"א בה"ה לקמים לברך על נר של בבה"כ וגר שהדליק ממנו בחד
(אף) דנר של בבה"כ לברך משה"ש שבו עשו לכבוד מ"מ מחיין בהדבר
יחד עם נר אחר שהדליקו ממנו ולא היו כמברך על אור מן עינים ואבנים
וגמלארס ראה מה דעת רמ"א להקל דעת יו"א הוה אכל בלחמ"ה יו"א
דעס הרבה ראשונים ס"ל דיש לברך במזל"א יו"כ על נר של בבה"כ דהוא
אין נעשה לכבוד ולכן עכ"פ יש להקל על נר אחר בהעיר עניו משה"א
להעיר נר עס אור היואין מן אבנים אפשר דגם רמ"א מודה דאסור:

(א) חל בשבת (ז) אומרים ויתן לך וא"ל ויהי נועם ואחר
לפי שפסקה הגאון בזה ביום שכל היום לא היו יכולין להשתמש בו
ועכשו הותר לו: (ז) במזל"א יוה"כ על האור שהוציאו וכו'. וה"ה כשהוציאו מן עני גפרית שקורין שוועבעליך) וכל כה"ג ומה שהשתנה
יוה"כ משבת הוא משום דעס (ח) שמברכין על האור במזל"א שחיו אלא לומר שנברא האור במזל"א שחיו אלא לומר שהאור שחיו אלא לומר שהאור שחיו
זה בזה והוציא מהן אף לכן מותר לברך על אף כזה ממה שהוציאו עתה אבל במזל"א יוה"כ מה שמברכין על האור הוא להורות שיום
זה היה קדוש משאר ימים טובים וגאסר להבטיר בו אף ועתה הותר והיו האף דבר חידוש ומברכין עליו וזה לא שייך אלא בבור ששבת
ר"ל שהיה בעולם ביוה"כ בשבת שבתה ופסקה הגאון ממנה בו ביום ועכשו הותר לו משא"כ בבור זה שלא היה מעולם ביוה"כ
(ט) אכן אם חל יוה"כ בשבת מותר מדיא לברך במזל"א שבת על אור זה (י) אכן מנהג העולם להחמיר (יא) ועכ"פ כנר שהדליקו מן
האור שהוא בודאי יש להקל: (יא) עתה מן האבנים. לפיכך אף הוציאו אחרת מן האבנים בודאי מותר כיון ששבת ביוה"כ:
(ב) מעמוד ראשון ואילך. היינו שהדליקו נר ח' מאורות שלהבת וטעם שגם זה נקרא אור ששבת ואינו אור הנברא מחדש: (י) שאין
מברכין במזל"א נברא אור ומלאהו ש"כ בפסוקות כתובות מ"ע סימן י"ח ומפני שהאור מברך על תוספות שלהבת על היתר שיתוסף בנר של ישראל
נולא על מחור האור ששבת מנר של עכו"ם) ותוספות שלהבת זו לא היה מעולם ביוה"כ כ"א מולד עכשו ודומה לאור היואין מן העינים
ואבנים

שער הציון

(א) חל בשבת (ז) אומרים ויתן לך וא"ל ויהי נועם ואחר
לפי שפסקה הגאון בזה ביום שכל היום לא היו יכולין להשתמש בו
ועכשו הותר לו: (ז) במזל"א יוה"כ על האור שהוציאו וכו'. וה"ה כשהוציאו מן עני גפרית שקורין שוועבעליך) וכל כה"ג ומה שהשתנה
יוה"כ משבת הוא משום דעס (ח) שמברכין על האור במזל"א שחיו אלא לומר שנברא האור במזל"א שחיו אלא לומר שהאור שחיו אלא לומר שהאור שחיו
זה בזה והוציא מהן אף לכן מותר לברך על אף כזה ממה שהוציאו עתה אבל במזל"א יוה"כ מה שמברכין על האור הוא להורות שיום
זה היה קדוש משאר ימים טובים וגאסר להבטיר בו אף ועתה הותר והיו האף דבר חידוש ומברכין עליו וזה לא שייך אלא בבור ששבת
ר"ל שהיה בעולם ביוה"כ בשבת שבתה ופסקה הגאון ממנה בו ביום ועכשו הותר לו משא"כ בבור זה שלא היה מעולם ביוה"כ
(ט) אכן אם חל יוה"כ בשבת מותר מדיא לברך במזל"א שבת על אור זה (י) אכן מנהג העולם להחמיר (יא) ועכ"פ כנר שהדליקו מן
האור שהוא בודאי יש להקל: (יא) עתה מן האבנים. לפיכך אף הוציאו אחרת מן האבנים בודאי מותר כיון ששבת ביוה"כ:
(ב) מעמוד ראשון ואילך. היינו שהדליקו נר ח' מאורות שלהבת וטעם שגם זה נקרא אור ששבת ואינו אור הנברא מחדש: (י) שאין
מברכין במזל"א נברא אור ומלאהו ש"כ בפסוקות כתובות מ"ע סימן י"ח ומפני שהאור מברך על תוספות שלהבת על היתר שיתוסף בנר של ישראל
נולא על מחור האור ששבת מנר של עכו"ם) ותוספות שלהבת זו לא היה מעולם ביוה"כ כ"א מולד עכשו ודומה לאור היואין מן העינים
ואבנים

הרכות יום הכפורים סימן תרכד תרבה

ח עור מהא דלור
שבת פסחים ג' ד'
וכפרה"ם
מ עור

ממש או על האור שהודלק ממנו וכן נהגו להדליק מעשיות של בהב"ג יומיהו אפילו אם הודלק ביוה"כ אם הודלק בהיתר כגון לחולה יכולים לברך עליו: הגם י"א להבדיל (יא) על נר של בה"כ (המגיד פכ"ט אבודרהם וא"י) * ויש אומרים (יב) שאין להבדיל עליו אלא מדליקין נר אחר ממנו (יג) והכונן להבדיל על שניהן ביחד דהיינו להדליק נר אחד מנר בה"כ ולא יבדיל (יד) על נר עלמנו של בה"כ לחוד (מהרי"ל) ושאר דיני נר ע"ל סי' רל"ח ואוכלים ושומחים במוצאי יו"כ (טו) דהוי קלמ יו"ט (טז) עור ומהרי"ז וא"י) יש מהחמירים (טז) לעשות (ה) שני ימים י"כ (יז) ויש לזה הסתרה ואין לנהוג בחומרא זו משום דיש לחוש שיבא לידי סכנה (אור זרוע) מי שמתענה תענית חלוס למחרת י"כ א"ל להתענות כל ימיו (מהגסים) ח"א (ו) תחנון (יח) ולא לז"ל מיום כפור עד סוכות והמדקדקים (יט) מתחילים מיד במוצאי י"כ בעשיית הסוכה כדי ללכת ממוצאי אל מוצא (מהרי"ל ומהגסים והג"מ פ"ב דברכות מהרי"ז):

הרכות סוכה

תרבה ובו סעיף אחד:

א בסוכות תשב שבעת ימים וגו' (א) כי בסוכות הושבתי את בני ישראל הם ענני שהקיפם

באר היטב

(ה) שני ימים. וז"ל מהרי"ל בתשובה סי' רי"ב העוסק ב' ימים יח"כ אין משנין כלל התפלות אף אם הם י' חו מהא לא יתפללו רק תפלה של חול דהוי לא תתגודדו. וכתב המ"א וז"ל דיניהו ג"כ תפילין מה"ט ע"כ. אך פיוטים וסליחות ואחריו כרונים וי"ג מדות בקורא בתורה. וכתב המ"א ומ"מ ג"ל דלא יאמרו אותם באמצע התפלה רק אחר יו"ה גם לא יקראו בתורה אפי' ויהל. כשחל יו"כ ביום ה' אסור להכין להם זרכי שבת בע"ש שהוא י"כ שלהן אך יאכלו עם אחרים שלא הרבו בשבילן מ"א ע"ש שמסיים שלא לעשות שני ימים יו"כ דכשעשה יום שני יו"כ א"כ מאתמול הוי עי"כ ואסור להתענות וא"כ האריך התענה והוי סתרי אהדלי ולכן אין לנהוג כן ומכ"ש למנהיגיו שאין מתענין בין יוה"כ לסוכות. ובליקוטי פרדס משמע שאין מתענין כלילה כי אם ביום: (ו) תחנון. ואין מתענין בהם אפי' יחר נייט שהם ימי שמחה שהיו מחנכין בהם המוצא בימי שלמה. מהרי"ל. ומקדשין הלכנה במוצאי"כ עסי' תכ"ז ס"ב. ביום שאחר יו"ה"כ משכימין לביה"כ. מנהגים:

ביאור הלכה

משנה ברורה

וי"א שאין להבדיל עליו. עיין מ"כ וגהלים ששבתו מותר להדליק ממנו. ואבנים דאסור במוצאי יוה"כ לברך עליו (יב) ועיין במ"א דלפ"ז גם נר במוצאי יוה"כ ולברך עליו [תרי" והובא במ"א]:
ממנו דלא כה"א דס"ד: (יא) על נר של בהב"כ. ר"ל (יג) שהודלק מבע"י ודלק בהיתר והו"ל שבת ממש: (יב) שאין להבדיל עליו. דלא נעשה רק לכבוד היום ולא להאיר ומבואר בסיומן רל"ח שאין מברכין ע"י (יד) ודועה ראשונה ס"ל דנעשו להאיר ועדיף להבדיל על זה מלהבדיל על נר אחר שדלק ממנו דלא מקרי כ"כ אור ששבת כיון שלא היה ביה"כ: (יג) והכונן להבדיל על שניהן ביחד. ר"ל שזה בודאי יואל וה"א אם היה לו נר אחד בביתו שהיה דלוק מבע"י ודלק ממנה עוד אחד ויברך על שניהן ביחד כי על אותו נר שביתו לחוד ג"כ אינו כדאי לברך דאפשר שהיא נעשה ג"כ רק לכבוד היום [ח"א] ומן דרך החיים משמע דיותר טוב שיהיה בביתו לכתחלה נר דלוק מעו"כ שיהיה דלוק עד מוצאי יוה"כ כדי לברך עליו ויואל בזה לכל הדעות כיון שהוא מניחה לכתחלה בשביל זה: (יד) על נר של בהב"כ לחוד. ואם ח"א להבדיל על שניהם (טו) מוטב להבדיל על נר אחר שדלקו ממנו לחוד מנר בהב"כ לחוד (טז) ומ"מ אם עבר ויברך על נרות של בהב"כ בלבד ח"א לחזור ולברך על נר אחר (יז) שהנרות שלנו עשויין גם להאיר שהרי מתפללין לאורן. אין מתענין מיו"כ עד סוכות יום שמת בו אביו ואמו שהם ימי שמחה שהיו מחנכין בהן המוצא בימי שלמה. ביום שאחר יוה"כ משכימין לבהב"כ כדי שלא יהא נראה ח"ו שאנו היינו נכנעין לו רק בעת שאנו זרכים לבקש על דינו: (טז) דהוי קלמ יו"ט. כדאיתא במדרש דבפ קול יואלה במוצאי יוה"כ ואומרת לך אכול בשמחה וגו' (טז) לעשות שני ימים יו"כ. משום ספקא דיומא ומ"מ לא יתפללו (יח) רק תפלה של חול ויניחו תפילין אך פיוטים וסליחות יוכלו לומר כרונים וגם זה לא יאמרו בתוך התפלה רק אחר יו"ה. גם לא יקראו בתורה אפילו ויהל. כשחל יוה"כ יום ה' אסורים אחרים להכין להם זרכי שבת בשבילן בע"ש שהוא יו"כ שלהן. אך יאכלו עם אחרים שלא הרבו בשבילן (יט) יו"ה דמי שעשה כן פ"א שני ימים אינו יכול לחזור ולברך לעשות כן כל ימיו דהוי כמו קיבל על עלמנו. בדרך: (יז) ויש לזה הסתרה ואין לנהוג בחומרא זו משום דיש לחוש שיבא לידי סכנה (אור זרוע) מי שמתענה תענית חלוס למחרת י"כ א"ל להתענות כל ימיו (מהגסים) ח"א (ו) תחנון (יח) ולא לז"ל מיום כפור עד סוכות והמדקדקים (יט) מתחילים מיד במוצאי י"כ בעשיית הסוכה כדי ללכת ממוצאי אל מוצא (מהרי"ל ומהגסים והג"מ פ"ב דברכות מהרי"ז):

יכרת

שער הציון

(יב) והעיתון הגר"ז וכ"ה הגר"א דע"ף זה סותר לדעת ה"א דס"ד: (יג) מ"א ולב"ש: (יד) לב"ש: (טו) מ"א: (טז) הגר"א: (יז) ובמטה אפסיס כתב דורות של בתי מדרשות שעבדין ללמוד אלף והקבועים שם משתמשין בהם יש לברך עליהם: (יח) מ"א וס"א: (יט) ד"ל: (כ) מ"א ומס"א: (כא) כי רוב הטור אין יכולין להתענות ב' ימים ולא תקנו בזה לעשות שני ימים: (כב) סי' דה"מ בשם א"ר: (כג) מ"א: (כד) פמ"ג:

נמלה

ב"הם לבי יכם שרב ושמש. (ב) ומזל (א) לתקן הסוכה מיד לאחר יום כפור דמזלם הבאה לידו כל יחמילנה (מהרי"ל):

תרכו העושה סוכה תחת האילן או תחת הגנן. ובי נ' סעיפים:

א משנה סוכה פ
ב חוקמח דרכה
ג שם ג עור כס
דש"י וכו' היתם
ד שם כס חס
העור והראש
וכ"כ הר"ן

א * (אין לעשות סוכה א) * תחת (א) בית לו אילן) והעושה סוכתו תחת האילן י"א שאם יתאירן צלתו מרובה מחמתו פסולה (ב) * בכל ענין אף אם הסוכה צלתה מרובה מחמתה (ג) אבל אם האילן חמתו מרובה מצלתו אם הסוכה צלתה מרובה מחמתה בלא אילן בשורה יאפילו לא השפיל הענפים למטה לערבם עם סכך הסוכה (ד) אבל אם אין הסוכה צלתה מרובה מחמתה אלא ע"י האילן. (ה) * צריך שישפיל הענפים * ויערבם עם הסכך בענין שלא יהיו ניכרים ויהא סכך רבה עליהם (ו) ומבטל * דיוש אומרים שאפילו אם הסוכה צלתה מרובה מחמתה בלא האילן והאילן חמתו מרובה מצלתו אם ענפי האילן (ו) מכוונים כנגד סכך הכשר פסולה בין שהאילן

שערי תשובה

(פסג"ה) ומזל כו'. וזכ"ר שמע ש"ן לתקן הסוכה מכל וכל קודם יום"כ ומפרש ע"י המדרש למה חט עוין סוכות אחר יום"כ שח"א ילא דינו לגלות כו' ע"ש והוא סמך ענינא דודאי מה שהסוכה היא דוגמת גלות חט רק מחמת טיבה אבל לא העשים וא"כ אדרבה היה עוב להקדים מעט שכתב שאלוה ז' שעשה הסוכה חלוקה להכריע לך וכות כמ"ס הלכות לענין קידוש הלכות ועיין בבר"י פ"ג שהמדרש קודם עושים דפנות וע"י הסכך קודם יום"כ ומזל"י יוסי' מניחם הסכך חס כלו מקלות ע"ש ועיין בספר אור לדיקים להר"מ פאפאש שיש להכריע בלדקה ערב סוכות ומכאן"ה חס מחלק הקופס לנינים ערב סוכות (עיין בפרש"ה טעם הדבר) ועוב להדליק י' גרות בסוכה נגד י' לדיקים כו' ע"ש והב"י ב"ק"א למח"כ וכתב שרי ועיין בקדושין פ' עשרה יוחסין ובלכות חתונה פ"ג סוכה ע"ש:

פ"ג סוכה ע"ש:

ביאור הלכה

(*) תחת האילן. היינו כשענפי האילן הוא על הסוכה משם אבל אם הוא מלד הסוכה אע"פ ש"י לל האילן ממילא אינו מגיע התמה להסוכה כלל אפ"ה כשר (בבב"י ע"ש): * בכל ענין. עיין בב"י ד"ע דכלל המתיר כזה עוד ענין אחד דענינו ל"ל לסוכה תחת סוכה דשם דוקא בסוכה עליונה דחוקה מתחתונה עברה עפ"י ובהא חס"ו היות אז האילן הוא למעלה מן הסוכה רק מעט ג"כ אכור [המכ"א ועיין בב"מ שהענין הזה]: * צריך שישפיל וכו'. סתם בזה שלא כדעת הרמב"ם דענין קצ"ל דוקא ובלא קצ"ל אפילו אם רובו הוא סכך כשר לא מהני אלא דבהשפלה לבד שני. ודע דדעת הב"ח דיש לחוש לדעת הרמב"ם דאין להחיר אלא בקצ"ל לפי שהמחבר הוא חס"ו ואינו דומה לשאר סכך פסול שהוא בעל ברוב וגם הרא"ה המובא ב"א סכך כן ע"ש ועיין בב"י שדחה דבריו דמהרי"א"ן אין ראיה ע"ש והנה כעת זכינו לאורו של רבינו מנחם וס' כתב בפירוש על ה' דמשי הגמרא בשבטן דהיינו שיתחור הענפים והוא ממש בפירוש הרמב"ם ואח"כ מלאתי בהלכות הר"ן גיאות שפירש ג"כ כעין זה וע"כ בודאי דלכתלה נכון לחוש לדעת הרמב"ם כדעת הב"ח דענין שיקצ"ל אותן וזהו מותר אפילו בלא געטע כמ"ס הפוסקים לדעת הרמב"ם: * ויערבם עם הסכך בענין שלא יהיו ניכרים. מ"י הוא הסכך הכשר או הפסול הא אם היות פסול ע"ג הכשר לז"ש ע"ג זה ממש ניכרים מקרי ואין מהני בסכך כשר כשמתו מרובה וכן יחד פ"ג: * וי"א שאפילו וכו'. ע"ש ה"ל פ"ד דבב"י וי"א פסק הש"ע כהש"י גם הכא פסק לחומרא כדעת חזי העור וכו' ג"כ

שער הציץ

(א) גמרא: (ב) כש"י: (ג) וכן מוכח מן הגמרא דמשי בשבטן ולכן מותר כשהציץ תחת מרובה מליתו משמע מה דלם צילתו מרובה מחמתו אף כשה"ג פסול: (ד) גמרא: (ה) הן לסיבת הר"ן וכן לתירוצי הש"י של המדרש שהובא במ"א והן לסיבת כמותו דלא כסב"א שראשונה של המדרש שהובא במ"א וכפרת דמיתא דרבנן הוא וז"ל על כה"ג שפתיק למתיר: (ו) דאין כאן שם אכור דהא אין אכור מלד ענינו מלד פסוקים לישב כס אלא שיושב בה אינו יולא י"ח המלך (ע"י ש"ס ויחד ש"י עשמים שהוא בע"א ע"ש):

מנחם

1

22

בב

הלכות סוכה סימן תרכו

ח מנחם שם י"א
ו כרי וסוף משמיה
דכז ובריו וכס"י
ש"י שם

קודם בין שהסוכה קדמה כיון שענפי האילן מכוונים כנגד סכך הכשר. הגה (ז) מיהו אם השפיל הענפים למטה ועירבן עם הסכך (ח) שאין (ג) ניכרין בטליון והסוכה כשרה (הר"ש ור"ן) וכן אם הניח סכך הכשר על סכך הפסול (ט) מקרי עירוב וכשר (מרד"ך פ"ק דסוכה) (י) אבל אם הענפים כנגד האוויר שבין הסכך הכשר (*או שהסכך הרבה (יא) שאפי' ינטל נגד האילן כשעור) (טור) כשרה הואיל וצל הכשר הוא מרובה מחמתה (יב) שאפי' אם ינטל האילן יש שיעור בכשר להבשיר ובכל זה לא שאני לן בין קדם האילן לקדם הסכך דין אחד להם: ב (יג) האם קצץ האילן להבשירו ולהיות הוא עצמו מהסיכוי כשר והוא ישוענעו שגיבה כ"א לבדו (ד) ומניחו

באר היטב

כיון שהיה קודם זמן האיסור ועסי' תמ"ב ותמ"ז מש"ס: (ג) ניכרין. ואפי' ניכרין נמי שרי כיון שזלחה מרובה. מ"א ע"ש: (ד) ומניחו.

מ"נה ברורה

ואפי' מן הסכך הגשאר הוא רק חמתו מרובה מזליתו ועם הסכך של האילן אינו יכול להעדרף אף שיהיה ע"י זילתה מרובה מחמתה דהא סכך פסול הוא: (ז) מיהו אם השפיל הענפים וכו'. וזוהי מהני אפילו אם אין הסוכה זילתה מרובה מחמתה כלא האילן וכמו לדעת א' [כ"ה (ז) וכמה אחרונים] ולכן סיים הרמ"א ש אין ניכרין דאם היה סכך הסוכה בעלמה זילתה מרובה מחמתה אפילו ניכרין שרי לפי מה שכתבנו לקמיה (ח) וי"א דלדעת אחרונה זו לא מהני אפילו בזהשפיל אפי' סכך הסוכה זילתה מרובה מחמתה כלא האילן ולמעשה נכון להחמיר בזה: (ח) שאין ניכרין. ואם היה זילתה מרובה מחמתה (ט) אפילו היו ניכרים (י) או היו מונחים זה ע"ג זה ממש שרי כיון שהם מרובים מסכך האילן (יא) ויש חולקין ע"י: (ב) מקרי עירוב וכשר. והיינו (יב) כשהיה הסכך הכשר מרובה על הפסול (יג) ואם היו מונחין על הסוכה ככ"א בפני עצמו ואינו מעורבין כלל אלא זה בצד זה א"ל שיהיה ככשר רוב כפ"ד הפסול אלא אפילו אם הם מהלה על מהלה גם כן הסוכה כשרה דהוא הלכה למשה מסיני אלא מפני שא"ל ללמנ"ס יש להעדיף מעט כמו שיתבאר בסיומן תל"א פ"ח ע"ש: (י) אבל אם הענפים וכו'. ומיירי (יד) שמן הענפים לא יהיה כל הרבה וחמתה מרובה מזילתה: (יא) שאפילו ינטל נגד האילן וכו'. ומשמע מן הפוסקים דחשבינן לסכך כנגד האילן כסכך פסול (טו) וע"כ אין להכשיר אלא"כ הוא פחות מארבעה עשרים בסוכה גדולה או פחות מג"ט בקטנה: (יב) שאפילו אם ינטל האילן וכו'. ר"ל דלא תיקשי מאי היו אם הענפים כנגד האוויר הלא עכ"פ מסככים האילן והסכך על הסוכה ולפי אחר שאפילו אם ינטל וכו' (יג) הנינו דלא הועיל האילן כלום דכלא"ו כל דידהי ים זילתה מרובה מחמתה מן הסכך גופא ולאפוקי מן ענפי האילן לא היו כ"א חמתה מרובה מזילתה. וכ"ל בסק"י: (יג) אם קצץ וכו'. ר"ל אף שמתחלה הדלה האילן על הסוכה לסכך בו והיו סכך פסול דמהובר הוא לא מקרי זה תעשה ולא מן העשוי כיון

ביאור הלכה

כפ"מ ומ"מ כשתה דחוק שאין לו סוכה אחרת וגם א"א לו לתקן סוכה זו להשכירה ים לסמוך על פסולו כראשונה [כן כתב בא"ר והגר"ן]: * מקרי עירוב וכשר. לדעת הר"א כסק"ד פשטן בזה שיהיה כסכך הכשר זילתה מרובה מחמתה דה"ל אף שהוא מרובה מן הסכך פסול לא מהני ולדעת ש"א שהסכך דמות הרמ"א להקל בהשפלת הענפים למטה שיהיה כשר ע"י ירוק עם הסכך פסול זילתה מרובה מחמתה [ורק בעיני שיהיה יותר מן הסכך הפסול] גם בעיני זה כן הוא. [ולכן הפירוש אם ש"י הסכך כשול לפי יהיה ג"כ זילתה מרובה מחמתה או פסולה הסוכה אף אם הסכך כשר מרובה מהן וכמ"פ במ"פ סק"ד]. אולם אמנם בעיקר דיוו דהרמ"א שפעמים מהמרדכי דמקרי עירוב תמה ע"י כפסול חמד משה דה"כ ים חילוק דאם הסכך כשר תחת הפסול בעיני עירוב דוקא שלא יהיו ניכרין וכמ"ס המחבר ואם הכשר למעלה על הפסול לא בעיני עירוב אלא בהשפלה כעלמא כגו והל"ך כגו והוכיח לדין לחלק בזה ודעתו דהמרדכי והר"ם מקו"ל לא ס"ל כפירש"י והתוספות פירשו כהטען היינו שערבן אלא שפירשו שהשפילן למטה ועפ"י כתב המרדכי מורי הר"ם היה מזהב הערכה עליהם והענין הוא דס"ל כל שמונחים ע"ג זה היינו חטטה והכי ממש דכתב שם א"י שזקק הערכה מן הסכך ללא"ט"ס הוי נמי חטטה וע"כ דס"ל כל שמונחים זה בזה הוי חטטה בכל גווני (ע"י כב"י) אבל לא נחזיקו לחלק בין הכשר למעלה או הפסול. ולפי' לדין דק"ל דבעיני עירוב דוקא אין לחלק כלל בין אם הכשר למעלה או למטה פסול בעיני דוקא שיתעטר לדיהו כפול מעליה ובסיומיה כל הפוסקים שלא חילקו בכך עכ"ל ועיין במאמר מרדכי שגם הוא החריך פשטן זה והעלה ג"כ כהח"מ דר"ם ור"ם מקו"ל ע"י הא דרש"י ותוס' וס"ל דכיון שמונחים זה ע"ג זה מקרי חטטה ועירוב. הו"א מדבריו דלפי' לשי' ותוס' דלא מקרי זה בשם עירוב בעיני שיהיה כסכך הכשר זילתה מרובה מחמתה [דזה מהני לדידהו אפילו הפסול מובדל ומדוקק למעלה הרבה] והנהא דכזה ממ"א כשר הסוכה לה"י ותוס' מפני שזילתה מרובה מחמתה ולא"י העשוי דלא מהני זילתה מרובה מחמתה. [אפילו כשיושב בלא סוכה מפני שהאילן מולל למעלה וכ"כ כשיושב בלא אילן] הלא מקרי זה בשם עירוב וכן מסיק במאמר מרדכי: * או שהסכך הרבה שאפילו וכו'. עיין בט"ו שהאריך בעיני זה הרבה ודעתו דרבינו יחיאל מחמיר אף באופן זה דמקרי תחת שני פסלים ודעתו

שער הצינן

(ז) החמד משה וסנהר שלום ובגדי יסע וביט מאיר ודלא כמ"א ומה שהביא בשם הר"ן כתבו דליתו מוכח מר"ן מידי וגם מהר"ש אינו מוכח כלל ולא באר לנו רק מה שהביא בשם הר"מ (היינו מה שכתב בשם הרמב"ן) ור"י וכתבו דלדבריה מן הר"א"ש ועו"ש"ש שלא כטורו רק דלדעת אחרונה לא מהני בשל חטטן אפילו אם הסוכה זילתה מרובה מחמתה ומשמע בשאר דברים דהיינו כשהחטטן מודו גם לדעתה כראשונה וכן מוכח מן הרמ"א שכתב שאין מוכח ודלא כמ"א שכתב דלישאר דהרמ"א אינו מדוקדק וכן הגר"א בביאורו כתב שבדברי הרמ"א בסק"ד ז"ע: (ח) הנינו ואף דדבריו דהרמ"א מוכח בזה שיהיה דהיינו אחרונים ה"ל מ"מ בעיקר דיון מלח"א בזה דיעות בין הראשונים בכל בו הלוות סוכה בדין היפוס סוכתו תחת האילן שסתם שם מחמתה כדעת אבי טעורי (שהוא הדעה האחרונה שבפ"ע) וכתב דלפילו כשהחטטן לא מהני אפי' כשהסוכה זילתה מרובה מחמתה כלא האילן ודעת הר"ם להקל בזה ע"ש וא"כ הרי ים לו ג' שמתניין בזה הרמ"א בשם הרמב"ן ור"י לדעת אבי טעורי והדעה הראשונה שכלל ט ולכן סיימתי שמשמע נכון להתמיר כוותיהו (ט) מ"א: (י) פמ"ג דאם לא היו זה ע"ג זה ממש אלא קת חלל ביניהם בוד' לדעת יו האחרונה אסור אפילו זילתה מרובה מחמתה דכל סכך מוכבד ענפי האילנות כמאן ליתא דמאי: (יא) חמד משה: (יב) אחרונים: (יג) מ"א וס"א: (יד) דלג"ס הלא מנואר בריש סמיון דפסול: (טו) אחרונים בשם הר"ן: (טז) מ"א וס"א:

והחזיר ומגביה חבירו ומניחו ואם לאו פסולה משום תעשה ולא מן העשוי. הגם אצל מותר לעשות : ע"ז
סוכה תחת מחובר או בית ולהסירג אח"כ (שו) ולא מקרי תולמ"ה הואיל ואין הפסול בסכך (ה) עלמנו
(כל בו והג"ה פ"ק דסוכה) : ג' יעושה סוכה למטה בבית תחת הגג שהסירו הרעפים אע"פ
(ו) שנשארו עדיין (שו) העצים הדקים שהרעפים מונחים עליהם (יו) בשרה. הגם וכן מותר לעשות
הסוכה (יח) תחת הגגות העשויות לפתוח (ו) ולסגור ומותר לסגור מפני הגשמים (יט) ולחזור ולפתוח

שערי תשובה

(ו) שנשארו. עכ"ל ועיין בפמ"א שם שכתב בסוף ו"ל לפי כל החומרות אם
התחתית ללחמ"ה מרובה אף אחר שחתך הפסול סוכה כשרה היא לנתתה ואין בזה
משום סוכה שחתך סוכה כיון דלמעלה חתמה מרובה כו' וא"כ בלאט"ס שם
יעל כנגד בלאט"ס אע"פ ללחמ"ה מרובה לא הפסיד ע"פ ועיין בתפארת
צבי סי' כ"ט מ"ש בזה : (י) ולסגור. עכ"ל שם שכתב בפמ"א סי' ס"א ע"פ
שכתב שצריך ליזהר כו' וכתב בפמ"א ח"א סי' ס"א שצריך ליזהר כעושה
סוכה בבית ולמעלה גג הסוכה בשידולו שצריך לטול מהשידולו עד מקום

באר היטב

לשם לל : (ה) עלמנו. והב"ה כתב שיש להחמיר ולסלק הגג ולסכך
אח"כ כ"כ המ"א ע"פ : (ו) שנשארו. ע"י ט"ו שהעלה שאין להקל אלא
בשם בניהם ד' טפחים ויהא בעינין שאם ינטל מן הסכך נגד הלמ"ס
יהיה עדיין ללחמ"ה מרובה מחמתה ע"פ ס"ק ב'. ובתשובת פנים
מאירות סי' מ"ד חולק עליו ע"פ : (ו) ולסגור. ודוקא כשמניח
סוכה בבית ולמעלה גג הסוכה בשידולו שצריך לטול מהשידולו עד מקום

משנה ברורה

סוכה כיוון שיהיה לשם לל פסול משום תעשה ולא מן העשוי ואם
השרים אפילו תחבו לשם לל פסול משום מחובר [פמ"ג] : (שו) ולא
מיקרי תעשה וכו'. ר"ל דבזה א"ל לנענע הסכך מחדש ודע דכדין
זה (יו) מודים כו"ע (היינו אף המחמירים וחולקין על הא דס"ג
בהג"ה כמבואר שם מודים בדין זה להקל כמבואר בב"ה ובמ"א
ע"י"ס : (שו) העצים הדקים. שקורין לאט"ס : (יז) כשרה. ואפילו ואם
נגל לשם לל אלא כדי לתת עליהם הרעפים מ"מ כיון שעשה מעשה והסיר הרעפים כדי לעשות שם סוכה אלא כך היתה מקודם בגובה בלא גג
מעשה בגוף העצים והתקנים לשם סוכה ונתכשרו [אבל אם לא הסיר הרעפים כדי לעשות שם סוכה אלא כך היתה מקודם בגובה בלא גג
כיון שלא עשה שום מעשה נגל לשם עשיית סוכה לל א"כ העצים או הקורות הן סכך פסול מומם ודינו כמ"ס ס"א גבי חילין ויהיו
שכל שאין הסכך כשר רבה כ"כ עד שאם ינטל מומם כשיעור העצים הדקים המילל עליהם (כ) יהיה עדיין לל הסוכה מרובה מחמתה
פסול] ויש מאחרונים שמתמירין בזה (כא) וסוברין דככל גוויי יסאך צילתה מרובה מחמתה וכשר אכן כדי ללאת
(כב) אכן צלחתה כסתם סוכות כמו שלנו שרגילין לכסות כל הסוכה בודאי בכל גוויי יסאך צילתה מרובה מחמתה וכשר אכן כדי ללאת
ידו כל הספיקות יראה שיהיה ריוח בין העצים הדקים בין אחד להצירו (כג) כשיעור ג' טפחים. וכל זה דוקא כעושה סוכה למטה
תחת הגג (כד) אבל אם מסכך ע"ג הלאט"ס אע"פ שהן סמוכין זו לזה בפחות משלשה טפחים (כה) הרי זו כשרה ואין אומרים כאן
לכוד שיעורו כל העצים ויהיו נחשבו כעץ אחד רחב מסכך הפסול יותר מד"ט שהוא פוסל הסוכה כמבואר בסיומן תרל"ב הוין מסכך
כשר מונה ביניהם אין מלטרפין : (יח) תחת הגגות העשויות וכו'. ר"ל אפילו בעוד שהן סגורות ולא מקרי תעשה ולא מן העשוי כ"ל
בס"ב בהג"ה. ודע דדעת הב"ה להחמיר בזה שצריך לפתוח לתחת הגג קודם שמסכך (כו) וכן הסכים המ"א וה"ר וס"א (כז) ואם שכח
והניח הסכך בעוד שהיו הגגות סגורים צריך לפתוח הגגות ולא לנענע כל הסכך דהיינו שגיבש כל עץ לבדו ויחזור ויניחו לשם לל זשכ
גיבש הסכך חזר וניחו וכן כולם (כח) ואם סיכך על התקרה והא"כ הסיר התקרה (כט) פסול לביש"ע (ל) מפני שלא היה שם סוכה על
הסכך שעל התקרה מתחלה כיון שלא היו כאן דפנות ולכן לא מהני הסרת התקרה להכשיר הסוכה : (יט) ולחזור ולפתוח. וזה מותר
אפי

שער הציון

(יז) א"ז וב"ה המאמר מרדכי דלא כדברי הב"ה שכתב בזה כי המעין שם יראה לדמוידם הם בעושה סוכה גמורה בבית או תחת מחובר
לדון בו משום תעשה ולא מן העשוי וכמו שכתב בהג"ה אלא שנתקן שם על ע"ש במהרי"ל בעינין גג העשוי צריך דעם אין עושין סוכה גמורה תחת הגג ואין הסוכה
נראית עד אחר שהסכך הגג ולכן צריך להסירו מקודם [מאמר הנ"ל] ומ"א בסק"ו חילק מטעם אחר אבל גם הוא מודה להא דכתב רמ"א בהג"ה : (ית) מ"א :
(יט) ולפ"ו פשוט דאפילו אם הסוכה צילתה מרובה מחמתה הוא רק ע"י צירוף אלו העצים הדקים מהם ג"כ להמ"א ועיין בח"מ ובמאמר"ל סוכה הפוסקים
קתו. ודע דמרבין המ"א משמע דסתם הסוכה כדעת בעל השעור וע"כ צ"ע דבזה בסכך הכרה כ"כ אפילו אם ינטל נגד העצים כי אף העצים
עלמין הן כשרים ומן הגר"א לא משמע כן אלא דסתם כדעת העור ולפ"ו לדעת אבי העזרי צריך שפילו ינטל נגד הפסול יסאך צילתה מרובה מחמתה וכו' (כ) ועוד י
י"מ דבזה צריך שלא יהיה בעצים שרעפים מונחים עליהם דע"י דסכך פסול ופסול כאלו דע"י כדלקמן בס"י תרל"ב וזהו שכתב המ"א לעיין שם אלא דבאמת
עליה דקים בודאי אין בעצמן רוחב ד"ט : (כא) דלא ברירא להו לפסוק כדעת בעל השעור דע"י הסכת הרעפים נגשו הלאט"ס סכך כשר : (כב) וכמו
שכתב העור וגם א"ל לנאמל שלא ליסב תחת הלאט"ס כי מסתמא אין ברוחבן ד' טפחים וכמו שכתבנו מקודם ואף לאותן הפוסקים דמתמירין שלא ליסב
תחת סכך פסול אפילו אין בן רוחב ד"ט וכמו שכתבנו במ"ב לקמן סי' תרל"ב ר"ל דהלא צ"ל לתמיר כ"כ דהלא בלא"ה דעת השעור ולפי מה שהתקין
המ"א לדעת אין על העצים שם פסול ויש דוח כמה ספיקות להקל : (גג) כן מסיק בזה כספר כבודי ועקב לחוש בזה לדעת המ"א משום חשש לבוד .
ודע דמה שרואה ה"י להחמיר שיהיה בין אחד לחבירו ד"ט משום חשש שני סככים האחרונים לא תשאו לזה כולל וכמו שכתבנו למעלה : (כד) מ"א והאמר
מרדכי וא"ר והג"ה וס"א דלא כהכ"ה שהחמיר גם בזה דבעינין פתוח מ"ט : (כה) ואפילו אם היו אותן הלאט"ס בעינין מקודם בלא גג ג"כ שרי
וכמו שכתב בס"א בהג"ה בזה המרדכי דכשהניח סכך כשר ע"ג סכך פסול מקרי עירוב וכשר ומותר גם ליסב תחתיהם ועיין בבה"ל שם : (כו) ומעט
דעם בזה חשש משום תעשה ולא מן העשוי כיון שבעת שסכך היה שלא כדין דהיה תחת גג סגור ועיין במ"א שמתקן דענינו לא דמי נהא דלעיל בהג"ה
דבעינינו כיון שעשו לפתוח ולסגור הפתחה לא מיקרי מעשה : וזכור והיו הסכך תחת ולא מן העשוי מאח"כ כשיסכך תחת הבית ואח"כ הסיר הרעפים זה
מקרי מעשה חבוי ואף הגג וכשר כבד וכלעיל בס"ב : (כו) מעט אפרים ופסע : (כח) מ"א : (כט) ר"ל אפילו לדעת הרמ"א דצריך לבעינינו מפני
שנעלם הסכך לא היה פסול מודם בזה : (ל) פמ"ג ומעט גם כן כשיסכך על התקרה בגובה עשרה ואח"כ הסיר התקרה כיון שמתחלה היה
שיעור סוכה על התקרה ג"כ והל שם סוכה על הסכך ע"פ. ובספר כבודי ועקב מאלד דאפילו היה רק חלל טפח בין הסכך לתקרה ואח"כ הסיר התקרה
כשר ורליתו מהתעטע בגדיש לעשות בו סוכה מכשירין כשהיה שם חלל טפח כמאך כשהיה לקמן בסיומן תרל"ב ע"פ :

הרכות סוכה סימן תרכ"ו

א משנה סוכה כ'
וכחמ' לה שמאל
ב תחת' לישי דר'
יחודה חמ' שמאל
דלא פניג' שם י"א
טור בשם הרמ"א
וכ' כהר"ק ורמב"ם
ע"ה

(מהרי"ל) ואפי' ב"ט שרי לסגור ולפתח (אגודה דיומא ומהרי"ו) אם יש להם (ב) לזרים (ד"ע) שסוגר ופותח בהן ואין בזה לא משום סתירה ובזמן אהל ב"ט ולא משום תולמ' רק שיוהר (כא) שלא ישב תחתיהן כשהן סגורות שאלו הסוכה פסולה :

תרכ"ו דיני הישן בסוכה. ובו ד' סעיפים :

א (א) (לר"ך) לישב באויר הסוכה (ב) *הישן תחת המטה בסוכה אם היא (ג) גבוהה י' טפחים לא יצא : ב *הישן (ד) תחת הכילה בסוכה (ה) אם אינה גבוהה י' טפחים (ו) או שאין לה

באר ה"ט

הסכך כשהוא פתוח. ע"מ"ל. ואם היה הסכך על התקרה ואח"כ הסיר התקרה פסול. ואותן סוכות העשויות תחת הגג ולפעמים הדברים משופעים יותר שלא יבד תחת השיפוע מ"ל. ועיין בתשובת פנים מאירות סי' ס"א מש"ס לענין סוכה על הגג. סוכה העשויה תחת הדווא"ר דהיינו שפותחין להם מקום באמצע הגג והוא הנקרא בלשון ערבי דווא"ר ובלשון לע"ז בא"ה ופעמים עושין על שטח הדווא"ר הפתוח שכמה ופעם רשת ופעמים עושין שכמה זו מחוטי נחושת או מחוטי פשתן כשרה ואפי' אם יניח הסכך הכשר ע"ז השכבה ממש כשרה. גת ורדים חל"ה כלל ד' סי' ח' ע"ס :

שערי תשובה

אדם עושה סוכתו מכתחילה ומלפני בני כותלים הכנענים תחת הגג שיעלין ואין הכתלים מגישים לגג אפי' פחות מג' והגג כולל הוא ד' טפחים או להר"ן כיון לאין מניעות לסכך לא חמ"ל דופן עקומה ואין כאן מחילות וצריך לזכור בזה כי הוא דבר מצי' ועוד כתב שם שיש בנטי' סוכה על הגג ופותחין הגג כמין לזכות ויש שפותחין כמין ארובה ובאמצע י' לה לזרים ובשפתותיהן אותה למעלה מן הסכך באמצע הסוכה נמצא תלוי למעלה מסכך כשר דופן שהוא נכר הרחב יותר מ' אלא שגלו' בלדו נגד הסכך כשר כי כיון שחזקו ה'ינדין המחזירים על הקנים ותלויים באמצע הסוכה למעלה מהסכך פשר ויש תורת סכך פסול עינים והיו כמו ששוכבין ברוחב כו' ע"כ שומר נפשו ירחק מכוונו זו וכפרטות עפ"י הרוב דופן הרחב הנתון על לכו למעלה מן הסכך עושה לזה מרובה ע"ס ועתה אין עושין לזהות האלו לזרים כחל"ט רק לזרים ללד הדפנות ופותחין דלתת לגמרי כהעמוד בשום ע"ס וזוהי חכמה גור' ע"ס שכתב חמ"ג לענין עומדה חשב כסתום כיון שהקנים דקים לכל היותר חצי סלע מ"מ לגבי סוכה ירדן גדול כללית מרובה מתחתה וכמו בסוכה תחת האלן וסבבה זו אין לה כל ולענין אם מותר להניח הסכך כשר על השכבה ממש אם חיבור השכבה לדווא"ר ולפעמים שם שוכן אין מקבלת עומדה כיון המחזיר לקדקד כו' ואם פירכו בשכבה ע"ג הסכך בלילה לגבי הסכך וכמאן דליתא דמי כי ע"ס ושיין בש"ח בית יצירה סי' י"א בספירה העשירה תחת כריגי כדול ע"ז ועיין בש"ח ארבעה טורי אכן סי' י"ד שהביא להגאון פ"ח י"א דעטות כחדשים מקורים עם מוזהר ובסוכות פותחים הקירוי ומסבכים צניפים והמוזהר קבועה דלתת ואחר הסוכות חוזרים ומקריין בקירויים והמוזהר כדקדקו קאי ובתב פ"ח נבא' ד"ס בזה משום תולמ' וצריך ליתק המוזהר ולקבוע אותה מחדש ולכרך עליו כו' והגאון מוה"א י"ל בעל המחבר הביא לו שאין בזה משום תולמ' שגשגה תחלה פהכבר ורואים מצי' ט"ו ומדכרי הבגד והאחרונים כשי' זה אך באמת ח"ל לזה דמוכת לדוכר שבימי החג פטורה. ולע"ז פטור שמעולם לא ינחה מידו חיוג מוזהר ח"ך בזה מאחר שהוא דירת קבע כל השנה ע"ס וי"ל לפע"ד כמ"ס דכל הפוסקים רבושו בנקדשה חזן ג' ח"ך שלא נבאר מחובר כלל שפאית לא כן דעת הט"ו וסא"ל הביא ש"כ ה"ל ומה"א שאין לפסול ע"ס אך דמ"מ יש לסמוך על מ"ס דגם בזה גופא לא נפטרם והדולה ללא ידו הפ"ח אחר חל"ה יעול המוזהר ויחזיר ויקבענה בלא ברכה ומכ"ס אם יודמן לו לקבוע מוזהר אחרת שיכרך עלי' ומזמין לפטור את זו כוללע"ד :

משנה ברורה

הדר של כל השנה שר בו תמול ובסוכה מחיר הגג אפי' צסוכות פטורה דבשבעה ימים לאו קצת מקרי. ומו' שיש לו שני חדשים זה לפניו מזה אם הולך לסוכה פתח הסוכה לר"ך מוזהר משום חדרו ואם הולך לסוכה לחדרו בענין שהפתח הוא מחדר הסוכה י"ל שחייב הוא במוזהר בפתח בסוכה הפתוח לר"ה ודמונה דהיו כבית שער :

(א) לר"ך לישב וכו'. הקדים בזה כדי לידע הטעם בזה תחת המטה דלא יא' (א) שאין יזן כלל הסוכה אלא כלל אוהל : (ב) הישן וכו'. דעיקר ישיבת הסוכה הוא (ב) אכילה שחיה ושינה : (ג) גבוהה י' טפחים. מן הארץ עד (ג) תחתית המטה גבוהה י"ט : (ד) שיש תחת המטה חלור י"ט שחייב כחולל במסכך בין הסוכה : (ד) ואפילו דפנות המטה קצרים מאוד שאין להם אפילו רוחב טפח מ"מ שם אוהל עליה : (ד) תחת הכילה. הם פדיונים הפדיונים צניבות המטה על ארבעה קונדריסין (ה) והמטה באמצע : (ה) אם אינה גבוהה עשרה טפחים וכו'. אינו חייב אוהל בפני עצמו. והעשרה טפחים (ו) מודדין מארעא אפי"ס שאין י"ט מן המטה ולמעלה : (ו) או שאין לה גג רוחב טפח. עיין במ"א דלפי' באופן זה אם

(לא) אפילו לדעת המחמירין הג"ל כיון שנעשה מתחלה בהכשר דהיינו שפתח הגג קודם שסיכך דלף שבעה שחיה סגורה מקרי הסוכה פסולה וכמו שכתב הרמ"א ביוק' דבריו מ"מ אין זה בכלל תשעה ולא מן העשירי כדור דמוה כאלו פירס עליה סדין וחוור וטולה : (ב) לזרים וכו'. דהוי כפתח. ובאין להם ליר שרי (לכ) ע"י עכו"ם. ואם היה כל השנה קבועין במסמרים שפתיחתן אסור מן התורה ובכח לפתח עד כניסת יו"ט אם שרי לפתח ע"י עכו"ם באין לו סוכה אחרת בליל יו"ט ראשון משום שבת במקום מליה וכן אם מותר לומר לנכרי שיסכך לו סוכה ביו"ט באין לו אחרת מסתפק הפמ"ג וסיים וברור היתר חלילה לו וז"ע בכל זה עכ"ל ועיין בבבב"ר יוקב אפי"ס בזה ואם הוא עדיין בין השמשות נראה דבדולאי יש להקל בזה ע"י עכו"ם : (בא) שלא יבד. דהוי כיושב בסוכה שבבבית הוך הבית [הגר"א]. וצריך לזכור (לג) שיהיו הנגות נפתחים היטב לעמוד בסוכה בשבוע עם הדפנות ולא יהיו מוטין קלת על הסכך שאם יהיו מוטין קלת ח"ך שלא יהיה שיעור גדול שתפסל הסוכה מחמת זה מ"מ יהיה חלילה לזכור שיש במקום בזה סגנון משופש ומוטע על הסכך. כתב הפמ"ג כמ"ס תרומ' דמוזהר סוכה פטור ומשמע

שער הציור

(א) חתומים : (לכ) פמ"ג ושי"א משום דהוי שבת במקום מלא : (לג) משה אפרים : (ח) רש"י ור"ן בשם הר"ם ושיין שכתב דלהרי"ף והר"ם דהטעם הוא משום דמוה לסוכה תחת סוכה הוא מן התורה ולעולם הכו"ס הוא מדרבנן והפמ"ג מפקפק דאפשר דגם לר"ף ורמ"ם הוא רק מדרבנן : (ב) רש"י : (ג) הא לא ח"ה ח"ה דהמטה בכללה גבוהה י"ט כשר לזאת אם י"ח [פמ"ג ובכורי] יעקב ונראה שטעמו מהא דקרי' בסמ"ח בית שאין חובו פשה וקוביו מעלינו לעשרה חובו הוא כרצונות ע"ס : (ד) כמ"ס מהר"א ותפשי' ומאח"י שמוקד הוה הוה מן הנמכרים פ"ה מהלכות סוכה הלפ"ס כ"ג ע"ה שם וכן המעמיד ארבע קונדריסין פירס סדין עליהן וכו' : (ה) בכורי יעקב וכמאמר בסמ"ח שט"ו : (ו) כהר"ז ובכורי יעקב וכן מסיק פמ"ג א' ופתחת הבקל לדינה ודברי המ"א כפי מה שנהלה לכאורה כפשוטו על הנקליטין הבינו עליו כל האחרונים מנאמ"א מפורשת בפס"ו וגם מה שהביא לזכר פ"ה מהתוספות אינה רחיה כל וע"כ כתב הבכורי יעקב דבגמ' המעתיק הוא ודברי המ"א שייך בפ"ג לגבי מטה ולא על נקליטין : ופסקר

נג רחב טפח יצא : ג' (ז) 'העצים (ח) היוצאים מארבע ראשי המטה אסור לפרום עליהן סדין * ולישן תחתיו (ח) אפילו אם אינם גבוהים ' אבל אם אחד יוצא באמצע המטה בראשה והשני במרגלותיה כנגדו ונותנים כלונסות (פי' עלים ארוכים כעין קנה של רומח) מזה לזה מותר לפרוס סדין עליו ולישן תחתיו משום דאין לה גג רחב טפח למעלה ' והוא שלא יהיו גבוהים (ב) ' טפחים * 'יוש מבשירין אפי' בגבוהים 'ט' : ד' (ט) 'פרס סדין תחת הסכך לנוי הוא בתוך ד"ט לגג (י) כשרה (יא) ואם הוא רחוק ד"ט מן הגג (יב) פסילה (יג) * 'ואם אינו לנוי (יד) אע"פ כד הוגה הכי"ס ורמ"ם ורמ"ם ורמ"ם

באר היטב

נג חפילו אין גבוהין יו"ד טפחים אין ישינים תחתיו ועל"י ט"ו נה' שהקשה על מה שאמרו בגמרא דף י"א שתי נקליטין דקביעי אי קביעי ליהוי כקניטות וכו' אמאי לא אמר דנקליטין וקניטות שוין לגמרי קביעות ומוסר הכי וכו' ע"ש. ויהא קובית התום' שם ע"ש ובמהרש"ל ודו"ק : (ב) עשרה. והכי י"ט מארעא מחשיבין אע"פ שאין י"ט

ביאור הלכה

* ולישן תחתיו וכו'. שוין כמ"כ דהוא קניטות הנכר במשנה דף י"ד ודע דאף שכתבנו כלל דבר זה במחלת הדף עם פ"ס ע"ס סדין מ"מ איכה נפקותא צוידן דהתם פוסל הסוכה והכא אינו פוסל הלא דאסור לישן תחתיו כדאיתא בגמרא פסל דלגיוי האלה' : * ויש משגיחים אפילו בגבוהים עשרה טפחים. שוין כמ"כ שהמה של העור כסמך כזה להחזיר ולא זכר שם לדעת הרא"ש כבר כמו להר"ף ונעין זה כתב בסה"א' אכן ראיתי הרבה אחרונים שייסבו קוביא זו (שוין בזהר ב"ט ונעין' וכתבו משם ונעמן המור) והעור כוונת דאף מדברי רי"ף אין שט ראובן להקל ואל דהתם נקליטין להקל במשם דהתם נקליטין אין בגמרא עשרה ונאמרו כדכריסם כתב ג"כ הרע"ב' 'בחדשו ואל ואסר שביטו אלפי שלל פירש כלום נקליטין והכא מבטלים כפסח' אפי' סתם נקליטין אינן גבוהין עשרה ולפיכך כעל המאמר כדרי"ף שחמיר' דלא גמס עשרה כדאמרן עכ"ל וגם דעת בעל המאמר כדרי"ף שחמיר' נקליטין בגבוהין עשרה ולפיכך אין לנו מדברי המחבר שסתם כדרי"ף ראשונה ודעתה השניה כתבה רק כשם י"א משום דעת שם בסוכין' שדעת הכי"ף להקל בזה. וכ"כ הכדורי יעקב דנקטין ב"ט להחמיר : * ואם אינו לנוי וכו'. זה הלאו איתא ג"כ בעור והוא עובד מן דברי הרא"ש ע"ש ור"ל דלא דוקא מפני כגוד פסול דאפילו שלל דלאי הכר כל שאינו לנוי פסול דלא בעיל לגבי סוכה ועיין בביאור הגר"א' עמנו כוס חס פירס הסדין כדי לגמור דהוא לורך הכגד פסול ואל' דלג"ו סותר העור ח"ע דכסין זה פסק דלורך הכגד פסול וכסוף סימן תרכ"ט מוכח דס"ל דלורך הכגד שרי כמו שכתב הר"ם שם ועל הכו"ש עמנו אף דהוא העתיק ג"כ כסוף סימן תרכ"ט לבין העור וכוננו טודא להקל אף בשעת אכילה וכמו שהוכחנו שם לא קשה לי דאפשר דדגרי"ו שם לא קאי רק לדברי סו"א שהביא מתחלה דהוא טעות ר"ח ולדידן ודאי שרי לורך הכגד כמו שכתב האחרונים ולא לדעת הראשונה הנכר שם בתחלה אלא העור דלא זכר שם רק דעה זו בלבד קשה [ומלאתי בדברי הכ"ח בסיון שזו שכתב וז"ל וע"ל סוף סימן תרכ"ט דס"ל לרבינו דלאו דוקא לנוי אלא ה"ה נמי כשהניח לורך האדם להגן עליו או לשאר לורך דין וי"ס לו עכ"ל ומוכח מנייה דמ"כ העור ואם אינו לנוי סינו של סיתה לורך כלל דהו פסול מדאיתא אלא לורך הכגד ה"ל דברי וכו' כדאיתא כסוף סימן תרכ"ט ע"ש אלא לפי דברי הגר"א [ע"ל ואלו"י ל' בדוחק לפי מה שכתב הגר"א דהמחבר בסיון תרכ"ט ס"א שכתב דכ"ל לא שאני לו בין שהלך קדם ובין שהכנס קדמה סתם כדעת הראשונה ודלא

משנה ברורה

(ז) אם יש בפתות מג"ע סמוך לגג רוחב טפח דהיינו לאחר שירדה מן הכלונס מכאן ומכאן ונתרחבו טפח אין שם מן טפח זה עד הכלונס ג"ע אסור לישן תחתיו לפי שכל פתות מן ג"ט הוא כלבוד וכלאו יש בנגה רוחב טפח וע"ז שוב נקרא בשם אוהל וגמלא אוהל מפסיק צוידן לסכך. עוד כתבו שם אחרונה דאפילו אם אין לה גג רוחב טפח אינו מותר רק כשהסדינים מגיעים לארץ (ח) דלא שם אויר הפסק ביום לאחר אפילו רק כשיעור טפח אסור : (ז) העלים היוצאים וכו'. זהו מקרי במשנה קניטות והוא קבוע מאד ע"כ פוסל אף בפתות. מעשרה טפחים ומש"כ אה"כ אכל אם אחד יוצא וכו' זהו נקרא נקליטין. ושלשה דינים (ט) יש כאן. כילה וקניטות ונקליטין כילה דלא קביעא לא מיתסרף אלא בתרתי לריעותא שיש לה גג וגבוה עשרה. וקניטות דקביעא מיתסרף אף שאינו גבוה עשרה כיון שעכ"פ יש לה גג [ועיין בפמ"ג שאלדד דהוא מן התורה] ונקליטין אף דלא קביעא כ"כ כקניטות מ"מ קביעי יותר מכילה לכך מיתסרף ג"כ (י) עכ"ס מדרבנן בחדא לריעותא דהיינו כשגבוהים עשרה אע"פ שאין לה גג וזהו לדעת הראשונה ודעת שניה ס"ל דאפילו מדרבנן לא אסרי ביה שאין לה גג דהואל משיבט לא מקרי אוהל כלל : (ח) אפילו אם אינם גבוהים עשרה. היינו (יא) מן המטה ולמעלה והטעם שהחמירו בזה משום דקביעי בחוץ כמ"כ (יב) ואע"ב דמטה ג"כ קבוע מ"מ אינה עשויה לישן תחתיה אלא על גבה לכך לא חשיבה אהל להפסיק כ"א כשגבוה עשרה : (ט) פירס סדין וכו'. וה"ה (יג) אם עיטרה בשאר מינים שאין מסככין בהם כגון שחלה תחת הסכך כולו מיני אוכלים וכלים נאים כדי לנאותה : (י) כשרה. דבעלים הם לגבי הסכך ומותר אפי' לישב תחתיה : (יא) ואם הוא רחוק ד"ט וכו'. דכיון שרהוקין אפי' ד"ט מן הסכך חשיבו באפי' נפשיהו ולא בעלי גבי סיכוך (יד) וגמלא שאינו יושב ב' כלל סוכה אלא כלל גויי סוכה (טו) ואפילו אם חותן העוין חתן מרובה מילתן ג"כ אסור (טז) ויש שמקליטין כשהיה חתן מרובה מילתן : (יב) פסולה. היינו (יז) כשיש בה שיעור ד' טפחים דהוא כשאר סכך פסול שיעורו הוא בזה כדלקמן בס' תרל"ב ואם הוא באמצע פוסל כל הסוכה מטעם זה כמבואר שם : (יג) ואם אינו לנוי וכו'. שוין כמ"כ : (יד) אע"פ שהוא בתוך ארבעה טפחים.

שער הציון

(ז) ובספר חמד משה מפקק עם עיקר דין זה בעניינו : (ח) הטעם דלא נעשה האויר לורך לצוד ונעשה מחילה טפח ומחילה נעשה ככילם כגד וכו' אוהל אכל כשמנישין לורך כשיטע או חשיבין כל הטיפות כמחילה ואין כאן גג כלל [ח"י רע"א ובכורי יעקב] : (ט) גמרא : (י) פמ"ג ובגמרא' ומקורם מן התוס' ד"ה ובלבד : (יא) גמרא ולא דמי לטלה דמורדן העשרה טפחים מארעא דהתם אין העלים קטעים כמטה וכמו שכתבנו שם [אחרונים] : (יב) ר"ן וריטב"א וקובית הע"ז יישובו האחרונים בפשיטות : (יג) גמרא : (יד) רמב"ם : (טו) כר"ן וריטב"א' ורמ"ם מחמירין לבין קדמ"ס : (טז) כר"ן בשם הרא"ש : (יז) אחרונים : (יח) כן משמע מחמירין הפוסקים וכ"כ הפמ"ג א"ת"כ מלאתי במלואות וברמזים ש"כ כדאיתא :

שהוא בתוך ד"ט פסולה (טו) (ויש לזכור שלא לתלות שום (ג) כיו סוכה רק בפחות מוד' (לסוכה) (מהרי"ל) :

תרבה דיני סוכה תחת סוכה. ובו ג' סעיפים :

א *סוכה שתחת סוכה * העליונה כשרה (א) והתחתונה פסולה * יזה"מ (ב) שיכולה התחתונה לקבל כרים וכסתות של עליונה (ג) ואפי' ע"י הדחק (ד) יזיש ביניהם י' מפתחים אבל אם אין ביניהם י"ט או שיש ביניהם י"ט אבל אינה יכולה לקבל כרים וכסתות של עליונה אפי' ע"י הדחק (ה) והתחתונה כשרה אם היא מסוככת (ו) כהלכתה (ז) (ח) אפילו (ח) אם העליונה למעלה מכ' הואם אינה מסוככת כהלכתה (ט) ומתכשרה ע"י סכך העליונה צריך שלא יהיה סכך העליונה

באר היטב

מן המטה לכילה. מ"א : (ג) נוי. אפי' אינו רחב ד"ט. מ"א : (ה) אפילו וכו'. משמע אעפ"י שהעליונה ג"כ צלחה מרובה מחמתה.

משנה ברורה

ד' איירי דרישא : (טו) ויש לזכור וכו'. ר"ל אף דמדינא אין לאסור רק צרוח ד"ט וכנ"ל (יט) מ"מ יש לזכור לכתחילה אפילו אינו רחב ד' טפחים שיש לחוש שמה יעשה נוי הרבה עד שיהא בן שיעור זה וישב תחתיו (כ) ולפ"ז אין לתלות פירות או כלים וכדומה דבר שפסול לסכך בהן אפילו לנוי אלא בתוך ד"ט לסכך. ומ"מ לענין תליית (כא) מנורות בסוכה נגד השלחן א"ל להחמיר שיהיו בתוך ד"ט ואדרבה יותר טוב ונכון להרחיק מן הסכך כל מה שיוכל :

(א) והתחתונה פסולה. דכתיב בסוכות חסר וי"ו בין כ"ף למי"ו לשון יהוד וכו' הוא יושב תחת שני סככין : (ב) שיכולה התחתונה לקבל וכו'. ר"ל שחוקה לקבל הכרים וכסתות שאדם מניחן (ה) כדי לישן עליהן (ז) ואדם יושב שם ואוכל סעודתו או היא נקראת בשם סוכה וממילא מופסל התחתונה משום סוכה תחת סוכה : (ג) ואפילו ע"י הדחק. ר"ל שהגג של תחתונה שהיא קרקעיתא העליונה (ג) מתנגעתה בשפתותיהן שם : (ד) ויש ביניהם י"ט. היינו בין סככה של העליונה לקרקעיתא (ד) דזהו שיעור הפחות בכל סוכה להכשירה ועי"ז נוכל לקרוא הסוכה שתחתיה בשם סוכה תחת סוכה : (ה) התחתונה כשרה. אבל העליונה (ה) פסולה דלא חזיא אפילו לדירת עראי : (ו) כהלכתה. דהיינו שיהיה צלחה מרובה מחמתה : (ז) אפילו וכו'. ואפילו (ו) אם העליונה היתה ג"כ צלחה מרובה מחמתה לא מקרי סוכה תחת סוכה כיון שהעליונה אין לה הכשר סוכה [ואם העליונה חמתה מרובה מלייתה (ז) אז אפילו התחתונה יכולה לקבל כרים וכסתות של עליונה התחתונה כשרה דסכך של עליונה כחאן ליתא דמיא] : (ח) אם העליונה למעלה מכ'. ולא אמרינן מה שנגד סכך הפסול נחשב כאלו אינו (ח) כיון שצ"ע אין הסכך הזה סכך פסול אלא שהוא למעלה מעשרים לא מיקרי סכך פסול לפסול כנגדו : (ט) ומתכשרת ע"י סכך

הראשונים אבל האחרונים כמעט העתיקו כל הפרטים :

ביאור הלכה

כשיטת ר"ת והנה זה הלשון כתב ג"כ העור שם ע"ש ולפ"ז נראה דהעור בסיומן תרכ"ז חול לפי מה שהעתיק לדעת בסיומן תרכ"ז דלא כשיטת ר"ת שאין שום יתרון כמה שהסוכה קדמה כיון שהסדיון היתה צלחה מרובה מחמתה ולפ"ז להגן מפני החמה והענין אסור וס"ל דה"ל מפני אורח הכבוד ג"כ אסור וכאן שהעתיק בפנים שיטת ר"ת סיים דמפני הכבוד ג"כ שרי. ועל עיקר הענין מפני מה בסיומן תרכ"ז העתיק לדעת דלא כשיטת ר"ת וכאן שהעתיק שיטת ר"ת כגד תמה סכ"י. ושני בש"מ ובהנחות מהר"ח :

* העליונה והתחתונה פסולה. מיידי כשהעליונה הוא תוך עשרים. ודאיתו מי משתתק לרבה דס"ל טעם פסול סוכה שלמעלה מעשרים הוא משום דדירת עראי בעינן דוקא ולמעלה מעשרים אין יכול לשנותה עראי בעינינו אי מותר לבנותה תוך כ' מנגה של תחתונה אצרי שהיא גבוה יותר מעשרים מן הארץ ולע"ז פשוט דשרי דהא איתא בגמרא ופוסקים דיוכל לבנות הסוכה אפילו במחיצות של ברזל דסוף קצוץ אלא דליתא התורה שינוה הסוכה בגובה באופן שתהיה יכולה להתיקם ע"י מחיצות עראי וביעורו חכמים שהוא רק עד עשרים אמה וז"ל בענינינו כפי הסוכה העליונה שהיא פתוחה מעשרים ובה הוא דואר לקיים מצות סוכה יכולה להתיקם ע"י דפנות עראי דהיינו מנגה של תחתונה ולמעלה עד סככה ה"ה יכול לבנות עראי וכן מוכח מספר בכורי יעקב שסובר כן לדעת אף לא ביאר עמו : (*) וה"מ שיכולה יכו'. דגמרא איתא שד' בזה חילוקים והכלל דלעולם אינו פוסל מעטס סוכה שיהיה סוכה אלא סכך שילתו מרובה מחמתו אבל חמתו מרובה מלייתה לא מקרי סכך לפסול מעטס סכ"ס ולכן כשהתחתונה חמתה מרובה ועליונה צלחה מרובה וקיימא בתוך עשרים מהאריך שיהיה כשרים וכשהעליונה צלחה מרובה וקיימא עליה למעלה מעשרים מסכך התחתונה שיהיה פסולין וכשהתחתונה צלחה מרובה ועליונה חמתה מרובה וקיימא בתוך עשרים [לכ"ז קאי זה על עליונה ולשיטת ר"ת והשי"ע דפסק כוותיה קאי זה רק על התחתונה] התחתונה כשרה והעליונה פסולה וכשהתחתונה צלחה מרובה וכן העליונה וקיימא בתוך עשרים מהסכך של התחתונה עליונה כשרה ותחתונה פסולה וכל אלו הם הלכות פסוקות בגמרא ולא ידעתי למה ששיעורו הפוסקים עכ"ד הבכורי יעקב וכוונתו על

שער הצינון

(יט) מ"א וט"ו ופ"א : (כ) פת"ג בביאור דברי הרמ"א : (כא) כ"ז כשיטת דליון רש"י להחמיר בזה עיין בח"מ סימן תי"ח סעיף ג' וד'. ולא מן דין י' פוסקים שסוברין דליון להחמיר בדעת דמהרי"ל רק בלא צלחה מרובה מחמתה וכו' שכתבו בפנים בספ"א והנה דאם יש שיעור ד"ט כדל"ה נטון לתפוס כדעת המחמירים שם עכ"ל בזה דהוא חומרא בעלמא יש להקל בזה וסבירא זו הוצא בא"י בשם המטה משה ומפני זה ג"כ יש להקל בתליות המנורות כמו שכ' הח"א וגם דענין מנורות אין גריל לתלותן רק נגד השלחן ואין שייך בזה שמה יבד תחתן : (ה) רש"י : (ב) ב"י : (ג) רמב"ם בס' סמנים : (ד) ואין כ"מ בין אם הוא בתוך כ' מקרקע שלם או למעלה מעשרים מקרקע שלם אף דהוא פסול מ"מ מקרי תחתונה סוכה תחת סוכה דכיון שהיא למעלה מעשרים ומקרי סוכה קבוע בודאי יש על התחתונה שם סוכה תחת סוכה (ריעב"א בחידושו) : (ה) כ"מ ודע דה"ה אם סוכה העליונה אין לה רק סכך בני דפנות [קנון שני] ד' קונדסין על גג סוכה התחתונה וס"ך על גגן] או שאין דפנותיה ו' על' י' רוחב שיעור הכשר סוכה מתכשרה התחתונה דכל זמן שאין רח"ו עניין לסוכה אלו סוכה תחת סוכה הוא [פ"מ] ואף דמסתפק שם ק"ת בבכורי יעקב מסיק להקל : (ו) ט"ו ופשוט : (ז) מ"א : (ח) מ"א וט"ו ופ"א אין לאמוד מנחן אם העליונה אינה עשויה ללל בענין דפסול משום תעשה ולא מן העשוי [והיא חמתה מרובה מלייתה] דג"כ יושב קתנתה מעטס דהסכך בעצמו אינו פסול דתולת"ה גרע עמי מפסול דלמעלה מעשרים [אבות רש"א] :

גבוה מן הארץ למעלה מכ' אמה : ב' העושה סוכתו (י) בראש העגלה (יא) או בראש הספינה (יב) אם אינה יכולה לעמוד ברוח מצויה פסולה אבל אם יכולה לעמוד ברוח מצויה דיבשה (יג) 'אפילו אם אינה יכולה לעמוד ברוח מצויה דים (כ) (יד) כשרה : ג' העושה (טו) בראש הגמל או (טז) בראש (ג) האילן כשרה (יז) ואין (ד) עולין לה (יח) ב"ט (יט) מקצתה על האילן ומקצתה בדבר אחר אם הוא בענין שאם ינטל האילן תשאר היא עומדת ולא תפול (כ) עולין לה ב"ט ואם לאו (כא) אין עולין לה ב"ט :

תרכ"ט ממה צריך להיות הסכך. ובו י"ט סעיפים :

א דבר שמסככין בו (א) "צריך שיהיה * צומח מן הארץ. ותלוש (ב) ואינו מקבל טומאה בא"ל דבר שאינו צומח מן הארץ (ג) אע"פ שגידולו מן הארץ ואינו מקבל טומאה יכנון עורות של בחמה שלא נעבדו שאינם מקבלים טומאה או (ד) מיני מתכות אין מסככין בהם. (וכן אין מסככין

באר הטיב

ר"ן מ"א : (ד) עולין. ואם עבר ועלה יא' ידי הוצתו. ואם הסוכה על הארץ והקנים של הסכך נסמכים על האילן שרי ולא גורמין שמה יניח על הסכך. מ"א ע"ש :

ביאור הלכה

* צומח מן הארץ ותלוש ואינו מקבל טומאה. ע"ן מ"ז דכל זמן דרשין מקבלי סכך דאורייתא יניחו ולעיונא דהיינו דבר שאינו צומח מארץ או מחובר או דבר שראוי לקבל טומאה מן החומר פסול מדאורייתא אכן דבר שראוי לקבל טומאה מדברגן פסול רק מדברגן וע"כ אם אין לו לסכך רק בדבר זה יש לומר דיספק נז' ולא

הגגלים [ח"א]. אכן צריך שיקשרנה שם בהווק שחיה יולתה מרובה מחמתה (יב) מקום נבנה של ספינה והוא גבוה מאוד והרוח שולעת את ועוקרתה : (יב) אם אינה יכולה וכו'. ר"ל שלא קשרה בחוץ כלל שחיה רוח שיכוח יעקרה פסולה (יג) דאפילו דירת ערבי לא הויה : (יב) אפילו אם אינה יכולה לעמוד וכו'. דרום מזרח דים הוא כרוח שאינה מצויה דיבשה : (יד) כשרה. דעכ"פ מכלל דירת ערבי (יד) לא נפקא. ואפילו (טו) בשעה שהולכת על הים : (טו) בראש הגמל. היינו שעשה שם הדפנות בין חטירותיה (טו) וסוכך על גבן : (טז) בראש האילן. תיקן מושבו (יז) בראשו ועשה שם מחילות וסכך : (יז) ואין עולין לה. מפני שאסור להשתמש ביו"ט כבש"ט ובמחומר כמ"ס ריש סימן ש"ו. ואפילו אם הסוכה היא על הארץ אלא שהקנים של הסכך מסוככין על האילן (יח) אסור לעלות לה בשבת ויו"ט גזירה שמה שיחמש בהסכך שנים שם מפניו או יתלה בו שום דבר ונמצא רשע משם על ידי האילן (יט) ואפשר דדוקא בימים הראשונים שהיו רגילים להשתמש בסכך להניח ולתלות שם חפציהם אבל עכשיו שאין רגילים בכך אין חוששין לכך ויותר לעלות לתוכה אף בשבת ויו"ט (כ) ומ"מ לכתחלה אין לסמוך את הסכך על האילן שאין מעמידין את הסכך לכתחלה אלא בדבר הראוי לסוכך כמ"ס בסיון תרכ"ט ע"ש העטס. ואם נעץ קונדסין באילן וסמך הסכך עליהן (כא) שרי אף לכתחלה : (יח) ביו"ט. ואם עבר ועלה ביו"ט (כב) יא' ידי חובתו ועיין בפמ"ג שמוססא אם אין לו ביו"ט רק סוכה ע"ג בהמה או אילן אם מותר לו לכתחלה לעלות ע"ה ובכזורי עקב מסיק דאסור דחכמים (כג) פסורו ע"ש : (יט) מקצתה על האילן ומקצתה בדבר אחר. היינו שעשה מקצת קרקעית סוכתו ומקצת קרקעית מקצת דפנותיה על דבר אחר (כד) היא עומדת על הדבר אחר ולא תפול וכו' : (כ) עולין לה ביו"ט. היינו בסולם שלא על דרך האילן : (כא) אין עולין לה ביו"ט. דכיון שסמיכתה על האילן נמצא כשנכנס לתוכה משתמש באילן :

(א) צריך שיהיה וכו'. דכתוב חג הסוכות תעשה וגו' באספק מנגרין ומיקבד ודרשין שיעשה הסוכות ממה שמאסף מפסילת גורן ויקבד דהיינו קשין ואשכולות (א) ריקנין הלכך אין מסככין אלא בדבר שצומח מן הארץ והוא עכשיו תלוש ואינו מקבל טומאה דומיא דפסולת גורן ויקבד שיש בהם כל הדברים הללו : (ב) ואינו מקבל טומאה. פי' שאינו ראוי לקבל טומאה : (ג) אע"פ שגידולו מן הארץ. כלומר שמתנדל על הארץ ולשון מן לאו דוקא : (ד) מיני מתכות. כגון חתיכות מתכות שלא נעשו מהם שום כלים שעדיין אינם מקבלין טומאה ואף דיסודס ג"כ מן הארץ וה"ה עפר מומם אפ"ה אין מסככין בהם דבעינן דוקא שיהיו צומחין מן הקרקע ולא קרקע

שער הציזין

(ט) וזוין זה שם המחבר קאי בכל גווני דהיינו בין שהסוכה עליונה היתה גבוה י"ט והיתה ראויה לקבל כרים וכסתות וזין שלא היתה גבוה י"ט ואינה יכולה לקבל ר"ל כי מוכח מכ"י : (י) גמרא : (יא) והנה הפמ"ג יא' לידן בדבר החסד דדוקא בשעה ששומרת ולא בשעה שהולכת עם הסוסים ואינו פסול דאורייתא בכך אבל הכזורי יקבד השב ע"ש ועדיין נכונים : (יב) רש"י : (יג) שם : (יד) גמרא : (טו) וא"ל וכו' : (טו) לאפוקי אם ראשי הקנים של הסכך יסמכים על ראש הגמל דפסול אף בדיעבד לפי שאין לה קבע שהרי הגמל יק' מלאן ויפול וכמ"ס מ"א וכו' : (יז) רש"י : (יח) מ"א בשם הרא"ש [בסק"ד] ד"ה ואין עולין ל"ל אין עולין והוא קאי על סוף הסימן כן מוכח להענין : (יט) מ"א ועיין במת"ש : (כ) מ"א בשם הרא"ש ומכ"ל לכתחלה שכן הוא דעת המ"א לקמן בסיון תשכ"ט דדיעבד אין מעכב : (כא) ר"ן : (כב) רש"י וכו' וכו' ועיין בפמ"ג : (כג) דדבר שהוא כבוא"ה י"ב כח ביד החמס לעקור ע"ש : (כד) ע"ן בשבת דף ק"ג ע"ב דמשמע שם דאם סמך הסכך על האילן אף אם היה האילן רק דופן רביעי (שכלל הוא י"ב) ג"כ הסוכה יכולה לעמוד אפ"ה פסול והמשה חייב בגזאוא פרסכנא דוקא ואפילו לפי מה שזכרנו בסמך הסכך על הדפנות מ"מ הא קרקעית הסוכה נסמך על כ"ה ונמצא הוא משתמש באילן ואפילו אם יומא דזה מקרי לזדיין הא מסקינן שם דלזדיין אסורין סוף דבר למסקנא שם בשבת לכאורה אין תלי כלל בא"ל יעטל ויכולה לעמוד וכו' : (א) לאפוקי בשם כהם ענינים וכלקמן בס"י :

הלכות סוכה סימן תרנב

פמ 177 באר הגוה

ס' פ' א' א' א'
ב' ז' י' י'
כ' ז' י' י'
כ' ז' י' י'

ראויה לשכיבה (טו) אם היא קטנה (טז) סתמא * עומדת לשכיבה ומקבלת מומאה ואין מסבכין בה אא"ב עשאה (ס) לסיכוך. הגם (יז) דהיינו שרוב בני ארותם טעיר עושין אותם לסיכוך (הר"ם פ"ק דסוכה) ואם היא גדולה סתמא עומדת לסיכוך ומסבכין בה (יח) אא"ב עשאה לשכיבה (דהיינו (ו) שמנהג המקום לשכב עליה) וזה"מ שאין לה שפה אבר אם יש לה שפה (יט) בענין שראויה לקבל (כ) באפילו אם נישל שפתה אין מסבכין בה : הגם במקום שנהגו לקבוע מחללות (ז) בגגין ועין תקרה (כא) אין מסבכין בהם : (כל זו) : ז' (כב) יש להסתפק אם מותר להניח

באר היטב

מטמאין כנגעים אם נידק וניפץ אין מסבכין בהם כ"ה ועמ"ל : ומקום כנגעים ידוע לכ"ע מותר לסכך : כנה"ג : (ז) בגגין. ר"ל אפי' גדולות שאין עומדין לשכיבה מ"מ אין מסבכין בהם משום

ביאור הלכה

יבדק [פמ"ג] : * עומדת לשכיבה. עין במ"ל דמקומות הללו חס מחלל (היינו בין גדולה ובין קטנה) לשכיבה ולכ"ל אפילו עשין כפיכא לסיכוך מ"מ פסולין מדרבנן משמע פסק הר"ם דמי יודע אם נמשך לשם סכך ואסורין מפני מראית העין. וחדשים מקריב ב"ז שנתחיל במדינותינו לסכך במחללות של ערכה אשר לא שיערו אבותינו ואותם מחללות מסתמא הם עומדים לשכב ולישב עליהם בעגלות וא"כ גם כן פסול מפני מראית העין אפילו עשין סכך ולכן כל שומר גפשו ירחק מזה ובפרט אם אותו מחללות כבר נשתמשו בהם ריגלה אפילו לא לשכיבה ושיבה רק לקבל פסולים מדאורייתא וכו' עכ"ל. הבבלי ועקב חזנם בספר בית מדרש כתב בשעריו ג"כ מאל עין ההגה שמסבכים בענפי ערבות גידולים קרין אותן בלעד קשרין ואתן הקשרים בלחמ רוב תיקונים וגדילותם היינו להניח תוך העגלות ואילו אף אותן מסבכין בהם היו ג"כ תחללים באופן שיהיה שייך לומר עליהם סתמין להניח תוך העגלות וכו' וא"כ לדעת הר"ם לא יושל אפילו אם העשוי היה ב"ז דגם לשם סיכוך חזנם רואה אני שאלו הקשרים שאין להם שום בית קיבול אלא פשוטים אינם נעשים כלל להניחם תוך העגלות דהעשויים לעגלות י"ש להם תוך ועשויים עם שלמים ואחרים ואילו שאינם אלא ז' אחד פסוט אף אלו היו נעשים להניחם מן הזד תוך פגלות אינם אלא למחיה להפסיק שלא יושל דבר מן ז' העגלה שאינם מקבלים שום עומאה וכו' ובפרט שהם גדולים מה שאין דרכם כלל להניחם תוך עגלות ומכ"ס שיתקנו בפירוש אלא האומן לסכך בהם דכשרים ב"ז שום גמגום עכ"ל

משנה ברורה

שאינה ראויה כ"כ וכן הוא בהדיא בעור : (טו) אם היא קטנה. היינו (כד) כדי שכיבה : (טז) סתמא עומדת לשכיבה ומקבלת עומאה וכו'. ר"ל דכיון דסתמא לשכיבה היא ראויה לקבל עומאה כלשכב בה הוי וכו' וכו' שכן אף מעשה אינה ראויה לסיכוך. אבל הראוי לקבל עומאה אין מסבכין בו וכנ"ל : (יז) דהיינו שרוב וכו'. הגם (כח) אם עשאה בפירוש לסיכוך מהני אפילו במקום שאין מהני מזכור בעיר בזה ולא אתי הרמ"ל לאפקוקי (כו) רק ההיפוך דלם המנהג בעיר לשכיבה לא מהני כמה שהיא עושה לסיכוך או שהיא כפירוש לסיכוך (כז) דמי יודע דבר זה ואתו כ"ע לסוכי בהו. ופעמים שדבר זה מהני (כח) גם להקל דהיינו אם עשאה סתמא או שאינו ידוע לו אם עשאה לסיכוך או לשכיבה ורוב בני העיר עושין אותה לסיכוך תלינן גמס הוא עשה לסיכוך : (יח) אלא א"כ עשאה לשכיבה דהיינו וכו'. אין ר"ל לאפקוקי אם היה המנהג לסיכוך או גם מחשבה לידיה שהשכ לשכיבה לא מהני מידי ומותר לסכך דזה חיוו (כט) דכיון שהשכ לשכיבה הרי ירדה לה תורת עומאה ואסור לסכך אלא אתי לשמועין דלאו דוקא אם עשאה לשכיבה (ל) אלא דה"ל אם מנהג המקום לשכיבה הוי (לא) כאלו עשאה בעצמו לשכיבה. ואם אינו ידוע מנהג המקום לכו"ע (לכ) מותר לסכך בה כ"ו שלא ידעין שעשאה לשכיבה. ודע דמקומות

(לג) הללו כל (לד) מחללת עשויות לשכיבה (לה) וא"כ אפילו הוא עשאה לסיכוך ג"כ אין מסבכין בה : (יט) בענין שראויה לקבל ר"ל כיון שראויה לקבל הרי יש עליה שם כלי ומקבלת עומאה (לו) וה"מ בסתמא או אחרים דכיון שיש לה שפה מוכח דעשית לקבלה וממילא מקבלת עומאה אבל אם דעתו בהדיא לסיכוך אע"פ שיש לה שפה אינה מקבלת עומאה וקיבול זה אינו חסיד כלום כיון שאינה עשויה לקבלה (לז) ויש מאחרונים מסוברין דכיון שיש לה שפה בכל גווני מקבלת עומאה ואין מסבכין בה : (ב) אפילו אם ניטל שפתה. דמיוא דכל שכרי כלים שאין מסבכין בהם מדרבנן וכנ"ל : (בא) אין מסבכין בהם. ר"ל אפילו נעשו לסיכוך שאין מקבלין עומאה גיירה. שמה יסב תחת תקרת הבית עשוי ומחללות של תקרת הבית פסולין מן התורה שלא הוקבעו שם לשם ז' אלא לשם דירה : (בב) יש להסתפק אם מותר וכו'. שם מאחרונים (לח) שמפריש דהספק הוא אם מותר לסכך בסולמות [ומיירי שהסולם הוא רחב ארבעה טפחים. דסכך פסול אינו פוסל באמצע פחות מד"ט כדלקמן בסמין תרל"ב] ומקום הספק הוא מפני שהוא פסוטי כלי עץ שאינו מקבל עומאה אפילו מדרבנן ויש לז' לאיסור כיון דיש נקדים ביריבי הסולם שהסלינות תקועות בהם דמי לבית קיבול (לט) ויש מאחרונים שמפריש דמירי כסולם שאינו רחב דלי היה רחב (מ) בודאי יש לנו להחמיר דדמי לבית קיבול ואין לסכך בו אלא במקום הספק הוא דהלא עכ"ס בכלל מעמיד הוא ואפשר דיש לנו להחמיר דבדב המקבל עומאה שמה יבוא. לסכך בו ואע"ג שמעמידין הסכך על כותל אבנים משום דלא כתיב שסכך בהם וכן העתיקו (מא) כמה אחרונים לדינא דלכתחלה יש לזהר שלא להעמיד הסכך בדבר המקבל עומאה אכן בדועבד או שאין לו שאר דברים ק"ל דמותר להעמיד הסכך בדבר המקבל עומאה כדמוכח בסוף סי' תר"ל : ולכן

שער הציון

(כד) ר"ל חיוו. שהיא קטנה אם נופע ויתר אבל ויתר מזה מקרי גדולה [בסורי יעקב] : (כה) ע"ז וחמ"ד משה : (כו) וזה הרמ"א להעתיק בזה דעת הר"ם ולאפקוקי מדעת ר' ישעיה עינא בהר"ם והעור [בגדי יעב] : (כז) הר"ם : (כח) חמד משה וכו' : (כט) שם וכו' הגר"ע בחיבורו : (ל) ויתר מזה דאפילו אם עשאה בהדיא לסיכוך ג"כ לא מהני דמי יודע עשאה לסיכוך [שם בהר"ם וכו' לביטא וז'] : (לא) עין בחיבורו רע"א שנשאר בקיבוש ולדכיו מיושב : (לב) מ"ל וזה דוקא בקיה מן האומן עשאה סתם אבל בקיה. מחללת שכבר נשתמשו בהן פסולין לסכך אפילו במקום שאין מהני ידוע דספק דאורייתא הוא שמה נשתמשו בהן לשכיבה [בסורי יעקב] : (לג) מ"ל בשם מ"ז ומלאחי דכבריים בעשור : (לד) אפילו גדולות [הגר"ז וכו' משמע בעשור] : (לה) פמ"ג וכו' דהיינו מדרבנן דמי ידע שעשאה לסיכוך ואתי ט"ע לסוכי בהו וכמו שכתב הר"ם ע"ן כפה"ל ארזות מה שיגור כסוים חזיוה מקומות לסכך בענפי ערבות קלועים : (לו) מ"ל בשם רד"ק בח"ד בסמין ל"ז כ"ל והעתיקוהו לדינא גס הכנה"ג וכו' : (לז) לכו' והוא בא"ר : (לח) ט"ז בס"ט וכו' וכו' מ"ל תוך ה"ט דאפילו אם נישל שפתה מותר בהא ש' לחוש שמה יבוא שערות פסולות : (לט) מ"ל : (מ) ומה דהקל בזה"ד מיירי כסולם שנקוב מעבר לעבר וא"כ אינו בית קיבול או שהסלינות תקוע ע"ל ויכתיב ע"ן כתיבאר הגר"א שהסלינות פסולות כזה שאין בו נקדים אינו עומא אפילו מדרבנן : (מא) מ"ל באשקנא והגר"ז ודעת ח"ל ובגדי יעב :

סולם על הגג כדי לסבך (ח) על גביו. הסג (כג) ולכן אין לסבך עליו (כד) ואפי' להניחו על הסבך (ט) להחזיקו אסור וס"ה בכל כלי המקבל טומאה כגון ספסל וכסא (כה) שמקבלין טומאת מדרס. (מהרי"ל): ה' (כו) ילחבר כלונסאות הסוכה במסמרות של ברזל או לקשרם בבלאות (פי' חתיכות של בגדים בלויים) שהם מקבלים טומאה (י) אין קפידא: ז' יכר (כז) מיני אוכלין (כח) מקבלים טומאה (כט) ואין מסבכין בהם: י' ענפי תאנה ובהם תאנים וזמורות ובהם ענבים (ל) אם פסולת מרובה על האוכל מסבכין בהם ואם לאו אין מסבכין בהם "ואם קצרה לאוכל יש (יא) לידים (יב) תורת אוכל לקבל טומאה וצריך שיהא בפסולת כדי לבטל "ואוכל והיד ואם קצרה לסיכוך אז אין לידים תורת אוכל ואדרבא הם מצטרפים עם הפסולת לבטל האוכל "ואם קצרה לסיכוך ונמלך עליהם לסיכוך אין המחשבה מוציאה הירות מתורת אוכל עד שיעשה בהם מעשה שניכר שרוצה אותם לסיכוך כגון שידוש אותם: יא' "מסבכין בפניגו" הנקרא בערבי שומר. והוא מאלל בהמה ואין בני אדם אוכלים אותו אלא לרפואה. (רבינו ירוחם נ"ח ח"צ וכל זו): יב' (לב) פסיכ בירקות שממהרין לייבש (לג) אע"פ שפסולים לסבך מפני שמקבלים טומאה אין דינם כסבך פסול (לד) לפסול בד' מנחים (לה) אלא כאויר חשיבי לפסול בג' ואם אין דרכם לייבש דינם כבאר היטב

באר היטב

משום שהוא ענמה סבך פסול עיין סס ועיין ט"ז ובעטרת וקנים: (ט) להחזיקו. דע"פ סבך פסול הוא: (י) אין קפידא. כיון שאין הסבך ענינו כסמך עליהן. מ"א ע"ש ועיין ט"ז ס"ס תר"ל: (יא) לידים. ואין לידים נקרא אוכל אלא עד ג"ט ב"ה הרא"ש. ועיין בעוקלין דים ידות שמצטרפין אע"פ שגדולות הרכה ולכן יש

משנה ברורה

(כג) ולכן אין לסבך עליו. עיין בד"מ [והעתיקו הגר"א צביאורן] דמיפסע פשיטא ליה דאסור לסבך בו דבית קיבול הוא ומקבל טומאה וממילא בודאי יש להחמיר שלא לסבך על גביו (מב) ומכ"ש בסולמות של עגלות או סולם של אבנים הנחון על שתי יתירות ומספון שם למאכל בהמה בודאי בית קיבול גמור הוא ומן המורה טמאין (מג) אכן כשאין להסול נקבים והסליכות תקועין על היריכות (מד) במסמרים הם בכלל פסוטי כלי עד שאין מקבלין טומאה אף מדרבנן (מה) ויש שמתמירין אף בזה משום לא פלוג: (כד) ואפילו וכו' להחזיקו אסור. דגם זה (מו) בכלל מעמיד הוא (מו) ומלבד זה עכ"פ סבך פסול הוא: (כה) שמקבלין טומאת מדרס. ר"ל שראויין לקבל ואפילו הן הדשים שבודאי לא נעמאו עדיין (מח) ודע דכל כלי עץ הרבה קלת וראוי להניח עליו דבר (מט) י"א שמקבל טומאה מדרבנן דדמי לבית קיבול וע"כ אין להניח מראש ומגרפה על הסבך להחזיקו (נ) או תחת הסבך להעמיד הסבך ואפילו שגברו: (כו) לחבר וכו' במסמרות של ברזל. וכו' מותר (נא) לכו"ע אפילו למאן דאסור להעמיד הסבך בדבר המקבל טומאה כיון שאין סומך הסבך על המסמרים אלא שמחזיק בהם הכלונסאות המעמידים להסבך ומטעם זה ג"כ מותר לקשרם להכלונסאות בצלחות או בחבליים של פשתן וזה"ל לקשור הסבך ענינו בכלונסאות בחבליים ראוי לזהור לכתחילה כיון שקושר הסבך ענינו בדבר המקבל טומאה [אחרונים]: (כז) מיני אוכלים. היינו (נב) מאכל אדם דאלו מאכל בהמה אין מקבל טומאה: (כח) מקבלין טומאה וכו'. ואפילו (נג) אם לא הוכשרו עדיין פסולין: (כט) ואין מסבכין בהם. וכל בושם שאין גאלכין להנחת גופן כ"א לריח ומראה וכדומה מסבכין בהן [פמ"ג] ולענין קנמון אף דהפמ"ג מיקל בזכורי יעקב הוכיח דכמין אוכל חשיב דהרי איתא לעיל בסיון ר"ב דמבכרין עליו בפה"א: (ל) אם פסולת מרובה על האוכל וכו'. דין זה הוא כלל והדר פרט דהיינו אם קארס לאוכל הידים מצטרפים להאוכל ואם קארס לסיכוך הידים מצטרפים עם הפסולת וכלתקומיה: (לא) תורת אוכל. מן הדין אין הידים נקרא אוכל רק עד ג"ט אבל מפני שיש ידות שמצטרפות לאוכל אע"פ שגדולות הרכה כתב המ"א שיש להחמיר ולהאסור בכל ידות אפילו גדולות הרכה. ולפ"י יש לזהר שלא לכסות בקיץ של תבואה קודם שגחצו מן התבואה. והנה הפמ"ג מפסק קלת אפילו אחר שגחצו ובזכורי יעקב משיג עליו ומסכים להט"ו לקמן בס"ח דשרי. ומ"מ צריך לזהר דשכית הוא שעדיין גשאר מעט תבואה בשיבולים אפילו אחר שגחצו וכו' עדיין גשאר על הקש תורת ידות ולכן אם רוצה לסבך בתנן וקש של תבואה מוצ שסיר השבולים מהם [בכ"ע] ונראה דקשין של מין שכלין הנקצקין במנל דמדמיא היד אינו כאוכל רק עד ג"ט אם יש בשאר יותר מנ"ט אין להחמיר אחר שגחצו: (לב) סיכך בירקות וכו'. ר"ל בארץ מקומות שממהרין לייבש בתוך שבעה ימי החג ולפסול (נד) העלין והגבעלין וישאר אחר: (לג) אע"פ שפסולים לסבך וכו'. דהשקף זה איירי בירקות שראויים לאכילה ופסולים לסבך בהם והו"ל דבשכיל זה אין חל עליהם שם פסול אחר קמ"ל דלא אמרינן הוי: (לד) לפסול בארבעה טפחים. כמבואר בסיון תרל"ב דסבך פסול פסול באמנע בד' טפחים ואויר פסול בין באמנע בין מן הזד בשלשה טפחים: (לה) אלא כאויר חשיבי וכו'. היינו אפילו קודם שמתייב

שער הציון

(מב) בית ומ"א: (מג) מ"א ואף הפ"ח לא אסר לכתחילה רק כשנקוב מעבר לעבר אבל בשאיו נקוב כלל והסליכות הם תקועין על היריכים גם לידים מותר לכתחילה ע"ש וכן משמע בהגר"ז וכו' וכן מוכח צביאור הגר"א ע"ש בראש דבריו: (מד) ואם חתון על הירטת י"ט דאפשר דזה דמי לבית קיבול [פמ"ג]: (מה) ט"ז ומכל האחרונים הנ"ל לא משמע כן: (מו) כ"מ צביאור הגר"א ע"ש (מז) מ"א: (מח) מ"א: (מט) עיין בנתיב חיים: (נ) אחרונים: (נא) מ"א וסגר"א ע"ש: (נג) פוסקים: (נד) ק"ו עמ"ג: (נז) רבינו משה וכן כתב הב"ח מסבכרו דלי ישארו הגבעולין כדי הוא בכלל הימני וסגי דמבואר בס"ד דכדיעבד כשר וכו' קי"ל בזה:

בסוכה פסול ופוסלים בר' טפחים . הגה * וכל מה שדרכו (יב) לייבש תוך שבעה מיד דייקנין ליה כאלו הוא יבש (ר"ן פ"ק דסוכה) וסוי חויר ופוסל זו אפי' מן הלד . (הגהות מיימוני פ"ד דסוכה) : י"ג רכל דבר (לו) המחובר (לו) אין מסככין בו ודינו כדון האילן : י"ד שיש דברים שאסרו חכמים לסכך בהם (יג) (לח) לכתחלה והם מיני עשבים שאינם ראויים לאבילה ואינם מקבילים טומאה וריחם רע יאוו (יד) (למ) שנושרים עליהן דחיישינן שמא מתוך שריחן רע או שעליהן נושרים יצא מן הסוכה : מ"ן (מ) "וכן אסור לסכך בחבילה ימפני שפעמים שאדם מניח חבילתו על גג הסוכה ליבשה ואח"כ נמלך עליה לשם סוכה ואותה סוכה פסולה משום תולמ"ה (מ"ז) בפסול וגורו על כל חבילה אמו זאת וכיון שמפני זה אסרוהו לא הוצרכו לאסור אלא בחבילה שדרך ליבשה יואין זה בפחות מכ"ה קנים הילכך כל חבילה שהיא פחותה מכ"ה מותר לסכך בה יואם כ"ה קנים או יותר הבאים מגזע אחד וקשרם בראשם השני (מב) אינה נקראת חבילה כיון שעיקרן אחד יואם אנד עמהם קנה אחר ויש בין שניהם כ"ה היא חבילה . הגה וכל חבילה שאינה קשורה (טו) (מג) משני ראשים שיכולין לטלטלה כך אינה חבילה ומותר לסכך בה . (ב"י בשם הפוסקים) : מ"ז 'חבילה שאין קושרים אותה אלא למכרם במנין ומיד כשיקננה הקונה יתירנה אינה חבילה : י"ז יאם סיכך בחבילה והתירה כשרה (מד) כיון שאין איסורה אלא משום נזירה יאכל חבילה שהעלה ליבש ונמלך עליה לסיכוך שפסולה מן התורה אינה ניתרת בהתרה אלא צריכה (מ"ז) נענוע : י"ח "וכן אסרו לסכך (י"ז) בנסרים (מה) שרחבין ד' אפילו (מ"ז) הפכן על צדן חבילה דרכ יסודם

הסכמת הפוסקים י שם גמ' וכרז הוג'

שערי תשובה

בפ"מ בזה : (בשו"ע) וכן אסור וכו' . וכתב בדבר שאלות חבילות ע"פ שקורין פלש"י מותר לסכך בהם שאין דרך הנוקמים אותם לבין בקשרתם לייבשם אלא להניחם כך על האש ולמעט בעזרת אספתן א' ח' ואין בכל חבילה כ"ה קנים כו' יש להתיר ואפילו יסתפק לן קתא שרי במילי דרגנן ע"ן שם :

ביאור הלכה

בדאי יש לומר בזה משום גזירת תקרה כמו שכתב הרמ"א : * וכל מה שדרכו לייבש וכו' . ע"ן בלבוש שכתב לייבש עד שחלה חמתו מרובה מלילתו חף מעשיו הוא פסול דגורו בו חכמים שלא יבוא לידי בעול מלות סוכה שמא לא יוכל לעשות אחרת תוך יומיו וע"ן פמ"ג

בדאי יש לומר בזה משום גזירת תקרה כמו שכתב הרמ"א : * וכל מה שדרכו לייבש וכו' . ע"ן בלבוש שכתב לייבש עד שחלה חמתו מרובה מלילתו חף מעשיו הוא פסול דגורו בו חכמים שלא יבוא לידי בעול מלות סוכה שמא לא יוכל לעשות אחרת תוך יומיו וע"ן פמ"ג בזה : (בשו"ע) וכן אסור וכו' . וכתב בדבר שאלות חבילות ע"פ שקורין פלש"י מותר לסכך בהם שאין דרך הנוקמים אותם לבין בקשרתם לייבשם אלא להניחם כך על האש ולמעט בעזרת אספתן א' ח' ואין בכל חבילה כ"ה קנים כו' יש להתיר ואפילו יסתפק לן קתא שרי במילי דרגנן ע"ן שם : בזה : (בשו"ע) וכן אסור וכו' . וכתב בדבר שאלות חבילות ע"פ שקורין פלש"י מותר לסכך בהם שאין דרך הנוקמים אותם לבין בקשרתם לייבשם אלא להניחם כך על האש ולמעט בעזרת אספתן א' ח' ואין בכל חבילה כ"ה קנים כו' יש להתיר ואפילו יסתפק לן קתא שרי במילי דרגנן ע"ן שם : בזה : (בשו"ע) וכן אסור וכו' . וכתב בדבר שאלות חבילות ע"פ שקורין פלש"י מותר לסכך בהם שאין דרך הנוקמים אותם לבין בקשרתם לייבשם אלא להניחם כך על האש ולמעט בעזרת אספתן א' ח' ואין בכל חבילה כ"ה קנים כו' יש להתיר ואפילו יסתפק לן קתא שרי במילי דרגנן ע"ן שם :

שיעור הציון

(זה) לטעם הוא רק מדברין ובפמ"ג מסתפק בזה וע"ן כשכ"ח דכתיב שני דעות בזה וזהו הסכים שהוא רק מדברין וכתב שגם דעת רש"י כן הוא ע"פ ח"ן מלשון הרמב"ם משמע קתא דמדאורייתא הוא דכליתניה חשיב : (י"ז) ב"י בשם הרמ"א וכו' מ מהרמב"ם ובאמת נכלל כל זה בדברי הרמ"א שכתב וכל מה וכו' ואף הירקות כגלל : (י"ז) והעתיקו בלבוש וגם הרמ"א בסק"ח : (גה) מ"א וכו' : (נט) פמ"ג לקמן בסיומן ת"ל : (ס) אחרונים : (פא) דאן הכ"י כתב כהד"א דאפילו כדעבד פסול ודברינו יוחא לבן הטור ואין ראיה שישלש על הרמב"ם והר"ן והתוס' דפסלי אף דיעבד : (כז) ב"י ולבוש וכן הוא דעת פרמב"ם וכתב הר"ן ואף דה"מ מלד דהטור פליג ע"ז לא שכתבין כל בני דעותא משום דעת יומידא וכו' הכ"ח להגדה : (פג) אחרונים : (פד) אחרונים בשם הלבוש : (פה) ב"ח ומ"א וכו' מהרמ"א : (פו) ב"ח : (פז) רש"י :

הרכות סוכה סימן תרכט

ב' סס ט"ו (מו) שאין בהם ד' ואם אין ברחבן ד' כשרים יאפילו הם משופים (מח) שדומים לבלים (יח) (מט) לנהגו שלא לסבך בהם (נ) כלל: ימ" (נא) * פירם עליה סדין מפני החמה או תחתיה מפני הנשר בלומר שלא יהיו עליו וקסמין נושרים על שלחנו (נב) פסולה אבל אם לא פירם אלא (נג) לנאותה כשרה יתהא שיחא (נד) בתוך ד' לסבך (נה) * וי"א שסוכה שהיא מסוככת עש"כ לנאותה לזרן סוכה הוא מרדכי ס שס נגמ' כרג חסדא ורבה כר רב הונא ע התוס' והרא"ש בשם תשו' הגאונים וש"פ

באר היטב

עמי' תרל"א ס"ט: (יח) ונהגו. העטם בסמ"ק דלמא יבא לסבך בהם בקביעות בענין שלא יוכלו הנשמים לירד שם ע"כ נהגו לכסות בערבה או בגמין ובשעת הדחק שאין להם במה לכסות מסכבין בנשרים אפילו שים בהם ד' ס"ג. וה"ה בכל דבר האסור משום גזירה.

ביאור הלכה

שמעקק על דבריו ונכחת מקורו הוא מדברי הר"ן שהוצא בנ"י אכן יש לעיין דהרמ"א שהעתיק דברי הר"ן בהגהתו והשמיט מן הר"ן מה שכתב עד שתהא חמתו מרובה מילתו משמע לכאורה דלא ס"ל להלכה כן ול"פ: * פירם עליה סדין מפני החמה. עיין בט"ז שכתב שיש ג' חילוקים בענין זה היינו אם לא הגיע עדיין החמה לתוך הסוכה אלא קרוב לה אפילו לדעת ר"ת שהוא הי"א המוצא בסמוך פסול ונאם הגיע החמה דרך נקבי הסכך לגוף האדם גם לדעת ראשונה מותר לפתחה דנראה לעין כל שפונה בשביל החמה כי פליגי בים הוכחה קת' בנכנסה החמה לתוך הסוכה ולא לגוף האדם דלדעת ראשונה פסול בזה ולר"ת אינו פסול ומיחו לפתחה לא יעשה וזהו שסיים המחבר בסוף דבריו ולעת הר"א ומיחו וכו' א"כ"י הוא יוצר לכל במקומו וכו' ר"ל שיסיה הוכר גמור כגון כשהגיע החמה לגוף האדם וכו"ל עכ"ד ולא העתקתיו כמ"כ להלכה דכמה אחרונים מולקס עליו (עיין בא"י וכו' יע' ומחבר מרדכי וזהו שום) ודעתה דרש"י אומר בכל ענין אף אם הגיע החמה לגוף של אדם דעכ"פ הוא מגין ומסכך ענין וקרא' מסכך בדבר המקבל עומאה ולר"ת מותר אפילו אם רק הגיע קרוב לסוכה בל. שהסדין וזהו ש"פ דלכשר הסוכה כגון שהיה הסכך עב דאפילו אם יתיישוב. לא יהיה חמתה מרובה מילתה: * וי"א וכו'. הוא דעת ר"ת שהוצא בתוס' שדעתו מחבר שכבר הקדים הסוכה לעשותה כהלכה אין לפוסלה במה שפירם עליו סדין א"כ"י אף שהסדין היה ג"כ יליתה מרובה מחמתה. (בית מחור וכו' י"א בביאור דברי ר"ת) ואף שלא תהיה הסדין מרובה דרכה מן הסכך וכדמפרשין לקמיה ועיין בנ"י שפסק להחמיר בדעה הראשונה וכן משמע במ"א אמנם דעת הר"ר להעיקר דעת ר"ת מפני שהרמ"א ורבינו ירוח ומרדכי ואחרים הסכימו לו (ודברי הר"ר בסק"ה אלפ"ה דהוכיח דעת ר"ת בסבכא קמיתא ודברי ש"פ בשם י"א וכ"כ בבכורי ועקב) ומחמת זה פסק בנ"י גמרים וטעמין מן הסכך על שבתן דפרוס סדין ויכול גם לזכר לישב בסוכה עכ"ד. והנה באמת היה יכול לחבש עוד שלל הפוסקים שגרסו מנכריות שם פוסקים כר"ת והוא התשובה המיוחסת להרמב"ן שהוצא בנ"י (ואותו ח' הרשב"א בסיומן ק"ו) והאור זרוע והסמ"ג אבל לא מפני זה נקטו לסקל למעשה בדבריו דיש הרבה והרבה ראשונים ראשונים נגדם שהמודים בשיטת רש"י שהוא דעה ראשונה המובא במתנתה והוא העיניו הנגלה בסיומן דמפרש מפני הנשר כפירוש מיידי בודאי בלית מרובה מחמתה דל"ה אף לנאותה פסולה (והסוכה הגאונים אפשר ליישב מקושת הרא"ש דמה שאמרו דמתיתין מיידי כחמתה מרובה מילתה היינו דאי לא יסבך בסדין יבאר חמתה מרובה מילתה שהיה סכך קטן וכן משמע ממרדכי ש"ס א"כ"י מחל"ה בסמ"ג דבריהן וכן ממעיין בדברי הר"ר גיאות יראה שהוא מפרש ג"כ בפירש"י וכן משמע מהשטור ש"ס ועיין בנ"י שכתב שם דעת הרמב"ם כן מדהעתיק לשון המשנה בסתמא משמע שהוא מפרש כפירש"י וכבר קדמו בזה הרבנו מנחם צפירוש על הרמב"ם שכתב ג"כ הכי דעת הרמב"ם וע"ש שדעתו ג"כ דכפירושא דרבינו שלמה (הוא רש"י) שכן קראוהו הרבה ראשונים) מסבכר דלא מהניא כלל הקדמה שקדם לעשות הסוכה וכן פסקים הרא"ג עכ"ל וכן דעת הר"ן והרשב"א בחדושיהם והנהגה כמ"ק כולם נקטו העיקר כפשטא דמתיתין וכדעת רש"י

שער הציון

(סח) כש"י: (סט) גמרא: (ע) מ"א ועיין בבכורי ועקב שהחריך בזה: (עא) סמ"י: (עב) ד"מ בשם הג"מ: (עג) מ"א בשם הב"ח ודע דהט"ז העתיק עוד דקאם לא נהגו לסבך כהיום אף דמפורשת בתורה תעשה לך בחספך מרגרן ומיךרן מ"מ מפני החשם שח' יבוא לסבך כ"כ עד שלא יוכל מער לירד לתוכה וממנו מסכך בו אכן כש"י מילין לו ענפי אילן לסבך בס פסוק דיש להחיר אכן יתברו שלא יהיה היסיון ע"כ עד שאלו המער יוכל לירד לתוכו והנה סב"ר"ו והח"א לא פתחין דברי הט"ז לענין קם משמע דס"ל דאין להחמיר במה שגילתה התורה בפירוש להיות וז"ע: (עד) דעת רש"י ופירשוהו דלא כחשבות בגמ' (שה) דש"י וכו' נוחא מה דמקמי עליה בתוס' דלמה יפסל מפני שגויין על האדם מפני החמה והענין: (עו) מרדכי לסלק בזה קושת התפוסת גמ' מה שכתב שפירא ח"ל לזה (גמר שום): (עז) רא"ש וכן מוכח מדברייה דקתינו פוסקה כהלכתה ושפירם וכו':

טור - מעובדא
דבנימין עבדא דרי
חסי

כהלכתה וירא שמא ייבש הסכך או ישרו העליון ותהיה חמתה מרובה מצלתה ופירס עליה סדין שלא תתייבש * או תחתיה שלא ישרו העליון כיון שהסדין גורם שעל ידו צללה מרובה מחמתה פטולה (נו) אבל אם לא כיון בפריסת הסדין אלא להגין מפני החמה והעליון או לאותה כשרה * ובבלבד שיהא בתוך ד' לסכך (נו) *ומיהו לא יעשה *אמ"כ הוא ניכר לכל (גה) שמענין כדו להגין (גס) * או שהיא (כ) שריו במים שאו ניכר לכל שאינו שומחו שאם אלא לייבש:

באר היטב

בשעת אכילה אסור ר"ן ב"י. וג"ל דאם הגשמים נוטפין מהסכך מוטב לפרוס מדין משיאכל חוץ לסוכה מיהו לא יברך. לישב בסוכה דספק ברכות להקל מ"א :

ג"כ מטעם הסמ"ק דבקש בקל יבסס כיסוי עב מאד ודבר פשוט
להתיר במקום שאין סכך אחר רק שיהיה לעשות שיוכל הגשם לירד
שם: (יט) לכתחלה. אפילו שלא בשעת אכילה: (כ) שריו. וזו"מ

משנה ברורה

מפני ההמה וכו' היינו באופן שצריך לקמיה דוקא (עח) אבל להגן
 (זו) ההמה והענין כשרה אפילו לישב תחתיו דנעיל הוא לגבי סוכה:
 (א) אבל אם לא כיון וכו' . סי' אס היה מסוככת יפה בענין ארץ
 לחוש שע"י הנזר היה חמתה מרובה מלגלתה ולא הולך לפרוס
 עליה כדין אהל להגן מפני ההמה או מן הענין הנושרין כשרה [ב"]:
 (בג) ומיהו מתחלה לא יעשה וכו' . ללא א"חמה הריאס (עט) שכונתו
 נדי לסך (פ) ואפילו שלא בשעת אכילה אסור ד"אחרו שמניחו
 כדי בשעת אכילה: (נח) שכונתו כדי להגין . והו' כדי לדעת ה"א
 (פא) שהזכיר מתחלה אבל לדעת ראשונה אף באופן זה אסור ועיין
 בזה"ל דכן יש להחמיר למעשה וכו' הב"ח ז"ל . ומי' בשעת
 הדקק שלא יכול לאכול בסוכה ע"י הענין הנושרין לתוך המאכל
 (פב) או ע"י נשמים הנופסין (פג) או ע"י הרוח שמכבה הנרות
 מוטב לפרוס כדין תחת הסכך (פד) בתוך ד' טפחים משיאכל חוץ
 לסוכה אבל לא יבדק ע"י ליב כסוכה: (נש) או זהו שריו במים .
 עיין בזה"ל דלפי מה שהסביראס דאחרונים דאסור כדעת ראשונה
 יש צורך שלא לפרוס אפילו לייבש אהל שלא בשעת אכילה:

[illegible]

בריתוק

שער הציון

[illegible]

תרל דיני דפנות הסוכה. ובו י"ג סעיפים:

א משנה סוכה י"ב
ב כר"י שם ופ"ק
ג כריתת שם ו'
ד שם בגמרא כרב
סימון ואיתומא
ריב"ל ה כלימא
כתבא דרבא שם

א * אבל הרברים (א) בשרים (ה) לרפנות (ב) וא"ל להעמידם דרך גדילתן. (עור) (ג) יואפי' חמטה מרובה מצלתה מחמת הדפנות בשרה. הסג מ"מ לא יעשה הדפנות (ד) מדבר שריחו רע (ר"ן) (ה) או דבר שמתייבש תוך ז' ולא יאכל בו שיעור מחילה. (ד"ע): ב (ו) לרפנות הסוכה אם היו שתיים זו אצל זו כמין ג"ם עושה דופן שיש ברחבו (ו) יותר על שפח (ח) יומעמידו בפחות מג' לאחד מהדפנות היעמוד קנה (ט) (כנגד הכותל) (קור) כנגד אותו שפח (י) * ויעשה לה צורת

באר היטב

(א) לדפנות. עיין כ"ח ובתשובת יד אליהו סי' ל"ג. ע"י הסוכה של הסכך או של דפנות שטעמו מעלי אשורה או מחיסורי הגלח עיין

הירושלמי שהביא הרמ"ב וטעמיתו כוונתו עיין ביד אליהו ופקרין העדה

משנה ברורה

(א) כשרים לדפנות. דמשמעות הכתוב להסוכות תעשה באספק מנגרין ומיקרין [דלמדין מזה דיעשה הסוכה מפסולת גורן ויקב דהוא דבר שאין מקבל טומאה וגידולו מן הארץ] קאי (א) אסכך דוקא לדפנות לא איקרי סוכה: (ב) וא"ל להעמידם וכו'. היינו דלא מדמינן עשייתו ללובד דבעינן שיהיה לקוחתו דרך גדילתו דוקא כדלקמן סימן תרכ"א ס"ב: (ג) ואפילו חמטה מרובה וכו'. היינו שהיו פירות גדולות בדפנות שעי"ז חמטה מרובה מצלתה מ"מ כשרה דכ"ז לא קפדינן אלא בסכך: (ד) מדבר שריחו רע. דחיישינן שמה מחמת זה יאכל מן הסוכה ודיעבד שפיר דמי אף בסכך כמ"ס בסימן תרכ"ט סי"ד א"ס. לא שהיא ר"ר שאין אדם סובלתו אפשר דפסול מן החמור דבעינן שזכו בעיין תדורו [פמ"ג] עוד כתב אהרן שערין סוכה אלא בה"כ ואשפה מפני שהמקום נר להם וריח רע מניע אליהם מן החמור ויאל ידי חובתו אבל לא יבדק בהמ"ז שם [כדלעיל סי' ע"ט ס"ב ע"ש] כדעה ראשונה שפסוק כן האחרונים וא"ס יש לו מקום אחר בדולאי לא יעשה שם. וא"ס אין מניע לו הריח רע רוחה ביה הכסא ג"כ אסור ועיין לקמן בסימן תרל"ז ביאור הלכה סוף ד"ה וכן בקרקע שהיא של רבים: (ה) או דבר שמתייבש וכו'. ר"ל דייגין ליה כאלו כבר נתייבש ועיין לעיל בסימן תרכ"ט סי"ב בהג"ה ובה"כ שם: (ו) דפנות הסוכה וכו'. כדי להבין היטב אקדים לכתוב כמה עקרים להלכה זו (א) דשיעור סוכה (ב) דילפין בגמרא וקראי דלא קרוי סוכה ע"י הסכך לבד תרכ"א (ג) דלפין בעינן שיהיה נראה כדופן דהיינו א"ס יש לו שתי דפנות סמוכות זו אל זו כמין ד יקח דף שיש ברחבו טפח מרווח דהיינו טפח ומשור ויעמידו בריהוק מקום פחות מג"ט לאחד משתי הדפנות וכל פחות מן ג' טפחים כלבוד דמי ונמצא שיש כאן ד"ט והוא רוב דופן מהכשר סוכה שהוא ז"ט כנ"ל וכדי להכליל שיעור כל הדופן יעשה עוד לורת הפתח דהיינו שיעמוד קנה כנגד אותו טפח וירחקו ממנו (ב) עד סוף הכותל שכנגדו שמוחיק כעשה טפחים ומניח קנה מן הטפח עד הקנה שכנגדו למעלה על גביהן או אפילו למעלה מזה ואינו נוגע בהן רק שיהיה כנגדן כמבואר לעיל בדיוני לורת הפתח כסי' ס"ב ונמצא שיש כאן דופן שלם של ז' טפחים. ועתה נתחיל לבאר בעזרי"י כל פרט בפ"ט: (א) יותר על טפח. במ"א מבואר שמוחר לעשות דפנות הסוכה בקנים שמעמידם פחות מג"ט רחוק זה מזה והוא כעשה כן ד' דפנות דהיינו קנים כזה מארבעה רוחות אבל כשאין רוחה לעשות רק ג' דפנות בעינן שתי מחילות סמוכות זה לזה ושלמות והשלישית כעשה: (ה) דלמדין דפנות מן וכו'. דלא חייב לבד וא"כ יש כאן ד' דפנות טפחים דהוא רוב הכשר סוכה דלע"ג דבסתם טפח יהיה ג"כ רוב דופן דהיו טפי מג"ט ומהלך א"כ ממש דבצ"ר מארבעה טפחים לא חשיב כשום דוכתא להכי האריכו טפח מרווח [ר"ן]: (ט) כנגד הכותל. היינו (ג) כנגד סוף המקצוע השני של הכותל שכנגדו שסתמו מחזיה ו' טפחים (ד) וי"א דירחקו עוד טפח יותר כדי שיהיה הלורת הפתח על ד' טפחים: (י) ויעשה לה לורת וכו'. כ"י

שער הציון

(א) ואל דרשינן בסכת בסכת דפנות היו מיתורה וכן פסקים אחרים (בסבות תשבו שבעת ימים כל האורח יושב בסבות כי בסבות הושבתי וכו') אבל קרא דבאספק אינו יחיד ופסקים קאי על הסכך שהוא פסול של לשון סוכה דהיינו הסכך [ט"ז]: (ב) מ"א בסכ"א וכוונתו א"ס הוא מחזיק ז"ט כמ"ס וא"ס הדופן השלישית היא ארובה אין לר"ך שגיגה הלורת הפתח עד קנה השני של כותל השלישית וא"ל אלא עד ז' טפחים [לכז"י שרד] והנה הלבוש כתב דלפן לר"ך העמיד הקנה עד כנגד סוף הכותל השני כדי להכשיר כל אורך הכותל שא"כ לא יתבאר רק עד ז' טפחים עכ"ל ולע"ז בזה דהוא הוא בעצמו סוכה דא"ס עושה דופן של ז"ט ממילא מותר בכל הסוכה וזמן שיתבאר דיוני בסימן תרל"א ס"ו בדיון פסל היחל מן הסוכה וכמו שכתב א"כ כה"ד וזה מני כעושה דופן ע"י לבד ע"ס לוח"פ ג"כ כה"ד גוונא הוא דא"ס דופן גמור הוא אף לעינן שבת וכן מוכח מן הר"ן ע"ש וכו"מ מביאור סג"א בסימן תרל"א ס"ו א"כ מלאתי בפמ"ג בא"א בסימן ה"ל סק"ד שמתקן ג"כ על דבריו בזה: (ג) מ"א ועיין למעלה בפמ"ג לורת בית: (ד) פמ"ג כ"ס הגה"מ:

פתח * שיעמיד קנה עליו ועל הטפח (יא) ובשרה אע"פ שהקנה שעל גביהן אינו נוגע בהן. הגה (יב) ואם הטפח והדופן מוגיע לסכך (יג) אלץ קנה על (ז) גביהן (מלכ"י וסג"מ פ"ד) ומה נסבחו בלורת הפתח עגולה הוא לנוי בעלמא. (כ"כ המלכ"י): ג' יהיו לה שני דפנות זו כנגד זו וביניהם מפולש (יד) עושה דופן שיש ברחבו ד"מ ומשהו ומעמידו בפחות מג' סמוך לאחד משתי הדפנות (ג) ובשרה (טז) יוגם בזה צריך לעשות צורת פתח שיתן קנה מהפס על הדופן האחד (טז) הוי"א שאין זה צריך צורת פתח. הגה (יז) אבל אם איכא דופן ו' בלא לבד אלץ כאן לורת הפתח עד סוף הכותל (יח) הואיל ואיכא דופן ו' שהוא שיעור הכשר סוכה (יט) וכ"ש שאל"ל לורת הפתח כשהדופן שלומה ומה נסבחו בלורת הפתח כשיש לה דפנות שלומות אינו אלא לנוי בעלמא. (ר"ן והמגיד פ"ד וכל זו וכו') בשם מרדכי: ד' כ"בד"א בעושה סוכה במקום שאין דופן אמצעי כנגדה אבל העושה סוכהו (כ) באמצע החצר רחוק מדפנות החצר אע"פ שאין לה אלא שתי דפנות זו כנגד זו (כא) די לה בתיוקן המתיר כשתי דפנות העשויות כמין גם: ה' כשהכשירו בשתי דפנות * העשויות כמין ג"ם בטפח וצורת פתח אפילו אם יש בשתי הדפנות פתחים הרבה שאין בהם צורת פתח

שערי תשובה

כפירוש ושלש הגהות אכ"ר: ל"ע: (ג) ובשרה. * ענה"ט ועיין בכתב כהנא סי' כ"ג שהביא דברי קרבן נתנאל שכתב להוכיח דגם בנכס גדולה הדין

ביאור הלכה

דף ו' ע"ב ד"ה סוכה ע"ג מבני וכו' דמוכת כהדיא דהטפח שותף ג"כ הוא מדרכין ומדאורייתא די בטפח הסמוך לכותל וז"ל אכ"ר מלחתי שחזר בעלמא כח"א סק"ז: * שיעמיד קנה עליו ועל הטפח וכו'. עיין בר"ן בדפנות מן שתי דפנות שלומות ובלשית טפח וזוה"פ לא מהני אם ישבה כל הדפנות ע"י זוה"פ דל"ג דזוה"פ הוא מחילה גמורה לענין שבת וכלאם מ"מ לענין סוכה לא מהני אפילו בדופן שיש בו וכו"ל בשאר דפנות והעתיקו האחרונים את דבריו אכן ברא"ש דף י"ט דשמו דמן התורה מהני לורת הפתח ג"כ אכן מדרכין בעינן דוקא גם טפח שותף [פמ"ג כח"א סק"ז] ועיין לקמן בס"ו מש"כ שם בבאור הלכה: * העשויות כמין ג"ם בטפח וצורת פתח וכו'. הגה לכאורה העתיק המחבר בזה את דברי הכרייתא השנויה בגמרא יתירה שבת על סוכה שכתב אינה ניתנת אלא בעמוד מרובה על הפרק משא"כ בסוכה והנה לפי מה שביארו הט"ז וז"ל את דברי הט"ז שכתב בשפת אמת כל הפירוק וכו' דהיינו דוקא עם הפירוק שיש בשתי הדפנות ובשתי הדפנות השלומות עומד כבהן מרובה על הפרק כפירוש"י קשה דא"כ גבי שבת נמי לפי מה דק"ל לגבי שבת אורת הפתח הוי כסוכה וכו"ל לבד דבדאי הוי כסוכה בכל מקום כגון ק"ל שלש מחילות בודאי הוי כה"א א"כ גבי שבת נמי יהיה מן התורה כה"א כה"א גווי ועל רש"י גופא לא קשה לו דרש"י פירש משא"כ בסוכה דסגי ליה בשתי הלכות ובלשית אפילו טפח וכו' ר"ל וקלי זה על דילת דאורייתא דסגי בטפח ואינו צריך לז"ל כה"א כמו שכתב הכ"ח ובאופן זה בשבת בודאי אינו כה"א אם יצטרך עוד פרטות בשתי הדפנות השלומות עד

באר היטב

כספר קרבן תמינה דף מ"א וביד אהרן סי' תרכ"ט: (ב) גביהן. עמ"ס שכתב להחמיר: (ג) ובשרה. ובסוכה גדולה שהשלשית רחוקה

משנה ברורה

כדי להשלים שיעור הכותל ועיין כ"כ שכתב דזה הוא מדרכין (ה) אבל הטפח מרווח שאמרנו מתחלה הוא מדאורייתא: (יא) ובשרה. וזו (ו) מותר לעטול בחוכו ולהוילא מן הכית דרך חלון הפתח לסוכה שבת שבתוך החצר דלע"ג דבשאר שבתות אסור לעטול אלא"ל יש תיקון ברוח רביעית מ"מ שבת שבתוך החצר אומרים מנו דהוי דופן לענין סוכה הוי נמי דופן לענין שבת (ז) ומ"מ שלא בשעת הדחק ראוי להחמיר: (יב) ואם הטפח והקנה וכו'. כ"ל: (יג) אלץ קנה ע"ג. דהסכך גופא יחשב כקנה ע"ג ועיין במ"א שהקשה על זה מירושלמי ודעתו דראוי להחמיר משום דאינו נעשה הסכך לכך (ח) אבל האחרונים יישבו קושיתו (ט) וע"כ הסומך על רמ"א לא הפסיד: (יד) עושה דופן וכו'. ומה דלמעלה דיי בטפח דהתם (י) השתי דפנות סמוכות להדדי וע"כ די בשלישי בטפח בעלמא משא"כ בזה דהם רחוקים זה מזה ע"כ צריך לעשות דופן של ד' טפחים ומשהו ולהעמידו בפחות מג' סמוך לדופן אחד דהוי כלבוד ונחשב כאילו היה דופן שלם של ו' טפחים סמוך לדופן (יא) וממילא גם בזה יש שתי דפנות סמוכות להדדי כמו למעלה: (טז) וגם בזה צריך לעשות לו"ס וכו'. גווי במ"א שמתקן אולי דוקא בסוכה קטנה כשר אבל בסוכה גדולה שהשלשית רחוקה ממנה הרבה לא מהני אפי' ע"י לורת הפתח אבל הרבה (יב) אחרונים הסכימו דאין לחלק בזה: (טז) וי"א שאין זה צריך לורת הפתח. דלא דמי לה"כ שם התיקון בפס רחב טפח שהתיקון הוא גרוע ע"כ צריך לז"ל להשלים השיעור משא"כ כאן שיש תיקון טוב בפס ד' ע"כ ס"ל דאין צריך לז"ל (יג) וכתבו האחרונים דים להחמיר כסברא הראשונה: (יז) אלץ קנה וכו' אלץ כאן לורת (יד) כ"ל דבזה (יד) לכו"ע א"ל לז"ל אפילו לדעת הראשונה: (יח) הואיל ואיכא דופן ו' וכו'. אף שכתובל שלישי שהוא עומד נגדו הוא מרוחק ממנו הואיל ששכ"פ איכא ג' דפנות בסוכה. ומסתברא דדוקא אם הריחוק הוא לא יותר מעשרה אמות דנחשב זה כפתח ועיין לקמן בס"ה: (יט) וכל שכן שאין צריכים לז"ל וכו'. ר"ל בדופן רביעי: (כ) בלמעלה החצר וכו'. מקור דין זה הוא מה"א ועיין במ"א שחולק ע"י (טו) ודעתו דאין להחיר דאין אלא כשהי"א דפנות זו כנגד זו של הסוכה הם עומדים דפנות החצר דהיינו דופן אמצעי של החצר אע"פ שאינה דופן לסוכה (כגון שהליו של הסוכה ליד דופן האמצעי אינה מסוכך כלל) שלא תהא נידונית בסוכה העשויה כמבוי אבל לא כשהיא עומדת בלמעלה החצר: (כא) די לה בתיוקן המתיר וכו'. דהיינו שיעמיד הטפח מרווח בפחות מג"ע סמוך לדופן והיינו לז"ל שהוא כנגד פתח החצר

שער הצינון

(א) פמ"ג ופ"ג שכתב דלהניח זיה"פ ע"י עכ"ס בשבת וי"ל דמותר אם שבת לעשות קודם וי"ט דהוי שבות במקום נלוז: (ו) גמרא וסופרים: (ז) כ"כ כס' ח"א בשם הר"ן: (ח) הפמ"ג וביאור הגר"א: (ט) ככורי יעקב: (י) גמרא: (יא) הר"ן: (יב) א"ר וקרבן נתנאל ומאמר מרדכי [ע"ש שהופיע כן מחודשי הרשב"א] וככורי יעקב: (יג) בית וז"ל ושא"ל: (יד) ובהו סדר קושית הט"ז שכתב על ס"ה [אחרונים]: (טו) אף שכתב אחרונים יישבו קושית המ"א על הכ"י [עיין במאמר מרדכי ונגדי יסע וז"ל וכן משמע בביאור הגר"א שאינו חושש לקושית המ"א] מ"מ למעשה נראה דאין להחיר בלמעלה החצר בודאי דלפיו באופן שצ"ר המ"א דכ"י הר"ן דקאי על מבוי המסוכך ובאופן שצ"ר המ"א דכ"י הר"ן דקאי על המעבר א"ר שהתיק דברי הר"ן לדינא דהלל לפי מה שהעתיק בס"ו סוכה ע"ג מבוי שיש לו לחי וכו' מוכח דס"ל כפירוש הרמב"ם והרא"ש דהגמרא מייירי במבוי מפוסל א"כ אין שום מקור לדברי הר"ן לדינא דע"כ אלו צריכים ותרך דמה שאמר הגמרא דלא סוכה דלמא כפי טפח שותף היינו דס"ל דכדברי רב יוסףא וכמו שכתב המפרשים (אח"כ מלחתי שהקשה בן צ"ח) וא"כ עכ"פ אין להחיר יותר ממה שגירי התוספות:

שכשתצטרף (כב) כל (ד) הפרוץ יהיה מרובה (כג) על העומד כשרה (כד) (רק שלא יסיו הפתחים (ה) (בה) בקרנות * כי המחילות לריבין להיות מחוברים כמין ג"ס (ר"ן) (כו) * ובלבד שלא יהא בזה פירצה יתירה על י' אמות ואם יש בה (כו) צורת פתח אפילו ביותר מ' יולחצמב"ם אפילו יש לה צורת פתח אם יש לה פירצה יותר מ' פסולה אא"כ עומד מרובה על הפרוץ. הכס ונהגו עכשיו (בח) * לעשות מחילות (ו) שלימות כי אין הכל בקיפין דין המחילות (כל זו) ומי שאין לו כדי לרכו למחילות עדיף אז לעשות ג' מחילות שלימות מ' שאין שלימות. (מהרי"ל): ד' * רנע"ד קונדנון בין באמצע הגג (כט) לבין על שפת הגג וסיכך על גבן פסולה לייש מכשירין בנעץ על שפת ג' רב שריא גאון לפי גרסתו דלא גרים אינע"ל נאזת והרמ"ם וכו"ל עמוד בשם

באר היטב

ממנה יותר מ' ג"ע. מ"א: (ד) הפרוץ. פי' השבין הפרוץ ע"י רוחות הפרוץ לגמרי עם הפירצה שכלל הפתחים והוא בכלל מרובה על העומד שם בשני המחילות והטעם וזו מותר אבל ע"כ"ס יהיה במחילות עומד מרובה על הפרוץ. וכחב הט"ז ג"ל ד"ס חילוק בדבר שאין פירצה גדולה רק כל הפירצות כל א' חתף ד"ס פחות מ' אז מותר אפילו בפרוץ מרובה באותה מחילה כיון דאמרין לבדד הוי כל העומד כסתם משא"כ אם יש פירצה א'

ביאור הלכה

שפירצה הגדולה שם בדופן השליש עם אלו הפירצות יחד לא יהיו עומד מרובה על הפרוץ אבל לפי מה שכתב הס"ז בשניות כמין ג"ס בטעם וזאת הפתח קשה ואף חת"ל דנשבת נמי אף דשלב מחילת הוי דאורייתא מ"מ מלמדך הדופן רביעית הפתחה עם הפירצות הנמלכות בשלב הדפנות ג"כ קשה דלא בס"ה יש עומד מרובה על הפרוץ דהלא תחת דופן רביעית הפתחה יש דופן ג' שטעה ע"י לבדד וזוה"פ ועוד יש ב' דפנות שעומדן מרובה על הפרוץ וי"ל דסוכה הלא די אם בדופן השליש יש טעם מרובה וגם זורת הפתח עד השלמת י' טפחים אף דהדופן גדולה ורובו פרוץ ובפרט אם נלמד א"ה הפירצות הקטנות שם בשתי הדפנות גדולא יהיה הפרוץ מרובה על העומד מ"מ שרי ובשבת כחלי גווי אין ס' ע"ה: * בי המחילות לריבין להיות מחוברים. ולא הפירצה היה ס' כפחות מ' טפחים שרי דמחברים מקרי ע"י לבדד [פמ"ג]: * ובלבד וכו' יתירה על י"ד אמות. מסופקין אם ע"י נגתלב כל הדופן דלוי לא מהני רק דע"י פירצה חשיבה ולא פתח ואסור ליבש במקום הוא לאלף ידי מזה אף דמסוכך מלמעלה אבל יותר הדופן ששאר שם שיעור סוכה ויותר אפשר דשרי דלא גריעא זה מחסר ממקום הפירצה והלאה לגמרי דהיינו דלוי כשר הסוכה ועיין ב"ח שמשע מלבוש דע"י נפסד כל המחילה והנה סברתו דלוי אמת להלכה לענין שבת דכן הוא לדינא אבל בעניניו דק"ל דשיעור סוכה הוא רק י' טפחים ז"ע: * לעשות מחילות שלמות. עיין בבב"ט מה שהביא בשם מהר"ם ועיין בבב"ט יעקב שכתב שלא ראה מי שחש לזה ומפקק על ראיתו משכן ע"ס: * נעץ ד' קונדנון וכו' פסולה. עיין במ"ב והנה בגמרא משמע שם דהוי דאורייתא ונאכורה לפי מה דפסק הרא"ם כדף י"א דף לגבי סוכה וז"ל מן התורה בזה"פ א"כ אפילו אם ס"ל דלא אמרין גוד אסין אמאי אינו וז"ל מטעם ט"ה"פ וז"ל דכבר הרא"ם

שער הציון

(עו) דש נחשב בל"ה ק"ח כסתם המבצר: (יו) ט"ו ומ"א: (יח) פמ"ג: (טו) מ"א: (פ) כן פירש הפמ"ג ומח"ה וקשה לפי פירוש מ"ל להמ"א ד"ו אומא כיון דבשתי הדפנות השלמות העומד מרובה בן כמ"ס המ"א אפילו אם העומד פחות מן ד' טפחים כיון דהפרוץ מועט מזה בעל הטעם לגבינו וגם מדברי ר"י שהוכח ב"ח משמע בהדיא כמו שכתבנו ע"ש ולענין ד' נכון יותר כמו שפירש הלבוש שרד את דברי המ"א שכתב דבשני עומד שיעור מקום דהיינו ז' טפחים כדי הכשר סוכה. וזוה"ל דסברת המ"א הוא כמו שהביא ב"ח בשם ר"י שיש מי שפירש כן ופ"ל להמ"א דכן הוא לדינא דנעין ש"י יורק כל העומד יהיה הכשר סוכה מדכתב ר"י לבסוף וזכיר ר' אברהם כתב וכו' כל שיש בשני הדפנות כל שיעור סוכה משמע דפ"ל כן לדינא: (כא) כן איתא בר"ן והוכח בביאור הגר"א: (כב) לבוש שרד בביאור דברי המ"א: (כג) כ"מ בביאור הגר"א: (כד) ואף דלדעת הר"ן אין לעשות אומ"ם בדפנות הסוכה י"ל דהיינו דוקא בשיעור הכשר סוכה ולא ביותר מזה: (כה) דע דלדינא זו אפילו אם הפרוץ מרובה כ"כ עד שאפילו אם נחשב את מקום אומ"ם לעומד יהיה הפרוץ מרובה עליה ג"כ כשר דהיינו כתבו הפוסקים דאין חילוק ביצרת הפתח בין עשר ליותר משע: (כו) דלכסי ק"ל לעיל בסיומן שח"ה סט"ז וט"ז דעל גג הבית הוי רב"י (אם הגג אינו בולט ממחילות הבית) משום דאמרין גוד אסין מחילות הבית למעלה והוי כאלו יש מחילות למעלה:

הגג (ל) * משום דאמרינן (ז) גור (לא) אסיק מחיצתא: ז (לב) סיכך ע"ג סמכוי שיש לו לחי (פ) עץ כמין עמוד) * או ע"ג "באר שיש לו פסין (פי' קרשי עץ (צג) סביבות הבאר לעשות רה"י) ה"ו סוכה כשרה לאותו שבת שבתוך החג בלבד מתוך שלחי זה ופסין אלו מחיצות לענין שבת נחשוב אותם כמחיצות לענין סוכה (לד) ואין להחזיר אלא במקום שלחי (לה) ופסין (ח) מתירין לענין שבת (לו) דאז שייך מגו (ר"ן) ח (לו) פסיכך ע"ג (ט) אבסדרה שיש לה פצימין (לח) בין באר היטב

בשרה ולא בהצר: (ט) אבסדרה. כתב הט"ז מי שרולה לעשות סוכה בבית שלו ולפרוך הגג למעלה כמו שמוהגים וכותלי הבית יהיו כותלי הסוכה דהיינו שרולה לעשות הסוכה בזווית של כותל מזרח וכותל דרום ויש קורה אחת מונחת כל השנה למעלה כנגדו כחומר הבית סמוך לאותו זווית ותהיה הסוכה בזהו חלק הזווית עד הקורה נמצא

ביאור הלכה

דוקא בדופן שליש ויאל מן התורה בזה"פ ולא כשהוא עשוי כן בכל דפנותיו א"ל לומר כן דהרי הוכחנו לעיל בסמך שש"כ בזה"ל ד"ה בשל וכו' דהרא"ש ס"ל דכל גזונו הוי רה"י מן התורה ואפשר דהרא"ש סובר כיון שבסכך שסיכך לא נתכוון לשם צוה"פ לא הוי צוה"פ ולא ס"ל כפסק הרמ"א לעיל כס"כ בזה"ה אלא כדעת הירושלמי שהיה המ"א שם להחמיר בזה: * משום דאמרינן גור אסיק מחיצתא. עיין בגמרא דאף דבעינן לגבי סוכה מחיצות דוקא ולהכי בשמוד גבוה ו' ורוב ו' על ז' לא הוי סוכה הכא ס"ל דעדיף משום דיש בבית מחיצות ממש (רש"י שם): * או ע"ג כאר שיש לו פסין. הוא לטון הרמ"א ושמש

בירושלמי והקמות את המשכן כמשפטו וכי יש משפט לקרשים אלא קרש עזבה ליתן בלפון יתן לעולם בלפון: (ז) גור אסיק. פירוש כאלו מחיצות הבית עולות למעלה וא"כ לריך שיעשה ד' קונדסין בשפת הגג עכ"ל מנ"י נדרים מכון נגד כותל הבית. ט"ז: (ח) מתירין. כלומר דוקא כשהלחי עמוד אלא המכוי והפסין דוקא

משנה ברורה

מחיצות ממש: (ל) משום דאמרינן גור וכו'. פי' כאלו שפת כותל הבית מעלה את מחיצותיה למעלה והרי יש להסוכה מחיצות. ודוקא כשהגג אינו בולט מן הבית ולהן (כז) אבל כשהגג בולט להן אפילו לגבי שבת לא אמרינן גור אסיק כלעיל בס"ה שם"ה סט"ז: (לא) אסיק מחיצתא. (כח) ודוקא כשהוא על שפת הגג ממש אבל רחוק מזה אפילו פחות מג"ע לא אמרינן לבד וגוד לבד"ע (כט) והלכה כדעה א' (ל) דכלל גזונו לא אמרינן לגבי סוכה גור אסיק: (לב) סיכך ע"ג מבוי שיש לו לחי. מדרסות המהבד (לא) משמע דס"ל כהפוסקים דאפילו במבוי המפולש יש לו לחי מלך אחד [סיכך] כשיעור הכשר סוכה ללד הלחין ג"כ כשר והעטס דע"י לחי נחשב לו שלש מחיצות והיו מן התורה רה"י ואמרינן מינו דהוי מחיצה לענין שבת הוי נמי מחיצה לענין סוכה בשבת שאיקלט בתוך החג ואע"ז דמדרבנן אסור לטלטל בשלש מחיצות בשבת דסוכה מותר משום מלות סוכה: (לה) סביבות הבאר וכו'. היינו ד' קורות נעולות בארבעה רוחות וזו כנגד זו שכל קורה נוטה אמה לכהן ואמה לכאן והתירוה משום עולי רגלים שיהיו יכולים לשאוב מים לבהמתן מן הבור שהוא רשות היחיד ועומד ברשות הרבים ועל ידי הפסין נעשה סביבות הבאר רשות היחיד ואע"ז דלא התירו זה אלא לעולי רגלים הכא משום מלות סוכה התירו ג"כ דבר זה בשבת שבתוך החג: (לד) ואין להחזיר וכו'. היינו משום דהמהבד סתם ומשמע דס"ל להתיר בכל גזונו לכן בא לומר דלמעשה יש להחמיר כדעת הפוסקים (לז) דאין להתיר אלא במקום שלחי מתיר לענין שבת דהיינו במקום כותל מנ"י רוחות וברוח רביעית יש לו לחי דסם מותר אף מלגלג בשבת בזה מתירין לענין סוכה בשבת משום מינו אף דלענין סוכה לא מכלל לחשוב כ"א שתי דפנות שסכסך הוא רק ללד הלחי לבד: (לה) ופסין מתירין. בזמן שיש עולי רגלים (לג) והאידנא דליכא עולי רגלים היכא דלא שכיחי מיא דמותר לדבר מזהו וגם דוקא (לד) ברה"ה ולא בהצר: (לו) דאז שייך מינו. ולכתחלה נכון להחמיר כדעת רמ"א ובמקום הדחק יש למוחק דהנה ראשונה דכתב הא"ר דכן הוא עיקר: (לז) סיכך ע"ג אבסדרה. פי' אבסדרה זו היא שני כותלים וזו היא שני כותלים זה כנגד זה ומקלחה מקורה וסמוך לקריו עד הקלה האחר סוכה שני כותלים וזהו א"ל אבסדרה כמבוי וכו' כנגד זה ופסין (לה) הוא שני עמודים בולטים ברוח השלישי א"ל שם אבסדרה אחרת שאין לו כותלים ונעשים כמבוי זה כנגד זה ואמרינן בס"ג דלריך פס ד' ומשהו כאן דיי בפלימין דכיון שיש פלימין אמרינן פי תקרה יורד וסותם כלומר פי תקרה של האבסדרה שהוא הקריו של אבסדרה יורד וסותם נמצא שיש לסוכה דופן ג' אבל בלא פלימין לא אמרינן דיוורד וסותם ופלימין אלו אע"פ שאינם נראים בפנים לעומד בסוכה אלא לעומד הנה לה וגם לא נעשו לכתחלה כשביל מחיצה הסוכה מ"מ מושלים וע"ז כתב רמ"א שאתרים חולקין וס"ל דאפילו ע"ג פלימין לא מהני (לו) ואפילו אם היו הפלימין ורובן טפה כיון ששני הדפנות אין מחוברין כמין ג"ס כמין שכתוב סוף סימן שם"א אבל אם היו דפנות כמין ג"ס ובשלישי בולטין הפלימין טפה מהני (לז) אם היה סמוך ברוח השלישית לתקרת האבסדרה (לח) דאמרינן פי תקרה של האבסדרה יורד וסותם ומיהו ברה"ש משמע דבעי נמי צוה"פ וכתב ה"ח דהיינו דוקא בנראה הפלימין בחוץ וסוה מבפנים אבל נראה בפנים וסוה בחוץ לא בעי צורת הפתח ואע"ז דבס"ב מבואר דבעינן טפה מרווח וגם צוה"פ הכא כיון דברוח השלישי סמוך לתקרת האבסדרה אמרינן פי תקרה של האבסדרה יורד וסותם והמ"א משקט ע"ז ומשמע דלענין דלח"ה לריך בכל גזונו צוה"פ ולא אמרינן בזה פי תקרה יורד וסותם כמו בכמין שם"א דתקרת האבסדרה לצורך עצמו עבדי ולא לצורך סוכה: (לח) בין שהיו נראין בפנים. היינו שהעמוד

שער הציור

(כז) מ"א וכו' א"ל: (כח) ח"י הריב"ז א"ל ונראה שלא ג"כ כיון הט"ז פשוט לריך שיעשה ד' קונדסין וכו' מכון נגד כותלי הבית: (כט) א"ר וכו' מלבוש: (ל) ועיין בפמ"ג דבאין לו מקום אחר אין לו לפטור עצמו אף מסוכה כיון וכלל בכמה דהא בגמרא נאמר כיון בחיקו ומחמת ספק ממזרינן: (לא) מ"א והגר"א: (לב) הגר"א וכו' וב"מ דמ"א: (לג) הגר"א: (לד) מ"א והגר"א: (לה) כן איתא בר"ן ואע"פ דשני עשירים הם רחוקין זה מזה ולא כמו לב"י ופיעתו דבעינן שיהא כל האד של האבסדרה (שהוא לפי צורו רוח השלישי של הסוכה) מלא פלימין ובין כל אחד תכריזו פחות מג"מ ומעט לבד: (לו) כן מוכח מ"א: (לז) והוא איור אחר ממה שביטרו בריב דבריו בביאור השו"ע: (לח) דאע"ז דלתקרת האבסדרה לצורך עצמו עבדי ולא לצורך הסוכה מ"מ בלידוף הסכנה דפלימין מהני [מחש"ס] ועיין במ"א שמוכר דבעינן שיהא תקרת האבסדרה עכ"פ רוח ד"ע דלח"ה לא אמרינן פי תקרה יורד וסותם ודלא ככ"ח. והנה כ"ו כתב המ"א לדעת ש"ל דלא הוכיחו העלה דל"ה שכתב הר"ש וזוכרתינו אלו לבוא לפי תקרה יורד וסותם אבל לפי מה שכתב הר"א וכו' דבעינן נמי צוה"פ וכפי שכתב הר"א הטעם דמאדאורייתא וכו' בזה"פ לבד ולכן הקילו בנראה בחוץ וסוה בפנים וכו' בשבת משום לחי וכו' לא לריב"ז כלל לכתב דפי תקרה יורד וסותם וזה שכתב המ"א ומיהו משמע ברה"ש וכו' כאלו חזר מדבריו הראשונים לענין תקרה אף יש לעיין ק"ת מנ"ל להמ"א דבעינן שיהא רוח הפלימין טפה לפי סגרת ברה"ש:

ק כרנא שס ר' סמכ"ס כפי פירושו שס בגמ' כמ"ס ה"ה שס ש ברייתא שס ט"ז ת משנה שס י"ז א מירא דלכיו שס ב שס כמשה ג משנה שס כ"ז ד אוקמתא דגמ' שס ה טור כס' פ"ר פקן שהיו נראים מבפנים ואין נראין מבחוץ (לט) בין שהיו נראים מבחוץ ואין נראין מבפנים כשרה לא היו לה פצימין פסולה ימפני שהיא סוכה העשויה כמבוי שהרי אין לה אלא ב' צידי האכסדרה ואמצע האכסדרה אין בו כותל ושכנגדו אין לו פצימין (פליס פי' לחי ומזוזה) (כל זס סוף לשון הלמנ"ס (מ) אכל אחרים חולקין ולכן (מא) אין לעשות סוכה ככה"ג) : מ"ה שהיו דפנותיה גבוהים ו' ומשהו והעמידם (מב) בפחות מג' סמוך לארץ כשרה (מב) אפילו הגג גבוה הרבה ובלבד שיהא מכון כנגדן ואפי' אינו מכון ממש (מד) ח"ק שהוא בתוך ג' כנגדו כשרה ואם אינה גבוה אלא י"ט אפי' אין בדופן אלא ד' ושני משהוין כשרה שמעמידה באמצע ואמרין לבדד למעלה ולמטה וחשוב כסתום יהיו הדפנות גבוהות מן הארץ ג"מ (מה) פסולה : י (מו) העושה סוכתו בין האילנות והאילנות דפנות לה דאם היו (מו) חוקים או שקשר אותם וחיוק אותם (מח) עד שלא תהא (י) הרוח מצויה מנידה אותם תמיד (מט) ומילא בין האוירים בתנן ובקש כדי שלא תניד אותם הרוח וקשר אותם ה"ו כשרה ע"כ אין נכון לעשות (ג) כל המחיצות מיריעות של פשתן בלא קנים אע"פ שקשרן בטוב זמנין דמינתקי ולא ארעתיא והוי ליה מחיצה שאינה יכולה לעמוד רוח מצויה והרועה לעשות בסדינים טוב שיארוג

שערי תשובה

כן ותמה עליו מדברי התוס' ע"ש : (כא"ש) ע"כ אין נכון כו'. וע"י שפירא ח"א סל"א להכשר סוכה אפי' דופן א' אין לעשות מסדינים אס לא שיארוג במחיצות קנים פחות מכלה ואפשר דגם כמ"ו לא קאמר אלא כדופן רביעי או אין להקפיד כיון דמדינא פגי בג' וכן נראה מלשנו ע"ש : הסוכה . וטעם קנים אלו כדי שיהיה כלה בדופן הג' מחמת התקרה שעל שני הקנים שהרי אין כאן מחיצה ג' ממש אלא מחמת פי תקרה יורד וסותם וע"כ לר"ך לורת הפתח ע"ש : (י) הרוח . אפילו עומדת בבית שאין שם רוח אינה מחיצה מ"א ועיין בהלכ"ט ח"ב סי' ט"ו שורה פנים להכשיר סוכה דשפנותיה עשויות מסדינים דקים שהיתה הרוח מניחה אותם אלא

ביאור הלכה

נכאורה דדוקא כשיש שם גגור ולא כדעת הראב"ה דס"ל אע"פ שאין שם גור כמובא גר"אש ועיין במאמר מרדכי ו"ט :

הט"ו מי שרולה לעשות סוכתו בבית שלו ולפרוץ הגג למעלה כמו שנוהגים וכו' ה"ו כותלי הסוכה דהיינו שרולה לעשות הסוכה בזוית של כותל מורה וכותל דרום ונמצא שאין כאן אלא שני מחיצות ולמעלה מונח קורת הבית כזה לבו"ע י"ט לומר פי תקרה יורד וסותם דקורה זו לנורך הבית נעשה והסוכה ג"כ בבית וא"כ כאלו יש לה שלש מחיצות ומ"מ כיון דלא היו מחיצה ממש רק ע"י פי תקרה לר"ך לעשות לה גס כו"פ דהיינו ששים תחת הקורה שני קנים אחד אכל כותל הבית ואחד במקום סיוס המחיצה דהיינו במקום שכלה הסכך של הסוכה (ואף דבעלמא כו"פ לכד לא מהני במקום מחיצה ג' כנ"ל בס"ב הכא בלר"ף פי תקרה מהני) והשתיקו דכריו (לט) כמה אחרונים . אמנם כפמ"ג וכן בכדורי יעקב מפקפקין בזה לפי מה דמסקינן המ"א דלא אמרינן פי תקרה יורד וסותם כ"א כשרה הקירוי ד"ט וסותם קורת הבית אינו רחב כ"כ וע"כ מסיק בכדורי יעקב דטוב יותר ששים פס אחד שרחב טפח מרווח תחת הקורה פחות מג"ט מן הכותל של הבית וקנה אחר במקום שכלה הסכך של הסוכה דזה כשר בלא פי תקרה יורד וסותם כונו כשר סוכה נלשת דפנות ובה לא בעינן רוחה הקורה ד"ט כמבואר בס"ב : (מא) אין לעשות סוכה ככה"ג . כתב הלבוש דהיינו רק לכתלה (מ) אכל דיעבד י"ט לסמוך על דעה ראשונה : (מב) בפחות מכלה וכו' . דאמרין לבדד והוי כסתום ונמצא שיש כאן י"ט : (מג) אפילו הגג גבוה הרבה . דאמרין (מח) גוד אסיק מחיצתא והוי כאלו המחיצות מגיעות לסכך : (מד) רק שהוא בתוך ג' . דאמרין לבדד מן הג' אכל אס היה ג"ט פסולה דאפילו אס היו מחיצות מגיעות ממש לסכך קי"ל דאס הם מרוחקים מן הסכך ג"ט פסול וכ"ש בזה : (מה) פסולה . אפילו היו הדפנות גבוהות י"ט ויותר דכל מחיצה שהגדיים יכולות לכבוע תחתיו (מז) אינה חשובה מחיצה כלל : (מו) העושה סוכתו כו' . ולא סמכה (מנ) ע"ג האילן דאל"כ אין עולין לה ביו"ט כמ"ס סי' תרכ"ח ס"ג : (מו) חוקים . ואס רוב הדופן (מד) מן החוק משמע קלת בתוס' דכשרה דע"י שוב אין הולך ובה ברוח : (מח) עד שלא תהא הרוח מניחה מנידה אותם . ר"ל דאס מנידה אותם אפילו אין בכך הרוח להפיל אותם לגמרי רק שט"ה הרוח (מה) הולך המחיצה ובה קי"ל דשוב לא חשיב מחיצה . ואפילו (מו) עומדת בבית שאין שם רוח כלל לא חשיב מחיצה : (מז) ומילא בין האוירים כו' . היינו אס ישעור הסוכה שהוא עשרה טפחים בגובה הוא גם מן הענפים (מו) דאל"ה לא בעינן לזה : (נ) כל המחיצות וכו' . דעת הט"ו דמחיצה אחת מן שלש מחיצות שר"ך לעשות בסוכה יכול לעשות מיריעות (מה) אכל מכמה אחרונים משמע דאף מחיצה אחת אין לעשות מסדינים אס לא שיארוג במחיצות של קנים פחות מג"ט אכל מחיצה רביעית לבו"ע

שער הציון

(לט) ונמח"ס מלמד עוד יותר דלדעת הכ"ח ומ"א שסכימו עם המהרש"א בענין סיכך ע"ג אכסדרה ממש אם כו"פ לא בעינן בזה דמזל לבו"ע אמרינן פי תקרה י"ט אכן גם לדידיה ישאר מה שפקק הפמ"ג דהרי לא אמרינן פי תקרה כ"א כשרה הקירוי ד"ט וע"כ הנינו לזהו כמו שכתבנו בפנים בשם הכדורי יעקב : (מ) והשתיקו כמ"ר : (מא) ריש"א : (מב) פוסקים : (מג) רש"י : (מד) מ"א : (מה) כן מוכח מרש"י ד"ה שאינה יכולה וכדכריו כתבו ג"כ הכ"י ופרש"א והאור זרוע ודחקו לרש"י לפסוק כן דאל"ה יפול קושת הגמגול דקמקשה וסא איכא טפס שגורא"י לא יפול ע"י הרוח אחרת מלשאר מן הטף האילן הוא קשה ועכ : (מו) מ"א וס"א דלא כהלכ"ט המובא בכה"ט : (מז) כן מוכח מרש"י ופשוט : (מח) שבות יעקב המובא בשע"ת (וסס) שכלה לחוק דגם כמ"ו מודה לזה זה אינו) וכן גיביר שלום וכו' שחילו לקושות כמ"ו דבהמה אס תבנה יכלה משה"כ ביריעות אס תתקן הקשר שלמטה לא יראה כלל מילא"ל אין לו ראה לקולתו של כמ"ו :

(נא) במחיצות קנים בפחות מג': יא' יעושים מחיצה (נב) מבעלי חיים (נג) שיקשור שם
(נד) בהמה לדופן: יב' יוכל לעשות (נה) מחבירו דופן לסיכה (נה) להכשירה ואפי' בי"מ
וכלבד שלא ידע אותו שהועמד שם שבשכיל מחיצה הועמד שם (נו) אבל בחול אפילו אם
הוא יודע שר'. הגם ואפי' צימ' אינו חסור אלא באתנן ג' דפנות המתירים הסוכה (נז) אבל בדופן
רביעית קרי (נסנת הראב"ד והגמ"ד פ"ד לטוכס) וע"ל ס' סס"ג ס"ה: יג' (נח) "המטה לסוכה
על כרעי' (יז) המטה והכרעים הם מחיצות (נח) אם יש בה גובה י"מ מן המטה לסוכה כשרה
ורא"ש וכתב עוד הרא"ש שגדלה דר' יודעה לפרושי' דכרי ת"ק אתא וליכא הכא סוגתא

וּרְאִים וּכְתֹב עוֹד הָרֹא"שׁ שֶׁנִּרְאָה דר' יְהוּדָה לִפְרוֹשׁ דְּבָרֵי ת"ק אֶתְּחָ וְלִיכָּא הִבָּא פְּלוּגְתָּא

באר היטב

שהיה נתונה בחצר מוקף מהחילות גבוהות ע"ש. ועס'י ר"מ ס"ו :
 (יא) בהמה. וזריך שתהא מתוחה למעלה או שתהא גבוה כ"כ שאף
 שחמות ותפול תהיה גבוה יו"ד. ואם יש חלל בין רגליה גבוה מג'
 צריך לגודלו ב"ח וכתב המ"א בס"ק יו"ד דאם סמך הסכך ע"ג
 בהמה פסולה מפני שאין לה קצת ע"ש ומה"ע כתב הט"ו בס"ק
 י"א דעשיית דופן מבהמה לא מייירי רק להכשירה וכמו שכתב
 ס"ב אבל לא בכל המחילות ע"ש : (יב) המטה. פי' דבר זה
 עיין בט"ו :

משנה ברורה

לכ"ע יוכל לעשות מורעות כיון דמדינא סגי בני: (גא) במחילות קיטס וכו'. ר"ל דלז (מע) אף שהרוח מנענע הרריעות מ"מ נסארו מחילות בקיטס: (גב) מצעלי חיים. ואם יש הלל בין רגליה גבוה מג"ט צריך לגודרה [מגרח]: (גג) שקיורם שם וכו'. קדי (ג) שלא חוכל לבדן. גם ירד שפתיים מתוהה לעולם שבהלם אם שהיה גבוה כ"כ (גד) שאף אם תרדך (נד) אלו תמות ותפול יהיה גבוה י"ט: (דד) מחזירו וכו'. ודוקא מחזירו אבל בהמה אסור להעמידה

ציו"ט (ג) בדופן השני הכשר הסוכה (גד) ואפילו אם לא יקשרה
 רק ע"י עניבה: (גה) להכשרה ואפילו ציו"ט. כגון שגדל סוכתו והוא רוצה לקיים מצות סוכה לאכול ולשתות שם ויכול לבקש
 חסד שמעמד שם עד אחר עת. אפילו. ומתקיימת הסוכה: שדמך לעמוד (נה) בדברא לכבוד לעמוד שם אף שאינו יודע על מה ולמה מ"מ
 אין לחוש שמא ילך בחור כך (נו) אף על עכו"ם בודאי לא יכול לשמור בזה: (נד) אבל בחור וכו' ע"י. שחרי מותר לעשות מחלצה
 בחו"ה: (נז) אבל בדופן רביעית שרי. דכיון דיש הכשר סוכה מכבר לא מקרי חו צנין (נו) רק תוספות על אולם עראי ושרי.
 וה"ל דמות לעשות בכלם דופן רביעית ציו"ט מטעם זה אבל דופן שלישית אסור שהוא מכשיר הסוכה בזה והוא בכלל עשיית
 אולם עראי דאסור ציו"ט. [גמרא:] (נח) הסומך סוכתו וכו'. הנה (נה) ממה שכתב והכרעיים הם מחליות וכו' והכרעיים הם דפנות
 מוכה דמעה זו ומקפת קרשים שראשן האחד קבוע בצרף והאשן השני עולין למעלה מן המטה י"ט והמטה היא הקרשים קבועים בחליות
 אלו [והוא קרקעית המטה] ומפני שהקרשים קבועים בצלות מחליות נקראין אותן מחילות כרעי המטה. ועשוי נבאר דברי הספיק הסומך
 סוכתו על כרעי המטה כלומר שנתן הסכך ע"י קרשים שעולים למעלה מהמטה והם נקראים כרעיים והכרעיים דהיינו הקרשים הנזכרים
 הם הם מחילות הסוכה הם י"ט גובה י"ט מן המטה לסכך [דהיינו מן הקרשים שקבועים בתחתיתו ולמעלה] כשרה וא"ל פסולה דכיון
 שהסכך סומך על הקרשים הלא שם כרעי המטה תכבה המטה עומה קרקעית הארץ להיות ממנה ע"י הסכך י"ט. ואם סמך
 הסכך על עמודים פ"י והעמודים תקועים בצרף ומש"ה אפילו אין גובה י"ט מן המטה עד לסכך כשרה אף שדפנות הסוכה הם
 הכרעיים מ"מ מאחר שהסכך אינו נסמך על המטה ולא על הכרעיים לא תשובה היא קרקעית הסוכה אלא הארץ שבה קבועים העמודים
 שעליהם נסמך הסכך וכיון שזמן הארץ עד לסכך גובה י"ט כשרה וא"ל שמהמטה עד לסכך פחות מיו"ט לית לן בה (נט) כיון דאי
 שקיל לה למטה איכא אירע עשרה והסוכה מתקיימת ע"י העמודים דמטה לחודה קיימא ואין הסוכה נפסקת בשביל שבנים בה מטה
 ומוטע אורה: (נא) אם יש בה גובה וכו' כשרה. דאף דמשמיד ע"י מטה שהיא מקבלת עומאה (ס) לא איכפת לו בזה
 דקבלת

שער הציון

(מט) ולא העתקתי מה שכתב המ"א דלפי מה שכתב בס"א אם עשו רק ג' דעות לא מהני קיום בלא יריעות גם בעניינינו יש להחמיר ידוע
המ"א להקל בזה מטעם כיוון שהירשיות קצורים בטוב והקיום אינם רק לחומרא יתירא קולן להחמיר כ"כ וכן בכבורי ועקב הקול בזה: (ז) מסתפקא
בזה הוה תבירה עלה בשלמא ודיוכד כ"ו שלא כהלך קיום מלוא סוכה או הדוא תלכית חכמים כ"י שלא יבוא ליד בטול מלוא סוכה והנה לא מה
שמפרש הגר"א לעיל בסיומן שס"ה ס"ה דלמסקנא יהיה שוין המוציא דלבי ור"ו אליה דר' יהודה שמעך דתקנת חכמים הוא: (ח) דלמ"א
חייבין ללמח דבעט ע"ה בגמרא ואף לר' חייבין לזה לפי הבחנתו כמ"ה הגר"א לעיל בס"ה ס"ב ס"ה: (ט) מ"א ואף דקדמך הגמרא שם זמנין
דקאס וכו' והו ר' לר"ו גמרי הס"ה (הגר"א שם) ועיין במ"א שכתב דלפי דעת המאור והיראלי לא חייבין למיחל כלל: (יג) גמרא והעטס
בשלמא גמרי ארס כליון ששטורס שם לאו עטס מחילה הוטעס שם הוי כמחילה השנייה בשוגג דמותר לטעמ' י"א ואין כלן איסור מחילה למעשה
דבחר כותה העומד אוליין שח"ל בבהמה שאין לה דעת אוליין תבד המעמידה הדוא לדעת ויהי תלמיד כעך בשלמא מלוקט מן הראב"ד ומ"א אכל לדון
דביטוי גם כן ע"ה בגמרא ביו"ט דלפ"י ע"י כלס מותר כדליתא בגמרא: (יד) פא"ג: (טו) כעין זו מלאה בת"מ: (טז) שם: (יז) שם: (יח) שם: (יט)
עד טופו לא טען הכ"י: (כ) ואכ"ה לא קול לא למעט פסוקס סוכה מוטס שאין לה דעות, כרעבי שמעם הלא הם דפנותיה כלל ע"ה לן בזה דלגן
תבד כס' אוליין למדוד ממנו ודקתקונו עשה וכל היסב דסקול לה למעט ואחתי קאי סכך לא השיבה מטע קרקעית דידע [כ"ה]: (ס) עיין בכ"י
שהביא בם תה"ה להכריז דגס אר"י הוא קן מלבד דעת הרא"ה שסביא מירושלמי דדקס הטעס מפיט שמעמיד דבדך הנקבל עומאה ולע"ה מטוס
ה' בלבד קסב לטמון להחתי שסכ"ן ה' היע"ט"ל בתירושוני דעתס דלעשה אר"י שם לטוח לעטס או אכן איהו גיטויי בשסריס לחתי דכריס הם
המקילים פסרט זה שפסקו בחכמים הלא המה היר"ן גיאות [וה"ל הסוגן סוכתו לכרע' המעט לעשהדי ולחוקר אפילו אינה יכולה לעמוד בפני עמ"ה כשירה]
והגרמ"ס פירושם השהנה שסתקו העטס אריב' דר' יהודה מפיט שאין לה קנע ור"י לעעמיה וכו' ואין הלכה כר' יהודה והר"ם וכו' וישיש הוט"א
בשכילי הלגט טלס כתט כבדאי דלהקס בחכמים וממילא מוכן דלזיס חושנין למח שמעמיד על דכר המקבל עומאה וגם הר"ן שמתחיר הוה **מדרכט**
כעמלח

וא"ל פסולה ואם סמך הסכך על עמודים והכרעים הם דפנות אפי' אין גבוה י' מהמטה עד הסכך כשרה כיון שיש י' טפחים מהארץ עד הסכך :

תרל סוכה שחמתה מרובה מצלתה ויתר דיני הסכך . ובג"י סעיפים :

א *סוכה שחמתה וצלתה * שוין מלמעלה פסולה לפי שהחמה מתפשטת בריחוקה (א) ויהיה למטה חמתה מרובה מצלתה אבל אם חמתה וצלתה (ה) שוים מלמטה כשרה : ב (ב) יאם ברוב ממנה צלתה מרובה שני משהיוין ובמיעוט ממנה חמתה מרובה משהו בענין שכשנצרך יחד החמה והצל של כל הסוכה יהיה צלתה מרובה מחמתה משהו (ג) כשרה . הגם (ד) ויש (ז) מחמירין אם הסוכה גדולה ויש מקום ז' על ז' שחמתו מרובה אע"פ שצלרוק כל הסוכה הוי הכל מרובה . (ר"ן ספ"ק דסוכה) : ג ידרך הסיכוך להיות קל כדי שיראו ממנו (ח) הכובכים הגדולים היתה המעובה כמין בית (ו) אע"פ שאין הכובכים נראים מתוכה (ג) כשרה : ד יהיה כסוי דק מאד שיש בה אויר הרבה אלא שאין ג"מ במקום אחד ובין הכל צלתה מרובה מחמתה כשרה : ה יהיה הסיכוך מדובלל (פי' מכולל) והוא הסיכוך שיהיה מקצתו למעלה ומקצתו למטה כשר : ו יובלבד שלא יהיה בין העולה והיורד ג"מ יאם היה (ח) ברוחב זה העולה (ד) * טפה או יותר אע"פ שהוא גבוה מג' טפחים רואין אותו כאילו ירד למטה (ט) ונגע בשפת זה היורד והוא

א כפי דיוקין
בגמ' דסוכה
כ"ב מהמטה שם
ב ממלא ד' יותן
י"ט ויפ' הר"ש
שם ג יושלמי
הכילו הר"ש
ד רמב"ם ה משה
שם כ"ב ו משה
שם וכדמפרש לה
כדמפרש לה שמואל
וכפ' רש"י והתוס'
שם וכתבא העור
ח כאוקמתא דלבו
שם ח כאוקמתא
דכ"ב שם

שערי תשובה

(א) כשרה . עכ"ל וכו' כתב בדעבד כאשר יהיה האופן שא"ל ליעול קלת מהסכך מפני [אחז סיכה] (סוכה) יש לסמוך על המכשירים :

שם הכשר סוכה ס"ו : (ג) כשרה . ולכא פוסל כשאין המער יוכל לירד בה וכ"פ הג"ח : (ד) טפה . שמו השוכ להיות אוקל ואמרין

באר היטב

(א) שוים . ועמרת וקיים כשם ד"מ פוסל בין שוים מלמטה או מלמעלה ועיין יד אהרן : (ב) מחמירין . היינו שלא ליכב צלתו חלק שחמתו מרובה אבל לשאר החלק אין זה פוסל אותו כיון שיש

משנה ברורה

דקבלת עומאה על הסכך נאמר ולא על הדפנות , ומ"נ לכתחלה נכון להזהר בזה כי יש מן הפוסקים שמחמירין בזה [מ"א ב"ש] תרכ"ט ס"ח :

(א) ויהיה למטה חמתה מרובה מצלתה . ואז יתבטל המיעוט נגד הרוב והיו כאלו לא סיכך כלל וכשנים מלמטה כשרה דידוע (א) דלא למעלה מקום הקנים רחבים מן האויר : (ב) אם ברוב ממנה וכו' . דוקא כאופן זה אבל בהפוך דהיינו שמועט הסוכה היה לו הרבה וברוב הסוכה היה חמתה יותר מצלתה כאופן ששנצרך כל הסכך ביחד יהיה הכל מרובה (ב) פסול : (ג) כשרה . אפילו ליכב תחת אותו חלק שחמתו מרובה לפי שהוא בטל לגבי רוב הסכך שצלתה מרובה : (ד) ויש מחמירין וכו' . דעתו דלאפשר להגמרא לא יאירי רק בסוכה קטנה שהיא ז' על ז' דלא אמרין דהמיעוט שבה בטל לגבי הרוב אבל בסוכה גדולה שיש בה ז' על ז' שחמתו מרובה הוא מקום השוכ ואינו בטל לגבי שאר הסכך שצלתו מרובה וע"ז אין ליכב באותו חלק (ג) אבל לשאר החלק אין זה פוסל אותו לכ"ז כיון שיש שם הכשר סוכה . ואפשר עוד דאם מפסיק כל אורך הדופן בזה באופן שבמקום של מרובה לא ישאר רק שני דפנות ז"ע על כל הסוכה [פמ"ג] : (ח) הכובכים הגדולים . היינו (ד) הגדלים כיום בעוד שלא שקעה המה והאחרונים כתבו לכתחלה בעיני דלפילו בלילה יראו כוכבי לילה בתוכה וכו"מ הביא בשם מהר"ל דמותר לסכך הסוכה עב הרבה דא"ל שלא יראו בה כוכבים אע"ג דלילה אינו רואה הכובכים מ"מ ביום איכא חורים וסדקים בכמה מקומות עכ"ל ועיין בספר כצנור יקרב דהמקיל בוותיה לא הפסיד וכו' ודבריו הרי שיש לחוש דאם יעשה הסכך דק יותר ישכב הרוח יותר תוך הסכך ויטער ברוח וכו' . ועיין בפמ"ג שכתב דלאפשר לענין ראיית הכובכים די בכל הסוכה אם הוא רואה רק במקום אחד משא"כ באם היה מעובה הרבה מאד עד שאין הגשם יכול לירד בתוכו למ"ד דפסולה כל שיש ד' טפחים ביחד (ה) סכך פסול מקרי : (ו) אע"פ שאין הכובכים וכו' . ר"ל (ו) לא גדולים ולא קטנים . וכתבו האחרונים דמ"מ אם הוא מעובה כ"כ עד שאין הגשמים יכולים לירד בתוכה אפילו כשיורדו בשמים מרובים וא"ל הוי כעין בית יש להחמיר ולפסול משום גזירת בית . ומ"מ בדעבד כאשר א"ל ליעול קלת מהסכך מפני איזה סיבה (ז) יש לסמוך על המכשירים : (ז) ובלבד וכו' ג"ע . דכל פחות משלשה כחדא חשיב : (ח) ברוחב זה העולה טפה . ר"ל בכל (ח) קנה וקנה מן הסכך היה רחבו טפה דלא חשיבי לימיר עין רואין וכו' : (ט) ונגע בשפת זה היורד . ר"ל שבסכך התחתון יש ג"כ חלל בין קנה לקנה ורואין כאלו

ביאור הלכה

* שוין מלמעלה פסולה . הגם כשור הביא דעת בעל העיטור להיפך ולא הביא המחבר את דעתו כלל משום דהרמב"ם והר"ף והר"ם כולם קיימו בשעת רש"י וכמו שפסק פה בש"ע ואני מאלתי עוד ראשוני ראשונים דסבני ג"כ הכי וסס הרבנו נתנאל והר"ן גיאות : * טפה או יותר וכו' והוא שיהיה מכוון וכו' . המחבר העתיק דבריו מלשון הרמב"ם משמע דפ"ל דאם היה רוחב הקנה העליון יותר מטפת בעיני נמו כאויר שבין התחתונות יותר מטפת שיהיה רחבו . להוריד העליון בתמים אבל הרמ"א דקדק וכתב דהיינו שיש כאויר שבין התחתון טפה הורה לו בזה דדעתו במקמת הריטב"א בדחויי דכל שיש בין התחתונות טפה שני [הגר"א כצנאור] והגר"ח [א] ומה שיינו ר"ן ספ"ק ה"ן וכו' בשם הרמב"ם הוא לאסוקי מדעת רש"י ותוספות דפ"ל דאפילו אין כאויר שלמטה פותח טפה אמרין ג"כ חבטו רמי :

שער הציון

בעלמא עיי"ש ובודאי יש לסמוך ע"ד המקויל בזה אכן לכתחלה נכון להזהר בזה ללא ידי כל דיעות ועיין בדברי קדשן נתנאל על הר"ש : (ה) רש"י : (ב) ד"מ ופ"ש בשם רי"ו : (ג) ס"ז ושמוע : (ד) הגר"א ופ"א : (ה) ומ"מ אם נעל אח"כ מקלת עובי הסכך מעליו א"ל לנענע הכאף אפילו סינינו כנ"ל כי אין שם סכך פסול ממש עליו [שם בא"ח] : (ו) ואפילו אין ליעול השמש נראה בתוכה [ט"ז] : (ז) ש"ע ועיין בשבלי הלכות : (ח) הג"ח : וקוה

(י) שיהיה מכוון בנגד שפת היורד . הגם דהיינו שיש בלאור שבין התהלותן מפה שרלו לטוריד העליון (יא) ולו כשרה * אפילו חמתה מרובה שיהא הלל מרובה כשהמה בלמלע (יב) (ס) הרקיע . (רז) פרק יסען וב"י בשם הרמב"ם:) ז' קנים היוצאים לאחורי הסוכה כגון שאחורי דופן אמצעי בולמים קנים מן הסכך (יג) ויש בהם הכשר סוכה וצלתה מרובה מהמתה וג' דפנות כשרה (יד) אע"פ שהדופן האמצעי לא נעשה בשבילם אלא בשביל עיקר הסוכה שהוא לפנים ממנו : ז' יבון הקנים הבולמים מן הסכך לצד הפרוץ ודופן אחד נמשך עמהם כשר (טו) לאע"פ שעשה דופן העל (ו) הצדדין יתר על ז' והוא לן למימר . הרי גלה העתו לעשות כל הסוכה בדפנות ארוכות ודופן אחד שנמשך עם הקנים של סכך אינו מן הסוכה אלא בפני עצמו . ועמד ונמצא שאין לו אלא דופן אחד שהוא הדופן הנמשך אפילו הכי כשרה : ה' בסככה בשפודין (זו) שהם פסולין לסכך בהם (זי) ואין בהם ד' (יח) ואין מהם ד' במקום אחד והניח בין שפוד לשפוד כמלא שפוד ונתן שם סכך כשר פסול (יט) גש"א (י) לצמצם שימלא כל האויר מסכך כשר ונמצא הפסול מרובה פאבל אם העירף סכך הכשר מעט על הפסול "עו אם היה הפסול נתון שתי (כ) * ונתן הכשר (ח) ערב או איפכא כשר שאז מתמלא כל האויר מסכך כשר . ודוקא צבוכה גדולה . אבל צבוכה קטנה לרדף להיות מן הספודים (כא) פחות מג' מקום אחד . (ב"י ומהר"א מפראג) : מ' גיבת המקרה בנדרים (כב) שאין עליה מעובה (פי' מיט ונלוות ששמיטין עליהם) ובא להכשירו לשם סוכה (כג) דבזה שיסיר (כד) כל המסמרים לשם עשיית סוכה * או שיטול

באר היטב

שעה יותר מהבשר מן המנובח ויש לנו לומר דעך מקום שעה
מחילה מהני ועפי לא ומה שעה מחילה א' ארוך ביותר
זה אינו מן הסוכה קמ"ל אפ"ה כשר גם שם וחסביני
המחילות ששעה גם לה באלו הגיע הדופן הקרע עד פה
הכותל הארוך ט"ז ע"ש : (ו) לזמנא . דאם היה אפשר היה מותר
דק"ל פירן כמותר מותר : (ח) ערב . ואם אינו נותן ראשי הבשר
על הפסול נושא לזרז והלכה היה הכשר מרובה רש"י : (ע) הכשריו
ומי' . זהו פ' מנא' בצינור תורה קא מפליג וכתב רש"י : שם דלנו

ביאור הלכה

* אָפֿילו חתמה מרובה רק שיהא סלל מרובה וכו' פֿאַר [פֿאַר] יעש :
* ונתן הכסף ערב. הנה הנה"ח העתיק דברי רש"י ואם אינו נתן
דלמי הכסף על הפסול טעם לארץ והלכן הוצי' הכסף מרובה ולא
הסתפקו כי תמחו הכרוסוס [הפֿאַר] וכן הבדיל יעש וזו שו"ך ע"ה
פֿעית רש"י דהסוגיא אולא למ"ד פֿרון כעמוד אסור והלכן פֿעינן שיהא
הכסף מרובה אבל כסו"ע הלא אולא לשיטת ר"ח ור"ח דהסוגיא אולא
למ"ד פֿרון כעמוד מותר דל"ה לנאמס שומלא כל הדיור ונמלא
הפסול מרובה אלא כי משנינן שנתן הכסף ערב [דליתו] שדוחק כל
חתיכת קנה לרחבו בין שסוד [לפסוד] או אפשר שיתמלא כל האויר
ומלא פֿרון פֿסוד ומותר : * או שיטעו מינן מי בסיכס אחד וכו' . ועי'
מ"ה דק"ל לקמן בסיון פֿרל"ב דסבך פסול טעם ב' בלעזע ארבעה טעמים
ומתוהמא כגון דלוי מי פֿרל"ב בלעזע ואין מי הדופן ע"ה פֿסל ד' אמות

(1) ויזכר מילתא שהיא נעשה בשביל סוכה פנימית מ"מ מועלת
 ונעשית רק ע"י לבד ג"כ מהניא אף לזרחי : (שו) אע"ס עשה
 הסוכה ולא עשה אלא כתיקון חכמים [שכך דיוו (יב) לכתחלה
 תחת וכו' לכוון תר"ל ס"ב ועי' ויכול להשתמש עד סוף הדיון
 בסוכה דפנות ארוכות וכו' : (יז) שהם פסולים לשכך פסול כגון
 ו' ואין בהם ד' דאי יש בהם ד' פסחים הלא ק"ל דשכך פסול
 ע"י צירוף משנים או ממשלה : (יח) שאי אפשר לזמנם וכו' : דאם
 רב. בין כל פסוד ושפוד נתן הכשר שם לרחבו ודחקו ביניהם שלא
 רל"ב ס"א דבסוכה קטנה פוסל סכך פסול בג"מ ע"ס : (כב) שאין
 ואח"כ פקפק הספרים (יג) דבודאי מהני דא עבד מעשה רבה
 כך בתחלה בכל הגפרים לשם סוכה : (כד) כל המסמרים וכו' :
 הוא

תבוא רמיו: (ה) הרקיע. ר"ל אע"פ שהמחמה מרובה. מציילתה
בשהמחמה בשאר מקומות מ"מ כיון שזילתה מרובה מהמחמה בשהמחמה
בזחלוגה הרקיע כשר ועיין ט"ו מה שהקשה למה אמרו בזמנא לשמואל
הנח בצינא' תרתי אמאי' לא אמרו דגם לשמואל הדא מנה לרב עיין
שם דף כ"ב ע"ד ודו"ק: (ו) הזרדיון. כלומר לא מביעה אס' אס' עיין
בדיופון השני הזיוון רק ו' עפ"הם פשוט שיש להחזיר אותו חלק
היוצא מן הדיופון הארוך לאמרינן שכוונתו להשתמש בכל הסוכה
משא"כ בעושה דיופון השלישי יותר מו' עפ"הם הרי גרתי דעוה

משנה ברורה

באלו חלל של סכך התחתון נגע בשפת זה היורד וגסתם חללו וזה
ובתורה : (י) שיהיה מכיון כנגד וכו' . ר"ל ההלל שבתחתון יהיה מכיון
ונגד רוחב הקנה העליון שיהיה ראוי להוריד העליון בנתיים כמו
שביאר הרמ"א ולאפוקי אם היה קצר בשעורו מן הקנה העליון :
(יא) ולאו פסרה אפילו וכו' . וכ"ש אם אין בין קנה עולה לקנה
יורד ג' טפחים בזדף מהאי אפילו חמתה מרובה מקנה : (יב) הרקיע.
כלל : כל המצות שהם מעליהם מצולחין בשאר מקומות ומזרח זורה
דרך אלכסון בין קנה לקנה מ"מ כיון שצילתה מרובה מתחתה כשהחמה
במצוע הרקיע ועומדת בראש כל אדם שפר דמי : (יג) יוש בהם
השכר טובה , של שבעה על שבעה טפחים : (יד) אי"פ השדוף
הוא ה"ל למטה שיהיה עליו בנין שיהיה בו צל

והמחילה וזו גם לכרמי (יא) והסבינו אחרונים דאפילו אם המחילה דפון וכו'. כלומר פשוטא אם אינו אלא כענה כוונתו להשתמש בפי שיכול לעשות הדפון השלישי ע"ו טפחין או ע"ט טפח מרווח אפלט הארוך] משא"כ כעשה יתר על ז"ע אפשר דגילה דעתו לעשות בזה שם כל ברזל דפוסים לכו"ע ועיין גילוי בסיומן דרע"ט ס"ב: פוסל באמנע ד"ע: (יח) ואין מהם ד' במקום אחד. ר"ל אפילו יהא אפשר היה מותר דק"ל פרוז כעמוד מותר: (ב) ויתן הכשר יפול ממש לארץ: (בא) פחות מג' במקום אחד. דק"ל להם בסיומן עליהם מעשה וכו"ש אם היה מעשיהם על הגרסיה הקצרה המעשיהם לשם סודה [אחרונים]: (בג) די כזה פיסור וכו'. ומהני בזה כאלו

שער הציון

(ט) וכוונתי בזה ליישב מה דקדק בשו"ע דופן האממי דבאמת גם הדפוסות שבלדדן נעשו רק בשביל סופה הפסוקות פסוק"י אלא דבה מונכר פסי כמו
 פסוקות: (י) ואינו דומה לפי תקנה יורד וסופה דהתם אמרנו לגוויל עבדן לבראי לא עבדן כדאייתא בסמוך תר"ל אבל הכא הוי מחייל שמה (אחזקוני):
 (יג) מהר"ב בביאור פמ"א וזכ"ר ויאל"ה ומה"מ לא כה"ח: (יב) הגר"א ושא"ל (יז) ועיין בה"ר שהביא דהרשב"א גוסיא פמסקתו בסופו להקל:
 כ"ב

הלכות סוכה סימן תרל"א

בבין שני נסרים אחד ויתן סכך כשר במקומו וכולה כשרה (כה) *אפילו הנסרים רחבים ד' (כו) קוים מי (ז) שאומר שצריך *שלא יהיו הנסרים רחבים ד' י' יסוכה שאין לה גג כגון שהיו ראשי הדפנות דבוקות זו בזו (כו) כמין צריך *או שמסך ראש הדופן של סוכה לכותל (כח) פסולה *אם (כט) היה לה גג אפילו טעם (ל) *או שהגביה הדופן הסמוך לכותל מן הקרקע

וכתב הכ"י עוליס יפה דברי רמב"ם ר משנה שם י"ט וכר"ש ש ברייתא שם

באר היטב

וזו דעת הרמב"ם. ומקשה העולם א"כ לא פריך מידי ארשמואל טפי מרוב עיין ט"ז ובהרמב"ן בספר המלחמות ועיין בגמרא דף ט"ז ע"א. וכתב מ"א דוקא במספק כשי הרמב"ם שלא יהא רחב

בא עכשיו לסכך בהם פסול משום תקרה אבל השתא דזו תקרה היחה ובא לירי מעשה לעשות לשם סוכה וזה מוכיח שיודע שאמרה תורה תעשה ולא מן העשוי וכו' תו ליכא למגור וכו' ע"ש: (י) שאומר

ביאור הלכה

[כגון דהוי ח' חמות מלומדות וכשעשה נסר ופסל מאד אחד ד' פעמים וכן מלך השני אחרתמי שני פסלים בחלוצת] הלכך מהשכר מתורת דופן עקומה [רש"י ור"ן] וכן משמע בביאור הגר"א לדעתה ראשונה מיורי כהנא גזוי אכן בב"ח כתב דלדעת הר"א והטור [וה"ה] שה"ע שהעתיק לבואר] כיון דעבד מעשה בנסרים תו אין על הנסרים הנשארם שם סכך פסול וכולם מתכשרי כשנותן נסר ופסל נסר ופסל בכל הפסולה אין ה"א והוא דעת הרמב"ם אין סוכר כן וליפיק סוכר שלא יהא הנסרים רוחב ד' בין במספק ובין בטול אחת מבנותים פ"ה. [ועיין בב"ח שהביא עוד שט"ח חת"י בשם הרמב"ן דבטול נסר אחת לבד סגי אפילו הניח כל שאר נסרים בלא כתיבה וענשו ואפילו לא הניח פסל ביניהם וכו'] אבל סייג ע"ז שאין להקל כן למעשה גם הגר"א שהביא כל השיעות בזה לא הוכיח שט"ח זו כלל] ופה א"ל להעדיף סכך הכשר על הפסול כמו דספקי הקודם דגם הסכך הפסול נתכשר ע"י המעשה שגזל אחת מביתיים: *שלא יהיו הנסרים רחבים ד"ט. ה"א דעת הרמב"ם ועיין במ"א שדעתו דאף לדעת זו דוקא במספק פ"ל שיבו פחותים מד"ט דאם יהיו רחבים ארבעה הוואה שיבב תחתיהן יסכור שנותן לסכך כגון יוסב ג"כ תחת הבית אבל כשנותן אחת מביתיים אפילו כשיב כגון ד"ט שרי לבניע דהוואה יראה שהולך לתת פסל ביניהם ולא יבוא ליבב תחת תקרת הבית עכ"ל ומשמע ממ"א דהוא סוכר כמו שמפרש הכ"י דלדעת קמייחא מתכשרה כל הנסרים וכו' שכתבו מקודם דאם דוקא כששני הפסלים בחלוצת פסולת דגם הרמב"ם מודה לזה וא"ל שם ראהו ועיין בב"ר שהביא דמשמעות הטור ור"ן נראה דלדעת הרמב"ם לא מהני בנסרים רוחב ד"ט אפילו כשנותן אחת מביתיים וכו' שכתב הכ"י ודלא כמ"א עכ"ל משמע מיה דהוא סוכר ג"כ כמו שמפרש הכ"י לדעת קמייחא [דאי סוכר כמו שפירשנו בשם הרש"י והר"ן וכו' שמוכח מהגר"א דלדעת קמייחא אין להקל בטול אחת מביתיים אלא בשני פסלים בחלוצת בזה בודאי גם לר"א מהני בטול השני נסרים שרי רחבים ד"ט ומיה סכך כשר במקומם]: *או שמסך ראש הדופן וכו'. היינו אפילו עשה עוד דופן שלישית דבשני דפנות בלא"ה פסולה: *או שהגביה הדופן הסמוך לכותל וכו'. וה"ם בשעשה כמין לריק וטעם הראשון לא היה משופע אלא בשוה [כגון כניין או בחויר] כ"כ הלבוש וכ"ל בפירוש" והרמב"ם חת

משנה ברורה

הוא לשון הרא"ש והטור וברש"י איתא סותר את כולן וממענע לשם סוכה ובפי' המשנה להרמב"ם איתא ג"כ בזה הלשון מספק פי' שיעקור אותן ממקומן מן מסמרים התקועין בהן וכן הרע"ב ובאור זרוע העתיק ג"כ כרש"י מכל הלין משמע דלריך (יד) לנענע את כל הנסרים: (בה) אפילו הנסרים רחבים ד'. דאע"פ דאלו לא היתה כוון תקרה מתחלה ועכשיו הוא בא לסכך בנסרים של ד"ט לשם סוכה היה פסול מדרבנן וכו"ל בסיון תרכ"ט סי"א משום גזרת תקרה שלא יבב תחת קורת ביתו ויחמר מה לי זה מה לי חדשה אבל השתא דזו תקרה היתה וזה בא לעשות מעשה להסיר מסמרים שלה ולנענע להם סוכה וזה מוכיח שיודע שאמרה תורה תעשה ולא מן העשוי ותו ליכא למגור משום תקרת ביתו. והנה זה מהני רק לענין פסקוק אבל לענין ליטול אחת מביתיים יש דיעות בפוסקים דהלא פסקינן לקמן בסיון תרל"ב דסכך פסול פוסל בחלוצת ד"ט והלא נשאר חלל סכך כשר נסר בתקרה שהוא רוחב ד"ט (טו) אם לא שיוזמן וכן סכך כשר במקום שני נסרים [שהוא שיעור סוכה ויותר] (טז) ויש שסבירין דכיון שעשה מעשה שגזל נסר מביתיים ונתן סכך כשר מהני מעשה זו להכשיר אף מקום הנסר שגזלו: (כו) ויש מי שאומר שצריך שלא יהיו וכו'. דעה זו הולקת אדעת קמייחא לענין פסקוק וכו"ל דלא מהני כשהיו הנסרים רחבים ד"ט ולענין ליטול אחת מביתיים (יז) יש דיעות בין האחרונים. ודע דבזה שלא היו הנסרים שבתקרה רחבים ד"ט וגזל מבין כל שני נסרים נסר אחד ונתן סכך כשר במקומו לבניע מותר ליבב אפילו תחת הנסרים דכיון שעשה מעשה מיתכשר גם שם ואפילו וסוכה גדולה כמה חמות מיתכשר גם שם. אכן לפי המבואר בסיון תרכ"ט סי"ח דכהיום נהגו שלא לסכך כלל בנסרים אפילו פחותים מארבעה (יח) יש לזכור מפסקוק וגם מזה (יט) אם לא בשעת הדחק: (כז) כמין לריק. פי' עשוי ככרות שמשפע והולך שגזו וקיריתו אחד: (כח) פסולה. אפילו אם עשה הדפנות המשופעים ממך כשר דאין כאן לא דופן ולא גג: (כט) היה לה גג אפילו טעם. בין בשעשה כמין לריק לא היה משופע עד חודה ממש אלא בשעשה פחות טעם או כשסמך ראש הדופן לכותל הרחיקה כשיעור טעם מן הכותל בכל זה חשבינן אותו חויר כסתום דכל פחות מן ג' טפחים כלבוד דמיו והרי יש גג. ועיין במ"א דאפילו למעלה אין רוחב טעם רק דבפחות מנ"י סמוך לגגה יש רוחב טעם (כ) שרי: (כז) חויר וזויתיה ע"ג אגנים דכל פחות מנ"ט כלבוד דמיו ונחשב כסתום וההוא טעם (כא) חשבינן ליה ככותליו של סוכה ושפוע שלו חשיב ליה

שער הציון

(יד) וכ"כ הח"א: (טו) רש"י והר"ן והובא דעת הגר"א: (טז) ג"כ לשיטת הרא"ש והטור: (יז) דעת המ"א והגר"א שוין דלא פליגי בזה אלא שהמ"א מאלד להקל דלכו"ט שרי אף כשהנסרין רחבים ד"ט [וכסכרת הב"ח לדעת הרא"ש והטור] ודעת הגר"א כשיטת רש"י והר"ן להחמיר דאף לדעת קמייחא לא שרי בטול אחת מביתיים כשנסרים רחבים ד"ט כ"א כשמתרמי שני פסלים בחלוצת. אכן הב"ח והא"ר סוברים דדעת קמייחא וה"א פליגי גם בענין נטילת אחת מביתיים דלדעת קמייחא מהני נסר ונתן סכך במקומו אף להנסר הכתב ד"ט שגזלו ולדעת אחרונה לא מהני ד"ט: (יח) פרי מגדים וס"א: (יט) פמ"ג ומ"א: (כ) דלמרינן לבדו וחשבינן כאלו נטעוים ב' הדפנות במקום שיש רוחב טעם והרי יש כאן גג רחב טעם ועיין כדכורו יעקב דכו"ן רק לדעת הש"ע אבל לדעת ה"א שהביא רמ"א דלא חשבינן חויר לגג אפילו כ"ל נטול להקל גם בזה לא מהני כיון דשע"י אין כאן גג רחב טעם רק חויר ומסיון שט"י סי"א אין ראהו דהתם להחמיר דאין חויר כשר"י (אך שם משמע בבנין וכל בחויר כרש"י שלנו ואפשר דמתקן בין גג לשמעתה דמירובלמי אין מוכח דה לטעם וכו'):

(ב) לכותלים פחות מד' אמות כשרה (ו) ומיהו אין ישנים תחתיו * כל זמן (ו) שיש בו ד"ט יבד"א בסוכה גדולה שיש בה יותר על הסכך פסול ז"ט על ז"ט אבל בסוכה קטנה (ח) שאין בה (ג) אלא ז' על ז' בין באמצע בין מן הצד בג"ט פסולה בפחות מג' (ט) כשרה יושנים תחתיו ומצטרף להשלים הסוכה לכשיעור : ב * "ואויר בין בגדולה בין בקטנה שוים דבין באמצע בין מן הצד בג"ט פסולה * בפחות מג' כשרה ומצטרף להשלים הסוכה (ד) (י) * ואין ישנים תחתיו . הגם (יא) ודוקא שהולך על פני כל הסוכה (ר' ירוחם נ"ח ח"א) או שיש בו כדי לעמוד בו (יב) ראשו ורובו אבל בלא"ה מותר דהא אין סוכה שאין בה נקבים נקבים (ר"ן ספ"ק) והא דסכך פסול פסול בדי ואויר בנ' היינו דוקא (יג) שהפסיק הסוכה לשתיים ולא נשאר שיעור הכשר סוכה עם דפנות במקום אחד (יד) אבל אם נשאר שיעור סוכה במקום אחד (טו) המקום הסוף כשר (טז) ואף (ה) שמצחוץ אם מחובר לו מן הלדדים . (טז) : (יז) 'סכך פסול פחות מד' ואויר אצלו פחות מג' אין מצטרפים לפסול * הולכך אם אויר ג' במקום א' אפילו מיעטו בסכך פסול כשר וה"מ בסוכה גדולה (יח) אבל בקטנה שאין בה אלא ז' על ז' אם יש בין שניהם ג"ט מצטרפים לפסול : ד' כ"א יש סכך פסול ב' טפחים ועוד סכך פסול ב"ט ואויר פחות מג' מפסיק ביניהם (יט) יש להסתפק אם שני

באר היטב

אין לכוונה זו מחיצות ונריך לזהר בזה כי מלוי הוה ע"כ : (ב) לכותלים . נ"ל דאם הגם עקום כנגין שלנו אע"פ שיש בשיעור ד' אינו פסול אלא"כ יש במשכו ד' דלא תופס בסוכה ד' ואם הגם עקום למעלה ולמטה בסמוך לו קורה אע"פ שאינו נמשך ממנו ג"ט כיון דנבונה רחוק ממנו ג"ט אין מלטרפין ולא אמרינן הבוט ולבוד להחמיר . מ"ל ע"ש : (ג) אלא ז' . אינו מדקדק ואפילו יש בה ט' ומחלה וסכך פסול ג"ט פסולה כיון דכי שקלת ליה לפסול ליכא הכשר

ביאור הלכה

בזה : * כל זמן שיש בו ארבעה טפחים . ואם יהיה נסר רחב ד' טפחים אפוא למעלה אע"פ שלא הכניס לסוכה אלא ג"ט פסולה דה"ל כפסול הוציא מן הסוכה לדין : כסופה [גמרא דף י"ד ע"ב] ועיין בגמ"א בשם המאמר דמירי כסופה קטנה ונשאר נכסה אלו הארבעה טפחים מהן לא ינאך הכשר סוכה : * אויר וכו' . בין מן הצד בג"ט פסולה . שרי אין כאן דופן לסוכה דכזה לא שייך לומר דופן עקומה כיון שאין כאן אלא אויר : * בפחות מג' כשרה ומלטרף וכו' . דלחמירין לגבי דבוי כסתום : * ואין ישנים תחתיו . ה"ס אכילה ונקט שיהי בכל מקום משום דכזה אסור אפילו ערלי משא"כ באלילה [אחרונים] . ודין זה הוא ג"כ בין אם הוא חלמא או מן הצד ומשעם בגמרא דהא דלחמירין לישנים תחתיו הוא מדאורייתא דקמקשה בגמרא שם ומי איכא מיד דאורייתא מלטרף והוא פסול איש כשר ומשני שם ע"ש : * הולכך אם אויר שלשה במקום אחד אפילו מיעטו וכו' . וה"ס לסכך פסול בארבעה טפחים בסוכה גדולה ומיעטו בין בקנים ובין באויר [שיטת ריב"א] :

ומה שנראה בסכך פסול : (יא) ודוקא שהולך וכו' . קאי אפחות מג"ט ולענין ג"ט מחבר לקמיה : (יב) ראשו ורובו . כר"ן איתא ראשו או רובו וכן משמע בריטב"א ע"ש : (יג) שהפסיק הסוכה לשתיים . ר"ל שהסוכה היה לה ג' דפנות וסכך הפסול או האויר הולך ע"פ ארבע ולכן פוסלת כל הסוכה דליכא בכל ז' אלא דופן ומחלה : (יד) אבל אם נשאר וכו' . ר"ל שהפסול או האויר הולך לרחבה ונשאר שיעור סוכה במקום אחד לז' דופן האמצעי של הסוכה : (טו) המקום ההוא כשר . דהא יש לו ג' דפנות אבל חלק ההצון שמעבר פסול דהא אין לה כ"א שתי דפנות (יג) ואם יש פחות מד"א מדופן האמצעי עד סופו של הסכך פסול (יד) חלק ההצון כשר דלחמירין דופן עקומה עד שם אבל אם לא חלק החיצון דהא באויר ליכא לענין ישנים תחתיו (טז) ואף שמצחוץ . ר"ל פעמים אף חלק ההצון שמצחוץ ג"כ כשר בין בסכך פסול ובין באויר כגון שמחובר מן הדין או מלטרף הפנימי והצון להכשר סוכה דהיינו אפילו אין בפנימי לז' שיעור הכשר סוכה [מ"א בשם הסופרים] ומ"מ אוחז חלק של אויר או סכך פסול אין ליכא תחתיו לכ"ע ובספר בכורי יעקב מתקפק על זה שכתבנו דמלטרף הפנימי והחיצון להכשר סוכה ע"ש : (יז) סכך פסול פחות מארבעה ואויר אצלו כו' . ר"ל אפילו היה הסכך באמצע ע"פ כל ארכו אפ"ה אין מלטרף אצלו האויר לפסול הסוכה משום דלא שוי שיעוריהו להדי ודיים כנ"ל בסעיפין הקודמין סכך פסול כיון דל"ן בו ד' טפחים מותר ליכא תחתיו ובמקום האויר אף דל"ן בו ג"ט אין ישנים תחתיו כנ"ל בס"כ : (יח) אבל בקטנה וכו' . דשם שוו שיעוריהו להדי דגם סכך פסול דיו שם בשלשה טפחים לפסול כנ"ל בסוף ס"א הלכך מלטרפים תרומיהו לפסול כשיש בין שניהם ג"ט : (יט) יש להסתפק וכו' . ולכן אם

שער הדין

(י) וזה אמרין חב"ז רמי ולמדו להחמיר [שם] : (יא) וכמו דחמירין לגבי כסיון תרכ"ט ס"ח שהפך פל לדין לדולא אין בו ד"ט משום דנעשו פסולין של מחבת אפסר דנענינו ג"כ הכי וכתבתי בלשון אפסר משום דה"ל מחבת כזה ע"ש : (יב) ולא ח"י מיעט לגבי דכ"א במחבת . מפסיק על שייך לגבי דדוקא באויר שייך לגבי דכ"א [פמ"ג] : (יג) ה"ל : (יד) ומ"מ חלק הפנימי ג"כ כשר דלגבי שג"ה לא אמרינן דופן עקומה [שם] : כשרי

הפסולים (ב) מצטרפין לפסול הסוכה:

תרל"ג דין נוכה הסוכה. ובו י' סעיפים:

א משנה ריש סוכה
ב כעטמא דרבה
ג דסוכה דירת
ד ערלי
ה מוקפת הגמרא
ו ס' ד' ס' דף
ז ה' מומתא ס' י'

א (א) "סוכה שהיא גבוה * למעלה (א) מכ' (ב) אמה (ג) פסולה (ג) יבין שהיא גדולה בין שהיא קטנה בין שמחיצות מגיעות לסכך (ד) בין שאין מגיעות אבל כ' כשרה * יאפי' כל סככה למעלה מכ' כיוון שאין בחללה אלא כ': ב' היתה גבוה יותר מכ' (ה) וחוצין (פ') ענפים קטנים עם העלין שלהם) יורדים (ג) למטה (ו) אם צלתן מרובה מחמתן כשרה * וא"ל פסולה: ג' הסוכה באר היטב

(א) מעשרים. אמה בת ו"ט מולמות ב"י: (ב) פסולה. דכיון שהיא גבוה כ"ב צריך לעשותה כדירת קבע ואין בעיני דירת ערלי אבל פחות מעשרים אע"פ שעשתה חוקה כשרה: (ג) למטה.

ביאור הלכה

* למעלה מכ' אמה. עיין במ"ב ובשער הדין ומלאתי לכוון להעתיק מה שכתב בספר מעשה דרוק בפ"ד מהלכות סוכה כ"ב ס' ה"א בו של המצבים וז"ל והלכתי המוכר הוא הגדול מאשר כינוי ביורה לא נגס האזכרים ולא גדול האזכרים ולא רך בשנים אלא ממוצט ביורה שהגיע לתכלית הגדול והוא בן ל"ה שנה או יותר עכ"ל והוא י"מ לכמה דברים: * אפילו כל סככה למעלה מכ'. עיין בד"מ בסימן שס"ג אות זי"ג. שכתב וגרסה מדברי הרי"ף והר"ם. עיין עירובין ד"ה ה"ה בתולה למעלה מעשרים וז"ל למעט יתה הקורה שהיא מכלל עשרים וכו'. וי"מ גם לענינו אכן כל הפוסקים לא חילקו בזה וכן ממה דסיים יותר מכ' אפילו כל סככה למעלה מעשרים כבר ומשמע דאפילו אין כסכך התחתונה לתורה שיעור כדי שתהיה לילתה מרובה מחמתה כשר ומאוס דמלרפין כל דרי דסכך המונחים זה על זה ובין כולם ללחם מרובה מחמתה וא"כ הי' נלמד סכך הגמור להולין עיין בר"ן שחזן דהולין יורדין לא תשיבי כסכך הלך כל שאין ללחם מרובה מחמתן מחמת ענמן כמאן דליתיהו דמי [ומנא שחללה יותר מעשרים] משא"כ כסכך דתשיב וכו"כ הראש"ש ג"כ דכשאין ללחם מרובה מחמתן כמאן דליתיהו דמי. וז"ל פשוט דכאן זה אפילו דהולין יורדין לתוך חלל כ' ג"כ פסול כל סככך שלמעלה מן ההולין הוא יותר מעשרים אמה מן הארץ ולפי' אפשר לומר דמה דנקט הגמרא והולין יורדין לתוך כ' הוא לאשמועינן רבותא דפסול דאם אין ללחם מרובה מחמתן אפילו כאן זה פסול:

מכאן צריך לעשות הכתלים חזקים כעין בית שלא יפלו מרוב כובדן (ה) מכ"ס דפסולה משום דירת קבע (ו) ומ"מ בלמטה מעשרים ועשה הדפנות חזקים כעין בית כשר שהרי אפשר היה לו לעשותה ארעי ולא הקפיד רחמנא אלא הכי (ז) דמוכרה הוא לעשותה קבע כמו בלמעלה מכ': (ד) בין שאין מגיעות. והסכך תלוי על קנים גבוהים ואם הוא למטה מכ' כשר בזה וכדלעיל בסימן תר"ל ס"ט. (ה) והולין יורדין למטה. ר"ל (ח) שאם נמדוד עד ההולין ליכא חלל יותר מעשרים: (ו) א"ל ללחם. פי' של אותן ההולין אי שקליה

שער הדין

(טו) כדורי יעקב: (טז) ופי' נתי דאמרין שהיא חסוב כאלו שניהם סומכים זה לזה מ"מ לא אמרין שהיא כמסודר וסתום כסכך פסול [מ"א]: (א) היינו כשחשבין ד' אלכנות [ובדלין במקום רחב] בטעם וזו האלכנות דבוקה זה בזה: (ב) וזכ"ל לענין עשרה טפחים גובה וכדלקמן בפ"א לענין ז' על י' טפחים כריבוב וכדלקמן בסימן תרל"ד בעין דוקא שיהיו הטפחים מרווחין והם יותר למילומין תי' א"כ אמה [פ"ג]: (ג) אחרונים בתום ביאור מדברי הרב המאירי בסוגין שיש לי בכת"י ועיין לשון הרשב"א ח"א סימן קכ"ו ובריביב"א בסוגין: (ד) דכתיב בפרשת חסוב חסוב שנתע' מים אחרים תורה לא מדירת קבע ושב כדירת ערלי [גמרא] ויהיו מדכתיב חסוב ולא כתיב תדורו [שיטת ריב"ב]: (ה) הרי"ף ושא"ל בנאורם גמ' ה"ה לו להכשיל בשאין הדפנות מגיעות לסכך כשהם גמורים למטה מכ' שהרי בזה לא בעינן שיהיו המחיצות חזקות ואפשר כשבזל הקנים הגבוהים עליהם מונח הסכך שצריכים להיות חזקים ועבים כשל בית שלא ישתברו מחמת גבהן ועיין בב"מ שכתב עוד טעם לפסול: (ו) גמרא ובתנא התוספות וכו' דכ"ז דפנות אבל כסכך שיעקר הסוכה על שם הסכך לא מתקשרא מן התורה עד דעביד לה ארעי דהיינו שלא יקבע הנסכים של הסכך במסמרים: (ז) ואז פסול אפילו עשה אותה ארעי [גמרא] ונגזר עשה מחיצותיה ארעי ואורע שלא נפלה כ"כ הכ"ח: (ח) תוס' ורש"י בפ"ק לעירובין דף ג' ע"ב ובסוכה דף ד' וכו"כ האזין בסוכה והוכיח כן מדברי רש"י וכן בסוכה האחרונים [הכ"ח ובגדלי ישע ומאמר מרדכי ומחש"ס דלא כמ"א בסכך] והולין דגם הר"ן מודה כן לרעה לנכרי הראש"ש דהיינו שהיו ההולין ללחם מרובה מחמתן הם תשיבי כסכך גמור ולא בעינן שירדו לתוך חלל כ' וכמה מהם כתבו דט"ס יש במ"א והפמ"ג דחק עלמו לקיים דברי המ"א כמ"ה הוא לפינוי והאמת עם האחרונים הנ"ל:

ו שם נגמ' ג' ד' * שחללה יותר מנ"א אמה * ותלה בה דברים נאים וע"י כן נתמעט חללה (ז) לא הוי מיעוט יוכן
אם (ח) מיעטה בכרים וכסתות (ט) * לא הוי מיעוט ואפילו ביטלם : ד' (י) מיעטה (ד) בתכן
(יא) וביטלו (יב) ה"ז מיעוט ואצ"ל עפר וביטלו * אבל סתם אינו מיעוט "אפי" בעפר (יג) עד
שיבטלנו כפה : ה' היתה גבוה מכ' ובנה בה (יד) אצטבא (טו) כנגד דופן (טז) האמצעי
(ז) על פני כולה ובה שיעור סוכה כשרה 'כל הסוכה (יח) אפילו מהאצטבא (יט) והלאה :
ך יאם בנה האצטבא (יט) מן הצד אם יש מן האצטבא עד כותל השני (כ) פחות מד"א כשרה
(כא) יעל האצטבא (ו) דווקא וא"ל פסולה : ז' יאם בנה האצטבא באמצע אם יש ממנו לכותל
הרמב"ם ב שם נגמ' ל פירוש רש"י שם וכ"כ הרא"ש מ שם נגמ'

שערי תשובה

(כש"ט) על האצטבא. ועיין בדגול מרכבה ב"ס הג' דפנות מורה א"ן
דרום ובנה אצטבא במקומו מורה דרום כו' :

סיקר הסוכה כדונה וזה החלק הוי כפסל היוצא מן הסוכה נידון

ביאור הלכה

* ותבה בה דברים נאים וכו' לא הוי מיעוט. עיין מ"ב שהעתיק דלח
מין סכך הוא והוא ממ"א כשם רש"י ועיין בפמ"ג שכתב דמ"ש
משמע דאם עטרה בעצים ופרחים ממשעין וכתב דמלכות משמע
אופקא אכן בלחם כדברי רש"י מובא ג"כ בכמה ראשונים בשב"ל ובא"ז
וכן הוא בדקדא בירושלמי פ"א ס"א ו"ל היתה למעלה מכ' אמה ותולה
בה עטורין שכן רמב"ן לסכך בה משמעין בה לכושר [כ"ל להכשירה]
וכו' ע"ש במפרשי אכן אפשר דגם רש"י מודה דאם תלה אותה לגוי
בלבד ולא ללל דלחין יכולין למעט כיון דלחין שם סכך עליהן באופן זה
כדשכת לקמן בסיומן תרל"ה והירושלמי לא מייירי באופן זה : * לא הוי
מיעוט. עיין מ"ב מ"ש שחין שם אדם וכו' ומינה כרו' בעפר ואבנים.
הוא מר"ח ומאזרי ולכאורה בלחית מלשון שמייעין ע"ג ריאה בתי
עטורים שפיר אפשר למעט בכו כשמייעין בשעת ז' על ז' ומבטלן דהא
לא שייכא טעם סכ"ל וכיותר לפי מה שכתב הר"ן בטעמא דלא מהני
בטול בכרים משום דמשתמש הוא בהם תדיר וזה לא שייכא בלחית
מלשון ואדרבה הלא הן עומדין לזה אכן מדברי הרב המאזרי מובא
לכאורה שלא כדבריו דל"ל ואף בכרים פחותים שדרכן של ב"א לבטלם
גישיה שם מ"מ לא נתנו חכמים דבריהם לשיעורין עכ"ל ולכאורה היינו
מלשון שכתבנו ואף אם נתלק בזה מ"מ כ"ז הוא דוקא למאן דסבר
דבטול לשבעה ימים סגי אמנם למאן דכתיב בטול לעולם אפשר דלא
מהני מדלחין דרך של ב"א להיחם של לעולם (ואף בסוכה האצטבא)
משנה לשנה) אלא נוטלים אותם כשמתלכללים ומכבשים אותם או אפשר דלא
קפידו בזה שחרי נוטלים ע"מ להיחם שם וצ"ע : * אבל סתם אינו
מיעוט וכו' עד שיבטלנו כפה. ה"ה שם מלחמיות דמפרשי דדעת המחבר
בעפר ואין עתיד לפנות אותו דהוי מיעוט [עיין בגדלי יעב וכו'
אפרים] אכן מלשון שיבטלנו כפה לא משמע כן ובאמת יש בזה דיעות
בראשונים דדעת השיעור והרמב"ם דהוי מיעוט ודעת רש"י ותוס'

ונמלא נוגעת גם בשתי הדפנות שמה ומזה והרי יש לה ג' דפנות : (יא) אפילו מהאצטבא והלאה. ואוכלים וישים גם והטעם דלח
רואים אותה אצטבא (יז) כאלו מתפשטת בכל הסוכה וכדמרינן בעין זה לעיל בסיומן תרל"א ס"ז לעיל קנים הבולטים ולד הפסון
ע"כ : (יח) מן הצד. ר"ל בצד דופן אחד ומ"מ הגיעה (יח) עד דופן האמצעי וא"כ יש לה שתי דפנות : (ב) פחות מד"א כשרה
מתורת דופן עקומה (יט) דכל שהוא פחות מד"א רואין אותו כהכותל והסכך כאלו הכל דופן שנתעסק ונשתפע מקרקעית עד
מקום הסכך הכשר שכן דרכו של כותל להתעקם עד כדי שיעור זה וא"כ יש לה ג' דפנות (כ) ודע דכ"ז דוקא בשהדפנות מגיעים לסכך
דאי אינם מגיעים א"ל לומר דרואין אותו כהכותל והסכך כאלו הם דופן אחת שהרי אין נוגעים כלל זה בזה : (כא) על האצטבא דוקא.
דמשם

שער הציון

(ט) מ"א כשם רש"י : (י) פמ"ג כשם הלכות ועיין בה"ל : (יב) רשב"א בסוגיון בסוכה וכ"כ הרמב"ן במידושו לבת
ד' ק' והרשב"א ומאזרי שם וגם הר"ן שכתב בסוגיון לחלק בין כרים וסוכות לתבואה היינו לעיין בית שהוא מלא תבואה ולגבי עומתה רגולה. ומעט דלדס
מלשון תבואה באזור ואינו מיוזב כמה ימים משא"כ הכא שהוא מיוזב במקום דריסת רגלים ומפסיים גם לידים בטלה דעתו אלא כל אדם : (יג) מ"א :
(יד) לבוש ודרישה וגם א"ל בסיומן כש"ח. ואף שלגבי סוכה הוא פלוגתא בדאורייתא אפשר דיש ללמד בזה דעת התוס' בשבת דף ק' ד"ה פירות מדאורייתא
ממעט כל דבר ואפילו דבר הטעל (אף שבהרבה ראשונים תירץ קובי' התוס' בעיני אחר ע"ש ברמב"ן ורשב"א ומאזרי ואור וזוהי ה' עירובין ס' ק"פ) :
(טו) לבוש שרד ובתי' רש"י מתספק במיעטה ביו"ט רק לא ביטלה אם רבאי לבטל ביו"ט וטעמו דלע"ז בסקב"א בשעה"א שרי ומבואר לעיל בס' תמ"ד בקא
בריעא שהיו מתקן הסוכה ומכשירה ע"י ביטולו וכמו לעיין להתירם תרומה בשבת דאסור אפילו בקריאת שם בלבד (עיין דמאי פ"ו ובמפרשים) כמו כן הכל.
ומ"מ אפשר דיש להקל מאחר דלמה פוסקים בהפסד בלבד ג"כ סגי (ע"ש בסיומן שער"ב במ"ב בסקב"א בשעה"א שרי במ"ב הר"ח הריטב"א) וא"כ כרית
פחות בהלכות סוכה כמו שכתבנו ועיין ב"א בכלל קמ"ו : (טז) רש"י : (יז) רש"י ומאזרי ופ"פ וכתבו עוד דלא דמי לסכך פסול דלחין נגשר פ"ג סכך כשר
דכא פסוקה כשרה בעיקרה והריעותה הוא רק בשביל הטוב וקולא ע"י : (יח) רש"י : (יט) רש"י וכן ומאזרי : (פ) ר"ן ופ"פ :
פ"פ

ג כרעא שם דלא
אמרין גוד אסיק
מחילתא דכעין
מחילתא היכרות
ס משנה שם רש
סוכה ע שם בגמ'
ד' פ מיתרמא שם
ע פ בגמ' ד'
א מיתרמא דרב
הוא סוכה ג'
וכפירוש הרא"ש
שם ור"ף בפ"ב
ובגמרא ט"ז

כלל צד פחות מד' אמות (כב) כשרה על האצטבא (כג) אפי' אם גבוה יותר (ז) מי' ואם יש בינה לכותל ד' אמות פסולה (כד) יאפי' האצטבא גבוה (ח) י' : ח (כה) סוכה שאינה גבוה י"ט פסולה : ט (כו) הנוטין יורדין לתוך י' אפילו אם חמתן מרובה מצלתן פסולה : ט (כז) הנוטין יורדין לתוך י' אינם פוסלים : י : דהיה נמוכה מי' (כח) וחזק בה להשלימה לי' ויש בחקק שיעור הכשר סוכה אם אין בין חקק לכותל (כט) ג' מפחים (י) כשרה (ל) יש ביניהם ג' מפחים (יא) פסולה :

תרל"ד שלא תהיה פחות מן שבעה על שבעה. וכו' ד' סעיפים :

א * סוכה שאין בה (ה) (א) ד' על ד'

באר היטב

הסכך כאלו הוא כותל עקום ועיין מ"א : (ז) מעשרה . ולא אמרינן דלאו הוא אצטבא רשות אחר : (ח) עשרה . ר"ל כיון שיש הכשר סוכה באלו אצטבא היו אמרינן גוד אסיק מחילה על האצטבא קמ"ל דלא אמרינן כן . ועיין ט"ז : (ט) הנוטין . וה"ה כל דבר שאינו חשוב אולה ש"ג : (י) כשרה . דהיינו בתוך החקק ולא חוזה לו עיין ט"ז ומ"א : (יא) כס"ה . ולא אמרינן דופן עקומה דלא מקרי דופן כלל כיון שאינו גבוה יו"ד : (א) ו' . עיין ט"ז ומ"א שהגיהו בתום דף ג' ע"ה לאו פירכא היא וכו' דדילמא ארוכה טובא אבל לא היתה רחבה ז' וכו' :

שערי תשובה

(ה) שבעה . עכ"ל ועיין בפ"י שכתב ליישב דעת התוספות כנוסח שלפנינו וכשיטת הב"ח והסכ"ח כתב שמלא בתום על קף יכן כנוסחא שלפנינו וע"ה דגם הב"ח גופי' כתב להחמיר למעשה ע"ה ועיין בדבר שמואל ס"י סוכה שאין בה שבעה וכו' . עיין מ"ב מש"כ בשם המ"א דלא במקום אחד יש הקן וכו' . והנה כבגדי יעט ובכבדיו יעקב פסקין מאד על ראייתו מקטעיות דשאינו התם דקטעיות הוא חדר בפ"ע והמחילה מפסקת ורק שפתות לסוכה גדולה משא"כ כהא שאין חלוק כלל אפשר דמתפצל לגבי סוכה גדולה [והנה מה דהביא בכסרי

ביאור הלכה

והסכך דלאו הוא כותל עקום ומ"א הרא"ש לכתב לאו כותל מדי ועיין בהפ"א פ"ה מהלכות סוכה שכתב לדעת הרמב"ם דלאו הוא מישוט וכו' דלא כעט"ז :

* סוכה שאין בה שבעה וכו' . עיין מ"ב מש"כ בשם המ"א דלא במקום אחד יש הקן וכו' . והנה כבגדי יעט ובכבדיו יעקב פסקין מאד על ראייתו מקטעיות דשאינו התם דקטעיות הוא חדר בפ"ע והמחילה מפסקת ורק שפתות לסוכה גדולה משא"כ כהא שאין חלוק כלל אפשר דמתפצל לגבי סוכה גדולה [והנה מה דהביא בכסרי

משנה ברורה

דמשם ולהלן א"ל להכשיר אגבה דאצטבא כדלעיל (כא) דהא ליכא שם סכך כשר שהרי עשית לסכך דופן וא"כ הוא יושב תחת הדופן (כב) ומ"מ ל"ד הפתח מותר ליטב אף להלן מן האצטבא דשם יש סכך רק שהוא למעלה מעשרים ושפיר מתכשר אגבה דאצטבא וכבסעף שלפני זה : (כב) כשרה על האצטבא . כ"ל מתורת דופן עקומה (כג) ואשמעינן כהא דגם בכמה רוחות כב"א אמרינן דופן עקומה בעי ינו : (כג) אפילו אם גבוה וכו' . ולא אמרינן דבגובה כזה היא חולקת רשות לעצמה ואין הכתלים שייכים לה כלל : (כד) אפי' האצטבא גבוה עשרה . קמ"ל לאפוקי ממאי דס"ל בש"ס דבגובה כזה אינה אריכה כלל לכתלים של סוכה דאית לה כתלים ידירי דאמרינן גוד [השפה של האצטבא] אסיק מחילתא ודפני האצטבא הם דפנותיה לסוכה קמ"ל דלא אמרינן הכי דבסוכה בעינן שיהא מחילתוהי ניכרות : (כה) סוכה שבעה גבוהה ר"ל החלל שלה מן הקרקע עד הסכך : (כו) והלן וכו' . והוא"ל (כז) כיון דאין עיקר הסכך למטה מעשרה חלל קצות הסכך ולא חשיבנו וגם אין בהם כדי שיעור סכך יהי' כשרה קמ"ל (כה) אפי' פסולה משום דסוף סוף קשה לאלם לדור בסוכה כזו ודירה סרוחה היא : (כו) הנוטין וכו' אינם פוסלים . דכיון דהם לנוי הסוכה (כו) בטילי אגבה דסוכה ולא מקרי עי"ז דירה סרוחה (כו) ומבואר בפוסקים דה"א חס תלה כלים וכדומה להם : (כח) וחזק בה להשלימה לעשרה . וה"ה חס היה הסכך עב ונטל מן הסכך מלמטה עד שבעה גבוהה י' כשרה [מ"א] : (כט) ג"ט כשרה . דאמרינן לבד והוי כזו הכתלים מגיעים עד החקק . ומ"מ לאכול ולישן חוץ לחקק בין ל"ד הפתח בין ל"ד הכתלים (כח) יש מן הפוסקים שהחמירו בזה ולא מתכשר אגבה דחקק וכדלעיל באצטבא באלמא דס"ס דירה סרוחה היא שם כיון שהיא פחותה מי"ט : (ל) יש ביניהם ג"ט פסולה . ולא מתכשר משום דופן עקומה [דהיינו כאלו הדופן נעקם למעלה עד המקום שכנגד החקק] (כט) שכל שאינה גבוהה י"ט אינה דופן ולא נאמרו בה הלכות דופן :

והסכך דלאו הוא כותל עקום ומ"א הרא"ש לכתב לאו כותל מדי ועיין בהפ"א פ"ה מהלכות סוכה שכתב לדעת הרמב"ם דלאו הוא מישוט וכו' דלא כעט"ז :

(א) שבעה על שבעה . דהוה השיעור שמחויק (ה) ראשו ורובו של חס ושולחן ט"ה ועיין בלחמנים (ב) שהסכימו דכין בל"ד וכן ברוחב לא יחסר משכבה עפחים וע"כ חס בל"ד אחד פחות משכבה עפחים ובל"ד ראשון הרבה יותר לא מהני לזה . כתב המ"א

שער הציזין

(כא) פוסקים : (כב) דגמ"ר ומה"ש ובכורי יעקב ועיין בפמ"ג : (כג) גמרא וגם כאן לא דוקא על האצטבא דנמקום שאין דופן כגון נגד הפתח מותר מטעם פסל . ועיין בדגמ"ר שכתב דלא י' לה ד' דפנות ויש לכל ד' פחות מד"א כל הסוכה כשרה ביש באצטבא שיעור סוכה [ועומד לכל פסל י' לומר חס מתכשר זה כפסל הולא והשאר ג' דפנות כדופן עקומה] ועיין בכורי יעקב דמל"ד להחיר זה דוקא בשני כ"א שזה יכול לשמש כל"ד זה ויחשוב אותה כפסל ולד"ס אחרים כדופן עקומה ואדם אחר יכול להשתמש בזה כשנגדו כן ויחשוב הפסל שחבירו יושב תחתיו כדופן וסבאו יושב תחתיו כפסל הולא מן הפסל [זה מותר ממה שכתב טור בסיון תרל"ג והובא שם במ"א סק"ד] ובל"ד אחד ז"ט וע"ה בתוספות בכורים : (כד) ר"ן : (כה) ומשמע מהמתכשר דאפילו כדיועבד פסולה וכן העתיק בפ"י ר"ח וכו' הרי"ף גיאות והרי"ף א' ולפוקי מלבן הרמב"ם דמשמע לכאורה מנייה דאית חלל וזיכורה בעלמא וכדירה סרוחה ממש היא דהיינו שהסכך רחבה רע דלא פסל שם הרמב"ם ג"כ בדיועבד ועיין מאירי שהביא דישות בזה : (כו) ריטב"א : (כז) מ"א בשם ש"ג ע"ה היטב . וכתב בפמ"ג ואפשר דאף נוי ממין סוכה כגון פאנים ועשבים נאים חין ממשעין השיעור של י"ט כיון שגמלן לנוי : (כח) טור וכו"ה ודרישה וט"ז : (כט) גמרא : (א) דגמרא בלחמא יתיב [הרא"ש] ולכאורה הרי אדם יושב בו"ה על ז' ואפשר דכיון דכעין שבעה מלך אחד אריך להיות ז' מכל ד' כדי שיוכל האדם ליטב בכל מקום ומקום [מאמר מרדכי] וממ"א משמע עוד טעם בשם רש"י לפי שדרך פשוטתן פסטיקה ואין אלוהין וקופין ויושבין כמות לפיכך אריך ז' על ז' להיות בזה ראשו ורובו ושולחן [אך הפמ"ג פסק דלא נמאז זה ביש"י] ואפילו לדין שישעין וקופים וכו' פני בו"ה על וי"ן [דהיינו עם השולחן] מ"מ בעינן זע"ז דבלי חס לאו דירה היא כלל חלל דירה סרוחה כמש"כ הר"ן בפ"ב ועיין בנפ"ל : (ב) ט"ז ומ"א וא"ר וח"ה ומאמר מרדכי דלא כב"ס :

* פאילו לא אבל בסוכה (ו) * אפילו אם היא סוכה גדולה גזירה שמא ימשך (ח) אחר שלחנו : א גרייףא שס *
תרלה דין סוכת גנב"ך ורקב"ש. וכו סעיף אחד :

א *סוכה אע"פ שלא נעשית רשם מצוה כשרה והוא (א) שתהיה עשויה (ה) לצל (ב) * כגון
שערי תשובה

יש גוסס עשרה טפחים נהגים להקל שחשבים קרקעת הסוכה מגיע עד ראש
אורו הדופן כיון שיכול לספור בחמשים כל יומע ויושב על שלחנו שיש
למעלה ממנו הכשר סוכה שהוא חלל שבעה על שבעה בגובה עשרה וגם
בזה לבי טוקפי קת' כו' ע"ש *

ביאור הלכה

דברי הש"ג לעיל בסיומן תרל"ג סק"י לענין אם תלויין ויורדין לתוך
עשרה דחשבו כמו טיין ולחלופה יותר רבותא היה אם היה מעשיקו
לענין מן המד דלף לטיין ממעשיקו כלי תשמישין אינו ממעט ומשעת
מזה דלא פסיקא ליה למ"א דבר זה ולכן לא העמיקו וז"ל ועיין בתר"ל
סי"ג ולקמן סימן תרל"ט ב"ז סק"ג ובג"ח שם : * באלו לא אבל
בסוכה. לדעת התוספות בסוכה ד"ג מן התורה לא יאל כיון דרנני גזרו
ע"ז ואמרו כאלו לא קיים מלות סוכה וגרס"י ורע"ב"א רק מדרכני וידינא
אין פקוקתא דלכל השבועות צריך לחזור ולהכיל בסוכה אכן לענין אם יבדק
ומן באבילה שניה דעת הפמ"ג דיבדק והסבורי יעקב חולק עליו ע"ש :
* אפילו אם היא סוכה גדולה גזירה וכו' הוא דעת הר"ק"ה והגרמ"ס
דבגמרא פליגי ב"ס וב"ה כתרתי בסוכה גדולה (היינו שיש לה שיעור
סוכה ו' על ז') ושלחנו בתוך הבית ובסוכה קטנה שאינה מחוקת רק
ראשו ורובו ושלחנו בתוך הבית ואיפסוק להכתח"ל בג"ס וס"ל דתרווייהו
בחד טעמא שייך משום שמה שישקו אחר שלחנו א"כ הבלב כב"ש בין
בסוכה גדולה ובין בסוכה קטנה אבל שארי פוסקים חולקים וס"ל דשמי
טעמיין יש בסוכה קטנה הטעם משום דנענין קנע אע"ז דמסקין דסוכה
דירת ערבי היא מ"מ כענין קנע קתא ואם אינו מחוקת ראשו ורובו
ושלחנו הוי דירה סרוחה ובסוכה גדולה הטעם שמה ימשוך אחר שלחנו
וא"כ אע"ג דאיפסוק להכתח"ל כב"ס כסוכה קטנה כסוכה גדולה דהריני
לכלל ב"ס וב"ה הבלב כב"ס (והו תמליץ דברי הפ"י ורע"ב"א) אכן
המחבר פסק להתמיר כהגרמ"ס. ועיין בחי' רע"א על משניות דבסוכה
קטנה סמוך לסוכה גדולה וראשו ורובו כסוכה קטנה שאינה ו' על ז'
ושלחנו בסוכה גדולה כזה הר"ק"ה לקולא ותוס' לחומרא דלכרי"ף יאל דלא
שייך למיגר שמה ימשוך דלא גס שלחנו בתוך סוכה כשרה ויחסי
פסול דמ"מ סוכה קטנה דירה סרוחה היא ע"ל אכן נאמת קטיל י'
לדעת הר"ק"ה כל הני גזירות דדף ז' ע"א ודף ט"ז ע"א וע"כ דמוכח

שמה ימשוך אחר שלחנו ממחר שעומד מקלף בסוכה ועוד דהא די
בשלחו טעם מ"א ע"ש ועיין שו"ת דב"ס סי' ר"ג ועיין יד אהרן :
(ה) ללל. ולא ללעושה או לחזור ודירה עמ"א. וצריך להחם בזה

משנה ברורה

היה ראשו וכו'. ואם מקלף שלחנו עומד בסוכה ומקלף (ו) תוך
הבית מותר דלא גזרינן בזה שמה ימשך אחר שלחנו אבל אם כל
שלחנו בבית אפילו (ז) הוא יושב כולו בסוכה והסוכה הייתה סוכה
גדולה אסור : (ז) אפילו אם היא סוכה גדולה וכו'. ר"ל וב"ס אם
היא קטנה שאינה מחוקת רק ראשו ורובו ושלחנו היה בתוך הבית
(ח) דכזה בודאי שייך לומר שמה ימשוך אחר שלחנו כיון דהמקום
זר לו בסוכתו וגם דהרבה פוסקים סוברים דכזה אינו יולא מן
המורה דלאו דירה היא כלל : (ח) אחר שלחנו. מי שיש לו (ט) סוכה
בשדה סמוך לביתו כגון בכפרים אסור להוציא מביתו לסוכה דרך
רה"ר או כרמלית וכן שני סוכות בחצר אחד שלא עירבו עירובי
מזרות אסור לטלטל מזו לזו וע"י עכו"ם מותר :

(א) שתהיה עשויה ללל. דלע"ג דסוכה לשם חג לא כענין (א) לשם
סוכה כענין כדכתיב חג הסוכות תעשה (ב) כלומר תעשה
לשם סוכה להגין תחת צילה (ג) דבשביל כל הוא דמקריא סוכה
שסוכתה מן ההורב ולאסוקי אה עושה אוחה ללניעות בעלמא להשתמש
שם לפעמים שלא יראו אוחו או לדור (ד) בזה כל השנה או לחזור
דזה אינה בכלל סוכה ומנין אנו יודעין בכל הני דקחשיב לקמן
שעשית הסכך ללל היתה להגין משרב ושמש ולא ללניעות בעלמא
(ה) אם אנו רואין שסוכתה יפה שאין עושין כן בשביל לניעות
מוכחא מלחא שעשיתה הראשונה ללל היתה : (ב) כגון סוכת
נכרים וכו'. בגמרא אמרינן דבארבעה ראשונים איכא רישותא
מוחמת שאינם בני חיוב וריעותא דרקב"ש (ו) הוא משום דלא קביעי

שם בדידי דמשך סוכה קטנה שבעה טפחים ולא מישתמיעי אחד מהו
כשיעור ראשו ורובו וז"ל א"כ מלחתי שהמאור כמו לזה כדבריו ועיין במלחמות שם ובשע"י סוף אות ח' ביארתו קתא דבריו :
* בגון סוכת ערוס וכו'. לאו אדמסיך ליה קאי שהם עשויה ללל כגון וכו' ולומר דזו ודאי נעשית ללל דליתא אלא אדמסיך דליתא קאי שכתב
דלע"ג שאין הסוכה עשויה לשם מלח כשירה בתנאי שהם עשויה ללל וקאמר ע"ז כגון סוכת גנב"ך ורקב"ש וכו' דלע"ג שלא נעשו לשם מלח
סוכה כשירות בתנאי המוכר [מאמר מרדכי] ופאט. ודע דרש"י פירש על סוכת נכרים שעשוים לדור בזה כימות התמה משמש יומם דדוקא כשדר בם כל
השנה היא דנקרא לשם דירה ולא כחופן זה. ודע עוד דנעשיות לדירה ולאזלר או ללניעותא איין מושל בזה מידום כל שהוא להכשיר על ידם כל
הסוכה

שער הציון

(ו) ואפילו אם רובו בבית ובסוכה רק טעם ממנו מותר דהא כפי
יותר מחציו כפי ע"ש. ואין להשיג עליו מהא דמביא המ"א דדי כבולתן טעם דזרז אם אינו מחוקק רק טעם אבל לא כבולתן גדול ורק מקלף בסוכה או
גזרינן שמה ימשך : (ז) מ"א ובא"ר כתב ש"ל"ש בזה. ונראה דכ"ז דוקא ביובש כיושב על פתח הסוכה מבפנים ולוקח מן המאכל שערובים לפניו על שלחנו במחוך
וכמו שבייב כממלא דמביא על סומא דממלא דהו גזרינן שמה ימשך אחר שלחנו אבל שלא כב"ה"ג שישב בסוכה וחולל ואינו לוקח מן שלחנו כלל רק שומע
כמו עני שפתו בידו ואוכל לא לא גזרו חכמים כלל שמה ימשך כנ"ל. א"כ מלחתי ברמב"ן במלחמות לענין סוכה שמחוקת ראשו ורובו דלפניו אם ירצה
לאכול כפיים וחתו בידו ג"כ אינו יולא בזה אלא דבאמת התם שאני כמו שכתב בעצמו הטעם שכל שאינה רחוקה לאבילה כדרכה [היינו שאין לו שם מקום
להעמיד שלחנו ולאכול] אינה סוכה משא"כ בעניינו שיכול להעמיד שם שלחנו אלא שמחולל בזה בודאי יולא בלחיתו. ועיין בירושלמי סי' ב הלכה ח' לא
סוף דבר וכו' ובקרבן עדה שם משמע לכאורה דלא כדברי אהנס בפ"מ שם ביאר כחופן אחר וכן בפמ"ג ורוא הפריז על המדה. ודע דמשמע מלאן המלחמות
הי"ל דמדלורייתא אינו יולא בסוכה שמחוקת רק ראשו ורובו וכוה הוי מיושב כל המקומות סמוכר בגמרא דשיעור סוכה הוא שבעה טפחים ולא ארשתות
בגוס מקום לומר דהוא רק מדרכני (ובמאור כמו ע"ז ע"ש) אבל א"כ יקשה לבין הר"ק"ה שכתב בפ"ק ואלו טעמייהו דב"ס וכו' אלא טעמייהו משום דגזרינן
שמה ימשך והאי ענינא דלכ"י הלא על סוכה קטנה קאי וגם מט שכתב בפ"ב והלכה ככ"ס בתרווייהו דחד טעמא ניניהו ואולי כוונתו לומר דלף דבסוכה קטנה
שמחוקת רק ראשו ורובו אית לכו לב"ס דמדלורייתא ג"כ אינו יולא בזה מ"מ כיון דהטעם שמה ימשך שייך בתרווייהו ונחד משנה נעשית שתי הסוכות ואיפסוק
בתחא ככ"ס איין לנו תלח חדא מחברתא. אכן פשטיות הלשון דר"ן ורע"ב"א הוא דלכרי"ף אינו אסור רק מבוס גזירה וז"ל : (ח) ר"ן ורע"ב"א לדעת
פ"י"ף : (ט) פמ"ג : (א) רש"י : (ג) רש"י : (ד) ע"ז ומ"א ובג"י ישע דגס רש"י מודה להר"ן בזה ודלא כב"ס : (ה) רש"י : (ו) ר"ן וכו' בלבוש :

(ו) דנעשים רושים כאן ופעמים כאן כשאלו המרשע וכן ק"לויס כשייבשו הולכין לכן וסותרין סוכתן :

סוכת א"י נשים * בהמה כותיים (ג) רועים (ד) קייצים (ה) סבורגנין שומרי שדות * אבל סוכה שנעשית מאליה פסולה דפי שלא נעשית לצל בלפיכך החומט בנדיש ועשהו סוכה אינה סוכה שהרי לא עימר גדיש זה לצל (ומה שנוסח אח"כ הוי תעשה (ו) ולא מן העשוי) (טור) בלפיכך אם עשה בתחלה בשנתן שם הנדיש (ז) חלל טפח במשך ז' לשם סוכה (ב) (ח) * וחמט בה אח"כ והשלימה לי' * כשרה שהרי נעשית סכך שלה לצל דאם הנדיש גדול ולא הניח אלא חלל טפח במשך ז' ושוב חקק בה הרבה ועשה בה סוכה גדולה אינה כשרה כולה על ידי משך ז' שהניח תחלה * ואם חקק משני צדדים ד"א יותר על הוי' חלל פסולה דסכך פסול פוסל מן הצד ברי' אמות. הגם (ט) ואין לעשות הסכך (ג) קודם שיעשה (י) הדפנות ואם עשה (ד) (יא) טפח סמוך לסכך מותר לסכך קודם שיעשה שאר הדפנות כמו בחוטט בגדיש. (הגהות מיימוני פ"ה) :

(פ"י שומרי העיר)
ב' מהנה שם ט"ו
ג' מותר דרב
סוגא שם ד טור
בס' א"י העיר
(ש"יין)
תלמי
נכמי

שערי תשובה

(ג) קודם. עפ"י ועיין ברי' שכתב שטיקור כה"כ דמסתים ליוזר
לכתחלה במלחא חדחא שאינה בשם פוסק אלא כהגמ"י ובש"י לא
הוקיר כו' ובשכנה"ג כתב שג"כ דעתו כה"כ ועיין בא"ר:

באר היטב

מכאור בסיון תרל"ו: (ב) וחטט. בין מלמעלה בין מלמטה
ב"י ואחרונים: (ג) קודם. ואפילו בדעבד פסול ט"ו ולכא ויד
אחרך דלא ככ"ח: (ד) טפח. רוחב באורך כל הסוכה ונתן עליו
הסכך ואחר כך גמר המחיצות. ט"ו:

משנה ברורה

ואפ"ה סוכתן כשרה ואפילו אם היו שתי ריעותות כיוון שהיו רועים
נכרים ג"כ סוכתן כשרה [אחרונים]: (ג) רועים. שעשו סוכה
בשדה ליבב בתורה מפני השרך ושומרים לאנס: (ד) קייצים.
שומרי קציעות השטות בשדה לייבב: (ה) בורגנין. שומרי העיר
ויכולן ישראלים הם אכן סוכתן לא לשם חג נעשית: (ו) ולא מן
העשוי. שהסוכך הוא (ו) מחליו ואינו נוגע בו לעשות שום מעשה
אלא פוחת אחת מדפנותיו וכנכס לעומקו ונוטל העומרים ומשליך
והסוכה נעשית מאליה: (ז) חלל טפח במשך ז' וכו'. הטעם דכיון
(ח) שהניח חלל טפח במשך ז' על ז' שהוא שיעור סוכה שם הסכך
עליו דכל טפח מקרי אהל וכשחטט אח"כ אין זה עשיית הסכך אלא
תיקון הדפנות ובדפנות לא אחריון תעשה ולא מן העשוי והוי כסוכה
שאינה גבוה עשרה וחקק בה להשלימה לעשרה דכשר: (ח) וחטט
בה וכו'. בין (ט) שהיתה מתחלה החלל טפח בגובה ומאחר טפח עד
האריך היה מלא עומרים וחטט בה מלמעלה למטה עד שעשה חלל
י"ט זכין שהיתה (י) חללה טפח למטה סמוך לארך וזמנה עד למטה
גבוהה היה מלא עומרים וחטט מלמעלה למטה עד שעשה החלל
גבוה י"ט בכל גווי כשרה: (יא) ואין לעשות הסכך קודם וכו'.
דבעינן בשעה שהוא עושה הסכך יהיה נעשה לשם כל דהיינו אהל
וכל שאין מחיצות אהל גג לחוד אין קרוי אהל ואם ישנה אח"כ
המחיצות הוי ולא מן העשוי: (י) הדפנות. ובדעבד אם עשה קודם
(יא) הב"ח מכשיר והרבה (יב) אחרונים חולקין עליו ודעתם דאף
בדעבד פסול: (יא) טפח. רוחב (יג) באורך כל הסוכה ונתן
עליו הסכך ואח"כ גמר המחיצות דהוי כחוטט בגדיש ומוסיף על
האהל שהיה מעיקרה דכל שיש מחיצה טפח מקרי אהל ושם סוכה
על הסכך:

ביאור הלכה

סוכה [כ"ח וט"ז]: * בהמה. ואם מועיל שם אשפה המסרית וכ"ש אם
פניו לפעמים לנעת שם לאדם אין להכשיר אותו המקום לסוכה ועיין
לעיל בסיון פ"ג בבב"ל ד"ה ויראה: * אבל סוכה שנעשית מאליה
פסולה לפי שלא נעשית לז' וכו'. שהרי לא עימר גדיש זה לז'. לכאורה
לפני זה דחוק מאוד דאפילו אם כונתו בעת עשיית הגדיש לחטוט אח"כ
ושאחר הסכך שלמעלה לז' ג"כ פסול שהרי מ"מ לא נגע בסכך אלא
חקיקה בדפנות והסכך נעשית מחליו וכמו שפירש"י בדף י"א וז"ל וה"ד
תעשה ולא מן העשוי כיוון החוטט בגדיש לעשות לו סוכה שהסוכך היה
מחליו ואינו נוגע בו לעשות שום מעשה אלא פוחת אחת מדפנותיו וכנכס
לעומקו ונוטל העומרים ומשליך והסוכה נעשית מאליה וכו' וכ"מ בלבוש
שכתב אלא אם אינה עשויה אהל לזיעות כעלמא ולא לזלזל או שעשויה
לז' ולא עשה מעשה בסכך אלא שעשה הדפנות ונעשה הסכך מחליו
פסולה ולאכאורה היה אפשר לומר דסבר הרמב"ם (שהעתיק מההגר לשונו)
דעת בעל המאור שכתב בסוגין דף י"ב שאם העלה מתחלה העומרים
בגדיש לשם סוכה שינוע לו בגדיש כשרה אהל מכל הפוסקים לא משמע
כן דאפילו אם עשה לשם לו בעיני דוקא שיעשה חלל טפח במשך שבעה
וכן מוכח גמי קלף ממה שסיים לפרק וכו' חלל טפח במשך ז' לשם
סוכה וע"כ נלעדי' לייבב קלף דכונתו רק לפוקד דאם עשה בתחלה
חלל טפח במשך ז' לשם סוכה דזה הרי נעשית סכך שלה לז' וכמו
שחסי"ח אח"כ: * וחמט בה אח"כ והשלימה וכו'. לכאורה פסול דזה
אינו נריך לעשות לשם סוכה דשם סוכה חיל עלה ע"י טפח זה וכמו
שכתבו הפוסקים דשם אהל חל על טפח וכן ברמב"ם וכל הפוסקים לא
הוכירו שריק לעשות לשם לו אלא כטפה הראשון דעיי' חיל עלה שם
סוכה וכן מוכח ברא"ש בבב"א אהל מה נעשה דברי"ק איתא וחטט
לשם סוכה וטע"ז: * כשרה. ואפילו לדעת המתמייכין באין המטר יכול
לידד מותר כזה דלא אסרו מדרכין באין המטר יכול לידד אלא כשם לו
דמיון לבית משא"כ בגדיש דאין לו דמיון לבית כלל [ט"ז] ודעת הא"ר
דמייירי כזה שנטל מקחו בענין שיא הגשמים ויכולן לידד: * ואם חקק
משני צדדים ד"א וכו'. לעיין סכך פסול לא בעינן שיבד ד"א מבני' לומר
ואפילו מלד אחד פוסל כלעיל בסיון תרל"ב ס"א וכן לא יוכל לומר
בפסקי הרא"ש שכתב הס"א שם י"ד ממך ו' הראשונים עד הכותל אפילו ו' הראשונים פסול וכ"מ בלבוש אכן באמת יש לתרץ בפניות
דמ"ט סגי ברא"ש מלד אחד לזכורו מזהו עיי' לא כשאר לסוכה שהיה לה מתחלה ג' דפנות כ"א ב' דפנות וע"כ בעינינו י' לאשכחין לפעמים
לדריך חקוקה משני צדדים לפוסלו כיוון שבעת שחטט בגדיש מן הצד ד"א ועשה חלל עמד כלד ז' וסיפה העומרים מן הגדיש במקום שהיה
חלל טפח ועשהו גובה עשרה טפחים כשעת ג' דפנות סביבותיו ובאופן זה נודאי לא יוכל הד"א לפוסלו דהא לו יהי דכ"ל לא יוכל לומר דזמן
פיקוקה וחסרה דזמן אחד עכ"פ ישאר עוד ג' דפנות וע"כ יייר המתכבד כיוון שעשה חקיקה ד"א משני הצדדים וא"כ לא ישאר לסוכה כ"א
שתי דפנות:

שער הציון

(ו) רש"י בדף י"א ור"ל שאפילו יכוין בנעילתו העומרים שואר הסכך לשם לו ג"כ לא מהני אהרי דבעלם הסכך לא נעשה שום מעשה [כ"מ מרש"א]
וט"ז]: (ח) פוסקים: (ט) מ"א וט"ז: (י) דאף כדזה ליתא לסכך חלל הראשון עתה כלל וסכך שנעשה השתא כו"א דיש כזה משום תולמ"ה קמ"ל דאש"ה
כשר לאמרינן דמתחלה היה כל מה שלמעלה שם סכך אלא דהשתא קרא ליה ושויחיו דק [פוסקים]: (פ"י) והעתיקו פסקנה"ג וסברנ"ו מלד ג"כ כמותו:
(יב) לבוש וט"ז וא"ר כשם פסק אמרנא ובגדי ישע: (יג) ט"ז:

תרלז דין סוכה ישנה. ובו ב' סעיפים:

א משנה סוכה ע'
וכ"ה ב הראש
שם בשם הירושלמי
ג בדמיוני חזרתי
ס ד כר' יוס' שם
ה שם במשנה
והפ' לג' וינס
זא"ל לחם כה
דכר תו' וימרח
דר' לוי משום ר"ע
וכפ' רש"י שם

א כריתתא כ'
ובתקנים

א (א) *סוכה (ה) ישנה דהיינו (ב) שעשאה קודם שיכנסו (ג) שלשים יום שלפני חגו כשרה (ד) יבדלבר (ג) שיחדש בה דבר (ה) עתה בגופה לשם החג יואפי' בטפח על טפח סני אם הוא במקום אחד (ו) יואם החידוש על פני כולה סני אפי' כל דהו יואם עשאה לשם החג (ז) אפי' מתחלת השנה כשרה בלא חרוש: ב יוצר כלי חרש שיש לו ב' סוכות זו לפנים מזו ועושה קדירותיו בפנימית ומזכרם בחיצונה הפנימית (ד) אינו יוצא בה ידי סוכה כיון שהיא דירתו כל השנה (ה) אינו ניכר (ט) שדר בה לשם מצוה (י) ותחיצונה יוצא בה שהרי אינו דר בה כל השנה:

תרלז דין סוכה שאולה או גזולה. ובו ג' סעיפים:

א *מי שרא עשה סוכה בין בשוגג (א) בין במזיד * עושה סוכה בחילו של מועד אפי' (ב) בסוף באר היטב

(א) ישנה. פי' הסכך הישן אבל בדפנות לית לן בה לכ"ט: (ב) למ"ד יוס. ה"ה אפילו תחלת השנה. ע"ז: (ג) שיחדש.

משנה ברורה

(א) סוכה ישנה. פי' הסכך הישן אבל בדפנות (א) לית לן בה לכ"ט: (ב) שעשאה קודם שיכנסו וכו'. דאלו בתוך ל' כיון דשאלין בהלכות החג קודם לחג ל' יום (ג) סתמא לשם חג נעשית: (ג) שלשים יום. לאו דוקא (ג) דה"ה אפילו בתחלת השנה כשרה דאפילו אם עשאה שלא לשם חג רק לשם כל בעלמא ג"כ כשרה וכלעיל בסיומן תרל"ה: (ד) וכלכד שיחדש וכו'. היינו (ד) לכתחלה ולמנוח בעלמא (ה) כדי שלא יבואו להתיר אפילו עשאה מתחלה לשם דירה דאז פסול מדאורייתא וכלעיל בס' תרל"ה וכו"ש בסוכות נכד"ך ורקנ"ש האמורים בס' תרל"ה (ו) בודאי מזהו לחדש בה דבר לשם החג: (ה) עתה בגופה. ר"ל יחדש קודם וכו'. (ז) בנוק הסכך דהיינו שיניח בה סכך מעט ע"ט כעפא ע"ט מרובע וכלקמיה: (ו) ואם החידוש ע"ס כולה וכו'. ר"ל שהולך ע"ס כל אורך הסוכה או ע"ס כל רחבו סני אפילו אין בחרבן או ברחבן אלא משהו: (ז) אפילו מתחלת השנה וכו'. וסוכה (ט) העומדת משנה לשנה אף דמתחלה עשאה לשם החג כיון שעבר החג הרי כפלה העשיה וכמו שכתב המ"א בסיומן תרל"ח סק"ב ואע"י דכשרה היא שהרי נעשה מתחלה לשם כל העשיה שהיתה לשם החג נכעלה וע"כ לריך לחדש בה דבר: (ח) אינו ניכר. ואם מגביה את הסכך (י) וחוזר ומניחו לשם סוכה כשרה שהרי אפילו חקרת הכית מתכשר לסיכוכ ע"י מעשה זו כמו שנתבאר בסיומן תרל"ח. וה"ה בסוכה שעשאה לשם החג ואח"כ היה דר בה לא כשרה כשיגיע חג הסוכות לריך להגביה הסכך ולחזור ולהניחה לשם סוכה מטעם זה (יא) ולא סני בגילויי הגג לבד: (ב) שדר בה לשם מזה. והחיצונה יולא בה. (י) ומ"מ לריך (יד) לחדש בה דבר דאף דעשאה ללא הרי לא עשאה לשם סוכה: (א) כיון במזיד. אשמועינן (א) שלא קיסורו עבדו זה וכו"ש אם (ב) כפלה סוכתו ביו"ט דעושה אותה כהו"מ. וביו"ט אסור להקימה ואפילו אם הרוח הפיל ממנה רק מקלת מן הסכך לבד (ג) אין להוסיף ביו"ט בעלמא (ד) וע"י עכו"ם אפילו נפל הסכך כולו ג"כ יש להתיר: (ב) בסוף יום שביעי. דכתיב (ה) חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים ה"ק רחמנא עשה סוכה כהג פי' באיזה ימים

שער הציון

(א) ט"ז וט"ח וגם ח"ה לחדש בה דבר [פמ"ג]: (ב) רש"י: (ג) אחרונים: (ד) מ"א וט"ז וגזר שלום וכו' וכו' יעקב דלא כב"י דס"ל לכל הפוסקים סוף לעיכובא: (ה) נכר שלום: (ו) אחרונים: (ז) הגר"י ופמ"ג וכו' יתב הפמ"ג: (ח) מהני מה שחידש בה דופן רביעי וכו' וכו' ענין חידוש ע"כ וכו' דדוקא דופן רביעי נקט אבל אם חסר לו גם דופן שלישי בודאי מהני דכנה זה לא היה יכול לקיים מצות סוכה ועדיף מחידוש מעט בסכך וכן מוכח בריש"א בדף מ"ו שכתב על מה דאמרינן שם היתה עשויה ועומדת אם יכול לחדש בה דבר וכו' פירוש בסכך או בדפנות הנזכרות לה לעכב מנכר מיד שהחיות טובו אינו מנכר איתו כנתינת ליל החג שכבר כיוון זמן מדין סוכה שבעת מעשה עכ"ל הרי דס"ל דמקום דלריך חידוש לעכב מהני גמי חידוש בדפנות שארץ לכן לעיכובא ובודאי ה"ג בעניניו ובהם הסגן הכסברי יעקב על הפמ"ג: (ח) מ"א ולאפוקי דאם י"ב באורך יותר על טפח ורובח חזי עפ"ל מהני והא"ר מליד דמתי: (ט) מ"א ופ"ו מה דכתב הש"ע אפילו מתחת השנה כשרה היינו אחר סוכות העבר דאלו שנה שלמה ויט"ט קודם סוכות הרי מניין ששבר החג כפלה העשיה ואריך עתה לחדש בה דבר לשם החג: (י) מ"א: (יא) כסורי יעקב: (יב) כ"מ בלבוש ופסו: (יג) ועיין בר"י ומשמע דס"ל דהוא מן התורה כיון דהוא בית העשו לזירה מימנו הכתוב וכו"ש אפילו את ידועין שעשאה ללא אסור עכ"פ מדרבנן [בסיומן תרל"ח] ועיין כמה שכתבנו שם פמ"ג: (יד) לט"ז: (א) שני בציור הגר"א בשם הירושלמי: (ב) גמרא: (ג) כ"מ ממה שהביא בפ"ע בשם תשובת שו"ת ומשיב: (ד) שם בשם פ' באר יתקן: (ה) גמרא:

יום שביעי יוכן (ג) יכול לצאת מסוכה זו (ד) ולישב באחרת: ב יוצאין בסוכה (ה) שאולה (ו) יוכן יוצאין בשל שותפות: ג (ז) הסוכה גזולה כשרה כיצד אם תקף על חבירו והוציא מסוכתו וגזלה וישב בה יצא (ח) שאין הקרקע גזולה. הגם מיסו לכתחלה לא ישב אדם בסוכת חבירו (ט) שלא מדעתו כ"ס אם דעתו לגזלה וכן לא יעשה סוכה לכתחלה בקרקע של חבירו שלא מדעתו * וכן בקרקע (י) שהיא של (א) רבים (הג"א וא"י) מיסו בדיעבד ולא וכן (ב) (יא) * לא יקלצו ישראל וכתמיסם ואלוקומי דרב נחמן

שערי תשובה

בש"ע וכן ואלים בשל שותפות כ"י. זה דעת הריב"ש ומהר"ם בן הרשב"ן בתשובה סי' ח' דהא דברי הריב"ש והעלה דסויות השותפים דקפדי אהדדי פסולת לדעת רש"י ותוס' והר"ן וכן דעת הר"י חסדאי והר"י שלמה בן רבינו יונה ע"ש וכתב בר"ם שמהריטב"א ד' כ"ז נראה כהריב"ש ע"ש ובמח"ב כתב דלא סיממו קמיה דהרשב"ן ולכן היה סבר דמה דילוף הריב"ש ק"ו שותפים משאול פריכא הוא דשאול כולו שלו כל ימי שאולתו כ"י ובמח"ב הק"י הוא כחזון אחר ודברי הריב"ש נכונים ע"ש אך י"ל דמ"מ מודה הריב"ש בקפדי אהדדי אך הוא רחוק המציאות כיון דעדיד סוכה בשותפות מסתמא כ"י

ביאור הלכה

* וכן בקרקע שהיא של רבים. עיין במ"ב מה שכתבנו בשם המ"א דהוא חושש לזכרה לבעלה והנס כמה אחרונים השיגו עליו [עיין במ"ב] והעיקר הפמ"ג דאין לאדם מטימן תרמ"ט וכחור וקליעה ובגנדי ישע ובמחמיר מרדכי"ן ועולה מדעת כולם דברכה לבעלה בודאי לא היו וז"ל הכית מאלף הג"ה וכן בקרקע וכו'. בדמ"ס כתב ע"ז ולא ראיתי מהר"ן בזה מאלף שהמ"א כתב ואף דדעבד וכו' מ"מ נ"ל דאין לזכר עליה כמ"ס ריש סי' תרמ"ט וא"כ הוי ברכה לבעלה ושיין סימן תר"ד מה שכתבתי על גוף הדין דסי' תרמ"ט והבא ברור דיבכר ואין לו ענין לסומן הכ"ל דמ"ס קמ"ה גנויה וכו' וכו' בחוקק חבירו ומימין לגזול מה"א בידיו דין שטעם סוכה בר"ס הא אינה אלא שאולה ממנו שברי אינו מטימן כלל אלא ליבאל המקום עד אחר התג והחמירה בעינה בלי שום חסרון ואפילו שאל של מדעת אינו שברי הריב"ש ואפילו עכו"ם ראוין ואינם מוסיין והיו שאל מדעת ממנו ושפיטא דיבכר ע"ש עוד עכ"ל וזהו ממנו כתב בגנדי ישע אכל מה נעשה כמה דאיתא בר"ם בשם הירושלמי והעיקר הגר"א בביאורו גמילאל וזוגא עד ליה משללח בבוקר עבר רשב"א"ל מאן שרי לך וביאורו הא"ז דע"כ לא הכשירו רבנן במסכך בר"ה אלא בדיעבד אבל לא לכתחלה ואפשר לומר דדוקא בבוקר במקום שחלוי עוברים וצבים ומפסיק עליהם הדבר אבל לא בתי שמסכך בלדי ר"ה סמוך לפתח ביתו. וכעין זה העתקתי בפנים מתשובות שאל ומושיב אה"כ מאלף בבכורי יעקב שמואל בזה לגמרי ומעטם אחר דהא כתב במ"א בחו"מ סימן קס"ב ס"א דאם נתן המלך רשות לעומדין דלתות במבוי שבתן דינא דמלכותא דינא כי הדין וההנהגות שלהן והעומדין לעשות בהן מה שירצו ומעשה כיוון שהכל תחת רשות המלך בין הרחובות שבתוך העיר בין אותן שחון לעיר וכיון שהמלכות י"ל לה רשות למחות ואינה מוחה מסתמא מוחלת ע"ז לעשות סוכה בר"ה ואין כאלו איסור גזילה כלל וע"ש שדעתו דא"ל ליעול רשות בפירוש ע"ז משר העיר דמסתמא נתון לו מדלא מוסיין בידו ולכן שפיר יכול לזכר ע"ש. סוף דבר הנהגים להקל בזה אין למחות בפתח כי רבו המחירין. עוד נ"ל דאם בלתי להחזיר שלא לעשות אפילו סמוך לפתח ביתו ולא קלוקל גדול וכוה ראיתי בעיני שטעון הסוכה אחורי הבתים מיעוריות הקטנות שם אינו מלוי כי"כ שיהיה ל"א כה"כ מיוחד והוא מקום מיוחד לקטנים לפנות שם ופעמים אף לגדלים ומלוי שאלות הקטנים אינו נקי שם ואפילו אם ירצו לנקות כעת א"י אם יועיל מדינא שהוא בכלל כה"כ י"ן ועכ"פ ידבר מדינא בדיקון התלנים של הבית שם וכבר הארכתי לעיל בסמ"ס פ"ג בבה"ל ד"ה ויראה עי"ש ועוד יותר לעשות סוכה בר"ה ממנו לעשות סוכה במקומות כאלו עיין ברכות כ"ד ע"כ: * לא יקלצו וכו'. עיין במ"ב במש"כ ובמקום וכו' והוא מהמ"ז עוד כתב בסמ"ן תרס"ד דה"ס במקום שהעני העיר הם משר העיר והוא נתון רשות לקלון

באר היטב

(א) רבים. כתב המ"א ונ"ע שנהגו קצת לעשות סוכה ברה"ר וא"כ סוכה גזולה היא ואח"ל דכל ישראל מוחליין להם מ"מ יש לא"י חלק בהם ע"ש שמאריך והעלה ע"כ אסור לעשות סוכה ברה"ר שא"י לא מחלי על כך ואף דדעבד כשרה מ"מ לא יבכר עליה דהוי ברכה לבעלה ע"ש: (ב) לא יקלצו. ובמקום שיש רשות לאנשי המקום ליקח עצים מן היער בדינא מלכותא אין איסור אם לוקח בתורה שילאו שניהם לישאול כ"ל לחבירו חלקו ואי מקדישו ויזא"ם מכלל דעו

משנה ברורה

ימים משבעת הימים שהתירה ואפילו ביום השביעי אם לא עשית קודם לכן. וביה"ט אסור לעשותה ע"י עמלו דהוי ספקא דאורייתא (ו) וע"י עכו"ם שרי לעשותה. גר שנתנייר (בזה"כ) בחור ימי ההג (ז) עושה סוכה בתינו ההג הנותרים: (ג) יכול וכו'. אשמועינן (ח) דלא בעינן שיהיה סוכה לשבעת ימים דוקא: (ד) ולישב באחרת. וכן יכול לאכול בזה (ט) ולישן בזה: (ה) שאולה. דכתיב (י) כל האורח בישראל ישבו בסוכות מלמד שכל ישראל ראוין ליטב בסוכה אחת (והיינו זה אחר זה) וזה (יא) א"א שיהא לכולן דלא מטי לכל חד שיה פרוטה אלא ע"י שאלה: (ו) וכן יוצאין בשל שותפות. ק"ו (יב) משאולה וכ"ס כאן דיש לו חלק בה והנשאר הוא שאלו לו דע"ד כן גשחתפו: (ז) סוכה גזולה כשרה. אין גלשון (יג) מדוקדק כ"כ דהא דרשינן מדכתיב חג הסוכות תעשה לך למעוטי גזולה אלא ר"ל דגזולה כהא שחקק על חבירו והוציאו וכו' כשרה: (ח) שאין הקרקע גזולה. דכל המחזור לקרקע הרי הוא בקרקע והרי היא בחוקק בעליה הראשונים וכשאולה עמ"ל לדיניה: (ט) שלא מדעתו. שמה בעל הסוכה הוא מקפיד ע"ז שלא יראה חבירו את עסקיו ואת אכילתו בלי ידיעתו וממילא אין נכון לזכר עליה אבל מותר (יד) ליכנס ולישב בסוכת חבירו בשעה שאין בעל הסוכה שם בסוכתו שבדליה לא יקפיד ע"ז דינחא ליה לאינש דלעבד מלוא. במומיה (טו) ומ"מ אם ארשר שיבא בעל הסוכה בעוד שהוא שם אף דבעת הכניסה אינו שם לא יכנס שלא מדעתו כי אפשר שבע"כ יתבניס ליכנס ולאכול או לעשות עסק אחר בפניו. כתב בבכורי יעקב דאם נעל רשות מאשתו של חבירו כשאינו בביתו נראה דמהני דכיון דהרשתיא אשתו מסתמא לא יקפיד ע"ז: (י) שהיא של רבים. כתב המ"א ונ"ע שנהגו קצת לעשות סוכה בר"ה ואח"ל דכל ישראל מוחליין מ"מ יש לעכו"ם חלק בהם והעלה דאסור מטעם זה לעשות סוכה בר"ה דעכו"ם בודאי לא מחלי ואף דדעבד כשרה מ"מ לא יבכר עליה דהוי ברכה לבעלה וכו"ר כתב דברכר לבעלה לא הוי ע"ש שהאריך בזה וע"כ אם אין לו אחרת מותר לזכר עליה וכן מלמד בספר מחזור מרדכי להקל ובתשובות שאל ומושיב סימן קכ"ח דרחוב שלמי הבית הם שלו ולא מקרי ר"ה (עו) ובפרט היכי שיש להם דשקאמנע משר העיר שיש להם רשות לעשות עירובין וסוכות אין לשקק בזה [פ"ח] ועיין בבה"ל: (יא) לא יקלצו. מיער של עכו"ם אפילו מדעת דמלכותא

שער הציון

(ו) פמ"ג דהא נריך לשון גם בשמיני והוי שבת דשבת במקום מלוא דברי [פמ"ג]: (ז) גמרא: (ח) עיין בגמרא: (ט) רש"י: (י) גמרא: (יא) רש"י: (יב) כ"י בשם ריב"ש: (יג) מ"א: (יד) ע"ז: (טו) ח"ד ופמ"ג: (טז) ובעין זה כתב גם הפמ"ג:

הסכך בעצמו (יב) * אלא יקנו אותם מעובדי כוכבים (יג) דכל גזל (יד) אין עושין ממנו סוכה לכתחלה. ו' שם בגמרא (מהרי"ל) * ואם גזל עצים * ועשה מהם סוכה יאע"פ שלא חיברין ולא שינה בהם כלום (טו) * יצא תקנת חכמים שאין לבעל העצים אלא (ג) (טז) דמי עצים בלבד (יז) 'אבל אם גזל סוכה * העשויה בראש (ד) הספינה או בראש העגלה וישב בה (יח) * לא יצא. הנה וס"ס אם רלוזן כנס סוכה בקרקע שמתון ושמעון תקף את רלוזן וגזל סוכתו הבנויה בקרקע שלו (יט) לא יצא זה ואין כאן תקנת

שיערי תשיבה

כ"א בזה לא מיירי הריב"ש: (ד) הספינה. עכ"ל שם הט"ו ובכ"ר ובר"י כתבו דאם אפשר שיטא בעל הסוכה בעוד שהוא שם אף דעת הכתובים אינו שם לא יכנס שלא מדעתו כי אפשר שיטא ויתבייש ליכנס ולאכול או לעשות עסק אחר בפניו:

הכירו שלא מדעתו דמחא לאינש דליעבד מזוה בממונו אלא דנ"ל

ביאור הלכה

שם כל מי שירצה בתנאי או בדמים ג"כ אין איסור אם קולץ הישראל בעצמו וכן אם נכרי יש לו שדות ויערים מדין המלכות ג"כ שרי בשותף רשות לישראל לקולץ דמעתה אין חשש כמה שסתם עכו"ם גזל ארעתי מישראל הם כיוון שעתה הם שלו מדין המלכות אבל בלא רשות הנכרי ודאי אין לקולץ כיוון דעתה גזל ממכרי וגזל נכרי אסור ואף שהאר"י כתב על פסק הט"ו וז"ל מ"מ לעני"ד יש לסמוך ע"ז דהא בלא"ה ריא"ו כס"ג ור"י מחזיקין במקומות שלא היו רוב ישראל מושגם ולכן עכ"פ יש לסמוך בליקוח כי התיירס בידה [בכורי יעקב]: * אלא יקנו אותם מעכו"ם. ואם העכו"ם גנב מן הישר אס הישר הוא שייך לאדון אחד לכאורה הא לא הסיח הוא משום דהוי יאוש בידו של עכו"ם ושוני רשות בידו של ישראל וזה שייך רק באונכרי המובא שם בגמרא (דף ל"א) דהוי יאוש ממכר אלא דלא חל יאוש על הקרקע וזה עתה על הסיכות שקולץ מאח"כ הכא האדון לא ידע מזה שגנב אלא העלים וכו' יאוש שלא מדעת אפילו כשיתאם לבסוף וא"כ לא נכאר כ"א שניו רשות ביד ישראל אמנם באמת זה אינו דאמרינן דהאדון זה מסתמא גזל אותה ממכר מאלד אחר ויאוש של אותו אדם חל עתה כשעת קולץ העלים אבל כ"י יוחא אס הישר שייך לאדון אבל באמת אין שייך להממשלה וגנב העכו"ם ממנה העלים יש לענין איך שייך יאוש ואולי נאמר להממשלה ודעה מקודם שבדלתי יאוש גנבים וזה יאוש: * ואם גזל עו"ם וכו'. אס אחד שאל לחבירו לט"ס וכדומה להעמיד עליהם הסכך והוא שאלן לחבירו י"ל דהוי גזל ואין יואל ידי חובתו ואפילו לפוסקים דס"ל דאין אנו מקפידין על מעמיד בסכך פסול אפשר דגזול חמיר טפי [פנ"ג] וזוהי אס השואל השני לא ישלם לו עבור הטי"ס וישראל תשמישו בתורת גזילה וכמו שפסקו האחרונים דאם לא ישלם לו הדמי ע"ס נכאר הכל בתורת גזילה ואין יואל יד חובתו בהסוכה אבל אס ישלם לו לא גרע מחלו הוא עצמו גזול דאין משלם לו אלא דמי ע"ס ויואל י"ח בהסוכה. ודע דהא דאסרינן סוכה גזולה לאו דוקא אס הסכך הים גזול דה"ה לענין הדפנות [פנ"ג] וכו' [בכורי יעקב] וכעו"ה הרבה אנשים אין נוהגין בזה שלוקחין קרשים שלא מדעת בעליהן להעמיד מהן הדפנות וכוונתו להחזיר תיכף אחר סוכות אבל באמת אין יואלין בזה שבו"ס משתמש עכשו בהן בגזילה ואסור לכרך על סוכה כזו: * ועשה מהם סוכה אע"פ שלא חיברין. ר"ל שסיכך אותה בהעלים ולא חיבר העלים לו בגזילה כעין מסכתבא

באר היטב

משם לסכך ט"ז: (ג) דמי עו"ם. ואם אינו רוצה לתת דמי עו"ם לא יצא. טור וכן עיקר מ"א: (ד) הספינה. דלא היא עצמה נגזלת שאין מחוברת לקרקע ואין עליו להחזיר דמים אלא כמו שהיא בנויה דאין כאן תקנת השבים שהרי לא ערע עליה לבנותה הלכך גזולה הא רש"י. וכתב ט"ז נ"ל פשוט שמותר לאדם ליכנס לבוכתו של

משנה ברורה

דמלכותא (יז) אין איסור אס לוקח משם לסכך: (יב) אלא יקנו אותם מעכו"ם וכו'. והיינו שכו"ם בעצמו יקלץ אותם מתחלה ואם העכו"ם גנב העלים מן הישר עיין בזה"ל. וכתבו האחרונים דה"ה אס קלץ הישראל ונתון לחבירו ג"כ שרי דהוי יאוש ביד הראשון הקולץ ושינוי רשות ביד השני: (יג) דכל גזל וכו'. ר"ל דשמא גזל העכו"ם הקרקע (יח) ומ"מ אס א"א מותר לקולץ בעצמו ובלבד שיטול רשות מבעל הקרקע ואפילו הוא עכו"ם: (יד) אין עושין כו'. ואין (טו) לנכרך לישב בסוכה ומ"מ לענין דין הקודם בסקי"ג במקום שדאי אפשר שמותר לקולץ בעצמו שמותר לכרך במדינותיו ודינא שריב הקרקעות שם להעכו"ם ניתן להם מדין המלכות ודינא דמלכותא דינא ועיין לקמן בסימן תרס"ד בט"ז והעתיקתי דבריו בענינו בזה"ל: (טז) יצא שתקנת כ"ל. ר"ל אף דמדאורייתא פסולה היא אפילו אס ירצה לשלם עבור העלים דלירך לסחור בביתו ולהשיב הגזילה לבעליו מכל מקום כבר תקנו חכמים כדי שירצו בנ"ה לעשות תשובה שאינו משלם לו אלא דמי עו"ם ודיו ויש כח בידם לעשות זה שהפך ב"ד הפקר א"כ מומילא אס ישלם לו דמי עו"ם הוי אח"כ שלו ממש (כ) ומותר לישב בה (כא) וגם לכרך עליה (טז) דמי עו"ם. ואם אינו רוצה לתת דמי עו"ם (כב) לא יצא: (יז) אבל אס גזל סוכה וכו'. דלא היא עצמה נגזלת (כג) שאינה מחוברת לקרקע (כד) ואין עליו להחזיר דמים אלא כמות שהיא בנויה דאין כאן תקנת השבים שהרי לא ערע עליה לבנותה ולא הוציא עליה הוצאות הלכך גזולה היא: (יח) לא יצא. דכתיב חג הסוכות תעשה לך שכעת ימים למעוטי גזולה דלא הוי לך ומשמע מדברי המ"א דאף אחרים שסבדו בה ג"כ לא יצאו י"ח דלא הוי לך ולעני"ד ז"ע בזה ועיין בזה"ל: (יט) לא יצא בה. ולא דמיא להנ"ל בס"ב דהתם הקרקע בחזקת בעליה עומדת ואינה נגזלת וכל המחובר לקרקע הרי

שער הציור

(א) ע"ז וס"א: (יח) אחרונים: (יט) אחרונים: (כ) מ"א מעובדא דר"ג: (כא) דודאי ר"ג ורבנן היו מברכין עליה ג"כ: (כב) מ"א וס"א ואם אותה שנתן הדמים רק שמהחיה מיום אל יום יצא דע"פ ה"ה מן השבים ואיכא גביה תקנתא דרבנן כ"כ מחלית השקל: (כג) רש"י: (כד) ר"ל שאף אס ירצה להחזיר דמים אין מושל [שלא מדעתו של גזול] דלרין להחזיר הגזול בעין:

הלכות מוכה סימן תרלז תרלח

השמים הואיל ולא קרע זה ולא הוליא עליה הולאות. (הג"ח פ"ב דסוכה) :

א צרייתא סוכה
ט' ב צילה לי
(ספירוס) השמיני
ובחל' גם בט'
מסור משום ספק
(ט') ג הר"ן בפ"ד
צילה

תרל"ח סוכה ונויה אמורין כל שבעה . ובו ב' מעיפים :

א) *עצי סוכה אסורים כל (ב) שמונת ימי החג (ג) * בין עצי דפנות בין עצי סכך (ואפי' קיסם לחנוך בו שינוי אסור) (מסרי"ל) ואין (ד) ניאותרין מהן לדבר אחר בכל שמונת הימים מפני שיום ה' כולו הסוכה מוקעת עד בה"ש והואיל והוקעה לבין הממשות של שבועי' הוקעה לכל היום • . סגה (ה) ואפילו תפסה הסוכה אסורים (ו) ולא מזהב (ז) תנאי (ח) (ז) אכל *עצים (צ) הסמוכים לסוכה מותרים (ח) ועו' לעיל סי' תקנ"ח סעיף מ' * יאום אחר עשה השיעור

שערי תשובה

צו"ע על סוכה פ"ו. ועיין ב"י בשם מהר"י מולט מ"י שהחליף סוכה בסוכה
לא קטק קדושתו הרשומה ור"ח מסיון תרס"ח הכריז ש"א תתקנים
לשמות דוקא קדושה דהיינו כהנהגה וסוכה שהיית חס נכחם בה לשם סוכה
הנה קדושה גמ"ל ואם לא נכתבה חלף שאלו ונלפת זו ולא חלף עליה קדושה
ואיחיתא לכולי כשבעה משא"כ בניו סוכה לבס"ב דמהיי תנאי

ביאור הלכה

* **באן** עלי דפנות בין עלי סכך. דע דדעת הרא"ש והעתיקו הטור דדכ"ז דפנות ליכא איסורא כולי דהקדח קאי רק על הסכך וליכא חומה סהם לדניא דעת הרמב"ם דע"ז דפנות ג"כ אסורים דדפנות לריכות לא דאי לא דפנות לא קיימא הסוכה כפי נהקיו כפיכורו דדעת הב"י להרמב"ם איסורו הוא רק מדרכנן וז"ל ה"ט"ז אכן הב"א ועוד כמה חלוקות סוגרים להרמב"ם הוא איסור דלחוייתא וכן מן הר"ן שממע דס"ל דהוי דלחוייתא ועיין בעשור דהב"א ז"ל בראש מ"ן דף ק"י שחמרו שם לזמן מן הזל ופי' פירש"י שם דהיינו מן הזל שם הדפנות ובודאי דפנות לא גריעתא מן נוי שלהן אכן מסתפק דילמא הפירוש כפי בגרמא מן הזל שם סכך * עינים הפסוקים לטוב. ואם הוסיף הסכך עד שאין גשמים יורדים לתוכו ד"ה דפסולו כבסימן תרל"א אצמ"א דכאן נהי דלפי"ה כל הסכך אסור בהנאה לדבריהם כל שבעה ע"א מדרכנן ועוד לחזי נוי לבער בחומה ופי' מה שצ"ל לסכך מ"מ אם תראה ליעול ביו"ט ע"י עש"ס * ומה שהסוכה שלא תהיה מעשה כ"כ פשי דהוא שנות דבנות במקום מזהו דלא הוי תמורת חלל רק מדרכין (מ"א): * ומה דאין ששם השעור וכו' להרענן סהם לא יצאמה. עיין בחידושי אבשי שם דמאלד לומר דהר"ן סוכה ג"כ כהתפסות דדוקא דבדי הסוכה הו"מ הוא מן החומר והוא מן המזל ומדרכין וכותה הר"ן ע"ז לענין ארבעתן דעל כדי שיצור הוא מן החומר והוא מזה הוא רק מדרכנן ולפי"ה לא נהירא כלל ודברי הר"ן הוא כעין מה שחמרו בשבת קמ"ה ענין מזה י"ז שפוסק במזה חוזר בין על לזיון מעשכבין בין על על לזיון מעשכבין והטעם דלמה חלה מלחא הוא פירש"י ולחצר שפירש' אינו חוזר על לזיון שאין מעשכבין ולכן חלח אם אחר ששם וכו' ודפוס דפוס ור"ל לחצר שגמר שיעור הכשר סוכה תתיי"ב דשעתו שפירש' לעשות עוד דולר רביעי הוא מלחא בהפך נפשיה אבל אם עשה ארבעתן על שלח הפסוק ביתיים נחשבו לו הארבעים כולל סוכה וכו' מן המן התורה והלכות' י' לומר דלפי' לא חלח דרכה דרך כדי הכשר כשר הסוכה כשר דמלח מפיה דלא מן כולל סוכה אלא מן כולל יתר אימא ופירש"י ויותר י"ז דגם הו"א ס"ל כד"ה קרן הוא מפריש דברי הר"ל דל"ל ומהלכה עשה כדי הכשר ואח"כ הוסיף אבל אם עשה כל הדפנות זה סכרן ס"ל שוות כולל כחלד לזיון ולהכי העתיק הב"י כד"ה דברי הר"ן אף דנתפסות והר"ל הו"ה שיעת ר"ת שבוס דהר"ן מפריש

באר היטב
דהיינו כל זמן שבעל הסוכה אינו שם אבל בשעה שהוא שם אפשר
דקפיד עליו שלא יראה חבירו עסקיו ואכילתו בלי ידיעתו וזה דבר
מוסכם מאד הסבירא עכ"ל :

(א) תנאי. כיון דא"ל ליטול בין השמשות משום דקא סתד אהלד
 ו"א': (ב) הסמוכים. ואם סמך עלים לסוכה כדי לעבותה אפי'

משנה ברורה

היא בקרקע (פה) משא"כ הבא לא קיימא המוכה בקרקע
דראובין א"כ לא גזל אלא העלים ולא הקרקע והוי גזולק :

(א) עלי סוכה וכו'. דכתיב חג הסוכות שבעת ימים לד' בשם שחל שם שמות על החגיגה כך חל שם שמות על הסוכה. ואפילו (א) עשה סוכה אחרת בחוה"מ ואל"ל לראשונה אפי' עליה אסורים בהנאה: (ב) שמות. (ג) גס בט' שהרי בשמחה עדיין מחוייב ללכול בסוכה וכיון דליחיתא בין השמחות איחיתא לכולי יומא ואם חל שבת אחר יו"ט נוהגין שלא להסתפק ממנו גם בשבת דהוי כמכונ מיו"ט לשבת: (ג) בין עלי דפנות וכו'. ואיז' י"מ בין סוכה חדשה ובין ישנה (ד) שכיכולו לשם חג אלא בשבועה בסוכות ורועים וזבוגין וקייטין הרי היא כסוכה דעלמא ששבייל ששננס וה' וכו'כל שם פחו לא נתקדשה: (ד) גיאותין. היינו (ד) דרך ביטול שפסדו בטען קדושה אבל בעוד שהיא קיימת איז' אישור הנאה ממנה כיון לסמוך עליה לא להיות עליה שום דבר כיון שעדיין נתקדשה עליה: (ה) ואפילו נפלה הסוכה וכו'. היינו (ה) דאפילו להפוסקים דסברי דמן התורה אינה אסורה אלא בשעה קיימת ומרובין מיהא אסור להנות ממנה (ו) מטעם מוקדש דליחיתא (ז) בבין השמחות של תחלת החג: (ז) ולא מהני בה תנאי. אף (ח) אחר אורי בודל כל ביה"ט כיון דאל"ל ליעול בין השמחות (ח) משום דקא סתר הלהא ואיחיתא לכולי שבעה משא"כ כיון סוכה כס"ב דמהני שם תנאי ודע דלא דמשמע מסתימת רמ"א דלא מומתי תנאי בשום גוונא ואפי' נפלו היינו דוקא בשבעת הימים (ט) אבל בשמיני של דליטור הוא רב משום מוקדש מהני תנאי (י) אפילו שיכול להשתמך בכן: (י) אבל עמים הסמוכים וכו'. עיין לעיל בבסימן תקי"ה במ"ב סקל"ט שם ביארנו כל פרטי דין זה: (יא) ועיין לעיל בפי' תקי"ה ס"ח. ר"ל דשם מנואר בהג"ה דאם חורק חבילות על הסכך דאינן בטילות לגבי הסכך וה"ה הכא בסוכה

גברי ר"ת ואף כזה חלק על ר"ת דלר"ת אפילו ביותר מכדי הכשר אבוד ע"כ

שער הציון

(כ) ואפילו אם שמעון השאילו הקרקע לנאמן להעמיד שם סוכתו מ"מ אין הקרקע שומרת בנדרות ראוה"ן דרשו' חיות רק לנפשו ימים [כן מלך המ"א]
 ויכ' החמיר מדרש' : (א) ב"ש ח"ח : (ג) עבודת הקודש להרשב"א אין דבריו נלוצר קת' סתירה שבתחלה דבריו שבת' בשבירה לשם
 שבת משמע בשבירה אין בכך מה שיהיה לא לתקדש' ע"ז ודלא כדעת דבריו ויחוס המוכח במזל' חסד' ומסוף דבריו שבת' בשבירה שנוכח
 וכו' וכו' משמע שאם יש לו סוכה ששבויה בקוץ ללא וכו' ויב' בה שבת' הסוכות (לכשרה ח"ח מן מדרין) (לכשרה ח"ח : (ד) ע"ז : (ה) חסד' הר"י בתוספות
 וגם זה לא מילתא ברירא ח"ח דעת' הר"ש' בבבלי' דלף בנפשו חסד' מאזרחי' : (ו) לסיפוס : (ז) וכל ימי הכהן ביומא אירכתא דמי דקרייתא בגמרא :
 (ח) כן פירש' ולא העתיקו מ"כ המ"א דלפ"ז אין בענין לנאמן סתירת חסד' וכו' לשיטת חסד' שם כנסת' רעוה' ונצט"ז ונמ"ש בהתח"ש)
 יצונו דבמה דלאוסי' הבינו על ד"ה בזה ופ' וכל דבכל גווני אית' בה חסד' חסד' חסד' דל"ז : (ט) ב"ש ב"ש ח"ח :

הצריך מן הרפנות ושלם הכשר סוכה הוסיף דופן לא מיתסרא אבל אם עשה ארבעתן * סתם כולן אסורות ומוקצות . הגם וכל זה לא מייירי (ט) אלא בסוכה שיטב בה פעם אחד * אבל אם הזמינה לסוכה ולא ישב בה * לא נאסרה * והזמנה לאו (ג) מילתא היא (הגהות אשרי פרק המצות) : ב' יוכן (ד) אוכלים ומשקים (ו) שתולין בסוכה (יא) כדי לנאותה (יב) * אסור להסתפק מהם * כל שמונה (יג) נפלו (יד) * (וי"ט ושבת (טו) אסור לטעול (יז) * דמוקלים הם) (טור) ואם התנה עליהם (טז) בשעה שתלאם יואמר איני בודל מהן (יז) כל בה"ש (יח) (של ח' ימים)

שערי תשובה

הזמנה לאו מילתא היא ע"ש : (ג) מילתא היא . עכ"ט ועיין בר"י שהביא בשם מהר"י מולכו שדעתו בסוכה מיוחדת אסור להינות בכל השני וכתב מהר"י ע"ז אבל ראיתי להמג"א דסבר להסוף וכו' משמע דמסקים להמג"א ואין לדון בשיטת שאין בית מיוחד דפיו שוהגין היתר כל קדושה דביתו סתם אדעתא דהינאה הוא שתחזור להיתר ולסתתרה בפירוש דמי וזמ"מ מ"ס הגמ"א גליון משע אחר שתחול קדושתו ל"ש דאפשר אף בלא מעשה חלם הקדושה בשמיני סתם דלון זה דומה להזמנה והכא לא פסק הקדושה לגמרי רק על דרך תנאי לבד ועיין בא"ר - שכתב על דברי מהר"א ש"ע ואפשר כוונתו למ"ס בהגהות כנסת סתם סתם הדבר קדושה וז"ל : (ד) אוכלים . ועיין במח"ב בסיכר ע"ג פלימס והיה אם אשכול ענבים שהיה מודלה ע"ג פלימס ונאסר האשכול תלוי בסכך מחובר לגפן וממילא נזי לסוכה ובגל לגבה ותלה עליו קדושת נזי סוכה כתב מח"ב שיש מי שסבר דלא מהני תנאי כזה ונאסר יד אלוה דף י"ט עמק כיון

ביאור הלכה

עכ"פ מדברין ואיזו ס"ל דלא מיתסרא כלל וזהו ס"ל להב"י כהר"י : * סתם . י"ל דר"ל לאסוף אם פירש דלאו עושה לשם סוכה ואילו להוספה בעלמא : * אבל אם הזמינה לסוכה . ואפילו אם עשה לשם סוכה ובגל בסיומן מ"ב בדני הזמנה ע"ש : * לא נאסרה . י"ל דלא אמר אהל לא נעני קדושת סתם שכל על הסכך הוא דכעין יושב בה כתב אבל משום מוקלים דמותרת אהל דאסור בכל יו"ט הכי לא תלי בישב בה לגמרי אלא דלינה אסורה רק ביו"ט ובחזו"מ שרי כהלי גוונא [מור וקציעה] : * דהזמנה לאו מילתא היא . וז"ל אי הכי אפילו אי יושב בה אחר שקודש היום לא יתסרא כולא יומא אלא לשעה שיטב בה בלבד דהא אחי לא הוי איתקלף לבין השמשות ולא איתקלף כולא יומא ולכי פסק תמרי [מורק הני] והנה לפי מה שכתב מוקדם אפילו לא יושב בה בכל אסור עד חו"מ דמשום סתירת אהל הוא מוקלה וגרסה דכונתו דמשום קדושת סתם לא מיתסרא אלא בשעה שיטב בה : * אסור להסתפק מהם וכו' . וזהו אם תלון קודם ביום"ש ראשון ואם תלון ביום א' או בחו"מ מתחיל אסורו מן בין השמשות הראשון שאחר זה עד סוף יו"ט אבל מן עת התלה עד הערב לא מיתסרא [כן מוכח לקמיה] : * כל שנה . עיין בשו"ת חתם סופר א"ח סימן קס"ד בתלך שטיס לו אחריו מיותר ותלוא בהסוכה לני ואח"כ ביו"ט בא אחד מן הכפר שלא מלא אחריו לקנות והורה שצוהר לעול האחריו תלוי בסוכה לני וללאת בו וזהו דביו"ט אסור בטלול משום מוקלה מ"מ בחו"מ שמוחר לעטול ה"ס דמותר ללאת בו דמלתא לאו להנות ניתנו ועוד דהא דאסור ליהנות הוא משום ביו"ט מזה ובאן ליכא ביו"ט דמעיקרא הוי רק מי מזה והשתא מזה גופא ומכריבים עליו וע"ש עוד שהאריך בזה ומסק דמותר נמי לבטל האחריו ליקח משום מחיר האחריו ע"ש עמנו : * וביו"ט ושבת אסור . ואם נפלו הגיזין על השולחן וז"ל לאכול ז"ל דמשום אוכל נפש ביו"ט מותר לטעול המוקלה והלסין והפמ"ג מסיק דאם אפשר ע"י טלול מן החד לעטר הטבלא וכדומה יעשה אלא יעטול בידים ע"ש ולעני"ד אם קמי הסכך נושרין הדיב על השולחן אפשר דמותר לטעול אף בשבת להסירן אם נמאס מזה מיד . דהוי אגדף של רשי : * דמוקצים הם . היינו בין כשתלוי על הכותל ובין כשתלוי אהל

שער הציון

(י) הנה בפס' דין זה נסתפק הב"י לעיל בסיומן תקי"ח אך המ"א הביא בעניניו דין זה בפשיטות בשם ר"י : (יא) דהלא מדעין לדניא דהזמנה ובהזמנה ק"ל לעיל בסיומן מ"ב דלך כיה ולא הזמינה לאו מילתא היא : (יב) דלעיל ק"ל : אם דאם בעת שזכר ס"א היה דעתו למייר כיה לעולם שוב אסור למייר כיה וזהו וז"ל בעניניו אם דעתו לישב בה כל ימי סתם נאסר זה כלא היה הזמנה א"כ : (יג) עיין בשו"ת וכו' ועיין דף י"ז : (טו) גמרא שבה דף כ"ב : (טז) תוס' שם : (יז) הרא"ה בתשובה ונאסר בביאור הגר"א : (יח) יש"ש ומ"א והגר"א : (יט) כן מוכח בב"י : (כ) עיין שבת ל"ד ע"ב : (כא) כן מוכח בביאור הגר"א שפירש בזה דברי רמב"ן שהוא דלא כרש"י דלכ"י מהני בזה דלא חילי הקדושה ממיילא גם בשאר הימים ולדיוה לא מהני ולפי"א אם אמר סתם איני בודל מהן כל בין השמשות אפשר דגם לרמב"ן נכלל בזה כל שמהני ימים אהם המעייני בש"ש [שבוטב במ"א] משמע דלדעת אור"ח שם הרמב"ן אפילו באופן זה לא מהני וע"ז כתב וחומר"א יורה היא דבסתמא כדאמי וכן משמע ממ"א שהביא לתקון בזה על דברי מהר"א משמע דלהרמ"א לא מהני אפילו כשתתא . ומעשה נראה דלון להחמיר בסתמא דהרי דעת רש"י [ובן הוא ג"כ דעת הר"ן] דאפילו כשפירש ואמר איני בודל כל כיה"ש ע"ש עי"ש הראשון ג"כ מהני וזהו דכח און להקל נגד דעת הרמ"א שהעתיק לדניא דעת הרמב"ן עכ"פ בסתמא אין להחמיר וכן משמע מ"א ע"ש : ואלו

(צ"י בשם א"ח) ה"ז מכתפך מהם (יט) בכל עת שירצה שהרי לא הקצה אותם ולא חל עליהם קדושת הסוכה ולא נחשבו כמותה ידוקא שמתנה בזה הלשון אבל אם אמר אני מתנה עליהם לאוכלם בשיפלי אינו כלום (ב) וזאם אמר אני מתנה עליהם לאוכלם אימתי שארצה מהני שגם בה"ש בכלל. הגם ולריך לעשות (בא) התנאי קודם בין השמשות (ו) (בב) הראשון (ד"ע כסדרת א"ח שהביא ה"י ולא כמחרי"ל). יש מן האחרונים שכתבו דבזמן הזה (בג) אין נוהגים (ו) להטות (מהרי"ל) והכי נהוג בזמנין התלויים בסכך אבל בזמנין שמתקנים בדפנות כגון סדיקין המזוירים נזהגין לפלגלס מפני הגשמים אפילו בלא תנאי משום ד"א דאין איסור אפי' בדפנות עלמין (בד) כ"ס בזמנין ומ"מ טוב (ח) להטות עליהם (ד"מ) (בה) אם סכך בהם או תלה בסוכה אחריו לכוין מותר להרים בו דלא הוקלה מריח רק שלא יגע בו דאסור בטלמול (כו) ויש אוסרים בהם (ר"ן ס"פ לולב הגזול) כדלקמן סימן תרכ"ג:

שערי תשובה

באר היטב

ר"ש מודה דאסור: (ו) הראשון. דא"כ כיון דחילל איסורא כבה"ש קמא ממילא חילל בכלהו דכיומא אריכתא דמי לענין זה ולא מהני חו תנאי: (ו) להטות. משום דלא בקיאי שפיר בתנאי: (ח) להטות. וט"ו כתב נ"ל להקל בסדיקים המזוירים שיש חשש מפני גזבים אכן סהדי שלא תלאן שם מתחלה להיותן שם תמיד ע"כ לא חתקנו כלל ואפי' לא התנו ע"ש. וכתב מהרי"ל מותר לתלות יריעות שעתנו רק שהיו תלויים למעלה מתשמיש אדם. כתב ד"מ לא יקשור הנויין דאסור להתירן ביום טוב אלא יעשה עיירה עס' ש"י. אותן החוקקים פסוק בסכות תשבו על [הדלעת] לא יפה עושים כמ"ס כי"ד ס' רפ"ג ב"י ובע"ז. ואף אחר סוכות לא יפסע על עני סוכה דתשמישי מזה הן כמו צינית ולולב מ"א. ועס' כ"א ס"ק ב' בתבתי בשם הע"ז דבסכך סוכה טוב שלא לעשות לזרד דבר שאינו כבוד למזה שכתב ע"ש:

משנה ברורה

בז"ט מפני הגשמים והגנבים וזה מתחלה שלא יקשור הנויין בסוכה בקשר גמור שהרי אסור להתירן בז"ט אלא יענשו (כט) אין לעשות דפנות הסוכה מיריעות שעתנו וכן לא יתלה שעתנו לנזי א"כ גבוהין מתשמיש אדם. אסור לחקוק פסוק בסוכות תשבו על דלעת נכיולא בן ולתלותו בסוכה דיוכא לירי בזיון וגם שאסור לכתוב פסוקים מן התורה א"כ יש בהן ספר שלם כמו שנתבאר בז"ד סימן רפ"ג וט"ו דמוהגין היתר להתלמד בהן דוקא אבל שלא לזרד אסור [אחרונים] עוד כתבו דאף אחר סוכות לא יפסע על עני סוכה דתשמישי מזה הם כמו צינית ולולב וענין לעיל סימן כ"א במ"ב סק"ו וע"כ יש למהות באגמים שזרקין אחר סוכות עני הסכך לחון במקום שרבים רגילין לפסוע עליהן ואפילו אינו מקום אשפה: (בה) אם סכך בהם. דאף דסתם הדם עומד להרים הכל דסיכך בו כמו בשאר עצים אמרינן דממעשה עצים אקצייה מלשם ולהבעיר ולא מריחו ואה"כ דאם היה תולה אותו בסוכה לנזי (ל) בודאי אקצייה מריחו [פמ"ג] ובאחריו אף דתלה לכוין מותר להרים בו דעיקרו עומד לאכילה ולא להרים ע"כ אמרינן ומאכילה אקצייה ולא מריח: (כו) ויש אוסרים בהם. אבל באחריו לכוין מותר דעיקרו עומד לאכילה ומאכילה אקצייה וענין ב"י סק"ג שפסק להתיר כדעה הראשונה וכן העתיק בדה"ח:

כ"ד

שער הציץ

(כפ) ולאסוקי מדעת המחמירין בזה עיין ב"י: (כג) ט"ו וכוונתו דרק לחומרא אמרינן זה אבל להקל כגון אם אמר איני בודל כל ביה"ש של עיו"ט ראשון לא מהני זה לענין שאר יומיו ואפשר דהטעם כיון שיחד ואמר מביה"ש של עיו"ט ראשון משמע דמאחר ביה"ש ראוי לבודל מהן וכעין זה כתב ביה"ש: (כד) מ"א: (כה) עיין מ"א וט"ו והגר"א והנה בימיהם לא נדפס ספר השיעור וי"ל תפסו כולם על דעה זו דמי סוכה ודפנותיה מן ז' וי"ד וא"ל ראו מה שכתב שם דאפשר דהפירוש הוא מן הז' של הסכך ולא כפירש"י דהוא לא היו תמחין ע"ז: (כו) וסעתיקו הכר"ז וח"א וע"ש בבהר"ז שפירקו מותר להסיר מהם אימתי שירצה ואפילו שלא בשעת הגשם ואפילו אין שם חשש מן הגשמים שהרי לא תלה עליהן קדושת הסוכה מעולם: (כז) אחרונים: (כח) מ"א בשם הד"מ: (כט) שם: (ל) ולדעת הט"ו שכתב דאף דאין ניהותין היינו דוקא ליעול משם משום שכות תבעל קדושתה אבל בעוד שהיא קיימת מותר לקטוף עליה ולהניח אותה כ"כ ה"א אפילו בתלה בהם הדסים לנזי ג"כ. מותר להרים בהם [בזמנין יעקב] אכן אם ירצה ליעול הדסים מן דפנות עליהם וזהו כהם כ"כ בודאי גם להט"ו אסור אח"כ מנא"ש ש"כ כהדיא בפמ"ג סק"ג טובש"ו ע"ש:

ה"א

4

26

הרכות סוכה סימן תרל"ט

קג 205 באר הגולה

תרל"ט דיני ישיבת סוכה. וכו' ח' סעיפים:

א. משנה סוכה כ"ט
ב. כריתות שם
ג. מ"מא"ל דרכה
שם כ"ט

א. "כיצד מצות (א) ישיבה בסוכה שיהיה אוכל ושותה (ב) וישן (ג) ומטייל (טור) ודר בסוכה כל שבעת הימים בין ביום בין בלילה כדרך שהוא דר בביתו בשאר ימות השנה וכל זימים עושה אדם את ביתו עראי ואת סוכתו קבע כיצד כלים הנאים ומצעות הנאות בסוכה יוכלו שתיה (ג) כגון אשישות וכוסות בסוכה (ד) * אבל כלי אכילה (ה) (לחמך אכילה) (טור) כגון קדירות וקערות (ו) חוץ לסוכה (ז) המגורה בסוכה (ח) ואם היתה סוכה קטנה מניחה חוץ לסוכה.

שערי תשובה

באר היטב

כ"ט"ע כ"ד מצות כו'. וכתב כ"י בשם מו"ה שהביא תשובת רבינו האי גאון שכתב וז"ל שאלת אחים או שופטים שאין להם מקום לעשות סוכה גדולה ועשו קטנה שאינה מספקת לכולם והשיב לענין אכילה יכול כ"א לבדו לאכול זה אחר זה אבל לענין שינה זה יכן לילה אחת וזה לילה אחת. ואם חגיגה עליהם המצוה תע"כ אם זה יכן מקצת הלילה וזה מקצת ואם שומרי גנות פעורים מב"ש מי שאין לו מקום לישיב בסוכה עכ"ל ומהו ראייה למי"ל לקמן סי' תרמ"א אות ה' בשם הח"צ וז"ל אמת ע"ש: (ג) לאחר. עכ"ל וענין כ"י שכתב בשם רבני אומר הסכימו שאין להביא הקדורה בסוכה ולערוך התבטל

(א) ישיבה. ומה שאין מברכין על מלה כל שבעה משום דאין מלה באלילתה משא"כ בסוכה עיין לבית ומו"מ. כתב מהרי"ו בחשוכה המקיים מצות סוכה כאלו נעשה שותף להקצ"ה במעשה בראשית. סוכה דומה לב' והעולם דומה לב' והתירה מתחלת בב' וכיון דסוכה מרמז לתורה מש"ה שיעור גבהה כ' דהיינו ק"ך טפחים כנגד ג"פ מ"ס יום שניתנה בו התורה ושני חייו של משרע"ה ורחבה שבעה כנגד שבעה רקיעים: (ב) ומטייל. אדם המספר עם חבריו יספר בסוכה עמו. ואלו ידבר בסוכה דברים בעלים. ואלו יראה שום בעם בסוכה עש"ה: (ג) לאחר. והעולם מזהירין אף קודם אכילה מקדירה כ"ז. ואם הכניס כלי מאכל לא נפסלה הסוכה בכך כ"ח.

ביאור הלכה

משנה ברורה

* אבל כלי אכילה וכו'. עיין במ"ב מש"כ כד או דלי שזאבין בו מים כ"כ מ"א והוא מהגמרא דלחמך חלצה וסחלי בר ממשלתא ופירש"י שחלי הוא דלי של עץ ולא תקשה ע"י מהא דלחמך במשנה כ"ז ע"כ שהביאו ל"ג ב' כותבות דלי של מים ואמר העולם לסוכה דהא מייירי לאחר שכתבם בשם דהוי שלא לזרז ודומיא דלחמך התם מאני מילכל בר ממשלתא ופירש"י לאחר שאלו לר"ך להויתאין לחין ואח"כ מלאתי כדכ"י בספר ערוך נ"ט ע"ש:

אבל כלי אכילה וכו'. עיין במ"ב מש"כ כד או דלי שזאבין בו מים כ"כ מ"א והוא מהגמרא דלחמך חלצה וסחלי בר ממשלתא ופירש"י שחלי הוא דלי של עץ ולא תקשה ע"י מהא דלחמך במשנה כ"ז ע"כ שהביאו ל"ג ב' כותבות דלי של מים ואמר העולם לסוכה דהא מייירי לאחר שכתבם בשם דהוי שלא לזרז ודומיא דלחמך התם מאני מילכל בר ממשלתא ופירש"י לאחר שאלו לר"ך להויתאין לחין ואח"כ מלאתי כדכ"י בספר ערוך נ"ט ע"ש:

אבל כלי אכילה וכו'. עיין במ"ב מש"כ כד או דלי שזאבין בו מים כ"כ מ"א והוא מהגמרא דלחמך חלצה וסחלי בר ממשלתא ופירש"י שחלי הוא דלי של עץ ולא תקשה ע"י מהא דלחמך במשנה כ"ז ע"כ שהביאו ל"ג ב' כותבות דלי של מים ואמר העולם לסוכה דהא מייירי לאחר שכתבם בשם דהוי שלא לזרז ודומיא דלחמך התם מאני מילכל בר ממשלתא ופירש"י לאחר שאלו לר"ך להויתאין לחין ואח"כ מלאתי כדכ"י בספר ערוך נ"ט ע"ש:

אבל כלי אכילה וכו'. עיין במ"ב מש"כ כד או דלי שזאבין בו מים כ"כ מ"א והוא מהגמרא דלחמך חלצה וסחלי בר ממשלתא ופירש"י שחלי הוא דלי של עץ ולא תקשה ע"י מהא דלחמך במשנה כ"ז ע"כ שהביאו ל"ג ב' כותבות דלי של מים ואמר העולם לסוכה דהא מייירי לאחר שכתבם בשם דהוי שלא לזרז ודומיא דלחמך התם מאני מילכל בר ממשלתא ופירש"י לאחר שאלו לר"ך להויתאין לחין ואח"כ מלאתי כדכ"י בספר ערוך נ"ט ע"ש:

(א) כיצד וכו'. ומה שאין מברכין על מלה כל שבעה משום דאין מלה באלילתה משא"כ בסוכה עיין לבית ומו"מ. כתב מהרי"ו בחשוכה המקיים מצות סוכה כאלו נעשה שותף להקצ"ה במעשה בראשית. סוכה דומה לב' והעולם דומה לב' והתירה מתחלת בב' וכיון דסוכה מרמז לתורה מש"ה שיעור גבהה כ' דהיינו ק"ך טפחים כנגד ג"פ מ"ס יום שניתנה בו התורה ושני חייו של משרע"ה ורחבה שבעה כנגד שבעה רקיעים: (ב) ומטייל. אדם המספר עם חבריו יספר בסוכה עמו. ואלו ידבר בסוכה דברים בעלים. ואלו יראה שום בעם בסוכה עש"ה: (ג) לאחר. והעולם מזהירין אף קודם אכילה מקדירה כ"ז. ואם הכניס כלי מאכל לא נפסלה הסוכה בכך כ"ח.

(א) כיצד וכו'. ומה שאין מברכין על מלה כל שבעה משום דאין מלה באלילתה משא"כ בסוכה עיין לבית ומו"מ. כתב מהרי"ו בחשוכה המקיים מצות סוכה כאלו נעשה שותף להקצ"ה במעשה בראשית. סוכה דומה לב' והעולם דומה לב' והתירה מתחלת בב' וכיון דסוכה מרמז לתורה מש"ה שיעור גבהה כ' דהיינו ק"ך טפחים כנגד ג"פ מ"ס יום שניתנה בו התורה ושני חייו של משרע"ה ורחבה שבעה כנגד שבעה רקיעים: (ב) ומטייל. אדם המספר עם חבריו יספר בסוכה עמו. ואלו ידבר בסוכה דברים בעלים. ואלו יראה שום בעם בסוכה עש"ה: (ג) לאחר. והעולם מזהירין אף קודם אכילה מקדירה כ"ז. ואם הכניס כלי מאכל לא נפסלה הסוכה בכך כ"ח.

(א) כיצד וכו'. ומה שאין מברכין על מלה כל שבעה משום דאין מלה באלילתה משא"כ בסוכה עיין לבית ומו"מ. כתב מהרי"ו בחשוכה המקיים מצות סוכה כאלו נעשה שותף להקצ"ה במעשה בראשית. סוכה דומה לב' והעולם דומה לב' והתירה מתחלת בב' וכיון דסוכה מרמז לתורה מש"ה שיעור גבהה כ' דהיינו ק"ך טפחים כנגד ג"פ מ"ס יום שניתנה בו התורה ושני חייו של משרע"ה ורחבה שבעה כנגד שבעה רקיעים: (ב) ומטייל. אדם המספר עם חבריו יספר בסוכה עמו. ואלו ידבר בסוכה דברים בעלים. ואלו יראה שום בעם בסוכה עש"ה: (ג) לאחר. והעולם מזהירין אף קודם אכילה מקדירה כ"ז. ואם הכניס כלי מאכל לא נפסלה הסוכה בכך כ"ח.

שער הצינון

(א) ח"א בסוף כלל קמ"ו ופ"ש בג"א שמקורו הוא מדברי המ"א ביום הסיון ולא אבין דברי כתב שם בהדיא דלכתחלה אסור לעבור והמעין במתה"ש יראה כונה אחרת בדבריהם שלא דעת המ"א וכל דבריו שם בג"א חיסם מוכרחים: (ב) המ"א ופירש"י בסיון תר"ג וכן משמע מהג"ר"א שם וכן יליד גם המ"א שם וזכרי יוסף בסיון של"ש בשם הרבה אחרונים ע"ש ועיין בסיון רמ"ח בשע"ת בשם ספר נתיב חיים שמתיר לדבר מצוה ע"י קנין שביתה מבני"ע ע"ש הטעם: (ג) מהרי"ל: (ד) אחרונים בשם של"ה ומ"מ כשהוא לר"ך לדבר מענין עסק אין לו ללכת מסוכה בשביל זה דבשיבתו שם אף עת דביורו הוא מקיים מצות ישיבה בסוכה [כ"מ מ"א]: (ה) כ"מ מהגמרא להמשיך וכן מלאתי בהדיא בדבריו מנות: (ו) פוסקים: (ז) שיעור: (ח) אחרונים מדברי בה"ג: (ט) מ"א: (י) בה"ג ור"ת שם מפרשים דקאי אקדירות לבדם ולא הוכיחו כלל הסתיר דבשעת אכילה ובפער לפי עמדם דאין להכניס בסוכה דברים אלו שאין מחזיקים בביתו רק בחדר שמשגלים שם [וכן מוכח בתוס' ד"ה ואמר לה ע"ש] דהוכיחו דברים רק לשיטת רש"י בהוצא בתוד"ה מזה דמילכל] וז"ל בספר להם יהודא ע"ש וגם דעת רש"י שם מפרש בקערות אפשר גם כן דמורה בקדירות דאף בשעת אכילה אסור דאף אפשר לערוך לקערה חוץ לסוכה: (יא) דמה שמשפר לאחר אכילה משום דאין סיון אסורין וכן משמע בח"ל ע"ש: (יב) פמ"ג: (יג) ועיין בת"א שהביא בשם רבינו מנחם דמ"מ בשעה שם בתוכה אין לבדק או לישב בסוכה דפסולת היא מדרבנן וכן מוכח לשון הרי"ף עכ"ל והנה המעין שם בג"א ובמתאמות יראה דאין מלאוין כר"ף שם רח"ה ועיין שם במאור יראה שגם דעתו שם דאין נפסלת כלל וא"כ יש לנו ג' ראשונים נגד רבינו מנחם המאור והרמב"ן והר"ן דאין נפסלת כלל אלא אם כן מלאתי בהשגות הראב"ד שגם דעתו כהר"ף כשפטו וע"כ מן הניכון לכתחלה להחזיר בזה: (יד) מ"א וז"ל: (טו) דה"ת: (טז) עיין בפמ"ג: (יז) כדכ"י שם רח"ה ועיין מ"א ומסקנת הט"ז וז"ל: (יט) בה"ל כתב שעי"ו מגיעה ופסק מן הסוכה וע"כ גזר רבנן שלא להכניס לסוכה והמ"א כתבו שחששו שיתקדש והתבטל מצות סוכה: (כ) אין הכונה שיעמידנה לחוץ ממש שפעמים שהרשו שולט וז"ל אלא שיעמידנה דרך חוץ הבית שיאזר להסוכה וכה"ג [ובפער במדינות אקרות שח"א לרוב העולם [שקכותיהן] עשויות רק כהכשר סוכה] לישן בסוכה ובשמיני ליל שבת א"א לו להניח הגר דולק בסוכה ואז מוכרח הוא להשעיר הגר שיאזר לו דרך חוץ הבית]:

הלכות סוכה סימן תרל"ט

הגם * ואל יעשה (ט) שום תשמיש (ד) צווי בסוכה כדי שלא יהיו מזלות צוויית עליו (ב"י בשם א"ח) :
 ב דאובלים ושותים וישנים בסוכה (י) כל ז' בין ביום בין בלילה הואין וישנים חוץ לסוכה * אפי'
 שינת (יא) ארעי * אבל מותר לאכול (יב) אכילת עראי חוץ לסוכה וכמה יאכילת עראי * כביצה
 מפת יומורת לשתי (יג) מים * ויין (ס) ולא גזל פירות (ואפי' קבע עליהו) (ד"ע) חוץ לסוכה
 כלל ופירשו תוס'
 ורא"ש כביצה ז' מהל דרבא ומסקנת הגמרא יומא ע"ט

שערי תשובה

באר היטב

מ"א : (ד) צווי . כלים משמשים בן קמה והעריבות וכלים של בשמים
 וכד ששואבין בו מים ושטיפות הקערות חוץ לסוכה . והעולם אינו
 מותר בקערות אחר אכילה ואינו נכון מ"א . ואפי' לשמש מטתו
 בסוכה ט"ז . המנהג שלא להכניס נר חנוך בסוכה ב"ח . ומנורה
 שקורין לאמפיין ראויו לשער שלא ישרוף סוכתו ט"ז ע"ט :
 (ה) ולאכול . וז"ל הב"ח אדם יהיה היושב לשתות סכרא דלא חשיב
 להחמיר לאכול בסוכה אפי' דרך קבע אין לברך . ובמח"צ כתב "שבת בנשי" דלדעת החולקים על הרמב"ם לר"ך פת ממש יותר מכביצה אכל פת הבאה
 בכיסין אפי' אכל יותר מכביצה הוי כעריף דפת עד שאקבע סעודתו עליהם וא"כ יותר טוב שלא לברך אכל ים לחוש לדעת הרמב"ם אפי' בשכר וגינה
 לאכול בסוכה בלא ברכה וכן ראיתי לגדולים באל"ה שלא היו מברכים על פת הבכ"כ אפי' יותר מכביצה ע"ט . ובמדינותינו נהגו רוב העולם ב"ט ושבת לקדש
 ולאכול אחר הקידוש פת כיסין פתקוס סעודה ואח"כ הולכים אחר הקידוש חוץ לסוכה וממילא נקבלת פני רבם וכו' ונאמר איהו שעות עד זמן סעודה
 ומברכים בשעת קידוש ברכת סוכה נראה דשפיר דמי דאע"ג דפת כיסין הוא מ"מ כיון שאוכל אותה בתורת סעודה הלכיה לקידוש שפיר דמי איברך
 ברכת סוכה למחשבו וזו משי ליה קבע . רק יזהר שיהיה יותר מכביצה ובהו אפסר שגם מח"צ מודה . אך בחול או בליל היום דשבת וי"ט כשאוכל בלא
 קידוש פת כיסין מגדומה שמונה ג"כ לברך ברכת סוכה על פת כיסין וע"ד י"ט לחוש לדעת מח"צ מיהו נראה שאלו אין דעתו ללכת מיד לקדש פת כיסין
 מה שפיר דמי לברך דהא הברכה גם כן על הישיבה אלא שנהגו לברך בשעת אכילה וא"כ כביצה פת כיסין לא יברך וי"ט ע"ט כיון ש"הי"ט כבת שם
 לענין אכילת פירות אפי' קבע דמחלק בין נכנס לסוכה לישיב בה דהתם כניסתו לישיב הוא כמו שיכנס לביתו לישיב מא"כ בנכנס בשביל אכילת פירות
 שאין דרך להקפיד באכילת פירות חוץ לביתו ואין דעתו על ישיבת הסוכה ע"ט . ולכן בחול כשנכנס לאכול פת כיסין יכניס על האכילה והישיבה ג"כ וי"ט
 במג"א בשבת לברך שומעך אחר שאלו שם האכילה מזה אכל מי שאוכל פת כיסין וי"ט מיד ים לחוש מ"מ מח"צ דעל פת כיסין לא יברך וי"ט לקמן ס"ח וז"ל
 ב"ש ופירות אפי' קבע עליהו וכתב במג"א כמיני תבואה דמהני קבע עליהו היינו כשאוכל יותר מכביצה וי"ט ביד אפרים שפירשתי דברי המג"א על מכוונת ע"ט :

משנה ברורה

ביאור הלכה

בעשית שקורין (לנטענע) או במנורה (שקורין לאנפין) אם לא שהיא
 מוכנה מאד ויש לחוש שיתקרב האור להסכך : (ט) שום תשמיש
 צווי . כגון שטיפות (כא) קערות (כב) ובכוסות ליכא קפידא .
 ואסור להשתין בסוכה אפילו בכלי אע"פ ששום כן בביתו (ח"א) :
 (י) כל שבעה . עיין לקמן סימן תרס"ח : (יא) עראי . דפעמים
 דכני ליה לאיניס בכי וכו' אפי' קבע ועיין סימן מ"ד שהוא שיעור הילוך
 ק' אמה לא צריך מהכי אף עראי לא הוי (כב) ואפסר דמי' שיעור הילוך
 סוכה כ"ג [פמ"ג] ומי שנאכל וישן חוץ לסוכה מיד כשיקץ
 (כד) לר"ך לילך לסוכה דהא אפילו בירדו גשמים ופסקו לר"ך לילך
 לסוכה אם עדיין לא שכב וכמו שכתב המ"א לקמן בס"ז : (יב) אכילת
 עראי . דזה (כה) לא חשיב כביצה בסוכה דאף בביתו מלוי שאוכל
 עראי קוץ לביתו . וה"ה שומרת (כו) לנטעם את התבשיל (כז) כמה
 פעמים ואפילו בליל חוץ לסוכה : (יג) מים ויין ולאכול פירות ואפילו קבע עליהו . הטעם (כח) דאכילת פירות אפילו הרבה בקביעות
 חשיב דק כאכילת עראי דפת וה"ה אכילת בשר ודגים וגינה ושאר מיני מאכל החיובים שפירא לדעת הש"ע ולא החמיר בסוף דין
 בתבשיל העשוי מחמשת המינים . והנה מה שהגיה רמ"א ואפילו קבע עליהו קאי גם על יין (כט) כמו שחזקו בדרכי משה וטעמו דין
 חוץ נחשב (ל) דק כאכילת פירי וכו' ש"ס שאר משקין וע"כ לא חשיב בקביעות פירי . ודע דכמה (לא) אחרונים מפקפקין בדין זה ודעתם
 דאם שותה יין בקביעות חייב בסוכה ובפרט בני חבורה שקבעו לשתות יין בודאי הוי קבע גמור . ומ"מ לענין ברכה הסכימו כמה
 אחרונים לדין לברך לישיב בסוכה כ"א על פת העשוי מחמשת מיני דגן או תבשיל העשוי ממי' מינים אם קובע סעודה עליו וכלקמן
 בסוף הסעיף . ולענין פת הבאה בכיסין יבואר שם (לז) ומיהו ראויו ונכון לכתחלה שלא לשתות בקבע (לג) אפילו שאר משקין כמו מי
 דבש ושכר אלא תוד הסעודה (לד) או עכ"פ יאכל מתחלה פת יותר מכביצה [או שאר תבשיל העשוי ממי' מינים אם קובע סעודתו ע"ז]
 ויברך

שער הציון

(כא) ב"י : (כב) מ"א : (כג) וכ"מ מדברי רי"ך גיאות בהלכותיו ובהו מיושב מה שנאמר שם המבאר ב"ע : (כד) כטורי יעקב : (כה) ר"ן וריטב"א :
 (כו) גמרא : (כז) דזה לא חשיב אכילת קבע ועיין בסוף הסעיף : (כח) גמרא : (כט) וכ"מ בגיבור הגמ"א ופי' דאיתא בגמרא אובלים ושותים בסוכה וכו' ועתה
 לאו זה כריש הסעיף היינו לאחר אכילתו בסעודה שדרך לשתות או לר"ך לשתות ג"כ בסוכה דליכא הוא בסעודה אכל שתי כלי אכילה לא תשיבה
 לחיוב בסוכה דחשבו כעין תדורו אמר רחמנא ואין שתי בלי אכילה [היינו הא דמסתפק בהגהת אשרי והובא בד"מ ע"ט] ואפסר דלפ"ו אף מים בתוך
 סעודה אין כדאי לשתות חוץ לסוכה וי"ט : (ל) ב"י : (לא) כ"ח וטוב ופרישה וא"ר ועיין בכה"ל : (לב) מ"א בשם הב"ח ופי' : (לג) מ"א אפי' טעמו לפי מה דתבט
 אחרונים בסיון ר"ד דתלמודינו שדרך לקבוע שתייה בשאר משקין חשיב כמו יין ע"ט וכתב המחבר דלפ"ו ה"ה קאפי"א במדינותינו וכתובות עולה שמואל
 כ"י דשתי' קאפי"א וקאפ"א"י עמוד אפילו להפסקים דשתיית קבע חייב היינו בלחול שקובעין לשתות אחר האכילה דרך שמחה וריעות אכל לא כשתיית
 קאפי"א וקאפ"א"ר [פ"ח] : (לד) פמ"ג :

ח משנה סוכה כ"ט
ט הרא"ש שם בשם
התוספות ס"ז
דרכות

יומי שיחמיר על עצמו ולא ישתה חוץ לסוכה (יד) אפי' מים היו משוּבּח ייתבשר העשוי מחמשת מינים (טו) * אם קובע עליו חשיב קבע (טז) וצריך סוכה . הכה ומה שנוהגין להקל עכשיו בשנים שאין ישנים בסוכה רק המדקדיקן במלות י"א (יז) משום לינה דיש לער לישן במקומות הקרים (מרדכי פ' הישן) ולי נראה משום דמלות סוכה איש וציתו איש ואשתו כדרך שהוא דר כל השנה ובמקום שלא יוכל לישן עם אשתו שאין לו סוכה (ו) מיוחדת (יח) פטור וטוב להחמיר ולהיות שם עם אשתו כמו שסוף

באר היטב

קבע אבל בני חבורה שקבעו לשנות הוי קבע גמור ובפרט במקום שנוהגין לשנות יחד בקבע בלי שום אכילה דה"ל קבע גמור ובעי סוכה ולכרך לישב בסוכה כנ"ל להלכה אבל למעשה ראויה להחמיר שלא לשנות בקבע אלא חוץ הסעודה לאפוקי נפשיה מפלוגתא וכן בקבע דבשר וגבינה וכיוצא בהן עכ"ל . וט' העלה דאין לכרך לישב בסוכה כלל על השתיה אפי' בקביעות דאפי' אח"ל דחייב בסוכה מ"מ אותה ברכה שמבצר על האכילה פוטרת אותו מכל וכל ואפי' אם קובע עצמו לשנות קודם האכילה כגון שתיית יין שרף במדינות חלו אפי' ברכה שיבצר אח"כ בשעת האכילה פוטרתו ע"כ אין לכרך כלל רק על האכילה כמ"ס בסוף הס' עכ"ל ע"ש ועיין ט"ז ס"ק י"ח : (ו) מיוחדת . ואין לכסות השלגן בבית החורף אלא בסוכה בשבת דאף בסוכה אין חיוב לכסות בחו"מ וה"ל בחו"מ של פסח :

משנה ברורה

יצרך לשב בסוכה ויזאל לכל הדעות (יד) אפילו מים . וכ"ס פת דרך ערמי : (טו) אם קובע עליו וכו' . ר"ל שאוכלס (לה) בחבורה או שאוכל שיעור השב קובע סעודה בזה ולא די שחלל מעט ויחר מכילהו כמזכיר בפסויעין במ"א שהקשה ע"ז (לו) ודעתו דרינו ממש כמו בפת דיותר מכילהו מעט (לז) הייב בסוכה אכן לענין לכרך לישב בסוכה דעת האחרונים דאין לכרך רק כשיקבע עליו סעודה כמו שכתוב בשו"ע . ודע עוד דהסכימו כמה אחרונים לזכון להחמיר מלאכול (לה) בשר ודגים וגבינה חוץ לסוכה ודוקא (לט) בקביעות אבל שלא בקביעות אין להחמיר כלל : (טז) וצריך סוכה . פי' מדינא וע"כ נר"ך (מ) לכרך לישב בסוכה וכתב המחמר מרדכי שמי שחלל פת הבאה בכיסנין בשחרית בתוך הקאפי"א וכויואלו כמו שאנו נוהגים בכל ימות השנה אע"פ שאינו מבצר המזיא כיון שאינו אוכל שיעור שדרך בני אדם לקבוע עליו מ"מ כפי סוכה שהרי הוא קובע סעודתו עליו וכו' וכך נהגנו לכרך עליה לישב בסוכה ע"ש . ונקט מילתא דשיחא דה"ל אפילו בלא שתיית קאפי"א כיון דקבע סעודה על הפת כיסנין ואם לא קבע סעודתיה עליו רק שאכל יותר מכילה יס דיעות בין האחרונים אם נר"ך לכרך לישב בסוכה ועיין בשע"ת שכתב דלענין שבת ויו"ט בבקר כשמקדש ואוכל פת כיסנין במקום סעודה [אף שחל"כ הולך לחוץ להקבל פני רבו וכדומה וגמשה כמה שעות עד חץ סעודה] לכו"ע יכול לכרך לישב בסוכה בדיון שאוכל אותה שחורת סעודה הצריכה לקידוש ספיר דמי שיבצר ברכת סוכה דמחשבתו משוי ליה קבע ובחול אין כדאי לכרך דספק ברכות להקל אכן מהגה העולם לכרך אף בחול . וכדי להגלל מחשבה ברכה לבעלה יראה שלא לזאת מיד אחר אכילתו לא לשבת שם זמן מה וכויון בשעת ברכתו לישב בסוכה על האכילה ועל הישובה שאחר זה : (יז) משום לינה . וא"כ מי שאין לו כרים וכסות כראוי ויש לינה אין לו להחמיר לישן שם דנקרא הדיוט כמ"ס בס"ז בבינה [מ"א] ועיין לקמן סימן תר"מ ס"ד בבה"ט ובמה שכתבנו שם : (יח) פטור . ובצינור הגר"א חולק ע"ז דלא מיפטר משום זה וגם במ"א מסיק דמשום זה לא מיפטר ולימד זכות אחר על העולם משום דהו"ל מוטער כשאין יכול לישן שם עם אשתו והנה לפי טעם זה אם אין מוטער כגון שאין אכלו זמן עונה עכשיו אין לו לפטור עצמו מן השניה . ומשמע מכמה אחרונים דמאן דא"ל לו לישן עם אשתו בסוכה דאין לו סוכה מיוחדת לא יבטל זמן שונה וליל טבילה

שער הצינור

(לה) נגדי ישפ וכתב במאמר מרדכי ובש"ת משמע כן שקובע עצמו לזה מקרי קבע : (לו) כן מוכח להמעין בבה"א וכן העתיק סה"כ את דבריו וכן הסכים הגר"א שכן הוא כותב המ"א וכן מוכח בשו"ע הגר"א וכו' : (לז) וכו' בשע"ת בשם הגר"א ע"ש : (לח) והנה הח"א פטתין חטא"ר ו גס לענין שניות בקביעות ואנכי לא העתיקת מפני שבה"ח ובש"ת בשם הגר"א מקילין בזה ע"ש : (לט) ואפילו באופן זה לא יבצר : (מ) פ"ג :

הלכות סובת סימן תרל"ט

(לו) ויקדש בסוכה (כדי) שיאמר זמן על הסוכה (ת"ה סי' ל"ה): ז' (לו) * ה"ה אוכל בסוכה וירדו
 גשמים והלך לביתו ופסקו הגשמים אין מחייבין אותו לחזור לסוכה (ל"ה) עד שיגמור סעודתו:
 ז' (ל"ה) "היה ישן וירדו גשמים כלילה ונכנס לתוך הבית ופסקו הגשמים (מ) אין (טו) ממריחין
 אותו (מ"א) לחזור לסוכה כל אותה הלילה אלא (מ"ב) ישן בביתו עד שיעלה עמוד השחר.

באר היטב

והוראה להחמיר א"ל לקדש בסוכה דהא אחר זמן מפתחול אלל יאכל
שם כזית אחר סעודתו. ח"ה ד"מ פנמ"מ מ"א. וט"ו כחז דגס
כלילה שניה יש חיוב בזכית בזירית גסם אלל דבשניה אין לבדן
לשכז בסוכה יש ירדו גמשים ע"ש: מ"מ מטריון. ח"ה דוקא
ששכבז כדב אלל אלל עדיין לא שכבז יחזור לסוכה מ"א ע"ש:

לאכול בסוכה אפילו ירדו גשמים עכ"ל וכן הוא בתשוב' וקץ אהרן סימן
אמרנו כל הפטור בו' אלא בשאר ימים חוץ מלילה ראשון ול"ע:

משנה ברורה

למחמתן (טו) עד חות הלילה פן יעבור (טז) הגשם דלם יעבור יכנס
לסוכה ויברך ברכת לישב בסוכה ויאלץ ויואל בזה המ"ע לכו"ע ויש
מחלוקתו שכתבו דלין כדאי למחמתן כל כך דלם ימחמן על אכילת
ורן בל"ר פרי מגדים לא הזכירו שיעור חלות רק כשהם על שמים
(טז) ויברך בסוכה כדי שיאמר זמן וכו'. ר"ל דלכאורה היה לו
לומר ויאלץ כל סעודתו שם ורק בסיום הסעודה וכנס לסוכה ויאלץ
אין נכון להרבות בזכרות לכך עזב יותר שיקדם מנחתה בסוכה
סוכה מ"מ ואל בזה דלא גרע ד' מאלו בירך שהחיינו בחול בשעת
יתר. ואם פסקו הגשמים (פח) אפילו כבר בירך בהמ"י על אכילה
ולברך לישב בסוכה כדי לאת דעת הפוסקים דל"ל דלינו ואל בזה
לקום מן המטה דלם מלעזר חיוב הרי כבר יאל כבדתי ואל
לה הראשונה דכלילה הגיע (פח) מוקדם בביתו ויברך זמן על וי"ט
בסוכה וגם לא יברך שהחיינו על הסוכה ויטמון בזה על שהחיינו
על שם שפסקו הגשמים. ואם אכל בביתו ורק כזית בסוף הסעודה
לאכול כשיעור דהיינו יותר מכזית ולכך לישב בסוכה [אחרונים]
(לז) ואל אולם בסוכה. ה"ה (עד) כשהיו וירדו גשמים כשהיה
(לח) עד שיגמור סעודתו. אבל אם לא יש עדיין לאכול בביתו
וקו גשמים: (לז) היה יש וירדו גשמים וכו'. וה"ה כשהיה שם
איתו וכו'. ודוקא (עו) שיש כבר אכל אם עדיין לא שם
הפוסקים בזה אחרי שכבר היה לו טרחא להכניס לברכו וכנסות
לסוכה. וה"ה מי שזוכ בסוכה שיש לה לעטין ובשעת הגשמים
אפחות העטין שם בשעת הגשמים אבל אם יכול לתקן הסוכה
מלעזר [בכורי יעקב]: (מב) ישו בביתו עד וכו'. ואפילו אם הקין

שניטרי תשובה

יִקְדָּשׁ בְּיָתוֹ רַק סוֹף הַאֲבִיבִי וְיֵאָלֵךְ כִּיּוֹת כְּסוּדוֹ בְּלֹא בִרְכָּה וְיִבְרַךְ בִּרְכָּה
הַמִּזְוֵה בְּיָתוֹ ע"י וְשֵׁן בְּצִ'ן שְׁלִילֵי הַרְאָשׁוֹת אֲרֻכֵּל כִּיּוֹת כְּסוּדוֹ וְיִגְמֹר
הַסְעוּדָה בְּיָתוֹ וְיִבְרַךְ ע"י מַח"ב בְּשֵׁן וְרַע אֲמַת דִּירָתָהּ הַמּוֹלֵא ע"ד
לְגִמּוֹר סְעוּדָה בְּיָתוֹ וְחֵץ כִּיּוֹת כְּסוּדוֹ עַל הַכִּיּוֹת הָיוּ גִּדּוּר בִּרְכָּה אֵל"ף
וְשֵׁן עוֹד בְּשֵׁן בְּצִ'ן אֵל"ף כִּיּוֹת שֵׁן אֵל"ף כִּיּוֹת כְּסוּדוֹ גַּם לִיחּוּת סוֹבְרָנִי גִּבּוֹרִים
וְהַסְעוּדָה וְשֵׁן פּוֹתֵחִים וְהַסְכֵּן גִּבּוֹר וְיִבְלֵם לְסוּדוֹ שֵׁן מִלּוֹךְ קִשְׁלֵי וְשֵׁן
מִיּוֹדִים כְּסוּדוֹ כִּיּוֹן אֲחִיזֵם מִטְעָרִים לִיכּוֹס לִבְרַךְ ע"י וְשֵׁן בִּק"א לְמַח"ב
שֵׁן בְּשֵׁן הָאֲרֻחוֹת מִיּוֹם שֵׁן בְּשֵׁן הַדִּבּוּן כֵּן אֵין מִנּוּחֵי חוּת ע"ד
הַס"א וְכִיּוֹן שֵׁן הֵבֵל לְנֶשֶׁת כֵּן אֵין מִנּוּחֵי חוּת ע"ד

ב'אור הלבנה

מאכל"י יו"ט שני: * היה אוכל בסוכה והלך לביתו ופסקו הגשמים וכו'.
בגמ' איתא כשהתחיל לאכול וכן איתא בגל זו ויר"י: אמנם ברי"י איתא
בשבט לו פסקו וכן משמע לשון הגרי"א ועכ"פ אם פסקו קודם שיבט משמע
ד"כ הגדולים והקטנים אין לן מניעת שמחת יו"ט יומא ותר"י [שע"]
ואם לא פסקו ישיבה הו' קידוש בסוכה כמו שכתב הרמ"א:
לעשות בהיפוך שיקדם בבית ויזמיר ג"כ אם ברכת שהחיינו לזמן
כיות שם אלא דבזה היה צריך לברך עוד ברכת זמן משום סוכה
והיה קאי ברכת זמן על הסוכה ג"כ [דאפילו אם] נימא דפטור אז
עשיה בסוכה דיואל בזה] ויכל בסוכה ביות ושאר סעודתו יאכל
וקדומת צריך לאכול עוד הפעם (ט) כשיעור בינה ומעט ויתר כקום
האכל בעת הגשם (ע) והוא כשעדיין לא שב אלל אם כבר שב
מזמער פטור מ"ז לקום מן המטה כמבואר ב"ז. ומש"כ הרמ"א
ויאכל סעודתו וספק הסעודה יאכל ביות בסוכה ולא יברך ל"ש
שצריך בליל ראשון (ב) ולכתחלה (עג) ביות להמיתין וגל בלילה שניה
בסוכה כאשר כתבנו ואח"כ פסקו הגשמים צריך לכנוס לבוכה
ועיין לקמן בסיומן תר"מ ס"ד מה שכתבנו שם בענין זה:
בביתו ואכל בביתו מ"ז לפסוק סעודתו בביתו אלל גומר בביתו:
(טז) אף שפסק מלאכול בסוכה והלך לביתו צריך לחזור לבוכה אם
כתחלת הלילה בביתו מחמת גשמים ופסקו [ח"א]: (ז) אין מעריר
(זו) יחזור לבוכה [מ"א] ובספר בגדי ישע וכן בהזמיר מרדכי
לחור הבית אפשר שלא העריחו לחור ולהעלותם: (מא) לחזון
גירו וחותן ואח"כ פסק הגשם גראה (עז) ש"ז לעלות על הפסח
ג"י בלילה צריך לעמוד ולפתחם שאין זה רק מעט ערעאל ולא מק

שער הציון

(פו) ויותר מחמת לא ימתין דזמן אכילה סעודה ראשונה הוא לכתחלה ג"כ רק עד חנות וכר"ל: (פז) ואם מאטער ברעב אז כשינה ע"י המתנתו [ובפרט בשמונה] אלף אורחים עניים ומתחמא לא אכלו כל היום וסם חתנים לאכלו ונאמרים] אין לו להמתין דמתי' א"ל מאטער מיין דודלי יפול לאכלו ויואל בזה יח"ע"א ואם מאטער פטור ג"כ יכול לאכלו [עקב] אפסוד עוד דלענין עניים דמתי' א"ל יעכבס מאכלו אסורא ומה איזכר סוף דסם איום מתיב"ש לזאת כל הכינות וזאת בשב' דכל תלחור ע"י ד' ק' (פח) ואפסוד הוא תחת חלות דמתי' פוסקים ס"ל דלף אחר חלות הוא עדיין זמן אכילה בסוכה: (פט) ואח"כ נ"ל דבשעור כותא לא כבינה אינו יכול לבקר ליבב בסוכה דלעתע פוסקים דס"ל דלמאטער מיין בלילה הראשונה הרי קיום מתחלה הו"ע בלילה הראשונה אכילת שבת הדיו כמבאר ימי סוכות דלן לבקר ליבב בסוכה רק על יותר מבנייה [במטרי ועקב כן פס' סוכ' דה"ח ודלא כח"ל]: (א) אחרונים ונח"א רובו שבתה דלאו להמתין כל הלילה שאם יבא אכילת אסורא אכלו בסוכה וז"ל דלף אסורא ודואל לכן פטור מתי' דלם מאטער מיין כבר הכריז קיום הדי"ע ואם מאטער פטור הרי גם שנה פטור מתי' א"ל מתחזק ע"ע שאל לישן וסקוה בהשמים ואוכל בסוכה מכרז ומקיים מי"ע. וענין זה לחימי מבשרי אף הדגרי"א חולי לפטור דספק לגמרי כשיעת ההוס' דלמאטער פטור אף בלילה הראשונה ומה שכתב סו דלסוק לישן וכו' היינו בלזיו מאטער וז"ע: (עא) ח"א ר' (עב) ודל"א וכו' ואף דמתי' טעוקה דמתי' א"ל כל בליל שם לא אכלו כמאטער דמתי' כן על איך פוסקים דפסיי מאטער אף בליל ראשון וכדברי מה"ר"א לחימי לפתוס כן דלינא אחד דה"ח"א הביא שמה"ר"א חזו בו להאשימ מזה הספק וגם לחימי' בנכ"ח הביא בשם ח' דמתי' א"ל דלילה שניה סוף ענינו אז ללילה הראשונה: (עב) דה"ח"א (עג) ומה שאין רואה להמתין עליו דלע"ז הביא בשם חת"ס דלכל ע"י א"ל להמתין רק עד שני בלילה ע"ש: (עד) ריטב"א ור"ן וכוהב בח"א: (עה) ח"א ודל"א א"ל סבב בנדביו א"ל ידל"א לפטור וליך לוסכ [פתיג] א"ל בחמיית הסבל משתק בזה דלפטר דקיומה לחוד לא תבי' טרחא ע"ע נח בכדורי ועקב משתק בזה: (עו) כחז בפת"ג כשפטס בנדיו י"ל דלף שאל סבב עדיין פטור ללבוש וליך"א לוסכא וכדכדרי ועקב משתק גם בזה ע"ש: (עז) אכל בלמלע פטורה אפסוד שגם א"ל לריך לעלות על הסכך לריך לפתחם שאל בזה הפסק פטורה ונרתיח"א כ"ל כזו לעלות לוסכא כ"ל: [סח]

הנה (טו) (מג) ויעור משנתו (טור) מי שהוא יסן בסוכה וירדו בשמים א"ל לשער בכדי שיתקלקל התבשיל דבשמים מוטעים היו לער לישן שם ויוכל ללאת (מהר"ו) (מר) * וכל הפעור מן הסוכה ואינו יולא משם אינו מקבל עליו שכר ואינו אלא (יו) (מה) * הדיוטות (הג"מ פ"ו) וכשיולא מן הסוכה מכה בשמים אל יבעט ויולא אלא יולא כנכנע כעבד שמווג כוס לרבו ושפכו על פניו. (מהר"ל) : ד (מו) פנהגו שאין מברכים על הסוכה (מו) אלא בשעת (יח) (מח) אכילה (והכי נהוג) :

שערי תשובה

(יח) אכילה. עשה"ט וכתב בשב"י ח"א סי' ל"ב במסופק אם בירך לישב בסוכה אינו חוזר ומברך כמבואר בס' ט"ו דברכות ספק דרבנן להקל ע"ש ונראה דאף לפי מ"ש הגמ"א במי ששכח לברך דאפי' אכל כבר יברך שהשיבה מן המלוא היינו כבירר לו שלא בירך אלא במסופק א"כ אם באמת בירך גם על השיבה אין לו לברך כיון שכבר בירך וספיר כתב דה"ל ספק ברכות. ואם רוצה לאכול עוד ל"ע אם מותר לעשות הפסק כגון שיא

לא הסיוה דעתם משיבת סוכה שכבר ברכו עליה כשעודה הראשונה ומה שנהגו לקבוע ברכת לישב בסוכה על האכילה היינו משום שמסיהין דעתם מן האכילה ויולאין מן הסוכה כמה פעמים וחוזרין לתוכה אכל הכא ששוכה כל היום למה יברכו עליה פעם

ביאור הלכה

דאפילו לרש"י מחייב לחזור לסוכה וכו' כ"כ ר"ר וכן סתמתי בפנים : * וכל הפעור מן הסוכה וכו'. זה הכלל הוא דוקא במקום שיש בו ז' איסור כמו במצטרף דהוי חילול וי"ט ואפילו בחומ"מ חייב לכבדו אכל אלו מלמעט רשאי להחמיר כמו ר"ג שהחמיר על עמל דלי' שם מים ואמר העולם לסוכה [פ"ח בשם עולת שמואל סי' י"ח] : * הדיוטות. עיין במ"ב וכתב בספר בכו"ר יעקב ר"ל דמה דלמירין שאינו אלא מעשה הדיוטות ואינו מקבל שכר זה דוקא כשפעור בעת השיבה כגון שאלעטר וכדומה וכפרת בשמים כיון שהם כשפית כוס על פניו שרבו הראה לו שאינו רוצה לעבדו וכו' וואו רוצה לכופ רבו לעבדו שאין זה ד"ל אלא מי שפעור משום טרחה לחזור לסוכה כגון בפסקו בשמים כלילה או כאמלע סעודה או בהולך לסוכה חבירו לזה יב קבל שכר עליו ולא גרע משותה מים בסוכה דלמירין הרי זה משותה אף שפעור מן הדיוטות וכו' * זה שכתבתי ישיבה מקיים מלוא סוכה כדא"ר רק שלכתלה לא היה מחייב לילך לשם ולכן גם הגהת מיימוני לא כתב רק כל הפעור מן הסוכה ואינו יולא דמשמע שבעת ויבחנו פטור עכ"ל ועיין לקמן בסמ"ח ח"מ ס"ד בהג"ה מה שכתבנו שם בשם הח"א לעיין הו"ק לסוכת חבירו :

על האכילה היא פטורה הכל שהיא העיקר והיא פטורה השניה והטעם והלמוד שכלם טפלים לה (פג) וכתבו האחרונים דנכון הדבר ללאת גם דעת הפוסקים הראשונים ולא לישב כך בלי ברכה ודעת בבואו מביא"נ יברך על דבר שהוא מחמשה מינים ויאלץ ממנו (פד) מעט יותר מכדיה ויברך לישב בסוכה ולא יברך אחר"כ בשעת אכילה : (מו) אלא בשעת וכו'. ואם בירך פ"א בשעת אכילה ולא אכל מכותו לעשות עסקיו ואף אם יולא מכותו רק שהיה דעתו לחזור מיד (פה) א"ל לברך שנית לישב בסוכה (פו) אפילו אם אוכל סעודה שניה כיון שזמנה אחת היא ולכן מי שישב כל היום בסוכה (פו) ויפן כלילה בסוכה ומתפלל שם ואינו יולא לשום עסק רק אדעתא לחזור מיד (פה) א"ל לברך רק בשעת אכילה ראשונה ואחר"כ א"ל לברך (פט) ויולא דיוון שיאל בנתיים אפילו ע"ד לחזור מיד לברך בשעת אכילה שניה (ז) ואם יולא לעשות עסקיו (זא) או לביה"כ להתפלל לכו"ע לברך בשעת אכילה שניה : (מח) אכילה. והמתנה בסוכות או שאין דעתו לאכול פת בביתו

שער הציון

(עט) פוסקים : (ט"ו) וכו' : (פה) אחרונים : (פג) פוסקים : (פג) מ"א וח"א וכו"ר יעקב : (פד) שהוא שיעור חיוב לסוכה וכו' כ"כ בס' וכו' כ"כ דה"ל ודלא כה"ל דכתב שיעור כות : (פה) מ"א וכו' : (פי) הנה עיקר הדיון דע אכילה שניה א"ל לברך כשלא יולא מכותו כותיות מבוחר כן בלגום ושל"ה והסכים עמם מה"א ודף לדעת הט"ו וכו' והסכים דעל אכילה שניה לברך בכל גווני הנה רוב אחרונים וקבעו כולם הסכימו לדעת דא"ל לברך ויחס הילכה ברובה ויזהר שלום וה"ל וכו' עמדין וח"א ודבר החיים והגמ"ל אכן אם יולא בנתיים ויולא היום ע"ד לחזור מיד בזה יב דעות בין אחרונים דדעת הד"ר החיים והגמ"ל וכן משמע מהנה שלום שאין לברך ודעת הגמ"ל עמדין וכן הסכים לזה הבכורי יעקב [ומפרש כן דעת הא"ר] דאף דבעמל להפוסקים דכל אימת שנגמל לסוכה מברך מ"מ אם לא יולא סעודה שלא לחזור מיד בודאי אין לברך כשנגמל הכא כשיולא לאכול אכילה שניה ויברך שנית לישב בסוכה כיון ששכ"פ יולא בנתיים. וספק ברכות להקל אם לא שיש עוד לברך לזה גמ"ל אחרים : (פו) מ"א ח"א : (פה) אפילו אם היה כן כל שבעת הימים : (פט) הוא דעת הר"י עמדין והבכורי יעקב הג"ל : (ז) מ"א וכו' : (זא) מ"א ומשמע דלחזור בלך באמלע שולחן לביה"כ להתפלל מנה או מעריב ובאופן דעתו לחזור תיכף לסוכתו מ"מ כשיושב לגמור סעודה לברך לחזור ולברך לישב בסוכה [בכורי יעקב] והנה ידוע דעם מה"א משום דהליכה הוי הפסק אכל לפי מה שביארתי לקמיה דדעת כמה אחרונים דהליכה לא הוי הפסק יש לעיין אם ילעך לחזור ולברך ועיין לעיל בסמ"ח קע"ח כמ"ב סמ"א. והנה אם הליכה לביה"כ לא היה באמלע סעודה רק בין אכילה לאכילה אף דגם בזה יש לעיין לכאורה אם נספור דהליכה לא הוי הפסק מ"מ יש לברך לזה דעת הט"ו ובפרט דעת הר"י עמדין והבכורי יעקב דס"ל דלאכילה שניה הוא ענין אחר וברך לברך שנית אכל באמלע אכילה אם נספור דהליכה לא הוי הפסק לכאורה חדא אכילה היא וכן מוכח דעת הבית מאיר דהוי דנגמל באמלע סעודתו להתפלל מנה או מעריב כל שלא הסיוה דעתו מלאכול א"ל לברך שנית כשיושב :

תרמו מי הפטורים משיבת סוכה. ובו' י' סעיפים:

א משנה סוכה כ"ח
ב רמב"ם ברכ"ט
וילמד מדין השופר
וילינתו כסיומן
תקפ"ט

א (א) (ב) (ג) חייבים מספק
שערי תשובה

באר היטב

אחרת עכ"ל. והסכים עמו המ"א ע"ש. אבל הט"ו מולק והאריך
בראיות דאין נפקותא כמה שהתעכבו שם או יאלו וחזרו דהא עיקר
החיוב מלד קביעות האכילה וכיון שנגמר קביעות הראשון חייב
לחזור ולבדוק על קביעות האכילה השניה ומסיים שם כנ"ל פשוט
ורבים מהגונים כן והדין עממם וכ"כ מו"ח ז"ל בפשיטות פ"ט. עוד
רציתי להזכיר דבר פשוט שכל מה שזאתין קודם האכילה כגון יי"ש
בקביעות א"ל ברכת סוכה כי האכילה שיבדק עליה א"כ פוטר
אפי' מה שלפניו והראיה שאף הישיבה והטעול שלפני האכילה נפטרו
מכא האכילה שאחריו ק"ו בשתייה וההולו לבדק עליה בשתייה יש
לו לחוש לברכה לנטעל ט"ו ועס"ק ה' מש"ס. ומ"א כתב ומיהו
טוב שיאכל מעט בבוקר ויבדק לישב בסוכה כדי שיפטר הישיבה
והטעול עד אכילה אחרת אבל בלא אכילה לא יבדק לישב בסוכה
דלא כשליה ע"ש. ונ"ל דמי שדעתו שאין אוכל פת כל היום וכ"ש
מי שהענה תענית חלוס בסוכה חייב לבדק על הסוכה בכל פעם
שיכנס בה באותו יום לטעול כיון שאותו יום אין בו אכילה פת הדריגין
לדין התלמוד דמבדק בכל פעם שנכנס לישב בה ט"ו. ומי שהולך
בחמטע סעודתו לסוכת חזירו לר"ך לבדק לישב בסוכה שנית
דהליכה הוא הפסק. אם שבת לבדק לישב בסוכה עד שאלכ כ"ל
דיבדק א"כ"כ על מה שרואה לאכול ואפילו אכל כבר ג"ל דיבדק
לבדק שגם הישיבה מן המנוח מ"א ע"ש:

(א) נשים וכו'. ואחרים לא יבדקו לישב בסוכה לנשים אלא"כ תנן
ביומא גבי ותי' ס"ת אחריני ויקרי' וכמ"ס הרא"ש בה' תפילין ופי' כימי הדס
ביום א' דלריכה הוא לבדקו' וש"ן בבר"י ס' מ"ו ותת"י ס' י"ט ע"ש:

משנה ברורה

ואפילו אכל כבר ויבדק בהמ"ו יכול לבדק שגם הישיבה היא מן
המנוח דמאכילה ואילך כ"ו שיושב הוא הכל קביעות אחד (נ"ו) ומ"מ
כל שעדיין לא בירך בהמ"ו יבדק ויאכל מעט. ומי שקידש בליל סוכה
והתחיל לאכול ואח"כ ראה שהלאדי"ן לא היו נפתחין עדיין כ"ל
שיאכל טוב ויבדק לישב בסוכה אבל קידוש פשיטא שא"ל לבדק
שנית ואפילו זמן לא יבדק עוד הפעם (כיון דלדין התלמוד מהני
הזמן ששעת עשיית הסוכה למנות סוכה כ"ש שמהני בזה מה שבידק
כשהיו הלאדי"ן פתוחים) (בכורי יעקב ע"ש):

(א) נשים ועבדים וכו'. משום דהו"ל מ"ע שהזמן גרמא ונשים
פטורות ועבד דינו כחשה. ולענין (א) ברכה כשרוצין לישב
בסוכה עיין לעיל סי"ז דהנהיגו הנשים לבדק (ב) אכן אחרים לא
יבדקו להן אפילו אין יודעין בעצמן אם לא כשמזכירין לעצמן:
(ג) ואנדרוניגוס. שיש לו שמיני זכרות וקצבות: (ג) חייבים מספק.
ומ"מ לא יבדקו דברכה דרבנן וספיקא לקולא וכדלעיל. סי' ס"ב
ומ"מ

שער הציון

(ג) דלא"ס לדעת ר"ת דס"ל דאכילה שהיא עיקר קביעות פועלת כל הטפלים לה דהיינו ישיבה וטעול וטעול בין שלפני האכילה ובין שלאחר האכילה
האכילה הבניה [פוסקים]: (ג) הנה אנו העתקתי דעת הגר"ו דדוקא אם אוכל שם וע"כ דס"ל דמה שהובא בבי' בין שאוכל שם או לא היינו
רק לדעת הסוכרים דעל הכניסה לבה ג"כ מחוייב לבדק אבל לפי מהגונו אנו כן ודעת הח"א שבתמיד דבכל גווי חייב לבדק שם אפילו אם
לא יאכל נראה דטעמו דהמנהג שנהגו הוא רק בניהו שדך לקבוע שם סעודה אבל בניהו אחרים שאין דרך לקבוע שם סעודה לטעם כל שנכנס
שם חייב לבדק. ומ"מ נראה דלפולו לדירה הוא רק כשנכנס לשם ורואה לישב שם אבל כשנכנס לשם לגבות חובו וכדומה שאר עסק ואין ל"מ אלא
בין אם הוא סוכה או בית או חוץ בזה לבדק א"ל לבדק דלא עדיף ממהתקן בעלמא ורק בחלום ועריות אמרין דמתעסק חייב שכן נהנה כן שמעתי
בשם גדול אחד ויטעון: (ד) עיין בספר בית מאיר דכתב ג"כ דמ"ס סוכה זו או אחרת כל שלא הסית דעתו מזהל א"ל לבדק שנית ואינו דומה
להא דסימן ח' דהתם כל טעית מאוה כפי עמיה הוא אבל הכא אנו אכילה הסוכה שניה מזהו כפ"ה הוא ואינו דומה אלא לברכת המנוח דסימן
קט"ה דמזכיר שם בבי' דלפולו הלך לבהכ"ל לא הוא הפסק עכ"ל ואשמע דלדירה אפילו לא היה דעתו בשעת ברכה לנתחלה לזה ג"כ א"ל לבדק.
מיטב כיון דאיתא דיעוה ג"כ אין כדאי ללכת בחמטע סעודה: (ה) מ"א ושא" (ט) לבו"ש: (ה) א"ר ושא" (ב) מ"א ושא":

וקייט

וכן מי שחציו עבר וחציו בן חורין חייב: ב יקטן שא"צ לאמו שהוא (ד) כבן (ז) דחמש ג שם במשנה
 כבן שש חייב בסוכה מד"ס כרי (ה) להנכו במצות: ג (ו) החולים (ז) ומשמשיהן פטורים מן
 הסוכה ולא יחולה שיש בו סכנה (ח) אלא אפילו חש (ט) בראשו (א) חש בעינו ויוש מי שאומר
 שאין המשמשים פטורים אלא (י) בשעה שהחולה (יא) צריך להם (יב) ומי (ג) שמקוין דם חייב
 בסוכה (א"י) והג"ח פ' הירוש' (יג) המצטרע פטור מן הסוכה (יד) הוא ולא משמשיו (טו) (אבל
 בלילה ראשונה אפי' מלטרע חייב לאכול שם כזית) (כל זו) איהו מצטרע (טז) זה שאינו יכול לישן
 בסוכה * מפני הרוח או מפני החובבים והפרעושים וכיוצא בהם (יז) 'או מפני (ד) הריח ידווקא
 ח מימנא דרנא שם ט שם כרכי י שם כרנא ב הרא"ש שם
 ז אורחות חיים

שערי תשובה

(פ) חמש כ"ו. ואם אין לו אב אמו חייבת להנכו ואם גם אם אין לו
 מחויבים הכ"ד להנכו וכן בכל מצות עשה כ"כ הא"ר שכן משמע
 מחס"ד סימן ל"ט אבל להפרישו מל"ת אין חייבים עיין סימן שצ"א:
 (בשו"ע) חולים ומשמשים. וכתב בשו"ת ח"ג סי' מ"ז מי ששכר לקבל
 להיות משמש לחולים ומשמשי חולים פטורים, אם מחויב מי"מ לאכול בכל
 כשיהיה ופטור מל"ת כשיהיה ונכרך ברכת סוכה שהרי הולך לפעמים ללכת
 והשיב שהוא פטור כיון שמושכר לשמש לחולה כל ירכו ולהשיב עליו לעשות
 פעולתו שלמה ואם ילך לסוכה הו"ל מלטרע בלער החולה שדעתו עליו תמיד
 ולכן פטור. אך בלילה הראשונה דגם המלטרע חייב לאכול כזית גם אם חייב
 כו"ש ע"ש. ונראה שכל לפי הענין שאם דרכו בחול לילך לפרקים ולשהות

באר היטב

לעמוד כמ"ס סי' תקפ"ט ס"ו: (ב) המש. שלימות כל חד לטוס
 חורריה עיין ט"ו ועיין יד אהרן: (ג) שמקוין. דהא שמחה היא לו
 דהא מרבה בסעודה וגם היה יכול לעשות לפני החג הג"א. ולפי
 טעם זה מי ששופה מסקה דמשלל אפ"י שמלטרע הרבה מ"מ
 חייב בסוכה דה"ל לעשותו קודם החג או אחריו ולכן לא יעשה
 כמנעד אבל בדיעבד כ"ל דפטור מסוכה דהא סכנה הוא לו לישיב
 בסוכה מ"א. והט"ז כתב דהא דמקוין דם חייב היינו במקוין לשמור
 בריאתו לחוד ואינו מרגיש בחולי. אבל אם מרגיש בחולי ויש קצת
 קרירות פטור לישיב פ"ט. מי שלא היה יכול לבוא בסוכה כ"א ע"י
 שיעבור בנהר ע"י ספינה ב"ט אסור לו לעבור ואם עבר בדיעבד

במקום מלוא ואונס בשעת הדחק יש לסמוך על הרשב"א וכו' כנה"ג משה מהר"ש יונה ע"ש והמ"א בס' תרל"ט תמה עליו דהא אינו
 מחויב לילך בסוכה חבירו כמ"ס כ"א בנה"ג שאם כבו לו נרות בלילה סוכות שחל בשבת שאינו מחויב לילך בסוכת חבירו לאכול
 לאור הנר כיון שיש טורח וא"כ ה"ל שיש טורח אינו מחויב לעבור בנהר ע"ש. ונראה שאין ראיה מהתם דכבר חלל בסוכה וילא י"ח
 בזכות פת מה שהיב לאכול בסוכה ואת"ל שעדיין לא חלל יאכל למחר ומש"ה אמרין דאם יש לו טורח גדול לילך לסוכת חבירו שאינו
 מחויב אבל כ"א שאין לו סוכה כלל אם עבר בדיעבד יש לסמוך על הרשב"א יד אהרן ע"ש: (ד) הריח. ובכלל פטור אף מאכילה ב"י.

ביאור הלכה

* מפני הרוח. וה"ל מפני הלינה במקומות הקרים וכדלעיל בסמן תרל"ט
 פ"ב בנה"ג ועיין בלבוש דאפילו יש לו כרים וכסתות להגלל מן הלינה
 ג"כ יש להקל דאין כל אדם יכול לערוה בכל לילה להביאם שם ולמחר
 לפטורם (אם לא דים לו מקום בסוכה להניחם שם לכל ימי החג וכן מוכח
 במ"א שם בסק"י דכאן זה לא מכל לפטור מהשת הטעם דלינה ע"ש].
 ודע דהסכמת רוב הפוסקים דמלטרע פטור אף מאכילה פסח"כ המ"א בשם
 הב"י ע"ש נראה דיש לזהר בזמן הקור בלגוש בגדים חמים כגדים
 בסוכה כדי שלא יהיה מלטרע מתחת הקור ויהיה חשש ברכה בלעיל:

משנה ברורה

ומ"מ אם רוצים לברך הרשות בידן דלא גריעי מאשה: (ד) כבן
 חמש כבן שש. כל חד (ג) כפוס חורפיה [ט"ו] ומ"א (ד) ודעת
 כמה אחרונים דמבין חמש ולמעלה אם אביו הוא בעיר שאינו צריך
 אז כ"כ לאמו מחויב אביו להנכו בסוכה (ה) אפילו אם אינו חרץ:
 (ו) להנכו במנות. ואם אין לו אב (ו) י"א דלמנו וב"ד חייבים
 להנכו (ז) ולכו"ע אסור להאכיל לקטן בידים חוץ לסוכה אפילו
 לאדם אחר דהיינו ליתן לתוך פיו (ח) או לגות לו לאכול: (ו) חולים
 וכו'. מבוס (ט) דכתיב תשבו כעין תדורו ואם היה לו זה החולי

כל השנה לא היה יושב בביתו דוקא אלא היה הולך למקום שנקל לו לחלו: (ז) ומשמשיהן פטורין וכו'. לפי (י) שהן עוסקין במלוא וכל
 העוסק במלוא פטור מן המלוא: (ח) אלא אפילו חש וכו'. קל"ר בלשנו ובגמרא איתא אפילו חולה שאין בו סכנה ואפילו חש בראשו
 וכו': (ט) בראשו או חש בשינו. ר"ל ושיבת הסוכה (י"א) קשה לו: (י) בשעה שהחולה וכו'. ואם יש (יב) שני משמשים וא"ל לשניהם בבת
 אחת צריך לאכול אחד בסוכה בעת שימוש של השני: (י"א) צריך להם. ואם הוא חולה שיש בו סכנה (יג) נראה דיש להקל גם בשעה
 שא"ל לו: (יב) ומי שמקוין דם. היינו (יד) במקוין דם רק כדי לשמור בבריאות ואינו מרגיש שם חולי בעלמא שאז אינו מלטרע כלל
 והדרכה הוא שמה ומרבה האכילה ובה"ה (טו) אבל חלל מעמנו ומ"ט מקוין פטור (טו) והשמה מסקה לשלם אף מחיורה
 שזיק לו הלינה פטור: (יג) מלטרע פטור וכו'. דכעין תדורו (יז) בעיני ואף בכל השנה אין אדם דר במקום שהוא מלטרע:
 (יד) הוא ולא משמשיו. דהיינו שאם הם רוצים לאכול או לישן חייבים לנגוס לתוך הסוכה. ולבדורה נראה דאם הוא שכיר אכלו
 לשמשו וגם בכל השנה אינו חובל וישן בביתו כ"א אכלו רשאי גם ימים לעשות כן והוא דומיא דשומרי גנות ופרדסים המבואר לקמן
 בסמנו זה: (טו) חלל בלילה ראשונה וכו'. חולל (יח) לשיטתו בסמנו תרל"ט ס"ה בנה"ג דחשם שם להחמיר בירדו בשמיר לענין
 לילה ראשונה וה"ל כאן אבל לדעת שארי פוסקים דפטרי שם ה"ה כ"א וכו' יש להתנהג למעשה במלטרע כמו לענין ירדו בשמים וכמו
 שכתבנו שם במ"ב סקל"ה ע"ש: (טז) זה שאינו יכול לישן וכו'. וה"ל מלטרע פטור בכולן אף מאכילה [אחרונים] ור"ל דאם הרוח
 וריח וכו' מלטרע ליה באכילה פטור אף מאכילה (יט) אבל אם הלער רק בשינה חייב באכילה: (יז) או מפני הריח. עיין לעיל
 סימן

שער הציצין

(ג) וסיני דאם פקטן הוא חרץ שיעורו מנן ט' ומעלה ואם אינו חרץ מנן ששה ומעלה ולדעה זו אין ג"מ בין איתים לאכוס במתא לליתיה במתא.
 ובבבאור הגר"א כתב דט"ס הוא בשו"ע מה שכתב בן ה': (ד) כ"ח וכו' ופכורי יעקב ובית מאיר וכו' מן מסכתות דה"ח: (ה) ובליתיה לאכוס במתא
 כל השנה אפילו אם בא על חג הסוכות לביתו דכזה הוא מורגל עם אמו שיעורו מששה שנים ומעלה [בבבאור יעקב]: (ו) עיין א"ר ובבבאור יעקב: (ז) עיין
 מ"א ופ"ג ומת"ס: (ח) ולאחרי כשמינית לפינו לאכול והוא חובל מעמנו אבל אביו מחויב מתחת מזל חרץ למנוע אותו שלא לאכול חוץ לסוכה:
 (ט) רבינו מטע: (י) לטע: (י"א) לטע: (י"ב) שט"ח: (יג) ח"ר ובגדי יטע: (יד) ט"ו ומ"א: (טו) כן ביאר המחש"ש דברי ה"י: (טז) מ"א וכו':
 (יז) פוסקים: (יח) הגר"א ובארי אחרונים: (יט) פט"ג:

שכא לו הצער במקרה אחר שעשה שם הסוכה אבל אין לו לעשות סוכתו לבתחלה במקום הריח או הרוח ולומר מצטער אני. הגם ואם עשה מתחלה במקום שמצטער באכילה או בשתייה (יח) או בשניה או שא"ל לעשות לו אחד מהם בסוכה מחמת (יט) * דמתיירא מלמטיא או גנבים כשהוא בסוכה (ב) אינו יולא בזהות סוכה (ה) כלל אפי' בדברים שלא מצטער בהם דלא הוי כעין דירה שיוכל לעשות שם כל לרכיו (מרדכי פ' הישן) מי שכבד לו הנרות בסוכה בשבת ויש לו נר בביתו (כא) מותר ללאת מן הסוכה כדי לאכול במקום נר (כב) וא"ל לילך לסוכה חבירו שיש שם נר (כג) אם יש (ו) טורח גדול (כד) בדבר (ת"ה סי' נ"ג ופסקיו סי' נ"ה) ואם בא רוח לכבות הנרות בסוכה מותר לפרוש סדין או בגד מן הדל (כה) אבל לא תחת הסכך (א"ו) מי שלא יוכל לישן בסוכה מחמת שר לו (ז) בפיוט ידיו ורגליו שיערי תשובה

באר היטב

ואם יש יתושים מוטב לישן בבילה אעפ"י שיש לה גג וגבוה וי"ד מלישן חוץ לסוכה גמרא דף כ"ו: (ה) כלל. ולכן יש למחות באותן העושים סוכות ברחובות שא"ל לישן שם מחמת מורא הגנבים לבוש. אבל אם אינו מתיירא לנפשו רק שמתיירא שיגנבו כלי תשמישו יולא דהא יכול להכניסם בבילה וביתו תשובת רמ"א סי' כ"ח ד"מ. ועיי' תרל"ז ס"ק ח' מש"ש. ועיי' בתשובת חכם לבי סי' ז"ד מש"ש: (ו) טורח. וכן מי שבסוכתו נטופין גשמים מן האילנות אם אפשר לו בלא טורח לילך בסוכת חבירו ילך ואם יש לו טורח יאכל בביתו שבת יעקב ח"ב סימן כ"ט: (ז) בפיוט. עיי' ט"ז

היה לו כרים וכסתות כראוי: (יט) דמתיירא מלמטיא או גנבים.

משנה ברורה

סימן תרכ"ט סי' ד' ובמ"ב: שם ובסימן תרל"ב ס"א ובמ"ב שם ועליל בסיון ע"ט סק"ג במ"ב: (יח) או בשניה. סי' (כ) במקום דליפא אינה והנער הוא מחמת הרוח וכי"ב וכנ"ל דאלו במקומות הקרים יולא י"ח באכילה אע"פ דלא יוכל לישן שם (כא) דא"ל בענין אחר וממילא מקרי שם כעין תדורו (כב) וגם מקרי ראוי לשניה אם היה לו כרים וכסתות כראוי: (יט) דמתיירא מלמטיא או גנבים. ר"ל שיוכל להזיקו (כג) בגופו ואפילו במקום שביום אינו מתיירא רק בבילה מתיירא לישן שם מפניהם (כד) אכן אם אינו מתיירא מפני היוק הגוף רק מגניבת כליו יולא שיוכל להכניסם בביתו: (ב) אינו יולא וכו'. ר"ל אפילו י"ח אכילה (כה) ויש מאחרונים שחולקין ע"ז ודעתם דאף דלכתחלה בודאי אין לעשות סוכה כזו שאין יכול לקיים בה כל הדברים כדון מ"מ בדעבד יולא בה ידי חובת אכילה כיון שלאכילה אין מצטער: (כא) מותר ללאת וכו'. דרך צ"ל להצטער מזה: (כב) וא"ל לילך לסוכת חבירו. דהא נמי שוב צ"ע דאין ערב לו לאדם אכילתו אלא בשלו (כו) ובבילה הראשונה צריך לטרוח ולילך לסוכת חבירו אך לא יבדק שם אם יש שם מצטער בזה [א"ר] והח"א כתב דבמצטער בזה יכול (כו) האדם להיזב את עצמו ולעשות בשמחה ולכרך: (כג) אם יש טורח גדול. מפני שסבירא הו' לילך לסוכת חבירו יש צער בדבר (כה) לא פסוקא ליה כ"כ לכן חלה הדבר באם יש טורח גדול בזה דאם אין לו טורח גדול צריך לילך לסוכת חבירו ופסקו ומ"מ עדיין נטף מן האילנות וא"ל לאכול בסוכתו ויש להצטער מזה שם גג העשוי לכך לטרוח ולכתוח צריך לילך לסוכת חבירו אם אין לו טורח גדול בדבר: (כד) בדבר. היינו בשעת אכילה (ל) אבל פשיטא אפילו מי שאין לו מקום בחצירו לכוון לו סוכה שצריך להמליץ לו מקום לכוון לו סוכה ואז שם ביתו כדרך שגם כל השנה רגילים לפנות מבית לבית ואז שם ביתו [הגהת ח"ס] וכו' הבכורי יעקב בפשיטות: (כה) אבל לא תחת הסכך. דא"ל יבטל הסדין אין הדמיון (כז) ויפסול הסוכה כדלעיל בסיון תרכ"ט סי' ט' לדעת הראשונה דסתם שם המחבר בוותה (לג) אונס לפי מה שביארנו שם בדמיון הדמיון מושל פריה מן הדל ויעקב לאכול חוץ לסוכה יש לסמוך לדעת שיהי' דמיון תחת לתלות סדין כדי להגן אין לאסור זה כ"ל כשירחק הסדין מן הסכך ארבעה פסחים דאז אין בטל הסדין לגבי הסכך [ובשבת יו"ט (לד) נכון לומר שלא ירחיק ג"ט חלל מן הסכך (לה) משום השם חוה] וכו' דמותר (לו) במקום הדחק לפרוש סדין למעלה על הסכך כדי להגן

בין

שער הציון

(כ) מ"א ופ"י מה שמפרש הפ"ג דבריו במסקנתו ויד אפרים מפרש דברי המ"א כפירוש הראשון של הפ"ג ופ"י בשעת הינה כיון דכל"ה אינו יכול לישן לא נפסלה סוכתו מחמת שעשה אותה במקום הרוח וכי"ב: (כא) פמ"ג: (כב) מהפ"ג וכן פסק במחזיקי ברכה בשם תשובת זע אמר דאף מי שאינו יכול לישן שם מפני הינה או מפני שאין יכול לישן שם איש וביתו אפי' יא י"ח אכילה: (כג) מ"א בשם הרמ"א: (כד) שם: (כה) ש"ע"ת בשם י"ח חכם ז"ל וכן דעת בני דמיון מור וקצוה וכן הסכים בתשובת מ"מ עדיין לעיל בריש סימן תרל"ט בשע"ת שביא"ל פשיטא להפ"ג מתשובת ר"ה גאון. ומ"מ יש לומר מאוד בזה כי כמה אחרונים העתיקו את דברי הרמ"א להלכה וקובע"ת הח"ל כבר יבדו ע"ש: (כו) והיו"ט אם כבו הנרות קודם שאלב בית דאם א"כ כבר קיים המאור והרי הוא כבאך ימים דמצטער פטור בו: (כז) ואינו דומה לירדו גשמים או מצטער מחמת חולי דזה אינו תלוי בו וגם כולם מצטערים בזה ולכן אסור לנרץ ונקרא המיוון כיון דמן השמים עכבוהו אבל בלער דתלוי בגופו אם זה אינו מקפיד בכך למען יעטר שיהי' כמה בני אדם הולכין לבית חביריהם לאכול שם עכ"ל: (כה) שם בתפ"ד: (כט) ת' שבת יעקב ח"ב סי' כ"ט וכו' מהפ"ג: (ל) ולא כהמשכחנים שאינם מתייראים לכוון לטעם סוכה במקום אחר שאין שם דירתו [שם בהגהת ח"ס]: (לא) ע"ז בסק"ד: (לב) היינו בביתו הסדין תחתיה אבל כהמשכחנים חוזרת להשכר ופלגיל בסיון תרכ"ט סי' כה"ה וכו' בהפ"ג: (לג) מ"א שם ואלו: (לד) פמ"ג: (לה) ובלגושי שרד משמע שהוא סוכה דלפניו תחת הסכך ממש ג"כ אין נכון דתשכח חוה"ל מן הסדין ולמטה אמנם בפ"ג ובמהפ"ג ובכפ"ר יעקב כולל אין סוכרים כן עיי' בדבריהם: (לו) מ"א:

שם

6

27

ל מומרא דרב כ"ו
מ נס זכ שס

שערי תשובה

ואין דרך לישן ואפי"ה עשהו ללורך אכולה ע"ש ושין
 תשובת מהר"י דין הארמיר דברי מהרש"ה אהר"י
 יון בנח"כ ג"ס זרע אמת הארמיר דף ק' דמי אשמו וכן
 מפי שא"ל ב"ש א"ש וביטוי אהר"י יא"ו ח"א כ"א כילה
 בשמע דחולה אף כילה ראשונה פטור וכן נראה מדברי
 מהר"ה אהל אכור בתשמיש ובעקבותיה אחרין בערין
 אמת אינו כן ושין עילי שמו"ס תרל"ט כה"ק ויבא"ה
 וכל כיון חופה חייבין שאין דרך לשטוף ע"ה החתן והכלה

ביאור הלכה

ב"כ להעביר ט [טור]. וענ"ד דעת הר"ן אינו כן
 רגישתה לא היה מאוס לכל דא"ה מיפסלה הסוכה
 והאחיז אין מסכנין בהם דכיון דלפי ריחיושו שבין
 בדמנעט לא יסור לחודיה עסקין עכ"ל ונחמת לא אחין
 בדשעל לא מיפסלה כמו שכתבו הרמב"ם והרא"ם וכן
 שג"ל סי"ד ע"כ א"כ חולד ראונו אח"כ ונחמי

שם אם לא בכפיפות גופו ואיבריו (לט) ולפ"ו אפילו אם עשה אותה לכתהלה באופן שראויה לישן שם כפישות ואח"כ בא איזה ענין שנשנה דמקור ודור לישכב ג"כ מחוייב לישן שם וכזה בספר רהר שלום דמ"מ מי שחול מעונג וקיס ליה בנזיה לדרידה הוי מנעטר לישן בכפיפה (מ) אה"ה שפפור מלישן שם (ואפע"כ (מא) ויהא אי"ה כפשוטו ענייה היה ראוי לדרידה לאכול ולישן שם; (ז) אפי"ו דלרר לכפור דיו ורגלו. היינו אף אם אין לו עצה ואף לפשוט רגליו חוץ לסוכה (מב) בדפוסט רגליו חוץ לסוכה לכו"ע לא מקרי מנעטר בכך וחייב לישן שם ואך שררר לזוהר שהיה השולחן ג"כ בתוך הסוכה דהל"ה חיישין שמה ימשך אחר שולחנו וכדלעיל בסיון תרל"ד: (בח) אלא בדבר וכו'. קל"ה אף שם שהוא מנעטר אמרין בעלה דעתו אלא כל אדם: (בט) שררר בני אדם הנעטר בו. אם על (אג) שהוא מחזיק הדעת וכל אינוי הדעת מנעטרין בזה: (ג) אלא אם לא ינאל וכו'. דהטעם דמנעטר פטור מנעטר דענין יורה בעלן ואין אלא דרר במקום אף כל שיוכל להנלל מזה בביתו וע"כ בסוכה: (דא) אלא חייב בסוכה. דלע"ג מנעטר פטור מן הסוכה (מד) ה"מ צער דממילא הבא לו (מה) מנחת הסוכה אבל הכא אינו דקמנעטר נפשיה איבעי ליה ליתובי דעתיה כדי לקיים את המלוה. כתב עסקר מנחם אם התהיה חבוב כ"כ שאין יכול להכירו מלבו פטור. ומיירי מנעטר בשיטתו בסוכה [מ"ח] וענין בספר ישועות יעקב (מו) שחולק בזה על התניא. כפ"מ מוסתפק לענין חזון בכוה"מ או אפילו בכו"מ כשכואה לקבוע ע"י כברי ביו"ט רשאין או ע"י ישראל ביו"ט שני דלזו חל דיני חזיונות (מו) אלא חייב בסוכה ע"ש ובספר בבורי יעקב מזלד (מח) שהוא פטור ע"ש: (לב) חתן וכו'. דלזן שמחה (מט) אלא בסוכה והיופה נקרא מקום המוכן לישיבת חתן וכלה (הרא"ש) ואין יכולין לאכול בסוכה ולשמות בוספה דלזן שמחה (נ) אלא במקום פטורה ומיירי שנא ערב הרג או קודם דלזן נשאין נשים במועד דלעיל בסיון תתמ"ו: (נד) פטורים מן הסוכה וכו'. יש (נא) מחייבין אותו דס"ל דלפטר לאכול בסוכה ולשמות בוספה וע"כ בסיומו (נז) הארונים דרואי לחתן

שער הציון

(ל) ש: (לח) כן הוא דעת הירוק [דכשמסכך תחת הסכך אין לחוש בזה מפני הירוקים] אבל דעת הפושט עיניו בסימן תרכ"ט אין משמע ק"מ כמנען שם: (לז) וידברו גם תחת הסכך יד ליורד בזה וימ"מ כיוון שהוא דעתו להחליטו כרחא דיע להלך כמותו במקום הדחק כדי שלא ישכר אלכול חוץ לזכות: (לט) אין א"ר וסבר שלום ק"מ מוכח מה"ר אהר"ה וסמ"ג ללא כע"ל: (מ) וכעבור דרב קמ"ח כ"ח ע"א: (מא) והפמ"ג שכתב דלוינו יואל א"ח שפיר דק אשינה קאי. ודע עוד דהנזכר שלום ק"מ אפ"ר דכר חדש דבוא"ש כוח א"ס עשה סוכה לנחתול (חלו) יכול לשבוע בגליו יואל ויאל א"ח חלילה כיון שהוא מטעם שבינה ולע"ז מדברי הר"ן כל משמע ק"מ דבי גלי סיכחא דברגיבאחא א"ר סיכחא ריהא חלוס לכל דל"ח מופסלח הסוכה פדאמרינן לעיל הני שאלתי מאל"ר א"ר מסככין כ"ח דקיון דלמי רחיהו שיק ולי אפיק אלל חכא דבאנלעטער איהו לחדוה עסקינו עכ"ל. הנה משמע מגמרא דאין מר"ן דבאניהו יואל כה א"ר דבניהו איהו יואל כה משום מטעם הכי דל"י דכיון דמיל"י הכי חלל מטעמי"ס יבין שם גם סוף יואל עכ"ל שאלתי מאל"ר: (מב) פמ"ג: (מג) ס"ו והנה המ"ח לה"ג יליכב קוסית ה"ט וכתב דבענין סיכח ידוע שהוא מל"ח דעת והנה כל הראשונים שהעתיקו דיוא דרב יוסף דא הוצירו פרט וזו ומשמע דכיון שהוא ידוע כגללוס שהוא מל"ח דעת ה"ט וכן כנ"ח משמע ג"כ כע"ט וכבדורו יפקח כתב ג"כ שאלתי מאל"ר דברי הח"א זכרחיו: (מד) גמרא: (מה) גמרא ומהא דא איהו א"ר כיון דמיל"י: (מו) וכן בשאר ראשונים א"ר מל"ח ד"ל: (מז) חלפסח שאלתי מאל"ר פטור דק מ"מ"ע שכתב וסוכה יעבור בקום ועשה כשיחלל חוץ לסוכה: [שם בפ"מ]: (מח) דהא הטעם דלואן פטור מכל המזלות הוא מטעם שופק בגלות פטור מכל המזלות ופי' שסוכות כגמרת קבורה א"ל נספוק בגלות אחרת וא"ל כל מזלם שצריך נפיקס בה בין שהוא בשאל"י בין שהוא בקום ועשה פטור ממנו ולכן מנ"ט פטור שצריך משהו ליעול דיו [א"ר חייב להטעותו שזה א"ל עמ"ס] ולכן א"ר מסוכה פטור דהא דיוק משנה לית וליכב כסוכה ורחליה להם שפרי חתן ושבשבינו והולכי לדבר מזלם פטורים מכל המזלות מחמתו טעם עמ"ס שאלתי פטור דהיינו מטעם שפוק בגלות פטור מכל המזלות וכפ"ס מנכ"ר פטורים בגמרא ד"ל שפוטורים מסוכה: וא"ל ה"ה אונן עכ"ל ובספ"ר כר"י יוסף וי"ל סימן שפ"א מאל"ר דכבדורו לאכול את מלך דל"ל לכך המזל מ"מ ל"ר ליעול דיו ולא יכר ענ"ט: עכ"ל: (מט) גמרא: (נ) גמרא ובסוכה גופא א"ל לעשות הסוכה מסוכה שכן חתן [פי' שהסוכה פרוז שאלתי לו אלא ב' דפנות] הוא כולל שם למח עם עליו [עם בגמרא] וא"ל ב"ר משהו ליעול ד' דפנות לסוכה ל"ר ליעול כסוכה [מ"א] אבל ב"ר ה"ה בס' רי"ח שכתב סתם שצ"ר לחתן לעשות וסותו במקום א"ר ודחוק ודבריו כתב ג"כ שאלתי יכול לנשות עם בלתי שאלן הסוכה מקום פטור וגם פטור ורופע מלתי וי"ל משום דער חתן דסוכה אינה מנווחת וחתן ב"י מקום מרדו וליכנסו שם כל בני התופע עכ"ל וכל אלו טעמים שיק' גם כסוכה של ד' (פ"ה) כח"ל"ס: ופ"ס: (נא) גמרא ודמ"ר ושני בשעת:

הלכות סוכה סימן תרמ

מן הסוכה כל י' ימי המשתה, (לד') * (וסעודת צ"מ וכן הסעודה שאוכלין אלל היוגדת חייבין צאטוה) (מהרי"ק שורש קע"ט): ז' (לה) * ישלוחי מצוה (לו) פמורים מן הסוכה (לו) סבין ביום ובין בלילה (לח) (וע"ל סי' י"ח): ח' (למ) * "הולכי דרכים ביום (מ) פמורים מן הסוכה ביום (מא) וחייבים בלילה הולכי דרכים בלילה פמורים בלילה וחייבים ביום, הסה דוקא כשיוכלו למאז סוכה (מב) אבל אם אינם מוואים סוכה ביום לילך דרכו אף שלא יבז זה לא יוס ולא ילכ סוכה ימות הסה פאנו מניח דרכו מוסר ציטו (ר"ן פ' היטן) ואע"פ שאינו הולך רק ביום פמור אף בלילה (מג) דלן לעשות לו סס דירה וההולכים לכפרים לתצוט חובותיהם ואין להם סוכה צאטון סכפיים (יא) יחמירו וכן

שערי תשובה

ביתר הסוכה אלא אלו חובלים לגדם כו' ע"ש ומכ"ל דהרמ"א אפילו בתתן
 חוב"מ מחייב ואכ"ל בקראוהו י"ל דמודוס דהרמ"א ע"ש ועיין בחיים שאל
 חוב"מ סי' ל"א כתב ב"ר דקראוהו שאינם רגלי מסעות היס ואלו בני חופה מיקרי והביא דברי גו"ר וכתב ששעקר בדבריו וכן כמדומה
 קרוב לזה מהגהי ירובלים ענין ב"ר שהתקן וכן חופה קרעוים סעודתן בסוכה ע"ש: (בגה"ה) וסעודה בריה. עיין במג"א דלמ"ג דהוי סעודה
 מזוה מ"מ אינה כ"כ כסעודה נשואין ודי ב' אהבים וע"ל דסעודה שלפני המילה צללה לא הוי סעודה מזוה דלא כמ"ס. ועיין לעיל סי' תקק"ב ועיין
 בל"ה שכתב דמהרי"ק ששמו מקור הדיו דחייב בסוכה. לא מיידי מסעודת בריה מילא ד"ל דמות כיון שזכר בשם פקד ר"א דמילה וחס' ש"ס הוא
 דשקל וטרי בשבוע הבן להיטע הסעודה בלילה שאינה מזוה כ"ל. מיידי י"ל איפכא דברית מילה אפשר לחסור. (וע"ל שכתב דמהרי"ק שאל
 ע"ס ואל לחסור) הוין לסוכה שאין לך רךר בלילה אלא היולדת אבל שבוע הבן שרגליו אלא היולדת דוקא מסתפק וגרסה דשמוני עשרה יש לשקל בשמיס
 וזוה פשוט. וע"ל במהרי"ק דלענין בלית פירות בעתא כמו שרגלים המוקף לא הפסיד ע"ש ולפי מ"ס מ"ס תרגי"ל דמותיה ולכן כתב בשם מהרי"ק דגם ש"ס
 אין חין ב"ר בזה כן במהרי"ק על ששמו וזוה אלא (התאריך ועיין בל"ה סי' כ' דלפסיד דבזה"י אובלגין מיני תרגימא ולכן כתב בשם מהרי"ק דגם ש"ס
 הסעודה שחובלים אלא חילולת דלא לא עמי סוכה ע"ש: (ת"י) ויתמור. עבה"ש ועיין במג"א דלף בעקום פוסים חייב לנשות סוכה וכתב בל"ה דפשוט שאם

ביאור הלכה

שד"מ העיר בוס על דברי הר"ן ע"ם אולם אם הוא מאזני הדעת גם
 סבור מזה דפטריו כמו שכתב הר"ם והט"ו ושא"ו וכמו שכתבתי במ"ב :
 * ושעורתי כדית מילה וכו'. עיין במ"ב מש"כ בשם הגא"ל דדי בעשרה
 אששים ושבעה מיל ודאם הסוכה קטנה מהכיל אף שבעה אששים מותר מן
 לסוכה ולפי מה שהעתיק הגר"א העטם ללאו מזה מדאורייתא היא שרדה
 סוכה כמו ביאורו אפילו באופן זה אסור מן הלאו לסוכה וכן נפגמ' מאד
 דאין להקל בזה כלל גונו. וכן בסעודת אירוסין ופדיון הבן וצ"ל מלמד
 ויסוס וכדומה פשיטא דבעי סוכה [בבב"ב ע"ק] עוד כתב שמי שיש לו סוכה קטנה
 ומותר לנתן לו סוכה גדולה בחימה' לאורך סעודת בריית מילה דהיינו לאורך המועד
 דלאורך האונד ג"כ לא מותר רק לנתנה' אלא הכא יוכר' דלאורך המועד
 הוא ובניכר מותר לעשות בפרהסיא כמבואר סימן תקל"ג ס"ד עכ"ל :
 * שלחתי מזה וכו'. עיין בתפארת ספר"ש דדוקא כשהוא כולה דאין לו' וכן
 בהנהגה לעולם אבל בהולך בשבת ושיקרו' של שלחתי להנחות מחמתיו לא נפטר
 ע"י מלחוח מזה אף [פ"ת] ועיין לעיל סימן ל"ח בבב"ז ד"ה ונתגריהו כו' :
 * הולכי דרכים ביום וכו'. ודע דהתקנים מחמתיו : פטורו דעת הגה"מ
 דאם שאמר פטורין ביום וכו' שא"ל להמתין מלאכול עד שיגיע לסוכה אלא
 ע"י שידמן לפיו סוכה הייתה האוכל בלי שידמן וזה שאמרנו וחיטין בילה
 היינו כשכא' ללון במקום ישבו מחייב להם שידמיתיו אילו יש שם סוכה
 לאכל ולשם אם אמנם הם נודמן לו שכן שם בין הגמרים שאין שם סוכה
 ושיבטיתיו ואין יודים פטור מלעשות שם סוכה ולפי דבריו שם שאמר
 הרמ"א ודוקא כשכובד למאכל שם סוכה הוא כפשיטא כמו שכתבנו וחי' ג"כ
 מה שכתב הרמ"א בסוף דבריו ואש"ל דיש להקל ר"ל דאם שאמרנו וחיטין
 בילה היינו דוקא כשכבדא סוכה במקומו. ודעת הגא"ל דאם שאמרנו פטורין
 מן הסוכה ביום היינו אף כשהגיע למאן פטור לעשות שם סוכה
 בעת האוכל כיון שדעתם לא' לאחור וחיטין בילה לעשות שם סוכה כיון
 שחם שם אפילו אם לן אלא נכיר א"ש לו שם מזה לעשות סוכה [ואפילו
 אין לך הולכי ע"י מעט מעט אפשר דלירך להשתל ע"י]. אמנם אם
 צ"ל כפס' סמוך לעת האוכל א"ש להמתין על עשיית הסוכה כמו בירית
 בשמים דלא אמרינן שיתמין מלאכל אלא כיון ששכב' וזה לאכול ואין לו
 סוכה פטור היינו בזה. ולפי דבריו מה שכתב הרמ"א ודוקא כשכובד למאכל
 מוצאים סוכה וכו'. ר"ל שהשתל ולא מלא סוכה כשיבטיתיו ויכל
 סוכה והא' דמסיים ויכלו ללך לדרכם ר"ל אפילו אם הוא יודע
 בדבריו ששכו כעין דתדור וכו' [בבב"ב ע"ק] : (בג) דאין לו לעשות שם דירה. ר"ל
 היבא דאין מוצא סוכה (בב) אין מחייב לעשות מחדש :
 ואש"ל

שער הציון

(ג) רש"י ושא"ס: (גד) פוסקים: (נה) ברייתא: (נו) רש"י ור"ן: (זו) מ"א ושא"ס: (ח) לבוש: (ט) אחרונים: (ס) כ"מ ממ"ח נפי מה שפירא דברי
 לבוש וכוון הוא: (סא) לבוש ושא"ס וכוסי מה שפירא דברי וכו"ל ודלג כ"מ: (סב) וקראה בשם דירה ע"ש מהמר הגמרא לא מדוריה קבע וסב בדירת
 ערלי וקפי דברי שמ"א אינו יודע איך יפרש דברי רמ"א אט:

א מימרח דרב
חסדא מנחות
מ"ב ב ברייתא
סוכה מ"ז ג דרב
יהנא שס

תרמא שאין מברכין שהחיינו על עשיית המוכה. ובו סעיף אחד :

⌘ אֶעֱשֶׂה סוּכָה בֵּין לַעֲצָמוֹ בֵּין לְאַחֵר (א) אֵינוֹ מְבַרֵךְ עַל עֲשִׂיתָהּ (ב) בְּאֵבֶל שֶׁהָיִינוּ הִיא רְאוּי לְבָרֵךְ (ג) * כְּשֶׁעוֹשֶׂה אוֹתָהּ (ה) * לַעֲצָמוֹ * אֵלָּא שֶׁאֵנוּ בְּסוּמְכִים עַל זְמַן שֶׁאֵנוּ אוֹמְרִים

שערי תשובה

אין הטתים מניחין לעשות סוכה דפטור והוי כשדה וא"ל להניח כשכיל זה
 פסקו ע"ש ועוד כתב א"ר דמינאר בבר"י דף כ"ז דהולכי דרכים בגילה
 דפטורים בגילה דאף בגילה הראשונה פטורים ע"ש :

בירושלמי ר' הונא היה הולך בדרך והיה אמר ולא ראה למתות עד
 תהא רריך לישב בסוכה מ"א ע"ש :

אפי' כל ימי ההג א"ל לטרוח לעבודת שם סוכה מ"א ע"ש: (יב) ציוס . ואותן היושבים בחנות אעפ"י שרגילין רוב הפעמים לאכול ביום שם מ"מ בסוכות לרבים לאכול בסוכה אפי' אם דרים חוץ לעיר והנזירותם צעיר לרץ לעשות סוכה בעשר כי שם ביתו מ"א שובכם לסוכה: (יג) יין . ואם היין מונה

(א) לעצמו. אבל כשעושה לאחרים היה ראוי שיברך הבע"ה שהחיינו עמי' תקפ"ה ס"ב. ודווקא דבר שעושין אותו משנה לשנה

ביאור הלכה

סוכה היינו לעשות סוכה (כן ביאר הפ"ג לדבריו) ומה שכתב הרמ"א ואע"ג
 שהיה יתקן היינו דיוק שם שהיו ע"י האילן ואין לו סוכה מ"ל ויחזירו לשב
 לעתהם לשבע דיוק וכן לעשות אולם שעות סוכה ככאן שם בתיבת
 הילה ע"ל והנה הגר"א וד"ה השתקו דברי הרמ"א שם שאמרו ויחזירו
 בילה היינו לעשות שם סוכה אבל בגדו דבר ואל"ל מלדון בדברי הגה"ס
 שיהי' יטקן לעשות סוכה א"ל יעמוד בה רוב הילה א"ל ע"ש חזק שעות וכן
 חז"ל היו עתה רוב הגאון ר"י עמדין כתב דאם אמרו ויחזירו בילה
 היינו שיתאכר וכן לסתם בקלות וכן עמדין שפירש הרמ"א שם שאמרו
 בילה היינו כשמואל סוכה במקומו אח"כ בילה דבריו מוח
 (ובזה דברי הרמב"ם) כתב בדיו"ד ויחזיר בילה אם מגיעים
 שעות שם שם סוכה אבל אם דרים בילה במקום גוים שאין שם סוכה
 שפירש"י וכן לבן רמ"א דחיק מחול דבר דברי הרמ"א לכן כתבתי
 ב"מ"א דעת הגה"ס האחרונים שהמודם בלתי יעשה ומה שכתב הרמ"א
 הגה"ס כפי מה שביארנוהו מיושב הכל וזמן שכתבו הרמ"א וסבדיו יע
 * בשעושה אותה. ודוקא כשעשה אותה חוץ לשבועת אלו אלו קודם ל
 א"ל ששכר בשעשה אותה לשם שם שגאור שחזר הרמ"א

(מבד) ואע"ג דיש להקל. ר"ל דמה שאמרו ההוכינן ביום חייבין
בבליה (סג) היינו היכי דמולא סוכה בחומר מקום משא"כ בזה :
(מבה) מ"מ המחמיר וכו'. וכ"ל בצולח מכפר לכפר מדינא א"ל
המחמיר מלאכול רק המחמיר אבל בשהא בכפר א' שלשה או ארבעה
ומים חייב מדינא לעשות סע סוכה [אחרונים] : (מו) שומרי הטיע
היינו (סד) מניסות שלא יבואו עליהן וזריכין לילך (סה) סביב
העיר לשמור ולפיכך אין יכולין לעשות סוכה במקום אחד. ודוקא
בשומרי ייטות שלל בשומרי מומן שלא יבואו לגניבה [שדרכן לשמור
תמיד] הוי סוכה גמור ופרדסין המבואר לקמיה [מ"א] בשם
הירושלמי [ו]באמרת ד"ז תלוי לפי ענין השימור כגון שומרי החגיות
שגלו שדרכן לשמור בבליה פטורין דק. בבליה. והיובטים בחנות אע"פ
שגייגין כל השנה ברוב פעמים לאכול בחנות ביום מ"מ בסוכות
שהייגים לאכול בסוכה אפילו אם דרים חוץ לעיר ומתווסתים בחנות
העיר חייבים לעשות להם סוכה כדי לאכול בעת שיעטרו אם אינם
יכולים לילך לביתם ולאכול [אחרונים] : (מו) והטעמים יין וכו'. ואם
היין מונע בחצר (כו) רריך לעשות סוכה בחצר דכיוול שומרו מתוך
הסוכה ע"פ האמנים המבוארים ביו"ד סימן תל"ז

ויבטלים ליתר צניחה ואחלול [אחרונים]: (בז) והשופים יין וכו'. ואם היין מוגה בחזר (א) לרדף לעשות סוכה בחזר דכחל לשאמר מתוך הסוכה ע"פ האופנים המבוארים ביו"ד סימן קל"א: (8) אינו מברך על עשייתה. שאין עשייתה גמר מלואה שהרי נרדף לשב צה: (ב) אבל שהחיינו וכו'. ודוקא דבר שעשין אותו ממשה לשה (א) אבל שופר וזמילה שעשין אותן לכמה שנים אינו מוצרך שהחיינו על עשייתן וגר חנוכה נמי אינו מוצרך שעשין לכמה מלואה: (ג) כשעשה אותה. וה"ל אם (ב) היתה עשויה מבעד (א) והוא מחדש צה דבר להחיינו שהיה בה רק שני פסות והוא

בשביל אחר מדס"ל ללא תא דאין מברך לעשות (ר"ל ו"ה"ב דאין עיקר המאמר וע"ב אין מברך שהחיות בשביל אחרים) ולפי' במאמר עיקר המאמר לדעת התוספות וכל לשון שהחיות בשביל אחרים לביטולם יוצא ג"כ מה שהקדמו' מסומן תקנ"ה ארבעה דהם שמועת הסופר ע"י עיקר המאמר ולכך יבא גבר שהחיות גם בשביל אחרים ממש"ל בסוכה דעיקר המאמר הוא ה"י"ב בסוכה ולא העש"י: * מלא שאלו וכו' . ואם בירך שהחיות בשעת עשייה מסתפק בפמ"ל אם שוב יברך וזמן בשעת קידוש על יו"ט וכו' ע"ב ודלתי' בדברי יוסף שנסתפק ג"כ בזה והעלה לדעת התוספות והרא"ש והר"ן וכל כו' ואת"ל יברך אבל לדעת הרמ"ם

שער הציון

לדריך – לזהות סוכה במקום ההוא: (סו) מ"א ושא" (ח) מ"א בשם המדמדין: (סד) גמרא: (א) ולפולא קאת שלא העתיקו הרמב"ם ויבא"ע דין זה וזולתו

הלכות סוכה סימן תרמא תרמב תרמו

א שבת כ"ד
א אספקת הנמרה
סוכה י"ז

(ד) על הכוס של קידוש. הנה ואם לא אכל לילה ראשונה בסוכה אע"פ שצריך זמן בציטו (ה) כשאוכל בסוכה לריך לברך זמן (ו) משום הסוכה ואם צריך זמן בשעת עשיית סגי פס. (ר"ן כרק לולב וערבה):

תרמב ובו סעיף אחד:

א אם חל יום ראשון של סוכות (א) להיות (ה) בשבת אומרים בערבית ברכה אחת מעין שבע וחזרתה בה בשבת (ב) בלבד:

תרמו סדר הקידוש. ובו ג' סעיפים:

א סדר הקידוש (א) יין קידוש וסוכה (ב) * ואח"כ זמן (ג) לפי שהזמן חוזר על קידוש היום ועל שיערי תשובה

באר היטב

אכל שופר ומגילה שטושין אותן לכמה שנים אינו מברך שהחיינו על עשייתן וזר המוכה נמי אינו מברך שטושה לשם מזוזה מרדכי מ"א: (ב) בסוכה. ר"ל ביום לריך לברך זמן וכו' והב"ח בהשגחה סי' קל"ב חולק וכתב אם כלילה הראשון ירדו גשמים באופן שלא אכלו בסוכה כל עיקר וקדשו וברכו בציטו אין לברך זמן למחר ביום א' כשנכנסין לסוכה לישוב בה כדי שלא להכניס עמנו כספק ברכה לבטלה דלא כהרמ"א סי' תרמ"א עכ"ל ע"ש. ומהרמ"י בספר משאת משה סי' ה' דחה דבריו וכתב לריך לברך ודבריו רמ"א ע"ש. ואם לא אכל גם ביום הראשון בסוכה אז כשאוכל לבילי שני בסוכה לריך לברך לישוב בסוכה ואח"כ זמן מ"א בסי' תרס"א ע"ש ועמ"א בסי' זה ס"ק ב' מש"ש. ואם לא צריך זמן כלל לבילי ראשון עסי' תע"ג ס"ק א' י"ש"ש. ובאר היטב אשר לפני כתב כאן דברים אשר לא כדת ע"ש ודו"ק:

(ה) בשבת. ואז אין אומרים מערבית לבילי ראשון ובליל ב' אומרים מערבית של יום ראשון ועסי' תפ"ט ס"א:

דלי ראשון פוטר כר"ה דאפילו אף אם היום הראשון חל מ"מ איכה דס"ל שאם צריך זמן על עשיית הסוכה אפי' בחול פוטר זמן דהג' דסוכה מכתב וקאי ע"ש תשובת הב"ח שהביא בס דעת פוסקים אלו ואח"כ י"ל דעכ"פ הוסיף זמן לבילי ראשון כאלו צריך על עשיית הסוכה וכו'ין שלא היה לבטלה פוטר זמן דהג' ואלו לבילי ראשון חל מ"מ פוסקים אלו (נבטו כן) ע"ש אכל עתה אין מנהג זה כלל בסוכות רק ברה"ח לחדו ותו לא וכדעת המג"א ועיין בדגול מרובבה משמע קתא שדעתו כהג"ח בתשובה דלף שצריך כלילה זמן בציטו אין מברך ביום על סוכה ע"ש:

משנה ברורה

השלמנו עכשיו או שחידשה בהסכך [ריעב"א]: (ד) על הכוס של קידוש. שהוא קאי על מזוזה סוכה ועל החג: (ה) כשאוכל בסוכה. ר"ל למחר ביום: (ו) משום הסוכה. להבדלה שצריך מאתמול בציטו היה רק בשביל החג:

(א) להיות בשבת. ואז אין אומרים מערבית לבילי ראשון דכיון שאין העולם רגילין בהם חשו שמא יטלו גרות לראות בהן ובליל שני המערבית של שבת אומרים במונאי שבת המערבית השיך ליום ז' וה"ה בשבת אומרים מדליקין: (ב) בלבד. שלא נתקנה אלא עבור שבת בלבד. כטור כתב בזהבנה מוקדא קודם ובמהנהגים שלנו כתוב (ד) ואח"כ בזהבנה: (א) יין קידוש וסוכה. שח"א לברך (ה) על הסוכה קודם שצריך על קידוש היום. שהרי מתחלה נתקדש היום ואח"כ נתחייב לישוב בסוכה: (ב) ואח"כ זמן. ואין כ"מ (ב) בין שהסוכה היתה עשויה ועומדת ע"ס הסכך מברך וכן עשהה קודם חג הסוכות כיון שלא צריך עליה אז בשעת עשיית א"כ מוטל עליו עכשיו לברך (ג) אם לא צריך זמן כלילה יוכל לברך כל שבעה ואפילו בלא כוס דומין יכול לומר אותו אפילו בשוק [גמרא]: (ג) לפי וכו'. ומ"מ (ג) בדיעבד אם עבר וצירד זמן ואח"כ סוכה אינו חוזר לברך זמן

שער הציור

(א) מ"א: (ב) פמ"ג: (ג) גזירה משום יו"ט שחל בע"ש שאין אומרים בו עשרתם כו' שאין מעשרין ביו"ט לכן א"א אותו אפילו בשחל יו"ט בשבת עמנו. לבט: (ד) וכו' כ"כ בתפ"ץ. ד"מ וכו' כ"כ בגמ"ז: (ה) לבט והאי טעמא דלבוש הוא רק לענין לכתחלה אבל לא לשבועה: (ב) עיין בה"ל: (ג) דבגמרא חילקו רב ורבה בב"ח לענין לכתחלה אי סוכה קודם משום דהוא תדיר וכו' דאין פסקין כרב היינו לענין לכתחלה אבל בדיעבד גם רב מודה דלא וידוע מכמה אחרונים דע"ס זה שכתבו הטוב"ש אינו עיקר הטעם (עיין בב"מ ע"ז וכו') אלא משום דרב דאקדמיס משום דהוא תיבת היום וע"כ בודאי יא' בדיעבד:

מצות סוכה: ב * בלתרמב"ם (ה) מקדש מעומר ומבדק (ה) לישב בסוכה ויושב ואח"כ מבדק זמן (ואין נוטעין כן אלא מקדשין מיושב וכ"ד הרא"ש): ג (ו) לבשאר ימים מבדק על הסוכה קודם ברכת המוציא יונוחגים לברך על הסוכה (ז) אחר ברכת המוציא קודם שימנעום. הגה סעי' נוטעין בחול (ח) אבל בשבת ויום טוב שיש בהן קידוש (ט) מבדק לאחר קידוש (מהרי"ו) ואם קידש בצית

שערי תשובה

(א) מקדש. כתב מי"ט ומדרך העולם לשב ב' או ג' בעלי בתים ויותר בטובה א' וממתינים זה על זה בקידוש מפני הכבוד לא יפה הם עושים להצטרף ויבדקו ביחד דתרי קולות לא משתמעו ועש' רמ"ד ס"ה. וזכרנו סק"ג כחכמי בשם הח"י שפירד למועדד הכי ע"ש. וראוי לומר דרכה דסוכה בקול ובמשיכה ציוגון כשאר ברכות קידוש וה"ה בכל שאר הברכות ויגלו לומר בקול רם כי הקול מוחרר הכוונה שלי"ה.

שכנה'ג' רבינו שם קודם האומר ברב סוכה ברב המוציא עושה אלא יאמר בקידוש. ונדבר שמואל סי' רע"ו בת שש פקסוק אם יש להפסיק בקידוש היום ברב סוכה בין ברב היין לבתי בין של תקהה מהקדמונים ולא הושרה בתלמוד בשתיית היין איסור חוץ לסוכה עכ"ל ולכן דעתי כיוון לבקידוש'א' אין זה סידור ברב אחרת מברכים על הסוכה או קודם ברב המוציא או אחריו כו' ור"ל לכל מר בדאית ליה דלמחר"מ יבצר קודם המוציא

ביאור הלכה

ומן ואמרין דהאי זמן קאי גם אסוכה דכתריה: (ד) מקדש מעומר וכו'. לדעתו (ד) הישיבה הוא תחלת עשיית המזבח ויש לו לברך מעובר לעשייתו היינו קודם עשיית תחלת המזבח ויש לו להוציא כן (ה) כל שעה האכילה ויחשב"ס סוף סימן תרל"ט שנהגין שאין מברכין אלא על האכילה: (ה) ליטב בסוכה ויטב ואח"כ מברך זמן. ב"א לחקוקי (ו) שלא יברך ברכת זמן קודם שיטב דלף דברת זמן גופא רשאי להיות בעמידה לכו"ע מ"מ אין נכון לעשות כן מטעמא אחרונה דלרר להסמיך עשיית המזבח אל הכרעה ויבין שצריך ליטב בסוכה לררך ליטב חובק. ולענין אם יוכלין כמה בעצ"ב לקדם בסוכה בבת אשה עיין לעיל סימן תפ"ח בה"ב ס"ה. (ז) וראוי לומר דברת דסוכה בקול במשיכה בניגון כשאר ברכות קידוש וה"ה בכל שאר ברכות וריגל לומר בקול רם כי הקול מעורר הכונה. ש"ה: (ו) צאחר ימים וכו'. ר"ל (ח) דביו"ט הלא מבוחר לעיל ב"ס"א יין קידוש וסוכה וביארו שם שטעם הדבר הוא"א בך על הסוכה קודם קידוש היום ע"ש אכן בעשר הימים משניין בזה קידוש דעת המפרש דלרר לברך על הסוכה חודם

תהלה תיפק שזכנם וישב בה לסעוד סעודתו וראוי לקמור בהכרזה להשיגה כל מה דלפשר אף העולם לא נהגו כן כדמוסיוס: (ז) אחר ברכת המזל. כדי שתהיל (י) סעודה דעל ידה הוא עיקר חיוב הסוכה ואח"כ יברך ולא היו הפסק בין ברכת המזל לאכילה לאורך סעודה הוא כמו קידוש: (ח) אבל בשבת ויו"ט וכי" פ' שאז (יא) מקדש על היין ואומר על הכוס סוכה וזמן כלעיל ואח"כ החזיר על הפת ואם מקדש על הפת אומר המזל ואסוכה וזמן מש"כ צהל שאז שם אלא המזל מתברך על הסוכה תיפק אחר ברכת המזל: (טז) מברך לאחר קידוש. דלזו (יב) זמן התהלה הסעודה (דמקדש אין רשאי לאכול) ושייך אז לברך ברכת הסוכה. ולענין סעודה שבת ויו"ט שהיה שאין בהם קידוש רק ברכה בעלגות על הכוס יש לדיעות בין האחרונים (יג) וי"א דבזה אין כדאי להפסיק בצברת סוכה בין הברכה להשתיה דעל השתיה ליכא חיוב סוכה כלל אלא יברך אותה אחר ברכת המזל דמהני

שער הציון

(ד) פיון ט"ו והנה לעשות גם הרמז"ס מודה להרמ"ש דאם אוכל מעומד יכול לברך ליטב בסוכה דהטעם הוא העכבה בסוכה כמו שכתבתי ותשוב בקדם ימים רבים ואלעזר הכי"א אוכל מעומד אכן יכול לברך ליטב בסוכה לדעת הרמב"ם ואוכלו בלי ברכה ג"כ אינו רשאי וע"כ מוכרכת ליטב ומכרם אל חל בשאר אונס ויכול ליטב [פ'א'] (ה) רמז"ס (ו) כ"ל: (ז) מעה אפרים: (ח) ק"ו דעט"ו כתב אפרים ויחזקתי היינו ר"ל לדעת הרמב"ם כמו כס"ס ענינו אבל דעת ח"י אורן כן שם סתם המוכרם כס"א: (ט) ט"ו בשם הכ"י: (י) מ"א: (יא) ט"ו ובלתי כ"ל בשבת שחל בתחלת סוכות וה"ס בשבת וי"ט בסוכה החג (אף דשם אין ש"י הסברה שזכרתי בסק"ל במ"ב) ג"כ מברך על הסוכה אחר הקידוש מעטם שזכרתי וכן בסק"ל וכו"כ בתנח"ל: (יב) כ"מ הסברה ביצירה הגד"א וכן מלאכי בתנח"ל מרדכי (ואגב אבזר אל דבריו דמוקשים הם לכאורה וכו"כ וזהוהים וכו' כ"ל טעם תנ"ל"ס (ה) היינו שם מוכר דמוקים לברך על אלוה) הכלל ראוי שיתחיל הסעודה וזהוהים ממש לאמרו סוכה וזמן אורו מעין קודם אלא לאחרי ברכת ה"ו או לתם (ר"ל דאל"ס לפלגו סוכה וברכת ה"ו והלחם אחרו מעין קודם אלא לאו דזהו לכונ"ס הן קודמין לזרין שיתחיל הסעודה ואח"כ ש"י לברך על הסוכה וז"ל אכל בשבת וי"ט כ"ל דפיו לזרין לעשות בתוך קידוש מקרי תחתית הסעודה אחר קידוש) כ"ל דלאור דבריו דמסקן לזרין אחר ראוין קודמין דבריו הגד"ל לפי טעמו וגם ממה דליתא בגמרא יקנה"ל אין רחוק דשם לא מיידי לענין סוכות אלא בשאר ימים: (יג) דבר שמואל ההוא בשבועות וט"ו בסעודת עג וביטוייה הגד"ל הלכה:

לבוש

2

28

הרכות סוכה סיומן תרמג תרמד

ואכל בסוכה או איפכא עיין לעיל סיומן רע"ג סעיף ב' :

תרמד סדר ההלל כל ימי החג . ובו ב' סעיפים :

א (ה) (א) שחרית אחר חזרת (ב) התפלה *נושלין הלולב ומברכין (ג) על נשילת לולב (ד) ביושחיינו וגומרים ההלל (ד) וכן כל שמונת ימי החג (ה) יומברכים לגמור את ההלל (ו) בין צבור בין יחיד (ז) יואין מפסיקין בו (ח) אלא בדרך שאמרו בקריאת שמע (ט) באמצע שואל מפני היראה ומשיב מפני הכבוד בין הפרקים שואל מפני הכבוד ומשיב שלום לכל אדם ואם במקבץ באמצע ושהה אפילו כדי לגמור את כולו א"צ לחזור אלא למקום שסמך : ב' בהלל אפילו עשרה קורין באחד :

א ברייתא סוכה
מ"ו ב הרא"ש
ומהא דרב כהנא
דמסדר להו אכסא
דקדושה ה"ז בלולב
מברכין ליה בשעת
נטילה ג ליינתיו
לעיל סיומן תפ"ח
ד גס זו ליינתיו
שס ה גס זו ליינתיו
שס

באר היטב

שערי תשובה

(א) שחרית. א"א אל נא ביום א' דסוכות : (ב) ושהחיינו. ואח"כ יעננו. ואם לא בירך זמן יום ראשון מברך כל ז' מתי שזכור. ואם בירך ביום ראשון שוב אין מברך יום ב' שהחיינו ר"ן והגמ"ג מ"א :

והרא"ש דטעמים כותים יברך אחר המזלזל אמנם י"ל דהיינו למברך על היין ונטל ידיו מיד לסעודה תפ"ח מ"י שמברך על היין ואינו נוטל מיד לסעודה רק אוכל פת כסנין להיות נחשב בקידוש במקום סעודה י"ל דגם לפי הדב"ש יש לנהוג בזה לבדך תחלה במ"מ ואח"כ ברכת סוכה כיון דבאמת דעת מח"כ דפת כסנין אין לבדך עליו ברכת סוכה אף ביותר מכילה ודלא כגור"ר במש"ל ס"י תרל"ז ולפי"ז לא היו מקום לבדך ברכת סוכה כלל אך בזה דקמחבר ליה בקידושא י"ל דאף המח"כ מודה דהיו קצת ולפי"ז כיון שכל עיקר הכרעה מכת קביעות הקידוש שפיר יש לבדך אחר הקידוש שהוא ברכת היין יברך ברכת הסוכה ולא ימתין עד אחר ברכת במ"מ על הפת כסנין וכן עמא דבר לבדך ברכת סוכה אחר ברכת היין אצל מי שמקדש על היין ונכנס לסעודה מיד הרוצה לעשות במ"מ הדב"ש לבדך על היין ונטל ידיו ויברך המזלזל וברכת סוכה אין מויתרין אותו :

משנה ברורה

אין מברך ביום ב' שהחיינו : (ד) וכן כל ח' ימי החג. ולא היו כהנה"מ פסח דמדלגין משום דסוכות כל יום חשוב כיו"ט בפני עצמו כיון שחלוק קריבותיו מיום שלפניו : (ה) ומברכין לגמור. עיין לעיל סיומן תפ"ח ס"א בהג"ה שם דבמדינותינו המנהג לבדך לקרות ההלל ועיין במ"ב שם : (ו) בין צבור בין יחיד. ר"ל ולא הוי כמו ר"ח וזה"מ פסח דלכמה פוסקים אין מברכין אז על ההלל אפילו לצבור ובפרט ליחיד (עיין לעיל בסיומן תפ"ח ס"ב ובסיומן ת"ז ס"ד) דשם ההלל הוא רק מנהג של כל ישראל אבל בזה דמדויק הוא מברכין לכ"ע בין לצבור בין ליחיד : (ז) ואין מפסיקין בו וכו'. כתב הח"א כלל קמ"ז שאם הביאו לו לולב באמצע הלל מותר לו להפסיק בין הפרקים דהיינו בין מומור למומור לבדך : (ח) אלא בדרך שאמרו בק"ש וכו'. הכל מובחר לעיל בסיומן תפ"ח לענין הלל בשני ימים הראשונים של פסח דגומרין בו ההלל ולא כפלו הכא (ז) אלא לאשמועינן דסוכות שזין בזה לדינא כל שמונת הימים ולדין בחול"ג גס שמתח תורה בכלל זה דגם בו גומרין ההלל דהוא ספק שמיני : (ט) באמצע שואל וכו'. ביאור כל הדברים האלו עד סוף הסיומן מובחר בסיומן תפ"ח במ"ב שם :

למנהגינו (יד) וי"א דגם בזה כיון שמכין עצמו בקידוש זה לאכילה יברך אותה קודם שיטעום מן הכוס. ודעבד כמר עבד ודעבד כמר עבד. והנה זה הוא כמנהג דיו א"ח"כ לסעודה אבל אם אינו רוצה עתה לסעוד סעודתו רק מברך על הכוס ואוכל אחריו פת כיסנין כדי שיהיה קידוש זה במקום סעודה מולדד בשע"ת דבזה לכ"ע יברך ברכת סוכה קודם שיטעום מן הכוס ע"ש :

(א) שחרית וכו'. בטור איתא דמשכימין והוא משום דזרזין מקדימין למזלזל לקיים מצות לולב [ב"ה] : (ב) התפלה. א"א אל נא (ה) ביום א' דסוכות (כי אומר במקומו אז היתה חגיגת סוכה שהוא ג"כ שיר ושבה כמו אל נא). במקום שמהפכין הסדר כשהל בשבת יום ראשון (ב) אז ראוי לומר אל נא ביום א' ולא ביום ב' והעולם לא נהגו כן לפי שלא ידעו טעמו של דבר : (ג) על נשילת לולב ושהחיינו. ואח"כ (ג) יעננו וכ"מ סיומן תרל"א ס"ה. והנה שהחיינו זה הוא של קיום המזלזל וע"כ אף דאחמול בלילה בירך שהחיינו שם היה על מצות סוכה ועל יו"ט וזה הוא על מצות לולב ואם נטל הלולב ביום א' ולא בירך שהחיינו (ד) יכול לבדך כל ז' אימת שיזכור (ה) ובשעת נטילה דוקא ואם בירך ביום א' (ו) שזכ

כתב

שער הציון

(ד) לבוש ושכנה"ג : (ה) מ"א : (ב) הרי"ש ועיין פמ"ג : (ג) מ"א וש"א : (ד) פוסקים : (ה) אחרונים : (ו) דאע"פ שיום ראשון היה חול הו"ל כמו שבידך בשעת עשייה דלא [מ"א וש"א] וקא"ת פלא על המ"א הא כן מפורש לקמן בס' תרס"ב ס"ב ולמה כתבו פס : (ז) היינו משום דה"ל כמה דיונים הלוקין לענין הפסקה בין חוה"מ של פסח דדיט לענין זה כד"ה כמבואר לעיל בסיומן ת"ז ובין חוה"מ סוכות דחמיר טפי אכן מה דחור ת"ב בענינינו דהוא לקולא אינו יודע דבדאי לא חמיר חוה"מ סוכות משני ימים הראשונים של פסח דמטאר בסיומן תפ"ח להקל וז"ע :

הלכות לולב

ק"א 221 באר הנולה

תרומה דיני לולב. ובו ט' סעיפים :

א משנה סוכה כ"ט
וכת"ק ב טס
במשנה ג לשון
הרמב"ם סדר י"ז

א לולב (ה) (א) *שנפרדו עליו זה מעל זה (ב) ולא נדלדלו בעלי החירות כשר אפי' לא אנדו *
הגה ומו"מ מזה מן המוכרח בלולב שאין עליו (ג) פרוות (ז) לגמרי (המגיד ור"ן פרק לולב הגזול) :
ב (ג) *בפרצו עליו והוא שירדלו משרדו של לולב בעלי החירות (ד) (דהיינו שאין עולים עם
השדרה אלא תלוין למטה (המגיד פ"ח) פסול. הגה וכו' *אם נפרצו (ה) ונעקרו למטה מן השדרה
(ו) דפסול אפי' אגדן (קור ור"ן פ' לולב הגזול) וכן אם (ז) נתקשו העלין כעך ואין יכולין לחברן אל השדרה
פסול (קור ור"ן) וכו' (ח) ברוב עלין אכל אם מיעוט עליו נעשו כך ושאר עלין נשאר (ט) * ועדיין
הלולב (י) נשאר מוכסה בעלין כשר (ר"ן פ' לולב הגזול) : ג *בריות עליון של לולב כך היא כשהם

שערי תשובה

באר היטב

(א) שנפרדו. היינו כמו ענפי השבט שעומדין פרוות ויכולין
לאגדן : (ב) לגמרי. ואם קצת נוטין לאגדן אפילו מזה מן
המוכרח ליכא ט"ז ע"ש : (ג) נפרצו. ואם השדרה בעצמה נשברה
ותלויה למטה ג"ל דכשר דדוקא ברוב עלין פסול דדמי לבהמה
שנשברה רוב לעותיה טריפה ונשברה השדרה כשרה ומו"מ יא לאוגדו שם שלא יפול למטה מ"א : (ד) עליון. ורוב כל עלה ועלה ב"י :

ביאור הלכה

משנה ברורה

* ועדיין הלולב נשאר מוכסה בעלין. עיין בנאוור הגר"א שכתב ר"ל
שיעור הלולב ועיין רשכ"א ור"ן שכתבו וכן בהדס בעינין שיהא
כל שיעורו עבות ואם נשרו מקצת העלין פסול שאין שמו עליו שאין נקרא
עבות וכן הדין בלולב שאין שמו עליו ונקרא אופתא כמ"ש בנמאר כ"ל וכתבו
ה' מינים חוביין בפסוק אחד למדין זה מזה וע"כ כל הארבעה מינים לריכס להיות נאים ומהודרים וע"ד שיתבאר לקמן. כפות תמרים
הן ענפי האילן שגדלין בו תמרים כשלימיהן קודם שיתקשו העלין שלהן ויתרחקו לכאן ולכאן רחוק מן השדרה אלא כשהיה כמו שרביע והוא
הנקרא לולב וענף עץ עבות הוא ההדס שעליו חופין את עליו ופרטיו יתבאר בסיומן תרמ"ו וערכי נהל יתבאר בסיומן תרמ"ו :

(א) שנפרדו. היינו (א) כמו ענפי השבט שעומדין פרוות ויכולין לאגדן : (ב) ולא נדלדלו כעלי החירות. דעבד החירות שנפרדו העלין
ונתרחקו הרבה (ג) ובמקום חבור נתקשו כעך ואין יכולין לאגדן : (ד) פרוות. הט"ז העלה שמה שהחמיר הרב המגיד
למזה מן המוכרח הוא דוקא היכי שכל עליו תלויות למטה רק שעלין עם הלולב [ונפרצו] עליו פסול הוא כגון שנתלשו עליו
לגמרי מן הלולב או שתלויות למטה וגם אין עלין עם הלולב (א) או שדלדלו ממקום חוביין בשדרה ועדיין מעורין במקצת] אבל
כל שאין עליו תלויות אלא שקצת נוטה לאגדן אפילו מזה מן המוכרח אין כן אומנם כמאמר מרדכי וכן בבכורי יעקב
(ד) *נפקקין על דברי הט"ז ודעתם כסתומת הרמ"א לדמותה מן המוכרח יא לזהר שלא ליטול לכתחלה לולב אלא"כ שובכו עליו זה
על זה ולא לאגדן : (ד) דהיינו וכו'. ר"ל דגם זה (ה) הוא בכלל נדלדלו מאורך השדרה אף שעדיין לא נעקרו מחבורן וכו' *אם
נעקרו ממקום חבורן בשדרה ועדיין מעורין במקצת אף שאין תלויות למטה. ואם השדרה בעצמה נשברה ותלויה למטה [והיינו
שנוערה במקצת] ג"ל דכשר דדוקא ברוב עלין פסול דדמי לבהמה שנשברו רוב לעותיה טריפה ונשברה השדרה כשרה אכן יא לאוגדו
שם שלא יפול למטה כ"כ אחרונים חולקים ע"ז דשאי תתם דחוט השדרה קיים וכו' תלוי הכשרו שם [דאם
נפסק החוט אף שהשדרה קיים טריפה כמבואר שם] משא"כ בעניינינו ובספר בנדי יע כתב דאין כוונת הרמ"א נשברה ממש (ז) דא"כ לא
עדיף מנקטם ראשו דפסול אלא שר"ל מתמוטט למטה וא"כ ספיר מדמה לנשברה השדרה ולא נפסק החוט וכו' : (ח) ונעקרו למטה
וכו'. ר"ל למטה (ח) במקום חבור העלין לשדרה נעקרו שם מן השדרה ואינם מחוברים אלא ע"י אגודה : (י) דפסול אפילו אגדן.
וה"ה במה שכתב הג"ה למעלה שפסולין כשהן תלויות למטה שם ג"כ פסול (ט) אפילו אגדן וכו' *הגר"ז : (ז) נתקשו העלין כעך. כעך
ואם התחיל להתקשות ועדיין לא נעשה כעך זה נקרא בנמאר דומה לפרות וכשר אפילו לא אגדו אכן טעם האילן שבעה העלין
התחילו להתקשות (י) נעשו עליהן מפורדות וכבר נתבאר לעיל דמזה מן המוכרח שלא יהיו מפורדות : (ח) ברוב עלין. ורוב כל
עלה ועלה ורובו ככולו (יא) והיו כאלו היו הלולב בלא עלין. ודוקא אם הוא (יב) בחור שיעור הלולב שהוא ד' עשרים בדלקמן
בסיומן תר"י אכן אם נשברו רוב העלין של לולב היותר מכשיעור ונשאר רוב שיעור של לולב שלם (יג) יא להסתפק אם חלוקין בתר
רוב הלולב ופסול או בתר רוב השיעור וכשר : (ט) ועדיין הלולב וכו'. דכלא"ה אפילו במיעוטן של העלין שנשאר פסול : (י) נשאר
מוכסה

שער הציזין

(א) מ"א : (ב) עיין בעור : (ג) פמ"ג ובכורי יעקב : (ד) וכן בהגר שום אחר שהתקן דברי הט"ז שאין פוטע לאגדן כתב וז"ל אבל לשון הט"ז מוכח
דאפילו העלים עולים עם הלולב למעלה אלא שפירסם מהשדרה היכה משום מזה מן המוכרח וגם מה שכתב הט"ז שלא הקפיד [המ"מ] אלא אם תלויות
יגיעו ויפלו למטה לא ידעתי פירוש דלמאם שם תרתי דסתרי וגם כמאמר תמה עליו בכל זה ע"ש : (ה) פמ"ג : (ו) מור וקציעה וזית מאיר וא"ר
ג"כ נשאר ב"ע עליו והוא בפמ"ג : (ז) וי"ל קצת דכות המ"א שנשברה רוב השדרה ועדיין מעוטו קיים ואולי סבר בהגרי יאע דנפקס רחלו אף
באופן זה פסול : (ח) לבושי שרד : (ט) כן מוכח מלשון הרמ"מ שהובא כמ"ו שכתב דוקא כשעלין חלוקין : (י) טור : (יא) ח"א בשם הרשב"א וא"כ
היו פסול בגופו ופסול כל ז' כ"כ שם בשמו. אכן לפי מה שפירש"י בנתיבות דעפר עליו הוא מטעם שאינו הדר וא"כ לדעת הרמב"ם וסייעתי יחיה כשר
בשאר הימים וכן בא"ר בשם הסג"ל כתב ג"כ דנפרצו עליו לולב כשר בשאר הימים : (יב) בכורי יעקב ופמ"ג : (יג) בכורי יעקב וע"ש שמתבאר אם רוב
השיעור הוא למעלה נראה דכשר דאם אם ירצה יתחור אותו היותר שלמטה ויעמידנו על שיעורו ואז רובו שלם וכשר וכמו בלומת הגידין ביו"ד סי' נ"ו
אבל אם רוב השיעור הוא למטה נשברו ג"ע וע"ש עוד מש"כ בזה :

ד כלישנא בתרא
ממיה דריב"ל שם
ל"ב מיימר דרבה
שם ו משנה שם
כ"ט ואקושתא
דאביי שם ל"ב
ו שם במשנה טור
ד"ב ה"א שם
בשם ראב"ד

גדלים גדלים ב' ב' ודבוקים מנגב וגב של ב' עליון הוא הנקרא תיומת יתחלקה תיומת
(יא) (וברוב העליון) (טור וכו') (יב) פסולה יהיו עליו אחת אחת מתחלת ברייתו ולא היה תיומת
או שכל עליו בפוליס מצדו האחר (יג) וצד השני ערום בלא עליו פסול. הגם וי"מ לומר דאם
נחלק (יד) העליון העליון (טו) האמלטי שכל השדרה (טז) עד השדרה מיקרי נחלקה תיומת (יז) ופסול
וסכי כוסגין (יח) מיהו (יח) לכתחילה מזהו מן המוצהר נוסגין ליסול לולב שלא נחלק העליון
העליון כלל (יט) כי יש מחמירין אפילו נחלק (ס) קלף ואם אותו העליון אינו כפול מתחלת ברייתו פסול
(כ"ב): ד ילא היה עליו זה על גב זה בדרך כל הלולבין אלא זה תחת זה אם ראש זה מגיע
לעיקר שלמעלה ממנו עד שנמצא כל שדרו של לולב מכוסה בעליון כשר (כ) ואם אין ראשו של
זה מגיע לצד עיקרו של זה או שאין לו הרבה עליון זה על זה אלא מכל צד יוצא אחד למטה
סמוך לעיקרו ועולה על ראשו פסול: ה (כא) לולב שיבשו (כב) הרוב עליו (כג) (או שדרתו)
(טור) פסול ושיעור היבשות (כד) משיבילה מראה יבשות וירקות שבו וירבנו פניו. הגם וי"א דלא מקרי
יבש אלא כשנפתך (ו) (כה) בלפורן יבשותו (טור) בשם התוספות) וכן נוסגין במדינות אלו שאין

שערי תשובה

מיו פסול כדפסלי' בזהמה אם נמך המוח כ"ב ש"א לעמוד שאפי' עור
המוח והשדרה קיימים עריפה כו'. ופשיטא דלא הוי הדך דגרע מיבשה
שדרתו והשדרה כל עומה בזה מן היובש ע"פ הכוב ולכן יש לפסול אף

בשאר הימים אם לא בשעת הדחק שוטגין הפסולים ותקנתא שכתב הג"א לאוגדו שלא יפול למטה אינו דאי לטריפס מדמית ליה יש לדמות גם לענין
זה לית עליו תקנתא ע"פ. ונעני"ד דלא הוה קיים רק שנקפץ למטה שכתב הפסול ומדמי לנמך המוח אין זה מוכרח דהתם מחמת קלקול המוח
שכתבו דייקני ליה בסופו ליפסק ואין לדמות להם כ"א באתרוג שנימוח דמכשי' בש"ס ואף בזה דעת הרי"ף ועוד פוסקים דנקי' האביעא לקולא
מ"א"כ בלולב אפי' דבשכר יש להחמיר מטעמים הנ"ל אבל בנקפץ לבד שהוא מחמת רכות הבד של השדרה יש לאוגדו שמה וכשר אם לא שנקי' יש
למלא אחר כשר שראוי להיות מן הסהדרים לעשות מזה מן העובד. ועיין בא"ר. שכתב ג"כ על דין המג"א דל"ש דהתם החוט קיים ע"פ:
(ה) קלף. עי' בא"ר שכתב דעת הב"ח בכלם בשני עולם כפולים ונחלק אי מהם ברובו פסול והא"ר כתב ע"ז דה"ס נחלק מקלות
דהיינו עד טפח ממ"ש הט"ו ועי' בפירוש דברי התוס' כך בשני עולם ע"פ ועי' לקמן סק"ט: (בגה"ס) ואם אותו העליון אינו כפול כו'. וכתב מח"ב
בשם זרע אמת שנה א' היו הכרה לולבים שהתיומת שלהם מתחלת ברייתו לא היה אלא עלה א' וגמניו עליהם ופסולוה ונראה להכריע בשאר הימים
ואין לפסול אלא ב' ימים הראשונים ובשעת הדחק יש להכריע אף ביום הראשון ע"פ: (ו) בלפורן. עי' בה"ש ועיין בספרי שו"ת בית אפרים סי'
ס"א שבארתי בזה שיעור הפוסקים וכתבתי לתמוה על המ"ב שהביא המג"א סי' תרמ"ז וכתבתי דנפקר בלפורן לחוד פסול לביטת התוס' והראב"ד
שהביא הרא"ש ג"כ דבתר מראה אולי' ואף שאינו נפקר בלפורן פסול כו' כלה מראה יבשות שבו ע"פ ועי' בשני"ד ח"ב סי' כ"ח שהיה נגזר גמור אותו
שזכרים הלולים שיש להם ע"פ עלה ירוק שהוא נראה כחדש שהוא הידור מזה ואין בו משום בל תוסף בלביט ע"פ והביאו בה"ש לקמן סי' תרנ"א

משנה ברורה

מכוסה בעליון. עיין בבאור הלכה: (יא) ברוב העליון. ורוב
(יד) כל עלה ועלה: (יב) פסולה. דהוי (טו) כאלו יפולו לגמרי.
והנה לדעת זו הראשונה אין שום ג"מ בין שאר העליון לעלה
האמצעית ואם נחלקה אפילו כולה כשירה: (יג) וצד השני ערום
בלא עליון פסול. עיין בחי' הריטב"א דבזה ודאי פסול כל שבעה
ימים אבל באחת אחת מתחלת ברייתו מסתפק שם עיי"ש:
(יד) העלה העליון. שדרתה להיות כפול בשאר עליו הלולב:
(טו) האמצעי. ואם כלה השדרה בשני עליון יש על שניהם שם
תיומת (טז) ואם נחלקה אחת מהם פסול: (טז) עד השדרה. עיין
בבאור הגר"א שהסכים לדלינא יש להחמיר ברובו דכלל פסול
רובו כולו ועל מקצתו אין להחמיר כלל: (יז) ופסול. היינו ביום
הראשון (יח) אבל בשאר הימים כשר: (יח) לכתחילה מזהו מן המוצהר וכו'. היינו אם יש לו לולב אחר (יח) אבל אפי' לברך על
לולב של חבירו משום זה: (יט) כי יש מחמירין וכו'. ועומם (יט) דע"י הנענושים רגיל להיות בסופו שדוק כולו ועיין בט"ו
לדעתו אין להחמיר בזה רק אם נחלק (כ) כשיעור טפח ובח"א כתב לדעתו זו יש להחמיר אפילו במשנה ועיין במה שכתבנו
בסקט"ו בשם הגר"א וע"כ אם יש לו לולב אחר יותר טוב לברך עליו משום מהיות טוב וגו' אבל מדינא אין לחוש לזה כלל כ"ו שלא
נהק רובו ועיין לקמיה ב' סק"ד וזה מזה עד שגראה כשנים פסול: (כ) ואם אין וכו' פסול. העטם בכל
זה (כא) שאינו הדר: (כא) לולב שיבשו וכו'. שאין (כב) זה הדר: (כב) רוב עליו. ואם יבש (כג) העלה העליונה התיומה
פסול הראב"ד: (כג) או שדרתו. מיהו הרכ ב"י כתב דאין מליי שיהא שדרתו יבש והעליון לחים (כד) וליכא לספקי בזה: (כד) משכלה
מראה ירקות שבו. שזהו סימן שכלה להתלוחות שבו: (כד) בלפורן. ורוב הפוסקים (כה) לא הסכימו לפירוש זה אלא שרמ"א כתב דעה

11

ביאור הלכה

ואין ללמוד באלו מערכה עכ"ל ומשמע מדברי הגר"א בפשיטות דעמינו
בשאר השדרה מוגלה דומה לזה ולפי' למאי דפקינן לקמן בסיון
תמ"ו ס"ה לגבי הדם דרק אורך רוב ההדס בעינן פטות לעובא ולא
כולו ומשום דילפינן מערכה דפירוש הגר"א שם א"כ בעינינו ג"כ לעיובא
הוא דוקא רוב אורך שיעור השדרה בעינן לעיובא שיהא מכוסה ולא כולו
וגם דעת הרי"ף שכתב לענין הדם פסול כשנשרו מקלת עליו הוא רק דעת
ה"ס מי שאומר שהביא ב"ה מהכתב לה באשא מלרעה אבל דעת הרא"ה
שם אינו כן עיי"ש אלא שפיים שם שאינו ראוי להקל בכך ואלמא דמספקא
ליה בזה וברשב"א דף ל"ב ע"ב כד"ה ת"ד נשרו רוב עליו שם מביא ג"כ
שיטת הרא"ה וכתב ע"ז דכן עיקר ומומילא אפשר דאין להחמיר ג"כ
בעינינו ומש"כ הגר"א ועדיין הלולב נאחר מכוסה בעליון ר"ל רוב השדרה
אח"כ מאלתי בשו"ע הגר"א שכתב ג"כ דמיא לרוב השדרה בעינן ואפשר

שער הציון

(יד) לבוש וס"פ. ובאמת האין ש' מ"א סק"ג גם ע"ז שייך דבשניהם כתב הב"י דבר זה ש: (טו) גמרא: (ט"ו) וא"ר וע"ש ב"ח שכתב דאפילו
ברובה פסול וכתב הא"ר דלדעת המחמירין במקל' כשנחלקה התיומת ה"ה בזה כשנחלקה אפילו אחת במקל' (יח) מ"א בשם רי"ז: (יח) אחרונים:
(יט) אחרונים: (כ) דה"ל תי' לא כפולתא דחולין וי"א שם פסק הרמב"ם כמ"ד טפח: (כא) לבוש: (כב) גמרא: (כג) פמ"ג: (כד) מ"א: (כד) אחרונים:
ל"מ מזה כגוי שתייב מהשדרה מעט עד שנחמר השיעור המנואר בקימן תר"ג והעלים לחים פסול פמ"ג: (כה) ע"ז וא"א:

מ"א

לזבין מלויין (הגהות מיימוני פרק ז'): ד' נקטם ראשו דהיינו שנקטמו (כו) * ירוב העלין העליונים
(כו) * פסול. (הגה) ואם נקטם (כט) העלה העליון האמלעי שעל השדרה פסול (המגיד ור"ן פ'
לזבין הגולה) (ל) ודוקא (ז) דלויא אחר * אבל ליכא אחר מזכרים עליו (מרדכי פ"ג ומהרש"ם) (ז) * נסדק (לא) * ואם נתרחקו שני סדקיו זה מזה עד שנראו כשנים פסול. (הגה) (לב) ואפי' לא
נחלקה (ח) התיומה העליונה צענין שיפסל הלולב מכה נחלקה התיומה: ה' ישיש לו כמין קוצים
בשדרתו או שנצמת ונכוין (לג) או שהוא עקום (לד) ילפניו (לה) שהרי שדרו כגב בעל חסומת

שערי תשובה

וע' באר"ם סי' תרנ"א ס"ק ג' שכתב שלדעת הגדה שלא יצורק גמי סביב
הסדס משום ב"ת ל"ל למחות למה שיש מוהגים לנבוע לזבן הלולב כמין שקרין
פיט"ר זי"ל ואפשר דס"ל דל"ן בו ממשות לתול עליו ב"ת ודוקא, וגם
כפי' תקל"ג אמרי' דעבדי לחותות לא בטל ועיין בתוס' דספ"ה דף ל"א ד"ה

כשני עסי' תרמ"ט עכ"ל: (ח) התיומה. רק העלין שאלל התיומה

ביאור הלכה

דעטם הגר"א משום דפעמיניו כתב סתם שדרו של לולב מסיבה בעלין
משמע דבעינן שיהא כולו מכוסה וז"ע בכל זה: * רוב העלין העליונים.
הגה הב"ח והט"ז והגר"א פירשו ובעינן זה משמע מכות דהיינו רוב
מחסר העלים העליונים הגבוהים מן השדרה והוא נקרא ראש הלולב ומוכת
כט"ז והגר"א דלדעת זו אין יתרון לעלים האמלעיים צענין הוא והגר"א
בשם הרה"מ פליג עליו [וביטור הקטימה לא חזר מוכר בשו"ע ובלבוש משמע
דשעורן בכל שהוא ודבריו מוכיחין מדברי הרה"מ שכתב וז"ל דנקטם ראשו
מיידי בנקטם ראש רוב העלין וראשו של כל עלה ועלה הוא מדברי
ה"ה דלדעת ל"ן טעמא על כל שהוא בנקטם עלה האמלעי דהוא דומה
לתיומה של אחריו דשם פוסל בכל שהוא משמע דבשאר עלים לדעת ראשונה
דלא שייך האי טעמא אינו פוסל בכל שהוא וגם במאמר מרדכי מפקק
ענין ע"פ] והנהיר שלום והמאמר מרדכי מפרשים דמה שכתב בשו"ע העלים
העליונים היינו השני עלים העליונים האמלעיים שכלה בהם הלולב ומה שכתב
בנקטמו רוב היינו דלא בעינן שנקטמו לגמרי כדעת בעל העיטור המוכח
בטור אלא די בקיטמו ברובן אבל גם המחבר מורה דלא למעלה הם בשם
שכלה בהם הלולב העלה האמלעי שבו הוא העיקר ואם נקטם ראשו פסולה
וזמנו שכתב בב"י וזוהי מיידי הרמ"א ולא פליגי כלל. [והנהי' הפמ"ג ראה
לפרט עוד דהאי רוב העלין היינו הם למעלה כלה הלולב בשלש עליון אם
נקטם הרוב מהן דהיינו שנים פסול ומה שכתב הרמ"א אם נקטם העלה
העליון האמלעי היינו אם כלה הלולב בלחת וגם המחבר מורה לזה ע"פ
אמנם המעיין בד"מ יראה שגמלי' הר"ן והרש"ם עלה ענין האמלעי
היינו ב"ש ג' עלים שכלה הלולב בהם העלה האמלעי שבו הוא העיקר ואם
נקטם פסול וזה הדיון מעתה ככאן ג"כ בשם הרה"מ והר"ן וא"כ מוכח
להדיא אף לרד"ם דהרש"מ והר"ן פליגי אדעה ראשונה דלדעת ראשונה דוקא
אם נקטמו שנים מהן ולדידהו אפילו באמלעי לחוד: * פסול. דע דדוקא
לענין לולב הסכימו לדעת דנקטם ראשו הוא אפילו מן העלין לבד אבל לענין
הדם וערבה לא מקרי נקטם ראשו עד שיהיה נקטם מעטו שלהם [כ"כ
הפוסקים] וביטור הקטימה לא מלאהי מפורש והסתברא דשעורו בכל שהוא
וכמו שכתב הר"ן לענין נקטם ראש הלולב: * אבל אי ליכא אחר מזכרין
עליו. הנה המ"א כתב עליו דלא דק דהמרדכי קאי רק אהדס ודלוקטמן כסנין
תרמ"ו ס"י אבל לא בלולב אלא כמה אחרונים יישובו דברי הרמ"א [ס"י]
ובגדי יטע ומה"מ וז"ל] דסמך בלילא אחר על כמה פוסקים המעלין
המחבר וגם אם נסבור דלעלה אמלעי קאי הא י"ש דעת הראב"ד
עד השדרה ומלורף לזה הפוסקים דמקלין בפסולין במקום הדחק ואף
בסדק אם נתרחקו וכו'. דע דלדעת המחבר בס"ג בענין
נחלקה

באר היטב

לגמרי אם אפשר לו. ט"ז: (ז) דלויא. כתב המ"א דהרמ"א ובעל
המהנהגים לא עיינו ופה דהמרדכי כ"כ אהדס דוקא אבל בלולב פסול
לכ"ע וכן עיקר ואיתא בירושלמי נקטם אין זה הדר וא"כ פסול כל
שבעה וכו' כ"ר"ן כל הפסולים פסולים כל שבעה מפני שאין הדר
הזן מנסדק ונחלקה התיומה דפסולין משום לקחה תמה כשרים

משנה ברורה

זו כדי ליישב מהגהם שנהגו כך במקומותיו לסמוך ע"ז לפי שאין
לזבין מלויין ע"כ אין להקל בזה (כו) כ"ז שיש צעיר לה:
(כו) רוב העלין העליונים. ועליונים נקרא אותן שגבוהין מן
השדרה ולמעלה ושיעור הקיעוס לא מוכר בהשו"ע אם דוקא
שנקטם הרוב של כל עלה או אפילו במקצתה ועיין בלבוש
שמחמיר דאפילו במקצתן ויש מחמירים שמפקקין בזה והנה
המחבר לא זכר לחלק בין עלה אמלעי ליתר העלין ועיין בה"ח:
(כו) פסול. דל"ן (כו) זה הדר: (כח) ואם נקטם וכו'. דעת הט"ז
והגר"א דהרמ"א הוסיף בזה להחמיר כדעת הרה"מ והר"ן דהעלה
העליון האמלעי שעל השדרה [היינו כשיש ג' עלים שכלה בהם השדרה
העלה האמלעי לבדה נקרא ראש הלולב] אם נקטמה פסול ועיין
בביאור הגר"א דמשמע מניה שמואלד להורות כן להלכה כהרמ"א
(כח) ואפילו נקטמה העלה הזאת בכל שהוא פסול: (כט) העלה
העליון האמלעי וכו'. ואם כלה הלולב בשני תיומות ונקטמה רק
אחת מהן אפשר דיש להקל וכן מוגד בספר בכורי יעקב ע"פ:
(ל) ודוקא דלויא אחר וכו'. עיין באר"ם דכונת הרמ"א להקל
בנקטם עלה העליונה משום דכיהי פוסקים מקלין בעיקר הדיון ויש
לסמוך עליהו בדלויא אחר אבל לא בנקטמו רוב עליון (כט) ואפילו
שכלה אמלעי י"ש אומרים דל"ן להקל לבדכיו עליהו כ"כ בנקטם
רק במקצתה אבל לא בנקטם רובה. (ל) אפילו בשעת הדחק ועיין
בבה"ל: (לא) אם נתרחקו וכו'. היינו (לא) אפילו לא היו כן
בתולדה רק א"כ: (לב) ואפילו לא נחלקה התיומה. פ"י שלא נסדק
העלה האמלעי (לג) עד השדרה (לג) ואפילו נסדק רק מקצתן
שנחתמה נחלקה התיומה דעת הרה"מ אחרונים שאין לפסלו וי"מ כיון
שנתרחק הסדק עד שנראה כשנים פסול (לד) ויש לומר הרה"מ
בזה: (לג) או שהוא עקום. כמנ"ל [גמרא]: (לד) לפניו. דהיינו
(לה) הגד כשנגד השדרה ונעשה שדרתו כגב חטוטרת: (לה) שהרי
שדרו. נקרא בשם זה יען שהוא כשדרו של בהמה שהחוליות

שער הציין

(כו) ח"א ופשיט: (כו) רש"י וז"ל: (כח) הגר"א בשם הרי"מ והר"ן דמשמע מיימיהו דיש לחוש להחמיר בזה ועיין באחרונים [המאמר] ונהיר שלום
והגר"א וח"א] דלא כירידה לזה פסול זה ולכן במקום הדחק מקלין בזה: (כט) הגר"א וכן משמע מה"א וכן אמר מרדכי משמע דאפילו בנקטמה העלה זו
לגמרי אפשר דיש להקל בדלויא אחר: (ל) א"כ במקום שגוהיין לכך על כל הפסולין גמורין בשעת הדחק כמו שיתבאר בס' תרמ"ו [הגר"א] ולא
השתקף דברי הט"ז בענין י"ש שכתב שהיו עליו כמה אחרונים: (לא) עור וכן משמע מרי"ף ור"א] דכתבו כדלויא אחרים אם הם כשימנע פסול: (לב) ט"ז
והיינו לדעת הרב בס"ג בהג"ם: (לג) הגר"א וז"ל לדעת הפוסקים דכדי שם ברובו והמ"א תירץ עד חופן אחר התיומה לא נחלקה כלל רק העלין
שאלל התיומה העליונה נחלקו עד שנראו כשנים פסול וז"ל מ"מ לדיא נראה דגם הוא מורה לדברי הט"ז והגר"א דכן פירש הר"ן וכו' וכו' צביע'ם.
ודע דלדברי המ"א י"ש לומר מאוד בשם שרונה לבדוק העלה האמלעי אם נחלקה ואחריה בידו לראותה היטב שלא נחלק העלין העליונים שאלל ע"י:
(לד) פמ"ג: (לה) רש"י וז"ל:

באר היטב

שער' תשובה

הואל עכ"ל. ואמנם השבוי דעתו כמ"ס המג"י כלל ע"ד דחיותו לאו מלתא ואפי' תח"ל מלתא כיון שלא נקרא ע"ס הגב"ע כ"ה לובל ידוע כדכר הדברים וכן חשב ב"ה דכל נזכרתו כ"ו ועיין ע"ס ל"ג לעיני דרשות תפילין ומכאן נאמרה כמותר חתיוה לנפש ביהושע ע"ס וכן נלעזר"ד לחין חלום כלל ממונים תק"ג לעין קר שלעז"ר שהמוכר לובלים אין רשאי לעשות בן כדליתא במ"מ רכ"ה ומוכ"ס במקום שם בנאמל לקנות לובנים ידועים וממם דליתא לאמנטי ע"י מלכד חר חדש ממז"ש שהאף קונס וישעף את הקונס בזה ויש לקנסו שלא לקנות ממנו רק שכל מי שיש לו לובל לבן מותר ללבוש לעומד או ליתנו ללבוש ואם ידוע בזה המוכר כ"ו לו לובנים לבנים יצטעק מותר ע"ס בממ"ס ס"ק ט"ז לעיני דרשות בזה ביהושע ע"ס: (כבא"ה) חלל את

ביאור הלכה

נתקנה התיומת לדוקא כבוב עליו יתיה קאי הדיו זה על רוב העליו וקמל
דלף דסם מבוחר בפקוסים דוקא אל התהוקה הים ברוב של עיה אל נקמתה
דוקא אל לא ניכר התהוקה סמיו סמוכין זה וזה משא"ל אם נתחננה
הסדקין עד שגראו בשנים פסול וכן מבוחר בלבוס ובלבושי שרד והדמ"ח
יזיר על העלה האלמתי קאי שיעוטו שהעיקר שם דעת ה"ח האמל לדעת
המבחר בפי' אף אל נהא העלה האלמתי בכוולו חר ברובו עד דעבדו
היענק אפטר דכשר דליו לו שום יתרון כלל משאר עליו וכן משמע בלבושי
שרד האמל ומדברי הר"ן סוף ה"ח אמר רב הונא שמעט קאי שום להמחיר
בזה וכו' וז"ל עוד דלמ חספס ח"ה לדברי הט"ו שכתב דלמית הר"ן
שהמחיר בנהא העלה האלמתי במיעוטו היינו דוקא בשניה עכ"פ טפח
והביא עליו הר"ן כתב בדיאל סוף ה"ח וקטס רלשו וכו' וכן שם שאמרו
בריייתא בגמרא לולל הפסוק מדוק ע"ה ואמרו וזממט דספתיין
הבוא לפי עששו רלשו של לולל כחוטמו של אתרוז דאמרינן בגמרא דאפילו
כל הבוא פסול בן עז"ל ע"ד לולל ע"ה עיין ה"חל' בטי"ו ס"ו ובלח"ה אפילו
אל האמר דה"חל' ס"ה דברי הט"ו שם דלמח דספתיין דכתב על שבוט שמעט
דלחלוהו קאי מ"מ אין לתפוס עליו דלמ דמסקין בגמרא על האי ברייתא
מדוק דאפילו בלעדי הכימקן דהיינו כמי רלשו וזבדלי כסנרלשו
רלשו אפילו אם נסדק רב מעט מן השעט אל נתחננה הסדקין עד שגראו
בשנים אל לדברי הט"ו פסול וכו' בלבושו שרד וכו' יתיה מייירי הר"ן
והט"ו מייירי הויא הסדקין סמוכין לו לזה. ותדע דהריטב"א בחידושו
לבוט מנעם שם כדברי הר"ן [ותבדלי וכו'] וכן נוגע ביה ויבנמט קוממו
כחוטמו של אתרוז סלל הפסולין פוסלין בו בנשנה וכו' הרי דכתב בדיאל
בס"ו שכתב דלמ סלל הר"ן פסול דמוציא לתרוז חלל בנקטקן רלשו
למיוון אתרוז. משמע דלחלוהו כל בוגיו וזה אינו בלחלל פ"ד מן הר"ן
האמר דכדרינו דה"ח קאי רק אהיני דעבדו הכימקן וכו' שמסקין הגמרא
וכמו שכתב הריטב"א. סוף דבר בין דלברי הט"ו ס"ו ובינ דכדרינו

(לו) לָבוֹשׁ : (לז) רָשָׁה : (לח) לָבוֹשׁ וְהָאֵל : (לט) רִיעַבָּא : (מ) וְכֵן מִשְׁמַע פְּסָמִיּוֹת הַשָּׁמַיִם : (מא) שַׁעֲרֵת : (מב) טִי' וְשָׁחַ : (מג) הוּא הָרִמָּן הַמְּבוּרָה בְּבִי' וְעִינֵי הַהֲגֵרִים שֶׁהֵבִיל מֵהַדֶּבֶר (וְהוּא חִדְוֵי רִיעַבָּא וְיֵשׁ בְּמִכְנִסֵּי אוֹתוֹ בָּשָׂם רַשָּׁא) שָׂם הוּא סוּבֵר כֵּן וּמִשְׁמַע לְכַלּוּרָה שֶׁם שָׂרָק בְּעֵלֶּה הָאֱלֹמִשִּׁי דַּעְתוֹ כֵּן : (מד) דָּמָה :

הרכות לולב תרמו

תרמו דיני הדם. ובו י"א סעיפים:

קיג 225 באר הגולה

א עיין לקמן ס"א
ובמה שזינת
שם ב כרייתא שם
ל"ב ג משנה שם
ל"ב ופארוזותא
דבר ל"ג ד שם
במשנה ה שם
בגמרא ו כרייתא
שם ל"ב ובדמפרה
כב יהודה

א * הדם (א) *שנקטם ראשו (ב) כשר (ג) ינשרו רוב עליו אם נשתיריו ג' עליו (ד) בקן אחד כשר: ב (ה) יהיו ענביו מרובות מעליו (ו) אם (ז) ירוקות כשר ואם אדומות או שחורות פסול (ז) ואם מיעטין כשר ואין ממעטין אותם (ח) ביו"ט לפי שהוא כמתקן * העבר וליקטן (ח) או (ו) שריקטן א' א' לאכילה ב' כשר (ו) (ו) (ו) כשר (ז) בכל ענין (כ"ב) שם (ח): ג ענף עץ עבות האמור בתורה הוא ההדם שעליו חופין את עצי לבנון ג' עליו או יותר (י) בגבעול אחד אבל אם היו שני העלים בשות זה כנגד זה והעלה השלישי

שערי תשובה

(בש"ע) נשרו רוב עליו כ'. ועיין בש"ע פ"י סי' ג' נשרו רוב עליו ענין לפסול אפי' בשאר ימים פסול לאחז' דס"ל הדר כל ז' בעיני ואפי' בלולב וערבה פסול שאר ימים כמו ביום ראשון וכן כל הפסולים חוץ ממחר ושאלה ואל"ל נשרו על הדם דכתוב ביה עטות כו' ע"ש: (ו) שליקטן. עכ"ל ועיין בספרי טו"ת בית אפרים סי' נ"ה וסי' נ"ט שם מתבאר בזה היטב דברי הרמב"ם וגם כתבתי לישב דלא תיקצי אהא דאמרינן אם נשרו רוב עליו ואל דק"ל כל מלתא דאמר רחמנא לית חי עבד לא מהני עפי' דברי התוס' דתמורה בלורס און כבור כו' ע"ש ועיין במדרי' דסוכה שהובא לקמן סי' תרמ"ז דלש קל"ו אינס יהודים ערבה בשפת דמיותי רחמי' רחמי' דעבר וליקטן דלית ב' משום מה"ב ובכ"ז כחן ובמח"ב סי' תרס"ז האריך בזה ע"ש: (בש"ע) ענף עץ עבות כו'. וכתב במור וקציעה הדם שאין עליו שול רחב של זה מניע לעוקלי של זה פסול מקי' דלוגב כו' כ"ש בזה דילפי' מקרא דלית ליה הושתנא אחריתא ע"כ. וקשה על הרמב"ם דמשמע דהרולה להחיר לכתחלה למעט כשמוקט לאכילה וה"ל להזכיר דלית ליה הושתנא אחריתא. והמגיד גורס אז שליקט אחר לאכילה ור"ל אחר שא"ל לתקן זה ע"ז ומ"א. ג'ומ"מ לנורך מלוא שרי חוס' דף ל"ג מ"א: (ז) בכל ענין. המ"א העלה שאין להקל ע"ש ועט"ז:

ביאור הלכה

* הדם וכו'. כתב המ"א בשם תמוז דשים פסולי דעבות פסולים כל ז' ומשמע מזה דדוקא מה שפסול משום עבות אבל שאר פסולים כגון יבשו עליו או ענביו מרובות מעליו לא פסול רק ביום ראשון אבל האמת דרמב"ד לשיטתו חז"ל דס"ל ב"ד שם דהפסולים משום הדם לא פסולים רק ביום ראשון אבל לפי מה דפסק [הרמ"א] בסיומן תרמ"ט ס"ה [ענין חזונית] וכמו שפסק המ"א בעלמו לענין ענביו מרובות מעליו כל פסולי הדם שמכרו בסיומן זה פסולים כל שבעה דבולס או משום עבות או פסול הדם רק עכ"ל הבכורי יפקד אמוס דבר זה דהפסולים משום הדם פסולים כל ז' לאו מילתא כריחא הוה עיין לקמן בסיומן תרמ"ט לענין חזונית מה שכתבנו שם: * עבר וליקטן וכו'. הנה המהמר סתם בזה משמע

באר היטב

(א) שנקטם. היינו מן העץ של ההדם דהיינו הקן של ג' עליו. אבל בעלה לחוד לא שייך נקטם ראשו: (ב) כשר. זהו דעת הרמב"ם. אבל הרמב"ד כתב עליו וז"ל כבר הופיע רוח הקודש בבית מדרשנו מוכנה שנים והעלינו שנקטם ראשו פסול ועיין סעיף יו"ד ועיין ט"ז: (ג) בקן. עיין ט"ז אי פירושו אפילו אין שם רק פסע א' ג' בחד קן ופליג על הרמב"ם דבעי רוב שיעור הדם שיהא עבות של ג' בקן כמ"ש בש"ע ס"ה ע"ש או פירושו דעל כל קן אמר שיהיה שם ג' עליו ע"ש: (ד) ירוקות. דמנינא דהדס הוא: (ה) ביו"ט. פי' דקידש יו"ט נתלבו והפרי הוה שגדל בהדס הוא גדל אפי' בתלוס כ"כ רש"י: (ו) שליקטן. גירסא זו אינה נכונה ברמב"ם דבגמרא אמרינן רשב"א חומר ממעטין ביו"ט ופרקי' והא מתקן מנא ומשני רב אשי כגון שלקט לאכילה ולא להכשירו ופרקי' והא פסיק רישא הוא ומשני להחיר לכתחלה למעט כשמוקט לאכילה וה"ל להזכיר דלית ליה הושתנא אחריתא. והמגיד גורס אז שליקט אחר לאכילה ור"ל אחר שא"ל לתקן זה ע"ז ומ"א. ג'ומ"מ לנורך מלוא שרי חוס' דף ל"ג מ"א: (ז) בכל ענין. המ"א העלה שאין להקל ע"ש ועט"ז:

משנה ברורה

(א) שנקטם ראשו. היינו העץ אבל בעלה לחוד לא שייך כלל נקטם ראשו וכדלקמן בס"י בהג"ה: (ב) כשר. עיין לקמן בס"י שמינא מהלכות בזה (א) לפי ששני סעיפים הראשונים אלו הוא לשון הרמב"ם ומן ס"ג ואילך הוא לשון הטור וגמאר כאן אחר לשון הרמב"ם אבז שאר הדינים: (ג) נשרו רוב עליו. היינו (ב) שהיה בכל קן וקן היואל ממנו ז' עליו וכשרו מהן ארבעה כיוון שכתבתי שלשה עליו עדיו נקרא עץ עבות וכשר וכדלקמן בס"ד: (ד) בקן אחד. היינו (ג) בכל קן וקן ממנו: (ה) היו ענביו. דלפעמים גדל על ההדם פרי כמין ענבה: (ו) אם ירוקות כשר. גס ההדס ירוק הוא ואין סיוני מראה מחמת הענבים משא"כ בשחרות וגם אדומות הוו שחרות דאמרינן האי שחור אדום הוא ואם היו שאר גוונים כגון גרי"ן או בלא"ה בכפות תמרים מנדר להחמיר ובפמ"ג מסתפק (ה) בזה: (ז) ואם מיעטין. היינו מעיין"ט ומותר למעט אותן לכתחלה כדי שיהיו עליו מרובות מענביו ואפילו למעטין (ו) בתר דאגד הלולב: (ח) או שליקטן אחד אחד לאכילה. עיין בט"ז והגר"א שהסכימו דל"ל או שליקטן אחד לאכילה וכן הסכים המ"א לדינא דדוקא איש אחר שליקטן לאכילה ואינו מתכוין להכשירו מותר אע"ג דפסיק רישא הוא דממילא מוכשר הרי לא ניהא ליה בהכשר ההוא וכיון דלכסוף יהיה תועלת בזה לאדם אחר שהיה יכול ללאת בקן ידי מלוא לא מהמרינן בזה משא"כ אותו האיש גופא אף אם הוא מכוין לאכילה ולא להכשירו ואלו לאדם אחר דפסיק רישא הוא (ז) אם לא דלית ליה הדסים אחרים ללאת בהן וא"ל להן: (ט) כשר בכל ענין. ר"ל אפילו לא מיעטין כלל ועמנו דס"ל דכל הפסולין אפילו אותם שפסולין משום הדם הדר ג"כ פסולין הוא רק ביום הראשון (ח) ולפ"ז לדידן דפסקינן לקמן בסיומן תרמ"ט דפסולין מחמת הדם פסולין כל יו"ט (ט) גם בזה פסולין כל יו"ט: (י) בגבעול אחד. ר"ל בכל קן וקן ויהיה סמוכים זה לזה

שער הציון

(א) הגר"א: (ב) אחרונים: (ג) א' והגר"א בשם המ"א: (ד) רש"י בדף י"א וזו הירושלמי משמע לכאורה במסקנתו דשיקר העצם דשחרות או אדומות כבר נגמר פריין והטורח אמרם ולקחתם ענף ולא פרי משא"כ בירוקות עדיין לא נגמר הפרי (דדרכן מתחלה להיות ירוק ואח"כ מתיבשין ועשם שחור) ואם דרך ההדס הוא לגדל פירות וירוקין (והיינו אף בגמרא) לפ"ז פסול אף בירוקין אכן בבבלי דמסין משום דירוקות מינא דהדס הוא משמע דתופס העצם כמו שאמר הירושלמי מתחלה משום דאין דומות ענף (ר"ל שהתורה אמרה ולקחתם ענף עץ ובעינין שיקח דבר שהוא דומה לענף מין הוא ולאפיקי כמלקח בידו דבר שאינו דומה לענף) וע"כ בירוקין לעולם כבר ולפיקי סתם בשו"ע וזה חילוק ובתנא דתנא דהפס על הפני מזה ע"ש. והנה לדברי הירושלמי ים לנו עטם הדם על מה שפסל המזהב בעניני מרובות מעניו ואפשר דסבדר רש"י הוא כיון דבבלי לא הזכיר כלל עטם להפסול מתחלה העצם דלאו הדר הוא ועיין במ"א סוף סק"ד שכתב דע"כ משום הדם דל"כ מאיזה עטם יפסל ולפי הגירסא אשתמשות ליה הירושלמי אח"כ מלאתי בפמ"ג דהענין מן הירושלמי וי"ט: (ה) וע"ש עוד דאדומות ושחרות בין נעשה כן בתלוס או במחומר: (ו) כ"מ בגמרא: (ז) גמרא: (ח) מ"א והגר"א גם הט"ז וא"ל מחמירין בזה ומשמע אחר דלא בידו למעטן בח"ל: (ט) עיין מה שכתבתי בסוף הסיומן בהג"ל:

הרכות לרוב סימן תרמו

קיד 227 באר הגולה

כל שיעור אורך ההדס שיהא עבות (יח) * ולעיובא ברובו (יט) (ואפילו אינו בראשו) (קור) : י שם במשנה ו' יבשו עליו פסול כמשו כשר : ז שיעור היבשות "אפי" אם נפרך בצפורן אם עדיין ירוקים הם כשר ואינם נקראים יבשים אלא (י) (כ) כשילבינו פניהם : ח יבשו רוב עליו (כא) ונשתיר (כב) בראש כל בד מהג' בדיון קן אחד ובו ג' עליו לחין כשר (כג) יו"מ שאפילו מהג' שבחד קינא יבשו שנים ולא נשאר כי אם אחד לח (כד) כשר (כה) והוא שיהיה העלה (כו) שהוא מורכב על שניהם : זא אם אותם עלים שלא יבשו הם (כו) כמושין ישיש פוסלין "עושי מכשירין : יאני הראש"ס שם בשם הראש"ד ע שם בשם אביו הראש"ס

באר היטב

ע"ש : (י) כשילבינו. אחר שיפרכו בצפורן מ"ב מ"א :

ודאי מורכב יש לפסול ע"ש וגם לטעם הלבוש דפוסל אתרוג מורכב משום שנעבדה בו עברה יש לפסול כאן דשמיא הורכב בלחין מאכל וזה האות דגרשינים שלו גדולים קלת וכמש"ל מדברי השני"י בזה :

משנה ברורה

להכשירו וגאמר דאף עתה עבות קרינא ביה : (יח) ולעיובא ברובו. היינו שההדס ששיעורו הוא לא יותר מ"ב גודלין כדלקמן בסומן תר"ג אין לררך עבות בכלו רק ז' גודלין יהא עבות דהיינו ג' עלים בכל יקן והחמשה גודלין אפילו נחסר לגמרי נשכרו עליו (יז) או שלא היו עבות דהיינו שהיו עליו שנים ע"ג שנים או תרי וחד דכיון שרובו היה עבות כשר. ופיראם שהיו בכל שיעור אחד ג' עלים בכל קן ושאר עלה אחת מכל קן ברוב שיעור אורך ההדס יש בזה פלוגתא בין הראשונים (יח) יש מוכשירין דכיון שנשאר שנים בכל קן רובו ככולו כי היכי דמוכשירין נשכרו מקלת עליו מאכרו של ההדס (יט) ויש פוסלין דל"ד דע"ז לא נשאר עליו שם עבות כלל דאין עבות אלא בשלשה. ולענין הלכה נקטין להקל (כ) במקום הדחק שכן הסכימו (כא) כמה אחרונים. ודוקא שנשאר ע"כ"פ שני עליון בכל קן דהוי רובא עכ"פ אצל אס נשור שני עליון ברוב שיעור אורך ההדס פסול לכו"ע (כב) ובמקום שמוגין ללאת בהדסים של שנים ע"ג שנים כדלעיל בהג"ה אס דלא נשאר רובא : (יט) ואפילו אינו בראשו. כגון שמלמטה עד רובו יולא בכל קן וקן ג' עליון ולמלטה נשור עליו או שהוא אינו עבות ג"כ כשר ואע"ג דביבשו עליו פסק בס"ח דאינו כשר כ"א כשנשתתירו בכל דב ג' עליון להין בראשו דוקא שם הטעם משום הדור והדר ניכר כשהוא בראשו אצל' כאן משום עבות ודי בכל מקום : (כ) כשילבינו פניהם. לאחר שגפרך בצפורן [מ"א] ונחלטה (כד) אינו מלוי במציאות שילבינו פניו ולא יהיה נפרך בצפורן וא"כ כשנחלצין פניהם ודאי יבש הוא. ומוי שאינו בקי בזה השיעור משמע בתמום דעים שיכול לשער ע"י שטירה אותם יום או יומים בניים דאס יחזרו לכמות שהיו בתמושון ובמציאות עדיין לחים הם ואס לאו הם יבשים. כתב הפמ"ג דביבש עץ ההדס אפי' העלים הם עדיין ירוקים פסול ובכחור יעקב עמ"ק ע"ז ודעמו דביבשות העץ לא שייך פסול כלל ע"ש : (כא) ונשתתירו וכו'. דע"ז הג' עליון לחין שבראש הדס כל שם הדס על כל ההדס : (כב) בראש כל דב מהשלשה בדיון. ולפי המובחר לקמן בס' תר"ל דבשעת הדחק סני בבד הדס אחד גם בענייניו די כשיהיה בראשו קן אחד של ג' עליון לחין [ר"ן] : (כג) ויש מפרשים וכו'. הוא דעת הראש"ס (כה) ולרד"ה לא בעינין שיהיה הקן בראשו דוקא : (כד) כשר. עיין בראש"ס דס"ל לרר"ך שישתתיר שלשה קנין ויכל קן עלה אחד לח בראשו (כו) ותמוהו האחרונים על המחבר שלא הזכיר דבר זה : (כז) והוא וכו'. ר"ל מה דמוכשירין בעלה אחד לה בראשו דוקא בצופן זה שהוא מורכב על שניהם דלא נראה ההידור יותר (כו) אצל אס היה כל שלשה עליו לחין אפילו כולן בשוה כשר : (כו) שהוא מורכב על שניהם. אף דבס"ג פסק המחבר (כה) דהוה בכלל הדס שוטה (כט) אפשר דשם מייירי שהיה כל אורך שיעור ההדס בצופן זה ואינו בכלל הדס האמור בתורה אלא הדס שוטה אצל הכא הלא מייירי שהיה כל שיעור ההדס בקנין של ג' עליון בשוה דקין אלא שמחמת שהיו יבשין לא נקרא הדס ולכן חמירין דאס נחל ג' קנין ויכל ח' עלה אחד שהוא מורכב על שניהם והוא לה נראה וניכר בו ההידור וכשר נראה (ל) כדעת הראשונה : (כו) כמושין יש פוסלין. טעמם שאין מגיל מדי יבש אלא כל ההדור ויש מוכשירין כיון דמושין כשר יכול להליל כמו לזו

ממש

שער הציון

(י) כן ביארנו כמה אחרונים ופשוט : (יח) הראש"ה ורי"ז וכן הסכים הרשב"א במדיושו : (יט) הר"ן וכו"ל לדעת האונסין אפילו נשר עלה אחת מכל שיעור אורך ההדס נמי פסול : (כ) ת"ל : (כא) הב"ח [והעתיקו השבט"ה והע"ז] והג"ז והרא"ה וכו"ל יעקב ונ"מ אין להקל זה אלא במקום הדחק כמו שכתב הח"י כי יש מן האחרונים [המחבר מדרכי והגהת מעשה רוקח] שמסכימים עם הב"ח. דעת הראש"ה והראש"ג ג"כ כהר"ן וא"כ רוב פוסקים הולכין בזה להחמיר ועיין בהפ"ל מה שכתבנו בזה : (כב) ע"ז וכו"ל : (כג) כן הסכימו כמה אחרונים כהב"ח [ודלא כהט"ז] ויש שכתבו שט"ס הוא כהט"ז [והיינו אפילו מיעוט ההדס באורכו יש בכל קן וקן ג' עלים וזהו יוסר קושיה הח"ח מן הב"ח שהקשה דאפילו נשר עלה אחד מן רוב השיעור פסול דהכא מייירי שמיעוט ההדס באורכו לא נשר ממנו כלל שיש בכל קן ממנו ב' עלים : (כד) בכורי יעקב : (כה) פמ"ג ופשוט : (כו) הגר"א והגרע"א וכו"ל הפמ"ג : (כז) פשוט : (כח) וכבר תמוה בזה בספר בגדי ישיע ע"ש [והנה תירץ דברי הראש"ס דלא יסתרו ההדיון אצל לא תירץ בזה דברי כשרי"ע ע"ש] וכן הגרע"א : (כט) עיין בפמ"ג ולדעת זהו כותבו אף שכתב ששד"ן הוא דוחק וכו"ל אך לפי מה שביארנו בעז"ה נראה מאד סברה בראש"ס : (ל) דכן הוא ג"כ דעת הרמב"ם בפ"ו הלכה ח' ורש"י ור' יעקבי מערני המובא בראש"ס ושיכולי להקטן בשם ר' אביגדור עקן דקד וכו"ל ע"ש :

דהלל

הלכות ג'רוב סימן תרמו

פ' משנה ס"ג ל"ד * (כח) פנקטם ראשו (כט) כשר (ל) אפי' לא עלתה בו תמרה וה"ה ליבש ראשו (לא) ציוש פוסלין (לב) בנקטם ראשו. הגם (לג) וטוב להחמיר (לד) * במקום (יא) שאפשר באחר (המגיד) ולא מקרי נקטם אלא אם נקטמו (לה) העלים (ר"ן): **יא** קאם אין לו אלא הדרם שענביו מרובים מעליו ב"ש (לו) * נוטלו ואינו מברך ע"י:

וכבר הופיע רות הקודם בבית מדרשו ממנה שנים והעליו שהוא פסול כסתם מתני' וכו' וכתב ה"ה ויש קצת אחרונים מחמירין בדברי הר"א ז"ל וכן ראו להורות עכ"ל ובמ"ש הרמ"א ק א"ח בשם בעל ההשגחה

שערי תשובה

(גב"ע) ויש פוסלין כו'. ועיין בהלקט ח"א סימן ר"ך בענף אחד של הדם שיש בו טעמים הרבה שהוא נחשב אחד ונקטם האמלעי וטעם אחד נאחר שלם י"ח תהיה לגבר שיתוך האמלעי וישאר כמו בית יד לספיף העליון ולא יתראה שהוא למעט כמו כן בכל ולפי' אסור גם כן לעשות כן ביו"ט ופשוט עכ"ל לר"ך אור"ך ג' טעמים ואעפ"י שר"ך למדוד כפיפיו וטעמו שחלוצה הקנה לית לן בה כל שעליו חופין את עלמו כדינו:

ביאור הלכה

אלא משנה עלים שהוא המיושע וזמן הב"ה שכתב אפילו בקן אחד שהוא מהרוב אם נשרו ממנו שני עליון פסול מאחר שלא נשאר רוב שיעור ההדס עבות און רחיו להפטר דמה למכור בשבר ממנו ענה אחת היינו בחסר רק מן אחת דמה עכ"פ ויבאר רוב עליון בהדס [כגון בליוז הג"ל יבאר י"א עליון בהדס והחסר הוא רק עשרה עליון] אכל לא ביותר מזה ולפי' ועכ"פ אין להקל כ"א במקום שלא ימלא הדם אחד בעיר כעלע"ד ואפשר דגם לדעתם הוא כן. ודע עוד דכתב הב"ה דלאם היה רוב שיעור ההדס שבות חף שהוא גדול מאוד לא נענין שהוא רוב גדלו בעצות אלא רוב שיעורו והיינו קרוב לשני טעמים ועיין בפמ"ג במכתבך אם מהני אפילו אם הם מפורדים באורך ההדס או דווקא אם הם עכ"פ במקום אחד והבכורי יעקב מיקל גם כן: * במקום שאפשר באחר. עיין במ"ג מש"כ בשם הב"ה והנה ה"ן והל"ר דחו דבריו ודעתם דלאם ח"א באחר און להחמיר ומותר לבדק גם בבדי' ישע מסכים כן להלכה מדקתני נקטם ולא קתני יבש בראש ח"א מדקתני רישא סתם הדם הגזול והיבש פסול ומשמע שבו יבש ממש שנאמר לא התמים והללו יה [וגם דלאם היה בראש ג' בדי עליון לחין כשר כדחיתא בגמרא] אכל יבש בראש לבד און לפסול כלל עכ"ל ועיין בל"ר בסוכות שטעמו מדברי הראב"ד בתמים דעיס שגם הוא מיקל ביבש בראש היינו העלים העליונים ובבכורי יעקב מלא ג"כ בתמים דעיס סימן רל"ב שכתב ג"כ בהד"א וז"ל ומיבעי לן בהדס אם יבש בו ג' דיין העליונים שבראשו וישאר כולן לחין מהו ומסתברא לקולא שהרי נבחר לנו נקטם בראש פסול כגון מראש השדרה עלמה אכל אם נקטמו העלים העליונים לבד אינו נפסל וכיון דכי נקטמו לא פסלי כ"ש יבשו דלא פסלי דלא אי בני שקול להו עכ"ל והנה בבכורי יעקב כתב דה"ה ע"כ דלא מ"ל להי' סברא דאי בני שקול ליה מלא בסומן תרמ"ח ס"ד בענין חזו"ת אם כשקולפו חזר למראה אחריו כשר ולא אמרינן דכיון שזיכל לקלפו ויבשר חיבך ולא רחיו היא דשם לא ידעין מקודם אם יותור למראה אחריו וגם לא יחסר כלם וגם מה שכתב דקטור שמכביר ביבש היינו רק ביבש עליו ולא בעליון דזקח הוה דיעבד סתמא קאמר משמע בין בעץ ובין בעליון ועיין לקמן בסומן תרמ"ט כסופו וע"כ נראה דמאן דמיקל בזה במקום דלית ליה אחר און למחות בידו: * נוטלו ואינו מברך עליו. עיין בב"י שהביא גם און"ה שהביא בשם בעל ההשגחה שכשר בשאר הימים וכתב ע"י בנדק הבית ולא נראה לי אלא פסול בכל הימים ולפי"ד בעל ההשגחה אינו יחיד

שער הציון

(א) דהלא מקור ביטור זו הוא מדפסקי שמואל כר' טרפון דשלשה קטומין כשר: (ב) פוסקים ולפי"ז אם נקטם הראש של ההדס דהיינו ראש העץ כדלקטתם ואין שם עלים לחופף על ראשו פסול אפילו בליכא אחר ואפילו לא נקטם רק ענה אחת ע"ס ראש העץ ונשארנו שנים ג"כ י"ל דפסול דמיכר הקטומים [פמ"ג] ועיין בבכורי יעקב שכתב דמ"ש תהיה קטומים גם העץ עם שני העליון עד סמוך לקן שחתתיו והיו פסול שחזר להכשרו הפמ"ג איירי ריבי שלא יבאר בהדס שיעורו אם יחתוך. ופשוט דכ"מ שכתב ע"י חיתוך אסור לחתוך כן ביו"ט דהיו מתקן כמו בענבים בס"ג: (ג) לטעם וסברתו דהלא כל רחיותו של הטיור להכביר ביבש ממש דלא גרע מנקטם וכיון דנקטם פסול ה"ה ביבש וכ"כ בהד"א כתב"ד בשם הראב"ד סימן רל"ב אכל שם דעתו דזקא דיבש דמתנו ולא העליון ודומה דנקטם בראש הוא דזקא בעץ וכדלקטתם ע"ס: (ד) אכל אנו יכולין להביא שום רחיו מסוגיא דדף ל"ד ע"כ דלביטור זו איירי הסוגיא רק בבדין הקטנים היחידים בין העלים דמה קיל טפי דאפילו שלשת קטומים כשר משא"כ בנקטם בראש ואין לט שום רחיו להקל לדעת זו רק אם הם יבשו דהלכה כר"ע דאפילו בד אחד של הדם די ממילא בודאי נוכל להקל במכ"ש אם היו שנים קטומי ראשן ואחד אינו קטום ראשו ולפי' ונ"ע: (ה) דהחמירין בנקטם בראש מפרשין דברי ר"ט המיקל בשלשה קטומים בענפים הללו: (ו) עיין בת"א כלל ק"ז דין ח' ומשמע מזה דלפי' לר"ך נקטם אותם וכ"כ במתה"ש ודוקא כשהוא מפיסק בדוב קיס של שיעור הדם אכל בק"ג כתב דזהו רק לדעת המחמירין בנקטם בראש ומפרשין בסוגיא דקטומה בענפים הללו אכל לדעת המחמירין בנקטם בראש ומפרשין הסוגיא בקטומה הראש לדיוהו ח"א כלל נקטם הענפים הללו ולכן המנהג שאין מקפידין ע"י ע"ש וקא"ה מלא העתיק הב"י דבריו בש"ע. ומ"מ לכתחלה נכון לקטום אחרים ביו"ט כעלע"ד: (ז) עיין בב"י: (ח) חידושי רש"א ואפילו לא נתייבש סען והטעם עיין בב"י: (ט) בבכורי יעקב וכדלקטתם: (מ) וכן מוכח מקושית המ"א בסק"ט דמדהא חתו ללל הפסולות ע"ש:

תרמו דיני ערבה. ובו ב' סעיפים :

א כרייתא סוכה
ל"ג ל"ד ב רמב"ם
כפ"ח והכילו הטור
ושכ"ב הרמ"ם
ג כרייתא שם ל"ד
ד כרייתא שם
וכדמפרש אביי
ה משנה שם ל"ג
ו לוייתא לעיל כס"י
ז ג"ו שם

א *ערבי נחל האמור בתורה הוא מין ידוע הנקרא כן עלה שלו משוך ננחל (א) ופיו חלק וקנה שלו אדום (ב) (ואפי' בעודו (ה) ירוק כשר) (ב"י) ירוב מין זה גדל על הנחלים לכך נקראו ערבי נחל ואפי' היה גדל במדבר (ג) או בהרים כשר ייוש מין אחד דומה לערבה אלא שעלה שלו עגול ופיו דומה למסר (פירוש מגרס סיג"ה בלע"ז) וקנה שלו אינו אדום והוא הנקרא צפצפה (ד) והוא פסולה (ה) ייוש מין ערבה שאין פי העלה שלה חלק ואינו כמסר אלא יש בו תלמים קטנים עד מאד כמו פי מגל קטן (ו) וזה כשר : ב (ז) הערבה שיבשה (ח) או (ב) שנשרו (ט) רוב עליה (י) או (ג) ישנקטם ראשה פסולה אבל כמושה או שנשרו מקצת עליה (יא) 'כשרה והרמב"ם (יב) מבשר בנקטם ראשה :

שערי תשובה

באר היבב

(כ"ז"ע) ערבי נחל כו'. ופי' דומה למסר ועיין בפנים המרים שכתב דלפניה לא משכחת פיו דומה למגל וכרייתא אנכ' כ' ועיין בכ"ז שכתב לסוסי למחין מהסופסוף ומדברי בעל יורה דרך ע"ס : (ב) ששכרו עבדים וכתב בשו"ת פ"י כת' ערבה שנקטעו ביו"ט הראשון של חג שאסור לעטולה ולהניח בלולב בו ביום ולא דמי למ"ס בסו' תרנ"ה בלולב שהובא מתוך לתחום כו' דהתם לאו מוקדם הוא דהוי לישראל אחר דק שהובא מתוך לתחום אסור באכילה ובהנאה ומאות לאו לטות ניתנו אבל נתלם ממחומר שאסור לכל ומוקדם גמור הוא לטול העמידו תמימים דבריהם במקום מזהב כבד ואל"ף כבד דתלש בראשון מותר בשני ע"ש אך נראה דהיינו ביו"ט שכל בחול אכל כהן יוס' ראשון בשבת אסור דהא קו"ל בסו' תק"ג לעיין בשו"ת ואל"ף הסמוכים מילה כזה אסורה כזה וס"ה כהן אך אם נתלש בשבת ואחריו יו"ט יוס' ח' וב' מותרים בשני כמבואר שם בהגה"ע ע"ס : (ג) שנקטס . עבד"ט ועיין בא"ר שדעתו להקל בערבה שנקטס ראשה באין אחר וכו' כהדס ואם עלתה בו תמרה אף לכתחלה כשר ודלא כהג"א ע"ס :

ביאור הלכה

בכר הזה דגם דעת הרמ"מ כן הוא בדעת הרמב"ם שכתב בפ"ח מהלכות לולב הלכה ט' ודע שכל הפסולים שהוכר רכינו בפרק שביעי וכו' פסולין כולל כראשון משמע שמה שהוכר בפ"ח כשרין בשאר הימים וזה הדין דענינו מרבין מעליו הוא בפ"ח . אולם דברי הפמ"ג בענין זה כ"ע להוכיח מדבריו בסיומן תמ"ט כמשכ"ז סק"י דגם דעת המחבר הוא כן להכשיר בעניניו מרבין מעליו בשאר הימים ואינן מוטותיה מה שכתב בב"ה בהדיוט דפסול גם בשאר הימים :

(א) ופיו חלק . ר"ל חודו : (ב) ואפילו בעודו ירוק . דכל שאינו לכן ממש אדום מקרי (ה) שח"פ שהוא ירוק מאחר כשהשמש מכה בו הוא נעשה אדום בכלל אדום הוא ועיין בפמ"ג שכתב דכל ג' סימונים בעינין ואם חסר אחד מהם פסול ובצבורי יעקב כתב דליון מלוי זה בלא זה : (ג) או בהרים כשר . וי"א דיותר (ב) טוב לכתחלה ליקח מאותן הגדולים על הנחל אכן מדברי ט"ו משמע דאין צריך לדקדק בזה : (ד) והיא פסולה . מן התורה (ג) שאינה בכלל ערבה כלל : (ה) ויש מין ערבה שאין פי וכו' . וכל שאר סימונים של ערבה כשרה (ד) יש לה : (ו) וזה כשר . דדרבה ג"כ לנגדל על הנחל כמו שאר ערבות (ה) והיא בכלל ערבי נחל . והנה כמה פעמים מלקטין ערבות נערים קטנים שאינם יודעים בין ימינים לשמאלים ולרדף הקנה להשיג ע"ז : (ז) ערבה שיבשה . היינו (ו) ברוב עליה : (ח) או ששכרו וכו' . ויש לדקדק בזה (ו) שלפעמים נושרין ע"י תהיבון לתוך הלולב וגם ע"י נענוע . ובפרט באחרונ' ולולב של הקהל שיד הכל ממשמחין בהן מלוי ונאור שנושרין רוב העלין ע"י נענוע של ארזה אנשים וממילא שאר אנשים שמכרכין אח"כ לבד שאין יולאין במלוא גם מוכרכין ברכה לבטלה ומן הכנון ששכ"פ ביום הראשון שהוא מ"ע דאורייתא יעמידו איש עתי שיפקח ע"ז : (ט) רוב עליה . היינו בשיעור ג"ע של ערבה (ב"ה וס"א בסו' תרמ"ו) ואם נדלדלו עליה מפרקה או שנסדקו עליה או שנהלקו כתב הרב המגיד שזה מקרי נשרו עליה ופסולה (ח) וכ"ז היינו אם ברוב עליה הוא כך וכתב הרמ"א שם להחמיר כמותו דערבות מליוות : (י) או שנקטס ראשה . והיינו שנקטס ענה (ט) אבל בנקטס עליה אף שהוא מראשה אין כ"מ בזה ונחשבת כשאר עלין . ודע דביש ונקטס ראשה הוא (י) מטעם הדר וגשרו רוב עליה דעת הרמב"ם הוא משום שעי"ז אין שמו עליו וע"כ דעתו דבזה פסול כל שבעת הימים (יא) ומדבריו רכינו מנוח משמע דגם זה משום הדר הוא : (יא) כשרה . משמע דלכתחלה אין כדאי ליקח אותה [מ"א] והא"ר מכשיר אף לכתחלה . אכן כיון דערבות מליוות טוב להדר לכתחלה גם בזה : (יב) מכשיר . ונקטין (יב) כשכרל הראשונה : היבש

שער הציון

(א) כ"י : (ב) עיין בטור : (ג) כן מוכח בנמרא מדתבי ערבי נחל למעוטי לפניהם שגדולה תמיד בין ההרים : (ד) פוסקים : (ה) ולהניח מקשה שם הנמרא פשיטא וכדבריו מיושב קשיא איזה מפרשים שנקטס שם על הנמרא ע"ס : (ו) כ"מ מטור . ונראה פסוק דלוי מה שכתבו הראשונים בנשרו ומסתמא פ"ה ביבשו דכיון דכרובה כמאן דליתא דמא ח"כ אפילו לא נעשה זה אלא בערבה אחת ג"כ פסולה . ויבש נקרא משכסל הירקות לגמרי [בכוריו יעקב כשם הת"ד] : (ז) מ"א : (ח) בכוריו יעקב וכן מאלתי ברבינו מנוח : (ט) פוסקים : (י) פוסקים וע"כ לדעת הרמב"ם דמכשיר בפסולין בשאר ימים גם אם יבש כבר בשאר ימים : (יא) וכן מדברי רש"י ר"פ לולב הגזול בענין נפרט עליו כתב רש"י משום ללא הוי הדר ולפ"ז יהיה כשר בשאר הימים בשעת הדחק כשאין ל ערבות אחרים . ודע עוד דמה שחידש הריטב"א דנשרו רוב עליה הוא דע"ז אין שמו עליו ופסול כל כ' העתיקו הג"ל לדיוט וכן הח"א ולענין כ"ע בזה דמדברי הרמ"מ פ"ה מהלכות לולב הלכה ט' משמע לדעת הרמב"ם כל אלו הפסולים שהוכר בפרק ח' כיון כשרים בשאר הימים והרי נשרו רוב עליהם כהדס וכן בערבה ג"כ נפרק זה ובפרט לדעת רש"י ורבינו מנוח דנשרו רוב עליה הוא מנעם שאינו הדר כדאי לדעת הרמב"ם ופיטתו דמכשירין באין הדר בשאר הימים גם זה בכלל וכן משמע בט"ו בסו' תרמ"ו פס"ד ומאלתי בשעת סימן תרמ"ו ס"א בשם תשובת פ"ה שמשע ג"כ כמו שכתבנו דמט"י ד"ו כפולתא וי"ט : (ב"ה ח"א) והנה מה דפמ"ג עשה זה לפסק תמה עליו בבכוריו יעקב דהרמב"ם הוא יחידא דבר ע"ס :

(מ) יו"א דגם בנקב מפולש בעינין הפרון משהו ושאני מפולש בחסרון כאיסר. הגם ונהגו להכשיר הנקבים שבעו בחינין ע"י קוליס. (י) אע"פ שם נהגו חסרון שזהו לר"ך גדילתו (תפ"ד סי' ל"ט) מיהו (יא) אם רוחו שאין העור והבשר (ו) קיים תוך הנקב פסול לסבירא הראשונה אע"פ שאינו מפולש ובשעת הדחק יש להקל (יב) כסבירא האחרונה להכשיר חסרון שאינו כאיסר ואינו נקב מפולש (דעת עמנו): ג מפולש היש מפרשים כפשיטו דהיינו (יג) שניקב מצד זה לצד זה ויש מפרשין שבין שניקב (יד) עד חדרי (ז) הזרע שהגרעינים בתוכו מקרי (מו) מפולש: ד * יאתרוג שנימוח כל בשור בפנים וקליפתו החיצונה קיימת וחדרי הזרע (ח) (טו) קיימים בפנים כשר (יו) ח"וש פוסלים: ה (יח) נסבירא כולו מראשו לסופו אפי' אינו חסר כלום פסול אבל נשאר בו שיעור למעלה ילממה אפי' כל שהוא (יט) בשר * ויש מי שאומר דדוקא מלממה אבל בחוטמו אפי' כל שהוא פסול. ח שר בשם יש מחמירין ולזה הסכים מ משנה שם ל"ד ובגמרא ל"ו וכפירוש רש"י ור"א י הר"ן שם

באר היטב

בשעת הדחק כמ"ס רמ"א. וכתב המ"א ונ"ל דאם הנקב מרובע או ארוך רואין אי כד מעלת לה הוי כאיסר פסול וכ"ה ב"ד סי' ל"ד לענין נגירת דלא כמ"ס כנה"ג בשם הרדב"ז ע"ס: (ו) קיים. משמע דאם יש ספק בזה אם הבשר קיים אזלינן לקולא כיון שהדעה האחרונה שהוא הרמב"ם ס"ל אפי' בודאי יש חסרון כשר כל שאינו מפולש ואין החסרון כאיסר שפיר נסמוך עליה בספק לכל הפחות. ונ"ל פשוט דזה מיידי שעכ"פ לא ניקב עד חדרי הזרע דל"כ אפי' הבשר קיים יש פסול מטעם נקב מפולש כמו בסמוך ואם יש ספק אם מניע לחדרי זרע נ"כ כשר כיון שאין משנה ברורה

דבוא כל שהוא ג"כ פסול ועיין במחמיר מרדכי שהסכים דלענין יו"ט שני ס"ד (י) לברך עליו כל שאינו מפולש ואינו חסר ככאסר: (ב) יו"א וכו'. ס"ל דתרתין לרשותא בעינין מפולש וחסרון דכלא חסרון כשר בכל גווני אלא ביה חסרון יש חילוק דאם הוא מפולש פסול אפילו בחסרון כל שהוא ובאין מפולש דוקא כהסר ככאסר וק"ל להחמיר (יא) וזל"ת בשעת הדחק כמ"ס רמ"א אה"כ: (י) אע"פ שם נהגו חסרון. ר"ל שגריף לשעמים באתרוג שהיה בו נקב בעורו במחזור אלא שנקרע עליו עור וכשר מלמעלה בזה יש להחמיר (יב) אכל אם חנו רואים שלא נקרע אלא יש שם נקב וחסרון אע"פ שנעשה ע"י קוליס בדרך גדילתו פסול וזהו שסיים מיהו אם רואה וכו' והמון עם עושין כך. בסוגרין שיש קוליס כשנעשה הנקב ע"י קוליס: (יא) אם רואה שאין העור והבשר קיים וכו'. ואם יש ספק בזה אם הבשר קיים (יג) אזלינן לקולא כיון שהדעה האחרונה ס"ל אפילו בודאי יש חסרון כבר כל שאינו מפולש ואין החסרון ככאסר שפיר נסמוך ע"י בספק לכל הפחות (יד) ואפילו אם פסק לו שמא הניח פילוש הנקב עד חדרי הזרע ג"כ יש להחמיר שכל שאינו ברוב לנו שהגיע עד חדרי הזרע על דברי האומרים שאפילו אם הגיע לחדרי הזרע אינו נקרא נקב מפולש ואינו פסול אלא"כ יש בו חסרון: (יב) כסבירא האחרונה להכשיר. ולברך (טו) עליו: (יג) שניקב מצד זה לצד זה נגבז ש"ע מורה שם מפולש כמו מבין המפולש: (יד) עד חדרי הזרע וכו'. טעמם שהקליפה העבה המקפת את חדרי הזרע אינה נחשבת עד חדרי הזרע לר"א אלא היא נחשבת לדבר כפ"ע לענין זה ובין שניקבה כולה מצד א' ה"ו נקב מפולש. ע"כ אע"פ שחדרי הזרע וכל השני של האתרוג נשארו שלמים (טו) פסול. ולענין הלכה (יו) יש להחמיר כסבירא האחרונה אבל בשעת הדחק שאל"ל למלא אתרוג אחד יש לסמוך על סבירא הראשונה ומותר לברך על אתרוג זה (יח) ובפרט היכי שאינו חסר כלום כגון שניקב ע"י מחט דים בזה ס"ס שמה הלכה כה"א הנזכר בס"ב דגם במפולש דוקא בשם חסרון: (טו) מפולש. ואם ניקבה (יט) הקליפה העבה מצד זה לצד זה שלא כנגד חדרי הזרע דהיינו במקום שהאתרוג מתקצר למטה זה מקרי מפולש בין לדעה א' ובין לדעה שניה: (טז) קיימים. והכל (כ) להרעים ד"ו במשום הדי: (יז) ויש פוסלין. (יח) נסבירא כולו מראשו לסופו אפי' אינו חסר כלום פסול אבל נשאר בו שיעור למעלה ילממה אפי' כל שהוא (יט) בשר * ויש מי שאומר דדוקא מלממה אבל בחוטמו אפי' כל שהוא פסול. ח שר בשם יש מחמירין ולזה הסכים מ משנה שם ל"ד ובגמרא ל"ו וכפירוש רש"י ור"א י הר"ן שם

באור הלכה
בס"י דזהו אינו בכלל חסר וע"כ כמ"ס סק"י: * אתרוג שנימוח וכו'. וזה כפי' בגמרא ולא נפסעה ופסק בה לקולא משום דל"ל דכל הנך פסולים אין עיקרם אלא מד"ם וספיקא לקולא ור"א ס"ל דבוא ספיקא דאורייתא וזר"ך להחמיר מפסיקא [הג"א] וכתב הפמ"ג דאם נישת פנים ובסתר י"ל דפסול לכו"פ וז"ע: * ויש מי שאומר דדוקא מלממה וכו'. דוק אחר הפסולין שפוסלין ברוכס כמו חזו"ת וכו"ל שגירולאני חוטמו כדבין לפסול עכ"ל ור"ל משא"כ בזה דלא צענין רק שיתיידי משהו למעלה ותשרה למטה ולפ"ו להיוס מחמירין דס"ל דגם בעניניו מחמירין לפסול כדבין לזר"ך להחמיר גם לענין חוטמו ממילא ככל שהוא ובהכי נוחא

שער הציון
(י) אף דמכור לקמן בסימן תרמ"ט סוף ס"ס דפסולי ראשון נוטלין כשי בלא כדכה הכא דכנה"ה יש דיעות דכשר אפילו ביום ראשון מקילין לגמרי כשי: (יא) ט"ו מחמירין לשון משמע דבשעת הדחק יש לסמוך לגמרי על דעת ה"א דהיינו להכשיר בדין חסר אפילו במפולש מעבר לעבר וכן בדעת כאסר בלא חסרון וכן מוכח מהב"ז וכן הסכים בבכורי יעקב דלא כמ"ס שאל"ל דלא סמך רמ"א אסבירא אחרונה רק לענין להכשיר חסרון שאינו כאיסר ואינו נקב מפולש ומה שהזכיר רמ"א פרט זה היינו מפני שכתב מתחלה להחמיר לענין נקבים שאין עור ובשר קיים שזה הוא חסרון מסהו ואינו מפולש כסבירא הראשונה וע"י סיים דבשעת הדחק יכול להקל בזה כדעת אחרונה אבל אין כוונתו לשלול יתר הפרטים ע"כ בבכורי יעקב: (יב) ט"ו ור"א: (יג) שם: (יד) שם: (טו) הגר"ז: (טז) והיינו דוקא כשאנו יודעין שהגיע עד חדרי הזרע אבל בספק כבר כמ"ס הט"ז: (יז) הגר"ז וכוברי יעקב: (יח) פשוט: (יט) מ"א ור"א ור"א: (כ) עור: (כא) הגר"ז:

הגם * ויש מחמירין (ב) לפסול בנסדק (ט) רובו (בא) * וכל שלא נסדק רוב קליפתו (כב) העצה
(בג) לא מקרי נסדק (דבינו נסים): ך' ינקלף (כד) הקליפה החיצונה שלו (כה) שאינו מחסרו אלא
נשאר (ו) (כו) ירוק כמות שהוא ברייתו (כז) אם נקלף כולו פסול * אם נשאר ממנו כל שהוא
בשר סי' ו"א שצריך (כח) שישתייר כסעל: ך' (כט) ינימל (יא) דרו והוא הראש הקטן ששוישנתי
בו (ל) פסול. הגם ויש מחמירין אם נטלה הסוכתה דהיינו מה שאנו קורים פיעמא (ר"ן) וטוב להחמיר
פטמנו כפי' הרי"ף ורמב"ם שם בפ"ח

שערי תשובה

פתול פסול ע"ש: (ב"ר"ע) נקלף כו'. וע' מ"ש בספרי חו"ט בית אפרים
סי' ס' שפארתי ענין זה דנקלף יפה ושם הבאתי מתשובת בית יעקב סימן
ס"ו וע"ש מ"ש שדרכי הש"ע שכתב וי"א דנענין שיר כסעל הוא י"ע ע"ש:

המ"א ע"ש: (י) ירוק. אבל אם נשתנה מראיתו דינו כמו חזוית

ביאור הלכה

דעת הר"ן דמלדד להחמיר לענין חוטמו: * ויש מחמירין לפסול בידדק
רובו. אף דלדעת המחבר דמדמה לפסול בגרגרת ג"כ פסול בנסדק רובו
במקום אחד ומלדד זה של מקום הסדקה לא נשאר משהו דגם בגרגרת
ערפה באופן זה אכן יש ג"מ במה דובר המחבר בנסדק מראשו לפסול כולו
ולא בשתייר רק משהו למעלה ומשהו למטה דלדעת המחבר הוא כשר ולהיש
מחמירין פסול דכרי ע"כ נסדק רובו של חתרו והא דפריך הגמרא אי
נסדק מראשו אין כוונתו לדמותו לגמרי לענין גרגרת אלא דגם בעינינו
סדקה הוא סימן ערפה דכופו שירקב כולו ופסול: * וכל שלא נסדק
וכי'. הרמ"א תפס לשון שלילה דכפול זה כודאי שרי ומ"מ אפילו נסדק
רוב קליפתו ג"כ יש דעות ד"א דוקא כשהגיע הסדק עד חלקו [ואף]
דא"ל לא גרע מניקב מ"מ ג"מ לאותו פוסקים דס"ל דלא מקרי נקב מפושט
עד שגייס מעבר לעבר דמלדד נקב אין לפסול אבל כשנסדק כל חרשו או

באר היטב

דבר זה במשמש היד. מ"א ועכ"ח: (ט) רובו. ט"ו העלה להלכה
למעשה להכשיר בנסדק האחרון ולא כולו אלא נשאר קצת למטה
וברוחב אין הולך רק עד רוב עובי הקליפה ולא מגיע עד חדרי
הורע והיינו שלא בחוטמו דכחוטמו פוסל בכל שהוא עכ"ל. וכן דעת
המ"א ע"ש: (יא) דרו. הוא העץ שכל ראש האחרון והשוכנתה עליו

משנה ברורה

(כב) ואפילו נסדק משני דבריו ע"ש כל ארצו ושתייר מכל ד
משהו למעלה ומשהו למטה: (ב) לפסול בנסדק רובו. ה"ט וי"א
השינו על פסק הרמ"א ודעתם דלא נמאס מי שיחמיר בזה כרו.
אבל הגר"א זכ"ל אורח הוכיח שהרמ"א (כג) דיש מחמירין ברובו
(כד) והיינו אפילו מלד אחד: (בא) וכל שלא נסדק רוב קליפתו
בעומקו והיינו מראש האחרון לסופו או לדעת ההג"ם כשיעור רובו:
(כב) העצה. דאלו נסדק כל קליפתו העצה והגיע לחדרי הורע
אפילו במקום אחד פסול (כה) דהוי בכלל נקב מפושט: (בג) לא מקרי
נסדק. אפילו בחוטמו נ"כ דוקא כשנסדק שם רוב קליפתו
(כו) דלגיה אינו בכלל נקב כלל: (בד) הקליפה החיצונה. היינו
(כו) הקליפה הדקה שהיא כמין גליל על האחרון ואין כאן חסרון
בגופו של אחרון כלל: (בה) שאינו מחסרו וכי'. דאם היה נקלף
יחתר בעומק אפילו במקום אחד ונהסר מנוף האחרון אפילו משהו
חסר כאשר עכ"ש: (בו) ירוק כמות שהוא ברייתו. (בח) ואם
נקלף רק רובו פסול יב"ז דוקא כשנקלף הכל ביחד אבל אם נקלף בשנים
האחרון פסול דהוי כמנומר ואם נקלף במקום חוטמו כשאין דומה
חזוית לקמן בפ"ט (כט) וי"א דאין להחמיר בכל זה רק דוקא כשאם
הוא מראה כשר אין לפסול (ל) ובשעת הדחק יש לסמוך
כשנקלף כל עורה ערפה דלא הדרא בריא: (בח) שישתייר כסעל. וכמו
(כט) ינימל דרו. הוא העץ שכל ראש האחרון כמו חזר הדד ותחוב
מלשון ינימל דרו (לא) משמע דנימל העץ אף מה שחוקק בתוך
האחרון מן האחרון אין להחמיר וכן הסכים הט"ז לדינא אבל יש מן
למעלה מן האחרון וסבורים דהוה כולל חסר לדידו ואם נשאר מן
העץ למעלה מן האחרון כל שהוא (לד) דעת הט"ז דאין
להחמיר

שער הציון

(כב) כמו לענין גרגרת וכ"כ הגר"ז: (כג) משום דרובו כפול ומה שהקשה ה"א דאם גם בגרגרת נענין שנסדק כולו יש לדחות דבגרגרת העצים משום
דכשהבמה נשפכת אורא הר סתם לה משא"כ באתרוג [בטורי יעקב]: (כד) כן מלדד הבטורי יעקב משום דה"א דאם גם הנדר שלם ע"ש ודלא
דכ"ח"א: (כה) היינו לדעת האחרונים כפי"ע ע"ש: (כו) ח"א: (כז) כי כמה קליפות באתרוג אחת קליפת ירוקא דק מחלו ולפיכך ממנו הוא קליפת הפנים
קצת ש"ב בה חריפות כשאוכלין אותה ואח"כ מתחיל בשר האחרון שהוא לכן ולפיכך ממנו יש כצו עגול ובו מונחים גרעיניו וזה נקרא חדרי הורע והש"ע
מייביר בקליפת העיונה שהיא דק כגלד שאינו מחסרו מנוף האחרון כדעת הר"ן וכן העתיקו האחרונים ואף דבמשנת הרא"ש שהובא בג"ח לא משמע
כ"כ אלא אפילו אם נישל גם קליפת העצה אם אינו נחסר מעבר האחרון שהוא לכן שבו כצו עגול וכן משמע ג"כ מלשון הרא"ש להמשיך שכתב שלא נישל מן
הלבן כלום וכן יש ליישב ג"כ לשון העור מדכתב ולא נישל מן הכשר כלום וע"כ דמה שבר"ן קורא קליפת עבה הוא קורא קליפת דקה נגד בשר האחרון
משפטים מ"מ לדינא לריך לנקוט כדעת הר"ן וי"א לשון הרמב"ם מדכתב שאינו מחסרו ובאמת כ"ז מכיון ה"ב כפי"ע אבל הר"ן כתב וכו' וכן דעת
הרמב"ם ולפלא קצת דמשמעו משמע דאשכח הרא"ש סותר להרא"ש גופא וזה אינו נראה ע"כ גופא וי"א ופ"י מה שכתבו האחרונים: (כט) ענין רובו
שהוא מתמים דעיי' דהראב"ד מסיים לה"א ויודאי זהו טעם הרא"ש שהסביר דבריו רק לדעת ה"א וע"כ הסכים הא"ר דיש לסמוך ע"י בין לענין רובו
ובין לענין מיעוטו כשהוא בשנים ושלא מקומות אכן לענין חוטמו משקף בזה וסב"ח מיקל גם כן לענין חוטמו: (ל) ח"א ולענין חוטמו לא ביאר שם אכן מדכתב
הרא"ש ובחוטמו אפילו משהו פסול דומיא דחזוית וכוונתו מוכח לקמן. בס"ג כה"ג דבמראה כשר יש להכשיר לכן כתבתי להלך: (לא) ח"א: (ל"ב) וי"א
ומ"א: (לג) ואפילו אם נשתיר עוד מעט עץ כתובו כמו גומא פסול [אחרונים]: (לג) כ"י לפירוש ר"ח המובא בערוך [ובאמת אין זה כ"כ
יטור לדינא א' דלא מוכח בפירוש רק מלדד הוכיח הרא"ש בפירושו להלך לדידו כמו שהוכיח לענין ינימל עקל וזה אין ראייה מוכרחת כמו שהוכיח הט"ז
ופ"ד לו יכי לדידו יש להחמיר הלא לדעת ר"ת ור"ן הוכיחו דוקא א' ינימל העץ התקוט באתרוג ונעשה כמו גומא שם] ולכונן וכו':
(לד) והעתיקוהו הא"ר והגר"ו וה"ב והט"א לדינא

שערי תשובה

באר היטב

משנה ברורה

להחמיר בזה: (לא) במקום שאפשר. היינו שחפשי ליקח יותר משובח מזה (לה) אבל אם הוא המובחר אין להחמיר בשביל שובחא. ומ"מ נראה לדוקא אם חסר רק השגתא אבל אם חסר גם מקצת מן העץ אף שיש עוד קצת עץ למעלה מן האחרון עוב להדר ליקח אחר אם אפשר לו כי (לו) יש נחיצתין גם בזה: (לב) פשר. כיון שכן הוא ברייתו וחזו דרך גידולן אין לכתומא כסם הסרים או שאין הדר (לו) ויכזרים אם כי יש במקום פטמא בשם גומא מתחלת ברייתו וכתב בכזכורו ועקב דזה דרוק אף בשם גומא מעט שאין כאן פסול רק משום חסר וכיון שמתחלת ברייתו אין כאן ולא נקטר ממנו כלל לא מקרי חסר אבל לפתמים יש גומא עמוקה שהלכה עד חדרי הורע וזכיר ע"י שיכנים לתוך החלל ממנה או שאר דבר דק דזה נראה פסול גמור הוא שגרי נקב בחולדה פסול כל היכי דניקב פסול כדאיתא ביו"ד סימן מ"ג בפ"ג וכיון דניקב עד חדרי הורע פסול ה"ה בייקב בחולדה: (לד) ונשאר מקומו גומא פסול. והוא בכלל חסר ואם הוא שעת הרבקה שאין אחר בעיר העלה בחבובת הכס כזי שיכול לברך עליו אפילו ביום ראשון (כיון שבשעת הדחק איתא בם"ס תרמ"ט שבזכרין אפילו על פסולין לגמרי (לה) וכ"י בזה שהיא תלוי בשעת הראשונים במבורר בכו"פ) והוא ביטלה פעמיה ונעשה גומא ואין אחר בעיר (לט) ג"כ יכול לברך עליו אפילו ביום ראשון: (לך) ונשאר עובי כל שהוא שכל רוחב וכו'. ר"ל שנשאר עובי עובי העץ בתוך האחרון שיעור קצר שיכול עכ"פ למלאו רוחב הגומא אם עוביו ואף דלמעלה מן הגומא לא נשאר משכו

שער הציון

: 2° (f) :

1

30

למד

הלכות לולב סימן תרמח

(עו) רובו (לח) פסול ואם על חיטמו (לט) אפי' כל שהוא פסול וחוטמו היינו * ממקום שמתחיל להתקצר ולהתחדד כלפי ראשו : י פ"א דהא דבב' וג' מקומות פסול היינו דוקא כשנתפשט הנימור ברובו אף על פי (מ) שבישח (יו) החברורות הוא מיעוט אבל במיעוטו כגון (מא) * שכולם (סח) מצד א' של אתרוג כשר צ"ש פוסלים (מב) אפי' במיעוטו של צד אחד : י"א (מג) * אם הוא מחצה על מחצה במקום א' (מד) ק"ש מכשירים (טו) ויוש פוסלים : י"ב החוטמו ואילך דהיינו * ממקום שמתחיל לשפע עד הפיטמא פוסל (כ) חוטמו (מה) וכל * שנינו (כא) מראה

באר היטב

העוקץ היינו בנינו ואינו בעולם וא"ל להבדיל אבל אם אפשר לחבדו
מ"מ מחט או כיוצא בו ואינו ניכר מותר לטעול ביום ב' ולכרך אך
ביום א' יש להחמיר ע"ס: (טו). רובו. מדמסח משמע דמ"ל רובו
מושי לדרין כמ"ס העור: (יו). החברבורות. פ' שמקום החברבורות
עלמס הוא המיטוט: (יח). מלד א'. ובתנ המ"ל משמע דה"ל תפסות
מהם ללד המיטוט מקרי רוב דהוי רוב הקיפו אע"פ שאינו רובו של כל
החתרוב עכ"ל: (יט). ויש פוסלים. וקשה למה כתב בס"י דאם כלם
בדל אחד כשר הא ה"ל מהנה על מהנה וי"ל דהתם מייירי שאינו
מהנה של כל החתרוב רק של הקיפו כמס"ל ולכן כשר מ"א:
(כ). חוותי. כמין ב'. אבעבועות לפחות והוא שבידו נאסר לעין
כשאחזו בידו מבי"ט כנה"ג מ"א: (כא). מראה. ודוקא כשהראה

תת מבשר מקומות משא"כ כש"ר"ך ע"ן והסתכלות ומרתוק ח"ן נראה ח"ך
ש"חות אתרוגים המ"יים חל"נו לפעמים נמ"ז בהם מראה ח"ום כדס

משנה ברורה

(מב) רוב כל שטח התחרו משי הגדדים : (דח) פסול. דליו
(מג) הדר : (לח) אפילו כל שהוא פסול. שררה (מד) שם לעינים
יותר משאר מקומות שבו שבוותו שפוע חרם ונחש עיניו
(מז) שצטטם ההברבורות וכו'. פי' שמקום ההברבורות עצמן הוא
המיועט : (מח) שכלם מול' א. משמע דאם נתפסו מהם גם לזר
השני (מה) מקרי רובו דהוי רוב הקופ' אצ"פ שהיו רובו של כל
התחרו [מ"ח] : (מב) אפילו במיעוט. הלכנס ואצ"ר פסוק לדעה
הראשונה וכל' גם כפמ"ג שחין פסול עד שצטטם ברובו מהיו אס'
נתפסו גם לזר השני של התחרו כבר ביארנו בס"ק הקודם דמקרי
רובו כזה לכו"ע : (מג) אם הוא מחלה על מחלה. לח מייירי שהיה
חיי התחרו של זר א'. מראש דהא ונזכר דהא בראש לבד פסול
ויזית במעוטו וככל בס"ט (מו) אלא מייירי הדמיתה לזר כלפי
העוקן בכל היקף התחרו : (מד) ים ומכשירים. ס"ל (מו) דאפשר
לזמנא והיט פוסלים ס"ל דאצ"ל לזמנא ולדינא (מה) ים להחמיר
כדעה בהרייתא מדנקט מוחה המחמיר בלדוף ועיין בפמ"ג שכתב
דלא סגי אלא וימא דהר כהכשר ע"י מדידה. אלא צריך שיראה
לעינים בלא מדידה ובכדורי יעקב חולק ע"ז ע"ש : (מה) וכל שינוי

יקרא דא"כ למה כתב כס"י דאם כוזה בלד אחד כשר הא ס"ל מתנה על
 מחזיק מתנה ובאן מיירי שמחזיק מתנה מכון מכת דאפשר ללמס ע"ס:
 תומרה דעתה הר"י וסר"ק דאפסו ג' בכלל חוטם אבל מ"מ הו"ל
 למהענין טו וי"כ מתחילת הבקן בסוף הסמך (אין הם כשתה דשעמא
 וסופין לירית פסולת הוא דדד ששבתה עליו ולא כהפזתה ע"מ ואפשר
 דכ"ו מדברי הרמב"ם): * שנינו. משמע דוקא שנינו מהרה ולא שארי
 בחיטום ולירידה כי נסדק בחיטום פסול כל ז' ואין זה דורס וכן כל
 האחרים הכל פסול בחיטום בכל שהוא ופסול כל ז' וי"ל ומהו ואין ספק כי
 לא שאר פסולים ומ"מ כ"ב כל שהוא וכן כאשר פסולי הדר דעת הא"ר
 בהר"א בסעף י"ד טעם הדעה הראשונה האחרון בחיטום בנסדק ע"ס
 הוא וכן ג"כ דעת הרמב"ן הובא כ"י כ"סעט הרמב"ם וי"כ הראה ד"ש
 לכתחבר

שערי תשובה

(בצ"ט) וחוטמו היינו ממקום כו'. ועינן בד"י שהביא לשון רש"י שם
והחוטמו כעיוני גבהו כהמשע חסם כו' וגם הביא לשון הרא"ם ודבריו דבריו
בתחת כל לשונות הפסוק דברי הרא"ם מ"א ע"י עמא דלא אס המהגם גם
בבעיני גבהו עלמא לפסול או המהגה דוקא מעיני גבהו ולמעלה ואין עיני
גבהו ככלל ע"י ודבריו שם שכתב מלוקט שחתתו לן זמן לקמן ספ"ק
והמהגה שחתתו לשפט פ"י המשע ק"ל לזכור תכרע עיקר דליו עיני גבהו
במקום שחתתו לשפט פ"י מורו הרב ז"ל דעובי גבהו בכלל הפסול
החיות בנ"ש ע"י ואפשר דגם בצ"ט מ"א המקום שחתתו לן וגם המקום
הדיון דליון דסמך נקטין לחומרה וק"ל מסתבר כן דליל תגר טעמא בחיטו
הנראה לעינים יותר ודאי בעיני גבהו ז"כ לא אקט המעטע שגם שם נראה
לענינים עיני ומו"א שכתב בשעת הדקא פ"י לקמן בבאר רעים' (טו) ונראה
לפוסלים. ע"ה שם ועי' בא"ח שכתב שנראה להדיא לרוב בני אדם ובה"ל כתב
הנז"ט שם אין נראה לעיני ממתה דקומו ואר"י הסתכל אין זה לא
שנראה פסול ע"י ובפ"י יורה דעה לחוטמו הטעם שם אדם ראה
בחיטו פ"י פוסל ע"י (כא) מראה. עיני בנ"ש ועי' בבא"ח פ"י אריה ס"א

ביאור הלכה

דק"ל דלפיו בכל שהוא שם בודאי אפילו בלד אחד: * ממקום שמתחיל להתקרב קו"ו עיין בד"י דלעת הרמב"ם והר"ן ג'אות לחוטמו היינו למעלה וכו' ונבא'תחא חבל כבוס"ע תתמו דעת הרמ"א דהשפיע קרוי עטם ומולד ברה"ש דכן הוא ב"ב דעת הרמ"א והר"ן ולכן כ"ס העור ממקום שמתחיל לשפיע דג"כ כות השו"ע והנה לבאורה היה נראה לומר דהוא מחילי האתרוג ומגלה אכל ב' צמח' או אינו דל"א אם החזית מתפשטת על עורו של האתרוג מצינו הוא על חוטמו ב"ב ובפרט דלעת ר"ש שבת דעובי גבהו של האתרוג הוא נקרא חוטם א"כ אם החזית מתפשטת על רובו הרי חוטמו כגלל ובגמרא דאן כפוסקים מוכח דתרי מיני ניכרו [וביותר נראה שם ה"ל] ונא' שפנתו דהא דכרבו פסול דוקא אם הוא מעלי ג'אות וכן מזה אחד וגמ' לא נעסל כג"כ משמע דהוא על חוטמו [וע"כ אלו יורכין לומר דל"ה מתחיל החוטם בגבהו אחר שיפור רובו של האתרוג] וכן קודם. ועיין ב"שע"ת דמלר"י לחוב שם דלעת ר"ש ב"א ממזמי החזית במקום גבהו לכן בדוחק איש' דגם כות השו"ע הוא כן ועל"ז לבין השו"ע לא תמנעט שכן וכן בלבוש מוכח בהדיא דכות השו"ע הוא על השפיע ללד וזה על מקום גבהו [התחיל עמנו דרש"י והשמיני תיבת עובי ג'אות] ע"כ במקום הדחק בודאי י"ס להלך גם ביום ראשון וגלבר עליו: * שברלב"ג נזל א' של אתרוג וכו'. עיין בבית מאיר שמגיד דלפיו היה יורד משלש חזיות כשר בזה כיון ששע"ס מצינו ש' של האתרוג אך לפי מה שמצינו בלבוש אין הדבר ברור בידו כ"כ ע"כ. * ומיוס להדין ואילין בודאי י"ס להדין בזה: * אם ש' מתחל עור מתחל וכו' וי"ס פוסקין. עיין במ"א

[illegible]

שער הציון

(מב) מ"א ו"ה: (מג) רחש וס"פ: (מד) פוסקים: (מה) פ"י דבזה דהאיסור משום מומזר מקרי רוב הקיפו לחד ג"כ בשם רובו אלא! ברובו במקום אחד על מקרי רובו דה שסוה רוב כל שעת התערוב וכן! בפקל"ו [פמ"ב ו"ה]: (מו) כדורי יעקב: (מז) מ"א ו"ה: (מח) סע"ו ו"ה: (מט) וס"ג:

(מו) בכל שהוא (מו) * שיש מי שאומר דה"ה ריבש פוסל (מח) שם * בכל שהוא : יג' תחזות ש טור בשם
הוא כמו (כז) (מט) * אבעבועות ויש בו ממש שמקומו ניכר במי שישוה שהוא גבוה מהאחרון .
הנה ולכן יש להכשיר אותן חזיות שקורין בל"א מו"ל לפי שאינן גבוהים משאר האחרון (מהר"ל) ויש מי
שכתב דיש להכשירם מטעם (נ) * דנחשבים מראה אחרון מאחר (כג) דרגילים להיות הרבה כך (ת"ס)
שם וב"ט

באר היטב

שערי תשובה

ממש שמירקתן מתהפכים אל האדום ופעמים רבות שהאדם מתפשט על פני
רוב שטח האחרון או על חוטמו כו' ומתחלה נטה לפסול בזה לפי שמראה
זו לא שמעתי שיהא מראה אחרון נוטה אל האדום האדום ושוב העלה להכשיר
כיון שאין לנו ראיה מהתלמוד שזו מראה פסולה אפילו תלית שזו
שטח מראה לגבי אחרון שכתבנו מוסר לתכנים והם פסלו שחור ולכן אבל
אדום כיון שלא הוכיחו לפסול יג' דגם מראה זו הדך מקרי כמו שכתבנו
מראה יפה הוא וגם כיון שזו דרך גדולתו ורגילותו להיות הרבה כן מראה
מפסיד משון ישראל וע"ס ש" מה שקורין בל"א מו"ל מפני שמראה זו בזה ככל פירי
ומתחלה נטה לפסול ופסול והנחת שם מלת חזיות הוא ע"פ התרגום במלת ילפת שפירש חזון כמ"ס בהג"ס
הרי דלא בעינן שולל מעלמות האחרון ולכן כתב בבר"י שיש להחמיר בזה דלא דהמכ"ט ע"ס
אין בו נכחות משאר האחרון וע"ד שכתב רמ"א להכשיר אותן שקורין מו"ל והאגודה כתב
הוא נעשה גבוה מהאחרון ונעשה חזיות מעלמות גדול האחרון ופסול והנחת שם מלת
סמ"ק ט' וכן איתא בכתובות דף מ"א ילפת זו חזיות המלרית ואמר ר"ל ששלפת והולכת כו'
ועיין דבוק בו לא שיהא בזה קצת ונראה כאלו הוא דבוק עליו אבל בשאר אחרון לא
הוא נעשה גבוה מהאחרון וע"ד שכתב רמ"א להכשיר אותן שקורין מו"ל והאגודה כתב
ואפילו שם מורגשים במשום הוד כו' והנה בל"א מו"ל שפירש חזון כמ"ס בהג"ס
ב"ט של בשעת הדחק אין להקל במורגשים במשום הוד ועיין בל"א מו"ל שפירש חזון כמ"ס
ש"ל על דברי המ"א כ"ל אפי' גבוהים כו' וגם אפילו על חוטמו פסול שפירש חזון כמ"ס
מראה פוסל ע"ס ועיין בל"א מו"ל שפירש חזון כמ"ס בהג"ס וכתבנו דיש להכשירם
מטעמים רבוי או מחוטמו ולמלאה ועוד שאין זה חזיות שאין מושבן גבוה כו' ע"ס
מראה פוסל ע"ס ועיין בל"א מו"ל שפירש חזון כמ"ס בהג"ס וכתבנו דיש להכשירם
מטעמים רבוי או מחוטמו ולמלאה ועוד שאין זה חזיות שאין מושבן גבוה כו' ע"ס

להדיא לרוב בני אדם מבי"ט. ודוקא שנשתנה למראה פסולה אבל
נשתנה למראה כשרה כשר ב"ח ועמ"א : (כז) אבעבועות. ודוקא
בשהוא נולד מעלמות האחרון אבל מה שנעשה מקומו עקום ואדום
מהמת שעוקים אותה קוליס כשר. מבי"ט כנה"ג רדב"ו סימן
ק"א : (כג) דרגילים. וא"כ אפי' גבוהים משאר אחרון כשר.

מראה יפה הוא וגם כיון שזו דרך גדולתו ורגילותו להיות הרבה כן מראה
מפסיד משון ישראל וע"ס ש" מה שקורין בל"א מו"ל מפני שמראה זו בזה ככל פירי
ומתחלה נטה לפסול ופסול והנחת שם מלת חזיות הוא ע"פ התרגום במלת ילפת שפירש חזון כמ"ס בהג"ס
הרי דלא בעינן שולל מעלמות האחרון ולכן כתב בבר"י שיש להחמיר בזה דלא דהמכ"ט ע"ס
אין בו נכחות משאר האחרון וע"ד שכתב רמ"א להכשיר אותן שקורין מו"ל והאגודה כתב
הוא נעשה גבוה מהאחרון ונעשה חזיות מעלמות גדול האחרון ופסול והנחת שם מלת
סמ"ק ט' וכן איתא בכתובות דף מ"א ילפת זו חזיות המלרית ואמר ר"ל ששלפת והולכת כו'
ועיין דבוק בו לא שיהא בזה קצת ונראה כאלו הוא דבוק עליו אבל בשאר אחרון לא
הוא נעשה גבוה מהאחרון וע"ד שכתב רמ"א להכשיר אותן שקורין מו"ל והאגודה כתב
ואפילו שם מורגשים במשום הוד כו' והנה בל"א מו"ל שפירש חזון כמ"ס בהג"ס
ב"ט של בשעת הדחק אין להקל במורגשים במשום הוד ועיין בל"א מו"ל שפירש חזון כמ"ס
ש"ל על דברי המ"א כ"ל אפי' גבוהים כו' וגם אפילו על חוטמו פסול שפירש חזון כמ"ס
מראה פוסל ע"ס ועיין בל"א מו"ל שפירש חזון כמ"ס בהג"ס וכתבנו דיש להכשירם
מטעמים רבוי או מחוטמו ולמלאה ועוד שאין זה חזיות שאין מושבן גבוה כו' ע"ס

משנה ברורה

ביאור הלכה

לחמיר גם בנסדק בחוטמו אם לא במקום הדחק : * ויש מי שאומר דה"ס
דיבש וכו'. היינו אפילו לדעה קמיתא כמ"ס דל"א שם בנסדק לא פסלינן
בחוטמו יותר משאר מקומות הכל לענין יבש חמיר עמי דיבש עמינו משום
הדך ובחוטמו שייכר יותר לעין הרואה אפילו תיכבש כל שהוא חל או הוי
הדך ועיין במ"א שדעתו דגם דעה הראשונה ס"ל כן ולא איתא הלא ידע אלא
לאפוקי מדעת ש"ג דלדידיה אין להחמיר לענין יבש בחוטמו יותר משאר
מקומות אכן בביאור הגר"א כתב דדעה ראשונה ס"ל דאין להחמיר לענין יבש
בחוטמו יותר משאר מקומות : * בכל שהוא. עיין במ"א דמקום אחד
ברובו או ב' ג' מקומות אף במיעוט כ"כ פמ"ג ולענין לא ברירא ד"ו
של ד' ג' מקומות דהא העטם בחזיות איתא בגמרא משום דהי"ל מוטור
וע"ס שתייבש באיזה מקומות לא ידענא אם תשיב נמוך ע"ז אם לא שאנו
רויין שנשתנה מראה האחרון ע"ס הויכח וז"ע : * אבעבועות. עיין במ"ב
מש"כ דדוקא כשנולד החזיות מעלמות האחרון וכו' ועיין בל"א מו"ל
מאגודה דמקום ששוכב על קוליס גדל בו חזיות ודקת ליישב כשע"ת דגם
הוא גבוה משאר אחרון ולכן המכ"ט דחוק לפי' ובכוכרי יעקב יישב בפשיעות
כיון שחזיות הוא מה שטול ע"י עיפוש הפרי כן בתלם של בחטורכו כמו
שכתב החי"ט פ"ד דבוכה א"ב דרך הוא דמקום ששוכב על קוליס מלא
שולט שם חזיר שמתפשט שם וגולד שם חזיות ומוה מיירי האגודה אבל מה
שנעשה עקום ואדום ע"י עיקור וקוליס אין בזה עיפוש וירקנון ולכן אין זה
נחשב למראה

מראה. כגון שחור ולבן כמבואר לקמן בסט"ז : (מו) בכל שהוא.
ודוקא (מט) כשנראה לכל אבל אם אין גראה לעין מחמת דקותו
ולריר להסתכל אין זה כל שהוא פסול : (מו) יש מי שאומר דה"ה
דיבש וכו'. וכן פסק (ג) הא"ר וס"א ולא דוקא יבש ה"ה
(נא) שאר פסולין דמשום הדך : (מח) שם בכל שהוא. היינו
במקום חוטמו אבל בשאר מקומות האחרון דינו כחזיות ובינו
מראה (כז) שזמקום אחד דינו ברובו ואם בשנים או בשלשה
מקומות פסול אף במיעוט : (מט) אבעבועות. יש אומרים
(נג) דוקא שתי אבעבועות דבלא"ה אינו בכלל חזיות אבל רבים
(נד) מהאחרונים חולקין ע"ז ודעתם דאף אבעבועות אחת כל שנראה
לכל אדם לעין בלא הסתכלות מקרי חזיות. כתבו הפוסקים דדוקא
כשנולד החזיות מעלמות האחרון אבל מה שנעשה מקומו עקום
ואדום מהמת שעוקים אותה קוליס כשר ועיין בשע"ת ובה"ל :
(נז) דנחשבים מראה אחרון וכו'. ולפי טעם זה (נה) אפילו גבוהים
משאר אחרון כשר ואין חזיות הוא (נו) בחוטמו או
בשאר מקומות. ועיין באחרונים שהסכימו דאין להקל בגבוהים

חזיות וכשר עכ"ד : * דנחשבים מראה אחרון. עיין בביאור הגר"א דהיינו אפי' שם

שער הצינן

(מט) א"ר בשם המבי"ט וביאר הפ"י דכיון דחוטמו העטם שם אדם רואה יותר ממשאר מקומות משא"כ כשנרין עיניו והסתכלות ומרחוק איש נראה
אף בחוטמו אינו פוסל ע"ס : (ג) וכן דין אחרי שנולדו הראשונים כתבו כן בהדיא הרמב"ם (הביאו הב"י בסמ"ח תמ"ה) והראב"ד שבידלו הטור בסמ"ח זה
והרא"ש והר"ן : (נא) אחרונים : (נב) פמ"ג וע"י בה"ל : (ג) כנה"ג בשם מבי"ט : (גד) א"ר בשם כנה"ג דלא נראה לו דקדוק זה וכן כפפות תמרים וכתשבות
משבית נפש חלקו עליו. ומ"מ נראה דבשאר ימים יש לסמוך על המבי"ט להקל אחרי שכמה אחרונים העתיקוהו להלכה : (נה) מ"א בשם תה"ד : (נו) דמ"ד
אכן מה דנשמע מניה דלפי טעם הראשון שכתב הרמ"א דקמבוס שאינן גבוהים ולא משום דהוא מראה אחרון מנילא פסול בחוטמו משום שמי מראה ל"ט
דלכדיו גם בשאר מקומות האחרון יפסל ברובו ונדלקין כמ"ס ומהי אהני כן במה שאנו גבוה משאר אחרון וע"כ אנו לרובין לדברי הפמ"ג שכתב
דאף שחזיות הוא מראה פסולה מ"מ ברובא מראה פסולה על האבעבועות אין פוסל שדרכה בזה [ורק כגבוה מאלתרו שם חזיות עליה זה פוסל] וא"כ
כשאין שם חזיות עליה משום שאינה גבוה מאחרון אפילו על חוטמו גמי כשר :

אתרוג קטן * פחות מכביצה (סו) * פסול אבל אם הוא כביצה * יאפי' אם הוא בוסר שעדיין לא כ שם נגרייתא ובתמימים

שערי תשובה

אורחא דמלתא שמסבין פסח אחת שיהיה ראוי לישב כל שבעה משאכ' בוס שהרבה פעמים הוא מניח אתרוג זה ולוקח אחר ובדאמרינן הפסח י' אתרוגים כו' הלכך אין לך בו אלא שעתו וכששערו חכמים אתרוג כביצה להענין שיעורו וזכרון דעתה יש בו כביצה שפיר נפיק ביה אך מ"מ נראה דכל כשישעור מומאם יש להחמיר שלא לבדוק עליו דמאין אין הדמיון עולה יפה והפעמים נדמה שהוא כשישעור והוא פחות מעט דהא על הרוב א"ל לא נאמא ככ"ל וז"ל בש"ט אפילו אם הוא בוסר ע"י בנז"ח מ"ל ס' קס"א שחמה על סכ"י שהניח בתוס' שנומאם דאתרוג הבוסר שסופו ליגדל עדיף וליתא שנומאם

באר היטב

אחר שג' שהם כמראה אתרוג דזהו פשיטא דכשר ע"ש. ובמהרי"ל כ' שאסור לקנות הירוקים אלא"כ דכבר התחיל במקצת למראה

משנה ברורה

שדרגן לתורר אה"כ למראה אתרוג לאחר ששהו בכלי זמן וזמן נגמרה אז אפילו (סע) בעודו ירוק כשר דכיון שחזור למראהו ע"כ נגמר פריז ות"מ הסביו האחרונים דאין לסמוך ע"ז למעשה ואין לקנות אתרוגים אלא"כ התחיל (ע) במקצת לשבש למראה אתרוג דשמה יהיה נגמר ירוק. אתרוג המורכב הסביו (ע) הפוסקים שהוא פסול (עב) דלא מקרי אתרוג כלל. ומורכב היינו מאתרוג ולומוני' או פאמוראנ"ך או שום פרי אחרת אפילו אם הכריך ענף מאילן אתרוג לתוך לומוני' וכ"ש אם הכריך ענף מאילן לומוני' תוך אילן אתרוג [אבל אם הכריך משני אילני אתרוג ביהד כגון ענף אילן שפירותיו דקים וקטנים לתוך אילן שפירותיו נסים כשר. א"ר בשם ב"ח]. (עג) ויש ג' סימנים שנוכל להכיר אם הוא מורכב או לא (א) כי המורכב חלק ולא אתרוג בליטות קטנות בכל גופה וגובה להם (ב) המורכב העוקץ בולט ובאתרוג העוקץ שוקע (ג) כי תוך המורכב רחב והמוהל שלו הוא רב והקליפה הממוזעת (דהיינו בין קליפה עליונה שהיא דקה בגילד ובין התוך שהן הדרי הורע עם קליפתו) דקה ובאתרוג הוא להיפך כי הקליפה עבה והתוך קרר והוא כמעט יבש [ובעולה שבה כתב עוד סימן שאתרוג הגרעין זקוק לאורך האתרוג ובמורכב הגרעין אלולו ויש להם כל סימני אתרוג כשר שלפעמים הגרעינים שוככים באורך ולפעמים ברוחב ע"ש וע"כ ע"י סימן זה א"ל להבחין כלל] ובתבשובת חתם סופר חא"ח סימן קפ"ג אתרוגים שיש להם סימנים שמבחוץ דהיינו העוקץ שוקע וכליטות הרבה אין להם שום יתא' כסימנים הפנימיים היפך מזה ומשמע מזה דא"כ יש לו רק סימן אחד שמורה שהוא אתרוג והסימן השני מורה שהוא מורכב כגון שהוא חלק והעוקץ שלו שוקע יש להחמיר מסביבא וכ"כ במור וקציעה אמנם בסימן ר"ז מהפסח חת"ס מאדו צענין הסימנים אחריו שלא נזכרו בש"ס ודעתו דלמעשה (עד) אין לסמוך על סימנים כלל להקל ודין של אתרוגים פדין עוף טהור דנאכל במסורת. דהיינו שאותו המקום יהיה מוהוק ממינים קדמונים שאתרוגיהם אינם מורכבים ומסיים שם העולה מזה כל האתרוגים שאינם מייצגים [וה"ה מקום אחר המוהוק בכשרות מינים קדמונים] אין ליקח בלי כתב הכשר שיועד שאינם המורכבים ואין לסמוך על הסימנים עליו וישעין לו כתב ג' כספר שנות חיים בש"ט ע"ר ע"כ א"ל ביו"ט שני שהוא דרשני' על לשמוך על הסימנים אף למחן דס"ל דגם ביו"ט כ' פסול מורכב ע"ש. אכן באמת אודות כתב ההכשר יש ג"כ הרבה לדקדק (א) שצריך למצוא אנשים שיכירו היטב חתימת המעיד או עכ"פ שהסבור עליו יכיר כתב ההכשר והוא יהיה מוהוק לנו בכשרות (ב) על האתרוגים שאינם מוהוקים מכבר בכשרות להעיד שאינם מורכבים לזה אין להאמין להמעיד (ע) רק אם הוא מוהוק בכשרות ולר"ך שיהיה ירא שמים לדקדק דאולי מטעם קטני ובפרט במלאכת הגטעיה. גם מצוי עוד כמה רמזות צענין זה שהוא מניח כתב ההכשר על חיבה אחת והסבור שמוכר אותו קטטיל מניח הכתב על קטטיל אחר וע"כ יש לדקדק לקנות מאיש נאמן ואם מוצא לקנות אתרוג מאיזה מקומות הידועים מעולם ומוהוקים שאינם מורכבים (ז) יותר טוב לקנות מהם ועיין בזה"ל מה שכתבנו בשם הבכורי יעקב ולפי המבואר שם נראה דבדיעבד כשכבר קנה או שאין לו מקומות הידועים למוהוקים נראה דיכול לסמוך על שני סימנים שמבחוץ ולבדק ג"כ ומ"מ לא למעלה. ודע שהכינוי האתרוגים דיש להחמיר לענין אתרוג המורכב אפילו בשאר ימים. ואם אין לו אחר צעני' שיש לישלול כל שבעה בלא ברכה (עז) ויש מהממירין דאפילו ליטלו בלא ברכה ג"כ אין כדאי דילמא אתי למסרך לזאת בו תמיד. ולענין הדסים אם שבעה שהם מורכבים אין לישלול אותם דפסולים הם כמו אתרוגים אך בסתמא ממשע מאתרוגים שאין לחוש דסתמא אינן מורכבים (עיין בפנ"ג בסו' תרמ"ט אות י"א) ומה שרצה השבית יעקב לפסול איהן הגדלים בגנות שהרים מנחי חש מורכבים חלקו עליו החכם לבי והפעמים מאירות ועיין בבכורי יעקב שכתב שכן פשט המנהג להכשירם: (סו) פסול. ואפילו אם (עח) חנו משערים שאינן בוסר שאין סופו להתגדל

ביאור הלכה

אתרוגים המורכבים וזה לשון הבכורי יעקב זה פשט שהאתרוגים הגדלים אלולו במדינת אשכנז בגנות של שרים כולם מורכבים הם אבל אותם שבאים מאשכנז והם ספק מורכבים לכאורה יהיו כשרים אם א"ל להכריע דניחא בתר רובא ורוב האתרוגים שנשערו ידוע שאינם מורכבים אכן לדניא צ"ע וזכ"ל ספק מורכב אם אין לו אחר יעלו בלא ברכה עכ"ל. ולענין אפסר לומר דלהכי סמכו כמה פוסקים על הסימנים אף דאין ראייה כ"כ כמו שכתבו הפוסקים האתרוגים משום דנצריך רובא יש לסמוך ע"ז וע"כ אין לומר לחות כמו שסומך ע"ז ומצריך כנפנ"ד: * פחות מכביצה. עיין בתשובת חתם סופר סו' קפ"א שדי כביצה שבזמניו אף שהבינים נתקטנו כפי מה שהעיד ה"ל"ת בפ' ערבי פסחים כי הכל לפי הזמן אם הבינים נשתנו גם גידול האתרוגים נשתנו ע"ש. ולפי דעת הבכורי יעקב נכון לבעל נפש להדר בתפלה אחר אתרוג שגדול כשי ביום: * פסול. כל שבעה שלא נגמרו פריז ולא נקרא פרי ואפילו אם היה בו כשיעור וצמיח הצי' נעמק ונעמד על פחות מכביצה מ"מ פסול משום שאינו דר' [ח"א] ואם אין לו אחר ישלול בלא ברכה ואפילו ביום ראשון [בכורי יעקב ע"ש]: * אפילו אם הוא בוסר וכו'. עיין בשע"ת שכתב בשם ח"ש שהקשה על דברי פנ"ג שכתב דאפסר לומר דסת"ג סובר כמו שכתבו בתוס' בסוף דבריהם וכו' והשיב עליו

מושכב לחובב האתרוג ובכורי יעקב כתב שדק באתרוגים הרגילים מושכב ויש להם כל סימני אתרוג כשר שלפעמים הגרעינים שוככים באורך ולפעמים ברוחב ע"ש וע"כ ע"י סימן זה א"ל להבחין כלל] ובתבשובת חתם סופר חא"ח סימן קפ"ג אתרוגים שיש להם סימנים שמבחוץ דהיינו העוקץ שוקע וכליטות הרבה אין להם שום יתא' כסימנים הפנימיים היפך מזה ומשמע מזה דא"כ יש לו רק סימן אחד שמורה שהוא אתרוג והסימן השני מורה שהוא מורכב כגון שהוא חלק והעוקץ שלו שוקע יש להחמיר מסביבא וכ"כ במור וקציעה אמנם בסימן ר"ז מהפסח חת"ס מאדו צענין הסימנים אחריו שלא נזכרו בש"ס ודעתו דלמעשה (עד) אין לסמוך על סימנים כלל להקל ודין של אתרוגים פדין עוף טהור דנאכל במסורת. דהיינו שאותו המקום יהיה מוהוק ממינים קדמונים שאתרוגיהם אינם מורכבים ומסיים שם העולה מזה כל האתרוגים שאינם מייצגים [וה"ה מקום אחר המוהוק בכשרות מינים קדמונים] אין ליקח בלי כתב הכשר שיועד שאינם המורכבים ואין לסמוך על הסימנים עליו וישעין לו כתב ג' כספר שנות חיים בש"ט ע"ר ע"כ א"ל ביו"ט שני שהוא דרשני' על לשמוך על הסימנים אף למחן דס"ל דגם ביו"ט כ' פסול מורכב ע"ש. אכן באמת אודות כתב ההכשר יש ג"כ הרבה לדקדק (א) שצריך למצוא אנשים שיכירו היטב חתימת המעיד או עכ"פ שהסבור עליו יכיר כתב ההכשר והוא יהיה מוהוק לנו בכשרות (ב) על האתרוגים שאינם מוהוקים מכבר בכשרות להעיד שאינם מורכבים לזה אין להאמין להמעיד (ע) רק אם הוא מוהוק בכשרות ולר"ך שיהיה ירא שמים לדקדק דאולי מטעם קטני ובפרט במלאכת הגטעיה. גם מצוי עוד כמה רמזות צענין זה שהוא מניח כתב ההכשר על חיבה אחת והסבור שמוכר אותו קטטיל מניח הכתב על קטטיל אחר וע"כ יש לדקדק לקנות מאיש נאמן ואם מוצא לקנות אתרוג מאיזה מקומות הידועים מעולם ומוהוקים שאינם מורכבים (ז) יותר טוב לקנות מהם ועיין בזה"ל מה שכתבנו בשם הבכורי יעקב ולפי המבואר שם נראה דבדיעבד כשכבר קנה או שאין לו מקומות הידועים למוהוקים נראה דיכול לסמוך על שני סימנים שמבחוץ ולבדק ג"כ ומ"מ לא למעלה. ודע שהכינוי האתרוגים דיש להחמיר לענין אתרוג המורכב אפילו בשאר ימים. ואם אין לו אחר צעני' שיש לישלול כל שבעה בלא ברכה (עז) ויש מהממירין דאפילו ליטלו בלא ברכה ג"כ אין כדאי דילמא אתי למסרך לזאת בו תמיד. ולענין הדסים אם שבעה שהם מורכבים אין לישלול אותם דפסולים הם כמו אתרוגים אך בסתמא ממשע מאתרוגים שאין לחוש דסתמא אינן מורכבים (עיין בפנ"ג בסו' תרמ"ט אות י"א) ומה שרצה השבית יעקב לפסול איהן הגדלים בגנות שהרים מנחי חש מורכבים חלקו עליו החכם לבי והפעמים מאירות ועיין בבכורי יעקב שכתב שכן פשט המנהג להכשירם: (סו) פסול. ואפילו אם (עח) חנו משערים שאינן בוסר שאין סופו להתגדל

שער הציון

(סע) הרבה אתרוגים דלא כב"ח שמחמיר בזה: (ע) ר"ל דאז תלין בודאי שלבסוף ישובו כולו למראה אתרוג: (עא) לבוש ומכרסם פאדו"ה ומכרסם אשכר ומ"א וצות יעקב ובעל הסמ"ע המוצא בתשובת ב"ח [וגם הס"י מסכים שלא לבדק עליהם אפילו בשעת הדחק] וח"ס וביט מאיר וז"ל: (עב) מ"א: (עג) רצ"ח בשם מהר"ם פאדו"ה וכתב בבכורי יעקב דמה שכתב בשו"ת פנים מאירות דמורכב אין פסול מדאוריתא הוא כנגד כל הפוסקים שהזכיר שם מקורם פ"א: (עד) ומה דזכירו סימנים היינו שאם בא אחד ואמר שאתרוגים שלו הוא ממקום שמוהוקים האתרוגים שלו לאינם מורכבים והסימנים מאילן להיפך אינו נאמן [ח"ס שם] וגם בביט מאיר מהפסק על ענין הסימנים ע"ש בסופו: (עה) שנות חיים שם: (עז) ולריכין הסותרים הגדולים לידע כשמודמן להם לקנות האתרוגים משני מקומות אחד מישראלים ואחד מנגרים ושיניהם צענין הכשר הם שיש יקנו מישראלים וכמו דכתיב' או קנה מיד עמיתך וסור"י' וסוף מהפסקא אם תראה לקנות קנה מן יב"חל תכרך: (עז) עיין ע"ז ופנ"מ: (עח) תוספות בתיווך קמא וכ"כ האתרוגים: ע"ז

נמטר פריו כשר ואם היה גדול (סז) כל שהוא (סח) כשר :

תרמט דברים הפוסלים בארבעה מינים. ובו ו' פעימים :

א * אבל ארבעה המינים פסולים (א) * בגזול ובגנוב ב * בין לפני יאוש בין (ב) לאחר יאוש יאכל גזול וקנאו (ג) בלא סיוע המצוה * כגון (ד) גזל לולב ושיפחו (ה) בשר דקנייה בשינוי מעשה (ו) * דומיהו לא יברך עליו הייחש מי שאומר דלא נפסל גזול וגנוב (ז) אלא לגנוב ולגזול עצמו * אבל לאחרים כשר (ז) בשאר הימים (ח) חוץ מיום ראשון. הגם ומשום זה יש לזכר שיערי תשובה

אחרת דשמה יהיה נשאר ירוק ע"ס. והב"ח כ' דאין הכשר חלה אחר שנעשה כולו מרחק אחרת משום הידור דלא כמנהג העולם שמכשירים במקומו ע"ס. ומ"א וע"ז הלוק על הכ"ח ודעתם כדעת מהר"ל ולכן אין לסתור המנהג ע"ס :

(ה) כשר. אפילו ביום ראשון מ"א ע"ס ועיין יד אהרן : (ז) נשאר. חס הוא אחר יאוש עיין מ"א :

משנה ברורה

להתנדל יותר אפ"ה פחות משיעור זה לא חשיב גמר פירא חבל חס יס בו שיעור (עט) חשיב כפירי (פ) אף שהוא עדיין בוסר שסופו להתנדל יותר : (סז) כל שהוא. היינו (פא) אפילו הוא גדול שמביאו על כתיפו ג"כ יאכל (סכ) כיון שהארבעה מינים כשים לו כולם אין מעכבין זה את זה יכול לישול הלולב ואח"כ האחרת : (סח) כשר. וכלכל שלא יהא ירוק ככרתי דלא לא חשיב גמר פירא כל שאינו חוזר למראה אחרת ובכ"ל בסכ"א :

ברב הסמ"ג חסור לולב אחרת ושאר מוצא שהטב"ס מוכרים עכ"ל כלומר שצריך ליתן להם מעט יותר מכדי דמיהן (ולא הרבה וכלעיל בסיומן ל"ס פ"ז ע"ס) וכונת הסמ"ג דאין לחלול דאחרת מכשילו לע"ל שלא יביאם בעשרת חצרות לירות מילין [אחרונים] : (א) בגזול ובגנוב. דכתיב ולקחתם לכם ביום הראשון וגו' והאי לכם משלכם הוא : (ב) לאחר יאוש. דיאוש כלי לא קרי והנה ביום הראשון בודאי לכ"ל לא יאכל מן התורה ולענין שאר הימים יבואר דקמיה : (ג) בלא סיוע המצוה. ס"י שהקנין איתו הוא נעשה קודם קיום המצוה לאפוקי חס הוא ע"י המצוה של נטילת הלולב כיון שמכרו לו בלאו שנקאו במשיכה והנביחה למוסר ביה א"כ ע"י המצוה נעשה הקנין ולא יאכל דהו"ל מצוה הבאה בעבירה חלה צריך להנביחה אח"כ פשט שני לנאח. ב"י [לבוש סדר] : (ד) גזל לולב ושיפחו וכו'. ר"ל דבעת שגזלו לא היה עדיין מתוקן כדאין שמכל לקרוח עליו שם לולב והוא תקנו כשיפיו שלו (ה) דעל ידו נקרא שמו לולב : (ה) כשר דקנייה בשינוי מעשה. וזה מהי (כ) אפילו בלא יאוש ואפילו ביום ראשון כשר לנאח בו דלכס קרינא ביה כיון שקנאה ודמים בעלמא הוא חייב לו. וה"ה היבא (ג) דהוי יאוש ושינוי רשות כיון שהגזול מוכרו או נתנו לאחר אותו אחר כשר לנאח בו אפילו ביום ראשון שכתב היה יאוש מקודם וכלכס קרינא ביה : (ו) ומהיה לא יברך עליו. כיון שמחלה בגזל בלא חוץ מיום ראשון לענין דברכה דלית בה הוצאת שם שמים. ועיין במ"א שדעתו דדוקא בלא יאוש אבל אם היה יאוש (ד) עם השינוי מעשה או עם שינוי השם או עם שינוי רשות מותר לברך ג"כ אכן דעת הט"ז לישול בסיומן כ"ה והב"ח שם דבכל גווני לא יוכל לברך ועיין לעיל בסיומן י"א סעיף ו' בבה"ל ד"ה ולענין דברכה : (ז) חלה לגנוב ולגזול ע"א. מוכח מזה (ה) דדעת המחבר דהגזול אינו יואל אפילו בשאר הימים דלא בעינן ביה לכס והטעם דהו"ל מצוה הבאה בעבירה ואין לכ"ל בזה בין לפני יאוש ובין לאחר יאוש : (ח) חוץ מיום ראשון. הנה מאי דמחמירין לגבי אחרים ע"כ איירי לפני יאוש ולכס אמר רחמנא והאי לאו דידהו הוא [דאי היה יאוש מקודם א"כ חללס הו"ל יאוש ושינוי רשות וקנין גמור הוא חללס ולכס קרינא ביה] ואפ"ה בשאר הימים לאחרים שרי דס"ל להיבא דלא שייך מצוה הבאה בעבירה לגבי אחרים שהם לא גזולוהו ועיין במ"א שהביא בשם המלחמות שחולק ע"ז ודעתו דאף לגבי אחרים שהם לא גזולוהו אפ"ה כיון דהתקן לא נקנה חללס שהוא לפני יאוש

א משנה סוכה כ"ט
ז"כ ל"ג ל"ד
ב שם בגמרא וכו'
ג משמע כן ויתא
ה הר"ן
ו מהירושלמי וכו'
התוס' דמשמע כן
סם בגמרא
ד שם ח"ה

וכ"ס בעתיד ליגדל דאית ביה חרתי פחות מכשיעור וכוסר ע"ס וכו' כתב דכן מוכח מתוס' דף ל"ז וגם בכפות תמרים השב על הכ"י בזה ועיין ברי' ליישב קול ועי' בשו"ת תומת וברים ס"י ח' וכו' כש"ע שאפי' גדול כל שהוא כשר עיין לבוש ועי' ב"ח פירוש הש"ס כמ"ס הר"ן אף שצריך לישול על כתיפו יאכל כיון שהד' מינים אין מעכבין זה את זה כשים לו כולם יכול לישול הלולב ואח"כ האחרת ועיין לקמן ס"י תר"ל סעיף י"ב :

(כש"ע) פסולים בגזול ובגנוב. ועיין בשער המלך שמתקן בגזל מדכריס

ביאור הלכה

הת"ז דאין כונת התוספות כן ע"ס והנה אף שהיה הכונה בדברי התוס' חלל מוכרנו נמצא כשנזיל הלוקט שלפניו בשם רבינו שלמה דמחוס מסופו ליגדל הוא חשיב אפילו כסול הלוב ע"ס אכן לדעת א"ז לט לזו מספק הד"ע :

* כל הארבעה מינים פסולים וכו'. עיין במ"ב ועיין לעיל בסיומן י"א במ"ב סק"ז ושייך לענינו ג"כ : * בגזול ובגנוב. כיון מישראל וכן מוכרי ולכן מי שגנב אחד מהמינים מהנכרי פסול ואינו יואל בו עד שיכלס הדמים ולענין. ובגנב וגזל וישלם לכסוף ושים לנעל בגינה אס יאכל למפרע עיין ס"י תר"ח בשע"ת סק"ג ובמ"ב סק"ז : * בגזול גזל לולב ושיפחו וכו'. דין זה הוא לכו"ע דהיינו אפילו לדעת המחבר דסותם בסוף הסעיף דלגנב וגזל ע"א פסול הלולב אפילו בשאר הימים דלא בעינן לכס ופסול הוא משום מצוה הבאה בעבירה בכל חלי דשם כיון שהתקן עתה כשעה שז"א כי אינו שלו רק של הגזול מקרי מצוה הבאה בעבירה היינו שבעת קיום המצוה חסר של גזל בידו דלא חלו הוי חובשים אותו כדון היה מחוייב להחזיר אותו והתקן עליו משא"כ הכא דקנייה בשינוי מעשה ואינו מחוייב להחזיר התקן הוא דמים בעלמא נמצא שבעת אין התקן של הגזול הוא שלו (ואין השולח ע"ז רק על זמן הקודם שגזלו) לא מקרי מצוה הבאה בעבירה ורק לענין דברכה דאית ביה הוצאת שם מחמירין ע"י כיון דמשיקרא ב"א התקן לידו בגיולה : * ומהיה לא יברך. ואם עבר וגזלו ח"ל לישול שוב לולב אחר וכו' שלא יברך עליו דכיון דמדעיא יאכל כנטייה ראשונה שוב הוי ברכה לנעילה [בכורי ישקב] : * אבל לאחרים כשר. ואין הירוש בכלל זה דיוש

שער הציון

(עט) ט"ז : (ס) כ"ל בע"ז [מאמר מרדכי] : (פא) גמרא : (פג) א"ר בשם הר"ן : (ה) דמוטאר בח"מ ס"י ש"ס ס"י דוקא חס ע"י השינוי נשתנה שמו אבל בשינוי בעלמא לא קנה [מחלית שהקל ע"ס] : (ב) פוסקים : (ג) מהסות מעשה דלחוכרי : (ד) כן ביארו האחרונים דעת : (ה) ואף דלא מברר ע"ז כ"ה בדברי ס"א מ"א מלחין המחבר משמע דהים מי שאומר רק לאקלוי אחי דלאחרים כשר נמצא הימים חלל לגנוב ולגזול ע"א דמסול ג"כ הוא מורה לזה. ועיין לקמן בס"ס מה שכתבנו בזה :

לכם . הגם * והמורל הגלם (ג) מולוכ של חזירי * או מלולכו של עלמו * אינו יולא בו (יו) ציוס א' דלא
 סיו שלכם . (תשובת רש"י ס' השמ"ו ותש"ו): ג' וכן (יה) של עיר הנדחת (יט) ושל אשרה (כ) של
 ישראל פסול * האבל של עבודת כוכבים (כא) לכתחלה לא יטול (כב) ואם נמצא יצא מיום א'
 ואילך (כג) דלא בעינן לכם . הגם ודוקא שלא נחננו לזכות בו אבל אם נחננו לזכות בו ה"ל של
 ישראל דאינו יולא בו ודוקא קודם שנתבטל אבל אם נתבטל ביד כותי אפי' מוכין לזכות בו אחר"כ יולא
 בדיעבד (כז) (כז) וע"ל סי' תשפ"ז : ד * בגנות (כה) הצעירים של עובדי
 מ' וסוכה ולא דעתי למע השמיטו המתבטל ח מורל דרכא ש"ל ש"א ח"א

שערי תשובה

כ"ח כשחשדאל קיץ נעלמו ועיין בגמ' (כסג"ה) והמורל הגלם בו .
 ועיין בש"ת שער אפרים סימן ל"ח שהקדש על ראיית הרשב"א במורד
 הגלם דלא אמרין כותיל אי בעי מתבטל מתדומה עמאל דלא אמרין וע"ל

ביאור הלכה

לא שייך איסור חלף אם כבר קדש הישראל מוכרי בדמים בשעה שקולא :
 * והמורל הגלם מולוכו של חזירי וכו' . שייך בפמ"ג שמסקנא על ג'ון
 הרמ"א דה"ל המורל הגלם מוכרי חזירי וכו' ו"ח בלולכו דהיינו איתא
 שם בתשובת הרשב"א . ונ"ל לפי מה שכתב הפמ"ג דלענין אחריו אפילו לא
 הסר ע"ע רק מחלוקתו ג"כ אינו יולא יחא קת דנקט לולב לאפקי אחריו :
 * או מולוכו של עלמו . ואם אסר על עלמו מאחריו אפילו לא אסר ע"ע
 רק מחלוקתו ג"כ אינו יולא דהיתר אכילה בעינן ביה ע"ל בפמ"ג ובספר
 כזכור יעקב חולק עליו דלדעת רש"י והרשב"א אסר נטל ישראל אחריו של
 תרומה יולא בו משום דלאו להאכילו לאחרים ליהני לכן וה"ה הכי יוכל
 להאכילו לאחרים אבל אי אסר ע"ע האחריו בהנאה אין יכול להטות
 לאחרים [דמש' שאסור לו בהנאה אסור ליתן בתנאה לאחר כדמוכח מהו
 דרייך בפסחים דף כ"ב מהא דבולח אדם יוכר לכרי דגיד הגשה מותר
 בנזיר] לכן אין לו דין מומן קרינא ביה ע"ל : * אינו יולא בו ציוס א'
 וכו' . ולפי מה שהעתיק מהמחבר לקמיה בס"ה דלחרוג האסור באכילה פסול
 כל ז' והוא מלשון הרמב"ם וכתב שם הר"א דטעמו דדבר שאין בו היתר
 אכילה או שאין בו דין מומן (דהיינו שהוא של איסור הנאה) הוא כתותי
 מיכתת שיעוריה . וכן אסר האחריו על עלמו באכילה לבאי' אינו יולא
 בו כל ז' דהיתר אכילה בעינן כל שבעה אכן י' לדחות דאפשר דוקא דבר
 שאין בו היתר אכילה לכל ע"ל אמרין כתותי מיכתת שיעוריה משא"כ בזה
 * בגנות הצעירים וכו' . שייך במ"ב במש"כ דהכא מיירי בהגיוה לא
 נדבו משום לשם ע"ל [והרמ"א שם בסיומן קמ"ג ס"ג בהג"ה יהיה ע"פ
 מיירי בהגיוה אינם עומדת בהלך העכו"ם] וכן הדין של הרמ"א דכבד אפי'
 האין הנעוה לפני העכו"ם שרי מיירי כאל דנעוה במש"ס או הנכרים לזכור
 במש"ס האכלו פיקוחיהן ולא מיירי דנעוה אותן לשם הע"ג הסמוך לכל דאי
 היו טעמין אותן לשם הע"ג והפיקוח יהיו שייך למשמיהן אפילו להרמ"א
 שם בסיומן קמ"ג היה אסור לישראל לקטוהן אפילו בכל השנה להיות מנהג
 להכניסם . ומיושב בזה מה שהקדש השער המך בהלכות לולב [והגר"א רמז
 ג"כ לה בענייניו] דהש"ע כותב א"ע דשם ביו"ד סימן קמ"ב ס"ג באילוני
 סרק הנעוה לפני העכו"ם פסק דכלכל נוי עכו"ם הוא והכא מתיר ליתק
 מהם למנוע דהכא מיירי היכי דלזכר עמלן נעוהו ובעין זה מאלף כלבוש
 וז"ל גנות של מש"י עכו"ם מותר ליעול מהם לולב או שאר מינים למנוע מהם
 אינם שומרים שם חלף להנחת עמלן ולא נעוה עכו"ם ואפילו האין נעוה
 לפני עכו"ם כ"ז שאינם עובדי האין להנחת עמלן נעוהו עכ"ל ונ"ל
 דמסתמא אמרין להנחת עמלן נעוהו אסר לא היכי דידעינן דהנעוה הוה
 נעוה לע"י ורק הפיקוח יהיה שייך להכניסם דלא נקראו נוי עכו"ם ואסור
 לטות מהן ואינו יולא בזה כיון דרשון מן הדין דלא מקרי לשם אף ביום
 שני לכתחלה אסור וכו' . ומאחרי כבוד שלם שהקדש ג"כ קושא : וז'
 סרק שאין בזה פיקוח אנו לריבין לתת דמסתמא נעוהו שיהיה לנו לע"י משא"כ הכא דמיירי באילנות שיש בן פירות יוצר טוב תלית שנטעו
 לזכר פירותיהן וכמו שכתב הלכות . עוד דלע"ד לתקן באופן אחר קת דהכא דלע"י בארבעה מינים דלזכר לשל דל"ך העכו"ם לקיץ אותן בעמלן
 וא"כ לדעת ר"י המוצא בד"מ הוא בכלל ביטול והתבטל האיסור של נוי עט"ם ולא נשאר לו רק דלגטו . ל"ך להחמיר לכתחלה ולזה מקילין ואמרין
 דלזכר

שער הציין

(פ) רש"י : (י) מ"א כשם חוס' דף ל"ב והש"ע ע"כ מיירי בהגדולים שגדלו אחר"כ ולכן אסור אף בדיעבד או דמיירי באין שנטעו לשם עכו"ם [ולש"ת
 דה"ה שאיר דנו על הש"ע וכתב ואפילו וכו' דחוק קת] וכן משמע מא"ר בסוף ס"ד ול"ש ופמ"ג והנח"י יא לזכר דכבר חרש דדעת הר"ה
 דה"ה בדיעבד לא יא נעוהו ולכסוף עבדו ודוקא : (י) פוסקים : (יט) אחרונים : (כ) פשוט דדברי הרמ"א שכתב אבל אם נתבטל ה"ה אינם ראשון
 ג"כ וכן מוכח בלבוש :

י רמב"ם שם מהא
דכ"ז חגיגה מטעם
כס ב מהא דלימני
לע"ז ס"ג

לזכב"ם וכו' וזו"א בהם מצתי שמשיהם (ז) (כו) מותר ליטול משם לולב או שאר מיני' (כו) * למצוה (והפ' האילן נקטע לפני עבודת כוכבים (כח) כל זמן שאין (ח) עובדין האילן) (רבינו ירוחם כ"ה ח"א) : (בט) כל אלו שאמרנו (ל) שהם פסולין 'מפני מומין שביארנו או * כמפני גזל וגניבה ביום טוב הראשון בלבד אבל בשאר ימים (לא) הכל כשר. הגה (לב) ויש פוסלין בגזול כל ז' ימים והכי נהוג אבל שאלו יולא. זו (טור והמגיד בשם פוסקים) ומותר (ט) ליטול לולב של חצירו בלא דעת

שערי תשובה

והאריך בקושיא זו להדגל לעינא ע"פ וקצת מתשובה היא העתק בשער המלך שהיה לפניו התשובה הו"א כתב ע"פ : (י) מותר. עכ"ל ועי' בפמ"א סי' קע"ג שכתב כיון דלאתרוג מורכב יש לו טעם וריח כאתרוג ממש בלי שום טעמי הסומך על ראשונים (השני' הרמ"א בתשובה סי' קי"ז שכתב ולא אוליא לעז ע"פ הראשונים שהגוי לכרך על אתרוג כוס במקום הדחק) ומכר ע"ז יאל כדעבד דלא כלבו שכתב שהם פסולים מדאורייתא ועיין בשר"ח כ"ח סי' קל"ה ובש"ת שבו"י ח"א סי' ל"ז ובספרי שו"ת בית אפרים סי' נ"ז הארכתני בענין זה והבאתי שם דברי מהר"ל הלשון בתשובה ובאר פוסקים ותשובות המדברים בענין זה ובש"ת ונחתו בדבריהם בלורן ונדרשו בעז"ה והעליתי דאזתן האתרוגים שמיזא"ס עתה מלי' קורפ"ה וזה מהדורם ביותר אין לחוש להם מחשש מורכב לפי מה שהודיע לפני שאין האילנות הם מורכבים ממש דהיינו שהאילן של לימני' או מרזא"ן ונחתו מורכב יתור מאילן אתרוג רק כל אילן האתרוג אחד הוא רק החשב הוא שמה גידול האילנות עתה מיוחדים שלקחו ממורכבים זה כבד וזה לאו ש"ך טעם הלבוש שבעדו בו עבירה לפי שאין עבירה בנטיעה זו שכן הדיון מותר ליקח יתור מן המורכב ליטע במקום אחד גם הרמותי ידי על שאר הטעמים שיש להחמיר במורכב דלא שייכי בנ"ד וסיומא דפסקא הוא שהאתרוגים הכלים במומין מגדלי אתרוגים למכור כו' ויכ"ס באתרוגים שמיזא"ס ללאן שהדבר ידוע בלי שום גידול פרי אתר אף ש"ל שאפשר שלקחו הימורים שבעל האילנות מהם

באר היטב

(ז) מותר. ונוכל מקום אם יש אחרים אע"פ שאינם יפים כזה יקח אחרים ס"ה סי' תל"ח לענין ערבה ע"פ. ואתרוג המורכב מלימני' ואתרוג פסול. ויש ג' סימנים האחד המורכב חלק ואתרוג בליטות קטנות צבל גופה וגובה להם. ה' המורכב העתק בולט ועוקן. האחרת שוקע. ה' הוא כי חוד המורכב דהיינו המון רחב והמנהל שלו רב והקליפה התיכונה קצרה ואתרוג הוא להפך כי הקליפה רחבה והחוד קצר והוא כמעט יבש וסימנים אלו מובהקים תשובת רמ"א סי' קכ"ו. ובעולת שבת כתב עוד סימן שהאתרוג הגרעין וקוף לאורך האתרוג ובמורכב הגרעין מושכב לרוחב האתרוג ע"פ ועיין תשובת ה"ה סי' קל"ה דמסופק אם יבדל עליו מיום שני ואילך ועיין בתשובת שער אפרים ח"ח"ה : (ח) עובדין. כ"ל דאף אם עובדין לאילן אף פסול אלא באתרוג פירות שיטען באתרוג שעה בעובדין אלא מה שגדל אח"כ לא נאסר ט"ו ע"פ : (ט) ליטול. אבל אסור ליקח מצינו לבהכ"ה או איסכא עמי' י"ד ס"ד מ"א :

מלי' קורפ"ה או ממקום אחר הידוע לנו שהוא ממקומות שבעלי גנות ופרדסים שאין בהם הרכנת מין פרי אתר עתה רק גוף האילן הוא אילן אתרוג

ביאור הלכה

ללורך עמון נעשוהו מא"כ חסם לא מיירי רק לענין טעם הדיון אם הוא ככלל נזי עכו"ם ונ"מ דאסור לישראל לקחו בעמון : * למצוה. עיין מ"ב מא"כ בשם הס"ח דמ"מ אם יש אחרים יקח האתרוג והנה בפמ"א כתב דמ"מ י"ל גנות עובדי עכו"ם שבחון מותר ליטול אתרוג אף שמיזא"ס נהב עכ"ל ודבריו יהיו שייכים רק לתירוצו הראשון שכתבנו למעלה להמחבר מיירי בעומדין בחצר של הע"ז וכן דלא נדברו להם הע"ז ולזה כתב הפמ"ג דכחשורף לזה מה שצומדין בחון לחצר לא מיירי הס"ח אבל לדעת הרמ"א שם מיירי דינא דיוקן אף היכא נדברו הגויה להם ע"פ ופמ"א מותר משום מיירי צומדין בחון לחצר ואפ"ה היכא נבא"כ בשם ס"ח דבנן יתור יתור יתור אחרים. הו"א לדינא היכא דלא נדברו הגויה להם ע"פ וגם צומדין מחון לחצר העכו"ם אין להפסיד ע"ז : * כמפני גזל וגניבה וכו'. עיין במ"ב מה"ב וקסא דבס"א קאמר וכו' ויתרץ המ"א וכו' ונמנעם יהודא כתב וילית לנ"ד דאף כס"א הוביר לשון פסול ומשמעות פסול הוא אפילו דיעבד ויותר נ"ל דאך דגזל וגניבה באגברת לישראל יקטע כס"א וכו' נסבה ורפס לבין הרמב"ם וי"ל כדאמרו ועיקרו הוא משום החיתוק דמחלק בין פסולי המומין ובין פסולי טעמים

משנה ברורה

ענין ממשתי העכו"ם : (כו) מותר ליטול משם וכו'. הגה לפי המבואר ביו"ד סימן קמ"ג ס"ג ובש"ך ועט"ו שם אין מותר ליטול מזה כ"א כשואל (כח) כהנא (כב) ולא כשכר אפילו אם המעות נוטלין הכהנים לעמון ולא לעבודת כוכבים ואפשר דשם מיירי שמתחלה נדבו הגויה להם ע"ז והפירות יהיו שייכים למשמשה להכי אסור להנות למשמשה והכא מיירי שהגויה לא נדבו משולם להם ע"ג ולדעת רמ"א שם בהג"ה בכל גווני יש להקל אם הגויה אינה עומדת בחצר הע"ז והמעות מגיע רק להכהנים ולא לזכרי ע"פ ע"פ : (כו) דמ"מ. וזו"א אם יש אחרים אע"פ שאין יפין כזו יקח אחרים [ס"ה] ועיין בבה"ל : (כח) כל זמן שאין עובדין האילן. אבל משהתחילו לעבדו אותן הלובדין והפירות (כג) שנמלאו אז על האילן אסורין (כד) לכתחלה לנבזה דמא"ס והגידולין שילאו אח"כ אסורין אף להדיעו כמבואר ביו"ד סימן קמ"ה ס"א (כה) וי"א שם קצת העכו"ם אח"כ ונתן לישראל שרי (כו) מטעם בטול ואף לנבזה שרי ולא מקרי מא"ס משום שנשתנה טעמי גדול בשעת האילן הוא לשון הרמב"ם וחסם המהדר לדינא כמותו ודעת הרמ"א בזה יבואר לקמיה : (ל) שהם פסולים משום מומין וכו'. דל דים בזה (כו) שהם פסולים וחסם שאינו הדר ויש משום שהם ככלל חסר ודעת הרמב"ם צבולם להכשיר מיום ראשון ואילך ודעת שארי פוסקים יבואר לקמיה ומש"כ מפני גזל וגניבה ביו"ט הראשון וכו' עמון כיון דיו"ט שני הוא דרבנן מותר הגזול אע"ג דהוי מצוה הבאה בעבירה וקסא דבס"א קאמר דלא נפסל גזול וגזול אלא לנגזל ולגזול עמון ומוכח שם דלפילו ביו"ט שני ויתרץ המ"א דהס"ח דהס"ח רק לענין לכתחלה והכא מיירי לענין עמם הדיון דכדעבד יולא ביו"ט שני אף בגזול אבל יו"ט ראשון לכו"ע לא דבעינן להם ועיין בבה"ל : (לא) הכל כשר. ומ"מ לענין ברה"ה בגזול וגזול (כח) גם לדעת הרמב"ם אין לברך דבולע בדרך יראת ד' : (לב) ויש פוסלין וכו'. טעמים

שער הציון

(כא) ולדעת הט"ז שם אפילו בהחזקת טעם בעלמא אסור ע"פ : (כב) ואין קושיות על דעת האורחות חיים שמתנו מקור הדיון הזה שאפשר שהוא סבר כר"ת הו"א שם בהג"ה והכא מיירי שאין הגויה בחצר הע"ז אכן קושיתו הוא רק להמחבר דסתם שם להחמיר בלא כר"ת והכא סתם להקל ואין לתרץ דכא מיירי שאם לא יקנה הישראל יקנו אחרים ונמלא שאין מהנה להם כלל זה היה ש"ך רק באתרוגים והדסים ולא בלובטין : (כג) ע"ז וז"ל : (כד) שם : (כה) פמ"ג כביאור דברי הט"ז : (כו) זה מבואר בדברי ר"י המובא בנ"מ ע"פ. אכן מה שמדש הט"ז דזו מקרי טעמי הוא דבר חדש שאין מובא בפוסקים אחרים : (כז) הגר"א : (כח) יתר שום ופמ"ג. ופ"ז לדעת ה"א המובא בהג"ה אינו יולא כי מעלם הדיון משום דסו"ל מצוה הבאה בעבירה דלא כר' ויהא [זמן מוכח דמ"מ הארוך ובביאור הגר"א] וע"כ אפילו כדעבד אס נעל לולב בגזול מחויב ליטול אתר שאינו גזול וגם לברך עליו אבל לדעת הראשונה פשוט לא אסור לו לברך דכבר יאל מדינא כפסע ראשון ולדינא ל"ע וספק ברכות להלך [פמ"ג] :

חבירו (לג) בשאר ימים (לד) דניחא ליה לאינש למיעבד מולד במומני והו' כשחול (תה"ד סי' ק' ופסקא סי' קט"ט) (לה) וחסד כשר בשאר ימים (טור) (לו) וניטל (י) פטמתו או עוקלו דינו כחסד וכשר מיום ראשון ואילך (רי" כ"ח ח"ג) מיהו אם נקבזו עכברים לא יפלונו אף שאר הימים משום מולד (כל זו) (לז) עד (יח) שיכיר ניקור העכברים * אבל אם היה יבש או מנומר שפסול כל ז' ימים אף אם חתך היבשות או הנמומר פסול כל ז' (לח) הואיל ובא מכח פסול (הג"א פ' לולב הגזול) ומותר לכתחלה (לט) להטות על התרנגול (מ) שהיה כולו ליום ראשון ושאינו צודל ממנו כל בין השמשות של ליל ב'.

באר היטב

שערי תשובה

חילוט המורכבים סלקו מהם חשב מורכב לגמרי ומגדלים עליהם בל' פקוק והמהגה שבמדינות אלו שמכרסם עליהם בפשיטות ובחורים בהם לפי שם מהודרים ביותר הוא נטוע לרבים וסודותו בהכרי קודם ע"ש וע"ש סי' נ"ז מ"ג עוד בענין זה: (יא) שסיר. עה"ט ועיין בנפוח תמרים שהעיר בזה מה דק"ל בשמן שפול בו עכבר ט' כמובא בנ"א סי' ק"ד.

משנה ברורה

ביאור הלכה

טעמים דהו"ל מולד הבאה בעבירה ואינו יולד בו: (לג) בשאר ימים. דביום הראשון לא מהני (כט) מה דניחא ליה וכו' דהא בעינן לכס שהיה שלו ממנו ולא עדיף משאול ועיין לקמן סי' תרכ"ה א"ר להתנהג ביום א': (לד) דניחא ליה וכו'. כיון דליין חשב קלוקל במה שנטלו ומעטעט בו ע"כ לא דמי זה ללמוד ממספר חבירו שלא מדעת דאסור מפני שהושב בו שלא יקלקלו. כתב הפמ"ג שדוקא פ"א מותר ליטלו ולנטעט בו כהלכה אבל לכל ז' ימים אפשר דמקפיד ואסור [ומעטעט זה נ"ל דה"ס (ב) שלא יתן לחבירו בעלמא דהו"ל הוא מקפיד ע"ז] ועיין לעיל בסיומן י"ד שכתב דבכל גווני רהוי

שאר פנינים שם משום ע"ז או מפני שאינם מינס ולפ"ו מה דהוסיף הרמ"א ויש פוסקין בגמ' וכו' הוא רק אדעת הרמב"ם ולא על ב"י דהוא סובר ג"כ שכי לדינא וכמו שפסק בס"א וכן משמע מהג"א דהמחבר העתיק רק לשון הרמב"ם להורות לענין כל הפוסקין בין אלו שהוא משום הדר או משום חסר דליין נוסף אלא ביום א' אבל לענין גזל סתם ביום הסימן להחמיר דכן כתב הג"א בסוף ד"ה וחיות ע"ש: * אבל אם היה יבש או מנומר וכו' אף אם חתך וכו'. לפי מה שמוכר לעיל בסיומן תרמ"ח סי"ב במ"ב שם דלכו"ס יבש במקום אחד אינו פסול שלא בדרבו ע"כ דהא תמ"ח מייירי שהיה יבש בדרבו או שהיה בשנים וששה מקומות או בחוטמו וסובר שה"א שם דלג"ה כשר אף

ליוצר כשבעליו עמו שיטלנו שאין סומכין על החוקה במקום שיכולין לברור בקל וכו"ס אם יודע בו שהוא מקפיד דאסור מדניחא ליטול שלא מדעתו. ואפילו אין בעליו עמו דוקא ליטול באותו מקום אבל להוציאו מביתו לביה"כ או איפכא אסור [אחרונים]: (לה) וחסד כשר בשאר הימים. לכו"ע דיום א' דאורייתא נכבולין ושאר הימים דרבנן וכן למקדש (לא) הלכך עיקר הלקוחה בגזל ד' מינים שכלולג ולקוחה לכל אחד ואחד בפני עצמו (ולא שיטול אחד בשביל כולם) תקין גם בשאר יומי בעין דאורייתא אבל בחסר לא תקין וכן בשאול. ודברים שטעמם משום שאינו הדר יש דיעות בפוסקים דעת הרמב"ם וסייעתו להכשיר כמו בחסר ודעת הר"ש וסייעתו להחמיר בזה דבעינן הדר בכל ז' ימים משום הידור מולד וסתם הרמ"א לקמיה בזה כותייהו: (לו) וניטל פטמתו. עיין לעיל סימן תרמ"ח פ"א ועיין במ"א שהביא דיש פוסקים שסוברין דניטל הפטמא הוא משום הדר והוא מולד ג"כ כותייהו וע"כ אין להקל בניטל הפטמא כל ז' ומ"מ אם א"א למולד אחר יש לסמוך על המקילין דבא"ה רוב הפוסקים סוברין כהרמב"ם דאף אותו שפסול משום הדר כשר בשאר יומי [א"ר] ומשמע מדבריו דיוכל לברך ג"כ (לב) ויש שמסקקין לענין ברכה אכן אם יטער עוד ספק בזה אם נטלה פטמתו [ועיין לעיל בסיומן תרמ"ח פ"א במ"א (ג) ודאי (ג) ויכל לברך בשאר יומי: (לז) עד שסיר וכו'. וזהו מקילין כאן דמדניחא הוא בכלל חסר וחסר כשר בשאר יומי ודק (לד) לכתחילה מתמרינן כאן משום דמא"ס וע"כ (לה) כשהסיר הקום המאוס כשר אבל כמנומר או יבש דמדניחא פסול משום הדר להכי אין מושיל תיקון משום דבא מכח פסול: (לח) הואיל ובא מכח פסול. עיין בביאור הגר"א שגמ"ד לומר דלפי מה שפסק המהר"ל לעיל בסיומן תרמ"ח סי"ד דאם עלתה בו חיות או שהוא מנומר וקלפו אם חוזר למראה האתרוג כשר מוכח דה"ל ג"ז וכן מולד המאמר מרדכי במסקנתו ע"ש וע"כ מולד המאמר מרדכי דיש לדון להקל בחתך היבשות או הנימומר בשאר יומי מאחר דסתם המהר"ל דעת הרמב"ם וסייעתו דכל הפוסקין משום מומין דכולל בזה בין שהפסול משום חסר או משום הדר כשר ביו"ט ב' [וכלול בזה אף יבש או מנומר דטעמם משום הדר] אף בלא חתך עכ"ס אין לנו להחמיר בחתך. ובמקום הדחק בודאי יש לסמוך ע"ז. ועיין מה שכתבנו לקמיה לענין חיות: (לט) להטות על התרנגול. היינו בעי"ט (לו) קודם בין השמשות: (מ) שהיה כולו ליום ראשון. דאינו (לז) יכול להטות שאינו צודל ממנו ויוכל להיות

שער הציץ

(פט) ולא אמרינן דניחא ליה שיעול חבירו במתנה ע"מ להחזיר [פמ"ג]: (ז) ול"ד למה דמבאר בסיומן תרמ"ח פ"א וס' אפילו לפתחיה מותר לימן לחבירו וחבירו לחבירו כדאיתא בגמרא שם שאני דתתנו לו במתנה ובכריתיה הוא לכל דבר רק שיקים התנאי להחזיר משא"כ הלא דחליקין רק משום דניחא ליה ובאופן שילך ומתברר לחבירו וחבירו לחבירו אין גבול לדבר ובודאי מלוי שיתקבל ע"ז הולגל והאתרוג והוא חזק לנצח ככפר אפילו מעט דאסור טעם דליין גבול לדבר כמו שכתב בתה"ד ע"ש בסיומן ק' כנעל"ד: (ח) רא"ש: (גב) עיין פמ"ג ובכורי יעקב: (ג) בכורי יעקב: (גד) מ"א ומאמר מרדכי ומשמע מלבוש זה דעדיעבד אם נטל בלא הסרת ניקור העכברים יא' דעת רמ"א ג"כ כלישנא בתרא והמהר"א ור"ר משמע דעת רמ"א הוא לדעת כה"ג דס"ל כלישנא קמא ואף [ידיוס מהני הסרה [ובתב הא"ר דכן איתא בכלבו בהד"א] אבל בלא הסרה פסול אף דיעבד. ולידיא אף דטודלי דליין נלקח וחוזר וליטול משום זה ע"כ לא יכרך דמשמע מדעת הגר"א דמסכים ללישנא בתרא דכן פסקו רוב הפוסקים: (ה) ולא העתיק דעת הט"ז דחוקק על רמ"א ומתמיר אף בהסרה משום דמ"א ומאמר מרדכי ור"ר ומהר"א פליגי עמי: (ו) דלאחר בין השמשות שוב אינו יכול להטות דכיון דאיתקלף ליה ר"ר ראובן ובא"ה שוב איתקלף ליה ימי התב וכו"ל בסיומן ת"ל"ח סי"ב בהג"ה אבל כשהתנה בפירוש שוב אינו מתבך שארי ימים ליום א': (ז) מ"א ור"ל דליין כותב השר"ע שאמר אי מתנה שהיה כולו ליום ראשון דא"ל לוח דדי שיאמר אינו צודל ממנו מכה"ש של ליל שני ואילך אלא פוטת כה"ע להחזיר שלא יעשה לומר שאינו צודל ממנו כל ביה"ט כמו בסיומן תרל"ח לענין נ"ו כוכה דהא ע"כ לר"ך לגדול ממנו ולא לחסר ממנו אפי"ש משהו דחסר פסול בו וכו"מ מהגר"ו:

(נג) כל (יד) הפסולים (נד) נוטלין ואין מברכין. הגה ויש מכשירין (נה) לולב יבש אפילו לברך עליו (נו) מצי"ט פ"ח והמגיד) וכן נוהגין לברך על לולבין יבשים (נו) אפי' בדאיכא אחרים לחים (אגור) אבל (סו) בשאר מינים אין לנהוג הכי ויש מקילין (נו) אפילו בזהם יבש (הגה) (נה) ויש לסמוך עליהם בשעת הדחק ואע"ג דחסר כשר בשאר ימים אין לחתוך אתרוג לז' או ג' חלקים ולחתוך וללאף צו אפילו בשעת הדחק דדוקא חסר וכשאר העיקר קיים כשר אבל כי האי גוונא מיקרי חסרת אתרוג ולא אתרוג (ר"ן ופסקי מהרא"י סימן קצ"ב) וכל זה לענין לברך עליו אבל בלא ברכה (נב) יכול ליעול כל הפסולין ולא יברך עליהם (עור):

באר היטב

אפי' ביום ראשון אבל שלא מדעתו הוה כשול ופסול ב"ט ראשון וגם בשני מוסקט ע"ו: (יד) הפסולין. דהיינו מחמת מום אבל שאין מינם גזול פסולים אפי' בשעת הדחק הסכמת אחרונים ועמ"א. אתרוג של ערלה בל"י פסול. וערלת ח"ל כשר. ואתרוג שנאמר מחמת בליעת איסור יש להכשירו בשאר ימים. אתרוג דמאי כשר עמ"א ס"ק י"ט: (טו) כשאר. במ"ב סימן י"ז כתב דכל הד' מינים יבשים כשרים בשעת הדחק אבל אם בירך על יבשים גמורים ואיכא לחים גמורים אפי' בדיעבד לא יא' ועמ"א:

א"כ כשחתך ממנו ביום ב' אין מקום לתת עליו שם שוירי מזה ע"ש בדברים נכוחים כעמ"א:

משנה ברורה

ו משום דכתיב בדיחא בתורה פרי עץ הדד: (נח) ויש לסמוך עליהם בשעת הדחק. (סו) והאחרונים הסכימו לדינא דבשעת הדחק מכל לסמוך על הפוסקים הסוברין דבכל ד' מינים כשהם יבשים נוכל לברך עליהם. ויש צוה ד' חלקים. אם לא נמצאו בעיר לחים רק יבשים אזי כל הארבעה מינים נוטלין ומברכין. ואם יש לו יבשים גמורים ויש לאחרים לחים גמורים מברכין על הלחים דוקא ואפילו בדיעבד לא יא' כשכירך על היבשים. ובארצות שאין נמצאין לולבין והדסים לחים גמורין וגם היבשין אינן יבשים גמורים וכ"ל מברכין על היבשים שיש לו אפילו לבתחלה וכמ"ש למעלה. ובמקום שנמצאו אצל אחרים לחים גמורים לבתחלה י"ל שלא לברך על היבשים שלו אפילו אינן יבשים גמורים ובדיעבד כשכירך יעול עוד הפעם הלחים שאלל אחרים בלא ברכה: (נב) יכול ליעול וכו'. עיין במ"א שנתקשה מה הוסיף רמ"א על דברי המחבר לעיל בס"י ועיין בדקדוק יעקב שכתב דמה שהוסיף הרמ"א הוא דב"י כתב בשעת הדחק שאין נמצא כשר יעול בלא ברכה אבל אכתי לא שמוענו אם ינמא אח"כ כשר רק שעתה אין בידו כגון שאחר מברך הלל בלולבו הכשר והבטיחו שאחר הלל יתן לו אם יוכל לברך לע"ע הלל בלולבו הפסול שלא נאמר שיכנס עי"ז לספק ברכה אם יעול הכשר קמ"ל הרמ"א דבלא ברכה יכול ליעול לבתחלה כיון שזה (סח) ודאי פסול הוא יכול לברך אח"כ על הכשר:

שיעור

שערי תשובה

לכתוב וי"א דחיות כי דלהמחבר כשר בשאר ימים וכן הקשה בפ"מ ונדרים נראה דאין לברך בדאיכא אחר ועיין בפ"מ שהיה ג"כ ב"ט: (יד) הפסולין. עמ"א ע"י עיין כשער אפרים סי' ל"ה מ"ש להסתפק באתרוגין הפסולים שנוטלין ואין מברכין דמא' רש"ם לברך שהחיות בתורת מצי' דאף אם לא יא' מברך שהחיות על ראית הפסול כו' ועי' בזה"ט לעיל סי' רכ"ה בשם השער אפרים שדרכו תמיהים וכמ"ל בזה ביד אפרים ע"ש: (פנה"ה) אין לחתוך אתרוג כו'. זה מדברי מהרא"י בתפ"ד שפי' דאם חתך לאכילה ביום ב' ומכך על השאר הוי כמו שוירי מזה דלאשכחן גבי לזית ואזוב כו' ובתנתי כספרי שו"ת בית אפרים סי' ק"ט שכן מוכח מהתוספות והרא"ש בסוכה דף מ"ו שמוכר מדברים דר"ח דביום שני מעביל ופיק בירך עליו ביום ראשון דלאכורה אין זה מוכר ופי' התפ"ד ח"ל דאם לא בירך עליו ביום ראשון שהאכרתי עי"ז כספרי שם בדברים נכוחים כעמ"א:

ועשה הנענושים בשלו אם א"א בשל חצירו [אחרונים]: (נג) כל הפסולין וכו'. היינו הפסולין מחמת מום (נח) אבל הפסולין מחמת שאין מיין כגון הדס שטועה ונפלה או מורכב פסול אפילו בשעת הדחק דלתי למעשי ללכת בהן תמיד (נט) וה"ה גזול פסול אפילו בשעת הדחק. אם אין בכל העיר ד' מינין כשרים (ס) יעול מה שנמצא ב' או ג' מינין ויעשה כל הנענושים וכן הש"ך וכלבד שלא יברך אבל אסור ליקח מין אחר דבידו לטעות בשאר שנים משא"כ בג' מינין לא יבואו לטעות דכלל יודעין שגריר ד' מינין: (נז) נוטלין ואין מברכין. נוטלין (סא) אפילו ביום ב' כדי שלא תשתכח חזרת לולב מירחאל ואין מברכין כיון דהוא לזכר בעלמא: (נח) לולב יבש. דעת הרמב"ם דאפילו בשעת הדחק אין להקל (סב) רק בלולב ולא בשאר מינים כשהם יבשים וכלקמיה (סג) וגם דאין להקל רק בייבשות ולא בשאר פסולין אפילו בשעת הדחק: (נד) אפילו בדאיכא אחרים לחים. הטעם משום דאיידי (סד) בארצות שאין נמצאים לולבין לחים גמורים וגם היבשים אינן יבשים גמורים דהיינו להיות הלולב נפרד בלפורן (וה"ה) (סה) בהדסים שלא הגיעו לשיעור שילביתו פניהם [וא"כ הלחים והיבשים כמעט דומין זה לזה ולכן המנהג לברך על שולן]: (נו) אפילו בזהם יבש. דג"כ אינו מציין לחין משא"כ (סו) בערכות דמצינן לחין ובאתרוג לא ר"ו להקל לדעה פסול הוא יכול לברך אח"כ על הכשר:

שער הציון

(נח) מ"א ושי"א: (נט) שם וכתב בכוכרי יעקב דדוקא בראשון לא יעול דהוא לזכ"ר מדינא אצל כשי דע"פ ספק הרמב"ם וסייעתו כשר רק שהרמ"א התמיר בזה וי"א כשאין לו אחר הוי מוציא דלתי ידי קולא לכן בשעת הדחק מוקמינן אדינא ומכשירין משני ואולי בלא ברכה: (ס) מ"א בשם א"ר בשם מצי"ט: (סא) הנ"ל והוא דעת הראב"ד המוכח ב"י וכן ל"ן בזה"ג: (סב) פוסקים דלעת הרמב"ם ונתנו קצת טעם לדבריו דבלולב מתקיים ביה הדין קצת משני לזרתי אף כשהוא יבש משא"כ בשאר מינים: (סג) ועיין במ"א בשם הר"ב וכן העתיק הא"י עוד בשם כמה פוסקים דלדעת ה"ה כשאר פסולים בשעת הדחק נוכל לברך עליהם ודאי כע"ז בסוף הסיון [והטעם איתא ברא"ה דכל הני פסולין מסרין הפסול לחכמים וסם אמרו דלא בשעת הדחק אפילו בדיעבד לא יא' כדי שיהיו ישראל נמצאים אצל במקום הדחק הכשירו כיון שא"ה בענין אחר ומברכין עליהם]. אכן אפשר דבמצינומינו אין מחבין מהרא"ה וסייעתו רק בייבשות משום דאין לחין כ"כ ולא בשאר פסולין וא"כ ק"י דברי הס"י על מקומו וז"ע: (סד) מ"א בשם מ"ב: (סה) היינו נצי מה דלנו נוהגין לדינא בהרמ"א דגם בהדסים יש להקל: (סו) עיין בזה"ט בזה"ה: (סז) מ"א בשם מ"ב וא"ר ושי"ט: (סח) וכתב עוד דדוקא פסול ודאי אצל פסק פסול לא יעול בלא ברכה קודם שיטול של חצירו הכשר דאם כשר הוא כבר יא' ולא יכול שוב לברך על נטילת של הכשר. ואם עבר ונטל הספק תחלה בלא ברכה מ"א לא יברך כשנטול הכשר אח"כ דפסק ברכות להקל:

וכפמ"ג

תִּרְנֵנִי שִׁיעוֹר הַדָּם וְעֵרְבָהּ . וְבוֹ ב' מַעֲיָפִים :

א בראתא סוכה
ל' ובר טרפון
שם בגמרא ר"א
וטרין ב' מ' לפסח
חקלים בטעמים
קטנים ב טור וז'
הערן בשם יהושע
והרבנו יונה
ד הרבמן שם
טעם השרף של
גולג מודה ר"א
שלך שיטה טפת
שם ה הדוק
ורמב"ם
ועטור וכתב
ו הכי' ולמכ"ם
ורא"ם ו העין שם
א מכה כוכה ל' ד'
ס' ובר

א (א) *שיעור הים וערבה ג' מנחים ושדרו של לולב ד' מנחים כד' שיהא (ב) שדרו של לולב יוצא מן ההרס מנח (ג) באמה בת ה' מנחים יעשה אותה ו' צא מהם ג' להרס נמצא שיעור הים וערבה מנחים ומחצה שהם ו' (ד) גודלים נשיעור שדרו של לולב (ה) ו' גודלים ושלש גודל יו"ש מי שאומר ששיעור שדרו של לולב (ו) ו' גודלים (ז) יו"א ששיעור הים וערבה י"ב גודלים ושדרו של לולב ט"ז גודלים (וכן נוהגים (ח) לכתחלה) : ב' יאין להם שיעור למעלה יו"ש מי שאומר שאפי' הוסיף באורך ההרס והערבה כמה צריך שיצא שדרו של לולב למעלה מהם מנח :

תרנא נטילת הלולב וברכתו . וכו' מ"ו סעיפים :

מצות ד' מינים (א) אישטול (ב) כל אחר לולב אחד (ג) וב' ערבות (ד) וג' הדסים (ה) (וזמקס)
המק לזיבא הדס כשר (ו) סני ליה כחד (ז) ללא קטום (ח) (כ"י ס"י תרמ"ו כסס א"ח) (ז) יימצוה
לאגדס (ח) בקשר גמור דהיינו ב' קשרים זה על זה משום נוי לזיכור לאגדס (ט) במין א'
וכרני ימחל ב גרייטא ל"ג וזכרנו וסס גמ"ג ג משה

卷之四

(ח) דלא קטום. וכשעת הדחק אפי' בחד וקטום מ"א ע"ש: (ה) דלא הטום. עשה"ט ועיין בדבר שמואל סי' פ"ד בקהל אחד שבי"ט הראשון של חג לא נמצא להם מין הדם כשר כ"א בד אחד כיון שיש צורך מחלוקת ההלואים והמכ"ס והטור ומסרי"ק פוסקים כר"י דג' צעין אלא שהרמב"ן וסיעתו פוסקים כר"ע הטוב והישר ליעול אותו בד ע"ס שאר

משנה ברורה

(א) שיעור הדם ופרצה ג"ע. ואם הפלין שלהם יוצאין (א) למעלה מן העץ לריד שהיה בעצם העץ שיעור זה [רעב"א]: (ב) שדרו של לולב וכו'. היינו (ב) בלד מהפלין היוצא למעלה אחר שכלתה השדרה. ולאחר העלין לא ניתן שיעור: (ג) כאמה בת ה' שפחים וזכר'. ההנחר מנחר כדברו שיתן לריד ג' שפחים כינויים הם ששה כאמה אלא אנו לוקחין אמה קטנה שהיא בת ה' שפחים בגוונים ומחלקין אותה לששה שפחים קטנים ומתלה מהן הוא שיעור הדם ועצבה וגומא. ששלהם שפחים האלו הוא רק שפחיים ומתלה שפחיים: (ד) גודלים. ס"ל רובך גודל של אדם כינוי של בכל טפח ד' מהם: (ה) י"ג גודלים ושלים גודל. דעפא של לולב הנוסף ה"ל הוא ג"כ טפח קטן לדעה זו שהוא פחות מעטפת כינויים שמחזיק בעלמא ד' גודלים כשיעור שחוט שהוא שני שלשים גודלין [ד"כ] שיקי גזיל הוא ארבעה גודלין. ומתלה שפחה זו מחזיק רק ג' גודלין ושלים ועם עשרה גודלין ה"ל הוא כס"ה י"ג גודלין ושלים: (ו) י"ד גודלין. ס"ל דעפא הנוסף כלולב הוא טפח כינוי שמחזיק ג' גודלין ומתלה כס"ה הוא י"ד גודלין: (ז) וי"א ששיעור וכו'. ס"ל דג"ע ה"ל וכן העפא של לולב ה"ל הוא שפחיים בגוונים שלב אחד מחזיק ד' גודלין: (ח) למתחילה. (י) ובדעבד די הלולב כי"ג גודלין ושלים והדס ועצבה בעשרה גודלין ושחוט מזה פסל אפילו בדעבד (ד) כל בעטת הימים. כחכ בחולעת יעקב ע"פ הסוד יש ליעול שדרתו של לולב כלפי פניו ושי הלולב כלפי חוץ (ה) והכי נוהגין:

(א) שינוי. ביום ראשון יותר טוב לילך למקום שיש בו לולב מליך למקום שמתפללין ללולב ביום א' היא דאורייתא ותפלה דרבנן

שער הציון

(ה) ונפגמ' מסתפק בזה ולא ראה את הריבוע"א ועיין בבבב"ר יעקב במצ"ך בענין זה: (ב) גמרא: (ג) אחרונים וכל הפסולים שכתוב למעלה אודותיהם הוא דרוק בחזק שטורח זה (ח"א ופסול: (ד) לעיל בסמ"ן תרמ"ט ס"ה: (ה) פת"ר: (ו) גמרא: (ז) דברי יוסף כפי פת"ר וי"ד: (ח) עיין בב"ר כ"ס ח"מ"ל מקור דיוט של הרמב"ם ונאמר: (ט) דעת המוסר בשם המוסר דפסק כר"ל והכי במס' פקקטס ראבו ור"ע ממס' שבת"ן פקקטס וכן סתם לעיל בסמ"ן ח"מ"ל: (י) כדעה הראשונה שהתחתית: (יא) ובפרט בפאר ימים בודאי י' להלן ובלכ"ר ג"כ ידוע דנקטס ראבו פסולו משום דהר ידוע דדעת הרמב"ם וזוא דעת הרב הוסקסס דכל הי"א פסולו משום דהר כשר ביו"ט שז: (ד) וז"ל ביום ראשון הוא לרובי"א ובפרט לפי דעת הרב שמואל חמו"א בשם"ל פ"ר לברך בודאי י' ליהרב לוקח מהארי"ם כדו שיעב לבקר: (א) ח"א דממ"ל כתב דמשום ממ"ל דלף וכן יוכל לבקר למשע"ל לא לראה לרבות כן דרוב פסוקים אין סוכרין כרמכין וכו' שוין היסועת יעקב ע"ס הד"ס שאל לבקר והפגמ' יחיד לגבייהו. ומה שכתב דמשום ממ"ל לא ידעתי מקומו דכי משום דפגמ' דקדאי הוא למקור עליו בשע"ד ר"א"ס דיוכל לבקר. ואפשר בפאר ימים דנקטס כשר לרוב פסוקים אפס"ר דיוכל ג"כ לבקר ול"ע: (י) גמרא: גמרא

ד'אם נשרו מהעלין בתוך האגודה בענין שמפסיק אין לחוש (דמין צמינו אינו חוץ אצל שלל צמינו חוץ) ע"כ יזהר ליקח (י) החוט שרגל להיות סביב (צ) הסדס (מהרי"ל) ד'אם לא אנדו מבע"י או שהותר אנדו א"א לאנדו ב"מ בקשר גטור אלא אנדו בעניבה . הגס (יא) ויש מי שכתבו לעשות הקשר בדרך אחר שכורכין סביבות ג' מינים אלו ותוחזין ראש הכרך תוך העגול הכרך (טור) וכן (ג) נוהגין . ויש (ד) לקשר הסדס (יב) גבוש יותר מן הערבה (מהרי"ו) וישפיל הסדס והערבה תוך אגוד הלולב כדי שיעול (יג) כל ג' מינים בידו בשעת צרכה (מהרי"ל) ויש שכתבו לעשות בלולב (ה) (יד) ג' קשרים וכן נוהגים (מרכי פרק לולב הגזול) : ב' יטול האגודה בידו (ו) (זו) הימנית (ז) (טו) ד'אשיהם למעלה (יז) ועיקריהם למטה ד'האתרוג (ח) בשמאלית : ג' יאמר נוטל דורב בימין כל אדם ח' שם ל"ז ט' טעור וז"ל העור

שערי תשובה

ה' מינים כדי לקיים מספק את המלוא בלא צרכה ע"ש מנחם דהן שעת הדת ס"ל דלא מהני לענין צרכה ואף דלא קטום ועיין בכו"מ כנה"ג ח"ב א"ס אחר שנטלו הקהל גמאל שלל היה דק ב' כדי הדס יחזירו ויעלו בלא צרכה והביאו ברי' ע"ש : (ב) הסדס . עכ"ט וכתב במע"מ שם לזהר בנדס לזהר אנדו ולפעמים מוגת עוקף של זה בלא ראשו של זה ולפעמים כופסים בראשים לתוך שלל ונכחו העלים לכן יפסעו ויזקקו את הכדים ויעמידם דרך גדילתם ע"ש וז"ל הס"ה והביאו ב"א"ר : (ג) נוהגין . וע"ש במע"מ צ"ל מהרי"ל שכל ששה ימים לא יהיה פתוח לולבו למעלה רק טפח וכיום הושגה דלא יתיר אגודו עד תליו ועיין בפ"מ שכתב בנאלי' ביו"ט א' שלל היו עיין תוספות מלולב אי שרי לתלות מלולב ולעשות אגד ו"ל דשרי דכל בלולב שרי ליה אסור עיין ב"ב פ"ג וז"ל ועיין ס' ש"ב ס"ד פ"א גמלא מדבריו ומקצתם ק"מ כזה שכתב ולקטום עלה מלולב לאנדו הלולב ביו"ט בקשר המותר אין ראהו מבין דראוי להרית ע"ש וכן העולם מהנים חומרא כזה שלל לתלות ביו"ט ומטעים עלי לולב מעיטין ודברים המותרים ואחרים כ"ו וא"ל שרי לאנדו ענין אחר כמדתה צ"ע טעמים לתלות בשני דליהא טעמי ופשיטא דלדורך מלוא שרי בכ"ג ומ"מ טוב לעשות בלגנא : (ח) בשמאלית . עכ"ט ועיין לקמן ס"ק י"ג ועיין מח"ב בשם דע אמת שהנוטל לולב קודם יס לו על מה שיסמוך ואדרינא ו"ל

משנה

לאנדו האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי ומשום חליצה נמי ליכא (ו) אף שהקשר מפסיק בין ידו להלולב דכל לגאוחו אינו חוץ (ח) ואפילו אם הקשר היה בדבר שאינו מין : (י) החוט שרגל להיות סביב הסדס . פי' שרגלין לקנות כדי הדס מהעכו"ם אגודה אגודה וקאמר שריך להסיר החוט משם דזה החוט הוא שלל צמינו ואינו לגאוחו (ט) אצל א"ס כרך כדי הדס בלולב שרי ולא היה חליצה דכל ג' מינים אחד חשיבי : (יא) יס מי שכתבו וכו' . איז"ט (י) קאי דהש"ס הביא היתר של עיבה והרמ"א בשם הטור מביא היתר דכריכה . אך מה דסיים הרמ"א וכן נוהגין ופי' הרמ"א אף בחול ז"ע דאף בדמרדכי נזכר היתר דכריכה אף בחול אצל לא בצופן או אלא שמתחלה קשר פ"א וזכ"כ כורך וכו' ומתוך כך הוא אצל קשר ב' קשרים זה ע"ג זה אצל בלא קשרה לא עדיף מעיבה אח"כ מלאחי שנס הגר"א מתמה ע"ז וע"כ נראה לפי מה שמבאר לקויה להמנהג לעשות ג' קשרים הקשר התחתון מה שמאגד את מינים ביחד יעשה בקשריה מקודם : (יב) גבוש יותר . והענין ע"פ הקבלה עיין בלבוש . הדס לריך (יא) לקשרו בימין הלולב והערבה משמאלו [מ"ת] וכן נוהגין ואישר יד דימין ידיוה הוא שמאל דעלמא מדרג הפמ"ג דלא חליטן בתר ידיוה כ"א בתר דעלמא ועיין בכו"מ יעקב : (יג) כל ג' מינים בידו . דאע"ג דלקיחה ע"י ד"א שמה לקיחה

ברורה

כדלקמיה בס"ז (יב) מ"מ לכתחלה במקום דאפשר לא עבדינן : (יד) ג' קשרים . כנגד (יג) ג' אבות . ונראה דהקשרים של מטה דהיינו מה שקשר כל הג' מינים ביחד משום נוי הוא נחשב לאחד ויעשה למעלה עוד שנים א"ס אשכר לו [ט"ז] ובא"ר משמע ג' קשרים בלולב עצמו לבד הקשר דל' שאוגד הג' מינים יחד (יד) וא"ס לא נאגד אלא אגד אחת כשר . כתבו האחרונים דלריך לעשות צענין שיכול לכסס היטב בצעלין (טו) וע"כ לריך להיות טפח למעלה פתוח ולא מקושר : (טז) הימנית . משום דהני תלתא מלוא והאתרוג חדא . ואפילו בירך עליו כבר ואח"כ נוטלו פעם שני כגון בשעת חמינית הושענות לריך ליעלו צימין . וא"ס נטל שניהם בידו אחת כתב בא"ח דלא יא' ודעת הע"ז דילא (טז) כיון שלא היה האתרוג עומד באגודה אחת ועיין במטה יהודה שחולק עליו ודעתו כהא"ח ולענין הלכה יס להחמיר בשל תורה וזריך לחזור וליעלו בלא צרכה : (טז) ראשיהם למעלה וכו' . דבענין שיעול (יז) דרך גדילתן באילן וא"ס היפך (יח) אפילו בדיעבד לא יא' ומטעם זה כתב מהרי"ל שאותן הלוקחים הדסים וצבים הבאים מאיטליא ויחזרו ויראו שמונחים בדרך גדילתן דלפעמים מונחים ראשו של זה בלד עוקר של זה וכתב במטה משה (יט) דנס כשנוטלין ראשיהן מן הלד היו שלל בדרך גדילתן : (יז) ועיקריהם למטה . ואע"ג דאתרוג כשהוא תלוי באילן עוקף למעלה מ"מ מקרי (כ) דרך גדילתו עוקף למטה אלא שהפירות מוכבדין אותו : דבתר

שער הצינן

(ו) גמרא וזכור בטור : (ח) ב"ח ועיין במהרש"א ולדבריו גם התוספות מודים בזה : (ט) מ"א : (י) עיין בטור : (יא) עיין במ"א מה שכתב בשם האר"י בזה ולא היתקנו כי הפמ"ג כתב שלא יטהו כן אלא מי שנוחוק בחסידות ונלגנע ולא בפרהסיא : (יב) הגר"א : (יג) מרדכי מ"א : (יד) ש"ה בשם מ"מ : (טז) דה"ח בשם א"ר : (טז) כן משמע מהע"ז ולפי' א"ס היה באגודה אחת אפילו בדיעבד לא יא' גם להט"ז ולדעת גם כזה ז"ע דהא קי"ל דלולב א"ז אגד וזה לחודיה קאי וזה לחודיה קאי : (יז) גמרא : (יח) פוסקים : (יט) וז"ל להביא ראיה לדבריו מהתוספות ב"ב פ"ג ד"ה הו"ל שכתבו דכאגודו פלג צמינו אין זה חשיב כמסוף משום דלא הוי כדרך גדילתן ע"ש הרי דנס בדרך שכיבה לא מקרי דרך גדילתו ועיין בספר בכורי יעקב שמאריך ב"ב בענין זה ומסקין להלכה כמותו : (כ) פוסקים :

יחזקאל	כ	טור	כס
המנצח	כ	כס	כס
ל	כס	כס	כס
תוספות	כס	כס	כס

ואתרוג בשמאל כל אדם (יח) דבחר ימין ושמאל דעלמא אולינן ולא בתר ימין ושמאל דידיה .
 כנס ויאל דאולינן בתר ימין דידיה ויש לטול הלולב צימין דידיה והאתרוג בשמאל דידיה (הרא"ם ור'
 ירחם ומסריו) (ט) וכן נהגו וכן עיקר (יט) ואם (ז) הופך יאל (מסריל ומנהגים) (ב) וסולט צב' ידיו
 נוטל הלולב צימין ואתרוג בשמאל ככל אדם (כל זו) ד' אדם (בא) שאין לו יד נוטל לולב
 (יאל) (כב) בזרועו (כג) וכן האתרוג : ד' יברך על נטילת לולב ושהחיינו (כד) קודם שיטול
 (יז) האתרוג כדי שיברך עובר לעשייתו (כה) יאו יהפוך האתרוג (יג) (כו) עד שיברך . הגם
 (כז) ויברך (יד) מעומד (מסריל וכל זו) ולא יברך רק פעם אחת ציוס אף על פי שנטלו

שערי תשובה

באר היטב

דכתיב עדיף והכי רהטי דכתיב תוספות והרא"ם והטור וכו' פ"ט וכו' כנס
 מרגבה שהעיקר הוא שיקח הלולב תחלה ואמנם גם על מ"ם המנצח כסולס
 יסלק הלולב תחלה הוא חולק דהא בתנאים תחלה ש"ר תחלה פריך
 מילין כו' ע"פ ודברי המנצח הם המעט מ"ם שכל כסא אבן שועי ונתן
 המעט לפי שהקדים הכתוב פרי עץ הדור וגבי תפילין אמרין כל זמן שיש
 עיניך יהיו שמים וכן כל זמן שהלולב צימין יהיו שמים בקדושתו ע"פ ;
 (י) הופך . עכ"פ וכתב בשב"י ח"ג סי' מ"ו מי שהוא איטור יד בשבוע כל
 המלאכות בשמאל רק שכותב צימין נראה שיקח הלולב בשמאלו כסאי אללו
 ימין אף שכותב צימין כל אדם אין זה אלא לענין תפילין איכא דעות מבוס
 דכתוב וקשרתם וכתבתם דמשמע שהקשרה תלוי בכתביה משא"כ שאר דברים
 הווי יד ימין אחו יד שלו בשבוע כה כל המלאכות ומה לו בכתביה ע"פ
 ונראה דאם לענין שאר המלאכות הוא שולט בשניהם אף שנקל לו לעשות
 בשמאל יותר וכותב צימין של כל אדם יקח הלולב צימין שכותב כה כיון
 שש"ס יכול לעשות כל המלאכות ביד זו ועיין בשו"ת חוט השני סי' קכ"ב
 שכתב שדברי הרמ"א נפיק מבע"פ וכו' מצינו מהכל בו וקא' אף אלדס
 דעמא וכו' כ"ד ב"ר פ"ט : (יא) בזרועו . עכ"פ ועיין ב"ר כס' מהר"י
 מולכו שאם אין לו ימין יטול שניהם בשמאל ואם אין לו שמאל יטול צימין
 דהא עדיפא מליטול זה אחר זה ע"פ וכתב עוד שאם אין לו ידים וזרועות
 יטול בשניו כיון דלא כתב יד כמו דק"ל לענין תלמוד בגדמא וכו' לע"ד
 אם מוקרי לקחה שאין דרך לקחה ביד כלל ועיין בהלכות סי' ע"ו שאין
 הגידם יכול לטול בשניו ועיין במשניות דמיימי קדשה' ונראה שש"ס יטול
 בלא ברכה ופשוט דלא דוקא אין לו יד או ידים אלא אפילו לו אלא שידיו
 אסורות בענין שאין יכול לטול כסא דבר מלאכה מקרה וקביע וכו' דינא
 פ"י ועיין ב"ר ס"ק י"ג כס' הגל בו שכתב דגידם יקח בדרושתו

הלולב צימין וכשמיניו או נותנו לאחר נטן . הלולב תחלה כמו
 בפסילין ובקלות שנוהגים למכור המקום אלא החון צריך להניח
 הלולב ואח"כ האתרוג על ארבע מקום . ומאחר מקום יקחנו העומד
 אלול האתרוג ואח"כ הלולב עש"ה . ואם לוקח מחבירו יקח הלולב
 בשמאל ואח"כ האתרוג ג"כ בשמאל ואח"כ יקח הלולב צימין . ויקח
 הלולב השדרה כלפי פניו כמ"ם כס"ד' בשם האר"י ז"ל וכו' וכל
 השל"ה ועמ"א : (ט) וכן נהגו . וכן הוא הסכמת אחרונים ועיין ע"ו
 ובתשובת חוט השני סי' כ"ח : (י) הופך . פי' שאם הופך האיתור
 ונטל האתרוג בשמאל כל אדם יאל . וכתב הט"ז לפע"ד אפי' כל
 אדם שהופך ונתן האתרוג צימין והאגודה של לולב בשמאלו ביה
 דיעבד ע"פ . ועיין בתשובת חוט השני סי' כ"ח ובתשובת בית
 יעקב סי' קמ"ט . והמ"א כתב דאם נטל הלולב בשמאל והאתרוג
 צימין שיחזור ויטול פעם אחרת בלא ברכה ע"פ : (יא) בזרועו . עיין
 בית יעקב סי' קמ"ט וכתב יאיר סי' קס"ח ובהלכות סי' ע"ו .
 ועמ"א ס"ק יו"ד : (יז) האתרוג . ולאחר שנטל הלולב ולא קודם
 לכן עסי' כ"ה ס"ח . ואם שכה לברך קודם לקחה מברך עדיין מ"א
 ועסי' תרמ"ד ס"א מו"ם : (יג) עד שיברך . ואם לא נכתבין ללכת
 עד שיברך מותר ש"ג . ומ"מ אין לעשות כן לכתחלה דהא י"א
 דמלת א"ל כוונה . ומיהו ג"ל שיקח מחבירו הלולב בשמאל תחלה
 ואח"כ יטול האתרוג ג"כ בשמאלו ואח"כ יקח הלולב צימין ונחלא
 יואל ידי שניהם מ"א ועש"ה : (יד) מעומד . ונטילתו תהיה ג"כ
 לזמין דגידמא בחליה משמע כמ"ם דכשנים לא ועיין ב"ר כס' לו אפילו יד

משנה ברורה

שכנגדו ואם א"א לו לטול האתרוג בזרוע יטול שניהם בידו כזה
 אחר זה ויואל כזה כדלקמן סי' צ"ב : (כד) קודם שיטול האתרוג .
 מטעם דאין לברך (כז) קודם שיטולו להלולב דלא מסתבר לברך
 בעוד שהלולב מונח בכלי וכן אין לברך אחר שנטל כל הארבעה
 מיניה דבעינן עובר לעשייתו הלכך מברך קודם שיטול האתרוג דהו
 עובר לעשייתו שמעכבין זה את זה (כה) דהיינו שאם חסר לו
 ארבע מן המינין לבו"ע לא יאל הלכך מקרי עובר לעשייתו
 (כה) או יהפוך האתרוג . השוקן למעלה דאין יואל כזה
 דבעינן דרך גדילתו וכלעיל בסעיף ב' ולאחר הברכה יהפוך
 השוקן למטה כדרך גדילתו ויואל כזה ועיין צב"י ד"ש עוד
 ע"ה שיהיה קודם לעשייתו דהיינו (כט) שייכין שלא ללכת
 דמלואה עד שיטול כולם בידו ועיין בביאור הגר"א שכתב
 דזה הענה (ל) היא היותר מוכשרת שכולן : (כו) עד שיברך .
 ואם שכה לברך קודם לקחה (לא) מברך אחר כך (לב) דהא
 גם הנענוע הוא מן המלואה : (כו) ויברך מעומד . ונטילתו
 (גל) תהיה ג"כ מעומד ודעיעבד אם עשה הברכה וגם המלואה

שער הציון

(כא) פוסקים : (כב) מ"א וא"ר כפ"י דברי הרמ"א וכו' מ"מ דל"מ : (כג) מ"א וב"א וכתבתי בלשון טוב כי הא"ר כתב דדעת כל הפוסקים דאם החליף יאל ודעה
 המתמרת דעת יחידהם היא ע"פ : (כד) כ"מ מעט : (כה) אחרונים : (כו) אחרונים : (כז) תוספות והרא"ם : (כח) ד"ל דאף שאם כוון לפניו יכול
 יענין כזה אחר זה מ"מ כ"כ שאינו נוטל האתרוג לא קיים המלואה חתן כן לפיך מקרי עובר לעשייתו : (כט) דאף לא"ד מלואה א"ל כונה מ"מ
 אם כיון שלא ללכת איתו יואל [הגר"א וב"א] : (ל) אמנם בעיקר הענין משמע מהגר"א שאין אנו לריסין כלל לחפש ע"ה בעניניו שיהיה עובר לעשייתו ע"ה
 (לא) מ"א : (גל) פמ"ג . והנה לדבריו אם כבר נענע ג"כ אף שאותו עדיין בידו טוב אין יכול לברך ואף דק"ל בסיומן קפ"ו לענין המלואה דאף אם שכת
 לברך המלואה קודם אכילתו אחר"כ היינו דוקא קודם שגמר אכילתו כמבואר שם אמנם לפי דעת הגר"א ק"ל מברך אחר"כ עיין צב"י : (גג) עיין בש"ס
 קמה עעמיס לזכ :

(ב) כמה פעמים (מהרי"ו): כ' מלא יברך שהחיינו בשעת עשיית לולב (כט) אלא בשעת נטילתו: וְיָאֵם עשה (טו) (ל) בית יד ונתן בו הלולב ונטלו שפיר דמי דלקיחה ע"י דבר אחר שמה לקיחה ובלבד שיהא דרך כבוד סאבל אם אינו דרך כבוד כגון שנתן הלולב (לא) בכלי ונטלו לא יצא (ואם כרך (לב) עליו סודו ונטלו (לג) סאו שכרך [סודר] על ידו ונטלו י"א דלא יצא. הגה (לד) ונהגו להחמיר (לה) להסיר (טו) התפילין (מהרי"ל) וטענות מידם (לו) אבל מדינא אין לחוש הו"ל ואין כל יד מוכסה בזה (אגודה פ' מוקדש שנהגו): ה' ייגענע (לו) בשעה (יז) שמברך (לח) יוכן יגענע בהודו לה' (לט) פעם אחת (מ) (ומגענעם בכל הודו שיאמרו) (מגור והרא"ש) ובהודו לה' שבסוף שכופלים אותו שליח צבור והציבור מענענעין ב' פעמים וכן ר"באמר ה' הושיעה נא מענענע

מ ה"א"ש מהרי"ו
מ"ו מה"ל דרכ
כ"ה שם לענין
סוכה ג' שם ל'
וכרנא שם מ"כ
ע' תוס' יומא י"ח
ופסחים י"ז וכתבו
המרדכי
כ"ג
דסוכה וכו' ר"י
ה' שם צ' תוס'
והרא"ש מדין הקטן
מגנה מ"כ ומהרי"ו

ק ברכות ל' ר' משנה סוכה ל"ז וכו'

באר היטב

מעומד ש"ל: (טו) בית יד. וכגון שכל הלולב חוץ מידו ורחוץ בבית יד: (טז) התפילין. ומש מהר"ן לחלוץ תפילין קודם נטילת לולב מ"א: (יז) שמברך. אפי' נטל שלא בשעת הלל מנענע לכל הרוחות ואע"פ שיחזור ויטלנו בשעת הלל. ר"ל: כן כהני מ"א. ויחלק הנענועים בהודו לה' כי טוב קצת. וקצת בכל"ח. וכן כהנא. מ"א. ולא יענע בשעה שאומר השם. כל בו הג"מ ד"מ. וא"כ בהודו יעשה בכל חיבה נענוע א'. ובכאנא בכל חיבה ב' נענועים. ובכל הנענועים יביא סוף לא משהיין וכן הוא בילקוט ועיין בהש"ד סימן ל"ה ולעיל סימן תק"ל לענין קידוש ונחה בית יעקב סימן קמ"ב ובתב דהא דהאמרין כיבמות

שערי תשובה

מלכו שיטול מים בידו ואת ואמנם אפשר לקיים מים שיטול בידו ואת בידו ואת או להפך: (טו) בית יד. עכ"ל ועיין בשו"ת פני אריה סי' י"א בזה אחר האחרון בעקל בשעת כרפה ונטילה ובגוף האחרון לא נגע כלל יא' דלא גרע סודר כו' ומכ"ל דהעוקן בגוף האחרון הוא כו' אלא דלכתלה אין לעשות כן שמה יתקן העוקן קודם שיהא בו גס א"ל לעשות הנענועים כדון ע"ש: (יז) שמברך. עכ"ל ובתב בשב"י ח"א סי' ל"ד כמי שבשעת הלל הביאו לו אחרון כבר עפ"י הדין לאלה בו והוא רואה להמתין שעה או חמש שיביאו לו אחרון מהודר ויותר נאה ולכאורה היה נראה דלכיון מקדימין בו' וכ"כ במג"א סי' כ"ה מבימות דף ל"ט שהיו מזה קידוש ונחה בית יעקב סימן קמ"ב ובתב דהא דהאמרין כיבמות

משנה ברורה

היינו שיקפלים אחורי אצבעו ו"א שיחלוץ התפילין לגמרי קודם נטילת לולב [ממ"א]: (לו) אבל מדינא אין לחוש וכו'. וכמה אחרונים (מד) כתבו דאף מדינא יש הקפדה ע"ז משום חליצה חף שאין כל יד מוכסה בזה (מה) וע"כ אם נטל בעוד שלא הסיר התפילין מן ידיו או הטענות יחזור ויטלנו בלא ברכה: (לז) בשעה שמברך. אפילו נטל שלא בשעת ההלל (מו) מנענע לכל הרוחות ואע"פ שיחזור ויטלנו בשעת ההלל (מו) ויחלק הנענועים בהודו לה' כי טוב קצת וקצת בכל"ח וכן כהנא (מח) ולא יענע בשעה שאומר השם וא"כ בהודו יעשה בכל חיבה נענוע א' וכתב אחרון בכל חיבה שתי נענועים. ובכל הנענועים יביא סוף הלולב נגד החוץ [מ"א בשם כתביו] ובא"ר הביא בשם מהרי"ל שיהא נשאר עומד במקומו ופניו למזרח בכל הנענועים רק הפך ידיו נגד הרוחות (מט) ונגד מערב הרים את הלולב על כתפו מאחוריו. וכן משמע לשון השו"ע שכתב ונטוין ראש הלולב לכל ל' שמנענע משמע דהוא עומד על עמודו [מאמר מרדכי]: (לח) וכן יענע בהודו לה' וכו'. דכתב (נ) אז ירננו עלי היער [ר"ל בעלי היער] וכתב בתריה הודו לה' וכו' וכתב בתריה ואמרו הושיענו וע"כ מנענעים גם כהנא ד' הושיעה נא: (לט) פעם אחת. עיין בב"י שדעתו כהר"ן שאין מנענעים אלא בהודו הראשון שאומרים אבל לא בהודו שאומרים הקהל אחר שאמר הש"ן יאמר נא ישראל או יאמרו נא וגו' אבל הרמ"א כתב ומנענעים בכל הודו שיאמרו וכתב הרא"ש וכן הוא מדינא [מ"א]: (מ) ומנענעים בכל הודו. ר"ל הקהל אבל הש"ן אינו מנענע אלא בהודו

מיושב (לד) יא' : (בח) כמה פעמים. להידור מזה במנהג אנשי ירושלים כדאיתא בגמרא (דף מ"א ע"ב): (כט) אלא בשעת נטילתו. אע"ל (לה) דמן הדיון היה ראוי לברך שהחיינו חיבה בשעת עשיית הלולב (דהיינו בשעה שאומר) מ"מ אין נהנין להניח הכרפה (לו) לכתלה עד שעת נטילה. ועיין בה"א שכתב דאם לא בירך שהחיינו ביום א' ויכל לברך אפילו ביום ו' בשמטל הלולב: (ל) בית יד. כגון שכל הלולב חוץ מידו ורחוץ בבית יד הובטע הגשעה והסודר לא היו חליצה כיון שאין אחר הלולב בידו [מ"א] ודעת הא"ר הוא דבית יד אלא לנאותו וע"כ אף שאחזק הלולב בידו ג"כ דרך בית יד שפיר דמי ולא היו חליצה אם לא שנעשה באופן שאינו מהודר וכן הסכים בדרישה דתלוי באופן עשייתו ע"ש: (לא) בכלי ונטלו וכו'. ואפילו הוא של כסף דלא הוא דרך כבוד כשאחזקו וכל שמה לקיחה והסכימו כמה (לז) אחרונים דכבלי יש להחמיר בכל ענין בין שאחזקו (לה) בדופני הכלי או מניח ידיו (לט) תחת סוליו או אוחז בבית יד של הכלי: (לב) עליו סודר וכו'. מטעם (מ) חליצה ודעת הר"ן משום דלא היו לקיחה תמה: (לג) או שמברך סודר. וי"א אם לא לבש בתי ידים על ידיו ומה שכתב המהר"ר דין זה כגלסון י"א משום דעת (מא) הר"ן דס"ל דינא דבעל לגבי ידו אבל כדרך סודר על הלולב גם לדעת הר"ן לא יא' דלא היו לקיחה תמה [מ"א] וע"כ אם נטלו (מב) יחזור ויטלנו בלא ברכה: (לד) ונהגו וכו'. ובסם הא"ר כתבו (מג) שיברך תחלה בסוכה על הלולב ואח"כ יעשה שאר הנענועים בביהכ"נ: (לה) להסיר וכו'.

שער הציון

(לד) פמ"ג: (לה) לשון רי"ו: (לו) כבודי יעקב דכדעבד כולדי יא' וזמן פספס הרא"ל לענין סוכה כסימן תרמ"א ע"ש: (לז) עיין במ"א ובא"ר ונח"מ ובכזרי ועקב ודלא כט"ו: (לח) משום חליצה ולפי דעת הר"ן משום דלא היו לקיחה תמה: (לט) דהיו לקיחה ע"י דבר אחר דרך ניוון: (מ) דמסתמא איס לנאותו אם לא הו"ל ידיעין שהוא לנאותו: (מא) וכן הוא דעת רש"י בדרך מ"ב ע"א ד"ה דרך כבוד ע"ש: (מב) ת"א: (מג) אפשר שטעמו כדי שלא להסתות המזהר שמיד שקם מן שנתו בסוכה חיבה קיים מלות נטילת לולב ואפשר שהוא ע"ש סוד: (מד) הכ"ח והש"ן והגר"א [ואף שהמ"א ייבש דעת האונק' דס"ל בזה דבעל לגבי ידו הוא רק של כסף כדעת הר"ן אבל לפי מה שפסקו השו"ע מקודם בדרך סודר דינא דלא יא' לא ס"ל כביעת הכ"ן] פ"ה בבואר הגר"א דדעתו הוא רק לדעת הר"ן: (מה) ח"ר וחי"א: (מו) אחרונים: (מז) מ"א וס"א: (מח) כי בעת חליצת השם לרין לבין ובעיניהם נענוע לא יטוין: (מט) וזהו נגד התלוי שהיה המ"א שיביא סוף הלולב נגד החוץ וע"כ יעשה כ"א כמהגו [בסודר יעקב]: (נ) סוכה:

ב' פעמים לפי שבפלים אותו. הגם וי"ח (מא) שהש"ך מנענע ג"כ כשיאמר יאמר נא ישראל כו' אבל לא ביאמרו נא וכן נהגו (הגהות אשרי פ' לולב הגזול ומהיר"ל ומנהגים) : מ' שהנענוע הוא (מב) שמוליך ידו מכנגדו והלאה וינענע שם הג"פ בהולכה וג"פ בהבאה (ית) טורף הלולב (מג) ומכסכם העליון בכל נענוע (ר"ן פ' לולב הגזול) ואח"כ מטה ידו לצד אחר ועושה כן "ובן לב' צד * מארבע צדדיו * ומעלה ומטה. הגם (מר) וההולכה וההבאה היא עלמה הנענוע כי מוליך ומביא ג"ס לכל רוח (טור בשם גאון) ומטין ראש הלולב לכל צד שמנענע נגדו וכשמנענע למטה הופכו למטה ומקרי דרך גדילתו (ב"י) (מה) הואיל ומחזיק אותו בידו דרך גדילתו (ב"י) ויש מדקדקין (יע) שלא להפך הלולב כשמנענעו למטה (מהיר"ל וב"י) בשם אביו וכן שמע ממהר"ר שכנא שראה כן ממהר"ר יעקב פולק וב"כ בכתבי האר"י והמנהג כסדרא ראשונה (מו) וכן כל עיקר : י' (מו) ביקף דרך ימין בנענוע

באר היטב
הלולב נגד החזה. ספר כוונות. ומהיר"ל היה נשאר עומד במקומו ופניו למרחק בכל הנענועים רק הפך ידו נגד הרוחות ונגד המערב הרים הלולב על כתפיו מאחוריו ע"ש (ית) טורף. האחרונים האריכו בזה והעלה הט"ו שבתחלה ראוי לטול בדרך זה והיינו שטול הלולב ומוליכו בלא נענוע עד כנגדו ושם עושה ג' תנועות קטנות דרך הולכה והבאה ואח"כ מביא אללו ונקרבו הרבה אל גופו בלי נענוע ואחר הקרוב אל גופו ינענע תנועות קטנות כמו בהולכה ואח"כ עושה הולכה והבאה בלא נענוע כלל ב"ס וכן יעשה במעלה ומוריד ובה יא ידו כל הדעות ע"ש. והמ"א העלה שדי כשטורף העליון בשעת הולכה וכן נוהגין ע"ש (יע) שלא להפך. וכן כתב שנו"ה וכו' שהנחתי שם בענין מי שהתחיל בהכנת גרות של שש פו' ע"ש : (יע) שלא להפך. עכ"ש וב"כ ג"כ בנחית חזק ב"י סי' כ"ב ע"ש :

שיערי תשובה
מזה ולענין מילה נהגו עתה כדוריון להקדים מאפרא ומ"מ אם כוונתו לעשות מזה מן המוכתר מזה לכבוד אפילו זמן מנוגע כל שדאי לו שיצא ליד מזה מן המוכתר דוח ג"כ זריו ועומד הוא לעשות מזה מן המוכתר ומחשבתו הטובה מאטרף למעשה וראוי מיומא דף ז' היבא דלויא עמא"ס וטוהרים מזה מן המוכתר ע"ש והשתתף בקר"ה להתלמד מזה במקום אחר ועיין בשו"ת ח"י לענין חבוס בבית האסורים והבטיחותו שלא פסח אחת בשנה כו' דמסיים בה במזה אחת שאפשר לעשותה היום שלא מן המוכתר ומחזר מן המוכתר טוב להמתין למחר ואין בזה משום מעבירין על המצות כו' ע"ש והבא לעיל בד"ה ע"י ו' ועיין ביד אליהו סי' מ"ב שהביא דברי שו"י בזה והסכים עמו וכן הביא ג"כ דף ד"ה דתח"ל שהוא דין הרדב"ו ועיין לקמן בתשו' עכ"ש וב"כ ג"כ בנחית חזק ב"י סי' כ"ב ע"ש :

ביאור הלכה
* מארבע צדדיו. לכו שד' רוחות של כדי לעזר רוחות רעות [גמרא] : * ומעלה ומטה. כדי לעזר עליוס רעים [שם] :

משנה ברורה
בהודו הראשון : (מא) שהש"ך וכו'. היינו שהש"ך מנענע בהודו ויאמר נא אבל ביאמרו נא בית אהרן ויאמרו נא ויא"ל ד' לא מנענע (דכשאומר יאמר נא ישראל (נא) הוא כמו הזכרה לגבור מאמרו הודו ע"כ מנענע עמהם משא"כ ביאמרו נא שאין מדבר על כלל ישראל) והקל מנענעים בכל פעם פעמים הודו הרי ד"פ בהודו ובאנא הושיעה נא הש"ך והקל מנענעים ב"פ ובהודו שסוף ג"כ הקל והש"ך מנענעים ב"פ ואם מתפלל ביחודי (נב) אינו מנענע אלא בהודו שבתחלת ההלל (נג) ובסוף ההלל ובאנא ד' הושיעה נא. אם לא הביאו לו הלולב ובאנא הלל הביאו לו מותר לבדך עליו בין הפרקים דהיינו בין מומזר למומזר [ח"א] : (מב) שמוליך ידו וכו' וינענע שם ג"פ בהולכה וכו'. ר"ל ההולכה עושה (נד) פעם אחת אבל הנענוע בשעת ההולכה עושה ג' פעמים וכן בהובאה כשמביא הלולב אללו עושה ג"כ הנענוע ג"פ ועיין לקומה בהג"ה : (מג) ומכסכם העליון. ר"ל כסכום מעט והמנענעין בכח עד שכמעט שהלולב נשבר ע"י"ו הוא טעות [ח"א] : (מר) וההולכה וההובאה וכו'. ההג"ה הולק על המחבר (נה) ודעתו לזר"ך להוליך ולהביא ג"פ כמו שכתב לקומה והא דכתב היא עלמה הנענוע (נו) אין ר"ל שא"ל נענוע כלל דהא כתב לעיל בהג"ה ומכסכם העליון בכל נענוע אלא ש"ל שלא יעשה הנענועים בשעת שיגמור ההולכה וההובאה אלא יעשה בשעת ההולכה וההובאה גופא ובכסכום כמו שכתב מקודם : (מה) הואיל ומחזיק אותם בידו וכו'. ר"ל הואיל שהנענוע שטול אותם מתחלה בידו היה דרך גדילתו שזכ אין מקפידין על נענועין שיהיה דרך גדילתו אכן המדקדקין מחמירין שלא להפוך וכו' משום חשש שהוא שלא כדרך גדילתו ולא דמי לכל שאר הנענועים שאינו אלא מטה לגדליו ולא מהפך ממש משא"כ בזה אם יתפך יהיה ראשו למטה וסופו בידו וע"כ לא יתפכו אלא יספיל הלולב למטה אחר העלאה ג"פ : (מו) וכן כל עיקר. והט"ו כתב דיותר טוב שלא יתפכו דבזה יואל ידי הכל ואי מהפכו יא לחוס שמה אותה דעה עיקר שאין זה דרך גדילתו וב"כ בדה"ח וכו' שכן הוא נכון : (מז) ביקף דרך ימין בנענוע מורה דרום וכו'. וכן העתיק בדה"ח ובח"א דכן הוא המנהג הפשוט במדינותינו. והטעם להכניסם הזכירו אותנו תמיד שמדיר תהא את הדרך שהוא בימין שלך במקום שיש ימין ושמאל לפניך תבחר לך הימין שלך ואין חילוק בין אישר לאינו אישר [מ"א] יעשה אסדר בקר"ה סדר הנענועים כפי מה שנהוג במדינותינו. סדר הנענועים לרוחות יחזיר. פניו למזרח (נז) וסדרו של לולב לגד קצו ועשה ג' (נח) הולכות ולמטה הבאות והיינו שמוליך ידו עם הלולב מכנגדו והלאה ג"פ (נט) וכוון שגם יתכנסם בעליון בשעת הולכה והבאה ופשתת הבאה (ס) ויקרבו הרבה אל גופו נגד החזה ואח"כ אל אבני העתיק ידו עמו שכתב הרמ"א וכו' שגם הולכה והבאה בכל כמו במורה אבל א"ל להפוך סיו להלך שמנענע רק יטה ראש הלולב לגד שמנענע וכן לגד מערב יטה ראש הלולב על כתפו ומוליך ומביא ב"ס

שער הציץ
(נא) ט"ו : (נב) ח"א : (נג) פשוט : (נד) הגר"א וכו' : (נז) והא דלא כתב בהג"ה בשם י"א משום דאין מוכר במחבר כהדיא שטונה הולכה והבאה פ"א ודכרו כן בכמה מקומות [מ"ג] : (נו) הגר"א [וכן מוכח מד"מ שכתב בה"ח] : (נז) והא דכ"ס בשם ספר הכוונות : (נח) וכו' וכו' והנה כה"ט העתיקו דעת הט"ו בענין זה [דהיינו שמתחלה עושה הולכה בלא נענוע עד כנגדו ושם עושה ג' תנועות קטנות דרך הולכה והבאה ואח"כ מביא אללו ונקרבו הרבה אל גופו בלי נענוע ואחר הקרוב אל גופו ינענע תנועות קטנות כמו בהולכה ואח"כ עושה הולכה והבאה בלי נענוע כלל ב"ס וכן יעשה במעלה ומוריד ובה יא ידו הכל עכ"ל] אבל אבני העתיק ידו עמו שכתב הרמ"א וכו' שגם הולכה והבאה בכל כמו במורה אבל א"ל להפוך סיו להלך שמנענע רק יטה ראש הלולב לגד שמנענע וכן לגד מערב יטה ראש הלולב על כתפו ומוליך ומביא ב"ס

ה"ל : (נט) ללאח גם דעת הרמב"ם בענין זה : (ס) ללאח דברי הט"ו שכתב לענין הבאה :

תרנב זמן נטילת לולב. ובו ב' סעיפים:

א. משנה מגולה [פ]
ב. משנה סוכה
לח. ג. כרייתת
פסחים ד' ד. שם
פסחים ה' ד. שם
פסחים ו' ד. כרייתת
פסחים ז' ד. שם
וכרייתת סוכה לח
וכרייתת דרכי
ז"ה

א. מצות לולב (א) ביום ולא בלילה (ב) וכל היום כשר לנטילת לולב בשם לא נטלו שחרית ונטלו אח"כ יומ"ט וזרזים מקדימים למצות ונוטלים אותו בבוקר יומנו הוא (ג) מ"ח:נן (ד) החמה יועיקר מצותו (ה) בשעת ההלל יואם צריך להשיבים לצאת דרך (ה) נוטלו משעלה עמוד השחר. הגם והמדקק יאחז הלולב בידו כשנכנס מביטו לבה"כ (ו) גם בשעת (ג) התפלה וכן יחזירו לביתו כדי לחבצ המלות (טור): ב. (ז) * יאסור (ד) לאכול קודם שינטלו ואם שכח ואכל ונזכר על שלחנו (ח) ביום הראשון שהיא מן התורה (ט) יפסיק אפי' יש שהות ביום ליטלו אחר שיאכל ומיום א' ואילך אם יש שהות לא יפסיק ואם לאו יפסיק. הגם ואם התחיל לאכול (ט) * יותר

באר היטב

(א). יחס. עיין ב"י סי' תרס"ה בשם הר"ן משמע דאם לא נטלו עד בין השמשות ביום ראשון נטלו בה"כ דשק. וא' ייתא לחומר כשח"כ בשאר ימים דפטור ע"ש. ומ"מ נ"ל דיעלנו בה"כ בלא ברכה מ"א: (ב) החמה. ואם נטלו משעלה ע"ה ולא מ"א: (ג) התפלה. בעור כתב המדקדק במעשיו ר"ל שבלא"ה הוא מדקדק בשאר מעשיו אבל אם אינו מפורסם כן בשאר מעשיו מיהו כיוהר"א עיין במהר"ם בן חביז שכתב דלענין משעלה ראש למקצת גדולים דכשקורין אותם לעלות לתורה מניחין הלולב במקומם ועולין לקרות בתורה בלי לולב בידם ומקצת גדולים עולים ולולב בידם ובשעת ברכת התורה נוטלין למקדן כשנגדל כדי שיאחזו בעמוד התורה בשעת ברכה ומנהג ראשון נראה יותר עכ"ל ועיין יד אהרן. ומנהג"ה הלוי בס' נן המלך סי' קל"ט כהן דרוקא בזמן הראשון שהיה שם טורח מרובה לפתוח ולגלגל להכי לא מעלה לולבו בידו אמנם לאחזו בעמוד בשעת ברכה לבד ספיר מני עלות ולולב בידו ע"ש. בשל"ה כתב שיעטע בסוכה ויברך. ואח"כ שאר הגעושים יהיו בבה"כ ע"ש. איתא בירושלמי פס"ג הניחו על הארץ אסור לטלטלו עכ"ל וכתב המ"א משמע דס"ל דלאחר גמר מלות הלולב אם הניחו על הארץ אסור שז לטלטלו ול"ע דהא קי"ל אין מוקפה להני שבת ועס' של"ה ס"ו מ"ש מ"א ס"ס תרנ"א ע"ש ועס' ש"ה ס"ג. אבל האחרון מותר לכ"ע: (ד) לאכול. אפי' עשימה בעלמא אסור ול"ע מ"א. ומי שבה בדרך ומאפה שיבוא למקום לולב צריך להמתין עד חלות ולא יתענה יותר מהני היום ע"ש: (ה) יפסיק.

שערי תשובה

(ג) החמה. פנה"ט ועיין בר"י שכתבו ק"ת מהדירים לברך על הלולב כהן התמה בתוך הסוכה ולעטע ואח"כ בשעת ההלל מניעשים ד' געושים ועיין מ"ש מהר"ם ויעל כספר הכוונות עכ"ל: (ד) לאכול. פנה"ט ועיין מ"ש לעיל סי' תפ"ד ס"ק ד' לענין סופר כשמתאחרין להביא לו ע"ש ועיין בפסרי ש"ה בית אפרים סי' ס"ג מה שהקשה מהאן על מ"ש הט"ו ומנ"א סי' תרע"ב בשם רש"י ע"ש:

אם רוצה לנהוג בזה יתר על הדין כ"ט. וכתב עוד הטור ק"ר בתורה מניחין הלולב במקומם ועולין לקרות בתורה בלי לולב בידם ומקצת גדולים עולים ולולב בידם ובשעת ברכת התורה נוטלין למקדן כשנגדל כדי שיאחזו בעמוד התורה בשעת ברכה ומנהג ראשון נראה יותר עכ"ל ועיין יד אהרן. ומנהג"ה הלוי בס' נן המלך סי' קל"ט כהן דרוקא בזמן הראשון שהיה שם טורח מרובה לפתוח ולגלגל להכי לא מעלה לולבו בידו אמנם לאחזו בעמוד בשעת ברכה לבד ספיר מני עלות ולולב בידו ע"ש. בשל"ה כתב שיעטע בסוכה ויברך. ואח"כ שאר הגעושים יהיו בבה"כ ע"ש. איתא בירושלמי פס"ג הניחו על הארץ אסור לטלטלו עכ"ל וכתב המ"א משמע דס"ל דלאחר גמר מלות הלולב אם הניחו על הארץ אסור שז לטלטלו ול"ע דהא קי"ל אין מוקפה להני שבת ועס' של"ה ס"ו מ"ש מ"א ס"ס תרנ"א ע"ש ועס' ש"ה ס"ג. אבל האחרון מותר לכ"ע: (ד) לאכול. אפי' עשימה בעלמא אסור ול"ע מ"א. ומי שבה בדרך ומאפה שיבוא למקום לולב צריך להמתין עד חלות ולא יתענה יותר מהני היום ע"ש: (ה) יפסיק.

ביאור הלכה

* אסור לאכול קודם שינטלו. וה"ס בכל הדברים המכריזים לעיל בסיון ק"ב קודם חלת המנהג ע"ש דהא בגמרא מדמה לכו בסוכה דף ל"ח להדדי ע"ש וכן למדו הפוסקים בסיון ק"ב לניב ק"ש של ערבות ג"כ מהאי ענינא: * יותר מחלי שעה וכו'. עיין במ"מ מה שכתבנו בשם הבכורי יעקב מה שזכרנו על קושית הט"ו ולענין לא ביראה תירוצו כיון דכבר הפסיק בתפלה ומדינא אם לא היה שוכח היה מחוייב לטול הלולב קודם שיאכל וכו' בשל"ה שכתב לעשות כן מקרי התחיל בהיתר [דע"י שכתב בודאי לא מקרי התחיל בהיתר כשנכנס מן הסוכה וכל סכרתו הוא משום שהתחיל קודם ע"ה"כ לאכול ואז פדיון לא היה מחוייב לטול לולב והיה אכילתו בהיתר אבל כיון

(א) ביום ולא בלילה. דכתיב ולקחתם לכם ביום הראשון ביום ולא בלילה. [גמרא]: (ב) וכל היום כשר וכו'. ואם לא נטלו עד ביה"כ ביום ראשון מחוייב אז ליעלו דספיאק דאורייתא הוא ובלי ברכה (דברכות ה' דרבנן) (א) והאחרונים הכימו דבשאר הימים אף שהוא דרבנן ג"כ נכון ליעלו דאין בו טרחא (ב) ורק יזהר שלא יברך אז על הנטילה: (ג) משתכן החמה. ואם נטלו מעמוד השחר יא' נטלו מעמוד השחר (א) אלא מחני שאין הכל בקיאין בו צריכין להמתין עד הכן החמה ועיין לעיל בסיון פ"ט ביאור הלכה דלפי דעת כמה אחרונים אינו נקרא עמוד השחר עד שהאיר פני מן המהדרים (ד) נוהגים לברך על הלולב בהנן החמה בתוך הסוכה ולעטע ואח"כ בשעת ההלל מניעשים עוד: (ה) נוטלו משעלה ע"ה. ואת"פ שאסור להחזיק שום דבר בשעת התפלה הכא כיון דלקחתו מזה לא מיטריד ציה. והגה אף דבגמרא איתא שכן היו עושין אנשי ירושלים היה אדם יוצא מביטו ונולבו בידו קורא ק"ש ומתפלל ולולבו בידו וכו' מ"מ כתבו אחרונים דכיוס מחיו כיוהר"א אם לא מי שמפורסם למדקדק במעשיו מיהו (ו) נוהגין גם היום שמוליכין הלולב בדרך בעצמו לביה"כ וכן מחזיר לביתו. עמ"ל: (ז) אסור לאכול וכו'. ועשימה בעלמא (ח) מדינא שרי מ"מ אין להקל בזה אף לא לצורך גדול ומו שבה בדרך כחוס"מ ומאפה שיבוא למקום הלולב או הדריס על היסודים ומשלים להם לולב ימתו (ו) עד חלות היום ולא יותר אפילו ביום א' שהוא מן התורה דאסור להתענות ויש אומרים (ז) דאם מאפה שיביאו לו לולב אין לו להמתין כלל דהרי יש לו מי שזוכרנו לנטלו היינו אותו שיביאו לו הלולב ומי שחלש לבד בודאי יוכל למקד ע"ו: (ח) ביום ראשון שהוא מן התורה יפסיק. באמצע סעודתו כדין כל דבר שהוא מן התורה שאם החזיק (ח) באיכור צריך להפסיק וכלעיל בסיון ר"ה הכי התחיל בהיתר נראה דנוהג פטורין ואח"כ טעט ועיין לקיים במ"ב בשם כמו ביום ראשון: (ט) יותר מחלי שעה קודם שהגיע זמן חיוכו. ר"ל יותר מחלי שעה קודם עמוד השחר ומקרי זה התחיל בהיתר ועיין

שער הציון

(א) מ"א וכו' ובלא"ה נראה לפי מה שזכרנו בסיון ק"ב דיש דיווח בזמן ביכ"ש וק"ל לחומר דאמתת תיכף אחר שקיעה אבל לא להקל לפטור פלגו מן הנטילה אם לא ברגע אחרונה קודם לכו"כ דהוא בין השמשות דר' ויסי: (ב) פמ"ג: (ג) רש"י: (ד) אחרונים: (ה) ח"א ובכורי יעקב: (ו) עד ולא עד בכלל דאמת הוא בכלל הענין [בכורי יעקב]: (ז) הגהות ח"ס וכ"כ אם הולך בעלש למקום שיש בו לולב ובא"כ משמע דמ"מ נכון להמתין בכל זמן לפתחו עד חלות. ולענין טעמים בודאי אין להמתין בכל זמן דהיינו שיהיה לעשות תיכף אחר התפלה אפילו ביום ראשון: (ח) ח"א ואם המתין עד חלות (א) כפינו דר"ל דע"ה לאכול כיון שהתחיל לאכול והביאו לו א"כ הכי התחיל בהיתר נראה דנוהג פטורין ואח"כ טעט ועיין לקיים במ"ב בשם שכתבנו בשם הט"ו: (ט) ע"ו וכו'.

מחלי שעה קודם שהגיע זמן חיובו אפי' ביום א' (ו) א"ל להפסיק * בדאיכא שהות ביום (ר"ן פ' לולב הגזול) : א מימלא דנכא

תרנג הדם אסור להריח . ובו ב' סעיפים :

א *הדם של מצוה (א) אסור (א) להריח (ב) בו . אבל אתרוג בשל מצוה מותר להריח בו מן הרין אלא שלפי גשנחלקן אם מברכים עליו אפ' לאו ייש למנוע (ג) מלהריח בו : ב *העבר להושענא ולא אנבהה למיפק בה (ג) (ד) שריא (ה) בהנאה :

תרנג שיכול להחזיר הלולב בטימ ביו"ט . ובו סעיף אחד :

א (א) *מקבלת אשה הלולב מיד בנה או מיד בעלה ומחזירתו למים (ב) ותוסיף עליו מים אם צריך (ג) אבל לא תחליף המים ובחמ"ט במצוה להחליפם כדי שישאר (ד) לח והדרור . הגם וטובין ליקח כל יום חמ"ט ערבה (א) חדשה (ה) ולקשרה בלולב והוא הדור מלוה :

באר היטב

וה"ה י"ט שני לדידן ט"ו : (ו) א"ל . וט"ו כתב דודאי לר"ך להפסיק ע"ש : (א) להריח . לפי שתיקרו אינו אלא להריח בו ומוה הוקפה כל ז' כמו בעלי סוכה אבל אתרוג עיקרו לאכילה ומוה לבד הוקפה ולא מלהריח אלא שנחלקו בברכה ד"ל דכיון דלא עבד לריחא לא שייכא בו ברכת הנותן ריח טוב בפירות ע"כ אין להריח באתרוג כל ז' . וכתב סמ"ק ואותן המריחים כשמברכין על הגטילה מנהג שעות הוא עכ"ל ט"ו . ומ"ל כתב ג"ל דהם אסור להריח בו אפי' בשבת דהוקפה לכל שבעה וכ"מ ס' תרס"ח אבל אתרוג מותר להריח בו בשבת כמ"ס בהג"ה ס' תרנ"ח ס"ב דהא עכ"פ עתה לאו למנוה

משנה ברורה

ועיין בט"ו (ו) שהקשה הא בסיומן פ"ט פסק בדעה ראשונה דהוי שהתחיל לאכול קודם עה"ש אפי' לר"ך להפסיק לתפלה א"כ בלא"ה לר"ך להפסיק משום תפלה וכ"ס ביו"ט שצריך קידוש ולכן חולק דודאי לר"ך להפסיק ממילא משום לולב ובכורי יעקב חירץ דאירי שהתחיל לאכול קודם עה"ש והתפלה קודם שצריך בהמ"ו וגם עשה קידוש ואח"כ התחיל להשלים סעודתו ושם לטול לולב דבזה א"ל להפסיק ומותר לגמור אפי' ביום ראשון כיון דהתחיל בהיתר ולא ברירה חירצו לדינא כמו שכתבתי בבה"ל :

(א) אסור להריח וכו' . לפי שתיקרו אינו אלא להריח בו ומוה

הוקפה כל שבעה כמו בעלי סוכה אבל אתרוג עיקרו מותר לאכילה ומוה לבד הוקפה ולא מלהריח אלא שנחלקו בברכה של הנותן ריח טוב בפירות ד"ל דכיון דלא עבד לריחא מפיני שהוא של מצוה אין לברך עליו ועיין בכ"י בשם הרשב"א לענין תנאי אם מנהיג בהם ועיין בסיומן תרס"ד ס"ט : (ב) בו . ואשילו בשבת הגם דאין נוטלין בשבת מ"מ הרי הוקפה לכל שבעה אבל אתרוג מותר להריח בו בשבת דהא עכ"פ עתה לאו למנוה עבד (מ"ל וס"א) : (ג) מלהריח בו . בעת נטילתו למנוה אבל קודם או אח"כ להריח בו (א) לבו"ש יכול לברך (ב) וי"א דיש למנוע כל שבעת הימים ועיין לעיל בסיומן ריו"ג שם ביארנו כל פרטי הדיון : (ד) שרי בהג"ה . דהומנה לאו מילתא היא : (ה) בהג"ה . וה"ה (ג) לולב של אשתקד עדי שיתול בשנה זו דאחר ההג בטל הקדושה וכמו שכתבנו בענין זה לענין סוכה של אשתקד בסיומן תרנ"ה סק"א כמ"ז ולדעת האחרונים דמפקקין שם לענין סוכה ה"ה לענין לולב :

(א) מקבלת אשה וכו' . דאע"ג דאינה חייבה בלולב מ"מ רשאה לנטלו (א) דגם היא רשאה לברך עליו : (ב) ותוסיף עליו מים . ולא גזרינן (ב) משום השקת זרעים : (ג) אבל לא תחליף . דטרח הוא לתקוני מנא ואם מותר להעמידן לכתחלה במים עיין לעיל סימן ש"ו ס"א ובמ"ז שם והנה בשבת אסור להוילאו ממים דמוקפה הוא כדלקמן בסיומן תרנ"ח ואם שגג והוילאו (ג) אסור להחזירו למים [כ"י] בשם אונ"ח : (ד) לח והדר . ומנהג כשר וטוב ליתן לולב וערבה במים שלא ייבשו [כ"י] בשם המרדכי : (ה) ולקשרה בלולב . כתב בכורי יעקב דהיינו שיקשר אותה מבחוץ עם הלולב ולא כאותן שחובטין אותה באגד דכבר קרא חגר על מנהג זה הא"ר דע"ו שהוא מכניס ומוילא תמיד לפעמים נושרין רוב הענין וגם בלא"ה י"ל דלא מקרי אגד כהלכתו שאין זה קשר ממש כיון שמכניס ומוילא לכן יתיר הקשר לגמרי ויחזור ויקשר וזו דוקא בחו"מ אבל ביו"ט אסור לעשות כן דאסור לקשור :

שער הציור

(י) כן ביאר הפמ"ג קושרו דל"ה אינו קשה כלל דהם שאני משום לא תכלו על הדם ומה שהקשה מנחם ג"כ חירצו החכמים : (ה) מ"ל : (ב) ע"פ וא"ר : (ג) כ"מ ממ"א וכ"כ הפמ"ג : (א) הוא לפי מנהגינו ואשילו לדעת המחזיקין וסובכין דאינה רשאה לברך מאחר שאינה חייבת מ"מ רשאה נטילתו הוילאו וליכא חזרת כלי עליו לגבי האשים [כ"י] : (ב) ס' רבנו חננאל : (ג) והקשה הפמ"ג דהא כתב המ"א בסיומן ש"ח כק"ל דמוקפה כ"ל שהוא ביום שומר לבגיה בחיה מקום שילמד ויחירך ויפסק דכיון דהלולב מוקפה בשבת א"כ גם המים שהם בהם מוקפים עמו וא"כ כשהוא נטילתו מוקף לחוץ פרי מעטלת המים דשכשון זהו עטולין ע"ש שהאריך בזה :

א משנה סוכה
מ"ב ב פסרש"י
והמרדכי שם כ"ס
ר"ל ממין

הרכות דורב סימן תרנה

תרנה ובו סעיף אחד :

א טו' כש' הרשב"א
והגהות אשרי
פרק ד' דסוכה
והסודות כס' דסוכה

א"עובד כוכבים שהביא לולב לישראל מחוץ לתחום (א) מותר ליטלו אפי' מי שהובא (ב) בשבילו. הגה (ג) ועיין לעיל סימן תקפ"ו סעיף כ"א וכ"ב וסימן ש"ז סעיף ג' אם מותר לומר (ה) לעובד כוכבים לילך אחריו או לחלל י"ט בשבילו :

די תשובה

באר היטב

(ה) לעו"כ. הסכמת האחרונים דאפי' ביו"ט שמי שהוא דרנגן מותר לומר לעו"ג להביא לולב ואחריו חוץ לתחום וכן המנהג במדינה זו לשלוח אחר אחריו ביו"ט. ומ"מ בשבת אין לשלוח בשביל יו"ט שאחריו עיין ט"ז ומ"א. וכתב הרשב"א סי' רצ"ו ערכה שנתלשה ביו"ט שמי אסור לטעלה אפי' אין לו אחרת ללאת בה דמוקף היא וכתב המ"א ונ"ל דאפי' ביו"ט ראשון אסור לטעלה אך אם נזלש ביו"ט ראשון מותר בשני לכ"ע ע"ש. ומהרשד"ס חא"ח סימן כ"ב חולק על הרשב"א ומתיר ע"ש. ומהרש"א בספר עץ החיים דחה דבריו וכתב לאסור כדברי הרשב"א :

והנהגה. ומ"מ בשבת הדחק שאין מצוי בעיר לולב אחר ללאת בו הסכימו אחרונים דיש להקל לומר לעכו"ם להביא אפילו חוץ ליו"ט מיל כדי לקיים המ"ע ללולב והנה כ"ז דוקא אם יוכל לחזור בו ביום ויקיים מצוה חתוף אבל לשלוח ביום ראשון שיבוא ביו"ט ב' שאין עליו איחור לטעלו וכנ"ל אבל ערכה שנתלשה ביו"ט אפילו שלא בשביל ישראל בין ביו"ט ראשון ובין ביו"ט שני אסור לטעלה אפילו אין לו אחרת ללאת בה דמוקף היא דשבות אפילו במקום מצוה אסור אכן אם נתלשה ביו"ט ראשון מותרת בשני אם לא כשהל יו"ט ראשון בשבת דלא אסור ללאת בה גם ביום א' כדק"ל בכ"מ תקי"ג לענין ביאה דשבת ויו"ט הסמוכין נולדה בזה אסורה בזה [שע"ת] ואם אין להכיריו לולב והוא חוץ לתחום אם אין לו מעוט לקנות לעצמו מותר לזה לשלוח אבל אם יש ביכולתו לקנות ופסע ולא קנה אין אומרים לי לאדם (ה) חטא בשביל שיכיר חבירו :

משנה ברורה

(א) מותר ליטלו וכו'. ומ"מ אסור לטעלו חוץ לד"א אם העיר אין בה עירוב וא"ר לילך למקום שהניח שם העכו"ם וליטלו שם ובית אפילו גדול נקשב כד"א ובשביל זקן או חולה שאין יכולין לילך יאמר לעכו"ם להוליך אללם אבל אם יש שם עירוב יכול לטעלו בכל העיר רק חוץ למקום העירוב אינו רשאי לטעלו [אחרונים]: (ב) בשבילו. בין ביו"ט א' ובין ביו"ט ב' ואפילו בא באיוויו [שע"ת]: (ג) ועיין לעיל סימן תקפ"ו סעיף כ"א וסימן ש"ז וכו'. היינו דבסימן ש"ז מביא המהדר גם דעת האוסר שבות דשבות במקום מצוה אכן בסימן תקפ"ו סכ"א סתם להקל בזה ולא הביא כלל דעת האוסר ולפ"ז מותר אף לכתחלה (ה) לומר לנכרי ביו"ט (ב) להביא לולב וחוץ לתחום ובה שכתב מתחלה נכרי שהביא וכו' היינו דבזה מותר אפילו הביא מחוץ לתחום של י"ב מיל דלכמה פוסקים הוא איסור דאורייתא לישראל וא"כ אסור לכתחלה לומר לעכו"ם להביא אפילו במקום מצוה מ"מ כיון שכבר הביא מותר ליטלו וללאת בו והיינו אפילו למי שהובא בשבילו והטעם דכיון דבעטל מותר לכל ממילא

(ה) לעובד כוכבים. עכש"ט ובש"ת פ"י כתב ערכה שנתלשה ביו"ט הראשון של חג אסור לטעלה ולהניחה בלולב בו ביום ולא דמי ללולב שהובא מחוץ לתחום כו' דהתם לאו מוקף הוא דתמי לשראל אחר רק שהובא מחוץ לתחום אסור באכילה ובהנאה ומצות לאו ליהנות ניתנו אבל נתלש ממחומר שאסור לכל ומוקף גמור הוא לעטל העמידו חכמים דכריהם במקום מצוה ובה וז"ל כו' ע"ש ובס' שאלה איתא להסתפק אם תמאל לומר אסור אם חל יו"ט הראשון בשבת אם מותר ביו"ט השני ואין שם סיום התשובה מה דעתו בזה והנה המג"א כתב דנתלשה בראשון מותר בשני אך דחה דהיינו ביו"ט שחל בחול אבל ביום הראשון בשבת אסור דהא קי"ל בס' תקי"ג לענין ביאה דשבת ויו"ט הסמוכים נולדה בזה אסורה בזה וה"ה כאלו אף אם נתלשה בשבת ויו"ט יום א' וכו' מותר בשני כמבואר שם בנה"ט פ"ט ועיין בדבר שמואל כו' רכ"ט דמתיר בלולב שובא מחוץ לתחום בשביל ישראל ונצויי ישראל ששראל אחר ויכל ליטלו אפילו במקום שיש שם לולבים אחרים ע"ש ומשמע דלישראל זה יש להחמיר במקום שיש

שער הצינ

(ה) ואם הוא ספק אם יצאו שם עיין בח"א דאסור לשלוח כיון דעושה כודאי איסור דרבנן אע"ג דאפשר שיקים מצוה דאורייתא אין ספק מציא מידי ודאי עכ"ל אמנם המעיין בח"א יראה דדעתו ליקר דבשביל יו"ט ראשון מותר אף בשביל יו"ט שני אסור וכן משמע בבית מאיר ע"ש: (ב) ואם חל יו"ט ראשון בשבת אם מותר לומר לנכרי בשבת לילך מחוץ לתחום להביא לולב בשביל מחר שהוא יו"ט שני יש דיעות בין האחרונים יש מקילים ויש מחמירים. [עיין בט"ז ומ"א] וא"ר ודכ"ה וחז"א ובית מאיר] ודע דלפי מה שביארנו בסימן שמי' דיש כמה גדולי ראשונים דסביר דאף בזה"ז ש"ר"ם דאורייתא נראה דאפילו לדעת המקילים יותר טוב לומר לעכו"ם שלא יוציא הלולב מאותו מקום בשבת וכדעת הב"ח: (ג) כיון דביו"ט שני הוא רק מצוה דרבנן וחוץ ליו"ט מיל לכמה ראשונים הוא איסור דאורייתא לישראל ושייך בזה אמירה לעכו"ם שבות ויותר טוב לדמות המצוה דרבנן בשב ואל תעשה מעצור בידים על איסור שבות: (ד) דה"ח וכן משמע מח"א. ודע דאם חל יו"ט א' ביום א' אם מותר לשלוח בשבת חוץ ליו"ט מיל להביאו למחר משמע ממ"א ודכ"ה ובית מאיר דיש להקל [ובדאי דיש לסמוך ע"ז במקום הדחק ודלא כהח"א]: (ה) מ"א וחז"א ואינו יודע מה שייך בזה חטא דהא חנו מצווין מטעם ערבות לראות שגם חבירו בן ישראל יעשה מצוה התורה ואם יחסר לו הכי הוא כאלו חסר לו ומטעם זה אנו יכולין להוציא אחד לחבירו בקידוש וכדומה כמו שכתב הרא"ש בברכות פ"ג וזכיר דחטא חבירו מתחלה בזה שלא קנה הד' מינים מעיו"ש כדי שלא יטעור ביו"ט לעבור על שבות של דכריהם מ"מ כדעיד בלא קנה הלא הוא מחוייב בעצמו לשלוח סביבו ע"י עכו"ם להשיגו וממילא כשם שהוא מחוייב להשיגו כן חנו מחוייב להמציא לו [ואך שהוא ימלא עבור השליח] ואין שייך בזה חטא וי"ל קל"מ מ"מ ל"ט בדבר :

תרנו שצריך לחזור אחרי הדור מצוה בקניית האתרוג. ובו סעיף אחד:

א מומצא דע
הוא כב"ק סי'
וכפי הסמ"ג בשם
רבי יעקב ב' כפי'
רש"י שם

א (א) * אם קנה (ב) אתרוג שראוי לצאת בו * בצמצום כגון שהוא (א) כביצה מצומצמת ואח"כ מצא גדול ממנו מצוה להוסיף עד שליש (ג) מלגיו בדמי הראשון (ד) כדי (ג) להחליפו ביותר נאה ביוש מי שאומר (ה) שאם מוצא ב' אתרוגים לקנות והא' הדר מחבירו יקח (ד) ההדר (ו) אם אין מייקרים אותו * יותר משליש מלגיו בדמי חבירו. הגם ומי שאין לו אתרוג או שאר

באר היטב

(א) כביצה. אבל אם הוא גדול כשאר אתרוגים אעפ"י ששניהם באים כאחד לפניו לקנות אין מחויב לקנות ההדר לסברא זו (ג) מלגיו. פי' אם הקטן נמכר בש' יוסף ב' דינרין דהיינו שלש של תוך הדמים ושלש של תוך הדמים להחליפו. אבל אם חבירו אינו רוצה להחליפו רק למכרו אינו מחויב לקנות כיון שכבר קנה זה ב"י: (ד) ההדר. אבל אם כבר קנה א' א"ל להוסיף להחליפו בהדר לב"ע כן נראה דעת הש"ע וכו"פ ש"ה. אבל דעת הט"ו ומ"א דגם בקנה כבר חייב להוסיף שלש על סך שקנה אם הוא הדר שלש יותר מחבירו ע"ש. המוכר לולב או אתרוג לחבירו ונמצא בו ריקנים לאחר שגם לידו הנהיג מחבירו עליו הראיה ש"ג. כתב הרמ"מ מי שקנה אתרוג גדול יפה בדמים יקרים וכל

באר היטב

* אם קנה וכו'. עיין מ"ב בשם"כ שאינו ר"ל שיש לפניו שני אתרוגים וכו' ואין סוף לדבר. ומ"מ באתרוג או לולב שיש בו שש פסול [וה"כ בכל המצוות כה"ג] שתלוי בפלוגתא דרבנן אף שהלכה דכש"מ מ"מ י"ל דכזה לט"ע לר"ך לקיים הדין מלגיו עד שלש לקנות אחר ללכת כל הדיעות [כ"מ מפני"ג ועיין כנגדו יע"ט שהחמיר עוד ביותר מזה]: * בצמצום. לפי שטעם זו אם גדול יותר מכשיעור אע"פ ששניהם באים לפניו כאחד לקנות מ"מ א"ל לקנות ההדר ומדעתם שה"פ כשכר"ו או שמעט דהכי ס"ל להלכה שהיא שיעט הרא"ש והגר"א בביאורו משמע דטעם לה"ס אומרים שהוא שיעט רש"י משום דכירושלמי מפורש כן וכן הא"ר מחמיר בזה כדום אומרים אחר"כ מאלתי בפני משה על הירושלמי שכתב ג"כ דמהירושלמי מוכח להדיא כרש"י וכתב עוד ובענין הקיסא שהקשו שהרי לעולם ימלא נאה ונאה י"ט לומר דלא תפריחו עליו אלא כפעם ראשונה בלבד דל"ל אין לדבר סוף עכ"ל וכו' כתבו ג"כ עוד איהו אתרוגים * יותר משליש. עיין במ"ב בשם"כ דלפניו מי שאין חייב נדחקין א"ל לבזבו יותר משליש ולהוסיף מי שמזונותיו מזומנותים אם לר"ך לדרוק חייב להוסיף שלש

משנה ברורה

(א) אם קנה וכו'. כדי להסביר היטב טעם השני דיעות אקדים מה דליתא בגמרא הידור מלגו עד שלש במלגו ופירשו בשם ר"ת [והוא הדעה הראשונה שנזכר בש"ע] שאינו ר"ל שיש לפניו שני אתרוגים או שני ס"ת ואחד הדר יותר מחבירו שיערך מחמת מלגו הידור להוסיף עד שלש במקח דא"כ הרי לעולם ימלא נאה ונאה ואין סוף לדבר אלא מייירי שאתרוג אחד היה בו רק כשיעור מזומנם שהוא כביצה והאחר גדול ממנו ע"ז אמרו דמלגו להדר אחר זה ולהוסיף עד שלש דחיישין שמה יתמעט השיעור ובאופן זה (א) אפילו כבר קנה האתרוג הקטן מלגו להחליפו באחר ולהוסיף עד שלש בדמיו ויש מפרשים עוד דהגמרא מייירי באתרוג וכן כל המצוות שמוזמן לפניו (ב) אחד הדר יותר מחבירו מלגו להדר אחר ההדר ולהוסיף עד שלש בדמיו והוה הדעה השניה שמוכרת פה: (ב) אתרוג שראוי ללכת בו במלגוס. עיין במ"א שגדלד דלאו דוקא אתרוג דה"ה ס"ת או שופר וכדומה שקנהו והיה בו רק (ג) כשיעור מזומנם ואח"כ נודמן לו אחר שהוא גדול כשיעור מלגו ולהוסיף עליו עד שלש: (ג) מלגיו. פי' אם הקטן נמכר בש' יוסף ב' דינרין דהיינו שלש של תוך הדמים ובליש נקרא כשהולך הדמים לשנים ומוסיף חלק שליש דהיינו שמוסיף ג' דינרין (ד) ויש מחמירין שצריך להוסיף שלש מלבד: (ד) כדי להחליפו. אבל אם חבירו אינו רוצה להחליפו רק למכרו אינו חייב לקנותו ולהחזיק שתיים אם לא שיש לו קונים שרונים לקנות את הקטן שיש לו [אתרוגים]: (ה) שאם מוצא שני אתרוגים וכו'. ר"ל אפילו כל אחד גדול כביצה יותר מכביצה כיון שהשני נראה (ה) הדר ביוש יותר מחבירו לר"ך להוסיף. ואם כבר קנה אחד והוא כשיעורו גדול יותר מכביצה א"ל להוסיף להחליף בהדר לב"ע [לדעיה ראשונה כיון שגם הראשון לא היה בו שיעור מזומנם ולדעיה שניה לא החמירו ליקח ההדר כלל בשכבר קנה האחד] כ"כ המ"א בשם פוסקים אכן הגר"א הביא ירושלמי מפורש ומשמע דנקט לדינא כן דלפניו לקח כבר אתרוג ולולב [וה"ה (ו) לכל המצוות] וזהו בהם יותר מכשיעור ואח"כ מלא אחר נאה הימנו לר"ך להחליף ולהוסיף עד שלש: (ו) אם אין מייקרים אותו יותר משליש. דהדור מלגו הוא רק עד שלש (ז) ואפילו מי שאין חייב נדחקים א"ל לבזבו יותר משליש. אמרינן בגמרא עד שלש משלו מכאן ואילך משל הקב"ה ופירש"י עד שלש משלו דהיינו אותו שלש שיוסיף בהידור מלגו משלו הוא שאינו נפרע לו בחייו בדאמרינן היום לעשותם ולא היום ליעול שכרם אבל מה שיוסיף יותר על שלש יפרע לו הקב"ה בחייו עכ"ל [והיינו אף דאינו מזומנו ע"ז מ"מ]

שער הציון

(א) אף דכר"ש דב"ק לא נזכר שגם אכן מאחר דפירוש זה הלא הוא של ר"ת ויהי"ט. הסמ"ג שהביא זה בשם ר"ת מוכר שם דין. וס בשכ"ר קנה וכן בעור מוכר שכבר קנה לכן סתם המהדר כן [ועיין בגר"א בסוכה פי"ג אות [ב]]. (ב) הוא פירש"י כב"ק דף ט' ומשמע כב"י דלעזת רש"י הוא דוקא בדומתן לפניו שני אתרוגים או שני ס"ת וכו"כ אבל אם כבר קנה אחת ואח"כ נודמן השני אינו מחויב להחליפו ולהוסיף המקח אכן בביאור הגר"א דהכי פירשתי ודעתי שניה מירושלמי משמע דס"ל לרש"י. לאו דוקא בשם מלא שני אתרוגים לקנות דה"ה כשכבר קנה ונודמן לו להחליף ג"כ לר"ך להחליף ולהוסיף והא"י דלא ליי' רש"י כבהאי גוונא משום דלהחליף הוא דבר שאינו מלוי ונקות עוד אחד כשיש לו אחר בודאי אינו מחויב כלל כמו שכתב המ"א בסמ"ד: (ג) דגם כס"ת יש שיעור ארץ שצריך לעשות אותה ככתלה וארץ שצ"ח בה ע"פ הדחק עיין ביו"ד סי' רע"ב ורע"ג סי' ובענין שופר דהכי בסמ"ת חפ"ז סי' (ד) ר"ן [והוא בביאור הגר"א] ודוקא ומהר"ל ומהר"ט וכו"ה הכ"ה דיש להחמיר [אכן מה שהביא רמיה מפורסם דסכר ג"כ להחמיר דכירו תמוזין כמו שכתב בבכורי יעקב]: (ה) פנ"ג ולא כמו לדעה הראשונה שידורו הוא מחמת גדלו: (ו) כן מוכח שם: (ז) מהר"ל [וממ"א] משמע דאף דה"מ סבר הכי ובעני"ד אינו מוכרח. והנה ענין זה תלוי בפירוש דברי הגמרא מה שאמרו מכאן ואילך משל הקב"ה לפירוש רש"י והתוס' והרא"ה בסוכה והרא"י שם והרשב"א בשניה מקובלת כ"ק לא נזכר שום נ"מ בענין זה בין מי שחי חיי דוקא או לא לעולם א"ל להוסיף יותר משליש [ואפילו אם הוא איש עשיר] ורק שמי שרשם להוסיף הקב"ה יוסף לו וכן העתיק המ"א וא"ל לדינא ולכן סתמתי כן ומה שבפתיח בשם י"א הוא דעת רמב"ם וכו"ה וכ"כ בשמ"ק בשם הרא"ה ע"ש שפירשו כן דברי הגמרא והעתיקם גם הכ"ה:

הלכות לולב סימן תרנו תרנז

קכט 257 באר הגולה

* (י) יתן כל (ו) ממונו קודם שיעבור (הרשב"א וראב"ד) (ועיין לקמן סוף סימן תרנ"ח בסג"ס) : א משנה סוכה פ"א

תרנז ובו סעיף אחד :

א (א) * לקמן היודע (ב) לנענע לולב כדינו (ג) * אביו חייב (ה) (ד) לקנות לו לולב * כדי לחנכו במצות :

באר היטב

שערי תשובה

(א) לקנות. עשה"ט ועיין בר"י בשם בתי כהונה שצ"ע שפי' וכול לחנכו בלולב שאלו וע"ס שמסופק אם מחייב בחיוב הקטן בשאר ימי החג דהוי תרי דרבנן ועי' במג"ה דף ו' קטן חג' כו' ע"ס :

שליש וחפז דאפי' המלוא עמ"ה א"ל לקנות דה"ל לדידיה כהן רב וולת כר חנוכה וד' כוסות עכ"ל ועמ"ה : (ו) ממונו. משמע ק"ת בניטין דף נ"ו במעשה דבר קמא שמומר לעבור על ל"ת מפני אימת המלכות ע"ס. ואם אין בידו אלא ה' סלעים ולריך לפדות בנו ולקנות אחריו יקנה אחריו שו' מלוא

(ה) לקנות. רש"ל כתב ע"ז ונ"א הא בדיא שנינו חייב בלולב ולא נאמר שם שצריך לקנות לו לולב אלא לאחר שיהא בו אביו יתנו לכו לבדך עליו עיין שם וע"ז כתב א"ס ידו משנת יקנה לבנו שיבדך בשעה שהצבור אומרים הלל ע"ס :

משנה ברורה

ביאור הלכה

ראיה ממשמטי שאין מחייב לחזור על הפתחים כדי לקנות תפילין וכדומה שאר מצות והלא ק"ל דעל כר חנוכה וד' כוסות צריך לשאול על הפתחים כדי לקיים ח"ה שבה רק מצות דרבנן וכ"ס בענינינו ואפילו אם תאמר דמבטא פרטנו יוכיח תקנו דרבנן כן מה יענה בזה דק"ל לעיל בסימן רס"ג ס"ב דלגזר שבת שאל על הפתחים ולוקח במן ומדליק הכר כזה ככלל עונג שבת הוא והלא עונג שבת הוא רק מ"ע מדברי קבלה כמו שחומר וקדחת לשבת עונג ותפילין ואומר וכה"ג הוא הכל מ"ע של תורה ותפסתי ומלאתי קוביא זו כספר מדר וקציעה ע"ס שהאר"י ונאמר בקוביא ומה שהביאו ראיה מירושלמי ה"ל לכאורה לאו ראיה היא כשנזקק על גבון הירושלמי דתאמר ועשה סוכה וולוב שופר ותפילין וליצית מאי לבון ועשה דתאמר ה"ל לומר ויובש כסוכה וטעל לולב ותוקע בשופר ולובש תפילין וליצית וע"כ ולענין דהירושלמי ח"ל לשיטתו דליהא שם בברכות פ"ט הלכה ג' העושה סוכה לעצמו אומר ברוך אשר קדשנו במצותיו וליצית לעשות סוכה נכנס ליבש כה אומר ברוך אקב"ו ליבש כסוכה העושה לולב לעצמו אומר ברוך אקב"ו לעשות לולב כשהוא טעלו אומר על עשיית לולב כשהוא תפילין לעצמו אומר ברוך אקב"ו לעשות תפילין כשהוא לובש אומר על מצות תפילין וכן חושב שם מזה ומה מצות הרי דסובר הירושלמי דעשיית המצות הוא מצוה בפ"ע מדמכרך עליה (ועיין במנחות דף מ"ב ע"ב בתוספות דהירושלמי חולק בזה על הגמרא שלנו) ואינו יכול לפטור עצמו

(י) יתן כל ממונו קודם שיעבור. ואף דיטריך עי"ז אח"כ לחזור על הפתחים לא נוכל להתיר עי"ז חיסורי תורה. וזה אפילו בל"ת גרידא וכ"ס אם נוגע הדבר להיבדו כריתות ה"ו כגון שאינו יכול להשיג איזה משמרת לקרית אם לא שמתרה להלל השבת ולעשות בו מלאכה כשאר פועלים אסור לו לשמוע להם ואף דנוגע זה למזמנתו ולמזמנות אביו ביהו אין לו להכרית נפשו עכ"ס :

(א) קטן היודע וכו'. הא (ה) אם אינו יודע ח"ה שהוא כבר שית אינו חייב לחנכו לחיוב דמיון אינו שיהא בכל המצות [פמ"ג במשכ"ו] ובא"א צידד להיפוך ובבבארי יעקב הסכים להקל : (ב) לנענע לולב כדינו. היינו (ב) מוליד ומצוה מעלה ומוריד : (ג) אביו חייב וכו'. ומצות חינוך הוא (ג) אפילו בשאר ימים שהם מדרבנן : (ד) לקנות לו לולב וכו'. המהרש"ל כתב שא"ל לקנות לו לולב בפ"ע כי לאחר שאל בו אביו יתנו לבנו לנענע בו ולבדך עליו וכו"כ התוספות בערכין (דף ג') דיוא' בשל אביו וכ"מ בעיטור (ד) וי"א דאם ידו משנת טוב יותר שיקנה לו לולב כדי שיעשה הנענועים כדינו בשעת הלל עם הצבור שזה טוב יותר ממה שיבדך אח"כ :

במה שיקנה תפילין או סוכה מחיובו במצותו ולא תאמר הירושלמי דענין זה לא חייבתו התורה לעשות בעצמו הסוכה וכן יתקן קלף ולעשות מצוה וכתים ופרשית כ"א כשיש לו אלא אם אין לו לא חייבתו התורה בזה לחזור אחר ע"ס לנסוך וקלף לתפילין וכה"ג אלא קונה במצותו תפילין ומצוה ששבו אחרים וכן כסוכה וכל המצות דקטשייה אינה אלא הכשר אבל ע"ס המ"ע לכתוב תפילין וכן כס"ג בקיום שאר המצות מזה לא פטרתו התורה כלל שהוא חוב המוטל על גופו ולא גרע מדר של שבת וגר חנוכה וד' כוסות דמוסר כמותו כדי להשיג. ואפילו את"ל דאין הדיון שיערך לחזור על הפתחים להשיג מצות לקנות תפילין אבל עכ"ס מחייב לחזור ולבדק משרא' שיהא לו תפילין לקיים המ"ע : * יתן כל ממונו. עיין ביו"ד סימן רל"ב סי"ב דגבי כהונה מקרי אונס דאחריון אדעתא דהכי לא נדר [מ"א] : * ועיין לקמן וכו'. סי' דסם איתא שמה"ס לכל אחד לקנות אחריו לעצמו אכתב המ"א ח"ה אין בידו אלא ה' סלעים ולריך לפדות בנו ולקנות אחריו יקנה אחריו שו' מלוא עוברת וזו מצוה שאינה עוברת. אכן אם יוכל ללכת בחתרוג של אחר ח"ה אף במלוא לקנות משלו מ"מ פדיון קידם בזה [בבארי יעקב] אם קנה אחריו ונמלא נדבק וכן לולב כתב א"ר בשם ש"א אם יכול לתלות שהקנים נעשו ביד המוכר ה"ו מקח טעות ואם דברך ספק המע"ה. כתב הפמ"ג לדעת ה"ה חת"מ (פי' ק"ט) דאם נתן מצות על יין לקידוש קונה דיון תורה מצות

קונה והעמידו על ד"ת בקניה מצוה א"כ י"ל דה"ה אחריו ובידים אין יכולין לחזור בו :

* קטן היודע וכו'. ותינוקות שאין יודעין לבדך יעשו את הלולב ודים [א"ר בשם מהר"ל] : * אביו חייב לקנות לו. עיין בט"ו שיעשה כן מי שביטלו כדי שגם בנו יוכל לבדך בשעה שהצבור אומרים הלל וכו' הנה הוא פירש כן למדה טובה כעלמא אבל פטעיות בהמרה שאמר קטן שיעד לנענע חייב בלולב היינו שאל בשעת הלל ואפילו אינו יודע לקרות ההלל כלל כדאיתא ברא"ש פ"ג לוח כ"ו פ"י"ט : * כדי לחנכו במצות.

פשוט דלריך שיהיו ד' מינין כשרין כמו בגדול :

שער הציון

(ה) והא דבסימן תרנ"ח ס"ו משמע שאפילו קטן שלא הגיע לעונת הפטעיות מוכרן על הלולב היינו שלא מצד החיוב לחנכו אלא אם יראה נפשות קן [ע"ז] : (כ) מ"א כסם פוסקים. ואפילו אם אינו כפי ממש כנענועים כבסימן תרנ"א [פמ"ג] : (ג) פמ"ג ובש"ת מסתפק בזה ועיין בבבארי יעקב במסכים שם הפמ"ג וזהו דליתו מהא דליגור ע"ס : (ד) ע"ז :

ליל

1

33

ל

(ה) יִמְשֻׁלְכֶם יְדֹאפִי, אִמֵּר יְהוָה שְׁלַךְ עַד שֶׁתֵּצֵא בּוֹ וְאֵחָכ"כ יִהְיֶה שְׁלֵי כִבְתַּחֲלָה לֹא יֵצֵא (יא) * דְּהוּי ד הַרְגָּם שֶׁ הַ שֶׁ כִּכְרִיתָּם
כְּמוֹ שֶׁאֵל הָיִים נָתַן לוֹ בְּמַתְנֵה מוֹתֵר: ד' יִתְּנֵנוּ לוֹ עַל מִנַּת הַחֲחִירֵי הָרִי זֶה יוֹצֵא בּוֹ יִחַ
וּמְחִירֵי שִׁמְתָנָה ע"מ לַחֲחִיר (יב) שִׁמָּה מַתְנֵה (יג) וְיֹאם לֹא הַחֲחִיר לֹא יֵצֵא (יד). * הָאִפִּי נָתַן
לוֹ אֶת דְּמִי (טו) וְאִפִּי נֹאנֵם מִירוֹ וְכֵן אִם הַחֲחִירֵי (ו) (ז) * לֵאחֲרָ וּמִן מְצוֹתֵי הָרִי יֵצֵא. כִּכְרִיתָּם
ז מִיִּצְרָא לִדְרָגָה שֶׁ הַ הַרְגָּם שֶׁ שֶׁ כִּשֶׁם כֵּעֵל שֶׁעוֹר

באר היטב

(ה) משלכם. אם אין האים בביתו ונתנה האשה הלולב לאחר מחוהביו או קרוביו במתנה י"ל דלא יאז דשמא יוחא ליה למוכרו על יום א'. ולמוכרו י"ל דשרי דזכיין לזדס שלא בפניו מיהו אדס חסוב הוא דוילא ביה מילתא למכור האחרוג. שרי לאומדין דעתיה דטהא ליה מ"א וטעין שם. השולב לולב מחבירו ונתנו לו סתם אמרינן מסתמא במתנה נתנו לו ויוזא בו י"ח. מ"א ס"ק ג' ובסי' י"ד ס"ק ח' ע"ש. אבל הט"ז שם ס"ק ח' כתב דלא יאז דענין שיאמר בפירוש לסם מתנה ולא לסם שאלה ע"ש ובסי' ה"ר מנוח דמתאר ללולב שאלו פסול ביום ראשון או ראוי לומר להאילני ולנכר דמאז בחרת שאלה מטעין ויזין א"ז בו אלא י"ל תן לי לולבך עכ"ל: (ו) לאחר זמן. ודוקא כשאמר על מנת

תק ח"מ ס"ח ו' ט' בירור הדברים בענין קנין לדיבן לגבי דלורייט
פשוט סימן ק"ך ובספר חרות גיטין לענין קניית קוף לגט ולא נתן מעות
ס"ק ע"ו א' ד' נדתיין האחרון בכתה ביו"ט משום דלמיה מהיה גמורה אה
בדקדוקי דף י' ע"ב לישב מ"א מה' על הסמך שכח שיש לא לבשל אה
בספקי מה שאמר בלשונו לולב וס' על רלוקין אה י"א ו"מ ובכר"י

משנה ברורה

אומרים (יג) דהני דקני אתרונ למוזה ופרעי לאחר החג לא יאות
עבדי דכל כמה דלא יהיב דמי לא קני אלא מדרבנן ואנן בעינן
לכס דאורייתא אס לא שביציו לרשותו דתורת חז"ל. וכשתלה
בזמן ליוהר ב'זה אפסוד קודם החג: (יא) דקני כמו משנה. דלדון זה
בזמן מתנה ביון פסוד שהוא רק לזמן: (יב) שמה חתול. דשחזור
ספד זה נתון לך (יד) נפקע כל כחו ממנו ומה שאמר ע"מ שחזור
לי (טו) הוא רק תנאי בשאר תנאים שאדם יכול להתנות במכירתו
(כמתנתו): (יז) ואס לא החזירו. וה"פ (טז) כשנפסל בידו והחזירו:
ובמכירתו נתן לו את דמיו. ולא אמרינן בזה מה לי הן מה לי
המיהן (יח) ביון שגריך לו ללאת ידי חובה בדודאי הקסיד על הלולב
גופיה: (יט) ואסילו נאנס מידו. ואע"י דלדעת המחבר בזה"מ סימן
רמ"א במתנה ע"מ להחזיר ואנאנס פסוד משלמונין היינו משום דלדון
עליו דין שומר שחרי בתורת מתנה דהוה ליה זבל עכ"ל התנאי לא
נתקיים ואינו אלא כפקדון בידו ובהי לא יאס בעניינו ושמע
(יח) מרוב הסוסקים דגם בנאנס לא מהני חזרת דמים. ועיין בזה"א
שנסתפק אם אמר הריני כאלו התקבלתי מזה ופסד מאירי בת"י
אמר חת"י דעתי כהדיא (יח) דיכול הנותן למחול תנאו ואלא
הריני כאלו התקבלתי ויהא זה ידי חובה אע"י שלא החזיר: (יט) לאחר
זמן מלתו. ר"ל אפילו באותו היום אם הוא שעה ש"א עוד ללאת
שחזורו ולא אמר לי הן הוא בזה"מ סימן רמ"א ס"ו בזה"ה שם בשם

שער הציון

(יג) עיין בשע"ת בשם מהר"ם אפרים. ואגב ארש"ם עוד ד"ק שרלו"ת אף שהוא דבר פשוט אכן מפני שהוא מלוי סודרתי לכתבו. דהיינו אפילו אנשי ההרדים והסורים לוקים המלוא בחקוקה בעינין לכל ולקוחים לנאמ"ם תהווה וכלל והדסים ומשפטים תיפך על דברות אינם מקפידים לכתבן ממעוד ויה אלא תמחר בנקוד כשכלים לביה"מ במקשים כן השם שם הם ערבות ובאמת דמי ה' מיינס תיכך לזכור לוקים כשם לכל בשלמות: (יד) פוסקים: (טו) יו"א ב"י ח"א"ס שלא לוקים עדיין תיחל דכל האומר ע"מ לאומר מעשיו דמי וק"י א"ל לא שיעבור התלוי לזו עולם המהות לתפס: (טז) פשוט וז"מ מלשון הדין כסגול וז"מ מדברי המחבר בסוף ספיק זה: (יז) ח"א"ס שם וביע"ב: (יח) עיטור ובר"ם וטור וכן משמעות הדין והריב"א והמחזיקי שהדין כמו לא מהסיו לאילנות והם מייירי כשנאבדו וכן משמע ביאור הגר"א ק"ה ע"ס ושעשתי שגרגר"א א"ל סוכר כן בהגותו ואין הספר ח"ה לרלוות ח"ה דכח דברי כל גדולי' הלל: (יט) ומסיים שם וכמו מנודת אל חבירו דע שיתן לבניו כור חטים אמר גדולים שיעלו לזכור הכי הארץ החתקתלי ואנשי' דגנישון לשון אילנות אמר אלהים כלום הם כדריה: עמאל לזכוריו קמבין מנ"ס"כ הכא ע"ל כתי' וכל דבריו הם סוגיות הש"ס"ם שם גנישון דף ע"ג. פ"טו - נראה דל"ז הוא אם מנעל תיחל בתוך הזמן אבל בלאחר זמן שכלל זמן תיקים התנאי ומנעלל מחמתו ומנעלל מלכותו בודאי לא יועיל מה שיאמר לפני המלכות. ועיין לשון המחבר ב"י סוף קמ"ג פ"טו.

הגה (יו) * ומוחר לתת לו אחרת במתנה ע"מ שלא יקדישה דלא גרע ממתנה ע"מ (ז) להחזיר (ר"ן פ"ב דנדרים): ה (יח) * נתנו לו סתם הוי כאלו אמר לו ע"מ שתחזירהו לי * דמסתמא על דעת בן נתנו לו כיון שצריך לצאת בו שאין לו אחר ואם לא החזירו לא יצא. הגה (יט) ולריך לחזור וליתנו לבעליו (ח) במתנה (כ) כדי שיהיה של בעלים וילאו בו הראש ורבינו ירוחם (נ"ח חיד)

באר השב

שחזירהו לי אבל אם אמר סתמא ע"מ שתחזירהו אפי' החזירו לאחר ומן מלווה ולא. ח"מ סימן רמ"א ס"ו. עיין בתשובת בית יעקב סי' קי"ד ועיין ביד אהרן. ועיין בתשובת מהרש"ם סי' כ"א דמי שמכר לולב לחבירו בתנאי שלא יעלוהו הקהל וטעמו אפי' לא היה אלא גלוי דעת לא ילאו י"ח ע"ש: (ז) להחזיר. דלא ג"כ אין יכול להקדישו: (ח) במתנה. אפי' אמר בפירוש ע"מ שתחזירהו לי הראש:

שערי תשובה

זמן. פנה"ט ומונחא תש"ס שם כתב שם הלוקח חזר ופיס' למוכר בדמים יאלו הקהל ולמד מזה לגלול אחרת מן חבירו וטע"ט וכמועד פייסו וחלל לו מהני המחילה למפרע ע"ש ובכ"ז הביא ראה לזה מ"מ ב"ח וכל ט' כבש הראש"ד שהיה קיום אחרת משלו כו' וגם ראה מהחולן כו' גלוי דעת לא ילאו י"ח ע"ש: (ז) להחזיר. דלא ג"כ אין יכול להקדישו: (ח) במתנה. אפי' אמר בפירוש ע"מ שתחזירהו לי הראש:

ביאור הלכה

לו סתם אחרת בדודתי נתנו לו ע"מ שיחזירו ללאת בו ולא גרע זה מאלו לא אחר כלום ומאלתי שכבר עמד בזה כח"ר בשם תשובת בית יעקב וע"כ אזי לריבין לומר דס"ל דהמ"א ס"ס דמכין שפירש דבריו ע"מ להחזיר ולא פירש לומר שיחזיר לו גרע מסתמא וז"ל למעשה ז"ל דכמה אחרונים מספקין על סברא זו [עיין מקבץ נתנאל בסוגיא זו וכן בכסורי יעקב] ודעתם דבעל העיטור בסוכר דאפילו כסתמא כוננו שיחזירו בזמן מלכות כ"ש כמתנה ע"מ שתחזירו אף שלא אמר לי וחולק על הרשב"א. ודע דגם בלומר ע"מ שתחזירהו לי דמחוייב להחזירו בזמן מלכות וכו' ח"כא הי"ח בדבר דבאין לו לולב אחר מחוייב להחזירו ביום זה אם לא בירך לו ש"ס ליומא דלמחר וכמו שכתבנו במ"ז ומעט דלומדנא דמוכח הוא אלא כי"ס לו עוד לולב כשר לכרך עליו נבי דאמר רש"י להחזיר לו אחר הכה שברי אחר החזירהו לי ומיד דחוי ליה קאמר אבל אינו מחוייב להחזיר לו ביום זה או למחר וכל שמחזיר לו בזה אפילו ביום ו' נמי יא' ידי נתנו דהא עדיין קאי למחזור וזהו לא פירש בלח"ה יום וכמה שיבא שזה כשעת ההפסד כ"ל לטעמי מדברי תשובת הרשב"א הנ"ל ע"ש. ודע עוד דקדקו לומר דאפילו כבד בירך הנותן אם לא בירכו עדיין בניו הסמוכין עליו וסדרכן תמיד לכרך על לולב של אביהם נמי לא יא' אם לא החזיר דג"ו אומדנא דמיתב הוא שאין אדם מיתב כיון בלא מטה ונותן לאחרים. אחר"כ מאלתי שגם נמור וקא"ש מלמד כן: * ומוחר לתת לו במתנה ע"מ שלא יקדישו. עיין ברא"ש ור"ן וריב"א ועוד פוסקים שכתבו טעמא דמילתא דכלל דכל מתנה שא"ל להקדיש אינה מתנה דתנינן לא ביה לאסוקי רק היכי דלא הוי רק הערמה בעלמא שלא כיון כלל לתת אבל בלי הערמה אף שהמתנה היא רק לדאי ג"כ חילול ויכ"ה הו"ס' בסוכה דף מ"ב ע"ש בלח"ה וכו' וזהו דלדאי בסוגיא דכ"ז דף קל"ו ע"א דקאמר שם אלא כהא ה' מוסק לא נפק ביה למאי יידיהם יידיהם ועיין שם בפירוש"ס ומבאר דאף אם אינו נתנו לו לשם דבר רק ללאת בו ידי מלכות הוי ג"כ מחזיר מחזיר כיון שהוא בן דל"ו וממילא נראה דכ"ש באם אמר לו הרי הוא שך במתנה ע"מ שלא תתנו לשם אדם או אפילו בלומר לו אם לא שך אחרת וכו'. וז"ל במלח"ה שהביא י"ס פוסקין שגטות מתנה ע"מ להחזיר אינו ראוי ליתנו לבנים אלא ברשות הנותן הראשון ואף שיש מי שמחזיר וכמו שמוכח ממתכ"ס כ"ס שם הטעם הוא דדרי לא התנה בפירוש אלא אמר ע"מ שתחזיר לו והרי הנותן לו. אכן מ"מ ע"כ במתנה בפירוש דאינו ראוי ליתנו לאחר ואפ"כ יולא בו. והנה הגאון מליפא כה"ס דה"ס החזיר בזה וכתב דכל שאינו כזה המקבל ליתנו לאחר אינו מתנה כלל וע"כ אינו כן כמו שהוכחנו. ומאלתי שגדי תמיד שהביא כבר דעת כמה גאונים לתקוף עליו כזה: * דמסתמא ע"מ כן נתנו לו. וגם כזה לא מקני תורת דמים כיון שאין לו אחר. ע"מ כהנאם בידו מאלתי לריבין ירוחם שכתב דמשמעת כעל פנימור

שער הציון

(כ) ריש"א ומלח"ה: (כא) רשב"א סימן א' והר"ן בסוגיא ומלח"ה וז"ל מסתפקא בהחזיר לו אחר כל התפלות וכשכ"ל זה לא פשה הענינים כהלל בלזכר דכרכו תמיד לנעטע עם הגבור אולי י"ס בזה קשיא לבעל המתנה או אפשר דוקא בהחזיר לו אחר זמן מלכות ומל"ה וי"ס. ועי' ליתחלה בודאי דריך לומר כזה להחזיר לו קודם הלל: (כב) מ"א: (כג) מאמר אחרת ורואה דהא במעשה דר"ג ג"כ היה שגלל מתחלה בעלמא ואפ"כ אם לא היה ר"ע מחזירין לו"ג לבסוף משמע במתנה דלא היה יולא והיינו משום שר"ג דריך לו למחר ללאת בו בעלמא ומה שכתב רמ"א דלריך וכו' כדי שילאו בו הכעלים מחזירי כלס נתנו קודם שילאו הוא בעלמא: (כד) וזהו עיקר חילוקא בין אם א"ל יבא שך דס"ג שלא יאל להא דס"ד ובמבואר ברא"ש: (כה) ובכ"ז עמד כזה הגאון ר' ישעי' ברלין בהגהותיו ונשאר כ"ש [ואף ש' לתר וללשכין אותן שאפשר שהבעלים לא יאלו בלחזון או כגון שמחזיר לו בתחלת היום שלא במתנה ע"מ וכו' וי"ס על שות תנאו להחזיר ג"ס בסוף ח"ה כל שיש לו עדיין זמן לכרך עליו וכוה אי אפשר לכו לבעלים ללאת בו או אם לא החזירו להם במתנה גמורה מ"מ הוא דוקא לאוקמי בה"י] ובכ"ז נבדכ"ה ירוחם שמתוין מקור דין זה לא מוכר כל פרט זה שחלוי כזה יליאת ידי חובה דבעלים וגם כד"מ לא מוכר מזה מלח"ה ואלו י"ס הוא וי"ל ויאל בו. וקאי על המקבל מתנה ור"ל דכ"ז שאינו חוזר ונותן במתנה בעלים אינו מחזיר תנאי כפ"ה"ה ולא יאל המקבל י"ח. ומסתברא עוד לומר דאפילו החזיר המקבל בסתם נמי כמפרש נמי ויולא ויולא ויולא דמוכח דמלח"ה חז"י לא יאל למפרע ידי מטה ובכ"ה רק עיקר דינא אשמועינן דאם מחזיר שלא לשם מתנה לא מהני אחר"כ התבוננתי בדברי הראש"ם בשם בעש"ט שכתב כן כהדיא שהנותן נותן סתם והמקבל מחזיר לו בסתם ע"ש ואף דלפטר דקדוק דקדא בעת שהנותן נותן סתם דיו שהמקבל מחזיר בסתם אבל בעת שהנותן מפרש דבריו שנותן מתנה ע"מ שתחזירהו לי לריך המקבל נמי אחר"כ נפרש דבריו בעת החזרה אלא זו אינו דמ"ס וגם דברי הראש"א דקאי על שמתכר דמחזירי נותן סתם ע"כ דריך לומר דלתי רק למעשי דאם מחזיר שלא לב"י מתנה לא מהני וכמו שכתבנו:

*** וימיהו אפי' לא החזירו לידו (בא) אלא לאחר (כב) ואחר לאחר * והאחרון מחזירו לבעלים**
(ט) יצא: י' * כלא יתגנו (בג) ביום ראשון לקמן (כד) * קודם שיצא בו מפני שהקמן קונה ואינו
מקנה לאחרים מן התורה ונמצא שאם החזירו לו (כה) * אינו מוחזר יוש מי שאומר שאם הגיע
לעונת (ו) (זו) הפעושות (כז) מותר ביום תופס עם התינוק (כח) כיון שלא יצא מידו שפיר
באר היטב

מ"א: (ט) יאל. אפי' אמר בפירוש ע"מ שתחזירו לי. רשב"א וס' מ"א: (י) הפעושות. היינו בן ו' שנים כמ"ס בח"מ ס' רל"ה:

משנה ברורה

ולכאורה אינו כן והבעלים בכל גווני ויכולו ללכת שהרי נתנו רק ע"מ שיחזירו להם במתנה כדון ואם לא החזירו להם באופן כזה נחשבה המתנה למפרע וכלל נתנו דמיו וז"ל: (בא) אלא לאחר וכו'. ר"ל שגם הוא נתן לאלהם אחר האחרון במתנה ע"מ להחזיר והוא נתן ג"כ לשלשם להחזיר לבעלים הראשונים ולא אחרים הרי התנה עמו ע"מ שתחזיר לי והרי לא החזיר בעצמו לבעלים הראשונים דמתחלה לא היה כונה וקפידת הבעלים אלא שיוחזר להם ההפך בין ע"י הקצבון בין ע"י בתי כהן. מיהו (כו) מוכח לכאורה מדיון זה דמקבל המתנה ע"מ להחזיר יש לו רשות לחזור וליתן לכל מי שיראה וילבד שיתקיים תנאו. מיהו כ"ז בסתם (כז) אמנם אי מפרס בהדיא במתנתו שאין לו רשות ליתנו לאחר אינו יכול לזכות לאחר ללא כן ואם יתן יתבטל המתנה וגם הוא לא יאלץ בו: (כב) ואחר לאחר. ומשמע אפילו להרבה ובלבד שיוחזר לראשון בלא פסול. וגרסה דהכי שאיבא אומדנא שמקפיד הנותן שלא יעלוהו רבים שאל יפסד לו (כח) אף שרשאי ליתן ובלא"ה (כט) יש מאחרונים שמהמירין בעיקר דינא דהמחבר וכוונתו לזלזל שקבל במתנה ע"מ להחזיר לא יתן לאלהם אחר מבלי דעת ורשות הנותן: (כג) ביום ראשון וכו'. וה"ה (ול) לידון דעושים שני ימים: (כד) קודם שיצא בו. וה"ה אם מוכה רבים בלולב (לא) לא יתן לקטן עד שיבשרו כולם: (כה) אינו מוחזר. ולפ"ו יש לומר שאל לא לברך (לג) על לולב של אישחזק אם וזכר שנתן אחרו במתנה לקטן: (כז) הפעושות. היינו (לג) כדון וי"ו או כדון י: (כז) מותר. דלוי מתנה מתנה מד"ס ועיין בה"ל: (כח) כיון שלא יצא מידו ש"ד. ר"ל דע"ו אין הקטן קונה כלל ולכן מותר אפילו בלא הגיע לפעושות וה"ה אם לא מקנה ליה כלל לקטן או שאומר לו יהא שלך עד שתצא בו ואח"כ יהא שלי כשתחלה דה"ל כשחזר כנ"ל כס"ג (לד) אלא דבכל אלו העונות לא מהני רק לגדול שיהיה יכול אח"כ ללכת בו אבל הקטן לא יאלץ בגטילה כזה דהא אינו שלו ולא מקרי לכס ולא קיים בו אפיו מלות חינוך (לה) ויש מאחרונים שסוברין דמלות חינוך מתקיים גם כשחזר דהא גם כזה מתקד הבן למלות וכן משמע במדרכי (לו) כס"ס

ביאור הלכה

העיקור דיואל כזה בחזרת דמים שהרי עכ"פ לא אמר בפירוש החזירו לי [ה"ר: * ומיהו וכו' אלא לאחר. עיין ביד אפרים שכתב מדרכי הנוס' והכ"ס: לא משמע כן וכן בכורי יעקב הקשה עוד דלפי מה שפירש"י בתמ"א דכ"ג ע"מ שיחזירוהו נתן להם ג"כ אין לו מקור לקולא זו של המחבר שיכול ליתן בעצמו לאחר ונשאר בל"ע על המחבר שכתב דעתה דרשב"א והטור והר"ן והרשב"א אחרי שלדעת התוספות והרשב"א ורש"י יש להחמיר בזה אכן בלמתי יש עוד כמה ראיונים שסותרין להקל כדעת הב"ע וה"ה הסביל לקט המוכה במ"א ודכינו ירוחם והכל בו והמאורי [אף] שכתב דכריו אין מקריע מ"מ לענין אחרון דעתו להקל מפני שהוא למתיב מחמתא דעת הנותן שלא להקפיד] וגם לפירש"י אין ראיה להחמיר לדיואל אף דלפירשו המעשה היה שם שנתן לבולם ע"מ להחזיר מ"מ לדיואל אפשר דאף אם נותן לאחר כיון שהוא שלו יכול גם לאחר ובלבד שלכסוף קריו"ה בתמ"א להחזיר לבעלים בזמן מלותו ותדע דגם הר"ן העתיק לבין רש"י ואעפ"כ עתיק לכסוף כדון כזה להקל: * והאחרון מחזירו לבעלים. ודע דלא שפירא דלפיר דוקא כשהחזיר עכ"פ בלי כחו של המקבל אמנם אם לא החזיר כלל המקבל עד שהעריכו הבעלים בעצמם לבוא אליו וליתק אחרון אף שאמר לו שהוא מחזיר לו במתנה אפשר דאין זה חומר וגרסה דתלוי בעצמו של הנותן ובקפידתו. ודע עוד דלפוט דלם מחזיר לבעלים ע"י שיתן כולו ה"י חזרה ובמכ"ש דדינא דסעיף זה. וגרסה לכאורה דאין לר"י כזה דיואל דבליחות דלפיו כמחזיר לו ע"י עינים או קטן שאינו בני בליחות ובני ארקטיו ג"כ מקיים תנאו כזה כיון שדעתו ליתן לו במתנה והלה וזכר זו ועי"ס וקטן מעשה קוף בעלמא הוא וכו"ס לפי מה שכתב הרא"ה כס"ס העיקור דלפיו מחזיר לו כשתמא אומדן דעתו דמקפידא במתנה ונתן לו. ומ"מ אינו כדור כ"כ: * לא ונתנו וכו'. דעש ראשונה הוא לבין הרמב"ם ועיין בכה"ס שכתב דמדתם מחמץ דלפיו הגיע לעונת הפעושות ג"כ אין ליתן לו ופטעס דהרמב"ם לשיטתו כפ"ג מ"ס הלכות מבינה דהיא דדעת אחרת מקנה לו הוא וזכר מן התורה אפי' אפילו הגיע לעונת הפעושות דחקו רבנן דמתנתו מתנה הלא מן התורה אינו יכול להקנות [וזהו שכתב ואינו מקנה לאחרים מן התורה] ולא היו מן התורה שכלם ודעתה ה"א דלפיו כשדעת אחרת מקנה אותו אין קנינו אלא מדרכבן ולכן כשהגיע לעונת הפעושות כס"ס שזכר מדרכבן כן מקנה ג"כ מדרכבן [לחם משה] ופשוט דדון זה ש"ך בכל הד' מינים וזה ג"כ פשוט דודאי יש להחמיר לכתחלה כדעת הראשונה דהיא סתמית בלא ליתן במתנה לבוס קטן ויהיו אפילו בלמתי ע"מ להחזיר כמבואר בפוסקים. ודע דקטן נקרא דלפיו ע"מ שהוא בן י"ב ויום אחד ועיין בפ"ג שכתב דלפיו הוא בן י"ג שנה כ"ז בתשובה

שער החינוך

(כו) מתשובה הרשב"א סימן א' ע"פ ומה שכתבתי לכוונה משם המאירי שהביא שם דיעות אף לענין אחרון דיוס שסוברין לעונת דר"ה הוא שהרבה וזכר שאלו איבא לכל לא כשתמא ודעתו להקל בענין אחרון משמע שכל שהוא למתן כשתמא דעת הנותן שלא להקפיד ולפ"ו בשאר דברים אין ל"ו כדור: (כז) כ"כ אחרונים ופשוט: (כח) כפורי יעקב: (כט) עין בה"ל: (ל) מ"א וז"ל: (לא) ח"א ופשוט: (לב) כגון במקום הדחק ובג"ל כס"ס ובג"ל: (לג) פיר"ש ומאמר מרדכי: (לד) מ"א וא"ר ופיר"ש וז"ל: (לה) בגדי יש: (לו) דכתב שם ובקריא דעת מחזירין אותו למקומו וסתיבות מעמון מעלין אותו ומעבדין עליו וכן אחא כאל' כס"ס רב"ן ומאשיב אתון משמע דס"ל כן להלכה ולדעת הראשונה הלא לא קיים האב מלות חינוך א"ל דס"ל דמלות חינוך הוא רק על פני המתנה ולא על פני המלוה ואח"כ בגדי יוסף כס"ס הוא כתב דמיה שמתן ע"ל להב"ן דיוכל הקטן לשיעור לולב בלא הקפא [וע"ס שרש לזהות קול דלפני דיוכל להניח קטן לבדך אף שלא כדון אבל מה יענה דהא עכ"פ האב לא קיים מלות חינוך ואמאי קרא אותו בקריא דעת ח"י דלא פס יד חינוך כ"כ] וגם פשוט הלשון דה"ש דכתב שפיר דמי משמע ג"כ דיוכל אפיו לעשות כן לכתחלה ולכרך פשוט ויואל כס"ס שם משמע עליו וזה דהניחו רח"ה מר"ש [עין פ"ג מ"ג] כבר דהא אותו בגדי יוסף ע"ס:

דמי: ז * ישותפים שקנו לולב או אתרוג בשותפות (בט) אין אחד מהם יוצא בו י"ח ביום הראשון עד שיתן לו (ל) חלקו במתנה. הגם ודוקא שלא קנו ללורך מלוא חבל חס קנו ללורך מלוא (לא) יולאים בו מסתמא (לב) דלדעתא דהכי קנאוהו (המגיד): ח * האחים (לג) שקנו אתרוגים (לד) מתפישת הבית ונטל אחד מהם אתרוג יוצא בו אם יכול לאוכלו (לה) ואין האחים מקפידים בכך יצא ואם היו מקפידים לא יצא עד שיתנו לו חלקם במתנה "ואם קנה זה אתרוג וזה פירש אי שקנו כאחד אתרוג רמון ופריש מתפישת הבית אינו יוצא באתרוג עד שיתנו לו חלקם במתנה ואע"פ שאם אכלו אין מקפידים עליו מפני שכל שאין שם מאותו המין (לו) אין מחילתם בסתם מועלת אבל כשיש שם מאותו המין אפילו הי' מעולה מאחרים מחילתם בסתם מועלת (לז) לפי שאינם מקפידים: ט * מה שנוהגים במקום שאין אתרוג מצוי (לח) שכל הקהל קונים אתרוג בשותפות המעם מפני שכיון שקנאוהו לצאת בו (לט) מסתמא הוי כאילו פירשו (מ) שכל הקהל נותנים חלקם לכל מי שנוטלו לצאת בו ע"מ שיחזירוהו להם. הגם וגוזבין מעות אתרוג לפי ממון דהדור מלוא מונח טפי על עשירים מעל עניים (מא) ואשה (יא) פטורה מליתן למעות אתרוג חובל ואינה חייבת בו (תשובת מהרי"ל סי' י') וכל אדם ישתדל ויהא זרין במלוא לקנות לו אתרוג ולולב לצד כדי לקיים (מב) הגמול (יב) כתקנה (הג"מ סי' לולב):

ג מימרח דרכה
בר רב הונא
ז"ב קל"ו והכינו
ה"ק ור"א"ס כ"ג
דסוכ' וזכ"ס הרמב"ן
ס מימרח דלעיל
ע כגיר' ה"ק"ף שם
וכפי' ה"ק"ף וזכ"ס
הרמב"ם ופ"י ה"ה
ס (פ') שקורין
קוויטון
והוא
כירושלמי שנקרא
פריש שהוא מופרש
לביטול פ' שור
בס' הרמב"ם
והכינו דסוכה
כ"ג דסוכה

שערי תשובה

המשאל מהם בזה ע"ס: (יא) פטורה. ענה"ע ועין בשכנה"ג דמי שיש לו אתרוג חייב ליתן עם הקהל ועין כ"ז בשם א"ר שדחה דבריו ק"ר הכר"י סוכה שחייב בזה ככל לרבי לזכור ובשם גאונים בתראי כתב דחייב ליתן מתנה לפי ממון ומחלה לפי נפשות ופ"י היה נראה להחזיק דגם כשאינו בעיר חייב ליתן המתנה שהרי טעמא דמהרי"ל לפי שגובין לפי ממון וכיון שאחר שחייב מתנה לפי נפשות אף ליתן מתנה ואמ"ס לפי דעת הכ"י דהוי ככל לרבי לזכור ועיינתי בא"ר ורמב"ם שכתב ג"כ שבמקום שגובין ליתן החלי לפי נפשות דחייב אף ליתן מתנה אף שוב עיינתי בגאונים בתראי שכתבו שם תשובה זו בשם הכ"ה וזכ"ר קדשו כתוב דלפי העולם שם דלמהרי"ל אף שגובין ליתן מתנה לפי נפשות מ"מ מי שאין בעיר אין לחייבו כלל ובאשה שזכונת עמלה לחייב מלוא ולבדך הוי ככלל הידור מלוא וזכירה ליתן כלתו חלק שגובין לפי נפשות הוי פטורה ע"ס ועני"ד המעיין במהרי"ל יראה דלא נחית להא רק ס"ל דלדעת מהר"מ גובין לפי ממון דס"ל דלע"כ שהמלוא הוי חובת הגוף מ"מ הוי חובה שוטת לעשותה בממונו ומי שאין לו ממון לקנות לו אתרוג הוי פטור ממנו וא"ל לחזור על הפתחים ומכ"ס כשיש לקנות אתרוג כדבר מוטע שיהיה ראוי ללאת י"ח אלא שסקלה ס' לריכוס להדר המלוא כפי שערם פשיטא שחייב זה אינו רק על בעלי כיסוס ולבדך החליט מהר"מ לומר שגובין לפי ממון וע"ז כתב מהרי"ל שעתה שאינו בעיר שאין מקום לחייבו לפי ממון דהא לית' גבי חוב הידור מלוא אין סברא שחייבנו לפי נפשות ודבר כ"ס קאמר דאפינו הי' איתא בעיר שהיה מקום לומר שחייב לפי נפשות כיון שהוא חובת הגוף ואפ"ה שחייב לפי ממון ומכ"ס אי לית' בעיר שאין מקום לחייב לתת כסף נפשות ערכו בעיר שאינו כה וגם לפי ממון אין לו שייכות במלוא כשאינו שם אף מ"מ עכ"פ מובחר אף לפי מ"ס הכ"ה לגבות חזיו לפי נפשות אי ליתא בעיר אין אשתו חייבת כלל דהא הוא אינו שם ואין לדמות ללחו וקורה וכס"ג דכחו המלוא לזכר שם הוי ובין שאינו שם בעת לזכר המלוא נעלמו הוי פטור אף מלפי נפשות והאשה אם לא תרעה לכרך א"ל ליתן בין החלי שפלי ממון ובין החלי שפלי הנפשות במ"ס הכ"ה בזה: (יב) כתקנה. ענה"ע וע"ס כבית יעקב שלימד הדב בכפר אין מחייב להלוות אף שהוא יכול לבדך בעיר על אתרוג של

משנה ברורה

רצ"ב: (בט) אין אחד מהם יוצא וכו'. דבעינן סיהא כולו שלו. ואם אחר לו טול לך ללאת בו עיין לעיל בס"ג במש"כ שם: (ל) חלקו במתנה. ואפילו בע"מ להחזיר ג"כ סגי כנ"ל בס"ד: (לא) יולאים בו מסתמא. ר"ל אף שלא פירשו כן בהדיא: (לב) דלדעתא דהכי קנאוהו. ר"ל דכיון שידעו (לו) בשעת לקיחה שאינן ראוין לחלק וע"ד כן לקחוהו הוי כאלו פירשו שכל אחד בשעה שיקחוהו ללאת בו

יהיה כולו שלו ע"מ שאח"כ יחזירוהו לחבירו (לח) ומ"מ טוב לומר בפירוש שנותן כ"א חלקו לחבירו במתנה ע"מ להחזיר בשעה שיוצא בו וכמו שכתבנו לקמיה בס"ט: (לג) שקנו אתרוגים. (לט) לאכילה: (לד) מתפישת הבית. ר"ל מה שירשו מאביהם ועדיין לא חלקו: (לה) ואין האחים מקפידים. דאז נחשב כשלו: (לו) אין מחילתם בסתם מועלת. שאע"פ שאין מקפידים על האכילה (מ) המקפידין הם על המלוא שאף הם רואים לקיים המלוא כמוהו: (לז) לפי שאינם מקפידין. שגם הם יכולים לקיים המלוא כמוהו: (לח) שכל הקהל קונים וכו'. כתב הח"א אפילו לפי מנהגינו שכל אחד נותן כמו שירשו מ"מ זה שאינו נותן כלל נראה שלא יאז אם יש ביכולתו ליתן: (למ) מסתמא הוי כאלו פירשו וכו'. ואע"פ שכל זה הוא דין גמור מ"מ כיון שאין הכל יודעין להקנות לכן כתבו כמה אחרונים שמוטב לבדך על שלו אם יש לו כל ד' מיינים כשרים אע"פ שאינם מהודרים כמו של חבירו. ואם אין לו מוטב שיעזב של חבירו הכשרים שיעזבו של הקהל כי י"א דבשל קהל לא יאז דשמא י"פ בחד מהם מי שאין בדעתו להקנות חלקו לחבירו ואף דלא ק"ל הכי מ"מ לבתחילה עדיק טפי ליעזב של יחיד [ח"א]: (מ) שכל הקהל נותנים חלקם. ומי' לבתחילה טוב שיכריזו שיתן כ"א חלקו לחבירו במתנה ע"מ להחזיר [מ"א ודה"ח]: (מא) ואשה פטורה וכו'. ואם היא רוצה לבדך (מא) חייבת. ומי שאינו בעיר א"ל ליתן ועיין בשע"ח: (מב) המלוא כתקנה. כי רוב העולם (מב) אינם יודעים להקנות לחביריהם ועוד לעשות הנענושים כהלכתן. (מג) אפילו חל יום ראשון

שער הציון

(א) פוסקים: (לח) דס"ח: (לט) לבוש: (מ) ר"ן: (מא) ט"ז ומ"א. והיינו אם הוא חלמנה או שאין בעלה בעיר משא"כ אם בעלה בעיר יתן הוא לבד ואם יש מהם של מי שיבדך על אתרוג נותן מעות אתרוג לריכה הוי וגם בעלה ליתן [פמ"ג]: (מב) מ"א: (מג) ד"מ:

הלכות לולב סימן תרנט תרס

קרב 263 באר הגולה

תרנט סדר קריאת התורה בסוכות. ובו סעיף אחד:

א יציאת לפיל כפי
תפ"ח ב כרייתא
מנילה ל"א:

א מהא דתני ככל
יום היו מקיטין
וכו' פוכה מ"ד

א יציאת ב' ספרים (א) בא' קורים שור או כשב (ב) כפ' אמור (ג) ובשני קורא המפטיר
קרבנות המוספין ובחמשה עשר לחדש (ד) השביעי (ה) יומפטיר בזכריה הנה יום בא וכו' :

תרס סדר היקף הבימה. ובו ג' סעיפים:

א נוהגים להעלות (א) ספר תורה על (הבימה) יולהקפה (ה) פעם אחת בכל יום ובשביעי

שערי תשובה

באר היטב

להקנות לחזיריהם ועוד לעשות הנענועים כהלכתן. אדם שיש לו אתרוג
מיוחד ובעיר אחרת אין להם כלל מוטב שיטלחנו לשם והוא יברך על
של הקהל מנ"מ מ"ל ועיין בהסוכה בית יעקב סי' ק"ד וביד אהרן:
(א) פעם. ומאן דאית ליה לולב ועומד ואינו מקיף רעה עושה.

להפוך ע"ש ולפי מ"ש לעיל ס"ק א' גם במתנה יש קלף חשב אם אינו מושך
כשאינו ברשות בעל האתרוג רק בכה"מ או בכה"מ"ד שהוא רשות כל אדם שפיר הוא קנין
האתרוג ראו לשלחו והוא יברך על אחר וכלכל שאותו יחיד לא פשע דומיא
לדעוהו תבטליו וע"ש בא"ר שטוב לברך על אתרוג שנותן לו חכורו במתנה
מלבדך על של קהל שיש כמה חשבות כמ"ש בב"י ודלא כקולר שלי"ם שכתב
לחזירו ח"ל לענין דהעיקר כמ"ש שם דכשנעטלו בידו הוא קנין דלחזיריה ואמ"ש
הסבין או יחיד אחר שכתב"י ובכה"מ יקנה האתרוג משלו והוא יתן לקהל לברך במתנה ע"מ
הראש"ד שהיה נוהג לקנות אתרוג משלו ונותנו לכל הקהל במתנה ע"מ להחזיר וביומא דערבה
היה מבקש מהם שיפרעו דמי אתרוג שחל היה בהם מי
שינהג פלסול בעצמו או שהיה רוחו גסה ולא יכלה ללכת אלא בשלו ע"מ וכבר כתבתי שמה
הביא ראה"ה בבר"י דמהני פירעון למפרע וע"ש שכתב דיש
לדחות וגרסה שר"ל דאפי' תימא דלא מהני היינו אם לא ניתן לו בשעת נטילה במתנה
כל מה שא"כ בזה כיון שהנותן גמר ואקני ליה אלא שהוא אינו
רואה ללכת אלא בשלו דיתחל ליה למעבד מלוא במומיה כיון דדעתיה עליה ליתן
ביומא דערבה שבר מלוא סגי בכי. וכתב בשב"מ"א כ"ן וסימן
תר"ס שיהיה שם שקונים מקופת הקהל כמה לולבים ואתרוגים וכו' ח' לטובות מוכרים
ע"י הכרוה מי שמעלה בדמים נותנים לו ואחר יוצא פורע
ועמ"ש סי' ש"ז עכ"ל ור"ל דשם מובאר דיש אוסרים בכה"ג וגם נראה
לדעתה"ל אין לעשות כן משעמא דפתיצנה לעיל בשם המחנה אפרים דיש לחוש
לכך דעם דמשיכה בלא מעות אינו קוים מה"ט וע"ש שכתב שאינו י"ל
העלה בדמים לולב אחד שקבלו בכ"ר אחד לה"ר החסיד מוה"ר דוד הכהן
ז"ל ואמרו לו שלא היה לו לעשות כן מפני כבודו והשיב הרב החסיד גדול
אמר כבודו ח"ו במלוא ה' אין חולקין כבוד לרב דיותר קרוב אדם
אלל עצמו שיש לו מאזן אדם וכן הוא המלוא שכל עת ישראל יעשו
באנשים הקדושים כ"ה משום אדם ובכבודו על התשובה הוזה עכ"ל
ועיין לעיל סי' תפ"ה שכתבתי כיולא בזה בשם אגרת שמואל ח"י וראה שזה
לא נאמר אלא על מלוא המועלות על כל ח"ש משראל אבל במלות
המשפחות לנכדו כגון קה"ת וכל כיוולא בזה שאין המלוא שכל עת
ישראל יעשו בנשים גדולים ע"ש ועיין בת"ש סי' כ"ח לענין לכבד
במלות מילה וכסוי ועיין בספרי שו"ת בית אפרים חלק ח"מ
שוב ראיתי במור וקציעה הביא דברי שכנ"ג
וגמגם בהם דהא בגדולו וולל וטעל שבר כנגד כולם וכן בסעודה
גדול מברך בו וכתב דהתם שאני דנתת לדמי וגם אפשר דחייבי
לממון דקדק וי"מ נראה כיון שהתחילו בכתוב הרב אע"ג דכלה"ש
פ"ג דשקלים הוכחתי שאין משום פנים לגדול בדבר מלוא במקום
שיר כל אדם שיש המלוא שאלוהי יוכל למחות כמי שהוא חזק
במלות דליכא כבוד שמים דמלוא לרבות מעות דקדק ח"י
פליאה שבגדה מנהגם למכור בפריסות וכו' הכרוה שחש בו ע"ש
וגם בעיני פולא וכו' בשב"מ"א בעצמו לרמוז לסימן ש"ו
ובש"ל ולענין לעשות כבוד לגדול בעצם עשיית מלוא נראה
לכאורה מדחזין שהתורה חלקה כבוד לכהן וקדשתו כי קדוש
הוא לאלהיו ראשון לכל דבר שנקדשה לפתוח ראשון
ולברך ראשון כו' והיינו כמו כוננם שאלוהי והוא ר"ל
שאלוהי יוכל לעיל סי' תפ"ה ובבאר דוכתי שרמתי לעיל ע"ש:

(בשו"ע) מוציאין ב' ספרים כו'. ועיין בשערי אפרים שער ח' שבארתי שם הדיון אם עשו וקראו פרשה אחרת וכן בקריאת שאל ימי
התג המצואים כס' תרס"ב ותרס"ג ותרס"ד ותרס"ה אם אירע טעות ובאר פרטים הכל מובאר יפה בעזרת הש"י משם תדרשו:

(א) פעם. עכ"ל ועיין בא"ר דלכן אכל שיש לו לולב יש לו לכבד את מי שאין לו שיקיף הוא דשאלה הלכה כמ"ד דאכל יקיף ובשאינו מקיף עושה רעה ובאכל
משנה ברורה

ראשון בשבת דעלם המ"ע ח"א שוב לקיים אפי"ה נכון להשתדל להיות
לו לולב ואתרוג לעצמו וכלקמיה. אדם שיש לו אתרוג מיוחד ובעיר
אחרת אין להם כלל מוטב שיטלחנו לשם והוא יברך על של קהל
כ"כ מ"א בשם משה משה ומהותית הסקל כתב דבזה"ו דרוב עמי
אחר עבור חייה ימים מההג ע"י רוב משמוש בני אדם אתרוג
של הקהל מתקלקל אפשר א"ל לשלוח לחזירו אתרוג שלו עכ"ל וספקן
יובל להיות רק על שאר הימים דכיוס ראשון אינו מליז כ"כ להתקלקל
גם יוכל לברך בבקר קודם שיד הכל ימשמשו בו:

(א) באחד קורים וכו'. כן ביום הראשון וכן ביום השני וכן קריאת
המפטיר: (ב) כפ' אמור. בחול חמשה ובשבת שבעה ובמנחה
קריין ג' פרישה וזאת הנכונה: (ג) ובשני. ומניחין ס"ח שניה

מקריבין

שער הציון
(א) הגי' א:

הרכות לזרב סימן תרס תרסא

ב וי"ב ב"ח בשם ר"א ג עור בשם רב שרירא גאון
מקיפים אותה ז' פעמים ובר למקדש. הגם ומוציאים ז' ס"ת על הבימה ביום שביעי (מסרי"ל)
ויש מקומות מוציאים כל ס"ת שבהכל (מהגסים) (והכי נוהגין במדינות אלו) (ב) שהיו מקיפים את
המוצב וההקפות (ג) לצד (ד) ימין. (ד) ובשבת אין מקיפים (טור) (ה) ואין מוציאים ס"ת
ביום טוב (ו) כדוגמה: (ז) ביהמים להקריב אף מי שאין לו לולב. הגם וי"א שמי שאין לו לולב (ז) (ז) אינו
מקיף וכן נוהגין (טור בשם רש"י ור"ן פרק לולב) וביום שביעי (ד) (ח) נוטלין הערבה עם הלולב להקריב
(ז"י) מי שאירע לו אבל בחג (ט) אינו מקיף וכן אבל כל י"ב חודש על אציו ואמו (כל זו) וכן נהגו:
ג ייש מי שאומר (י) שאין אומרים הושענא בשבת ולא נהגו כן:

תרסא ובו סעיף אחד:

א יבלי"ט שני אומר קידוש וזמן (ח) אחריו מיד ואח"כ ברכת (א) סוכה (ו) דעת הרא"ש
(ב) וכן ראוי לנהוג):

שערי תשובה

באר היטב

שנה"ג: (ב) ימין. לפי שהס"ת על הבימה וכל הציבור לריבין
להפוך פניהם כלפי ס"ת שעל המגדל קודם שיתחילו להקריב ואז היו
צפון ימין שלהם. ד"מ ועמ"א: (ג) אינו מקיף. וביום ז' אם אין
לולב בעיר יקריב בערבה ז"ח מ"א: (ד) נוטלים. והאר"י ז"ל הוהיר
שלא להכנס כלל עם הלולב רק אחר קריש תתקבל אז קח בידך
הערבה ותחבטו ה' פעמים בקרקע עיין ספר כוונת הש"ר בסופו.
ושל"ה כתב כשמגיע לתענה חמונים אז מניח הלולב ויקח הערבה
ועיין בס' נידד ומוזהר:
(ה) אחריו. ומי שלא אכל לילה ראשונה בסוכה צריך שיהיה לברך
סוכה ואח"כ זמן מ"א ועמ"א תרמ"א ס"ק ב' מש"ס. והב"ח כתב
בשם רוב אחרונים שלעולם יברך סוכה ואח"כ זמן וכ"כ בהגמ"ל
בשם הרבה פוסקים וכ"כ במ"א ועיין מ"א. וכתב בשכנה"ג להאומר
ברכת הסוכה ביום שיש קידוש בברכת המוציא טועה הוא אלא בצי"ך
לאומרה אחר הקידוש ע"ש ועיין ביד אהרן:

אברהם כתב בשם בית יהודה דהיינו שאינו מחויב להקריב ולתא' ונראה
שמציין בטענת וזריך לזין על תחלת הג"ה שמי שאין לו לולב לא יקריב ע"ז
כתב באינו מחויב להקריב וכ"כ ב"ח בשם רש"י ועיינתי בשר"ת בית יהודה
ומלתי בס' י"ח שם כדברי וסם הביא משם שנה"ג שהביא מהב"ח בשם
רש"י ע"ש וסדר הפיוטים בכל יום וביום הו"ר עיין בלבוש וכתב שמהגסים
כשאומרים הושענא לנענע את הלולב ע"ש אז יכנו כל עני יער כו' וע"ש
באמירת אלו וכו' המוכר כמנהג שפירש"ה שהם שני שמות משם של ע"ב ע"ש
בגמ"ס ביאור הדברים ונא"ר הביא מ"ס ב"י ולבוש ואבודרסה והתווי"ט בשם
אזי שהוא אלק דישקאל ורש"י בסוכה כתב שהוא אלק דאחריהם ע"ש ועיין
בר"י שהביא מהירושלמי ועיין בספרי שר"ת בית אפרים סי' בפירוש הפיוט
כהושעת אל"ס כו' בחרוז כהושעת גוי ואלהים דרושים לישע אלהים עפ"י
הירושלמי דסוכה דדרש אבר פדות עמך ממלכים גוי ואלהיו כניכול את
עמך פדות ע"ש וגם החרוז חנון בידם מעבדים כתבת' בלעג"ד הוא ט"ס
שנפ"ל בספרים הישנים הלאו רחמי' כסידור כתב על קף יכן כתוב ג"כ
כנוסחא שלפנינו) וז"ל חס ביד מעבדים עיין שם מלחא בטעמא:
(ה) אחריו. עכ"ל ועיין לעיל סימן תרמ"א שם בבאחי תשובת הב"ח
ודעת החולקים ע"ש:

משנה

ברורה

מקריבין לפני וכו': (ב) שהיו מקיפין את המוצב. ג"כ בכל יום
פ"א ובשביעי ז' פעמים: (ג) ללד ימין. ולפי (ב) שהס"ת על הבימה
והציבור ראש-מורה לריבין להפוך פניהם כלפי ס"ת קודם שיתחילו
להקריב ואז מצינא היו צפון ימין שלהם וסדרין בהקפה הוא צפון מערב
דרום מורה (ג) וההון שצומד נגד הסיכל אין מן הנכון שיהפוך פניו
מתחלה שיהיה אחריו נגד הסיכל מ"מ צריך להקריב ג"כ לצפון עם
הציבור אף שאללו הוא דרך שמהל: (ד) ובשבת אין מקיפין. לפי
(ד) גסם במקדש לא היו נוטלין ערבה בשבת וכ"ש לפי מנהגינו שאנו
מקיפין בלילה אין הלולב נוטל בשבת: (ה) ואין מוציאים ס"ת. כיון
דאין מקיפין [ד"מ]: (ו) על הבימה. רק פותחין ארון הקודש
ואומרים הושענא וכלדקמ' [אחרונים]: (ז) אינו מקיף. וביום ז'
אם אין לולב (ב) בעיר יקריב בערבה [אחרונים]: (ח) נוטלין הערבה
עם הלולב. עיין לקמן סימן תרס"ד ס"ז בהג"ה דיותר טוב שלא
לחבר הערבה עם הלולב כלל וכ"כ בשם האר"י ז"ל שלא להכנס
כלל עם הלולב רק אחר קריש תתקבל אז קח בידך הערבה ותחבטו
ה' פעמים בקרקע ושל"ה כתב כשמגיע לתענה חמונים אז מניח

שער הציון

(ב) מ"א ור"ל להאכרה סיו לריבין מתחלה להקריב ללד דרום שהוא ימין שלהם וזה תיכף דלפי שהיו מתחלה לריבין להפוך פניהם נגד הבימה ומצינא
אח"כ האזין היו ימין שלהם: (ג) כן ביאר הכסרי ועקב את דברי המ"א ודבריו נכונים: (ד) מ"א: (ה) אבל כשיש בעיר אף שהוא אין לו לא יקריב
בערבה דמיתו כוהר"א [אחרונים]: (ו) עור: (ה) כן הסכימו רוב אחרונים דלא כמ"א בשם הב"ח: (ב) הפוסקים בשם אבי העזרי: (ג) תה"ד והב"ח
והט"ו והגו"ב וכו' בעטשה רב ונגדס י"ש כמה אחרונים שהעתיקו כהנ"ע והרמ"א. היינו הדה"ח והח"א והיוסף אומן וכן העתיק בלבוש כהנ"ע
אח"כ מלתי בה"ר שהחליקין הוא משום שסברו שרק דעת הרא"ש הוא נגד אבי העזרי אבל באמת דעת הרבה ראשונים הוא כהר"א"ש הלא המה הר"י בר
משמון ור' מנחם ויורמ"ש ור"ש הלוי ור"י מדורא ע"כ דעתו שלא לזוז מן השו"ע והרמ"א. ומ"א ג"ל אחריו בשמה אחרונים הפסימו להרש"ל והרדב"ח
אין כנו כח לפחות בירן. והנה מה שהעתיק בגמ"ס בשם שנה"ג הארכתי בזה כפימן תרמ"ג ע"ש:

תרסב סדר תפלת יום ב' של סוכות. ובו ג' סעיפים :

א "ביום שני מברך על נטילת לולב (א) וכן בכל שאר ימים : ב (ב) "אינו מברך זמן ביום שני על הלולב (ג) "אא"כ חל יום ראשון בשבת : ג "מוציאים ב' ספרים וקורין בהם פרשה שנקראו (ד) "אתמול ומפטיר במלכים ויוקחלו עד בהוציא אותם מארץ מצרים :

תרסג סדר תפלת חה"מ. ובו ג' סעיפים :

א (א) "בחה"מ מוציאין ס"ת וקורין בו (א) ד' "בקרבתנו החג שבפרשת פנחס י"ביום הראשון של חה"מ קורא כהן וביום השני ולוי וביום השלישי (ב) וישראל הוור וקורא וביום השלישי והרביעי קורא (ג) (ג) ספיקא דיומא וביום השני וביום השלישי ועל דרך זה קורין בשאר ימים . ב (ב) "הראשונים קורין בספיקא דיומא והשלישי קורא ביום המחרת וכל חוור וקורא (ה) כל ספיקא דיומא דהיינו מה שקראו שנים הראשונים וכן אלו נוכחים וזיוס ה' הכהן קורא ביום החמישי לוי ביום השני ישראל ביום השביעי (ו) והרביעי קורא ביום השני וביום השביעי וכן אלו קוהגין (ז) "שם כבודו ומסריו ומנהגים) . "ובארץ ישראל שאין שם ספיקא דיומא אין קורין בכל יום אלא קרבן היום בלבד כי ביום ב' הוא א' לחש"מ קורא כהן וביום השני והג' העולים אחריו הוורים וקורין אותה פרשה עצמה ועל דרך זה בכל יום משאר הימים : ב "השבת של חש"מ

באר היטב

(א) בחול המועד . בחפלת מוסף אומר בין יום השני ליום השלישי ומהתם וגו' . לבסוף סדר השמנוט בשני י"ט למען אמתך אכן שתי . ובחה"מ אחרון שוטי אל למוטעות אדון המוטע ובשבת אום נזורה . ואם חל יום א' לסוכות בשבת אומר ביום ב' למען אמתך

משנה ברורה

(ד) ומ"מ אם פמה בע"כ אולכין בסוכה אחת לא יהיו הלוקין במנהגם זה . הסידים ואנשי מעשה עשים לזכר שמחת בית השואבה להיות נשורים בלילות של חה"מ סוכות ולהרבות בומירות ושכמים ומרכים נרות בסוכה בלילות אלו גם בהרבה בתי מדרשות גהנו להרבות בנרות בחפלת ערבית דהו"מ בנה הזה . יוס"ה ע"ש שהאריך בזה : (א) וכן בכל שאר ימים . דלע"ג דכל הימים חוץ מן יום הראשון הוא רק מדרבנן זכר למקדש שהיה המזוה לשמוח שם בנזוה ההוא כל שבעת הימים אפ"ה שייך לברך עליה ולומר ולזוה מדכתיב ולא תסור מכל הדברים אשר יצונוך וגו' : (ב) אינו מברך זמן ביום שני . דמח"כ יא"א (א) כמה שאמר ביום ראשון זמן אף אם הוא חול דלא גרע ממה שאמר זמן (ב) בשעת עשיית הלולב דיאל ולא דמי לקידוש שאומר בליל ב' זמן שאותו הוא בשביל היום ולא בשביל הסוכה (ג) ואע"ג דגבי שופר מנהגינו לומר זמן אפילו ביום שני שאני התם דלפעמים עיקר הקדושה הוא ביום שני כמ"ס שם בסיומן ת"ר : (ג) אפ"כ חל יום ראשון בשבת . דלזו לריך לברך זמן בשני שהוא פעם ראשון שנוטלו כיוון שלא אמרו בראשון . וה"ה אם לא נטל (ד) הלולב עד יום השביעי דמברך זמן בשביעי [אחרונים] : (ד) אתמול . אם התחיל במפטיר מן וביום השני אע"פ שגמר ויברך (ה) יחזור ויקרא מן ובחמשה עשר בברכה לפניה ולאחריה : (א) ארבעה קרבנות הת . ואומרים ח"ק אחר הד' : (ב) וישראל חוור וקורא וביום השלישי . ולא ס"ל כדעה שניה שיקרא וביום

שער הציון

(ד) פשוט : (ה) מוסקים : (ב) היינו בשעת אגדת הלולב : (ג) ע"ז : (ד) כתב הפמ"ג משמע הא נטל הלולב ביום א' ולא בירך שוב אינו מברך זמן כשנטלו ביום ב' [פמ"ג במשכ"ן] ובחמת לאו ראיה היא דלפי שהב"ע לא מיידי אלא בחסר יום אחד שלא נטלו דמברך זמן בשני וקמ"ל דה"ה חסר ששה ימים דמברך וכן בשביעי וכן יתבאר בלבוש כהדיו בסיומן תרמ"ד לענין לולב וח"ל מי ששבת לברך ששהימים ביום א' ויברך בימים אחרים באותו יום יסבור וכלבד שיברך בשעת הנטילה וכ"כ המ"א שם וח"ל ואם לא בירך זמן ביום א' מברך כל זמן מתי שיזכור משמע מזה דאפילו נטלו ולא בירך . ובחמת אינו דומה זה לשאר עניני אולב דקמ"ל בסיומן רכ"ה דאינו מברך אלא בתחלה כשהוא ולא כשהוא בל דהכא כיוון דמפסקי לילות ממש דכלהו אין זמן נטילה כל יומא הוא מלפני כ"ע ע"ז : (ה) שטרי אפרים : (ה) הגר"א : (ג) רש"י : (ג) דה"ה : (ד) אחרונים : (א) מ"א שם כס"ל לבסוף : מ"א

והר"ן ושם"כ רש"י
בשם"ו וז"ל ח' כרס
שם שם בגמרא
הסכמת הפוסקים
שם הר"ן י"ש בגמ'
וכפירוש
הרמב"ם והבית
העזרי ב' מומרא
דרכ אמו שם לשם
וכרבי אמו טור
בשם הרמב"ם
ס' בשם אבי
העזרי והר"ם
מ' הר"ם שם כן
הרמב"ם
בשם הרמב"ם
בשם הרמב"ם
בשם הרמב"ם

הגה ונחגו שמש צה"כ מציא ערבה למכור (יג) כמו שהיה המנהג בזמן שזית המקדש קיים (ר"ן פ' לולב וערבה): ג' יוש מי שאומר (יד) שאף ביום זה מקיפים בלולב ולא בערבה (טו) ולא נהגו כן אלא להקיף בו גם בערבה: ד' השיעור ערבה זו אפילו (ה) עלה אחד בכר אחד. הגם מיהו מכושר הוא להיות עלה אחד צד אחד (טז) כשם רב שהיו ע"כ נהגו לעשות (טז) ההושענות ימים משום זה אולי ואמרו השיעור אורח ערבה שבלולב. הגם (יח) וכל הפוסל בערבה שבלולב (י) פוסל בערבה זו (כדברי ר"ן פרק לולב וערבה) ויחובט בה (יט) על הקרקע או על הרבלי פעמים או שלש. הגם וי"א שצריך לנענע בה (טז) כשם רש"י ונחגו לעשות שתיים מנענעין בה ואח"כ חובטין אותה: ה' יאמינה נישלת אלא בפני עצמה (כ) שלא יאגוד דבר אחר עמה אבל אם יש בידו דבר אחר אין לחוש: ו' אין אדם יוצא י"ח בערבה שבלולב אפי' הגביה אותה ב' פעמים אחד לשם לולב ואחד לשם ערבה (כא) סיו"א שיוצא בה: ז' יוש מי שאומר שאינו יכול ליטלה עם הלילב בשעה שהוא יוצא י"ח עד אחר שיברך ויטול וינענע בתחלה ואם נשלח עובר משום בל תוסיף (כב) ואחר הנענוע הראשון יכול הוא ליטלה עוד הלילב וכ"ש בשעת הקפה ואעפ"י שמה שכתב שאם נשלח עובר משום בל תוסיף (כג) טענות הוא בעיני מ"מ אין הפסד לחוש להבריו יכתב עוד דגם אחר נשילה ונענוע צריך לתפוס הערבה לבדה (כד) להכיר שהיא חובה ובשעת החבטה יטלה בפני עצמה ויוצא בה י"ח. הגם והמנהג פשוט (ז) ליטול הערבה עם הלולב בשמירת בשעת הנענוע (כה) ובשעת הקפה עד שעת החבטה וטעמים הערבה לבדה (כו) ויותר טוב שלא ליטלה עם הלולב כלל ואף הטעם עם הלולב ג"ל (כו) דלאחר שהקיף יסיר הלולב מידו ויחווה הערבה

שערי תשובה

גור מהר"ל לבע הקיטול בשחרת אבל שחר בגדי חוה"מ לא היה משנה וכו' ומהנינו נהגו לנכש בגדי שבת ולא הקיטול רק הש"ס: (ה) עלה ח' כתב רמ"מ כ"ה כשם גדול ח' שיהיו בו י"ז כדים כמין השם כן ד' כמ"ק והאר"י ז"ל כתב חמשה כדים עמ"ש כפי' תר"ס ס"ק ד' ועמ"א: (י) פוסל. חוץ ממסרו רוב עליה מ"א: (י) ליטול שאין בו כ"כ חוספת נכסה ויחיה ואומרים נעריך בקדושת מוסף ואומרים מקומנו

משנה ברורה

ולאנו: (יג) כמו שהיה המנהג וכו'. שהיו (י) שלוחי ב"ד מביאין להן: (יד) שאף ביום זה וכו'. ר"ל כמו בימים הקודמים שאין נוטלין הערבה שלא הוקבע ערבה רק ליום זה: (טו) ולא נהגו וכו' גם בערבה. וטעם הדבר דבגמרא אית פלוגתא חס מקיפין בלולב או בערבה ודעה הראשונה ס"ל כמ"ד דמקיפין בלולב ומהנהג העולם הוא כדי ללאת כל הדעות שגם מ"ד בלולב אין פוסל חס מקיף בערבה וכן מ"ד בערבה אין פוסל חס מקיף בלולב (כ"י) ועיין לקמיה בס"י בגמ' והסכימו האחרונים דאם אין לולב בעיר יקטלו דה"ל בערבה: (טז) ההושענות ימים. וטוב לכתחלה (יא) שיהיה עכ"פ ג' בדין ובשם האר"י כתבו ה' בדין: (יז) כשיעור אורח וכו'. דהיינו ג"ע דלא מצינו שהקיטול בה חלל בפרט זה דעלה אחד וכו'. י"א דערבה של הו"ר יש ליטול הכדים בלתי קשורים אבל הרמ"ז חלק עליו וכתב דצריך לקשרם וכן מנהגינו: (יח) וכל הפוסל בערבה שבלולב וכו'. וע"כ יש לזהר שלא יהיה גזול ולא יבש והנה עכ"פ חס לא היה יבש אלא כמות בודאי כשר. ומ"מ ר"ל לכתחלה יותר טוב שיהיה לחין ורואים ממה דליתא שם כמות דק מ"ה דהיו מניחין חן חן בעניות של זכר כדי שלא יבטלו והוא משום הדין הו"ר (יט) על הקרקע או על הכלי. ובשם האר"י ז"ל כתבו דדוקא על הקרקע יבטלו ה' חבטות (יב) וטוב לחבט תחלה על הקרקע ה'

שער הציזין

(י) גמרא: (יא) כדי ללאת דעת ר"י בגמרא. ח"י: (יב) כדברי יעקב. דאם יסיר תחלה העלין ויכל להיות שיוסר כל העלין וכבר נפסלה הערבה ולא יקיים עוד מצות חבטה על הקרקע ע"ש: (יג) ח"א: (יד) כש"י: (טו) מ"א ותקפה הפ"ג אח"י לא מיישין ועיין בכ"ע שגמלד דמח"ס מקיפין משום דמסתמא רוב מחלק הערבה שהוא בידו נוגע בידו משום וכמיעוטו לא היו לחיזה ע"ש שדדק בזה וזע"ד מוכח מגמרא דלא מיישין בזה לחיזה מדס"ל לר"ח דמיעלת בערבה שבלולב ללאת דלא תשבו בזה לחיזה ועד כאן לא פליג רב אמי ע"ו רק משום דס"ל דלפילו הובא דאגבה והדר אגבה כיון דלגודה עם שאר מינים עדיין אין היכר משום מה מגביה משא"כ בזה וכדנראה שמה כיון הגר"א בביאורו ע"ש: (טז) כדברי יעקב ופשוט: (יז) הגמ"א: (יח) לנכש וסגר"א ומעט יסודא וע"ש כמ"ע שהביא על טעם הט"ו ועיין בכ"ח שייבש דעת ה"ס מי שאומר שס"ל כדעת הרמב"ם ואף דהרמב"ם בעלמא חור בו הוא ס"ל כדעת הגאונים שסוגרין דהיון כמו שכתב הרמב"ם מתחלה: (יט) הגר"א:

הלכות לולב סימן תרסד תרסה

הם הסוענות ששויין לצד כל זמן שאומרים תחנונים על המים ומגענעים הסוענות בשעה שאומרים הסוענות ואח"כ חובטים אותם: ח' י"ש מי שאומר (בח) שהושענא שבלולב אעפ"י שזרקו אין לפסוע עליה (בב) (וע"ל סי' כ"א גבי לילית) ח' י"ש מי שאומר שאסור ליהנות מן הערבה לאחר נמילתה * אם לא (ח) (ל) התנה עליה (לא) מעיקרא דלולבא יומא ארקצאי למצותה. הגם נהגו להלניע הסוענות לאפית מלות כדי לעשות בה מלוא. (מסריו ומסריו): י' י"ש מי שאומר שיש לזוהר שלא (ט) יקוץ ישראל ערבה למצוה משדה עכו"ם (לב) אפילו ברשות העכו"ם: י"א * אם חל יום הושענא רבה ביום א' וקצו עובדי כוכבים ערבה בשבת (לג) והביאו כשרה. הגם מיהו אם לולב לקוללה ואיכא פרהסיא בדבר (י) (לד) יש להחמיר אם יש לו ערבה אחרת. (ז"י בשם תשובת הרשב"א):

ס הגהות אשרי
פס"ח סי' כ"ד
דמילה ע הגהות
מ"י בשם רא"מ
פ מלא כתוב מהא
דרכ הנה סוכה
ל' צ מרדכי בשם
רבי אביגדור כהן
כפ"ג דסוכה

א כ"י יומין סוכה
מ"ו

תרסה אתרוג אסור לאכול בשביעי. ובו ב' סעיפים:

א (א) * אתרוג בשביעי (ב) אסור * שהרי (ה) הוקצה (ג) לכל ז' ואפילו נפסל אחד שעשה בו שערי תשובה

הוקצה (ה) עשה"ט ועיין בספרי ש"ת בית אפרים שביארתו באורך בדיונים אלו ובסוגיא דסוכה שם ובבבאורי דברי המג"א בספיקו שח"ו ועיין בשם הט"ו ועיין ט"ו כאן: (י) יש להחמיר. אפי' לא לזה (ה) הוקצה. נראה פשוט שאפי' ביום הראשון קודם שנטלו למנוה יש

ביאור הלכה

* אם לא התנה עליה מעיקרא. לכאורה כותבו כמו לענין נוי סוכה דמוטאר בסיומן תרל"ח דלר"ז שיתנה קודם ביום"ש שאינו בודל ממנה מלהנות אמנם לפי מה שכתב בכוכבי יעקב סימן תרל"ג סג' כשימנה קודם עשיית המנוה שלא יאסר ע"י עשיית המנוה כי אינו בודל עלמנו מלהנות וה"ל לענין הדם דאסור להיות בו כל שבעה משום דאליה למנוה סג' ג"כ כשימנה מקודם עשיית המנוה שאינו בודל עלמנו מלהנות. אמנם בעיקר הדין אי תנאי מועיל הוכיח המ"א דזה תלוי בפלוגתא לדעת הרשב"א והר"ן [וכן גם לדעת ספר היראים והגם דהוא כתב דבספר יראים לא כתב דתנאי מועיל לא היה כידו כ"א ספר יראים הקצר וכעת שזכינו שנדפס הכת"י מספר יראים השלם כתוב שם כהד"א כמו שכתב הגה"מ בשמו דתנאי מהני וכבר קדמינו בזה המאמר שם] מהני תנאי גם לאחריו וזו לדעת הת"י אין מושג בזה תנאי עכ"ד ומשמע מזה דלערכה וכן לאתרוג אף כשהפריש אחר ז"ח ראשון לא מהני תנאי להטות לאחריו וזו ואלא אינן הייב ראותו דהבא דמיידי לענין ערבה שהוא רק ליום השביעי מ"ל דלהתוספות לא מהני תנאי לאחר ז"ח ואין לנו ראיה מתוספות רק לדיוס הראשון כיון דאסור פסול בו וא"כ לא יכול להנות בו שאינו בודל ממנו ביום"ש מלהנות דומיא דע"י סוכה אלא כנראה הימים כשהפריש להם דאסור כבר בו כגון באתרוג וכן בערבה כשהפריש ראשון (רפסולו) משום הדך ולרוב הפוסקים הדך אינו לעיכובא אלא ביום ראשון ובפער בערבה זו דגם שבו רוב עליה כבר בודאי גם לתוספות מהני תנאי כשימנה שאינו בודל עלמנו מליקת ממנו מעט דאף דמשמע מתוס' דאיתקאף הוא רק שלא יכלוהו לגמרי אלא לטול ממנו מעט וישראל כדי כשר לא לז' תנאי דלא איתקאף לז' מ"מ כ"מ גדולה יש בזה דלסברת התוספות דלא איתקאף רק כדי הכשר אינו מותר רק לטול ממנו משיעור היותו מדי הכשר ואף קודם קיום המנוה אלא לכלתו לגמרי אסור אלא לאחר קיום המנוה דלא איתקאף ז"ח ומיל עליה קדושה עד כלות ההב כיון שלא התנה אלא כשהתנה שאינו בודל עלמנו ממנו לא חיילא עליה קדושה כלא ודעו דאחריו כבי"ה דף ל' ע"ב וז"מ דהיינו דהייך לאחר קיום קדושה וילקח עלי ערבה וללנות בהם בשב ופירות ולללות לגמרי. והנה ראיתי בא"ר שתיך הערה של המ"א וכתב דהבא בערבה שאינו אלא מנהג לכו"ע מהני תנאי אמנם זה יכול לתקן רק דברי הבו"ע אלא המעין כפ"י

תנאי וע"כ אנו לייבין לתקן דהוא מיידי בערבה שחבריה עם הלולב אח"י יום הראשון דבזה מהני תנאי אף לביטת התוספות ובזמן שכתבנו ואפילו אם יומא דמיידי הנה"ל בערבה שחבריה עם הלולב גם ביום הראשון ג"כ יומא מה שכתב התנה עליה מעיקרא דאפשר דמיידי אפי' תנאי כמו שכתב פתוספות והעתיקו הרב בסיומן תרמ"ט סי' כג"ה דהיינו כהנהגה עניינא דראשון קודם ביום"ש שיהיה כולו ליום ראשון [דכו פסול חסר לא אינו בודל ואינו יכול למר שאינו בודל ממנו] ושאנו בודל ממנו כל ביום"ש של ליל שני וזאת:

* אתרוג בשביעי וכו'. ובשמיני מותר ולא אמרין מינו דאיתקאף ביה"ה איתקאף לכו"י יומא דהא ביה"ה גופא לא יאסר אלא משום פסוק וזו שער (תוס' ורא"ם): * שהרי הוקצה וכו'.

שער הציץ

(כ) ובה"א כתב לולב וירקא על הקרקע ולפלא הלא ק"ל דתשמישו מלוא מרחקין ואולי כותבו דלאשה אין מרחקין: (כא) דלא חל האו"ש של בעלים הראשונים שנשענה תלשו ושינוי רשות משכא ליד השני: (כב) כן משמע מהג"א דזו היא הרבנות: (כג) תשובת כ"ס סי' כפ"י: (כד) עיין בפמ"ג ובכונתו שער: (כה) מ"א וז"ל:

מצוה אסור כל ז' ובשמיני עצרת מותר יבחוזה לארץ שעושים שני י"ט של גלויות אסור (ד) אף (ג) בשמיני ומותר בתשיעי (ה) יואפילו חל להיות באחד בשבת (ו) דייש אסורים בחל להיות באחד בשבת: ב' הפריש שבעה אתרוגים לו ימים כל אחד יוצא בו ואוכלו (ז) למחר אבל ביומו אסור שהוקצה לכל אותו היום:

א משנה סוכה מ"ח
ב שם בגמרא
וכרבי חייא בר
אבהו ג מסקנת
הגמרא שם מ"ז
ד כרבי יוחנן
כ"ל שם מ"ח השם
בגמרא וברבא

תרסו דיני סוכה ביום השביעי. ובו סעיף אחד:

א "אע"פ שגמר מלאכול ביום השביעי שהרית (א) לא יסתור סוכתו אבל מוציא הוא את הכלים ממנה (ב) מן המנחה ולמעלה ומתקן את הבית לכבוד י"ט האחרון (ג) יואם אין לו לפנות כליו ורוצה לאכול בה בשמיני צריך לפחות בה מקום (ד) ארבעה על ארבעה לעשות היכר שהוא יושב בה שלא לשם מצות סוכה שלא יהא נראה (ה) כמוסף. הגם ואם רוצה לאכול בסוכה אחר הסגור אל לפחות בה דלא נראה כמוסף (ו) רק ציוס שמיני. (מנהגים) ואם הוצרך לסעוד (ז) בשאר היום צריך לאכול בסוכה שמצותה כל שבעה יבחוזה לארץ שצריך לישב בה בשמיני (ח) גמר מלאכול ביום השמיני (ט) מוריד כליו ומפנה אותם ממנה ואם אין לו מקום להוריד את כליו ורצה לאכול בה בתשיעי אינו יכול לפחות בה מפני שהוא י"ט ומה יעשה להיכרא דאם היתה קמנה (י) שאסור להניח בה הנר בשאר הימים (יא) יניחנו בה ואם היא גדולה שמותר להניח בה הנר המכנים בה קדרות וקערות וכיוצא בהם כדי (יב) להביר שהיא פסולה ושכבר נגמרה מצותה:

שערי תשובה

יד אפרים מ"ש בזה: (ב) בשמיני. עכ"ל. ועיין בא"ר שכתב דנפסל בשמיני יש להקל ואפילו ביום טוב כדלפניו יש להקל בעת הט"ק ואם נפסל קודם שבעה מלאו ביו"ט או אפילו לא נפסל ויש לו אחר סיום הכ"ח דלמעשה ז"ע ובשכח"ג ספק בזהם דמותר ודעת הט"ק נראה דאסור ונראה להקל עכ"ל בפסל ע"ש: (בבא"ט) ויש אסורים כו'. ועיין בא"ר שכתב האורח יש להקל כדעת ר"י וכו' כספר אמרכל כו' ובהגמ"ג כתבו דהו"ל להוציא עוקף האתרוג בשביעי וחו' לא שייך הכנה: (בבא"ט) הפריש כו'. ועיין בט"ז על דברי הגמ"א וכו' כספר דב מבלם מלקוטי הח"א ז"ל ס"ס א' שכתב שם"ס הוא כהנ"א ונתחלפה הכ' ב' וכן ולא חגדה ז"ל ולא חגדה כו':

באר היטב

באור הלכה

סימן זה בשם הג"א עבדים להושיע ולא חגדים למסוק ביה שרי בהנאה דהמנהג לאו מילתא היא דשם כ"ו שלא עבד המעשה שיש לו לעשות לא חק"י דעתיה מניה וכו'. וכתבו כמה אתרוגים דשנה בזה [המאמר מרדכי והלבושי שרד וב"א] דט"ס הוא כהנ"א וכו' ולא חגדהו וכו'. וכן הוא לעיל בסיון תרנ"ג ככו"ט והאמת אחת דכן הוא פזור וזעזע גופא שממנו מקור הדיון של הכ"א וא"כ יש ראיה להפך שפסלו שפסלו שפסלו שפסלו שפסלו הגבירי לנאת בו מקרי חומה בעלמא ומותר לאכלו:

משנה ברורה

ליום אחד (א) אינו אסור אלא ליום א' בלבד עד הלילה: (ד) אף בשמיני. והוא ספק שביעי. והנה הט"ז העלה דאם נפסל יש להקל בשמיני אצל בקרן נתחלף חולק עליו וכו' כדורש"י הריטב"א להממיר: (ה) ואפילו חל להיות וכו'. ולא אסורין ליה מטעם הכנה כיון שכבר (ז) היה בעולם ולא נעשה בו מעשה: (ו) ויש אסורים. ס"ל דגם גזה שייך הכנה כיון שהיה אסור ביומו ועיין בא"ר שכתב דלעת האורח יש להקל שרוב פוסקים התירו: (ז) למחר. לאו דוקא וה"ה בלילה מותר ובשעת ריב"ב מסתפק איך דינו לענין ביה"ש:

(א) לא יסתור סוכתו. דהא (א) כל היום חובתו לישן ולשנן שם ואי אירקע ליה סעודתא צריך לאכול בזה: (ב) מן המנחה. קטנה [הי] ריטב"א: (ג) ואם אין לו לפנות וכו'. ר"ל שאין לו מקום אחר לאכול וצריך לאכול ביו"ט האחרון בסוכה עכ"ל צריך לפחות בה ונראה דהיינו קודם שקיעת החמה דפן יודמן לו עוד לאכול בזה: (ד) ארבעה על ארבעה. דאע"ג דאור פוסל. כשנעשה טפחים מ"מ (ז) אין היכר כ"כ אם לא כשפוחת בסכך ד' על ד' שהוא שיטור מקום חסוב: (ה) כמוסף. אצל מוסף ממש (ג) לא נקרא לעבור עליו משום כל תוסף כיון דאין לשם מלואה דלא צומנו בעי כונה להוסף לכ"ט כמו שכתבנו לעיל בסיון תרנ"א סי"ז: (ו) ר"ל ציוס שמיני. מפני שהוא סמוך לחג: (ז) בשאר היום. אפילו (ד) בין השמשות: (ח) גמר מלאכול ביום השמיני. היינו (ה) שאין דעתו עוד לאכול כלל היום [דל"ה] אם אירקע בשבת צריך לעשות (ו) סעודה ג' בסוכה דכל היום יש חיוב סוכה משום ספיא דיומא: (ט) מוריד כליו וכו'. היינו (ז) מן המנחה קטנה ולמעלה [דשמיני לבני חו"ל הוא כמו יום שביעי בא"י] וקודם לזה אין נראה שעושה כל לבדו יו"ט ועיין בסוף סימן תרס"ו ובש"ס שם: (י) שאסור להניח בה הנר. כדלעיל בסיון תרל"ט ס"א ע"ש כמ"ב: (יא) יניחנו בה. עיין בפמ"ג שמתפק אם יניח בה בשמיני או חולי דוקא בתשיעי דשמיני ספק שביעי הוא לדין וכן מלמד כספר מאמר מרדכי שלא יכנס בה נר וקטנה בשמיני דחולי וצריך לאכול בה וא"ל לו לפוסלה חמסן בפסקי הרא"ש מלחתי בהדא בשמיני וחולי כוונתו ג"כ בסוף שמיני: (יב) להביר בה שהיא פסולה. המחבר נקט לשון הר"ף בסוף סוכה ועיין שם בר"ר וברמב"ן דאין הכונה שפסלה בכך אלא ר"ל שעושה היכר לפוסלה שאינו יושב בה בתורת סוכה החג ועיין לעיל בסיון תרל"ט כמ"ב סק"ו וכשער הציון שם:

שער הציון

(א) פוסקים: (ב) ר"ל דוקא ביום שלא היה בעולם ונעשה בו מעשה שגור בשבת וזה מקרי הכנה מש"כ הכא שלא נעשה בו מעשה לא בידי חדם וג"כ בידי שמים אלא הדבר בא ממילא ע"י הומן לא מקרי הכנה: (ה) רש"י: (ז) ובח"י הריטב"א תיזק דלכ"י נקט ד"ט לומר אף כשאין נפסלת באור כגון שיש ד' דפנות ושאר עדיין הכשר סוכה כבסימן תרל"ב ס"ב בהג"ה אפ"ה כל שפך בסכך שיעור ד"ט מקום חסוב היכרא הוי ולא נראה כמוסף ע"י"ש: (ג) אתרוגים: (ד) אתרוגים: (ה) מ"א: (ו) מ"א לקמן בסיון תרס"ו וכו': (ז) פמ"ג ועיין בב"ח ברו"ה למעשה לחוש לדעת רש"י ע"ש ולא העתקתיו משני שכתב הגמ"א דכל הפוסקים פירשו הסוגיא כהר"ף ודלא קדש"י וגם כמה אתרוגים כתבו דכות רש"י ג"כ כהר"ף עיין בק"ג ובמאמר מרדכי ע"י"ש:

הלכות לולב סימן תרסז תרסח

תרסז סוכה ונויה אסורין גם כל שמיני. ובו סעיף אחד:

א * סוכה (א) ונויה אסורים (ב) גם בשמיני ובחוצה לארץ שעושים שני י"ט אסור גם בתשיעי שהוא ספק שמיני ואם חל שבת במוצאי י"ט האחרון של חג ב"הוי"ה שלא להסתפק מנוי סוכה (ג) עד מוצאי שבת (ד) יו"ט מתירים. הסג י"ט שנסכו כשהיו יולאים מן הסוכה היו אומרים יהי לרין סוכה לישב בסוכה של ליתן (כל צו) ואסור להכין צי"ט (ה) ללורך ליל י"ט (ו) וכן אסור להעמיד קשלחות והספסלים בבית ללורך הלילה דהוי (ה) הכנה. (הכנות מיימוני ומסרי"ל):

תרסח סדר תפלה ליל שמיני ויומו. ובו ב' סעיפים:

א (א) (א) ליל שמיני (ב) אימר בתפלה ותתן לנו את יום (ג) שמיני (ד) *הג העצרת הזה. הסג ולנו כוהגין שאין אומרים חג בשמיני (ד) ללא מלינו בשם מקום שנקרא חג אלא אומרים יום

באר היטב

(א) הכנה. עמ"א שכתב דוקא לסדרן אסור אבל להעמיד מותר מפני כבוד יו"ט אבל שאר הכנות אסורים וכ"כ במנהגים הלכות פסח דאסור להביא יין מיו"ט לחבירו. וגם במהרי"ל אסור להפסח הס"ת משבת ליו"ט משום הכנה מ"א ע"ש: (א) ליל. אסור לקבוע סעודה מן המנחה ולמעלה ולא כחות שזכילין וסתיין ומשכרין עד שאין יכולין לקדש בלילה מ"א: (ב) חג העצרת. רש"ל בתשובה כתב לומר את יום שמיני עצרת חג הזה וכן הסכים הט"ו ע"ש. ועיין בתשובת בית יעקב סי' ע"ח וקמ"ב

ט"ו לבן בני אדם בתפלה ע"ש ועיין בא"ר ובאר יעקב מ"ש בזה ועיין בר"י שהביא מתשו"ב כה"ג ח"ב וזו הקדש דף תפ"א ויכת יעקב סימן ע"ח וסי' קמ"ב דס"ל כהרמ"א שח"ל חג ובר"י שהג ענינה מדבריו כל הפוסקים הראשונים וכן בשמע ממוכח סופרים פ"ט ה' ג' וע"ש בשו"ר ברכה שח"ל בסדר רב עמרם כתוב את יום שמיני חג העצרת הזה ועיין בר"י בשם ב"י דמי טעם בתפלה ערבית של ליל ש"ע ואמר את יום חג הסוכות הזה ועקר רגליו ולא בדעך ובכ"י חולק עניו והביא ראיות דלא יא' ומחזירים אותו דודאי האומר חג הסוכות על סוכות ממש מתכוין ולא על ש"ע דאשכחן שכלל בחג הסוכות דהא גם מה דקאמר עד השתא בתפלה על חג הסוכות

משנה ברורה

(א) ונויה. היינו כשעושה כמיני פירות שתלה בה לנוי ואם עיטרה בסדינין המזויירין וכוהגין להורידן לבית מפני חשש גנבים או נשמים ועיין לעיל בסיומן תרל"ח סוף ס"ב: (ב) גם בשמיני. דאלו (א) מתרמי סעודה בבין השמשות בשי למיכל בנהו ומנו דאיתקליף מתרמי סעודה (ב) עד מוצאי שבת. דכיון דביו"ט אסור אם יסתפק בשבת מקרי הכנה (ג) ואפשר דלא בא להודיע אלא שנהגו כך ולא מדינא שם בתוספות תמיהו על המנהג וגם לעיל בס"י סתם בזה הראשונה להקל כה"ג מתירין דכאן: (ד) יוש מתירין. דמאיזה טעם נאסור (ד) אי משום דשבת ויו"ט הם כחדא הא קי"ל דשתי קדושות הן ואי משום הכנה מה הכנה יש כאן: (ה) ללורך ליל יו"ט. של שמחת תורה דספק חול הוא ומנא יו"ט מכין לחול ופרטי דין זה עיין לעיל בסיומן תק"ג. ואסור להביא יין (ה) מיו"ט להבירו ובשבת הדק של ימנא בלילה בקל (ו) מותר להביא יין וכן מים מיו"ט להבירו רק שצריך להביאו בעוד יום גדול (ז) מותר מילתא דאפשר דלריך עדיין ללורך היום) וגם לא יביא כדרך שגו"א בחול רק שנהגו ומ"מ ללורך חול אין לנו ראייה להתיר דיל דוקא ללורך מזה מותר ולכן אין מליעין המעות משבת לחול [ח"א] וכן אסור להפסח הס"ת (ז) משבת ליו"ט (דהיינו להעמיד הס"ת בפרשה שיקראו בה ביו"ט אסור בשבת שהוא עיו"ט) (ח) וכן מיו"ט להבירו: (ו) וכן אסור להעמיד וכו'. והסכימו האחרונים דדוקא לסדרן (דהיינו להניח הטבלא על הרגלים) אסור אבל להביאו מהסוכה לבית מותר (ט) ואם לריך אותם ללורך היום וכן אם לריך לסדר אותם שלא יבא נראה הבית כחורבה מותר לסדר אותם:

(א) ליל וכו'. אין לקבוע סעודה (א) מן מנחה קטנה ולמעלה וכלעיל בסיומן תקכ"ט ס"א כה"ג כדי שיאכל בלילה לתיאבון ולא כחות שזכילין וסתיין ומשכרין עד שאין יכולין לקדש בלילה: (ב) אומר בתפלה וכו'. ואם שכה ואמר את יום חג הסוכות הזה ועקר רגליו אין צריך לחזור יש דיעות בין האחרונים עיין בשע"ת ובה"א כלל כ"ה דין ע"ו ולכו"ע אם לא סיים הברכה לריך לחזור ליתן לנו ולומר כהן: (ג) שמיני חג העצרת הזה. שם בשמ"ג שם לומר עצרת בלא ה'. והנה רש"ל וט"ו כתבו שיש לומר ש"ע חג הזה אבל הלכות כתב כמ"ש בשו"ע וכן הסכים בא"ר בשם כמה ראשונים וביאור הגר"א: (ד) ללא מלינו בשם מהם שנקרא חג. כמה אחרונים

שער הציון

(א) גמרא: (ב) דאין מיתב יתיבין גם בשמיני (ג) מ"א: (ד) ב"י: (ה) מ"א: (ו) ח"ח ע"ש סעמו: (ז) עיין בש"ת דה"ס מיו"ט לשבת ועיין בחידושי רע"א: (ח) פסו"ט: (ט) פמ"ג ודה"ח: (א) מ"א ועיין בפמ"ג שכתב דלפי מה שהסכים המ"א לעיל בסיומן תקכ"ט סק"א ה"ה בשמיני עצרת ג"כ אסור קודם שמחת תורה מ"י ולמעלה. ועיין שם בבב"ל שכתבו דאין דין זה צריך לבטל עונג יו"ט מי שהוא חפץ לאכול מפני חשש תמיאבון דיו"ט שני. ומ"מ נודאי יש ליזהר שלא לאכול ולהשתכר הרבה עד שיא' אכילה לילה עניו למא' וכ"כ אם יוכל להגיע לילי בעול מלוא קודם ע"י שברכו: פט"ו

א יומרא דרבי יומן סוכה מ"ז דמינו דאיתקליף למלואם לאכול כ"ה בין השמשות אי מתרמי ל"י סעודה איתקליף ללוא יומא ב טור בשם אביו הרא"ש וכ"כ התו' בבב"א ל' ג שם וב"י התוספות בסוכה י': א כרייתא סוכה מ"א ובסו"ט התוספות והרא"ש שם

שערי תשובה

(א) הכנה. עכ"ט ועיין בא"ר מפרש להעמיד היינו להעריך טבלא שלהם על רגליה ועיין במג"א סי' תקי"ד דלהעמיד נרות שעוה ללורך הלילה אסור ומ"מ בשם מהרי"ל לעיין חיוסם בס"ת (כ"ל להעמיד הס"ת בפרשה שיקראו בה ביו"ט אסור בשבת שהוא עיו"ט) משנת ליו"ט כן הוא במהרי"ל ובכ"י נקט איכא מיו"ט לשבת וכתב מח"ב דבשמיני יש ליזהר ע"ש: (ב) חג העצרת. עכ"ט ועיין בדברי ח"א"ו בכתב שור דף קט"ו ע"ג שהביא ראיות דש"ע מיקרי חג וכו'. כתב בדבריו טובים וגטונים וע"ש מה שכתב וכן בדבריו ז"ל ועיין במעיל דקדק סי' ח' שכתב ג"כ מהירושלמי דמי' וירפסתי תיכוס כו' וממתני' דבבב"א מעשרת עד חגג והר"ן בנדרים מתיא ירושלמי שכל תורה אינו נקרא חג כ"ל בני אדם ח"מ חק שהתפלת והברכות על סמך המקרא תניסדו מ"מ מה שאינו כנוסח המקרא עדיף ט"ו לבן בני אדם בתפלה ע"ש ועיין בא"ר ובאר יעקב מ"ש בזה ועיין בר"י שהביא מתשו"ב כה"ג ח"ב וזו הקדש דף תפ"א ויכת יעקב סימן ע"ח וסי' קמ"ב דס"ל כהרמ"א שח"ל חג ובר"י שהג ענינה מדבריו כל הפוסקים הראשונים וכן בשמע ממוכח סופרים פ"ט ה' ג' וע"ש בשו"ר ברכה שח"ל בסדר רב עמרם כתוב את יום שמיני חג העצרת הזה ועיין בר"י בשם ב"י דמי טעם בתפלה ערבית של ליל ש"ע ואמר את יום חג הסוכות הזה ועקר רגליו ולא בדעך ובכ"י חולק עניו והביא ראיות דלא יא' ומחזירים אותו דודאי האומר חג הסוכות על סוכות ממש מתכוין ולא על ש"ע דאשכחן שכלל בחג הסוכות דהא גם מה דקאמר עד השתא בתפלה על חג הסוכות

ביאור הלכה

* סוכה וכו'. ר"ל על סוכה אסורים מלהנות הימנה דהל שם שמים עליהם ואפילו נעלה הסוכה וכדלעיל בסיומן תרל"ח דל"כ בל"ה אסור משום סתירת הלל:

שמיני עשרת. (מנהגים) ביחוד לארץ (ג) אוכלים בסוכה (ה) בלילה וביום (ו) מפני שהוא ספק שביעי (ד) (ז) ואין מברכין על ישיבתה ומקדישין (ח) ואומרים 'זמן: ב' שחרית מוציאין ג' ספרים (ט) וקורין בא' מוזאת הברכה עד סוף התורה (י) ובשני בראשית עד אשר ברא אלהים (יא) לעשות ובשלישי ביום השמיני עצרת ומפמור ויהי אחרי מות משה. ובמקום שעושים שני י"ט אין מוציאין ביום הראשון אלא ב' ספרים וקורין באתר 'חמשה בפרשת ראה (יב) מכל כפתח לתלמוד וכו' במגילה (לא) ד משנה מגילה כ"א (י"ט) מתחילין לשלש עשר תעשר לפי שהוא זמן אספה ומתנות עמים כ"ב העור וכן דאית' טהגין)

שערי תשובה

ממש מתקין ע"ש: (ג) אוכלים. עה"ט ועי' בג"כ ח"א סי' מ"ט שהכרע שאין ימים ומח"כ הכירו וכו' שאין ראוי מה"ס אך מהר"ל כ"ל וד"מ כתב פ"ק מהגין וכו' כתב דאגודה חולק וכן דעת הב"י ע"ש ועי' דברי' עולמי א"י שם בחו"ל בכדי שלא לזלזל ביו"ט שני לריבין ליבש עם פה"כ ויחמרו בינם לבין עמים שאין עושים מאוס מזה וישן כפיט שיעשה לו איזה אחת (כ"א) אם הוא באתר דלגו לשון גם בלילה שמיני) וכן יעשו קת חוץ לסוכה והכל כמנהג ע"ש: (ד) ואין מברכין. עה"ט ועיין לעיל סי' ר"ט

השמות צריך לאכול בה דהא מה"ע אסרינן נוי סוכה בט' ומה שכתב בהגמ"י ליבש קת מה שנהגין ההמונים לאכול רק חצי סעודה בסוכה כדי שיתפללו על הגשם בלב שלם וכו' ע"ש אינה ראויה וגם הוא בעלמו כתב דאם הוא שבת צריך לאכול סעודה שלישית בסופה וכ"כ הב"ח בשם המרדכי וכן מנהג הותיקין מ"א: (ד) ואין מברכין. ולכן אין לאכול בלילה עד שהשינה בהמ"י וכ"כ רש"י

משנה ברורה

או בסוכה: (ז) ואין מברכין וכו'. דכיון דיוס שמ"ע הוא ח"א לברוכי בסוכה דקשיין אהדיי אם יוס סוכה הוא ללא שמ"ע הוא ואם שמ"ע הוא ללא יוס סוכה הוא ומשום עכדינן לחומרא. והסרינו (יא) האחרונים דאין לאכול (יב) בערב עד שהשינה אכן בדיעבד אם נטל דיו (יג) וזכיר המוציא לא יצרך ליבש בסוכה דכבר קיבל שמ"ע כתפלתו ובקידוש: (ח) ואומרים זמן. דשמיני עשרת (יד) רגל בפני עצמו הוא: (ט) וקורין בא' וכו'. הכא לא קאמר קורין ה' כדלקמיה דבא"י שאין עושין רק יוס אחד וי"ט הלא אותו היום הוא שמחת תורה דלכרי קורין בו וזאת הברכה וכשמחת תורה המנהג להוסיף על הקרואים וכלעיל במיין רפ"ב: (י) ובשני בראשית וכו'. ולהכי רגילין להתחיל מיד בראשית שלא יבא פתחון פה לשטן לקטרג לומר כבר סימנו אותה ואינם רוצים לקרוא עוד (עור: (יא) לעשות. ומיניהן ס"ת העלשית אללה ואומרים ח"ק: (יב) מכל הבכור. ואנו (טו) מתחילין עשר תעשר אפילו חל כהול מפני שהוא זמן מעשרות ומתנות עניים אמנם פדעבד אם כבר

צריך

שער הציצין

(כ) ה"ט והגר"א והכבוד שור וכן הניב בכרטי יוסף כש סדר רב עמדם גאון כמ"ש בש"ע: (א) מ"א וב"א ועיין גמ"א שהאריך לסתור דעת הנהגים שלא לאכול בסוכה בליל שמיני עשרת רק ביום וכן סתמו כל האחרונים בהש"ע [עיין בלבוש ויכודר ר"י עמדין ודע"ה וכו' וסולקן שלמה ובכור' יעקב וספר הלכה ברורה] דחיובו הוא בין ביום ובין בלילה: (ד) אף דהמרדכי הביא כש רז"ל"ה שאין ליבש אף בשמיני בסוכה שלא יבא נראה כמאוסף [אבל מוסף ממש לא היו לכו"ע דהא אמרינן כר"ה כ"ח דשלא בנזנו אינו עובד אלא כ"כ מתקין להוסיף לשם מזה והכא הוא עושה רק מעט ספק שמה הוא שביעין] כתב הב"י מדסתמי שארי פוסקים ולא חילקו כזה משמע דלא שכן וכן דעת האגודה כה"כ ועיין בא"ר שכתב דלכרי הפתח הלכ"ש שלא ליבש בסוכה מאוס דלא ראה דכרי האגודה ומוכח שם דעתו דסובר לדיוק כה"כ וכו' כמבואר יעקב וכו' מה"ס הנהגה ברורה וכן הוא דעת הגר"א כמו שמוכח בשם כה"א וכמ"ע דחייב ליבש בסוכה גם בשמיני עשרת כמו לענין אכילה ועיין בככורי יעקב שהביא בשם השב"א ר"ע דף ט"ו שכתב בפירוש שיטתו בשמיני עשרת בסוכה: (ה) ד"מ ולבוש ודע"ה ות' גודע ביהודה ועיין בש"ע: (ו) כ"מ מד"מ שזה הוא עמזו ודעת המחמירים (א"ר) ליבש בסוכה ס"ל דגבי שינה י"ב הוא כ"א אכילה שדרך לפעמים ליבש בליל סוכה אף בשאר ימות השנה שלא לשם מזה כמו לענין אכילה [א"ר]: (ז) ובמרדכי כשם ראבי"ה ע"ס אחר להחמיר בשניה מאוס דנראה כמאוסף על המנהג דבשלח גבי אכילה במה שאינו מברך כמו ב' ימי הסוכה איכא הכירא דאינו מקוין להוסיף על המנהג משא"כ בשניה דככל ימי סוכה ג"כ אין מברכין על השניה מאי הכירא איכא: (ח) דה"ל ודבריו הוא רק לטעם הראבי"ה המחמיר בשניה מאוס דלית כ"א הכירא ובג"ל בס"ק ז' ועי"כ קאמר דה"ל ככל דבר שאין מברכין עליו ליכא הכירא משא"כ לטעם שכתבנו בפנים והוא מד"מ לדעת העור דבדבר אכילה אין נראה שיעשה אותו כהול אין י"מ בין דבר שמברכין עליו כשאר ימי סוכה או לא: (ט) מהות' השקל שכתב דאפשר לחלק כיון דפירות ומים ח"ל סוכה כלל כ"א מזה חומרא אם אכלין בשמיני בסוכה אינו נראה כמאוסף וכן התל"ע הגאון מהרש"ל בספרו ח"ס וכו' וכו' בככורי יעקב: (י) כטורי יעקב: (יא) רש"ל וב"ח ולבוש וא"ר וחמד מסה ובהר שלם ובגדי יעקב ומוזר וקיעה ודלא כט"ל שהאריך גיה להקל ואלו האחרונים כולם מן א"ר והלכה הפלילו כולם על שיטתו ועל מאמרו בענין זה והשיגו עליו לך לא התקתי כלל דעתו בענין זה: (יב) והפס"ס דכיון דעדיין מיום שביעי הוא חתיבן הוא התורה לאכול בסוכה אין יאכל בלי נכרת ליבש בסוכה ונכר ליבש בסוכה א"ל דסתמי אהדיי דתפלתו וקידוש מוזר דהוא יוס עשוי עשרת: (יג) כן ביאר המחמ"ס את דברי המ"א בזה ולענין אם מותר לו לאכול יותר א"ע מותר [שם במה"ש] אין אם הוא בתוך רגע א"ע שיקדם ל"כ דהוא כולו בין השמעות אפשר דיש להתיר לאכול יותר אחרי שכבר צריך המוציא. [עיין בח"מ שסתפק לענין כ"ס] וכו' שכתב צריך נכרת המוציא אפשר דלכו"ע אין להתמיר לעכבו מלאכול: (יד) גמרא: (טו) מ"א וב"א:

כ"מ

הלכות לולב סימן תרסה תרס"ט

הבכור הוא שבת קורין (יג) ו' ומתחילין (ס) עשר (יד) תעשר. והמפטיר קורא בשני ביום השמיני (טז) עצרת ומפטיר במלכים ויהי ככלות שלמה ומחזיר הספרים ואומר קדיש (טז) ומברין משיב הרוח ומוריד הגשם :

תרס"ט סדר ליל שמחת תורה. וכו' סעיף אחד :

א במקום שעושין שני י"ט ליל תשיעי מקדשים ואומרים זמן ולמחר מוציאין ג' ספרים וקורין באחד יוזאת הברכה (א) עד סוף התורה (ב) ובשני בראשית עד אשר ברא אלהים (ג) לעשות ובשלישי קורא המפטיר כמו אתמול יומפטיר ויהי אחרי מות משה. הגם וקורין י"ט האחרון (א) (ד) שמחת תורה לפי (ה) ששמחין ועושין זו סעודת משתה (ו) לגמרה של תורה (ז) ומוסיגין שהמסיים התורה והמתחיל בראשית נודרים נדבות (ח) וקוראים לאחרים לעשות משתה (טור) ועוד מוסיגין במדוקות

באר היטב

כתובה סימן ס"ח וכו' הלכות. וכו' מ"ל דאם אכל לאחר תפלת ערבית מצט"י לא יברך ליכב בסוכה דכבר קיבל ש"ע בתפלתו ובקידוש מ"א. וט"ז חולק עליהם ומוסיים מתן ייחוד לן משופרי סופרי ואכלין בלילה שעה בסוכה רק שאין מצרכים ליכב בסוכה כלל ע"ד ברור עכ"ל ע"ש : (ה) עשר. ואנו מתחילין עשר אפי' הל כחול מפני שהוא זמן מעשרות ומתנות עניים מנהגים ועיין בכה"ג : (א) שמחת תורה. ולכבוד התורה מותר לרקד ביו"ט אכל לגמור מוגמר אכור מהר"ק. וכו' דאסור להצטיר פולנו"ר להשמיט קול לשמוחה וכו' מותר לרקוד פולנו"ר בנר אפי' שגורס שהנר יכבה מחמת זה כ"כ הבאר היטב

משנה ברורה

בראשית אכל חתן תורה לא יקרא פרשת חתן בראשית וטעם כיוון לזכור הפסוק ביניהם (ג) שייך פסל לס"ת הראשונה שיאמרו פסולה היתה ולכן קורא מיד בשני וכו' בלילה שבת בכה"ג אכל מי שקרא חתן תורה בכה"ג זו ודאי שמוזר לקרות חתן בראשית בכה"ג אחרת וכתב במהר"ל שבהן או לוי יכול להיות חתן תורה או חתן בראשית : (ג) לעשות. ומניחין ס"ת השלישית אגלה ואומרים ח"ק : (ד) שמחת תורה. כתב הא"ר בשם"ל לילה ויום יש להרבות בנרות בכה"ג לכבוד התורה שמוציאין. כתבו הפוסקים שכלל שמחת תורה יקרא הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום שעה הוא זמנה : (ה) ששמחין. ולכבוד התורה (ד) מותר (ה) לרקד ביו"ט אכל לגמור מוגמר (דהיינו לפור מיני בשמים על הגחלים) אכור וכו' דאסור (ו) להצטיר פולנו"ר להשמיט קול לשמוחה וכו' מותר לקבוע פולנו"ר בנר (ז) בעיו"ט קודם הדלקת הנר אפי' שגורס לבסוף שהנר נכבה ע"ז : (ו) לגמרה של תורה. בלילה שבת בכה"ג אכל מי שקרא מזה. כתב הא"ר מוציאין מהפוסקים דיש לשמוח לרבים בכל מה דאפשר בשמחה של מלות ודלת כיש שמחין ודוחין אלו לאלו עד שהשמחה נהפך לתורה ח"ו גם מתוך כך מוסיגין משמחה של מלות ולכן יש לגמור בהן עכ"ל גם מהר"ק בשורש ט' האריך מאוד שלא לבטל סוס מנהג שהנהגו לכבוד שמחת התורה ע"ש ולכן רעה עושין בכה"ג מקומות כמה שביטלו מקרב שלא לעשות משתה ושמחה בשמחת תורה אף גם ששמחין בשארי ימים וכל ימייהם כהנים ובעו"ה ביוזי כבוד התורה גרם זה שבתורה מונחת בקרן זיית ואין דורש ואין מבקש וזיית ישיב וירחם שבר ב"י ב"ב [בכורי יעקב] : (ז) ומוסיגין וכו' נודרים נדבות. וצינוני המנהג שכל העולים נודרים נדבות ללכדי בהמ"ד ולהחזיק לומדי תורה : (ח) וקוראים לאחרים וכו'

שער הציון

(א) כ"מ מכנה"ג : (ב) כן העלו בא"ר ופמ"ג : (ג) בכורי יעקב וכתב דלפ"ז כשאין להם רק ס"ת אחת שקורין בה חתן תורה וחתן בראשית ומפטיר לכאורה הח"ל יכול להיות גם חתן בראשית דלא שייך פסל ומוסיגין בכה"ג ללילה ליכב דלא גם כשקורא בלילה בכה"ג וכתב הפוסק אפי' שיש ואף פמ"ג מותר לכו"ע ולדא"ל ז"ע עכ"ל : (ד) מ"א בשם מהר"ק : (ה) ולאכורה ה"ה דמותר לספק ק"ל אף כף נמי [א"ל] : (ו) ואפשר במיני נפט ופסל וכו' אכור [פמ"ג] : (ז) ח"א : (ח) ח"א : (ט) ח"א בשם ראב"ח :

ח כרייתא שם
ל"א ו פירש"י
על שם כהן
השמיני שאל את
הס"ת (מבואר
בכ"י ק"ד ע"ש) :
א כרייתא מגילה
ל"א ב חוס' שם
בשם י"א שרף האי
גאון תיקן לומר כן
ונגד התלמוד שם
וכ"כ העור בשם
קירובלמי ושכן
המנהג

דליל ש"ע אכור צווג וכו' בשם הרמ"ז כתב דלכתי חו"ל גם בש"ת אכור
ע"ש מלתא בטמא : (ה) עשר. עכ"ל ועיין בשערי אפרים ועיין בשו"ת
פמ"א ח"א ס"ג במקומות שהגו לומר בש"ע לאחר התפלה למזלח על
השמינית אם חל בשבת אין לומר רק שיר של יום השבת משום טורח
בכור ע"ש :

(א) שמחת תורה. עכ"ל בשם הרמ"ז וע"ש בגוף התשובה שאף לתקנת
מהר"א קספלי שהביא בכה"ג שתיקן בעירו שלא יסיים התורה אלא על
משוב כבעיר אין זה מונע הא"ם הלזה ממנו וזו כי במקום שבעלי תשובה

וכן ראיתי שמיחו הגדולים אשר בארץ מ"א. ומ"מ מותר לקבוע פולנו"ר בנר אפי' שגורס שהנר יכבה מחמת זה כ"כ הבאר היטב
בירך אדעתא לקרות כל הבכור א"ל לחזור [דה"ח בהלכות קה"ת] :
(יג) שבעה. ואם סיים הפרשה במקומה לא יאמר קדים ויחזור ויקרא
ב' עולים וכו' עכ"ל עולה אחד לכד המפטיר ואם אמר קדים כל
שלא סילק הספר יחזור ויקרא ויאמר קדים פסל ב' ואם סילק הספר
האחד יקרא עולה אחד לספר השני וישלים עמו פ' עשר תעשר
ואח"כ יקרא למפטיר בחובת היום [שערי אפרים] : (יד) תעשר.
ומניחין ס"ת השניה אגלה ואומרים ח"ק : (טז) עזרת. ומוציאין
נשמות ואומרים אב הרחמים. לבוש : (טז) ומכרית משיב הרוח וכו'.
מבואר לעיל בסימן ק"ד ע"ש :

מה שמוסיגין באיזה מקומות אחר מנהג של יו"ט ראשון קובעין
ענין לשחות עד מערב ולפעמים נמשך ד"ז עד שעה ויותר
בלילה שלא כדיו הוא מפני כמה טעמים (א) דקו"ל בסימן ל"ט דאם
שהה יין כדי רביעית אל יתפלל אף שיכול לדבר עדיין בפני המלך
זה"ה אם שנה שאר משקין המשכרין ע"ש בסק"א ואפילו אם שותה
שאר משקין שאין משכרין כיון שהגיע ספק השיבה חל עליו חובת קידוש
ואסור לטעום עד שיקדם ואפילו לאחר קידוש הלא מעובד הלאכול
מזמנת ק"ש של ערבית ואינו מותר רק קטומה בעלמא דהוא מיני
פירות או פת כבילה ולא יותר אכן יש להפס עליהם זכות דרבים
מדברי אהרדי ולא יבואו לבטוח תפלת ערבית אכל עכ"ל יש לזהר
שלא לשחות אף משקה המכבד ומבואר הכל לעיל בס"ג ס"ק א' וכו' :
(א) עד סוף. וזי שקורא פרשה זו נקרא חתן תורה ונהגו למכור
פרשה זו ופרשה בראשית וקונים בדמים מרובים (א) וראוי להדר
אם באפשר שיהיו הקונים מוכתרים בחורה או עכ"ל מגדולי הקהל :
(ב) וכשני בראשית. מי שקורא פרשה זו נקרא חתן בראשית (ב) ואף
מי שעלה כבר בפרשה וזאת הכרכה יכול לעלות לחתן תורה או לחתן

אלו להוציא בשמחה תורה ערבית ושחרית (ט) כל ספרי תורה שבהיכל ואומרים ומירות ותשבחות וכו' לפי מהכנה ועוד (י) נהגו להקריא עם ספרי התורה הצימא שבצ"כ כמו שנקיפים עם הלולב הכל (יא) משום שמחה ונהגו עוד (יב) להרבות הקרואים לספר תורה וקורים פרשה אחת (יג) הרבה פעמים ואין חיבור בדבר (מנהגים ורי"ב סי' פ"ד) עוד נהגו לקרות (ב) כל הנערים לספר תורה (יד) וקורים להם פרשת המלאך הגואל וגו' וציללה קורים בספר תורה (טו) הנדרים שבתורה וכל מקום לפי מנהגו . עוד נהגו לסיים התורה (טז) אף על קטן העולה אע"ג די"א דווקא ת"ח לריך לסיים (מנדכי הגהות קטנות) בזמן הזה שסחון קורא אין לחוש (ד"ע) במקום שאין להם רק ב' ספרי תורה קורין בראשונה וזאת הברכה ובשנים בראשית * וחזרין ולוקחין בראשונה לענין של יום וכן עושין כ"מ דענין ג' ס"ח ואין להם רק (יז) שתיים . (מלא כתוב) :

באר היטב

שערי תשובה

שומדים כו' ותשובים הם לפניו יתברך ע"ש : (ב) כל הנערים , עכ"ל ועין בשערי אפרים שער ח' שביארתו כל דיו קריאת התורה כיום על הסדר . בפיוט שאומרים קודם בשמת המתחיל בשמת מלומדי מורשה בחרו ברגש רז דרי הלכ שמעתי אא ע"ס וצ"ל ברגש רווי דדי חלב והוא עפי"מ מ"ש חז"ל על פסוק דדים ירווך ככל עת מה דד הזה כו' כך ד"ת כו' עין בעירובין דף כ"ד והוא אחת לע"ד ומיד ראיתי שם ברגשתי עוד בט"ס אשר שם בחרו נח נעשו לחיי עולם ונפש והוא ע"ס לע"ד וצ"ל נח נעשו לחיי כו' והוא ע"ס מ"ש כל ישראל יש להם חלק לעו"ב שנאמר ועמך כו' נח נעשו מעשה ידי להתפאר :

אשר לפני . יחיד שנתמנה בתחלה להתן תורה ומת לו מת דרגל שהיב להתאבל יכול להכפר ממינוי ההתנות ולא ילך אותו היום לבית הכנסת שו"ת דבר שמואל סי' ע"ר . מומר לדת ישמעאלים שהור לדת ישראל ועשה תשובה נכונה ומן אז והלאה בתורת ה' הפלו ומהם בישרות הולך תמים ופועל דק ככל אחיו בני ישראל הכשרים יכול להיות חתן תורה השוכה הכס נבי סי' י"ב : (ב) כל הנערים , איתא בירושלמי פ"ה דברכות לא יהיו ב' קורין בתורה א"ר זעירא מופני הברכה משמע דאסור לשנים לברך וצ"ע שש"סין כך בש"ת מ"א . ועי' בשו"י נגה ורדים הא"ה כלל ב' סי' ק"ב מה שערער על מנהג זה כתב מהרי"ל יש מקומות שנהגו התינוקות סותרים הכוכה ומצערם אותה בש"ת ומותנים טעם להתיר וא"א ז"ל מיהא בירי כשהייתי נער מלכתור ב"ט ד"מ . כתב מ"ע מאלת על קלף שכתב כתב למחות לזרוע פירות לני יום אבל יש במדרש שזה היה אומר המן למלך על היהודים א"כ מנהג קדמון הוא ואולי שראה בבחי' בימיו שנהגין ריקות והוללות ע"כ :

משנה ברורה

ביאור הלכה

* וחזרין ולוקחין בראשונה וכו' . דוקא אם כבר נגלת למקום הזה שלא יערכו הליכור להמתין אבל בלא"ה יותר טוב לגלו אותה כעבר מונחת ולא לעבור על המלות וליקח ראשונה [תחזר משה] :

וכו' . יום אבל בתוך י"ב חודש (ט) יכול לאכול על סעודת משתה זו : (ט) כל ס"ח שבהיכל . אם יש בבהכ"ג זה רק ס"ח מועטים אין להביא ס"ח מבהכ"ג אחרת ויש מי שמתיר כי אף שכלל השנה אין להביא ס"ח דרך ארעי רק לקביעות אבל בש"ת אפילו דרך ארעי שרי [לדוד אחת] : (י) נהגו להקריא . יש מקיפין ג"פ ויש ז' פעמים כמו בכו"ר וכל מקום לפי מנהגו [אחרונים] : (יא) משום שמחה . כתב מהרי"ק בשם ר"ה גאון בשרש ט' יום זה רגילים אכלו לרקד בו אפילו כמה זקנים בשעה שאומרים קילוסים לתורה וכו' (י) ולכן יש להתאמץ בזה לרקד ולומר כמו שכתוב גבי דעה"ה מפזז ומכרכר בכל עוז לפני ד' וכ"כ מס' האר"י ז"ל והעידו על האר"י ז"ל שאמר שהמעלה העליונה שהשיג בזה לו ע"י שהיה משמח בכל עוז בשמחה של מצוה וגם על הגר"א ז"ל כתבו שהיה מרקד לפני הס"ת בכל כחו : (יב) להרבות הקרואים . משום כבוד התורה ועוד כדי שזכו כולם בשמחה התורה . ומוסיפין לקרות גנים בפ"א או כהן עם כל הכהנים ולוי עם כל הלויים ויש מפקקין ע"י וא"ר מיישב המנהג ומ"מ (יא) נכון הדבר לתחלה שאחד יברך והשאר יכנסו ללכת בברכתו או שאחד יברך לפניה ויצרך לאחריו ויוציא הדיור וה"ה בשקורין גדול עם כל הנערים הגדול יברך והנערים ישמעו ויאלו בברכתו כתב הה"א נכון הדבר שיבחרו עשרה אנשים שישמעו בברכת התורה ויענו אמן כי ניהגים קלות גדול שאין עשרה ששומעים בקריאת התורה : (יג) הרבה פעמים . עד משונה חלקי קדם אבל משם והלאה אין כופלין שם מהחלין לקרית לתת תורה [לבוש] והנהגה שקודם שקורין חתן תורה קורין לכל הנערים כדי להנכס במזות קה"ת מולדן אחר עד משונה וכ"כ מהרי"ל : (יד) וקורין להם פרשת המלאך הגואל . בלבוש כתב שמוכרין אותם ע"פ פסוק המלאך הגואל וכתב בא"ר דמכריש אותם קודם ברכה אחרונה שלהם וכן מנהגו : (טו) הנדרים שבתורה . הם (יב) הפרשיות שרגילין למוכרין בכל השנה בפני עמלן ויודיע עליהן כגון פרשת המלאך פרשת ויכולו פרשת יברכך פרשת מה עובדו שאלו נקראו נדרים וכ"מ במ"א סי' רפ"ב ובימינו מנהג לקרות ג' נגריי בפ' וזאת הברכה וזריכין לומר קדים אחר הקריאה ואין סומכין על הקדים שאחר עלינו משום דהוי הפסק [דה"ח] : (טז) אף על קטן . אף דכתבנו לעיל בסק"א דראוי שהיה המסיים מוכתר בתורה או עכ"פ אחד מהשוכי הקהל אבל משקרי הדיון גס קטן יכול לסיים . ועיין לגיל בסיון רפ"ב סי' ג' ובצרכי יוסף שם : (יז) שתיים . ואין מנהגין לעלות לזרוב מפני דשניתי שבתות [לבוש] ובש"ת כתב שכפראג מנהגין לעלות במוסף ויש עולין בשחרית וכל מקום לפי מנהגו ויזהרו שלא ישתו :

שער הציור

(ט) נכרי יעקב : (י) שם וסיים שם של אומר האדם אין זה כבודי וכבוד התורה לרקד לפני הפס כחך הריקם שהרי זה היה חטא מיכל בת שאול שהשיב לה דעה"ה ונקלתי עוד מאלת וגו' : (יא) פמ"ג וס"א עוד כתבו שמהגבון שחמשה קרואים יהיו מתחלה אחד אחד כדון יו"ט : (יב) נכרי יעקב ולאפיקי שלא נעשה שהוא פרשת מנחת ע"ש :

הלכות חנוכה

תרע דברים האסורים והמותרים בחנוכה. ובו ג' סעיפים:

א אבכ"ה בכסליו (א) (מתחילין) ח' ימי (ה) חנוכה (ב) ואסורים בהספד ותענית יאבל מותרין בעשיית מלאכה ינוהגות (ג) (ג) הנשים שלא לעשות מלאכה (ד) בעיר שהגרות דולקות יויש מי שאומר (ה) שאין להקל להם: **ב** הירבוי השעורות שמרבים בהם הם סעודות הרשות (ו) שלא קבעום למשתה ושמחה. הגם וי"א שיש קלת מלוא דבריו (ג) הסעודות משום (ז) דבאותן דעור ה שם נהגו מרעונגור

א צריי שבת כ"א
ב עור מברית
ג עשרה
ד כולל וסודא
ה כד שיהא להם
ז סוכר
ח להשתמש
ט לאורן
י עור ה שם נהגו
יא מרע"מ מרעונגור

שערי תשובה

(א) חנוכה. עיין בג"כ מ"ח סי' קל"ז בשוב דברי הכ"ח שכתב שהחן שמן מלאו שהיה מוקף ל"ס והקפו עליו דמוכת דעמא כהיסט והוא וי"ל שכיב שביטת רש"י בשבת דף פ"ה הכ"ח ועיין שם בתוס' שהקשו על רש"י ועיין בתוס' שם דף פ"ה ועיין במור וקציעה האריך ג"כ בזה ועיין בדברי אה"י בנבחר שור בשבת מ"ח בזה על דברי הרא"ם ועיין בשו"ת שער אפרים סי' מ"א ובח"ל סי' פ"ו ובפני אריה סי' מ' ועיין בא"ר שהשוו על המפורס במגילת תענית שהחם בעץ היינו עושים וי"א דהיינו בדיל כמ"ס רש"י פט"ו כו' וכבר קדמו בשער אפרים ע"ש ואני בפרישתי לפסיקתא רבתא בפסקא דחגיגה כתבתי לויש ע"פ מ"א דקיי"ל דחפיו כלים טהורים אפי' חפיו של מתכות ואדרכא הכלי בטל לגביה וכמ"ס הרמב"ם בפ"ד מה' כלים ואפי' דהרמב"ם לענין כלי עץ שם לו בית קיבול מיידי נראה שאין לתקן בין כלי עץ שם לו בית קיבול אפי' שהוא מקבל עומא נטהר ע"י החפיו כמו כן בשני מיני מתכות כאלה הוא דחפיו כלים טהורים ע"ש ועיין בסוף חגיגה בזה: (ב) הנשים. עבר"ש וע"ס בח"ל סוכר שיש למחות בידם כשנוהגים שלא לעשות כי הכטלה עברה הוא כו' ולא דמי לג"ח דלאורי מועד ויש ט' קרבן מוקף ע"ש ומ"ס בכה"ל בשם ב"ח לענין תענית ערב חנוכה עיין לקמן סי' תרפ"ו במג"א שם ועיין בשו"ת שער אפרים סי' מ"ג שהסכים לדינא להכ"ח לאסור בתענית לפני חנוכה ועיין בשו"ת הר נכרמל סי' יו"ד באחד שהתענה כמה שנים בערב חנוכה הוי נדר בטעות כו' אע"פ אין להקל בזה כיון שאע"פ נהנה ע"י חרטה שאין היה יודע שיש חש אסור בזה לא היה מתענה היום ועיין פרי"ש שכתב שומרת לגזור ת"י אף במקום שנהגו שלא להתענות ערב חנוכה ויש מי שחולק ע"ש:

משנה ברורה

לחכיר שאסור להשתמש לאורה והוא כחצי שעה: (ה) שאין להקל להם. דהוי בדברים המותרים ואחרים נהגו בהם איסור שאין להחיר בפניהם. וכתב בשלטי גבורים וכן הסכים וכתב שבת חס לבי שבמקום שנהגו איסור מלעשות מלאכה כל היום (ח) יש למחות בידם כי הכטלה עברה הוא ומציאה לירי עשומם: (ו) שלא קבעום למשתה ושמחה. אלא להלל ולהודות. וגראה העם דלא קבעו כאן לשמחה כמו בפורים (ט) כי בפורים היה הגזירה להשמיר ולהרוג את הגופות שהוא בטול משתה ושמחה ולא את הנפשות שאפילו המירו דתם ח"ו לא היה מקבל אותם לכך כשהי"ל הקב"ה ממנו קבעו להלל ולשבחיו ית' ג"כ ע"י משתה ושמחה משא"כ במעשה דאגטיוכוס שלא נזר עליהם להרוג ולהשמיר רק לרות ושמדות כדי להמיר דתם [כמו שאנו אומרים להשכיחם ותרתיך ולהעבירם מעל חוקי ראו"ך] וחס היו ישראל מכניעים להם להיות כבדשים תחת ידם ולהטלות להם מם וחזורים לאומותם ח"ו. לא היו מבקשים יותר אלא שהגביר הקב"ה יד ישראל ונחלום לכך לא קבעום אלא להלל ולהודות לכך כלומר כיון שהם ראו למנוע אותנו מזה לכפור בדתו ח"ו ובעזרתו ית' לא הפיקו מהספד וגבריה ידיו לכך אנו מודים ומשבחים לו על שהיה לנו לאלהים ולא עזבונו מעבודתו [לבנו]: (ז) דבאותן הימים כו'. ר"ל בכה"ל בכסליו כדאיתא במדרש דמלאכת המשכן נגמר בכה"ל בכסליו אלא שהמתין הקב"ה בהקמה עד יוסף שגור בו יצחק ואמר הקב"ה עלי לבסל לכסליו וישלם לו חנוכה בית חשמונאי. וגם

(א) חנוכה. עיין בג"כ מ"ח סי' קל"ז בשוב דברי הכ"ח שכתב שהחן שמן מלאו שהיה מוקף ל"ס והקפו עליו דמוכת דעמא כהיסט והוא וי"ל שכיב שביטת רש"י בשבת דף פ"ה הכ"ח ועיין שם בתוס' שהקשו על רש"י ועיין בתוס' שם דף פ"ה ועיין במור וקציעה האריך ג"כ בזה ועיין בדברי אה"י בנבחר שור בשבת מ"ח בזה על דברי הרא"ם ועיין בשו"ת שער אפרים סי' מ"א ובח"ל סי' פ"ו ובפני אריה סי' מ' ועיין בא"ר שהשוו על המפורס במגילת תענית שהחם בעץ היינו עושים וי"א דהיינו בדיל כמ"ס רש"י פט"ו כו' וכבר קדמו בשער אפרים ע"ש ואני בפרישתי לפסיקתא רבתא בפסקא דחגיגה כתבתי לויש ע"פ מ"א דקיי"ל דחפיו כלים טהורים אפי' חפיו של מתכות ואדרכא הכלי בטל לגביה וכמ"ס הרמב"ם בפ"ד מה' כלים ואפי' דהרמב"ם לענין כלי עץ שם לו בית קיבול מיידי נראה שאין לתקן בין כלי עץ שם לו בית קיבול אפי' שהוא מקבל עומא נטהר ע"י החפיו כמו כן בשני מיני מתכות כאלה הוא דחפיו כלים טהורים ע"ש ועיין בסוף חגיגה בזה: (ב) הנשים. עבר"ש וע"ס בח"ל סוכר שיש למחות בידם כשנוהגים שלא לעשות כי הכטלה עברה הוא כו' ולא דמי לג"ח דלאורי מועד ויש ט' קרבן מוקף ע"ש ומ"ס בכה"ל בשם ב"ח לענין תענית ערב חנוכה עיין לקמן סי' תרפ"ו במג"א שם ועיין בשו"ת שער אפרים סי' מ"ג שהסכים לדינא להכ"ח לאסור בתענית לפני חנוכה ועיין בשו"ת הר נכרמל סי' יו"ד באחד שהתענה כמה שנים בערב חנוכה הוי נדר בטעות כו' אע"פ אין להקל בזה כיון שאע"פ נהנה ע"י חרטה שאין היה יודע שיש חש אסור בזה לא היה מתענה היום ועיין פרי"ש שכתב שומרת לגזור ת"י אף במקום שנהגו שלא להתענות ערב חנוכה ויש מי שחולק ע"ש:

שער הציון

(א) רמב"ם: (ב) שם: (ג) מ"א: (ד) עיין במ"א: (ה) מ"א בשם מ"א: (ו) א"ר בשם מהרי"ל: (ז) הגר"א בשם הגהות חדשות והוא ה"ג שם ולא חקיו נמצא שהביא המ"א בשם ה"ז וי"א כ"ח דין מוכח בלבוש ג"כ דלא כותיה וכן העתיק נדה"י דברי שהגרות דולקות היינו כביתו: (ח) וכן נדה"י וח"א לא הפתיקו כלל מפניו דלא מכלל דלא כותיה: (ט) הכל לשון הלבוש ומה שהקשה הע"י ע"י כבר תירץ הא"ר בענין פס: וסמיא

הימים היה חנוכה המוצא (מהר"א מפר"א) * ונוהגין לומר (ח) זמירות ושבתות בסעודות שמרצים בהם (ט) ואז היו סעודות מלוה (מוה"א) י"א שיש לאכול גבינה בחנוכה לפי שהם נעשים בחלב (י) שהחילול יהודית את האויב. (כל בו ור"ן) : ג' אין מספידין בהם ארא לחכם בפניו. הגה (יא) ואין מתעניין יום שמת בו אב או אם ותענית חלוס בחנוכה ע"ל סי' תקס"ח סעיף ה' ולענין זדוק הדין (יב) ע"ל בהלכות ר"ח סי' ת"כ בהגה וע"ל סיומן תרפ"ג :

תרעא סדר הדלקת נר חנוכה ומקום הנחתו. ובו ח' סעיפים :

א (א) *צריך לזוהר מאד בהדלקת נרות חנוכה (ב) * ואפי' (ה) עני המתפרנס מן הצדקה (ג) שואל או מוכר כסותו ולזקח שמן להדליק : ב' בכמה נרות מדליק * בלילה הראשון מדליק א' (ד) מכאן ואילך (ג) מוסיף והולך (ה) א' בכל לילה (ו) עד שבדלי אחרון (ז) יהיו באר היטב

(א) עני. אבל אינו חייב להשכיר עצמו כמו ב' כוסות : (ג) מוסיף. י"ל דאם יש לו כדי להדליק בכל לילה נר אחד דאין צריך לחזור על הפתחים או למכור כסותו מאחר דיו"א מן הדין. וכתב המ"א ונ"ל דמי שאין לו שמן הרבה יתן באחד שמן כשיעור והמותר יחלק לכולם שאם ישעה לכולם בשוה לא ידליק אפי' אחד כשיעור ואם יש לו שמן במאוס ולהכירו אין לו כלום מוטב שידליק בכל לילה ח' ויתן גם להכירו דהא מדינא ח"א אלא אחד עכ"ל :

ביאור הלכה

* ונוהגין לומר זמירות ושבתות וכו'. ע"ן בחובות מהרש"ל סיומן פ"ה שכתב שד"ח ששפחה תחא מעורבת ובלילה בשמחת תורה ואל תבטל מקצועות עכ"ל וכו' יש אשכח שבתות זמירות ושבתות שד"ח להל' להש"י על הניסים ששעה לנו הם מרבים בשחוק הקרעין והרבה הרעיו הס"ק ע"ל והשומר נפשו ירחק מזה :

* ואפילו עני וכו'. הנה"מ כתב דהרמב"ם למד כן מדיו ד' כוסות דזה וזה היו משום פרסומי ניסא ולפ"ו נראה דהגבאים מתוויבים ליתן לו נרות להדליק כמו ב' כוסות מיהו אם לא נחתו לו צריך לעשות כמו שכתב בשו"ע וכן הדיון ב' כוסות מיהו נראה דאין צריך ליתן לו כ"א נר אחד בכל לילה דהיינו נר ח' וכו' דיותר הוי מן המסדקין ואין חוב ליתן לו [תמז מש] : * בלילה הראשונה מדליק אחד וכו'. אמרין בגמרא דמזאת חנוכה נר ח' וכו' [ר"ל דדינא אחד לכל ב"ב בכל לילה ולילה] והמסדקין מדליקין נר לכל אחד ואחד והמסדקין מן המסדקין יום ראשון מדליק אחד מכאן ואילך מוסיף והולך בכל לילה עד שבדלי אחרון יסיו שמה והטעם כנגד ימים היוצאים וזה היום שמועד בו נמנה עם הימים שיאזו כפר [והיינו שבו ידעו ויזכרו הכל כמה ימים יא' בהתמדת היום וכשיזכרו

שם צמי אנטיכוס עמאזו ההילל ועשו חנוכה הבית בשמחה ימים אלו בבית : (ח) זמירות. וכו' צריכין ב' ת"ה לט"ה אם אומרים שירות היו סעודת מלוה [מ"א בשם מרדכי] : (ט) ואז היו סעודת מלוה. ר"ל בנרף זה וכו' מהרש"ל והנ"ח כה"ס אומרים וכתב מהרש"ל (י) שכל שעושה כדי ליתן שבת למקום או לפרסם הגם או הנלוה הכל סעודת מלוה : (י) שהחילול יהודית. הוא היתה בתו של יוחנן כ"ג והיתה גזירה שכל חרוס תבטל לטפסר תחלה והאכילה לראש הנוררים גבינה לשכרותו ותתבה את ראשו וברתו כולם : (יא) ואין מתעניין. כ"ל ס"א. ואם עבר והתענה יום שמת בו אביו ואמו או ת"ח צריך למיתב תענית לתעניתיה אחר חנוכה ועיין בדה"ח מה שכתב בזה : (יב) ע"ל בהלכות ר"ח וכו'. שם כתב (יא) שא"ל ביום שא"ל בו תהנין וכן לקמן בסיומן תרפ"ג ע"ש. אבל לפניהם ולאחריהם נראה דאין להחמיר לענין זדוק הדין עיין לקמן סיומן תרפ"ו ולענין הסדר נופא הרבה מקילין ואף אם נראה להחמיר באיזה פוסקים דמהמירין בהסדר לפניהם וממילא גם זדוק הדין אין לומר עכ"פ לאחריהם בודאי אין להחמיר ויכול לומר זדוק הדין וכ"כ הפמ"ג. אבלות לבו"ע נוהג בחנוכה. און פטור מנר חנוכה. וכתב בא"ר דאשתו דלוק. ואם הוא מותר לענות אמן יש דיעות בפוסקים עיין ביו"ד סיומן ש"א. ונראה דאם אין אשתו עמו והוא יחיד בבית ידליק הנרות לפרסומי ניסא ובלא ברכה [פמ"ג] חרש שאינו שומע והוא מדבר חייב בנר חנוכה דהוא כפקה לכל דבריו [שם] :

(א) צריך לזוהר וכו'. וממירין בגמרא הרגיל בנר הויין לו ביום ת"ה שנאמר כי נר מלוה ותורה אור ופירש"י ע"ן נר מלוה דשבת וחנוכה. (ב) ואפילו עני וכו'. משום (א) פרסומי ניסא : (ג) שואל. על (ב) הפתחים או מוכר כסותו (ג) או משכיר עצמו אבל אינו מתוויב בכל זה (ד) רק שבדלי נר אחד בכל לילה : (ד) מכאן ואילך וכו'. ואם אין ידו משנת רק לנר אחד בכל לילה לו ולביתו יא' בזה מדינא ושיעורא דש"ע הוא רק למי שידו משנת להיות מהדר מן המסדקין כדליתא בגמרא : (ה) אחד בכל לילה. ואם יש לו נ' נרות ידליק בליל שני שתי נרות ואם יש לו י' נרות אעפ"כ לא ידליק רק בליל ב' ב' ובליל ג' לא ידליק שנים (ה) רק אחד [ת"א] : (ו) עד שבדלי אחרון וכו'. ומי שאין לו שמן הרבה יתן (ו) באחד שמן כשיעור והמותר יחלק לכולם שאם ישעה לכולם בשוה לא ידליק אפילו אחד כשיעור. ואם יש לו שמן במאוס על כל השמנה ימים ולהכירו אין לו כלום מוטב שידליק בכל לילה אחד ויתן גם להכירו דהא מדינא ח"א אלא אחד כ"ל (ז) ודוקא כשהכירו אינו מכ"ב או שאינו סמוך על שולחנו אבל אם הוא מכ"ב מוטב שיזהר הוא מהמסדקין : (ז) יהיו שמנה. ואם השמן הוא ביוקר (ח) מוטב להדליק נרות ששעה ולהיות מוסיף והולך כמו שכתב בפנים שידליק בשמן

שער הציזין

(י) והביאו בציזין הנ"ל : (יא) ואף דפניינו מלד הט"ז דיוול לומר זדוק הדין לחכם בפניו סיון שמספידין עליו לפי כסיון ת"כ סיים הט"ז נופא דחנוכה ופורים יש להחמיר בזה [ד' אפרים] : (א) פוסקים : (ב) הגר"א : (ג) מאמר מרדכי וא"ר דלא כע"ה ועטמס דכיון דיוענין נפסח כמו שכתב הנה"מ יענין כול' מילתא מס' : (ד) אחרונים : (ה) א"ח מלאתי בת"ס סיון ק"ה שגם דעתו כן : (ו) מ"א וכו' : (ז) ח"א ופמ"ג : (ח) ח"א בכלל קנ"ג ותשובת בני עולם סימן ל"ד אין דעתו שם דכלילה הראשונה יראה עכ"פ להדליק בשמן זית אע"פ דלאת"כ לא יוכל לקיים להיות במסדקין מן המסדקין בשאל לילות לא דחין מלוה החנוכה כשעתה ממה שט"ז לא יוכל א"ח לקיים מלוה מן המוכתר וית' ע"ש :

שמנה יואפילו אם רבים בני הבית (ח) * לא ידליקו יותר. הגם (ט) * וי"א דכל אחד מבני הבית (י) ידליק (י) המצב"ס) וכן (ג) המנהג פשוט * ויזהרו ליתן כל אחד ואחד נרותיו במקום מיוחד * כדי שיהא היכר כמה נרות מדליקין (מהר"א מפראג) : ג יגר שיש לו (יא) שתי פיות (יב) עולה לו בשביל (ד) שנים : ד * המירא קערה שמן והקיפה פתילות (יג) אם (ה) כפה עליה בלי כל פתילה עולה בשביל נר א' לא כפה עליה בלי אפי' לנר אחד אינו עולה (יד) לפי שהוא במדורה. הגם ולכן יש לזהר להעמיד הכרות (טו) בשורה (ו) בשורה ולא בעגול (טז) דהוי כמדורה (הג"מ בשם סמ"ק) * ומותר להדליק (יז) בפמוטות שקורין (יח) לאמפ"א (יח) מאחר שכל נר מובדל הרבה מהצדו ומיטפין נר בכל לילה ואפילו אם רבים בני הבית) ד מיעורא דרב הו"א שם כ"ג ה מיעורא דרבא שם

באר היטב

(ג) המנהג. וזה חידוש שהספרדים נוהגים בתוספות והאשכנזים כרמב"ם וזה לא מצינו בשאר מקומות : (ד) שנים. פרש"י בשביל ב' בני אדם למדרין העושים נר לכל א'. וי"ל לדלידן דמוסרין בכל לילה לא ידליקו ב' אנשים בנר אחד דלא לא יהיה היכר כמה נרות מדליקין כמ"ש בהג"מ מ"א : (ה) כפה. וזריך שיכפה עליה בלי קודם שידליק שם ידליקנה ואח"כ יכפה עליה בלי הרי הגרסה הכלי נתקנה להיות כנרות וזריך שתהיה בשעת הדלקתם לשם מזהר. מהר"א הלוי בספר גן המלך סי' קנ"א : (ו) בשורה. ולא אחד נכנס ואחד יואל ד"מ ומרה"ל : (ז) לאמפ"א. וכתב רש"ל לררך לתלותה בטפה הסמוך לפתח ויתחיל מנר האמצעי שהוא הסמוך לפתח ויסב

שערי תשובה

בפריטו ודלא כמ"ש בשערי ישובה סי' : (א) המנהג. ועיין בנכנס וחוקא סי' י"ז שם מנהג הספרדים שרק בעה"ב מוסיף והולך וכתב שם אשכנזי היה דר אלל ספרדי אינו יכול למחות בידו האשכנזי הדר שם מנהלדיק בביתו לילה לא ידליקו ב' אנשים בנר אחד דלא לא יהיה היכר כמה נרות מדליקין כמ"ש בהג"מ מ"א : (ה) כפה. וזריך שיכפה עליה בלי קודם שידליק שם ידליקנה ואח"כ יכפה עליה בלי הרי הגרסה הכלי נתקנה להיות כנרות וזריך שתהיה בשעת הדלקתם לשם מזהר. מהר"א הלוי בספר גן המלך סי' קנ"א : (ו) בשורה. ולא אחד נכנס ואחד יואל ד"מ ומרה"ל : (ז) לאמפ"א. וכתב רש"ל לררך לתלותה בטפה הסמוך לפתח ויתחיל מנר האמצעי שהוא הסמוך לפתח ויסב

משנה ברורה

בשמן זית נר א' בכל לילה לבד : (ח) לא ידליקו יותר. בין בלילה ראשונה ובין בשאר לילות דהכל נגררים אלל בעה"ב אפילו (ט) בניו הגדולים (י) ומסרתיו כיון שהם סמוכים על שולחנו בקביעות הם בכלל בני ביתו : (ט) וי"א דכל אחד וכו'. לבד מאשתו דהוא כנוס : (י) ידליק. היינו כמו שכתוב לעיל כס"ב (יא) דיוסיף והולך נר א' בכל לילה (יב) ואם אין ידם משנת כ"כ ידליקו נר אחד בכל לילה : (יא) שתי פיות. היינו שהפתילות מבפנים מונחים בנר (יג) זה אלל זה רק ראשי הפתילות כשולטין לחוץ נחלקין לשתי מקומות (יד) וקמ"ל דאע"פ שמבפנים אינן מובדלין הפתילות כלל זה מזה (טו) כיון שבמקום נחתן כפה מינכר שהם שתיים נחשבות כשתיים : (יב) עולה לו בשביל שנים. משמע (טו) מלאין זה דאפילו למדרין העושים נר לכל אחד ג"כ יועיל זה לשני בני אדם ועיין במ"א שדעתו דלפי מאי דאיתא לעיל בהג"ה לדלידן דמוסרין בכל לילה נר אחד לכל אחד מן הבית לררך כ"א להדליק נרותיו במקום מיוחד לא ידליקו שני אנשים בנר אחד (טז) ואפילו בלילה הראשונה (יז) יש לזהר בזה. ואפשר דוקא נר שיש לו רק שני פיות אלל במורת שלנו שיש להן ח' פיות ומותר להדליק שני בני אדם זה בקצה זה וזה בקצה זה שהרי רואין שהדליקו שנים דאל"כ היה מדליק כסדר אחד אלל הצדדיק כל הפתילות יחד (יח) ודוקא שכספה ואח"כ הדליק אלל הדליק היינו (ט) שמהכרות כל הלהב יחד : (טו) בשורה בשורה. היינו שכל אחד נכנס ואחד יואל ג"כ אינו כדאי (כ) שלא יבוא לעשות בעגול : (טז) דהוי כמדורה. ואם יש הפסק מחילה בין נר לנר וכתב (כא) אצבע ביניהן ומותר ואפילו לא כפה עליה בלי וכן נוהגין דדוקא קערה שאין שום הפסק בין נר לנר [ח"א] : (יז) בפמוטות נר נחושת (כב) העשוין קנים ואלוין צביבות שהקנים חלולים ומתחיל כל קנה מפסיק צדו לצדו הצדדין : (יח) מאחר שכל נר מובדל הרבה וכו'. משמע מלאין וכו' (כג) דתרתיו צדיק דהיינו שהיו ג"כ מובדלים הקנים אחד מחבירו לבד מה שיש לכל קנה מחילה בפני עצמה ועיין בא"ר שכתב דדי ברחב אצבע. וה"ה כשמדבקין נרות ששם כמותל (כד) וראה שהיו מרווח אחד מחבירו עכ"פ כשיעור אצבע : (יט) שאין לדבוק ביחד ולהלליקן. אפילו להדביק שנים ביחד (כה) אסור וכ"ש ד' או ה' דודאי נראה כמדורה

ביאור הלכה

זה הסי' נכנס משך זמן רב י"ב פרסומי ניטא ונכת יותר להש"ל ועוד שמעתי בקודם [גמרא] : * לא ידליקו יותר. עיין מ"ב והטעם דלפ"ו כשהיון בבית בליל שני שדולקין שתי נרות ויגשו בתוספות הנר אלל לדעת השנים שדולקין בלילה הראשונה נר לכל אחד מבני הבית אז אם ידליק בלילה השני שם כלל אחד אין כלל הכרה לתוספות הנס כי יאמרו שם הכרה בני בית ולכל אחד אין שם רק נר אחת והיינו שכלל הנרות דולקים במקום אחד זה אלל זה : * וי"א דכ"א מבני הבית וכו'. עיין בבאור הגר"א שכתב דגם דעת הר"ף כן הוא מהבית המיעורא דרבה בבית אמר ר"ו וכו'. וזויל דברי קדשו היה אפשר לומר עוד דדעת הר"ף דזה לא נכנס בכלל מה דק"ל בעלמא דהלכה כב"ה בדינא אחרי דאיתא מהחולקים בענין הלהב אלל בענין הדודר בעלמא וזהו הכו"א מה שאמר ר' יוחנן על שני זקנים ומשמע לכאורה דהוי בימיו שכבר נפסק בעלמא דהלכה כב"ה ואפי"ן וכן אחד עשה כב"ה. אכן מדלא הוזכר ד"ו בשום פוסק אין ללפ"ו דזה להכריע כלל ולא כתבתי רק לעורר לב המעינים : * ויזהרו ליתן וכו'. דבאופן זה גם התוספות מודו שיכולין להדליק יותר [הגר"א בשם ד"מ] : בדי שיהא היכר וכו'. היינו בעת שניתוסף הנרות קן מוכח מאח"כ * ודעת המ"א בסק"ב דאפילו בלילה הראשונה יש לזהר בזה. משום לא פלוג כמו שכתב סם הפמ"ג : * מילא קערה שמן והקיפה פתילות. וה"ה כשהקיף נרות בעגול עד שעי"ן יוכל להתחבר הלהב ג"ר דינא הכי : * ומותר להדליק בפמוטות. עיין מ"ב וכתבו האחרונים בשם רש"ל דאף

שער הציור

(ט) פמ"ג בסיון זה : (י) כ"מ פמ"ג בסיון תרע"ו בא"א : (יא) רמב"ם : (יב) ובאופן זה יקרא עליהן שם מהדרין ולא מהדרין מן המהדרין : (יג) רש"י : (יד) ב"ח : (טו) פמ"ג : (טז) היינו אף דעטס הג"ה הוא כדי שלא יעשו לומר דריבוי הנרות הוא מכמה בני אדם ולא מן הוספה וזה לא שייך בלילה ראשונה דאין מדליקין בו כ"א נר אחד משום לא פלוג יש לזהר אף בלילה הראשונה ועיין בא"ר שחולק על המ"א ודעתו דבליילה הראשונה יש להקל ונשעם הדחק נראה דיש לסמוך עליו : (יז) ומ"א איתא לדינא דש"ע דעולה כשכל שנים לאים אחד מליל ראשון ואיך כמו שצ"ח הסוד : (יח) פר"ח ושא" : (יט) א"א בשם ד"מ : (כ) כ"ל : (כא) הסכים בא"ר שדי כשיעור אצבע כח"א ולא כפמ"ג : (כב) תה"ד : (כג) פמ"ג ויכ"ז בלילה הראשונה : (כד) פמ"ג ומה שכתבתי שיעור אצבע הוא כמו שכתב הא"ר והח"א : (כה) מ"א בשם רש"ל והעתיקו גם בא"ר וח"א :

(פסקי מוסרי ס"ה) (ב) * אפי' בנרות של שבת ויו"ט יזהרו שלא לעשות כן. (א"ז) : ה' יג' הנחוב
מניחו על פתח הסמוך לרשות הרבים (כא) מבחיץ אם הבית פתוח לרשות הרבים מניחו על
פתחו (כב) ואם יש חצר לפני הבית מניחו על * פתח החצר ואם היה דר בעלייה (כג) שאין
לו פתח פתוח לרשות הרבים מניחו בחלון הסמוך לרשות הרבים ובשעת הסבנה שאינו רשאי
לקיים המצוה מניחו על שלחנו ודיו (כד) * יוצריך נר אחר להשתמש לאורו (כה) ואם יש מדורה
א"צ נר אחר ואם הוא אדם חשוב שאין דרכו להשתמש לאור המדורה צריך נר אחר : ה' מניחו
(כו) למעלה מג' מפחים ומצוה להניחו (כז) 'למטה (ח) מי' מפחים ואם הניחו למעלה מי"ט יצא
באבל אם מניחו (כח) למעלה מכ' אמה (כט) לא יצא. הנה ואפילו לקחה כף דלוק (ל) והניחה
למטה מכ' לא יצא והדלקה עושה מזה (צ"י בשם תוספות) : ה' מצוה להניחו (לא) בטפח הסמוך
(לב) לפתח במשמאל (לג) כדי שתהא מוזה מימין ונר חנוכה משמאל (לד) יואם אין מוזה
מכדכי בשם ר' יקיר

שערי תשובה

ואין בזה משום לא תתגודדו כו' ע"ש מלתא בטעמא : (ח) מי' טפחים.
עכ"ל ועיין בפמ"א שחמה לפי מ"ש הטור בח"מ ס' ח"ח לפסוק בת"ק
ד"ל * א"כ ה"ח פסק הכא כדכונא דחליבא דר"י איתמר ע"ש בלורכ
ובשנו"ל ח"ג כתב דפולגת רבנן ה"א לומר שאע"פ שהיו בנרות חייב
דכ"י משמע מדקדמך ר"ל אומר בנ"ח פטור מפני שהוא בנרות וגם דל"ק
ר"י אומר בנ"ח פטור מפני שהבית בנרות וח"א ב"ן זה וכן זה חייב בגון
לאותו למעלה מגמול ורוכבו אחי עלה אלא אפי' אם מזה להניח תוך יו"ד טפחים ובנרות קעבד אפי' אם הו"ק חייב ועיין מ"ש במת"כ בזה.
וכא"ר הביא בשם סדר היום שמו"ה למעלה מעשרה טפחים עד י"ח טפחים שכן גובה של מנורה י"ח טפחים ואפי' תמה עליו דמג"ל לומר דלמטה

באר הלכה

דמן דיון מותר מ"מ אין זה הידור לגר תוסה : * אפילו בנרות של שבת
וכו'. מלבד זה משמע דאף בשבת ויו"ט יש לזהר שלא לעשות כל ואלו
כן בשבת ויו"ט מזה לעשות כדכונא דחליבא בסימן רס"ג ובכר הקשה כן
במ"א ועיין בסוף דבריו דלפי מ"א דמסקי בשם רש"ל דלסוד בענייני
אפילו בשתי נרות כדכונא מו"ל אין שום ביאור לדברי רמ"א כמה שמסקי
דלפילו בנרות של שבת ויו"ט יש לזהר ועיין בפמ"ג שם הוא דחמך מאד
דבדרי רמ"א וע"ג נראה דחסר כאן פרט אחד הנזכר בל"ק ודוע דהיינו
בשם דבדקין אותן אחר הדלקתן עד שעי' מתחממות ונפילות וזה כאלה אסור
בין חנוכה ובין בשו"ט וז"ל ד"מ כמדיקין נר שבת או חנוכה כ"א ויו"ט
ודבקין הנרות סמוכין זה לזה עד שכן מתחממות זו מזו ונוסף השעור גם
נפילות ונפילות לא קיימו המזהר אור ודוע עכ"ל ואלו שהקטן כדכרי
ש"ן במ"א אור ודוע והלא דין הראשון לא נזכר כלל בל"ק ודוע אלא
דיון זה : * פתח התלך. ר"ל ואלא כדעת רש"י דסביר להניח על פתח
הבית הפתוח לתוך. ובכ"ז ובכ"ז ודוע העתיקו כש"ל : * יוצריך נר אחר
להשתמש לאורה. שם. הכירא ור"ל שאפילו אם לא יצא כלל
להשתמש לאורה מ"מ לר"ך נר אחר שיהיה היכולת בידו להשתמש לאורה
ועי' מ"י ויכר שהנר הראשון הוא לשם מזה דל"ה כיון ששומע על השולחן
ואמרו שלזכרו הדליקה. ונראה דוקא במניחה על שלחנו אבל כל שמיניחה
סוף לפתח א"ל לגר אחרת אע"פ ששומע לו לשם הו"ל ואינו כל להשתמש
לאורה לאורה תשמיש. אכן מנהג העולם וכן מנהג רבותינו דבכל נר חנוכה
שולקת בתוך הבית לר"ך נר אחרת אפילו לא היה לר"ך תשמיש שלא
יאמרו ולכדו הדליקה וכן אין טובה למעשה כ"ל המאירי ע"ש ועיין בפמ"ג
שכן משמע ג"כ מתשובת רמ"א. ועיין בסוף סימן תרע"א סק"ג במ"א

באר היטב

לגד ימין. והמדקדקים אינם מדליקין בל"מ אפי' ש"ן זה הידור
לגר חנוכה עכ"ל : (ח) מי"ט. נ"ל דאם דר בעלייה מניחה בחלון
אפי' הוא למעלה מיו"ד מ"א. ושע"כ תשובת פנים מאירות ס'
מ"ו. ובתשובת שבות יעקב ח"ב ס' ל"ב. ועיין ביד אהרן :

קאמר דא' אומרת כו' דלא בהלכתא ע"ש ועיין בתוספתא פ"ו דב"ק דהני
א"ט מסבין על פתחי חנויותיהן כדכ"ר אשכ"י שיש להם נרות בא' אחר והיוצא בהם חייב ע"ש לשון זה משמע ק"ה כיו"ש השב"י דלאו משום ה"ל
לאותו למעלה מגמול ורוכבו אחי עלה אלא אפי' אם מזה להניח תוך יו"ד טפחים ובנרות קעבד אפי' אם הו"ק חייב ועיין מ"ש במת"כ בזה.
וכא"ר הביא בשם סדר היום שמו"ה למעלה מעשרה טפחים עד י"ח טפחים שכן גובה של מנורה י"ח טפחים ואפי' תמה עליו דמג"ל לומר דלמטה

משנה ברורה

במדורה : (ב) אפילו בנר של שבת ויו"ט וכו'. עיין בכה"ל :
(כא) מבחון. משום (כו) פרסומי ניסא וקמפרש ואזיל כי"ד אם
הבית וכו' : (כב) ואם יש חצר לפני הבית וכו'. וזכרונותיהן היו
פתוחות לר"ה : (כג) שאין לו פתח פתוח לר"ה. וגם (כז) אין לו
פתח פתוח לתוך אלא פתוחה היא לבית : (כד) וצריך נר אחר.
לעשות היכר לדבר : (כה) ואם יש מדורה. ויכול להשתמש לפניה
ויש הכירה שהנר של מזה היא : (כו) למעלה מג"ט. דכל למטה מג'
כאלו הניו בקרקע (כח) ואין ניכר שבעה"ב הניחו שם ומ"מ בדעבד
יאל [פר"ח] : (כז) למטה מיו"ט. דאיכא פרסום הגם עפי (כט) כשהוא
למטה דדבר העשוי לאור אין דרך להניחה כ"כ למטה ועיין בא"ר
שכתב דהא דלין העולם נוהגין בזה משום דסומכין על המדרכי שכתב
דעכשיס והורגלו להניח בפנים אין קפידא בזה אכן הטור סתם בזה
ומשמע דס"ל דאין לחלק בזה וכן נוהגין כל המדקדקים כמ"ש בכה"ל.
ואם דר בעליה (ל) מניחה בחלון שהוא לגד ר"ה אפילו אם החלון
גבוה יותר מיו"ט מקרקעית העליה. ואם יש לו שתי הלוחות אחד
למעלה מיו"ט ואחד למטה מיו"ט ודאי יניחנה (לא) בחלון שהיא למטה
מיו"ט. ובנרות בכה"ל (ב) המנהג שהמנורה במקום גבוה :
(בח) למעלה מעשרים אמה וכו'. דלא שלטא ביה עינא (לג) ואין כ"מ
בין אם מדליק מבחון ובין אם מדליק בבית : (כט) לא יצא. וצריך
להחזיר ולבדק כ"כ הפר"ח ועיין בפמ"ג מ"ש כ"כ בזה : (ל) והניחה למטה
מכ"ף וכו'. אבל אם הדליקה למטה מכ' (לד) וגעלה משם והניחה
במקום אחר תוך כ' יואל דהא הוי הדלקה במקומה דשני המקומות כשרים : (לא) בטפח הסמוך וכו'. שאם ירחיקנה להלן מן הפתח
(לה) אינו ניכר שבעה"ב הניחו שם : (לב) לפתח. בין אם הניחה הוא על פתח הבית (לו) או על פתח החצר : (לז) כדי שתהא וכו'.
ויהיה מסובב במזאת מזה בדעבד (לז) אם הניח נר חנוכה מימין יאל : (לד) ואם אין וכו' מימין. דכל מידי דמזוה (לח) ימין עדיף
ועוד

שער הציון

(ט) כש"י : (פ) דאם היה פתח העליה פתוח לתוך הים מניחה על פתח החצר שהוא פתוח לר"ה ואם היה פתח העליה פתוח לר"ה הוי מניחה על הפתח
[כ"י] : (ח) ב"ח : (כט) פוסקים : (ל) מ"א וא"ר וח"א ועיין בפמ"ג וח"א דמשמע מ"א דעדיף טפי להניח בחלון הסמוך לר"ה אף שהיה למעלה מיו"ט
מנהיגה בטפח הסמוך לפתח אף שהוא יכול להניח למטה מיו"ט ואף שהפמ"ג מפקפק קצת בזה מ"מ אין לדחות ד"ו דענין ש"רין היכר לבני ר"ה יש מקור
גדול בנמ"א דאמרו עד דל"א ריגאל דתרמודלי וגם במה שאמרו מזה להניחה על פתח ביתו מבחון ואלו הא דלמדי דלכתלה לר"ך להניח למטה מיו"ט יש
כמה ראשונים דוחו זה מהלכה עיין בב"י וכן במאירי ע"ש : (גא) מהר"ם : (גב) פמ"ג בסימן תרע"ה : (גד) ב"ח ועי' ופ"ר כדעת הטור ודלא כדעת
דביט ואלא כה"י שר"ה להקל במדליק בבית אפילו למעלה מיו"ט. ועיין בפמ"ג שכתב דאף בנרות ששה ארבעים כל שמקום הלהב הוא למעלה מכ' אמה פסולה :
(לז) מהר"ם ופשוט : (לה) רש"י : (לו) פשוט : (לז) פ"ח : (לח) אחרונים :

הלכות הנוכה סימן תרעא

בפתח מניחו מימין (לה) יואם הניחו בדלת עצמו יניחו (ט) (לו) מחציו של כניסה לצד שמאל. הגם ומיחו בזמן הוס שכולנו מדליקין בפנים ואין היכר לבני ר"ה כלל אין להוסיף כי אם אין מדליקין בטעם הסמוך לפתח (לו) * ומ"מ המוכר להדליק בטעם הסמוך לפתח כמו בימינו (לה) ואין לשנות אלא א"כ רצום בני הבית שעדיף יותר להדליק כ"א במקום מיוחד מלעבר הנרות ביחד ואין היכר כמה נרות מדליקין ומ"מ יזהרו שלא להדליק במקום שמדליקין הנרות כל השנה כי אז לא יהיה היכר כלל ואף כי אין היכר רק לבני הבית מ"מ היכר קלם מיהא צ"ע (לז) * ויבבה"כ מניחו (מ) בבוהל דרום (מא) (ס) או בדרום המנורה (מב) ומסדרן מנוורה (מג) למעבר (נ) * ויבבה"כ מניחו (מ) בבוהל (מד) ומדליקין (י) * ומברכין (בבה"כ) משום פרסומי ניבא. הגם ואין אדם יוצא בנרות של צ"ה (מה) ולריך לחזור ולהדליק (יא) צביתו (ריב"ש סימן קי"א) ומוסגין (מז) להדליק בצ"ה בין מנחה למערב

באר היטב

(ט) מחציו. עיין ט"ו ובצ"ח וחות יאיר סי' רכ"ז: (י) ומברכין. עיין בתשובת הכס לבי סי' פ"ח מה שמחה ע"ו. כתב רמ"א בתשובה סי' מ"ו דאם אכל מתפלל בערב הנוכה ידליק אדם אחר הנרות משום שהחיינו אכל שאר ערביית דהנוכה ידליק ויתפלל ע"ש: (יא) צביתו. משמע אפי' הס"ך לריך לחזור ולהדליק צביתו:

לפניו לא ובחמ"כ כת' כיון שהרי"ף והרמב"ם השמיטו הא דאמרין לריך לפניו לטעם כו' מסתמך דין חטובה כסוכה ומכיו וכו' הרמ"ב בספר אלפסי וטעם שכתוב ברכת כתב דמלוא להיחם מעט למעלה משכבה טפחים וכס' שומר חמונים סי' ה' כתב שיש לו מקום בכתבי האר"י ז"ל על מה לסמוך ע"ש: (ט) מחציו. עכ"ל ועיין בחוות יאיר סי' רכ"ז מ"ש על מ"ש הכ"י בפירוש דברי הסו"ק ובדברי הנ"ח שם ע"ש ועיין מ"ש ביד אפרים דברכות ה"א ב"ב: (כ) * ובחמ"כ מניחו. ועיין בגמ' יחזקאל שכתב בקהלות ה"א ב"ב: (ל) * ובחמ"כ בלעטל שיהא ראשונה במנין ובניו מסדרין בין לפון לדרום ובשאר ב"ב: קטנים זה בכ"ו אף שהמסדרים בין מזרח למערב הוא כש"ע וכ"כ רש"י וט"ו מ"מ נראה לי עיקר כדמכ"ס וריב"ש סי' תי"ד ולכן גזר חומר שיהיו כולם נמשכין אחר כה"כ לסדר בין לפון לדרום כמו בבה"כ הגדולה כי דל"ש במנחה לא התגודדו ומכ"ס בג' קהלת אר"ה שם ככל ב"ד בעיר א' כמ"ס המג"א סי' ת"ל מ"מ בדברי המג"א קל"א ומוסג' שיהיו כל הבה"כ שום לטובה ע"ש ועיין במ"ק שם אין בבה"כ עשרה אין להדליק בנכרה ועיין לקמן סי' ק"ב: (י) ומברכין. עכ"ל ומ"ש בשם הה"ח סימן פ"ח שמחה על זה שאין תמיכה רק על המנחה שכתב דין זה דהא עיקר טעם הריב"ש הוא דמברכין כמו שמברכין על הל' בנ"ח שהוא ממנהגא ועיין בל"ח הגולה) א"כ המנחה פסק ב"ר ר"ח כהרמב"ם ובכח שכן נוהגין בא"י ואפסותיהם וא"כ לדידו אין לנכר כנ"כ כה"כ ע"ש אכל לדידן דמברכין בהל' דר"ח גם הה"ח מודה דשפיר מברכין אגרות בבה"כ ומ"ש בנ"ח כתב רמ"א בתשובה כו' זה השתק מהט"ו והוא ט"ס בט"ו וז"ל רמ"מ סי' מ"ג והוא ר"ח מוהר"ם מינ' וכמ"ס ביד אפרים ומלאתי במח"כ ובג"כ שהג"ח בזה ע"ש במח"כ ובג"כ שכתבו שזה לענין להדליק לזכור מח"כ צביתו ודל"ה מברך שהחיינו ועיין מג"א סי' תקל"א כו' ע"ש ועיין מ"ש ביד אפרים בזה: (יא) צביתו. עכ"ל ועיין במח"כ

שערי תשובה

מערב לא ובחמ"כ כת' כיון שהרי"ף והרמב"ם השמיטו הא דאמרין לריך לפניו לטעם כו' מסתמך דין חטובה כסוכה ומכיו וכו' הרמ"ב בספר אלפסי וטעם שכתוב ברכת כתב דמלוא להיחם מעט למעלה משכבה טפחים וכס' שומר חמונים סי' ה' כתב שיש לו מקום בכתבי האר"י ז"ל על מה לסמוך ע"ש: (ט) מחציו. עכ"ל ועיין בחוות יאיר סי' רכ"ז מ"ש על מ"ש הכ"י בפירוש דברי הסו"ק ובדברי הנ"ח שם ע"ש ועיין מ"ש ביד אפרים דברכות ה"א ב"ב: (כ) * ובחמ"כ מניחו. ועיין בגמ' יחזקאל שכתב בקהלות ה"א ב"ב: (ל) * ובחמ"כ בלעטל שיהא ראשונה במנין ובניו מסדרין בין לפון לדרום ובשאר ב"ב: קטנים זה בכ"ו אף שהמסדרים בין מזרח למערב הוא כש"ע וכ"כ רש"י וט"ו מ"מ נראה לי עיקר כדמכ"ס וריב"ש סי' תי"ד ולכן גזר חומר שיהיו כולם נמשכין אחר כה"כ לסדר בין לפון לדרום כמו בבה"כ הגדולה כי דל"ש במנחה לא התגודדו ומכ"ס בג' קהלת אר"ה שם ככל ב"ד בעיר א' כמ"ס המג"א סי' ת"ל מ"מ בדברי המג"א קל"א ומוסג' שיהיו כל הבה"כ שום לטובה ע"ש ועיין במ"ק שם אין בבה"כ עשרה אין להדליק בנכרה ועיין לקמן סי' ק"ב: (י) ומברכין. עכ"ל ומ"ש בשם הה"ח סימן פ"ח שמחה על זה שאין תמיכה רק על המנחה שכתב דין זה דהא עיקר טעם הריב"ש הוא דמברכין כמו שמברכין על הל' בנ"ח שהוא ממנהגא ועיין בל"ח הגולה) א"כ המנחה פסק ב"ר ר"ח כהרמב"ם ובכח שכן נוהגין בא"י ואפסותיהם וא"כ לדידו אין לנכר כנ"כ כה"כ ע"ש אכל לדידן דמברכין בהל' דר"ח גם הה"ח מודה דשפיר מברכין אגרות בבה"כ ומ"ש בנ"ח כתב רמ"א בתשובה כו' זה השתק מהט"ו והוא ט"ס בט"ו וז"ל רמ"מ סי' מ"ג והוא ר"ח מוהר"ם מינ' וכמ"ס ביד אפרים ומלאתי במח"כ ובג"כ שהג"ח בזה ע"ש במח"כ ובג"כ שכתבו שזה לענין להדליק לזכור מח"כ צביתו ודל"ה מברך שהחיינו ועיין מג"א סי' תקל"א כו' ע"ש ועיין מ"ש ביד אפרים בזה: (יא) צביתו. עכ"ל ועיין במח"כ

משנה ברורה

ועוד דא"כ פרסומי ניבא טפי שהכל פונו לז' ימין: (לה) ואם הניחו בדלת עצמו וכו'. קאי אר"ה הסעיף: (לו) מחציו של כניסה וכו'. היינו (לט) מקום הדלת שנכנס משם לתוך הבית יחלקנו לשנים ובהני הנוטה לז' שמאל [שהוא גג המנוחה שהמנוחה בימין] שם יניחו [מ"א] ומשעם מזה דיכול להניח בכל שטח אותו החצי ועיין בט"ו שדעתו למעשה ראוי להחמיר להניח הנרות בזה השמאל בקצה האחרון סמוך לקותל: (לז) ומ"מ המנחה וכו'. כדי (מ) שיכנס בין שתי מלות: (לח) ואין לשנות. ומ"מ אם ש' לו חלון הסמוך לר"ה (מא) כנ"כ יתור שניחמו שם (מב) כדי שיהיה היכר לבני ר"ה ויתפרסם הגם אם לא במקום דשכיחא הו"א ע"ו: (לז) ובבית הכנסת. או בבית המדרש: (מ) בכותל דרום. או (מג) על השולחן שעומד אצל כותל דרום והטעם בכ"ו זכר למנוחה שמקומה במקדש בדרום: (מא) או בדרום המנוחה. ט"ס (מד) וז"ל בנרות המנוחה: (מב) ומסדרן מנוורה וכו'. זהו ג"כ כעין מנורה דהנרות היו מסודרין במקדש (מה) בין מנורה למערב כן יסדר ג"כ נרות הנוכה. ודע דיש מהראשונים דס"ל דאף דהמנורה היתה עומדת בדרום מ"מ (מו) נרותיה היו מסודרין מלפון לדרום וממילא לדידהו גם נרות הנוכה יש לסדר באופן זה ויש מקומות שנהגו כן (מו) ואין למחות כס' דיש להם על מה לסמוך: (מג) למערב. והמדליק עומד אחריו לדרום ופניו לנפון ומתחיל מימין שהוא הכר הסמוך לארון הקודש וסוב מוסיף והולך ומתחיל מהשמאל ופונה לימין [תשו"ח ח"ס סי' קפ"ו] ועיין לקמן בס"ס תרע"ו מה שכתבנו בזה: (מד) ומדליקין ומברכין. אף דבבה"כ הוא רק מנהגא (מה) מ"מ מברכין עליו כמו שמברכין על הל' דר"ה שיהיו אלא מנהג. אם אכל מתפלל בערב הנוכה (מט) מדליק אדם אחר הנרות משום שהחיינו דמברכין או ומיכר דעת שמחה היא לזכור ואין כדאי שאכל ידליק [אכל צביתו (נ) יכול לנכר שהחיינו] אכל שאר ערביית דהנוכה ואין מברכין שהחיינו יכול האכל להדליק נר הנוכה. ומתפלל האכל בתוכה מנחה ומעריב. ובט"ו צ"ח ושכ"ט וז"ל בעייר דלית הלל האכל מתפלל שחרית ג"כ. ובחמ"מ דהיו כיו"ט מנעית לפעמים להניח האכל להתפלל מנחה ומעריב [פ"מ ג']: (מה) ולריך לחזור ולהדליק. ונש"ל ש"ן שביד בבה"כ (נא) לריך לחזור ולהדליק צביתו (נב) דיש חיוס על כל אחד להדליק צביתו ומ"מ לא יסור לומר צביתו (נג) ברכת שהחיינו אם לא שמדליק להוציא אשתו וכו': (מו) להדליק בבה"כ בין מנחה למערב. ר"ל אפילו הנוהגים להדליק

שער הצינן

(נז) ואין ל"מ בכל זה בין שהדלת נפתחת לז' המנוחה ומקום ה"ר שדלת כוכב שם הוא בל"ד השני או להפוך כלל זה שייך שתי הדעות של המ"א והט"ו [כן משמע בחמ"ד מש"ן: (מ) ד"מ: (מא) מ"א וכו': (מב) אכן אם התלון גביס מקרקע ר"ה למעלה מעשרים אמה ואין היכר לבני ר"ה אז עוב יותר להניח בפתח [פ"ת: (מג) דה"ח: (מד) עיין בה"כ וע"ס הוא שם תיבת או [מאמר מרדכי: (מה) רש"י ותוספות והראב"ד כמ"ס צביתו הגר"א: (מו) כמכ"ס ומכ"א ריב"ש סימן מ"א: (מו) מ"א שכתב שכל אחד יתפוס במנהגו: (מז) ע"ש: (מח) רמ"מ: (מט) ש"ע תשיבה. ואכל נקרא בכל זה י"ב חדש על אביו ואמו ושש"ס על שאר קרובים: (נא) אחרונים: (נב) כהגהות הגאון ר' כדור פ' מסתפס דלפני דאם אר"ה מדליק בנרות כה"כ ש"א לחזור ולהדליק באכסניה: (נג) ש"ע ע"ש:]

הרכות חנוכה סימן תרעא

קמ 279 באר הגדה

* ויש נוהגין להדליק בערב שבת (יב) (מוז) קודם מנחה (כל צו ואבודרהס) (מח) ואם רוצים למהר להתפלל לאחר שבויר הש"ך והדליק אחד מזה (מט) יוכל (יג) השמש להדליק הסעשרים והש"ך יתפלל (מסרי"ל) : ח (ג) יחצר * שיש לו ב' פתחים מב' רוחות צריך להדליק בשתייהן (נא) סמפני (יד) החשד ואם ב' הפתחים (גב) ברוח א' (נג) (והס בבית אחד) (כל צו) די לו באחד מהם .

דליקת חשד הסם שאני דליו לא מלי הו ליה פורק עול מלכות שמים לא אתי למתמידים א"נ שאני הכא דליק ביה הפסד ממונ אתי למתמידים קט' ב"י

שערי תשובה

בשם זעזע אמת אם הדליק בלילה הראשון בביתו ואח"כ מדליק בנה"כ יבדק שהחיותו ג"כ ואם הדליק קודם בנה"כ לא יחזור לומר בביתו ברכת שהחיות אס לא שמדליק להוציא ג"כ אשתו וב"כ ע"ש : (יב) קודם מנחה . ש"ן לעיל (ס') (י') [בסוד"ה ובשו"ע] מ"ש בשם מ"ק דחילק ע"י אלא כיון שהוא פרסומי ניסל לר"ך שיהי עדה בשעת מעשה ומ"מ בשבועה דחוקה אין לבטל ההדלקה רק ידליק בלא ברכה ע"ש ומ"ש בשם הסב"י ד"כ ע"ש דמזוהר דמקום שיש מנחה להדליק בכל השנה בלילה מנחה דליקת היכר אם הנרות בן ששה גדולים שהדליק עכ"פ עד תלות לילה כמנהג בנה"כ פשיטא דהוי כשמונה טובא אלא אפי' כשמדליקו בשמן זית וכן בכל השנה בלילה מנחה או יפסק בשבת קודם ולא ידליק בלחות נרות דלוי הוי היכר פרסומי ניסל כמ"ס לענין לענין פרסומי ניסל דרבנן ע"ש ועל"ד ז"ע אם יש לבטל בשביל זה ההדלקה שנוהגין תדיר להדליק לכבוד שבת כמנהג זה בנה"כ בשביל שבת מנחה ופרס דליקת איהם שבתות קודם נרות פשוטים כשאר נרות של בנה"כ וכשדליק עתה שמו זית איכא פרסומי ניסל ואע"ג דגם לגבי שבת אמרי' דשמן זית מן המזבח מ"מ אין קפידא ר"כ כמו אס לא ידליק כלל ומכ"ס אס יליקו בשבתות קודם נרות ששוע שלענת הבה"מ נרות ששוע דיוק כיו כשמן זית שסרי אורן ללול ומזוהר בס' דפ"ד ע"ש בשב"י מ"ס ליישב קושיית גיטו בעל א"ז על התוס' בשבת דף כ"א דמדיוקו מנר ש"ס לו שתי פיות כו ע"ש : (ג) השמש . עכ"פ ועיין במז"ק שהסכים לכתוב וכתב דבעל גמ' יתכן כיון שהוא כולל לירות מן המזרחות איתו בידן שעל מזבח יסוד עליו כמאמיו ע"ש והביאו מח"ס : (יד) החשד . עכ"פ ועיין בספר רב מאשים במקו פ"י ב' ובגאון ח"ו ז"ל לפרש דברי רש"י שכתב אחד בלשון וא' כמזכר

באר היטב

(יב) קודם מנחה . וכ"כ רש"י . וכד"מ כתב ואין אלו נוהגין בן הלא מדליקין בין מנחה למערב . וז"ל דאם הוא סמוך להשיכה וערס שיכואו מנין לכה"כ יתקדש היום יבדק וידליק מיד דמ"מ איכא פרסומי ניסל כשביאים אה"כ לכה"כ מ"מ ע"ש ועיין בהשוכה שבות ישיב ח"כ ס' מ"א : (ג) השמש וכו' . אבל בביתו לר"ך הוא להדליק כולם לבדו . אבל רש"י בתשובה כתב שם בביתו ראוי לעשות כן וכן נ"ל שכן מלינו ביומא פ"ג קראו ומרק אחר ע"י וכו' ע"ש ועיין בחולין פ"ב : (יד) החשד . עיין ט"ז ומ"א ובתשובה

שמשוקין לתקוע בער"ה כדי להפסיק בין תקיעות דלוריתא לדרבנן וס"ה שנוהגין תדיר להדליק לכבוד שבת כמנהג זה בנה"כ בשביל שבת מנחה ופרס דליקת איהם שבתות קודם נרות פשוטים כשאר נרות של בנה"כ וכשדליק עתה שמו זית איכא פרסומי ניסל ואע"ג דגם לגבי שבת אמרי' דשמן זית מן המזבח מ"מ אין קפידא ר"כ כמו אס לא ידליק כלל ומכ"ס אס יליקו בשבתות קודם נרות ששוע שלענת הבה"מ נרות ששוע דיוק כיו כשמן זית שסרי אורן ללול ומזוהר בס' דפ"ד ע"ש בשב"י מ"ס ליישב קושיית גיטו בעל א"ז על התוס' בשבת דף כ"א דמדיוקו מנר ש"ס לו שתי פיות כו ע"ש : (ג) השמש . עכ"פ ועיין במז"ק שהסכים לכתוב וכתב דבעל גמ' יתכן כיון שהוא כולל לירות מן המזרחות איתו בידן שעל מזבח יסוד עליו כמאמיו ע"ש והביאו מח"ס : (יד) החשד . עכ"פ ועיין בספר רב מאשים במקו פ"י ב' ובגאון ח"ו ז"ל לפרש דברי רש"י שכתב אחד בלשון וא' כמזכר

ביאור הלכה

בדרום : * ויש נוהגין להדליק בע"ש קודם מנחה . עיין מ"כ במה שכתבנו בשם הד"מ דהגמרא וכו' אכן אס השולח וכו' דל"מ איכא פרסומי ניסל כשנשא אה"כ לביה"כ כ"י כתב המ"א וכוה בשור וקניטס והובא בשע"י חולק ע"י ודעתו דכיון שזה שמדליקו בנה"כ הוא כדי לפרסם הסם ומתקבלת בעיני דוקא שיהיו פניה בשעת הדלקה דכוותה אשכחן גמי בכל פרס"י מילתא בעלמא ללא פגי בלאו עברה דלאשכחן בפ"ק דתשובות ודלאשכחן דא"י שמואל ז"ל ז"ל איתתי לי כי עשרה ואורחא באנשייכו המוכס לעובר וכו' וע"כ דעתו דלר"ך קהל מנח ואין עדה פחותה מעשרה וכוה דיתידים יולאין לענין כ"ה בביתו ולא נתקנו הנרות לשמות בנה"כ אלא בלשון בלבד אמנם אס בשעת הדלקה אין לבטל ההדלקה אלא ידליק בלא ברכה ונראה שגם מה שהביא המ"א בשם מהר"ל הכי הוי עובדא ולא מוכר שם שבויר ג"כ עכ"ל ועל"ד פרסומי ניסל דחטופה איתו תלוי ב"כ כזה דעלם הדלקה הוא בכלל פרסום הסם ודעונו דמאי דלמדיקו בנמנה נר חטופה וקודם היום נר חטופה עדיק משום פרסומי ניסל ולא אשכחן חד דאמר דוקא כשם כי עשרה בשעת הדלקה א"י דעלם הדלקה שזיוו תכמים על כלל יבדקו הוא נקרא פרסום הסם וזהו דהדלקה זו של ביה"כ הוא איתו מלך תר"מ רק ההנחה שהנציג כל ישראל כדי לפרסם הסם בדרום כמו שכתבו הסופרים כ"י ע"י ג"כ יתפרסם הסם כשיטתו אה"כ כל הקהל בביה"כ ויכחו נרות המזוהר ולוקין כמו שכתב המ"א ובעין ראיה לסגרה א' ממאי דליקא באבודרהס טעם על מה שאמרנו בגמרא הכוונה נר חטופה לר"ך לבדן ולא תקנו בשאר מזאת ברכה על הראיה ותוכן שם בראשונה משום פרסומי ניסל ובעין לו כתבו ג"כ התוספות בכתוב דף מ"ו ד"ה הראשון משום שם האם בני אדם שאין להם בית ואין בידם לקיים המצוה הכי דאף שלא היה האם ה"ז בשעת הדלקה רק בזה אותה אה"כ מקרי פרסום הסם וס"ה הסם גדול מזה . וגם במהר"ל איתא בהדוא שהדליק ששוע שער ע"ש טרם בוא הקהל לביה"כ וכן מאבודרהס ומכל צו וממרש"ל שפולס דעתו שדליקו קודם מנחה ולא איתמיש אחד מהם לומר דוקא כשמתקן שם עדה ומה שכתב המ"ק דאפשר שהדליק השמש בלא ברכה וזה דוחק דא"כ ה"ל לפרש דבאופן זה דוקא בני ברכה וע"כ נלע"ד בהדליק בברכה יש לו על מי למחוק וכן העתיק הח"א דלר"ך להדליק בברכה . ואם נקל לו להשיג מנין בשעת ברכה מה טוב : * שיש לו שני פתחים שאני רוחות . כ"י וחת

שער הציון

(גד) מ"א ולדבריו ה"ה בחול אפילו אין מנין כשמבדק אחד מנחה יכול לבדק ועיין בנה"ל : (נה) הגר"י : (זו) רש"י ומ"א וכן משמע מהגר"א דלא כלבו : (זי) כלבו . ודע דאף שבדכיו בודאי אמת מ"מ דין המבדק שהעתיק לבין הגמרא מזה חלר שיש לו וכו' איתא בפשיטה דהוא קאמיל לביטעו כס"ס דפסק שם דאם יש חלר לפני הבית מניחו על פתח ההלך ודברי הג"ה ככתב והם בבית אחד ש"ך גם לעניניו דביטוי נאפוין אס הוי כחלר שני בנים וכל שכן שמוין כנגד פתח גיט' לר"ך בבית מנחה פתח ההלך : (ח) גמרא ולא חיישין לחשוד דעניא שטוברים וטבירים דרך הכרוס שיכירו מפיסת הלוק מניח ויחמרו שסם שני בתים שייכים לשני האשים ואחד מהם לא קיים מזאת נר דאזכיר נכרים אין מליין ברחובות משחבר היום [ע"ש בגמרא וספסיק סמ"א]

הגה ואם מדליק צ"ב פתחים אינו מצריך רק בלחוד מהם ובשני מדליק בלא צרכה מיהו בזמן הזה שכולם מדליקין (גד) בפנים ממש ואין היכר לבני ר"ם כלל אפילו יש לחלז או לבית הרבם פתחים להרבה רוחות אין מדליקים אלא פעם אחת בפנים כן כ"ל וכן המנהג פשוט :

א ל' הרמב"ם
בפ"ד מנחות
שבת כ"א ב בשם
מר"ם אבוב

תרעב זמן הדלקת נר חנוכה . ובו ב' סעיפים :

א אין מדליקין נר חנוכה קודם שתשקע החמה אלא (א) * עם (ה) סוף שקיעתה * לא מאחרים * ולא מקדימים ליוש מי שאומר (ב) שאם הוא מרוד יכול להקדים (ג) מפלג המנחה ולמעלה

באר היטב

חכם לבי סי' ז"א . ובתשובת יד אליהו סי' ו' . ועיין ביד אהרן במה שמעט להקשות וד"ק :
(ה) סוף . היינו ז"ה כ"ח מ"א :

שערי תשובה

משום שצויהם הלאר לפני הבית והרחבה מאחוריו ולכן א"ל לומר שהשני למעבר שא"כ הוא פתוח לרחבה והלאה אפשר לומר שהבית חלוק לשני בני אדם שהרי כל בית של אדם א' יש לו שני פתחים אלו לכן הולך לומר א' בלפון וא' במזרח ע"ש ועיין בבה"ט בשם מכתם לדוד מי שיש לו חצר של שני פתחים שמצד בלחית ויום א' שהיה טרוד לזה שדליקו וכן עשו הדלוקים

ביאור הלכה

בלפון ואחת במזרח כ"כ רש"י וטעות מוזקת לפני פתחי עולם שכתב בשם רמ"א א' בלפון ואחד בדורם ע"ש :

* עם סוף שקיעתה . כ"כ הטור וכ"כ הרא"ם בפ"א דתענית אבל ברשב"א ור"ן משמע כהדיוא שהוא תחלת השקיעה אלא דמשמע שם בשקיעה שניה [הגר"א] וכ"כ במאורי כרשב"א ור"ן וכתב עוד ועיין במרדכי ספ"ב דשבת שכתב דלבון משתקע מוכח שהוא תחלת השקיעה וכו' וכן עיקר עכ"ל וכ"כ הפרי"ט * לא מאחרים . ולפ"ו לריך להדליק תיכף אחר זמ"ל וא"כ צ"ע מי שנוהג תמיד להתפלל מעריב בזמנו דהיינו אחר זמ"ל אך יעשה [פמ"ג] והנה לדחות תפילת ערבית משום זה ג"כ אינו כדאי דעם זה מלות ק"ש שהיא דאורייתא וגם דתדיר קודם כמו שכתבו האחרונים וע"כ ג"ל דלי"ם כזה בודאי מן הנכון שדליק קודם מעריב אחד דהרבה ראב"טו ס"ל דלכתחלה יש לנהוג כן כמו שהביא הגר"א ועוד דאף הטור שכתב סוף שקיעה נוכח בסמוך דגם הוא ס"ל דיכול להקדים עד קרוב לחצי שעה מקודם ובפירוט א"ס נסבור בדעת הרמב"ם בזה שכתב דמדליקין עם שקיעתה היינו ממש עם הזמן שנתכסה השמש משנינו וידוע בדעתו דמלות הדלקה הוא רק כחצי שעה או מעט יותר אח"כ וא"ס עבר זה הזמן טוב לא ידליק עוד וא"כ א"ס ידליק בשעת זמ"ל אינו יולא כלל מלות הדלקה לדעת הרמב"ם והעומדים בשיטתו בזמן השקיעה . ואפילו המקילים שיכול להדליק אחרי"כ הוא רק קודם שחלף ספק למה פוסקים וע"כ נראה דע"כ נכון להתחלה להדליק קודם מעריב ועיין בשע"ר שכתב בשם מהר"ם ג"כ שמי ששבע בל"ל הפסיד ולפי מה שהוכחו יש לנהוג כן לכתחלה : * ולא מקדימים . הוא מלבין הרמב"ם ועיין בר"ן ורשב"א דפליגי ע"ז [הגר"א] והנה מקור הרמב"ם כתב הר"ם שהוא מזה דלי"ת בשבת כ"ג ע"כ ובבב"א יקדים ולא יאחר ויפסם לה לאוריו בתוכה ופ"ו לרוב הפוסקים דמפרשי לה דלגר של שבת קאי [הר"ם ורש"י] ותוספות והר"ם ר"ס רבינו יונה והמרדכי ברי"ם פ' תפלת השחר [תו אין לנו מקור לגיו של הרמב"ם וגם הטור בסיומן רס"ג נסב לה לענין שבת וקאת פלג על השו"ע דסמך בסיומן רס"ג ס"ד לענין שבת וגם בעניניו לענין חנוכה ואולי דנעניינו סובר הטור ואפשר גם להרמב"ם שהוא מזה הסברה שאינו ניכר לרסמוני ניסח כשמקדים דשרגא בעיבארא מאי מהני אבל קשה דהתינח א"ס נפרש משתקע החמה כפסטיה נובל לומר שקודם שקיעה שאור היום גדול לא מניכר אור היום וליכא פסחומי ניסח אבל כיון שהעתיק ה"ע כשמקדים ק"ת כערך רבע שעה והוא זמן בין השמשות [אפילו לדעת ר"ת וסיעתו] או מעט יותר איכא היכר שהוא ללילה ודעת דא' בשבת ג"כ ספק השו"ע שם שלא יקדים מטעם שאינו היכר שמדליקו לכבוד שבת ואכ"ה ידוע שמוכרח לבז"ע להדליק קודם ביה"ט הי"ל וע"כ אינו צריכין לומר דמה שאמרו ובלבד שלא יקדים היינו דוקא כשמדליקו בעוד היום גדול שאז אינו מניכר שהוא לכבוד שבת וכן בעניניו שהוא לשם חנוכה וכן מוכח לבין השו"ע שם ע"ש אבל לא כשמדליקו רבע שעה או אפילו חצי שעה לערך קודם זמ"ל . והנה הטור כשהעתיק מסוף שקיעה לא העתיק ובלבד שלא יקדים והרמב"ם שהעתיק ובלבד שלא יקדים לא העתיק מסוף שקיעה אלא כתב שמדליקין עם השקיעה [ו"ל בפ"ד מ"א] חנוכה הלכה כ' אין מדליקין

בבית אחד . אבל אם הם בשני בתים או בבית אחד חלוק מתוכו חש"פ שהם של אדם אחד חלוק להדליק בשתיים (בט) משום חשד (ס) שיהשדו ששני בני אדם דרין שם (סא) ויש מקילין בשתיהן שייכין לאדם אחד : (גד) בפנים ממש . היינו (בב) שבזמן הטור היו מדליקין אצל פתח הבית במפנים והיו עושין עכ"פ היכר לעוברים ע"כ יש חשד כל שאין היכר כראוי לעוברים (בב) משא"כ עכשיו שמדליקין ממש בפנים ולא איכפת לן כלל לעשות היכר לבני ר"ה ע"כ לא איכפת לן כהשדא דידהו :

(א) עם סוף שקיעתה . היינו (ה) זאת הכובים שאז העם עוברין ושבין ורואין בביתו ואיכא פסחומי ניסח . אכן בע"ש מקדימין וכלקמן בסי' תרע"ט והנה המחבר סתם כדעת הטור וסיעתו דס"ל דמה שאמר הגמרא דזמן הדלקת נר חנוכה הוא משתקע החמה היינו סוף שקיעה אבל בחמת ים (ב) הרבה ראשונים דס"ל דכונת הגמרא הוא על תחלת שקיעה (ג) שניה והוא בערך רבע שעה מקודם ועיין בביאור הלכה שביארנו דלאותן האנשים הנוהגין להתפלל מעריב בזמנו דהיינו אחר זאת הכובים נכון לנהוג כן לכתחלה להדליק קודם מעריב וכ"כ במור וקליעה וכן נהג הגר"א [אכן יטיל זה כ"כ שמן שדלוק חצי שעה אחר זאת הכובים] וא"ס הדליק מקודם והגיע זמן זמ"ל יקדים מעריב דהוא תדיר וגם יש זה מלות ק"ש שהיא דאורייתא [שע"ת] ודע דאפילו הנוהגין תמיד להדליק אחר תפלת ערבית מן הנכון שיבינו עכ"פ השמן בתוך הגרות קודם תפלת ערבית כדי שיהיה מוכן תיכף אחר תפלת ערבית להדליק דא"ס יעשה הכל אחר תפלת ערבית בודאי יש לחוש שיעבור עיקר זמן הדלקתו והוא חצי שעה מדינא דגמרא : (ב) שא"ס הוא טרוד וכו' . ר"ל שלא יהיה לו פנאי אח"כ : (ג) מפלג המנחה . הוא שעה ורביע (ד) קודם זמ"ל וחסדין השעה לפי קולר היום דהיינו

כפירוש של הטור והמרדכי דהיינו מסוף שקיעה והוא זאת הכובים בודאי כשמקדים ק"ת כערך רבע שעה והוא זמן בין השמשות [אפילו לדעת ר"ת וסיעתו] או מעט יותר איכא היכר שהוא ללילה ודעת דא' בשבת ג"כ ספק השו"ע שם שלא יקדים מטעם שאינו היכר שמדליקו לכבוד שבת ואכ"ה ידוע שמוכרח לבז"ע להדליק קודם ביה"ט הי"ל וע"כ אינו צריכין לומר דמה שאמרו ובלבד שלא יקדים היינו דוקא כשמדליקו בעוד היום גדול שאז אינו מניכר שהוא לכבוד שבת וכן בעניניו שהוא לשם חנוכה וכן מוכח לבין השו"ע שם ע"ש אבל לא כשמדליקו רבע שעה או אפילו חצי שעה לערך קודם זמ"ל . והנה הטור כשהעתיק מסוף שקיעה לא העתיק ובלבד שלא יקדים והרמב"ם שהעתיק ובלבד שלא יקדים לא העתיק מסוף שקיעה אלא כתב שמדליקין עם השקיעה [ו"ל בפ"ד מ"א] חנוכה הלכה כ' אין מדליקין

שער הציין

(גט) ד"מ בשם הכל בו וכן הסכים הגר"א צביאורו ומוכח מן הרש"י הוכר המוכח ה"ה עיין בדמקא אליפור ומתה"ש ואודות ראיות עיין בדמ"א : (ס) אף שכתבו מתחלה שידוע ע"ז וכו' רק לענין א"ס הבית חלוק מתוכו או לא אבל לא לענין זה : (סא) מ"א : (בב) ומה שכתב לעיל בפ"ו בבה"ט ומה שהנהג להדליק בעתה הסמוך לפתח ר"ל המנהג הנכון וכן מוכח שם בדבריו דא"ל"ה סותר ד"ע ע"ש : (ה) מ"א בשם הבה"ט צביאור דברי פטור וכ"כ במרדכי כהדיוא : (ב) בר"ן ורשב"א והאוריו ועיין בביאור הגר"א שהערה ד"ל : (ג) עיין בסיומן רס"א שם מובאר מהו שקיעה שניה . (ד) ח"א וא"ס הדליק קודם פלג המנחה לריך לכבותה ולחזור ולהדליק :

* יובלכר (ד) שיתן בה שמן עד (ב) שתכלה רגל מן השוק: ב' ישכה או חויד ולא הרליק עם שקיעת החמה מדליק והורף עד שתכלה רגל מן השוק שהוא כמו חצי שעה שאז העם עוברים ושיבים ואיכא פרסומי ניסא (ה) הלכך צריך ליתן בה שמן * כזה (ו) השיעור 'יואם נתן בה יותר (ז) יכול (ג) לכבותה לאחר שעבר זה הזמן 'וכן יכול (ח) להשתמש לאורה לאחר זה הזמן. (ט) כזונון הוא שמדליקין בפנים (י) א"ל ליוצר להדליק קודם שתכלה רגל מן השוק (ד"ע ומור בשם התוספות) * ומ"מ טוב ליוצר גם כזונון הזה. ומיהו ה"מ לכתחלה אבל אם עבר מדכר הר"ל פורת וכו"מ

שערי תשובה

(ב) שתכלה. עכ"ל שכתב בשם שכתב"ג כי להדליק אחר מערב וכו' בשב"י וח"א"כ הניח דברי הא"א וכו' וכו' והמעיין בשב"י יראה שדברי הא"א הם מהפכים שם הניח דברי הא"א וכתב ע"ז אכן כנראה"ג כתב ובכחיותיו כי חזרתי למהני להדליק אחר תפלת ערבית וכן עיקר לדעת דודאי תדיר קודם כיא דמלי לעמוד תרומתו כמ"ס התוספות בשב"י דף כ"ג ע"ש ועיין לקמן סי' תרפ"ד במג"א ובפר"מ שם ומ"ס ביד השופר ועי' בשלח אברהם כהן בשם השב"י עיקר דבר ועיין מח"ב שבראה מקום לדי' שיעור למהר"ל בסופו סי' כ' וסיים מח"ב שבראה שהמדליק קודם שיהיה

באר היטב

(ב) שתכלה. כתב שכתב"ג שכל יוקד ידליק אחר תפלת ערבית ומיד כשתתחיל זמנו לא יאכל ולא ילמוד עד שידליק ואם התחיל פוסק וכו' כתב שכתב שבות יעקב ח"ב סי' מ' ע"ש. וכתב המ"א מי שלא התפלל מערב מדליק קודם דא"ל זמן כ"כ לנתינת שאל יסכה מערב וכו' הכנה"ג שנהג כן: (ג) לכבותה. והב"ח כתב שלא לכבותה ואף אם נכבה מעצמו אסור ליהנות מהם אף שדלק

לכתחלה ערבית לא הפסיד שם לחוש שעד שיתפלל ערבית יעבור זמן הדלקה שהוא חלי' שש מדינה דגמרא ע"ס:

ביאור הלכה

נרות תנוכה קודם שתשקע התחלה אלא עם שקיעתה לא מאחרין ולא מקדמין [וכתוב במ"ס קודם השקיעה [ובענין שאמרו בשבת ל"ג ג' דברים לר"ך אר"י לומר ע"ש עם תשיכה וכו' הדליקו את הנר הרי דלכון עם חיינו זמן מה קודם] ואפילו אם נפרס דהרמב"ם סוכר כר"ל ופייעהו דהיינו השקיעה השמים ב"כ אנו מוכרחין לומר דזמן של בין השמשת ומעט יותר כעשרה מינוט מקודם הוא כמ"ס לערך כ"ס מינוט קודם לנ"כ אינו בכלל ובכלל שלא יקדים והרא"ה משבת וכו' לפי מה שבידנו לשל בסיון רס"א מכתה פוסקים דהרמב"ם סוכר דלר"ך להדליק נרות בע"ס קודם שתתכסה השמש משינוי [ואינו סוכר כר"ל דשני שקיעת הן] והוא הנקרא שקיעה א"כ בודאי כשמדליק אפי' קודם שקיעה ב"כ אינו בכלל שלא יקדים אף שלא יקדים הרבה קודם שקיעה דזהו מה שאמרו וכללד שלא יקדים. הו"א מדבריו דהמחבר שהשתק כעור מסוף שקיעה וליכף לה דברי הרמב"ם שלא יקדים הוא לע"ג. ואנכי דליריין כה"ל ענינה אכתוב מה דקשה לי בדברי ה"י שכתב דברי הרמב"ם כדברי בה"ג שכתב אין מדליקין נרות קודם שתשקע התחלה אלא עם שקיעתה לא מאחרין ולא מקדמין ע"כ וכתב ה"א דר"ן מקשה על דברי בה"ג ממה דק"ל לענין שבת דלחר שקיעה אסור להדליק וכן נמי תנא משתקע וע"כ דנענינו ג"כ אם ר"ה להדליק מקודם מדליק ומיכ"ל דבה"ג יסבור כר"י יוסף וכן נמי מותר אחר שקיעה ש"ה ולפ"ז מה יענה להרמב"ם דפוסק לרבה כמו שכתב דהר"מ כפ"ה מהלכות שבת וע"כ אנו לריבין לומר כמו שכתבנו מקודם דעם שקיעתה חייב זמן מה קודם ב"כ כלל כעם שקיעתה ודומיא מה דאיתא בשבת ג' דברים לר"ך לומר ע"ש עם תשיכה וכו' הדליקו נר ומה שכתב אין מדליקין נרות קודם שתשקע התחלה חייב זמן הרבה קודם: * ובבלבד שיתן כס שמן עד שתכלה וכו'. לכמה פוסקים הוא כח"י שעה אחר זאת הבוכבים שהוא כס"ה שעה ג' רבע שעה מוזמן הדלקה ואסור להשתמש לאורה כל אותו הזמן [אף שהדליק בעוד היום נדון] ואם כתב בחול קודם זאת הבוכבים לר"ך לחזור ולהדליק אכל לא יבדק דע"ס הדחק אמרין דמפלג המנהל ומעלה כבר הותחל המאור [מ"א]: * בזה בשעור. ומי שאין לו שמן כשיעור הזה ידליק בלא כרעה [פמ"ג] וישעור מעובדי עבודת גלולים אין ליקח וכלעיל בסיון ק"ד במ"ב סקמ"ה: * ומ"מ טוב ליוצר גם כזה"ל. שא"ס שמדליקין בפנים כיון שמדליקין בפתח הבית והוא פתוח יש הכרח לעוברים ושיבים [עור]:

משנה ברורה

שעות זמניות. ויכול (ה) לברך ג"כ: (ד) שיתן בה שמן עד וכו'. דאם לא ידליק כלילה ליכא פרסומי ניסא. ואם לא נתן בה שמן רק כשיעור חלי' שעה כנהוג בכל יום יחזור ויתן בה שמן וידליק (ו) ומ"מ לא יחזור ויברך: (ז) הלכך לר"ך ליתן וכו' כזה וכו'. משמע דאם הדליק זמן מה אחר שקיעת החמה א"ל ליתן שמן כ"כ רק עד שתכלה רגל מן השוק אכן כ"ז הוא לר"ן התלמוד שהיה הויכח לעוברים ושיבים אבל האידנא דהויכח הוא רק לב"ב לעולם כענין שיעור הידוע [פר"ח] ואף מדליק אחר שכלל הרגל מושק כענין זה השיעור [פמ"ג]: (ו) השיעור. ואף בזמנינו (ז) לר"ך לשיעור הזה אבל אם נותן בה שמן הרבה שידליק יותר אין בו שום מזהה אבל בנרות של שעות (ח) יש הידור מזהה כשהן ארוכות (ט) ומ"מ אין לעשותם גדולות יותר מדאי. כתב הב"י בשם א"ח מי שצריך להדליק נר אחת כלילה שניה ידליק אח"כ עוד נר אחת ולא יבדק ועיין בפמ"ג שגדד דאפילו לא היה דעתו מהחלה רק על נר אחת ואח"כ נודמן לו עוד נר ג"כ לא יבדק עוד כי מדינה אין מיוצר רק נר א' והשאר משום הידור כנ"ל: (ז) יכול לכבותה וכו'. שאינו מוקף השמן רק מה שצריך לשיעור חלי' שעה למזותה וע"כ מותר לכבותה ולהנות ממנו ומ"מ הסכימו (י) כמה אחרונים לכתחלה טוב להנותם שאינו מוקף השמן אלא לשיעור הדלקה משום דיש מן הפוסקים שסוברים דאם נתן בסתם הקפה למזותה הכל: (ח) להשתמש לאורה כו'. ויש מהמירין (יא) שבעוד שהנרות דולקין אין להשתמש לאורן משום הרואה (יב) שלא ידע לחלק בין תוך זמן שיעורו לאחר זה הזמן: (ט) כזונון הוא שמדליקין בפנים. ר"ל וא"כ הויכח הוא רק לב"ב: (י) אינו לר"ך. וידליק (יג) כשכני הבית מקובלים יחד. ואפילו ללמוד אסור (יד) משהגיע זמנה וכ"כ אכילה וש"ד ואפילו גלולים אין ליקח וכלעיל בסיון ק"ד במ"ב סקמ"ה: * ומ"מ טוב ליוצר גם כזה"ל. שא"ס שמדליקין בפנים כיון שמדליקין בפתח הבית והוא פתוח יש הכרח לעוברים ושיבים [עור]:

שער הציין

(ה) פ"ח ועיין בברכי יוסף דקטעין כן להלכה כה"ס מי שאומר: (ו) אחרונים: (ז) מ"א וש"א: (ח) מ"א: (ט) ש"ג שסביב המדרכה: (י) מ"א בסיון תרע"ז ס"א וא"ר בסיון ז' וכו': (יא) רש"ל והביתא דה"א וא"ר: (יב) ולפי ששם זה אפילו התנה מעיקרה לא מהני [דעה] וכן אין לטלטל הנרות ממקומן בעד שדוקים אפילו יותר מחצי שעה מפני הרואים שלא ידעו להשתמש נגלו [שם]: (יג) אחרונים: (יד) וכלמתי י' להתחמך בעוד חלי' ששם קודם אלא הוא מיידי כענין אדם שמתפללים ערבית בזמנה וא"כ חלי' שעה קודם בלא"ה אסור מאוס ק"ס [מח"ה] ולפי דעת הפ"ח והג"ח דיש להדליק אחר שקיעה ממילא לר"ך להתחמך חלי' שעה מקודם לכל הדברים הנ"ל ואפילו אם כבר התפלל מנחה: אכן נענין ליוצר נראה דאין להתחמך דיש לפשוט אלא"ה פוסקים הסוברים דזמנה של הדלקה הוא עם סוף שקיעה כנ"ל בר"ס הסעף:

הלכות חנוכה סימן תרעב תרעג

זו הזמן ולא הדליק מדליק והולך (ד) (יא) כל הלילה יואם (ה) עבר כל הלילה ולא הדליק אין לו תשלומין. הגה ובלילות האחרות ידליק (יב) כמו שאר ב"ה אע"פ שלא הדליק בראשונה (מ"ב בשם מהר"ל ואגודה וד"ע):

א מומרא דרב שבת כ"א

תרעג שמנים ופתילות הבשרות לחנוכה. וכו' ד' סעיפים:

א (א) אכל השמנים והפתילות (ה) (ב) כשרים (ג) לגר חנוכה ואע"פ שאין השמנים נמשכים אחר הפתילה ואין האור נתלה יפה באותם הפתילות. הגה ומיהו שמן זית מלווה מן המוכרח

באר היטב

חזי שעה כיון שהוקצה למזוזה. כתב בליקוטי מהר"ו אין לטלטל הגרות ממקומו עד שדלקו חזי שעה: (ד) כל הלילה. כב"י כתב דהוי ספיקא דרינא וא"כ משמע שאין לברך אבל מדסתם בש"ע משמע דעתו שיברך ורש"ל כתב דוקא עד חצות וא"כ אחר חצות אין לברך וזהו שכתב כל זמן שזני הבית נעורים אפילו עד עמוד השחר. וכן נ"ל להורות אבל אם ישנים אין לברך עליהם מ"א: (ה) עבר. ומי שלא הדליק מנין הגרות של אותה הלילה ישלים וא"כ לברך פעם אחרת ד"מ:

(א) כשרים. עיין בתשובת שער אפרים סי' ל"ח אי שרי להדליק גר חנוכה בחמאה שנתכשלה בקדירה של בשר בן יומיו שגאסרה מחמת שלא היה ס' וספק דמותו. עוד נשאל אם שרי להדליק בה להאיר הבית ומטעם שהוא אסורה בהנאה ואסר ע"ש. מי שהיה לברך נרות של שעה בכותל כדי להדליק למזוזה גר חנוכה ובעוד שהוא עסוק בכך הביאו לו שמן זית ידליק בנרות של שעה אף שמזוזה מן המוכרח הוא שמן זית. שבות יעקב ח"א סי' ל"ז ע"ש. ובתשובת חכם נבי סי' מ"ה דחה דבריו וראיותיו והרבה להביא ראיות דימשוך ידו מנרות של שעה וידליק בשמן זית ע"ש. ועיין בתשובת יד אליהו סי' מ"ב. ושוב שלא ידו פעם ב' הרב בעל שבות יעקב בח"ב סי' למ"ד והחזיק דבריו ע"ש. אין להדליק גר חנוכה

(א) כשרים. פה"ט מ"ש בשם שער אפרים והעתיק זה מלקט הקמח שכ"ב ובמ"כ מ"ש בשמו מותר הוא להפך דכאמתי אסור במסקנתו שם להדליק בה גר חנוכה אע"פ שאסור להשתמש לאורה ואין כאן רק הנאת המזוזה ומזוזה לא ליהנות ויתנו מ"מ אסור להדליק בה אע"פ דלא ק"ל כהר"ה דסבר דכאמתי דרבנן ליהנות ויתנו מ"מ י"ל כיון דנ"ח בשיעור דהיינו שיתן שמן בנר שידליק כשיעור וכוון דבשר בחלב אסור בהנאה כתתי מיתת שיעורא ולכן אסור להדליק בשמן של ערלה ג"כ וא"ל דדוקא בשל ערלה שהוא מהבשרים אבל בנ"ח שהוא מהנקבדים לא אחריון כתתי וא"ל בזה כל הנקבדים לא ישרופו דהתם עומא משום אפר שמא"כ בהדלקת ג"ח שאין כאן אפר רק אפר הפתילה והפתילה לא נאסרה בהנאה מ"מ ים לאסור שאף אם הטעם דאפר לא שייך כאן מ"מ לא בשל הדיו דכל הנקבדים לא ישרופו כדמוכח בכמה דוכתי דבשכיל ביטול הטעם לא יתבטל הדיו וכמ"ש גריב"ס סי' ל"ד וגם י"ל דנקבדים כששורפו אותם ג"כ שייך בזה כתתי ע"ש ועי' גאליהו וזוטא תוס' ע"ז דכ"ה"ס אסור מחמת ביטול כב"ח דהא בסימן ש"ח ק"ל דיש ביטול אחר ביטול ע"ש ובש"ס שנוי ח"א סי' ל"ח נשאל ע"ז מחמת א' שהביא על דברי הא"י דלאן כשהראש הפתילה הוא מעטיר הוא שורף וקלי אסוריה ואין ע"ז שם ביטול דכב"ח דהיינו ביטול שיכול לבלול ע"ז כדאיתא בחולין דף כ"ח והשנ"י הביא דקודם דמיקלי קלי האסור ראו לבלול מחמת החימום דהא"י הינום דכ"ס מיקרי ביטול לענין כב"ח (והדברים תמוהים לענין ע"ש עוד שכתב בחולין דף כ"ד משמע כן לאסור מדאורייתא וגדולה מזו מצינו בתוס' כ"ו ועי' ב"ש"ס פרק ג"ח סי' מ"ה ובפ"מ בפתחה לכב"ח דחס בהם בלא רוטב אין איסור מ"מ"א ומותר בהנאה ע"ש ואין כאן מקומו) ועוד דאף אם יש להפקק וזומרי ועיין בפ"מ י"ד סי' פ"ז ובא"ן סי' זה שהעיר על דברי שער אפרים דהא זה טעון וטעון כ"ב מהר"מ שייך בחידושים לחולין דהוה דרבנן וכן בסולת ומתנה כלל פ"ה כתב בחמאה מעורב עם חלב מותר להדליק דטעון אין איסור מ"מ"א ע"ש ובפתחה וא"ל דכאמתי שפקדוה נאסר בהנאה וחומר ונסלק לתוך החמאה ואסרה דו"א דלעיל של כב"ח אין אסור את החמאה מבלעדי כיון שאין בההוה בהדלקה מבלעדי וזו דמאריקו גבי כריא דחזי' כו' עיין בפתיחה לבב"ח פ"מ"מ שם ועי' גא"ה הלכות פסח לענין חטה שנתא בהרגלות ובמ"א האכתי בזה. ומ"ש בש"ט בשם השנ"י בקדש ע"ש שמוכר שש"י דרכו תמיד להדליק בשמן זית וכל ליתו ולא מלא שמן זית והסתחיל להכין ע"ש נרות שש"י יגמור המזוזה בנרות של שעה כיון

משנה ברורה

דק"ל בכתב אין זקוק לה דכיון שהדליק נעשה וכו' לנס וגמרה המזוזה: (ב) כשרים לגר חנוכה. ומ"מ מזוזה מן המוכרח ליקח לפתילה זמר גפן או חוטי פשתן [ח"א]. שו"ן או חלב הנאסר מבכ"ח אסור להדליק ממנו גר חנוכה וג"כ אסור לבעול בששים להדליק ממנו [פמ"ג]. הנהנין להדליק ביום ראשון א' ומכאן ואילך מוסף והולך (א) צריך שיהיה הנוסף דומה לגר העיקר אבל אותם שנושים נר לכל אחד מבני הבית יכול האחד להדליק נר של שמן והשני של שעה. שמן הגזול ז"ע אי כשר לגר חנוכה [תש' שאל ומשיב ח"א מהדורא תליחא ח"א סי' שמו"ט] (ג) לגר חנוכה. אבל לא להשמש [מ"א] ור"ל דנשבת חנוכה (ב) אסור לנשות השמש המשמנים ופתילות שאין מדליקין בהם בשבת דכיון דמותר לעשות איזה תשמיש נגד

התחיל (טו) פוסק: (יא) כל הלילה. עד עמוד השחר (טז) ובברכה והיינו דוקא אם בני הבית נעורים (יז) אבל אם ישנים אין לברך עליהם אלא ידליק בלא ברכה דכמו דלדידהו לא היה מברך אלא בזמן פרסום הגם ה"נ לדידן. ואם ב"ה לביתו קודם עה"ש ומולא ש"ב ישנים מן הנכון שיקרא כדי שיוכל להדליק בברכה: (יב) כמו שאר בני אדם. ר"ל בלילה שניה שתי נרות ובלילה שלישית שלש ולא יומא דלדידהו הלילה שניה היא ראשונה וידליק רק אחת [ד"מ]: (א) כל השמנים והפתילות וכו'. היינו כי יש שמנים גרושים שאין נמשכין אחר הפתילה וכן יש פתילות גרושים שאין האור נתלה יפה בהן וכדלעיל בסימן רס"ד ובשבת אסור להדליקן וס"ד דבחנוכה אסור ג"כ להדליקן שמה יצואו לירי כיבוי קמ"ל דאין לחוש לזה

שער הצינן

(טו) שצריכין לחוש לתיווך הראשון דאין שבות אלא חזי שעה להדליק ובדליקת שבות וכו' מידי דרבנן ג"כ צריך להפסיק ומכ"ש כאן דיש פרסומי ניפא ג"כ [ב"ח]: (טז) מ"א ופ"ח: (יז) מ"א ופ"ח: (יח) ובספר תמיד משה האריך בזה ודעתו דאם שכח או נאסר ולא הדליק עד שיטנו כולם יקין ב' או ג' מהם וידליק ואם ח"א להקצ' מ"מ ידליק ויברך דלפ"ד המ"א אם יהיה דאם במקום שאין איש אף מאנשי הבית שם ידליק בלא ברכה ולא ראו זה כפוסקים והלכנו ע"כ ב' בשם רי"ז דאף אם הוא בין הנכרים לגדו צריך להדליק ומשמע מכ"כ בפשיטת שידליק בברכה א"ו דאם יוכל לפסוק בהדלקה בפני רבוט יותר מדיו אבל אי ליתא אנשים בשביל זה לא יבטל המזוזה כן נ"ל וכן מהנין העולם עכ"ל וספק ברכות אלקל ומ"מ מי שרואה ליהוב כוונתו אין מוחין בידו: (א) פ"ע בשם הישועות יעקב. ועיין בזה"ט מה שהביא בשם השנ"י ח"ב סי' ל"א ואפשר דגם הישועות יעקב מודה לזה דשמנים אין מייבד הסוכר: (ב) כן פירשו הדגמ"ר וס"ד אפרים לדברי המ"א:

(מדרבי וכל זו ומסרי) ואם אין שמן זית מלוי מלוא שמנים שאורן זך ונקי ונוהגין במדינות אלו להדליק בנר של (ד) שעור כי אורן ללול כמו שמן. (ה) יואפי' לבלי שבת שבתוך ימי חנוכה מותר להדליק בנר חנוכה השמנים והפתילות שאסור להדליק בהם נר שבת. (ו) הגה (ו) אם אינו נותן בנר רק כדי שיעור מלואו. (תשובת הרשב"א סי' ק"ע). (ז) לפי שאסור להשתמש (ח) בנר חנוכה (ט) בין בשבת בין בחול (י) יואפי' לבדוק (ג) מעות או למנות לאורה (יא) אסור (יב) דאפילו תשמיש של קדושה כגון ללמוד לאורה (יג) אסור * הויש מי שמתיר בתשמיש של

משתמשין בה פלו ה טור בשם בעל העיטור וכ"כ בשבלי סלק

שערי תשובה

שכבר התחיל בה דמיון מלוא מן המוכתר אין לבנות הראשונה דמשתמע בימא דף ו' היום עמד ומקריב מנחת העומר כו' וכו' וכל זה כתב ביה יעקב סימן כ"ו לענין חילוף כשכא הגדול וכבר התחילו בסדר חילוף לקטן ע"כ ובח"ל דהם רבינו דהכא לא מקרי התחיל במלוא אלא הכנס והכנסה בעמלם עשה שדיקם הגרות כמות ועוד כו' ולכן נראה שר"ק ליתבין ידיו מן הגרות עשוה אף שכבר הדיוקס במקומם והדיוקס במקום זית ורואה מיומא פרק הניזיל ו' ר"פ אמר ראשון משלם כו' והלכך הדבר וכתב דל"ד במנחת דף פ"ט הוואיל והתחיל במנחות גומר דתסם הוואיל והתחיל במלוא ממם אין לו לדמות זו בשביל האחרת אבל לקיים המלוא עלמנו מן המוכתר כו' ומסר' למסר' דל"ד שלם ולא כו' בשעור ואף שמוהגין כדמ"א הטעם שאין שמן זית מלוי להם כ"כ משא"כ כשישנו תו או להסתפק כו'

ואין חילוק בין הוכנה עתה בשמן זית או לא ומ"כ בשב"י כדודר מלוא עד שלש מעות שלם שלם שלם התחיל עדיין במלוא ליתא דל"א מי שבידו אחרת וכו' וכל זה אחר חילוף כהנס והוא מהודר מן הראשון אף פעמים אסור לו להניח הראשון דהא בפרק התדיר אמרין דמיני יומי הו"ל בשבת וס"ל כשהאיר המזרח יום א' כו' ועוד אם כבר לקח אחרת שאינו מהודר כדור וס"ל בנר בין בלחור ובין בחתונה ובכל המלוא שבעולס מכרך על היסוד והמהודר אף שבא בלחורו. * ובש"י ח"כ סי' ל"ה נעשה קל סניגוריא לדבריו וכתב דהך הכנס ודאי התחלה גדולה הו"ל כדאמרין לענין תספורת משניות סודר כו' ומ"מ מובאר שם דמורה שמי שרואה לעשות המלוא מן המוכתר הרשות בידו וכתב שר"ח וית' כח"א אינם רק לומר שא"ל לבנות מלוא ראשונה כו' ע"כ ובכ"ז הביא בקלמה ורואה להשתק שרבי הדברים וטעמם וגימטוס ונראה דהם כבר התחיל במלוא בשלש מעות ונראה שגם הח"ל מודה בזה ומ"כ כה"ט בשם חשו' שער בה מ"מ כיון שהתחיל לבקר ע"ז גומר וגם י' בזה ספק אם לר"ק לבקר מחדש כמבואר סי' ר"ז ע"כ וה"ל לענין אחרת כה"ג וגם נראה דבאחרת כיון ראשון וזה שאינו מהודר הוא שלו ונקחו בידו לבקר ובתוך כך בא חבירו ורואה ליתן לו מהודר יותר במנחה ע"מ להחזיר שפיר י' לסמוך על השב"י דאף דמהני המתנה ע"מ להחזיר מ"מ טפי עדיף שיקיים המלוא בשלש מעות ונראה שגם הח"ל מודה בזה ומ"כ כה"ט בשם חשו' שער אפרים עיין בכ"ז משפיק בזה וכתב כיון דלא שייך ביה ללכוד אדלקי' רק שאמרו שאינו מן המהדרין כו' אין לגזור וגם כיון שכל' מניח נרות במקום מיוחד וגם כיון דהיכר לבני בית מידע וכו' וכלל להקל וע"כ תרע"ב כ"ז בשם מהר"י אבוהב עכ"ל ועי' בלחוריו וט"מ דמ"מ ראוי להדליק לילה אחד בשעור ולילה א' בשמן ע"כ. ומ"כ בשם השב"י במקום שמן זית ביוקר כו' נראה מזה שהולך על מ"כ התלה בשם השער אפרים שאין להדליק מקלח שמן זית ומקלח משאר שמנים ובתש"י שבו"ש שם דבריו מגומגמים וכלל' ומס"ע מי שתפוס בין הא"י ולא יוכל להדליק נרות ידליק בכל לילה אחת (ר"ל) שאף שיש לו שמן לחי' ימנע לא ידליק ביום השני במהדרים וכן בשאר הלילות רק בכל לילה אחת (ואם) בשער אפרים סי' ל"ט שאין לדמות לגידוד חמשה כו' מ"מ כיון דלא עיקר מלוא רק בנר אחד וגם אין דבר יוצא כ"כ בשעת הדלקה כו' ע"כ כ"ל : (א) מעות. (ב) עכ"כ ועיין בסר"ה בשם מהר"ה"ש דליק ליל אחד י' לנרות שלא יכשל שרי דלא מחויב להעלים עינו דלא מקרי תשמיש ועי' בש"ת פני אפרים סי' מ"ו שלא

ביאור הלכה

* ויש מי שמתיר בתשמיש של קדושה. עיין בט"ז שהאריך והעלה דאף לדעת זו היינו דרך ארשי דוקא אבל לימוד דרך קבע לבו"א אסור ועיין בא"ר ובתנא דמשה שחולקים עליו ודעתם דלדעה זו אף דרך קבע מותר [ובקושיות מרלו האחרונים עיין טד אפרים ובמאמר מדרבי וכו' מ"]

חלוק יפה ויטה הנר להצית השמן לפי הפתילה קמ"ל דכאן אין לחוש לזה דהא אסור להשתמש לאורה א"כ לא איכפת ליה במה שלא חלוק יפה : (ו) אם אינו נותן וכו' מלואו. דאם יתן יותר י' חשש שמא יטה אותו נר חנוכה להשתמש בו אחר השיעור של הדלקה שאז מותר ליהנות ממנו כדלעיל בסיון תרע"ב כ"כ : (ז) לפי שאסור להשתמש וכו'. היינו אפילו (ה) אותן שמוספין המהדרין בכל לילה ג"כ אסור להשתמש לאורן : (ח) בנר חנוכה. כדי (ז) ביהא נכח שהוא נר מלוא לפרסם הגם (ז) ועוד כיון שש"י גם שנעשה במזמורה. חקוקה עשאוה כמזמורה שאין משתמשין בה כלל : (ט) ביום שבת. היינו דאפילו לאכול אלאן דהוא סעודת מלוא (א) אסור : (י) אפילו לבדוק וכו'. שהוא תשמיש עראי ג"כ אסור ועיין במ"א וע"ז (ח) שהסכימו דאפילו למנות מרחוק שאין ידיו סמוכות לנר ג"כ אסור : (יא) אסור. כדי (ט) שלא יהא מלוא בזווית עליו ודוקא בזה שהוא עכ"פ תשמיש עראי (י) אבל כל שאינו משמש כלום רשאי ליטב בכיתו בשעה (יא) שר חנוכה דולקת : (יב) אפילו תשמיש של קדושה וכו'. מדבריו ה"ט מוכח דלדעה הראשונה אסור אפילו בלימוד דרך ארשי דאלו בדרך קבע אפילו לדעה שניה אסור ועיין בבה"ל מה שכתבנו בזה : (יג) אסור. (יב) וכן בנרות בבה"ל אין משתמשין

באר היטב

קלחם משמן זית וקלחם משעור או משאר שמנים דכיון דמשום פרסומי ניסא הוא יאמרו שקלחם אינם מן המהדרין דדי בנר א' ואינם מן המהדרין דמהדרין כי יאמרו ב' אשמים הדליקוס. תשובת שער אפרים סי' ל"ט ע"כ. ועיין בשבות יעקב ח"כ סי' ל"א שכתב שבמקום שהשמן זית ביוקר ושאר השמנים בזול שדליק בליל א' ובכל הלילות הגרות הנוספות בשמן זית ושאר הגרות בשאר השמנים ע"כ : (ב) חנוכה. ולא דוקא שדליקוס בה בראשונה שבה למלוא כ"ה אלא אפי' אותם שמוספין המהדרים בכל לילה אסור להשתמש לאורה מהר"א הלוי כס' גן המלך סי' מ"ב : (ג) מעות. שר"ק עיין יפה

ואין חילוק בין הוכנה עתה בשמן זית או לא ומ"כ בשב"י כדודר מלוא עד שלש מעות שלם שלם שלם התחיל עדיין במלוא ליתא דל"א מי שבידו אחרת וכו' וכל זה אחר חילוף כהנס והוא מהודר מן הראשון אף פעמים אסור לו להניח הראשון דהא בפרק התדיר אמרין דמיני יומי הו"ל בשבת וס"ל כשהאיר המזרח יום א' כו' ועוד אם כבר לקח אחרת שאינו מהודר כדור וס"ל בנר בין בלחור ובין בחתונה ובכל המלוא שבעולס מכרך על היסוד והמהודר אף שבא בלחורו. * ובש"י ח"כ סי' ל"ה נעשה קל סניגוריא לדבריו וכתב דהך הכנס ודאי התחלה גדולה הו"ל כדאמרין לענין תספורת משניות סודר כו' ומ"מ מובאר שם דמורה שמי שרואה לעשות המלוא מן המוכתר הרשות בידו וכתב שר"ח וית' כח"א אינם רק לומר שא"ל לבנות מלוא ראשונה כו' ע"כ ובכ"ז הביא בקלמה ורואה להשתק שרבי הדברים וטעמם וגימטוס ונראה דהם כבר התחיל במלוא בשלש מעות ונראה שגם הח"ל מודה בזה ומ"כ כה"ט בשם חשו' שער בה מ"מ כיון שהתחיל לבקר ע"ז גומר וגם י' בזה ספק אם לר"ק לבקר מחדש כמבואר סי' ר"ז ע"כ וה"ל לענין אחרת כה"ג וגם נראה דבאחרת כיון ראשון וזה שאינו מהודר הוא שלו ונקחו בידו לבקר ובתוך כך בא חבירו ורואה ליתן לו מהודר יותר במנחה ע"מ להחזיר שפיר י' לסמוך על השב"י דאף דמהני המתנה ע"מ להחזיר מ"מ טפי עדיף שיקיים המלוא בשלש מעות ונראה שגם הח"ל מודה בזה ומ"כ כה"ט בשם חשו' שער אפרים עיין בכ"ז משפיק בזה וכתב כיון דלא שייך ביה ללכוד אדלקי' רק שאמרו שאינו מן המהדרין כו' אין לגזור וגם כיון שכל' מניח נרות במקום מיוחד וגם כיון דהיכר לבני בית מידע וכו' וכלל להקל וע"כ תרע"ב כ"ז בשם מהר"י אבוהב עכ"ל ועי' בלחוריו וט"מ דמ"מ ראוי להדליק לילה אחד בשעור ולילה א' בשמן ע"כ. ומ"כ בשם השב"י במקום שמן זית ביוקר כו' נראה מזה שהולך על מ"כ התלה בשם השער אפרים שאין להדליק מקלח שמן זית ומקלח משאר שמנים ובתש"י שבו"ש שם דבריו מגומגמים וכלל' ומס"ע מי שתפוס בין הא"י ולא יוכל להדליק נרות ידליק בכל לילה אחת (ר"ל) שאף שיש לו שמן לחי' ימנע לא ידליק ביום השני במהדרים וכן בשאר הלילות רק בכל לילה אחת (ואם) בשער אפרים סי' ל"ט שאין לדמות לגידוד חמשה כו' מ"מ כיון דלא עיקר מלוא רק בנר אחד וגם אין דבר יוצא כ"כ בשעת הדלקה כו' ע"כ כ"ל : (א) מעות. (ב) עכ"כ ועיין בסר"ה בשם מהר"ה"ש דליק ליל אחד י' לנרות שלא יכשל שרי דלא מחויב להעלים עינו דלא מקרי תשמיש ועי' בש"ת פני אפרים סי' מ"ו שלא

משנה ברורה

השמש א"כ חיישינן שמא יטה. אם נמלא עכבר בשמן מאוס הוא (ג) ואסור לנר חנוכה : (ד) שעור. ומ"מ מלוא בשל שמן (ד) טפי מנרות של שעור דע"י השמן נעשה הכנס : (ה) ואפילו בליל שבת שבתוך וכו'. ר"ל דס"ר דניחוש בזה כמו בעמלם בנר של שבת שמא לא חלוק יפה ויטה הנר להצית השמן לפי הפתילה קמ"ל דכאן אין לחוש לזה דהא אסור להשתמש לאורה א"כ לא איכפת ליה במה שלא חלוק יפה : (ו) אם אינו נותן וכו' מלואו. דאם יתן יותר י' חשש שמא יטה אותו נר חנוכה להשתמש בו אחר השיעור של הדלקה שאז מותר ליהנות ממנו כדלעיל בסיון תרע"ב כ"כ : (ז) לפי שאסור להשתמש וכו'. היינו אפילו (ה) אותן שמוספין המהדרין בכל לילה ג"כ אסור להשתמש לאורן : (ח) בנר חנוכה. כדי (ז) ביהא נכח שהוא נר מלוא לפרסם הגם (ז) ועוד כיון שש"י גם שנעשה במזמורה. חקוקה עשאוה כמזמורה שאין משתמשין בה כלל : (ט) ביום שבת. היינו דאפילו לאכול אלאן דהוא סעודת מלוא (א) אסור : (י) אפילו לבדוק וכו'. שהוא תשמיש עראי ג"כ אסור ועיין במ"א וע"ז (ח) שהסכימו דאפילו למנות מרחוק שאין ידיו סמוכות לנר ג"כ אסור : (יא) אסור. כדי (ט) שלא יהא מלוא בזווית עליו ודוקא בזה שהוא עכ"פ תשמיש עראי (י) אבל כל שאינו משמש כלום רשאי ליטב בכיתו בשעה (יא) שר חנוכה דולקת : (יב) אפילו תשמיש של קדושה וכו'. מדבריו ה"ט מוכח דלדעה הראשונה אסור אפילו בלימוד דרך ארשי דאלו בדרך קבע אפילו לדעה שניה אסור ועיין בבה"ל מה שכתבנו בזה : (יג) אסור. (יב) וכן בנרות בבה"ל אין משתמשין

שער הציון

(ג) אכל אכרסס : (ד) תש' מהר"י ברין סימן ל"ט. והנה דעת מהר"ל מפרא"ג בספרו נר מלוא שלא להדליק כלל בנר שעור וחלף אלא דוקא בשמן תש"י שהם נעשה בשמן אכל אין נוסחין כוותיה. מהר"ש : (ה) אחרונים : (ו) כ"ז : (ז) ר"ן : (ח) וכו' הא"ר : (ט) גמרא : (י) ש"ע : (יא) היינו אפילו לא הדליק השמש אלאו כמו שנהוג וביתר מזה כתב הסר"ל והוכח בש"ת דליק לנר נר חנוכה לנרות שלא יכשל שרי דלא מחויב להעלים עינו דלא מקרי תשמיש : (יב) פמ"א בסיון תרע"ב סק"ב בא"ה :

הלכות חנוכה סימן תרעג

(ד) קדישה (יד) ונוהגים ילדלרליק נר נוסף כרי (זו) * שאם ישתמש לאורה * יהיה לאור הנוסח
שהוא אותו שהודלק אחרון (זו) יויניחנו מרחוק קצת משאר נרות מצוה, הסג וצמדינות חלו חין
נוהגים להוסיף רק (יז) מניח חללן (יח) השמש שבו מדליק הנרות והוא (יט) עדיף טפי ויש לעשותו
(כ) יותר (ו) ארוך משאר נרות שאם בא להשתמש נר (מרכיז) (כא) אם נכתב נר

באר היטב

וידיו סמוכים לנר אבל תשמים עראי שא"ל להיות ידיו סמוכות לנר
 שרי ב"ב ד"מ. ורש"י ז"ל וכו"מ פסקו להחמיר וכו"ב הספ"ק וספ"ת
 דאפי' לאכול אלו אסור וכו"מ ס' תרע"ה דל"ב יקנה ג' וידילקיה
 בזביתו ויהיה גס שלום אסור אלא ע"י כל תשמים אסור וכ"י נהוג
 מ"א ועיין מ"א בס' תרע"ה ספ"ק ב' מש"ש ועיין ט"ו ובתשובות
 שבות יעקב ח"ב ס' ל"א: (ד) קשה: עיין ט"ו שהאר"י העלה
 דיש מי שמחיר בתשמים של קדושה היינו דרך ערוב דוקא אפי' ללמוד
 דרך קצת וכאן לא מהני אחר עמו דאפי' בחול אסור משום דלא יהיה
 הדין שנשבע על חובו ע"כ: (ה) השתם: אפי' בזים המדליקים ריח
 להניח לכל ב' א' וא' שמש אפי' ישר על השלחן רמ"א בתשובה
 ס' פ"א וכו"מ בד"ה ורש"י מיקל. ומשמע במאור דלעפ"י שיש שמש
 אצל הכרות ריחך נר על השלחן ענ"א ס"ק ד': (ו) ריחך. וה"ה
 חל מעמידו בצוה משהר הגדול ש"ה. ב"ח מהר"ל (א'): (ז) ישתמש.
 ואסור להשתמש בו תשמים מגוה וכו"ס לשחוק בקארטין ח"ו אלו.

[illegible]

משנה ברורה

משמשין לאורן אף תשמישי קדושה כמו בבית דהיינו אם יראה להסתלק מערבי אלס כ"ז שלא דלקו חצי שעה אכור: (יד) וזהוהנין להדליק נר נוסף. פי' (יג) מלבד הכר שמשמין על השולחן דחשין ב"ן מדליקין כפינן אולי ישתמשו בצרות של מוכה ולאן אדעתיה' אל' מעיקר הדיו כיון שזו נר על שולחנו א"ל להדליק נר נוסף: (טו) שאס ישתמש וכו'. ועיין מ"א שלכתחלה אין להשתמש אל' כולן יחד כ"א לאור (יד) הנוסף [ול' השעשע] בלבד כשהוא אחד בפני עצמו דהרואה יאמר לאכרו הדלק כולן לפעמין אדם מדליק כמה נר ועיין בזה"ל: (טז) ויטונו מרחוק וכו'. (כז) כדי שיהיה היכר כמה נרות מדליקין בצאות יום ולא יתבזהו עמהם: (יז) מניח אל' וכו'. וטוב (טז) שכלד זה יניח נר על השולחן: (יח) השמש שבו וכו'. ואפלו (יז) רבים המדליקין כיון שכל אחד מניה נרחויו במקום מיוחד כג"ל בספר ה"רע"א ס"ב בזה"ל תריך להניח שם אל' כל אחד ואחד אפילו יש נר על השולחן דשם ישתמש אל' הנרות: (יט) עדיף טפי. דבזה מוכח בדיח' (יח) לבני הבית שאינו ממנין הנרות: (כ) יותר וכו' שאס בא להשתמש וכו'. ר"ל דכיון שהוא גדול (יט) עיקר תשמישו ממנו (כ) וזה"ל שם מעמידו גבוה קמ' מנאר הנרות שפיר דמי: (כא) נר נתרבד וכו'. ר"ל לתכר

וְאֵלֶּה דְּנִגְדַּת הַשָּׁמַיִם כְּשֶׁמִּתְחַלְלִים בְּפֶ"ע רְחוֹק קֹלָת מַהֲרָה מוֹתֵר לְשֵׁמֶשׁ נִגְדוּ
יִרְיֵה דְנִגְדַּת הַשָּׁמַיִם מוֹתֵר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ . וְעֵינֵי בִשְׁעֵי סוֹף ד"ה הַשָּׁמַיִם דְּעוּתוֹ נִמְי
נִגְדוּ מוֹתֵר לְשֵׁמֶשׁ אֲכָל נִגְדַּת כּוֹלֵן יִחַד אֲסוּר כִּיּוֹן שִׁי' גַּר חֲנוּכָה בְּחוּסֵם וְכֵן
מוֹכַח

אסרו אלה להשתמש אבל כל שאני משמש כלום רשאי ליטב צביתו בשם
 ב"ה דוקס ע"ש שהיה מדברי הפ"ח אלו ובחמתו שכן מובאר במ"א
 לקמן סימן תרנ"ב במ"ש דעכשו מהדליקין יקנה לע"א ועכ"פ לא יב
 בחיובו וי' ומשם מובא ג"כ במ"ש מהדריק"ס דלא ע"ק שמהו ביתו ה"א
 הכליכה שלא יכשל ועיין לעיל סי' רס"ב במ"א ס"ק י"ג וי"ד ע"ש :
 (ד) דוקס. עכ"פ וכו' מ"ש בזה ועי' שו"ת פני מ"א סימן ל"ט
 (ז) קודם וכן בס' כ"י מ"ש תש' בהללן מהד"ר אופנהיים ח"ל מ"ש בקונטרס
 מועד דוד הדפוס בפס' בית יודיה ועי' בשו"ת שמש דלקה סי' ל'
 שם תפוצתו דברד אש מובאר בדרך דיוט ספק דברות ועי' כ"י ב"ש
 מהד"ר מוכיב אש אריך לעי' איהו ח"ו בפס' שפנל לו בגרות שהדליק וזו
 לו ר' את אחר שרי לעיין הדין הוא לנר אור מובדע דכמה דברותא תתבו
 בתשמיש מזהו אש מאן דאסר ר"ל לזכרה כי להחזיר לזוהר דבישים
 בזה"ל בילי ה"א לזרך בזה"כ וכן בפנה הדומה כל לאורכה לאו עבודה היא
 וזליתו ו' לדמות א"ש שרי דרך ערלי נראה פסוק דמותר :
 (ה) השמש. עכ"פ ועיין מהד"ק' להאכורה על סג' בחד שמש מאחר
 להרבות מזהו ומזהוים בכל היתו וישמש בטל לאכוריה ויהי לזרך כ"י מ
 שמשו כמו אכוריה שזכורו כמו ר"ת וזו הנהגה הוא והחזירו בדבריה וכן כתב
 דאפשר שלענין זה אין להחשיב התוס' בעיקר דאין הכל יכולים לעשות שמש
 דלעיל ח"ס ב"ה הכנה"ש בשם גן המד' דגם כנר הנוסף אסור להשתמ
 מחמת האכורה ולא מחמת הסופים' לנר שהי' גם אור כי השמש שמה
 בצמחת נראה דעקר אכוריה שהשמש הויה לפי שזריר להתקרב לאור הנר
 ששמשו הוא אור מקדש עליו לעיין לאור כי השמש ושוב לא איפשר לן מ
 שמש' אכוריה דהיינו אש לנר מזה תשובה משה"כ כשישתמשו שם כש"אין ש
 ישי' לאור הנוסף כו' . ויותר מזה מובא בלבוש הרמ"א ופי' לשפוטו יותר ארוך

ביאור הלכה

וה"כ אפשר וגמר דעמה הראשונה האסורה הוא דוקא אם הלימוד היה בדרך קבע אבל לא בדרך ארעי והוא שבהיה המ"ל בסכ"ג ר"ח ממה שכתבו הפוסקים דלפילו אלן אסור כבר כתב הח"מ דל"ן ר"ח וזו מכתת דלולו אכילת קבע אמרו וזה שכתב עוד דין מוכח סימן תרע"ה שם מהם אין ר"ח ר"ח אכילת שבת ודאי קבע הוא ולא ארעי. והנה דאמת הלא ידוע שהם הרא"ם דתשמישין שרי (ורק בענין ההנאה מנשים כשמקרב ידיו הלא זה חסום או אסור משום דהוי גנאי לכן אבל בעלמא שרי ומה שסקס"ה הט"ז עיון בת"מ) ורש"ל פסק ג"ה הכי וע"כ לענ"ד צעניזי דמסקסין לענין לימוד דרך ארעי אין להביא ר"ח להחמיר ממה שבהיה המ"ל בסכ"ג ד"ה ואפילו תשמיש וכו' וז"ל דהוא רש"ל כתב בדין דדוקא אכילת מנחה מאחר שמקרב ידיו אל הנר אבל שאר תשמישין ארעי שרי ע"ל רש"ל לענ"ד אפילו אם נפסוק להלכה מחמיקת המ"ל בסכ"ג דתשמישין ארעי אכילין ידיו ממוכזת לגר אכזור ושלל כדעת כ"ה ודק"מ ורש"ל שבתקנו דרבינו להלכה שכלק"ג ה"ז כ"ה בשוא תשמישין ארעי ובדרך ארעי ביון ללמוד לפניהן דרך ארעי אפשר לכו"ע אין להחמיר וז"ל. ודע עוד דלפילו ללמוד בדרך קבע אפשר דל"ן להחמיר כן כדרי שיעור המבואר על סימן תלמוד שט"ז אבל לא בתרז או ויטני אפילו אם נלמד להחמיר שם הלא כדעת המחבר הוא רק לדבר הכשרות אבל לא לדבר מזה וז"ל ויותר טוב אם הוא חול אולי נ"י דאמר ללמוד לענין שיכבדו אחר תורת השעור ויחזרו וילמדו וילקטו * שאם יבא ע"ה שט"ז שכתב אבל מ"מ אסור להשתמשין אלן וכו' עיון בפ"ג שפירש דל"ן אור הנוסף ה"ו בסכ"ג אסור להתחמק ושמע"ה דרבינו ירושם שבהיה כ"ה"ל א"א שמע"ה בפ"ג במה"ש בנבואר דברי המ"ה ע"ה א"ח"כ מנח"ה כ"ה"ל שסכים ג"כ כמו שכתב: * וירח לאור הטעם. הנה לדעת הח"מ הוא פשטני דל"ן

שער הציון

(יג) פ"ח: (יד) מחלית השקל; (טו) לבוש וכ"מ מציאור הגר"א ובר"ו איחא עוד טעם כדי שאלס יבוא לתאם יהיה היכר שמשמחא לאורו לכד: (טז) מ"א שנהמעות המאור ועיין גא"ר ובמהה"ש ובתחד מהם שכולם כתבו שאינו מורכב וכדה"ח כתב רק בלשון וסוב וכו' העתקתי: (יז) מ"א כביאור ד.ר. האחרונים: (יח) פת"ג: (יט) ג"ח: (כ) אחרונים:

הנוכה האסור (ח) בהנאה בשאר נרות אפי' אחד צאלק סלא בטיל (בב) דריו דבר (ט) של מוין (ת"ה) ס' ק"ג) אלא ידליק מן התערובות (י) (כג) כ"כ שדולאי נר של היתר דולק עם נר של איסור * ואז (כד) מותר להשתמש אללן (ד"ע) : ב (כה) * הדלקה עושה מצוה שלפ"כ * אם כבתה קודם ח מסקנת הגמרא כ"ג מ כר' חסדא ורבי ירמיה לטעמיה דרב

שערי תשובה

לו להטות עיני הדבר שמשמש עם אל נר השמש שיהיה ניכר שאין לו חפץ להשתמש בגרות של מלוא ואלו אע"פ שהם גורמים יתרון לראות עיני לית לן כה : (ט) של מוין . עשה"ט עיין בפמ"א שם שמתקין בדעת התס"ד דאורי' בתר קודם הביטול דהוה נר הנוכה וחשיב דבר שבמניין וגם השיג על הט"ז דכתב דלא בטל מטעם קבוע דלא שייך בזה כיון שלדעתו אינו דבר שבמניין שהוא קבוע דרבען וקבוע דאורייתא אין כאן כל ש"ץ האסור ניכר וידוע במקומו דומיא דט"ה פ"ט ובכ"ז ס' ל"ב השיג על הרמב"ם הפמ"א ומו"מ כ' שבד"ה התס"ד נכונים שלא בא להכיר ראות ע"ו דאוליין בתר קודם הביטול דע"ז ראות דאילו אם בשעת הביטול לא היה ראוי להתכבד ואחר הביטול היה ראוי להתכבד לא בטל מ"מ להיפך

ביאור הלכה

מוכת דעת הר"ן כמו שכתב הפמ"א כאן והגר"א בסיומן רס"ד ודעת רמ"א כיוס הסיומן כיון שיש בו חול בתוסב טוב אין ציווי מלוא בהשתמשו נגד כולם כיון שיש שם נר הנוסף או השמש והיה די לו לשמש נגד אורו בלבד ולא מהיה ליה נר תוסב [ולפי דבריו מש"כ יסוד לאור הנוסף הינו שאור הנוסף הלא יועיל לו ג"כ לשימושם ולהשיג שרי] וכן הסכים המ"א והפמ"א להקל [אלא שהפמ"א סיים דלא אין די לו לשימושם בהנר של חול דהיינו דבר שהוא לרצון עיון גדול ולרצון לזה הענין ג"כ האור של נר תוסב באופן זה בודאי אין להקל] אלא דהמ"א סיים דלדבריו המלחמות אין להשתמש נגד כולם כיון שיש שם נר הנוסף מטעם אחר שכל האמרו ללריו דלדליקן [אלב נגד השמש לבד אין להחמיר וכמו שכתבנו לעיל] משא"כ שם לענין תערובות לא שייך זה וכמו שכתבנו שם בשם המחמ"ס ע"ש : * ואז מותר וכו' . עיין בב"ב ד"ה דלפעמים מדליק כמה נרות משא"כ הכא בתערובות בשדולקן לא ידליקן לשם מלוא כ"א ללרכו ואין לרצון נר היתר כ"א להשתמש לנר האסור בלבד לא שריין וציון דאיתא חד נר היתר תו לא מקרי נהנה מדבר איסור [מתא' הפתילה מולא מן השמן [פ"ח] : * אם כבתה וכו' אינו זקוק לה . כן משא"כ בדיוא דמלחמות הג"ל ע"ש] : * הדלקה עושה מלוא . בתשובת מהר"י ברוגה ס' ל"ט כתב דלא יוכלו ידו אחר הנכרה עד אשר ידליק רוב האלן תרע"ב ס"ב וי"ל דכמו כן בעינין בשעת הדלקה ויהיה כל הנרות לפי חשבון המוים ואלו נחשב למחד מן המחדרין וע"כ אם כבתה אחת קודם שהשלים הדלקה לרצון להדליקם . ודע עוד דמה שאמרו אינו זקוק לה היינו אפילו כבו כולם דלא בעינין פרסומי ניסא רק בשעת הדלקה :

יכרך עליה (אחרונים) ופשוט דאם הוא ראות שהאור אין נאחו בהפתילה (לא) ובודאי יכבה במהרה שאינו יולא בהדלקה זו ולרצון מהייל

שער הציון

(כא) ע"ש בשם הרי"ב ומו"א וז"ל דלא ניוחם שמה הוא בכלל הזמנה לנזק הקדושה דלא עדיפא מסוכה בסיומן תרל"ח : (כב) מחמ"ס דאלו לאחר זמן שיעורו הנר תנוכה בעלמו ג"כ מותר להשתמש בו כג"ל בסיומן תרע"ב ס"ב וגיה דים מוסקוס שמתעוררין שם מ"מ לענין תערובות בודאי אין להחמיר : (כג) אחרונים : (כד) מ"א בשם תה"ד ועיין בב"ז מה שמתמיה על התס"ד . ובאמת כמה אחרונים הסכימו לדקין עם התס"ד כיון כהנייה הגאון ע"הא ובחמד מהם וצמור וקייטם ובפנים מאירות [הוצא בש"ת] ונית מאיר כולם הסכימו על ראות התס"ד שהיה נכונה ובציבור הגר"א שבעת המסכים עם ט"ז וז"ע . ודע עוד דמה שכתב הט"ז לחלק בין אם הגר תוסב קבוע במקומו ככה השיגו עליו כמה אחרונים דלא שייך בזה קבוע עיין בפמ"א [ובו"ש שרד והפנים מאירות ג"כ השיג עליו ואף שכתבות יעקב המליץ בעדו והביאו בביטא דרדיון עם הפמ"א : (כה) הביאו המ"א ולא הכריעו לדעתו ומשמע בדמקום שהוא הפסד מרובה אפשר שיש להקל דהוא מילתא דרבנן . וטעמו של רש"ל נראה דס"ל הוולא ומוכחות בהשקל אינם נחשבות דבר שבמניין משום שמדליקין אותן במניין והמניין לאו משום חשיבות הוא אלא המצוה כך היא : (כו) ועיין במקמ"ס דע"כ מיירי שכתב"ה גדול כ"כ שראוי להדליקה לנ"ח דהיינו שצדקין ידלק תני שם דלכ"ה הלא שוב אין ראויין לנ"ח לפי מה שהוא עכשיו ובעל תשובתו : (כז) הב"ה ועיין בפמ"א שסוכות דה"ל סובר כן וז"כ הגר"א לפי בסיומן רס"ד [ומדבריו שם משמע דגם רש"י ס"ל כן מדפיסם על מימרא דרבא ולרצון נר אחרת להשתמש לאורו דהוא משום הויר ולא סיפס כפסטיס דע"ז יסוד מותר להשתמש לנר הנוכה ובפמ"א שבעת דמהו אין ראות דרש"י רואה לפרש מימרא דרבא גם אליעזר דמ"ד דמותר להשתמש לאורו : (כח) שכתב על דברי רמ"א לאו דפשיטא ליה דאף אינו י"ל כתב בהג"ס לעבות השמש ארזן וכו' ומו"מ אולי לתומרה לאסור להתנהל כדעת הר"ן וז"ל ופסב שם עוד דבנתערב לחוד הוא דמיקל להשתמש לאורו ככה"ג וכוה נראין דבריו עכ"ל ועיין בבב"ל ד"ה ואז מותר : (כט) ט"ז : (ל) דשמה לא הוי כדור שכיבה כמו שפטים פטולים מדליקין כהן [פמ"ג] : (לא) דזה גרע מפתיחות שאין נאחו כהן האור ופה דשם הוי דם משם שכיבה :

באר היטב

מ"כ : (ח) בהנאה . פי' לאחר שהודלק וכבה דקודם לכן לא נאסר דהומנה לאו מילתא היא כמ"ס סי' תרל"ח סס"א מ"א : (ט) של מוין . אפי' במקום שמוכרין הנרות במשקל מ"מ נרות של מלוא הכל מוין אותן בכל לילה ת"ה מ"א ע"ש . ועיין ט"ז ובתשובות פנים מאירות סי' ל"ח ובתשובות שבות יעקב ח"ב סי' ל"ב ועיין יד אהרן :

(י) כל כך . פי' אם נתערב א' ידליק ב' ואם נתערבו ב' ידליק ג'

משנה ברורה

שהודלק שטעשה בו מטעם (כא) נתערב [דמקודם לכן לא נאסר דהומנה לנר תנוכה לאו מילתא היא] ואח"כ כבה (כב) בתוך זמן שיעורו ופסק בהת"ד דלא בטל אפילו דהיינו ליעול אחת מתוכן להדליקו ולהשתמש בו (כג) וה"ה בעודן דולקין לא יעול אחד מתוכן להשתמש בו לאורו והכל מטעם דהוא דבר של מנין ור"ל דאפילו (כד) במקום שרניליין למוכר הנרות במשקל מ"מ נרות של מלוא הכל מוין אותן בכל לילה ודבר שבמניין חשוב הוא ולא בטיל : (כה) דהוי דבר של מנין . ורש"ל חולק (כה) ופוסק דחד תכרי בטל . ועיין בט"ז שכתב דאפילו להרמ"א דוקא כשנתערב בתוך ימי הנוכה דחשובין הן (כו) דהן ראויין למלוא ביום המחרת אבל אם נתערב ביום השמיני וכ"ס לאחר מכן ככה בטל חשיבותו ודעו לכו"ע כיצד ביצט ובטל ברוב : (כז) כל כך שבודאי וכו' . פי' אם נתערב נר הנוכה א' מדליק ב' ואם נתערב ב' או ג' ידליק אחד יותר כדי שימלא בו נר של היתר ג"כ : (כד) מותר להשתמש אללן . דהא הדלקת השמש הוא כדי שישתמש לאורו ש"מ דאם הם ביחד מותר לשמש אללן ויש מן (כו) הסוקים דס"ל דדוקא שמש שעומד למעלה מכל הנרות שרי דלא עיקר תשמישו לאור השמש משא"כ בזה שמשתמש לאור כולן הרי מתנהג ג"כ מנר הנוכה והנה במ"א ופמ"א הסכימו דהדין עם הרמ"א אמנם הגר"א לעיל בסיומן רס"ד האריך בזה ומשמע דלדבריו אין מן (כז) הסוקים דס"ל דדוקא שמש שעומד למעלה יש להתמיר בדיון זה : (כה) הדלקה עושה מלוא וכו' . רש"ל כיון (כט) שהדליק תיכף קיים המלוא לפיכך אם כבתה אין זקוק לה ואם הדליקה במקום הרחוק ובכתה זקוק לה לחזור ולהדליקה במקום שאין הרחוק מלואי דזה הוי כאלו לא נתן בה שמן כשיעור (ל) ומו"מ לא יכרך עליה (אחרונים) ופשוט דאם הוא ראות שהאור אין נאחו בהפתילה (לא) ובודאי יכבה במהרה שאינו יולא בהדלקה זו ולרצון מהייל

הלכות חנוכה סימן תרעג תרע"ד

שעבר זמנה אינו (יח) זקוק לה 'ואפילו כבתה בע"ש קודם קבלת שבת (כו) שעדיין הוא מבע"ל אינו זקוק לה יוכן אם לאחר שהדליקה בא להקנה וכיבה אותה בשוגג אינו זקוק לה. הנה (כו) ואם רואה (יב) להחמיר על עצמו ולחזור ולהדליקה אין לזכר עליה (רשב"א סימן תקל"ט ור"ן): גר של (יג) (כח) חרם שהדליק בו לילה אחת נעשה ישר ואין מדליקין בו לילה (כט) אחרת אלא לוקח חדשים בכל לילה ואם אין לו כאלה ישן מסיקי בכל לילה באור ונר של מתכת א"צ חדש ושל זכוכית או של חרס (ל) מבוסה דינו מכתת: ד' פאין חוששין לפתילות להחליפם (לא) עד שתכלה:

י ת"ס ב ה"ר
בס"ס תש"ו רשב"א
ל טור בשם ה"ר
מרומנוב
מסכת סוכות וכו'
פ"ט מ שבו"ה הקטן
א מ"מרת שבת כ"ב
וכבר וכו' ד' משום
ביו"ו מ"אס ר"א"ס
בס"ס ה"ר"ף וכו'
הרמב"ן

תרע"ד שמותר להדליק מנר לנר. ובו ב' סעיפים:

א מדליקין (א) נר חנוכה מנר חנוכה 'ורוקא להדליק זה מזה (ב) בלא אמצעי אבל מזה לזה

באר היטב

ורש"י פס' דחד בתרי בטל וכן דעת הט"ז ע"ס: (יא) זקוק. ואם הניח במקום שהרוח מנעו וכבתה זקוק לה וחייב להדליק פעם אחרת בצרכה וכן אם כבתה כמזיד. ג' המלך סי' מ"ג. וכנה"ג כתב משם שה"ג דחייב לחזור ולהדליק אבל א"צ לחזור ולזכר וכו' הט"ז דא"צ לחזור ולזכר ע"ס: (יב) להחמיר. הסמכת האחרונים דראוי להחמיר לחזור ולהדליק בכל עת ובפרט בע"ש קודם קבלת שבת ע"ס. כתב רש"י מ"אס מן המוכתר לקנות שעור לנר החוכה ממה שנוסף מן הנרות בבה"ב מאחר דאיתעביד בהו חדא מ"אס ויזהר שלא יקנה שעור מנרות של בתי תפלות שלשם ועס' ק"ד סי' א': (יג) חרס. רש"י קנה של כסף ובליל ב' התחיל להדליק בה וזיכר להדליק ושעשה נסים ושחיינו אף ששעת קנין ים לזכר מ"מ ניהא לסדר ברכות שהחיינו עם חלו ב' ברכות מט"מ. ובסדר"ה האריך שכל א' יטריח לעשות לו מנורה יפה ומוי שירו משנת יעשה של כסף וכן הנרות יעשה יפה:

ורש"י פס' דחד בתרי בטל וכן דעת הט"ז ע"ס: (יא) זקוק. ואם הניח במקום שהרוח מנעו וכבתה זקוק לה וחייב להדליק פעם אחרת בצרכה וכן אם כבתה כמזיד. ג' המלך סי' מ"ג. וכנה"ג כתב משם שה"ג דחייב לחזור ולהדליק אבל א"צ לחזור ולזכר וכו' הט"ז דא"צ לחזור ולזכר ע"ס: (יב) להחמיר. הסמכת האחרונים דראוי להחמיר לחזור ולהדליק בכל עת ובפרט בע"ש קודם קבלת שבת ע"ס. כתב רש"י מ"אס מן המוכתר לקנות שעור לנר החוכה ממה שנוסף מן הנרות בבה"ב מאחר דאיתעביד בהו חדא מ"אס ויזהר שלא יקנה שעור מנרות של בתי תפלות שלשם ועס' ק"ד סי' א': (יג) חרס. רש"י קנה של כסף ובליל ב' התחיל להדליק בה וזיכר להדליק ושעשה נסים ושחיינו אף ששעת קנין ים לזכר מ"מ ניהא לסדר ברכות שהחיינו עם חלו ב' ברכות מט"מ. ובסדר"ה האריך שכל א' יטריח לעשות לו מנורה יפה ומוי שירו משנת יעשה של כסף וכן הנרות יעשה יפה:

שערי תשובה

חס בשעת הביטול ראוי לא בעל אף אם אחר הביטול לא יהיה ראוי (וענינ' און זה מוכרח דכנה"ג דראוי בשעת הביטול שפיר י"ל דבעל דמ"מ בעל כבודו מאליו מתחת התעורבות שבה לא יזכר מי הוא וגו' כבוד ממנו וכוין שם חלמך בשבט לא יהיה להתכבד מועיל התעורבות לפעול מאש"כ הוכח שאחר הביטול יהיה ראוי להתכבד י"ל דלא מהני ליה הביטול לעשות מאינו ראוי ראוי וכו' רק ראות התה"ד לומר דנ"מ קרוי דבר שבמנין אע"פ דכנגדו בנרות חול אין נמכרין במנין כמו בחתי תשאל דבעל כו' ע"ס וכו' הפמ"א דלא היו קבוע ע"י ה"ב שבז"י דדמו לנ"י תנויות אלא שהמקילין נתעברו שהא"י איזה טרופה דמקרי ג"כ קבוע. וע"ס בנ"י כול מ"ג דזה לא נדעת בעל ספר כריתות ועיין מ"ס בספרי בית אפרים פל טרופות בקונטרס התש"י סי' ב' ובפמ"א בית אפרים חלק א"ב בענין זה דקטע: (כז"ט) ואפי' כבתה בע"ש כו'. עכ"ל מ"ס על התה"ד בזה ועיין בספרי שו"ת בית אפרים סי' ס"ג ליישב דברי הט"ז והתה"ד ממה שם לתמוה עליהם וביטול דברי הרא"ש והר"ף ליישב דברי התוס' ובקשות המהרש"א ע"ס ומהלך מרגש: (יב) להחמיר. עכ"ל ע"ס ועיין שבו"י ח"ג סי' מ"ח דאע"פ דאין זקוק לה מ"מ לר"י להניח את הנותר מנ"מ של שעור או של שמן כל זמן עת ההדלקה דאם לא יעשה כן חיישין לתבא"ה שכל הנורה כול וראיה מדלמדין חרם שם לה ב' פתחים כו' משום תבא"ה וק"ס מאי תבא"ה איכא סיודנוס לכך זכות ולומר דלדליק אלא שבתה ואין זקוק לה בהסמכת הפוסקים אלא ודאי כשלא הניח הנותר כמותו מקום איכא תבא"ה לומר שלא הדליק כלל ע"ס וע"ס שכתב ליישב קובי' הכ"י אחר דחלך מנורות וגם קובי' הח"י סי' ז"א אלא דפריך ומנא תימרא דחיישין לתבא"ה דלמאי פריך הכא טפי מכל דוכתי וע"י תבא"ה דלחלףא שלא יעשה כלל לא חיישי' רק תבא"ה כיון דלמדין הרוחם מברך כו' יתחדשו שרואה לאת חובתו בראיות ולא הדליק בפתחו ולזה פריך מנא תימרא דלמאי תבא"ה כנה"ג וימיתי מפא"ה דג"כ איכא תבא"ה שלא נתן מן הקמה שהוא עיקר המאור כו' וע"ס וכו' לדעת דגם כנה"ג יתחדשו שאלו עושה מן המוכתר ג"כ ים להשמר מזה משום היותם נקים כו': (יג) חרס. עכ"ל ע"ס ועיין בר"י בענין קלפי ביצים לנ"מ בשם אדמת קודם שהניח בשם בעל חסד לאברהם דקלפי ביצים וגלילין אין מדליקין בהם ועיין בשאלת יעצ"ח ח"א סי' קמ"ט שכתב שא"ע עדיף ע"י להדליק ג"כ בפס' ד'ס לו דפעת של זכוכית שאין הרוח שולט שבתה מזה וביטול מהלך דעשית שהיה דולקת כו' וחסם עשית הוא לנעיר"א כמ"ס

משנה ברורה

מאוס וביזוי מנורה: (ל) מכוסה. היינו מנורה באבר: (לא) עד שתכלה. שאין בהם בזיון מנורה דלדבריהם הם נוחין להדליק יותר כשהם מודלקין כבר:

(א) נר חנוכה מנר חנוכה. מייירי מ"ל ראשון ואילך שיש יותר מנר אחד ומדליק זה מזה (א) א"צ כלל ראשון ויש שני אנשים בבית אחד שכל אחד מדליק בפני עצמו מותרין להדליק זה מזה דשתייה נרות של מנורה הן ואף דמבואר לקמן בסימן תרע"ה שזריך להניחה תהלה על מקומה ואח"כ להדליקה כבר כתב הט"ז לקמן דעל זמן מועט אין להקפיד ע"ז (ב) ולדעת שארי אחרונים דסוברין דעל זמן מועט ג"כ יש להקפיד הכא מייירי שיהיו קבועין במקומן (ג) אכן היה להם פתילות ארוכות והפתילה מגיע לנר שלפניה (ד) וא"צ להסירה ממקומה: (ב) בלא אמצעי. דאין בזה בזיון מנורה כיון דשתייה של מנורה

מדליק לחזור ולהדליקה לאחר הכביה: (כו) שעדיין הוא מבעור וי"ס. הטעם כיון שבע"ס מחוייב להדליק קודם שקיעה וגם כבר בירך עליה להדליק נר של חנוכה כבר הותחלה המנורה בהכשר ועיין בט"ז שחולק ע"י ודעתו דקודם קבלת שבת שיש עדיין היתר להדליק מחוייב לחזור ולהדליק וכלי ברכה: (כו) ואם רואה להחמיר וכו'. והאחרונים ככתבו דראוי להחמיר לחזור ולהדליקה (לכ) בכל עת ובפרט אם נכבה בע"ש קודם קבלת שבת. ואם הוא קיבל בעצמו שבת ואח"כ כבה ויש עדיין זמן היתר מותר לומר לחבירו שידליק [פמ"א]. ומנורה מן המוכתר לקנות שעור לנר חנוכה מזה שנוסף מן הנרות בבה"ב מאחר דאיתעביד בהו חדא מ"אס ויזהר שלא יקנה שעור מנרות של בתי תפלות שלשם ועס' ק"ד סי' א': (יג) חרס. כתבו הספרים שטוב כל אחד שיטריח לעשות לו מנורה יפה לפי כחו וכן הנרות יעשה יפה: (כט) אחרת. שהוא

שער הציון

(לכ) היינו בין שנכבה בשוגג או במזיד ואפילו כשכבה במזיד דמזיד לחזור ולהדליק מ"מ לא יזכר [פמ"א]: (א) כן מבואר בלחודנים: (כ) ע"ס ב"א"ר ובמאמ"ר שמתקנים על דברי הט"ז וכו' שם הפמ"א שמדברי הרשב"א משמע דלא כותיה: (א) פרי"ח ומאמר מרדכי וכתב דהכי איתא בתי' רשב"א ובהכח המזיד: (ד) ובתבא"ה שש"ס שמונח הנר שרואה להדליק ומדליקה מהאחרת דג"כ שפיר דמי כל שאינו מניחה לגמרי מהנר [פרי"ח בסוף סי' תרע"ג] ה"רן תיכין בלפון אחר דמייירי שמשולל נר הדלק ומניעה לנר המנחה ומדליקה אכן הפמ"א מפסק דהא ה"א כסיון. תרע"ג כ"ס לוקמי' מסרי"ו דאין לעטול נר חנוכה ממקומה בתוך שיעורה וענינ' נראה דסובר הא"ר דהוא כל הטעם שלא יאמרו לזכור הוא והכא הלא רואין שמניחם לזכר מ"מ אחרת: 6 86

ב כ"ס בעל
התרומות
הר"ן בשו"ת
ד טור כ"ס
התרומה
א מסקנת הגמרא
שבת כ"ב ב מ"א
דרי"ט כ"ב ש
ב מ"א דרכא
ש

(ג) ע"י נר של חול אסור ליוש מתירים (ד) גם בזה יא"כ הוא בענין שיש לחוש שיכבה הנר של חול קודם שידליק נר אחר של חנוכה. הגם והגו להחמיר (ה) בנרות חנוכה שלא להדליק אפילו מנר לנר (ו) דעיקר מצותו אינו אלא נר א' והשאר (ז) אינו למנוע כ"כ ולכן אין להדליק (ח) זה מזה (הג"מ ומרדכי) וכל זה אינו רק בעוד שדולקים למנותו אבל אחר שבער זמן המנוח מותרים בהנחה (ח) כ"ס שמונת הדליק מהן (כ"י ה"ק): ב' י"ש מי שאומר שני של בהב"ג ושל שבת ושל חנוכה כולם של מצוה הם (ט) ומותר להדליק זה מזה. הגם וה"ס נר של ת"ת או נר לחולה הלריך נר (כ"י ה"ק) ובענין נר של בהב"ג ע"ל סי' קנ"ד סעיף י"ד:

תרעה שהדלקה עושה מצוה ולא הנחה. ובו ג' סעיפים:

א (א) "הדלקה עושה מצוה ולא הנחה שאם היתה מונחת במקומה שלא לשם מצות חנוכה מדליקה שם וא"צ להסירה ולהניחה לשם מצות חנוכה (ב) לפיכך עששית שהיתה דולקת כל היום שהדליקה מע"ש למצות חנוכה למוציא שבת (ג) מכבה ומדליקה לשם מצוה (ד) ומ"מ צריך (ה) שידליקנה במקום (ה) הנחתה ישאם הדליקה בפנים (ו) והוציאה לחוץ לא יצא שהרואה באר ה"טב

(א) זה מזה. וכ"ס שאם נכבה השמש שאין להדליקו מן הנר חנוכה וכתב רש"ל שבהב"ג אין חילוק בין השמש לשאר הנרות שכל הנרות שכתובה קרוים נר מצוה ומש"ה יש לגזור באתן שמדליקין נרותיהן ע"י שפחות מנר בהב"ג חוץ ממוצאי שבת משום מבוזות האפילות שע"כ זהו שאלו למלכות. ונר של הבדלה קרוי נר של מצוה. אבל אחר שהבדיל עליה כבר נעשה המצוה ויכול להדליק ממנה לדפי' נר חנוכה אחר שיעור שז' אינה קרויה נר מצוה עכ"ל ועס"י קנ"ד:

(א) הנחתה. ויניחה שם חצי שעה ד"מ. ועי' בב"י ד"א שגרות בה"כ מותר להדליקו במקום זה ולהניח במקום אחר. ומ"מ משנה ברורה

לדליק מהן. ומ"מ נראה דאין להחמיר בזה רק לענין להדליק ממנו נרות של חול אבל נר של מצוה דמדינא מותר אפילו בתוך השיעור עכ"פ אין לנו להחמיר אחר שערב השיעור: (ב) ומותר להדליק מזה לזה. עיין בביתור הגר"א שכתב לדרישה ראשונה לעיל בסיומן תרע"ג ס"א לדפילו תשמיש קדושה אסור להשתמש לנר חנוכה וכתבו הטעם שאינו דומה לזה דק"ל דמדליקין מנר לנר דהם כולו נרות חול מצוה היא משא"כ ללמוד הוא מצוה אחרת ונראות כמבטלות זו את זו (ח) גם בענינינו אסור ועיין בספר חמד משה לדעתו ג"כ דאין להדליק שאר נרות מנר חנוכה ע"ש:

(א) הדלקה עושה מצוה. מדמכרינן אקב"ו להדליק נר וכו'. ולפ"ו (א) גם בשבת ויו"ט נמי דינא הכי וכמו שכתבנו לעיל בסי' רס"ג ס"א בהג"ה: (ב) לפיכך וכו'. ר"ל שאם היינו סוברין שהנחה עושה מצוה (ב) היה צריך לכבותה ולהניחה לשם מצוה ולהדליקה אבל כיון שהדלקה עושה מצוה מדליקה כמות שהיא מונחת: (ג) מכבה ומדליקה לשם מצוה. ואינו מושלם מה שהדליקה אחרת לשם מצוה דכל יומא ויומא מילתא באנפי נפשה היא: (ד) ומ"מ צריך וכו'. ר"ל דלא תימא דלא איכפת לן בהנחה כלל ובאיהו ענין שידליק ולא קמ"ל: (ה) שידליקנה במקום הנחתה שאם וכו'. הנה בזמן הגמרא שהיה צריך להניח הנ"ח על פתח ביתו מבחוץ הוא כפשיה דצריך להדליק ג"כ במקום הנחתה ויהיה בפנים שם (ג) במקום שיעשה לבסוף (ד) משום דהרואה יאמר לאורכו הוא מדליקה ולפ"ו פשוט דה"ה אס הדליקה בחוץ והיה בפנים ג"כ אינו יוצא מיעט זה: (ו) והוציאה לחוץ וכו'. וכתבו (ה) הפוסקים שאפילו היה ההדלקה והנחה במקום אחד בפנים או בחוץ ג"כ יש לומר

שיעור הציון

(ס) מ"א כ"ס ר"ש: (ו) ולפלא על הלוש שכתב בהסוף מה והלא כן מובא לעיל בסי' תרע"ג: (ז) פרי"ח ופשוט: (ח) ולדבריו גם נר שבת ונר ביהכ"ג ונדומם אין להדליק אחד מהם: (ה) עיין בא"ר ופנ"ג: (ב) גמרא: (ג) ופ"ו מ"א: (ד) ופ"ו מ"א: (ה) ד"מ כ"ס מהר"ו והביאורו כמה אחרונים: (ז) כ"ס סכ"ס ה"ח וע"ל לדפילו באופן זה ג"כ לא יא: (ה) ד"מ כ"ס מהר"ו והביאורו כמה אחרונים:

תרעו סדר הברכות וההדלקה. וכו' ה' סעיפים :

א מומרה דרב
יחודה שנת כ"ג
ב טור בשם תשו'
אביו הרא"ה ש"ס
במומרה הנזכרת
ד שסופריו רמ"י
בשם רמב"ם יחזק בן
יחודה משום רבנו
יעקב ה' תשנ"ה
אשכנזית וטור בשם
מ"ס ז' מהרי"ק
בשם ק"ד ע"פ
המדרש נפרק כי
דשנת בשם רמ"ז

א *הדליק בליל ראשון מברך ג' ברכות (א) להדליק נר הנזכר ושעשה נסים ושהחיינו
בואם לא בדרך זמן בליל ראשון מברך בליל שני (ב) או כשיזכור : ב *למליל ראשון ואילך
מברך (ג) ב' להדליק ושעשה נסים. הגם * ויצרך כל הברכות (ד) קודם שיתחיל להדליק (מהרי"ל) :
ג ימי שלא הדליק (ה) ואינו עתיד להדליק באותו הלילה (ו) וגם אין מדליקין עליו בתוך ביתו
כשרואה נר חנוכה מברך שעשה נסים ובליל ראשון מברך גם שהחיינו ה"ואם אח"כ בליל ב' או
ג' בא להדליק (ז) (ו) אינו חוזר ומברך שהחיינו : ד (ח) 'אחר שהדליק אומר (ג) הנרות הללו
אנו מדליקין על התשועות ועל הנסים ועל הנפלאות וכו' : ה 'יתחיל להדליק בליל ראשון
(ט) בנר היותר (ד) ימיני * ובליל ב' כשיסוף נר אחד סמוך לו יתחיל ויברך על הנוסף שהוא

באר היטב

שערי תשובה

(א) להדליק. עשה"ט דבשנת חמורים נר של שבת לפי שנת אסור להשתמש
לאורה וזה אמר ר"ח להורות כי הנר אינו כ"א למאות חנוכה משא"כ
בנר של שבת הכולל שאנו משתמין בו ונר יאיר לתועלתו וזה הנר המאיר
הוא של שבת ע"ש ועיין בא"ר ובמה"כ כתב עוד עטם דבתוכה אין מלות
המשעה רק בנר לבד משא"כ שבת שיש בה מלות מעשיות קידוש סעודה כו' ונר
ג"כ אחד מהם שייך לומר נר של שבת הודע בכמה ענינים מצדדי הנר ע"ש ועי'
בכנה"ג בשם איגרת הרמב"ם שהנר יכול לומר שעשה נסים לאבותינו ואם ראה לומר
שעשה נסים לישראל ואמר ע"ש ועיין לעיל סי' תע"ג כשם אה"כ פ' בעלזות שגר
יכול לומר כל סדר ההגדה עדשים היינו כו' ע"ש : (ז) ימיני. עשה"ט ועי'

הנרות הנזכרות האלו דבמקום

ביאור הלכה

* ויברך כל הברכות. ואין י"מ בין לילה ראשונה לשאר הלילות [ב"י
וד"מ] : * ובב"ל ב' כשיזכור וכו'. ביאור הענין דלדעת המחבר
יש מעלה יותר אם מתחיל להדליק בנר הנוסף שיש בו נטילת מים מה שאח"כ
כל פירות שאח"כ פוגע לא יראה חלף דרך ימין וגם שהוא מורה על תוספות
הנם וזקף שיש' נדחה מה שאמר דלכתחלה מלאו להתחיל בצפון הסמוך
להדליק מן הסך (ד) אכל זמן משהגיעו להתחלת הזמן הגיעו : (ד) קודם שיתחיל להדליק. דבשינוי שיהיו הברכות עובר לעשייתן.
הדליק נר חנוכה ושבת בדרך על הדלקתה ורק קודם שהדליק כולו נזכר דעדיין לא בירך (ה) יש לו לברך כל הברכות [ת' רמ"א מ"ח
סי"ג] עוד כתב שם נזכר לאחר שהדליק כולו אין לו לברך ברכת להדליק (ו) רק ברכת שעשה נסים (ז) וכן ברכת שהחיינו (ח) יש לו
לברך : (ה) ואינו עתיד להדליק באותו הלילה. אכל אם ידליק אח"כ לא יברך אחרים כיון דיוכל לברך אח"כ על ההדלקה : (ו) אם אין
מדליקין וכו'. ויש פוסקים (ט) דסביר דאפילו יודע שמדליקין עליו בביתו כיון דהוא צעמו אינו מדליק (י) וגם אינו משתתף עם אחרים
בפריטו לרין לברך על הראיה להודות על הגם וגם לברך אז שהחיינו (יא) ומ"מ אינו כראוי לעשות כן למעשה דספק ברכות להקל : (ז) אינו
חוזר וכו'. משום דהלא בירך ממתניול כשראה הנרות. ואם באתמול לא בירך כלל משום דספק על אשתו שמדלקת בביתו וכפי מה דמוכח
מודברי המחבר דאם אשתו מדלקת עליו בתוך ביתו חשבו כמו שהדליק צעמו ע"כ אם בא בליל שני לביתו ומדליק (יב) אינו לרין
לברך ברכת שהחיינו : (ח) אחר שהדליק וכו'. אחר שהדליק נר הראשון שהוא העיקר אומר הנרות הללו ויגמור ההדלקות בעוד
שאומר הנרות כו' ובנוסה הנרות (יג) יש לו חיבות נגד הנרות של חנוכה מלבד אלו שני חיבות הנרות הללו כלומר הנרות הללו הם ל"ו
עכ"ל רמ"ל [ובשני חיבות הנרות הללו יש ח' אותיות רמז לח' ימי חנוכה] ומ"מ מי שנוהג לומר הנרות הללו לאחר שהדליק הכל נמי
ספיר דמי [פמ"ג] : (ט) בנר היותר ימיני וכו' יתחיל ויברך על הנוסף וכו'. ואין חילוק בין שמיני מימין הסתה ובין שמיני שמאל
הסתה

שערי הציון

(א) וכן בשאלות וכו' ר"ע גאון ובס' סופרים ג"כ הגירסא של חנוכה : (ב) אחרונים : (ג) פתחי טולס בשם ישועות יעקב ור"ל שראה
לברך זמן כיום אחר בעת ההדלקה אמנם אם אירע זה בליל שמיני וממילא יתבעל לגמרי ברכת שהחיינו ל"ע לאפשר דכמו בעלזת ק"ל דזמן אומרו אפילו
צאוק דהוא קאי על ע"ש הוי"ט אפשר דה"ה בזה דקאי על ע"ש הזמן דחנוכה שנעשו בו נסים ונפלאות אלא דלכתחלה סמכו זה על זמן ההדלקה ובשני
פסדתי ממא' במחירי וז"ל מי שאין לו להדליק ואינו במקום שאפשר לו לראות י"א שמצריך לעצמו שעשה נסים ושהחיינו בלילה א' ושעשה נסים בכל הלילות
והדברים נראים עכ"ל וז"ל : (ה) ואף דבפמ"ג נאמר בזה ב"ל"ע הוא העיקר והרחיב בזה ויזקף כמה סברות והפסדים דאם נזכר קודם שברך כל
הברכות יכול לברך אותם ע"ש אכן כתב שם אולם אם קודם שהדליק נרות המוספות כבו הראשונות לא יברך רק על הנסים ושהחיינו ע"ש מלתא צעמא :
(ו) וכן מלך הפמ"ג בסוף דבריו ע"ש : (ז) כגון דאיתרמי דלא בירך בלילה ראשונה דזמנו כל ה' ימים : (ח) דלא גרע מרואה נר חנוכה דמברך ב' ברכות אלו [ס] : (ט) מרדכי ועיין בביאור הגר"א שכתב דכן מוכח ג"כ ממש"י וכו' כשיאמר עיין בא"ר כשהוא עוד כמה ראשונים דסביר הכי ושל
דעת הט"י שכתב דדעת מרדכי הוא יחידא וכו' פסקו הכ"ח ופר"ח וא"ר כן להלכה : (י) דאלו היה משתתף בפריטו וזמנו ברכת מבע"ה אפילו אם לא
ראה אז הנרות אינו מחוייב לכו"ע לברך אח"כ על הראיה דבזמנו כשנזכר וכו' בנר הודע על הגם [שם] : (יא) ע"ו ומ"א ודברי יוסף כי בפמ"ג והרשב"א
עומדים בגימט ס"ר להקל ובפסקי שא"ש : (יב) מ"א וכו' בא"ר ובש"א דגם בכת"מ מורה לזה ולא כתב אלא לשיתמו הקודמת : (יג) יתחיל הנרות
כלנו קודם נר יאמר קודם הם דא"כ יהיה ל"ו חיבות [א"ר] :

מכר על הנוסף שהוא מורה על הנם שהרי בתוספת הימים ניתוסף הנם :

תרעז דין אכסנאי בחנוכה. ובו ד' סעיפים :

א (א) אכסנאי (ב) שאין מדליקין עליו בביתו צריך (ג) * לתת (ה) פרוטה לבעל הבית (ד) * להשתתף * עמו (ז) בשמו של נר חנוכה (ה) יואם יש לו (ו) * פתח * פתוח

שערי תשובה

באר היטב

השאר תשובה אפשר כ"ז ששוקב כהדור מזה יש לו לנרץ מכל וכל וי"ל דהיינו כ"ז שהוא פסוק בהלכות שאר הנרות שם הידור מזה כדק"ל מהדורים מוסף והולך ספיר מנרץ אכל לא מיידי אחר שהשלים הדלקת כל הנרות דלא לא יכרץ אף שעדיין עסקי בהם אם לא ששוקב בתוכם הפחיתות שידוע שא"ל להיות דולקת בלא תוקין זה וכא"ל :

השאר תשובה אפשר כ"ז ששוקב כהדור מזה יש לו לנרץ מכל וכל וי"ל דהיינו כ"ז שהוא פסוק בהלכות שאר הנרות שם הידור מזה כדק"ל מהדורים מוסף והולך ספיר מנרץ אכל לא מיידי אחר שהשלים הדלקת כל הנרות דלא לא יכרץ אף שעדיין עסקי בהם אם לא ששוקב בתוכם הפחיתות שידוע שא"ל להיות דולקת בלא תוקין זה וכא"ל :

ביאור הלכה

* לתת פרוטה לבע"ז. פ"ן מ"ב ע"כ כדכור הסמך ע"כ שולחן ע"כ דה"ל להשתתף הוא מדברי המ"א [ואינו מדברי מהר"ם] ועיין בפ"ר דלדידיה בכל גווני צריך להשתתף ומה שהביא המ"א ר"ח מדברי מהר"א שם א"ח לענין בן הסמך ע"כ אינו המאירי היות שם חמ"ה התוספות דגם כזה צריך להשתתף ואף להמאירי שחולק שם פלוס עכ"פ בדברי המ"א בודאי מודה להם דלצ"ח להשתתף ע"כ בדבריו : * להשתתף וכו'. ומ"מ צריך לזהר בשיתוף זה שלא ידליק לו נורה אחת וזה לילה אחת אלא יבא השמן משותף בכל לילה וילגה או יתן לו פרוטה לנרות לו חלק בכל הלילות [מאירי שם חמ"ה התוספות] : * עמו וכו'. פ"ן בפ"ג בא"א אות ג' שכתב אם שני בע"כ דרים בחדר אחד ואין סומכין וכו' א"ל חולק משלו ל"ע אם די בשיתוף דלצ"ח צריך כ"א מדינה לנרות בשני ואורח אפשר עכ"ל ובאות מ' הביא דחולקין כזה הלוגס והפ"ר ועיין שם בפ"ר הביא ר"ח לדבריו מדברי המ"מ בפ"ד מהלכות חנוכה דלצ"ח להדליק חמ"ס מדברי מהר"א לקט בהלכות חנוכה סימן קפ"ה שם בדבריו מהלכות חנוכה דכיון ששם בבית אחד די בשיתוף : * פתח וכו'. לכאורה כיון דהעצם משום חמ"ס דעובדים ושבים א"כ כוונתו דמדליקין בפנים תו ליתא חשדא זו וזו שכתב בה"ה בסוף סימן תרע"ז ואח"כ מתמירין בזה לו פתח פתוח חמ"ס מאח"כ מאח"כ מהר"ל בסימן קמ"ה בהפ"ר מדברי דמשמע שם בפעולות לבטל דהאידלא שמדליקין הכל בפנים בבית ע"כ כל אורח אפ"ל ידע בודאי שמדליק אשתו בביתו עשבור מ"מ צריך להדליק באכסנאי לעצמו דמי יודע באכסנאי שהוא נשוי ואשתו מדליקת פ"ן בביתו ואח"כ למיחשדיה אשתו מדליק נר חנוכה וגם מוכח שם בתשובה מהר"ל דעתו מהר"ל דהשת"א רובא דעלמא אינן משתתפין מפני שהמנהג הוא שכל אחד מדליק לעצמו ואח"כ למיחשדיה [ואף דלפ"ר לאשתי הבית ידעו שנשתתף ע"כ בע"כ בשא"ן לא ניתן דבריו לשיעורין] ומ"מ קשה על המ"א מ"מ"א אי ס"ל כמהר"ל דהשת"א מפני שמדליקין בפנים דרע ע"י ה"ה לו להביא דכיוצא אפ"ל אינן פתח פתוח צריך להדליק לעצמו וא"ל לא ס"ל כפגרת מהר"ל ה"ה לו להקל אפ"י פתח פתוח וכו' : * פתוח . מסתפקא אם

ומן ששוקב יש לו לנרץ הק"ט ח"ח סימן ג' עיין שם : (א) פרוטה . דייק לומר פרוטה לומר שאין צריך האכסנאי ליתן כל חצי הולאות הנרות רק בפרוטה דיהיב ליה כני עיין בס' גן המלך סי' מ'. וגם בזמן הזה מותר להשתתף ד"מ . כתב בתשובת רש"ל שם בהעוררים לריבוי להשתתף . ואפשר דדוקא כשאוכל בפני עצמו אכל אס סמוך על שלחן בעה"כ ככלל בני ביתו וא"ל חולק משלו ל"ע אם די בשיתוף דלצ"ח צריך כ"א מדינה לנרות בשני ואורח אפשר עכ"ל ובאות מ' הביא דחולקין כזה הלוגס והפ"ר ועיין שם בפ"ר הביא ר"ח לדבריו מדברי המ"מ בפ"ד מהלכות חנוכה דלצ"ח להדליק חמ"ס מדברי מהר"א לקט בהלכות חנוכה סימן קפ"ה שם בדבריו מהלכות חנוכה דכיון ששם בבית אחד די בשיתוף : * פתח וכו'. לכאורה כיון דהעצם משום חמ"ס דעובדים ושבים א"כ כוונתו דמדליקין בפנים תו ליתא חשדא זו וזו שכתב בה"ה בסוף סימן תרע"ז ואח"כ מתמירין בזה לו פתח פתוח חמ"ס מאח"כ מאח"כ מהר"ל בסימן קמ"ה בהפ"ר מדברי דמשמע שם בפעולות לבטל דהאידלא שמדליקין הכל בפנים בבית ע"כ כל אורח אפ"ל ידע בודאי שמדליק אשתו בביתו עשבור מ"מ צריך להדליק באכסנאי לעצמו דמי יודע באכסנאי שהוא נשוי ואשתו מדליקת פ"ן בביתו ואח"כ למיחשדיה אשתו מדליק נר חנוכה וגם מוכח שם בתשובה מהר"ל דעתו מהר"ל דהשת"א רובא דעלמא אינן משתתפין מפני שהמנהג הוא שכל אחד מדליק לעצמו ואח"כ למיחשדיה [ואף דלפ"ר לאשתי הבית ידעו שנשתתף ע"כ בע"כ בשא"ן לא ניתן דבריו לשיעורין] ומ"מ קשה על המ"א מ"מ"א אי ס"ל כמהר"ל דהשת"א מפני שמדליקין בפנים דרע ע"י ה"ה לו להביא דכיוצא אפ"ל אינן פתח פתוח צריך להדליק לעצמו וא"ל לא ס"ל כפגרת מהר"ל ה"ה לו להקל אפ"י פתח פתוח וכו' : * פתוח . מסתפקא אם

משנה ברורה

בו תחלה (יע) ולא יאסרך להעביר על המלות . ולדעת ה"א הנ"ל גם כזה יכרץ תמיד על הנר הראשון שהוא עיקר המלות . ונראה (כ) דבזה יעמיד (כא) הנר הראשון לנר שמאל ואח"כ בכל יום מוסף והולך לנר ימין וההדלקה יתהי' תמיד בנר שמאל כד שמהל כמו שכתבנו ופונה והולך לנר ימין :

(א) אכסנאי וכו'. וה"ה (א) בהעוררים שנומדים שלא בביתם צריכין להשתתף עכ"פ (ב) דדוקא כדכור שאוכל בפ"ע אכל אם סמוך על שולחן בעה"כ הוא בכלל ב"ב וה"ה (ג) משרתיו כיון שהם סמוכין על שולחן בקביעות מדינה א"ל להדליק א"כ רוצה להיות מן המהדרין : (ב) שאין מדליקין עליו בביתו . כי מדינה כשנאשתו מדליקת נר חנוכה בביתו הוא יולא י"ח בהדלקתה אף שהוא במקום רחוק וצ"ח ע"כ שוב להשתתף אפילו בפריטי ועיין בט"ז בשם רש"ל דדוקא (ד) כשהוא יודע כדכור ששמו מדליקת עליו אכל אם אינו יודע יש לו להדליק וגם לנרץ . ומשעם זה (ה) מי שלא ידע שהדליקין עליו וכל באותו לילה לביתו ומלא שהדליקין עליו צריך להדליק (ו) דכיון שלא ידע מתחלה מסתמא היה דעתו להדליק בעצמו ולא ללאת בשל אשתו וממילא חל עליו תקנת חכמים ועיין במ"א שדעתו כזה דלדיק בלא ברכה : (ג) לתת פרוטה . היינו שא"ל האכסנאי ליתן כל חצי הולאות הנרות רק בפרוטה סגי (ז) דע"ז מקנה לו חלק בשמן [ויש מאחרונים שכתבו (ח) דצריך הבעה"כ להוסיף מעט שמן בשבילו חוץ השיעור שצריך ליתן לצורך חצי שעה בשבילו עצמו] וה"ה אם בעה"כ (ט) מקנה לו חלק בשמן במתנה שרי דהוי כמשתתף בפרוטה ומ"מ אם יש לאכסנאי נר (י) כיון יותר להדליק בעצמו : (ד) להשתתף עמו . היינו (יא) אפילו אם אוכל על שולחן בעה"כ לא צריכין דכני ביתו וא"ל מדינה די בנר אחד לכולם כיון דאורח הוא ואינו סמוך על שולחן בקביעות צריך להשתתף עמו . וצריך האכסנאי לשמוע הכרעות מבעה"כ [אחרונים] : (ה) ואם יש לו כ"ו . העצם (יב) משום חשדא שיחשדו אותו שלא הדליק נר חנוכה (יג) ואפילו אם הוא יודע שמדליקין עליו בביתו לא מהני : (ו) פתח פתוח וכו' . אפילו (יד) הוא פתוח לרוח פתוח בעל הבית פתוחה

שער הציון

(יע) ולאפוקי שלא יעמוד נגד הנרות הקדמין וישראל ידו נגד הנרות האחרונים וקצות הט"ז : (כ) והעצם כיון שכל"ה אינו סמוך לפתח מועט שיעשה כן כדי לקיים גם מה שאמרו כל פנות שאלה פונה וכו' : (כא) וע"כ לפי מהבואר לעיל בסיומן תרע"א שצריך לסדר הנרות בהכ"ל ממוצת למערב ממיאל לזעת בארץ צריך לעמוד בס"ל המדליק אחריו לדרום ופניו ללפון ולדעת ה"א אחריו ללפון ופניו לדרום : (ה) מ"א שם רש"ל ושא"ל (ב) מ"א ודס"ח : (ג) פמ"ג : (ד) וכתובות הדפן סימן ק"א משמע דאפ"ל אינו יודע זה כדכור רק שהוא יודע באשתו שידעת דין זה שהאשה צריכה להדליק בגו ביתה לפי שהמנהג מ"ה על מי שהוא בתוך הבית או אפ"ל אם אינה יודעת אכל בני ביתה יודעים דין זה ע"ש : (ה) מ"א שם רש"ל : (ו) עטע על דבריו [ומיחשד קצת קצות הפמ"ג] בגדי ישע : (ז) ח"א וכו' במאירי : (ח) פמ"ג ודס"ח דלא כא"ר שצריך ליתן בשבילו כשיעור חצי שעה והפ"ר כתב דלא"ל להוסיף כולו : (ט) מ"א שם בהכ"ל והלאה הכונה באלה מדברי הקיין ולא באחרים בעלמא : (י) ללאת דעת מהר"ל שכתב דכדכור שכתב שהמנהג בעלמא להיות מן המהדרין נ"ל לכל אחד אתו לחשוף שלא הדליק נר חנוכה : (יא) ח"א ודס"ח : (יב) פמ"ג וכו' במאירי : (יג) פוסקים : (יד) ע"כ וכן מובא ברמב"ם ופס"ק קצת בדבר [מאמר מדברי] ובמאירי הביא דעות כזה ופשוט דאין לנו מדברי הטור והרמב"ם וכן העתיק הבית להמאיר : (יד) מ"א וכו' דא"ל דומה להנר שיש לו שני פתחים מרות אחד דאקליין לעיל בסיומן תרע"א כדכור הכל תמיד ע"י מעט שכתבנו :

הלכות חנוכה סימן תרעו

(ז) * לעצמו (ח) צריך להדליק בפתחו (ט) יאע"פ שאותו בית אינו מיוחד אלא לשינה והוא אובל על שלחן בעל הבית וה"ה לבן (י) האוכל אצל אביו. הגה (יא) וי"א דבזמן הזה שמדליקים בפנים ממש ידליק (יב) * במקום שאוכל וכן נהגו (תשובת רשב"א סי' תקמ"ג): ב (יג) דקמן שהגיע לחינוך צריך להדליק: ג ה"א שאע"פ שמדליקין עליו בתוך ביתו אם הוא במקום שאין בו ישראלי מדליק בברכות. הגה (יד) כי חייב לראות הנרות (מרדכי) וכן נוהגין ואפי' אם הוא אלל יסודים ודואה הנרות

ג עור גס תשו
אביו מה"ר"ש ד"ח
ה מהר"י אבוב
גס א"ח וכן תב
המרדכי

באר היטב

שה"ה אם הכעס"ב מקנה לו חלק בשמן במתנה שרי מ"א :

משנה ברורה

פתוחה והכעס"ב הלא הדליק נר חנוכה מ"מ חיישין כששילשו שפא תחאכסן אורה אחד (טו) יאחמרו שלא הדליק נר חנוכה: (ז) לעצמו משמע מזה דכשאין פתח פתוח אפילו הוא מחאכסן בחדר פני עצמו יכול להשתתף בפריטי עם כעס"ב או אם הוא נשוי יכול לנ ויך על ביתו ויש פוסקים שסוברין דכ"ו בזמן הגמרא שהיו מדליקין בפתחי הבתים ובהנרות אלל האידנא שמדליקין בפנים בבית כל אורחים היינו אפילו נשוי כפיתו מדליקין עליו בודאי ג"כ צריך להדליק בעצמו בכל גווני דמי יודע בלכסניא אם יש לו אשה בבית שמדלקת עליו ואחז למיחשדיה וגם להשתתף בפריטי אינו מועיל משום דכיון שהמנהג כהיום שכל אחד מדליק בבית בפ"ע אחרו בני הבית להשדו ומסיק המ"א שאין להחמיר בדבריהם פ"א כשיש לו עכ"פ חדר בפ"ע אלל אם אין לו חדר בפ"ע יכול למיך ארנשי ביתו שהדליק עליו בביתו או אפרטי ועיין לעיל בסוף סק"ג שכתבנו דכשיש לו נר נכון יותר להדליק בעצמו ועיין לעיל בסיומן תרע"ו שהבאנו כמה פוסקים שסוברין דכשהוא סומך על אנשי ביתו אף שיו"א בזה ידי נר חנוכה מ"מ כשרואה א"כ נר חנוכה יש אומרים שצריך לברך ששעה נסים וע"כ נכון יותר להדליק בעצמו אפילו נר אחד ולא לסמוך על קולא זו ועיין לקמיה בס"ג מה שנכתב בזה: (ח) צריך להדליק וכו'. וכיון דבזה ההדלקה אינו אלא משום חשד (טו) י"א דלא יברך אם יודע שמדליקין עליו בביתו אלל אם אין מדליקין עליו בביתו (יו) צריך לברך דכיון שהוא מדליק בעצמו בודאי אינו משתתף עמם בפריטי ואל עליו מדינא חובת הדלקה: (טז) אף על פי שאחזו בית וכו'. טעמו שכיון שיש לו בית מיוחד לביה והעולם רואין אותו נכנס ויו"א דזו חובת חשד אם אינו מדליק שאין העולם יודעין שאוכל במקום אחר [עור]: (י) האוכל אלל אביו. ואפילו (יה) אוכל אללו בקביעות כיון דהטעם משום חשד: (יא) וי"א דבזה"ו וכו'. ועיין באחרונים שכתבו דגם הדעה הראשונה מורה בזה"ו דכיון שמדליקין בפנים ליכא חשד מעוברים ושבים אלא מבני הבית והם יודעים שמדליק במקום שאוכל (יט) או משתתף עם כעס"ב שם: (יב) במקום שאוכל. דמקום אכילתו עיקר. ודוקא לענין אכסנאי הי"ל שאין ביתו אללו או לענין בן הסמוך על שולחן אביו (כ) אלל מי שסועד אלל חבירו באקראי ויש לו שם בית באחוז העיר צריך לילך לביתו להדליק שם נר חנוכה ואם אינו רוצה לזוז ממקום שסועד יצוה לאשתו שמדליק עליו בביתו ומ"מ מזהו בו יותר מנכסלו ועיין בזה"ל: (יג) קטן שהגיע לחינוך וכו'. לפי מה שפסק המחבר בס' תרע"א ס"ב דאפילו המהדרין מן המהדרין אין מדליקין רק נר אחד לכל אנשי הבית ורק שמוסיפין והולכין בכל יום נר אחד יותר ע"כ מיירי כאן שהקטן הזה יש לו בית בפ"ע וע"כ צריך להדליק ולברך אלל לדידן דנהגין שכל אחד צריך להדר ולהדליק בפ"ע א"כ גם הקטן הזה צריך בכל גווני להדליק בפ"ע והכי פסק הרמ"א לעיל בסוף סימן תרע"ה אלל דעת הש"א והמאמיר דאפילו לדידן אלל לקח הקטן להדליק בפ"ע אם לא שיש לו בית בפ"ע: (יד) כי חייב לראות. זה סותר (כה) לסיומן דסובר ס"ג דסובר שם דכשמדליקין בביתו א"כ לברך על הראוה ודין דכאן הוא מן המהדרין ושם סתם המחבר כשארי פוסקים שחולקין עליו (כז) ולכן לדינא אין לנהוג כן להדליק בצרכה א"כ שיאמר שאינו רוצה ללאת בהדלקת אשחו וכמש"כ רמ"א אה"ו ועיין

ביאור הלכה

מיירי אפילו אין הבית חלוק מתוכו אלא שהאורח יש לו בבית זווית אחת שהוא מתבטח שם ובאחזו זווית יש לו פתח לרחוב שהוא נכנס ויו"א דרך שם והישיבין להשדא כשאל ידליק לעצמו או דמיירי דוקא שכבית חלוק מתוכו ויש לו חדר מיוחד שם או חיישין להשדא וכן משמע באכסנאי לבן הס"ע מסוף דבריו. וכן מלבין הרמב"ם בפ"ד הלכה י"א וז"ע אה"כ מאלתי כעין זה כשכח"ל סימן קפ"ה שיש שני דעות בזה וי"ל ק"ל: * לעצמו. עיין מ"ב. וכדי שתבין מרוב דברי מוכרח אני להעתיק לבן המ"א וי"ל והאידנא שמדליקין בפנים אפילו אורחים מדליקין (דיו מהר"ו סי' ל"א ומהר"ל סימן קמ"ה) ודוקא כשהוא בחדר בפ"ע עכ"ל והנה הא"ר השג ענין דגם מוכח כדאז דמחמירין בכל גווני ומה שהפ"ג רוצה לדחוק עצמו וליישב המעיין שם בפנים ויראה שם שהאמת עם א"ר והנה הרבה עמלתי על דברי סתם אור ישראל א"ר יעשה בזה ח"ו. ומאלתי אח"כ בהגהת תוספות שבת על א"ח כסופו ע"ש ומוכח מדבריו שדעת המ"א להורות שאפילו אין פתח פתוח לעצמו וחר כשהוא אוכל בחדר בפ"ע. והנה באמת דעת מהר"ו ומהר"ל להחמיר בכל גווני אך דעת המ"א להורות כשיטתם כשאין בחדר בפ"ע עכ"ל ופ"י מה דמסיים ודוקא הוא הכרעת עצמו ומושב בזה השגת הא"ר: * במקום שאוכל. עיין מ"ב מש"כ דמי שסועד אלל חבירו באקראי ויש לו שם בית באחוז העיר וכו'. ודוקא באופן זה אלל אם הולך הוא ואלל אם ביתו בבית אביו או חמיו בקביעות על ח' ימי חנוכה דבר ברור הוא שיון שסועד וישן שם כל ימי חנוכה אף שגיוס אוכל אכילת ערבי בביתו שאינו מדליק אלא בבית שאוכל וישן שם בלילה דכיון שאין שום אדם בבית למי ידליק וכו' האידנא שהסובר לגני בבית וכיון שגיוס בני הבית שם

שער הציין

(טו) מתה"ש: (טו) הכס"ג והפ"ג סוברין דלא יברך והמ"א ועוד כמה אחרונים מתקין מהה"ה דלח"ר: (יו) הכרעת הגאון ר"ב פרייטליך ויש שם ט"ם בדפוס והדיו עמו: (יח) מ"א: (יט) היינו לענין אכסנאי אלל לענין בן אם הוא סומך על שולחן אביו בקביעות הרי הוא בכלל נר איז וכינוי וא"ל להשתתף אם לא שרוא להיות ממהדרין נר לכל אחד [כן מוכח מן מהר"א בשם א"ח המוצא בב"י וכ"כ המ"א בריש הסיומן] וכ"כ הפ"ג ומדבר הפ"ח מוכח דהוא סובר דצריך לאשתתף אה"כ מאלתי במאמיר דהתוס' סבר כפ"ח והוא חולק עליהם [ויש שם ט"ם דמוכח]: (כ) מ"א וט"ו וכו': (כא) הפ"ח והג"ר. והמאמיר מיישב בדוקא דברך על המאמיר סברא דמקום ישראל ודואה הנרות דכיון שפסור מעיקר המנוח ע"י שמדליקין עליו בביתו וז"ל להדליק וגם רואה נרות חבירו ולא בעי לאדנוקא כדי לראות אין לו לברך על הנרות כיון שפסור מעיקר המנוח דהיינו שהדלקה כרם הבית שהוא במקום שאין שם יכ"ל ואינו רואה הנרות אה"כ שמדליקין עליו בתוך ביתו מ"מ חייב הוא לראות הנרות ומאחר שצריך להדליק כדי לראות הנרות מדליק בברכות כיון שהוכרח ונאטוס להדליק ומפי' שלא היה ברור לו להמחבר סברא זו לפיכך כתבו כשם י"א עכ"ל ולדינא צריך אין לנהוג כן כמו שכתבתי בפנים: (כז) פ"ח ולגושי שרי:

הרכות חנוכה סימן תרעז תרעה

קמז 298 באר הגדה

(פו) אם רוצה להחמיר ע"ע * ולהדליק בפני עצמו מדליק (ג) ומצדד עליהם (מז) וכן נוהגין (ת"ס) ומהר"ל בתשובת מהר"ל סי' קמ"ה: ד' (יו) יהנותר ביום השמיני (יח) * מן השמן * הצריך * לשיעור הדלקה עושה לו מדורה (ד) (יט) ושורפו בפני עצמו שהרי הוקצה למצותו ואם נתערב בשמן אחר ואין ששים לבטלו י"ש מי שאומר (כ) שאין להוסיף עליו כדי (ס) לבטלו :

תרעה נר של שבת קודם לנר של חנוכה . ובו סעיף אחד :

א ממלא דרכה
שבת נר

א "מי שאין ידו משגת (א) לקנות נר (ה) חנוכה ונר שבת יקנה נר שבת (ב) מפני (ב) שלום

שערי תשובה

באר היטב

(ג) ומצדד . עכ"ל וכתב כ"י בשם זכ"ל אמת ללאת מידי כל הספיקות טוב להשתתף בפריטי כדון אכסנאי וישמע הכרעה מבט"ב ע"ס : (בש"ט) הותר מן השמן כ"י . ועי' בספרי שו"ת בית אפרים מ"ס בזה להגאון בעמ"ס שאלת בלום ז"ל על השאלות וע"ס מ"ס דברי הר"ן וסי' ובדברי המ"א שכתב דהוי דל"מ ע"ס :
(ז) שלום . עכ"ל וע"ס סי' מ"ט ליישב דברי המ"א סוף הלכות חנוכה שכתב דמ"ס הרמב"ם דל"מ מוכר כסותו הוא כ"ס מד' כוסות דמ"ס כ"ס הוא דהא ד' כוסות נמי פרסומי ניסא איכא וכן הקשה לה"מ וה"ל וכתב ליישב דהא דלמירין עדיו מקודש היום אע"פ שהוא פסח ע"ז בריאת העולם מ"מ הוא ר"ל כסותו משה"כ ג"ח שמדליק מכתון ואיכא פרסום הכס לציבור ומה"ע הוי כ"ס מד' כוסות ולכן שפיר פסק המ"א לדלידן שמדליקין מכתון ע"ס ומכתוב"ת אגב שיעור רביע ליה וכ"כ בשם המ"א שמדליקין מכתון כפיס יקנה נ"ח כ"י כמ"ס אכל לא חל לגרוע עדותו נ"ח כלל דהמ"א לא כ"כ אלא אלא דלמירין דנר שבת קודם משום שלום ביתו דפי' בשביל הדלקה כפיס ואדרבה משמע מדכריז' דלענין עדיו מקודש היום ויו"ן להבדלה אף עתה הדין כן :

ביאור הלכה

ידליקו [פר"ט ע"ס] : * ולהדליק בפ"ע וכו' . כתב המ"א לפי מה שמבאר לשל דעיקר זמן הדלקתו הוא רק עד שתכלה רגל ידועה שהסמיסם לידידים נוסעים כמה שעות בלילה ולכן ראוי לכל יד"ש להסיר לאשתי קודם נסיעתו כהנהגה וזכיר בזה להדליק תיכף בלאת הכובכים והוא יסמך עליהם ומ"מ כשיבא לאושפוז ידליק בלא ברכה ויהדר לשמוע הכרבות ממי שתייב להדליק ויענה אמר (דעתו כדעת מהרש"ל והפ"ח) . עכ"ל : * מן השמן וכו' . עיין מ"ב דהייט כסנכזה בלמנע השיעור ואם נכנס בזה בליל זי"ן והוסיף בליל ח' הדב"ה שכן יותר מן השיעור ודלק כשיעור ח' עשה ויתותר נראה דלכו"ע אסור להטות מהן בדודאי יס בזה מן השמן של תוך זי"ן האסור אם לא שיעור כששמן בסוסף על השתמול היה ס' כנגד מעט הראשון : * הצריך וכו' . עיין מ"ב מש"כ דיש פוסקים שסוברין וכו' אבל אם לקח לטותו של שמן לנר חנוכה ושתמש ממנו כדי לרכו לכו"ע אין הותר בכלל מותר השמן שגיר חנוכה [ע"ד בשם בארות המים : * לשיעור הדלקה . כתב הש"ג ז"ע אם נתן השמן לשיעור הדלקה ח' ע"ס ודלק יותר מה"י שעה (כגון שהפתילה דקה והוא חשב שהפתילה ביוגוית) אם מותר להשתמש ממנו דאפשר כיון דהוא אף"ה מדעתו אף דקטעו ח' הוי נאסר . וכוונת דבריו במ"א :

נתן תחלה דין כשיעור הדלקה וככזה בלמנע ויותר ולכן אסור דהוקצה למצותו ואסור להטות הימנו אבל אם נתן הרבה בנר ויותר מותר להשתמש בו לכתחלה וכמו שכתב לעיל בסיומן תרע"ב ס"ב . ודע דיש פוסקים שסוברין דאם נתן השמן כסתם הוקצה כלל השמן אם לא דחתה לכתחלה שלא יאסור חלה כשיעור ועיין לעיל בסיומן תרע"ב במ"ב סק"ו : (יט) ושורפו בפ"ע . ולהניחו לשנה הבאה לנ"ח אסור (כט) דהיישגין לתקלה ואפילו להניחו בכלי מאוס דודאי לא יבוא לאכלו ב"כ אסור דהיישגין שם אף לקלוק ולהטות הימנו : (ב) שאין להוסיף עליו וכו' . ועיין ביו"ד סימן ז"ט ס"ו דיש מתירין (ל) בכל איסור דרבנן להוסיף עליו אם נתערב ולכן כתב כאן י"ש מי שאומר : (א) לקנות נר חנוכה וכו' . ואם יש לו נר אחד לביתו (א) פני אע"פ דטוב (ב) וראוי שיהיה ב' נרות לשבת כדלעיל בסיומן רס"ג מ"מ במקום הדקא די שיהיה נר אחד על השולחן שאוכל והשאר לנר חנוכה (ג) ולהיו מן המהדרין [אחרונים] : (ב) מפני שלום ביתו י"א דכו"ה (ד) שמדליקין כפיס יקנה לנר חנוכה שהרי לא יבא בחושך ואע"פ שאסור להשתמש לאורה הוי כשעת הסכנה לאותה לעיל בסיומן

שער הצינור

(כג) מ"א בשם מהר"ל וכוונת : (כד) לבטל וע"ס וט"ז ומ"א וכו' : (כה) ב"י ומהרש"ל והפ"ח סתם כמות : (כו) ש"ס : (כז) א"ר בשם של"ה : (כח) טור : (כט) ש"ס : (ל) מ"א ולא היתה מ"כ דאפשר דהוא בכלל דל"מ דכמה אחרונים מתקפזין ע"ד בזה : (ה) מ"א : (ז) מפני : (ג) גם זה ש"ס וטעמו דענין מהדרין מוכר בגמרא : (ד) מ"א והעתיקו ה"א :

הרבות חנוכה סימן תרעה תרעט תרפ

ביתו (ג) (וע"ל סי' רס"ג סעיף ג') ביאם יש לו לשל שבת (ד) ואין לו לנר חנוכה וליון לקידוש היום (ג) (ה) יקנה לנר חנוכה (ו) משום פרסומי ניסא. הגה וס"ס נר חנוכה (ו) קודם ליון הבדלה (ח) וע"ל סי' רל"ז סעיף ה' :

ב שם בעיה וסדר פסקה

א טור בשם כה"ג (סוכים שם כיון דא"ל בענין אחר פשוט הכשר מלאה וכו')

תרעט ובו סעיף אחד :

א "בערב שבת מדליקין (א) נר חנוכה תחלה (א) ואחר כך נר שבת. הגה ומזכך עליהם כמו בחול אע"פ שמדליקין (ב) בעוד היום (ב) גדול (ת"ס סימן ק"ב) :

א טור ונתבאר בסי' רע"ז

תרפ שלא להניח הנרות סמוך לפתח בליל שבת. ובו ב' סעיפים :

א (א) "בליל שבת צריך ליתן (ב) שום דבר לחוץ (ג) בין הנרות לפתח בשביל הרוח שלא שערי תשובה

וכתב המ"א ואפשר דבזמן הזה שמדליקין בפנים יקנה נ"ח ואע"פ לא ישב בחושך ואע"פ שאסור לאכול לאורה מ"מ כיון דא"ל בענין אחר הוי כשעת הסכנה דמניחו על שלחנו אע"פ שט"כ משמש בו ה"כ כן הוא וה"ה בחול מי שאין לו אלא נר א' ע"ש : (ג) יקנה לנ"ח. היינו נר אחד והמותר ליון קידוש מ"א :

(ה) ואח"כ. וכתב הלבוש דמי שהדליק בדעבד של שבת תחלה ולא קבל שבת במחשבתו שיכול להדליק אח"כ ע"ש וט"ז חולק עליו וכתב דאין יכול להדליק הואיל לידון שיש מנהג פשוט שהאשה המדלקת נר שבת מקבלת שבת עליה ואסורה במלאכה רק אחרים וכתב דאין יכול להדליק של חנוכה אח"כ אלא יתן לאחר מבני חנוכה אלא תאמר לאחר להדליק מ"א ע"ש : (ג) גדול. ודוקא אחר פלג המנהג ב"ח :

(כס"ט) מדליקין כו'. ועיין בשבות יעקב סימן ט"ו בסופו שאסור להניח לא"י בשבת שיכבה הנרות חנוכה בלילה ולחזור ולהדליק בבקר שאין יכול לעשות כן כיון שהיא מלאכה גמורה לאוריותא ולי משום פרסומי ניסא הוי מלאה הבאה בעצירה וגם לא מלינו בשום מקום מלאה זו שהיו לריסים להיות דולקים בערב ובבוקר משום פרסום ניסא ע"ש ועיין בב"י שכתב בשם מהר"ם אבובי בתשו' בתי"י יט ליוצר להתפלל מנחה בע"ש של חנוכה ואח"כ להדליק נ"ח כי תפלת מנחה נגד תמיד של בין הערבים ונ"ח זכר לנס הנעשה בנרות המנוגות הדולקות אחר תמיד של בין הערבים עכ"ל :

בני בית עדיין מותרים ע"כ איש שמדליק נר שבת ושכח להדליק של חנוכה דבאשה המדלקת כיון שהמנהג שמקבלת שבת בהדלקתה כמ"ס סי' רס"ג סי' א"כ לכ"ע לא תדליק שוב של חנוכה אלא תאמר לאחר להדליק מ"א ע"ש : (ג) גדול. ודוקא אחר פלג המנהג ב"ח :

משנה ברורה

לאחר להדליק והוא יצרך אקב"ו להדליק בשבילה (ג) אצל ברכת ששה נסים וכן שהחיינו ביום א' יכולה בעצמה לברך : (ב) בעוד היום גדול. ודוקא (ד) אחר פלג המנחה (ה) שהוא שעה ורביע קידש להלילה כמ"ס בריש סי' תרע"ב. וכבר כתבנו בשם האחרונים דלר"ך ליתן בה שמן עד שידלק חצי שעה אחר זאת הכוונה וכן במדליק נרות ואם אין לו כ"כ שמן ונרות גדולות יראה (ו) עכ"פ אחת מהן שיהיה דולקת השיעור הזה (ז) וכתבנו (ח) האחרונים דנכון לכתחלה שיתפלל מנחה תחלה ואח"כ ידליק :

(א) בליל שבת וכו'. וה"ה (א) בחול צריך ליוצר בזה שלא להעמיד הנרות נגד המקום ששולט שם הרוח אלא (ב) דבשבת צריך שמירה יתירה בזה : (ב) שום דבר לחוץ וכו'. היינו (ג) במקום שמדליקין הנרות נגד פתח הבית מפנים [וגם במקום שמדליקין בכותל אחורי הדלת יש ליוצר בזה וכדלעיל בסימן רע"ז ס"ח] אצל במקום שמדליקין בבית החורף ויש בית לפני בית החורף אין לחוש לכיבוי דאפילו יכבה בפתיחתו אין זה פסוק רישא אם לא שפתח בית החורף מכיון כנגד פתח הבית הפתוח לאחר או לר"ה דלא יורה לנעול פתח הבית קודם שיתפתח פתח בית החורף [ב"ח] : (ג) בין הנרות לפתח

בסימן תרע"א ס"ה (ה) דמניחה על שולחנו (ו) אצל רוב האחרונים הסכימו דאין לחלק בזה בין זמן הגמרא לזמננו : (ג) וע"ל סימן רס"ג ס"ג. למבואר שם דל"ס אין ידו משנת לנר שבת וקידוש היום נ"כ נר שבת קודם : (ד) ואין לו לנר חנוכה וליון וכו'. ומיירי דיש לו פת דאי אין לו פת (ז) קניית הפת דוחה אפילו לנר של שבת וכ"כ נר חנוכה וקידוש היום ועיין לעיל בסימן רס"ג סק"ט בע"כ ובה"ל שם : (ה) יקנה לנר חנוכה. היינו (ח) נר אחד והמותר ליתן קידוש : (ו) משום פרסומי ניסא. וקידוש היום הלא יכול לקדש בפת ובלא"ה קידוש על היין הוא רק מדרבנן דמן התורה יואל בזכירת דברים בעלמא : (ז) קודם ליון הבדלה. משום האי טעמא : (ח) ועיין לעיל וכו'. אין מוכר שם יותר מכאן וגרר"ה דל"ל כדלעיל בסימן וכו' : (א) נר חנוכה תחלה. כדי ללכת דעת ה"א דס"ל דאי ידליק של שבת תחלה קבלה לשבת ואיחזק עליה מלאכה אצל רוב פוסקים חולקים ע"ז וס"ל דלא תליא קבלת שבת בהדלקת הנר (ה) וע"כ אם הדליק של שבת ולא קיבל שבת במחשבתו יכול להדליק אח"כ (ב) ונ"ל בזה המדליק אצל אשה המדלקת כיון שהמנהג שמתאמה מקבלת שבת בהדלקתה א"כ לא תדליק שוב של חנוכה אלא תאמר

שער הציון

(ה) ואף דשם איתא דלר"ך נר אחר דלא יאמרו ללכודו הדליקה ובאמת אם אין לו נר אחר נגד מותר ואף דע"כ משתמש על שולחנו בנ"ח א"ל לפי דעת המ"א : (ו) א"ל ובגדי יטע וכ"מ מדה"ח מדהשתק דין שו"ע לידון אף דמנינו מדליקין הכל בפנים וכתב הפמ"ג דכן משמע מהחיתום המהדר והרב שלא תלוק בזה ומשמע דדעתם דאם ידליק לנר חנוכה יהיה אסור להשתמש לפניו : (ז) ע"ז וס"א. ועיין ברס"ג בבב"ל מה שכתבנו שם אורות הט"ז וה"ה : (ח) מ"א וס"א : (ה) לבוש וס"א : (ב) מ"א וס"א דלא כט"ז (ואולי דס"ל לט"ז דאיש שמרגיל פלגו להדליק נר שבת כגון שאין לו אשה בכיתו דינו כמו אשה דמסתמא ג"כ מקבל שבת עליה) : (ג) פמ"ג דלא גרעא מרואה נרות אצל אחר : (ד) מ"א וס"א : (ה) דה"ה : (ו) פשוט : (ז) א"ל נראה קצת כתרתי דסתרי דהא מכיון שמדליק בעוד היום גדול ע"כ סומך על הקולא דמפגל ולמעלה נזכר להשקותו כמו ליה וא"כ איך יתפלל אח"כ מנחה [פמ"ג בסוף סי' תרע"א] ומ"מ משמע שם דכ"י דוקא בדאפשר ליה. וגם דבאמת זה שייך רק אם הוא הרבה קודם שקיעה] ודע"ה אורח שמא [ח] שעת"ה ופרי מגדים : (ה) פמ"ג דהוא דוקא בע"ש נקט גמי רש"א בליל שבת : (ג) אחרונים :

יבנה הנרות בשפותח את הדלת : ב יבנ"ש אסור לקבוע הנרות (ד) בדלת עצמה * אחריו הדלת יישיש מי שמתיר (ה) (וע"ל סי' רע"ז סעיף א') :

תרפא אין מבדילין בנר חנוכה במוצאי שבת. ובו ב' סעיפים :

א * במוצאי שבת (א) אין מבדילין בנר חנוכה שאין נהנים לאורו ואין מברכין על הנר עד שיאורו לאורו : ב * במדליקין נר חנוכה בבה"כ (א) (ב) קודם ההבדלה. הגם (ג) וכו' צביתו שמדליק ואח"כ מדליק שרי כבר הבדיל צב"כ :

תרפב דין על הנסים בחנוכה. ובו ג' סעיפים :

א * כל ח' ימי חנוכה (א) אומר על הנסים (ב) בבה"מ בברכת הארץ ובתפלה בברכת מורים שיערי תשובה באר היטב

(א) קודם. ועי' בפס' ע"ל בית אפרים מ"ש בזה בדברי הת"ך וביאור דברי הט"י ובתשובות מהר"א סי' ע"ט לענין מילה שלא בזמנה ופדיון הבן הימנייהו קדים (ועי' מ"ל סי' רמ"ט וסי' תרס"ח על דברי המג"א כמ"ס שם מהתוס' דמו"ק דמילה כל יומא זמניה שאסור להניחו ע"ל) וביאור דברי הר"א ופסוק סי' רפ"ו ע"ש :

(בש"ע) אומר על הנסים כו'. ועי' לעיל סי' תרע"ו שם גר יכול לומר שצבית לא צביתו כו' ומ"ש חס ונזכר בלוחם ברכה כו' ואם הוכיח השם יפיים הכרעה ואין ראוי לחזור כל שהוא באמצע תפלתו ואם יתוור הוי ברכה לנעלה כ"כ בש"ת בשם משה יהודה וע"ש בשם הרדב"א סי' תקפ"א ש"כ יכול לומר על הנסים או יעלה ויבא בין ברכה לברכה שאין כאן ברכה לנעלה והפסק גמ' לא הוי שהרי משני הכרעה היא ומתב שכן ראוי לנהוג ובכנה"ג הביא דברי הרדב"א בסתם וכן דעת מעדני המ"ק אך בכרי' כפ"ח קפ"ח גמגס בזה ע"ש וע"ש כשם מכתם לדוד מי ששכת עה"ג והיה סגור

(א) קודם. ומ"ל כתב שמדליקין קודם ויתן לך. וכתב המ"א דמי ששכת אתה חוננתנו יבדיל ואח"כ ידליק דהא נהגו עכשיו האנשים שלא להדליק קודם ההבדלה שבתפלה א"כ אסור להדליק כיון שלא הבדיל ומ"ל כבדור לא יעשה כן רק יאמר המבדיל וידליק ואח"כ יבדיל ע"ל. ומי"ע כתב שהגאון מהר"ל מפרסא נהגה להבדיל קודם וטעמא שמה יסכה להבדיל בתפלה ועבד איסור בהדלקה ומסיק שכן יש לנהוג וכו' ע"ש למעשה להבדיל צביתו עכ"ס קודם ואח"כ להדליק נר חנוכה ע"ש. [ובס' אליהו רבה העלה להלכה לעלוש מדליקין תחלה ואח"כ מבדילין ודחה דברי ט"ו בשתי ידיים ע"ש] :

משנה ברורה

לפתח וכו'. ואם לא נתן אסור לפתוח הדלת ועיין לעיל בסיומן רע"א צב"ל ד"ה כדרכו : (ד) בדלת עלמה וכו'. שפתיחתו ועלייתו מקרב השמן לנר או מרחיקו מנמנה ויש בזה משום מכבה או מבעיר ואע"ג דאינו מכין לזה (ד) הוא פסוק רישא : (ה) ועיין לעיל וכו'. ר"ל דשם סתם לאיסור וכן הלכה :

(א) אין מבדילין בנר חנוכה. ר"ל שאם בירך תחלה על הדלקת נר חנוכה אין להבדיל עליהם אח"כ מטעם הכתוב בשו"ע (ה) אבל יכול לברך תחלה על הנר חנוכה להבדלה ולכבותה ולחזור ולהדליקה למלות נר חנוכה ועדיף טפי למעטב הכי דכיון דעבד ביה מזה הדא ליעבד ביה מזה אחריתא אלא דכיון דק"ל דלאחר האפוקי יומא עדיף טפי כדלקמיה בס"ב נוהגין להדליק נר חנוכה תחלה וכו' א"א להבדיל עליו : (ב) קודם ההבדלה. דלף דמלות הבדלה תדירה מ"מ כל מה נוכל לאחר ללאת מן השבת (ב) עדיף טפי וגם בהדלקה יש פרכסווי ניסא ואם שכת אתה חוננתנו יאמר המבדיל בין קודם לחול ואח"כ ידליק ואח"כ אומרים ויתן לך ואח"כ מבדילין : (ג) וכו' צביתו וכו' שהרי כבר הבדיל. ר"ל וכבר שמע הבדלה (ג) ודבריו מגומגם דהא לא נתכוין ללאת בהבדלה של ש"ץ ששמע צב"כ. ודע דט"י ועוד (ד) כמה אחרונים שעומדים בשטתו פלגי על עיקר דיוו של המחבר ורמ"א וכו' דמלות הבדלה קודמת לנר חנוכה משום דהיא תדירה ועיין צב"ל שהבאנו דיש בזה דיעות בין הראשונים וע"כ צב"כ אין לשנות המנהג שנהגו בישראל להדליק מקודם ואח"כ להבדיל וצבית דעבד כמה עבד ודעבד כמה עבד :

* מדליקין וכו' קודם ההבדלה. עיין במ"ז כמה שכתבנו בשם הט"י ובאמת רבים אחרונים קיימי בשיתופים להבדלה קודמת מהמ"ל מפרסא והתו"ט [והב"א בא"ר] ופר"ח ודעה"ת וכן הדין אחרים קיימי בשיתופי הבדלה הלא המה המ"א והא"ר והגר"א וביט מחזיק וכן כתב משה ה"ש על כל דעותיו של הט"י וכן בארילת יעב"ץ מסכים ב"ב ע"ס השולחן ערוך אכן באמת כבר נשמע ד"ו בין החיים וכבר אפלטו ב"ס קמחי לכת מה שהובא ב"י שדעת תה"ד דגר חטובה קודם ומתיר"ל לחזור וכל זו סוכרים ג"כ כמותו ור"ד אבידורס כתב ש"ס שמבדילין קודם כי הנה במא"ל כתב שמהגביתו להדליק י"ח קודם הבדלה ובאשכול הלכות חטובה כתוב וי"ל ראיתי רבים מברכין קודם הבדלה ולי הכותב נראה שטעות בידו וכו' ע"ש [עיין במחש"ש ובכ"י יוכב וזכור לאברהם] וע"כ הניחו להנהיג בזה כשו שהסכימו כמה אחרונים דנכ"כ"ן אין לבנות המנהג שנהגו מעולם להדליק נר חנוכה קודם וצביתו דעבד כמה עבד ודעבד כמה עבד וגם בפמ"ג כתב דאין לגעור על כוס אדם כי יש לו על מי להמוך :

(א) אומר על הנסים. כתוב בפסרים שבנוסח על הנסים יאמר ועל הנסים הן צב"ה"ז. כשעמדה עליהם יש ללגז חיבת עליהם דהא אח"כ אומר על עמך ישראל אח"כ אומר ועל עמך ישראל [פר"ח] : (ב) בברכת המזון בברכת הארץ ובתפלה בברכת מורים. (ה) העטם (ב) דכולה מילתא דחנוכה עיקרה הודאה היא. ובברכה משני שלם בחמורה ופורים (ג) אין מוזכרין של חנוכה ופורים

שער הציון

(ד) גמרא שם. ועיין לעיל סי' רע"ז דכבר של שעה ושל חלב מותר וטעם ה"ב מי שמתיר איתא בטור דס"ל דלאו כ"כ הוא ומאמר הגמרא שם יפרש דלא כפ"י אלא כפירושם אחרים שהובא לעיל בטור בסיומן רע"ז ע"ש בב"י והגר"א פירש דטעם ה"ב מי שמתיר דס"ל בפסוק העירך דפ"ר דלא נוחא ליה מותר לכתחלה. ואפילו לפירוש זה ג"כ אין הלכה כדעה זו דרבים חולקים עליו וכדאיתא בסיומן ש"כ סי"ח ע"ש : (ה) ב"ח ועי"ש : (ב) פוסקים : (ג) פמ"ג : (ד) עיין בנה"ל : (ה) גמרא : (ב) גמרא : (ג) פמ"ג בשם א"ר : (ד) פמ"ג בשם א"ר :

הלכות חנוכה סימן תרפג תרפג תרפג

ביום לא אמר (ג) אין מחזירין אותו (ועל סימן רל"ד סעיף ד' וס') יומיהו אם נזכר באותה ברכה כל זמן שלא הזכיר את השם אפילו נזכר בין אתה להשם חזור. הגם י"א כששכח על הנסים בזה"מ (א) (ד) כשמגיע להרחמן (ח) יאמר הרחמן יעשה לנו נסים ונפלאות כשם שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה בימי מתתיהו כו' (כל זו וכבר נתבאר סי' קפ"ז ס"ד) : ב' יגם במוסף של שבת ושל ר"ח (ו) צריך להזכיר של חנוכה אע"פ שאין מוסף בהנוכה : ג' (ז) אין אומרים כשם שעשית וכו' אלא מסיים ועשית עמהם נסים וגבורות בימים ההם בעת הזאת (ח) וי"א שאומרים אותו :

תרפג ובו סעיף אחד :

א' אבל שמונת ימי חנוכה (א) גומרין את ההלל. הגם וכל שמונת ימי חנוכה (א) א"א תחנן ולו"ץ ולמנחם ולדוק הדין גם בערב חנוכה במנחה וע"ל סימן קל"א (מהרי"ל ומנהגים) :

תרפג סדר קריאת התורה בחנוכה. ובו נ' סעיפים :

א' קורין בקרבנות (א) הנשיאים שבפ' נשא שלשה בכל יום יומתחילין בברכת (ב) כהנים (וי"א שמתחילין ביום כלות משה (טור) (וכן אלו נוהגין) יקרא אותו (ג) עם כהן וליי וישראל קורא ביום הראשון. (וי"א שהכסן קורא כל אותו הפרשה עד ביום הראשון וכליו וישראל קורין ביום הראשון) (מנהגים) (וכן נוהגין). "ביום שני קרא כהן ביום השני עד פר אחד בן בקר ולוי עד ביום השלישי וישראל חזור וקרא ביום השני ועל דרך זה בכל יום. הגם וי"א שישראל קורא ביום

השלישי חזור וקרא ביום השני ועל דרך זה בכל יום. הגם וי"א שישראל קורא ביום

השלישי חזור וקרא ביום השני ועל דרך זה בכל יום. הגם וי"א שישראל קורא ביום

באר היטב

(א) כשמגיע. וה"ה שיאמר בן בתפלה אחר גמר התפלה דרך בקשה. יש לומר הרשעה בחטף. ב"י. להשכיחם תורתך ולהעבירם חקי וכו' בלא מיומין ש"ג מרדכי וכו' בכנה"ג. בזמן בלא ואל"ו ט"ז דלא כלבוס שכתב לומר וזמן הזה בוא"ו ע"ש. וי"ל שמונת ימי חנוכה אלו להודות וכו' מ"א :

(א) א"א. כתב הכל בו א"א שיר מוזמר לאסף לפי שהם כעין י"ט מאחר שאומרים בו הלל :

בחנוכה הלל כבית האהל והמ"א סי' קל"ה כתב שבתוכה טוב שיקרא כ"א בביתו והביאו בזה"ש שם ע"ש :

(בשו"ע) קורין בקרבנות כו'. עיין בדיוטס אלו ובדין טעות בקריאה בסי' שער הפרים שער ח' ותמלא הכל מבואר היטב :

משנה ברורה

ופורים : (ג) אין מחזירין אותו. דלאו דאורייתא נינהו וקאי אהפלה ואברכת המזון ואין חילוק בזה"מ בין בחול ובין בשבת חנוכה אף דמוכרח לאכול מלד שהוא שבת מ"מ אינו חוזר בשביל על הניסים חנוכה [פמ"ג] ועיין בסיומן קפ"ח במ"ב סוף סקל"ג : (ד) כשמגיע להרחמן וכו'. וה"ה שיאמר בן בתפלה אחר גמר התפלה דרך בקשה קודם יהיו לראון [א"ר] : (ה) יאמר הרחמן. וכן בפורים [לבוש] וכו"ה שבתוכה (ד) יאמר זה אחר הרחמן הוא יהיה וכו' משום דהדין קודם : (ו) לר"ך להזכיר. דיום הוא שנתחייב בארבעה חמלות. ואם לא אמרו (ה) אין מחזירין אותו : (ז) אין אומרים כשם שעשית. וי"א משום דלא יאכל אדם לרבוני בנ' ראשונות ואחרונות וטעות הוא דבשביל הזכור שרי אלא עיקר הטעם דכל דבר דהוי להבא חקנו בלהבא ובדבר דהודאה הוי לשעבר ועיקר על הניסים הוי כשעבר [ב"י] : (ח) וי"א שאומרים אותו. כתב ב"י ודעבד כמר עבד ודעבד כמר עבד. בעל הניסים י"ל להשכיחם תורתך

שער הציון

(ד) יד הפרים : (ה) ע"ז ופג"ג : (א) לבוש : (ב) שמי"ג : (ג) ח"ה : (ה) פרי"ת : (כ) לבוש : (ג) כרבי יוסף :

שלאחריו דהיינו ביום ה' וכן בכל יום וכן נוסחין (הגהות מיימוני פ"ח). יביום שמיני מתחילין ביום (ד) השמיני וגומרין כל הסדר וקורין פרשה ראשונה של בהעלותך (ונוהגים לסיים כן עשה את המנוחה). (מנהגים): ב' בשבת שבחנוכה מוציאין ב' ספרים בא' קורא בפרשת (ה) השבוע ובשני קורא (ו) בשל חנוכה (ז) ומפטיר רני ושמחי ואם חלו בו ב' שבתות מפטיר בב' 'במלכים בנרות' דשלמה. הגה' ואם חל חנוכה בשבת זו (ח) מפטירין (ט) בשל חנוכה (מנהגים): ג' 'אם חל ר"ח טבת בשבת מוציאין ג' ספרים וקורין ו' (ט) בפ' השבוע ובשני קורא א' (י) בשל ר"ח ומתחיל וביום השבת ובג' קורא מפטיר בשל חנוכה (יא) 'ומפטיר רני ושמחי (יב) 'ואם חל ר"ח בחול מוציאין ב' ספרים וקורין בא' ג' בשל ר"ח ובשני קורא א' בשל חנוכה 'ואם טעה החזן (יג) וקרא ד' בשל ר"ח אם לא הוציאו ספר ב' (יד) א"צ (ז) לקרות יותר אבל אם הוציאו ספר ב' (טו) משום פגמו צריך (ג) (טו) לקרות ה' בשל חנוכה. הגה' * ואם טעם והסתמל לקרות בשל חנוכה (יז) לרין (ד) להפסיק לקרות בשל ר"ח (אזכורם הלכות ברכות) (יח) * ואם לרין לברך על קריאת ר"ח על סימן קמ"ז:

באר היטב

(א) בשל חנוכה. ומקלט שום אשים עמי' תכ"ה ס"ג. וי"א דבשבת שני מפטירין שום אשים. לבוש: (ב) לקרות יותר. דלרין מבגהין בחנוכה: (ג) לקרות חמישי. ויאמר קדים אחריו ואם אמר קדים אחר הרביעי לא יאמרנו אחר החמישי תשובת מהר"ל סי' רי"ב. ועמי' רפ"ב ס"ו וספי' קמ"ד וספי' נוכרי בקריאת הרביעי אל יקרא הוא בחנוכה דלרין מדלגין כמ"ס סי' קמ"ד ב"י ש"ל מ"א: (ד) להפסיק. והט"ו כתב דהאי פסקא דרמ"א לאו דסמכא הוא ואינו צריך להפסיק אלא קורא בשל חנוכה ואח"כ יקרא לאחרים בשל ר"ח וכתב שכן השכים הגאון מוהר"ר נפתלי כ"ץ ז"ל ע"ש ועיין בגיטות ורדוס חא"ח כלל א' סימן ל"ו:

משנה ברורה

דלרין קפידא בימים: (ד) השמיני. כהנולוי (ד) קורא בקרבנו של גמולאל וישראל גומר כו': (ה) השבוע. שבעה קרואים לפחות (ה) ונאמר ח"ק: (ו) בשל חנוכה. ואם הוא יום א' של חנוכה מתחיל מוה"י ביום כלות [לבוש] המפטיר וקרא (ו) רק נשיא אחד דיום ההוא לבד וכן ב"ח שחנוכה קורים להרביעי רק נשיא אחד לבד של אותו היום דהיינו יום השני ואם ר"ח טבת שני ימים קורא ביום ב' דר"ח שהוא ו' בחנוכה נשיא הו' לבד: (ז) ומפטיר רני ושמחי. על שם ראיתי והגה מנורת וזה כולו: (ח) מפטירין בשל חנוכה. ר"ל אף דבעלמא הימנה בשבת שם חתן לדחות הפטרת השבוע ולקרות הפטרת שום אשים שהוא מענינא דחתן כמבואר לעיל בסוף סי' תכ"ח מ"מ בשבת חנוכה בין בשבת ראשון בין בשבת שני אין לדחות של חנוכה דפרסומי ניסא עדיף והגה המ"א הביא דל"א דה"מ בשבת ראשונה אבל אם יוסף חתן בשבת שניה מפטירין שום אשים ואין מפטירין בשל חנוכה הואיל וכבר הפטירו בשל חנוכה בשבת ראשון (ז) אבל גר"ר כתב דמרמ"א משמע דבין בשבת ראשון ובין בשני (ח) קורין רק של חנוכה לחוד וכן מנהגין: (ט) בפרשת השבוע. וה"ה אם רוצים לקרות בה' או חתן מן ז' ג"כ שרי והעיקר (ט) דבין כולם אין יחסות משבעה. כשגומר פרשת השבועי (י) מניחין הס"ת הב' ואין גומרין קדים רק מגביהין הראשונה וגוללין אותה ושיעשין השניה וקורא בה ובשארמורין קדים על השניה מניחין השלישית אצלה: (י) בשל ר"ח. דתדיר קודם: (יא) ומפטיר רני ושמחי. דהא דתדיר קודם י"א היינו להקדים אבל לענין לדחות פרסומי ניסא עדיף ועוד דכיון דקורא בשל חנוכה באחרונה יש להפסיר במאי דסליק מניה: (יב) ואם חל ר"ח בחול. סדר קריאת התורה בר"ח בחול. מתחיל פ' התמיד כהן עד רביעית הדין. לוי עד וסככה. ישראל עד וסככה. והרביעי קורא בחנוכה [פמ"ג]: (יג) וקרא ד' בשל ר"ח. וה"ה אם טעה וגומר בשבת חנוכה: (יד) א"צ לקרות יותר. דלרין משגיחין בחנוכה דר"ח עיקר ואפילו (יב) אין נוכרי בתחילת קריאת הרביעי אין לומר שרביעי עומד אחר כס"ת זו בשל חנוכה קודם שיחזיקו בג' ר"ח דה"ל מלג ואין מדלגין בתורה בשני ענינון בדלעיל בסיומן קמ"ד אלא מאחר שהרביעי התחיל לקרות בשל ר"ח יתחום ויברך ויבוא חמישי אחריו ויקרא בס"ת השניה אם הוגיאוה בשל חנוכה: (טו) משום פגמו. דמוטב לנטל הא דלמרינן דר"ח אין מוסיפין על הרביעה מלפנים הס"ת [ב"י]: (טז) לקרות חמישי וכו'. ויאמר קדים (יג) אחריו ואם אמר קדים אחר הרביעי לא יאמרנו אחר החמישי: (יז) לרין להפסיק. עיין בט"ז שכתב דהאי פסקא לאו דסמכא הוא ואין צריך להפסיק אלא קורא בסוף בשל חנוכה ואח"כ יקרא לאחרים בשל ר"ח ועיין בבה"ל שביטוי' כל הפרטים שיש בזה: (יח) ואם לרין לברך וכו'. עיין בבה"ל:

שער הציון

(ד) מנהגים: (ס) אחרונים: (ו) ס"ע בשם ת' ל"ז: (ז) וכתב דכן דעת המטה משה: (ח) ואפילו לרף איה פסוקים משום אשים ג"כ אין נכון דלרין מדלגין מניחא לבי' [סס]: (ט) פ"ח ע"ש שכתב דה"ה דשרי לקרות ה' גברי בפרשת השבוע: (י) ש"א: (יא) וספיקו: (יב) ב"י: (יג) מ"א: מנמרה

תרפה סדר ד' פרשיות. וכו' ז' סעיפים:

א (א) ר"ח אדר הסמוך לניסן שחל להיות בשבת (ב) קורין פרשת (ג) שקלים ישהיה כי תשא עד ועשית כיור נחשת (ד) ומפמיר ויכרות יהודע ומוציאין ג' ספרים באחת קורא פרשת (ה) השבוע (ו) ובשני של ר"ח ובשלישי קורא מפמיר בפרשה שקלים: ב' בשבת שניה מוציאין ב' ספרים בא' קורא פרשת (ו) השבוע ובשני קורא את אשר עשה לך (ו) עמלק ומפמיר (ח) פקדתי את אשר עשה עמלק: ג' בשבת שלישי שהוא מ"ו באדר מפסקין ובשבת ד' שהוא כ"ב לאדר מוציאין ב' ספרים בא' קורא בפרשת (ט) השבוע ובשני קורא פרשת (י) פרה ומפמיר וזקתי עליכם מים מהורים (יא) (ועל ס' קל"ז סעיף ה'): ד' בשבת חמישי שהוא כ"ט באדר מוציאין ב' ספרים בא' קורא פרשת (יב) השבוע ובשני החדש הזה לכם ומפמיר בראשון באדר לחדש: ה' חל ר"ח אדר הסמוך לניסן תוך ימי השבוע ו'אפילו בע"ש מקדימין לקרות פרשת שקלים בשבת שלפניו ומפסקין בשניה כדי שתהא פ' זכור בשבת הסמוכה לפורים מלפניה ו'אם חל פורים בע"ש מקדימין לקרות פרשת זכור בשבת שלפניו: ו' הימים שראוי לקבוע בהם ר"ח אדר זבד"ו וסימן לשבתות ההפסקה זמ"ו ב"ו ד"ר ובי"ו כלומר כשחל ר"ח

באר היטב

שערי תשובה

(ה) שקלים. ואם שחלו הזכור ב"ח אדר לקרות פרשת שקלים לריכס לחזור ולהוציא ס'ת ולחרות הפרשה. גינת ורדים חל"ה

(בש"ע) ר"ח אדר הסמוך כו'. ועיין כל דיני סדר קריאת ארבע פרשיות ושערי התשובה בספרי שער אפר' שער ח' שביארת הדברים על

משנה ברורה

בספיקים מהפסוק השבוע [כדי שתהיה לזכרון מקום לחול] וכלל ברכה אחריה ויוליאו ס'ת ויקרא עולה אחד מענינו של יום ואחר ברכה אחרונה יאמר קדים ויקרא הפסוק בלא ברכה לפניו והברכות שלאחריה יברך. ואם נזכרו מיד אחד שבויר ברכה אחרונה על התורה ויוליאו ס'ת אחרת ויניח אלל הראשונה ויאמר קדים ואח"כ יקרא אחר שיפסיר מענינו של יום בזכרונותיה [שס] אם טעו וקראו הפרשיות והמנילה (ד) בלדבר ראשון לריך לחזור אלל ולקרות המנילה בשני ולענין הפרשיות כב' משמע דח"ל לחזור אלל כד"מ ובא"ר כתבו לדרך לחזור: (ג) ומפמיר ויכרות יהודע. כי שם נזכר נדבות לבדק הבית. ואין מפסירין בשל ר"ח אף שהיא תדירה מושג דמשקלים סליק בתורה ומפסירין בה: (ד) השבוע. ששה אנשים ובמקום שנהגו להוסף מוספין [ש"א]: (ה) ובשני של ר"ח. ומתחילין וביום השבת [לבוש] ומניחין ס'ת השלישית אללה ואומרים ח"ק. ואם אחר שגמר פרשת. השבת טעה ולקח הס'ת שהיתה מנוולת על פרשת שקלים ויברך לפניו והתחיל לקרות יסוים בפרשת שקלים ואח"כ להעולה בס'ת השלישית למפסיר יקרא עמו בפרשת ר"ח והפסירה יאמר השמים כסאי מאחר שבקריאת התורה נסתים מענין של שבת ור"ח. וכן ה"ה בשבת פרשת חודש כשחל ר"ח ניסן בשבת והקדים לקרות בפרשת החודש [ש"א]: (ו) השבוע. ומניחין ס'ת השניה אללה ואומר ח"ק: (ז) עמלק. עד לא חשכת: (ח) פקדתי. כן הוא ברמב"ם וכלבוש איתא ויאמר שמואל כה אמר ד' פקדתי את אשר עשה וגו': (ט) השבוע. ומניחין ס'ת השניה אללה ואומרים ח"ק: (י) פרה. בפרשת חוקת שחל הסדר עד תמלא עד הערב: (יא) ועל בסימן קל"ז ס"ה. שם מבואר אם טעה ולא גמר כל הפרשה: (יב) השבוע. ומניחין ס'ת השניה אללה ואומרים ח"ק: (יג) לכם. עד תאכלו מלות כשחל ר"ח ניסן בשבת שחל הוא פרשת החודש מפסירין פ' החודש ולא השמים כסאי [ש"ע] בשם [לבוש] ומניחין ג' קדים באחד קורין פרשת השבוע ומניחין השניה ואין אומרים קדים ומניחין הראשונה וגוללין ופותחין השנים וקורין בפרשת ר"ח מן וביום השבת עד ונסכו ומניחין השלישית ואומרים קדים ומניחין השניה

שער הציון

(ה) מנצח ומוקדם: (ב) גמרא: (ג) וכו' איתא בתי"ר ר"ח: (ד) כנון

א משנה ברורה
מנילה כ"ט
ב כשמואל ותינו
ג כותיה ג' שס
ד כביתא ד' שס
ה כמנה וברייתא ל'
ו שס ו שס ז כרב
ז שס ח שס ו כרב
ח להקדים זכרה
ט לעשיה ט ה"ה
ו הרה"ש שס

בשבת מפסיקין עשר בו וסימן זט"ו וכשחל ביום ב' מפסיקין בו' בו וסימן ב"ו וכשחל ביום ד' מפסיקין בד' בו וסימן ד"ד וכשחל ביום ו' מפסיקין בשתי שבתות ב' בו וי"ו בו וסימן ובי"ו: ז' י"א (יד) שפ' זכור (טו) ופרשת פרה אדומה חייבים לקראם (ז) מדאורייתא לפיכך בני הישובים שאין להם מנין צריכים לבא (טז) למקום שיש מנין בשבתות הללו כדי לשמוע פרושיות אלו שהם מדאורייתא. הגה ואם א"ל להם לבא (יו) מ"מ יסורו לקרותם (יח) בגניבתם ובטעמם (מלא כתוב):

שערי תשובה

בריון כעוה"י: (ז) מדאורייתא. עכ"ט ועיין בפעם אפרים שער ח' ומ"ט כה"ט בענין תענית שובבים כו' מנהג המתענים במדינו' אלו כנסה פשוט שובבים' לבד ובכנה מעוברת מוסיפים ת"ת ועי' בא"ר בשם מלכובי יו"ט שאם אירע שר"ו או ט"ו שבת או פורים קטן חל ביום ה' אם ללוח ולפירעו (פ"ט בא"ר שמתפסק בכוונה אם ר"ל שמתחיל להתענות בו ביום או שבת ר"ל שידחה לגמרי ע"ש שאף שלשנו נוטה לומר שיתענה אין נלע"ד דהא מעיקרא לא קבלוהו לדעתא דרבי וכן נוהגים שאין מתענים בהם וכדומה שנוהגים להקל אף אם אירע לו סעודת מצוה שהוא שייך בה או שהוא סנדק מקילין בו. ומכל מקום גרעה שיש להתענות בפרישה שחזרי' בתשובה כיון שהוא תענית של תשובה וכמו כלום תענית אסתר וז"ע) ובא"ר כתב ש"ל דאם חל ר"ת וט"ו בשבת ביום ה' יתענו במקום ויקהל פקודי ועיין בפ"מ שמתפסק למנהגו בשנה פשוטה שאירע כן אם יתענה ת"ת במקום או אי"ל הואיל ונדחה ידחה ע"ש. וגרעה דהטוב בא"ר בשנה מעוברת ויקהל פקודי כמנהג היום מקומות שהביא המג"א מכ"ס דבשנה פשוטה יתענה ת"ת שנוהגין בו בשנה מעוברת. ואפשר שטעמו כיון שיש טהגין שלא להתענות בפשוטה כלל לכן יש להקל בו כשדחתם ומ"מ י"ל עיקר כמ"ס בזה:

והט"ו כתב דוקא קטן היודע למי מברכין עולה. ובס' רס"ז פסק רמ"א דקטן יכול לקרות בפרשת המוספין או בד' פרשיות שמוספין באדר וגרעה דביועד למי מברכין קאמר עכ"ל ע"ש. ועיין בגינת ורדים הא"ח כלל א' סי' ל"ו. כתב מהרי"ל כלל ד' פרשיות אין מוכירין נשמות ואומרים לוי"ך ד"מ. יש נוהגין בשנה מעוברת לקבוע תענית בכל יום ה' מפרשת שובבים ת"ת וי"א גם פרשת ויקהל ופקודי ואומרים שומר ישראל וכו'. ופשוט דהש"ס אומר ענינו בשחרית ומנחה. וכתב בא"ר ו"ל בפי' התורה שמיים אלו מוסגלים לתקן עון קרי ויתר מכל השנה להמתענים בהן לכן מתחיל מפי' שמות שאז התחיל השעבוד שנתקן הקרי דלדא"ר ונגמר בפרשת כי תקנה עבד עברי ע"ש:

משנה ברורה

זכר מעשה עמלק ויואל י"ח ור"ל דיואל מדאורייתא והנה למאי דקרי' לעיל בסומן' דנמות צריכות כונה יהיה ליריד בעת שמיטת פרשה זו לכיון ללאת בזה מ"ע של זכור אבל לענ"ד עיקר דינו של המ"א ז"ע דהא כתיב בתורה זכור את אשר עשה וגו' אשר קרך בדרך ויונב כך וגו' תמחה וגו' והכוונה שלא לשכוח מה שעשה לנו עמלק וכספר זה לבנינו ולדורותינו לומר להם כך עשה לנו הרשע ולכן נלע"ד שיש לתקן את שמו כמו שכתב הרמב"ן בביאורו וזה לא נזכר בפרשת ויבא עמלק: (יו) מ"מ יסורו לקרותם וכו'. ויהדר לקרות זה מתוך הספר וכי"ל בסקי"ד: (יח) בגניבתם ובטעמם. דע דיש אומרים שצריך לקרות זכר עמלק בצירי' ויש אומרים שצריך לקרות זכר עמלק בסגול' וע"כ מביאין שחקורא קריאתם ללאת י"ש. כתב מהרי"ל כלל ד' פרשיות אין מוכירין נשמות ואומרים לוי"ך [ד"מ] ולענין אב הרחמים בא"ר בשם הב"מ ד"ל בהם אב הרחמים ובד"מ בשם מהרי"ל משמע דאין אומרים בהם אה"ר וכן העתים בדה"מ ולענין תענית של שובבים ת"ת עיין בדה"ט ושע"ת:

מוחר

שער הציור

(ה) אף דהמ"א הביא בשם תה"ד דהר"ם כתב דעשה דאורייתא לקרות פרשת זכור בעשרה איני יודע שום מקור לזה והוא דר"א שיתר עבדו הוא ששם דעיקר קריאת זכור הוא מ"ע דאורייתא ודבנן תקנו לקרות בצבור ושינוי תה"ד וז"ע: (ו) דאזן מי כתיב בתו"ס שיקראו דוקא בשבת זו אלא שחכמים תקנו בשבת זו הואיל ושינוי רבים בכה"כ והוא סמוך לפורים כדי לסמוך מעשה עמלק למעשה המן וע"כ יולא פ"פ הנהך כמה שקורין ויבא עמלק [מ"א]. ולא העתקתי כל דין ד' פרשיות לענין אם יוכל קטן לעלות בהן דכבר מנואר לעיל בסומן' רס"ז גמ"כ סקל"ך וכו': שם:

באר היטב

כלל א' סימן ל"ז ע"ש. אם טעו וקראו הפרשיות והמגילה בראשון לירך להזור לקרות בשני עיין ב"ח: (ז) מדאורייתא. בשל"ה האריך ללמד שפרשת פרה אינה דאורייתא וכ"כ הב"ח וכ"כ בחשבות מהרי"ל סי' קפ"ב שלא הזכיר אלא פרשת זכור. ובת"ה סימן ק"ה כתב וז"ל באשר"י פ"ו בדרכות כתב דעשה דאורייתא לקרות פרשת זכור בעשרה. ובתוספות שו"ך כתבו דאין שום קריאה דאורייתא רק פרשת זכור. ובתוספות הקלרות בדרכות פ"ב פי' דפרשת זכור ופרשת פרה חייבים לקרותן מן התורה וכו'. וא"כ לירך לומר ויתר שיטעמו קריאת פרשת זכור ביו"ד ממוקרא מגילה בזמנה אלא שהטעם לא זהירי בהכי עכ"ל. וכתב המ"א וז"ל ליישב מנהג העולם דאזן מי כתיב בתורה שיקראו דוקא בשבת זה אלא שחכמים חקנו בשבת זה הואיל ושינוי רבים בכה"כ וסמוך לפורים כדי לסמוך מעשה עמלק למעשה המן וע"כ כששומע בפורים פרשת ויבא עמלק נמי זכר מעשה עמלק ויולא י"ח וכ"ה ברא"ס סימן ב'. אבל פרשת פרה לא נזכר שהוא מדאורייתא עכ"ל ע"ש. וכתב רש"ל שאין הקטן עולה למפסיד בפרשת זכור ובפרשת פרה ע"ש. והכ"ח כתב דבין קטן שיועד למי מברכין ובין שאינו יודע למי מברכין עולה ע"ש. והט"ו כתב דוקא קטן היודע למי מברכין עולה. ובס' רס"ז פסק רמ"א דקטן יכול לקרות בפרשת המוספין או בד' פרשיות שמוספין באדר וגרעה דביועד למי מברכין קאמר עכ"ל ע"ש. ועיין בגינת ורדים הא"ח כלל א' סי' ל"ו. כתב מהרי"ל כלל ד' פרשיות אין מוכירין נשמות ואומרים לוי"ך ד"מ. יש נוהגין בשנה מעוברת לקבוע תענית בכל יום ה' מפרשת שובבים ת"ת וי"א גם פרשת ויקהל ופקודי ואומרים שומר ישראל וכו'. ופשוט דהש"ס אומר ענינו בשחרית ומנחה. וכתב בא"ר ו"ל בפי' התורה שמיים אלו מוסגלים לתקן עון קרי ויתר מכל השנה להמתענים בהן לכן מתחיל מפי' שמות שאז התחיל השעבוד שנתקן הקרי דלדא"ר ונגמר בפרשת כי תקנה עבד עברי ע"ש:

רמ"כ

תרפו דין תענית אסתר. ובו ג' מעיפים:

א תוספות תענית
י"ח ו"כ כ"ה
כ"ק דמגילה
ב כ"ה כ"ה
דאיתא שם ב' י"ג
ז טור כ"ה
ספרים
שמותיו
לא ראו להטעות
בניסן לפי שגאלו בו אבותינו והקם המצב:

א "בחנוכה ופורים (א) מותר להתענות לפניהם ולאחריהם: ב (ב) במתענים (ג) ב"ג באדר ואם חל פורים בא' בשבת מקדמין (ג) להתענות ביום חמישי. הסג ותענית זו אינו מובטח לכן יש להקל בו לעת הצורך כגון מעוברות או מניקות או לחולה שאין בו סכנה ואפי' רק כואבי עינים שאם (ג) (ד) מלמערים הדבה לא יתענו (ה) ויפרעו אח"כ אבל שאר דבראים (ד) (ו) לא יפרעו מן הצבור (חדושי אגודה בשם מחזור ויטרי) ואם חל פורים ביום א' שמתענין ביום ה' שלפניו וחל בו ברית מילה (ז) מותר (ה) לאכול על המילה ולמחר ביום ו' יתענו סאוכלים (הנחות מנהגים): י' יש מתענים בניסן לפי שגאלו בו אבותינו והקם המצב:

באר היטב

(ח) מותר. ובי"ח כתב דבחנוכה אסור להתענות לפניו ועפ"י תרפ"ט ס"ק ב' מ"ט. ועיין יד אהרן: (ב) ב"ג. ויש מתענין ל' לה' ויום. כנה"ג. מהר"ל לא היה מניד ההלכה בתענית אסתר מכני שטורדים לקנות זרכי פורים אם לא כשהל פורים ביום א'. ובהנ"ל הוכיח מהגמרא שאפילו בפורים היו רגילים ללמוד לפני רבם: (ג) מלמערים. וכו"ש יולדת כל שלשים יום: (ד) לא יפרעו. אפי' ההולך בדרך וקשה עליו התענית ב"י ש"ל: (ה) לאכול. משמע אפי' יותר מיו"ד. וט"ו כתב דאין לסמוך על הג"ה זו אלא יאכל סעודת המילה בלילה כמו בח"ב ע"ש. משכנס אדר מרבין בשמחה. ומי שיש לו דין פס עכו"ם יפסוט באדר. כתב ר"מ אלשקר סי' מ"ח דיכולין היו לתקן בני העיר בהסכמה וארס עליהם לעיר אחרת להשתקק חל עליהם ומי שנעשה לו גם באדר ונדר

שערי תשובה

(ס) לאכול. עכ"פ ועיין בשו"י ח"ג סי' ק"י שסאכס דגרי הש"ע ומד מדרבי הש"ע כה"ה כל בדרך ובכח שמתענים ביום ה' ואכל ושהה ובלילה כל לביתו ושבעו שבעה התענה היום יתענה ביום מחר בע"ש כדפי לקיים מצות הטומות והעקרת הכתובים במגילה שהא' כד"ה כה"ש ועיין במהר"ש הלוי סי' ר"א וק"ל להט"ו י"ל דמורה דהתם י"ל שיעשה כ"מ בלילה משא"כ כאן שהלך היום ואין לו תקנה אחרת שפיר מתענה ביום וא"ו פ"ס ועיין במ"ק כ"ס אכ"ו הגאון ח"ל ז"ל שיש נוסבין להתענות ז' אדר יש להתענות באדר שני לפי שגם פורים היה בזכות משה שהשב המן להיפך ומש"ה ראו שיהי' בחודש א' עס פורים ובכ"ו מהאג"ס סי' תק"פ אבל בשאלת יעב"ץ ח"א סי' ק"י כתב דתליא בפלוגתא כטועה והיכא דלחזיק למיעבד בראשון יעשו כן ועיין בסידור עמודי שמים שכ' ג"כ כה"ש במ"ק שהעיקר להתענות בשני וסיים ג"כ ועיין בש"י סי' ק"י כמו שסיים בה במ"ק ועל הבאים אחריהם לעשות פורים על שנעשה להם גם וק"ל שהולכים

משנה ברורה

(א) מותר להתענות לפניהם ולאחריהם. וכן (א) בהספד שרי וב"ח כתב דבחנוכה אסור (ב) להתענות לפניו וכן הוא ג"כ דעת הפ"ר. והנה יש נוהגים להתענות לפני חנוכה תמורת ער"ה לשנות מנהגם (ג) אבל להתענות לא ינהוג כן ועכ"פ אסור לגזור בו תענית לבדו וכן יום ראשון לאחר חנוכה (ד) אף דיחיד מותר להתענות בו תענית לבדו אסור לגזור בו: (ב) מתענין ב"ג באדר. כי בימי מרדכי ואסתר נקבלו ביום י"ג באדר להלחם ולעמוד על נפשם והיו לריכין לבקש רחמים ותחנונים שיפדוה' להגןם מאויביהם ומוציאו כשהיו ביום מלחמה שהיו מתענין שכן אמרו ר"ל שמרע"ה ביום שנלחם עס עומק היה מתענה וח"כ בודאי גם בימי מרדכי היו מתענים באותו יום (ה) ולכן נהגו כל ישיאל להתענות ב"ג באדר וקרא תענית אסתר כדי לזכור שה"י רואה ושומע כל איש בעת צרתו כאשר יתענה וישוב אל ד' בכל לבבו כמו שעשה בימים ההם: (ג) להתענות ביום ה'. אבל בע"ש (ו) אין קובעין תענית בתחלה מפני כבוד השבת לפי שרגילין בתענית לומר פליחות ותחנונים ובע"ש לא יתכן לעשות כן לפי שלא יוכלו לטרוח לכבוד השבת ומי שהיה בדרך ושבת שמתענים ביום ה' ואכל ובלילה כל לביתו ושבע

שער הציון

(א) רמב"ם ובתחת רוב הסופרים הספד קול מתענית וכ"כ הכ"ז דהספד בנזיל שרי: (ב) ה"ל בהספד גם לנדיים שרי [פמ"ג]: (ג) מ"ל בשם הרא"ה דהוא חושב ג"כ לדעת שר"ן והר"ה דלמסרים בחנוכה להתענות לפניו: (ד) כן הוא לפרוש המה"ש על דברי הכנה"ג שחובב כמ"א וכן מובטח כנה"ג להמעיין בו ודלא כפמ"ג שמפרש דהנה"ג פליג על הכ"ז ודעתו דחנוכה אסור להתענות גם לאחריו דזה אינו: (ה) רמב"ם: (ו) מ"ל וכו': (ז) אחרונים: (ח) וכן כה"ק ביום ד' הגידו כי ביום מוס דביום וי"ל אין להגיד דהוא שוב פורים וכו"ש א"ל בשם מהר"ל. ולא העתיקו השם הרא"ה דא"ר מיישכ זה ע"ש: (ט) אחרונים בשם רוקח: (י) וכן דעת המהר"ם והנה הראיה שהביא מהר"ם דמה ביוצא יעקב אך בא"ל הוכיח עוד מהמהר"ל בשם מהר"ם. ונראה דתלוי לפי מנהג המקום: (יא) תענית זה אינו קבוע דוקא ביום זה כדליתא במסכת סופרים שיש שהיו מתענין ג' ימים בחודש אדר וכן לתענית של אסתר [בהר"א בציבור]: (יב) מ"א: (יג) ואינו דומה להא דמנואב בסיון תק"ט כ"ב שדחה דאין מותרים לאכול רק בשני בריית ודוקא לאחר מנחה ועיקר הסעודה יהיה בלילה ואין לריכין להתענות יום אחר עבור וי"ל דהתם אוקבעו המון רק ביום א' ומפני שזו"ש של בעל ברית הוא א"ל להשלים תעניתו ומציא אחרים אסורים לאכול עס בעל ברית משא"כ בענייניו דלא קבע המון בידור דוקא ליום ה' וכ"ל בספ"ה להבי' כי אוקבע ברית מילה וסעודת ברית מילה מאז היה יכולים לאכול ולהשלים התענית ליום מחר. והפמ"ג כתב עוד דהטעם דלא קבעו תענית אסתר כפ"כ מפני שמתענים בקלימות ואין פנאי להכין לטעוד שבת זה. ש"ך רק לענין לקבוע התענית לכולם משא"כ ביחידים כשאוקבע ברית מילה דהסעודה מלגה היא יוכלים לומר קלימות ביום ה' ולהתענות ביום וי"ל:

(ו) (ח) ג' ימים וזכר לתענית אסתר :

תרפו חיוב קריאת המגילה . ובו ב' סעיפים :

א "חייב אדם (א) לקרות המגילה בלילה (ב) ולחזור ולשנותה ביום יושל לילה ומנה (א) (ג) כל הלילה ושל יום ומנה כל היום (ד) מהנץ החמה (ה) עד סוף היום ואם קראה משעלה עמוד השחר (ו) יצא : ב' (ז) במבטלים תלמוד (ז) תורה לשמוע מקרא (ג) מגילה קל וחומר לשאר מצות של תורה שכולם נדחים מפני מקרא מגילה ואין לך דבר שנדחה מקרא מגילה מפניו חוץ

שערי תשובה

ועיין בכ"ז בשם ב"ד שחתן בחור וימי חופתו לא יתענה לום אסתר כי ונראה דכ"ט ע"פ מנחת מילה וא"ל תשלומין ח"כ אבל ב"ד לזמון כתבו בשם הריטב"א דמתענה כח"ל סי' תקנ"ט ע"כ . בסליחות לתענית אסתר סדר להשתמש בשנים נראה דע"ס ל"ל קרר להשתמש בו בשני ימים" בס מה שכתוב שם ע"ש בשלח להסמיר בו ודחקו לפרש וזשע"ד הוא ע"ס ו"ל ע"ש כסלו ופירשו שם במתכונתו כי ע"ש מלשון עשירות וכסל' נאמר על הכללות מקום המהפכה כדמתיב אם אמרתי לוהב כסל' וכן לשון הפיוט אקשעא כסל' וקרב וכן בדוכני טובה :

(בש"ע) חייב אדם כי . ועיין בג"כ סי' מ"א שדעתו דקריאת הלילה דרכן וקריאת היום מדברי קבלה ע"כ ועיין בכ"ז שם שכתב או יאמר סי' ה' פלפול חריף ועיין יד אהרן ובשכנה"ג : (ג) מגילה .

משנה ברורה

בסימן תרל"ב סי' ד' במ"ב ובה"ל מה שכתבו שם : (ב) ולחזור ולשנותה ביום . וזכר לנס (ב) שהיו זועקים בימי נדחתם יום ולילה : (ג) כל הלילה . עד עמוד השחר (ג) ואם לא קראה קודם (ד) אפילו באזעק שוב לא יקרא דמשעלה ע"ש יומא הוא : (ד) מהנץ החמה . לפי (ה) שאין הכל בקיאין בעמוד השחר וזמניו דלחיי לאקדומי דריך לכתחלה להמתין עד הנץ דיום ואם ברור הוא לכל : (ה) עד סוף היום . היינו (ו) שקרעת החמה ואם נמשך עד בין השמשות יקראנה (ז) בלי ברכה : (ו) יא . ואם היה אונס קצת יכול לקרואה לכתחלה משעלה עמוד השחר [אחרונים] : (ז) מבטלים ח"ת וכו' . ר"ל אף דח"ת שקול כנגד כל המצוות ואפילו בית ח"ת (ח) של חבורה גדולה (ט) של ק' אנשים שלומדים בארץ בית א"ש לר"ר לנצל וללמד לקרואה בלבוש משום ברוב עם הדרת מלך . וכתב הח"א מ"מ מי שמתפלל כל השנה (י) בקביעות במניי המיוחד לו להפליא שם א"ש לילך

שער הציון

(יד) ח"א ודיון שמו שה"ט בפלגא כתב שיעשה הסעודה בלילה כמו ב"ט וכתב שגדלה הלא מובחר דיון לעיל ואין חמור בודאי משם : (טו) וזי נכלל בשם בעלי ברית מובחר לעיל בסימן ה"ל ס"ח : (טז) כ"מ מלשון ה"א בסימן תקנ"ט סוף ט' בשע"ה שם דלחור חזות בודאי מותר . ועיין בביאור הגר"א דעתו דדוקא ב"ט דחמיר לר"י הבעל ברית משע להתענות אבל לא בשאר ארבעה תעניות אפילו בתעניות שאין ידחיו ג"כ א"ש בעל ברית וכן חתן ביום חופתו להתענות כלל ואף דלחורוים בסימן תקנ"ט דבשאר תעניות שאינם יודחים אין להקל אף לבעל ברית (והר"ם הלוי מייב"ר רק ב"ח שגדלה כדמוכה בב"ג) וכן מוכח מן הריטב"א שבה"ב דה"ל ריש סימן תקנ"ט דלא חתי כגל דיוחיד ודחי' לר' לזמון שם אבילות ודברים וע"כ לר"י להטיל התענית בין לענין מילה ובין לענין חתן ביום חופתו עכ"פ בנתיבות לכאורה בודאי יש לשמוע ע"ז להקל ד"ל להתענות כלל ואפשר דלענין תענית אסתר דלחור חובב כ"כ כמו שארי ד' לזמון יש להקל לבעל ברית ואפילו חתן נדחה כדעת הגר"א [ומה שנקט רמ"א דיון רק לענין תענית אסתר שגדלה משום דלחור מילה ובין לענין חתן ביום חופתו עכ"פ בנתיבות לכאורה בודאי יש להקל חת"כ מלחתי ב"ח בשם ת' משות נפש שהכריע כן כהדורי כמו שכתבנו : (י) ח"א : (י"א) ב"ט סימן תכ"ט : (י"ב) מ"א וז' חתם סופר ח"א סימן קס"ג ס"ח : (א) פר"ח והגר"א בסימן תרל"ב : (ב) ר"ע : (ג) מ"א וא"ר בשם ס' אמרכל וזה שם דלא כ"ט בס"ס תרפ"ח : (ד) כ"מ ע"מ מ"א מהם שכתב דלא דמי לק"ש ובק"ש ג"כ אין מקילים בסימן ל"ח רק באונס ע"ש : (ה) רש"י ור"ן ועיין בפמ"ג בסימן תקפ"ח לענין נך דלא כענין ע"ד שיעשה כל גוף השמש על הארץ איכה משעת תחלת הנן ג"כ מותר לכתחלה : (ו) רוקח : (ז) עיין ריש סי' ס"ו במ"ב : (ח) דבית דב"ג"כ היו מבטלין מלמודם אף שאלו היו בודאי יושב בדולה וילך בגמרא ק"ו מעבודה שהיו מבטלין הכהנים מעבודתן אף שהיה אלא ג"כ יותר מעשרה דבשם עשר כהנים וזכר בו והיו מבטלין מעבודתן ומאחרין אותה כדי לשמוע מקדם מקרא מגילה וכן ת"ת דקלא מעבודה . ואיתא בגמרא דוקא ת"ת דיוחיד אבל ת"ת דכ"ס מתירא מעבודה . ומ"א אין ר"מ דכל זה לענין מקרא מגילה דח"ת דברים לא מיקרי אלא ת"ת של כל ישראל כעין אותה של יבוסה כן ט"ן כן מוכח מרש"י ור"ן וכן מלד המאירי וכן העתיק הפ"ח ודרשה . ועוד טעמים עיין בלח"מ ובמ"א ולכן לא העתקתי אורות [ס] : (ט) מ"א בסוף סי' תר"ל בשם ה"ח וסיני דבית רבי ה"ל : (י) ולע"ז בודאי דכמוקם שהיו רגיל להתפלל הוא ג"כ ביהמ"ד אלא שיעשו חתנים ופגילים שם ואשמועינן דלחור מתייב לילך לביהמ"ד גדולה דלחור כל בתי כנסיות קטנות שם בעיר מתייבס ע"כ לילך לביהמ"ד הגדולה אבל אם ביהמ"ד יש לו מנין בביתו אף שמתנין שלו הוא בקביעות עתהכ"ל דלר"י לילך לביהמ"ד שבעיר משום שרומי נוסף :

א מימנא דרבי יוסט כ"ל מנינא ד' ב רמב"ם פ"א ממנה שסג בדין שם ג' ד נעיל דרכה שם וזהו פ"א :

ממת מצוה שאין לו קוברים (ח) (כדי (ד) לרכו) שהפוגע בו קוברו תחלה ואח"כ קורא. הגם וכל זה לא מייירי אלא (ט) בדאיכא שהות לעשות שתיקן (י) אבל אם אי אפשר לעשות שתיקן (יא) אין שום מלוא דאורייתא נדחת מפני מקרא. מגילה (ר"ן וכו') בשם תוספות ומהר"א מורח"י ואל דמת מלוא קודם היינו דוקא (ה) (יב) בדאפשר לו לקרוא אח"כ (מהר"א מורח"י):

א משני ריש מגילה
ב כרייתא שם ג'
ג טור וכו' הר"ן
דשם התוספות
והרמב"ן
ז שם
ח ירוש' ושם דעת
בבאנוס

תרפח דיו כרכים המוקפים חומה מימות יהושע בן נון .
ובו ח' סעיפים:

א (כרכים) (א) המוקפים חומה מימות יהושע בן נון אינן מוקפין עכשיו כוריו בטי' יאפילו

באר היטב

בבבב. ב"י ב"ח: (ד) לרכו. משמע דס"ל דלע"פ שיש לו קוברין כיון שאינם כדי לרכו מקרי מת מלוא וכ"כ בהג"ה סס' תרל"ו ס"ז דס"ל דקבורתו קודם ע"ש. ומ"א חולק וכתב דוקא במת שאין לו קוברין וכ"כ הש"ג דוקא כשהוא בשדה שהוא מוטל בבזיון אבל בעיר מגילה קודם וכ"כ הב"ח וכו' בד"מ בשם א"ו שכתב קבורת ת"ח קודם למגילה עכ"ל וטעמו מדאמרין כבוד תורה דיוחיד המיר משמע דלשאר כל אדם מגילה קודם כיון שמוטל בעיר וכן עיקר עכ"ל: (ה) בדאפשר. אבל אם הוא סמוך להשיבה יקרא המגילה דהא מת מלוא אפשר לקברו לקברו בשדה אבל לא בשאר מקום ואפילו אח"כ מפני לטעם בודאי ידחה מקרא מגילה עמ"א וכו'. מילה ומקרא מגילה אי איכא שהות לשתיקן מקרא מגילה קודם משום פרוסום ניסא ואי ליכא שהות לשתיקן מילה בזמנה דהוי דאורייתא לומר איפכא דכשים שהות יקדים המילה וכשאינן שהות יקדים המגילה. וגרסה לי העטם דיכול לומר בתשיעי כנה"ג עיין שם:

שערי תשובה

נאום בלילה די בקריאה דיוס וכו' לשחטה עוד הפעם ולתשום קריאת הלילה פ"ט: (ה) בדאפשר. ועיין בשב"י ח"ב סי' מ"ג מ"ש בענין זה ועיין בתשובת מהר"ט להלן סי' רפ"ו ועיין בשו"ת תורת יואר סי' ח' מ' י' י"א פלגל עזאס וארוך בענין זה על דבר הרי"א מורח"י והב"י והט"ו ומג"א פ"ט ועמ"ס כיד אפרים ועיין בשאלת יעב"ץ ח"ב סי' ק"ב על מ"ש בתו"י שם בשם הגאון אב"ד דפ"ל דל"ל דנשים חייבות במגילה ת"ל מלאו דלא תסור וכל ל"ח נשים חייבות וע"ס מ"ש התו"י לתוך והוא כתב דל"מ דנמקס שתיקו בפירוש גם על הנשים פשיטא דאיכא למימר לאו דל"ת אבל כאן דלא תיקו עליהם כלל דלא עדיף ממלות דאורייתא דכל מהלך דלא תסור וכו' דרבנן כעין דאורייתא תיקו וע"ז קאמר דודאי גם עליהו תיקו לפי שגם הן היו באותו גס ע"ש ועיין לקמן סימן תרל"ה ס"ק ג' מ"ש על דברי פיר"ח לענין משלות מנות דאשה ועיין בשאלת יעב"ץ סי' ק"ד ח"א:

קודמת נמקרא מגילה דהוי דרבנן פיר"ח. אבל בת"ה סי' ר"ס יודד וגרסה לי העטם דיכול לומר בתשיעי כנה"ג עיין שם:

משנה ברורה

לו לקרוא. אבל אם הוא סמוך להשיבה יקרא המגילה דהא מת מלוא אפשר לקברו בלילה. והנה זה העתיק הרמ"א בשם מהר"א מורח"י אבל כמה (יד) אחרונים חולקין ע"ז וסוברין דאפילו באופן שידחה המגילה לגמרי ג"כ מת מלוא קודם משום כבוד הבדירות אכן כבר ביארנו לעיל דדוקא במת מלוא ממש אבל לא בשאר מקום ואפילו אם נפסקו שם דבשאר מקום ג"כ מלוא להקדים קבורתו לקריאת המגילה (טו) עכ"פ היכא דידחה ע"ז קריאת המגילה לגמרי בודאי מגילה קודם ויקבר מתו בלילה:

(א) המוקפים חומה מימות יהושע בן נון. כי בזמן מרדכי בעת הגם כ"ז ש' שהיהודים שכל מקום נלחמו ביום י"ג ונחו ביום י"ד ועשו אותו משתה ושמחה ובששון ניתן ליהודים להלחם עם העכו"ם גם ביום י"ד ולא עשו יו"ט עד ט"ו (א) וכיון שזכארתו זמן חלקו לשני ימים ולכן כשקבע מרדכי ואסתר בהסכמת אנשי כה"ג לקבוע פורים לדורות חלקו ג"כ אותו לשני ימים והיה ראוי לתקן שכל עיר שהיא מוקפת חומה כמו שזמן יהיה דומה לששון לעשות בט"ו והיה ראוי לתלות הכבוד בששון ולתקן שכל עיר שהיא מוקפת חומה מימות אהשורש יקרא בט"ו אך כיון שא"י היתה חריבה באותו עת והיה לפ"ו עיירות מוקפות בחול' שבתות מהם וע"כ תקנו לכבוד א"י שכל עיר שהיא מוקפת מימות יהושע ב"נ יקראו בט"ו אע"פ שאין מוקפות עכשיו והשאר בי"ד לבד שזמן אע"פ שאינה מוקפת מימות יב"ל אפ"ה קורין בט"ו מפני שבו נעשה

לי"ל לביהכ"נ: (ח) כדי לרכו. מנשן זה מוכח דאף שהוא בעיר שיש לו קוברין דשוב אינו מוטל בבזיון והוריות לקוברו קודם הוא רק תוספות כבוד לו אפ"ה מותר להקדימו קודם מקרא מגילה וכ"כ בהג"ה סוף סי' תרל"ו דס"ל דקבורת מתו קודם אבל במ"א הביא בשם כמה פוסקים דס"ל דוקא מת מלוא ממש שזאלו בשדה שהוא מוטל בבזיון שאין לו קוברין כלל אבל בעיר שיש לו אנשים שדואגין בעבורו מקרא מגילה קודם [אם לא (יא) בת"ח שקבורתו קודם למקרא מגילה] וכן הסכים בבאר הגר"א להלכה אכן כתב שחם התקילו להוליעו אין מפקדין באמנע ואז נדחה מקרא מגילה לגמרי אפילו א"א לקרוא אח"כ וכו' וזה כ"כ הפיר"ח ג"כ עי"ש: (ט) בדאיכא שהות וכו'. וה"ה לענין מילה ומגילה אם איכא שהות לעשות שתיקן מגילה קודם משום פרוסום ניסא [פיר"ח ופרמ"ג] והעולם נוהגין לומר קודם המגילה ויכלתו ביום סימן תרל"ג [ח"א]: (י) א"ל: אם א"א וכו'. ר"ל שיתבטל המלוא דאורייתא לגמרי אם לא יעשה ביום ההוא ומה שכתב לקמיה דאם א"א לו לקרוא אח"כ וקראנה קודם (יב) התם לא יתבטל לגמרי המלוא קבורה דיהיה אפשר לו לקברו בלילה ואפ"ה דאם לא יהיה אפשר לו לקברו אח"כ (יג) כיון מפני לטעם וכו' בודאי מת מלוא קודם: (יא) אין שום מלוא דאורייתא נדחת וכו'. מפני שמקרא מגילה הוא רק מדרבנן ועיין בט"ו שהביא בשם רש"י וכו' דתמיד מקרא מגילה קודם משום פרוסום ניסא והגר"א בבאורו ג"כ סובר הכי עי"ש: (יב) בדאפשר

שער הציצין

(יא) עיין בפמ"ג דמאן דמי וכו' אם הוא מ"י לאחריהם הוא בכלל זה: (יב) אחרונים: (יג) מ"א וכו': (יד) ט"ו ומ"א וכו' והגר"א: (טו) כ"ל פ"ט ונראה לי עוד דאם שהעתיק סמ"א אח דברי המורח"י משום שהיה מקודם במת שאין לו קוברין כדי לרכו דלית מת מלוא ממש אבל במת פטם ממש אפשר דגם הוא מודה לדברי האחרונים אח"כ מאלף זה בא דוים: (ה) פוסקים:

בשיורי (יט) ואינו מוצא מגילה להוליך עמו (כ) * יקראנה (ח) ב"ג או ב"ב או באחד עשר בלא ברכה ואם אי אפשר להמתין עד ימים הללו ב"א שקורא (כא) אפילו מתחלת החדש. סהה וסני להגן ומיהו אם נודמן לו אח"כ מגילה (כב) חוזר וקורא אותה (ט) ביום י"ד אפי' קראה תחלה ביום י"ג מ"מ קרא אותה שלא בזמנה (כל זו וזכ"י) : ח קבן עיר שהיה בספינה או בדרך ולא היה בידו מגילה ואח"כ נודמנה לו במ"י (כג) קורא אותה (י) במ"י :

א ברייתא נריש
ב ערכין
ג רמב"ם בפ"א
ד משנה י"ט ד סס
ה רמב"ם
ו רמב"ם בפ"א
ז רמב"ם בפ"א
ח רמב"ם בפ"א
ט רמב"ם בפ"א
י רמב"ם בפ"א
יא רמב"ם בפ"א
יב רמב"ם בפ"א
יג רמב"ם בפ"א
יד רמב"ם בפ"א
יז רמב"ם בפ"א
יח רמב"ם בפ"א
יט רמב"ם בפ"א
כ רמב"ם בפ"א
כא רמב"ם בפ"א
כב רמב"ם בפ"א
כג רמב"ם בפ"א
כד רמב"ם בפ"א
כה רמב"ם בפ"א
כו רמב"ם בפ"א
כז רמב"ם בפ"א
כח רמב"ם בפ"א
כט רמב"ם בפ"א
ל רמב"ם בפ"א
מ רמב"ם בפ"א
מא רמב"ם בפ"א
מב רמב"ם בפ"א
מג רמב"ם בפ"א
מד רמב"ם בפ"א
מה רמב"ם בפ"א
מז רמב"ם בפ"א
מח רמב"ם בפ"א
מט רמב"ם בפ"א
נ רמב"ם בפ"א
נא רמב"ם בפ"א
נב רמב"ם בפ"א
נג רמב"ם בפ"א
נד רמב"ם בפ"א
נה רמב"ם בפ"א
נז רמב"ם בפ"א
נח רמב"ם בפ"א
נט רמב"ם בפ"א
ס רמב"ם בפ"א
סא רמב"ם בפ"א
סב רמב"ם בפ"א
סג רמב"ם בפ"א
סד רמב"ם בפ"א
סה רמב"ם בפ"א
סז רמב"ם בפ"א
סח רמב"ם בפ"א
סט רמב"ם בפ"א
ע רמב"ם בפ"א
עא רמב"ם בפ"א
עב רמב"ם בפ"א
עג רמב"ם בפ"א
עד רמב"ם בפ"א
עה רמב"ם בפ"א
עז רמב"ם בפ"א
עח רמב"ם בפ"א
עט רמב"ם בפ"א
פ רמב"ם בפ"א
פא רמב"ם בפ"א
פב רמב"ם בפ"א
פג רמב"ם בפ"א
פד רמב"ם בפ"א
פה רמב"ם בפ"א
פז רמב"ם בפ"א
פח רמב"ם בפ"א
פט רמב"ם בפ"א
צ רמב"ם בפ"א
ца רמב"ם בפ"א
צב רמב"ם בפ"א
צג רמב"ם בפ"א
צד רמב"ם בפ"א
צה רמב"ם בפ"א
צז רמב"ם בפ"א
צח רמב"ם בפ"א
צט רמב"ם בפ"א
ק רמב"ם בפ"א
קא רמב"ם בפ"א
קב רמב"ם בפ"א
קג רמב"ם בפ"א
קד רמב"ם בפ"א
קה רמב"ם בפ"א
קז רמב"ם בפ"א
קח רמב"ם בפ"א
קט רמב"ם בפ"א
קכ רמב"ם בפ"א
קכא רמב"ם בפ"א
קכב רמב"ם בפ"א
קכג רמב"ם בפ"א
קכד רמב"ם בפ"א
קכה רמב"ם בפ"א
קכז רמב"ם בפ"א
קכח רמב"ם בפ"א
קכט רמב"ם בפ"א
קל רמב"ם בפ"א
קלא רמב"ם בפ"א
קלב רמב"ם בפ"א
קלג רמב"ם בפ"א
קלד רמב"ם בפ"א
קלה רמב"ם בפ"א
קלז רמב"ם בפ"א
קלח רמב"ם בפ"א
קלט רמב"ם בפ"א
קמ רמב"ם בפ"א
קמא רמב"ם בפ"א
קמב רמב"ם בפ"א
קמג רמב"ם בפ"א
קמד רמב"ם בפ"א
קמה רמב"ם בפ"א
קמז רמב"ם בפ"א
קמח רמב"ם בפ"א
קמט רמב"ם בפ"א
קנ רמב"ם בפ"א
קנא רמב"ם בפ"א
קנב רמב"ם בפ"א
קנג רמב"ם בפ"א
קנד רמב"ם בפ"א
קנה רמב"ם בפ"א
קנז רמב"ם בפ"א
קנח רמב"ם בפ"א
קנט רמב"ם בפ"א
קס רמב"ם בפ"א
קסא רמב"ם בפ"א
קסב רמב"ם בפ"א
קסג רמב"ם בפ"א
קסד רמב"ם בפ"א
קסה רמב"ם בפ"א
קסז רמב"ם בפ"א
קסח רמב"ם בפ"א
קסט רמב"ם בפ"א
קע רמב"ם בפ"א
קעא רמב"ם בפ"א
קעב רמב"ם בפ"א
קעג רמב"ם בפ"א
קעד רמב"ם בפ"א
קעה רמב"ם בפ"א
קעז רמב"ם בפ"א
קעח רמב"ם בפ"א
קעט רמב"ם בפ"א
קפ רמב"ם בפ"א
קפא רמב"ם בפ"א
קפב רמב"ם בפ"א
קפג רמב"ם בפ"א
קפד רמב"ם בפ"א
קפה רמב"ם בפ"א
קפז רמב"ם בפ"א
קפח רמב"ם בפ"א
קפט רמב"ם בפ"א
קצ רמב"ם בפ"א
קצא רמב"ם בפ"א
קצב רמב"ם בפ"א
קצג רמב"ם בפ"א
קצד רמב"ם בפ"א
קצה רמב"ם בפ"א
קצז רמב"ם בפ"א
קצח רמב"ם בפ"א
קצט רמב"ם בפ"א
ר רמב"ם בפ"א
רא רמב"ם בפ"א
רב רמב"ם בפ"א
רג רמב"ם בפ"א
רד רמב"ם בפ"א
רה רמב"ם בפ"א
רז רמב"ם בפ"א
רח רמב"ם בפ"א
רט רמב"ם בפ"א
רס רמב"ם בפ"א
רסא רמב"ם בפ"א
רסב רמב"ם בפ"א
רסג רמב"ם בפ"א
רסד רמב"ם בפ"א
רסה רמב"ם בפ"א
רסז רמב"ם בפ"א
רסח רמב"ם בפ"א
רסט רמב"ם בפ"א
רע רמב"ם בפ"א
רעא רמב"ם בפ"א
רעב רמב"ם בפ"א
רעג רמב"ם בפ"א
רעד רמב"ם בפ"א
רעה רמב"ם בפ"א
רעז רמב"ם בפ"א
רעח רמב"ם בפ"א
רעט רמב"ם בפ"א
רפ רמב"ם בפ"א
רפא רמב"ם בפ"א
רפב רמב"ם בפ"א
רפג רמב"ם בפ"א
רפד רמב"ם בפ"א
רפה רמב"ם בפ"א
רפז רמב"ם בפ"א
רפח רמב"ם בפ"א
רפט רמב"ם בפ"א
רצ רמב"ם בפ"א
רצא רמב"ם בפ"א
רצב רמב"ם בפ"א
רצג רמב"ם בפ"א
רצד רמב"ם בפ"א
רצה רמב"ם בפ"א
רצז רמב"ם בפ"א
רצח רמב"ם בפ"א
רצט רמב"ם בפ"א
ש רמב"ם בפ"א
שא רמב"ם בפ"א
שב רמב"ם בפ"א
שג רמב"ם בפ"א
שד רמב"ם בפ"א
שה רמב"ם בפ"א
שז רמב"ם בפ"א
שח רמב"ם בפ"א
שט רמב"ם בפ"א
שס רמב"ם בפ"א
שסא רמב"ם בפ"א
שסב רמב"ם בפ"א
שסג רמב"ם בפ"א
שסד רמב"ם בפ"א
שסה רמב"ם בפ"א
שסז רמב"ם בפ"א
שסח רמב"ם בפ"א
שסט רמב"ם בפ"א
שע רמב"ם בפ"א
שעא רמב"ם בפ"א
שעב רמב"ם בפ"א
שעג רמב"ם בפ"א
שעד רמב"ם בפ"א
שעה רמב"ם בפ"א
שעז רמב"ם בפ"א
שעח רמב"ם בפ"א
שעט רמב"ם בפ"א
שפ רמב"ם בפ"א
שפא רמב"ם בפ"א
שפב רמב"ם בפ"א
שפג רמב"ם בפ"א
שפד רמב"ם בפ"א
שפה רמב"ם בפ"א
שפז רמב"ם בפ"א
שפח רמב"ם בפ"א
שפט רמב"ם בפ"א
שצ רמב"ם בפ"א
שצא רמב"ם בפ"א
שצב רמב"ם בפ"א
שצג רמב"ם בפ"א
שצד רמב"ם בפ"א
שצה רמב"ם בפ"א
שצז רמב"ם בפ"א
שצח רמב"ם בפ"א
שצט רמב"ם בפ"א
ת רמב"ם בפ"א
תא רמב"ם בפ"א
תב רמב"ם בפ"א
תג רמב"ם בפ"א
תד רמב"ם בפ"א
תה רמב"ם בפ"א
תז רמב"ם בפ"א
תח רמב"ם בפ"א
תט רמב"ם בפ"א
תס רמב"ם בפ"א
תסא רמב"ם בפ"א
תסב רמב"ם בפ"א
תסג רמב"ם בפ"א
תסד רמב"ם בפ"א
תסה רמב"ם בפ"א
תסז רמב"ם בפ"א
תסח רמב"ם בפ"א
תסט רמב"ם בפ"א
תע רמב"ם בפ"א
תעא רמב"ם בפ"א
תעב רמב"ם בפ"א
תעג רמב"ם בפ"א
תעד רמב"ם בפ"א
תעה רמב"ם בפ"א
תעז רמב"ם בפ"א
תעח רמב"ם בפ"א
תעט רמב"ם בפ"א
תפ רמב"ם בפ"א
תפא רמב"ם בפ"א
תפב רמב"ם בפ"א
תפג רמב"ם בפ"א
תפד רמב"ם בפ"א
תפה רמב"ם בפ"א
תפז רמב"ם בפ"א
תפח רמב"ם בפ"א
תפט רמב"ם בפ"א
תצ רמב"ם בפ"א
תצא רמב"ם בפ"א
תצב רמב"ם בפ"א
תצג רמב"ם בפ"א
תצד רמב"ם בפ"א
תצה רמב"ם בפ"א
תצז רמב"ם בפ"א
תצח רמב"ם בפ"א
תצט רמב"ם בפ"א
י רמב"ם בפ"א
יא רמב"ם בפ"א
יב רמב"ם בפ"א
יג רמב"ם בפ"א
יד רמב"ם בפ"א
יז רמב"ם בפ"א
יח רמב"ם בפ"א
יט רמב"ם בפ"א
יכ רמב"ם בפ"א
יכא רמב"ם בפ"א
יכב רמב"ם בפ"א
יכג רמב"ם בפ"א
יכד רמב"ם בפ"א
יכה רמב"ם בפ"א
יכז רמב"ם בפ"א
יכח רמב"ם בפ"א
יכט רמב"ם בפ"א
יק רמב"ם בפ"א
יקא רמב"ם בפ"א
יקב רמב"ם בפ"א
יקג רמב"ם בפ"א
יקד רמב"ם בפ"א
יקה רמב"ם בפ"א
יקז רמב"ם בפ"א
יקח רמב"ם בפ"א
יקט רמב"ם בפ"א
יקכ רמב"ם בפ"א
יקכא רמב"ם בפ"א
יקכב רמב"ם בפ"א
יקכג רמב"ם בפ"א
יקכד רמב"ם בפ"א
יקכה רמב"ם בפ"א
יקכז רמב"ם בפ"א
יקכח רמב"ם בפ"א
יקכט רמב"ם בפ"א
יקל רמב"ם בפ"א
יקלא רמב"ם בפ"א
יקלב רמב"ם בפ"א
יקלג רמב"ם בפ"א
יקלד רמב"ם בפ"א
יקלה רמב"ם בפ"א
יקלז רמב"ם בפ"א
יקלח רמב"ם בפ"א
יקלט רמב"ם בפ"א
יקמ רמב"ם בפ"א
יקמא רמב"ם בפ"א
יקמב רמב"ם בפ"א
יקמג רמב"ם בפ"א
יקמד רמב"ם בפ"א
יקמה רמב"ם בפ"א
יקמז רמב"ם בפ"א
יקמח רמב"ם בפ"א
יקמט רמב"ם בפ"א
יקנ רמב"ם בפ"א
יקנא רמב"ם בפ"א
יקנב רמב"ם בפ"א
יקנג רמב"ם בפ"א
יקנד רמב"ם בפ"א
יקנה רמב"ם בפ"א
יקנז רמב"ם בפ"א
יקנח רמב"ם בפ"א
יקנט רמב"ם בפ"א
יקס רמב"ם בפ"א
יקסא רמב"ם בפ"א
יקסב רמב"ם בפ"א
יקסג רמב"ם בפ"א
יקסד רמב"ם בפ"א
יקסה רמב"ם בפ"א
יקסז רמב"ם בפ"א
יקסח רמב"ם בפ"א
יקסט רמב"ם בפ"א
יקע רמב"ם בפ"א
יקעא רמב"ם בפ"א
יקעב רמב"ם בפ"א
יקעג רמב"ם בפ"א
יקעד רמב"ם בפ"א
יקעה רמב"ם בפ"א
יקעז רמב"ם בפ"א
יקעח רמב"ם בפ"א
יקעט רמב"ם בפ"א
יקפ רמב"ם בפ"א
יקפא רמב"ם בפ"א
יקפב רמב"ם בפ"א
יקפג רמב"ם בפ"א
יקפד רמב"ם בפ"א
יקפה רמב"ם בפ"א
יקפז רמב"ם בפ"א
יקפח רמב"ם בפ"א
יקפט רמב"ם בפ"א
יקצ רמב"ם בפ"א
יקצא רמב"ם בפ"א
יקצב רמב"ם בפ"א
יקצג רמב"ם בפ"א
יקצד רמב"ם בפ"א
יקצה רמב"ם בפ"א
יקצז רמב"ם בפ"א
יקצח רמב"ם בפ"א
יקצט רמב"ם בפ"א
יט רמב"ם בפ"א
יטא רמב"ם בפ"א
יטב רמב"ם בפ"א
יטג רמב"ם בפ"א
יטד רמב"ם בפ"א
יטה רמב"ם בפ"א
יטז רמב"ם בפ"א
יטח רמב"ם בפ"א
יטט רמב"ם בפ"א
יכ רמב"ם בפ"א
יכא רמב"ם בפ"א
יכב רמב"ם בפ"א
יכג רמב"ם בפ"א
יכד רמב"ם בפ"א
יכה רמב"ם בפ"א
יכז רמב"ם בפ"א
יכח רמב"ם בפ"א
יכט רמב"ם בפ"א
יק רמב"ם בפ"א
יקא רמב"ם בפ"א
יקב רמב"ם בפ"א
יקג רמב"ם בפ"א
יקד רמב"ם בפ"א
יקה רמב"ם בפ"א
יקז רמב"ם בפ"א
יקח רמב"ם בפ"א
יקט רמב"ם בפ"א
יקכ רמב"ם בפ"א
יקכא רמב"ם בפ"א
יקכב רמב"ם בפ"א
יקכג רמב"ם בפ"א
יקכד רמב"ם בפ"א
יקכה רמב"ם בפ"א
יקכז רמב"ם בפ"א
יקכח רמב"ם בפ"א
יקכט רמב"ם בפ"א
יקל רמב"ם בפ"א
יקלא רמב"ם בפ"א
יקלב רמב"ם בפ"א
יקלג רמב"ם בפ"א
יקלד רמב"ם בפ"א
יקלה רמב"ם בפ"א
יקלז רמב"ם בפ"א
יקלח רמב"ם בפ"א
יקלט רמב"ם בפ"א
יקמ רמב"ם בפ"א
יקמא רמב"ם בפ"א
יקמב רמב"ם בפ"א
יקמג רמב"ם בפ"א
יקמד רמב"ם בפ"א
יקמה רמב"ם בפ"א
יקמז רמב"ם בפ"א
יקמח רמב"ם בפ"א
יקמט רמב"ם בפ"א
יקנ רמב"ם בפ"א
יקנא רמב"ם בפ"א
יקנב רמב"ם בפ"א
יקנג רמב"ם בפ"א
יקנד רמב"ם בפ"א
יקנה רמב"ם בפ"א
יקנז רמב"ם בפ"א
יקנח רמב"ם בפ"א
יקנט רמב"ם בפ"א
יקס רמב"ם בפ"א
יקסא רמב"ם בפ"א
יקסב רמב"ם בפ"א
יקסג רמב"ם בפ"א
יקסד רמב"ם בפ"א
יקסה רמב"ם בפ"א
יקסז רמב"ם בפ"א
יקסח רמב"ם בפ"א
יקסט רמב"ם בפ"א
יקע רמב"ם בפ"א
יקעא רמב"ם בפ"א
יקעב רמב"ם בפ"א
יקעג רמב"ם בפ"א
יקעד רמב"ם בפ"א
יקעה רמב"ם בפ"א
יקעז רמב"ם בפ"א
יקעח רמב"ם בפ"א
יקעט רמב"ם בפ"א
יקפ רמב"ם בפ"א
יקפא רמב"ם בפ"א
יקפב רמב"ם בפ"א
יקפג רמב"ם בפ"א
יקפד רמב"ם בפ"א
יקפה רמב"ם בפ"א
יקפז רמב"ם בפ"א
יקפח רמב"ם בפ"א
יקפט רמב"ם בפ"א
יקצ רמב"ם בפ"א
יקצא רמב"ם בפ"א
יקצב רמב"ם בפ"א
יקצג רמב"ם בפ"א
יקצד רמב"ם בפ"א
יקצה רמב"ם בפ"א
יקצז רמב"ם בפ"א
יקצח רמב"ם בפ"א
יקצט רמב"ם בפ"א
יט רמב"ם בפ"א
יטא רמב"ם בפ"א
יטב רמב"ם בפ"א
יטג רמב"ם בפ"א
יטד רמב"ם בפ"א
יטה רמב"ם בפ"א
יטז רמב"ם בפ"א
יטח רמב"ם בפ"א
יטט רמב"ם בפ"א
יכ רמב"ם בפ"א
יכא רמב"ם בפ"א
יכב רמב"ם בפ"א
יכג רמב"ם בפ"א
יכד רמב"ם בפ"א
יכה רמב"ם בפ"א
יכז רמב"ם בפ"א
יכח רמב"ם בפ"א
יכט רמב"ם בפ"א
יק רמב"ם בפ"א
יקא רמב"ם בפ"א
יקב רמב"ם בפ"א
יקג רמב"ם בפ"א
יקד רמב"ם בפ"א
יקה רמב"ם בפ"א
יקז רמב"ם בפ"א
יקח רמב"ם בפ"א
יקט רמב"ם בפ"א
יקכ רמב"ם בפ"א
יקכא רמב"ם בפ"א
יקכב רמב"ם בפ"א
יקכג רמב"ם בפ"א
יקכד רמב"ם בפ"א
יקכה רמב"ם בפ"א
יקכז רמב"ם בפ"א
יקכח רמב"ם בפ"א
יקכט רמב"ם בפ"א
יקל רמב"ם בפ"א
יקלא רמב"ם בפ"א
יקלב רמב"ם בפ"א
יקלג רמב"ם בפ"א
יקלד רמב"ם בפ"א
יקלה רמב"ם בפ"א
יקלז רמב"ם בפ"א
יקלח רמב"ם בפ"א
יקלט רמב"ם בפ"א
יקמ רמב"ם בפ"א
יקמא רמב"ם בפ"א
יקמב רמב"ם בפ"א
יקמג רמב"ם בפ"א
יקמד רמב"ם בפ"א
יקמה רמב"ם בפ"א
יקמז רמב"ם בפ"א
יקמח רמב"ם בפ"א
יקמט רמב"ם בפ"א
יקנ רמב"ם בפ"א
יקנא רמב"ם בפ"א
יקנב רמב"ם בפ"א
יקנג רמב"ם בפ"א
יקנד רמב"ם בפ"א
יקנה רמב"ם בפ"א
יקנז רמב"ם בפ"א
יקנח רמב"ם בפ"א
יקנט רמב"ם בפ"א
יקס רמב"ם בפ"א
יקסא רמב"ם בפ"א
יקסב רמב"ם בפ"א
יקסג רמב"ם בפ"א
יקסד רמב"ם בפ"א
יקסה רמב"ם בפ"א
יקסז רמב"ם בפ"א
יקסח רמב"ם בפ"א
יקסט רמב"ם בפ"א
יקע רמב"ם בפ"א
יקעא רמב"ם בפ"א
יקעב רמב"ם בפ"א
יקעג רמב"ם בפ"א
יקעד רמב"ם בפ"א
יקעה רמב"ם בפ"א
יקעז רמב"ם בפ"א
יקעח רמב"ם בפ"א
יקעט רמב"ם בפ"א
יקפ רמב"ם בפ"א
יקפא רמב"ם בפ"א
יקפב רמב"ם בפ"א
יקפג רמב"ם בפ"א
יקפד רמב"ם בפ"א
יקפה רמב"ם בפ"א
יקפז רמב"ם בפ"א
יקפח רמב"ם בפ"א
יקפט רמב"ם בפ"א
יקצ רמב"ם בפ"א
יקצא רמב"ם בפ"א
יקצב רמב"ם בפ"א
יקצג רמב"ם בפ"א
יקצד רמב"ם בפ"א
יקצה רמב"ם בפ"א
יקצז רמב"ם בפ"א
יקצח רמב"ם בפ"א
יקצט רמב"ם בפ"א

תרפט שחבל חייבים בקריאת מגילה. ובו ו' סעיפים:

א "הכל חייבים בקריאתה אנשים (א) * ונשים וגרים * ועבדים (ב) משוחררים * ומחנכים (ג) * את הקטנים לקרותה: ב יא' הקורא ואחד השומע מן הקורא (ד) יצא ידי חובתו והוא שישמע מפי מי שהוא חייב בקריאתה לפיכך אם ה' הקורא (ה) * י' חרש (ו) או י' קטן או שומה וכת"ק אכל נשים

מוציאות לאנשים טור בשם רש"י ערכין

שערי תשובה

(א) אנשים. עשה"ט ועיין במח"כ שם ויהיה לומר לאשה שתכרך הכרעה ואח"כ יקרא לה להוציאה ואין לעשות כן אלא שקורא ינרך מסופק אי סני בקטנים מ"ז: (ט) ביום י"ד. בדרכה עיין לבוש: (י) בט"ו. בלא ברכה ב"י ש"ל: (א) אנשים. ולכן לר"ך לקרותה בביתו לפני הבתולות מ"א. ובקצת מקומות נוהגים שהבתולות הולכות לב"ה נשים לשמוע המגילה

באר היטב

פקדתי ב"י. וב"ח כתב בשם ר"ל הכיב דבט"ו לאדר מפטירין ג"כ פקדתי ע"ש: (ח) ב"ג. בקיבוץ י' דשלא בזמנה בעי וי"ד. ובהג"א מסופק אי סני בקטנים מ"ז: (ט) ביום י"ד. בדרכה עיין לבוש: (י) בט"ו. בלא ברכה ב"י ש"ל: (א) אנשים. ולכן לר"ך לקרותה בביתו לפני הבתולות מ"א. ובקצת מקומות נוהגים שהבתולות הולכות לב"ה נשים לשמוע המגילה

משנה ברורה

ומתירין: (יט) ואינו מוצא מגילה וכו'. דאט היה מוצא (לכ) מחוב ליקחה ולקרות ב"ד: (ב) יקראנה ב"ג וכו'. בקיבוץ עשרה דשלא בזמנה בעי י' [ועיין במח"כ דכדעבד אף ביחוד ויאל ועיין לקמן ס"ס תר"ג במ"ב] אכן אפשר דסני בקטנים הואיל והוא רק משום פרומוי ניסא. ועיין בר"ן שמתפק לעיין בני הכפרים שמקדימין לקרותה אי מהוייב לקרותה (לג) גם בלילה או די בקריאה דיום ופשוט דה"ל לעיין מפרשי הים ויולא בשיירא ומדכרי הטור משמע קצת דלר"ך לקרות גם בלילה. ודע עוד דהא דהקילו לבני הכפרים או למופרשי הים הוא רק לעיין קריאת המגילה (לד) אבל סעודת פורים וכן משלות מנות ומתנות לאביונים לא יקיים אלא בזמנה: (כא) אפילו מתחילת החדש. דכתיב והקורא אשר נהפך מיגון לשמחה וגו': (כב) חוזר וקורא אותה ביום י"ד. היינו (לח) בדרכותיה דהא זמנה היא: (כג) קורא אותה בט"ו. ובלא (לו) ברכה דכבר עבר עיקר זמנה (לו) אבל מ"מ ואל"ך לא יקרא כלל דכתיב ולא יעבור. אם טעו וקראו הפרשות והמגילה באדר ראשון (לח) לר"ך לחזור ולקרות בשני:

(א) אנשים. ואף דהקריאה היא דבר שהזמן גרמא מ"מ חייבות (א) שאף הן היו באותו הנס דמתחלה היתה הגזירה גם עליהם כדכתיב בקרא. ולכן לר"ך האים לקרותה (ב) בביתו לפני הבתולות והמשורות ובקצת מקומות נוהגין שהם הולכות לבית"כ לעזרת נשים לשמוע הקריאה (ג) אכן ל"ע איך יונאין שם נשים דא"ל לשמוע שם כדיון: (ב) משוחררים. אבל אינם משוחררים פטורים (ד) דגרעיו מנשים לעיין זה (ה) וי"ל דאפי' אינם משוחררים חייבים: (ג) את הקטנים. היינו (ו) מי שהגיע למצות חינוך ועיין לקמן בס"י. וכיון דגם נשים חייבות פשוט דגם בקטנות ים בהן משום מצות חינוך וע"ל בס"י: (ד) יאל ידי חובתו. ולר"ך שביבין הקורא להוציא והשומע ללאת כדיון שארי מצות שאחד מוציא הכירו וכדלקמן בס"י תר"ג ס"ד: (ה) חרש. היינו המדבר ואינו שומע כלל ואע"ג דבעלמא קי"ל דאם לא השמיע לאזני יאל כדלעיל בסיון ס"ב וסיון קפ"ה הלא לעיין מגילה דהוא משום פרומוי ניסא החמירו (ז) בו יותר דהשומע לאזני הוא לעיכובא (ח) א"נ דחרש גרע טפי שאינו יכול להשמיע לאזניו ועיין בשע"ת דדוק אם הוא חרש גמור שאינו שומע כלל לאפוקי אם הוא שומע כשמדברים לו בקול רם. וכ"ז הוא לדעת הש"ע אבל דעת (ט) כמה אחרונים אפילו הוא חרש גמור יאל השומע ממנו ומ"מ לכתחלה כו"ע מודים שלא יעמידוהו להוציא ברכי י"ח. ודע דמי שכבדו אוניו או שהיה רחוק מן הכימה ואינו יכול לשמוע היציב מן הקורא ויהר לקרות לעצמו ממגילה בשרה או עכ"פ יאחז חומש והתיבות שיחבר לו יאמר תיכף מן החומש: (ו) או קטן. אע"ל דקטן גמי חייב עכ"פ מדרכין כדלעיל בס"א אפי' אינו יכול להוציא את הגדול (י) דלגבי קטן הוי תרי דרכין ר"ל

שער הציון

(לא) א"ר ובגדי י"ע וחסדי דוד ומטה יהודה: (לב) כדאיתא בתוספתא: (לג) וכליהו די ביחודי ולמחר בעיירות בעי עשרה [שם]: (לד) יד אפרים ע"ש: (לה) ט"ו וי"א: (לו) פ"ח ומטה יהודה ונהר שלום ומ"א דלא כהט"ו וכן מאלד הפג"ג למעשה: (לז) פוסקים בשם הירושלמי: (לח) פוסקים: (א) גמרא: (ב) מ"א וי"א: (ג) פ"ח: (ד) הג"א ודעתו דכאן לא שייך טעם שהיו באותו הנס: (ה) מ"א וכדמכא מהטור: (ו) הג"א: (ז) ב"י ופ"ח מ' שקורא המגילה לעצמו לר"ך לומר מאוד שישמע לאזני דל"ה אפילו כדעבד לא יאל: (ח) ט"ו: (ט) ה"כ ופ"ח והג"א והש"א אפי' כסיון ז' מלכד כמה ראשונים שעומדים בשעה זו עיין בפוסקים: (י) תוספות:

ו שם בשם כה"ג
וכ"כ המדריגה בשם
רמב"ם ו' תוס'
פתח ספר
דמגילה ה' א"ת
שם
השומע ממנו (ב) לא יצא (ז) וי"א שהנשים אינם מוציאות את האנשים. הסם וי"א (ח) אם
האשה קראה (ג) לעצמה מזכרת לשמוע מגילה שאינה חייבת בקריאה (מרכזי ס"ק דמגילה):
ג (ט) אנדרוניגוס (י) מוציא מינו (יא) ולא שאינו מינו (יב) מומטום ומי שחציו עבר אפי'
מינו (ד) אינו מוציא. הסם (יג) י"א דאפי' את (ה) עלמו אינו מוציא ולריד לשמוע מאחרים (כ"י):
ד השומע מגילה ממי שהוא מורד הנאה ממנו (יד) יצא: ה * במקום שאין מנין אם אחד
ע והאחרים אינם יודעים אחד פוטר את כולם ואם כולם יודעים כל אחד קורא (ו) (טו) לעצמו:

באר היטב

וקטן שהגיע לחינוך מוציא נשים. וקטן לקטן ואשה לאשה א"י ועיין
יד אהרן: (ב) לא יאל. וב"ח פסק דהשומע מן החרש יאל בדיעבד
וב"ח בנמרא: (ג) לעצמה. ובמדרש הנעלם רות כתב דלא תקרא
לעצמה רק תשמע מהאנשים: (ד) אינו מוציא. אפי' למ"ד דנשים
מוציאות אנשים זה גרע טפי עכ"י: (ה) עלמו אינו מוציא. היינו
למ"ד דנשים אין מוציאות אנשים ב"י והבאר הטוב אפי' לא דק
בכאן ע"ס: (ו) לעצמו. והכ"ח כתב בשם מהרי"ל בפשיטות דעדיוק
טפי שיקרא אחד לכולם וכ"כ המ"א משום ברוב עם הדרת מלך

וקטן שהגיע לחינוך מוציא נשים. וקטן לקטן ואשה לאשה א"י ועיין
יד אהרן: (ב) לא יאל. וב"ח פסק דהשומע מן החרש יאל בדיעבד
וב"ח בנמרא: (ג) לעצמה. ובמדרש הנעלם רות כתב דלא תקרא
לעצמה רק תשמע מהאנשים: (ד) אינו מוציא. אפי' למ"ד דנשים
מוציאות אנשים זה גרע טפי עכ"י: (ה) עלמו אינו מוציא. היינו
למ"ד דנשים אין מוציאות אנשים ב"י והבאר הטוב אפי' לא דק
בכאן ע"ס: (ו) לעצמו. והכ"ח כתב בשם מהרי"ל בפשיטות דעדיוק
טפי שיקרא אחד לכולם וכ"כ המ"א משום ברוב עם הדרת מלך

משנה ברורה

(ר"ל דעם קריאת המגילה הוא רק מד"ס וחובו שז קטן הוא ג"כ רק
מדרבנן בכל המלות) משא"כ גדול הוא חד דרבנן (י"א) ולא אחי תרי
דרבנן ומפיק חד דרבנן. והנה לעיל בסיון תרע"ה ס"ג הביא
המחבר דים מי שמכשיר בקטן שהגיע לחינוך שיכול להוציא אחרים
בהדלקתו (יז) וה"ה לענין קריאת המגילה ועיין בעקרי דינים שכתב
בשם סמא דהיי בדמקום הדחק כשאין שם אנשים בקיאים במקרא
מגילה יכול להוציאם קטן שהגיע לחינוך: (ז) וי"א שהנשים אינם
מוציאות וכו'. ולא דמי לגר תוכה (יג) דשאני מגילה דהוי כמו
קריאת התורה ופסולה מפני כבוד הזכור ולכן אפילו ליחיד
אינה מוציאה משום לא פלוג וגם (יד) דאפשר דאשה אינה חייבת
בקריאה רק לשמוע וכדלקמיה ומקרי שאינה מחוייבת בדבר לגבי איש
אבל אשה מוציאה (טו) את חברתה: (ח) אם האשה קראה וכו'. ועיין
ב"ח ב"ס דים מי ממי לשמוע (טו) אבל אם אין לה מי שיקרא לפנייה תקרא
היא לעצמה במגילה כשרה ומזכרת אקב"ו לשמוע מקרא מגילה (ה"א): (ט) אנדרוניגוס. יש לו (יו) זכרות ונקבות: (י) מוציא
מינו. דאם זה זכר גם זה זכר ואם זה נקבה גם זה נקבה ואם נכבד דהוא בריה בפני עצמו גם השני בריה בפני עצמו הוא:
(יא) ולא שאינו מינו. דשמה זה נקבה והשני הוא זכר ואפילו מינו אינו מוציא. דשמה זה זכר זה נקבה (משא"כ אנדרוניגוס כולן
האחרים יהיה נכבד אם הוא איש או אשה: (יב) עומטום וכו' אפילו מינו אינו מוציא. דשמה זה זכר זה נקבה (משא"כ אנדרוניגוס כולן
שוין במנין) וכן מי שהלוי עבד (יט) לא אחי לז עבדות ידיה ומפיק להאחר שיש בו לז חירות: (יג) י"א דאפילו א"ע וכו'. זה לא קאי
לשומעו רק לחציו עבד וחציו בן חורין ומשום דלא אחי לז עבדות ידיה ומפיק לז חירות וכו' דוקא לדעה הסוברת דנשים אין
מוציאות האנשים ועבד דומה לאשה: (יד) יאל. דמלות (כ) לאו ליהני יתנו ולא מקרי הנאה ועיין לעיל סימן תקפ"ט: (טו) דש"ר
לעניינו: (טז) לעצמו. דאין היחיד מוציא חבירו אלא בעשרה ולא דמי לשופר (כ"ה) דקריאת המגילה הוא כמו תפלה דבעינן עשרה
דוקא. והנה הפר"ח כתב דכ"ז הוא רק לענין לכתלה (כב) אבל בדיעבד אם נתכוין לפטור חבירו יאלו א"ע"ם שכולם יודעים ובמ"א
מלמד עוד דאפילו לכתלה עדיף שיקרא אחד לכולן משום ברוב עם הדרת מלך ואם כולם יודעים כל אחד קורא (ו) (טו) לעצמו

שערי תשובה

פ"ס: (ב) לא יאל. עיין בה"ט ופיין בשב"י ח"ג סימן ל"ג שכתב שם
שקשה להקל בהכ"ח נגד משמעות הראשונים וע"ס שכתב בזה שכתב
אזינו משמעות אפי' שזעקים מאד בקול רם אז שומע וקרא המגילה לפני
הזכור בקול ביוני שנראה שהוא עלמו לא השמיע לאזנו אפי' יאלו הייבור
בקריאה זו דחרש גמור לא הוי כיון ששומע אם לזעקים כמ"ס הרא"ש
במכאוב כלל ס"ה סי' י"ב ובסימנים שם ובפ"ת הלכות גיטין סימן קכ"א
כתב דאף שאינו שומע רק כשמדברים עמו בקול רם ע"י מין הזולתות
וביאלו כזה מ"מ לא מקרי חרש וגם אין לתוס' בשב"ל שלא השמיע לאזנו
משום דמוכח מהסתייגות הסופקים מק"ס למגילה כמבאר בכ"י דש חילוק
בין לא השמיע לאזנו לחרש (ומ"ס הב"י וכו') דחוק מאד) ונראה דדוקא
חרש שאין לראוי להשמיע לאזנו וידין ששומע ממי שהוא שאינו חייב בקריאה
ממנו בקול ביוני יאלו ע"ס. ונראה דהוא עלמו ו"ל ג"כ דלא אפי' לא השמיע לאזנו וקריאה
בקריאה אפי' שלא השמיע לאזנו כמו בק"ס דקרא ולא השמיע יאל וקריאה
בקריאה שקרא לעצמו וע"י ע"ס:

ביאור הלכה

לשמוע מאיש ששומע באזניו דוקא ע"ס משום דהלא אותן אחרים יכולין
לקרות לעצמן ואז להשתדל שיזכרן איש אחר שיש לו חוש השמיעה כמחזיק
לא לפטור לגמרי מקריאה עכ"ל [והלא אף דעלמא נשים פטורות ממנו
שהזמן גמאם הכל חייבו אותן מפני שאף כן היו באלות הנם ואף חרשין היו
באלות הנם ולא גרע מהן] ויש בזה אריכות דברים ואכ"מ להאריך. אכן
לדינא אין צ"ח דבאל"ה הלא דעת כמה ראשונים הרשב"א והרי"ף והרשב"א
שגם לאחרים הוא מוציא וכו' שהוא בעצמו כד חייבא וגם ברמב"ם יש
חלפי ברפאות וכן הסכימו כמה אחרונים כמ"ס במ"ב וע"כ כהל' לעצמו
בדאי מחוייב לקרות בעצמו כמ"ס שאינו שומע ואף אם יקראנו בלא טעמים
ג"כ אין קפידא. ולשו' רי"ף קשה קצת שכתב דיכול לקרות לכתלה לעצמו
מאי שכן יכול כזה דהלא לכאורה מחוייב לעשות כן: * במקום שאין מנין.
דמקום שיש מנין מחוייב לחזור אחר מנין כלקמן בסיון תר"ס סי"ח:

במ"א שמתדד דלא תקרא לעצמה כלל רק תשמע מהאנשים. וכ"ז
היא לעצמה במגילה כשרה ומזכרת אקב"ו לשמוע מקרא מגילה (ה"א): (ט) אנדרוניגוס. יש לו (יו) זכרות ונקבות: (י) מוציא
מינו. דאם זה זכר גם זה זכר ואם זה נקבה גם זה נקבה ואם נכבד דהוא בריה בפני עצמו גם השני בריה בפני עצמו הוא:
(יא) ולא שאינו מינו. דשמה זה נקבה והשני הוא זכר ואפילו מינו אינו מוציא. דשמה זה זכר זה נקבה (משא"כ אנדרוניגוס כולן
האחרים יהיה נכבד אם הוא איש או אשה: (יב) עומטום וכו' אפילו מינו אינו מוציא. דשמה זה זכר זה נקבה (משא"כ אנדרוניגוס כולן
שוין במנין) וכן מי שהלוי עבד (יט) לא אחי לז עבדות ידיה ומפיק להאחר שיש בו לז חירות: (יג) י"א דאפילו א"ע וכו'. זה לא קאי
לשומעו רק לחציו עבד וחציו בן חורין ומשום דלא אחי לז עבדות ידיה ומפיק לז חירות וכו' דוקא לדעה הסוברת דנשים אין
מוציאות האנשים ועבד דומה לאשה: (יד) יאל. דמלות (כ) לאו ליהני יתנו ולא מקרי הנאה ועיין לעיל סימן תקפ"ט: (טו) דש"ר
לעניינו: (טז) לעצמו. דאין היחיד מוציא חבירו אלא בעשרה ולא דמי לשופר (כ"ה) דקריאת המגילה הוא כמו תפלה דבעינן עשרה
דוקא. והנה הפר"ח כתב דכ"ז הוא רק לענין לכתלה (כב) אבל בדיעבד אם נתכוין לפטור חבירו יאלו א"ע"ם שכולם יודעים ובמ"א
מלמד עוד דאפילו לכתלה עדיף שיקרא אחד לכולן משום ברוב עם הדרת מלך ואם כולם יודעים כל אחד קורא (ו) (טו) לעצמו

שער הציון

(יא) ולא דמי למ"כ בסוף סימן קפ"ו דהתם יכול הקטן להכיל כדו שבעה להכיל עלמו ליד חוב דרבנן והוי נמי חד דרבנן (מ"א): (יב) דהא כהא תליא
במ"ס המ"א וכ"כ הגר"א לעיל בסיון תרע"ה ע"ס. אכן ש"א יבנו דעת המחבר שהשמיע כלן דעת כה"ע שהמתיק גבי חובת דמגילה לא ראה לסמוך
עליו. עיין א"ח וחדא משה וס"א: (יג) מ"א: (יד) הגר"א: (טו) אבל נשים רבות אין האשה מוציא דיואל כהו מילתא (ק"י בשם התוספות): (טז) דה"ה
פשו אחד דלהדעם ראשונה דהיא העיקרית הנשים חייבות בקריאה ואף אם נפסקו שאין מוציאות האנשים עכ"פ בקריאה חייבות וכמו שפסק הפר"ח ואף אם
נפסקו כה"ה הלא ג"כ מוכח שחובל לקרות לעצמה ואף שמזכרת לשמוע מגילה ומה שהביא המ"א ממדרש הנעלם רות דלא תקרא לעצמה עיין בח"א דלא
נמצא זה הלשון שם רק הלשון שהובא בהגר"א בשם ה"ח ואינו מוכרח דלא תוכל לקרות בעצמה ובפ"ט אם אין לה מי שיקרא לפנייה בודאי תוכל לקרות בעצמה
וכן מוכח בפמ"ג והגר"א: (יז) רמב"ם בהלכות אישות: (יח) כ"י: (יט) ואפילו למד דעבדים שאינם משוחררים ג"כ חייבים חיוכן רק כשמיעם כנשים:
לדעה זו: (כ) גמרא: (כ"ה) מ"א: (כ"ב) וכן תשמע בלבוש ע"ס:

תרצ דיני קריאת המגילה. ובו י"ח סעיפים:

א יאקווא ארם את המנילה בין עומד (א) בין (ה) יושב (ב) * נאכל לא יקרא בצבור יושב
לכתחלה מפני כבוד הצבור. הגה (ג) ולסור לחזן לקרוא את המנילה עד (ג) שאומרים לו קרא.
(מירדכי פרק הקורא) : ב נאפי' שנים ואפי' עשרה יכולים לקרותה ביד (ד) ויציאים הם והשוטעים
טהם : ג (ה) יצריך לקרותה כולה (ו) הומתוך הכתב ואם קראה על פה לא יצא(ז) ויצריך שתהא
כתובה כולה לפניו לכתחלה (ח) אבל בדיעבד ואם השמיט הסופר באמצעה תיבות(ט) אפילו
י"ט לכו' ענא ז

(כצ"ט) קורא אדם כו' וע"י בניה יורדם סי' כ"ג ישיב מדינות שהיה לקרוע בהם טעמים ע"פ ולא ישיבן כי במדינותינו א"ל לא כדלעיל במלחא מי שידע לקרוע בנעמים אבל מי ש"ל לר"ך לחזור אחר מי שידע לקרוע המוות במשפט הנידון כמבואר לקמן דטעות שהענין מהטעם משבב לקרואהו וכן א"ל פ"ס מי שידע לקרוע הנידון פירכיתו א"ל נכדך מתוך הכוונה יקרא בנחם וזה המקרא לגבי הקורא לר"ך א"ח"כ לחזור וגילה ע"פ:

ע"פ : (1) קטנים . וכבר שלח יואל קטנים ביותר שמכלולים דעת
השומעים מ"א עש"ל : (2) באומרים . היינו
(א) יושב . אבל הכרזה תהיה שימור מ"א : (3) באומרים . היינו
במקום שהמנהג שליו הקודם קורא לשלם המנהג של כל במדינתו
שלינו ועיון בשפיר אפרים כפיך נ"ח שלם שממדין א' שיקרא לפני הקו
ולקרא מלחם

* מנהג טוב להכיר וכו'. יורה דעה מנהג המהר"ם הוא דוקא שן
קטנים שגדלו לחינוך והקטנים יתור רק מבלבול כמו שכתב המ"א וא"כ
הם שייך מהם טוב כלל מדינת מחוייב לחכם בקריאת מנהגים א"כ ש"ס
שכמעט ופני' ואולי דכח הם יוצא אם היה קורא לפניהם בביתם אבל כדי
לפרסם הם ביותר להראות בביתם"ד שיבטעו בלבוש כדי לחכם
שם בגדולתם ישמעו בלבוש:

לעלמו וכן השתין כד"ה: (מ) מנהג טוב להביא יו"ט. כדי לחנכם במחלות פרכותיו ייבא ומשעם זה ערבינו הקהל לקרות אלו הפסוקים בקול [כדלקמן בימים הר"ט י"ז] שהם עיקר התחלת הנס וכפיו וזה איש יהודי. ומרדכי ישיב. הילודים ישיב. כדי לעורר הקטנים שלא יישעו ויהנו לבם על הקריאה ומקרינו אותם הפסוקים כדי לחנכם [לנבט]: (י"י) קטנים וקטנות. ולכלדך שלא יביאו קטנים ביותר שמצננלין דעת האשמועים [מ"א וס"ב]: (י"ח) לשמעו וכו'. ועכשיו כעו"ה מהפוך ההוא שלדך שאינם שומעים אלא הם מצננליים כדכסו ונבדלים אינם יפולים לשמוע וכל ביאתם הוא רק להכות את המן וזהו אין אלא מחקים מזה חינוך כלל ובאמת מלד מזה חינוך צריך כל אב להחיות ביוני הקטנים אלא ולהשגיח עליהם שיבטעו הקריאה וכשיגיע הקורא לעזרשם כהן האגני רשאי הקטן להכותו במנהגו אבל לא שיהיה זה עיקר הכהה הקטן ליהיבם: (מ) מהרה מגילה. ועשיו ראו כל אחד

* אבל לא יקרא גבור מיושב לכתחלה וכו'. הנהי' מטעם יסודו מלד
דסמייה מותר וגרלה דכשת' דחקס' ר'סמך' על' נלקח' יכ'
בכחת' מן' גבורה דקלח' מ"כ"כ תכוס' הלא' דכידנ' ג"כ ילא'
דגריח'א' כמחרי' כדרי' (ודלא' ככ"ח) ויאזני' אלא' לכתחלה וא"כ הכא' אפילו'
לכתחלה כרי' וכן מומח' כר"י ור'ן' ודברי' הרבני'ס' נובע'ס' ומכרי' ההלכ'י'
שחא' גורו' כשנב'נו' ב'ס' קדוש' בענין' וכן' וכן' בכמה' עניני' ע"פ' דברי' דרוב'י'
אין' לזנו' מזה' אחר' שהוא' מנכס' של' כלל' ישראל' אס' נחמדי' כזה'
היה' לו' מנילה' כשרה' ולקרו' בלחש' מלה' בעלה' דא"ל' לשמוע' מה"ע'
ג' כן' מי' שהיכול' בידו' (פמ"ג) ועיני' לקמן' בסימן' חר"פ' ס"ז:
ר' ז"ל' דאס' קורא' גבור' צריך' לקרו' בעמידה' ועיני' בה"ל' שצ"ד'ס'
ה' הגבור' (ד) אס' עיני' כבוד' ואין' ראוי' לאלס' לחלוק' כבוד' לעז' כ"ו'
ד' א"ל' להמתי' (ג') ויואלס' הס' וכו'. ואלא' אמרינ' דתרי' קמי' כל'
ה' ביותר' מפני' הנס' (ד) ויהי' דעתי' לשמוע' הייטיב'. וכיון' שכן'
כל' התיבות' דרוב'י' לא' יאל': (וה) צריך' לקרותה' כולה'. והוא'
חת' לא' יאל': (ו) ומתוך' הכתב'. ומתבאר' כ"ס' דלפילו' קורא' כל'
ס' (ז) וצריך' שתיח' כתיבה' וכו'. ר"ל' דמה' שחמנו' לא' יאל' היינו'
דיעבד' ואפילו' אס' היתה' סיבה' קריחתו' בע"פ' מפני' שהסופר' השמיט'
ק' בלכתחלה' אינו' נכון' לקרות' כנגילה' שספרה' חיות' מ"מ' דיעבד'
קורא' כל' לכתחלה': (ט) אפילו' עד' תחלה'. והוא' יס' לעיני'
אס'

[illegible]

הלכות מגילה סימן תרצ

ח אוקומתא דגמ' * דוקא דלא השמיט ענין שלם. (כ"י בשם א"ח): האבל ביותר מחציה אפי' הן כתובות *אלא שהן מבוטאות ואין רישותן ניכר פסולה: דשמי שתופס בידו מגילה שאינה כשרה (נ) (יג) לא יקרא עם ש"צ אלא שומע ושותק. הגה (יד) יכן לא יסייע שום אדם על פה לחזן (טו) ולכן אותן הפסוקים שקורין הקהל (טז) לריד החזן לחזור ולקרות מתוך מגילה כשרה. (כ"י בשם שו"ת) יקראה סירוגין דהיינו שפסק בה ושהה ואח"כ חזר למקום שפסק (יז) באפילו שהיה כדי לגמור את כולה (יח) יצא. הגה (יט) ואפי' (ד) סח בנתיים (כ) מיהו גוערין במי שסח בנתיים בלשון סימן תרצ"ב שיעף ב'. (הרשב"א סי' רמ"ד):

באר היטב

לש"ץ ב"י א"ח. משמע שהוא יכול לשמוע לש"ץ אע"פ שקורא מ"א: (ד) סח. פי' הקורא אבל השומע סח ולא שמע לא יאזן ב"י

משנה ברורה

אם (ח) כשירה בדיעבד: (י) אבל אם השמיט וכו'. דבזה נראה (ט) כספר חסד משא"כ בשנשמע בו פסוק באמצע אינו אלא כספר שלם שיש בו מעוות שאין מדקדקין במגילה בזה כ"ו שהטעמים אינם ברובה של מגילה הואיל ונקרית אגרת: (יא) אפילו מיעוטה. ואפשר (י) אפילו בחסר רק פסוק ראשון או אחרון נמי הדין: (יב) דוקא דלא השמיט ענין שלם. דבהשמיט ענין שלם נראה כספר חסר: (יג) לא יקרא וכו'. דשמא (יא) יתן השומע לבו לזה הקורא ולא לש"ץ ולפי טעם זה אם קורא רק אחד אחד ראשי לקרות עם הקורא מתוך מגילה פסולה אי מתוך חומש (יז) אבל יש מחמירין בכל גווי לפי שנותן דעתו בקריאתו ואינו משגיח למה שאומר הש"ץ כיון שהוא עסוק בקריאתו: (יד) וכן לא יסייע וכו'. ג"כ מטעם הגמל ועיין בא"ר דמלמד גם בזה להחמיר אפילו בשקורא להוציא יחיד דשמא יתן דעתו למה שקורא בע"פ בעצמו ובתוך כך ישתמש חמנו כמה חיצות שקורא הש"ץ: (טו) ולכן אותן הפסוקים וכו'. ר"ל כמו שם המחמירין שלא יסייע ע"פ דעיי' יתנו כמה אנשים דעתם לשמוע מזה המסייע דקורא ע"פ ובאמת צריך לקרותה לכתחלה בולה מן הכתב כן גם בזה צריך החזן לחזור ולקרות מתוך מגילה כשרה והם יכולו ללכת בקריאתו כדי שיהא בולה מתוך הכתב: (טז) צריך החזן וכו'. היינו (יז) לכתחלה: (יז) אפילו שהיה כדי לגמור את כולה. ר"ל שהיה יכול בזמן הזה לגמור (יד) כל המגילה מראשה עד סופה: (יח) יאזן. וכשהם מחמת אונס לפי מה דקיי"ל לעיל בסי' ס"ה לענין ק"ש לחזור לראש (טו) ה"ה כהל' לחזור וקורא מיהו אין לו לזכך עוד פעם שני ועיין מש"כ שם בכה"ל: (יט) ואפילו סח וכו'. ר"ל דליד בשהה בשתיקה (טו) אלא אפי' פסקו באמצע המגילה כשהיה ושהו עיי' נמי א"ל לחזור אלא גומר ממקום שפסק. וכ"ו כשהיה הקורא (יז) אבל השומע שסח ולא שמע עיי' הקריאה אפי' חסר רק חובה אחת דעת כמה פוסקים דלא יאזן ולכן צורך גדול להיות לכל אחד חומש כי בעוד שמכין הנערים המן וכיוצא א"ל לשמוע כמה חיצות מש"ץ ויואל מה שקורא ע"פ מחוסר ויואל ע"פ דיעבד [פמ"ג]: (כ) מיהו גוערין וכו'. דכיון שצריך עליה (יח) אין לו

ביאור הלכה

בישיבה חמש ואל בסימניה כולל ע"ד: * אבל אם השמיט תחלתה או סופה וכו' ואפילו באמצע וכו'. בענין זה יש מנוחה בין הפוסקים ודבריהם הרא"ש בפי"ב סימן ד' משמע להקל בזה בדיעבד בכל גווי בין בחסר בראש הספר ובין בחסר ענין שלם כ"ו שלא חסר רוב הספר. עיי' והג"ח מלמד דבריו ודבריהם הרשב"א והאורחות חיים ג"כ יש לעיין אם לא פליגי להדידי דאפשר להרשב"א דוקא בתחלת הספר יש קפידא אמנם באמצע אפילו ענין שלם לא חיישינן בדיעבד וכמו שטע' כן בלחמ' הפ"ח וכן משמע לקרוא הרשב"א וכו' עיי' ואפשר עוד לומר דהרשב"א גופא אינו מחמיר אף בראש הספר כ"א בחסר פרשה שלמה ויש מבטות כן בדבריו ע"פ כתיבתו וכו' ונפ"ל ברור דפליגי האורחות חיים ואפילו אם יוצא להרשב"א בראש הספר אפילו בפסוק אחד פסול אם חסר וכמו שכתב על מטה יחידה בדעתו וגם מודה להאורחות חיים דבענין שלם אפילו באמצע פסול וכמו שגלה לקרוא כן דעת הג"ח ודל"כ יאמר וי"א עוד דאפילו באמצע וכו' ע"כ אינו מוכח אם הא"ח מודה להרשב"א דאפשר דל"ל דוקא בחסר ענין שלם יאזן מתורת מגילה אבל לא בחסר פסוק אפילו פסוק ראשון או אחרון. ובאמת במאורי פ"ב ממגילה מביא רק שגרה זו דענין שלם וכו' י"א מי שאומר שלא הותר אף במקלה כשהספר משם ענין שלם על הסדר שהרי אומר לריד שתהא כתובה כולה למעט אם חסרה פרשה או ענין שלם אף שהוא מועט עכ"ל וסגרת הרשב"א לא הוציא כלל. ומי' לדעת אין לנו לנטות מדעת ההג"ה וכפי שפירשנו במ"ב. כד' צריך לברר לכלל הסכנות הי"ל משמע לקרוא דאם לא חסר בראש ובסוף וגם באמצע לא חסר ענין שלם כד' דלא חסר רובו ונפ"ל משכחת בשחיסר בכל חובה וחיבה שבמגילה מקלה אותיות עד שלא יהיה אפשר לקרות כלל המגילה בשביל זה ואין ס"ד דיהיה כד' הלא אין זה ספר כלל ובע"כ דאין לנו חושבין בולה או מקלחם במספר האותיות אלא במספר החיצות ואפי' המיעוט של האותיות מעוטטשות כל שיש בכל חובה או ברובה איזה אות מעוטטש פסול.

* דוקא דלא השמיט ענין שלם. עיין במ"ב בדכל זה הטעם דענין שיקרא מתוך ספר ואם חסר מתחלתו או ספרו באמצע ענין שלם אף שהוא רק מקלח לא מקרי ספר ולפי' נראה פשוט דזה שייך דוקא לענין אם השמיט מתוך הספר ולאפוקי לענין קריאה בע"פ. וי"א במקלח אין חלק בזה ובכדרי ישע יראתי שהחמיר בזה ולא יצא כלל וכן מוכח מסתימת כל הפסוקים שכתבו ומקלח כשר ולא חילצו דהא א"ח מלחתי כדברי במטה יהודה: * אלא סח מעוטטשות וכו'. וה"ה אם היו נפסקין האותיות

(ח) דברמב"ם בהלכה זו משמע דפסולה וברא"ש ור"ן משמע דכשרה וכן משמע לשון הטוש"ע: (ט) רשב"א ור"ן: (י) כן מוכח לכאורה מרא"ם בעל הגם זו מדמסרין לרין זה דיהא דא"ח דאפילו באמצע דוקא דלא השמיט ענין שלם ומוכח מזה דבראשו וסופו אפילו בלא החסיר ענין שלם נמי פסול ע"כ בהתבאר דה"ה רק פסוק אחד דמ"א א"ח מלחתי ש"כ במטה יהודה בשעויות וכתב שם דמש"כ הרשב"א מראשה עד א"ש יהודי לאו דוקא דאפילו אם חסר רק פסוק אחד נמי לא יאזן דהרי נראית כספר חסר ע"פ ולע"ד אינו ברור שהרשב"א יסבור כן להחמיר ואינו שכתבתי בכה"ל מיהו בחסר חיצות בפסוק ראשון או אחרון בודאי לא מסתברא להחמיר בגם עיקר דיוק דברא"ל אינו מוכרח וכמו שגמגם ענין ב"ה וכתבה"ג: (יא) מ"א ונפ"ל טעם זה אף אם קורא מתוך מגילה כשרה ג"כ יש ליהדר לקרוא בלחש ולא נסייע דא"כ לא כשמכנין המסייע להוציא לכל מי שיתן לב לקריאתו ולא נפ"ל ונפ"ל: (יב) עיין בא"ר ובמה"ש ובמה"מ ומקור דבר זה הוא מהרשב"א: (יג) ב"י: (יד) פוסקים: (טו) כן מתבאר לעיל בסיומן ס"ה במ"ב ונפ"ל: (טז) רשב"א בתשובה: (יז) מ"א: (יח) רשב"א בת' מירי לשהות הרבה אחר לקחלה אפי' בלי שיהא דהא קראה בסירוגין יאזן קתי' ויחיינו דיעבד: (יט) פוסקים

י *הקורא את המגילה (כא) למפרע לא יצא קרא פסוק א' (כב) ודילג השני וקרא שלישי (כג) ואח"כ חזר וקרא השני לא יצא מפני שקרא למפרע פסוק אחד אלא כיצד יעשה מתחיל מפסוק שני ששכת וקורא על הסדר : ז (כד) *הקורא את המגילה (ה) על פה לא יצא י"ח : ח ה'לועז ששמע את המגילה *הכתובה בלשון הקודש (כה) ובכתבי הקודש אע"פ שאינו יודע מה הם אומרים (כו) *יצא י"ח : ז (כז) *היתה כתובה תרגום א"ב בלשון אחרת מלשונות העכו"ם לא יצא י"ח בקריאתה אלא המכיר אותו הלשון בלבד (כח) אבל אם היתה כתובה (כט) בכתב עברי (ל) וקראה ארמית לארמי (לא) לא יצא *שנמצא על קורא על פה בזיון שלא יצא הקורא י"ח לא יצא השומע ממנו . סגס (לב) *אכל חין לחום (ו) *בזיוס כתב כתובה (כ"ז) : י *מי שיודע לעז ויודע אשורית (לג) אינו יוצא בלעז (לד) *זו"א שיוצא . סגס ואם

באר היטב

סי' תרל"ב: (ה) על פה. השה דהא כבר כתבו בס"ג אהשר דבא לומר דאפי' השומע ממנו לא ילא כח"ס בסמוך מ"א: (ו) באיזה

ביאור הלכה

חשוב כחכם [ח'ף]: * הקורא וכו' למעשה לא יכל. וגדלה דלגרי
מתי חזרו וברכו סייב שמעתי כיף אחר הכדרכה לקחת שלח מאלה המינים
לדגמולם ולדבר כדון אחר הפסח בין הכדרכה לתפול המלום ושלח לשל
בסימן תכ"ב בסוף סימון כמ"ב וכו': * הכתובה בלה"ק, ואם סינה בה אף
אזיה תיבות לשון אחר פסוקה למען פוסקים [ומקורן ממוגלה ד' ק' מקחל
מכתבו תיבות ותרגום מכתבו מקחל ואצל' דלפיו סתר קדוש ב"ש כשר
כתבו הכתובים דלפיו הכה דודו פמויף מחורו והריע"ב אצל' להכשר
ב"ש וכו': * שנמצא וכו' קורא על פה, לפי דעת המחבר כמ"ל שמי
בזה הארצית אינו ויכל בלש"ן א"כ בלח"ל אף שדרי מיני בלשון
העברי אין בלח"ל שדרי המחבר בזה הוא בלשון הכדרכה וילדויה אחי
ש"ר כדרכה כתב הרב המוד' שדעת הרמב"ם להקט' בלש"ן ארצויה :
* אבל אין לחוש וכו'. וכתב הרמב"ם א' דלמולה הכתובה בכתב
הארמזי אין מדקדקו בה סיפוי הארציות מומקפת גויל שלח בלח"ל וכו' אלא
בכתב הקדוש : * באיזה כתב כתובה. ש"מ אין של' כשר כשם
פוסקים לחלוט' על המחבר ומ"מ אחרי הש"מ מלאהו שדעת כמה וכמה
דלחיות המחבר ש"מ כ"ן מה שכתב בס' הרמב"ם ב"ש דלפני אף
הרמב"ם בלש"ן ללשונם כ"ן דלפני אף ודע"ן ארצויה א"כ ש"מ בלח"ל גז

[illegible]

שער הציון

[illegible]

ק תשנת הריב"ש
ותשובת ר'ן על י"ו
ז' טבת ש' י"ו
יבדלמנחם בנמנח
י"ח ש' מרדכי
ה'יובלמי
ושכלי הל'ק' כס'
דניו שנתה'ת ש'
בשנת א'
בנמנח י"ח

כתובה (לה) בשני לשכות מי שמצינים (ז) (לו) ילאו (זי) : יא (לו) ייש (ח) למחות ביד הקורא
לנשים המגילה בלשון לעז (לח) אע"פ שכתובה בלשון (ט) לעז: יב (לט) * יקראה מתנמנם
הואיל וזא גדרם בשינה (מ) יצא (מא) שאכל אם שמעה (י) מתנמנם לא יצא: יג ה"ה כתובה
(מב) שקרא פסוק במגילה שהוא מעתיק ממנה וכותבה (מג) אם כיון לכו לצאת י"ח יצא
(מה) אהוא (מד) שתהא כתובה כולה לפניו במגילה שהוא מעתיק ממנה (מה) וכן אם היה מגילה
וכן אם היה דורשה שקרא פסוק במגילה שלימה ודורשו אם כיון לכו לצאת י"ח יצא ילא
יפסק בה בענינים אחרים כשדורשה (מו) שאמר להפסיק בה (מז) בענינים אחרים: יד הקורא
את המגילה (מח) צריך שיכוין להוציא השומע וצריך (שיכוין) (יח) השומע לצאת ואם

תקפ"ט בסעיף ח' ע'

באר היטב

לשמות מ"א: (ט) נעו. ואפי' הקוראים בשני הימים אסור לקרות בלעו. ראב"ה ח"ב סי' מ"ט: (י) מתנמנם. כגון דקרי ליה ועני ולא ידע להדורי סבא: (יא) השומע. מזמור בתשובת הרשב"א

משנה ברורה

פָּקַדָּה וְכו' ראו תכנים ופרסומי ניכא בידועה ממש עדיף טפי להוילאו
ובלשון שידוע כי ועוד כדי שיהא ידוע להוילאו א"ל ידי חובב ויקרא לעלמו
ג"כ עי"ש ואי בעיתו דוקא שיהא הכתב האשורית ארץ יכול לקרוא ודוקא לומר
למיידי שאינו יודע הלשון אבל בכתב האשורית הוא יבין (עיניו ברא"י סם)
ובחי' השב"ל מובאר עוד יותר דכלל גווי' יא' שכתב דהא דתנן עד שהתא
מתאשורית אליו אלכסל מתחיתו קאי אלא חלופה ששמע אשורית ומתחיתו
ומתאשורית אדם מובאר להדיא קראו חלופה ששמע אשורית ומתחיתו סם בדיא
לעולם אין וילאין י"ח עד שהתא כתובה האשורית בלשון עברי' עי"ש וכן
למחי' גם בריש"ל בפ"ק ופס"ב שכתב להדיא דהכי דהכחידו דהא עי"ש
הכחידו גם התבא. וכן שמע דעת החס"ד בפ"ק דף ח' ע"ב ד"ה עד
שהתא וכו' ליון שיתנה לקרוא ולכתוב בכל לשון שמדיין בה עי"ש ומזה
מה שדעתם דכלל לשון וכלל בהב' שרי וכן שמענו ג"כ דעת הרמב"ם
שהעתיק דלא להתאשורית עד שחאה כתובה אשורית לענין ששמע אשורית
ופי' המובאר בפ"ח שהוא לשון הרמב"ם [וביותר] א"ל דה"ט שהוא ג"כ
לשון הרמב"ם וכמה סם שהוא שכתב כתובה בכתב אותו הר"י מובאר
בהדיא דלא ענין [אשורית] וכן הסור לא העתיק דלא דמתיקין כלא אלא
דלא קאי רק לאמילה בכתבה בל"ק ואח"כ למחי' באשכול שדה ג"כ לומר
כמי שפוסקס בדעתינ כתב אשורית אפילו בדיעה המגילה לטוית ואח"כ
כמי שמדחקין ריטואל שמע דס"ל דעד שהתא כתובה אשורית לא קאי אלא
באם היה הלשון עברי' והיה ג"כ הא' דהמתאשורית הניל' אכן מדבריו סם
שמענו לכתוב דלא מכיר אלא באם היה הלשון והכתב של הומה אחת עיני
סם בנחל אשכול ע"ש * קראה ומתנאם י"ח. וילון חלוק בין תחלת עיני

המגילה כשרה הויל' שכיון ללאת בזה י"ח ואם לא כיון ללאת
י"ח: (מג) אם כיון לבו ללאת י"ח. סתם בזה הכפוסקים (מא) דס"ל
(מד) שחאה כתובה כולה. עיין לעיל ב"ס: (מב) וכן א"ה מהי. ר"ל ובעת הגה קוראה ומכין ללאת י"ח ודוקא אם קרא
(מג) בתיקור כראוי אבל אם קרא להגיע ע"פ המסורת ולא בתיקור
בהי"ח: (מו) בעניינים אחרים. היינו (מג) שלא מענינו של יוס: (מח) לר"ך שיכיון וכו' ולעניכובא (מד) הוא אפילו
בדיעבד וזה היינו הוא קודם שמתחיל לקרוא יכוין על כל הקריאה זה ללאת וזה להוילא ותו א"ל לכוין בכל הקריאה. ולר"ך השומע
להליון חזון ולשמוע כל תיבה ותיבה מפי הקורא ואם חיסר הקורא אפילו (מה) תיבה אחת וכן אם השומע חיסר תיבה אחת
לשמוע

שער הציון

(לה) לבושי שרד וגררם לדפילו לא היו פרושיות שלמות כלבון אחד אלף פסוק אחד כלבון זה ופסוק אחד כלבון אחד ז"ל שרי דפיון שמבוינס בעוב איכא פרומוי טיח: (לו) (א"ו) וז"ל: (א"ו) בת הריב ט: (לט) (מ"ח): (לע) וענ"ל דל דרוק דל"ל פירם על וזל וזל איסדוריו סכרמא דלחא מוסר דלחא תמינת סלג וז"ל א"ו יתון במחבתו וספד לומר בפשויות דפיון אלחא דל"ל כמיס אל בתחלת הקריאה יתיון בדרך כלל ללחא כלבון קריאה וז' וז' פסוק דנמוס איס מניו קודם התחיל לקרות וז"ל בתר שמתחיל וז"ל א"ו שפיר: (מ) פסוק דוס הוי כמי סגל קרן כל וגרס מקריאה בע"פ דק"ל וז' דמקתני לא: (מא) הכי בע"פ חזקת פשוט יעקב דרוק קריאה ידמנא סהא מדבריו קבלה וכד"ל דמית אכל קריאה דלילא סהא מדבריו סהא דלילא ועיבודא ויפי מוסכרעונו בסיוון כ"ס כמ"ב סק"י וז"ל אין לתקוה לז: (מב) פנ"א: (מג) הרא"ש ונאמנע סא דנעניע סא יוס לא חזיב פסקא כלל ואשע"ל לכתחלה שרי ואין מזה ראיס לקס"ח דהכל כדי למסד נישא שרי כילענ"ד: (מד) דהא פסק בפעמי הקודם דמלחא לריכות כוונא: (מה) (מח) וז"ל:

62

הקורא ש"צ (ממ) מסתמא דעתו על כל השומעים אפילו הם אחורי בית הכנסת (נ) * דאין מדקדקין בשעיותיה "זו"א דרוקא בטעות שהלשון והענין אחד כההוא עובדא דתרי תלמידי דהו יתבי קמיה דרב חד קרי יהודים וחד קרי יהודים ולא אהדר חד מיניהו אבל טעות (נא) אחר לא: מן 'צריך לומר עשרת בני המן ועשרת (נב) הכל בנשימה אחת להודיע שכולם נהרגו ונתלו באחד. הגם דווקא לכתחלה אכל 'דיעצד אס (נג) הפסיק ציניהס יולת (תוס') כס ספ"ק דמגילה ואזודרסה ומסריל) ולכתחלה נהגים לומר בנשימה אחת מתחלת חמש מלות (נד) איש ואת פרשתהא (נז) עד עשרת. (מסריל' בנש רוקח): מן 'צריך שיאמר ארור המן ברוך מרדכי ארורה זרש ברוכה אסתר ארורים כל וכו' ברוכים כל וכו' וצריך שיאמר וגם חרבונה וזכור לטוב: ין 'מנהג (נח) ישראל (נה) שדוקרא קורא * (צ) (נו) פושט כאיגרת להראות הגם וכשנימור (נז) חזור כל יחודיה כולה ומברך. הגם ויש שכתבו שמוסאס לומר ד' פסוקים של גאולה (נח) בקול רב דיינו איש יסודי וגו' ומרדכי יאל ואל וגו' ליסודים היתא אורס וגו' כי מרדכי הסיגר וגו' וכן הסגין צמידות אלו (הסות מיימוני פ"ח וכל זו ואזודרסה) והסון חזור וקורא אותן. עוד כתבו שסגנו שמוקות ללזר צורת המן על עינים ואכנים או לכתוב שם המן עליהן ולהכותן זה על זה כדי שימחם שמו על דרך מחס

באר היטב

והח"כ מזכ"ר מ"ל מט"מ מהרי"ל. ואם רוצה מזכ"ר וחס"כ כורכה
כנה"ג סה"י. כתב מהרי"ל בשאומר כלילה הוא נדדה יגביה קולו
כי שם עיקר הים. בשאומר האגרת הזאת יושגת המגילה מט"מ :

דאס השומע לא שמע תיבה א' לא יאז אצל אס שמע ולא כיון
בכל תיבה יאז עמ"א: (יב) ופוטט. ודוקא ש"ס והשומעין במגילה
א"ל לפשוט ב"ח ומהר"ל עמ"א: (יג) וכורכה. ומניחה על מקומה

ביאור הלכה

יסוף שינה [נ"ו] ושא"ל דלא כנ"ח]: * אין מדקדקין בטעמיהם וכו'. דין
 זה הוא מירובליו והנה משלון רי"א הכונה בנ"ב פ"ב שכתב דנתיבות שאין
 מפסידין הקריאה אפילו אם השמיט שם קרא לאו חזרו וסיים שכן הוא
 בתלמוד א"י מוכח דסבר דמה שאין מדקדקין היינו דנתיבות שאין מפסידין
 בקריאה [אבל אם מפסידין הקריאה בגון וימי הפורסין האלה לא יעברו
 והשמיט תיבת אל וכן ותחת לאבינום השמיט המ"ם] ולא יא"ל כ"ס
 והנה המ"א בספ"ה כתב עיין לקמן בסו"ד דלא משמע כן ור"י כונה אם
 כן רי"א דסובר דלשינוי ויב"ל ויב"ל נשאל לנפל חזור כמו שהיה
 המ"א כ"ס אם השמיט לגמרי איזה תיבות אף שאין מפסידין הקריאה
 דחזר דלמא הרי"א סובר דענה ראשונה דכלל גזוין אין מדקדקין בטעמיהם
 ורואי דסובר המ"א דמשמע משלון המחבר לדלג בראשונה אף בטעות
 שהענין משתנה אין לרקדק בטעמיהם ואילו חזר אל"ל בנתיבות לגמרי איזה
 תיבות זה אינו נכנס בכלל טעות וחזר לכו"פ. ועיין ברין שהיה ראש
 מוכרחת כן הגמרא דאם חסיר קרי תיבות ביה הרמבם ולא קראן כלל
 אינו יואל אף בדבידע דלא הויקל בגמזא ביה קרא לאו ידע פירובן כל
 משום דעכ"ס איך בזה מלות קריאה ופסוקיו יטעם הא אם לא קראן כלל
 אינו יואל אף בדבידע וחליל להרוא"י יואל בזה דמקדק דאף אינו מפסיד
 בקריאה וכן הוא גם כן דעת הרשב"א בסרי". והנה המ"א
 והפרי"ח והמטעם ידועה נקטו כולם לדינא וסרש"א ור"א
 כריאיו". ועתה נבאר בקצרה לדינא הנה התכלה בודאי י"א
 לגמרי דעתה יואל דהיאם שהענין משתנה בגון מן טעם נפל וכן יואל
 יב"ל דחזר וקורא על הסדר אפילו היבא דסיים כל המגילה וזמן שכתב
 ספ"ח דהחזיק כריא"ו וזמ"ו כיון שהמחבר תלה ד"ל בשתי דיעות כלבון
 הטור י' לנקוט דחזר ואינו מוכרך אף כי חסיר לגמרי איזה תיבה
 בקריאה [הר"ס משמע] לדעת כל הפוסקים הל"ל חזרו ומכרך אף שאין
 מפסיד בקריאה אכן ביח"א חשב לדעת הר"א וכתב דתיבסם שאין מפסיד
 בקריאה חזר ואינו מכרך ועכ"ל דלשינוי חזר אות אחת בקריאתו יתור:

משנה ברורה

לשמוע לא יאלו וצריך לחזור: (מט) סתמחא דעתו וכו'. ונענין
השומעים ישתנה הדין דהעומדים בדיכ"ג סתמחא מכוים אבל העובר
אחורי בה"ג בעיני שיכוין בפרוש ללאת ידי חובה [פר"ח]: (ג) הדין
מקדקין בטעויותיה. אין הדין הזה מיירי לענין כתביה דלס הדין
כמו שזכרנו והכל מיירי לענין קרואה דליינו אפילו קרא אותה
בצמה טעיות כיון שעכ"ר קרא כולה: (בא) אחר. כגון שקרא
(ווא) מיושב יבש ואז מנופל פל דהוי כאלו דליג אותה תיבה גמרי
וצריך לחזור ולקרואה כסדר: (בב) הכל בנשימה אחת. וכל
המגילה בני פסוק לפסוק (ווא) ויפסיק רק כדי נשימה ומני שצריך
לקרואה כאגרת. כשיאמר בלילה ההוא נדדה יגיבה הקול כי שם
מתחיל הכס. כשיאמר הגיגרת הזאת יענע המגילה כחב ההיא"
מה שנוהגין במקלות מקומות שכל הקהל צורמים י' בני המון אינו
מנהג אלא הקורא ואמרס לבד והשאר ישמעו כמו כל המגילה
(גב) הפסיק. אפי' שהא' (מח) כדי לגמור כולה: (בד) איש ואח
וכו'. במהרי"א כתב בשם הרוקח משום דנעשרת בני המון היו שרי
חמישים על חמש מאות איש ומי שיש לו נשימה קצרה יעשר שאם
יתחיל מן החמש מאות איש יוכל לגמור כל עשרת בני המון
בנשימה אחת (מט) טוב יותר שיחיל מן ואח פרשנדתא וכו' כי
זהו דינא דגמרא אבל המשמעות איש הוא מנהג בעלמא: (ה)
(בה) שקורא וכו'. אבל היחודים השומעין השומעין (גא) אף
לפסוק [ב"ח ומהרי"ב]: (בו) ושום כאגרת. היינו שפשיטא (גא) כולה
ואינו מניחה כרוביה אלא כופל אותה דף על דף ויהיה שלא יגירה
ע"ה קרקע [אז"ר וספר"ח] ושענין בפמ"ג שחב דל"ד ע"ג קרקע
ה"ה תלוייה מאלו השולחן שרשן שגנדי"ר נמר גנאי כתבי קודש.
אף רבן דהשניטה והוא היה בודק שחמילי קרי כדי שלא יהיה הפסח
ע"ה קרקע [אז"ר וספר"ח] ושענין בפמ"ג שחב דל"ד ע"ג קרקע

בין ברכה לקריאה: (בז) חזר ובורכה כולה ומברך. ר"ל שכורכה כולה (בב) ומניחה לפניו על המגדל (גג) ואח"כ מברך והטעם דגמאי הוא למניית שתייה מונחת כך (גד) ואפילו אם התחיל בברכה ואמר ברוך אתה אומר השם שומע בחמשת ובורך ואח"כ מברך: (בח) בקול רם. משום (נה) שמהה ומה שחזר וקורא אותן כדי להשמיע לגבור שמונה (נו) לכתחלה לשמוע כל המניחה

שער הציון

(ש) מִיָּא כֶּסֶם פִּי' : (מז) שֶׁם : (מח) עֲמִיל' : (מט) כִּ"מ מִבְּיֹאב הַגֶּר"א וְפֹסֵט : (נ) וּבְמִדּוּמָה שֶׁאֵין מוֹהֲגִין בָּן חֹלֵל כִּי"א פּוֹשֵׁטָה כְּחֶגְרֵת [פִּמ"ג] : (נא) בִּיחַ וְעִי"א כֶּסֶם מִהֲרִיל וְהָ שִׁבְתָּ הַמַּחֲבֵר וּפּוֹשֵׁט כְּבֹדָתָ הַיּוֹנָה אֲפִילוּ מֵה שְׁמִדָּה לְקֻדּוֹת [מִי"ח] : (נב) חִיר' וְשִׁי"א לֹא כְּמִי"א שִׁבְתָּה שְׁמִיחָה עַל מִקְוִיָּה : (נג) מִיָּא וְהַגֶּר"א וְשִׁי"א לֹא כְּמִי"א שִׁבְתָּה : (נד) אֲפִילוּ דֹאס וְזֹלָה יוֹכֵל לִכְרֹךְ תַּחֲלָה וְכֵס הַכֶּהֱן בְּעֶמְלֹו מִזֶּה בּוֹ חֹר' כְּסָפֵר וְהַבְּרִי"א וְהַכְּסָפִים לְדַבְּרֵי מַהֲרִי"ל : (נז) אִי"א : (נח) מִרְדִּי' : (נט) וְהַבְּרִי"א וְהַכְּסָפִים לְדַבְּרֵי

הלכות מגירה סימן תרצ

תמחה את זכר עמלק ושם רשעים ירקב ומוזע נשתרצב המנהג (יד) (גמ) שמכים המון (ס) כשקורט המגילה בבה"כ (אבודרהם) * ואין לבטל שום (קו) מנהג או לטעון עליו כי לא לחנם הוקצנו. (ב"י בשם א"ח): ידן "מגילה (סא) ב"ד ובש"י * צריך (סב) לחזור אחר (קו) עשרה ואם אי אפשר בעשרה קורים אותה ביחוד. הגה ויש להסתפק (סג) אם נשים מלטרפות לעשרה (בגהות אשירי פ"ק באר היטב

ע"ל. עיין מהר"ק ש"ט ושנ"ד ובספר צ"ש. ודוקא מנהג שנתייחד ע"פ ותיקין אבל מנהג שאין לו ראיה מן התורה אינו אלא כמנהג בשקול הדעת. מ"ס פ"ד. ודבר שנגזר במניין אפי' ידוע מאיזה טעם ובטל הטעם לריק מנין אחר להחירו גמרא פ"ק דביצה. ואין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חבירו אלא"כ גדול ממנו בחכמה ובמנין. ובכל דבר שהוא רק משום חששא ועברה החששא א"ל מנין אחר כמ"ס ב"ד סי' קי"ו וכתום' ביצה ע"ש. וביבמות דף ע"ט כתבו דדבר שצמחון היו יכולים לבטל דברי ב"ד חבירו משום דהפקר ב"ד היה הפקר בזמן הכית וע"ש בתיב' דדבר שלא פשט איסורו ברוב ישראל יכולין לבטל. ע"ש ועמ"ל ועיין מ"ס המ"א ספי' ט' ועיין בספר נחלת שבעה דיינים הרבה מענין המנהגים ועיין בספר צ"ש: (קו) עשרה. אעפ"י שיש לו מאה אנשים מזה לקרותה בלבד משום ברוב עם הדרת מלך. ר"ן צ"ח. ועיין הלק"ט ח"א סימן

(יד) שמכים. מהר"ל לא היה חושש להכות המון. ובלבד כחצ' בשעת שאומרים המון יאמר שם רשעים ירקב. ועפ"ש כשמכין המון לריק החון לשחוק כדי שימשו כולם קריאתו. וכל יחיד יקרא פסוק או ב' מתוך החומש בעוד שמכים המון כי אז אף שלא ישמע מהחון יא' כמ"ס ס"ד: (קו) מנהג. וב' רמ"א בתשובה סי' כ"א בשם מהר"ק שורם קמ"ד דאם נאמל המנהג באיזה פסוק אין לבטל ואפי' בשעת הדחק אין לשנות המנהג ואפי' יש במנהג לז' איסור אין לבטל כמ"ס מהר"ק ש"ט. ואפי' במנהג מקום אחד האומרים שמבטל הלכה. מיהו אם נשתנה הענין מאשר היה בזמן הראשונים רשאים לשנות המנהג לפי הזמן עפ"ל ומהר"א שם בביאורי סמ"ג כתב הא' דאמרינן מנהג עוקר הלכה היינו אפי' רוב דיעות ס"ל אסור והתלמוד מביע לנו והמנהג בנוי על פי הפסיקתא או ספרי חילוקים אמרינן מנהג עוקר הלכה דודאי כך קבלו אבותינו איש מפי איש

משנה ברורה

המגילה מתוך הכתב: (גמ) שמכים המון. מהר"ל לא היה חושש להכות המון והגאון יעב"ץ כותב על אביו הח"צ שהיה מנה ורוקט ברגלו וטופח בסנדלו כשהגיע לזכירת המון והפמ"ג כתב דלא שכתב בספרם בספרם (קו) שמבטלין הרבה: (ס) כשקורין המגילה בבה"כ. וצריך החון לשחוק או צעת שמכין כדי שישמעו כולם קריאתו ומפני שחיו מאוד לקלקלים ע"י ההכאה ורגילים הנערים להכות כמה פעמים צעת שחזור החון לקרות ע"כ טוב וכן שכל יחיד יקרא פסוק או ב' מתוך החומש בעוד שמכין המון כי אז אף שלא ישמע מהחון יא' כמ"ס ס"ג וב"כ הפמ"ג שכן מאוד שכל אחד יתפוס חומש צעת הקריאה וכל תיבה שלא ישמע מן החון יקרא מן החומש [מ"א]: (סא) ב"ד ובש"י. היינו ב"ד לעיירות וט"ו למוקפין ור"ל (נה) אף שהוא בזמנה ואיכא פרסומי ניסא בלא"ה שכל קורין באותו זמן אפי' לריק לערות ולקבץ עשרה שהיו צעת הקריאה משום פרסומי ניסא וכ"כ אם הוא שלא בזמנה כגון המופרש בים והיוצא בשיירא ואינו מוצא מגילה להוליד עמו דמותר להקדים ולקרותה קודם שיוצא כ"ל בסיומן תרפ"ה ס"ו (נט) או דמתרמי יום ט"ו בשבת דלריבין המוקפין להקדים ולקרותו בע"ש כדאיחא שם בס"ו (ס) בודאי צריך לקבץ עשרה לקריאתו וזוה עור (סא) חמיר יותר דאי ליכא עשרה לא יברכו (סב) המוקפין עליה: (סב) לחזור אחר עשרה. ואם צעת ההוא קורין אותה בלבד בבה"כ (סג) או אפילו יש לו ק' אנשים בביתו מזה לידך לשם משום ברוב עם הדרת מלך וכן מי שהיה ביתו סמוך לביה"כ וזולתו פתוחה לביה"כ אפי' צריך לידך לביה"כ לכו"ע משום ברוב עם ועיין בבה"ל: (סג) אם נשים וכו'. דאפשר דכיון דהוא רק משום פרסומי ניסא קני אף בנשים ועיין בשמ"ג דמלחא הזכיר

ביאור הלכה

* ואין לבטל שום מנהג וכו'. עיין במ"א שהצריך צוה והנה מה שכתב דלפניו יש במנהג לז' איסור אין לבטל כמ"ס מהר"ק ש"ט עיין בתשובות ח"ס סק"ט שאין אנו שומעין לו דבר דהא ליה פ"ח במנהגי איסור שלו ס"י בראיות ברורות וכן נראה מתשובת הריב"ש כנ"ל ע"ש ועיין תשובות יבין ובוועו סק"ח שהצריך דברי מנהג [פ"ח]: * צריך לחזור אחר עשרה. עיין מ"ב מש"כ ב"י שהיה ביתו סמוך לביה"כ וכו' כן הביא הכפ"ט בשם הלכות קטנות והנה ראיתי בלבוש שהעתיק לדונא היפוך מה דלא צוה ואף לכתחלה יכול לעשות כן ומי' נראה דהדיו עם הלוקט צריך לילך לשם דף שדברי הלבוש [שכתב דכיון דמקום הקריאה יש שם עשרה ושם היו פרסומי ניסא והוא שומע לו מאלו המקום יוצא בה אף לכתחלה דקריאת המגילה הלא במקום עשרה הלא] נוגעים מדברי הרי"ם המובא בב"י ע"ש מ"ו פשוט דגם הר"ן מודה דלריך לילך לשם עכ"פ משום ברוב עם הדרת מלך דהרי הר"ן גופא הקשה לדברי רב דמונה קורין ביחוד אף לכתחלה אמאי אמרו בגמרא דבית רבי היו מבטלין ת"ת לילך לשמוע קרא מגילה ותיירך דלמאז מן המוכתר משום ברוב עם הדרת מלך גם רב מודה דלפילו היה לו בבייתו ק' אנשים צריך לילך לביה"כ לשמוע הקריאה בלבד וכן לענין לחזור אחר עשרה לקבץ סבר דב דלא התייראבו חכמים ע"ש וא"כ ה"ל בעינינו אף אם נוצא דמשום פרסומי ניסא אין מחייב לילך לביה"כ כסגרת הלבוש עכ"פ משום ברוב עם לריך לילך ואפשר דגם הלבוש מודה לזה. ומלכד כ"ז הר"ן שדחק עמו בסברה זו הוא לתרץ קושית התוספות על מה דקאמר המעשה היה עובר אחורי בבחי' ושמע קול מגילה אם כיון לנו יא' הא בעינן עשרה אפילו בזמנה לדברי רב אפי' והנה זה הקושית הוא רק אם אנו סוברין בהפוסקים דלרב אפי' הוא לעיכובא משא"כ אם נסבור דרב אפי' קאמר רק למאז ובספ' הש"ע וכו' שכתב הגר"א ממילא אין כאן קושית כלל ואין ברוב עם ועיין בבה"ל: (סג) אם נשים וכו'. דאפשר דכיון דהוא רק משום פרסומי ניסא קני אף בנשים ועיין בשמ"ג דמלחא הזכיר

שער הציון

(ג) אף שהצ"ח שותק בשעה שמכים גם זה אינו נכון שאסור לכתחלה להפסיק יותר מדי נשימה כנ"ל [שם במ"א]. והנה לא השתתף מה שכתב המ"א בשם הלבוש שהיה אומר ושם רשעים ירקב צעת זכירת המון דאף אם נוצא דזה לא תשיב הפסק משום דהוא מענינו של יום וכדמוכח סוף ס"ז עכ"פ ויכל לנמנע מזה קלקול גדול שלא ישמע אז איהם תיבות מן הש"ץ ע"י ולא יא' או בקריאת המגילה לכן טוב שלא לומר כלל: (נה) עיין בש"י שם: (נט) כן מוכח בגמרא דהו"ב ג"כ בכלל שלא בזמנה אף בדוכא הכל קורין בע"ש מ"א הוצא דהיו הוא ממנע המיוחד לו לא הוציאוהו חכמים משאר שאל בזמנו: (ס) דכזה גם רב מודה: (סא) ועטם הקריאה בלא ברכה דזה תליא בדעות הראשונים אם לדברי רב וכן לרב אפי' דלאל בזמנה קורין בעשרה הוא לעיכובא או לכתחלה למאז דלדברי הרי"ף והרב"א והרמב"ם מייירי רב ורב אפי' לענין דיעבד וממילא שלא בזמנה עשרה הוא לעיכובא ואף לענין זמנה קטנין דקם לכתחלה צריך לחזור אחר עשרה שם יש עוד פנחא דלריך לפסוק כרב משום דר' יוחנן קאי כותיה משא"כ שלא בזמנה ודעת רש"י וז"ל דהם מייירי רק לענין לכתחלה ולכן קריאה בלי ברכה אפי' מאלתי פס"ח שם הוא פסק כדבריו דקריאה בלי ברכה: (סב) לא זיירתי פה לענין מפרשי ימים דהם בלא"ה צריכין לקרות בלי ברכה כנ"ל בס"י שם: (סג) מ"א:

תרצא דיני כתיבת המגילה ותפירתה. ובו י"א סעיפים :

א "אין כותבין המגילה (א) אלא בדיו (ב) על הגויל (ג) או על הקלף כספר תורה ואם כתבה (ד) במי עפצים יזקקנתום כשרה יכתבה בשאר מיני צבעונים פסולה (ה) יוצריכה (ו) שירטוט (ז) כתורה עצמה יזאון העור שלה צריך לעבד לשמה (ז) (י) יו"א שצריך עובר לשמה: ב' היתה כתובה על הגיר או על עור שאינו מעובד או השכתבה כתי או אפיקורוס פסולה שרינה כספר תורה (ח) לענין (ג) היקף גויל המפורסד התי"ן ותליתת ההי"ן וקופי"ן וכל גופות

שערי תשובה

רפ"ו דאפילו ביתו סמוך לבה"פ וחלונותיו פתוחים נבה"כ חפ"ה
 ילד לבה"כ משום פרסומא ניסא ע"ש :

(א) תירטוט. ודי צערטוט שעה ראשונה שהסופרים בקיאים ליש
אחי' לבדו מ"א. ונחשבות חכס צבי סימן ז' חלק וכתב
להלכה ולמעשה מגילה לריבא צערטוט בכל השורות ע"ש. וכן תובות
ספול דה כהנ"ג מ"א (ב) וי"א צרירך. וכ"פ רמ"א ס' ס"א:
(ג) היקף. וה"ל לכל דבר ולכן בעי סהוי וסיטוינה שוים מ"א
ע"ש. ושנין בחבבות מהר"ם מינן וכתב"ג מדיון בחבבות המגלה:

מאמנותו דתו עד שתהא כתובה אלויות ע"ש וקראתי כאן : (א) שירטוט
אחר בארשטות סולם ומכל מקום מאורשטות שיהא ראשון דידעבד כשרה
ע"י : ועי' פס"ח שבתה עובד בשמאל כשר דידעבד אחר דתפסיון פסון
מדותי הספ"ח ראה לעיון עיניו בשמא מגילה הכתובה בין התפסיון
ל"ש התוס' בגיטין דף מ"ד ועיון פס"ח סי' ז"א מ"ש לתוך קושיה הרא'
אם לא שייך זה ובמצי' הביא דבס' משפס רוקח ה"א מגילה פוסק מגילה
לספסר ככתוב בשמאל וא קמן שבת ע"ש. אך מ"ש לדמות לריות הספסר
בגיטין הפס"ח שהבאתי משה"ח ע"כ והרואה וראה שאין לדמות כמ"ש
לא הכל לא יתקבל לתתלו ונראה ד' מ' למלווא אחרת אלא יתקבל שני'
באר כהנא פס"ח כל שיש בגיטתה דרכו י' דפי' אף אם לא יתבאר
במסדרין דף כ' כי מצינו מצינו אחרת אחריו הלא כתי' משפסות ע"י ונבין

ב'אור הלבנה

הרב קטנים משמע דס"ל דקטנים בודאי אין מאטרפין לעשרה ללאו
בני חיובא נינהו וחובבן הוא רק מטעם חיוב : (סד) לכתחלה ביוחד .

שער הציון

(פד) וְשֵׁנִי מִיָּמֵי שָׁבוּ דְר בְּמָקוֹם לִדְבָר לְצוֹר בְּבִכּוּלִי לְקִרְיָהּ. א"נ שָׁבוּ רוּחָהּ לְקִרְוֹת קוֹדֶם שֶׁמִּתְבַּטֵּן הַצֹּר בְּבִכּוּלִי: (סה) לְבוֹשׁ: (ה) כָּל הַחֲחוּמִים לֵאלֹהֵי כְמָלָה וְלוֹשׁ: (כ) מ"א: (א) ער"מ: (ד) וְצִדְקָתָהּ יָהּ לְהַחֲרִי [פר"מ] וְאֵם אֵין מוֹעִילָה אַחֲרֵת רָק וְזוֹ אֶשְׁרִי לְכַתְּמָה יִקְרָא בָּהּ וְשׁוֹב שָׁלָל לְבָבָהּ עֵלֶיהָ [סמ"ג]:

הלכות מגילה סימן תרצ"א

האומיות בצורתן ובחפירות ויתרות. הגם * גם לר"ך לכתבה (ט) מן הכתב (ר"ן) (י) ולהוציא (ד) כל תיבה מפיו קודם שיכתבה (יא) כמו בספר תורה (מסרי"ק) ועושין כל פשוטת (יב) סתומות ואם עשאו (יג) סתומות (ה) פסולת (הגות) מיימוני פ"ב ופסקי סימן ל"ג (יד) וזדעבד אין לפסול מגילה משום חסירות ויתרות דלא גרע מהשמיט צב הסופר אותיות דכשרה (הגות) מיימוני פ"ב וא"ו (זכמו שנתבאר סי' תר"ל סעיף ג') 'וצריכה עמוד בסופה וחלק בראשה כדי להקיפה בו יו"א שצריכה תגין יו"א שאינה צריכה. הגם ונהגו לתייגה (טו) גם נהגו שלא לעשות לה עמוד (טז) כלל בסופה. (מסרי"ל) : ג' פ' עשרת בני המן צריך לכתבה בשירה ולא כשאר שירות שחלק על גבי כתב אלא (יז) מניח חלק בין כתב לכתב יואם לא עשה כן פסולה : ד' צריך (י) (יח) להאריך בוי"ו דויותא (בכתבתה וי"א (יט) בקריאתה) (ר"ן) צבס הרא"ש ומסרי"ל וצ"י צבס א"ח) 'וצריך לכתוב איש בראש (ז) דפא (ב) ואת בסופה : ה' פאם תפרה בחושי פשתו פסולה : ו' צאם הטיל

פ מומרא דכ"י וחתן שס עור כסס הירושלמי פ מומרא דכ"י שס י"ט צ שס

שערי תשובה

בשאלה יעב"ך כתב דקשאו לי דמס"ת נאמר דלא כפי דהא מטמאה הידים ועיקר הטעם דמטמאה ידים משום דר' פרק של יאחזק ערומים בלא מטפת ואפשר דמס"ת קפיד עליהו ר"ל למומרא דיתא חלף כפי מטפת כו' ע"ס ואין המנהג כדבריו ואין מהרים כלל מליקת המגילה בלא מטפת והיינו בפשוטת דכ"י הש"ס דלענין זה אמרי' כיון דנקראת איגרת בלא מטפת כגי' לה ופ"ק דנקראת ספר היינו לענין הדברים שהם הכשר הכתיבה כגון כשטות ודיוק הגי' אכל בדברים שאחר הכתיבה כליגרת דמי וא"פ פ"ג שכתבתי הידים נטולת ערומה כמו חפזין ועיין במ"א סי' קמ"ז שדעתו שיש לומר כמגילה שכתבה כדיונה ובפ"מ ח"א סי' פ"ו כתב שאין העולם

מזהרים והביא שם מ"ס דסנהדרין וכן בשב"ט סי' י"א דדעתו להחריף אף פרום מה שאין כן כתבי קודש ע"פ ועי' בא"ר סי' קמ"ז דמפרש מ"ס בטה"ה שם וטוב להחמיר אם לא נטל ידיו דקאי אמגילה ואפי' בפתח ידים ויודע שמוטפת יש להחמיר אף בשאר כתבי הקדש ע"פ והעולם אין מהרים לעולם סתם ידים קודם נטילת המגילה בידים וטוב להחמיר כמ"ס בא"ר : (ה) פסולה. ע"י בשערי אפרים שער ו' ובפתי שערס סם ו"מ"ס במ"א תשו' רמ"א הוא ט"ס וז"ל רמ"מ והוא תשובת מהר"מ מין ועמ"ש על דברי הא"ר בזה : (ו) להאריך. עכ"פ ועיין כשכ' יעקב חלק ו"ד סי' ג' דבין מגילה אחת שחלף כתוב בה תיבת ליהודים בתוספת ה' בין ו' לדלת כו' ובכתיבת הדברים בשערי אפרים שער ו' סעיף ג"ב ע"פ ובפתי שערס אף ים לנהוג בזה וע"פ סעיף ג"א תיקון מגילה לתועלת הסופרים ע"פ סדר א' ב' : (ז) דפא. עכ"פ ועיין בספרי שו"ת בית אפרים סי' ע"ב באריות בענין זה ובניין מה שזכרנו לכתוב עשרת בני המן בלתיחית

ביאור הלכה

* גם לר"ך לכתבה מן הכתב. עיין במ"ב מה שכתבנו לענין דיעבד והוא דכ"מ צבס הר"ן ומה שלא הביא הרא"ש וזה צבס"ה נראה משום דלא ברירא ליה ד"ו ורואיתו מן הירושלמי יש לדחות בפשוטת דהנה הירושלמי תימן שני תירוצים על הא דר"מ אחד שעת הדחק אפ"י ואחד דר"מ כתב שני מגילות והראב"ה גנו ומדגנו ש"מ אפילו דיעבד אין לקרות בה אכל הבבלי תימן רק שעת הדחק שאני וטוב לומר בפשוטת דבשעת הדחק התיך ר"מ לעולם לכתבה ולקרות בה לכתבה ושלל בשעת הדחק לא היה מתיר לעולם אכן דיעבד אפשר דשרי לקרות בה וא"ל לגנו. ודע עוד דמה שכתב דלר"ך לכתוב מן הכתב הוא אפילו אם היתה שגורה היטב על פיו ומה שהתירו לעיל בסיומן ל"ב סכ"ט לענין

(טו) גם נהגו שלא לעשות כו'. אכל (יב) חלק בראשה מניחין וגולל מסופו לתחתיו : (טז) כלל. והגר"א בביאורו מפקפק ע"ז מאוד : (יז) מניח חלק. כפליס מן (יג) הכתב : (יח) להאריך בוי"ו דויותא. למחוח (יד) ראשה הכפוף ותהיה בעיין וקופסה לרמו שנתת כולם ביוסף אחת : (יט) בקריאתה. שלא יחטוף (טו) אותה : (ב) ואת בסופה. סי' (טז) בסוף השיטה אכל בסוף הדף יכתוב תיבת

שער הציין

(ה) שום. שלא ילאו ג' תיבות חוץ לשטח : (ו) ד"מ צבס הר"ן ופ"ק דל"ב לעיל בסיומן ל"ב : (ח) הסכמת אחרונים לענין בסיומן ל"ב ס"א ע"פ במ"ב : (ט) ולענין ברכה מתקשר הפ"ג ונבדל שרד מלד דיוכ' לנרץ דאפילו על מגילה פסולה ג"כ יש דיוותו לענין ברכה וא"ל בזה הוא בעיין ס"ס : (י) מ"א : (יא) שם והיינו אפילו בכתבה : (יב) לבושי שרד : (יג) רש"י : (יד) ר"ן והובא בט"ו ועכשיו לא נהגו כך אלא כדעת האומרים שיהיה כו"ו גדולה מחלף ביתא של אותיות גדולות כמו שכתב הרא"ש [לבטוי שרד] : (טו) שם : (טז) וכן מה שכתב א"ב בראש דפא היינו בראש השיטה אכל א"ל להיות בראש הדף דוקא ויותר טוב שלא יכתוב בראש הדף דע"י יהיה מוכרח לעשות אותיות גדולות שיהיו כל השעור [דלא שערת לר"ך להיות בסוף הדף] וזהו שכתב דלא לא נמסר לנו לכתוב עשרת בני המן בלתיחית דא"כ רבתי כ"כ בביאור הגר"א וע"ל ליוה לתקן לכתוב שער שיטות למעלה בלתיחית עמוד ובג"א ה"ר"ך בזה וסי' לקיים מהאג ישראל לכתוב א"ב בראש הדף וראש השיטה ועשרת בני המן בלתיחית וסוף הדף ו"ס לכותבם אותיות חרוכות שיהיו כל אות ליוה שיטות כפי האורך ולא יכתבם בכתבה גסה יותר משאר אותיות המגילה אלא בלתיחית ככתב כל המגילה ר"ן שיהיה גדולות כיון שם כתובים בדף מיוחד כפ"ע אין להקפיד וע"פ עוד מה שכתב בזה. ומ"מ ל"ל דאם עשה כדעת הגר"א שכתבתי א"ב בלתיחית העמוד אף שכתב שלא כמנהג העולם בזה אין להקפיד בזה דיעבד ומוחר לקרות ולכתב עליה אחרי שדעת הגר"א לעשות כן לכתבה ובפ"ע כתב שכן הוא ג"כ דעת הת"ם חלופ"ה סימן קפ"ט וסי' ק"ז :

הלכות מגילה סימן תרצא תרצב

קנה 815 באר הגולה

בה ג' חומי גידים בשרה ובלבד שיהיו משולשות * ומפני שיש בו פירושים שונים קצריך לצאת ידי כולם ויעשה ג' תפירות (כא) בראשה וג' בסופה וג' באמצעיתה ותפירה אחת בחלק הרביעי מצד זה ותפירה אחת (כב) בחלק הרביעי שמצד האחר. הגם ואם אין לו גידין יותר מוטב לתפור כשאר בחוטי פשתן מלהניחה בלא תפירה (הגהות מיימוני פרק ב' וכל צו). אבל אם יש לו גידין יתפור כולם בגידין והתפירה תהיה מצחוץ ולא מצפנים (רבי ירוחם ג' ח"ד בשם ר"ח) * וצריך להניח שיעור בראש הידיעה ובסופה כשתופרם יחד ובמשפחה סני: ח' שאין קורין (ח) * בצבור במגילה הכתובה (כג) בין הכתובים ואם קרא לא יצא הא"כ היתה (כד) * יתירה על שאר הידיעות או חסרה כדי שיהא לה היכר אבל * * (ה) היחיד קורא בה יאפילו אינה חסרה או יתירה ויוצא בה י"ח ידווקא כשהיא כתובה בגליון כספר תורה: מ' * במגילה (כה) שהיא (ט) נקודה וכן אם כתב בה ברף הראשון (י) (כו) ברכות ופיוטים האינה נפסלת בכך: י' אם אין מגילה כשרה יקרים אותה (יא) (כו) בחומש בלא ברכה: יא' אם קרא במגילה גזולה (כח) יצא. הגם ואם מצרכים עליה ע"ל סימן תרמ"ט (כט) לענין לולב הפסול (ל) וס"ס כאן:

תרצב דיני ברכות המגילה. ובו ד' סעיפים:

א' הקורא את המגילה מברך לפניו שלשה ברכות על מקרא מגילה ושעשה נסים

ו יי' לעתו: ו עוד כשם כעל התרומות וכו' רש"י בתשובה מדון השופר הגזול וכתב ס' תקפ"ו: א מהא דרבי שבת מגיל' כ"א

שערי תשובה

גדולות ע"ש * ושם מוצא דגם יש למועט לכתחלה מה שכתבין רמ"ז שם הקדוש ב"ר"ת או בס"ת באלוהות גדולות ע"ש ובשערי תשובה וכתבתי שפירש שם וע"ש בשם מח"כ שכתב בשם זוער אחת במגילה שלא כתב בעמוד האחרון כ"א ג' או ד' שיטות ולא גמר בסוף הדף ולא סיים באלגט שיטה כשרה לקרות בה לכתחלה ע"ש ועיין בבר"י בשם מהר"מ אם היתה מגילה כתובה נאסרה לא יא' ומהר"ש הלוי מגמגם בדבר: (כח"ט) לענין לולב הגזול כ"ל ועיין בפרי"ט ס' תקפ"ו שכתב לענין שופר גזול דמקרא ולדידיה ה"ס כאן דהא דין מגילה נלמד מדיון שופר בזה אך בבר"י כתב בשם המחירי שיש מחמירים במגילה אף שמכשירים בשופר ע"ש ועיין ב' ש"ך האכשירים במגילה עכ"ל גרע משופר שלא לברך אלא לברך כ"י ש"ך ע"ס למה גרע מגילה משופר. ומ"מ נראה שאין לברך לא במגילה ולא בשופר דספק ברכות להקל ואם העלים של השופר או המגילה שם כק"פ אין גזל והוא מתכוון לאלה ג"כ בנכנס אין כאן טעם בך קל:

ביאור הלכה

תפילין כשנגזרות בפיו הם משם דמיון הוא לפי"ע להיות שגורות מש"כ במגילה כן מוכח בגמרא: * ומפני שיש בו פירושים שונים. דרש"י פ"י שמתקן ל' חלקים את אורך הידיעה והיה תפירה אחת למעלה בסוף דביע והשניה בסוף חליה והשלישית בתחתית הרביעי של כל מטה והר"ף ס' מושלשין כפשוטו שיש בשני ראשי הידיעה ואחת באמצע ממש והרמב"ם שפרש משולשין ג' תפירות בראש הידיעה וג' בסופה וג' באמצעיתה ובשיטתו כע"ל המחבר יא' ידיו כולם: * בצבור. פטורי אכן פ"י לדווקא בזמן שאין קורין את המגילה אלא בלטר והיוני שלא בזמנה דכתי פרסומי יוסא לכן מגילה הכתובה בין הכתובים דליכא פרסומי יוסא לא יא' אבל בזמנה לכן חשיבין להא דכתובה ע"ש * היחיד קורא בה. משמע אף לכתחילה אף שיש לו מגילה כתובה נלכה ויכול לקרות בזה [פמ"ג] אכל הרי"ף והר"ש והטור כתבו דלא [ביאור הגר"א]:

ואי נכנסה או חסרה ועי"ן י' לה היכר לעומה: (כה) שהיא נקודה. ואי ליכא מי שידוע לקרות בטעמים בע"פ (כד) מותר לכתוב גם הטעמים במגילה ולברך עליה ללא גרע מניקוד: ומ"מ אם אין הטעמים במוגלה (כה) מותר לקרות בלא טעמים כמ"ס ס' קמ"ב: (כו) ברכות. ולכתחלה (כו) לא יכתוב ברכותיה: (כז) בחומש. ודוקא כשעשוי החומש בגלילה כמ"ס סימן קמ"ג ומשום ש"א שיוצא בזה בשעת הדחק אבל בחומש שלנו לכו"ע לא יא' [כ"ח ומ"א] והפמ"ג כתב דראוי גם בזה לקרות בלא ברכה שלא תשתכח תורת מגילה: (כח) יא' דאין גזל בקול: (כט) לענין לולב הפסול. ג"ל לענין לולב הגזול: (ל) וה"ס כאן. ועיין בפמ"ג דאפילו אם קנאו בשמיני מעשה וכדומה אפ"ה לא יברך:

והסתייגו

שער הצינור

(יח) מ"א: (יח) גימט ורדיוס הוכח כה"ט: (יט) שכתב"ג הוכח כפר"ח: (כ) אכל בוי"ו דיוותא נראה שזוה"י אין להחמיר בדעיכוד וכעתה המ"א אחרי דלג"ס י"א דקיינו בקריאתה ובפמ"ג משמע דאף בזה יש להחמיר ולא נראה: (כא) פוסקים: (כב) מ"א בשם הטור: (כג) רש"י: (כד) בלא שבע ומ"א: (כה) מ"א: (כו) פוסקים:

מ"א

3

40

הלכות מגילה סימן תרצב

(א) * ושהחיינו (ב) יביוס אינו חוזר ומברך שהחיינו. הגם וי"א דלף (ג) ביום מצרך שהחיינו (טור בשם ר"ת וסר"א וסמ"ג) וכן מנהגין בכל מדינות אלו (ג) וי"א יכול לבדק ושי קורא (בסודות אשכנזי פ"ב) (ד) לולאחריה נוהגים לבדק (ה) הרב את ריבנו וכו' (ו) י"א לא בידך לא לפניה ולא לאחריה יצא. הגם ונהגו לומר בלילה אשר הניח (ז) אבל (ג) לא ביום (כל בו וי"א בשם א"ח) (ח) ואין לבדק אחרים * אלא (ד) בלבוש : ב (ט) אין (ה) לשוח בעוד שקורין אותה : באר היטב

שערי תשובה

(א) ושהחיינו. ויכוין בצרכת שהחיינו ג"כ על משלוח מנות וסעודות פורים שהם ג"כ מנות של"ה. וי"ל דיוכין זה בצרכת שהחיינו דיוס כי זמנס ביום. וי"ל דמי שאין לו מגילה לא יברך שהחיינו על משלוח מנות וסעודה דזהו דבר הנהוג בכל יום ויכל שבת וי"ט מ"א : (ב) ביום. דעיקר מנות קריאתה ביום. אם נשתתק הקורא בחלק המגילה השני צריך להתחיל בראש כמ"ס סי' רפ"ט ס"ה אבל א"צ לבדק תחלה דלא בצרכת הראשון מ"א : (ג) לא ביום. שכבר אמרנו פיוטים. לבוש : (ד) בלבוש. וי"א וכו' כתב בשם פוסקים לבדק ביחוד ע"ש. [ועיין בס' אליהו רבה מוסחת ברכה אחרונה על נכון]. (ה) לשוח. והקורא עצמו ראוי להספיק ש"ג מ"א :

מכרסות דף י"ד למנעיל ליה כהלל ומגילה מהו שפיסק כו' א"ל פוסק כו'

משנה ברורה

(א) ושהחיינו. ויכוין לכיון (א) בצרכת שהחיינו גם על משלוח מנות וסעודות פורים שהם ג"כ מנות (ב) ויודיע זה להספיק המצרך דפעי כונת שומע ומשמע. ויכוין זה בצרכת שהחיינו ליום כי זמנס ביום וי"א דמי שאין לו מגילה לא יברך שהחיינו על משלוח מנות וסעודה דזהו דבר הנהוג בכל יום ויכל שבת וי"ט מ"א : (ב) ביום. דעיקר מנות קריאתה ביום. אם נשתתק הקורא בחלק המגילה השני צריך להתחיל בראש כמ"ס סי' רפ"ט ס"ה אבל א"צ לבדק תחלה דלא בצרכת הראשון מ"א : (ג) לא ביום. שכבר אמרנו פיוטים. לבוש : (ד) בלבוש. וי"א וכו' כתב בשם פוסקים לבדק ביחוד ע"ש. [ועיין בס' אליהו רבה מוסחת ברכה אחרונה על נכון]. (ה) לשוח. והקורא עצמו ראוי להספיק ש"ג מ"א :

מכרסות דף י"ד למנעיל ליה כהלל ומגילה מהו שפיסק כו' א"ל פוסק כו'

כי

שער הציצין

(א) מ"א בשם שנים : (ב) ומ"ג : (ג) דה"ת : (ד) פוסקים. (ה) ר"ע עמדין בסידורו וי"א וכו' ודגול מרבבה דלא כמ"א : (ו) א"ר וזעז וד"ת וכן משמע מהב"ט דאפילו ברכה שלפניה מותר אכן בחידושי הריטב"א פ' הקורא עמוד דדוקא בברכה שלאחריה אבל בשפטים הקורא עצמו חייב לבדק : (ז) דלא מותר מק"ש קדיל ז' זין הפקדים שואל מפני הכבוד : (ח) ע"ז : (ט) אחרונים : (י) מ"א וי"א : (יא) ובש"ג מתחפף מה קרא במגילה בין הפקדים והבאן מהש"ג כתב דפקדים נקראת בין תחלת ליום יחודי ובין א"ר יחודי וי"א א"ל הקורא כולה א"ל ולפעמים אפילו לבתחלה מותר כיון שאלו לא היו הפקדים מפני הכבוד כמו לענין ק"ש בסמ"א וכו' לענין שיהא בחלק הקריאה אבל אם שח בין הברכה לתחלת הקריאה

(ב) ביום. עכ"פ ועיין בא"ר שא"ל להתחיל בראש רק יתחיל במקום שפסק הראשון ע"ש ובשכו"י מ"א סי' מ"ב הסכים לדבריו בזה וכתב ואם יאמר האומר מה בכך שיתחיל בראש אף אחר האמר לו שהרי מאד הקפידו חז"ל על טורחא דליטורא כו'. רק שיהיה הנומר בשעת הברכה שבידק הראשון כדאי בשופר סי' תקפ"ה סעיף ג' ע"ש וכו' בדגול מרבבה דמגילה דומה לשופר שצויה לכן וכן מתחיל במקום שפסק זה. ונראה שאם לא קרא רק קרא פוסקים אינו מאריך טרחא ויתחיל מראש וגם נראה דאם רוב הציבור הסכימו שיתחיל מראש א"ל פוסקים במג"ש טוב להתחיל מראש שלא יסוּס נשכח עומה בקריאה לתאנץ. וא"ר אם הוא בשאר הימים שהענין קצר עליהם ופ' להקל כמ"ס הא"ר וכו' להתחיל במקום שפסק הראשון ועיין בשערי אפרים שער ו' סעיף ס' ובפתחי שערם שם בתחלתו : (ה) לבוש. עכ"פ ועי' כ"ג ח"א הניחא דכרי הטור בשם בע"פ שמתיר להספיק בחלק הקריאה ודברי הטור וכו' שם והניחא דלא כע"פ

ביאור הלכה

* ושהחיינו. טעם מ"ב סק"א מה שכתבתי ד"א דר"א לבדק וכו' הוא ממזר וקצתם שחייב על המ"א וי"א ולא ידעתי מה בכך שהוא דבר נהוג והלא בלאו מנות שולח מנות וסעודה ראוי לבדק וזין על סיוס ואף שהוא מדברי קבלה לר"ך חזק כל תורה ויוצר בידו מפני תקפו של גס שהיה בו וכוין דמוזן לזמן קאתי הרי הוא לענין זה בכל מועדי ד' שמכריזין עליהן זמן וזמן לא בעי כוס להכתיל אומרו אפילו בשוק וי"א ש"ן בו אפילו ופניה אלא שביהא מוטעה אשכ"ז מברכין אותו וכו' ומסיים שם דשפ"ר הוא להתחיל למחן דלית לית מגילה למסמך זמן אכוס הסעודה עכ"ל ובאמת לפי סברתי שבידק זמן על ע"ס היום מפני תקפו של גס שהיה בו א"כ היה לו לבדק ג"כ ברכת ששש נסים ובאמת מלאה במאורי ג' אשת לענין חנוכה [וה"ל בעניניו לענין פורים] וי"א מי שאין לו להדליק א"ל ע"ס במקום שאפשר לו לראות י"א שמכרך לעצמו בעשה נסים ושהחיינו בלילה א' ובשעה נסים בכל הלילות והדברים נראים עכ"ל וגם על ע"ס תהיה תחתיה על המ"א והלא בלאו מנות שולח מנות וכו' ראוי לבדק זמן על היום וכו' לא א"ר דאפשר דגם המ"א מודה לזה אלא שהוא מייירי בגלילה היום לו מגילה ויברך או שהחיינו וממילא יא' על ע"ס היום [ומה שמאמר הפמ"ג דלדעת המחבר יוא' בצרכת שהחיינו דלילה על משלוח מנות וסעודה דיוס לא נהירה וגם ריבטא דליבטא דה"א לא משמע כן] אלא דביום לא היה לו כל אפשר דגם הוא מודה. ה"ח מלאתי בברכתי יוסף וי"א אם אין לו מגילה יברך שהחיינו אך לא יברך ברכת ששש נסים וברכת הרב את ריבנו [ר"י מלבי] אבל האחרונים כתבו דגם שהחיינו לא יברך עכ"ל ולא א"ר בחינה אחרונים מלא ד"ז לבד ממ"א וכו' שהענין ומהם ח"ן ראוי כמו שהכתוב וז"ל למעשה ועיין לעיל בסמ"א ב"ש א"ר א"ר א"ר : * אלא בלבוש. הנה בבי' כתב דל"ה כתב כן בשם הרמב"ם ועיין בא"ר דהוכיח מכמה

יש גורסים האל ובא"ר הכריע כהש"ע שאין לומר וכן אין לומר בא"ר דהוכיח מכמה לפניה וכו'. בברכות אין מעבדות ויראה דאם נזכר בחלק ש"ג בידך (ו) יברך בין הפקדים : (ז) אבל לא ביום. דכבר אמרנו פיוטים : (ח) ואין לבדק אחרים וכו'. אבל הברכות שלפניה לכו"י להיחוד צריך לבדק : (ט) אין לשוח בעוד שקורין אותה. היינו בין השומע (ח) ובין הקורא אסור להם לשוח לבתחלה ואפילו בדר"ת ולענין דיעבד יש חילוק דהשומע אם שח בעת הקריאה לא יא' אפילו אם חסר (ט) לשמוע תיבה אחת דהא לא משמע כולה אבל הקורא יא' (י) ולפעמים אפילו לבתחלה מותר כיון שאלו לא היו הפקדים מפני הכבוד כמו לענין ק"ש בסמ"א וכו' לענין שיהא בחלק הקריאה אבל אם שח בין הברכה לתחלת הקריאה

כי

הלכות מגילה סימן תרצב

קנט 317 באר הגולה

ג' (י) יאע"פ שיצא כבר מברך (יא) להוציא את אחר (ו) י"ח: ד' מ"י שהוא אנוס קצת ואינו יכול לילך לב"ה (יב) וצריך להמתין עד אחר שקראו הקהל וקשה עליו לישב בתענית כ"ב ויכול לשמוע קריאתה מבני"י (ז) (יג) * מפלג המנחה ולמעלה. הגם (יד) אבל אסור לאכול (טו) קודם שיסמוע קריאת המגילה (טז) אפי' התענית קשה עליו (תס"ד סימן ק"ט):

אר היטב

(ו) י"ח. ואם מברך נגשים יברך לשמוע מגילה ב"ח. אבל נח יברך שהיינו. ויקראנה לנשים אחר יוצאת בה"כ דמגוה שיל"א הוא בקריאת הזכור מ"א: (ז) מפלג. אחר שיתפלל ערבית. וכתב המ"א מאחר דשינה רמ"א לשון וכתב אסור לאכול וכו' משמע דטעמיה שרי ומ"מ אין להקל אלא לצורך גדול ומשמע במהרי"ל דאפי' חולה לא יאכל קודם קריאתה אלא"ס. יב בו סכנה. וכתב הב"י שנהגו לקרות קצת מבני"י כדי להקל על האנוסים והמשוברות שלא יתענו יותר מדאי:

משנה ברורה

בין השומע ובין הקורא הפסיד הכרעה (יב) וכן בין הקריאה לסוף הכרעה ג"כ אסור להפסיק: (י) אע"פ שיצא כבר מברך וכו'. וכו"ס דיכול להוציאם בקריאה אע"פ שיצא כבר ומ"מ יש פוסקין שסוברין (יג) לענין ברכה: אם יודעין בעלמא לברך (יד) ויברכו בעלמא כיון שהוא כבר יצא בקריאה ומונה העולם להקל להוציאן בכל גווי ועיין לעיל סימן תקפ"ה במ"ב סק"ה: (יא) להוציא את אחר י"ח. ויקראנה לנשים (טו) אחר שיצא מביה"ג דמגוה שיצא בעלמא בקריאת הזכור (טז) אכן אם מכיון שלא נלאת בזהות קריאה שפיר דמי לנאת אח"כ בקריאת הזכור. וכשהוא מברך לנשים (יז) טוב שברך לשמוע מגילה כי (יח) יש פוסקים שסוברין דאשה אינה חייבת בקריאה רק לשמוע: (יב) וצריך להמתין וכו'. ר"ל שיבוא אחד לקרוא לפניו דמקודם אסור לאכול כמו לענין ק"ש לעיל בס' רל"ה: (יג) מפלג המנחה ולמעלה. דהוא (יט) שעה ורביע קודם הלילה והטעם דכיון דהשכינה ליה לילה לענין תפלת ערבית שיכול להתפלל בזמן ההוא השכינה ליה לילה גם לענין הזה: (יד) אבל אסור לאכול וכו'. עיין במ"א שמשק דדוקא אכילה אסור אבל טעמיה בעלמא שרי וע"כ טוב יותר להקל לאדם הזה שיטעם קודם קריאת המגילה ואלו להקל לקרוא מפלג המנחה ולמעלה דהפסיד קרא תגר על קולו וז' דעתו דקודם לה"כ אינו יוצא כלל אפילו דיעבד וכן משמע דעת הגר"א בציאורו. ואפילו טעמיה (כ) אין להקל אלא לצורך גדול (כא) דהיינו חולה קצת או מי שמתענה והתענית קשה לו (כב) ושיעור טעמיה היינו כבינה פת או משקין כשיעור ביה. וכתב הפמ"ג דלפי דעת הפס"ח אפילו בין השמשות אין לקרות ודעידעבד אם קרא בבין השמשות ג"כ מסתפק אם לא באזנס והכרח גדול יש לצדד להקל. וכתב בח"א דאפילו קרא מקצתה קודם לנאת הכוכבים לא יצא וצריך לחזור ולקרות וכלי ברכה. ועיין בשע"ת בשם הדברי יוסף ובציאור הלכה דמ"מ המיטקל לחולה וליוולדת למחר קריאתן מצדור יוס קצת יש לו על מי לסמוך: (טו) קודם שיסמוע קריאת המגילה. כמו (כג) לענין ק"ש דערבית דאסרינן מטעם שמו יתענו שונה ויבטל מקריאתה (כד) וא"כ כ"ש שאסור ליטן קודם קריאת המגילה (כה) ואפילו דעתו רק ליטן קיומעה כמו שם גבי ק"ש (כו) וקריאת המגילה הוא חוב גדול שהרי כל המלות נדחים מפניה כדלעיל בסימן רל"ה. ס"ב שמוצ"ב כ"ש שם כמה פרטים לענין ק"ש וה"ל כאן דע דמנו בלילה אסור לאכול קודם קריאתה (זו) ה"ה ביום אפילו כבר התפלל אסור לאכול קודם קריאתה (כח) וכמו לענין שופר ולולב: (טז) אפילו התענית קשה עליו. ואם הוא אדם הלום והשהיה יוצא לבראותו ויכול לבוא לידי הולי וטעמיה מעט אינו מספיק לו (כט) נראה דשרי לאכול אך יבקש ממחר שיזכירונו לקרוא את המגילה אחר אכילתו כתב הפמ"ג ספק אם קרא את המגילה אפשר דלא אמרינן בזה ספקא דרבנן לקולא משום דהוא דברי קבלה:

שער הציון

(יב) בין השומע ובין הקורא דכיון דנהגין לברך אחר המגילה מצינו להגילה שייכת [טור] ודעידעבד אם שח בנתיים יש לענין לדעת הטור אם יוכל לברך ברכת הרב ולעשה"ע דהכרעה אין שייכת כ"כ למגילה אלא הודאע בפ"ע כמו שכתב הב"י בודאי יוכל לברך: (יג) וגם לענין ע"ס הקריאה יש דיעות כפוסקים אם אחד יכול להוציא את חבירו בפתות מעשרה ה"ל שהוא יודע לקרות בעלמא עיין לעיל בסימן תרפ"ט ס"ה [הטור צריך דיעותו גנון להוציא את החולה והמחבר סתם בזה בעניינו וצריך ליישב] אלא שהמ"א מסיק שם להקל בזה ע"ס: (יד) וחסו שרמז המ"א לענין שם: (טו) פמ"ג: (יז) מ"א: (יח) ועל בסימן תפ"ט: (יט) אכן יתפלל מקודם [תס"ד ומוצ"ב במ"א]: (כ) מ"א: (כא) דה"ל: (כב) שם: (כג) תרומת הדשן ומוצ"ב במ"א: (כד) ע"ז: (כה) כדלמא בברכות דף ד' לענין ק"ש: (כו) לשון תה"ד ה"ל: (כז) דקריאה דיום חמור מגילה דהוא מדברית קבלה כמ"כ הפוסקים: (כח) כדלמא בתוספתא: (כט) ולשון מ"א שכתב בשם מהרי"ל דאפילו חולה לא יאכל קודם קריאתה אלא"ס. יב בו סכנה קשה דאם הוא חולה אפילו אין בו סכנה ה"ל לא היה לו להתענות כלל כמבואר לעיל סימן תרפ"ו והיה לו לאכול מבני"י ודעידעבד שמתענה נראה ג"כ דאין לו להתאזר ושא"ל לאטל קודם

אחר

שערי תשובה

משמע דע"כ אין להקל במגילה יותר מתק"ש שאין מותר רק מפני היראה והכבוד כו' וגם בעה"ט נראה דמורה להפסיק דליון גרע טפי. וע"ס בדיון אם הגיע זמן קידוש לבנה בליל פורים וזרחה באמנע קריאת המגילה בליום עיין מותר לפסוק וכדלמא הדברים בשערי אפרים סעיף ג' ובפתחי שערים שם ע"ס: (ז) מפלג. עכ"ט ועיין פר"ח שחולק ע"ז וכתב דקריאת לילה נפקא מלילה ולא מיקרי לילה עד אחר ליל הכוכבים ובכ"ז הביא בשם המחזיקי גבי זמן בני הכפרים שכתב ומוציא סמוך גדולי המפרשים לחולות ויולדות שאין לריבין כ"ד להעריב ורש"ן למחר קריאתו מבני"י ואף שהוא עדיין בתחום י"א עכ"ל:

ביאור הלכה

פוסקים דמברך חפזו ביחוד ועיין בציאור הגר"א דמיושלמי ג"כ אין ראיה לזה קאי אלא לברכת התורה. ומ"מ נראה דאין כדאי לברך אחריו דבלא"ס הכרעה זו אפילו בליל לילה חיונית ותלוי במנהגא כדלמא מנהגא וזו יאמר דנתפשט המנהג כהיום לברך ביחוד וכו' הפמ"ג דספק ברכות להקל: * מפלג המנחה ולמעלה. מקורו ממה שהקלו לעיל בסיומן ר"ג לגבי תפלת ערבית וה"ל ק"ש של ערבית לשעת ר"ח. אכן כ"ז אם הוא מזהר תמיד להתפלל מנהג קודם פלג וכמבואר שם בס"א וב"כ בגר"א. והנה הפס"ח הביע על תה"ד בעיקר דיו דכיון דבמנהגא ולפינו מהא דתמיב ולילה ולא דומים לילה לא נקרא עד לה"כ וגם לענין ק"ש רוב הפוסקים חולקין על ר"ח אכן הב"י בס' תרפ"ו שפתיים בשם אורחות חיים בשם הראש"ד דנהגו לקרות קצת מבני"י כדי להקל על האנוסים והמשוברות שלא יתענו יותר מדאי וכן מלמדין באשכול [וגם במאזרי ביאור כעין זה לענין חולות ויולדות שאין לריבין להעריב כ"כ ורש"ן למחר קריאתן אף שהוא עדיין בתחום י"א] ואף שהפס"ח דחה המנהג הזה בכתי דיום מ"מ כמה אחרונים הליו בעד המנהג הזה שהציאורו כמה ראשונים [עיין בגדלי ישע ובמאמר מרדכי ובמור וקציעה] ודעתם דאף שהמחזיקי בזהו עליו ברכה מ"מ לענין חולות ויולדות שמייל לקרות מבני"י קצת יש לו על מי לסמוך. ואפשר במקום שהדחק גדול אף בליל י"א להקל לקרות אף שאין עדיין לילה גמורה:

תרצג סדר תפלת פורים. ובו ד' סעיפים:

(א) אחר קריאת המגילה בערבית אומר (ה) ואתה קדוש ואם חל במוצאי שבת יאמר (ב) ויהי נועם קודם ואתה קדוש. הגה (ב) ואומרים • ויתן לך • וקורין המגילה (ג) ואח"כ מבדילין (מנהגים): ב יאמר על הנסים (ד) בדיקה ובינים. הגה ואם לא אמרו (ה) אין מחזירין אותו (טור) ואין אומרים על הנסים רק ביום י"ד (ו) אבל (ג) לא בט"ו (ב"י בשם א"ח ומנהגים) ובליל י"ד אע"פ שלא קראו המגילה עדיין אומר על הנסים בתפלת ערבית. (הגהות מיימוני פ"ב): ג יאין קורין בו (ז) הלל (ח) יואין נופלים על פניהם. הגה וא"ל (ד) למנחת ואל ארץ אפים (מנהגים) (י) כחש הגהות

כ"ד וכן הוא בס"א) ג סד ד מסקנת הגמרא מגילה י"ד ה טור בשם תשובה שאלה וכ"כ בא"ח

באר היטב

שערי תשובה

(ח) ואתה קדוש. ואומרים קדים שלם בלא תתקבל לאחר קריאת המגילה מ"א ע"ש: (ב) ויהי נועם. אחר קריאת המגילה מנהגים. וכ"כ מ"ט דמ"ט ואומרים ויהי נועם לאפוקי מהכללו דפסק דא"ל כלל ומ"ט וקורין המגילה קאי אלאחריו ואח"כ מבדילין ועיין בסכנה"ג בהגהת ב"י אות ד' ועיין בתשובת דבר שמואל סימן קכ"ח: (ג) לא בט"ו. מיהו אם אמרו בט"ו אין מחזירין אותו מ"א וט"ו דלא כב"ח ע"ש. שחרית משכימין לבה"ב. ואין לחלוק התפילין עד אחר קריאת המגילה דדרשין ויקר וז תפילין מט"מ מנהגים: (ד) למנחת. כ' ב"ח בשם תוס' מגילה דף ד' דאומרים

פסחים דף ג"א ועיין בשירי כנה"ג דאע"פ שבליל ט"ב מברכים קודם ההם אלו עתיד לטדק על הכוס בלוחו לילה כו' והמבדק במ"ה קודם המגילה לא הפסיד ע"ש. ובש"ח הביאו מתורת חסד שהביא ג"כ דברי כנה"ג בשם מהר"ם הלוי כו' ודברי הד"ס שכתבתי לעיל ע"ש ועיין א"ש לעיל המגילה בשבת והביאה לבה"ב מבט"י ליל פורים שחל במ"ש עיין לעיל סי' תרפ"ח בע"ז שחל בשבת שכתב הפרי"ח דאסור לעלותה ובסכנה"ג סי' ש"ח קת מסתפק בזה ובש"ח הביא בשם מהר"ם יודע דגם להפרי"ח אין אסור אלא אם חל בט"ו כיון דיש בו חובת הקריאה אבל בשאר שבתות לא שייכת גזירה דרשב"ה ולמה יאסר ליקרא בה הקורא בתורה וממילא כיון דמותר בקריאה מותר בעלווה וכן נראה שנוטה דעת הסכנה"ג וכן מנהג העולם להקל בכל ע"ש ועיין לעיל סי' ש"ח בה"ח מ"א"ל דמגילה דינה ככתבי קודש ודברי הפרי"ח דאסור ולפי מ"ש מהר"ם יודע י"ל דלא פליגי דה"ר מיידי בשאר שבתות השנה וזהו גם הפרי"ח מודה ואמנם לענין הבאה לבה"ב קודם הלילה הייתי מוזהר מזה משום הכנה משבת לחול וע"כ שנתבאר סי' תרס"ח ועתה מלאנו כן בהשמועות שבסוף מו"ק ע"ש. ויש להחמיר שלא להביא ע"י קטן עיין בספרי שו"ת בית אפרים חלק י"ד סי' ס"ב וס"ג אלא ימתין עד שתתקן או יביאה בלעשה מבט"י לבה"ב וממילא בה קת דרך לימוד דלא לא ימיוז כ"כ בהכנה ועיין באג"ח סי' ש"ד ס"ק י"ח לענין מגילה שאין כתובה כהלכתה דמי"מ מילין כו' ע"ש: (בש"ע) אין קורין בו הלל. וכתב ברי"ב בשם המאירי דלוקר טעמא דאמרינן ב"ש משום דקריאתה זו הילולא א"ל אין לו מגילה לקרות בה ואמר הלל כו' והב"י כ' כיון דרבא אמר טעמא משום דאכתי עבדי אחזרוס אין כו' לא יאמר הלל כלל והלכה כרבא דהוא בתרא וגם לגביהם ה"ר"ף והרא"ש והר"ן מתקין לה רבא כו' משמע דהלכתא כוותיה דא"ל אחזרוס עליה לכן כתבנו הפוסקים ומשמע דלעולם לא יאמר הלל ע"ש אך במה"ג הביא דב"ה ג' ומב"ש כתבו ג"כ הטעם דקריאתה זו הילולא וכדמאירי ויהיב טעמא משום דמיתבאר להו טעמא דא"ל כו' ע"ש וגפ"ן חור הדיון דמי שאין לו מגילה יאמר הלל. אך לעיל דעיקר כונת הש"ס על עיקר התקנה אבל אחרי שלא ניתקן הלל בפורים משום דקריאתה כו' ממילא שאין מקום לקרות הלל מה שלא תיקונו חז"ל לאומרה היום ויגלי"ד דאע"פ כשאין לו מגילה לקרות י"ל לו לקרות הלל בלא ברכה שלפניו ואלאחריו כקורא בתהלים ובפיר דמי ואף אם יש לו חומש

משנה ברורה

מחזירין אותו. עיין לעיל בסיומן תרפ"ב ס"א וה"ה בענינינו. ולענין על הנסים בבהמ"ז עיין לקמן בסיומן תרצ"ב ס"ג: (ו) אבל לא בט"ו. כיון שאין שייך זה לאותו היום הו"ל שלא מעין המאורע והיו הפסק בתפלה מיהו אם אמרו (ז) אין מחזירין אותו דמ"מ יש קת שייכות בימים אלו. כרכים הספיקות אותם הם מוקפות חומה (ח) אומרים על הנסים בתפלה בשני ימים ואין זה הפסק כיון דמספק אומרים שחרית משכימין לביה"מ. אין לקלוק התפילין (ט) אף שהתפללו כבר עד אחר קריאת המגילה דדרשין ויקר אלו תפילין [מנהגים]: (ז) הלל. דבשלמא ביציאת מצרים אמרינן הללו עבדי ה' ולא עבדי פרעה אבל הכא אכתי עבדי אחזרוס א"ן: (ח) ואין מופלין וכו' וא"ל למנחת

שער הציון

קודם קריאת המגילה אם לא יספיק לו טעמים מועתת ורחוק מנעיל סימן פ"ט דמי שהוא חולה רצוי לאכול קודם התפלה [ועיין שם במ"א דמי שיש לו חובת הלל אפשר ג"כ דרשאי לאכול קודם התפלה] ואף דס"ג ג"כ יש עליו מלות תפלה וק"ש אלא דלא התמירו גבי תולה וס"ה בענינינו. ומ"מ מתקבץ שייקש מאד שיעורנו לקרות אחר אכילתו וזה מיהו אף בחדש שבולט חולי וכמו ש"כ בפנים: (א) פמ"ג: (ב) ובה לאפוקי מהכללו דאסור לא"ל ויתן לך: (ג) פמ"ג: (ד) ט"ו: (ה) הג"ח וכן המנהג אלא ולפיקי מהכי דמבדילין קודם [פמ"ג]: (ו) כנעני"ד מדתחיתו להתפלל פקבית מפלג. המנהג והמנהג ולא מושמט אחד מן הפוסקים לומר דבר"ח אין לומר כזה יעלה ויבוא וכן מדתחיתו להבדיל מפלג ולמעלה אחר שהתפלל ערבית א"ו דחשבינן לעניני תפלה ללילה: (ז) ט"ו וא"ל דלא כב"ח: (ח) פמ"ג: (ט) א"ל:

א טור בשם י"א
ב שם (ס פירוש)
כמו בשאר ימות
השנה אחר סדר
קדושו וכו' ולא בא
ה"ל לשמתי
שמאחרין הסדר
אחר קריאת המגילה
משום לאפוקי יומא
מחזירין
ס' כחש הגהות

ו' * מציאין ס"ת * וקורין בפרשת ויבא (ט) עמלק ואע"פ שאין בה אלא ט' פסוקים * כפרין פסוק אחרון כדי להשלים לעשרה פסוקים. הגם (י) ואין המנהג לכפול פסוק אחרון של הפרשה (יא) וקורין המגילה ואח"כ סדר קדושה. הגם כשיש מילה בפורים (יב) מלין פתיוק (ה) קודם קריאת המגילה. (מהר"ל ומנהגים):

תרצד דין מעות פורים לעניים. ובו ד' סעיפים:

א * חייב (א) כל אדם (ב) * ליתן לפחות (א) (ג) שתי מהנות * לשני עניים. הגם * י"א שיש ליתן קודם פורים מחלית מן המטבע הקבוע בלוחות מקום ובאותו זמן זכר למחלית השקל שהיו נותנין באדר ומאחר שג' פעמים כתוב תרומה בפרשה יש ליתן ג' (מדרכי ריש פ"ק דיומא) ויש ליתנו (ד) כלל פורים

שערי היטוב

שיר מזמור לאסף דש בה מפלה לעובדי כוכבים: (ה) קודם דכתיב וששן זו מילה:

(א) שתי מהנות. עיין פ"ח וביד אהרן. ואם נתן לאחד שיעור ב' מהנות אם י"א עיין הל"ק ח"ב סימן ל"ט דנוטה לכאן ולכאן ע"ש. ולא יתן להם קודם פורים דלמא אכלי להו קודם פורים. וכתבו ב"ח וט"ו אפילו עני המתפרנס מהלדקה חייב כמו בל' כמות משא"כ בשאר לדקה שאינו חייב רק פעם א' בשנה

(ה) שתי מהנות. עכ"פ עיין פ"ח דס"ל דעני פטור ממהנות לאביונים ומשלות. מנות חייב והכרי' כ' כדברי הב"ח וט"ו דקדו"ל ביו"ד סי' רמ"ח דאפי' עני המתפרנס מלדקה לרין לתת ממה שנתנו לו ובמח"ב כ' שכ"כ במטה יהודה ע"ש בשם זרע יעקב שאם נותן משות לרין שיתן שיעור שיקנה ג' ביצים אוכל ואם נותן אבולס לרין שיתן לו שיעור ג' ביצים נפת כך נראה לפי דבריו ולפי' אם מחלק לעניים מנה לכ"א פרוטה לא י"א י"ח ועדיין לרין להתייבש עכ"ל. ואין בזה הסבר בידי לדעת שטמו דבשל דוכתי נתינה בפרוטה עיין בפוסקים דף ל"ב ונגיעין דף כ' ב' הו"ס ש"ס ואפשר שלא נד' מ"ח כחולין ר"פ ראשית הגז שיתן לו משקל ה' סלעים לכאן ולכאן קטן שנאמר תתן לו ביצה זו כדי מתנה ויביך הרמב"ם ב"פ י"ד מהלכות בכורים ובש"פ יו"ד סי' ב"ג תתן לו ביצה זו כדי מתנה המועלת ולפי' יש לומר דה"ל כאלו אינה קרויה מתנה אלא כ' י"ב בה כדי מתנה המועלת דהיינו כדי שיעור פטורה ואמנם שם דף קל"ח ח"א דהא דלפי' כדי לעשות בגד קטן מדכתיב לעמוד לשרת נפקא ועיין באו"ח כ"ב מ"ח בחלק יו"ד סי' ר"א שבי' בענין הפרשת מלה שיש בזה ב' מלות א' לאפקועי חיסור עבד וע"ז חין לו שיעור מה"ת והשני לקיים מלות נתינה לכאן י"ב לו שיעור מה"ת דכתיב תתן כדי נתינה כו' ויש כאלו ונתן בדברי התוס' בגיטין דף כ' ותמה עליהם ע"ש שהלכין (ועיין בהרמ"ן) בגיטין י"ב שכתב לענין מלחא דר"ה דממונה הוי נתינה בפרוטה וגם שאני ע"ש) ונפלאותי שלא הזכיר מתני' דר"פ ראשית הגז ומדברי המ"ז י"ל מהנות עיין ה"ל והמעניין וראה שהדברים קרובים ע"ש ומ"ש בשם הל"ק עינין לאחד שיעור שתי מהנות כו' נראה מ"ה ש"ס והפוסקים דודאי לא י"א בפחות משני עניים ועי' בפר"ח שהקשה אימא שתי מהנות לכל אביון וכדפריך ביומא גבי ונתן על שני העניים כו' ע"ש ובכ"ז האריך בזה ע"ש ובא"ר בשם הרמב"ם טוב להרכות נתינות לאביונים מלהרכות כסעודתו ובשלות מנות לרעים שאין שמחה גדולה ומפארה אלא לשמח לב עניים ויחזיק

משנה ברורה

למנחם וכו' בשני ימי פורים משום (י) דכתיב ביה לרה וזרה בפורים לא מדכרינן: (ז) עמלק. עד מדור דור ואומרים ח"ק: (י) ואין המנהג לכפול. ואע"ג דק"ל אין פותחין מעשרה פסוקים היכא דסליק ענינא שאני: (יא) וקורין המגילה. ומזכרין אחריה ברכת הרב את ריבנו כלעיל בס"מ תרצ"ב ואיכ"ב כולן לשמוע הברכה ויש מהמורים שאומרים אז קדים אחר כיום המגילה ואינו נכון: (יב) מלין התינוק קודם וכו'. ואם מתחיל לזה דכתיב ליהודים היתה אורה ושמחה וששון וששן מרמז על מילה. והפר"ח כתב דיקדים קריאת המגילה וכ"מ בב"יורו הגר"א דמתמה על הרמ"א בזה:

(א) כל אדם. בין איש ובין אשה ואפילו עני המתפרנס מן הלדקה דעת כמה אחרונים לרין לתת ממה שנתנו לו: (ב) ליתן לפחות וכו'. ורש"י ליתן מאכל או משות ולא מלאהו כעת כמה יהיה שיעור מהנות [פמ"ג] ובחידושי ריטב"א כתב אפילו שתי פרוטות דהוה פרוטה חשובה מתנה אבל לא בפחות. אם החליץ סעודתו בשל חביו (א) י"א ידי מהנות וע"כ עני המתפרנס מן הלדקה יתן שתי מהנות לשני אביונים ויחזרו הם ויתנו לו [פמ"ג] עוד כתב ב"ל או משות שוכל להוציא בפורים: (ג) שתי מהנות. זהו מדינא אבל באמת מוטב להרכות במתנות לאביונים מלהרכות כסעודתו ובשלות מנות לריון שאין שמחה גדולה ומפארה אלא לשמח לב עניים ויחזיקם [רמב"ם] והנה השתי מהנות (ב) לרין ליתן משלו ולא משל מעשר וההוספה שמוסיף ויכל ליתן משל מעשר: (ד) כלל פורים. ובמדינתנו

שער הציון

(א) ב"י: (ה) גמרא והובא בפסקי הרא"ש: (ג) מ"א בשם הג"ס:

קודם שמתפללים מנחה (מהרי"ל) וכן נוהגין בכל מדינות אלו * ויש ליתן ג' חלאי גדולים במדינות אלו כי אין מטעם שש מחלית עליה מלבד זו ובמדינות אויסטריי יתנו ג' חלי וויינר שנקראו ג"כ מחלית וכן לכל מדינה ומדינה (ב) ואין חייב ליתנו רק מי שהוא (ה) מכן כ' ולמעלה וי"א שותקים מחלית השקל לזדקק מלבד ג' מחלית אלו ואין וסנין כן: (ב) (ו) י"אין השני מעות פורים (ז) לצדקה אחרת: (ח) ודוקא הגבאים (מרדכי פ"ק דבבא בתרא) אבל העני יכול לעשות בו (ט) מה שירצה: ג' י"אין מרקדקים במעות פורים אלא כל מי שפושט ידו ליטול נותנים לו (י) דומקים שנהגו ליתן (יא) אף לא"י (ג) נותנים: ד' (יב) במקום שאין עניים יכול לעכב (יג) מעות פורים שלו לעצמו ונותנם במקום שירצה:

באר היטב

כדי לקיים מצות זדקק כמ"ס ב"ד סי' רמ"ח ורמ"ט: (ב) ואין. דהיינו חיובא ליכא ומנהגא אירכא דכתב לבוש ומהנין ליתן מעות פורים בעד כל א' וא' אפי' בעד הולדים ומהנין המעוברת גם מהולד הנמ"נ. ואיתא במשנה כל קטן שהתחיל אביו לשקול טל ידו שוב אינו פוסק. במקום דנהיגי לתת המעות מחלית השקל לחון אין איסור בדבר דכל הנותן אדעתא דמנהג נותן מ"ב סי' כ"ד. אבל לא נפקי בזה ידי מתנות לאביונים אלא"כ מחלקים מהם לעניים מ"א. וכתב של"ה דמחלית השקל וכ"ס מתנות לאביונים ומשלוח מנות אין בא מומעות מעשר ואם בא להוסיף מוסף משל מעשר מהרי"ל בתשובה סי' כ"ו ועיין כנה"ג וביד אהרן. ומעות שחשב בלבו לחלק ביום פורים אינו רשאי לשנותו ב"י בשם הג"א ועיין ב"ד סי' רנ"ח: (ג) נותנים. ולכתחלה אין לנהוג כן ליתן לעובדי כוכבים. מ"א:

הגבאים כפומי דלוינו לקרותם בשם מעות פורים לאו בשמא תליא מלתא אלא בגביות תליא מלתא וכן פירש"י מגבת פורים מעות שגבו הגבאים מכני העיר לחלק לעניים לסעודת פורים כו' בשמא"כ ב"ד משום לא גבו אדעתא דעניים כו' עכ"ל מוצא שזה דרך חזון המקומות לגבות מעות מעט"ס ע"ד ליתן לחון הקורא המגילה וכו' נקרא בשם מעות פורים ומה כתב המ"ב דיתן אבל אין להקל במחלית השקל והאומר מנהג עמ"ס

משנה ברורה

נוהגין ליתנו בשחרית קודם קריאת המגילה (מ"א) ועכשיו (ג) נוהגין ליתן מחלית השקל קודם מנחה ובשחרית מעות מגילה: (ה) מכן כ' ולמעלה. וזה (ד) לדעת ר"ע מברטנורא אבל החו"ט כתב שהפוסקים חולקים וס"ל דמזבן י"ג ולמעלה שהוא בכלל איש חייב במחלית השקל וא"ר כתב דכל זה רק מדינא אבל המנהג הוא ליתן אפילו בעד בני הקטנים ואשה מעוברת בעד ולדה (ה) איתא במשנה כל קטן שהתחיל אביו לשקול על ידו שוב אינו פוסק: (ו) אין משני מעות פורים. היינו (ו) מעות שבה אותן הגבאי לחלק לעניים לסעודת פורים אין יכול לשנותו לומר דיין בפחות והמותר יפול לכיס של זדקק (ז) אבל לוקחין עגלים לרוב בכל המעות והמותר שלא יספיקו לאכול בפורים ימכר ויפול לכיס של זדקק (גמרא). כתב ב"י בשם הגהה אשרי דמעות שחשב בלבו לחלק לעניים ביום פורים אינו רשאי לשנותו: (ח) והטעם דס"ל דזדקק יש לו דין הקדש וחייב לקיים מהשכחו אף שלא הוציא בשפתיו: (ז) לזדקק אחרת. אם יש מנהג באותה העיר (ט) לתת מעות פורים לחון אין איסור בדבר דכל הנותן אדעתא דמנהג נותן אבל לא נפקי בזה ידי מתנות לאביונים (י) אפילו אם החון הוא עני [דכיון דהוא בכלל שכירות החון הו"ל פורע חובו במתנות לאביונים] אלא"כ מחלקים מהם לעניים: (ח) ודוקא הגבאים. ואם בני העיר ר"ל אף דהגבאים גבו המעות לזורך סעודת פורים מ"מ יש לעני רשות להוציא לשאר רכיו: (י) ובמקום שנהגו וכו'. אבל בעיר (יא) שלא הורגלו עדיין בכך זה הנותן פורעו לעכו"ם גו"ל לעניים ומראה בעצמו כאלו מקיים בהם ומתנות לאביונים: (יא) אף לעכו"ם נותנים. (יב) במקום שאין עניים. ישראל: (יג) מעות פורים שלו. היינו מה שגבו כבר ממנו ואין מוצאין לני לחלקם ויותר נראה דר"ל מה שרגיל ליתן בכל שנה לזורך עניים: ובסעודה

שערי תשובה

ואלמנות וגרים ודומה לשכניה שנאמר להחיות רוח שפלים ולהשיב לב נדכאים עכ"ל: (ב) ואין. עכש"ט ומ"ס במקום דנהיגי לתת המעות מחלית השקל לחון כו' במה"כ שגב בזה ע"י נשות שגבל במ"א וחסד הניזון על שט"ף ב' אין משנים מעות פורים כו' וע"י קאי המ"א כמבואר במ"ב וכו"ס ביד אפרים ומעולם לא עלה על הדעת שיהיה מנהג לתת מחלית השקל לחון והכ"ס שפוסק מדעתו חיות מחלית השקל לא כיון וזה וזה מכשול הגורם לגבאי זדקק שהם יד עניים לגרוע כוחם של עניים מזדקק ונותנים למחלית השקל לתתם לחון. וי"ל המ"א מה שנהגים בכמה קהילות שנותנים מעות פורים הכל לש"ד הקורא את המגילה לו לבדו ואין מחלקים לעניים מעות פורים כלום אי שרי למיעבד הכי או לריך לבטל המנהג משום דתנא מגבת פורים כו'. תשובה פורים כו'. למיעבד הכי ומנהג כשר הוא לחלק לעניים אמנם היינו דוקא האיד שגבו בהדיא לזורך העניים כו'. זה מנהג אותה העיר כו' אבל בלחון מקומות שכבר נהגו ליתן מעות פורים הכל לחון הקורא המגילה אינו רואה איסור שכל היתן כו' ומחשבת כ"א אדעתא דחון ואין כאן דין מעות פורים אע"פ.

דמרגל בפומי דלוינו לקרותם בשם מעות פורים לאו בשמא תליא מלתא אלא בגביות תליא מלתא וכן פירש"י מגבת פורים מעות שגבו הגבאים מכני העיר לחלק לעניים לסעודת פורים כו' בשמא"כ ב"ד משום לא גבו אדעתא דעניים כו' עכ"ל מוצא שזה דרך חזון המקומות לגבות מעות מעט"ס ע"ד ליתן לחון הקורא המגילה וכו' נקרא בשם מעות פורים ומה כתב המ"ב דיתן אבל אין להקל במחלית השקל והאומר מנהג עמ"ס

ביאור הלכה

* ויש ליתן ג' חלאי גדולים במדינות אלו. הנה דרך העולם לפרש חלאי גדולים חיי ג"פ והיינו מה שקורין במדינותינו (חלי גראשין) ולא משמע כן כד"מ עיי"ש וחלי הוא שם מטעם אחרת שנקרא כן במדינותו שכתב שם בחלי גדול הוא ט' פסוין קטנים. ובמדינותיו כעת אין לנו מטעם זו. ואין מדינותינו נראה דמדינא יולא במטעם קטנה שנקרא חלי גראש אבל מ"מ אין זה מטעם חסודה כלל אפילו אם נותן ג' חלאין אם לא שנותן גם בעד בני הקטנים ודאי"ן איזה גבאים שנותנים מתחלה בהקשרה של זדקק ג' חלאי ר"ל ונשכח אחד ליתן המחלית השקל נותן לו הגבאי תחת מעותיו הג' חלאי ר"ל. והוא נותן אותם להקשרה אבל אין זה מתחור דלא הגבאי נותן לו רק תכורה שאלה על איזה רגעים וגם המתן אין דעתו להקנותם לזדקק הוא אין זה מתיב כלל והוא מערים רק לעצמו בזה. ואם כונת הגבאי בעצמו באמת להקנות לו והוא נותנם לזדקק זה ע"ה רק להראשון ולא להאחרים שאחריו כיון שכבר נעשו זדקק אין רשות להגבאי להחליט תחת ג' חלאי ג"פ ואולי כיון שכבר נהגו כך הו"ל כאלו התנו בהדיא כל הנותנים לזדקק שנותנים על אופן זה שיהיה להגבאי רשות לזה. והנה בזמן הגר"א היה מצוי חלי זהוב פוליש וכתבו במעשה דב' שלא היה נותן כ"א חלי זהב אחד פוליש אבל כעת אין מצוי מטעם זה כלל אם לא שיתן חלאי ג"פ או חלי ר"ל. ומי שצורח הקב"ה שיכול ליתן חלי ר"ל אחד זכר למחלית השקל וג' חלאי ג"פ לענין מה שכתבו בפרשה ג' פעמים תרומה וכוה"א האחרון שכתב רמ"א אשרי ועוב לו:

יכולים לפנות יש דיעות בפוסקים עיין במ"א: (ט) מה שירצה. ר"ל אף דהגבאים גבו המעות לזורך סעודת פורים מ"מ יש לעני רשות להוציא לשאר רכיו: (י) ובמקום שנהגו וכו'. אבל בעיר (יא) שלא הורגלו עדיין בכך זה הנותן פורעו לעכו"ם גו"ל לעניים ומראה בעצמו כאלו מקיים בהם ומתנות לאביונים: (יא) אף לעכו"ם נותנים. (יב) במקום שאין עניים. ישראל: (יג) מעות פורים שלו. היינו מה שגבו כבר ממנו ואין מוצאין לני לחלקם ויותר נראה דר"ל מה שרגיל ליתן בכל שנה לזורך עניים: ובסעודה

שער הציזין

(ג) ממ"ג: (ד) מ"א: (ה) מ"א: (ו) רש"י: (ז) גירסא זו הובא בב"י וכן גירסתנו בגמרא ואף דבר"ק ור"ל לא מוכר גירסא זו מ"מ מסתברא דגם הפוסקים לדעת: (ח) ב"י ועיין ביו"ד ס"ס רנ"ח ובה"מ ס"י רי"ב ס"ס דהבאי שם דיעות בזה וסיים שם ד"ס להחמיר: (ט) מ"א בשם המשא"ל בנימין וס"ס שפירש בעט"ל דהאי רק אענות פורים ולא מחלית השקל: (י) מתה"ש: (יא) ומ"מ אף בעיר חדשה כל שיש בזה דרכי שלום נותנים [מ"י בשם ב"י]: (יב) מ"א

הלכות מגילה סימן תרצח

פורים ביום ששי יעשו (י) הסעודה בשחרית משום כבוד שבת (מנהגים) ומי שרואה לעשותה תמיד בשחרית בראש בידו (ת"ס) י"א שיש לאכול (יא) מאכל זרעונים כפורים וזכר לזרעונים שאכל (יב) דמיאל וחזיריו בצבל (כל צו) קוצ לעסוק מעט בזהרה קודם שיתחיל הסעודה וסמך לדבר ליסודים היתה אורח ושמחה וזרשינן אורח זו תורה (מהר"צ) וחייב במשחה ושמחה קצת צד' ימים י"ד ומ"ו (מנהגים) וכן נהגו וי"א (יג) דאם היוק אחד את חבירו (יד) מכה שמחת פורים (ד) פקור מלשלם (ת"ס ס"י ת"י) ועיין בח"מ בדיני נזיקין : ג (מ) "אומר (ס) עה"נ בבהמ"ו בברכת הארץ ואם התחיל סעודתו ביום ומשכה עד הלילה (מז) "אומר על הניסים דבתי תחלת סעודה אולינן וישימי שאומר שאין לאומרו (יו) (ונוהגין כסדרא (ו) ראשונה : ד * חייב (יח) לשלוח לחבירו (יט) שתי מנות (ז) בשר * או שר' (כ) מיני אוכלים שנאמר ומשלוח מנות איש לרעהו שתי מתנות לאיש

באר היטב

(ד) פקור. ואם כיון להיוק חייב עיין ח"מ ס"ס שע"ח. ועמ"א ס"ק ז' : (ה) עה"נ. ואם שכה על הנסים בכה"מ מחזירין אותו ללא סני דלא אכיל של"ה רש"ל מ"מ. וכתבו הט"ו ומ"א דהיינו דוקא בסעודה הראשונה שאוכל כפורים דהא עיקר הטעם דיש חיוב סעודה באותו יום דכתיב ימי משחה ושמחה וא"כ סעודה ראשונה שאוכל בו ביום בו קיים סעודת פורים בזה ואין לנו לחלוט הדיון במה שאנו קורין לסעודה שאחר המנהג סעודת פורים וא"כ אם כבר אכל סעודה א' ביום שוב אין מחזירין אותו ע"ש. וא"ו כתב בשם מהר"ל מפראנ' יעשה דלא כשל"ה ומהר"ל אלא כשנטיע להרחמן יאמר הרחמן יעשה לנו נסים עמי תרפ"ב : (ו) ראשונה. ע"ס קפ"ח ס"י מש"ס. ומו"כ בנודרי כתוב בקלף היה אוכל סעודת פורים בע"ש יתפלא ויפרסם מקם ויקדש וצברכת המון יאמר על הנסים עכ"ל. ובמסמ"מ ובמנהגים כתבו הו"א ולא

דלא שתי אלא מספחא לספחא וחזיריו לדעי כו' משמע דכפורים לא שתי כיון ששתייתו הם מזיק לבריאת גופו : (י) ראשונה. עכ"ל ועיין בזה הכתוב ס"י ז' שכתב דגם מהר"ל לא קאמר אלא בשבת אבל כפורים לא סיי סתרי אהדדי מה שאינו אומר עה"נ כתפלה דזה שתיקס היא ואינו סתירה כדכור וספרי לר"ך להזכיר עה"נ בלילה אפי' התפלה תוך סעודתו פ"ס ועיין בל"ר שדעתו כהמג"א וגם הביא מההר"ל שמהר"ן ושאר לומדים בחפלו מעריב אחר הסעודה בלילות לילה זה דלא כשל"ה ואם רוצה למאז תקנה שיחפלו בכה"כ ולא יתקבל התמיד ל"ל שילכו בלילה או סמוך ללילה יכריזו בכה"כ ואח"כ ילכו להתפלה ויזכרו. לאכול ולשתות ולשמוח עוד דהא מ"ה בשמחה בשני ימים וגם כל יחיד שמרחת שבתה להתפלה יעשה כן פ"י"ס ובסידור עמודי שמים להגאון יעב"ץ כתב שאף אם מתפלה בתוך הסעודה אחר ע"כ וסבי עבדלע עובדא ע"ס : (ז) כשר. ועכ"ל ועיין בל"ר אברהם ריש ס' תרל"ד בשולח מטה ונאמרו כו' ואין לו שייכות לשם בנותנות לאכזרים כ"א ללחן ומ"ס שם דלא כספר בני חייא ע"ש שבעה"ח

שערי תשובה

התפלה ערבית משמע דאם התפלה שוב אינו אומר על הנסים וכ"כ תחלה ואח"כ יתפלה ערבית להו"א עלמו מפלוגתא וגם שלא יסתכר ולא יבדק בה"מ מ"א : (ז) כשר. מכוול הראוי לאכילה מהר"ל. וה"ה משקה של"ה. השולח מעות כסות וכלם בשביל מעות א"ס יכול למכרם מיד לקנות לאורך סעודה מהני הל"ק ח"כ ס"י קס"ג. ומדכרי בעל ת"ה ס' קי"א משמע קצת דלא יא' ע"ש יד אהרן. נסתפקתי מי ששלח לחבירו בשביל מנות תרגומה

באר היטב

של ד"ת וכלקמיה : (י) הסעודה בשחרית. היינו (יא) קודם חלות היום לכתחלה ועיין ביד אפרים מה שכתב בשם מהר"ל : (יא) מאכל זרעונים. בלילה (יב) הראשונה : (יב) דמיאל וחזיריו. וגם אסתר אכלה זרעונים כדאמרין פ"ק דמגילה וישנה לטוב שהאכילה זרעונים : (יג) דאם היוק וכו'. צב"ח מחלק בין היוק גדול לקטן בין בנוף בין בממון דבהיוק גדול מרפדין (יג) ואין מנהג לפקור בהיוק א"ס שכה על היוק חייב : (מ) אומר עה"נ בבהמ"ו וכו'. ואם שכה לומר עה"נ וי"א דמחזירין אותו (טז) וי"א דאין מחזירין אותו (יז) וספק ברכות להקל ודוקא בסעודה ראשונה שאוכל בו ביום אבל בסעודה שניה שאוכל אחר המנהג שקורין סעודת פורים וכבר אכל סעודה אחת ביום (יח) שוב אין מחזירין אותו לכו"ע אלא כשנטיע להרחמן יאמר הרחמן הוא יעשה לנו נסים וכו'. עכ"ל דהיינו רצוה וא"כ איך יאמר על הניסים דהוי תתרי דאין הזכרת עה"נ חמור כ"כ לכן יאמר (יט) רק של שבת. וכ"ו אפילו כשלא התפלה עדיין ובשרט א"ס התפלה מקודם בודאי אינו כדאי להזכיר אח"כ עה"נ בבהמ"ו וכלקמיה : (מז) אומר על הניסים. י"א דוקא (כ) כשלא התפלה עדיין אבל משתפלה שוב אינו אומר עה"נ וי"א דכלל גוויי אומר וע"כ מהכונן (כא) שיבדק בהמ"ו קודם שיחפלה להו"א עלמו מפלוגתא. ואם רוצה למאז תקנה שיחפלו קצת מהזכור ויאמר עה"נ וילך לכה"כ להתפלה ואח"כ יכול לאכול ולשתות ולשמוח עוד דהא מ"ה בשמחה בשני ימים וגם כל יחיד שמרחת שבתה להתפלה יעשה כן פ"י"ס ובסידור עמודי שמים להגאון יעב"ץ כתב שאף אם מתפלה בתוך הסעודה אחר ע"כ וסבי עבדלע עובדא ע"ס : (ז) כשר. ועכ"ל ועיין בל"ר אברהם ריש ס' תרל"ד בשולח מטה ונאמרו כו' ואין לו שייכות לשם בנותנות לאכזרים כ"א ללחן ומ"ס שם דלא כספר בני חייא ע"ש שבעה"ח

קטת ראש מוטב שלא יסתכר וכל מעשיו יהיו לש"ס פכ"ל : * חייב לשלוח לחבירו וכו'. הכ"ה הוכיח מן הרובלמי דאם שלח לעשיר דבר פחות אינו יולא כזה ידי משלח מנות וכן משמע כרעב"א לפי גירסא אחת שם בגמרא אכן ש"ס לא הוזכר דבר זה וכן ליכר בזה לכתח"ל : * או של מיני אוכלים וכו'. בטורי אכן מחתקת א"ס שלח כו' מנות לא"ס עמי א"ס יוכל להשכס לתת לי קיום ש"ה מנות דגם העני כולל איש לרעהו וקיים מתנות

באר היטב

של ד"ת וכלקמיה : (י) הסעודה בשחרית. היינו (יא) קודם חלות היום לכתחלה ועיין ביד אפרים מה שכתב בשם מהר"ל : (יא) מאכל זרעונים. בלילה (יב) הראשונה : (יב) דמיאל וחזיריו. וגם אסתר אכלה זרעונים כדאמרין פ"ק דמגילה וישנה לטוב שהאכילה זרעונים : (יג) דאם היוק וכו'. צב"ח מחלק בין היוק גדול לקטן בין בנוף בין בממון דבהיוק גדול מרפדין (יג) ואין מנהג לפקור בהיוק א"ס שכה על היוק חייב : (מ) אומר עה"נ בבהמ"ו וכו'. ואם שכה לומר עה"נ וי"א דמחזירין אותו (טז) וי"א דאין מחזירין אותו (יז) וספק ברכות להקל ודוקא בסעודה ראשונה שאוכל בו ביום אבל בסעודה שניה שאוכל אחר המנהג שקורין סעודת פורים וכבר אכל סעודה אחת ביום (יח) שוב אין מחזירין אותו לכו"ע אלא כשנטיע להרחמן יאמר הרחמן הוא יעשה לנו נסים וכו'. עכ"ל דהיינו רצוה וא"כ איך יאמר על הניסים דהוי תתרי דאין הזכרת עה"נ חמור כ"כ לכן יאמר (יט) רק של שבת. וכ"ו אפילו כשלא התפלה עדיין ובשרט א"ס התפלה מקודם בודאי אינו כדאי להזכיר אח"כ עה"נ בבהמ"ו וכלקמיה : (מז) אומר על הניסים. י"א דוקא (כ) כשלא התפלה עדיין אבל משתפלה שוב אינו אומר עה"נ וי"א דכלל גוויי אומר וע"כ מהכונן (כא) שיבדק בהמ"ו קודם שיחפלה להו"א עלמו מפלוגתא. ואם רוצה למאז תקנה שיחפלו קצת מהזכור ויאמר עה"נ וילך לכה"כ להתפלה ואח"כ יכול לאכול ולשתות ולשמוח עוד דהא מ"ה בשמחה בשני ימים וגם כל יחיד שמרחת שבתה להתפלה יעשה כן פ"י"ס ובסידור עמודי שמים להגאון יעב"ץ כתב שאף אם מתפלה בתוך הסעודה אחר ע"כ וסבי עבדלע עובדא ע"ס : (ז) כשר. ועכ"ל ועיין בל"ר אברהם ריש ס' תרל"ד בשולח מטה ונאמרו כו' ואין לו שייכות לשם בנותנות לאכזרים כ"א ללחן ומ"ס שם דלא כספר בני חייא ע"ש שבעה"ח

קטת ראש מוטב שלא יסתכר וכל מעשיו יהיו לש"ס פכ"ל : * חייב לשלוח לחבירו וכו'. הכ"ה הוכיח מן הרובלמי דאם שלח לעשיר דבר פחות אינו יולא כזה ידי משלח מנות וכן משמע כרעב"א לפי גירסא אחת שם בגמרא אכן ש"ס לא הוזכר דבר זה וכן ליכר בזה לכתח"ל : * או של מיני אוכלים וכו'. בטורי אכן מחתקת א"ס שלח כו' מנות לא"ס עמי א"ס יוכל להשכס לתת לי קיום ש"ה מנות דגם העני כולל איש לרעהו וקיים מתנות

שער הציון

(יא) ס' ע"ס : (יב) מ"א עוד כתב בשם כל בו יש שאין אוכלין בשר בלילה כדי שלא יעשו שהוא סעודת פורים. ועיין כזה תלוי לפי מנהג המקום : (יג) הכ"ס : (יד) סופקים : (טו) מהר"ל ומ"ה וס"ה והט"ו : (טז) א"ו בשם מהר"ל מפראנ' וגם הט"א סובר כן משקיר הדיו ועיין בל"ר שכן מוכח גם בתה"ד : (יז) שאמר מרדכי וזהר שש"ס ות"א : (יח) ס"ו ומ"א : (יט) כן מנוד הח"א דלא כדמבטע מהמ"א דיאמר על הנסים ג"כ : (כ) עיין מ"א : (כא) שם : (כב) שפ"ח : (כג) מ"א וס"א : (כד) מ"א : (כה) סופקים : (כו) גמזא :

אחר יוצא המורה לשלוח לרעים משיבה יואם אין לו מחליף עם חבירו (כא) זה יושלח לזה סעודתו וזה שולח לזה סעודתו כדי לקיים ומשלוח מנות איש לרעהו. הגם ויש (כב) לשלוח מנות (ח) ביום ולא בלילה (מדברי הראש פ"ק דמגילה) ואם שולח מנות לרעהו והוא רוצה לקבלם (כג) או מוחל לו (כד) יאל (ט) ואם חייבת במתנות לאביונים ומשלוח מנות כאיש ואשה משלה לאשה ואיש לאם אבל לא בהפך שלא יבא איש לשלוח לאלמנה ויבא לידו (כו) ספק קידושין אבל במתנות לאביונים (כו) אין לחוש:

א כרבה כרסה דרכה
מגילה ה' דמלאכה
לא קבילו עליהו
ב כשינוי קמא ס
בגמרא דהא דלטייה
דכ ג רמב"ם פ"ב
מהלכות מגילה מה
דלטייה רי"ם

תרצו דיני הספד ותענית ועשיית מלאכה בפורים. ובו ח' סעיפים:

א "פורים (א) מותר בעשיית מלאכה יובמקום שנהגו שלא לעשות (א) * (ב) אין עושין (והאיכא דהגו (ג) בכל מקום שלא לעשות) (כל זו) יזהעושה אינו רואה (ד) סימן ברכה מאותה

שערי תשובה

באר היטב

ב"ח גופים משמע דעתו שלא יאל שכתב כנגדו זה בנותן מתנה ע' מ להחזיר אט"ג דבעלמא מהני י' לחלק דהכא פיקר התקנה שמשם שמתה וכוון שנגדו זה חוזר ונוטלו לכתב שמתה ע"פ: (ט) ואשה. עכ"פ עיין בפ"ק שכתב דאיש כתיב ולא אשה וכשנ"ו ח"א סי' מ"ה כתב שהטעם בזה כיון שגם הם היו בלוחם הנם וגם כתיב קבלו היסודים והנשים בכלל ומו"ם איש עיין בקידושין דאיש סיפק בידו לעשות וכן ק"ד כ"ס מביע"ל ליה כגול גזירת אט"ג דכתיב איש דילמא אורתי דקרא הוא כו' ולכן י"ל דבמתנות לאביונים לא כתיב איש משום דמקבילין דקדקו וע"פ מה"ס רמב"ם דמתנות לאביונים אין לחוש בלכד מ"ס דל"מ כגם מהר"י ברי"ל י"ל כשנשאו דמשלוח מנות אשה לאיש או איש לאשה מאלה הרגל דבר וחצייה מאל"כ במתנות לאביונים שהוא דרך דקדק כו' וע"פ כשאלת יעב"ץ ח"א סי' ק"ח השגו ג"כ על הפ"ק מהני עמי' שכתב הסב"י וכתב ג"כ כמו דחייבים במקרא מגילה איתקיש ע"י לזכירה ג"כ וגם טעם שאף הם היו כגם שייך לכל מלות הנוהגים בפורים ומו"ם אי' מעל זרעם לחוד דלשה נמי זרע מוקרי הים מקום לומר דפטורי כמו מלוא דלזכירתא שז"ל כו' עיין לעיל סי' תרפ"ז ס"ק ה' בשם שאלת יעב"ץ ח"ב עיין בכ"ז כאן בשם מהר"י מולכו שכתב בפ' שאמר קח' זה המעט למעט פורים והתקדש לי בו וכו' ע"פ ועל"פ פטע להחמיר בזה עכ"פ ספק קידושין ומו"ם רמ"א אבל במתנות לאביונים אין לחוש היינו כסתמא שרינן שיטתו לה בתורת דקדק ואין לחוש שיבא לידו ספק קידושין כמו דחייבין במתנות ועמ"ל בשם הסב"י בזה: (ז) אין עושין. עכ"פ עיין ברי"ל בשם בית דוד מי שיהיה טונה ביום ע"פ ונראה שגם במקום שנהגו שלא לעשות אף ע"י טוהר כוכבים ואשר

עריפה והוא לא ידע ואכל ואח"כ ביום פורים ענינו נודע לו שהיתה עריפה אם יאל ידי חובת מנות אם לא עיין בספר מו"ל מוא"ס סי' ס"א. עוד נסתפקתי מי ששלח לחבירו שבמדינת א"י שני מנות או שני מתנות לשני אביונים קודם פורים ובפורים ענינו בודאי מניעים לידו אי יולא י"ה או לא מי נימא כיון דבשעה ששלח לא היה חייב בהם לא נפיק או דילמא כיון דבפורים ענינו שהוא שעת החיוב הגיעו לידו נפיק. עיין יד אהרן שדעתו נוטה דיואל א"ה שרי ע"פ. מי ששלח לחבירו דב וביאל שעריו או פת ופיו טוחות בביאל יש להסתפק אי יולא י"ה של משלוח מנות. עדות ביעקב סי' ז"ב ע"פ. ועיין בזה"ל: (ח) ביום. וה"ה מתנות לאביונים: (ט) ואשה. לא ראינו נזהרין בזה ואפשר דוקא באלמנה אבל אשה שיש לה בעל בעלה משלה בשבילה לכמה בני אדם ומו"ם יש להחמיר מ"א. כ"ל דמי שאוכל על שלחן חבירו ולא הכין לו כלום פטור מלשלוח מנות וכו"ם קתה ברש"י גבי מחלפי סעודתיהו להדדי ועיין ט"ז ס"ק ו'. ומו"ם ז"ע וטוב להחמיר מ"א. וכתב בספ"י יקב"ל כל אשה ביהו וחביריו דאם אדם יושב בויחד א"א לשמות בראיו וב"כ רש"י ז"ל בפסוק משפחה ומשפחה:

(א) אין עושין. ועי' אי' שרי ערפי' חס"ח מ"א. וכתב הס"י

קודם פורים ע"י שכל כוכבים כיון דלזו"א מלתא מבטל ביום פורים

באר היטב

בשנה ברורה

לאביונים ואם נתן עוד מתנה אי' לעני אחד יאל או לא והביאו הגרע"א בקידושין. כתב הפ"ק. עיר ספק מוקף ישלחו המנות ב"ד שהוא לרוב העולם ועיין בפמ"ג שמתקן בזה:

* אין עושין. עיין בפמ"ג דדוקא ביום אבל בלילה עד הנן שרי לעשות אף במקום שנהגו שלא לעשות וכת' ח"ס סי' ק"ה מחמיר בזה:

אין עושין. עיין בפמ"ג דדוקא ביום אבל בלילה עד הנן שרי לעשות אף במקום שנהגו שלא לעשות וכת' ח"ס סי' ק"ה מחמיר בזה:

אין עושין. עיין בפמ"ג דדוקא ביום אבל בלילה עד הנן שרי לעשות אף במקום שנהגו שלא לעשות וכת' ח"ס סי' ק"ה מחמיר בזה:

אין עושין. עיין בפמ"ג דדוקא ביום אבל בלילה עד הנן שרי לעשות אף במקום שנהגו שלא לעשות וכת' ח"ס סי' ק"ה מחמיר בזה:

אין עושין. עיין בפמ"ג דדוקא ביום אבל בלילה עד הנן שרי לעשות אף במקום שנהגו שלא לעשות וכת' ח"ס סי' ק"ה מחמיר בזה:

אין עושין. עיין בפמ"ג דדוקא ביום אבל בלילה עד הנן שרי לעשות אף במקום שנהגו שלא לעשות וכת' ח"ס סי' ק"ה מחמיר בזה:

אין עושין. עיין בפמ"ג דדוקא ביום אבל בלילה עד הנן שרי לעשות אף במקום שנהגו שלא לעשות וכת' ח"ס סי' ק"ה מחמיר בזה:

אין עושין. עיין בפמ"ג דדוקא ביום אבל בלילה עד הנן שרי לעשות אף במקום שנהגו שלא לעשות וכת' ח"ס סי' ק"ה מחמיר בזה:

אין עושין. עיין בפמ"ג דדוקא ביום אבל בלילה עד הנן שרי לעשות אף במקום שנהגו שלא לעשות וכת' ח"ס סי' ק"ה מחמיר בזה:

אין עושין. עיין בפמ"ג דדוקא ביום אבל בלילה עד הנן שרי לעשות אף במקום שנהגו שלא לעשות וכת' ח"ס סי' ק"ה מחמיר בזה:

אין עושין. עיין בפמ"ג דדוקא ביום אבל בלילה עד הנן שרי לעשות אף במקום שנהגו שלא לעשות וכת' ח"ס סי' ק"ה מחמיר בזה:

אין עושין. עיין בפמ"ג דדוקא ביום אבל בלילה עד הנן שרי לעשות אף במקום שנהגו שלא לעשות וכת' ח"ס סי' ק"ה מחמיר בזה:

אין עושין. עיין בפמ"ג דדוקא ביום אבל בלילה עד הנן שרי לעשות אף במקום שנהגו שלא לעשות וכת' ח"ס סי' ק"ה מחמיר בזה:

מין אוכל (כו) המבטל ולא בשר חי דמשלוח מנות הראוי מיד לאכילה

משמע (כח) וי"א דכיון שהוא שחוט וראוי להתבשל מיד שרי:

(כא) זה שולח לזה וכו'. ויולא י"ה (כט) אע"פ שהולך אח"כ

לסעוד אללו: (כב) לשלוח מנות ביום. וה"ה מתנות לאביונים אם

לא שקיים המלוא דשילוח מנות לאיש אחד ומתנות לשני אביונים ביום

אין נ"מ כמה שרואה להסוף עוד בלילה (כג) או מוחל לו. ר"ל

ההחס סופר בסי' קצ"ו מתמה ע"י: (כד) ואשה חייבת וכו'. כסולן (ל) היו בלוחם הנם ולזכירה יאל לשמוח ולשמה לה אביונים וכתב

קיומו וקבילו היסודים וגו' וגם נשים בכלל. וכתב המ"א לא ראינו נזהרין בזה ואפשר דוקא באלמנה אבל אשה שיש לה בעל בעלה

משלה בשבילה לכמה אנשים ומו"ם יש להחמיר: (כו) ספק קידושין. שיאמרו שזהו סבלנות שאחר הקידושין וחייבין שמה קידשה כבר

כפי עדים ואינם לפינו: (כו) אין לחוש. דזה (לא) היו במעוה וליכא להיחס לסבלנות ואפילו אם נותן לאביון מאכל (כז) הוא דרך

דקדק ואינו דרך סבלנות:

(א) מותר בעשיית מלאכה. דאט"ג דכתיב משה וי"ט (א) מ"מ לא קבילו עליהם לעשותו יו"ט אכן אח"ז נהגו מעטמן

באיהו מקומות שלא לעשות: (ב) אין עושין. וע"י עכ"פ (ג) שרי: (ג) בכל מקום שלא לעשות. ופרקטמ"א (ג) מותר ששמה

הוא לו: (ד) סימן ברכה. כגון אם זורע איהו דבר אינו מלחין [ב"ל] אבל הראש כתב שאינו מרויה אבל אינו מספיד ג"כ [מ"א]:

אין עושין. עיין בפמ"ג דדוקא ביום אבל בלילה עד הנן שרי לעשות אף במקום שנהגו שלא לעשות וכת' ח"ס סי' ק"ה מחמיר בזה:

אין עושין. עיין בפמ"ג דדוקא ביום אבל בלילה עד הנן שרי לעשות אף במקום שנהגו שלא לעשות וכת' ח"ס סי' ק"ה מחמיר בזה:

אין עושין. עיין בפמ"ג דדוקא ביום אבל בלילה עד הנן שרי לעשות אף במקום שנהגו שלא לעשות וכת' ח"ס סי' ק"ה מחמיר בזה:

אין עושין. עיין בפמ"ג דדוקא ביום אבל בלילה עד הנן שרי לעשות אף במקום שנהגו שלא לעשות וכת' ח"ס סי' ק"ה מחמיר בזה:

אין עושין. עיין בפמ"ג דדוקא ביום אבל בלילה עד הנן שרי לעשות אף במקום שנהגו שלא לעשות וכת' ח"ס סי' ק"ה מחמיר בזה:

אין עושין. עיין בפמ"ג דדוקא ביום אבל בלילה עד הנן שרי לעשות אף במקום שנהגו שלא לעשות וכת' ח"ס סי' ק"ה מחמיר בזה:

אין עושין. עיין בפמ"ג דדוקא ביום אבל בלילה עד הנן שרי לעשות אף במקום שנהגו שלא לעשות וכת' ח"ס סי' ק"ה מחמיר בזה:

אין עושין. עיין בפמ"ג דדוקא ביום אבל בלילה עד הנן שרי לעשות אף במקום שנהגו שלא לעשות וכת' ח"ס סי' ק"ה מחמיר בזה:

אין עושין. עיין בפמ"ג דדוקא ביום אבל בלילה עד הנן שרי לעשות אף במקום שנהגו שלא לעשות וכת' ח"ס סי' ק"ה מחמיר בזה:

אין עושין. עיין בפמ"ג דדוקא ביום אבל בלילה עד הנן שרי לעשות אף במקום שנהגו שלא לעשות וכת' ח"ס סי' ק"ה מחמיר בזה:

הלכות מגילה סימן תרצו

מלאכה לעולם יאלא אם הוא בנין של שמחה כגון בית חתנות לבנו (ה) או אבורנקי של מלכים דשרי. הגם ומותר לעשות כל מלאכת מלוא כגון (ב) לכתוב (ו) פסקי הלכות וכן מותר לעשות אפי' מלאכות גמורות ללורך פורים. (ת"ס ס' קי"ב): ב' האפי' במקום שנחנו לא נהגו אלא ביום מקרא מגילה בלבד אבל לאסור את של זה בזה (ג) (ז) אינו מנהג: ג' יום י"ד ויום ט"ו אסורים (ד) (ח) בהספד (ט) ותענית לכל אדם בכל מקום יבין לבני כרכים שהם עושין ט"ו בלבד בין לבני עיירות שהם עושין י"ד בלבד והנשים מענות בהם שכלן עונות כעשר ומספחות שמכות כף אל כף אבל לא מקוננות שתהא אחת מדברת וכלן עונות אחריה נקבר המת לא מענות ולא מקוננות: ד' כל דברי אבילות נוהגים בחנוכה ופורים. הגם ומ"מ (י) ילך לבס"כ (ה) לשמוע (יא) המגילה (תוס' פ"ק למועד קטן) ואם יוכל לאסוף מנין לביתו לקרות המגילה עדיף קפי (מהרי"ל) (יב) וי"א שאין (ו) אבילות נוהג בפורים לא ביו"ט ולא בנ"ט (הר"ש ומונהגים) וכן נוהגין ואפילו אבילות יום ראשון מדה מפני פורים (ד"ע) אבל (יג) דברים (ט) שבלעס נוהג וקף על פי שאין נוהג אבילות בפורים (יד) עולה (ח) למנין ז' ימי אבילות כמו שכתב בספר הרב צמח צבור י"ד ס' ת"א: ה' אם חל פורים במוצאי שבת והאבל יושב בבב"כ בשבת במנחה (טו) לא יצא משם עד שיתפלל תפלת ערבית וישמע קריאת מגילה ולמחרת לא יצא (טז) מפתח ביתו:

באר היטב

נראה דפרקמטיא מותר כיון ששמחה היא לו ע"ש: (ב) לכתוב. ופסטי המקרא ואגרת שלום ומזכרת חובותיו וכן כל דבר שא"ל עיון גדול מנ"מ ב"י א"ח: (ג) אינו מנהג. ומהרי"ל ואבודרהם משמע דיש לכתוב כן: (ד) בהספד. ומקום שנהגו שביום ז' הולכין על הקבר לקונן אסור בפורים אלא האבל לבדו ילך שם עס. חז"ל ויאמר לו השכבה ואפי' בערב פורים אסור לילך שם שלא יחשבו העולם שהאבילות נפסק מחמת פורים ר"ש הלוי ס' י"ג כנה"ס: (ה) לשמוע. ז"ל דהא הרב"י פסק בס"ה שלא יצא מפתח ביתו ופורים העידו שנהגו להתאבל וכו' מהרי"ל ועכשו גרידא עלמא בתר דברי רמ"א. וכל דיוהר בכולם קוד מנעלה הסגל וישיבה ע"ג קרקע מפני הכבוד ומכ"ש שאסור לראות כל מיני שמחה (ז) שבלעס. ויתפלל בביתו ואפי' ילך לבב"כ לשמוע מגילה טור וכו' בלבד. מיהו משמע בעור דבשחרית הולך לבב"כ לתפלה עב"ד ס' ש"ז מ"א. וכתב הט"ו וכל כיון דאין אבילות בפורים בפרהסיא אין לקרות בבית הכנסת בע"ש קודם דכרכו לילך נגד האבל דאין להזכיר שם אבל בפרהסיא אלא ילך לבב"כ בלא קריאה עכ"ל: (ח) למנין. אפילו מת בפורים מ"א:

שערי תשובה

דס"ל דבני בית בפרהסיא יס' להתחיר עפי וז"ע: (ד) בהספד. עיון בר"י בשם בית יסוד: דה"ס שאסור בכבוד וע"ש שמ"ש הנשים מענות דמ"י אסורים לכתוב ולקונן על מת שיש כמה ימים שמת מימי חין למחות בידם מוטב כו' ע"ש: (ו) אבילות. עכש"ט ועיון בנ"ה מו' יוסף קא"י ס' ו' שהאריך וכו' כ' דקטנין כמ"ש הכ"י ביו"ד שלא להתאבל להגדה כדברי המיקל באלל וכן הסכמת בעל בית דוד וכן פסק המנהג במדינות אלו וכן הורינו הגדה למעשה ע"ש ועיון ביד הפנים מ"ש בשם התשכ"ן: (ז) שבלעס. עכש"ט בשם הט"ו שאין לקרות לילך נגד האבל ועיון בא"ר

וא"כ ה"ל לכתוב בשלשן י"א וכו' מ"א: (ו) אבילות. ב"ה ורש"ל בתר דברי רמ"א. וכל דיוהר בכולם קוד מנעלה הסגל וישיבה ע"ג קרקע מפני הכבוד ומכ"ש שאסור לראות כל מיני שמחה (ז) שבלעס. ויתפלל בביתו ואפי' ילך לבב"כ לשמוע מגילה טור וכו' בלבד. מיהו משמע בעור דבשחרית הולך לבב"כ לתפלה עב"ד ס' ש"ז מ"א. וכתב הט"ו וכל כיון דאין אבילות בפורים בפרהסיא אין לקרות בבית הכנסת בע"ש קודם דכרכו לילך נגד האבל דאין להזכיר שם אבל בפרהסיא אלא ילך לבב"כ בלא קריאה עכ"ל: (ח) למנין. אפילו מת בפורים מ"א:

משנה ברורה

(ה) או אבורנקי של מלכים. שנועשים ללל להסתופף בללו: (ו) פסקי הלכות. ופסטי (ד) המקרא ואגרת שלום ומזכרת חובותיו וכן כל דבר שא"ל עיון גדול. וכתב בס' עמודי שמים דמ"מ יש לראות שלא ימשוך בה ויתבטל משמחת פורים. מגילה מותר לכתוב (ה) בפורים: (ז) אינו מנהג. ויש (ו) מהמירין בזה ונראה (ז) דתלוי במנהג אותו המקום: (ח) בהספד. ומקום שנהגו שביום ז' הולכין על הקבר לקונן (ח) אסור בפורים אלא האבל לבדו ילך שם עס. חז"ל ויאמר לו השכבה ואפילו בערב פורים לא ילך שם עס שלא יחשבו העולם שהאבילות נפסק מחמת פורים (ד"ע) ותענית. ולענין ח"ה עיון לעיל בסיון תר"ה ס"ב בהג"ה וכו' שם. ודין ת"ה בפניו עיון ביו"ד סימן ת"א: (י) ילך לבב"כ לשמוע וכו'. ומה שכתב בסעיף ה' בסופו דלמחרת לא יצא מפתח ביתו (ט) מיהו כפי"ל מנין בביתו אף דבעלמא קריאה בצבור עדיף עפי: (יא) המגילה. אבל תפלת מעריב יתפלל בביתו: (יב) וי"א שאין וכו' וכן מנהגין. אף שהב"ח עוד אחרונים כתבו שבמקומם היה המנהג להתאבל קבל כבר כתב בשע"ת בשם כמה אחרונים להקל וכן פסק המנהג במדינות אלו ובפרט בענין הלילת המעשים ושיבת מ"ג קרקע (יג) בודאי אין להתחיר מו"מ וראה (יא) למעלה במיני שמחה שעשין. כתב בתשובת בנין עולם ס' ל"ה לענין לקרות

שער הציון

(ד) פוסקים: (ה) פמ"ג בשם ירושלמי: (ו) עיון בה"ט: (ז) כי אף בפורים גופא תלוי זה מדינה במנהג המקום וכו' בזה דאין להתחיר כ"ל: (ח) מ"א: (ט) כן סמכינו בספר א"ר ורש"י שלם לייבז קשות המ"א: (י) מ"א: (יא) עיון בנ"ה שכתב דאסור לראות כל מיני שמחה אבל בא"ר פסק על דבריו והשתקו סדק"ת להלכה: (יב) מ"א: (יג) מ"א: (יד) מ"א וזה"ש: (טו) משמ"ג:

שערי תשובה

באר היטב

משנה ברורה

שם (להחמיר) וכ"ז ביום דינוי משה ושמה כתיב (עו) אבל
בליה אס ית לו מנין יתפלל ויקרא המגילה בביתו ואס אין לו
מנין (יו) יתפלל בביתו ויך לשמוע קורא מגילה בבה"כ ולכך
הקריאה (יא) ואל מפתח ביתו. ועיין בדה"ט בדיוס ט"ו לא ויכך
בביתו לביה"כ אפי' יתפלל שחריט וימ"ל לעיין חלית מועלים
ויצא ע"ג קרקע משמע מן הפוסקים דאפילו ביום ט"ו א"כ כתב
הגבס א"א לידוק הדיו ולא קדש אלא להכס בפניו אחר שדורשין
עליו ורע"פ ש"א ז"ה אומרים קדים: (יז) שחבל וכי' אפילו
(יח) תוך עטפה אלא חייב בכל מלות האמורות בתורה (יט) דהייב
במתנות לאביהם: (יח) חייב לשלוח מנות. אכן (יט) כל דבר שמה
לא ישלח וי"ל ס"ח מי שמת אביו בפורים לשה הבאה ישלח מנות
(א) דרוח י"א) ובאותו שנה ישלח מנות לא בשר לעניים ר"ל לא
תפוקים השניים שמה: (יט) אבל אין שולחין אפילו חליל.
(כ) דבר שאינו של שמה. ואס האבל הוא עני (כא) מותר לשלוח
לו מנות אפילו תוך ז' דלא גרע מזדקה: (כ) כל י"ב חודש. היינו
לאביו ואמיו [ולשאר קרובים תוך ל'] (כב) והטעם שד"ס שאילת שלום
שחורט י"ב חודש: (כא) וכמו שיתבאר ביו"ט סימן פס"ה. כונתו
להורות (כג) בדקוקס כהנינו להקל בשאלו בשלוש מותר לשלוח להם
מנות ג"כ בתוך י"ב חודש [אבל (כד) לא בתוך שלשים] (כה) אבל
לא ישלחו לו מניי שמה: (כב) א"כ מחל האבל וכו'. דאין נותנין
(כו) לאדם מתנה עד כהו: (כג) שאונן וכו'. אונן קרא כ"ז של
קבר המת: (כד) מותר בכשר י"ז. דאין דרשת המהדר לגיל
דאבלות נוהג בפורים מ"מ אניות ס"ל דאין נוהג וכו' כמות הטעם
ועיין בתי"א שטעלה דרוקא ביום שחל מלות שמחת פורים דינוי משה
ושמה כתיב (כו) אבל לא בליה אפילו בליה ראשונה וכ"ס בליה
שניה ומש"כ א"כ וי"ל דוקא בליה לא קאי רק לעיין מגילה ותפלה
וק"ס: (בה) וי"ס שחייב במקרא וכו'. ר"ל דכס בשביל מלות

[illegible]

ידי המחמירים וטוב לב משתה (ג) תמיד (הג"מ בשם סמ"ק):

גשלים שור אורח חיים והלכות מגילה. שבת והוראה לנורא עליה. הוא יוכנו לגמור את כולה. ויצילנו ככל מבשול ותקלה. ברוך ה' לעולם אמן ואמן:

באר היטב

שערי תשובה

כ"י: (ג) תמיד. בית תפארתנו כמנהג יעמוד. וצירוף אותו נעבוד. נכון יהיה הר הכית בראש הרים עדי עד: לכבוד משה"כ הם דכתיב ויטע לבו שפיר דרוב ליה על תלמוד תורה דבעידנא דעסיק בה מנייה ומלל וכן אמרו שלבם שאכלו על בולחן א' ואמרו עליו דכרי תורה כו' ועיון מ"ם בהקדמה שו"ת בית אפרים חלק א"ח עינינו בתורתך ו"ל שהטונה ע"י תורתך כמ"ס חז"ל המאזר שבה מחזיר למוטב וזה הגורם שידבק בלב כמלות אחרי שאין שם יצר סמוך ויותר יש לומר עלמו בד"ת במקום שיש שם איזה שמחה אף אם היא שמחה של מלוא ועיון בסוף סוכה בענין שמחת בית השואבה וכן מובאר לעיל כו' תקב"ע אדם אוכל ושותה ושמח ברגל ולא ימנעו בכשר ויין ובשתוק וקלות ראש לפי שאין השתוק וקלות ראש שמחה אלא הוללות וסכלות ולא נטויות על הוללות וסכלות אלא על שמחה שיש בה עבודת ה' ואלו כו' והוא לבון רבינו הרמב"ם ו"ל זהמפרשים ו"ל פירכו לשתוק אמרתי מהולל ד"ל שיהיה באיזה ענין שיהיה השתוק הוא הוללות עכ"ל לעיל אך לשמחה מה זו עושה ר"ל שלענין שמחה אין להחליט שאינה יפה שכתבתי יש שמחה של מלוא ולכן יש ליתן לב לדעת מה זו עושה ר"ל מה עיכבה אם הוא שמחה של מלוא או לא אך הואיל ואפשר כי מתוך איבולה ובתים וסכלות יתמך לשתוק וקלות ראש לכן יקח תגליון לבסס השמחה בד"ת וחדות ה' יהיה מעוזו ויטע לבו בד"ת וו"ש וטוב לב משתה תמיד. ויהי"ר שיהיה לו לב אחד לאכינו שבשמים וגש' לכינוי אל כסם אל הפותח יד כתשובה יהיו אמרנו לראון לפני אדירי כל חפץ לשקוד על דלות התורה והמלוא והיישר משהם בלדת חיים. ואשר יספיק עלינו כדברים או חתום באפיקי מנינים בעשרי תשובה ויד אפרים יאיר עינים ויקרא שם המקום מתנים. וס' ישיב שבתיים בישיבת ליון וירושלים והיו לאחדים עין יהודה את עין יוסף אשר ביד אפרים:

משנה ברורה

ולאמין כ"א (ט) והוא שמיים הרמ"א וטוב לב משתה תמיד היינו טעמו להרבות לכבוד הגם שטעשה בעתים הלל:

סימתי בחסר הש"י ביום י"ט לחודש מרחשוון תרס"ו לפ"ק

שער הציון

(ט) ע"ו:

הם ונשלח שבת לאר בורא עולם.

הלכות חול המועד

חול המועד אסור בקצת המלאכה
ומותר בקצת
דיני גילוח בחו"מ
נשילת לפרטים בחו"מ
מלאכות המותרות בחו"מ
דיני ביבון בחו"מ
ב"א לפנות מחלל להלך בחו"מ
כל זכרי גסה מותר לעשות
בחו"מ
דין מלאכה דבר האבד בחו"מ תקל"ז
כמה ענינים נקראים דבר האבד תקל"ח
דיני הסחורה בחו"מ תקל"ט
דיני בנין וסחורה בחו"מ תקמ"א
דיני אריגה בחו"מ תקמ"ב
שלא לעשות מלאכה לאחרים
הח"ס אלא בתנאי
דין מלאכה ע"י נכדו בחו"מ תקמ"ג
דין לרבי רבים בחו"מ תקמ"ד
דין בחינה בחו"מ תקמ"ה
דין אירוסין וגאולין בחו"מ תקמ"ו
דין שני נא לא מת בחו"מ תקמ"ז
דיני אכילת בחו"מ תקמ"ח

הלכות תשעה באב

להתענות ד' זמנות תקמ"ט
סביל ת"ב להר זמנות תק"י
דיני שבע שחל ת"ב להיות
בתוכה
דיני ערב ת"ב
דיני סעודה המפסקת
דברים האסורים בט"ב
דיני תפילין ואילות בט"ב
ט"ב שחל ביום א'
לומר נחם וענו בט"ב
במולאי ת"ב אין אוכלין בשר
מנהגו ת"ב ודין מילה בת"ב
לעשות זכר לחורבן
דין הכוהה ערי יבדל וירושלים
ויבדל ומהקדש בתורכס תקמ"א

הלכות תענית

דין קבלת התענית
מי שסרסר בלבו להתענות
דין לול עשני התענית
דין תפלת ענו
דין תענית אכזר
טעמים ורמזים הפה בתענית
דין נדרי תענית
דין הוצר בשעת לילה
תמונה ופוסקים וימים שא"א
בהם תמונה ביום נדרי
מי הפסחאים לישב בתענית תקמ"א

באדם ימים גזרין ת"ב
בבטלה מניית תענית
שנוהגין בתענית חומרי המקום
שלא ודק לבס
תענית שמתפללין בא"י
על איזו מתענין ומתריעין
אם נתרבו גבמים עד כמעט
הקרקע
שחיד יתענה על ארתו
סדר תפלות באלו התענית
ימים שמתענים בהם

הלכות ראש השנה

ימי תחנונים וערב ר"ה
תפלות ימי תשובה ור"ה
מה שנוהגין לאכול בליל ר"ה
קריאת התורה בל"ה
דרכי הכבוד
דין סופר כל ר"ה
דין התקיעות לתוך הכור
זמן תקיעות שופר
הכארים לתקיעת שופר
סדר הכארי לתקיעת שופר
סדר תפלת מוסף ביחוד
תפלת מוסף וסדר תקיעות
אם סברכות והתקיעות מעכבות
זו את זו
יחיד שלא התפלל אין חנינו
מוציא
מי שאינו בקי לא בתקיעות ולא
בתפלה
לאחר תפלה מריעים
אם מותר להתענות בל"ה
ראש השנה שחל להיות בשבת
ליל ראש השנה שחל להיות
במולאי שבת
בילה שגולה בל"ה השנה ודיני
הקידוש
סדר יום שני של ר"ה
סדר ימי תשובה
ליזכר מפת של כותים ב"י ימי
תשובה

הלכות יום כיפור

סדר ע"כ
מנהג כפרות בע"כ מנהג יש
הוא
שיפיים אדם חנינו בע"כ
סדר הויזוי במנהג בע"כ
סדר סעודה המפסקת
דין הטמאת חמין בע"כ
דין הדלקת הנרות בע"כ
שיל י"כ דיני כינוס
איסור אכילת יום כיפור ושיעור
כמותה

איסור רחילת ב"כ
דין סוכה ונשילת הסנדל
י"כ אסור בתשמיש המטה
הקטנים ומי יתחילו להתענות
דין עירובי זמניקה ויולדת ב"כ תר"ו
דין חולה ב"כ
סדר ליל י"כ
מנהג יפה לקרן בתפלת שחרית תר"ז
סדר קריאת התורה ומילה ב"כ תר"ח
סדר תפלת מנחה תר"ט
סדר תפלת נשילת תר"י
סדר מולאי י"כ תר"י

הלכות סוכה

בסוכות תשבו שבעת ימים תר"ה
הטובה סוכה תחת חילין או
תחת הגג
דין כיסן בסוכה
דין סוכה שחתה הסוכה
מזה לרין לסיות הסכך
דין דפנות הסוכה
סוכה שהחמה מרובה מאלתה
ויתר דיני הסכך
דברים הפוסלים בסכך
גיבס הסוכה
שלא תהיה פתוח מן ו' על ו'
דין סוכות גגג"ך ורקב"ש
דין סוכה וסנה
דין סוכה שאולה וגזולה
סוכה ומיזה אסורין כל ו'
דין ישיבת הסוכה
מי הפסחאים משיבת הסוכה תר"א
שאין מנכרין שהחייט על עשיית
הסוכה
אם חל יום ראשון של סוכות
לסיות בשבת
סדר הקידוש
סדר הלל כל ימי החג

הלכות לולב

דין לולב
דין הדס
דין ערבה
דברים הפוסלים באתרוג
שיעור דקס וערבה
דין נשילת לולב וברכתו
זמן נשילת לולב
הדס אסור להדיח בו
שיכול להחזיר הלולב במ"ט תר"ז
דין כותי שהביא לולב
שלקרן לסדר אחרי הדור מלוא
בקניית האתרוג
דין קצן היוצא לענני לולב תר"ז

דין לולב ב"ט ראשון
סדר קריאת התורה בסוכות
סדר יוקף הכימס
כליל יו"ט ב' אומר קידוש וזמן
מוד אחריו
סדר תפלת יום ב' של סוכות
סדר תפלת חו"מ
סדר יום השבעה רכס
אתרוג אסור (לאכול) ב' תר"ה
סוכה ביום ה' תר"ו
סוכה ומיזה אסורין ג"כ בשמיני תר"ז
סדר תפלת ליל שמיני ויומן תר"ח
סדר יום ג"ת תר"ט

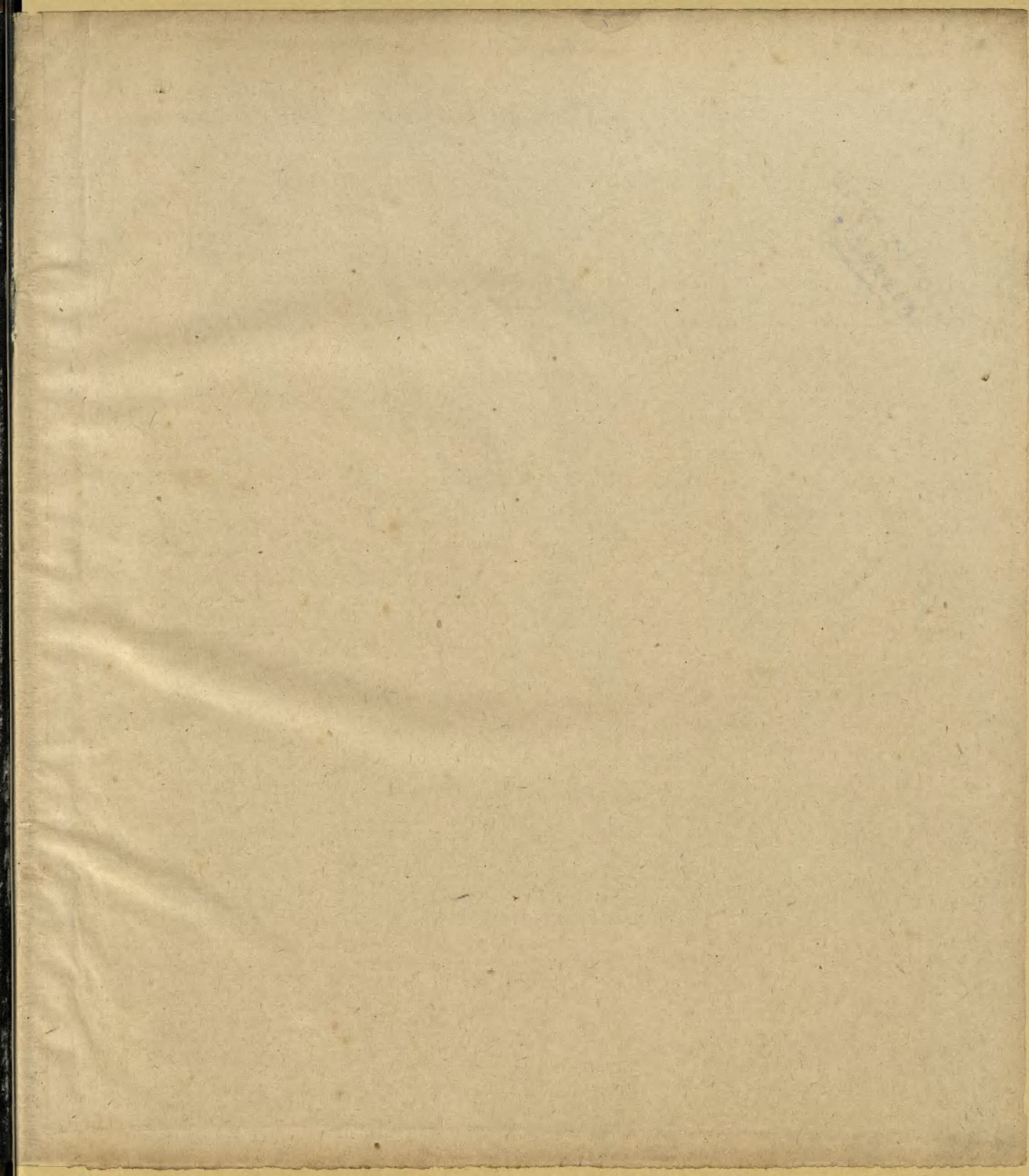
הלכות חנוכה

דברים האסורים והמותרים
בתענית
סדר הדלקת הנר ומקום הנחתו תרע"א
ומן הדלקת נר חנוכה
שמיים ופתיחות הכשרות לחנוכה תרע"ב
שמות להדליק מנר לגר תרע"ד
שהדלקה עושה מלוא ולא
ההנהגה
סדר הנכרות והדלקה
דין אכסנאי בחנוכה
נר של שבת קודש לגר חנוכה תרע"ח
בערב שבת מדליק נר חנוכה
תחלה
שלא להניח הנרות סמוך לפתח
בליל שבת
מנדלין בנר חנוכה במ"ט
דין על הנסים בחנוכה
כל שמות ימי חנוכה גומרים
את הלל
סדר קריאת התורה בחנוכה תרע"ד
סדר הארבע פרשיות תרע"ה

הלכות פורים

דין תענית אסתר
חוב קריאת המגילה
דין כרסם המוקפים חומה
מימות הובע בן נון
שהכל חייבים בקריאת מגילה
דין קריאת מגילה
דין כתיבת המגילה ותפירתה
דין ברכות המגילה
סדר תפלת פורים
מעות פורים לעניים
דין סעודת פורים
דין הספד ותענית ועשיית
מלאכה בפורים
אין אומרים תחילה בפורים (ודין)
י"ד וט"ו שפאלד ראשון פורים

שרד לעניני
המזרח

781115 28772
K 15508, 5

10715

